

Sinibaldi, Giovanni Benedetto,

Geneanthropeia

Roma 1642

Rar. 481

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10857921-5

Liber rarissimus, et singulari
quem vix reperies in catalogo

Rar. H 81

Rar. 481

132

IO. BENEDICTI
SINI BALDI
LEONISSANI

Archiatři, & in Romano Archigymnasio
Medicinæ Practicæ Professoris

GENEANTHROPEIAE

siue

DE HOMINIS GENERATIONE

DECA TEVCHON

Vbi ex ordine quæcunque ad Humanæ Generationis litur-
giam, eiusdemque Principia, Organa, Tempus, Vsum,
Modum, Occasionem, Voluptatem, aliasque
omnes affectiones, quæ in aphrodisijs acci-
dere quoquomodo solent, ac possunt

DEDITA OPERA

Plenè, methodicè, & iucundè pertractantur.

OPVS NIMIRVM

Philosophis, Philiatris, Philomusis apprimè utile.

AD EMINENTISS. ET REVERENDISS. PRINCIPEM

RAYNALDVM S. R. E.
PRINCIPEM CARD. DE ESTE.

ROMÆ, Ex Typographia Francisci Caballi. M. DC. XLII.

SVPERIORVM PERMISSV.

Archiatr, & in Romano Archigymnasio
Medicinæ Practicæ Professor

GENEATHROPEIA

huc

DE HOMINIS GENERATIONE

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. P. Mag. Sac. Pal. Apost.

I. B. Episc. Cam. Viceſg.

Opus hoc præclarissimi Medicinæ Professoris Io. Benedicti Sinibaldi, quod Geneathropeia, seu de Hominis Generatione inscribitur, & quod ex commissione Reuerendissimi P. M. Sacri Palatii Apostolici recognoui, cum nihil contineat vel à bonis moribus alienum, vel à sacris sanctionibus vetitum, quinimo multiplex sit, ac varia, singularique eruditione, & doctrina refertum, non impressione tantummodo, sed publica vel sapientum commendatione dignissimum reor; eoque vel maxime, quod viam ad cognitionem sui ipsius tantopere scitu necessariam, & captu difficilem apud mortales habitam, ut etiã pro foribus templi Delphici legendum omnibus, pensandumq. proponeretur γυνῶθι σεαυτὸν facillimam planè reddit, ac expeditam. Quapropter prælo committi posse, fidem facio hac die
3. Aprilis 1640.

Ego Baldus Baldus in Almæ Urbis Gymnasio Medicinæ Practicæ Professor.

Imprimatur.

F. Io. Vinc. Morenus Socius Reuerendiss. P. Mag. Sac. Pal.

ROMÆ, EX Typographia Franc. Gualt. M. DC. XLII.

EMINENTIS.^{MO} ET REVER.^{MO} PRINCIPI

RAYNALDO S.R.E.

PRINCIPI CARD. ESTENSI.

IO. BENEDICTVS SINIBALDVS F.

VM fatis diu nominis immortalitati, & rebus consulens meis, Eminentissime, & Reuerendiss. Princeps, libro huic meo Martialis verba accinissem, illa nempe:

Cuius vis fieri libelle munus?

Festina tibi vindicem parare;

Ne nigram citò raptus in culinam,

Cordillas madida tegas papyro,

Vel thuris, piperisque sis cucullus.

Non nisi tandem paucos ante dies ille me festius compellauit, inquiens: Euge festina prælum; quid præstolaris diutius? Nouum eni sydus affulget Vrbi, immo toti præfulget orbi: Vnum iam adest tutelare numen, Eminentiss. atque Reuerendissimus scilicet RAYNALDVS de Este, Flos Principum, Decus Purpuræ, Estensis gloriæ columnen. Hic vnus celebre nomen lethæo valet subtrahere gurgiti: Huius AQVILAE candidissimæ inuidiæ poterunt liuidos infringere dentes. Tanti Principis ergo in sinum proijce me: nullo namque titulo foelicior in lucem prodire vnquam, & vspiam potero. His dictis continuò librum nomini tuo clarissimo dicare, ipsoque Regio Auorum stemmate imaginem, exornare, atque ad aram tuæ maiestatis tanquam votiuam iconem appendere, decreui. Inde faustum omen ex eodem Poeta præcantauit.

Cedro nunc licet ambules perunctus,

Et frontis gemino decens honore

Pictis luxurieris vmbilicis,

Et te purpura delicata velet,

Et cocco rubeat superbus Index.

Illo vindice nec Probum timeto.

Cæterum solemnī epistolæ nuncupatione, virtutumque tuarum proluxa narratione meas hæc lucubrationes inscribere, ut moris est, Eminentissime Princeps, neque audeo, neque valeo: qui enim vera nitent gloria Heroes, prurientem garrulitatem, & verborum lenocinium indignantur potius; quoniam ut Seneca in Thieste

At qui fauoris gloriam veri petit,
Animo laudari magis quàm voce volet.

Quid insuper tuarum laudum, Principum gloriosissime, immensum percurrere stadium, seu vastissimum permeare Oceanum labore tamen impari enixè studeam? Nulli, & nullibi ignotus es (agam laconicè) Vnius Inuictissimi Cæsaris esto fides tota Germania teste. Profec̃tò integerrimæ tuæ vitæ candor, incredibilis pietas, morum suauitas, auitæ munificentiae splendor, admirabilis æquè in pace, atque in bello prudentia, & humanitas ineffabilis sunt fere minima tuarum virtutum fragmenta. Hinc meritò quòd nuper inter S. R. E. Cardines relatus fueris, Roma gestit, Germania plaudit, Mutina iubilat; quin etiam spe meliori illucescente tanquam e sepulchro rediuiuæ lætantur Musæ, Minerva gaudet, virtutes omnes reuiuiscunt. Age iam Eminentissime, & Reuerendissime Princeps, hoc deuoti animi symbolum ne dedigneris: animum non munus par Magno Alexandro respice, immo cœlitibus compar corda non holocaustum intueri, meque tuo patrocini clypeo benignus tutare, ut Romano lare sub auspicijs tuis gloriosius utar, nec non Amusorum, Criticorumque turba solo inclyto RAYNALDI nomine perhorrescat. Id si consequar, meis votis plenius arrisisse fortunam existimabo. Ita Numina TE diu seruent incolumem: Sic tua floreat perpetuò LILIA, & sublimè semper tuæ volent AQVILAE, ut Christianæ toti Reipublicæ, nobisque omnibus profis, æternùmque faueas. Vale.

MEDICORVM ARISTOCRATIAE AVCTORIS CONSILIVM.

SOCRATES ille Magnus Dioclem Regem hortari sæpè solebat, ut animi memoriam immortalem, sempiternamque relinqueret; nam, ut Salustius habet: Omnes homines, qui se student præstare cæteris animantibus, summa ope niti decet, ne vitam silentio transeant veluti pecora, quæ natura prona, atque ventri obedientia finxit: cui quidem consilio Genius meus vel ab ipsa adolescentia, adeo subscripsit, ut nihil magis, quàm eternitati consulere cogitarit; illos omnes infelices arbitratus, brutisque parum dissimiles, quorum nomen unà cum corpore occidit; Quibus profectò anima pro sale tantummodo est, ut aiebat Cicero; & ut facundissimus idem Salustius testatur: Contra naturam, Corpus voluptati, anima oneri fuit, eorum vitam, mortemque iuxta æstimo, quoniam de vtraque filetur: veluti è contrario beatos dicendos esse, & immortales eos ratus sum, qui licet fato succumbant, tamen, ut ille ait

Volitant viui per ora Virum.

Hinc factum est, ut adolescentiam, & reliquam ætatem usque ad præsentem, qua Geneanthropeiam construxi, quæ viridis est adhuc (licet per quinquennium rebelli ægritudine afflictatus ab omni studiorum genere vacare, fuerim inuitò coactus) in Gymnasijs, in Academijs, in Peripato transigere sim conatus, memor semper nostri Galeni verborum in exhortatione ad bonas artes dicentis. Quare longè turpissimum est, hanc ipsam rationis vim, quæ nobis inest communis cum Dijs, negligentes caducarum rerum studio teneri; Etenim fieri non potest, ut quiuis in qualibet facultate præclarus euadat, ni sapientissimum illum Solonem, qui se quotidie vel docentem vel addiscentem senescere gloriabatur, imitetur. Quamobrem ut innato satisfacerem desiderio, & meorum laborum quasi rationem quamdam unicuique redderem, aliquid utile, & iucundum simul scribere, iandiù mente perlustravi; Ac tandem in mentem venit, Hominis generationem ab ipsa radice philosophicè non magis, quàm medicè perscrutari, ac pertractare. Cum enim nostris hisce temporibus nihil sit aliud scribere, quàm parum immutatis methodo, ac verbis transcribere; cumque de re medica, & alijs facultatibus abundè satis, ac plenè usque adeo dictum sit, ut superfluum, ac fortè temerarium foret eas aggredi (oporteret etenim scilo, atque doctrina cæteris antequam) longè melius mecum factum iri existimaui, si de re, quam alij non attigerint, aut saltem non expleuerint, tractatum inirem, & noua pro viribus excogitarem theoremata, Apulei verba, sectatus dicentis libro de scholastica disciplina: Miserrimi ingenij est, uti semper inuentis, & non inueniendis. Visum est autem opus in duo volumina diuidere: In primo omnia, quæ ad Hominis generationem exclusiue pertinent, fusè percurrere, utputà actus aphrodisios, eorumque principia & organa, omnesque concumbentis affectiones & accidentia. In secundo verò cunctas naturæ operationes, & industrias usque ad completam formationem & partum inclusiue inuestigare, unà cum ijs, quæ ad foetum, ad uterum, ad pregnantem intrinsecè, vel extrinsecè quouis modo facere possunt. Et ideo primus hic liber inscribitur GENEANTHROPEIA, secundus verò nuncupabitur forte NIPIANTHROPEIA. Ille iam compilatus datur typis; hic tantum inchoatus, mente totus digestus citò fato non denegante propalabitur; eoque libentiùs, quò primum hoc volumen sapientioribus haud esse despectum intellexerim, meosque labores Medicinae candidatis aliquatenus gratari, seu arri- dere. Quod si paucis, doctrina tamen locupletissimis commendari sentiam, inuidos & sycophantas nihil extimescam; quin potius eorum reformidabo laudes: siquidem tam vulgare est à vulgo laudari, quàm ob vulgaria laudari. Enimverò auram ipse popularem non ambio; sed sapientum tantummodo, eruditorumque probationem exopto: perinde ac Dionysidorus illi Tibicen clarissimus,

ut refert Laertius in Cratete, gloriari saepe solebat, neminem pulsus suos audisse neque in Triremi, neque ad fontem quemadmodum Ismenia; sentiens nunquam se plausum imperitorum captasse, sed sat habuisse probari paucis eruditis:

Neque te, ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus.

Præcipiebat Venusinus Vates.

Magna enim, ut Symmachus ait in Epistolis, prærogatiua est placuisse sapienti. Inde Agatho apud Platonem in Conuiuio: Ne me adeo Theatri, aiebat, studiosum, eiusque fauori deditum putes, ut ignorem prudenti viro paucorum sapientum magis, quam multorum insipientium iudicium esse verendum. Ouidius quoque primo de remedio Amoris illa habet:

Dummodo sic placeam, dum toto canter in orbe,
Quam volet impugnet vnus, & alter opus.
Ingenium magni liuor detrectat Homeri;
Quisquis es ex illo, Zoile, nomen habes.

Id ipsum appositè confirmavit Hippomachus pugillatus magister apud Aelianum 2. libro variae historiae cap. 6. his verbis: Quum Athleta quidam ex eius discipulis specimen exhiberet Artis, & circumstantis multitudo vniuersa plausum tolleret, percussit eum virga Hippomachus, inquires: Tu verò perperam, neque sicut oportebat fecisti, quod melius fieri debebat; nam si quid artificiosum præstitisses, non hi te collaudarent, inquires, eos, qui vnumquodque ritè gerunt, & administrant, non multitudini, sed ijs tantum, qui rei scientiam aliquam habent, placere oportere. Ita quoque lepidissimus Martialis 6. Epigram. 61. tunc testatur sua sibi carmina in maiori existimatione fuisse, quando criticos, & cauillatores habere coeperunt, sic ille:

Laudat, amat, cantat nostros mea Roma libellos,
Meque sinus omnis, me manus omnis habet.
Ecce rubet quidam, pallet, stupet, oscitat, odit.
Hoc volo: nunc nobis carmina nostra placent.

Quod si vestra Aristocratiæ id placere contingat, maiora alacrius moliri conabor, & maturiora suo tempore mens pariet, quæ usque modo parturit; namque nondum fortè ad vegetem fecunditatem peruenit animus, teste autem Plauto in Trinummo:

Sapientiæ ætas condimentum est, sapiens ætati cibus.

Vt autem Plato in suo conuiuio edisserit. Omnium hominum prægnans, & grauidum corpus est, prægnans & anima, & cum primum ad certam ætatem peruenerimus, parere nostra natura cupit. Ideo Sulmonensis decimo quinto Metamorphoseos.

Etenim mihi multa vetustas
Scire dedit.

Præclara quippè sententia, sed

multò ante à Iob luculentius diuino afflatu prolata ijs verbis capite duodecimo: In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia. Si quidem auctore Plutarcho in questionibus Romanis. Veritas est filia temporis. Nec interim perfecti, & undique absoluti partus defunt, quos aliquando publicæ utilitati tradam, inter quos præcipui erunt, quos in Romano Archigymnasio de suggestu oretenus protuli, & sunt: Commentaria opulentissima in sextum Epidem. Liber de Morbis contagiosis. Tractatus locuples de morbis hereditarijs. Tractatus de morbis Puerorum. Hippocratis antitheta cū conciliatione. insuper in Pythagoræ symbola Elucidationes amplissimæ, in quibus Stoicorū, ac Peripateticorū simul reuelantur mysteria. Illud postremò præfari lubet, amice lector, in adducendis Auctorum sententijs me libenter ipsorum verbis uti, fideliterque registrare ut plurimum textus, tum quia iucundior est audita ex ore dictantis paremia; tum etiam quia Tyronum detrahatur labori; hi enim & ex librorum penuria, nec non etiam ex simpliciori studio sæpè alicuius sententiæ frustra aucupantur locum, quem tamen si relatum adunguem inueniant, in proprium usum leuiori labore conuertere possunt. Valeas.

Momo, Zoilo, Sycophantis, Cacologis, Amufis, Perpetuam confusionem, & Mentis cœcitatē.

VISQVIS es, Geneanthropomastix, qui me vel mordicū arguis, vel inuidus insimulas, quod lucubrationes ediderim palam inutiles, & nullius ferē precij, indignas, quæ non dicam typo ad immortalitatem, sed calamo ad breue tempus commendentur, exeas, cedō, mecum ipso incertamen, non sis tamen atro liuore polemista infectus; & in duellari conflictu vel meos repares ictus; vel ipse ferias, & ego tela, mucronesque tuos altiū reuerberabo. Id si detrectes agere, in detractorum vilissimam turbam reijci, ne graueris. Porro si huius operis apographon, siue titulum prima facie inspicias (quod primo fortē obijcies) Geneanthropœiæ: sanē opus ipsum censebis iucundum potius, atque eroticum, quā eruditum, & utile, Poetarumque auribus magis quā Iatrophysicorum consonum. Verūmenimuerō si intimē perlegeris, & mentis aciem penitus adiunxeris, haud vereor, quin simul cum iucunditate fecunda insuper philosophiæ semina, ac medicinæ germina reperiās. Quamobrem Aristophani subscribe dicenti in Equitibus. Amice audias primū, deinde iudices. Fortē enim caracteres Cleantis lucernam redolebunt. Ideo Galenus in primo de elementis: Neque, inquit, nomen operis, sed virtus inspicienda est. Cæterū nisi candidis doctrinæ staminibus inueneris opus contextum, classicorum Auctorum sententijs laqueatum, meliorum Vatum carminibus, & oraculis zesseratum, philosophicis rationibus confirmatum, medicisque dogmatibus consummatum, dentibus laceres, & aequis animis feram. At si rerum insuper varietate mulceri desideres, nihil equidem vereor, quin iucunditatem eamque maximam sis hausturus; nam vel in ipso scribendi principio calamum ad lectoris voluptatem concinnaui, illud Marci Tullij 2. Tuscul. recolens; lectionem sine vlla delectatione negligo; & illud magis Tusculanarum 1. Mandare quemquam litteris cogitationes suas, qui eas nec disponere, nec illustrare possit, nec delectatione aliqua allicere lectorem, hominis est intemperanter abutentis & otio, & litteris. Quæ quidem aurea sententia maximopere mihi semper arrisit, si quidem receptum est illud Horatii in Poetica.

Aut prodesse volunt, aut delectare Poetæ,
Aut simul & iucunda, & idonea dicere vitæ.

Quin si verum est, quod Lyricus ipse subiungit.

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.

Spero fore, ut iudicemur scopum propius attigisse.

Lectorem delectando, pariterque monendo.

Cum igitur omnia hæc plenius exuberare videbis, nequicquam cupio, ut me laudibus extollas, ingeniumque commendes, sed illa aliquando animi gratia perlegas, & si fortē fortuna tunc in paruos aliquot impingas errores, ut corrigas, precor, & excuses artificem, quandoquidem aliquando bonus dormitat Homerus. Sed heus tu, qui futurus es Aristarchus, illud Ouidij 3. de Ponto mente prius, animoque rependas.

Corrigere at res est tantò magis ardua, quantò

Magnus Aristarcho maior Homerus erat.

Rursus quoniam sicut Galenus aiebat: Nunquam errare captum excedit humanum, rarò autem solius artificis. Inde si omnibus numeris perfectum, absolutumque non reperiēs opus, aut multò minus nouis inuentionibus ditatum, æqui, bonique consulas; ut enim noster habet Hippocrates 1. de Dieta: Immeritò autem vllus aliquis ipsorum reprehendatur, propterea quod inuenire non potuerunt, immo laudandi potius omnes, quod inuestigare conati sunt. Atque ita cuspidem ferientis linguæ primò retorqueo, & cum Terrentio in Heauton. querulus acclamo.

Dij vestram fidem! Itan' comparatum esse Hominum naturam omnium.

Alie-

Aliena melius ut videant, & iudicent, quam sua?

Sed acrius adhuc insultantem te, Mome, video. Quaecumque, ais, ab aliquo scribuntur, eo consilio exarari debent, ut scientiam, & facultatem aliquam, quibus saltem subalternentur, praesferant. Iam isthoc opus ad nullam prorsus referri posse facultatem, videtur; ergo sine debito frustratur; ergo exantlatur incassum.

Atqui frustra, Sycophanta, conaris pessundare generosos labores; nam non modo opus hoc suo non deficit sine, verum duabus plane scientiis subalternatur, duos obtinet, eosque illustres fines. Quandoquidem si Veneream mixtionem, de qua hic agitur, consideremus, prout est via ad Hominis generationem, immo prout est eiusdem primum principium: si perpendamus videlicet, quo pacto, quaeue inita ratione, quo tempore, quaeue mensura, quo astro, & ordine aphrodision celebrare quis debeat, quatenus integrum sortiatur generationis effectum, & pulchra prole mundum exornet; quis neget praestantissimam Physiologiae partem librum redolere, nimirum illam, quae ad Terev attinet, omnium pulcherrimam, necessariam, arduam, doctissimam, immo etiam ad Magiae praeclaram partem, quae anthroposophia nuncupatur? quae omnes res illius excellentiam luculenter insinuant. Nempè versatur circa productionem Hominis, qui non solum diuini totius operis compendium, & microcosmos dicitur; sed etiam à Trismegisto Magnum appellatur Mundi miraculum, à Zoroastro, Audacissimae naturae decus. Ut proinde iure Sophocles in Antigone.

Nihil aequè stupendum, ac hominem.

Natura parens produxit vnquam.

Quod ergo praeter Deum potest in rerum vniuersitate nobilius inueniri subiectum? Praeterea si eandem Veneream coniunctionem respiciamus, ut quaedam humani corporis passio est, & ut sanitatem seu morbum apta est parere, dubio procul ad medicinam liber spectabit, & ad nobilem illam partem quae ὕγις, aut ὑγίαια nuncupatur. Quapropter si facultates ab obiectis praestantiam ducunt, cum praesens Tractatus circa Hominem vel gignendum, vel seruandum uersetur, apprimè praestans, atque illustris censendus erit, cum undequaque respiciat Hominem omnium rerum mensuram, & creaturarum normam; quem ideo Pythagoras basilicè appellabat Deum mortalem. Plato Diuinum genus. Plotinus Quoddam vniuersum. Est itaque hoc maxime praeclarum in opere, quod si Philosophus perleget, lautè Philosophiae pabula degustabit; si Medicus, suas & ipse dapes opiparè delibabit.

Instas liuente, Zoile, uultu, & caperata fronte iactas, opus immodestiam quandam, ac turpitudinem praesferre; turpes enim, & acolaesti uel ex Aristotele sunt actus Venerei; Igitur si habitus specificantur ab actibus, & a suis obiectis scientiae, turpis, & inhonestus erit hic tractatus, ac protinde Medicum, quem modestissimum esse conuenit uel Hippocrate monente libello de decenti ornatu, dedecet. DetraCTOR inuide, susurro nequam, qui nihilo plus sapis, quam Rana Gyrina, ut est Platonis adagium in Theeteto, tertio isthoc tuo insultu nihil magis perterritus, aut percussus, quam primo, & secundo audax respondeo cum Auicenna fen. 20. lib. 3. tract. 1. cap. 44. Non est turpe Medico, cum loquitur de rebus Venereis, de amplificanda virili virga, de constringendo muliebri vase, de delectatione Mulieris coeuntis; Quoniam sunt ex causis, quibus peruenitur ad generationem. Auro sanè digna uerba; quod si motus specificatur à termino, à fine media ex Philosopho, quoniam aphrodisia sunt motus ad generationem praeuij, & antesignana media propter illam, licet non ex se, sed ex abusu considerata aliquod redoleant πλάσμα, siue immunditiam, sunt nihilominus praeclarissima, quia ad generationis officium diriguntur, de quo sapientissimus Plato in Conuiuio dicebat. Est autem opus hoc diuinum, & in Animali ipso mortali immortale hoc est, conceptio scilicet, & generatio. Praeterquam quod licet adesset in opere aliquid ametriae sic requirente subiecta materia, dicerem cum Plinio; Lasciua est nobis pagina, vita proba; subiungerem cum Petronio.

Quid me constricta spectatis fronte Catones,

Damnatisque nouae simplicitatis opus?

Sermonis puri non tristis gratia ridet,

Quodque facit populus, candida lingua refert.

Nam quis concubitus Veneris, quis gaudia nescit?

Quis

Quis petat, in tepido membra calere thoro ?

Ipsè pater veri doctus Epicurus in arte

Iussit, & hoc vitam dixit habere telos

Id ipsum primo Epigram. luculentius exarauerat Martialis ad Cornelium, quod mirè ad Geneanthropeiam facit

Versus scribere me parum seueros,

Nec quos perlegat in schola magister,

Corneli quereris : sed hi libelli.

Tanquam coniugibus suis mariti

Non possunt sine mentula placere.

Quid si me iubeas Thalassionem

Verbis dicere non Thalassionis ?

Quis Floralia vestit, & stolatum

Permittit meretricibus pudorem ?

Lex hæc carminibus data est iocosis

Non possint, nisi pruriant, iuuare.

Sed interim rogo meum librum, ut caueat ab ijs, qui, ut Iuuenalis ait :

Curios simulant, & Bacchanalia viuunt.

Quippe in hos Aristotelis quadrat cauillus ille in Xenocratem Chalcidonium, eo quòd cùm meieret manus pudendis non admoueret, ne contaminaretur honestas :

Castæ manus sunt, mens habet piacula.

At quis turpia non turpiter dixerit, inquit etiam Marsilius Ficinus in Conuiuio, proinde in toto opere stolata non minus verba, quàm pretexta legentur. Te autem, Alophanta, ut video, turpia legere, facere non pudet. Sile iam : Ignem ne scalpas, si credis Pythagoræ.

Dices rictu cynico, extitisse alios, qui de subiecto argumento egerint ; ideoque frustra me hanc prouinciã subijisse. Subit onus respondendi Magnus Hippocrates 1. de Diata, ubi ait. Multi homines ubi audiuerint aliquem, prius de re aliqua exposuisse, eum qui de his posterius dixerit, non recipiunt, non cognoscentes quod eiusdem intelligentiæ est, ea quæ rectè dicta sunt, posse iudicare. O quam uenustum Maronis dictum illud fuit, quando Amulsi quibusdam obijcientibus, quod Ennii uersus aliquot suo inseruisset poemati, respondit. Magnorum esse Virorum, clauam extorquere de manu Herculis. Nec reticenda est Flauij Albinij sententia illa. Fructus legendi is est, ut æmuleris, quæ in alijs probes, & quæ maximè in aliorum dictis mireris, in aliquem usum tuum opportuna deriuatione conuertas. Tametsi nemo adhuc, quem sciam, ex professo & radicitus GENEANTHROPEIAM fabricauit : sunt solummodo pauca quædam fragmenta in hoc & illo Auctore dispersa. Nos autem de omnibus, quæ circa humanam generationem, ac pædurgiam contingere possunt, assatim, consultò, & summo studio decernimus, & ut mihi sim Suffenus, nimium cecutiens philautia uix poterat iucundius, & uberiùs res ipsa tractari. At huius census tibi ne utiquam uidetur opus ; Esto, sed tu meliora prome.

Quid ringis ultra ? An nescis ex Martiale, quòd improbe agit, qui in alieno libro ingeniosus est ? Mediocribus scriptis, inquit Symmacus in Epistolis, amicorum benignitas scit fauere, alienorum inuidia nescit ignoscere. Nam apud illos ; ut Erricus Puteanus Sugamber queritur. Traducitur quicquid scribitur, ridetur quicquid editur ; decerpitur, atque etiam euellitur, quicquid prænuncia alicuius famæ folia emiserint. Itaque cum Ausonio concinam.

Pone obelos igitur spuriorum stigmata Vatum.

Palmas, non culpas esse putabo meas ;

Et correctã magis, quàm condemnata vocabo,

Apponet docti, quæ mihi lima Viri.

Aio tandem cum Persio :

Disce, sed ira cadat naso, rugosaque sanna,

Sin minus illud

Homeri in Sciolos peruicaces maledictum ruat.

Sed Dij vos omnes faciant vndamque, solumque.

DI-

DISERTISSIMO MEDICINÆ PROFESSORI,
Vrbisque Archiatro Ioanni Benedicto Sinibaldo Amico singulari.

N rerum creaturarum omnium liturgia, quæ alioquin spatioſo ambitu diſperſa ad totius ornatus ſummi Opificis extant opera, vel verbo facta, exiguo Hominiſ ergaſtulo eiſdem gratioſa idea concludit. Quin dignatur ad ſui ſimilitudinem efformatam, creatamue animam tabernaculo hoc indere. Illico creatus cum morte ob peccatum multatus Homo deperdendus eſſet, corruiffet vix viſum tantum naturæ miraculum (quoad reliqua) ni pius ille creator multiplicibus, ſive pluribus ad corpora animabus propagata ſobole ad poſſibilem tempore æternitatem conceſſiſſet, indiſſetque œſtrum, deſideriumue ad ſui ſimile gignendum medio coitu. Actionem ex ſui tantum animaduerſione talem vt turpem abrenuiſſent Homines, niſi & corporis forma libidinis excitata titillatione, congreſſusque delectatione, tanquam cohoneſtato actu mens illecebris obuoluta id haud perſpiceret. Cuncta hæc, SINIBALDE MI DOCTISSIME, ET LEPIDISSIME cum percurras, nec rem obſcœnam, nec tanto homine indignam quis dijudicare poterit. Verſatur circa abditiffima philoſophica, & Medica, vt latrophilicorum palato abunde ſapiant exarata quæque. Ne cures ſciolorum garrulitatem, ſi vti canes aduerſus umbram adlatrent, obſtrepan, obtreſcent. Qui norint, quid perlegant, intendent animo, nec deſpicient. Doctiffimorum familiam ſatis tibi ſit exple-re: illam ne diutius tot bonis laboribus priuatam reddas, enixe hortor, & rogo, vt properes ad editionem; facilius erit tibi tunc manum dare alteri ſectioni, ſeu parti, vt completum poſtmodum ex toto prodeat opus. Intertexta pleraque ſucundiſſime conſpexi de ſpermatica febre, ac de conceptione à ſpirituſa ſeminis portione; in his ſi quis pro re indubitata opinionem recipere recuſet, non denegabit ſaltem in probatione nec deſuiſſe ingenium, nec iudicium. Perge alacriter, feſtina ad editionem, loquere ſecundum Socratem, vt ſciant cuncti, quid valeas. Reportabis forſitan adeo ſummas laudes, vt calcar ſint ad maiora. Vale.

Addictiffimus ex animo

Paulus Mancinus ab Acummulo.

Clariffimo Viro

PAVLO MANCINO ACVMMVLENSI.

IO. BENEDICTVS SINIBALDVVS S.

IVTINA rebellique corporis ægritudine mihi detento, ſeu potius depreſſo, vt noſti, Mancine Erudiſſime, ab omni lucubrationis genere vacare per annos neceſſum fuit; inde Geneanthropeiaꝝ inſtitutum opus marcore ſerè contabuit, nec potuit uſque modo Philomuforum explere vota. Torpet ingenium, amice doctiffime, vbi corporis viget languor; ideoque Tullius prudenter aiebat, opus eſſe valere corpore, quò poſſimus & animo. Cedò quàm male quiſpiam degeret inſuſus carcere lacunoſo, obſcuro, ſqualido? Quis valeat ceno putrido merſus vitæ commodè obire munia? Corporis ergaſtulum, quo veluti carcere cœleſtis clauditur animus, pari modo ſi nimium exhaustum, inſirmum, impurum, ac tabidum euadat; ipſius animi vis penè diuina habetatur, ac præſtringitur, nec non mentis æthereum lumen ita caligat, vt nihil præclari, nihil diuini concipere queat, & ſi fortè concipiat, nequeat exarare; vt proinde foret ſemper ſapientiæ ſtudioſis

Orandum, vt ſit mens ſana in corpore ſano.

Verùm enimuerò ſi ætatis beneficio, & medicæ artis ope vitæ robur, vt ſpes eſt, paululum reuiuifcat, ſi quidem in præſentiarum illud Ouidij 4. de triſtibus edicere poſſum:

Nam neque ſunt vires, nec qui color eſſe ſolebat;

Vix habeo tenuem, qua tegat oſſa cuiem.

Spero fore, vt præli mora maiori adhuc perfectione rependatur, ac tandem opus ipſum in lucem prodeat omni ex parte expolitum, & vndique locupletatum. Profectò Horatianum illud præceptum mihi ſemper arritit, quo monitat, vt lucubrationes nonum premantur in annum: qui namque nominis, vanæque gloriæ auidiuſculi præceleres ſunt in ſuis excudendis mentis conceptibus, illos vt plurimum edunt immaturos; perinde ac in animalium genere teſte Ariſtotele, quæ celerius foetus pariunt, cœcos emittunt ut plurimum. Erunt, Paule mi, fauente numine, ac Panacea in opere, non modo quæ delibaſti de Hominiſ generatione facta per ſeminales ſpiritus abſque genitura, nec non de febre ſpermatica, a nemine haſtenus, quem ſciam deſcripta; verùm etiam alia plurima ingenioſa ni fallor, noua, & ſimul iucunda; vt parum inde ſim formidaturus cuiuſcuius ligurini Momi liuidos dentes, quin potius alacrius, ſi Sororum haud nimis breuia erunt ſtamina, expediam ſecundum volumen, quod eſt Nipianthropeia: didici enim ab Ornatiffimo illo Crucio, præceptore noſtro olim fortunæ ludibrio, qui tamen

A diuerſis rerum immerſabilis undis.

amuforum æquè obiurgationes, ac laudes peſſundare. Tū interim ſaluti meæ aspirare ne præſtoleris: optimæ namque, ſelectæ, & vberimæ tuæ praxi e plenis Theoriæ fontibus mananti, ſido quamplurimum. Vale, & ſi quid habes in arte noui (nam bibliophagus vndique nouos expiſcaris Auctores) impertiri ne graueris.

Vt ex Pindaro canit Horatius,

AVCTORVM QVI FREQVENTIVS interloquuntur Anacephaleosis.

A Adrianus Spigelius.
Aelianus.
Aetius.
Aeschylus.
Aelius Promothus.
Albumazar.
Albucaſis.
Albertus Magnus.
Albertinus Bottonnus.
Albertus Saxonia.
Albucaſis.
Alexander Maſſaria.
Alexander Benediſtus.
Alexander ab Alexandro.
Alexander Trallianus.
Alexander Aphrodiſeus.
Aloſſius Mundella.
Alcmeon. Alexis.
Amatus Luſitanus.
Ambroſius Paracruſ.
Anacreon.
Andreas Baccius.
Andreas Veſalius.
Andreas Laurentius.
Andreas Mattheolus.
Andreas Spigelius.
Andreas Alciatus.
Andreas Ceſalpinus.
Antonius Mizaldus.
Antonius Beniuenius.
Antonius Guainerius.
Antonius Muſa Braſauola.
Antonius Torquemada.
D. Antoninus.
Antonius Zimara.
Anaxagoras.
Antiphanes.
Apollonius Rhodius.
Apollonius Tianaus.
Apuleius.
Archelaus.
Archias.
Ariſtippus.
Arethaus.
Arnaldus Villanouanus.
Ariſtoſtenes.
Ariſtoteles.
Ariſtophanes.
Arrianus.
Aſclepiades.
Athenaeus.
D. Athanaſius.
Auenzoar.
Auerroes.
Auienna.
Aulus Gellius.

D. Auguſtinus.
Auguſtinus Niphus.
Aurelius Viſtor.
Auſonius.
B Aldus Angelus Abatius.
Balduinus Ronſeus.
Baptiſta Codronchius.
Bartholomaeus Caſſanaus.
Bartholomaeus Cabrolus.
Bartholomaeus Cocles.
Bartholomaeus Euclachius.
D. Baſilius.
Beda.
Benediſtus Pererius.
Bernardus Gordonius.
D. Bernardus.
Bion.
Blondus.
D. Bonauentura.
C Atullus.
Calius Calcagninus.
Calius Rhodiginus.
Calius Aurelianus.
Caietanus.
Calimachus.
Capreolus.
Carolus Stephanus.
Carolus Cluſius.
Carolus Sigonius.
Caſpar Baſuinus.
Caſtor Durantes.
Catullus.
Chalcidius.
Chriſtyppus.
Chriſtophorus à Coſta.
Claudius Minorus.
Claudianus.
Cleopatra.
Clemens Alexandrinus.
Clearnchus.
Clinias Pythagoricus.
Coiterus.
Columella.
Conciliator.
Conradus Geſnerus.
Cordaeus.
Cornelius Agrippa.
Cornelius Celſus.
Cornelius Gallus.
Cornelius Gemma.
Cratetes.
Curio.
D Aniel Sennertus.
D. Damascenus.
Damocrates Clinicus.
Democritus.

Demosthenes.
Diocles.
Diodorus Siculus.
Diogenes Laertius.
Dioscorides.
Donatus Antonius ab Altomari.
Dortenius.
Durandus.
E Gidius Romanus.
Empedocles.
Ennius.
Epiteſtus.
Euonimus.
Euripides.
Eusebius.
Eustachius Rudius.
Euthimius.
F Auſtus Andrellinus.
Felix Platerus.
Franciscus Rouſſettus.
Franciscus Valleſius.
Franciscus Georgius.
Franciscus Frigemelia.
Franciscus Valleriola.
Fulgofius.
G Abriel Fallopius.
Gabriel.
Galenus.
Gargias ab Horto.
Gaſpar Peucerus.
Gaſpar Baſuinus.
Gaſpar Schunckenfeld.
Geber.
Georgius Villicbius.
Georgius Traſperuntius.
Grattarolus.
Gregorius Nanzianzenus.
Gregorius Horſtius.
Guglielmus Rondeletius.
H Aliabas.
Haly Rodoan.
Herueus.
Hesiodus.
Herodotus.
Hieremias.
Hieronymus Fracaſtorius.
D. Hieronymus.
Hieronymus Cardanus.
Hieronymus Montuus.
Hieronymus Mercurialis.
Hieronymus Capiuaccius.
Hieronymus Fabritius.
Hieronymus Mengus.
Hieronymus Angerianus.
Hieronymus Magius.
Hippocrates.

Homerus.
 Horapollus.
 Horatius.
 Horatius Augenius.
Iacobus de Partibus.
 Iacobus Fontanus.
 Iacobus Ruef.
 Iacobus Oetheus.
 Iamblicus.
 Iacobus Vuccherus.
 Iacobus Hollerius.
 D. Io. Chrysostomus.
 D. Io. Apostolus.
 Io. Schenchi.
 Ioannes Gramaticus.
 Ioannes Renodius.
 Io. Chetan.
 Ioannes Mesue.
 Io. Damascenus.
 Io. Serapius.
 Ioannes Coile.
 Ioannes Gallego de la Serna.
 Ioannes Heurnius.
 Ioannes Fernelius.
 Io. Baptista à Porta.
 Ioannes Ruellius.
 Ioannes Varandus.
 Io. Vcherus.
 Ioannes Manardus.
 Ioannes Argenterius.
 Ioannes Vigo.
 Io. Ingegnerius.
 Ioannes Vuierus.
 Ioannes Riolanus.
 Iosephus Phauorinus.
 Iosephus Quercetanus.
 Isaac.
 Isaias.
 Isidorus.
 Iulius Cesar.
 Iulius Alexandrinus.
 Iulius Guastavinus.
 Iulius Cesar Scaliger.
 Iulius Firmicus.
 Iulius Cesar Claudinus.
 Iustinianus.
 Iuuenalis.
Lactantius Firmianus.
 Laurentius Ioubertus.
 Leo Apher.
 Leonardus Fuchs.
 Leonardus Iachinus.
 Leucippus.
 Leuinus Lemnius.
 Lucanus.
 Lucianus.
 Ludouicus Mercatus.
 Ludouicus Duretus.
 Ludouicus Molina.
 Ludouicus Septalius.
 Lycosthenes.

Macrobius.
 Marbodeus Gallus.
 Marcus Antonius Vlmus.
 Marcellus Empiricus.
 Marcus Marullus.
 Marcus Tullius Cicero.
 Marcellus Donatus.
 Marcus Varro.
 Marsilius Ficinus.
 Marsilius Cagnatus.
 Martinus Delrio.
 Martialis.
 Martinus Rulandus.
 Matthias Cornax.
 Matthæus Gradius.
 Mauritius Cordaus.
 Menander.
 Mercurius Trismegistus.
 Metellus Numidius.
 Michael Doringius.
 Moyses.
 Moschius.
 Montanus.
 Montagnana.
 Musæus.
 Mundinus.
Natalis Comes.
 Nemesianus.
 Nicander.
 Nicolaus Florentinus.
 Nicolaus Leonicens.
 Nicolaus Liranus.
 Nicolaus Craggius.
 Nonnius.
Ochamus.
 Olimpiodorus.
 Oribasius.
 Orpheus.
 Osualdus Crollius.
 Ouidius.
PArmenides.
 D. Paulus Apostolus.
 Paulus Zacchias.
 Paulus Diaconus.
 Paulus Ghirlanda.
 Paulus Aegineta.
 Persius.
 Petrus Forestus.
 Petrus Toletus.
 Petrus Lambardus.
 Petrus Salius.
 Petrus de Abano.
 Petrus de Peramato.
 Petrus Bembus.
 Petrus Seuerinus Danus.
 Petrus Bayrus.
 Petronius Arbiter.
 Philostratus.
 Philippus Presbiter.
 Philo Hebraeus.
 Picus Mirandula.

Phocilides.
 Pierius Valerianus.
 Pindarus.
 Plato.
 Plinius.
 Plotinus.
 Plutarchus.
 Polybius.
 Pomponius Latus.
 Proclus.
 Propertius.
 Prosper Alpinus.
 Procopius Gazaus.
 Ptolomeus.
 Pythagoras.
Quintus Curtius.
 Quintus Serenus.
Ranchinus.
 Rases.
 Realdus Columbus.
 Rembertus Dodoneus.
 Rodericus Fonsca.
 Rodericus à Castro.
 Rufus.
Sauonarola.
 Sanctorius Sanctorius.
 Scotus.
 Scribonius Largus.
 Seuerinus Pineus.
 Seneca.
 Seuerinus Boetius.
 Sextus Platonius.
 Silius Italicus.
 Simon Portius.
 Socrates.
 Sophocles.
 Statius.
 Stobæus.
 Symmachus.
Tertullianus.
 Teophrastus Paracelsus.
 Theocryptus.
 Theophrastus.
 Theodorus Zuingerus.
 D. Thomas.
 Thomas à Vega.
 Tibullus.
 Titus Liuius.
Valerius.
 Victorius Trincavellius.
 Vidus Vidius.
 Virgilius Maro.
 Vlpianus.
 Vuimpina.
 Vlysses Aldourandus.
Xenocrates.
 Xenophon.
Zeno.
 Zoroaster.
 Zopirus.

2

GENEANTHROPEIÆ

S I V E

DE HOMINIS GENERATIONE.

LIBER PRIMVS.

Omnis caro sicut fœnum veterascit, & sicut folium fructificans in arbore viridi: alia generantur, & alia deiiciuntur; sic generatio carnis, & sanguinis alia finitur, & alia nascitur. *Eccles. cap. 14.*

De actu generationis in communi.

PROEMIUM.

ATVRÆ mysta magnus Aristoteles i. de Physico auditu contextu 4. scribendi, & componendi rationem unicuique demonstraturus, aiebat. *Qua propter ex vniuersalibus ad singularia procedere oportet.* Nos igitur hac pariter norma, & methodo præsens opus auspicaturi: catholica quædam, ac prolegomena dicta prælodemus; facilius enim singularia consideramus; quando de vniuersali-

A bus acceperimus primum, vt idem Philosophus testatur. In omnibus autem non obscuram breuitatem pro viribus polliceor, omis-
sa verborum, rerumque vulgarium profusa, & infructuosa ambage, ne tædio afficiatur eruditus lector. Pindari namque celeberrimo dictato astipulor: *Atqui pauca in prolixis argumentis vario sermonis artificio edisserere, auditio est pro sapientibus.* Etenim meus calamus incidit in sæculum, quo sicuti nullum extitit aliud eruditum magis, ita, & nullum adeo cacostomachon, seu ἀποστρυφνὸν καὶ ἀνόρετον, cui proinde opus est modicis quidem, sed eupeptis, cupedijsque citrà nauseam, non sine bellarijs. Aspirent interim numina votis, nam vt *Lucan. 9. belli ciuilib.*

Nil agimus nisi sponte Dei.

TRACTATVS PRIMVS.

De Nomine, Definitione, & Finali causa Veneris.

PRAELOQVIUM.

NTE cuiuslibet rei, vel facultatis tractationem, recepta tulit consuetudo, vt præludia quædam præmittantur, quæ faciliorem aditum, & clariorem intelligentiam parare ad sequentia solent. Huiusmodi sunt in primis Nomen rei, de qua scribitur; Definitio, & præcipuè finalis causa. Porro ignorato nomine ignorantur ferè & reliqua. Quamobrem i. Elench. aiebat Philosophus. *Qui nominum vires ignorant, & seipsos sæpenumerò, & alios quoque fallunt.* Id quod sana mente recipias velim, candide lector, nam docente Hippocrate, libello de arte. *Absurdum est putare, ex nominibus ideas rerum germinare, quinimò impossibile.* Et Plato sa-

pietiores eos omnes ad senectutem peruenire, dicebat, qui, neglectis nominibus, rebus essentialibus sese addicunt. Definitio velut manu ducit nos in rei cognitionem, vt enim i. Officiorum Tullius habet: *Omnis, qua à ratione suscipitur de aliqua re institutio, debet à definitione proficisci, vt intelligatur quid sit illud, de quo disputatur.* Demùm quod attinet ad finalem causam i. Magn. Moral. dicebat Aristoteles. *Primum dicere oportet omnis scientia, & facultatis esse aliquem finem, eumque bonum.* Quocirca cuncta hæc nos, dedita opera perlustrabimus, illud prænunciantes, Generationis actum in toto operis curriculo, seruata pudoris lege, appellandum fore modò Venerem, seu Mixtionem: modò congressum, seu copulam: modò initum, seu coitum, aut contactum; modò genium, seu concubitum; non rarò etiam obscuriori no-

A

men-

menclatura aphrodision, vel clinopalin, aut voluptatis palestram; & si cui fortè græca nomina arrideant magis, dicatur ἀφροδισιασμός, μισντεία, aut Σουουσιασμός, quæ voces Aphrodisiasmos, misitia, & sinusiasmos, latinè sonant.

CAPUT I.

De Veneris Nomine, ac Pseudonumine.

Vesana Gentium progenies, & Vatum insana turba, cæu quæ rebus omnibus numen, ac deitatem facile imponebat, non fuit veritas lasciui quoque luxus, & fœdæ libidinis Deam facere, quam Venerem appellarunt; quatenus apud homines ἀμύσους, καὶ ἀγροδιαίτους, idest imperitos, & vulgares minus turpescimus haberetur impuritas coitus, tanquam Deorum inuentum aliquod, vt meritò exclamari indè debeat cum Didone apud Ausonium.

*Falsidici Vates, temerant qui carmine verum,
Humanisque Deos assimilant vitijs.*

Verè enim nihil est aliud Venus, quam effrenus naturæ impetus, ac luxuriantis naturæ fomes, atque adeò turpe quoddam nefas. Fuit enim uerò ex multorum sententia Venus lasciuia quædam, & petulca nimis meretrix, quæ ab excessu libidinis, & molliciei diuinam nomenclaturam adeptæ fuit. hinc Vates Andrellinus contra Amorem.

Te peperit Genetrix scorto sceleratior omni.

Sic factum est, vt nefarii homines numine quodam oculere propria vitia conati sint, contra quos Tragicus ille Seneca in Hyppolito, inuehens aiebat.

Vana ista demens animus asciuit sibi

Venerisque numen finxit, atque arcus Dei.

Verissimum est enim, quod ibidem Seneca dixerat:

Deum esse Amorem turpiter vitio fauens

Finxit libido, quodque liberior foret.

Titulum furori numinis falsi addidit.

Huius Veneris originem finxerunt Poetæ à Saturni testibus in mare proiectis, & spuma ipsius: hinc Ausonius.

Orta Salo, suscepta solo patre edita Cælo

Aeneadum genetrix hic habito alma Venus.

Et ex hoc Venus græcè ἀφροδίτη ab ἀφρός, idest, à spuma dicitur, quamuis Pierius in Hieroglyphicis lib. 48. Veneri à vinculo nomen inditum scribat ex sententia Varri, qui Venerem à verbo, viere, quod ligare est, denominatam ait; & verè Venus non modò corpus ligat, vinculisque mulieribus astringit, verum etiam mentem ipsam, & rationem illaqueat, & quasi compedibus opprimit. Quid si illam (& erit fortè ratio-

ni magis consonum) à græco verbo ἀφροδύμι, idest dementia denominemus? Astipulatur huic ethimologia præclarè nimis Plautus in Truculento, vbi sic loquitur.

nam mihi hæc meretrix,

*Quæ hic habet Phronesium suum nomen omni:
Ex pectore mouit meo Phronesim; nam φρόνιμος
Est sapientia*

Vtique semper Veneris igniculus insipientiæ, atque dementia signum extat, atque effectus, à qua Eurypides illam denominauit in Troadibus, his carminibus, quæ sonant.

*Mortalibus nam stulta cuncta sunt Venus,
Recteque coepit nomen hoc, insania.*

Vbique etiam, & ab omnibus libido vocatur insana, vesana, amens, ferina, quò pertinet illud Maronis in Eclogis.

Ab Choridon, Choridon, quæ te dementia coepit?

Erat enim is pastor insano Veneris impulsus ardore, quo veluti desipiens, ac delirus euaserat.

Id Veneris furile numen, siue potius execrandum turpitudinis monstrum coluit, præ cæteris vna mollis, nefaria, ac detestabilis illa Philosophorum secta (si tamen Philosophorum nomine digna est) quæ Cynica dicebatur, quòd more canum in propatulo, coram luce clarissima, coire minis erubescere; sic Cratetes, & Cynicis vnus in porticu celebre cum vxore Hipparchæ, palam concumbens, à Zenone, injecto pallio, obtectus fuit. Corynthis etiam Veneri turpiter, & obscenè litabatur; erat enim ibi templum locupletissimum, quòd, Strabone auctore lib. 8. Geograph. supra mille Deæ prostituta puellas caperet, ob quas, frequens in Vrbe iuuenum multitudo, turbaque conueniebat; vnde prouerbum: *Non omnibus datum est ire Corynthis*; nam, non nisi formosissimi, & opulentissimi iuuenes, in ipsius templi conclaue, ad voluptatis dulcorem, recipiebantur.

Sed præterea plurimi populi, illecebrosis Veneris ritibus, illaqueati sunt. Pomponius Mela in descriptione Aphricæ, vbi de Garamanthis loquitur, consuetudinem quamdam refert, toto Cælo detestandam. *Fæminis*, inquit, *solemne est nocte, qua nubunt, omnium stupro patere, qui cum munere aduenerint, & tamen cum pluribus concubuisse maximum decus, in reliquum pudicitia insignis est.* Nescio, an vera sint, quæ Athenæus lib. 2. ex ore Theopompi de Tuscis olim narrat, scribit enim: *Tuscos coire cum quibusvis mulieribus obuijs, nec turpe ducere, si quid in propatulo fœdum, vel faciant, vel patientur, tantumque abesse, ut id credant obscenum, quòd si Veneri paterfamilias vacet, & querat ipsum aliquis, respondeant, hoc, vel illud agere, vel pati, inhonestis nominibus rem appellantes, &c.* Plura idem addit adhuc magis detestanda, quæ pudicum calamum registrare puderet.

Apud quosdam Lituaniæ populos, vt scribit Lau-

Laurentius Ananias in sua cosmographia, licebat mulieribus, absente coniuge, iuuenem admittere, quem magis placeret, qui vocabatur, Matrimonij coadiutor. Hucusque deuenit numinis infanda licentia! Quidnam dicendum de Euechetis, & Gnosci? Audite Psellum lib. de Daemon. Euecheta, & Gnosci, ut Daemonia toto concipiant pectore, nefanda sacrificia perpetrant. Conueniunt die, quo passus est Saluator, vespere statutum in locum, una cum puellis sibi notis, & post quadam sacra, extinctis luminibus, mixtim coeunt, siue cum sorore, siue cum filia, siue cum qualibet. Nono rursus mense reuertuntur, puellasque accersunt, & infantes iam natos, ab his euellunt, perque totum corpus pueros circumcidunt, & circumfuso sanguine phialas implent, corpora cremant, cinerem cum sanguine miscent. Hoc condimento epulas, & pocula condiunt, tum sua inter se, tum aliorum clam quorumcunque possunt. Quid magis horrendum, & execrandum simul audiri potest à saeculo? Venus improba, quid non mortalia pectora cogis?

Adhuc Babylonij à gentibus illis execrandis, Mylitta Dea ad tantam cœcitatē, & fœditatem colebatur (Mylittam verò Assyrij Venerem appellant) ut genitalibus illi, veluti rem sacram facerent; quinimò, Herodoto auctore, lex erat Babylonij, ut indigenæ mulieres semel in vita, ad Veneris templum desiderant, cumq; viris externis consuetudinem haberent, nec recusare adulterum possent vi legis, adeo fœdæ libidinis infandus error mentes humanas excœcarat, adeo putentis Asmodei, luridique genij vis rationem prœstrinxerat. Infamis huius consuetudinis meminit, & Strabo lib. Geograph. 16. quem videre poteris. Sed placet Herodoti verba referre, & sunt hæc: *Vna ijsdem Babylonij lex est omnibus modijs execranda, nempe omnibus mulieribus indigenis commune est semel in vita ad Veneris templum desiderantibus cum externis viris consuetudinem habere. Ceterum cum pleraque sint diuitijs tumentes, quæ sui copiam facere recusent, hæ vehiculis cameratis subuectæ pro templo consistunt, relicta interim à tergo magna famulitij turba. Pleraque etiam hunc in modum faciunt; ad templum Veneris sedent nodis, corollisque tempora reuinctæ, è quibus dum aliæ seorsim abeunt, aliæ regrediuntur, nam diuerticula undecunque sic funiculis distincta aditum præbent externis ad mulieres illas, quam cuique libuerit deligendam. Porro cum semel illuc considerint, non prius domum regrediuntur, quam hospitum aliquis pecuniam mulieri in sinu iniecerit, & cum eadem à sano seorsim abducta rem habuerit. Hospitem autem illum, qui pecuniam obtulit dicere oportet: Tanti ego tibi Deam Mylittam imploro: Mylittam enim Assyrij Venerem appellant. At verò pecuniam illam, quantulacunque sit, non est fas reijcere, siquidem in-*

sacrum conuertitur vsum. Neque mulieri etiam permittitur hospitem aliquem repudiare, sed quicumque is est, qui pecuniam obiecerit primum, hunc illa sequitur citra delectum. postremò ubi iam congressa fuerit cum externo mulier, Dea expiata, domum reuertitur. Iam quæ forma sunt elegantiori citius, ut par est, expediuntur, quæ verò deformes diutius coguntur desiderare pro templo antequàm legi faciant satis. Fitque interdum ut vno, aut altero anno, aut etiam triennio, atque diutius expectare oporteat miseras. Hactenus Herodotus, cuius legis insuper meminisse videtur, Baruch 6. ijs verbis: *Mulierēs autem circumdatæ funibus in vijs sedent, succendentes ossa oliuarum, cum autem aliqua ex ipsis attracta ab aliquo transeunte, dormiuit cum eo proxima suæ exprobrat, quòd ea non sit habita sicut ipsa, neque funis eius disruptus sit.* Alicubi nempe in Cypro, Macharia olim præ delicijs dicta, similis quædam lex erat, aliæque longè lasciuiore; nam insula illa propterea Veneri sacra censebatur. vnde Horat. 1. carm.

Sic te Diua potens Cypri

& omnino huc pertinent Persarum Regum licentiosa conuiuia, Sybariticæ mensæ, necnon Aeliogabali, aliorumque fœda voluptas, & omnibus modijs detestanda Aphrodisiomania.

At qui tandem parcere mihi non possum, quin tanquam auctarium apponam, quæ Ioan. Boemus Aubamus in sua orbis terrarum epitome de Boemis, ac Romanis enarrat. habet enim. *Picardus quidam ex Gallia gentem alio delirio infecit: is non paruam virorum, mulierumque plebem contractam, nudam incedere iussit, Adamas vocauit, Auctor omnis licentiae, Venus publica, & mixta, reliqua horrenda auditu crimina, hoc duce cœperant, & in quibusdam locis adhuc durare, sed occultè à multis dicitur. Nam subterraneos Boemorum quidam, qui ex hoc Gruebenhaimer appellantur, sacra operaturi subeunt, inter quæ cum à Sacerdote pro more illud Genesis pronuntiatur, Crescite, ac multiplicamini, & replete terram, lumina, quæ ibi habentur continuo omnia extinguuntur, & tunc neque ætatis vlla, neque sanguinis attentæ reuerentia promiscuè viri, & in quam per tenebras quisque incidit, mulieres cognoscunt. Peractò scelere, cum in locum suum se quisque receperit, luminaria rursus incenduntur, & sacrum peragitur, est execrandus hic damnata gentis ritus, non multam diuersus à Bacchanalibus, quæ in Hetruria prius, mox Romæ etiam noctu multa vini, & epularum crapula Mulieres maribus mixta in abdito celebrare, nullo neque sexus, neque ætatis respectu habito ad promiscua puerorum, ac Matronarum stupra, &c. Ex his, aliisque scelestissimis ritibus, necnon cultibus, atque sacratibus ædibus variæ extitere Veneris nomenclaturæ, ut ex Rhodigino, & Aurelio Haurecho lib.*

1. de cognominibus Deorum gentilium perspetum habetur: ideoque dicebatur Gnidia, Calua, Aphrogenia, Epitragia, Libitina, Philia, Calypiga, Erycina, cuius postliminio lectori iam futuro historiam tanquam secundas mensas libenter apponam.

Non procul ab Vrbe in via, qua itur ad Ereum, quem locum Montem Rotundum Volaterranus putat, Erycinæ Veneris templum celebre erat cum pulcherrima, & magnifica porticu à Fabio dictatore voto positum, cuius insuper Deæ simulacrum Sulpitia Paterculi filia, & Fuluij Flacci vxor castissima, atque integerrima consacrarat. Huic Idolo fictas imagunculas virgines, suæque puellaria ludicra efferebant. Rursus idem à Matronis, vt quæque optima censebatur, summa veneratione, solemnique pompa cum ferculo colebatur. Quid plura? Augusto mense huic Deæ virilis membri imaginem offerri mos erat, & licet hoc paulominus honestum, aut meretricium potius videri posset, nulli tamen, nisi præter cæteras castitate insignita matronæ membrum attrectare licebat, quod attrectatum in Veneris ipsius gremium reponerat. Ita quoque apud Ægyptios in sacris Osiridis, quæ Pamulia dicebantur, priapi simulacrum adhibebatur. Putant verò aliqui, hanc ipsam statuam Verticordæ Veneris extitisse, sic appellatæ, quod fœminarum corda verteret, & ab effrenata reuocaret libidine. Vide Iulium Faunum l. de Antiquitatibus Urbis Romæ; Sed quorsum hæc relata sunt à nobis? nimirum, vt Veneris æthimologiam enuclearemus. Ponitur inde Venus pro coitu, non secus, ac Bacchus pro vino, Ceres pro pane, figura, quam vocant Rhetores Methonymiam, atque in tali positione, ac sensu usurpabitur à nobis passim in Geneanthropeia.

C A P V T I I.

De Duplici Venere.

ET suam ipsi Venerem cognouerunt Astronomi, quæ vnus est ex errantibus planetis, positam inter Solis, & Mercurij sphaerâ, quæ manet anteit Solē, & dicitur *φωσφορος* græcè, latinè verò Lucifera: vespere autem phœbi subsequitur Occasum, & vocatur Hesperus, seu Vesperugo: hinc Boëtius l. de consolatione philosophorum metro. 5.

Et qui primæ tempora noctis

Agit argentes Hesperus ortus:

Solitas iterum mutet habenas

Phœbi pallens lucifer ortu.

Sed huius consideratio, vti pertinet ad Astronomum, ita nil ad nos. At plures adhuc fuisse

A Veneres, ac diuersis Parentibus ortas memorie mandauit Tull. Cic. 3. de Natura Deorum; Pausanias verò in Beoticis tres tantum fuisse testatur, quarum vna Cœlestis ex Cœlo, ac die nata; altera terrestris è Saturno, ac spuma genita: tertia verò Apostrophia, ab harmonia dicta. Hinc Thebis, Rhodigino referente, tria Veneris simulacra extabant, vetustate miranda, & suis distincta cognominibus: Vrania vna, ab omni corporea voluptate seiuncta: Pandemo altera, quæ communiter generationi præerat: tertia, Apostrophia, quæ ab impijs cupiditatibus, & operibus humanum genus auerteret: ita quoque apud Romanos Veneris Erycinæ templum, cum eximio porticu extabat, magno sumptu, ac mole à Marcello constructum, postquam de Sicilia triumphauerat, ea religione, ne libido inualesceret, Romanosque fœde superaret, quin etiam eo consilio ad pomeria, extra portam Collinam erectum fuerat; vt à matronis, & matribus familiâs longè iret luxuria, proculque omnis turpitudine abesset: imò etiam in hac eadem Æde, temporis progressu, aliud simulacrum Veneri Verticordæ sacrarunt; vt proclines animos, & corda voluptatis illecebris obnoxia, ab effusa libidine auerteret. Veruntamen diui Platonis opinio in conuiuio, mihi longè magis aridet, duas tantummodo statuentis Veneres, Cœlestem vnâ, Popularem alteram: iuuat illius verba in medio ponere: *Neminem profectò latet, absque amore Venerem nunquam esse; quare si vna esset Venus, vnus & amor; quoniam verò duæ sunt Veneres, geminum quoque amorem esse, necesse est. Geminam autem Deam hanc esse, quis neget? nonne vna quadam antiquior est, & sine Matre Venus, Cœlo nata, quam Cœlestem Venerem nuncupamus; altera verò iunior ex Ioue, & Diana progenita, quam vulgarem, communemque appellamus?* Cœlestis illa Venus ab omni prorsus corporis coinquinatione, & animalibidine exempta purissimi genetrices est amoris; qualis in primis ille est, qui erga Deum versatur, secundò erga Patriam: tertio in Viros bonæ indolis, decenti formæ, & mactæ virtute iuuenes; & huic Veneri, vt refert Pierius Valerianus lib. 9. Suillum genus est valde inuisum, eò quòd, vt ille ait, *immundissimi sunt sues ex omni mansueto pecore.* Cæterum non nisi in temperatis, pacatisque penitus, fereque Cœlestibus animis isthæc reperitur Venus: Popularis autem est illa, quæ illius est parens Cupidinis, quem Plato *πολυκέφαλον* vocat, idest multicapitem belluam, & est illa prorsus, quæ libidinem incendit, fomitem irritat, turbulentos animi motus excitat, plena est labe, atque impuritate, lasciuia parens, luxus effreni magistra, turpium cupiditatum domina, ac genialis produca voluptatis; Sedem suam in impuris duntaxat animis, atque terrenis collocans. Orphæus verò

ro, celestem, atque popularem confundere videtur, ut apparet ijs versibus.

Οὐρανία πολὺ μινε, φίλομειδὴς ἀφροδίτη
ποντογενὴς γενέτειρα θεοῦ

Celestis, genetrixque sonori filia ponti
Latitæque parens Venus. Philo-
midea autem dicitur, quod ex Cœli pudendis
apparuerit.

De terrena Venere, Pandemone dicta, prout
scilicet ad generationem dirigitur, hic à nobis
sermo plenior instituitur. At quoniam terrenæ
huius, & acolasticæ Veneris non vnus est, sed
multiplex actus, non id mihi consilij est (cauebo
tanquam à Scorpione) vt loquar de omnibus,
verum solummodo de naturali, per instrumenta
scilicet à natura præscripta exercito, qui pro-
priè dicitur coitus, erit sermo. Absit enim,
vt mille Veneris spurcissimos actus mente, ne-
dum calamo recolam. Heu corrupti mores!
Proh deploranda calamitas! non sat erat, ne-
quam illum Asmodeum perditos Homines natu-
rali venere veluti profunda margine habere de-
mersos, vt oportuerit, alios etiam luridos, &
vndeunque putentes actus naturæ, moribus,
atque stomacho aduersos inuenire? & forsan
in his cæca vetustas non delirauit? forsitan apud
obscænos quosdam Poëtas id genus impuritatis
palam non legitur? Vtinam & hodie parceretur
capiti, vt Lactantij Firmiani verbis vtar 6. diui-
narum instit. Atqui amabò hæc missa faciamus.
De populari Venere generationis ergo verba
facturi dicamus cum Marullo in hymnis.

Sed Venus Regina, Iouis propago
Aurea huc adsis precor, & maligna
Nocte discussa, tua da beata
Visere templa.

CAPVT III.

Quid sit Aphrodision.

AMETSI nomine ipso vnusquis-
que optimè tenet, quid sit coi-
tus, cum natura ipsa edoceat
ex instinctu, siquidem ad illum
cunctis animantibus inseruit ap-
petitum, vt proinde auctore
Gal. 4. de different. pulsuum. Vbi res nomine
ipso comprobate sunt, & cognita minimè egent
definitione. Nihilominus non erit ab re illius
aliquam definitionem adducere, cuius benefi-
cio ratio intrinseca mixtionis Veneris clarius
innotescat, vt enim sapientissimus Plato in
Phædro loquitur: In omnibus, o puer, vnicum
principium ijs, qui benè consulere volunt, est in-
telligere quid illud sit, de quo consulatur. Cum
autem genialis initus exactam definitionem

A apud alios registratam non inuenerim, opera
pretium erit ingenio expiscari; meo itaque iu-
dicio sic definiri posset. *Est coniunctio maris,
& fœmina per apta vtriusque instrumenta cum
seminis eiectione ad simile generandum.* Exa-
minemus modo, si placet, omnia huius defini-
tionis membra. Dicitur primò (*est coniunctio*)
quoniam actus Veneris nequeunt exerceri in-
distans, neque oculis, auribusuè fieri possunt,
qui quidem sensus è longinquo suos actus elice-
re valent, sed solummodo per sensum tactus, qui
non nisi per approximationem, & coniunctio-
nem suam facit sensationem.

B Dicitur, *Maris, & Fœmina*, quoniam in
qualibet naturæ operatione requiritur necessa-
rio Agens, & Patiens: Atqui Mas est tanquam
Agens, tanquam Patiens Fœmina, vt placet
Aristoteli in lib. de generat. Animal. Hoc tamen
haud ita intellectum velim, vt sentiat quisquam
cum Peripateticis, fœminam passiuè tantum
ad generationem conuenire, est enim opinio
toto Cœlo erronea, & iam diu à medicorum
scholis explosa, verè enim agit & ipsa, licet mi-
nus principaliter, vt alibi dicitur.

C Insuper dictum est *per vtriusque apta instru-
menta*, quia Magistro Aristotele 2. Topic. in de-
finitione debet poni genus proximum, aut dif-
ferentiæ determinantes genus propinquum, &
sic per ea verba declaratur, non omnem Maris,
& Fœminæ coniunctionem esse coitum, sed il-
lam tantum, quæ per amborum genitalia necti-
tur; siquidem possent exempli gratia vir, & mu-
lier brachijs, pedibus, & ore coniungi, nec ta-
men commisceri, seu coire dici possent, quo-
niam membra hæc non sunt apta instrumenta ad
generationem à natura præscripta. Hinc pateat
quam deridenda sit illorum opinio, qui putarunt
animalia quædam, vel oculis, vel crine, vel ore
iuncta concipere posse. Verum hæc fusius alibi
trutinanda erunt. Nequè præpostera infanda
libidini, coitus nomen vllò pacto ideò competit,
quandoquidem non fit per apta instrumenta,
minusque in patiente ad hoc à natura producto.
Propterea Auic. lib. 3. Fen. 20. cap. de anatomi-
a testiculorum solum coitum cum Mulieri-
bus in vase genitali celebratum naturalem ap-
pellat ijs verbis. *Et proyicitur in commixtione
cum muliere, quæ est coitus naturalis.*

D Addita est præterea tertia illa particula, *cum
seminis eiectione, seu infusione*, quia terminus,
& complementum ipsius veneris congressus est
seminis effusio, sine qua, vt plurimum nequit
obtineri generatio, vt plurimum dixi quoniam
vt infra edocebo, spiritus tantummodo sunt in-
terdum generationi satis, nec verè quis cum
aliqua couisse dici potest, nisi ad infectionem vs-
que seminis deuenerit, quod ex Canonistis pro-
bari posset, qui cum asserant coitu affinitatem
contrahi: attamen si semen ipsum iaciatur, fiat-
que

que commixtio, contrahi negant. Quamobrem neque tribadum coniunctio erit propriè coitus.

Extrema illa tandem apposita est particula, *ad simile generandum*, eò quòd finis, quem solum in re Venerea natura cupit, est similis generatio, & nihil aliud. Quamobrem cum optima definitio, & vnde quaque perfectà quatuor omnes causas continere debeat: hæc à nobis allata, perfectissima censenda est; nam causa materialis designatur prima illa particula, *maris, & femina coniunctio*: efficiens significatur ijs verbis, *per apta utriusque instrumenta*: Causa formalis per id, *cum seminis eiectione*, finalis verò per particulam, *ad simile generandum*. Si cui tamen breuior definitio placeret, illa esse posset. *Coitus est commixtio maris, & feminae*. hoc enim ipso, quod dicitur, *commixtio*, supponitur coniunctio per genitalia instrumenta, cum seminis iaculatione. Verum prior cum sit amplior, & causas explicite contineat, melior est, & luculentior. Secunda obscurior, ut autem Aristoteles monebat 6. illo Topic. *Oportet, definientem clarissima interpretatione uti*. Quare ibidem dicebat, *Definitio dari debet per notiora*: At obijcies non omnes Veneri dant operam, ut sibi similem generent, sed maior pars ob voluptatem, ideo generatio similis non est adæquata finalis causa. Huic obiectioni obuiam itur; si dicatur naturam vniuersalem ad hoc solum Venerem instituisse, ut nimirum fieret viuientium propagatio, cuius gratia duntaxat collocavit in ipso contactu mulcedinem. Iam licet natura particularis alicuius individui voluptatis dulcorem tanquam finem sibi constituat, vniuersalis tamen generationem solummodò veluti finem vltimum intendit, delectationem autem, uti perficientem conditionem. Adhuc quantumvis voluptatem proponat, ut finem, agens particulare, generationem tamen haudquaquam detrectat: alioquin bonum, & sui perpetuationem despiceret, quod est à naturæ instinctu, insitoque genio prorsus alienum; ideoque, teste Platone in conuiuio, cum primum pulchra conspicitur mulier, statim pulchrum in illa gignendi cupiditas exoritur, ac propterea non Voluptas primariò, sed Generatio expetitur votis.

CAPVT IV.

Quanam sit causa finalis Venerei congressus.

NEVITABILI naturæ lege fancitum fuerat, ut nil genitum foret immortale, & omnia, quæ ortum subirent, haud multò post interitum sustinerent.

Constat aeterna, positumque lege est,

Ut constet genitum nihil. Diuinus canebat Boëtius metro 3. secundì libri. Sic inferiora cuncta, quæ spatioso hoc Cæli continentur ambitu, ac in primis homines ad occasum præcipiti pede properare cernimus, nec reparari vllò possunt adminiculo (blaterent quantumvis Alchimistæ de auro suo potabili). Inde Tullius in somn. Scipionis aiebat. *Infra Lunam nihil est non mortale, præter animas hominum, diuini munere datas*. Nempè ea conditione prodierunt vniuersa in vitam, ut hanc breui resignarent, & eo iure generationis obierunt munus, ut corruptionis maleficio paulò post grauarentur.

Omnia labuntur vario mortalia casu, Et nihil aeterna conditione datur. Fau-
stus primo amorum.

Ideo Lucianus in Charonte, bellè satis vitam nostram bullis assimilem dicebat, quæ simul ac natæ sunt, euanescent. Diuusq. Iacob eandem non immeritò appellabat, Vaporem. *Qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra*. hominis miserrimam conditionem deplorans Iob dicebat. Cuius rei, & euentus causa est materia suo contrario annexa, ex qua coalescit vnaqueque res, ut enim Anerr. ait lib. de substantia Orbis, ex Arist. 1. Phys. text. 8. *Materia cum suo contrario facit ad corruptionem, & maleficio*. Iam ægrè ferens natura partus suos, tanta dolatos industria, & artificio concinnatos, tantoque labore consummatos, ita citò deperdi, atque corrumpi, ut infortunio, quoad posset, occurreret, casumque ineuitabilem quoquo modo rependeret, dedit vnicuique vim, rationemque sibi simile generandi, quatenus fin minus in individuo, saltem in specie conseruaretur. ideo Seneca in Hyppol.

*Prouidit ille maximus mundi parens,
Cum tam rapaces cerneret fati minas,
Ut damna semper sobole repararet noua.*

Quod Gal. 14. de vsu part. doctissime exarauit ijs verbis: *Certè natura, si fieri potuisset, maximè optasset suum opificium esse immortale; quod cum per materiam non liceret; nam quod ex arterijs, venis, nervis, & ossibus, ac præterea carne est compositum, incorruptibile id esse non potest, subsidium, quod potuit, ipsi ad immortalitatem est fabricata, sapientis cuiusdam Urbis conditoris exemplo, qui non modo id agit, ut Urbem suam in præsens tantum temporis populo preuentet, sed prouidit, quo pacto in omne tempus, aut saltem diutissime conseruetur, nulla tamen Ciuitas floruisse adeò memoratur, ut non dies ipsa conditoris memoriam deleuerit. Natura verò opificium multis annorum millibus iam constitit, atque in posterum stabit; nam mirabilem quandam rationem inuenit, quomodo in demortui animalis locum nouum aliud sufficiat, quare omnibus animalibus natura concipiendi instru-*

menta tribuit, ipsisque instrumentis eximiam, quandam vim voluptatis effectricem, animæ vero, ipsis usuræ incredibilem quandam, atque ineffabilem utendi cupiditatem coniunxit, à qua animalia incitata, ac stimolata, etiamsi mentis, ac rationis expertia, ætateque tenera sint, provident tamen non secus, ac si essent prudentissima, ut genus suum sit superstes. In primis igitur id naturæ commentum est admirabile. Mox subiungit. Natura enim providens, ne quod Animalis genus periret, quæ propter corporis imbecillitatem, aut vitam brevissimam, aut præda fortioribus erant futura, ijs omnibus assidui interitus remedium excogitavit: fecundam scilicet generationem. Hactenus Gal. Hinc itaque factum est, ut habeant vnaquæque res naturalis desiderium peremnis vitæ, nam perpetuum, & diuinum esse, ut inquit Philosophus, participare concupiscunt etiam naturalia secundum quod possunt, ut ideò diceret Plato in conuiuio. Natura mortalis semper, & immortalis esse pro viribus nititur, hoc autem generatione duntaxat assequitur. Quod idem Aristoteles 2. de gener. animal. declaravit perspicue magis ijs verbis. Cumque anima sit corpore melior, animatumque inanimato præstet propter animam, & esse, quam non esse, & vivere, quam non vivere melius sit, efficitur his de causis, ut generatio sit animalium: cum enim natura eius generis sempiterna esse non possit, quomodo fieri potest, & sempiternum, quod gignitur, est; numero igitur non potest: substantia enim rerum in singularibus est, quæ si talia essent, sempiterna essent; specie verò potest. Itaque genus hominum semper, & bestiarum, & plantarum est. hucusque Aristotelis verba. Quò fit, ut causæ in effectibus, parentes in filiis suum producant esse; & ut elementa suis præuijs qualitibus, veluti consonis instrumentis gignere sibi simile, iugiter intendunt; stirpes, & plantæ feminibus, ac radicibus comparem vitam traducere nitantur (natura enim dat simul operationem, & instrumenta necessaria ad illam, teste Aristotele de gener. animal.) Animalia verò ut longè omnium perfectiora per commoda maris, & feminæ instrumenta speciem propagare, seseque in illa seruare toto vitæ curriculo apprimè studeant: idcirco 8. de Hist. animal. Aristoteles. Circa duo (inquit) versatur vita, & omne studium Animalium, in procreando, & alendo. Et hinc est, sicuti Nemestianus in Eclogis, quòd

*Cerua marè sequitur, Taurū formosa iuuenta,
Et Venerem censere Lupæ, censere Leana;
Et genus aereū, volucres, & squammea turba
Et montes, syluæque suos habet arbor amores.*

Elucet autem multò magis in hominibus hic æternitatis appetitus, quia & hi proximiores sunt immortalitati, atque æterno Plasmatori magis confimiles. Quare & ipsi non quidem

simplici duntaxat naturæ instinctu, sed rationis quoque lumine circumfusi coniugium eligunt, ut inde vberimam prolem excipere queant, cuius postea beneficio immortalitatem nanciscantur: & hoc est, quod idem Aristoteles 1. Politic. cap. 2. inculcauit, inquit. Idque non animi iudicio; sed ut in cæteris animantibus, & ijs rebus, quæ terra eduntur naturale est desiderium, quale quicquam est, tale quid alterum relinquendi. Præclare igitur Plato in Dialogis de legibus tantum bonum, quantum est immortalitas, unicuique commendaturus. Nefas est, inquit, seipsum immortalitate priuare; hæc verò ex animo ille se priuat, qui filios, & uxorem negligit. Hæc ergo est finalis causa Veneris, quam meritò ex hoc capite laudibus celebravit Orpheus.

*Omnia vinxisti, per te stant pondera mundi
Imperitasq. tribus Parois, atq. omnia gignis.*

Cuius etiam, ut eandem potentiam exprimeret Careachus ille Saronius sculptor illustris Venerem ex auro, & ebore confecit, ita ut capite polum gestaret, atque altera manu papauer, altera malum punicum; Id quod etiam in fabula Berenice obumbrarunt Poetæ, vnde Theocritus in Syracusijs.

*Nunquam posse mori, mortalem tu Berenicen
Fabula ut est olim, dederas Venus, orta Dione.*

Atque hæc satis esse debent pro statuendo fine Veneri congressus; Sed fortè argues: homines si perseverassent in statu Innocentiæ, mortis vulnera non sensissent; (per peccatum enim intravit mors) et generationi tamen dedissent operam: igitur finis eorum non fuisset immortalitas, quam ex perpetua generationum serie nanciscerentur. Respondeo primò: homines iam tum etiam ex intrinseci principij ratione, fuisse caducos, ac mortales, licet ex gratia, & pomi illius esu, calorem restaurantis, mortis morsum haud fuissent recepturi, quare generationi operam dantes naturæ immortalitati providissent, quæ sui stabilitatem in dies vidisset consistere in prole, seriatim enascente; Adhuc via ad senectutem est via ad corruptionem. Ad illam quodammodo in eo statu appulissent homines: igitur & ad hanc etià quoquomodo. Quamobrem dum generationi indulgissent, in filiis saltem iuventæ florem consecuti fuissent. Secundò dicam, in statu innocentie maximum bonum futurum fuisse hominibus generare sibi simile, licet ex gratia interitū non subituri essent. Nam si licet parvis componere magna, & ipse Deus, qui est fons vitæ, in productione ab intrâ generavit ab æterno sibi simile; Verbum videlicet, in generatione verò ad extrâ identidem produxit in tempore creaturam sibi similem. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram; nec tamen ex homine caduco, & fragili aliquid æternitati suæ adiungere poterat. Quamobrem similis ge-

neratio simpliciter fuisset apud primos Paren-
tes maximum bonum, & finis optimus, quia
vidissent suam vitam in pluribus diffusam, inte-
gra, & vigente radice. & hinc est, quod anima-
lia imperfecta nequeunt producere sibi simile;
Nam ens, & bonum conuertuntur: Ens eo-
rum est imperfectissimum, igitur & bonum erit
mancum, & imperfectum, & ideo non erit sui
diffusuum per generationem.

Dices fortè, angeli perfectiores creaturae
sunt, quam homines, sunt enim ab omni ma-
teria depurati, & nihilominus non generant sibi
simile: ergo non semper potentia genitiua sui si-
milis bonum, & perfectionem denotat. Enoda-
bitur difficultas, si dicatur, angelos, qui mediae
naturae sunt inter Deum, & homines in maiori,
& oppidò meliori opere occupatos iugiter esse,

puta in fruitione, & visione Diuinæ essentiae, in
qua sunt eminenter omnia; homines autem ne-
quaquam habere in vita excellentiorem opera-
tionem, quam ipsam generationem, à qua, &
ipsi tunc erunt prorsus alieni, cum poterunt in
Caelo eadem gaudere fruitione. Quid si dicamus
ad calcem, in statu innocentiae futurum fuisse, ut
homines paedagoniae operam sedulo nauassent,
propter immortalitatem? siquidem quò citius
generationum foeta serie terram repleuissent, eò
fuissent in aethera de paradiso voluptatis terrenae
prius translati, ubi aeternitatis consortes, omnis
terrenae fragilitatis extorres penitus extitissent.
Atque haec physicae intelligentiae satis. Plura ad
Theologos spectant. Nos naturae limitibus con-
tineamur.

TRACTATUS SECVNDVS.

De Amore Veneris, affectibusque eroticis.

PROELOGIVM.

VENEREM absque amore,
non incedere, supra dictum fuit
ex Platone. Ut igitur Venus
ipsa describatur plenius, atque
omnibus numeris absoluta per-
crebescat eiusdem natura, ope-
ra pretium facturum existimaui
me, si de Amore ipsius insuper aliqua intexerem,
quae palam iucunda, & simul utilia venirent ob-
uiam. Sanè Venus, quae absque Amore, eiusque
calcare celebratur, frigida est, insuavis, infe-
cunda, noxia, ferina, foeda; quae verò stimulis agi-
tatur Amoris, hilaris, iucunda, feruida, prolifi-
ca, utilis, humanior. At quoniam de Amore,
adeo multa dici possent, ut vix integrum suffice-
ret volumen; paucis ego contentus ero, & ut ea,
qua maiori possum breuitate restringam, Sopho-
rum registrabo sententias, ac Vatum epoda, qui
quidem in suis apophthegmatibus, carminibus-
que complexi sunt laconicè ferè omnia, quae
profusa oratione vix posset quisquam assequi.
Alioquin Platonis conuiuium, & Marsilij Ficini
hypomnemata in eodem sunt adeo mira, ac pla-
nè diuina, ut stultum foret consilium, ea, non
dicam prosequi, sed imitari solum. Apud hos igi-
tur auctores plenos haurire fontes licebit vni-
cuique. Nobis in praesentiarum sat erit, poe-
tarum oracula quaedam in medio ponere, quibus
vulgaris cupidinis natura cum primis (de hoc
enim fermo erit) compendiosa, & omnino laco-
nica oratione delineetur, absquequo inutilibus
quaestiuiculis tempus teramus. Accedant ergo

molliculi amatores, dominumque suum, vel
potius tyrannum euisceratum intueantur; &
dum eius breuem, sed exactam anatomen cele-
bro, discant suam spoliare tyrannidem.

CAPVT I.

Quid sit Amor Veneris.

DIVINVS Plato in Symposio
sic illum describit. *Amor est cir-
culus à pulchro per pulchrum
ad pulchrum.* Verum haec defi-
nitio non facit ad nos, cuius my-
sterium altioris est intelligentiae.
Dicunt alij, amorem esse desiderium pulchritu-
dinis, sic Marsilius Ficinus in conuiuium, & cum
eo plerique. Modò hoc desiderium ex eodem
Ficino est, vel contemplandae pulchritudinis, vel
gignendae pulchritudinis. Illud est amor, qui
dicitur heroicus, aliàs Platonius, ac Socraticus;
hoc verò amor ferinae voluptatis; illud est in
animo, & solo aspectu, seu contemplatione ex-
pletur; hoc verò corporis tactum exposcit, &
pulchrum in pulchro gignere intendit, & affe-
ctat, atque hic est Veneris filius, qui matrem sem-
per comitatur, alioque nomine libido nuncu-
patur, & quem idem Ficinus sanguinis pertur-
bationem appellat, de quo Seneca in Octauia
*Vis magna mentis, blandus, atque animi calor
Amor est, iuuenta gignitur luxu, otio
Nutritur inter lata fortuna bona.* An tibi
fortè magis placeat illa alterius Senecae defini-
tio?

tio? Amor formæ rationis obliuio est, & insania proximus. An illa magis Epitæti descriptio. Quid est Amor? Otiosi pectoris molestia, in puero pudor, in virgine rubor, in iuvene ardor, in sene risus, in derisore delicti nequitium est. Tute, lector, selige, quam magis placet. Arduum namque foret Amoris meliorem, seu adæquatam inuenire definitionem, ut idè multi post longam speculationem magis, ac magis cespitantes per dubia, atque omnino incerta descripserint, dicentes: Amor est, nescio quid; natus, nescio vnde; qui venit, nescio quomodo; & accendit, nescio quo pacto certam aliquam rem, & personam. Vide Poetam illum Hetruscum, estque prorsus illud Plutarchi. Ignoraturque, quid sit, vnde eueniat, quomodo ingressus? Quod Alexis Tragicus apud Athenæum Dipnosophist. 13. annuerat prius his carminibus, quæ latinè sonant:

*Nec enim mas ille est, nec fœmina,
Nec Deus, nec homo, nec fatuus,
Nec prudens*

Erit fortassis Amor veluti materia prima, quæ non est Quid, nec Quale, nec Quantum. Conformis utique; nam licuti materia est primum rerum subiectum, sic Amor primus artifex, qui cuncta produxit, cuncta generat, cuncta seruat, ut ex Luciano dicitur inferius.

CAPVT II.

Qualis sit Amor Veneris.

PVER est in primis, qui hominesque, Deosque vrit Amor, cæcus, alatus, nudus. Quare apud Marullum hæc mysteria sic reuelantur.

*Quis puer hic? Veneris; plena,
quæ causa pharetræ est.*

*Non benè prouisus certè quoddam arma mouet.
Cur sine veste Deus? simplex puer odit opertum.*

*Vnde puer? pueros quoddam facit ipse senes:
Quis pennas humeris dedit? inconstantia. Quare.*

*Nulla Deo frons est? signa inimica fugit.
Quæ sors eripuit lucem? immoderata libido.*

*Cur macies? Vigilis cura, dolorque facit.
Quis cæcum preit? ebrietas, sopor, ocia, luxus.*

Qui comites? Rixæ, Bella, opprobrium.

Quod idem Propert. lib. Elegiarum 2. expressit venustè, breuitatis tamen causa reticeo carmina. Alexander quoque Aphrodisiensis in suis problematibus Amorem depingit iuxta ritum antiquorum, atque Idoli singulas partes examinando declarat. Vide si placet problema 87. primi libri. Addit Lucianus in Amore fugitiuo.

*Non albus faciem, sed totus flammeus, acres
Scintillant oculi, mala mens, oratio blanda;*

*Lingua animo dispar, suavis vox mellis ad
instar:*

Irato mens intraçtabilis, & fera fallax

Versutus puer, & mendax, immania ludit.

Subscribit Franciscus Petrarcha dialog. 69. de remedijs vtriusque fortunæ, aitq. venustè satis: Amor latens ignis, gratum vulnus, sapidum venenum, dulcis amaritudo, delectabilis morbus, iucundum supplicium, blanda mors. Cæterum fortis est amor, ac παντοκράτωρ. Omnia vincit Amor. Immoderatus est: Quis enim modus adsit Amori? Militia est. Militat omnis amans. Vaser est. Amor odit inertes. Audax est. Quid enim deterret amantes? Exlex est. Quis legem dat amantibus? Maior lex amor est sibi. Sic Boetius, Statius, Ouidius, Virgilius cecinere.

CAPVT III.

*Per quam corporis partem inuadat Amor
Veneris.*

AMORIS domicilium oculi sunt. idè Propert. Elegiarum
*Sinescis, oculi sunt in Amore
duces.*

C Per quos Cupido spicula in amantes mille iaculari solet, & in quibus eundem suas accendere faces dixerunt Vates. Sic Virgil. Eclog. 8.

Vt vidi, ut perij. & Ouidius epistolarum Heroidum 12.

Et vidi, & perij, nec notis ignibus arsi.
Ex oculorum humoribus, non ex maris spumis oriri experimur Amorem, dicebat Seneca: sic militiæ Assyriorum Princeps Holofernes visa. Iudith: Statim captus est in oculis suis, ut sacra tellatur pagina. Sed omnium sapientissimè mirabilis ille Ficinus in suo conuiuio oratione 7 cap. 4. hoc mysterium reuelat, cuius verba hic registrare non grauabor, sunt enim omnium auribus digna. Ergo quid mirum si patefactus oculus, & intentus in aliquem radiorum suorum aculeos in adstantes oculos iaculatur? atque etiam cum aculeis istis, qui spirituum vehicula sunt, sanguineum vaporem illum, quem spiritum nuncupamus, intendit? Hinc virulentus aculeus transfuerberat oculos, cumque à corde percutientis mittatur, hominis percussi præcordia, quasi regionem propriam repetit: cor vulnerat, inque eius duriori dorso hebescit, reditque in sanguinem. Peregrinus hic sanguis à faucibus hominis natura quodammodo alienus sanguinem eius proprium inficit, infectus sanguis agrotat, hinc duplex sequitur fascinatio. Subiungit paulò infra: Ponite, obsecro, antè oculos Phædram

B My-

Myrrhæbusium, & Thebanum illum eius amore captum, Lysiam Oratorem; Lysias in Phædri vultum inhiat, Phædrus in oculos Lysiae scintillas suo um defigit oculorum, cumque scintillis una transmittit, & spiritum. Radius Phædræ radio Lysiae facile copulatur, spiritui quoque facile iungitur spiritus Vapor huiusmodi Phædri corde genitus Lysiae statim petit præcordia, quorum hebetudine fit compactior, & in priorem Phædri relabitur sanguinem, ita ut Phædri sanguis, quod mirum est, iam in corde sit Lysiae. Hinc ad clamorem confestim prorumpit uterque, Lysias ad Phædrum: Cor meum Phædre, carissima viscera. Phædrus ad Lysiam. O spiritus meus, o meus sanguis Lysia, sequitur Phædrus Lysiam, quia cor suum postulat humorem. Seclatur Phædrum Lysias, quia sanguineus humor vas proprium postulat, suum exigit sedem. Haec tenus Marcellus Ficinus, cuius quidem doctrina, & celestis quidem sapientia trahit me sapientissime in stuporem. Iam patet, quod per oculos penetrat amor ad viscera, quæ sæpè calefacta vnico aspectu feruent, & æstuant; adeo ut Iuuenalis prodigij loco cæcum amantem referat

Qui nunquam visa flagrabat amore puellæ.
siquidem, alas ab oculis mutuatur Amor, Euripides aiebat. Ideo Plautus in Mercatore.

Ego illic aspicio forma eximia mulierem,
Quam ego, postquam aspexi, non ita amo, ut sani
Solent

Homines, sed eodem pacto, ut insani solent.
& in Gurgul.

Subsile, obsecro, & mittite istanc foras,
Quæ mihi misero amanti ebibit sanguinem.

Ferunt ideo, Democritum sibi oculos eripuisse, quod expertus erat, ex patre oculo puerum cæcum nasci, amorem videlicet, ut ille aiebat; ut merito tandem Quintilian. dixerit. Oculi tota nostra luxuria. Vide Ficinum orat. 7. cap. 10. in conuiuio, ubi plur. Nos cum Tatio concludamus. Amor enim per oculos amatoris vulnere aditum patefaciens in animam penetrat. Atqui interim illud ex Cardano libro 13. de subtilitate reticere non debeo, eos minus, ac rarius amorem concipere, qui oculorum acumine pollent, quod nimirum videant, obseruentque aptius pulchritudinis defectus, inueniantque facile nodum in scirpo, alboque in dente cariem. Hæc sunt Cardani verba: Minus igitur amant, qui acutè vident, & non solum minus, sed rarius; quod diligenter consideranti rara sit facies absoluta, & quæ vitio careat, tum maxime quod lenis cutis, glabra, & roseus color desiderantur ad pulchritudinem; amant igitur plerique, quod acie præuertantur, aut prius ament, quam inspiciant, quod amare velint, &c. Hinc fortassis cæcus pingitur Amor.

CAPVT IV.

Quæ sint Amoris Aphrodisæi artes, & proprietates genuinæ.

PLAUTVS in Trinummo dolosas Amoris artes, ac pellaces imposturas, & fraudes ita prorsus enucleat.

P Amoris artes eloquar, quemadmodum expediant nunquam,

Amor quenquam, nisi cupidum hominem postulat; sed

In plagas

Coniungere eos cupit, eos consecratur, subdole blanditur, ab re

Consulit, blandiloquentulus, harpago, mendax, Cupes.

Auarus,

Elegans dispoliator, latebricolarum hominum corruptor

Blandus, inops, cælati indagator. & quæ sequuntur.

Profiliat insuper Lucianus in Amore fugitiuo, & sua ferat conuicia.

Si flentem videas, ne decipere, caueto:

Si ridet, tu stringe trahe: si suauia porgat,

Tu fugito, oscula dira, & labra infecta veneno.

Plura tute lege, & rursus Opianum pete lib. 4. ubi technas, & astu proponit Amoris. Verum in mentem veniunt, adhuc fortè non illepida carmina, lyrico barbite concinnata, dum ego in prima ætate blandioribus musis operam dabam, quæ cum plenius Cupidinis illecebrosas resonent fraudes, recensere non displicet. Nos quoque poema natamus, ut fertur adagio.

Iam fibris procul excidat

Lasciuus calor (improbum

Numen) qui vorat anxie,

Cunctorum face pectora.

Pellatur ferus arcifer,

Insanus puer ac senex,

Fraudes qui struit iniurias,

Incautos quibus ambiat.

Trux princeps, Deus impius,

Syren callida, perfide

Quæ primò comis obuiat,

Mox dura nece vulnerat.

Hospes pessimus hostium,

Anguis, qui latet inguine,

Et mentis labe candidas

Auras subdolis inficit.

Sagus, lurco nefarius,

Lethæo cane seuior,

Nostro qui (miser anthropos)

Gaudet, strix atra, sanguine.

Cestos, loraque dulcia

*Turpis dona Volupie
Præfert, mox promit undique
Curas proditor asperas.
Insanus furor, inquires,
Ignis, quem Venus impudens
Venis excitat intimis:
Pestis, qua nece desinit,
Febris cordibus æstuans,
Quæ pascit malè spiritus:
Vires funditus abripit,
Vitam denique conficit.
Dux vanæ gregis inclytus,
Quo præceps ruit illicò
Lux diua, & citò labitur.
E mente æthereum decus.*

Sed claudite iam riuos, satis amorem exprobrauimus, satis, superque maledictis incesimus; illum si sapias, lector, declina protinus.

CAPVT V.

Quæ mala, & vitia comitentur Amorem.

TERENTIUS in Eunucho eleganter describit Amoris detrimenta, inquit enim.

*In Amore hæc omnia insunt vitia: Iniuria
Suspiciones, inimicitia, inducia,
Bellum, pax rursum; incerta hæc situ postules
Ratione certa facere, nihilo plus agas,
Quam si des operam, ut cum ratione insanias.*

At Plautus in Mercatore plura congregat; inquit enim.

*Nam amorem hæc cuncta vitia sectari solent,
Cura, agritudo, nimiaque elegantia: & paulo post
Sed Amori accedunt hæc ultra ea, quæ diximus
Insomnia, ærumna, error, & terror, & fuga,
Ineptia, stultitiaque adeò, & temeritas,
Incogitantia, excors immodestia,
Petulantia, cupiditas, & maleuolentia
Inheret etiam auaritia, desidia, incuria,
Inopia, contumelia, & dispendium. Plura non sunt necessaria.*

CAPVT VI.

Quæ sint Amoris præsentis indicia.

DISERTISSIMUS ille Seneca, atque omni scientia refertissimus docuit hæc in Hyppolito, ubi vulnerati pectoris, animique æstuantis tecmeria signa colligit, clauditque metro.

Torretur æstu tacito, & inclusus quoque,

A *Quamuis tegatur, proditur vultu furor.
Erumpit oculis ignis, & lassæ genæ
Lucem recusant, nil idem dubiæ placet,
Artusque variè iactat incertus dolor,
Nunc ut soluto labitur gradu
Et via labante sustinet collo caput;
Nunc se quieti reddit, & somni immemor
Noctem quarelis ducit: attolli iubet,
Iterumque poni corpus, & solui comas,
Rursusque fingi: semper impatiens sui
Mutatur habitus: nulla iam Cereris subit
Cura, aut salutis, vadit incerto pede
Iam viribus defæta, non idem vigor
Non oratingens nitida purpureus rubor,
Populatur artus cura, iam gressus tremunt,
Tenerque nitidi corporis cecidit decor,
Et qui tenebant signa Phæbæ facis
Oculi nihil gentile, nec Patrium micant.
Lacrymæ cadunt per ora, & assiduo genæ
Rore irrigantur, qualiter Tauri ingis
Tepido madescunt imbre perfusa niues.*

B Nec plenius, nec meherclè elegantius signa amoris alicuius in pectore inæstuantis describi poterant. Liceat nihilominus pauca quædam Ficini verba adscribere. Quis enim, ait, calet Amorem, quem toruus, taurinus, affixus prodit intuitus? Quem interceptus sermo declarat? Rubor, pallorque vultus, crebra suspiria, iactatio membrorum, perpetua querimonia, importuna laudationes, subita indignatio, iactantia, procacitas, petulantia, vana suspicio, & vilissima indicant ministeria. Hic graphicè consonant, quæ Plautus dictitat in Cistellaria pateant herophilis aures.

C *Iactor, crucior, agitor, stimulator, versor in
Amoris rota miser:
Exanimor, feror, differor, distrabor, diripior, ita nullam mentem
Animi habeo; ubi sum, ibi non sum, ubi non sum, ibi est animus:*

D Atque hæc ex poetis sunt satis.

Hippocrates ex pulsu cognouit Macedonum Principis Perdicæ Amorem, pariterque Galen. alterius cuiusdam Virginis, quorum historias perlegas apud ipsos, ut relinquam Erasistratum celeberrimum medicum, qui Seleuci Antiochi Regis filij in Stratoniam deprehendit amorem ex pulsu. Confirmatur euentus à Iosepho Struthio in suo lib. 4. artis Sphygmica, ubi tradit, amorem inæquales, anonymos, & inordinatos efficere pulsus, licet Galen. nullum esse pulsus amoris proprium i. Prognost. edisserat, hos verò pulsus micare potissimum exstimarem, vel præsentem Amasia, vel eius nomine, aut virtute, aut pulchritudine nuncupatis, quemadmodum ex Hipp. & Galen. notis historijs compertum fit. Et exprænuncupati Iosephi Struthij patet obseruatione, quæ huiusmodi est. Memini, me iam olim pulsus amoris primum experimentum,

fecisse in uxore cuiusdam viri nobilis, quam sub-
olfeceram Adulteri amore fuisse correptam, sed
nesciui quis esset. Quum assiderem quadam die
ei foemina, cœpi de industria percunctari res plu-
rimas ab ea, quarum cognitio ad curandam eam
(nam maritus eius medendi causa in febre curæ
meæ eam commiserat peregrè proficiscens) vide-
batur esse necessaria. Interim verò manum eius
attrectabam, & tangebam arteriam interpola-
tim. Insinuavi etiam mentionem multorum
hominum coram ipsa, quos nominatim recense-
bam, quum verò inter ceteros nominavi eum,
quem ipsa deperibat, cœpit illicò pulsus variari,
ac ex naturali fieri multò minor, celerior, cre-
brior, & languidior; sed in ijs omnibus in aqua-
liter, commutans sine ullo ordine pulsus par-
uos in magnos, debiles in languidos, & vicissim
hos in illos; similiter, & celeres in tardiores,
crebriores in rariores, & è contrà; perseveravit
verò ea pulsuum immutatio aliquousque, nec ci-
tò desit. Hactenus ille.

Verum omnino detrectandum erit, pulsus
dari amatorium, sed prout variæ passiones, vel
timoris, vel lætitiæ, vel spei amoris comites
sunt, ita vario modo alterari solent pulsus;
Quare Galenus 6. de prænot. ex pulsu aiebat.
Nugæ igitur magnæ sunt, pulsus amatorio modo
moueri, &c. Cæterum Erasistratus, & Galenus
amorem vaticinati sunt, ille quidem, quoniam ex
mulieris præsentia, & recessu adolescentem va-
riè alterari in pulsu deprehendit, hic verò quo-
niam audito Pyladis nomine mulier illa, Iusti v-
xor magnæ turbationis indicia in pulsibus refe-
rebat. Sed quid mirum fieri in pulsu tantam
variationem præsentem amasio, aut amasia, cum
aliquando longè maiora apparuerint inde sym-
ptomata. Narrat Cornax. 1. Consultationum me-
dicarum cap. 3. cuidam iuueni sibi noto, qui in mē-
sa propè puellam assidebat, cuius amore flagra-
bat, nuptiasque anxius expetebat, repente ve-
nam in temporibus propè aurem fuisse resera-
tam, & copiosissimum inde profluxisse sangui-
nem. Refert & Donatus Marcellus 3. de histo-
ria medica mirab. aliquos ob repulsam, vel Ami-
cæ discessum repentina morte occupatos fuisse,
de quibus alibi. Amoris adhuc plura argumen-
ta qui cupit, apud medicos perlegere poterit,
quos eruditissimus Paulus Zacchias recenset 2.
quæstionum medicolegalium titul. 1. quæstione
10. ubi auctor is fecundissimus ex Alihabate
vnum inter alia notat amoris celebre signum,
(& esto auctarium) maciem scilicet vniuersi
corporis præterquam in oculis, cuius quippe
euentus, rationem haudquaquam reijcerem ego
in spiritus duntaxat, eò confluentes, verum
etiam in frequentes lacrymas, quibus turge-
scunt oculi, adeò vt macies non agnoscat. Sa-
nè facit ad rem hanc illud Ouid. de Arte.

Et lacrymæ prosunt, lacrymis adamanta
mouebis.

CAPVT VII.

Quos magis adoriatur amor.

VIS ille fuit, qui vocauit amo-
rem passionem vacantis animæ?
Et quis ille, qui eundem dixit
otiosorum studium? Vtique am-
bò prudentissimè locuti sunt.
nam

Otia sitollas periere cupidinis arcus. Igi-
tur in illos promptius grassatur amor, quos vi-
det otiosam, ac sedentariam degere vitam, nec-
non tempus oscitanter transigere. Hinc Ouid.
Eleg. 1.

In vacuo pectore regnat amor. Vnde est,
quod cupientes ipsius amoris rete, vel compe-
des abrumperè, otia iubentur potissimum eui-
tare. Sic 1. de remedijs Ouid.

Fac monitis fugias otia prima meis.

Hæc vt ames faciunt: hæc vt fecere, tuentur.

Hæc sunt iucundi causa, cibusq. mali.

Insuper acrius insectatur amor, quos molles,
& effæminatos nouerit, quiuè cupedijs dele-
ctantur, vel omnino Abronis vitam agunt. Ex
Ficino illud postremò iuuat apponere. Inne-
ctuntur præterea citò, quibus nascentibus Ve-
nus fuerit in Leone, vel Luna Venerem vehe-
menter aspexerit, & qui eadem complexionem sunt
præditi. Phlegmatici, in quibus dominatur pi-
tuita nunquam. Melancholici, in quibus atra-
bilis, vix quidem capiuntur: sed capti nunquam
postea liberantur.

Illos præterea petulcus inuadit amor, qui
Amorum colloquia frequenter habent, qui li-
bros lætitant eroticos, pathicosque, quiuè mol-
liusculis cantibus, musicisque delectantur melo-
dijs. Benè idcirco ageretur cum ancillis illis,
quæ virginitatem animo non minus, quàm cor-
pore seruare debent, si musicæ nunquam vaca-
rent operam, illi videlicet, quæ rithmos titillan-
tes, atque lasciuientes modulatur, alioquin de-
uota, flebilisq. camæna tutò admitti poterit.

CAPVT VIII.

Quibus rebus augeat amor.

VISIONE, & memoria obie-
cti concupiti exardescit amor.

Sic Ouid. 1. de remed.

Vt penè extinctum cinerem
si sulphure tangas,
Viuet, & ex minimo maximus
ignis erit.

Sic

*Sic nisi vitaris quicquid reuocabit amorem,
Flamma redardescet, quæ modo nulla fuit*
Ex iisdem nutrimur, ex quibus sumus, ut est
apud Philosophos receptum axioma, iam ex o-
culis aphrodisæus amor suam trahit originem,
ex iisdem ergo suum debet, recipere alimen-
tum, & incrementum; quod vel Ethic 9. Ari-
stoteles expressit. Indè Ovidius, quatenus ab
aspectu non recrudescat vulnus, monet aman-
tes, ut per longa interualla absentes fiant

I procul, & longas carpere perge vias.

Quin etiam imagines prohibet, & simulacra,
quæ in magna etiam loci intercapedine possunt
refricare dolorem. Sic idem amoris medicus
2. de remed. aptè concinit

*Si potes, & ceras remoue, quid imagine muta
Carperis? Hoc perijt Laodomeia modo.*

Nec solum idola id possunt efficere, verum
etiam amorum libri, molles cantus, & fescen-
nina carmina, atque in primis melliflua, blan-
dæque ab amafia receptæ epistolæ, quibus nimi-
rum sopitus amor apprimè reuiuiscere solet,
quocirca Sulmonensis iatrophilos:

Scripta, cauè, relegas blanda seruata puella.

Angescit præterea amoris plaga inanibus cu-
ris, ludo, chorea, fidibus, tripudijs, cantilenis,
lasciuarum enarratione fabellarum, atque Sym-
posijs. Demum à luxu, diuitijs, cæterisque for-
tunæ commodis præter modum cupidinis ex-
stuat flamma.

Nutritur inter leta fortuna bona. dicebat
Senec. in Octauia, & Ouid.

Diuitijs alitur luxuriosus Amor

Esto appendix, amorem amore maximè vi-
gere, quæ appositè significarunt Mythologi,
dum dixerunt, quod cum amor sui ortus initio
nil grandis, vegetusque fieret, quidam Veneri
consilium dedit, ut alium pareret amorem;
futurum fore, affirmans, ut inuicem conuiuen-
tibus Heros prior maximopere vigesceret. Quò
factum est, ut alterum Venus amorem produxe-
rit, Anterorem dictum, de quo 3. de natura Deo-
rum Tull.

C A P V T I X.

*Multarum etiam utilitatum originem,
auctoremque bonorum amo-
rem esse.*

SICCINE semper erit fugan-
dus amor?

*Huc adest tandem, puer ò beate,
Dexter, & cecos miseratus agri
Pectoris motus age dum pro-
phanis*

Exime curis.

A Dicamus cum Marullo.

Haud Aedepol omnis amor malus, haud sem-
per turpis. Id nos docuere Mythologi, qui duos
amores Veneris filios effinxerunt; Turpium
vnum, Honestium alterum nuncupatum, ille in
hepate, hic in cerebro sedem obtinet. Amor
Lucianus aiebat, *duplex est Deus, non una via
ad nos ventitans, neque vno spiritu nostros ani-
mos incessens, sed alter, ut arbitror, puerilia sa-
piens, cuius mentem nulla ratio gubernare po-
test; frequens in animis insipientium congrega-
tur, atque ipsi muliebria potissimum desideria cura
sunt. Et hic est quotidiana istius contumelia so-
cius absque discrimine, cuique volenti se se ce-
leriter applicans. Alter verò amor priscorum
pater temporum, visu graue, sacrumque omnino
spectaculum, promus temperatorum affectuum,
blandum quiddam vniuscuiusque mentibus in-
spirat, tunc propitium nacti hunc Deum volu-
ptatem virtuti immixtam amplectimur. Quæ
hactenus dicta manent superius, amor Turpio,
debentur potius: quæ conueniant Honestio per-
currenda vltius erunt, siquidem affatim enar-
rata, & altius decantata encomia à Ficino pe-
tenda sunt, cuius eminentem doctrinam nun-
quam admirando deficiam.*

Age, Plaute, si alterius amoris propalasti
technas, male sanos astus, & scelerosa nequi-
tia, ne defraudes Honestium suis laudibus, de-
bitisque elogijs. Sic igitur ille in Cass.

C *Nam ubi Amor condimentum inerit, cuius
placitum credo:*

*Neque falsum prorsus, neque suaue esse po-
test quicquam,*

Vbi amor

*Non admiscetur, fel, quod est amarum, id mel
faciet*

Hominem ex tristi lepidum, & lenem.

Sed hæc Plauti omnino leuia sunt. Audiantur
aliqua ab Agathone apud Plat. in Conuiuio. In
primis sedem suam in animis, & mentibus Deo-
rum, & hominum locat: pulchritudo omnium rapit
oculos: amor nec iniuriam infert Deo, nec à Deo,
vel homine iniuriam patitur. Nec iustitiæ solum,
verum etiam summæ est temperantiæ particeps.

D *Quod si voluptates, dicebat ille, omnes amore
imbecilliores sunt, ab illo utique superantur,
ille verò dominatur. Amor itaque, quoniam
libidinibus & voluptatibus dominatur, mirum
in modum est temperans. Fortissimus est amor;
non enim Mars amorem, sed amor Veneris, ut
fertur, Martem detinet, potentius autem est,
quod detinet, quàm quod detinetur. Hic Deus,
inquit Symposiales Agatho, poeta est adeò sa-
piens, ut alios quoque poetæ possit efficere. Qui-
libet enim licet antea rudis, poeta euadit, cum
primum amor afflauerit. Addit Agatho; Eum
hominem, cuius hic est praeceptor, quauis in ar-
te præcellere, clarumque euadere; contra verò
eum*

eum, qui ab Amore non tangitur, in obscuro iacere. Ceterum Amoris beneficio plurimas facultates optimas Dij inuenerunt. Sagittandi, medendi, & diuinandi peritiam Apollo, Musicam Musæ. Texendi artificium Minerua, Iuppiter Deorum, hominumque gubernationem. Hic Deus est, ut vates quidam concinit, qui pacem largitur humano generi, pelagoque serenum vultum, tum requiem ventis, hominique cubile, & somnum curis permixtum. Verum canat receptui ipse Agatho, atque breui epithome comprehendat infinita. Hic rusticitatem, subiungit ille, à nobis amouet, hic nos familiaritate conciliat, cætus huiusmodi omnes cōgregans. In solemnibus, festisque diebus, in choris, in sacrificijs dux nobis, & prædens. Mansuetudinem quidem porrigens, exterminans feritatem, beneuolentiæ largitor, maleuolentiæ omnis expulsor, propitius, beneficus, spectandus sapientibus, Dijs placidus, exoptandus expertibus, participantibus possidendus, atque tenendus. Deliciarum, mollium illecebrarum, gratiarum dulcis perfusionis, & desiderij pater. Bonorum studiosus, malorum spreitor: in labore, in timore, in desiderio, in sermone gubernator, perfectus adiutor, seruatorque præcipuus. Cunctorum Deorum, atque hominum decus, & dux pulcherrimus, atque optimus. Hactenus Plato, siue eius Agatho, nec meo iudicio maiora, & plura de Amore ipso fari liceret cuiquam: attamen Luciani addenda sunt verba pro exodio. Tu modò nobis, ætherie Deus, in tempore assiste amicitiae fautor, & arcanorum Sacerdos, cupido, nequaquam prauus insans, qualem pictorum manus iocando fingunt, sed quem primario semine principium procreauit perfectum protinus editum. Tu enim ex obscura, atque confusa deformitate vniuersum hoc formasti. Proinde sublato tamquam communis totius mundi sepulchro, circumfuso illo chao, illud quidem in ultimi Tartari secessus fugasti, ubi verè stant ferati postes, atque area limina portæ, ut insuperabili addictum custodiæ à reditu prohibeatur. Splendida autem luci, obscura nocte prætenta, omnium & animarum carentium, & animam habentium opifex fuisti. Præcipuam verò hominibus concordiam infundendo, graues illos amicitiae affectus coniunxisti, ut ex anima malitiæ adhuc experte, & tenera connutrita beneuolentia in virilem perfectionem consummaretur. Nam inuentum quidem est coniugium necessariae successionis remedium. Ita ille basilicè valde, & σοφῶς.

CAPVT X.

An sit Amor verbis, pharmacis, amuletis, alijsue rationibus medicabilis, ubi Ouidij Eroica tria vana ostenditur.

A M E T S I multa sunt, quæ venereæ cupiditatis ardorem, & acrem sensum libidinis restinguere, & obtundere valent; non tamen ita facile est amorem, cordis anfractus iam depascentem, igniculis, propulsare; quamuis enim amor sit quidam Veneris effectus, vnde à poetis dicitur amor, Veneris filius: nihilominus amor, cum sit per se passio radicatus herens medullis, illum extirpari, haud facile est; quin putarim ego ferè impossibile, ut remedia vlla naturalia in illum agere queant, quandoquidem cum sit amor, voluntatis quidam affectus, voluntas autem nullo valeat extrinseco conatu impelli ad actus suos eliciendos, sed ut libera potentia est, sic libertatem operandi obtinet, sit ideo, ut vana sint auxilia cuncta, quibus ab eo, quod concupiscit, vel odit, detertere nitimur. Verum quidem est, voluntatem nostram aliquatenus dependere ab intellectu; nam nihil volitum, nisi cognitum; verum, & indubitatum insuper est, intellectum speculari phantasmata, phantasmata autem, ut plurimum genialis naturæ impetum, ac vim sequi temperamenti, ut proinde videatur voluntas immutari posse ijs naturæ auxilijs, quæ vim habent alterandi temperiem, & inde phantasmata, & successiue intellectionem, & denique actum volendi. Verum enimvero, quoniam hæc ardua sunt, & satis laboriosa, & quia voluntas, licet obiectiue dependeat in operando ab intellectu, formaliter tamen omnino liberè, & ex proprio Marte actum volendi, & nolendi elicit, Idcirco concedi posse videtur, libidinis incitamenta, ardorem furentis naturæ, ac fomitem naturalibus auxilijs vinci, vel sedari posse; eo quia talis effectus à naturalibus causis emanat. Minus tamen debellari, & rescindi poterit cupido, seu amor, qui est actus alterius potentie, in quam, vel nullo pacto, vel indirectè nimis, & remotè, seu per accidens possunt agere naturalia. Ut autem, quæ dicimus melius intelligantur, sciendum est, quod aliquando non est Venus mater amoris, sed amor pater Veneris, qua ratione omnium Deorum parens à poetis aliquando dicitur. Tunc est amor filius Veneris, cum libidinis æstro perciti, genioque turgente impellimur ad aliquam excupiendam, ut libidini tantum satisfiat. Tunc amor est pater Veneris, quando ob ingentem amorem, quo pro-

prosequimur aliquam, eiusdem coniunctionem exoptamus, licet primario, & per se in huiusmodi symplegadem non feratur amor; nam ut Mar- filius Ficinus in Conuiuio sapientissime ratioci- natur, cum sit Amor desiderium pulchritudinis: pulchritudo autem sit quidam splendor huma- nus, qui in colorum, linearumque decore con- sistit, quem non auris, non olfactus, non tactus, sed oculus percipit; sequitur, ut solus oculus corporis pulchritudine fruatur, quia solus co- gnoscit; inde subiungit ille. *Cum verò amor ni- hil aliud sit, nisi fruenda pulchritudinis deside- rium, hæc autem solis oculis comprehendatur, so- lo aspectu amator corporis est contentus. Tan- gendi verò cupido non amoris pars est, nec aman- tis affectus, sed petulantia species, & seruilis ho- minis perturbatio* Modò quoniam finalis cau- sa amoris, qui Veneris est filius, nulla est alia, quam libido ipsa, nil mirum si ipsdem prorsus au- xilijs libido, atque eius amor temperatur. At verò quoniam finis intentus amoris, qui est pater Veneris, nequicquam est voluptuosa coniunctio, & libidinis actus, sed solummodò ipsamet be- neuolentia, ipsamet pulchritudinis contempla- tio, & fruitio; idè est, ut rebus vllis extrinse- cis, opibusque nature euinci, & exturbari, nul- la ratione queat. Ad faciliorem huius doctrinæ captum possumus cum Ficino distinctionem a- moris perpulchram recolere, quòd videlicet, aliud est amor contemplandæ pulchritudinis, aliud generandæ pulchritudinis. Amor contem- plandæ pulchritudinis aspectum desiderat, quo fru- tur oculis, & animo, nec fertur ulterius. Amor gignendæ pulchritudinis est, cum non modo frui, cupimus aspectu pulchri, verum etiam in pul- chro gignere exoptamus; quare fertur appeti- tus in corporis ferinam coniunctionem. Adde, quod aliquando hi duo amores commiscuntur. si enim quis amore faucis cuiusdam contem- plandæ pulchritudinis, gignendæ etiam pulchri- tudinis corripitur ardore, tunc potius explere cupit in ea, quam deperit amans, quam in alia, cui nullo beneuolentiæ vinculo sit deuinctus. His positis pono lemma.

Amorem contemplandæ pulchritudinis vel sim- plicem, vel commixtum cum Amore gignendæ pul- chritudinis nullis artibus, pharmacis, & viribus euinci posse. Paradoxon probandum erit primò sic. Verum quidem est, Ouidium plurima reme- dia additare, quibus amor debelletur, eiusque libros sparsim continere varias medicinas. Ve- rumtamen dixerim ego cum Terent. *Omnes cum valemus, optima consilia agrotis damus*; quippe dicere, ac docere facile est, at medelas assequi, hoc opus, hic labor. Cæterum quam sint vana ab Ouid. decantata remedia detegit Faustus ille eximius Vates.

*Vana igitur superest pellendi cura furoris,
Cum bene radices egerit ille suas.*

*Vana redundarunt Peligni iussa Poetae;
Sanantur nullo vulnera tanta modo.*

*Scilicet ipsa tenet semper sua signa cicatrix,
Cunctaque perpetuo stygmata corde notat.*

Monet Ouid. in primis otium arceri, & fu- gari: Faustus ait, expertum se id esse, nihil tamen profecisse.

Apta cupidineis vitauimus otia telis. Nam & in negotio sequit Amor, cuius fortis apprehen- sio nulla prorsus alia distrahi imaginatione po- test. Sic videre est, laboriosos homines, telo cu- pidinis ictos in suis laboribus æstro feruere, magis, augerique ipso in opere thyrsus.

Docet ille, ad Amorem extinguendum imper- fectiones, & defectus Amasie animaduertendos esse. Faustus hisce etiam frustratum se esse, pro- fitetur.

scripsimus infamis notum modo crimen Amicæ

Ipsaque stultitiæ damna pudenda mea, &c.

At id nimis etiam est arduum, siquidem, ut dicta- uit quoque Theocritus in Eclogis.

Quæ minimè sunt pulchra, ea pulchra viden- tur amanti.

Sic apud Horatium, Balbinum polypus Agnæ delectabat.

Si communis opinio est, mentem ab re ama- ta ad alia, ut venationes, studia, conuiuia, & id genus alia auocandam esse. Faustus incassum hæc adhibuisse concinit; quinimò hæc omnia sunt sepè in causa, ut sopitus excitetur Amor.

Describuntur ab Ouidio, & alijs herbe, ac ra- dices quædam, quæ amorem infringendi poten- tiam creduntur habere. Atqui Apollo ipse, me- dicinarum inuentor, palam fatetur, nullam vim talem illis inesse apud eundem Ouid. primo Me- tamorphos.

Inuentum medicina meum, opifexque per or- bem.

*Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis:
Hei mihi, quòd nullis amor est sanabilis herbis.*

Quin etiam

Quacunque herba potens ad opem, radixque medendi

Vtilis in toto nascitur orbe mea est.

Me miseram! quòd Amor non est medicabilis herbis.

Deficior prudens artis ab arte mea. Oeno scribebat Paridi.

Adhuc putarunt Ethnici posse magicis arti- bus, & incantamentis vim amoris euinci. Sic Dido apud Virgil. in 4. sororem hortatur ut pe- tat Hesperidum illam sacerdotem, quæ huiusmo- di peritia prædita erat.

Hæc se carminibus promittit soluere mentes.

Quas velit, ast alijs diras immittere curas.

Faustus hæc eadem expertus illudit.

Inuitusque fui magicas accinctus ad artes,

Ferret ut auxilium conscia saga pium.

Quinimò ipsemet Ouidius deridet magicas ar- tes

tes cum Circem sic alloquitur.

*Omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis,
Longus at inuictō pectore sedit Amor.*

Deinde;

*Ardet, & assuetas Circe tendebat ad artes,
Nec tamen est illis attenuatus Amor.*
Et infra.

Deme veneficijs, carminibusque fidem.

Porro Amor, & ipse Dēmon est, vt Platonici asseuerant, ac Dēmonum potentissimus, quare alterius virtute Dēmonis euinci non poterit. Nec si ab his sperare salutem potuisset Elisa, ense, & rogo sibi consciuisset mortem. Hinc dicere fas est, quā sit inutile smaragdos, aliaque amuleta, & periapta gestare digitis, vel collo suspensa: quā sit etiam frēdum, & inutile in amantis calceo stercus amatae reponere. Rursus quā commentitium Selemnī fluminis aquam id laudis, ac virtutis adeptam, vt ea ablutos tam viros, quā fēminas amore liberet. In Achaia autem propē Argyram Ciuitatem hic fluuius erat; ac tandem dignoscere satis licet, quā sit ridiculum illud Plinij libro 1. quod videlicet volutare se in puluere, quo se se mula volutarit, amoris est remedium, & similes nugae.

Qui blandiendo dulce nutriuit malum

Serō recusat ferre, quod subiit iugum. vt Seneca in Hyppolito.

Verū adhuc maiora proferens, aio, sano modo recipiatur, nec vi Superum secundum Ethnicos affectum eroticum auferri posse. Maximum profectō Theorema! plena stuporis assertio! at suis fulcita auctoribus. Virgil. 4. Aeneidos postquam cupidinis ardore furentem descripsit Didonem, ideoquē Annam sororem consulentem, quae holocausta Dijs offerenda, & preces censuit, summa cum pietate id effectui mandatum à Didone testatur; mox tamen his versibus proclamat.

Heu Vatum insana mentes? quid vota furentem?

Quid delubra iuuant? est mollis flamma medullas &c.

Quo loco manifestis verbis edocere videtur Maro, neque templa, neque vota, neque holocausta amore flagrantem animum soluere, & sanare posse; quasi dicat Poeta: quid opus est votis, & precibus erga Deum, si amore incensa Dido suum cogatur sequi appetitum, & furore concita; nam (*tota vagatur Vrbe furens*) Diuinæ opis, & auræ sit incapax? Idem manifestis verbis insinuauit Ouidius in epist. Oenonis ad Paridem dicens.

*Quod neq; gramini bus tellus fecunda creatis,
Nec Deus, auxilium tu mihi ferre potes.* & clarius Medea apud eundem.

*Ipsi me cantus, artes, herbaeque relinquunt,
Nil Dea, nil Hecate sacra potentis agunt.*

A Rem confirmat Horatius primo Carminum Ode 32. vbi sic. *Ah miser!*

Quanta laboras in Carybdi,

Digne puer meliore flamma.

Qua saga, quis te soluere Thessalis

Magus Venenis, quis

poterit Deus?

Adde ex D. August. *Fortis est, vt mors, dilectio.* Iam sicut mors nulla est placabilis arte, vt ideo Orpheus in hymnis.

Nec prece, muneribus, nec tu placabilis ulli. Sic prorsus ictus amoris nullo sanabilis auxilio est. Vt verum sit ideo, quod Plautus in Trinummio,

B *Qui in amore praecipitauit peius perit, quā si saxo saliat.* Verum etiam illud Propertij. *Errat, qui finem vesani querit Amoris;* nam *Nec modus, ac requies nisi mors reperitur amoris*

Id quod Crates Thebanus, ne Philosophi etiam desit auctoritas, satis expressè confirmauit, dum quæ forent amoris antipharmaca, interrogatus respondit affabrè: *λίμος, χρόνος, βέλος,* idest fames, tempus, laqueus; quod Achilles Bocchius primo Symbolicarum Quaestionum ita graphicè retulit:

Fames amorem sedat atra: sin minus

Tempus. nisi hoc: laqueus erit tandem satis.

Sententiam hanc Crates tulit. Si quis negat

Probabit illico, vt periculum fecerit,

C *Ita laqueo laqueum ipsum amoris soluer.* Sed instas; vt clauus clauo pellitur, sic amor amore. quare Sulmonensis

Successore nouo vincitur omnis amor.

Infelix qui nescit, aio, morbum nisi morbo pelleret, haud sic vincitur Amor, sed solum mutat locum; quis dicat sanari febrem, si de tertiana in quartanam, vel quotidianam euadat? aut sedem de alis ad inguina variet? præterquam quod impossibile ferè est, vt sauciatus vulnere Daphnidis exardere Amarillida possit. Rursus morbus ex morbo non est sanitas.

D Atqui afferes Capitolini historiam de Faustina, Antonini Imperatoris filia, & Marci Aurelij vxore, quæ cum ardentissimo erga pugilem quendam incenderetur amore, in morbum incidit, & ex febre animi magis, quā humorum mortis limina tetigit. Quò factum est, vt Magorum, & Medicorum initum concilium fuerit, qui tamen frustra multis adhibitis auxilijs tandem statuere, vt insons interficeretur gladiator, eiusque sanguis mulieri propinaretur agræ; quo facto, ait, liberam euasisse. Dices ergo, a matris sanguine amoris flammæ extinguere. Proh scelus! quid crudelius vnquam auditum, seu magis indignum, quā humanum sanguinem amanti offerre? Hæm quo astu Dæmon callidus cæcos homines ad ima tartara præcipientes trahit! Ideo Faustinae deferuuit amor quia

quia vir dilectus periit, interemptus truci consilio. Mors omnia soluit. Stultum foret arbitrari, fuisse in sanguine virtutem ullam Amoris corruptiuam; & si fuisset, cur occidere innocentem? poterat hauriri ab eo sanguis, & viuo Gladiatore, propinari Heroinae amatrici. Melius consilium fuit Antiocho, Seleuci filio, novercam, quam deperibat, non dum patri commistam liberè concedere. Vnicum enim Amoris remedium est amata re frui. inde Ouid.

Explenda est sitis ista tibi, qua perditus ardes.
Ergo, ut amoris insanabile vulnus est. Sed iam tot fileant Poetæ, qui fortè philosophorū auribus nimium obstrepere, quos precor iccirco, ne rigidas suspendant nares, neue ora nauseabundi conuellant; nam suo loco pulmenta digna palato ministrabimus: hic, ubi Amor agitur, qui puer est, melipecta conueniunt, ac *trépura*.

CAPVT XI.

Quæ sint in Amore alterutrius odij, vel concordie causæ.

DICTITANT Poetæ, duplici telo in vulnerando Amorem uti, plumbeo vno, aureo altero; hoc mutuam beneuolentiam, illo amorem absque gratia pectus excitare. Fabulæ mysterium tute ipse expiscare ingenio. Interim, arbitre me, cuspis aurea, beneuolentiæ genetrix, numisma est diues, gemmæ, pretiosaque munera, quibus vel castissimæ expugnantur mentes, rigidique cicuriunt custodes, ac vel æneæ referantur ianua. Sic Iuppiter, ut inaccessible Danaen amplecteretur, optimo consilio conuertit se se in aureum imbrem, votique compos ilicet factus est. Hinc Lyricus Vates Venusinus.

*Inclusam Danaen turris aenea,
Robustæque fores, & vigilum canum
Tristes excubiae munierunt satis*

Nocturnis ab adulteris.

Sinon Arrisum, Virginis abdita

*Custodem pavidum Iuppiter, & Venus
Risissent, fore enim tutum iter, & patens,*

Conuerso in pretium Deo.

Plato in Symposio, metaphysicè nimis, mutuæ beneuolentiæ causam refert in cognitionem, quam animæ in Coelis habebant altera alterius, ita ut corporibus inde clausæ, dum se se fortè agnoscunt, reciproco etiam complectantur amore. Sed opinio, ut quæ supponit animas æternas, aut multo ante corporum animationem creatas, iam diu & à Christiana pietate, & vera philosophia explosa est. Illud quidem veritati nihil dissonum arbitrarer, animas, quæ à Deo eodem instanti fuerint productæ (produci au-

tem quolibet instanti penè innumeras, verisimile est) peculiari quodam amoris vinculo obligari ob illam eandem relationem, quam habent ad illud idem instans creationis, seu ad eundem creatorem, eodem instanti producentem. Quare post corporum informationem si accadat, ut corpora, quæ regunt, animantque, simul alicubi conueniant, beneuolè, & amicabiliter complectantur; siquæ suppositorum alter vir, altera mulier extiterit, coniunctionis conciliari cupidinem; si ambo viri, familiaritatis, & amicitiae studium, existimandum; & hinc est, quod multi exterarum nationum mutuam interdum contrahunt beneuolentiam, & inter coetaneos amicabilior nectitur societas.

B Interim cuiusque amoris concordie causam, ad similitudinem referendam fore, vnanimi philosophantium sententia dicendum est. Istæ verò similitudo non simplex, sed multiplex est. Alia nempe est similitudo syderis, cum videlicet sub eiusdem dominio stellæ hic, & ille ortum subit: fuit enim Platoniorum opinio, vnumquodque cæli lucidum corpus regimen habere multarum animarum, Dæmonum, brutorum, vegetantium, & lapidum. Alia est similitudo Cæli, cum videlicet sub eadem Cæli sympathia, siue cælestium corporum dispositione, vterque amantium in lucem prodit. Tertia similitudo est, quæ dicitur Genij; vnicuique enim duos Genios, eminentiorem corporis partem habitantes, à Deo insitos esse, Plato cum suis Academicis existimauit; modò Genij inter se amici, vel inimici esse possunt. Quibus ego similes, & nihil discrepantes inditi sunt istiusmodi Genij, amici, & amantes inuicem deueniunt. Quarta similitudo est morum harmonia, & conuenientia: sic apparet quotidie, quod bonus diligit bonum, fidelis fidelem; nam *quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim se colliserint, frangentur.* Sic Salomon sapientissimus. *Omne animal diligit sibi simile, sic & omnis homo proximum sibi: omnis caro ad similem sibi coniungetur, & omnis homo sibi simili associabitur.* Profectò ubi morum est discrepantia, non nisi dissidia, iurgia, contumeliæ, & rixæ exoriri possunt. Quinta similitudo est illa, quæ habetur in aspectu: asimilis enim facies, consimilis membrorum, structura cur non debeant & ipsæ amorem, & mutuam beneuolentiam conciliare? Sexta, & vltima similitudo est illa prorsus, quæ habetur ex temperamento: Namque si verum est Hippocrate, Platone, & Aristotele asserentibus, quod mores animi sequantur temperaturam corporis, uti breuem libellum compilauit etiam Galen., quicunque simili temperamento præditi erunt, erunt etiam iisdem moribus, & animi propensionibus imbuti; quod Physiognomonicis multis persuadere laborant. Quæ in re lubet apponere, quæ Marsilius Ficinus orat. 7. cap. 9. scri-

9. scripta reliquit in conuiuio, quæ scitu digna, & periucunda sunt. Quando sanguineus deuincit sanguineum, leue iugum est, suaue vinculum, similis namque complexio mutuum creat amorem. Huius præterea hominis suauitas spem, & fiduciam præstat amanti. Quando cholericus cholericum, intolerabilior seruitus! Vicissitudinem quidem nonnullam beneuolentiæ in his facit complexionis similitudo; sed igneus ille bilis humor crebra illos iracundia turbat. Quando sanguineus cholericum, aut contrà, propter suauis simul, & acris humoris commixtionem alteratio quadam prouenit iracundia, & gratia, voluptatis, atque doloris. Cum sanguineus melancholicum ligat, nodus perpetuus, non miserrimus. Sanguinis quippe dulcedo melancholiae amaritudinem temperat. Cum verò cholericus illaqueat melancholicum, pestis omnium perniciosissima. Acutissimus adolescentis humor senioris viscera passim illabitur. Est mollis flamma medullas. Virtur infelix amator. Cholera ad iracundiam, cadefque prouocat. Melancholia ad mororem, & perpetuam querimoniam: ijs sæpe idem, qui Phyllidi, Didoni, Lucretiae amoris est exitus. Phlegmaticus autem, seu melancholicus adolescens propter sanguinis, & spirituum crassitudinem capit neminem. Sed quæres hic fortasse, quibusnam maior inest, & efficacior illaqueandi virtus, Hoc tibi ex eodem Ficino cap. iam citato addiscere licet; sic enim habet. *Fœmina profecto viros facile capiunt: facilius autem illa, quam masculam quandam indolem præferunt, & tantò facilius masculi, quantò similiores sunt viris, quam fœmina, & sanguinem, spiritumque habent lucidiorem, calidiorem, subtiliorem: quatinus in re amatoria consistit illaqueatio. Ex maribus autem illi viros, seu mulieres velocissime fascinant, qui sanguinei sunt potissimum, & quadam ex parte cholericis, oculos amplos habent, glaucos, atque nitentes, præcipue verò si caste viuunt, neque per coitum claro humorum succo exhausto serenos vultus fœdauerint. Sed illud postliminio haud erat omittendum, amorem tandiu regnare pacificum, vnanimemque, quandiu exunguis, & edentulus viuit. At qui natiui, & vngues Amoris? Suspicio, & zelotypia ex Plutarcho apud Stobæum capite 64. Nempe amoris cuiusque venenum, & flagellum vna est zelotypia, si modum excedat.*

CAPVT XII.

De Philtro, siue amoris illicio.

POSSE naturalibus quibusdam rebus, amuletis, ac periaptis amorem conciliari, contendit in primis Albertus Magnus, qui ad hunc effectum descripsit multa, vt fileam Pliniū, & multos alios, qui amoris prolectandi varia proponunt auxilia, licet vana, & commentitia. Supernaturali tamen ope, vt Dæmonis cacotechnis philtum componi posse, amoris illex Theologi omnes fatentur, impia Gnosticorum docet cathedra, & quotidiana probat experientia, qua reapseprehendimus, impios homines, & præcipue vassas, bliteasque mulierculas, vt voluptatis æstro satisfaciant, atque optato potiantur amplexu, mentem, seu potius dilecti phantasiā, peruertere miserè: quò perdita proles, veluti phanatica cogitur amare sæpè, quā oderat, atque illius languere cupidine, cuius paulò ante furebat odio. Brixiae monumentum legitur, quod mulier impudica philtorum suorum meminit.

D. M.

Qui me volent.

Valete Matronæ, Matresque
Familias, vixi, & vltra
Vitam nihil credidi. Me
Veneri alumne addixi.
Quos potui pellexi philtro,
Et astu. Viro humato
Non vidua fui, &c.

Sit interim vnum ex omnibus exemplum Caroli Magni, Galliarum Regis, strenuique Imperatoris dignum sanè, quod recolatur. Audite mirum simul, & iucundum acroama. E Martis tentorijs, strepituque Bellonæ olim in Ciuitatem, Parisiarum, ni fallor, redux, regni Galliarum Primatum honorificentissimo comitatu Magnus Carolus fiebat: dumque summum Imperatorem diu absentem, vt videant gloriosum, ac triumphalem, turmatim conueniunt vndique & viri, & mulieres, fitque ex eo passim opulentissimus fenestrarum apparatus: en præteriens Rex, adhuc hostili concitus animo, & seuera, vti est bellatorum, fronte maiestofus, forte oculos erigit, videtque mulierem conspicua, non tamen egregia pulchritudine insignitam; & statim ab aspectu vulnus, flammamque non leuis concipit amoris. Quid plura? Vix regali palatio petito, iubet, Amasiam ad se, vti decet, asportari. Dicto prius parent ministri. Ducitur callida pellex, sentitque Imperator ex præsentia acrius vulnus, sæuius incendium. Igitur ardet, æstuat, nec expletur ab amplexu, nec fit

fa-

fatis à congressu. Diu, noctuque immemor fui, delicijs, vel potius mollicijs dat operam sedulo: nescit è cubiculo progredi brevis impatiens absentiae; nulla iam exercitus cura, nulla hostium clades, nullum regni consilium, solum amandi studium. Principes, militumque proceres ab Regis conspectu procul dimittuntur: ius non dicitur: vacat aula; nihil denique regium, nihil priori Carolo dignum agitur. Iam obstrepunt Cives, queruntur aulici: maledicunt milites: tumultuant Principes, fitque palam in milite seditio: nec est modus, & via sanandi tanti delirium Ducis. Erat in aula Sanctus quidam Episcopus Regis ipsius à confessione, atque animae salutari praesidio: ad hunc agminatim confugiunt homines, hunc perennibus agitant precibus, ut à vano cupidinis lethargo, turpique infania Carolum excitare velit. Episcopus orationibus, ieiunijs, pijsque multis operibus in Ciuitate praedictis, Deum orat instanter pro Regis, Regnique totius incolumitate. Ita rebus in arduis ad eum primo lenandi sunt oculi, qui habitat in Coelis. En silente nocte pio Antistiti exlitus apparet Angelus, nunciatque fore, ut non prius resipiscat Imperator, quam dilecta mulier mortis pertingat limina. Sanctus vir refert primatibus Ciuitatis oraculum, initurque consilium ex sententia Praefulis, ut iterum ad Deum precibus adeatur non sine elemosinis, quod mulierculam illam vitali aura ad Regni totius incolumitatem priuare velit. Suscipiuntur tandem vota, breuique spatio eadem cessit ab luce. Sed heu prodigium! Mors non omnia soluit. Amor post funera uiuit. Carolus maiori cupidine erga iam frigidam, iam foetidam Amasiam flagrans nescit à mortis aspectu, vel breui horarum spatio desciscere: alloquitur, amplexatur extinctam, osculatur cadauerosam faciem, blanditur veluti dormienti, denique longè magis insanit. Quid est hoc? fit in Ciuitate murmur: Antistes miseriam plorat: Regia vniuersa stupepet. Iterum arcto celebrato ieiunio, praemissis disciplinae flagellis orat Episcopus ad Coelum. Fert responsum, non dimissurum Regem delirium, nil lapillus illius mulieris alligatus gingiuis, auellatur. Vix poterat id executioni mandari praesentia Regis assidua praesentia. Tandem accessit occasio, & Antistes audacter elisit ab ore defunctae pellicis gemmulam; factumque est, ut cubiculum de more repetens Imperator, exosus cadauer, quin aspectu territus potius, nedum delectatus, ut solebat, vestigia velox retraxerit, iusseritque humaritant opere concupitam Amasiam. Quo pacto Regni, Regisque cessit detrimentum. Apagè in gemmula illa erat maleficium amatorium ad Regis duntaxat aucupium patratum Daemonis arte; Si enim illud naturale extitisset, indifferenter cunctos homines pellexisset. Huiusce euentus rudem historiam deli-

A baui Romae in quadam epistola manuscripta Iacobi Sanazarij iam tum, cum studijs nauabam, operam. Mox celebre monumentum eiusdem adinueni apud Dieteticon Polyhistoricon Iosephi Quercetani, cui lectorem remitto. Tandem rem totam apud eundem Iacobum consecutus sum primo eiusdem epistol. lib. epistol. 2. de rebus domesticis non absque animi oblectamento. Sit veritas apud Scriptorem. Sit fides apud lectorem. Philtri meminerunt quoque Vates antiqui. Virgilius namque in Pharmaceutria annuit ijs carminibus.

*Effer aquam; & molli cinge haec altaria vitta,
Verbenasque adole pingues, & mascula thura,
Coniugis ut magicis sanos auertere sacris
Experiar sensus: nihil hic nisi carmina desunt.
Ducite ab Vrbe domum mea carmina, ducite
Daphnin.*

*Terna tibi haec primum triplici diuersa colore
Licia circundo, &c.* Vide insuper Theocrytum.

Ouidius quoque insinuauit, ni fallor, lib. Heroid. hoc metro.

*Deuouet absentes, simulacraque cerea fingit,
Et miserum tenues in iecur urget acus.*

quod fortassis ad Virgilij imitationem occinit, is enim citato loco habet.

Limus ut hic durefcit, & haec ut cera liquefcit

Vno, eodemque igne, sic nostro Daphnis amore.

C Simili modo apud Tibullum, Propertium, Nemesianum, & alios amatorij veneficij inuenies argumenta, quorum etiam formulas descriptas apud Grillandum, ac Martinum Delrium reperies. Illud apud impios homines frequens fuit, ut pergameni virginea vterentur, confecta ex cute puelli recenter nati, & ante baptismum emortui, vel abortiui, inscripta praeterea quibusdam characteribus, ac magicis verbis, quibus Petrus de Abano, Cornelius Agrippa, & alij scelestissimi nimium tribuunt. Conflueverunt pariter in execrandum hunc usum abuti mulierculae mēstruo sanguine, virili semine, felis cerebro, hienę vtero, virga lupi, ossibus rubetae, & maximè hippomane. iuxta illud Propertij.

Hippomanes foeta semina legit equae.

D Adhuc pellicula, quae à fronte equini pulli recens eliti auellitur, de qua Aristoteles etiam, Columel. & Plin. Sed missa haec faciamus, & philtrorum rationem veram existere, sit satis astruxisse. Petis auctarium? Sume. Naturale philtrum nihil est aliud, quam pulchritudo, venustas, & concinna forma, quibus utique irretimur palam: sic vxor Demetrii, visa Lamia, scorto venustissimo, sui que coniugis pellice, illam in decoro vultu gestare amatorium Regis veneficium pronunciauit. Valeant inquiens calumniæ, tu in te Philtra habes. Sic quoque Venus Adonidem plorans extinctum apud Bionem

aiebat, velle se ex corporis eius venustate excerpere, & imbibere philtrum.

Ipsa ego dulce tuo mulgebo ex corpore philtrum,

E totoque bibam mansurum pectore amorem.
Rem eandem confirmat Afranius in Vopisco apud Nonium Marcellum his metris.

Aetas, & corpus tenerum, & morigeratio

Hæc sunt venena formosarum mulierum;

Mala ætas nulla delinimenta inuenit. Autarium ne desit. Demetrius Phalereus à meretrice quadam dicebatur, χαριτοβλέφαρος, à frutice quodam, qui in philtris efficax χαριτοβλέφαρον appellatur, & hoc ob insignem, & incredibilem eius venustatem. Siquidem, erat, auctore Plutarcho, in eius vita: *Forma, & pulchritudine oris adeo egregia, adeoque præstanti, ut pictorum, aut sculptorum nemo similem unquam potuisset effingere.*

CAPVT XIII.

Cur deformes interdum amentur.

COE CVS est profectò amor, qui oculorum lumina præstringit amentum, ne videant, obseruentque deformitatem, inuenustatē, & corporis conspicua vitia: vnde illud: si quis amat ranam, ranam dicit esse Dianam. Miseri huius euentus rationem reddit Plato Dialogo 5. de Republica, vbi docet, eum, qui verè aliquid amat, nequaquam partim amare, & partim non amare, verum totum prorsus amare, ac proinde totum commendare, ac venerari, adeò vt, si quæ sunt vitia excuset, ac dissimulet, imò vertat etiam in lepores ac decora, quod nimirum perbellè concinit Lucretius lib. 4. vbi hæc.

Nam hoc faciunt homines plerumque cupidine cæci,

Et tribuunt ea, quæ non sunt his commoda verè.

Multimodis igitur prauas, turpesque videmus

Esse in delicijs, summoque in honore vigere;

Nigra μελιχρῶς est: immunda, & fætida ἀκοσμος;

Casia, καλλάδιν: nervosa, & lignea, δορκάς:

Paruula, pumilio, χαρίτωνία tota, merum sal:

Magna atque immanis, κατὰ πλῆξιν, plenaque honoris:

Balba, loqui non quit, ἑαυλιζέι: muta, pudens est.

At flagrans, odiosa, loquacula, λαμπράδιν fit:

Ισχνὸν ἐρωμυγιὸν tum fit, quum viuere non quit

Præ macie: ῥ' αὖτὴν verò est, iam mortua tussi.

At gemina, & mammosa, Ceres est ipsa ab Iaccho:

Simula, σιλῶν, ac satyra est: labiosa, φίλημα.

Cætera de genere hoc longum est, si dicere coner.

Basilicè quidem hæc à Lucretio, quem exempla sexcentum mentiri non sinunt. Hem! quot videmus amore turpis aniculæ insanire, aut luridæ meretriculæ flammis æstare? Quot insuper honestissimis, ac pulcherrimis vxoribus despectis aut scortum impurum, aut scædam ancillam deperire? Equidem id mihi persuasum habeo, reperiri pulchritudinis radium incorporeum, qui non à corporis venustate, & membrorum symmetria proficiscatur, sed ab anima ipsa incorporea, & lucidissima, capiatque violenter alterius animum; Inuisibilem hanc pulchritudinis energiam vocarunt alij salem; quò spectat Catullianum illud

Nulla in tam magno est corpore mica salis.

Vocarunt alij Veneres; mihi appositè magis pellex gratia vocanda esse, videretur; quando sine hac pulchritudo quæuis corporea inutilis, frigida, mortuaque videtur; cum hac sit omnium oculorum speculum, omnium animorum aucupium, omnium cupiditatum igniculus, vnde illud:

Gratior est pulchro veniens e corpore virtus.

Aut verius dicamus, id potius contingere ex deprauata voluntatis actione, qua desiderium feratur ad turpes, atque inhonestas formas; quemadmodum ex deprauata oris ventriculi functione appetuntur interdum res præter naturam, vti lateres, carbones, terra, acerbissima poma, insuauiores herbæ, & similia; quod in grauidarum mulierum pica, luculenter apparet. Ita quoque deprauatus oculus muscas, vultus bifformes, inconcinnaque multa videt; Imaginatio deprauata chimæras, & phantastica idola concipit: in vertigine omnia in girum verti videntur. Non ergo mirum, si apud Gynæcophilos ac petulantes homines, in quibus nouæ semper nutriuntur libidines, amor deprauatur, vnde in Acharites, & inuenustas, imò etiam in scædas anus interdum dirigitur, quod tamen Astrologi ad peculiarem astrorum aspectum, atque horoscopum referunt.

Geneanthropeia Ioannis Benedicti Sinibaldi.

TRACTATUS TERTIVS.

De Generalitate, necessitate, & initio Venereæ mixtionis.

P R A E L O Q V I V M.

SOCRATICI in suis disceptationibus, ut magis conspicua fieret veritas, consueverant adducere omnia, quæ ex utraque parte dici poterant: Prudenter nimirum, quia ut in tertio Metaphys. Arist. ait: *Veritatem inquirentes sine dubitatione similes sunt nescientibus, quod ire debeant.* Et ideo in primo Topic. dicebat: *Potentes ad utramque partem dubitare in singulis speculabimur verum, & falsum.* Socraticorum imitatores, & Aristotelis præceptis non contemptis, utemur & nos in toto opere quæstionibus varijs, in quibus, rationibus hinc inde libratis, hauriemus veritatem, unde quaque perspicuam, & nullis dubitationum tenebris, aut errorum caligine obumbratam. Ordo autem, quo in præsentis tractatu incedemus is est, ut primò examinemus quæ sita, quæ ad generalitatem actus Venerej; secundò quæ ad necessitatem; postremò quæ ad initium pertinent eiusdem.

CAPVT I.

An cuncta Animalia perfecta, & imperfecta, actum Veneris exerceant, ubi de spontaneo animalium ortu, eorumque efficiente causa nonnulla delibantur.

ANIMALIA quæque usum Veneris habere, asserit Aristoteles libro de historia Animalium; adeò ut imperfecta licet multa sint, & ex putri deducta materia, Veneri tamen, & genij voluptatibus studiosè indulgeant, ut conspiciere est vel in vilissimis muscis, quæ videntur non rarò mutuo sese complexu ligare, & vnam alteram conscendere. Hæc tamen ex putri oriunda, nequaquam sibi simile generant, quia generatio est typus perfectionis. Quare, & si Veneris iucunditate, non sunt defraudata, sterilia tamen prorsus easunt, & omni fecunditatis excellentia denudata. Extant quoque multa eiusdem generis maiori quodam beneficio à natura insignita, quæ generant quidem, at non simile. Hæc omnia cun-

Actis registrata fas est legere apud Aristotelem primo de generatione Animalium cap. 16. cuius illa sunt verba. *Insectorum aliqua coeunt, atque ex animalibus eiusdem generis oriuntur modo eorum, quibus est sanguis, ut locustæ, cicada, phalangia, vespa, formica; aliqua coeunt quidem, & generant, sed non sui generis animal. Sed vermiculos tantum, neque ex animalibus procreantur, sed ex putrescente humido, aut sicco, ut pulices, muscæ, scarabei. Quædam nec ex animalibus nascuntur, neque coeunt, ut culices, & vermiculi, & plura eiusmodi genere.* Ex quibus deducitur, multa animantia fieri ex putri, & multa per vniocam generationem a simili, ea tamen differentia, ut quæ habuerunt originem a putri simile generare non possint: quæ verò eiusdem speciei à similibus genita sunt, ipsa rursus alia, consimilia generare valeant. Exemplum sit: mures ex putri, necnon ex genitorum semine producantur in vitam: iam qui ex putrida corruptione exantlati sunt, minimè generare possunt sibi similes; at qui ex genitoribus semine fuso geniti sunt, & ipsi alteros similes gignere valent. Verum cum sint quædam omnium imperfectorum imperfectissima, ideo hæc neque generant, neque coeunt, desunt enim ijs organa, & facultates, quibus nobile hoc opus possint efficere. Erat autem necessarium ad bonum Vniuersi, ut natura singulis animantibus, saltem perfectis, daret coeundi facultatem, alioquin, breui spatio & temporis iniuria, & fati malignitate vniuerso animantium genere destitutus fuisset mundus.

C Sed ex dictis non leues exurgunt difficultates, & quidem prima; si non pauca animantia ex propria naturæ imperfectione nequeunt sibi similia generare, cur natura instituit in ijs coitum, qui frustratorius est; nā frustra est actus ille, qui opus non relinquit, & inutilis instinctus, qui finem suum non assequitur, finis autem omnium coeuntium est generatio similis.

D Huic haud contemnendæ difficultati sic primò respondeo, Venereum nempe coitum independentem ab ultimato suo fine, puta à generatione, esse per se bonum aliquod de genere iucundi, & utilis. Quamobrem quamvis natura nequiverit huiusmodi animantia præstare fecunda, noluit tamen, neque erat opere pretium, spoliare perfectione illa boni, iucundi, ac delectabilis; nec par est, ut despiciat media bona, qui finem consequi nequit. Sicut non idcirco, quod pars aliqua terræ sit omnino sterilis, & ad fructus

ctus inepta, deest operosa natura illā vel sole irradiare, & calefacere, vel imbre irrorare, & emollire; siquidem pluviae irroratio, & solis radiorum influxus sunt aliquod bonum ipsius terrae independenter à quacunque florum, herbarum, & fructuum productione. Præterquamquod ipsius coitus beneficio alleviatur animantia illa, & melius habent secundum valetudinem: quocirca: si talem actum frustra ob speciei conservationem exercent, non incassum tamen propter mulcebram, ac propriam individui conservationem usurpant. Secundò dici κατὰ λόγον posset, quòd in putridis animantibus cum vitales omnes functiones reperiantur, atque adeò instrumenta singulis operibus accomodata frustra data essent à natura generationis instrumenta, nisi illa adhibuissent eo modo, quo præ imperfectione licebat, eo magis quòd actus mixtionis proprius est animalium, non modo ad generationem, sed ad ferinam voluptatem, qua expleta, mitescunt, omnemque spoliunt feritatem. Igitur si ex multis illud, quod melius est natura eligit, utique melius est, ut hæc, de quibus loquimur, animalia actum venereum exerceant, quia inde si non generant simile, saltem dissimile aliquod producant, id quod sat est, ne penitus frustratorius dicatur eiusmodi congressus, & si alias addas utilitates, quas recensuimus, nihil est ex omni parte, quòd natura reprehendatur.

Secunda difficultas est, quoniam insecta, quælibet, & ex putri deducta animalcula ex diluvio interiere, nullum enim illorum in Arca servatum fuit; Igitur cuncta postmodum ex putrilagine reuixere; quomodo ergo, si vera sunt, quæ supra ex Arist. diximus, species generationum serie propagarunt? Valida sanè obiectio, sed illi satisfiet, si dicatur primò, Deum optimū maximum, qui multa miraculose post mundi cataclysmum ad naturam, orbemque restaurandum patrauit, vim quandam peculiarē singulis in qualibet specie productis animalculis indidisse, ut possent vi prolifica speciem reparare, quo facto in pristinam naturam rediisse. Vel si magis arridet, dicas, terra ab illuvione resiccata, plura id genus animalcula è terræ latibulis, ubi diu soporata absque alimento vivere possunt, emeruisse ad lucem, & ad novam quasi vitam, nam Cæli cataractis apertis, verisimile est, illa declinasse a tempestate ad antra. Insuper addam, cadauera multa insectorum, & putrium super terram remansisse, quæ mox visolis, magnoque naturæ conatu, Deique peculiari arbitrio reuixerunt; haud enim impossibile naturæ fuit, annuente præsertim Deo, ex potentia subiectæ organicæ materiæ alteram animam educere, (quod in emortuis muscis, & ad cinerem recalefactis contendunt multi) qua recalefacta cadauera vitæ primæuæ munia, & generationis in primis obirent postea. Siquidem, ut lib. de,

semine dicetur abundè, viventium semina incorruptibilia sunt, visque genitiua nunquam in mundo perit. Sed aliud modò maioris momenti inquirendum, cuius scilicet causæ efficienti primariæ referri debeant effectus, qui nō ab Agente vniuerso præsentè producuntur per se, ut in primis animalia, quæ ex putri materia deducuntur.

Adhuc longè maior difficultas est, si multa, ut diximus ex Aristotele, animantia generant quidem, sed non sui generis animal, cui nam causæ propriæ, & principali adscribi debeat hoc animal diuersæ speciei; non enim tribui potest illi viventi, ex cuius coitione genitum est, siquidem non continetur in eius potentia, quando virtus agentium terminata est ad hunc effectum, & non alium producendum, ad hoc potius, quàm illud animal gignendum; sic videre est, quòd equus equum, leo leonem, homo hominem producant, & non ex aduerso: quod etiam luce clarius patet in ipsis elementis, quorum ignis ignem, aqua aquam generat. Neque hoc solum accidit in causis efficientibus; verum etiam in materialibus: non enim, inquit Philosophus, ex quolibet fit quodlibet, sed ex determinato. Quam ergo constituemus efficientem causam, huius animalculi tali ratione producti? & quam etiam illorum omnium animalium, quæ ex putri adeò copiose proueniunt?

Multi statuerunt Cælum, & Solem in primis, qui videtur esse Arbiter omnium Generationum, etiam ipsorum hominum, iuxta illud Philosophi, *Sol, & homo generant hominem*. At falsum hoc est, nec potest vlla ratione consistere, siquidem viventium generatio non potest vnquam attingi per se ab Agente inanimato; sequeretur enim, quod perfectius gigneretur ab imperfecto; Quantumvis etenim Cælum nobilitate substantiæ, quæ ex eminentijs constituta dicebatur à Platonis, simplicitate compositionis, luciditate corporis præstet cunctis inferioribus, quæ sub eo continentur, & quantumvis pater luminis Sol splendore, puritidine, velocitate motus, actione, influxu, dominio antecellat quoquo modo mundanis omnibus rebus; omni tamen paruo animante, vel ipsa formica, ambo sunt imperfectiores; tanta est animæ, & animati excellentia. Igitur Cælum nequicquam statui potest Viventium causa, nisi lato modo, quatenus videlicet applicat actiua passiuæ, dum quorundam sensibilibus educuntur animæ de potentia ipsius materiæ. Nec posset facile explicari, quomodo Cæli, & Sol imprimerent in aerem suas virtutes, per quas deinde aer ipse attingeret productionem animalium. Huiusce opinionis aliqui auctores, ut se se quoad possunt, à vi rationis defendant, recurrunt ad Intelligentiam Cælo assistentem, dicentes, Cælum non absolute per se, sed virtute Intelligentiæ nobiliores quosdam effectus, uti sensibilia producere posse.

Quod

Quod etiam dicitur gratis, & irrationabiliter, quando est sententia Diui Thomæ 1. par. quæst. 110. art. 2. & 3. & alibi pluribus in locis, quod Intelligentiæ non possunt vllam formam imprimere rebus, sed solum mouere localiter, atque operari applicando actiua passiuis; qua ratione solum dici possunt causæ aliquarum substantiarum inferiorum. Scot. in prima dist. 37. & in secunda dist. 18. difficultatem odoratus ait, quod quando producitur aliquis effectus non præsentem causa vniuoca, attingitur illa productio immediate à causa prima. Cui sententiæ videtur etiam subscribere Suar. disp. 18. metaph. sect. 2. & 5. vbi ait, quod quando sunt præsentia accidentia, & deest substantia, quæ productionem substantiæ attingat, in hoc casu concurrunt causa prima suppleto concursu, qui ab ipsa substantia præstari debebat. At neque Scotus, neque Suar. rectè in hoc philosophantur: dedecet enim Philosophum in rebus naturalibus statim ad primam causam recurrere, præterquam quod sine necessitate inducunt primam causam suppletam concursu causarum secundarum.

Existimo itaque, principalem causam horum effectuum, de quibus loquimur, esse substantiam cum illis vniuocam, non quidem determinatam in indiuiduo, sed indeterminatam, & veluti in specie; ita tamen, vt non putemus, hanc indeterminatam substantiam aliquando extitisse à parte rei, & productionem inchoauisse; accidentia enim, per quæ productio illorum immediate attingitur, cum ex se non habeant vim, producendi substantiam; si producunt, id faciunt, vt instrumenta alicuius substantiæ; substantia autem hæc non potest esse nisi illa in communi, cui effectus secundum essentiam assimilantur. Atque ita rana, quæ generatur ex putri, producitur quidem immediate ab illis accidentibus, quæ in putri materia recipiuntur, non in virtute ipsorum, sed in virtute ranæ in communi, cui debentur, seu, vt loquuntur alij, in virtute ipsiusmet speciei: & sic pariter cum ex coitu quorundam animalium imperfectorum producitur animalculum diuersæ speciei, vt vermiculus, dicendum est, quod illa accidentia productiua non egerint in virtute propria; quia, vt dictum est, accidens nequit producere substantiam: non in virtute illorum animantium, quæ coiuert, quoniam produxissent animal simile, & non diuersæ speciei; non in virtute Cæli, quia vt probatum est, inanimatum animatum non generat; Igitur in virtute speciei illorum vermium, quorum genitum est indiuiduum. Neque exinde existimandum est, auferri de medio causas omnes æquiuocas, iam diu communi consensu receptas: quando quidem æquiuoca principalis causa Deus est, à quo omnes effectus produci possunt, sed non tanquam à causa vniuoca. Rursus Cælum, Sol & alia, dici possunt causæ æquiuocæ, vel quia

A applicant actiua passiuis, vel quia coadiuuant generationem, vel quia instrumentaliter concurrunt. Neque contra nos facit id, quod aliqui dicunt, nimirum omne agens debere esse in indiuiduo constitutum ad hoc, vt verè dicatur agere, cum actiones dicantur esse singularium. Non facit, inquam, contra hanc sententiam, quoniam sat est, vt substantia vniuoca sit singularis, & indiuidua in suo instrumento, in quo etiam sat est, vt existat, quando exercetur actio, neque requiritur, vt secundum suam entitatem existat. Quæres, qua ratione fieri possit, vt accidentia, quæ producunt ranam sint instrumenta naturæ ranæ in communi; cum hæc in communi natura non distinguatur à rana, quæ producitur; vnde videtur necessariò deduci posse, effectum non distingui à causa principali producente, quod nimis esset absurdum dicere. Respondeo, hoc argumentum valere, si natura specifica ranæ posset solummodò esse in vno indiuiduo; tunc enim causa, & effectus essent vnum, & idem adæquatè; in nostro autem casu nullam prorsus habere vim, eo quod asserimus, ea ipsa accidentia sic esse instrumenta naturæ communis, vt est multiplicabilis in plura indiuidua ab eo, quod producit, distincta realiter. Quod si natura in communi ranæ sic non esset multiplicabilis, prædicta accidentia in eiusdem virtute non a erent; præterquam quod aliud est, esse instrumentum naturæ communis, prout est in indiuiduis (distinctione vtamur) & aliud est, esse instrumentum naturæ, quæ est in indiuiduis. Primum dicimus, non secundum, quod significat actuale determinationem naturæ in ipsis indiuiduis, qua ratione valeret argumentum positum; in primo autem modo significantur sola prædicata, quæ in indiuiduis reperiuntur, non tamen vt in hoc, vel in illo determinata existunt. Argues adhuc. Instrumentum in communi debetur causæ principali in communi; ergo instrumentum in particulari debetur causæ principali in particulari, & per consequens accidentia particularia, quæ producunt ranam, non possunt esse instrumenta ranæ in communi. Obiectioni respondeo dicens, quod instrumentum in communi nil operatur, sed ratio ipsius in communi respondet, & proportionatur causæ principali communiter sumptæ. Instrumentum verò particulare operatur quidem virtute causæ particularis, quando est præsens; at non est absurdum, quando est separatum, vt referri debeat causæ alicui principali, non existenti, vel in communi acceptæ.

Obijcies. Calor, qui concurret ad generationem ranæ, illa absente, non est potius virtus ranæ, quàm vermis, & muris: ergo non potest agere potius, vt instrumentum naturæ ranæ in communi, quàm vt naturæ vermis, & muris in communi. Soluitur hæc difficultas, si dicamus, calorem ex coniunctione cum alijs accidentibus deter-

mina-

minari, vt sit potius virtus, & instrumentum huius, & illius naturæ.

Iam ex his colligitur primò, animalia illa imperfecta, quæ coeunt, & generant, sed non sibi simile, esse tantummodo instrumenta naturæ vermium, vel si placeat magis, causæ applicantes actiua passiuæ, eo modo, quo causæ putrefaciennes non causæ per se, & primariæ, sed instrumentales dicuntur. Colligitur secundò, omne simile à simili produci, tanquam scilicet à causa principali: & solum à Deo, tanquam à causa vniuersali equiuoca dissimiles effectus produci, quod ex professo probauit Arist. 4. sect. probl. 14. vbi quærit, cur si ex nostro semine procreatum animal est, prolem id nostram appellare solemus, sed si ex semine ipso putrefacto, vel aliquo alio nostro excremento animalculum aliquod procreetur, nostrum id esse negemus. Inquit enim post multa doctè satis, & basilicè sic. *Quod si ex rebus nostris solo semine natum animans sit, rectè quod ita prouenerit, prolem id esse nostram tātū, putabimus. Ex semine vero ipso, si quid aliud exitit, vt vermis, vbi vel foris putruit, vel corruptum in utero est, vt quæ monstra appellamus, prolem id esse nostram, haudquaquam dicendum est. Cum enim corrupto creetur semine, non insuper ex nostro creatur, sed alieno, quemadmodum quod excrementis constiterit, vt quod ex stercore. Omnia verò huiusmodi ex corrupto creari semine, hinc indicatur, quod ex non corrupto creari tale natura statuit, quale illud est, ex quo semen genitale prodierit: exempli gratia si de equa equus, si de homine homo. Plura exactius pete ab ipso problemate, quod multis Philosophus ipse prosequitur: modò satis erunt recensita, vt pateat, ac tanquam probatum recipiatur, effectus omnes in illorū virtute produci efficienter, quibus videlicet vniuoce assimilantur, ceteras causas esse instrumenta. Sed nimium scholasticè præter institutum locuti sumus. Ad consueta redeamus argumenta.*

CAP V T I I.

An Dæmones indulgeant Veneri, vbi de Incubis, & Succubis.

EX Philosophis id asserunt non pauci, & potissimum ex Academicis plerique; Plato enim in Cratylo videtur manifestis verbis edicere, Dæmones mulieribus misceri. Idem in Thimæo annuit, hominis animæ creationem à Deo immediate esse, corporum verò fabricam à Dæmonibus per generationem componi. Franciscus Georgius Philosophiæ, ac Theologiæ peritus in

primo tomo Problem. ait, non solum Dæmones corpore, præditos esse, sed habere insuper vim generandi, & semen emittere; quod à Iamblyco fortassis hausit, qui segmento 4. cap. postremo de mysterijs Ægyptiorum, improbis etiā Dæmonibus Veneris tribuit incendia. Nec desunt è Schola Theologorum, qui Angelos quoque, dixerunt, actus generationis exercere, hoc tamen sic accipi non debet, vt arbitremur hos, & illos obtinere potentiam naturalem, & instrumenta ad concubendum. Siquidem spiritus Angelici inter se, quicquid perperam sentiant alij, nequicquam efficere habent aliquam indiuidui, aut speciei multiplicationem. Cum enim quilibet Angelorum ex meliori Theologorum sensu suam speciem constituat. *In perpetuis enim, vt inquit Aristoteles, non est multiplicatio numeralis.* Si contingeret inter ipsos alicuius coniugij vinculum, oriretur species aliqua media inter naturam vnius, & alterius; at quàm absurda sunt hæc, cum præsertim danda esset inter Angelos distinctio sexus?

Dubitatio est, an Dæmones cum mulieribus aliquando misceantur; quod negare identidem posset multis rationibus; & primò quidem, quia Dæmones sunt substantiæ quedam incorporeæ, & à materia abiunctæ: at nulla huiusmodi substantia propria vi potest aliquam formam inducere in materiam, vt in Phys. & metaphys. docet Aristoteles. Igitur Dæmones virtute propria generare nequeunt, & per consequens neque concumbere; Nam quorsum actus hic, cuius nullum remaneret opus? *frustra enim, inquit Aristoteles primo de Cælo, calceamentum hoc dicimus, cuius non est calceatio. Deus autem, & Natura nihil frustra faciunt.* Quare haud mihi probari vnquam potuit Marci illius apud Psellum de Dæmonibus opinio, quod Psello interroganti, num Dæmones pati possent. *Et valde quidem, respondit, adeò vt nonnulli Dæmonum semen iaciant, atque inde pusilla quadam animalia oriantur.* Tum ego, subiungit Psellus *incredibile inquam, excrementa habere, & membra genitalia. Habent quidem, dixit Marcus, illa membra, sed non talia; excrementum verò aliud quod ex illis emanat.* Hæc inquam sententia probari nunquam potuit; quandoquidem semen est substantia viuientis corporis, & excrementum vltimæ digestionis per exactam ciborum coctionem; coctio autem functio vegetantis animæ, cuius proculdubio Dæmones expertes sunt. Adde, quòd omne corpus, quod vegetatur, & nutritur, corrumpitur, vti habet Aristoteles primo de Cælo cap. 3. Quomodo ergo Dæmon, qui naturæ incorruptibilis est, facultatem vegetatiuam habere potest? Neque enim vera credenda sunt, quæ omniscius ille Cardan. 16. lib. de variet. refert ex patre, quod cum triginta, & amplius annos cum Dæmonibus

familiaritatem habuisset ab illis, dicere consue-
nerat, se accepisse, quod Dæmones oriebantur,
& interibant. Adhuc ad actum generationis de-
bitarequiruntur instrumenta, qualia sunt geni-
talia membra: modo Dæmones, & hisce instru-
mentis, & corpore omnino carent. Quod si
dicas ex Caiet. in 2. c. Diui Pauli Epist. ad Ephe-
sios. Dæmones spiritus esse aereo quodam cor-
pore circumuestitos, quod Caietan. ita proba-
re conatur. *Sicut enim, ait ille, vegetatiuum
inuenitur sine sensitiuo, & sensitiuum sine
motiuo secundum locum, ita credibile est, repe-
riri intellectiuium sine sensitiuo cum motiuo tan-
tum secundum locum, & tales sunt Dæmones.*
Resp. Caietanum in hoc non esse audiendum, vt
docet Perer. lib. 8. in Genesim cap. 6. Demum
si Dæmones miscerentur mulieribus, vel in his
generarent, vel non. Si generarent, partus inde
proueniens nec humanus, nec Angelicus dici
posset; patet, quia ex duobus speciei diuersæ
animalibus fit quoddam tertium, vtranque natu-
ram participans. nec vsque modo visa est crea-
tura, quæ Angelicam simul, & humanam natu-
ram retulerit. Si non generarent, ergo frustra-
rentur ab opere, id quod Angelis minus est con-
ueniens. Quod si dicas, voluptatis tantum gra-
tia eos lasciuire, id quoque minus decet, cum
isthæc voluptas sit bestiarum propria ab omni
cœlesti spiritu aliena prorsus.

Ex aduerso celebris est Genesis auctoritas
cap. 6. quæ torfit ingenia Theologorum: verba
sunt hæc. *Cumque cœpissent homines multipli-
cari super terram, & filios procreassent, viden-
tes filij Dei filias hominum, quod essent pulchre
acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant.*
Quo loco pro filiis Dei, videntur intelligi An-
geli. Nonnulli veluti Philo lib. de Gigant. La-
ctantius Firmanus, Tertullianus, & alij putant
Angelos realiter adamasse mulieres, & illis in-
cubuisse, assumpto corpore ficto, & aereo.

Intanta ingeniorum varietate, & opinionum
diuersitate, quid erit ergo pro veritate asseren-
dum? Porro affirmandum est, Dæmones sub v-
triusque sexus figura hominibus misceri, quos
incubos, & succubos vocant. Incubi, qui viri
partes efficiunt: succubos, qui mulieris mune-
ra obeunt; vnde ferunt, Apollonium Theaneum
magiæ peritissimum sæpè lamias deprehendisse,
& prodidisse, Dæmones videlicet quosdam sala-
ces, venereosque, qui formosas puellas simu-
lent, pelliciantque formosos, quos, vt serpens
elephantem ore, sic ille illos ore, vulua pariter
exugant, ac prorsus exhauriant. Celebris est
inter alias historia, tum ab alijs, tum à Boifardo
lib. de Diuinat. & magicis prestigijs relata in vi-
ta eiusdem Apollonij his verbis: *Eo tempore
Menippus quidam adolescens forma singulari à
lamia, siue empusa phantasmate amatus est. So-
lent enim Stryges istæ, seu Genij mali amore*

*formosorum astuare, & cum ijs impudico coitu
copulari, & coinquinari, vt postea turpibus pol-
lutionibus sædatis illos pelliciant, & deuorent.*
*Lamia hoc spectrum formam puella assumens,
adolecentem in ades sumptuosas, & supellecti-
le pretiosissima ornatas conuiuio exceperat, omni-
bus eduljs delicatissimis instructo; eique iam
nubere cum vellet adueniens Apollonius Dæmo-
nis agnouit technas, adolescentisque misertus e-
xorcismo phantasma repulit, & omnem illum
apparatum oculos spectantium fallentem in ni-
hilum redegit, hocque modo miserum iuuenem
ab imminente periculo liberauit.* Ita quoque
Marfil. Ficinus lib. de vita cœlitus comparan-
da sentit; & hæc sententia adeò communiter ab
omnibus recepta est, vt verendum sit, sicut Mar-
tinus Delrio ait, ne pertinaciæ, & audaciæ sit
ab ea discedere. Probatio autem huius axioma-
tis pendeat omnino à solutione illorum, quæ in
contrarium adducta sunt.

Quod ergo dicitur, Dæmonem expertem es-
se humoris feminalis, & vitalis caloris, ac proin-
de venereos actus exercere non posse, vtique ex
vi rationis adductæ non ibimus inficias; verum-
tamen non erit negandum, quin valeat loco se-
minis alterius cuiusdam humoris effundere por-
tiunculam, ita dispositam, ita paratam, & spiri-
tibus calefactam, vt scelestis mulieribus volupta-
tem afferre queat. Rursus negari etiam non po-
terit, quin possit astu excepto semine vti alieno,
vel etenim colligere valet clam ex nocturnis pol-
lutionibus, vel insensibiliter ex hominum sper-
maticis vasis exhaurire, eoque postmodum ad
Venerem abuti. Quare vel vno, vel altero mo-
do sagarum mulierum libidini præsto esse pote-
rit, quarum nefaria turba ad eam vsque familia-
ritatem deuenit cum cacodæmone, vt minus de-
tereatur illi succumbere, qui, vt illas petulcas
mulierculas in sua fide seruet, sibi que perpetuò
tributarias efficiat, enixè studet omnibus earum
cupiditatibus fauere, plenèque satisfacere, ille-
cebris, & blanditijs ijsdem adulari, quousque
miseras de repente infernis ignibus ad æternum
supplicium occulat. Proh mentis cæcitatem,
cordisque stultitiam!

I nunc, atq; animam fraudi committe dolosa.

Hoc verò negotium ita contingere aiunt: si
mulier, quarum habet commercium, velit gra-
uida fieri, nam aiunt, illam interrogari à Dæmo-
ne, num velit concipere; si annuat, semen
prolificum aliundè aucupatur; si renuat, aliquid
calidum vice seminis infundit. Dicunt etiam,
quod si mulier perdita scit Incubum suum esse
Dæmonem, hic fictitium, ac frigidum semen in-
fundit; sin minus deludit, fraudemque obtegere
conatur. Verum si Dæmon partes mulieris agit,
non tanta opus habet fraude, sufficit enim, vt
præstet quid simile vasi muliebri; Ceterum vaser
ille motus concinnat impuros, libidinemque vti

placet adaptat.

Dices, constatne aliqua certa historia, mulierem aliquā ab Incubo Dæmone concepit? respondeo, recenferi multas à Sprengero, & Binsfeldio: a Torquemada refertur nobilis quædam Virgo Hispana; & Molina prima parte quest. 5. artic. primo nostris temporibus similem casum enenisse, testatur.

Insuper, ecquid putatis fuisse semideos, & Heroes illos, quos iactat vana vetustas, Hercules, Sarpedones, Æneas, & alios multos? Quid Merlinum illum, quem Anglia nouit? Verè quidem natos homines ex Dæmonis, & mulierum concubitu illos fuisse, verisimile est; qui quidem perfectiores, fortiores, callidiores omnibus fuerunt, quoniam à Dæmone congenerante excellentiores causæ congestæ fuerant; & quia semen idem, valde copiosum, summèque calidum, & spirituosum adhibuerat; quod facere Dæmon nullo labore potest: nouit enim vnde quaque vires nature, callet secreta, tenet virtutes, quibus ad arbitrium, volente Deo, potitur. Quocirca causas recte disponendo, & qualitates attemperando potuit aliquam temperamenti symmetriam, adeò dimensam, adeò consonam, atque etiam ad equalitatem libratam effingere, vt ab illo oriundi perfectionem omnibus numeris exuberantem retulerint. Etenim à temperie corporis optima, & ex omni parte ad iustitiam disposita oritur vniuersi corporis conformitas, aptitudo, formositas, agilitas, venustas, robur, & lacertus; quinimò etiam ingenium, & prudentia; vnde Diuinus Hippocrates primo de diætâ scriptum reliquit: quod cum in corpore pars ignis humidissima, & aqua sicciissima æqualiter temperantur, prudentissimum quid nascitur. Rursus ab equalitate temperamenti virtutes, benigni mores, Genius optimus, & animi rectitudo proficiscuntur; quoniam mores animi sequuntur corporis temperaturâ, vt Aristoteles, Galen. & vniuersim Physiognomonici probare nituntur. Profecto iusto cuidam, & ad pondus dimenso temperamento, quale ope Dæmonis haud est impossibile, multi adeò tribuerunt (vtinam etiam non nimium Ioannes Huartes in examine ingeniorum) vt affirmarent, beneficio illius admiranda quædam opera patrari posse. Quapropter cum huiusmodi temperaturam in illis Heroibus astruxisset Angelus nequam, cuius virtute heroicæ actiones quotidie agebant vsque ad admirationem, vulgus ignarum illos non homines, sed Diuis fatos existimabat; nec nimis à veritate distabant; ad illorum namque generationem, causa quædam supernaturalis concurrerat, vt iure de illis dici posset: *Non mortale sonant*. Hinc Ennius de Romulo dixerat.

O Romule, Romule dicò

Qualem te patria custodem Diis genuerunt;

Tu produxisti nos intra luminis oras;

O Pater, o Genitor, o sanguen Dijs oriundū.

Quod idem de Gigantibus dici posset, qui etiam de multorum sententia apud Molinam prima parte quest. 50. art. . ex Angelo, & muliere congeniti sunt; quotiescunque enim semen copiosissimum, crassissimum, atque spiritibus refertissimum infunditur, proles absque dubio maxima, & Gigantea expectari potest: & hac ratione, ne quicquam insolutum relinquatur, exponitur ab Eusebio illud Genes. *Cum autem vidissent Angeli Dei filias hominum, quod essent speciosæ, elegerant sibi ex illis uxores, ex quibus procreati sunt famosissimi Gigantes à seculo.* Quamuis D. Clemens, Diuus Cyprianus, D. Athanasius, D. Augustinus, & alij multi velint, nomine filiorum Dei in loco illo Geneseos non intelligi Angelos, vel Dæmones, sed homines natos ex sancta stirpe Seth: nomine autem filiarum hominum intelligi mulieres, quæ erant de semine Caini; & non desunt, qui dicant, nomine filiorum Dei intelligendos esse filios ludicum.

Sed, vt lector post tot serias, ac pias doctissimorum virorum opiniones, aliam percipiat vnde quaque ridiculam, stolidam, & vanam ad aurium tantum oblectamentum, registrabo Masulmannorum Sacerdotum ex Alcorano figmentum: dicunt enim Angelos *Babylone in puteo profundissimo vinctos detineri; propterea quod cum occurrissent mulieri, pulchritudine singulari prædita, eius amore capti sunt: Mulier Angelorum amplexus admittere prius noluit, donec doceretur, quibus modis illi in Cælum ascenderent, & in terras descenderent: illi ardore impotenti æstuentes, verba quædam illam docuerunt, quibus pronunciatis, statim in Cælum sublata est. Deus admiratus mortalem hominem ante obitum in Cælum penetrasse, mulierem interrogauit, quæ ratione id contigisset; illa rem totam ordine retexuit, & indicauit: quare Deus offensus Angelos accersit, optionemque dedit, vt vel mundo superstitè punirentur; vel post mundi consumationem supplicijs æternis afficerentur. Illi temporales pœnas elegerunt finem habituras in fine seculi. Quare vinculis ferreis alligati, & palpebris oculorum suspensi in puteo profundissimo, frigidissimo, & obscuritate horrenda metuendo gement, & plangent quandiu mundus durabit; sed iudicio extremo, quod per Christum fiet liberati, tandem prioribus honoribus, & dignitatibus restituentur. Ita inferijs aliquando fas est, eutropelia ludere.*

CAPVT III.

Ponitur solutio aliorum argumentorum,
& conclusionis exodium.

FRAVDOLENTIS imposturis quando demum finem imposueris inique tenebrarum spiritus? Quando miseris mortalibus insidiari cacodemon desistes? quandiu laruis, & commentitijs formis hominum credulo generi apparere Asmodee placet? Heu sepe custos Erebi, vt incautum hominem facilius decipiat, humanam induit formam, qua ratione sepe sub specie viri mulieribus occurrens, illas ad libidinem excitauit, & vi compressit etiam. Narrant enim Historie, mulieribus aliquando dormientibus, & alto sopore correptis, vim tantam intulisse, vt resistere nullo pacto potuerint, & inuite pellaci adultero succumbere, fuerint coactæ. Quid enim Fauni illi, & Syluani, & Satyri, & Panes, quos deuota Roma pro Dijs colebat? non ne ex probabili multorum sententia Dæmones erant humano inuolucro personati, impure libidini obtemperantes? Quid Priapus ille, cuius effigiem erecta mentula exprimebant, nisi turpidus Dæmon lasciuie, & Veneri fœdè inseruiens? Confirmat hoc D. Augustinus lib. de Ciuitate Dei 15. cap. 23. dum ait: *Creberri-
ma fama est, multique se expertos, vel ab eis
qui experti essent, de quorum fide dubitandum
non est, audisse, affirmant, Syluanos, Panes,
& Faunos, quos vulgo Incubos vocant, impro-
bos sepe extitisse mulieribus, & earum appe-
tisse, ac peregrisse concubitum, & quosdam Dæ-
mones, quos Drusios Galli nuncupant, hanc assiduam immunditiam & tentare, & efficere, plu-
res, talesque asseuerant, vt hoc negare, impuden-
tia videatur.* Quod vt melius innotescat, alia etiam in contrarium adducta superius argumen-
ta soluenda erunt.

Ad secundum itaque argumentum dicam, valde controuersum esse, an Angeli habeant corpus, necne; suntque auctoritates multe, quibus habere suadetur; vna est illa Caietani relata superius; altera est Lactantij certè maxima, qua vno, eodemque tempore probatur, Angelos malos esse corporeos, & mulieribus interdum misceri; libro itaque secundo de diuina institutione c. 15. & refertur etiã Molina, loco nuper citato, sic habet. *Post casum Diaboli de Cælo missos fuisse Angelos bonos in custodiam hominum, illosque pulchritudine mulierum allectos, suasionemque Diaboli deceptos mulierum congressibus fuisse inquinatos, atque ita de Angelis Dei satellites*

A *Diaboli esse factos, detrusosque in infernum. Genuisse verò ex mulieribus neque Angelos, neque homines, sed quosdam, mediam quandam naturam habentes; hosque esse Dæmones, qui manent in terra, & qui vexant, ac decipiunt homines, in omnemque nequitiam eos perducere conantur.* Verum hæc ad Theologos potius, quæ plenius quicumque desiderat, apud D. Tho. & Molin. citato loco requirat. Afferro igitur, Dæmones omnino incorporeos, & à materia seiunctos, dum Veneris munia obituri sunt, cadauera assumere, eorumque aptis instrumentis illa eadem exercere; sæpe etiam aerea quædam corpora sibi efformare cum omnibus membris, ad actum illum impurum perpetrandum idoneis; quod adeò verum est, vt nulla egeat longiori probatione. Quare licet Dæmon molem corpoream, & pudenda per se non habeat, potest nihilominus illa sibi aliunde asciscere, eo modo, quo dictum est, & ita solutum redditur secundum argumentum.

B Cæterum alia argumenta tunc probarent, quando poneretur, Dæmones ex intrinseca virtute, & indito naturæ principio generare; at nos id non dicimus: solum enim ascitis partibus, & simulato corpore extrinsecè tantum, coire putamus. Restat itaque, vt postremam difficultatem exoluamus, ad quam satis responsum erit, si dicatur primò ex multorum opinione, partus ex Dæmonis concubitu promanantes mediam quandam naturam inter Angelum, & hominem participare, atque hos Heroes illos esse, de quibus supra. Secundò dico illos omnes, qui ex Dæmonis congressu in lucem subeunt, nullo modo dici posse Dæmonis filios, sed illorum tantummodo, quorum semine vsus est Diabolus. Semen enim haudquaquam virtute Dæmonis, sed viri agit; vt ideò ab illo productus dici debet fœtus, tanquam à causa principali vniuoca, in cuius virtute semen operatur; non secus, ac semen lactucæ, exempli gratia in ipsius lactucæ virtute agit, ac germinat, non autem in virtute illius, qui illud in hortum iecit; ac proinde lactucæ frutex, qui denuò emergit, nequaquam viri serentis dici debet soboles, verum ipsius lactucæ solum, in cuius virtute semen pullulare fecit; id quod vi rationis educitur palam; siquidem proles illius naturæ dici debet effectus, cui assimilatur: semper enim à simili simile procreatur; iam cum fœtus, qui ex Dæmonis mixtione excipitur, non Dæmoni, sed homini assimiletur, filius hominis, non Dæmonis dici debet: Ex quo roboratur etiam opinio, quam supra statuimus de generatione animalium, quæ non præfente causa vniuoca ex putrideducuntur. Ecquid præterea existimatis esse, quod nefando hoc Dæmonum concubitu adeò interdum horrenda, & monstruosa producuntur, vt sæpius videre sit prolem aliam habentem cor-

nua, aliam referre capram, vel simiam, & id genus belluas luridas? Profectò nihil aliud hoc est, nisi quòd impurus Dæmon semen alicuius bruti excerpfit, quod cum sanguine muliebri permixtum illius animalis quoad potuit exprompsit imaginem, non perfectam, sed adumbratam; obstitit enim semen mulieris, quod & ipsum humanam similitudinem delineare pro viribus conatum est; species verò ex dominio vnius, vel alterius præualebit. Vide Mart. Deir. lib. 2. quæst. 15. Molin. prima par. quæst. 50. artic. citato.

Quæres, num dicendum sit, Dæmones incoeundo mulceri, aut aliquem voluptatis dulcorem haurire? Ratum habe, illos nunquam, vel tantillum delectationis experiri, & sagas mulieres, quæ succumbunt iisdem, rarò sensum voluptatis degustare. Prima pars propositionis clara est, non enim explicari potest, qua ratione in illa materiali, & extrinseca feminis applicatione Dæmoni delectatio contingere possit; dixi materiali, & extrinseca affusione, quia non plus agit, aut demulcetur ille in iaculatione humani feminis, quàm delectetur agricola cerealia semina in fundos, & arua iaciens; præterquamquòd miserrimus Dæmon intimis excruciatu visceribus omnis planè voluptatis est incapax. Secunda verò pars propositionis ex eo probatur; quia semen, quod Dæmones infundunt, actu frigidum est, ut à sagis multis mulieribus relatum esse, aiunt; ut proinde delectare nequeat; quin etiam ex earundem perditarum confessione auditum aliquando est, semen illud cacodæmonis, non modo voluptatem ullam, non afferre, sed horrorem potius, & percussione quandam. Quod sanè si verum est, quantò magis damnanda erit execranda illa sagarum progenies, quæ nullius iucunditatis deducta illecebris, sed solummodo ex actu ferinæ, ac diabolicæ voluntatis miscetur Dæmoni? At misceatur, si placet; propediem enim ab Incubis ipsis æterno supplicio cruciabuntur, & igne diro infanda expiabitur culpa.

Quæres demum, an Succubus Dæmon possit à viro concipere, & vtero gerere? Difficile, admodum, ac planè impossibile crediderim; pluribus enim opus esset; nam qua ratione intra vterum non verum, & inanimatum nutriri valeat foetus? quo sanguine? quibus spiritibus? cum hæc proueniant ab intrinseco vitali principio, cuius ipse Dæmon expers est? Ægyptij id negarunt omnino, licet Græci nequaquam eant inficias, sed aiunt plures viros à Dijs admatos esse, ut Hyacinthum, Hippolytum, & alios ab Apolline: Cyparissum à Silvano, Adonidem à Venere, Endimionem à Luna, ab Aurora Tithonem, & alios ab alijs, quod mysticè nihil aliud est, quàm Dæmones iuuenibus illis succubuisse. Ex his omnibus elici potest responsio

ad Platonis auctoritates, in quibus maius semper reconditur mysterium, quàm verba sonent. At pro corollide non prætereundum deliros quosdam Rabinos tradidisse, incubos ex semine Adam procreatos fuisse centum illis, ac triginta annis, quibus ab vxore abstinuit, postquam Cain impius fratrem interemit. Rideas Hebræorum stolidam vanitatem, perditæque gentis ineptias derideas lector.

CAPVT IV.

An potuisset Natura alia ratione, quàm per Veneris congressum generationem Hominum administrare, & an sponte siue ex patris iisdem, aliaque perfecta animalia oriri valeant.

NATVRAM, cuius opera non modo laudibus, sed sunt Hymnis maiora, ut 7. de vsu partium, Galenus ait, duci ab Intelligentia non errante, dicebat magnus ille Philosophus; ac proinde nihil frustra facere, non deficere in necessarijs, nec diminutam, aut superfluam in rebus esse, credendum utique est. Iam verò cum statutum sit superius, finem humani coitus esse hominis generationem, posset quis meritò dubitare, num potuisset natura expeditiori alia via moliri huiusmodi generationem. Enimverò, si ut quidam naturæ studiosus arbitratus est, homines uti arbores, & frutices in agris germinare possent, frustra condita esset mulier adiutorium simile sibi: nam minori admodum labore, cura, molestia, & sumptu sererentur in campis sub claro, tepidoque solis lampade, & rore Cæli. Hanc opinionem antiquiores etiam Philosophi quidam, quos redarguit Lactantius habuerunt. Terram enim folliculos quosdam veluti vteros, genitali semine turgidos concepisse, dixerunt, iisque disruptis animalia, & hominem produxisse; quò illud Lucretij spectare videtur.

Crescebant vteri terræ radicibus apti.

Aut si homines, ut Chymicus quidam nimis credulus existimauit, possent causis quibusdam attemperatis, & ad humanam symmetriam compositis nutriri, & coalescere extra muliebrem vterum (is fuit Paracelsus ille tam ingeniosus, quàm impius, qui ex humano quidem semine, sed in ampulla vitrea coniecto, & aliquandiu sub equino fimo detento homunculum produci posse putauit, vel somniauit potius). Cui sanè stultissimi opinioni non erubuit, suffragium ferre recutitus Amatus Lusitanus in centurijs, afferens testem Iulium Camillum, forte natura

vt superflua, ac dispendiosa nimis insimulari posset, cō quod turpem mulieris concubitus tanto maiori detrimento commenta fuisset. At verò quam ridicula sint hæc, iudicet vel is, qui nunquam Philosophiæ limina calcavit, aut musarum pulsavit fores: redolent enim omnino Poetarum fabellas, cuiusmodi in primis est, quæ de Pirrha, & Deucalione legitur apud Ouid. primo metamorphos. ij enim vt aiunt post diluuium humanum genus, quod perierat reparaturi, lapides à tergo iecere, qui mox in homines abiire. vnde Ovidius.

*Discedunt, velantque caput, tunicasque re-
cingunt,*

Et iussos lapides sua post vestigia mittunt.

*Saxa, quis hoc credat, nisi sit pro teste ve-
tustas?*

Ponere duritiem cœpere, suumque rigorem,

Molliri que mora, mollitaq. ducere formam:

Mox ubi creuerunt, natura que mitior illis

Contigit, vt quædam, sic non manifesta videri

*Forma potest hominis, sed vt de marmore
cœpta*

Non exacta satis, rudibusq; simillima signis

Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo

Et terrena fuit versa est in corporis vsum:

*Quod solidum est, flectique nequit, muta-
tur in ossa,*

*Quæ modo vena fuit, sub eodem nomine
mansit,*

Inque breui spatio superiorum numine saxa

Missæ viri manibus faciem traxere virorum

Et de fœmineo reparata est fœmina iactu.

*Inde genus durum sumus, experiensque la-
borum.*

Lucianus primo verarum historiarum non sine lectoris cachinno narrat in regione illa lunari, hominum genus reperiri, qui dicuntur arborei, hosque nasci ex testiculo præciso, & humi plantantium more defosso.

Has igitur fabulas, quæ supra dicebamus, redolent, & meræ sunt nugæ, variaque Chymicorum commenta, quæ ea, quæ sunt phantasia corrupta, fieri posse, persuadent sibi, quæcunque noctu imaginantur. Quid enim? numquid fuisset honestum, hominem, Dei anulum, rationalem creaturam, diuino similem Archetypo, humi nasci, tanquam imperfectissimum fruticem? Decens ne fuisset, intellectiuam animam, cœlestem spiritum, purissimam auram in duram, & sordidam terram infundi? & ex ea animatum corpusculum in cœno nutrirî, stercore foueri, ac putrilagine augeri? Quod si homo è sanguine coalescit, sanguis autem non nisi in habentibus principium vitæ sensitiuæ reperitur, Quonam pacto potuisset coagulari à terra non modo vitalis ex orte principij, sed omnium, & mixtorum, & elementorum impurissima, frigidissima, imperfectissima? Scio fuisse Ægyptiorum placi-

A tum, visibilis Solis agente vi animalia cuncta ex terræ visceribus emanasse primitus. Cui opinioni subscribere & Anaxagoras, & Archelaus cognomento Physicus, vt refert Rhodiginus. At mirum est Auicennam virum alioquin exculti ingenij, & iudicij prælibati opere, quod de diluuijs egit, minus erubuisse asserere, post immensas terrarum inundationes, humano semine nullo, cadaueribus tabidis tantum, semini vbertatem præstante Cœlestium corporum affluentia, hominem reparari potuisse, ac de facto reparatum fuisse; ac proinde ad generationis necessitatem haudquaquam vuluam requiri, sed ad meliorem formationem. Id quod Cardanum recipere non puduit, vt inde is meritò à Iulio Scaligero impij nomine malè audiat. Deridet Auerroes hanc Auicennæ opinionem, illamque pluribus destruit 8. Physic. vbi ait. *Hominem ex terra generari possibile arbitratur Auicenna. Cæterum astructio hæc infauita, & veritatis nescia censeri debet, nisi Mosaico intellecta sensu.* Sed vtinam eidem censuræ non subiaceret in hoc nostro sæculo Andreas Cæsalpinus, vir alioquin solidæ doctrinæ; is enim quinto questionum Peripateticarum quæst. prima ex Aristotelis mente cuncta animalia, quæ ex semine proficiscuntur, eadem, atque etiam hominem ex putri materia oriri posse existimauit; ideoque, vulgatam illam Philosophi sententiam, *Sol, & homo generant hominem*, disiunctiue accipiendam esse, tradit; ita vt, & homo per se, & sol per se hominem generare valeat. Nititur insuper suam fulcire sententiam ductilibus quibusdam auctoritatibus, nec non etiam rationibus, quarum potissima videtur illa, quod cum species sint æternæ, non possunt pendere ab eo, quod modò est, modò non est, nempe ab indiuiduis, quandoquidem, vt ille ait, contingere posset, vt omnes in omni regione canes corrumperentur, vel morbo, vel internecone facta ab hominibus; quamobrem omnibus extinctis canibus species canina periret, nisi eorum generatio reparari posset ab agente æquiuoco, nempe sole.

D Non est mihi profectò consilium hanc opinionem, vt falsam, & parum philosophicam pluribus destruere; at quantum facit ad meum institutum, non possum in primis non subsannare auctorem, eò, quod putarit axioma illud: *Sol, & homo generant hominem*, in sensu diuiso capiendum esse; nam eorum, quæ in aliqua causalitate subordinantur ad inuicem, non potest vnum absque altero effectum producere: non enim materia per se, aut forma sola efficere valet compositum, cum sint ambæ simul ordinatæ ad illud producendum; sicuti cum dicit Aristotel. in lib. de Generat. Animal. quod principia generationis sunt mas, & fœmina, non intelligit, quod solus mas, aut sola fœmina per se prolem producere

valeat; ergo cum homo, ut causa particularis vniuoca, & sol ut causa æquiuoca vniuersalis ordinentur à natura ad hominis generationem, non poterit vna absque altera illum producere; quamobrem sicuti nequit homo absque Solis concursu hominem producere; nam Cœli motu cessante, & solis in primis influxu, naturales sublunarium corporum actiones, & maximè generationes cessarent, ut cum D. Thoma vniuersa censet Philosophantium Academia; ita etiam, nequit & ipse Sol hominem generare, nisi mediante virtute genetrice, quæ ipsi homini, eiusque semini inest. Nullo igitur modo in sensu diuiso illa sententia veritatem habet; quod confirmari potest ex Platone in Theæteto, ubi per auream Homericatenam 8. Iliadum relatum, nihil aliud significari existimat, nisi nexum inferioris huius mundi cum cœlesti, ac maximè cum Sole; si cui placeat verba illius audire, hæc sunt prorsus. *Nil aliud per catenam, quàm solem Homerus intelligit; quia quousque Solis circuitus per seuerat, omnia tam Deorum, quàm hominum sunt, atque seruantur. Si autem hoc quasi ligatum staret, confestim omnia dissoluerentur, eueniretq; quod dicitur, sursum deorsum omnia.*

Ad rationem autem illam de specierum æternitate, atque de vniuersali canicidio, dico primò, quòd Aristoteles, qui mundum fecit æternum, æternas etiam debuit censere rerum species: atqui hoc ex veritate, orthodoxa fide confirmata, falsum est, suntque solùm species incorruptibiles, quatenus perpetua indiuiduorum successione conseruantur. Cæterum perire posse aliquam speciem, quis dubitet? Si vnicus namque fœnix reperiretur, ut vulgò circumfertur, & ille interficeretur, utique species illa cessaret, nec posset à Cœlo, nisi peculiari Dei concursu reparari; neque propterea orbis perfectioni derogaretur, aut naturæ vniuersali; quæ nimirum si vna species perit, aliam de nouo producere posset. Dico secundò, quòd canes in vniuerso orbe nequaquam omnes occidi possent: nam alij fuga, alij morsu, alij alio modo saluarentur; sed posito quòd necarentur omnes, non tamen canum species periret; siquidem superessent canes syluestres, lupi videlicet, vulpesque, in quibus ipsa species seruaretur; & addo insuper, tractu temporis syluestres hos canes cicures euasuros, & sic etiam restauraretur domesticorum canum cœtus: siquidem verò verius est, quòd sicuti syluestres plantæ cultura, & hortorum solo ciuiles euadunt, atque suaves, ita & pariter syluestria, efferaque animalia cicuriunt tandem, ac domestica euadunt in ciuitatibus nutrita, nam ut vates.

Longa dies homini docuit parere leones.

Hoc vnum contra Cæsalpinum, & alios tandem reticere non possum. Si possunt homines, & perfecta animalia absque semine reproduci à

Sole, & Cœlo, cur Deus plasmator omnipotens in diluuiio illo vniuersali Arcam fabricari, voluit, in qua cuiusque speciei animalium mas, & fœmina seruarentur? Deus, & natura nihil frustra faciunt; igitur non erat opus tanto labore, machinam illam immensam struere, ut caperet omnis generis animalia. Cuncta quippe animalia perire poterant, quoniam perfecta illuuiōe Sol abundius reproducere potuisset omnia. Patet hoc à signo manifesto, quoniam ideo species insectorum, & vilium animalculorum in Arca non fuerunt repositæ, quia illæ poterant vi Solis abundè reproduci. Certè si vi Solis perfecta produci possent animalia, & homo ipse; aliquando producta fuissent illa, & hic. Sed quis vnquam vidit? Ignara vetustas Ogygem, & Inachum ex eorum numero fuisse, qui spontè à terra proruperunt, credidit fabulosè nimis. Quin Tagetem illum celeberrimum apud Hetruscos Aruspice similimodo è gleba sponte natum, seueriores quoque Scriptores monumento dedere, inter quos ita Cicero, secundo de Diuinat. *Tages quidam dicitur in agro Tarquiniensi, cum terra araretur, & sulcus altius esset impressus, extitisse repente, & eum affatus esse, qui arabat, &c.*

Quod pariter 15. Metamorphos. lepidio carmine restatus est Ouidius:

Haud aliter stupuit, quàm cum Tyrrenus arator

Fatalem glebam medijs aspexit in aruis

Spontè sua primum, nulloque agitante moueri

Sumere mox hominis, terraque amittere formam,

Oraque venturis aperire recentia fatis;

Indigenæ dixere Tagen, qui primus Hetruscum

Edocuit gentem, casus aperire futuros.

Dices Auicennæ testimonio lib. de diluuiio, vitulum aliquando in nubibus genitum cum imbris decidisse. At, vel hoc est falsum, vel prodigiosè contigit, quia scilicet Dæmonum opera fuerit eò vitulus aliquis delatus, aut magna ventorum tempestate, seu ecnephia inter nubes absconditus, ut Conimbricenses in 2. de Cœl. cap. 3. quæst. 6. artic. 3. arbitrantur. Quid opus est longiori verborum serie? Vix pauca illa vilissima, & fœda animalcula, quæ fiunt ex putri materia, adduci plerique possunt, ut credant, absque coitu à causa putrefaciente, seu ab agente instrumentali æquiuoco progigni. Nec dicat quispiam, perfecta multa animalia post diluuium à Cœlesti virtute reproducta fuisse, siquidem in Insulis à continenti disiectissimis, illa reperiuntur, quæ proculdubio neque propagari potuerunt ab ijs, quæ in ipsa mundi creatione producta fuere: illa enim, paucis exceptis, omnia cataclysmo perierunt; neque natando

potuerunt eò peruenire ob immensam pelagi intercapedinem; neque tandem eò nauibus delata fuere; siquidē eorum immania sunt non pauca, vti Leones, Pardi, Lupi, Tygres. Etenim D. August. 16. de Ciuitate hunc nodum ita extricat. *Bestia, quæ non sicut irana nascuntur ex terra, sed sola commixtione maris, & fœmina propagantur, credi possunt, post diluuium ad Insulas natando transisse, sed proximas. Sunt autem quedam tam longè posita à continentibus terris, ut ad eas nulla videatur natare potuisse bestiarum. Quod si homines eas captas secum aduexerunt, & eo modo, ubi habitabant, eorum genera instituerunt, venandi studio fieri potuisse, incredibile non est, quamuis iussu Dei, siue permissu etiam, opera Angelorum negandum non sit, potuisse transferri. Censendum igitur saniori iudicio erit, homines non potuisse aptiori aliqua ratione produci, quàm viri, mulierisq. aphrodisiasmo.*

CAPVT V.

An Vipera, Mustela, Cornix, pisces, & alia quæpiam ore concipiant, ut summi etiam auctores affirmare videntur.

ALI multi opinati sunt, fieri posse, conceptionem per os, quâ ratione concipere cornices dixerunt nonnulli, itemque mustelas, quas etiam per os aiunt similiter parere. Id ipsum de piscibus vulgo creditum est semper: quare quinto de historia animalium capite quinto Zoologus aiebat. *Piscium, oua parientium coitus minus patet: quamobrem complures fœminas prolificum maris vorando impleri, crediderunt. Id enim fieri sæpius cernitur; nam tempore coitus fœminæ mares sequentes id faciunt, Ventremq. eorum suis percutiunt rostris, quò etiam fit, ut mares semen & celerius fundant, & largius. Verum quàm futilis, & ab omni veritate aliena hæc quoque sententia dicenda sit, facillè ab Aristotele possum addiscere, qui libro de generatione animalium. cap. 5. & 6. fortissimis rationibus ostendit, id nullo modo fieri posse, quarum illa principalior est, quòd videlicet omnis minima alteratio apta est corrumpere semen, & vim eiusdem prolificam impedire; modò si semen per os ingrederetur, consumeretur digestionem, vel saltem plasticam facultatem perderet. Nam talis est optimi seminis fragilissima natura, ut dicat Aristoteles in problemat., eos steriles esse, qui longum nimis penem obtinent, ex eo nimirum, quòd semen per longum adeò meatum transcurrens spiritibus denudari,*

*contingat. Quod si verum est, quid accidere putandum esset, si per os reciperetur? Adductæ instantiæ falsissimæ sunt; coturnices enim, & columbæ, licet se rostris contrectent, ex hoc tamen non concipiunt, sed hoc est veluti suauitatio quædam, & præludium futuri congressus. Id ex Arist. audiendum est sexto de histor. animalium cap. 2. vbi sic. *Peculiare columbis illud etiam est, ut in coitu, nisi ante mutuo osculentur, mas non ascendat, sed iunior sit, an senior interest. Senior enim primum coitum osculo exorditur, sequentem & sine osculo agit. At iunior quoties libet coire, toties osculatur. Igitur hic ritus columbarum proprius est. Quò pertinet illud Ouidij.**

Oscula mox iunges, cupidas imitata columbas.

Mendacium similiter est illud Anaxagoræ vulgo receptum, quòd videlicet coruus ore coeat, quo forte consilio L. florinus in Historia Valerij Coruini coruum saturam auem nuncupat; militant enim eadem rationes, cuius rei veritas vel Martiali detecta percipuit; vnde bellè satis concinit.

Corue saluator quare fellator haberis?

In caput intrauit mentula nulla tuum.

Similis error, cum circa pisces aliquot committeretur, coactus fuit Aristotel. 3. de generat. animal. cap. 5. falsitatem aperire, quare ait. *Facit enim celeritas piscium coitus, ut eius opinionis auctores decipiantur: tanta enim celeritate rem veneream peragunt, ut etiam piscatores complures lateant; nemo enim eorum aliquid tale cognitionis gratia obseruat. veruntamen coitus visus est. Et paulò inferius. Sed piscium abiunctio celerrima est, Itaque cum eam non cernant, captu, siue voratu seminis, & ouorum, quem exploratum habent, mouentur vel piscatores, ut stultam illam, & vulgarem rationem de conceptione piscium afferant, quam & fabulator Herodotus scribit, quasi seminis deuoratu pisces impleantur, nec vident id fieri non posse; meatus enim, qui per os intro tendit in ventriculum fertur, non in vuluam, quodque ventriculum subierit, alimentum id effici, necesse est. Sed cum in generatione quorundam auium eodem modo vetustas deciperetur, hunc errorem quoque Aristoteles reuelare voluit, inde 6. cap. præfati lib. subiungit. *Similis error in generatione quoque auium euenit, sunt enim, qui coruos, & ibi ore coire, opinentur, inter quadrupedes mustelam ore parere; hæc enim & Anaxagoras, & alij quidam naturales auctores scribunt simpliciter valde, & inconsiderate. Et infra. Mustelam etiam modo ceterarum quadrupedum vuluam habere, certum est, ex qua quonam pacto fœtus ad os deueniat? sed quia mustela paruos admodum parit, ut cetera fœdipedes, de quibus postea dicemus, & sæpè catulos suos ore transfert, fecit, ut ita opinarentur.**

Si-

Simili modo explodenda est vetus, utinam non recens etiam, opinio multorum asserentium, viperam ore coire; qua in re eorum ignorantia, commenta est lepidam illam fabellam, qua dicunt, viperam foeminam ore excipientem semen maris tanta voluptate mulceri, ut furore percita maris caput ore prehensum laniet, obtruncet, ac tandem consortem necet; verum naturali instinctu prolem inde conceptam, patris mortem vendicaturam ilia matris abrumperet, & vi profilire foras; unde etiam matris interitus. Id quod Symposius Poeta antiquissimus illo enigmate consignavit.

*Non possum nasci: si non occidero matrem,
Occidi matrem, sed mi manet exitus idem.*

Id mea mors patitur, quod iam mea fecit origo.

Hanc fabulosam historiam carminibus exaratam apud Aurelium Clementem registrare placet.

*Scilicet exemplis uti; sic vipera, ut aiunt,
Dentibus emoritur fusa per viscera prolis,
Auctor morte sua, non sexu fertilis, aut de
Concubitu distenta uterum: sed quum calet igni.*

*Percita foemineo, moriturum obscena
maritum*

Ore sitit patulo, caput inserit ille trilingue

Coniugis in fauces, atque oscula feruidus intrat,

*Insinuans oris coitu genitale venenum,
Nupta voluptatis vi saucia mordicis haurit*

*Frangit amatoris blanda inter foedera guttur,
Infusasque bibit, caro pereunte, salivas.*

His pater illecebris consumitur, ac genitricem

Clausam necat soboles; nam postquam semine adulta

*Incipiunt calidis corpuscula parva latebris
Serpere, motatuque uterum vibrata ferire,
Aestuat interno feritatis crimine mater,
Carnificemque gemit damnati conscia sexus
Progeniem septi rumpentes obstacula partus.*

*Nam quia nascendi nullus patet exitus,
alius*

*Foetibus in lucem nitentibus exoruciata
Carpitur, atque viam lacerata per ilia pandit.*

Tandem obitu altricis prodit Grex ille dolorum

*Ingressum vitae vix eluctatus, & ortum
Per scelus exculpens lambunt natale cadaver
Reptantes catuli, proles dum nascitur orba,
Haud experta diem, misera nisi posthuma
matri.*

Id multo ante Nicander in Theriacis exprefserat, fabulose tamen; Ideoque Iacobus Greivinus in lib. de venenis historiam uti commenti-

tiam alto silentio praeteriit. Et in hac opinione hallucinati sunt viri alicuius peritiae, & in primis cum Herodoto praefato loco Plinius ille Polyhistor, multarumque rerum investigator, qui lib. 10. cap. 62. non erubuit rem hanc a veritate, & ratione longe discrepantem, ut veram historiam recensere. Contra quem, & alios ratio militat allata superius, Aristotelis auctoritas, nec non experientia ipsa, qua compertum est, viperam circumplexu coire, foeminam vulvam habere, parere, & catulos suos lambere superstitem; de qua re Baldus Angelus Abbatus plene scribit lib. de admirabili vipere natura.

Dices saltim non ne poterat prudentius natura operari, ut mulier absque viri mixtione pareret in se ipsa, eo modo, quo dixerunt aliqui thronum seipsum inire? Respondeo, haud potuisse, quia nemo agit in seipsum, quod significavit. Aristoteles in lib. de animalibus ubi ait, foeminam non generare per se, quia indiget principio motus, quod est mas. Nam sicuti non potest fieri compositum absque materia, & forma; ita fieri nequit generatio absque mare, & foemina; mas enim, ut formam, mulier ut materiam se habet, quod satis clare idem didascalos Aristoteles docuit in iisdem libris de generatione animalium, ubi sic ait. *Mas est principium motus in generatione, foemina vero est sicut materia;* & ibidem clarius demonstraturus asserens maris, & foemine definitionem. *Mas, inquit, est illud, quod potest generare in alio. foemina vero, quae generatur ab illo.* Quod vero dicitur de trocho, falsum omnino putandum est, nec posset explicari quomodo, quove discrimine seipsum iniret; quod etiam ut absurdum, & irrationabile damnat, & confutat Aristotel. 3. ipso de generat. animal. cap. 6. ijs verbis. *Quinetiam de trocho, & hyena stulte, magnoque errore narratur.*

Ceterum de apum generatione, quam obicere quis posset, quicquid sit, an videlicet absque coitu propagetur necne extant opiniones variae, quas apud Arist. 5. de histor. Animal. cap. 21. quisque legere potest; & nos ex professo infra. Prudentem igitur, commodum, eleganter, & undique basilice natura parens hominum generationi per mixtionem genialem consulit; ut ideo concludendum sit cum Alexandro Aphrodisiensi, dicente in praefatione problematum. *Qui quaerit, utrum natura, & ratio provida rebus oriendis, occidendisque consultet, decernatque ordinem, motum, speciem, positum, colorem, cetera generis eiusdem, hic porro criminis deterrimi reus est, gravissimisque poenis obnoxius.*

CAPVT VI.

An verum sit, Perdices foeminas absque coitu maris concipere, ut videtur dixisse Aristoteles Zoographus: ubi etiam de ouis hypemijis, atque murium incredibili fecunditate.

Fugatis errorum tenebris, qui veritatem inficiebant, variisque opinionibus reiectis de piscium, insectorum, auium, viperarum, & mustelarum generatione, par est, ut similiter examinemus, an sit veritati consonum, perdices impleri, seu concipere absque coitu maris, solo ferè afflatu murmurantis auræ. Profectò id videtur ab Aristotele luculentis verbis, & apertis, ut aiunt, fidibus significatum 5. de Histor. animal. cap. 5. cuius hic est realis contextus. *Perdices, si aduersa maribus steterint, ventusque inde afflet, ubi mares stant, concipiunt, & maritantur. Plerumque etiam voce marium utero ingrauescunt, si gestiunt, ac libidine turgent; volatu quoque superne marium effici idem potest, videlicet dum mas ipse in foeminam foetificum spiritum demittit* Et lib. 6. cap. 1. eandem sententiam hisce verbis repetit: *Nam, inquit, si contra marem steterit foemina, aurà ab eo flante fit pregnans.* Possibilem hunc euentum, suadere possent aliorum animalium immaritatae conceptiones; nam ex piscibus, quæ dicuntur channæ, & rubelliones communiter multiplicari creduntur, nulla vi genitali extrinsecus transfusa, sed plantarum more ex se se propaginem ferentes, quod lib. de generat. animal. Aristoteles quodammodo annuere videtur ijs verbis. *Si quod autem genus est, quod foemina sit, & marem distinctum non habeat, id ex se ipso animal generare potest. quod et si non dum fide digna exploratum habemus: tamen facit, ut in genere piscium dubitetur; eorum enim, quos rubros, siue rubelliones vocant, mas nullus adhuc visus est, sed foemina omnes fatu plenæ reperiuntur.* Verùm de his non dum compertum habemus, quod fidem faciat satis: quod autem nec mas, neque foemina sit, in genere quoque piscium est, ut anguilla, & genus mugilum quoddam in fluuijs lutulentis. At verò in quibus sexus maris, & foemina distinctus habetur, fieri non potest, ut foemina ipsa per se generet perfecte &c. Opinionem cõfirmat Theophrastus Simocata referente Io. Eusebio Norimbergio e societate Iesu in lib. 6. suæ naturalis maximæ peregrinæ historiæ, ubi hæc registrata legimus. *Multa inter aues genera non opus habent masculorum copulatione ad conceptionem, sed alia quidem, quæ ventosa sunt, non pariunt;*

A vultures autem, ut sine marium coniunctione pariant, naturæ ferunt leges. Vulturem itaque videre non est masculum, sed omnem sexum ijs interclusit natura foemina; quod cum sciant vultures, orbitatem veritiliberorum, in conceptionem omne genus incumbit &c. & his Ælianus quoque subscribit. Hinc ex Cyrilli Alexandrini Iambis apud Guglielmum Sirletum.

Quis vultures educit absque semine

Partu, marito non subacta foemina?

B Verùm enim uerò si quis verborum Aristotelis vim attentè speculetur, ac pondus, inueniet proculdubio, eius verba diuersam admodum continere sententiam. Pro cuius veritatis intelligentia, duo maximè supponenda sunt. Primum quidem, quòd perdices, auium sunt calidissimæ, nec non feruido libidinis humore æstiuis temporibus affluenter turgent; id quod Aristoteles ipse 9. de hist. animal. cap. 8. clarissimis verbis insinuauit, quæ illa sunt prorsus. *Sed cum diffugerit foemina, ut incubet, mares tumultuant, elamitant, pugnamque inter se conferunt, quos coelibes vocant; qui autem victus in pugna fuerit, sequitur victoris Venerem patiens; nec ab alio, nisi a suo victore subigitur.* Vide caput ipsum 8. ubi plura. Mox inferius addit hæc. *Sæpe & foemina incubans exurgit, cum marem foemina venatrici attendere senserit, occurrensque seipsam præbet libidini maris, ut satiatus negligat venatricem; usque adeò tum perdices, tum etiam coturnices copia libidinis gaudent, ut in aucupantes corruant, & sæpenumerò capitibus eorum residant.* Adde ex Clearco, ut refert Athenæus Dipnosophistarum 9. *Manifestius autem quæ sit harum auium libido, cognoscitur, si illis e regione speculum apposueris; namque ob simulacrum illuc accedentes capiuntur, semenque emittunt.* Secundò supponendum est, vim genitalem, seu λόγον πλυστικόν, ut alibi probatur, consistere in spiritibus feminis; humoremque illum viscidum, & lentum esse, potius vehiculum, & spoliū quoddam, licet & ipsum generationi aliquo modo conferens. His positis, si quis exactè Aristotelis verba ruminabitur, ea nihil aliud continere, sentiet, quàm quòd interdum accidat, ut perdices concipiant absque proximo maris congressu, seu contactu, & incubatu; excipiendò videlicet spiritus genitales protinus emicantes à mare. Examinemus, si placeat, singula Aristotelicæ orationis verba. *Opus est, ut perdices aduersa maribus stent.* (aduersa) quoniam sic locatum est à natura vas genitale, ipsarum perdicum, per quod spirituum afflatum recipere habent; nequicquam enim proficerent, si auersa starent, vel si ore tantum spiritus haurirent; quare inguen totum vergere debent, ut in genitalem sinum attrahant spiritus fecundantes. (maribus) ut significetur, eorum præsentiam apprimè necessariam esse; alioquin haudquaquam futurum fore, ut impleantur; defice-

C

D

E ret

ret enim principium motus, ex cuius defectu generatio nulla haberi potest. (*Ventusque afflet ab illa parte, ubi mares consistunt.*) Ex quo indicatur, opus esse Zephiro quodā tepido, ac benigno, qui spiritus emicantes à mare deducat ad fœminæ ipsius genitale cōceptaculum. Cum enim intercedat aliqua loci intercapedo, frustrā masculus prolificos spiritus suppeditaret, nisi insuper esset, qui applicaret eosdē; siquidē ad quamlibet actionē requiritur approximatō, ut conditio sine qua non. Quod si fortē ventus cōtraria parte afflaret, frustrā extruderentur à mare halitus seminales, frustrā suum vas pararet fœmina. (*Plerumque etiam voce marium ingrauescunt utero*) quoniam scilicet audita voce maris incenduntur, & venerem gestientes explere, aptantur, præparanturque ad calorem ipsius maris. (*Sigestiunt ac libidine turgent*) quo denotatur, non semper fœminas voce marium fœcundari, sed tantummodo cum libidinis humore feruescentes promunt vndique, atque eminus efflant spiritus geniales, aurasque Venereas; verba enim ista ad mares potius, quàm ad feminas referenda esse arbitror; licet vtrisque competere valeant. Cetera verba maiori explicatione non egent, quoniam ex se apertissima sunt, & conspicuè sonant. Multò plura ad hæc facientia dicentur inferius, quibus veritas huius propositionis elucescet magis.

Sed quid dicendum erit de genere gallinaceo, quod nullo maris afflatu oua illa, hypenemia dicta, & apud Platonem anemidia, hoc est subuentanea concipere potest, sola Fauonij ventilatione, ex quo etiam Zephiria nuncupantur? De quibus etiam Aristotel. lib. 6. de Hist. Animal. cap. 2. ita scripsit. *Sunt, qui hypenemia, hoc est subuentaneos illos partus, Zephiria nominent, eò quòd verno tempore aues flatus illos fœcundos ex Fauonia recipere videantur, sed idem faciunt etiam si digito in genitale palpentur.*

Sanè id ex eo contingit, quòd cum ad perfectam generationem viuendum requiratur necessariò vtriusque seminis, maris, & fœminæ videlicet concursus; deficiente semine maris, illud fœminæ operatur, quod potest; at perfectum efformare nequit, vnde in gallinis gignuntur oua quædam subuentanea, quæ sunt rudimenta solùm generationis, & quæ, ut ait Aristotel. 6. illo de Hist. Animal. citato capite: *Sunt sterilia, minora, ac minus iucundi saporis, & magis humida.* Et non nisi ex coitu maris reddi possunt fœcunda, si tamen non sint adhuc candida membrana inuoluta, & circumtecta, id quod Aristot. edocuit idem his verbis. *Redditur certè ouum subuentaneum illud fœcundum, & quod iam conceptum per coitum est, transit in genus diuersum, si prius coeat, quæ vel subuentaneum, vel semine maris diuersi conceptum fert, quàm ouum ipsum à lutea in candidam ambientem partem proficiat. Ita enim fit, ut subuentanea oua fœcun-*

da reddantur, & quæ inchoata à mare priore sunt, specie posterioris proueniant. At si iam candidum acceperunt humorem, fieri non potest, ut vel subuentanea in fœcunda mutantur, vel quæ per coitum concepta gestantur, transeant in genus maris, qui secundus coiuert. Simili quodam modo euenire testatur idem Aristotel. in mulieribus, quæ molam concipiunt; identidem enim ex solo muliebri semine illa coalescit: hinc dicebat ille. *Ita enim fortassè effectis mulieribus, si non ex vtrisque commixtum semen, sed ex altero tantum tanquam subuentaneum fuerit admissum, quæ vocatur mola existit.* Quòd licet hæc sententia à plerisque minus recipiatur, mihi tamen non displicet, & in hoc, quantum ad rem præsentem attinet, Auicennæ adhærere placet, qui 10. de animalibus 21. tertij tractatus 2. capite 21. hanc opinionem exarauit; nec modò magnificatio paululum ab Hippocratis, & Galeni doctrina recedere; Verùm hæc fusius in Nipianthropeia.

Dices: Aristoteles libris ipsis de histor. animal. in fine 6. ait, mures sale absque coitu impleri; quin ibidem rem longè mirabiliorem habet, aliquando scilicet, mure fœminarescissâ, inuentos fuisse intra eius vterû fœtus fœmininos prægnantes: hæc sunt eius verba. *Terræ Persicæ parte quadam, mure fœminarescissâ, fœtus fœminini prægnantes comperiuntur;* quibus verbis annuitur, non id aliquando fortuito accidisse, verùm quotiescunque mus fœmina prægnans aperitur; ergo absque commixtione Venerea fieri potest generatio. Respondeo, Aristotelem id solummodo referre ex aliorum dictis, non autem proprio Marte asserere, ut ex verbis ipsius attentè consideratis facillè colligi potest. Crediderim sanè, saltem murium fœcunditatem coadiuuare eo modo, quo fœcundari solent oues, & in Venerem reddi procliuiiores ex usu salitorum. Quare Aristotel. 6. de Hist. Animal. cap. 19. loquens de ouibus scriptum reliquit. *Quæ aquam salisueulam bibunt, maturius coeunt.* Nequaquam autem adduci potero, ut credam, mures solo sale, nullo consortio concipere. Illud verò de prægnantibus intra vterum musculis aut portentosum, aut fabulosum censendum. Qui enim fieri potest, ut fœtus in vtero, ubi nullas proprias edit actiones concipere valeat? quo semine? nonne vis genitiua in ipsis perfectis animantibus deest, aut silet in infantia? Nonne Generationis organa, ut pote vterus, ac testes ante pubertatem otiosa, atque inepta existunt? Si nullum penè vitæ munus præter nutritionem embryon intra vterum exercet, quomodo poterit conceptionis officium præstare omnibus præclarius, ad quod ceteræ omnes facultates concurrere necessariò debent? si ante statum tempus vel perfectissima animalium genera neque concipiunt, neque coeunt, quæ ratione mures fœminæ omnium ferè imperfectissimæ, & quasi dixerim peripsæ-

psemata, antequam viuant ipsae, vitam alijs dabant? Nollem profecto, Aristotelem eam retulisse historiam, nimis aphilosopham, tantoque indignam naturae symmista.

Verum quid rursus ad illud Agrippae dicendum erit? is enim asserit, quod felis, siue catus adeo gaudet nepeta herba, quae species calaminthe est apud Dioscoridem, ut ad eius affricationem concipiat, & defectum masculi suppleat? Et hoc etiam vanum, & prorsus fictitium autumo; nam quod huiusmodi olere gaudeat felis, & sit illi arcanam quadam sympathiam consimile, fieri utique potest; sed quod ex illa concipiat quis potest hoc certa scientia edicere? Cum praesertim teste Gal. de simpl. medicam. facultate haec ipsa herba, seu pota, seu admota conceptum interimat, & eiiciat. Omnino igitur asseuerandum est, hominum generationem, sicuti, & ceterorum animantium perfectorum non nisi per geniales complexus, & prolifici seminis mixtionem patrari posse.

Quod si queras quomodo spiritus illi, qui e mare posiliunt, & per dieem foeminam impleri faciunt, ab aere, & ambiente extrinseco non corrumpantur. Dico, id prouenire, tum ex ingenti, & forti ipsorum spirituum caliditate, quae seruari potest, & aliquandiu perdurare; tum etiam ex tempore aestiuo, & placido, lenique Zephyri calore, quibus fragilis natura spirituum fouetur, ac dissipari non permittitur. Praclarum utique generationis modum hunc dixerim, omnibusque mirabiliorum, quem non impurus contactus, non foedatio seminis conspurcat, sed sola spirituum exosculatio, & genialium vaporum congressus honestissime complet. Utinam sic omnis generatio perficeretur? Sed plura de his inferius.

CAPVT VII.

An verisimile sit, quasdam equas, libidinis aestro percitas absque masculino, solo vento, concipere.

ARRO primo de re rustica conatus est pro vero affirmare in Lusitania apud Vlyssiponam circa montem quendam equas esse, quae Zephyri inspiratu solum, nullo accedente masculino semine, concipiant. Verba illius sunt. *In foetura res incredibilis est in Hispania, sed est vera, quod in Lusitania ad occasum in ea regione, ubi est oppidum Olyssipo monte Tago, quasdam e vento certo tempore concipiant equae, ut hic Gallina quoque solent, quarum oua uere uia appellant, sed ex his equis, qui nati sunt pulli, non plus triennium uiuunt.* Inde Silius quoque Italicus lib.

A 3. publicam secutus famam cecinit.

Hic adeo cum ver pl acidum, flatusque tepescit

Concubitus seruans tacitos grex praestat equarum

&

Sed non multa dies generi, properatque senectus,

Septimaque bis stabulis longissima ducitur aetas.

Inconiugatae huius foecunditatis argumentum adhuc sumi potest ex rei euentu, nam Resendius quidam (haud noui hunc virum) apud Io. Eusebium Nierembergium lib. primo de miraculosis naturis in Europa ita narrat. *Sed quanquam de conceptu ex vento disputandum a me negaui, referam tamen, quod inquirenda rei gratia percunctanti mihi indicatum est. Diuer- ti ab hinc septennium apud Colonum Agri Bene- uentani iuxta Tagum, & cum ab illo quarerem, ecquid de huiusmodi conceptu aut sciret ipse, aut ab alijs auditum meminisset, respondit, neque se, neque vicinos, qui equarias haberent de ea unquam re fuisse sollicitos, tantum ut equire foeminas animaduertenter, admitti eas curare; se tamen cum pulcrum equam haberet, cupe- retque bene vendibilem in proximas nundinas efficere ante hinnitum in insula, quae in medio Tago est, solum inclusisse, ut abundantia pabuli saginaretur. Post menses duos reperisse grauidam, miratumque eo, quod illuc nunquam accessisset admissarius euentumque expectasse; septem fere iam menses cum tulisset oterum, enixa non quidem animal, sed concreti sangui- nis informem materiam, abortumque suspicatum.*

Haec enusille. Cuius etiam opinionis Aelianus lib. 4. de Hist. animalium mentionem facit: quin Iulius Solinus cap. 46. ubi de Cappadocia confirmatis verbis. *Edunt equae ex ventis conceptos, sed hi nunquam ultra triennium auium uiuunt.* Nec ipse Virgilius eandem silentio praeteriit; quin 3. Georg. pluribus exarauit ijs carminibus.

Scilicet ante omnes furor est insignis equarum,

Et mentem Venus ipsa dedit, quo tempore Glauci

Potniades malis membra absumpsere quadrigae

Illas ducit Amor trans Gargara, transque sonantem

Ascanium, superant montes, & flumina tranant,

Continuorque auidis, ubi subdita flamma medullis

Vere magis, quia vere redit calor ossibus, illa Ore omnes versa in Zephyrum stant ru- pibus altis,

Exceptantque leues auras, & saepe sine vllis

*Coniugijs, vento grauida (mirabile dictu)
Saxa per, & scopulos, & depressas conualles
Diffugiunt non Eure tuos, neque solis ad
ortus*

*In Boream, Caurumque, aut vnde nigerri-
mus Auster*

*Nascitur, & pluuio contristat frigore
Caelum*

Hinc demum Hyppomanes &c. Hanc
eandem sententiam edixerat multò ante Ho-
merus, à quo fortasse mutuatus est ipse Maro;
sic enim 20. Iliad. habet, loquens de Dardano.

*Huius mille equae paludem circa pasce-
bantur,*

Fœmina pullis læta teneris.

Has Boreas amauit pascentes.

*Equo autem similis dormiuit nigros crines
habenti,*

*Ha autem grauida pepererunt duodecim
pulos.*

Hos pullos insuper addunt, fuisse velocissimi
cursus, & volucres quasi æquare pernibus pe-
dibus. Id quod Homerus idem eodem loco
haud præterijt

*Ha autem aliquando quidem saltabant in
ferti agro:*

*Summitate in culmorum fructuum curre-
bant, neque frangebant:*

*Ha autem quando saltabant in læta dor-
sa maris,*

*Summitate in littoris maris albensis cur-
rebant.*

Verùm hanc sententiam & falsam, & poeti-
cam potius existimo, Philosophorum auribus ni-
mium dissonam. Compertum enim apud om-
nes est, quemlibet conceptum non nisi maris in-
primis, & fœminæ seminibus coalescere. Por-
rò si incorruptæ veritatis est illud axioma apud
Philosophos; naturam non multiplicare entia
sine necessitate, quomodo id constare poterit,
si equa, nullo congregiente mare, concipere po-
test? Nempè facilius multò, & expeditius erat
hiulca ora Fauonio, Eurisque placidis admo-
uere spirantibus, quàm equo succumbere; po-
tuissent enim sapius, & ad libitum à Zephris
grauida fieri: quorsum ergo mares equi à na-
tura effecti sunt? Cur distinctio sexus? Nec
potest aliquis explicare, qua ratione ventus vim
prolificam obtinere valeat, & cur potius in
equabus, quàm in cæteris animantium fœminis
hanc virtutem imprimere valeat. Vtique non
est maior ratio, cur Ceruæ, Asinæ, & Vacca eo-
dem libidinis furore turgentes afflatu Boreæ pa-
riter concipere non debeant; quòd si oua hype-
nemia, de quibus superiori capite locuti sumus,
Zephro spirante concepta ad generationem,
ineptissima sunt, nisi masculino semine resper-
gantur. Quomodo equæ non ouiparæ, sed vi-
uiparæ, necnon de genere perfectorum; (gene-

A rosam enim equorum genus) poterunt conci-
pere pullum, vnde quaque perfectum nullo com-
municante mare? Dato etiam, quòd proprio
pollutæ semine ob motum concitatioem, & li-
bidinis feruescentiam rudimentum quoddam
informis conceptus in vtero inchoarent, quæ
ratione perfici absque masculini seminis virtu-
te id vnquam posset? Enimuerò isthæc mascu-
lini seminis necessitas absque quò aliunde de-
ducatur, apparet in ouis subuentaneis (Græcis
αὐτόματα dicuntur) quæ sicut ex se inutilia
sunt ad pullos educendos, ita semine resper-
sa, absque gallinæ alia incubatione, & virtute pro-
lifera aptissima redduntur ad generationem, si-
cuti Cardanus, & Ioan. Baptista à Porta in
Magia naturali testantur, ac modum edocent.
Id quod nec ipse Aristot. intactum reliquit: ci-
tato enim supra loco de Historia Animalium
sic habet. *Incubitu auium fœtum excludi, na-
tura ratio est, non tamen ita solum oua ape-
riuntur, sed etiam spontè in terra, ut in Ae-
gypto obruta fimo pullicem procreant; & Syra-
cusis potator quidam, ouis sub floribus in terra
positis, tandiu potabat, donec oua ederent fœ-
tum, &c.*

Ælianus, qui huiusce futilis opinionis aucto-
rem Aristotelem fecit, proculdubio toto errat
Cælo, & Aristotelis verba vel non intellexit,
vel in diuersum sensum deducere conatus est.
Hic enim sexto illo de Historia Animalium cap.
18. hec prorsus habet. *Incenduntur libidine ex
fœminis equæ potissimum, mox vacca; equæ ita-
que equiunt, vnde vocabulum id ab hoc vno ani-
mali maledictò trahitur in mulieres libidinosas,
necnon euentari per id tempus equæ dicuntur,
quapropter in Creta Insula equos admissarios
minimè à fœminis semouendos censent. Cum
verò ita affectæ fuerint, currunt relicta socie-
tate. Simile vitium est, quod subare in suis
dicitur. Currunt non Orientem, aut Occiden-
tem versus, sed ex aduerso Aquilonis, aut Au-
stri, nec appropinquare quendam patiuntur, do-
nec vel defatigata desistant, vel ad marem deue-
niant; tunc aliquid emittunt, &c.* Iam quis

D adeò incapax est rationis, qui si rectè verba Ari-
stotelis perpenderit, non intelligat; eum solum
velle, equas libidine motas, non verè concipe-
re; sed euentari, hoc est flatibus quibusdam im-
pleri? Vi huius verbi considerata (euentari);
Perpendatur etiam id, quòd subiungit; nempè,
non desistere equas, donec vel defatigatæ sint,
vel ad marem deueniant. Igitur non à vento,
sed à superueniente mare concipiunt. Sed cur
ad Boream aperto ore cursitant equæ? ut li-
bidinis nimirum ardorem quodammodo difflets
ac refrigerent; atque adeò solatium aliquod æ-
stro, & furori inueniant, qui earum viscera
exurit. Atque hac eadem ratione reiiciendus
est idem Ælianus, qui de vulturibus similem

protulit opinionem, ait enim, quod, cum in ea specie omnes sint feminae, ne pereat species, aduersa austro volant, vel si auster non spiret, ad eorum ventum oris hiatu se pandunt, & sic spiritus venti influens ipsas implet. Profecto sunt haec ridicula, nec adeo in multis verax est Aelianus, quin in quibusdam quoque sit mendax. At philosopho indignum est, ea pro veris astruere, quae naturae ipsi palam repugnent. Legitur in vita Aesopi quod cum Nectenabo Aegyptiorum Rex illi dixisset. *Sunt mihi feminae hic equae, quae cum audierint eos, qui in Babylone sunt, equos hinnientes, confestim concipiunt; si tibi ad hoc est doctrina, ostende.* Aesopus responsionem distulit in sequentem diem. Interim felem iubet pueris comprehendere, & captum publice circumduci verberando. Aegyptij autem illud animal colentes, sic maletractari ipsum videntes concurrerunt, & felem e manu verberantium eripuerunt, ac rem renunciant celeriter Regi, qui vocato Aesopo, nesciebas, inquit, Aesope, tanquam Deum a nobis coli felem? quare igitur hoc fecisti? & ille: Lycerum (Babylonis hic rex erat) Regem iniuria afficit, o Rex, praeterita nocte hic felis: gallum enim eius occidit pugnacem, & generosum, praeterea & horas ei noctis nunciantem. Et Rex, non pudet te mentiri, Aesope? quonam modo una nocte felis ab Aegypto iuit in Babylone? Tum ille subridendo, inquit, & quomodo, o rex, Babylone equis hinnientibus hic equae feminae concipiunt. Sic ergo vanam opinionem delusit Aesopus. Sed quanto hunc magis illusurum credimus Aelianus, & alij, qui nihil minus commentitiam vanam, & mythologicam veriti sunt historiam exarare. Sit hoc parergon, o lector, in animi tui mulcebram adauctum.

CAPVT VI.

Posse etiam homines concipi spiritibus tantum seminalibus a viro, & muliere missis absque ulla geniturae effusione, ut supradictum est de perdicibus.

MARINVS Leopardus Vissensis, vir profecto dignissimus fide, nec non de philosophia, ac medicina optimè meritis, cum consultationis gratia ad nobilem aegrotantem conuenissemus, coepit variaphysiologica, & pathologica agitare problemata, utique non vulgaria, sicuti non vulgare erat eius ingenium, atque inter alia multa haec retulit. Virum quendam sibi facie, & moribus notum in patrijs finibus consuevisse interdum aestro libidinis percitum geniali desiderio fauere, & obtemperare; cui tamen cum indul-

A gebat, ea mulcebatur, atque perfundebatur Veneris dulcedine, ut impotens voluptatis, sensibus ferè omnibus destitutus humi concideret; & quod erat magis admiratione dignum, seminis nihil effundebat. Caterum tanta voluptatis vi deuictum hunc hominem post vnam Venerem per mensem libidinis incitamentis, & carnis igniculis vacare consuevisse, subiunxit. Cum autem, dicebat, bonus vir virginem, plenam nubilibus annis consanguineam domi haberet, cuius erat in domesticis usus, hanc pro facinus subagitauit, quod cum fecisset sapius: tandem illa concepit vtero. Tanti sceleris, ut retulit, percrebuit fama, peruenitque ad praesulis aures, unde corruptor vinculis, & carceribus paulò post traditus fuit, qui tamen audacter negat, & fronte peruiacaci asserit, se geniturae expertem esse, ac proinde nequaquam de se Virginem concepisse, verum aliunde adhibuisse virum. Defectus autem seminis huiusmodi testes probatos asserit, & insuper experientiam allaturum se, pollicetur.

B Pro tanto euentu consulitur Medicorum Romanum Collegium, atque etiam Bononiense, & Mediolanense; quae vnanimi conspiratu; & responsum, uti oraculum de cortina dedere: fieri neutiquam potuisse, ut mulier conceperit a viro, qui nullam effundit genituram. Vir ergo doctissimus meam in hoc sententiam dum requirit, opinionemque audire expectat, continuo effatus sum, hanc rem non esse temerè negandam, eiusque euentum naturalem esse potuisse; mox ita ratiocinatus sum.

C Aristoteles in problematibus, & alibi passim delectationis causam in spiritibus rejicit; hinc asserit, pueros absque vlla seminis fusione delectari aliquatenus posse, quia spiritibus non sunt denudati. Voluptas, inquit Aristoteles, quae per coitum sentitur; non solum semine exeunte accidit, sed etiam spiritu, ex quo consistente semen emittitur; quod patet tum in adolescentibus, qui non dum emittere queunt, propeque aetatem sunt &c. Quare nil mirum, ipse aiebam, si vir ille, cum esset alioquin optima corporis constitutione praeditus, nec non habitu calidissimo, ac propterea multorum spirituum feracissimo, tantum voluptatis hauriret; quandoquidem ingens inerat ei prurientium spirituum copia, quorum acies, & feruor igneus a materia seminali non refrangebatur. Benè quidem, ille ait, arridens, sed quomodo ab hoc virago illa concipere potuit? Protinus responsionem his verbis prosecutus sum.

D Virtus actiua seminis in spiritibus proculdubio consistit, quibus natura tanquam efficacibus instrumentis in suis functionibus utitur, eò quod vniuersa naturae opera efficiuntur calore, ut philosophi omnes palam profitentur; quò fit, ut in semine duae partes considerari debeant, materialis, & formalis, seu materia, & facultas; facultas.

cultas quippe in spiritibus, æthereo calore præditis residet; materia est lentus ille humor & fluxile excrementum, quibus utitur natura tantummodo tanquam vehiculo ad spiritum intra vterum deferendos; sunt enim spiritus adeo fragiles, tenuisque substantiæ, ut leui quapiam occasione corrumpantur; cui defectui occurrens natura, forti quodam, ac tenaci inuolucro prouidit illis, quatenus ita obtecti ab extrinsecis defenserentur iniurijs, quousque in vteri capacitatem illaberentur. Dixi tenaci quodam inuolucro, quoniam quotiescunque seminis ipsius materia fluida nimis est, & aquosa, spiritus inibi non seruantur, sed læduntur potius; at obducti crasso indumento seruantur diu. Hinc Aristoteles in lib. de Animal. aiebat sæpe, semen optimum esse illud, quod crassum, & densum, ita ut fundum aquæ petat. Iam verò pars hæc materialis seminis haud necessario concurrat ad generationem, sed ex probabili multorum sententia; & potissimum Aristotelis de generatione Animal. ubi spiritus ad conceptus opificium distracti sunt, excidit extra uterum, aut saltem ex Galeni arbitrio tanquam rudis materia cum sanguine muliebri patitur, nil plus præstans, quam sanguis ipse. Si igitur spiritus intra vterum tuto immitti possent sine hac materia, generatio, nemini dubium, perfecta succederet. Modò cum in viro, de quo sermo est, spiritus forent & calidissimi, & copiosissimi, atque adeo non ita ad patiendum faciles, id quod manifestum fit ex illa intensissima sensuum voluptatis, & libidinis per longum spatium extinctione; non mirum, si absque tali indumento, & vehiculo in vterum transfundi potuere, à quibus postmodum efficta est conceptio. Arrisit valde his rationibus Leopardus, quas perpetuæ veritatis esse affirmavit. dixitque, mecum multo ante, conuenisse in sententia, atque adeo temerè negari euentum.

Hanc sententiam, ut recentem, ingeniosam, pariterque doctam lubet pluribus prosequi, ut suis fulcita cum rationibus, tum etiam auctoritatibus libentius recipiatur.

Porro cum dicit Hippocrates in lib. de genitura, semen à toto corpore secerni, non intelligendum ita est, ut putemus, materiam seminis à toto, & singulis partibus destillare; nam præterquam quòd primo de generat. Animal. Aristot. pluribus rationibus confutat, sequeretur insuper ex Fernelio, ut unico concubitu vniuersum corpus in semen quasi liquefactum diffunderetur. Verum intelligi debet, quòd seminis facultas de toto corpore, ac singulis particulis decidat, ita ut ad fœtus procreationem hæc facultas primario necessaria sit, tanquam causa efficiens principalis; materia verò, ceu spoliū, quoddam habeat duntaxat vim patiendi. Quod cum Fernelius eo, quo solet, scientiæ candore

mirabiliter explicauerit, adeo ut vix luculentius dici valeat, ipsius verba ad vnguem registranda opere pretium censeo. *Caterum quæ in secundo semine facultas consistit, ea est, quæ per se agit, omnisque motionis est principium: seminis autem corpore, & materia vis ea tanquam instrumento utitur, quemadmodum anima, ut apprehendat manum, & faber securim adhibeat, ut ex ligno lectum arte construat. Ut igitur anima manum, hac deinde materiam ex qua, quippiam efficit, mouet, ac impellit, ita in his animantibus, quæ semen profundunt, hoc quidem proxime mouet, & agit, sed à propria quadam vi, & energia, quam gerit incitatum. In quibus ergo quippiam constitui solet secreto, profusoque semine: (non enim omnia, ut dixi, emittunt) non id quidem tanquam efficiens primarium, & institutum generat, sed id quod primum mouet. Virtus enim, quæ in seminis materia coercetur, vitam impertit, & partes conformat, summa illius facultas non ex mole, sed ex viribus spectanda. Cum itaque duo in semine comprehensa teneantur, materia, & facultas; illa, quæ patiendi vim habet, non ab omnibus corporis partibus, à quibusdam tamen necessario secernitur; hæc verò, quæ prorsus est efficiens, ab unaquaque vel minima demigrat, quod nonnulli hac verborum interpretatione explicant; semen non mole, sed viribus à toto defluere. Caterum qua via, quauè ratione ex toto decessio fiat, utque ex duobus illis vnum semen consuet, aperiendum. Seminis crassior materia cum solidis partibus appositæ erat ab eis generandi vim non conquerebat, sed præparationem duntaxat, & patiendi constitutionem, ob quam facile posset in illarum substantiam conuerti; ea verò cum ad testes rapitur vim suas etiam tum retinet, & præparationem habet, ex qua poterit aliquando in partium suæ naturæ materiam suffici, atque substitui. Seminis materia, quanquam vasorum, testiumque vi exquisitè adeo coquatur, ut crassior, albiorque euadat, nequaquam tamen semen inde absolutam fecunditatis naturam consequi potest, nisi magna vberitate spiritus insuant, eique materiæ penitus confundantur. Quandoquidem horum causa arteriæ ab aorta deductionem habent in testes, seminis vasa comitata; ex quo intelligi potest, per ea vasa materiam, per arterias verò formam, & facultatem semini conferri. Per has quidem spiritus vitalis, per venas naturalis à iecore, per nervos animalis à cerebro, & spinæ medullas illabatur in testes. A cæteris autem particulis, & ab vniuerso corpore credibile est non nihil spiritus, atque facultatis de repente in testes irruere, idque valida agitatione corporis, & perturbatione, quæ in ipso fit coitu, cuius hoc est indicium, quòd titillatio vehemens tum corpus vniuersum eximia voluptate afficit.*

His ita nunc constitutis, uti iactis fundamentis

tis (nam de seminis à toto prouentu ex professo opportuno loco, videlicet operis libro 5. agetur) quæro ego, cur non possit natura seminis tantummodò facultatem ad conceptionem adhibere absque vlla mole, & materia? Siquidem facultas per se est vnicum principium motionis, vt probatum est; quare per se independenter à quocunque alio generationem, atque foetus efformationem efficere poterit. Quod si perdibus concessum à natura fuit, vt sola tantum vtantur facultate, dum generant, ita ut absque vlla materia spiritus prolificos emittant, vel etià per locum parum distantem, vt supra relatum fuit; cur etiam hominibus id accidere posse negabimus? Nec dici potest, perdices hoc priuilegium habuisse, quia maximæ sunt caliditatis, ac spiritibus exæstuantibus; nam vt Philosophi est sententia, homo omnium animantium proportionem corporis calidissimus est, semen copiosius obtinet, spiritus viuaciores habet, præterquam quòd non è longinquo, vt perdices, uirtutem spirituum indere debet, sed proximè coniunctus, intimè communicans, genitali instrumento pœnitius intruso, ex quo spiritus ipsi loci caliditate seruari satis possunt. Insuper nonne habemus ex Aristotele primo de generatione Animalium capite 19. in quibusdam animantibus fieri conceptionem, non quidem à semine, quod à mare infundatur, sed à vapore, & spiritu, qui recipitur ab ipsa fœmina, quæ ad eundem recipiendum suum immittit instrumentum: Aristotelis uerba hæc sunt. *Patet igitur, nihil secerni à maris semine, esse necesse, neque si quid accedit, ideo ex eo, vt insito esse, quod gignitur, sed vt ex eo, quod mouerit, & forma, vtque à medicina, qui sanatus est: facta etiam rationi consentiunt, hinc enim mares nonnulli per coitum, nec membrum quidem ullum in fœminam indere visuntur, sed contra fœmina in marem, vt in quibusdam insectis fit; quod enim in ijs, quæ indunt, efficitur semine in fœmina, idem in mare ipso vapor, virtusque efficit, fœmina ad mouente suam particulam, quæ seminis capax est.* Quod si hac ratione conceptio tardius habeatur, vt subiungit Arist. id prouenit ex paucitate spirituum insectorum, & ex eo, quod spiritus paulatim, & successiue communicantur. Sed in gallinæo genere liquidius adhuc seminis irradiatiua virtus elucescit; quando facultas fœcundandi gallinæ ouum, non est intra ipsum ouum, neque residet in chalaza, vt multi perperam autumant, sed consistit in semine Galli, quod prope gallinæ ipsius podicem in peculiari meatu conseruatur; vnde mox irradians vterum, & ouum fœcundat, perduratque vis ista eo in loco per annum; Hanc præclaram obseruationem acceptam referre conuenit Hieronymo Fabricio ab Aquapendente, viro nostri sæculi solertissimo, deque re medica optimè merito, qui in præcla-

A ro illo, atque doctissimo libro de formatione oui, & pulli capite secundo sententiam his verbis exarat. *Differunt enim, quæ ex ouo, ab ijs, quæ ex semine fiunt ex eo, quod Ovipara materiam, ex qua corporatur pullus distinctam, & separatam habent ab Agente; Viuipara autem simul & causam efficientem, & materialem habent adiunctam, & concorporatam.* Agens enim in ouiparis semen galli est in pennato, quod in ouo neque est, neque esse potest. *Materia verò est chalaza, ex qua corporatur foetus; ambo hæc inuicem distant per multum spacium; Nam chalaza vitello iam formato, & in secundum vterum cadenti accedit, & ouo interno adiungitur; contra Galli semen prope podicem consistit, & per longissimum spatium à chalaza distat; sua tamen facultate irradiante & vterum, & totum fœcundat ouum.* & paulò infra subiungit. *Nam in hoc materia chalaza est, quæ in ouo intus est, & antequam ouum perficiatur, & vitellus albumen assumat gignitur, & ouo apponitur. Semen autem Galli ad podicem immittitur, & in vesica reponitur, & conseruatur, quousque pullus conformetur; immo verò per totum integrum anni tempus inibi seruatur, postea quàm semel admissa Gallo, quæ omnia per totum illud anni tempus fœcunda redduntur.* Roboratur maximè hæc mea opinio, quoniam, teste Hippocrate, & Auicenna, & cum his recentioribus multis, Atretæ, seu imperforatæ mulieres concipere possunt, quemadmodum Riolanus filius lib. 2. Anthropographiæ capite 31. de his tres enarrat historias. Iam si velatæ ideo dicuntur mulieres huiusmodi, eo quod ante vteri interioris osculū, membrana quædam obtendatur; quomodo potest virile semen intra ipsius vteri sinū infundi? Nec est, quod dicatur, vteri sympathiam cum semine, & validam eiusdem virtutem tractricem exugere posse semen, ita vt per membranam illam quasi transcoletur; nam irrita est attractio, vbi interseptum quodpiam opponitur, frustra exuget vterus, dum inter ipsum, ac semen vallum interponatur. Quod verò Auicennas difficultatem hanc odoratus habet 21. tertij tract. 4. capite primo, videlicet illas tantum Atretas utero concipere posse, quæ membranam illam tenuem, ac raræ texturæ obtineant, est insuper improbabile; siquidem semen, quod fœcunditate præpollet, est corpulentum, grandinosum, compactum; quamobrem illam membranam, etiamsi uti aranea subtilis existeret, permeare, ac penetrare nequaquam poterit. Cæterum nihil magis plausibile accedit Ioannis Heucheri sententia, qui secundo de steril. cap. de clausura ceruicis pudendi, ut se ab hoc nodo extricaret, commentus est fugam, videlicet quod solæ illæ mulieres Atretæ concipere ualeant, quibus membrana illa vteri interni, osculum intersepiens, erit in medio perforata, ita ut semini

haud

haudquaquam denegari possit aditus. Verum, huiusmodi foramen, nec ipse fortè uidit, nec alius quispiam obseruauit, ideoque est imaginarium; nec uideo, cur natura illud in omnibus Atretis efficere non debuisset, si de conceptione erat sollicita.

Probabilius igitur asseuerandum, conceptionem apud Atretas fieri à spiritibus tantummodo in semine, & à semine micantibus, quibus nimirum nihil resistit, omnia patent, & crassa etiam membrana est peruia; nam uero uerius est, quòd spiritus ea, qua est natura ignea, ad omnia accedit, omnia mouet, cuncta uiuificat, omnem subit cavitatem, membra uniuersa penetrat. Addo insuper, quòd dum in Venereo pruritu, ac geniali voluptate pudendum atteritur, uerisimile est membranam etiam illam, rarefieri quodammodo, ac dilatari; adeò ut nullo labore feruidi seminis spiritus peruadere eandem valeant.

Dices: decantata sententia est, sepe in physicis repetita, naturam in suis effectibus, & operationibus superfluam non esse, nec entia multiplicare sine necessitate; Quorsum igitur materiale spoliū in semine condidit; si spiritibus tantum facultas sufficiens erat ad generationis opificium? Natura in suis operibus (& soluitur difficultas) semper id, quòd melius est, facit; nam uerum quidem est, quòd frustrà fiunt per plura, quæ possunt fieri per pauciora, sed adiungi debent alia uerba, & *æquè benè*. Iam natura, non æquè benè spiritibus, & sola facultate in generatione uteretur; & hoc ex duplici causa. Prima quidem, quoniam spiritus non ita bene feruarentur absque indumento, ac de facili dissiparentur; tanta est enim eorum tenuitas, ut leui quacunque causa afficiantur, & ex modico contrario corrumpantur; ut igitur prouida natura rerum successioni, quæ ex hoc principio deducenda erat, omnimodè consuleret, obtexit humido, tenacique inuolucro, quo externæ omnes iniuriæ protinus arcerentur.

Secunda ratio est, quoniam hoc idem spoliū, & materia vnà cum sanguine materiam conceptionis præstant; unde Galen. primo de semine contra Aristotelem, & Peripateticos asseuerat, materiale seminis partem haud quaquam foras in halitum reijci; quoniam, ut ille ait, communissima animalium organa, ut uenæ, arteriæ, nerui, non quidem à sanguine, sed à semine coalescunt: quando partes illæ exangues, sunt; sanguis autem neque est viscosus, neque albus, neque crassus, cuiusmodi est talium organorum natura; Non quòd proinde necessaria fuerit ex Galeno pars materialis; sed quia utilis valde est, & subiectum operanti magis proximum. Etenim si organa illa, puta arteriæ, uenæ, nerui, & alia requirunt, ut producantur, materiam albam, crassam, & viscosam, cuiusmodi

A semen est, frustrà natura, & imprudenter pararet eadem ex sanguine, ex rubro faciens album, ex fluuido crassum, ex tenui viscosum; quoniam minori labore ex semine ipso coagulare posset. Et sic uerum est, naturam haud multiplicare sua entia absque necessitate. Verum enim uero, si fortè seminis portio materialis aut non concurreret (ut in casu nostro) aut aliquo modo excideret ab utero post aliquod temporis spatium, in tali casu natura sua industria alteraret sanguinem, illumque ita appararet, ut organis illis efficiendis proximè aptus redderetur. En igitur quomodo materia seminis ad generationem conducat necessitate potius contingenti, quam absoluta.

B Sapius in patria medicinam faciens, nobilem quandam mulierem curauit ex renum dolore, cuius causam dum exactè à coniuge perquisiui; dixit ille, uxorem in commixtione Venerea maximè incendi, & immensum experiri pruritu, nunquam tamen concubitus actum explere, licet non mediocri delectatione leniretur; adeò ut aliquandò voluptatis furorem conciperet absque vlla genituræ fusione: quæ nihilominus mulier pluribus erat fecunda filiis, & pulchræ prolis pulchra parens. Iam si de sententia Galeni lib. de semine, & alibi, & multò ante Hippocratis, & medicorum omnium muliebri semen (quicquid contendat Aristoteles) ad generationem concurrat necessariò, ita tamen, ut dicat Aui-
C cen. lib. 3. fen. 20, tract. primo cap. 44. *Si mulier non emittit sperma, non fit filius*. qua ratione isthæc mulier cum genituram non funderet, concipere poterat? Profectò dicendum est, quòd hæc ipsa mulier salacis nimium naturæ, tametsi, uel ex angustia meatuum, uel ex eorundem obstructione genituram effundere nequibat; spiritibus tamen prolificis nequicquam transitus intercipiebatur: quin ex parua resistentia eorum confluxus maior longè efficiebatur, necnon ex attritione, & motu vehementi, calidiores, uiuaciores, & magis titillantes fiebant; unde in muliere sensus voluptatis acrior, furor genii concitator, & libido feruentior emicabant.
D Qui quidem spiritus copiosè ad uterum confluentes conceptionis opificio assatim deseruire poterant: sicuti abundè deseruisse, apertè colligitur ex conceptibus non semel exantlatis. Adde, quòd cum in mulieribus intus, & per breuem meatum spiritus, & genitura emittantur, spiritus ipsi non sic de facili, ut in uiris extra fundentibus, & per meatus etiam longiores, dissipantur, & corrumpuntur; uerum ad ipsam conceptionis sedem incolumes deueniunt.

Hinc ego ingeniosè colligo, Aristotelem, qui negat, mulierem in generatione genituram præstare longè à ueritate aberrare; Hippocratem uero, Galenum, & omnes alios, siue Græcos, siue Arabes medicos decipi & ipsos, si putent mu-

mulieres in actu conceptionis materialem genituram necessario commodare debere; sat est enim, ut spiritibus genituius tantummodo opus elaborent; & ideo non temere asserendum est, mulierem, nisi fundat semen suum, conceptum haberi non posse: nam sum ego huius opinionis, & frequenti comprobatur experientia, haud raro mulierem concipere absque seminis humore, & genitura fluida illa, & materiali emissionem; sicuti e contrario eandem concipere vtero nullo unquam tempore posse, nisi saltem spiritus, in quibus gignendi facultas residet, sufficienter concurrant; si enim exempli gratia, mulier aliqua seminis laboraret stillicidio, cuius copia in concubitu ad vterum prolaberetur, absque quo spiritus influerent; profecto nulla hinc haberetur conceptio; siquidem semen illud foret penitus inutile, & non nisi homonymè, seu æquiuocè appellari posset semen, eo quod seminali facultate esset denudatum.

Et quidem hæc genitalium spirituum efficacissima virtus, ac dynamis non modo apparet in animalibus, verum etiam in plantis, & alijs vegetativis, quorum feminae ut fecundentur, & luxurient, præsentia requirunt maris, à quo communicari creditur veluti per ἡλλαμνίαν, καὶ ἐπιρροήν insensibilis quædam fecunditatis vis. Numquid præclarum non est illud Plinij exemplum, 13. natural. histor. cap. 4. quod videlicet palmæ feminae steriles euadant, nisi iuxta mares conferantur, à quibus fructificandi facultatem recipiant? adeo ut si plures feminae palmæ reperiantur in sylva, unico tantum existente mare, omnes ad hunc naturali propensione inclinentur, veluti suum coniugem amplexuræ; unde factum esse, ut Agricola ad hoc, ut illæ vberissimos undique pandant fructus, masculinæ palmæ floscos, & lanas injiciant super. adeoque, inquit Plinius est veneris intellectus, ut coitus etiam excogitatus sit ab homine, ex maribus flore, & lanugine; interim verò tantum pulvere insperso feminis. Dicam amplius ex Diophane Græco auctore, ut refert Pierius etiam libro 50. Agricolas, ut steriles feminae fecundentur, consuevisse manibus mares palmas attrectare aliquandiu, mox ad feminam redire, illamque manibus ipsam tangentes fecundam reddere. Quid si ulterius dicam, palmas, marem, & feminam etiam loci pluribus distinctas parasangis, fecundari, si plantarum cacumine saltem altera alteram contineri potest? Refert Iouianus Pontanus, duas celebres extitisse palmas, marem quidem Brundusij, feminam Hydrunti, diuque steriles permanfisse, donec, frontibus ex augmento sublimè deuatis, altera alteram inspicere cepit, quo tempore, vi prolifica eminens communicata, fecundos edidit fructus. Placet ipsa appingere carmina.

Brundusij latis longè viret ardua terris.

*Arbor, Idumais usque petita locis:
Altera Hydruntinis in saltibus amula Palma,
Illa virum referens, hac muliebri decus.
Non uno creuere solo, distantibus agris,
Nulla loci facies, nec socialis amor.
Permāsit sine prole diu, sine fructibus arbor
Vtraque frondosis, & sine fruge comis.
At postquam patulos fuderunt brachia
ramos,
Cæpere, & Cælo liberiore frui
Frondosique apices se conspexere, virique
Illa sui vultus, coniugis ille sui
Hausere & blandū venis sitientibus ignem,
Optatos fœtus sponte tulere sua.
Ornarunt ramos gemmis (mirabile dictu)
Implevere suos melle liquente fauos.*

Hæc interim dum refero, caue lector, ne Pontani figmentum, & lepidam poetarum fabellam existimes; ista enim inter palmas præcipue communicata eminens fecunditas probatur & Ammiano Marcellino, quem petere licebit, & Diuo Ambrosio 3. Hexaemeri his penè verbis: est etiam quod mireris; nam ipsis sexus pomis inest, inest arboribus sexus discretio: quippe palmam videas, dactylos quæ promit, plerumque ramos proclinantem suos, se seque submittentem, ac concupiscentia, & amplexus speciem quodammodo arbori prætendentem, quam marem palmam nuncupant rusticorum pueri. Palmam igitur illam feminam intelligunt, quæ sexum subiectionis specie confiteatur. Quo sanè argumento agricolationis periti ramis eius dactylorum, vel mascula palma semina præstruentes veluti perfuctionis sensum infundunt, ac expetiti concubitus exhibent gratiam. Quo affecta munere surrigitur denuo, ac planè hilarior comam protollere, animaduertitur. Neque dicas, ex hoc sequi, etiam eunuchos maximè delectari debere, eorumque insuper sterili coitu concepturas esse mulieres, quibus adhæreant; nam eunuchis eadem ipsa ratio, qua intercipitur semen, impeditur etiam spirituum exitus; præterquamquod eunuchi etiam spiritibus destituuntur, & frigidè non parum euadunt, ut manifestum fit ex eorum languore, vocis tenuitate, mento depili, & uniuersi corporis imbecillitate, atque floccitie; quare fieri potest, ut hi quadantenus delectentur, eo quod spiritus non deficient penitus; ac generare nulla ratione valebunt, quia generatio spirituum affluentiam, ac robur facultatis desiderant. Cæterum concepisse aliquando mulierem absque viri genitura, spiritibus tantummodo, memini me legisse apud classicum auctorem, nominis autem sum oblitus, nec in præsentiarum in mentem venit; sed auctorum instar omnium sunt rationes.

CAPVT VII.

An Auerrois illa puella in balneo, in quod semen viri deciderat, concipere potuerit.

D Octissimos etiam viros aliquando decipi, docet rerum quotidianus vsus: nec mirum, quoniam, vt sapientissimus Galen. ait, *Nunquam errare, captum excedit humanum.* Quis enim putasset, Auerroem, virum tantæ doctrinæ, ac sapientiæ, tanti iudicii, atque ingenij, philosophiæ, & medicinæ eruditissimum hallucinari potuisse in re, adeo manifestè erronea? 2. collect. cap. 10. auctor iste refert, à vicina quadam vetula audiuisse, mulierem quandam in ætatis flore constitutam in balneo, in quo viri semen erat effusum, concepisse, nec refert solum; verum contingere id potuisse, videtur annuere; quod quàm impossibile sit, & ab omni ratione alienum, ex ipsomet Auerroeo licebit addiscere, qui quidem eo prorsus loco, sibi apertè contradicit; Nam dic mihi, cedo, Auerroes, non ne ex tua sententia semen, si paucillimum ab aere tangatur, statim corrumpitur, & nihilominus aer saltem in primis qualitatibus cum semine aliquo modo coincidit? quo pacto igitur in aqua incorruptum seruari potuit, cuius quippe qualitates magis è diametro aduersantur; Si virtus prolifica seminis, te docente, in spiritibus consistit, spiritus autem purissimæ, ac leuissimæ substantiæ existunt; qui potuerunt in frigido saltem potèntiali conseruari? Quod si Aristoteles, quem tu profiteris, primo de generatione Animal. cap. 6. vult, ea omnia animalia infœcunda esse, quæ prælongum obtinent mutonem, eò quod spiritus per longum ductum refrigerari, ac dissipari contingat; qua ratione potuerunt incolumes diu in aqua persistere? Cum Aristotele conuenit Auicenna. lib. 3. Fen. 20. tract. 1. cap. 23. hisce verbis. *Et cum prolongatur virga valde, prolongatur spatium motus spermatis; quare venit ad matricem calore eius innato iam fracto, non ergo generat secundum plurimum.* Quomodo igitur, Auerroes, in balneo spiritalem calorem non fractum, sed sospitem seruatum autumas? Insuper si ex eodem Aristotele 3. de hist. animal. cap. 22. semen, quod fœcundum est, in aqua subsidet, quod autem infœcundum est, diffunditur, atque exolefcit. Quæro ego, an semen in balneo profusum fœcundum, an infœcundum fuerit? si fœcundum; igitur fundum petierat, & per consequens recipi non potuit à muliebri matrice. Si infœcundum, quomodo ab illo concepit? Non est tibi, Auerroes, asyllum, quò confugas; verum dato etiam, quod

A spiritus in aqua incorrupti, & in virtutis robore permansissent, & semen fœcundum foret, nec subsedisset; qua vi, quauē ratione tam è longinquo trahi potuit ab vtero? enimuerò, licet sit matrix seminis auida, & in parua aliqua distantia penes se illud exugere valeat; non tamen eminus vim suam exerere potest (quicquid alij in contrarium effutiant) vt semen extra positum absorbere queat. Eodem modo redarguendus est Albertus Magnus, de formatione hominis cap. primo, qui similem quendam casum recenset. Nec parum apud sapientiores propriæ estimationis iacturam fecit Amatus Lusitanus, qui centuria 4. curationum medicinalium Auerrois assentiens, mulierem quandam in balneo potuisse concipere, tradit; verum illud Lucretij cadit in istos.

Magnopere a vera lapsi ratione videntur.

B Ceterum Auerroes nullam aliam opinioni suę rationem adiungere sciuit, præterquam id potuisse contingere propter vteri attrahendæ facultatem ingentem, summamque auiditatem erga semen: quod posset ex Aristotele persuadere, qui 2. de Generat. animal. cap. 4. videtur significare, haud quaquam necessarium esse, vt semen intra vterum iaciatur, quin nusquam, nisi solum ante os vteri profundum, testatur; indeq. postmodum facultate valida ipsius attractrice introduci; verba Aristotelis hæc sunt. *In qua quidem profusione voluptas & maris, & fœmina contingere solet, semen etiam maris melius dirigitur, & iuuatur. Profusio autem non intus fit, vt quidam volunt, os enim vteri angustum est, sed ante, quod fœmina mittit vaporem illum nonnullarum recreationum, eodem enim mas etiam mittit, quod funderit, & aut ibidem manet semen emissum, aut intus ab vtero trahitur, si calidus est, & modice temperatus, cuius rei indicium, quod locus, qui modo madebat, resiccatus mox sentiat. Animalibus etiam, quorum præcordijs vulua iugitur vt auiibus, & piscibus, qui animal pariunt, non semen illuc trahitur, sed profusum deuenit ipsum, impossibile est. Trahit genituram hic locus suo calore: menstruorum etiam decessio, & confluuium fomitem in ea parte caloris parat. Itaque vt vasa non illita calido diluta humore a quam in se trahunt ore inuerso, ita attrahitur. Quam eandem sententiam 10. de historia Animalium capite tertio sic repetit; Quemadmodum in ijs, quibus in somnis prorsus id accidit, conspici facile potest; Tunc siquidem locus humectatus eandem curationem requirit, ac si c viro coiuiisset, eo quod in hanc partem profundunt, in quam etiam vir, & non intra vterum. Quando enim huc profuderint, inde vteri spiritu non secus, ac nares semen trahunt. Rufus Oribasius inter veteres non vulgaris, hanc eandem vteri facultatem trahendi, etiam in distans maiori quadam energia expressit hisce verbis*

bislib 6. Aphor. 23. *Nam duo orificia habet vterus, unum interius, alterum externum, quod ingreditur viri veretrum. Nam in illud interius non ingreditur, sed matrix trahit ad se semen quemadmodum ventosa.* Et idem auctor alibi adhuc clarius idem expressit sic. *Quemadmodum e profundis cuniculis ceruus serpentem narium inspiratu allicit, sic vterus viri semen e sua ceruice.* Verum enimvero licet contrarium sentiat Galenus fortioribus rationibus innixus, etiam si Aristotelis, & Oribasij sententia vera esset, Auerroistamen opinio nulla ratione constare posset, quia quamvis non sit necessarium, semen in sinum vteri profundi; necessariò tamen iactari debet in os vteri internum, à quo postmodum à facultate vteri ad intima penetralia deducatur.

Dicit fortè Auerroes, os vteri internum in eo casu descendisse ad os vulvæ externum, & sic potuisse illud seminis ebibere. Sed hoc etiam distat à veritate; quia nisi externum os ore hiulco pateat, internum os vteri exugere, & ad se trahere nequaquam potest. Præterquamquod cum Auerrois isthæc mulier nequicquam delectaretur, vterus non descenderat; tunc enim solum, cum voluptate mulcetur, declinat, ac si obuiam eat rei concupitæ. Quare licet Aristoteles 2. illo de generat. animal. cap. 4. dicat, mulierem posse concipere, *Si locus turgeat, & vulva descendat propius*, absque voluptate, quæ fusionem proprii seminis consequitur; nihilominus, ut ipsemet illicò subiungit, *Magna ex parte sic accidit, ut cum profusione fœminæ agatur*; fœmina verò non profundit nisi, ut Fernellius ait de hominis procreatione, quando in Veneria commixtione sentit, vterum gestire, & seminis cupiditate totum volui in partes obscænas, ut ei obuius ore, quasi manu excipiat, aut potius arripiat.

Sed aliquis fortè, qui iurauerit in verba Auerrois, afferet id, quod D. Thomas quolibet. 6. art. 8. quærens, an posset mulier concipere non corrupta virginitate, refert his verbis. *Sicut dicitur accidisse cuidam puella iam pubescenti, quam propter pudoris custodiam in lecto suo Pater habebat, qui cum in somno pollueretur semen eius ad matricem filie descendit, & inde puella concepit.* Profectò vana est historia, nec D. Thomas nisi ex aliorum opinione retulisset, & longè maiores difficultates, quàm prima Auerrois continet; siquidem quo pacto, cum hymen in hac puella fractus non esset (posito interim cum veteribus, quod in virginibus hymenis membrana reperiatur, de qua suo loco abunde dicemus) potuit in vteri conceptaculum atrahi semen? Dices forsitan per poros, eo modo, quo sanguis exudat menstruus. Sunt nugæ; nec mihi persuaderet quispiam; non desunt vafri ingenij sophistica commenta, quibus obtegant sceleritatis vitia. Simile quid Romæ eue-

nisse, mihi relatum est ab insigni eiusdem Ciuitatis obstetrice; dicebat enim, quod, cum vnice diligenter inuicem soror, & coniux cuiusdam viri, non sine libidinis sensu, ut proinde dormirent sæpius insimul; factum est, ut cum aliquando vxor recens à mixtione coniugis accessisset, atque adeò semine adhuc respersum vas genitale tulisset, nec non statim lasciuens viraginem illam amplexaretur arctissimo vinculo, soror viri conceperit e semine fratris, quod spontè auida huius matrix exugens elicuerat illius e pudendo. Cuius euentus proculdubio quamsimillima est Amati Lusitani Historia centuria 7. curatione 18. ubi habet. *Turca quædam mulier cum marito, qui longumiter parabat, recentè congressa, nulla mora interposita in vicinas ades se contulit, ubi alteram mulierem à se adamatam comprimens illam grauidā reddidit.* Has mulierularum fabellas, amabo vos, deridete; etenim vtræque bona mulier aliundè fortè conceperat, sed viros nebulones callide ambè illudebant; nec ut probatum est supra, huiusmodi euentus contingentes, vel possibiles sunt; ut propterea mirari subeat Amatam, qui tantam ineptiam suis curationibus interfèrere non erubuerit. Ita mihi quoque vidua quædam, olim, insulse nimis, persuadere conabatur, grauidam se esse factam nullo prorsus viri consortio, nulloque Veneris dulcore, sed solum, quia confederat, aluum exonerandi gratia, in latrina, quam paulò ante affinis iuuenis, hymenem manibus celebrando polluerat; o commentum futile! o verè anicularum fabellam!

Sed quid ad illud dicendum, quod scribit Plinius lib. 30. cap. 27. ijs verbis. *Tarquinius Prisco regnante tradunt, repente in eius foro apparuisse genitale e cinere masculini sexus, eamque, quæ insiderat ibi Tanaquillis Regina ancillam Ocrisiam captiuam consurrexisse grauidam.* Certè id portentum fuit, vel aliqua Damonis illusio, qui in eo prodigio, si verum est, quod grauida tunc fieret, potuit clam semen intra vterum aliunde exceptum infundere; quod etiam non corrupto virginali claustro, ope Damonis, posse accidere, & realiter euenisse aliquandò, auctor est Martinus Delrio 2. disquisitionum magicarum 25. Simili prorsus modo fraudolentam imposturam illam Hebræorum Talmutistarum fuisse, existimandum est, qui Benziram, virum alioquin doctissimum, ex Hieremiæ Prophetæ filia natum dictitarunt, conceptum ab ea in balneo, in quo viri nequam, & idolatræ semen profuderant. Historia, ut falsa, & inhonesta reticenda potius est. Quomodo tamen etiam incorrupta virginitate possit mulier aliquando naturaliter concipere: vide libro quarto huius operis.

CAPVT VIII.

De Apum præclara generatione, & regeneratione.

AM diu agitur quæstio, num
I apes per Venerum complexum
 generentur, an alio modo produ-
 cantur; nec usque adhuc lata est
 sententia, sed sub Iudice lis est;
 nam summus Philosophiæ Dy-
 nastes 5. de Histor. animal. cap. 21. quid pro
 veritate sit statuendum, ambigit, solumque va-
 rias hinc inde refert opiniones; maior tamen na-
 turalium scriptorum pars asserere videtur, apes
 nequaquam Venere propagari, sed cælibatus
 adeo extare amicas, ut odio peculiari prose-
 quantur libidinosos, & qui præsertim recenter
 fuerint commixti, quasi naturali instinctu pollu-
 tos, ac semine fædos protinus odorentur. Nec
 propterea existimandum est, civile hoc genus e
 putri materia, ut muscas, & cætera insecta pro-
 uenire; nimium enim tam ingenui, tamque po-
 litici animalculi vile foret, & abiectum princi-
 pium; verum aliunde fœturam asportare, ut ple-
 rique sentiunt, arbitrandum; quod quo pacto
 contingat, nondum assecuti sunt naturæ specu-
 latores; *Alij enim*, inquit Aristotel. citato capi-
 te, *eas parere, & coire negant, sed deportare*
fœturam existimant, nec unde portent, constat in-
ter omnes, sed alij ex flore cerinthi, alij ex flore
arundinis, alij ex flore oleæ aiunt, argumen-
tumque afferunt, quòd cum oliuarum prouentus
fit, tunc plura examina prodeant. Quicquid sit;
 præclarum dixerim propagationis apicularum
 principium, quando nullo conspurcantur Ve-
 neris concubitu, sed virgines matres existunt:
 fœtæ sunt æquè puræ, ac steriles; nec sobolem
 suam norunt, ut peractæ libidinis monumentum.
 Hinc meritò 4. Georg. exclamat Virgilius.

Ergo ipsas, quamuis angustus terminus aui
Excipiat, (neque enim plus septima duci-
tur ætas)

At genus immortale manet, multosque
per annos

Stat fortuna domus, & aui numerantur
auorum.

Vocat poeta genus immortale; fortè quia
 non modò in sobole, ut diximus absque corru-
 ptione perpetuantur; sed etiam quoniam, teste
 Plin. 11. natural Historiæ. cap. 20. apes extin-
 ctæ si hyemali tempore occlusæ seruentur, & ve-
 re nouo Solis exponantur radijs, nec non ficus
 foueantur cinere, ad vitam denuò remeant; ad-
 dunt alij, apes extinctas oleo, aceto reuiuifce-
 re. Id planè si verum est, quàm fœlix, quàm exi-

A mium melliferarum genus? Verum de apum re-
 generatione, si depereant, agendum est modò.
 Plinius citato capite regenerari apes, si deper-
 dantur, ait, integris bouum intestinis vnà cum
 stercore sepultis. At Virgilius peculiari modo,
 Aristeo pastori diuinitus indicato, ex iuuenco na-
 ribus, & oris obturatis, ictibusque cæso, mox
 suspenso regenerari, testatur. Apponam libenter
 carmina ex Georgicis.

Exiguus primùm, atque ipsos contractus
ad usus

Eligitur locus; hunc angustique imbrice
tecti,

Parietibusque premunt arcibus, & quatuor
addunt,

Quatuor à ventis obliqua luce fenestras.
Tum vitulus bima curuans iam cornua
fronte

Quaritur; huic geminae nares, & spiri-
tus oris

Multa reluctanti obstruitur, plagisque
perempto

Tunsa per integram soluuntur viscera
pellem.

Sic positum in clauso linquunt, & ramea
costis

Subijciunt fragmenta thymum, casiasque
virentes.

Hoc geritur, Zephyris primùm impellenti-
bis undas,

Ante nouis rubeant, quam prata colori-
bis, ante

Garrulla quàm tignis nidum suspendat
hirundo.

Interea teneris tepesactus in ossibus humor
Aestuat, & visenda modis animalia miris

Trunca pedum primò, mox & striden-
tia pennis

Miscantur, tenuemque magis, magis aera
carpunt,

Donec, ut æstiuus effusus nubibus imber,
Erupere, aut ut neruo pulsante sagitta

Prima leues ineunt, si quando prælia Parthi.

D Ouidius quoque lib. metamorphos. rem-
 ipsam carmine delibauit. Atqui apum genera-
 tio, nec humanæ generationi, nec regeneratio-
 ni vllò modo præstat. Non quidem generatio-
 ni; quia licet hæc per Veneris habeatur conta-
 ctu; is nihilominus cohonestatur legitimo sacra-
 mento, quo omnis clarificatur impuritas. Non
 regenerationi, quoniam in primis alieno reui-
 uiscunt interitu, ut nouam experiantur mortem,
 & ex putri cadauere lucis repetunt auram.
 At humanum genus resurget tandem, ut peren-
 nem traducat vitam: vtinam omnes beatam.

CAPVT IX.

*An verum sit Phœnicem, & Semendam auem,
rogo regenerari; ubi item de Rana Gyrina,
Bombycis, & Concha miro ortu,
& interitu.*

A T cur saltem non datum est hominibus à natura, perinde ac Phœnici, senio renouari, & suam interitu speciem perpetuò propagare, absque quo fœdis co- inquinaretur Veneris amplexibus; ita vt moriens nasceretur, senescens iuuenesceret, & in ipso mortis limine limen vitæ ingrederetur? Id proculdubio præstantius foret, quàm impuro congressu simile sibi, mole, tanta, tanto labore, ac vitæ detrimento progignere; vt inde meritò Lactantius Firmianus exclamet in sua Phœnice.

Hæc fortunata sortis, fatigue volucris,

Cui de se nasci præstitit ipse Deus:

*Fœmina, vel mas hæc, vel neutrum, sit
magè fœlix:*

Fœlix, quæ Veneris fœdera nulla colit.

*Mors illi Venus est; sola est in morte
voluptas,*

Vt possit nasci, hæc appetit ante mori.

*Ipsa sibi proles, suus est pater, & suus
bares:*

Nutrix ipsa sui, semper alumna sibi.

*Ipsa quidem, sed non eadem, quin & ipsa,
nec ipsa est,*

Aeternam vitam mortis adepta bono.

Et Claudianus in Epigram. de Phœnice

Hic neque concepto fœtu, nec semine surgit,

Sed pater est, prolesq. sui, nulloq. creante

Emeritos artus fœcunda morte reformat,

Et petit alternam totidem per funera vitam,

Sortiseiusdem esse alteram auem, quæ, Cardano teste decimo de subtilitate, Semenda nuncupatur, facillè suadet, si verum est, quòd, fato imminente, festinè canit more suavis oloris; mox sarmentorum congregat fasciculos, indeque concinnatam struem alarum remigio accendit, ubi tandem ardens renouatur, moriens reuiuiscit.

Quàm præclare igitur nobiscum, & benè actum dici posset, si tali ratione speciei propagationem & nos prosequeremur? Non enim tantæ libidinis insultaret æstus: Veneris non tantus exureret ardor, concupiscentiæ immanis furor, nec tantum angeret.

Verum enim verò asseuerandum est, sagacem, prouidamque naturam aptissimè per viri, & mulieris coniunctionem hominum generationi præ-

A stò fuisse, ut meritò Galen. unà cum classicis Philosophis idcirco dixerit: opus naturæ, opus esse Intelligentiæ. Nam quis non uidet, quanto ordine, quali industria, quibus ingenijs suos molitur effectus, mox regat, gubernioque protegat, ac si diuino quodam intellectu prædita esset? Quare Seneca non immeritò in sublimiori quodam loco naturam collocans, nil aliud illam esse, aiebat, quàm Deum, ac diuinam rationem toti mundo, & partibus eius insertam. Quod autem de Phœnice fertur (& potest idem de Semenda censer) Philosophi omnes, & melioris notæ historici fabulosum potius, & poeticum arbitrantur figmentum. Quare vel Plinius ille, qui vana, & anilia commenta sæpè pro historijs adducit lib. 10. capite secundo, ubi de Phœnice, verba facit, ait, *Aethiopes, atque Indi discolors maxime, & inenarrabiles ferunt aues, & ante omnes nobilem Arabia Phœnicem, haud scio, an fabulosè vnum in toto orbe, &c.* Vnum Iulium Solinum mirari non desinam, qui suæ historiæ capite 35. ubi de Arabia, eiusque memorabilibus rebus exarat monumentum, Phœnicis, vti verissimæ auis comminiscitur, additque insuper notas his propè verbis. *Apud eosdem nascitur auis Phœnix, Aquila magnitudine, capite honorato in conum plumis astantibus, cristatis faucibus, circa colla fulgore aureo, postera parte purpureus, absque cauda, in qua roseis pennis caruleus interscribitur nitor.*

C *Probatum est, quinquaginta, & quingentis eum durare annis. Rogos suos struit cinnamis, quos propè Pachaiam concinnat in Solis urbem, strue altaribus superposita. Tertullian. in libro de resurrectione carnis & ipse rem probare videtur his verbis. Accipe huius spei plenissimum, ac firmissimum specimen; siquidem animalis res est, & vitæ obnoxia, & morti; illum dico alitem Orientis peculiarem, de singularitate formosum, de posteritate monstruosum, qui semet ipsum libenter funerans renouat, natali die decedens, atque succedens iterum Phœnix, &c.*

D Dicas tamen & Tertullianum, & alios Sanctos Patres, qui Phœnicem in exemplum adduxerunt, omnes loqui ex suppositione, posito videlicet, quòd huiusmodi auis, vt circumfertur, rogo reuiuisceret. Atqui dato etiam, quòd isthæc auis in rerum natura reperiretur, vt vel Cornelius Tacitus visam aliquando esse, testari videtur: profectò deteriore nimis conditionem, quàm homo ipse in sua propagatione obtineret; siquidem, qui per Venerem genitus extat fœtus, verè a patre est, a quo sua proles conspicitur, excipitur, amplexatur, seseque in illa ad immortalitatem diffusum intuetur, & gaudet, & rursus propagando mulcetur, delectatur. Exaduersò Phœnix, præterquamquòd quæ denudò oriretur, extinctæ iam non existeret proles, nunquam propaginem videret, & sobolem,

cuius amore rationale, & irrationale animal felicitatur. Adhuc cum propriæ lucis occasu, ac dulcis vitæ interitu naturam producat suâ, misera nimis, ac dolorosa dicenda foret huiusmodi regeneratio. Nec putetis, in illo mortis incendio fore, ut voluptati deliniretur, ut Lactantius cecinit: Corruptioni enim, & morti dolor, & angor perpetuo sunt annexi, & mors ab igne est utique omnium calamitosa. Veruntamen hæc, ut inania merito a Pierio Valeriano relinquuntur Poetis, in suis enim hieroglyphicis ait; *Hæc, quæ dicuntur de Phœnice ex auditu solum referri, neminem autem ullo unquam tempore probasse visione; licet Q. Plantio, & Sex. Papinio Consulibus in Aegyptum volasse feratur, quæ mox Claudio Censore Romam delata fuerit.* Nos igitur nostra potiemur generatione per Veneris illecebras, & Phœnici suum rogam relinquentes, cuius odoratum incendium decantatum videre poteris apud Ouid. 15. Metamorphoseos.

At modò Ranæ gyrinæ ortus, interitusque *παλίσφομος*, siue alternatiuus, haud multis compertus examinetur. Plato in Theæteto præbuit ingeniosis ansam indagandæ huiusce animalculi naturæ obscuro quodam adagio, quod est. *Nos illum ob sapientiam admirabamur, at ille nihilò magis antecellebat prudentia, quam Rana gyrina.* Primus omnium locum hunc explicauit Cælius Calcagninus, si Tricelio credimus, cuius operæ pretium cenfeo ipsamet verba ex libro 3. annotation. registrare, quæ sunt. *Gyrinos enim informes ranas, & minores putat, de quibus Suidas: γυρίναι οἱ μικροὶ βάτραχοι. Ἀριστοφάνης. οἱ οὐ πατέρες, βοῶσι γυρίνων. hoc est: gyrini sunt parua rana. Aristophanes. sicut Patres clamant gyrinorum.* Et Plinius libro nono natural. historia à Suida paulò diuersa memorat: rana, inquit, superueniunt prioribus pedibus alas fœmina, mare apprehendente, posterioribus clunes, pariunt minimas carnes nigras, quas gyrinos vocant, oculis tum, & cauda insignes, mox pedes figurantur, cauda scindente se in posteriores, mirumque semestri vita resoluuntur in limum nullo cernente, & rursus vernis aquis renascuntur, quæ fuere nata; perinde occulta ratione cum omnibus annis eueniat, hinc scilicet Platonici prouerbiū seminarium: quisquis enim gyrina rana nihilò plus sapit, quæ manca est, nec dum planè rana, dubio procul nihil sapere dicitur. Hactenus Calcagninus. De gyrinis aliqua plura scribit Gaspar Schuuenchfeld in Theriotropheo Silesiæ lib. tertio de Reptilibus. Sanè si vera sunt hæc, præclaram dixerim abiecti animalculi generationem, cuius dum vita fileat, resurrectio præparatur: cuius mors est somnus leuis; vita vigilia breuis: cuius obitus est resolutio, vita renouatio: cuius ortus est suavis in-

teritus absque dolore: cuius dies termina-
tem; cuius mors inchoat dies; mors à vita fit
solemnis; vita à morte fit perennis: cuius de-
mum interitus accidit horrida hyeme, hoc est,
miseriæ, & senectæ optato tempore: vita verno
Cælo; quando scilicet fœlix status est, ætasque
floreat, id quod à Boetio metro primo libri pri-
mi inter præcipuas recensetur fœlicitates. ait
enim.

*Mors hominum fœlix, quæ se nec dulcibus
annis*

Inferit, & mœstis sæpè vocata venit.

Insuper ecquis non admiretur Bombycis generationem, ex paruo scilicet semine, muliebri pectore calefacto breuem, sed nunquam otiosam vitam deducens, cuius in postliminio sepulcralem sibi domum fabricat, ubi pristinam relinquens auram vitalem, seu potius senectutis grauamen, iuuentæ florem nanciscitur, lucemque clariorem; & quod fortè melius, vitæ aliam resumens formam in volucrem abit? Inde merito primo Bombycis Vida.

*Ite animæ egregiæ, fortunatæque laborum
Vltro in fata alacres, vobis namque altera
fata*

*Corpora debentur, vobis miserata priorem
Eripiet formam Venus, atque ad dulcia
reddet*

*Lumina, & aereas rursus reuocabit in
auras.*

Vtinam vtinam talis foret apud humanum genus ortus, interitusque conditio: At quid aio? oppidò melioris conditionis est illius mors, & vita: resurget enim ab vnica morte, si benè moriatur, ad perpetuam, omnibusque numeris beatam vitam.

De conchis illud gloriosum, ac præclarum legitur apud Aristotelem. *Sed quanquam testis intacta grauida dicimus, tamen nullum eorum vel coitum, vel partum videmus.* Sed interim silentio non est inuoluenda Guaguini historia, referente Martino Delrio 2. Disquisit. magic. quæst. 29. sect. 2. is enim in descriptione Moscouiæ narrat, populos quosdam in Lucomoria regione Russiæ habitantes quotannis vigesima septima mensis Nouembris die, ut solent hirundines, & ranæ, sic & ipsos præ frigoris brumalis magnitudine mori: postea, redeunte verè, vigesima quarta Aprilis die denuò reuiuiscere; quin etiam addit, eosdem, cum sibi mortem imminere sentiunt, merces suas certis in locis deponere, quas Grustentij, & Serpono vutziij, vicini populi, suis mercibus interim æquivalentibus eodem loco relictis auferunt. Illi reuiuiscens eas merces, si iustæ videantur pro suis accipiunt, sin minus easdem repetunt, unde lites, & bella sæpissimè inter eos oriri dicunt. Ad rem venio; nam hæc fabulosa crediderim.

Gyrinæ ranæ primus ortus, & interitus est
vti-

vtique naturalis; at eandem in cœnosam materiam semel resolutam post menses ad nouam vitam expergefieri, falsum credite; nam à priuatione ad habitum vi naturæ non est regressus; nec brutorum anima separabilis est à corpore, quod informat; sed vnâ cum corpore succumbit fato. Fieri quidem potest, nec repugnat, vt in luto illo, vdaque argilla, in quam Gyrina, prior resoluta est, remaneat aliquod alterius ranæ seminum, seu potius dispositio materialis, quæ vere nouo, suauis, ac tepido imbre irrorata, Sole supplente vim feminalem (vt supra de putrium animalculorum post diluuium regeneratione dicebamus) nouam propalet ranam; at prorsus eandem ex luto reuiuiscere, est omnino impossibile, si vera sunt philosophiæ dogmata. De Bombyce pariter illud dicendum erit, quod scilicet nimis fragilis est eius conditio, valde ignobilis generatio, apprimè infœlix degeneratio; dum scilicet priore abeunte corpusculo, aliud veluti ex putredine exoritur pennatum animalculum. De concha tandem illud effatum volo; generationem omnium testa interiorum, spontaneam esse; ideoque nimis fugacem, & apprimè nugacem, quando putredinis cuiusdam, est soboles, eiusdemque mancipium.

CAPVT X.

An in statu innocentie futura fuisset hominum generatio per Veneream commixtionem.

HOMINES, nisi Adam peccasset, in Paradiso voluptatis generationi operam daturus fuisse, vti nunc per geniales complexus, est adeò vera sententia, iisque rationibus, & auctoritatibus fulcita, vt Ludouicus Molina libro de opere sex dierum contrariam minus tutam in fide existimet. Vt autem veritatis fulgor eluceat magis, non erit ab re falsam aliorum opinionem recensere prius, qua vti caligine obtenebrante discussa, veracis opinionis radius vndique resplendeat. Gregorius itaque Nyssenus libro de creatione hominis capite 18. asserit, in Paradiso voluptatis nullas futuras fuisse nuptias, nullamque prorsus maris, & feminae Veneream coniunctionem; speciei autem propagationem Protoparentes, & alios facturos fuisse per simplicem quendam, & perfectissimum actum, quem assequi mens humana nequit, eo prorsus modo, quo Angeli seipso multiplicauerunt. Hanc eandem opinionem habuit Damascenus libro 2. fidei orthodoxæ capite 30. vt referunt Pererius in Genesi, & Molina præcitato loco, quod idem

A sensisse addunt, Euthimium, Chrysostomum, & Procopium Gazem.

B Sed pace tantorum virorum dixerim, falsa est opinio, Philosophis, & magis Theologis indigna, & illud in primis Nysseni penitus imaginarium videtur. Quo enim vnquam actu Angeli seipso multiplicarunt? Quando in ijs propagatio contigit? Cur non etiam contingat hodie? Qualis hic actus naturæ, an intellectus? Arbitrij, an instinctus? Cur insuper nequeat excogitari actus ille, quo sese homines propagassent? Iam enim vniuersa bona, quibus natura humana in Paradiso terrestri affluenter potita esset, satis, superque cognita sunt; perennis vita, pax animi, salus corporis, cordis lætitia, rationis imperium, sensuum famulatio, rerum omnium cognitio, & omnes etiam actiones, in quibus sese exercuissent. Cur ergo resciri non potest actus ille perfectissimus, qui humanæ generationi destinatus eo locifuerat? Nec dicendum, in statu illo Virginitatem, ceu decus quoddam, Paradisi proprium futurum fuisse, eo quod, vt inquit D. Hieronymus: *Nuptia terram replent, virginitas Paradisum.* Quandoquidem, vt loquitur D. August. 9. super Genesi capite tertio, *non video, quid prohibere potuerit, vt essent etiam in Paradiso honorabiles nuptia, & thorur immaculatus, hoc Deo præstante, iustèque viuientibus, eique obedienter, sanctèque seruientibus, vt sine illo inquieto ardore libidinis, sine villo labore, ac dolore pariendi foetus ex eorum semine generarentur.* Præterea illud D. Hieronymi non intelligitur de Paradiso terrestri, verum de ipso Empyreo, in quo proculdubio nullum adest coniugium, sola fulget Virginitas iuxta illud.

Qui pascis inter lilia

Septus choreis virginum,

Sponsas decorans gloria,

Sponsisque reddens præmia. & rursus:

Quocunque pergis, Virgines

Sequuntur, &c.

D Melior igitur, & rationi magis consona censenda est opinio Magistri Sententiarum in secunda distinct. 20. D. Thomæ prima par, quæst. 98. ex Diuo Augustino multis in locis, & præsertim 14. de Ciuitate Dei capite 26, vbi pulcherrima ad hoc propositum leguntur, & 9. super Gen. citato; Durandi, Pererij, Molinae, & communiter omnium Doctorum, qui futuras fuisse in Paradiso voluptatis nuptias, tam verum existimant, quàm quod verissimum; ea tamen distinctione, vt nulla tunc in actu coniugali futura fuisset inordinatio, nulla sensualitas effrænata, vt proinde actus hic generationis ab omni impuro libidinis ardore, & concupiscentiæ fomite fuisset alienus, eundemque tunc solum exercuissent, cum liberis operam dare voluissent.

Rationes autem, quibus innixa hæc sententia

tia confirmatur, plures esse possunt; & quidem prima; quoniam sicuti Angeli naturæ dona per peccatum non amiserunt, nec receperunt; ita etiam neque hominibus propter peccatum naturalia vel tradita sunt, vel ablata: sed naturale est hominibus, ut se per connubia, & commixtionem propagent; id igitur, si in statu innocentia perseverassent, proculdubio habuissent, ut modò habent. Secunda ratio est, quia in hunc, & non in alium finem ante peccatum creata mulier fuit, ut esset Adamo auxiliatrix, non ad aliud, ut inquit D. Augustinus, quam ad filiorum propagationem; quod patet, quoniam ante peccatū coniugio matrimonij iuncti sunt, ut constat ex ijs verbis Genes. *Hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea, quamobrem relinquet homo patrem, & matrem, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.*

Præterea si hoc non esset, quorsum facta esset distinctio maris, & feminae? Si Deus, & Natura, ut Philosophi concinunt, nihil frustra faciunt, ad quem finem habuissent homines instrumenta generationis, hoc est genitalia? Rursus quare dixisset Deus. *Crescite, & multiplicamini, & replete terram.* Nec dicat Damascenus in præcitato loco, quòd ideò creavit Deus mulierem, quoniam præscientia sua præviderat hominem peccaturum; & proinde ante prouidit, ne hominum generatio laberetur in corruptionem: alioquin si in statu innocentia se se ij conseruassent, alia via, & alio modo, qui Deo non desit, multiplicati homines essent. Nempè Damascenus inanem sibi finxit speculationem, dum putat ex præscientia peccati genitaliam esse femina; quis enim non videt, hæc illum afferre, ut se tueatur à vi rationum, quibus conuellitur? Ac si Deus determinasset suam voluntatem ex præscientia peccati ad producendam femina, quam secus nunquam efformasset; nec non eadem peccati pranotio fuerit in causa, cur Deus homines hoc potius modo, forma, ac structura, quam alia ratione creauerit. Esto igitur apotelesma verum, & indubitatum: in statu

innocentia futurum fuisse ample-
xum, & initum genitalem, ut
modo fit, per vtriusque se-
xus naturalia instrumenta
absque vlllo tamen fo-
mitis impetu, & mo-
tu inordinato.

CAPVT XI.

*Vtrum in Statu Innocentia apud illa paradisi
Tempe omnes planè viri, & mulieres
indifferenter generationi dedissent
operam.*

NEMINEM cælibem vitam acturum fuisse in statu innocentia apud felicissimam illam terrestri Paradisi regionem, sapientissimorum Doctorum auctoritate, & rationibus ipsis probari potest. Auctoritas in primis est Pererij libro toties nuncupato, & aliorum, quos recensere, opere pretium non est. Rationes autem, ut opinor, huiusmodi esse possent. Primò namque cælibatus futurus fuisset ex omni parte inutilis, quare non fuisset adhibendus. Assumptum probatur ex eo, quòd nullus tunc extitisset fœdus corporis fomes, nulla concupiscentia, aut libidinis immoderata cupiditas: hæc etenim soboles peccati sunt, ideo haud fuisset opus, turpè, & effrænatum genium infringere cælibatu. Præterea in commixtione non modo nullum adfuisset crimen, sed meritum potius, & hoc non paruum ex propagatione diuinarum imaginum; igitur virginitatem seruare, fuisset opus inutile potius, & otiosum. Quin etiam, qui illam referuare contendisset inobediens potius extitisset verbo Domini dicentis: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram.* Eò magis quòd eò temporis cuncti homines, quoad formalem rationem virginitatis fuissent virgines; Vt enim alibi dicetur, Virginitas duo includit, materialem illam corporis integritatem, & fœdæ cupiditatis, atque inordinati fomitis priuationem, ex qua cælibes dici potuissent, licet fœcundissimam prolem edidissent.

Insuper in statu innocentia nequicquam homines meruissent ex continentia; fuisset ergò frustratoria; neque vir, aut mulier, de quibus dictum fuerat: *Erunt duo in carne una*, absque nota quadam criminis potuissent à coniugio separari, & consortio haudquaquam vti; dixerat enim Deus, *Et adhaerebit uxori suæ*, quandoquidem hoc diuinum præceptum: *Erunt duo in carne una*, ex Theologorum doctrina, quatuor sensus habere potest. Primum, ut coniungerentur ad vnā vitam communem, & eternam, corporalemque agendam. Secundum, ut commiscerentur in copula carnali, propter quā dicebat Paulus Apostolus primo ad Corint. 6. *Qui adhaeret meretrici vnum corpus efficitur.* Tertiū fuissent duo in carne vna, propter vnus carnis, idest prolis generationem. Quartum de-

denique propter mutuam vtriusque coniugis potestatem; ut enim dicebat idem Paulus ad Corinth. præsignato loco: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; similiter autem, & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Igitur ex omni iure commisceri debuissent; nec est vlla ratio, ob quam hoc sanguinis vinculo defraudarentur, eò magis, quòd inde maior Dei gloria resultasset.

Denique aio, quòd cum opus naturæ naturalissimum sit, teste Aristotele, generare sibi simile; cumque in statu Innocentiæ cuncta naturæ opera omni perfectione maiori exercuissent homines, absque vlla dubitatione actus hic generationis, ac tecnogoniæ omnium maxime fuisset celebratus. Ut ideo (& esto Corollarium) non minus prudenter, quàm doctè D. Thomas edixerit prima parte quæst. 98. quòd cum nulla tunc futura esset inordinatio in coniugali actu, summaque fieret cum tranquillitate, nihilque proinde à diuino amore, & contemplatione auocaret; & insuper ordinaretur ad tantum bonum, quantum est generis humani propagatio; præsertim in eo statu, in quo homines omnes nascerentur iusti, consequenter laudabilem non futuram fuisse virginitatem, nec præponendam matrimonio, ut post lapsum primorum parentum iure præponi debet.

Verum dices. Aliqua naturæ opera determinantur ab arbitrio voluntatis, cui inferiores potentie subiacent. In illo igitur innocentie statu, quando extitisset voluntas in robore suo, necnon sensuum facultates nulla discrepantia tributaria, potuissent homines ad libitum vel le, & nolle actus generationis perficere. Cur ergo non potuisset aliquis esse, qui ab omni generationis, ac Pedurgie operatione abstinuisset? Belluarum enim videtur, indifferenter naturali instinctu suadente, stato quodam tempore vacare genio. Respondeo, verissimum id esse; at tunc temporis nullam futuram fuisse rationem, ob quam voluntas, & arbitrium conjunctionem reclinaissent. Siquidem actus ipse, erat honestissimus, nulla prorsus turpitudine pollutus, Deo acceptus, homini gratus, naturæ proprius, creaturæ utilis, Paradiso, in quo erant, apprimè conueniens. Amabo vos, si quis hodie nollet comedere, aut bibere, quod est opus naturæ conseruationum, utique vel insanus, vel sincerae mentis ratione deficiens iudicaretur. Ita omnino in perfectissimo illo statu penes locum, omni felicitatis genere affluentem, abstinentia è mulierum consortio non nisi ex mentis præstricto lumine contigisset; mentis autem deprauatio in Paradiso contingere nequaquam potuisset; quoniam solum post peccatum ad penam irruerunt noxæ corporis, mentis caligines, & humorum deprauatio, quorum consecutariæ erant opiniones deliræ, & insana iudicia. Pa-

A tet ergo, quomodo in perfectissimo, & felicissimo simul innocentie statu futurum fuisset, ut cuncti homines circa sobolis procreationem, occuparentur, necnon ut cælibatus omni ex parte infructuosus extitisset; & quamuis amœnissima illa regio citissime numerosa prole repleta fuisset; eo quòd, nemine pereunte, quotidie noua sobolescerent germina: id tamen in causa fuisset, ut eò citius cælestes replerentur sedes, ad quas tandem homines transferendi erant.

CAPVT XII.

B *An homines, & bruta statim creata generationis obierint munus.*

HOMINEM in terrestri aula Paradisi Venerem non nouisse, melior Theologorum schola rationabiliter asseuerat, & nos infra docebimus. Siquidem rationalis homo ad imaginem, & similitudinem Dei creatus, discursu, & intellectu præditus iam dum cum in honore erat, & intelligebat, minus conueniebat, ut statim in lucis auras productus generationis actum exhiberet, corpori sedulo, & non animo indulgens; cuius profectò spirituales potentias Deum potius Archetipum vniuersi primario intelligere, & contemplari, voluntate diligere, ac memoria Protoplastæ beneficium reminisci, par erat. Cur enim in illo tranquillitatis cumulo, in quo nulla prorsus vrebatur libidinis, concupiscentia, nullus genialis fomes, nullus Veneris inordinatus angebat appetitus, debuisset homo ita citius se se Veneris commixtioni applicare. Cum præsertim nouam in lucem recentè editus potuisset iucundius mille opera Domini excelsa mirari, & admirari: lucis candorem, solis iubar, æthereos orbes, motum sphaerarum, & harmoniam, astra micantia, elementa, viridia telluris nemora, amœnissima tempe; tot plantas, & herbas, tot feras, & aues, quorum omnium ipse Rex dominabatur. *Et dominamini piscibus maris, & volatilibus Cæli, & vniuersis animantibus, quæ mouentur super terram.* Enimvero de sententia Epitecti, & Arriani, e Stoicorum secta, Deus optimus maximus introduxit hominem in hunc mundum, ut sui, suorumque operum esset contemplator. Inde 2. de Natura Deorum Tullius aiebat. *Sunt in terra homines non ut incolæ, atque habitatores, sed quasi spectatores superarum rerum, atque cælestium, quorum spectaculum ad nullum aliud genus animantium pertinet.* At bruta, quæ nullam præter generationem excellentiorem obtinent operatio-

nem, intellectu, & ratione penitus orbata, verisimile est, quod statim producta, pruriente naturæ igniculo sint commixta, & generationi cum primis operam dederint; non enim, ut homo ipse distrahi ad rerum contemplationem, & loci pulchritudinem potuere; id quod herculeo argumento sic probari posset: Illud naturæ opus primario bruta exercuerunt, quod magis illis erat secundum naturam: sed hoc erat opus generationis; igitur hoc primo exercuerunt. Minor patet ex Aristotele, Platone, Aetio, & omnibus passim, qui asserunt, naturalissimum opus naturæ esse, generare sibi simile; nec magis consonum videtur, quod bruta prius comederint, biberint, dormierint, aliaque naturæ obierint munia: tanto magis quod in ipso mundi principio ad bonum vniuersi, & ad speciei propagationem necesse erat, ut fieret primario generatio; cum id præsertim præcepisset illis Deus ijs verbis, *Crescite, & fructificate*. Cui quidem præcepto verisimile est, bruta confestim obtemperasse.

At illud fortius argumentum esse posset aduersus hanc meam sententiam. Generatio non potest fieri absque semine: semen est excrementum ultimæ digestionis; animalia statim à Deo producta non dum digestionis officio functa erant ullo; igitur hoc ultimæ digestionis excremento carebant. Ergo non poterant generare, neque ad huiusmodi actum à vi seminis pruriente impellebantur; quare & prius comestione, quam generationem adhibuerint necesse est. Respondeo ramen, excrementa penes philosophos alia esse utilia, alia inutilia: utilia, e quorum censu semen est, credendum est cunctis animantibus à principio indita esse à Deo; siquidem excrementa hæc faciunt ad complementum integritatis totius corporis. Igitur cum Deus ab initio creaturas omnes, & in primis animantia omni perfectione perfectissima produxerit, consequens est, ut tali etiam fecunditatis humore refertissima ediderit; quod ulterius euidenter probatur. Nam si Deus produxit herbas, & plantas cum seminibus ipsis, quare non etiam animalia? Quod produxerit herbas, & plantas cum seminibus suis discite ex sacra Genesi, ubi hæc leguntur. *Germinet terra herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum, faciens fructum iuxta genus suum, cuius semen in semetipso sit super terram, & factum est ita*. Vide Pererium in Genesim super his verbis. Quinetiam addo, debuisse Deum necessario (id sano modo intelligas) semen animantibus adiungere, quandoquidem sequeretur absurdum illud, quod animalia statim producta fuissent infœcunda, ac sterilia, nec potuissent generationis opera exequi; at proprium perfectorum animalium est, producere sibi simile, ut Philosophi omnes censuere, & in primis Aristotel. 4. meteor. & per consequens, quod viuientia à Deo creata non fuissent perfecta,

quod absit tamen, ut dicamus, perfecta enim sunt opera domini. Neque dicas futurum fuisse, ut statim assumpto cibo excrementum hoc vtile coadunarent, ex quo postmodum semen conficeretur; valeret enim superius allatum absurdum de imperfecta eorundem creatione, cum par sit in sententia omnium Theologorum, & Philosophorum affirmare, à Deo tam perfecta, quam quæ perfectissima, fuisse producta animalia.

Dices: Natura cum statim producit aliquod viuens, absque semine illud producit; unde videmus, quæ de nouo germinant, plantas, diu semine carere; & animalia, atque homines usque ad statum quoddam tempus, & ipsius naturæ incrementum ad generationem ineptos esse. Respondeo, nullam esse inter Deum, & naturam, comparisonem: finiti enim ad infinitum nulla proportio. Rursus natura in suis operibus procedit à potentia ad actum; quare non statim dat foetum omnibus numeris perfectum, sed à principio paruum, exilem, rudem, & qui post editionem augeat. Deus autem ab omni penitus potentia remotissimus solo actu, actus ipse, operans producit effectus vnde quaque completos. Quamobrem non est par ratio. Afferamus ergo, hominem rationis compotem, diuinæque participem auræ statim creatum in plasmatores suum mentis aciem direxisse, mundi que spectasse nouam lucem, mirumque decus; bruta verò illico naturæ paruissæ, ac genio, orbata meliori munere.

CAPVT XIII.

Quando institutus fuerit actus generationis, & an primi Parentes in Paradiso terrestri liberis operam dederint.

POSTQVAM Deus formauit Euam in adiutorium viri, adduxit eam ad Adam, illiq; in sociam tradidit, & vxorem, ambos indissolubili matrimonij vinculo coniungens, mox dixit: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram*; quibus verbis, ut communis est omnium Doctorum sententia, & verba ipsa sonant, iniuncta fuit hominibus virtus generandi; & actus coniugij ordinatus fuit; & hac eadem ratione in quinta die operis, antea tradita fuerat piscibus, & cæteris animantibus vis prolifica, eorumque instituta coniunctio præcepto illo affirmatiuo, iisdem verbis prolato. *Crescite, & multiplicamini, & replete terram*. Patet itaque, quando fuerit instituta inter virum, & mulierem Venerea mixtio, necnon inter cætera cuncta animantia, quibus omnibus, dum æternus Protoplasta bene-

dixit, tum fecundandi desiderium inferuit. Sed quæres, cur pari modo non benedixerit plantis Deus, illisque præceptum idem non inculcaverit: *Crescite, & multiplicamini*. Nodum, exolvit Rupertus libro primo de Trinitate capite 52. ut refert Pierius primo in Genesim: inquit enim: *Herbas virentes, siue lignum pomiferum eadem terra, quæ germinat, vel producit, multiplicat, & semen illis ipsa importat, & cadentia recipit, etiam si ferentis manus fortè desit; & ideo multiplicandæ posteritati solum, in quo sunt ipsa, sufficit. Verùm reptilibus, siue volatilibus, si nullus fuisset appetitus, non ipsa crescerent, aut multiplicarentur, & non stetit eorum genus. Cum ergo initium existendi accepissent, oportuit eiusdem creatoris imperio naturalem illis medullitus inferri amorem, vel appetitum, ut masculus ardens ad semen ingerendum, femina nihilominus avida foret ad recipiendum; Hoc illis benedictio contulit, & ob hoc necessaria fuit.*

Maior dubitatio est, an illi primæui nostri parentes apud illa Paradisi felicissima temper geniales complexus, Venerisque congressus adhibuerint? & quidem non videtur, negari posse; quandoquidem in atrio illo terrestri beatitudinis vir, & mulier coniuncti sunt matrimonio, & fecunditatis benedictionem receperunt istmet verbis iam recensitis; *Crescite, & multiplicamini*, & quæ sequuntur. Præterea amœnissima illa felicitatis regio dicebatur Paradisus voluptatis; igitur inter alias ingentes voluptates, hæc ipsa Veneris deesse non debuit; eò magis, quia, ut Magister Sententiarum, D. Aug. D. Tho. & alij censent, eò loci futura fuisset coitus voluptas, regulata quidem, sed longè perfectior, & intensior; quàm in præsentiarum degustetur, ut nos alibi pluribus demonstrabimus. Nec dulciore iucunditatem in Paradiso Patres primogeniti delibare poterant, quàm eam, quæ ex mutua dilectionis amplexione hausissent.

At nihilominus contraria sententia, ut verior est recipienda, & probanda magis. Nam in primis extrat Moyse auctoritas quarto Genesim, ubi describit apertè, Adam, postquam e Paradiso expulsus fuit, cognovisse uxorem suam; verba sunt. *Adam verò cognovit uxorem suam Evam, quæ concepit Cain*. Præterea hæc etiam est communis omnium opinio; nempe primos parentes in Paradiso terrestrium deliciarum virgines exti-

tisse. At cur, dices, non coniuncti sunt? Quoniam expectabant, ut aiunt, peculiarem Dei præceptionem ad prolem conferendam. Insuper parum in Paradiso commorati sunt: dicunt enim alij, per unius diei spatium ibi permansisse; alij quadraginta dierum spatium ibidem vitam transigisse; Pererius verò libro sexto in Genesim existimavit, probabili ductus ratione, per octo tantum dies illius loci felicitate potitos; & ad hoc credendum inducitur ex eo, quòd cum eadem die, qua creatus fuit, eiectus etiam fuerit; non eadem numero, sed eadem feria; ideo arbitrat, expulsos esse octava à creatione. Retulit quidam, & refert Pererius libro septimo in Genesim. Methodio martiri cum propter fidei confessionem in carcere detineretur, reuelatum fuisse, primos homines, cum deiecti sunt e Paradiso, fuisse Virgines, & postea per quindecim annorum intercapedinem carnali copula abstinuissent, toto hoc tempore lugentes inobedientiæ peccatum: decimoquinto autem anno post casum genuisse Cain, & sororem nomine Calmanar: rursus quindecim annos vacasse, & deinde iterum generationi operam dedisse, necnon produxisse Abel, & sororem Delboram. Sed Pererius stat meritò indignabundus in huius inuentionis auctorem; verè enim, *orestis somnium redolent*, quæ novus iste Palephatus, uti vera persuadere nititur. Quicquid verè fuerit de præciso tempore, quo permanserunt in delicijs; certum est, illud brevissimum fuisse, nec miseros Parentes satis temporis nactos esse à contemplatione diuini operis excellentiæ, ut potuissent, & liberis, & geniali voluptati nauare operam. Rationibus autem in contrarium deductis sic respondendo satisfiet. Nam quoad primam, licet in Paradiso stabili coniugio iuncti essent, & præceptum multiplicationis recepissent, inferri tamen ex eo non debet, eos statim in Venerem irruisse ob rationes superius deductas. Quoad secundam verò nemo negat, quin in Paradiso illo voluptatis isthæc etiam voluptas plenè degustata fuisset. Sed perdit homines & hac, & alijs delicijs se se ex inobedientia dispoliauerunt, nec satis diu penes illius loci amœnitatem immorati sunt, ut huius insimul iucunditatis ibidem participes fieri potuerint. Atque his illorum pariter sacrilega lingua conuellatur, qui dixerunt, protoparentes nostros in illo deliciarum viridario Veneri abusos fuisse.

TRACTATVVM, ET CAPITVM, quæ in præcedente primo libro Geneanthropeia continentur.

Numeri columnas denotant; solùm in principijs Tractatum
paginam indigitant.

TRACTATVS PRIMVS.

De Nomine, Definitione, & finali causa Veneris.

pag. 1.

Cap. I. *De Veneris Nomine, ac Pseudonimine.*

col. 3.

Cap. II. *De Duplici Venere,* 7.

Cap. III. *Quid sit Aphrodision.* 9.

Cap. IV. *Quenam sit causa finalis Venerei con-*
gressus. 11.

TRACTATVS SECVNDVS.

De Amore Veneris, affectibusq. Eroticis. pag. 15.

Cap. I. *Quid sit Amor Veneris.* col. 16.

Cap. II. *Qualis sit Amor Veneris.* 17.

Cap. III. *Per quam corporis partem inuadat*
Amor Veneris. 18.

Cap. IV. *Quæ sint Amoris Aphrodisæi artes, &*
proprietas genuinæ. 20.

Cap. V. *Quæ mala, & vitia comitentur Amorem.* 21.

Cap. VI. *Quæ sint Amoris præsentis indicia.* ibid.

Cap. VII. *Quos magis adoriatur amor.* 24.

Cap. VIII. *Quibus rebus augeat amor.* ibid.

Cap. IX. *Multarum etiam utilitatum originem,*
et ætatemq. honorum amorem esse. 25.

Cap. X. *An sit Amor herbis, pharmacis, amuletis,*
alijque rationibus medicabilis; ubi Ouidij Ero-
tica vana ostenditur. 28.

Cap. XI. *Quæ sint in Amore alterutrius odij, vel*
concordiæ causæ. 33.

Cap. XII. *De Philtro, siue amoris illicio.* 36.

Cap. XIII. *Cur deformes interdum amentur.* 39.

TRACTATVS TERTIVS.

De generalitate, necessitate, & initio Venereæ
generationis. pag. 41.

Cap. I. *An cuncta animalia perfectæ, & imper-*
fectæ Veneris exerceant; ubi de sponta-
neo animalium ortu, eorumque efficiente cau-
sa nonnulla delibantur. 41.

Cap. II. *An Damones indulgeant Veneri, ubi*

de Incubis, & Succubis. 47.

Cap. III. *Ponitur solutio aliorum argumentorum,*
& conclusionis exordium. 53.

Cap. IV. *An potuisset natura alia ratione, quàm*
per Veneris congressum, generationem homi-
num administrare, & an sponte, siue ex putri
ijdem, aliæque perfectæ animalia oriri valeant.
56.

Cap. V. *An Vipera, Mustela, Cornix, pisces, &*
alia quæpiam ore concipiant, ut summi etiam
auctores affirmare videntur. 61.

Cap. VI. *An verum sit, Perdices fœminas absq;*
coitu maris concipere, ut videtur dixisse Ari-
stoteles Zoographus: ubi etiam de ouis hypene-
myis, atque murium incredibili fecunditate.
65.

Cap. VII. *An verisimile sit, quasdam equas, libi-*
dinis æstro percitas absque masculo, solo ven-
to, concipere. 69.

Cap. VI. *Posse etiam homines concipi spiritibus,*
tantum seminalibus à viro, & muliere emissis
absque vlla genitura effusione, ut supradictum
est de perdicibus. 73.

Cap. VII. *An Auerrois illa puella in balneo, in*
quod semen viri deciderat, concipere potuerit.
83.

Cap. VIII. *De Apum præclara generatione, &*
regeneratione. 87.

Caput. IX. *An verum sit, Phœnicem, & Semen-*
dam auem rogo regenerari; ubi item de Rana
Gyrina, Bombycis, & Conchæ miro ortu, &
interitu. 89.

Cap. X. *An in statu innocentia futura fuisset*
hominum generatio per Veneream commixtio-
nem. 93.

Cap. XI. *Vtrum in statu innocentia apud illa*
paradisi Tempe omnes planè viri, & mulieres
indifferenter generationi dedissent operam. 96.

Cap. XII. *An homines, & bruta statim creata*
generationi obierint munus. 98.

Cap. XIII. *Quando institutus fuerit actus gene-*
rationis, & an primi parentes in paradiso
terrestri liberis operam dederint. 100.

IO. BENEDICTI

SINIBALDI

LEONISSANI

Archiatři, & Professoris Romani.

GENEANTHROPEIAE,

idest

DE HOMINIS GENERATIONE.

LIBER SECVNDVS.

*De Principijs Generationis humanæ, viro nempe, & muliere,
eorumque ad Venerem aptitudine, atq; coniugio.*

Ad Illustrissimum, & Reuerendiss. D.

D. FAVSTVM POLVM ARCHIEPISCOPVM
Amasiæ, & Pontificiæ Domus Præfectum vigilantiss.

NGRATI animi vitio non immeritò insimulari possem, Illustrissime, & Reuerendissime Præsul, si quæ altamente officia erga me tua dudum seruantur, aliquando, cum licet, non patefacerem, & viuis etiam caracteribus non exprimerem; siquidem, auctore Seneca, ingratus non est, qui beneficium non reddit, sed qui se accepisse, non fatetur. Enimuerò sub tuo patrocinio Romæ hætenus vixi, & reliquam adhuc ætatem fortè meliori-

bus auspicijs traducere confido. Quandocunque enim rerum mearum occasio tulit, ad benignitatis tuæ Asylum protinus confugi, meque hilari fronte excepisti semper, studiisque meis fauere non egrè curasti; Si verò ex voto omnia non sum consecutus, id fortunæ meæ duntaxat iniquitati, aut exilibus meritis acceptum refero. Prodit iam in hoc Orbis emporium prima quædam studiorum meorum seges, quam tibi etiam, Antistes Illustrissime, delibandam offero, vt si bene quicquam gutturi tuo sapiat, aliquando tanquam
post

105a
postcænum, & feras, ut ille ait, epidipnidas apponere non graueris Urban
Pontifici Gloriosissimo, qui, ut nosti, antequam Pontifex renunciaretur, pr
mis adolescentiæ meæ studijs, cum in Spoletano Seminario conuictorem age
bam, benignissimè fuit, & nuper in hoc Almo Urbis Athenæo Medicina
Practicæ me inter alios nuncupauit. Agnosceret fortè Urbanissimus Princeps
in hisce primitijs, nec despiceret, antiqua illa meæ pubertatis semina sub fa
gentissimi eiusdem Solis influxu haud inauspicatò iacta, ac tanquam inde
exortas, sibi que propterea debitas fruges degustare saltem ore summo ne
quaquam dedignaretur; eo modo, quo immortales Dij, ubi vel balzama, ve
Hecatombes victimæ defunt, adorem despiciere non solent. Cæterùm id mi
hi optandum amplius relinquitur, ut emeritæ virtuti tuæ debitum præmiu
quamprimum referatur; tot namque labores in Pontificiæ Domus, in qua Maio
rem agis, regimine sustinuisti, tam accuratè cuncta semper ordinasti, tam sedul
grauissima Aulæ munia expleuisti, ut iure merito post alios honores Archiepisc
patus Amasiæ dignitate fueris insignitus, nec multo post apud Mariam Austri
cam tunc Reginam Vngariæ, modo Augustissimam Imperatricem, Ecclesiast
cam Ditionem peragrantem Apostolici Nuncij munere functus fueris glori
fissimè. Et quoniam æquam laboribus mercedem non denegant supremi,
æquissimi Principes, est adhuc, quæ fidei tuæ, diuturnisque laboribus prox
imè debeatur dignitas; quam ut foeliciùs consequaris, integram a vero Num
ne tibi valetudinem deprecor, sine qua neque honores, neque opes ampli
simæ quicquam beare mortales possunt. Vale.

GENEANTHROPEIÆ.

S I V E

DE HOMINIS GENERATIONE.

LIBER SECVNDVS.

De principijs generationis humanæ, viro nempè, & muliere, eorumque ad Venerem aptitudine, atque coniugio.

PROEMIVM.

PRINCIPIA generationis esse marem, & fœminam, secundo de generatione animalium edisserit Aristoteles. Cum enim in qualibet actione, duo requirantur necessariò, subiectum, seu materia, & efficiens; mas efficientis

munere fungitur; fœmina etiam ipsa efficienter, minus tamen principaliter concurrit, materiam

Autem generationis primariò præstat. Cognitio autem horum principiorum vsque adeò præmittenda videtur, vt sine illis reliqua intelligi nequeant, & prorsus ignorari, necesse sit. Siquidem ex Aristotele primo Physic. tex. primo. *Tunc putamus cognoscere unumquodque, cum causas primas cognouerimus, & principia prima, & vsque ad elementa.* Supra declarauimus; naturam necessariò, & congruè hominum generationem instituisse per maris, & fœminæ coniunctionem; igitur de his, vti generationis principijs in hoc secundo libro agendum erit, omisissis interim inutilibus quæstionculis, quæ circa virum, & mulierem poeticè magis, quàm philosophicè agitari possent.

TRACTATVS PRIMVS.

De ratione sexus.

PRÆLOQVIVM.

IN omnibus rebus reperiri sexum affirmarunt plerique; sed in primis Dioscorides, Plinius, ac Theophrastus, & alij omnibus herbis, plantis, lapidibus, metallis etiam sexum delineant. Imò Egyptij vel ipsis Zodiaci signis, & figuris sexum non denegarunt: aiunt enim, quod nisi penès illa fiat coniunctio sexus, nulla apud nos fit generatio. Verùm quicquid sit de istis, illud ratum habere debemus, in cunctis animalium perfectorum speciebus vtrumque sexum reperiri; in imperfectis verò non necessariò distingui: quod expressum legimus apud Aristotelem quarto de historia animalium capite vndecimo his verbis. *Sexus autem masculinus, femininusque non in omnibus animantibus est: sunt enim quibus id desit, ac similitudine quadam & parere dicantur, & ferre vterum: se-*

Cusus ergo discrimen in animalibus, quæ vitam stabilem viuunt, aut omnino in ijs, qui testæ integuntur, nullum omnino est. Distinxit ergo & in hominibus sexum artifex infinitus Deus; cum producto primo parente e limo dixit: *Non est bonum hominem esse solum, faciamus illi adiutorium simile sibi.* Quare, injecto extatico sopore in Adamum, tulit vnam e costis, & carne circumuestiuit, mox obtulit illi, qui statim dixit: *hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea.* Sed cur Deus dixerit, non esse bonum hominem esse solum, hæ sunt rationes; prima quidem, quoniam est ille animal sociabile, vt hac sola societate maximè, Tullio teste, præstet belluis. Secunda quia ex homine absque muliere non resultasset bonum, nimirum proles: bonum etenim est sui diffusiuum; nequaquam autem diffundi potuisset, nisi adiutorium illi congenitum foret, mulier videlicet. Quocirca (& est tertia ratio) ipsemet homo expers extitisset maximi boni, quod est producere sibi simile, & suam

suam imaginem exerere in prolem, qua ratione diuino enti maximè assimilatur. Vnde Aristoteles 2. de Anima tex. 34. sapientissimè aiebat. *naturalissimum enim operum, quæ in uiuentibus quacumque perfectæ, & non mutilata sunt, aut generationem spontaneam habent, est facere aliud, quale ipsum, animal quidem animal, plantam autem plantam, ut ipso semper, & diuino participant secundum quod possunt.* Multa igitur ad sexum spectantia in primo hoc tractatu iucundo stylo, ut reliqua pertractare decreui, quatenus nihil ad operis perfectionem vlllo modo desit, & lectoris auido ingenio plenè satisfiat.

CAPVT I.

De hominis eminenti perfectione, ac diuina propemodum excellentia.

ANTA est hominis excellentia, ea perfectio, ut qui vellet eas adamussim describere, opus haberet maximum implere volumen; siquidem hominis præstantia vndequa; relucet. Enim uerò si respiciamus corpus, quàm concinna fabrica? quàm nobile ædificium? quàm consona symmetria? confluxus vnus, conspiratio vna, consentientia omnia, dicebat Hippocrates. Et quidem quis non admiretur in eo excelsum opificium, diuino sanè consilio patratum? Quis, nisi cæcus Tyresias, non videat etiam cum stupore membrorum structuram, venarum texturam, humorum mixturam? quis non iudicet, eum diuinum opificem, qui tot organa perfecit, disposuit perfectæ, connexit disposita? Discat, qui nescit, ex anatome viscera, & fibras, neruos, ac tendones, membranas, & cartilagineas, carnes, venas, arterias, ossa, periostia, spiritus, & sanguinem. Aspiciat, si placet, in ædificij summitate caput, ceu turrem cum suis custodibus, qui sunt vigiles oculi; & hic mihi in mentem veniunt Alexandri Aphrodisæi, aut si mauis Traliani verba quædam lib. 2. problematum registrata, quæ sunt. *Considerandum porro mihi aliud diuinum opus; cum enim animam à corpore cælesti, & diuino demissam terrestri corpore claudere oporteret, descensum ipsi excogitauit per corporis figuram, constructionem, & colorem. Ipsum enim caput rotundum formauit, tanquam paruum quoddam cælum: Cerebrum verò purum, ac perlucidum construxit, largitus spiracula septem, velut fenestras pro planetarum numero; Denique superposuit toti corpori, quia Cælum eminet rebus omnibus, generationi, & corruptioni obnoxius. vide problema 68. Cor ipsum intueatur, ut regem in medio Ciuitatis: præcordia,*

A vt famulos; hepar, & ventriculum, ceu dapfiles dispensatores: cæteros artus, ut subditos, & mancipia. Nam tametsi ex sanguine menstruo, & semine, ut Galen. 3. de vsu partium loquitur. *Immortale animal, aut impatibile, aut semper mobile, aut splendidum, & pulchrum, æquè ac sol est, non potuerit constitui, in ipsa tamen vilitate materiæ conditoris ars splendet. Attonitum enim facit idiotam quidem materiæ; artificem autem pulchritudo artificij; etenim Sol, & Luna diuina quidem, & cælestia sunt corpora: nos autem terræ statuae; opificis tamen industria in utroque æqualis.*

At si animum contemplemur, quid illo diuinius? *Mente*, dicebat Tullius 3. officiorum *nihil homini dedit Deus ipse diuinius.*

Ignis est ollis vigor, & cælestis origo. Desuper enim accedit, immediatè productus, & inspiratus à Deo ad corpus informandum.

Hic clausit membris animos,

Celsa sede petitos.

Boetius canebat.

Quid plura dicam? Præ animi excellentia, seu diuinitate quadam confusi ferè omnes Philosophi, quid statuerent de illo, prorsus hærebant. Zeno ignem esse, arbitratus est: Xenocrates, *numerus*: Plato, *substantiam intellectiuam*: Aristoxenus, *intentionem armonicam*: Euripides, *Deum*: Pythagoras *numerus seipsum cientem*: Thales, *naturam irrequietam*: Aristoteles vocauit *Entelechiam*.

C Quod si demum hominem consideremus, ut ex his duabus partibus compositum quoddam, iure dici potest cum Plotino, hunc esse *quoddam vniuersum*: cum Trismegisto, *magnum mundi miraculum*, & cum omnibus Philosophis, *microcosmon*: & iure quidem, quando reperiuntur in eo harmonia quadam conuenientia omnia, quæcunque in megalocosmo spectare licet. Etenim humores re ipsa comparantur elementis, caput Cælo, mens soli, duo lumina duobus polis, cerebrum cardini, cogitatio motui perenni, cor ipsum centro. Rursus respondent labores ventis, fletus pluuiæ, nubibus perturbationes, risus serenitati. Pubertas concinit veri, iuentus ætati, virilitas autumnus, senium hyemi, Dextra Orienti, sinistra Occidenti; collum Meridiei, crura Septentrioni. Tandem homo continet eminenter gradus, & virtutes mundi elementaris: vegetat cum plantis, sentit cum brutis, intelligit cum Angelis. Sed age paulò maiora canamus. Homo, dicebat Aristoteles quarto de partibus animalium capite decimo. *Animalium omnium erectus est, quoniam eius natura, atque substantia diuina est, officium autem diuini est intelligere; atque sapere.* Inde Boetius metro 5. lib. 5.

Vnica gens hominum celsum leuat altius cacumen,

Atq; leuis recto stat corpore, despicitq; terras.

Et

Et Ovidius

Pronaque cum spectent, &c.

Hic adhuc idem absolutissimus homo cœlesti in-
super mundo, & orbibus æthereis, quos ore su-
blimi intuetur, affabrè conuenit; vt propterea
verificetur in eo illud Platonis: omnia in omni-
bus reperiri, in cœlo terrena; sed modo cœlesti,
in terra cœlestia, sed modo terreno. Attendite
consonantiam. Quod Solem regit, & mouet
immortale est: immortale etiam, quod animam
rationalem, & corpus hominis regit, & mouet.
Sicuti Solares spiritus illabentes in terram, hu-
ius particulas omnes & vegetat, & fouet; ita
prorsus humani spiritus per vniuersum corpus
distributi, singulas huius partes, & membra &
vegetat, & fouet. Crescente lunari radio, cre-
scunt etiam aquarum motus: crescente quoque
spiritu animali, corporum, & humorum crescunt
motus. Vt Iouis virtus in Cœlo rebus terræ
non parùm est benefica; sic naturalis in homine
facultas corporis functionibus mirificè propi-
tiatur. Vt sol percurrens quatuor Zodiaci car-
dines, res naturæ variè afficit, ac mutat: Sic na-
tius calor per quatuor ætatum tempora pro-
grediens res animi, & corporis diuersimodè af-
ficit, atque immutat. Vt solis motu, & spiritu
mundus carere nequit; ita, & motu, & spiritu
vitali cordis corpus carere non potest. Sicut
Planetarum motus, & varius est, & multiformis:
ita humorum corporis motus varius est, ac
multiformis. Vt ignes ætherei elementis, ceu
instrumentis, vtuntur; sic humanus animus spi-
ritibus, & sensibus, vt suis vtitur instrumentis;
Vt lunæ corpus, vel facies per tempora muta-
tur: sic etiam corpus hominis per certas immu-
tatur ætates; Cœlum finem habebit, & transi-
bit: humanum etiam corpus interibit. Sed lon-
gum foret omnem conuenientiam prosequi. Vi-
de plenius Mizaldum de harmonia corporum
cœlestium, & humanorum; vt meritò hinc de
homine dici possit cum psalmographo. *Minuisti
eum paulominus ab angelis, gloria, & honore co-
ronasti eum, & constituisti eum super opera ma-
nuum tuarum.* Sat erit in eiusdem gloriam tan-
quam breui epologo dixisse, hominem ad imagi-
nem & similitudinem Dei productum esse, vt si-
cut reperiuntur in Deo tres personæ in vna es-
sentia: ita in homine tres potentia in vnica in-
sunt anima; Demum addamus, hominem mun-
di epitomen, & ornamentum esse, sine quo me-
galocosmos, id est, magnus mundus vndequaquè
perfectus, & absolutus dici non posset. Hinc
Ouid. 1. metamorphoseos.

*Sanctius his animal, mentisque capacius alta
Deerat adhuc, & quod dominari in cæte-
ra posset,*

*Natus homo est, siue hunc diuino semine
fecit*

Ille opifex rerum, mundi melioris origo.

A Dicamus tandem cum Cicerone 1. de legib. *Hoc
animal prouidum, sagax, multiplex, memor, ple-
num rationis, quem vocamus hominem præclara
quadam conditione à supremo Deo esse generatum.*

Erubescant inde hominum naturæ calumnia-
tores, blaterantes, humano soli generi illam fuisse
nouercam, quòd nudum, imbelles, imbecille,
inerme, & omni ex parte egenum, produxerit.
Nempè eos magnus naturæ indagator redarguit
Aristoteles 4. de partibus animalium cap. 10. vbi
hæc appositè leguntur. *Qui autem hominem non
benè, sed deterrimè omnium animalium constare
aiunt; nudum enim, atq; inermem creatum referunt,
non rectè id sentiunt: cætera enim animalia vnum
auxilium habent, idque nullo pacto possunt per-
mutare, sed quasi calceata semper dormire, ac om-
nia agere, nec vestitum vnquam deponere plenio-
rem, neque arma mutare, quæ semel acceperint,
neceffe est. At homini multa habere auxilia licet,
eaque subinde mutare. Arma etiam, quæ velit,
& ubi velit, capere potest; manus enim, & unguis
est, & ungula, & cornu, & hasta, & ensis, &
quoduis aliud genus armorum, aut instrumento-
rum, quippè quæ omnia hæc sint. quoniam omnia,
& sumere potest, & tenere. Ideoque summo
etiam iure Sallustius de bello Iugurt. scribebat.
falsò queritur de natura sua genus humanum,
quòd imbecilla, atque æui brevis, sorte potius,
quàm virtute regatur; nam contra reputando, ne-
que maius aliquod, neque præstabilius inuenias,
magisque naturæ industriam hominum, quàm
vim, aut tempus deesse.* Si quæras, cur solus ho-
mo factus dicatur ad similitudinem Dei, cum
cæteræ insuper creaturæ creatoris aliquam simi-
litudinem ferant? Ideò est, quia maiorem gestat
homo Archetipi similitudinem; cum enim de se
dicat protoplastes Deus. *Ego sum via, veritas,
& vita.* quibus verbis gradus essentia, vitæ, &
sapientiæ describuntur; quædam creaturæ parti-
cipant solum essentiam, vt inanimata: quædam
essentiam, & vitam; vt plantæ, necnon bruta:
quædam essentiam, vitam, & sapientiam, cuius-
modi est homo; idcirco antonomastice is Dei si-
militudinem habere dicitur. Quo consilio ap-
pellatus à multis fuit Dei anulus, & numisma.
D Vtinam, utinam ille à Deo, cæloque deuius ter-
rena hæc non respiceret, quorum contagio
vis illa diuina caligat, stupet, alisque nudatur,
quarum flabello, (sapientiæ scilicet, & virtutis)
æthera scandit: Ideoque Boetius metro primo
libro 4.

*Sunt etenim penna volucris mihi,
Quæ celsa conscendant poli,
Quas sibi cum velox mens induit,
Terras perosa despicit.*

Etenim Zoroaster ex doctrina Chaldaeorum,
dicere solebat, alatum esse hominis animam, fra-
ctis verò alis, ac gradu deiectam in elementa fer-
ri præcipitem, tum illis succrescentibus in gra-
dum

dum reponi; & ad superos reuolare. Vide Rhodiginum lib. 17. vbi ad hæc multa.

C A P V T II.

An Vir, & Mulier accidentaliter tantum, & per sexum differant.

VIRILEM, fœmineumque sexum genitalibus mēbris distingui, natura voluit: Viris enim colem, mulieribus vas conceptionis tribuit, quibus alter ab altera distingueretur: neque alia prorsus specifica intercedit differentia, nisi hæc, quod vir destinatus à natura est ad agendum, ad patiendum verò mulier. Consuevit enim natura sagax in quolibet genere agens, & patiens coniungere, vt agendo, & patiando ad bonum vniuersi, & propriæ naturæ perpetuitatem similes effectus gignere valeat; vt proinde Platonis opinio nullo pacto audienda sit, qui 6. de legibus ait, fœminam aliud genus hominum esse, & differens, nobisque insuper natura occultius, & versutius propter imbecillitatem, atque ita minus ordinari posse; nisi fortè Plato velit, vt videntur sonare eius verba, mulierem esse genus hominum differens à viris, non quidem specie, sed sexu, & moribus; patet, vel ex eo, quod ait, esse genus hominum diuersum; homo autem non constituit genus, sed speciem: & hic est vulgaris loquendi modus, quando scilicet accidentariam aliquam differentiam significare volumus, vt dicamus aliquem ab aliquo differentem esse, & alterius generis; putà circa mores, & corporis, animique qualitates. Quod si dicatur ex Aristotele in lib. 4. de generatione animalium: fœmina naturaliter est contraria mari, igitur diuersæ speciei esse debet; siquidem quæ sunt sub eadem specie, non sunt contraria. Respondeas primò quidem, eundem Aristotelem alibi dixisse, inesse homini cum muliere maximam familiaritatem secundum naturam. Secundò addas, nullam speciem quantumvis differentem alteri essentialiter contrariam esse; substantiæ enim nihil est contrarium; philosophum autem non sentire de contrarietate naturæ; verum de contrarietate morum, & sexus; qua ratione mulier nimium cerrè distat à viro. Aristotelis enim verba hæc sunt. *Contrarium autem maris fœmina est, videlicet qua alterum mas, alterum fœmina est.* Namque vir fortis est, mulier imbecillis; vir calidus, mulier frigida: perfectus vir, imperfecta mulier; vir sagax, & prudens; mulier vana, & imprudens: vir doctus, indocta mulier: vir sibi constans, mulier levis, & varia: vnde Poeta.

Varium, & mutabile semper fœmina.

Vir tandem bonus; mulier callida, & versuta. hinc Propertius eleg. 2.

Sed vobis facile est verba, & componere fraudes:

Hoc vnum didicit fœmina semper opus.

Quod etiam non præterijt Aristoteles, qui dixit, mulierem melioris pietatis esse, quàm virum, sed maioris inuidiæ, & vafriorem viro. Et ille, qui mentiri non potest, sapientissimus Salomon Ecclesiast. cap. 15. eandem veritatem testatur ea parabola. *Breuis omnis malitia super malitiam mulieris.* Venit in mentem pulcherrimum illud Claudiani epigramma, si rectè memini.

Cuncta sub astrigero regnantia crimina Cælo

Nutrit in aternos fœmina nata dolos.

Et infra.

Aere quot volucres insūt, quot littora cœche.

Tot mala, tot fraudes mēs muliebris habet.

Vt meritò hinc suauissimus Menander dicat, Prometheus illum ad saxum torqueri, non quod æthereum ignem clam furatus sit; sed quia grauius malum inuenerit, putà fœminam, omnium humanarum calamitatum originem, & orbis exitium: hi sunt lepidi versus.

Ergo immerentem dicunt Prometheus

Pendere fixum Caucaſi de rupibus?

Repertus ignis huic, aliud nihil boni;

Sed quod Deos odiſſe cunctos, credidi,

Inuenit idem fœminas, o Dii boni,

Genus scelestum!

Hac igitur de causa potest mulier modo quodam dici animal ab homine diuersum, ac differens; verè autem non nisi per sexum distinguitur; Sed quæres, quid sit formaliter, esse distinctum sexu tantum? nihil profectò aliud, quàm duas eiusdem speciei personas esse inuicem per organa generationis diuersa ordinatas, vnā ad agendum, alteram ad patiendum. Dixi eiusdem speciei, quia alioquin non fieret vnum per se, si diuersi generis coniungerentur; vel saltem refutaret tertia quædam natura differens ab vtraque, vt euenit in commixtione asini, & aquæ, ex quibus oritur mula, media quædam ab illis natura. Quo etiam euentu datus est locus illi proverbio: *Quid noui affert Africa?* In hac enim regione teste Aristotele 8. de historia animalium cap. 28. magna est aquæ penuria, vt proinde plura diuersæ speciei animalia necesse habeant in vnum locum ad bibendum cōuenire; qua occasione voluptatis illicio tracta coniunguntur etiam, & genialiter miscentur; ex quo tertium quoddam animal mediæ naturæ concipitur, spectatoribus nouum. Dices ex Aristotele, mulier est sicut materia, vir sicuti forma; igitur sicut forma plusquam specie differt à materia, sic quoque dicenda videtur mulier à viro differre. Soluetur dubitatio, si dixerim, Aristotelem dixisse mulierem esse sicuti materiam, & virum, vt formam

nam, quatenus vir, & mulier ad agendum, & patiendum inuicem ordinatae sunt, perinde ac forma, & materia institutae sunt à natura ad vnum compositum; nequicquam autem opinatur Philosophus, habere penitus eandem naturam cum illis, utitur enim similitudine, in qua non est necesse, ut omnia ad vnguem conformentur assimilato; quod manifestissime etiam probatur verbis Aristotelis 1. de generatione animal. cap. ultimo. ubi ait: *Et quanquam diuersa sunt animalia mas, & foemina, tamen specie idem sunt, verbi gratia homo utrumque.*

CAPVT III.

An foemina sit mas laesus, occasionatus, & monstrum Nature, ut videtur significare Aristoteles.

IDEO Peripateticorum audacem turbam, fortè etiam Archiphon ipsum Aristotelem nimis mordicus in foeminum sexum sequi, & audio palam effutientem, mulierem esse naturae *παράβασις* marem laesum, occasionatum, atque etiam monstrum naturae ipsius, siue dicas *παρεργον*, à quo forsitan didicit Marullus occinere in epigram.

Nec nisi natura foemina crimen erat.

Tales autem nomenclaturas foeminae legere est apud Aristotelem 2. de generatione animal. cap. 3. & 4. de generatione eorundem cap. 2. & alibi. Horum verò nominum Assertores nituntur probare opinionem hoc, vel simili modo. Omne occasione natum est monstrum, ut est in 2. phys. sed mulier occasionaliter producit; ergo est monstrum. Minor videtur esse certa: quandoquidem si vir muliere, & communiter mas foemina perfectior existit, natura autem ex eodem Aristotele de iuuentute, & senectute ex possibilibus semper facit, quod melius est; sequitur, ut quotiescunque gignitur foemina, frustratur à suo fine natura, ex mala dispositione materiae, ob quam uirum, & marem, quem producere intendebat, perficere nequirit; ideoque videtur non absque ratione Aristoteles nuncupasse foeminam, & laesum marem, & occasionatum. Et quidem haec eadem ratio est, cur antiquitus Deo nullum animal foeminini generis in holocaustum offerretur. Quia videlicet ut habet D. Thom. 1. 2. quest. 102. art. 3. foemina est animal imperfectum. Atqui ex alia parte quis ausit affirmare, mulierem esse monstrum? siquidem à Deo producta illa est: absurdum est autem cogitare, Deum Protoplastam infinitum producere monstrum, & imperfectum quicquam. Praeterea si monstrum, ut habetur in Physicis

A illud est, quod minus intenditur à natura, quodque rarissime contingit; utique mulier, eo quod à natura de generatione sollicita non minus, quam vir desideretur, cum absque muliere fieri omnino nequeat generatio, ut satis probatum est; & quia non raro, sed saepissime, & fortè frequentius, quam vir editur in lucem, nullatenus nomine monstri appellari debet. Verum enimvero, ut vndeque soluta quaestio reddatur, necnon veritas, omni furo exempta, magis elucescat, animaduertendum est, duplicem esse naturam ex recta Philosophantium schola, alteram vniuersalem, particularem alteram. Natura vniuersalis nihil est aliud, quam communis, & vniuersalis causarum dispositio, dependens immediate à Deo. Particularis verò est cuiusque rei essentia, apta producere aliquid. Iam si consideremus foeminam in ordine ad naturam vniuersalem, quae dependet ab ipso Archetypo, & prima causa; profectò non monstrum, sed perfectum animal dici debet, quando & à Deo creata fuit, & ab ordine vniuersali naturae propter generationis opificium semper intenditur; Quid enim; nonne genus humanum deperiret, si mulier deficeret? Aut num possent homines à terra produci, ut Plato in ciuili Hospite, & Socrate colloquentibus, annuere videtur? Haurio hancmet veritatem ab ipso Aristotele, qui secus appellat foeminam, & marem laesum, & occasionatum, & simili modo; nam 4. de generatione animal. cap. 3. haec scribit. *Sed initium primum degenerandi est, foeminam generari, non marem; Verum hoc necessarium est naturae, genus enim seruare oportet eorum, quae foemina, & mare distinguuntur; sed cum fieri possit, ne aliquando semen superet maris, aut ob aetatem iuuenilem, senilem uè, aut ob aliam eiusmodi causam, foeminam ob eam rem gigni necesse est, scilicet ad causam, cuius gratia, & finem, quamquam per accidens necesse est, nam principium hinc sumatur oportet.* Ceterum si foemina consideretur, ut effectus naturae particularis potest aliquo modo imperfecta nuncupari, degenerare, & mas laesus: quandoquidem sexus masculinus, ut perfectior intenditur semper. Hinc D. Thomas in prima quaest. 92. artic. 1. *foemina, inquit, per respectum ad naturam particularem est aliquid deficiens, & occasionatum, quia virtus actiua, quae est in semine maris, intendit producere simile perfectum secundum masculinum sexum, sed quod foemina generetur, hoc est propter virtutis actiuae debilitatem, vel propter aliquam materiae indispositionem, vel etiam propter aliquam transmutationem ab extrinseco.* Siquidem, ut etiam dicit Aristoteles eodem ipso de generatione animal. *Ventus Septentrionalis coadiuuat ad generationem masculorum, australis verò ad generationem foeminarum;* ob extrinsecas videlicet qualitates contrarias; ut ideo prudentissime

Gal. 4. de usu partium dixerit. Oportebat quendam esse foeminam, nec credendum est, opificem partem totius generis nostri dimidiam, sua sponte imperfectam, ac velut mancarn fuisse facturum, nisi imperfectionem hanc magna quaedam utilitas fuisset secutura, quæ utilitas est generatio.

Insuper foemina, ausim dicere, neque modo explicato est monstrum, neque illi maris læsi denominatione iure conuenit; opinionis fundamentum hoc est: Illud dicitur monstrum, quod neque à natura vniuersali, neque à particulari intenditur: foemina ab vtraque intenditur: igitur nullo pacto monstrum dici potest: Assumpta propositio probatur; & quidem quod attinet ad causam vniuersalem dictum satis est supra; quod intendatur etiam à causa, & natura particulari, patet, quia intenditur à semine mulieris; vtriusque enim semen maris, & foeminæ conatur effingere germen simile secundum sexum. Quare cum primum in vterum binæ geniture confluunt nempe viri, & mulieris, continuo resultat inter illas certamen; hinc enim virile semen, ut virum pingat, quærit enixè, muliebri semen euincere; inde ex aduerso semen mulieris, ut mulierem effingat, virtutem virilis seminis nititur superare; adeo ut, si contingat viri semen vbertate, & spiritibus excellere, gignatur masculus; verum si contra facultas muliebris seminis sua præstet frigiditate, humiditate, & copia, foemella producat. Hanc veritatem insinuauit nobis magnus Hippocrates libro de genitura his verbis. *Et ex quacunque corporis viri parte plus prodierit in genitura, quam mulieris, partus ille magis similis erit patri; Vndeunque vero à corpore mulieris plus venerit, magis assimilabitur matri.* Huius quoque sententiæ fuit Aristoteles 4. de generatione animal. sæpius nuncupato cap. 3. vbi sic ait. *Quoties enim excrementum seminale bene concoctum in menstruis est, motus maris agit pro sua forma; itaque si superat, faciet marem, non foeminam, & similem ei, qui generat, non matri; sed si non superat pro ea, qua non superauit facultate, defectum faciet.* Profectò mutuatus est Aristotel. ut nostis, hanc opinionem ab Hippocrate in præcitato loco, quam tamen pluribus prosequitur, ut cuilibet obseruare fas est lib. & cap. notatis de generat. animal. sed clariùs adhuc idem Aristotel. 4. ipso de generatione animal. cap. 1. hanc sententiam expressit hac oratione. *Cum enim principium non superat, neque concoquere potest propter caloris inopiam, neque ducit in suam formam, sed tantisper superatur, mutari in contrarium necesse est. contrarium autem maris foemina est, videlicet, qua alterum mas, alterum foemina est.* Rursus eodem loco subiungit inferius. *Quoties igitur superat semen maris ad se ducit, cum superatum est, in contrarium demutatur, contrarium autem maris foemina est.* Id autem non

ita intelligendum est, ut arbitremur, à semine viri fieri motum, & alterationem aliquam, distinctam à semine muliebri; aut contra à semine muliebri motum aliquem citari distinctum à virili, esset enim contra Gal. 4. de usu part. siquidem cum primum vtraque semina commiscetur, ambo in vnum motum conspirant, ut ab eodè Gal. suadetur pluribus rationibus; sed alio modo censendum est, quod videlicet, cum primum genitura in vteri sinu commixta congregantur, quoniã disparibus qualitatibus saltem secundum intensiorem præditæ sunt, iuxta illas inuicem præliantur, donec habita ex vna parte victoria, tanquam vnum ad foetus efformationem concurrant vnanimitè: sed quoniam, ut inquit Plato in Ciuili; *Arduum est res magnas absque exemplis sufficienter ostendere*, & ea, quæ ad generationem spectant, magna nimis, & præclara existunt, ideò hoc vtar exemplo. Sicuti dum miscentur portio aquæ frigida, & portio aquæ calide, statim inter qualitates exurgit pugna, quousque vna, aut altera earum debelletur, seu vtrisque refractis media quædam resultet qualitas, quæ mox apta est in alio subiecto sui similem producere. Ità prorsus cum viri semen præcalidum potentia immiscetur muliebri, virtualiter frigidum, continuo prælium exoritur inter illa, adeò ut muliebri semen nitatur superare virile; hoc autem euincere muliebri, cõtendat, quousque vnius habita victoria, foemina, vel mas generatur; nam si præualuerit spiritibus, & vbertate virile semen, masculus depingetur; si verò frigiditate præpolleat muliebri, fingetur foemina. Quod verò contingat aliquando virile semen, quod per se masculum geniturum erat, alterari, vel à semine muliebri, vel aliundè, ita ut foeminam progignat, vel contra, patet ex Galeno de usu partium, vbi hæc habet. *Siquidem fieri potest, ut etiam si initium à foemina sit perfectum semen, quod alioquin foeminam erat generaturum, à dextra matrice calfactum foetum efficiat masculum; contra quod masculum erat geniturum, à sinistra refrigeratum in contrarium transmutetur, &c.* ut proinde diceret Parmenides; *Dextris quidem pueros, sinistris verò puellas.* Et est idem, quod in Aphorismis legitur apud Hippocratem. Quapropter ut concludamus, foemina, quoniam à complexione seminis muliebris effingitur per se iuxta finem suum, hinc est, ut nec mas læsus, vel occasionatus, aut monstrum vllatenus dici debeat; sed effectus necessarius, & absolutus, quamuis viri semen illam neutiquam excuperet; quandoquidè sicut pluralia cet elementa ad mixtum aliquod componendum conueniant, vnum tamen prædominio excellit, à quo illius mixti temperamentum denominatur, neque idcirco mixtum idem occasio natum, aut monstrum dicitur respectu aliorum elementorum, quæ temperiem illam à prædomi

nio postulabant; ita prorsus cum bina semina viri nempe, & mulieris ad prolem producendam conspirant, vnumque eorum præstat tamen, gignitque conceptum simile secundum sexum, haud ex hoc fetus ille monstrum, & occasionatum aliquid censeretur, respectu alterius virtutis, quæ contrarium sexum poscebat; alioquin cum in vnaquaque rerum generatione contrariæ inuicem qualitates decerent, vnaque remaneat victrix, omne id, quod generatur, dici deberet monstrum, siue *παράβασις, ἢ παρὰ φύσιν*, quod non modo à ratione nimis alienum est, verum & valde absurdum. Adde, quod cum in statu innocentie, ut est apud D. Thomam, & Molinam, quando particularis etiam natura, nullo vel crimine, vel defectu commaculata extitisset, mulier non modo genita fuisset, verum, ut inquit Molina lib. de opere sex dierum disp. 30. ex D. Tho. prima parte q. 9. art. 2. Durando, Gabriele, D. Bonaventura, & alijs, non plures homines, quam mulieres productæ fuissent, imo, ut placet Pererio lib. supra Genesim in eodem, partu semper vir, & mulier simul editi fuissent, monstrum, & mas lesus nulla ratione illa appellari potuisset; tunc etenim natura particularis, haudquaquam suo fine frustrata fuisset.

Potest insuper alia fieri consideratio; & quidem si femina viro comparetur, eò quod frigidior illa est, hic verò calidior, potest aliquo modo ipso viro imperfectior nuncupari, cuius causa perfectionis est exuperantia vitalis caloris, ut placet Galeno 14. de usu partium, qui calor, ut idem ait, est nature primum instrumentum; sed eo modo erit imperfectior, quò vnus vir differt ab alio ob frigidum temperamentum. Verum si respiciatur eadem mulier, ut principium alterum generationis, ad cuius opificium necessario conspirat, utique perfectissima dici debet, & nature necessarius effectus; omne autem necessarium perfectum, & absolutum est; quare nec monstri, nec lesi maris nomenclatura vocari debet. Nam frigiditas maior in feminis nullo modo arguit in ijs imperfectionem, & ratio testis, quoniam ex necessitate nature frigidiori habitu constitui eadem debent, ut enim Galen. 14. de usu partium scribit, fetus ipse materiam postulat copiosam, non modo ad primam sui constitutionem, sed ad omne etiam deinceps incrementum; proinde duorum alterum accipiat, aut ipsius utero gerentis alimentum accipiat; aut superfluum accipiat: verum quidem, non erat melius; superfluum vero assumere non poterat, si femina fuisset calidissima; discerneret enim ipsum sic, & facile frigidior eam eousque fieri satis fuit, quoad alimentum, quod coxisset, ac confecisset, totum discutere non posset, quod enim est frigidius, nec concoquere quidem potest, quod verò plene est calidum, ut concoque-

re, ita discutere valide potest. Quamobrem nec ipsa comparatio, quoad caliditatem inter virum, & mulierem huius insinuat imperfectionem, quoniam vir calidior, mulier necessario frigidior produci debuit; sicuti exempli gratia, elementum aquæ dici non debet, facta comparatione ad ignem, imperfectum, eo quia caliditas sit frigore excellentior; siquidem natura, & essentia aquæ est, ut sit frigida, & non calida. Nempe ex Aristotele in metaphys. essentia sunt sicut numeri: numeri autem ex leui additione immutantur, ut si ternario unum addas, illud cesset, & fiat quaternarium; ita prorsus si muliebri essentia, quæ frigidiorum habitum exposcit, fortis caliditas, & præcellens addatur, non amplius femina, sed uir illa sit. Hinc sapientissime Galen. de usu partium dicebat. *Ars natura hic quæ est admiranda, quæ nihil, ne in feminis quidem fecit minus, quod maius esse oportebat, neque rursus maius, quod minus esse conueniebat.* En ergo qua ratione femineus sexus nec lapsus, nec monstri, nec maris occasionati nomine male audire debet. Sed præter institutum nimium in re scholastica prolapsus est calamus. Hanc unam oro veniam.

CAPUT IV.

An sint Hermaphroditi, & Androgini.

HERMAPHRODITVS Mercurij, & Veneris filium sonat, Mercurius enim *ἑρμῆς*, Venus *ἀφροδίτη* græcè dicuntur, à quibus compositum est nomen, vnde versus apud Ausonium.

*Mercurio genitore satus; genitrice Cythera
Nominis ut mixti, sic corporis Hermaphroditus.*

Hunc finxerunt Vates mythographi in Cariam vagabundum ad limpidiſſimum Salmacis fontem aduentasse, cumque forma, & aspectu pulcherrimus esset, Salmacem eius amore illicet fuisset correptam, at cum nullis aut precibus, aut blanditijs ad voluptatem ipsa deflectere posset, simulato recessu post vepres, & vireta delituisse; adolescentem autem ratum, illam abiisse, nudum in fontem profuuisse; quod ut primum animaduertit Nympha, accurrit illico, & nudato corpore, brachijs arctissime complexa est adolescentem: verum eundem pertinacem adhuc exorare non ualens, à Dijs petijt, ut ex duobus corporibus in unum redigerentur, cuius precibus exauditis, aiunt, corpora eorum in unum coaluisse, inque eo utrumque sexum seruatum extitisse. Enimvero isthæc fabulosa sunt, sicuti etiam Tyresiam illum utranque partici-

passè naturam, actusque venereos utroque sexu exercuisse, ut fileam Caneum, de quo Virgil. 6. *Aeneidum*.

It comes & iuuenis quondam, nunc femina Caneus;

Rursus & in veterem fato reuoluta figuram.

Empedocles Agrigentinus, Philostrato autore, de se ipso dixit.

Et puer ipse fui, necnon quandoque puella. Sed hoc etiam, ut liberè fatear, fictitium credo.

Quæritur hic, num realiter dentur tales naturæ mixtæ, & an eas aliquando extitisse, aliqua possit vera historia comprobari. Profectò ancipites hæc naturas non raro accidisse, atque etiam in dies in lucem apparere, negari nullo modo potest; quando plenæ sunt omnium voces, plena historica monumenta, id fideliter testantia. Referam aliquam tantum ex melioribus notæ scriptoribus. Iacobus Ruef. libro 5. capite 3. de conceptione, & generatione hominis scribit, anno 1519. Tiguri Androginum natum esse supra umbilicum egregiè formatum, sed circa umbilicum rubeam carnis massam habentem, sub qua membrum muliebre; & infra hoc loco conuenienti, virile quoque. D. August. libro 16. de Ciuitate Dei capite 8. narrat, quibusdam nationis externæ utriusque sexus insitam esse naturam, & dexteram mammam virilem, sinistram verò muliebrem referre, vicibusque alternis coeundo & gignere, & parere. Lycosthenes lib. prodig. narrat, anno Domini 1486. ad Hidelbergam in agri Palatini pago Rorbachio gemellos duos natos esse, dorsis coherentes, & ambos hermaphroditos. Haly Rhodoam in comment. ad lib. 3. tech. Galeni testatur, se vidisse virum, qui veretrum, & testiculos, & vuluam mulieris simul haberet. Noui adolescens & ipse Romæ quendam Hermaphroditum Pharmacopolæ filium, cui, ut aiebant, in florenti, & iuuenili ætate tam cum viris, quam cum mulieribus consortium vetitum erat. De hoc Ioannes Faber, & Marcus Antonius Vlmus plenam retexerunt historiam; hos adeat audior Lector. Apud Columbum etiam Androgynos multos legere est à se obseruatos, cum in dissectione cadauerum, rum etiam viuentes; Cæterum plures hermaphroditos diuersis temporibus ortos quicunque scire cupit, legat Ioannem Schenchium libro 4. suarum obseruationum, ubi fit corollarium Androgynorum.

Sed antequam procedamus vterius, quæres, an in brutis etiam accidat isthæc sexus commixtio; & quidem belluas quoque utriusque genitalis participes reperiri, experientia compertum est. Currus Neronis, auctore Plinio, trahebatur ab equis hermaphroditis ad maiorem pompam. De cane, & equo hermaphroditis meminit Cardanus. Langius quoque in epistolis de

cervis utriusque membri consortibus testimonium præbet. Adeo ut temerè ageret, qui naturas hermaphroditas reiiceret. Verum quidem est, ut plurimum id genus homines unico tantum præualere pudendo, sæpè utroque impotentes esse; quod non ignorauit Aristot. 4. de generatione animal. capite 4. ubi sic loquitur. *Quibus gemina habere genitalia accidit, alterum maris, alterum feminae; ijs semper alterum ratum, alterum irritum redditur.* Et Ausonius ille in Epigrammat.

Concretus sexu, sed non perfectus utroque: Ambigua Veneris neutro potiundus amori.

Dignosci autem potest, quam particula vigeat, quoque sexu præpolleat ex ipsorum genitalium speculatione; etenim si virile instrumentum magnitudine, & aptitudine muliebri excedat, eoque ad Venerem commodè uti valeat, proculdubio hermaphroditus vir, & non mulier est habendus; at si fortè utroq; potitur, animaduertendum quodnam inferuiat magis, & commodius, necnon ad quod magis inclinet natura, & in quo fortius Veneris ardor persentiat, atque illud præpollere, dicendum est.

Cæterum hermaphroditorum quatuor extant differentiæ, tres in maribus, vnica in feminis, ut refert ex Leonide Paulus Æginas de arte med. libro sexto capite 69. Prima cum sub scroto interfemineo: secunda, cum in medio scroto genitalis muliebris forma pilis obtecta conspicitur: tertia quando in eodem scroto quasi muliebri genitali rima quædam assimilis existit; per quam vrina destillat. In feminis verò vna differentia est; cum nimirum supra ipsum genitale in pube virilis membri species apparet. Auicenna autem recensere videtur inter hermaphroditos illos, qui sexu carent utroque: hæc sunt eius verba libro tertio sen. 20. tract. 1. cap. 43. *Illi, qui est hermaphroditus non est membrum viri, neque mulieris, & de illis est, qui habent utrumque, sed vnum eorum occultius, & debilius, & descendet sperma ex vno eorum, absque alio.* Quamobrem duas tantum videtur constituere hermaphroditorum species, quarum vna sit utriusque genitalis carentia, altera verò utriusque possessio. Conciliantur Auctores si dicatur, quòd Paulus quatuor efficit Androgynorum differentias ex affectus, & loci, quæ occupant ratione. Auicenna autem duas tantum ponit species, considerato affectu non respectu diuersorum locorum, & ratione situs diuersi; sed solum secundum se, quoad intrinsecam rationem ipsius accidentis, & naturæ promiscuæ.

Quæres num hermaphroditus habeat foras pediculos viriles testes, & muliebres intus, ita ut quatuor testiculos obtineat? Dixerim habere posse, sed utrosq; imperfectos; iuxta sexum tamen, qui præpoller, hos potius, quam illos perfectiores obtinere. Quare si viri testes præualeant, hi erunt maio-

maiores, & magis manifesti; si mulieris longè magis occulti, & minores etiam. Quares adhuc, an Hermaphroditus habeat vterum? Eodem modo sanè dicendum; nam si fœmineus sexus præcellat, vterus aliquis inest; si virilis habitus præstet, vterus aut nullus erit, aut satis parvus, ineptus, & incapax, & hoc prorsus idem de vasis spermaticis asserendum est. Real-
 dus Columbus rem periculo comprobavit, in dissectione enim Hermaphroditi comperuit præparantia vasa ab aliarum fœminarum præparantibus vasis non differre; deferentia verò diuersa adinuenit; siquidem bipartita erant, & ex binis, quaterna natura genuerat, ex quibus duo, quæ erant etiam maiora, ad matricis concanum destinabantur, reliqua duo ad penis radicem, qui glandularum parastatum expers erat. Vide, plura apud ipsum lib. 15. de ijs, quæ rarò in anatomia contingunt.

Cur autem contingat, ut Androgini imperfecti, & ut plurimum utroque sexu inepti sint, ea ratio est, quia distrahitur natura ad plura, & consequenter singulis deest; non enim spiritus, & facultas gemino sufficere queunt genitali, nec adeò fortis est natura, ut valeat pluribus instrumentis influere, & humorem, caloremque suppeditare duplici semini. Quapropter erit omnimode, utriusque imperfecta virtus; ita tamen, ut neutra parte generare queat: nec secus credendum est; puto enim ridiculum, & simul impossibile, repertos fuisse Hermaphroditos, qui patres, & matres extiterint, actiuam, & passiuam generationem experti, ut enim Anicenna loquitur in 3. sen. 20. tractat. 1. cap. 43. *Peruenit ad me, quod & de illis est, qui agit, & patitur, sed parum verificatur.* Hieronymus tamen montuus lib. 1. cap. 6. hæc refert. *Ipsè noui Hermaphroditum, qui sequioris sexus, seu muliebris putabatur, viroque nupserat, cui filios aliquot, & filias peperit; nihilominus ancillulas comprimere, & in his generare solebat.* Sit veritas penes ipsum; nunquam ego adduci potero, ut credam; sanè poterant ab eo ancillæ calcari, sed ab alijs concipere debebant.

Tandem ex Paulo, & Auicenna Hermaphroditum lubet afferre curationem; & quidem Auicenna ait, affectum hunc sanari per incisionem membri occultioris, & regimen vulneris eius. Paulus autem scribit, quod illa species affectus, quæ maribus contingit, qua per scrotum vrina guttatim manat, insanabilis est, reliquæ uerò tres curationem recipiunt, excisis superfluis partibus eo modo, quo alia ulcera sanari consueuerunt. Quare hi duo auctores indicare videntur, affectum Hermaphroditicum esse speciem quandam ulcerosæ rimæ in maribus. Sed cur, dices, inciso uno membro, alterum inualefcit, & sexus deficit promiscuus? Ex eo est, quia spiritus, & facultas uno cessante in-

strumento, alteri sese totos dedunt, cui affatim deferuiunt; neque ad plura organa distracti deficiunt: eo modo, quo uno cessante, uel pereun-
 re sensu, alter, qui proximus est, intenditur magis: experientia enim undique probatum est, cæcos auditu pollere exquisito, surdos acuta magis, & ferè lyncea præstare uisione. Esto *πάρεργον*, legibus olim cautum esse, ut Hermaphroditi sexum, in quo manere uelint, eligere debeant, inflicta capitali pœna, si ab electo sexu discedentes alterius utantur consortio. De Hermaphroditis plura si fortè requiras, consule doctissimum Paulum Zacchiam libro 7. quæst. Medico legalium titulo primo, ubi nouas, & insignes etiam narrat historias ex propria obseruatione, aut si mauis Bahuinum, & Riolanum reuoluas, qui plenè hanc materiam exagitarunt.

CAPUT V.

Num intendatur à natura Hermaphroditus, & quomodo generetur.

SIT, ut dicamus, naturam intendere monstrum, & imperfectum, cuiusmodi est Hermaphroditus: quotiescunque enim aut mas, aut fœmina integri non producantur, natura semper à suo fine frustrari, dici debet. Quare Androgini non nisi ab agente prauè operante, & à materia perperam disposita eduntur in lucem. Quo ad modum uerò generationis: profectò leuis ratio est illa, quam non pauci afferunt, dicentes, tres in utero principales cellulas aperiri, in quarum dextera masculum efformari, in sinistra fœmellam, in media uerò mediâ naturâ, puta Androginû. Nam est quidê Hippocratis aphorismus, qui nos admonet, in uteri dextero sinu, ob maiorem caliditatem, quæ in eam influit regionem, frequentius mares concipi; in læua autem parte, ut in frigidiori quodam climate fœminas compingi: non tamen ait, in media regione produci Hermaphroditum. Quare nullo modo admit-
 tendus est medioximus ille sinus; quandoquidem duo tantum comperiuntur in muliere; quod uel ex eo deduci potest, quia in eadem non nisi duæ mammae apparent, est autem, ut inquit Galen. de usu partium: *id naturæ admirabile opus, numerum scilicet sinuum matricis æqualem esse mammillis, ita ut inde possit sufficienter demonstrari, quot sinus in suis, & canibus circa matricem sint, si uidelicet numeremus, quot mammas gerant.* Præterquamquod si isthec uera foret, & realis Androgini generatio, utique non ita rarò contingeret promiscuus ille sexus; liqui-

liquidem in mediam illam capsulam semen sepius illaberetur; os enim ipsius matricis in medio uteri situm est; quare cum seminis iaculatio per illud efficiatur, recta medietatem feriret ut plurimum, in qua, ut aiunt, hermaphroditus pullulat. Insuper si natura, ut clarum est, suum opificium nequaquam ad ipsum dirigit Androginum, quare in utero ad eiusdem generationem constituit locellum? Crimine tanto insimulari merito posset: preterquamquod septem ex aliquorum falsa sententia, ac precipue Gentilis, Nicoli, & Mundini in Anatomia sunt in utero cellulae, non tres tantum, nec tamen in omnibus locari contingit foetum.

Dicunt alij, & refert Auicennas lib. 3. fen. 21. tract. 1. cap. 12. quod si mulier a die ablutionis, idest fluxus menstrui impregnatur usque ad quintum diem, masculum concipit: a quinto ad octauum puellam; rursus ab octauo ad undecimum concipit masculum: ab undecimo vero supra, Hermaphroditum. Verum, & haec pariter opinio inutilis est, neque vlla probabilis ratione suaderi potest, nisi Pythagoricis nimium sententijs addicti magnam vim numeris tribuamus. Recipit nihilominus opinionem hanc Lemnius, dumque rationibus vallare conatur, insulsa nimis proponit: habet enim sic. *Primis diebus sordido humore repurgata vulua plus concipit caloris, quo virile semen coalescit, & in dexterum uteri sinum dirigitur, hepatis, dextrique renis vi attractoria, e quibus etiam sanguis calidus in alimentum futuri foetus deriuatur: Sinistra vero partes, utpote frigidiores, & sanguinis inopes statim a purgatis mensibus aliquid conferre non possunt, sed post quintum diem, usque ad octauum ex illis liene, & sinistro rene aliquid sanguinis confluit, quo foetus alendus est. ita cum istae partes vices suas obeant, cessantque dextra, ex situ loci, & alimenti frigiditate foemella effingitur. Post octauum dextra rursus operantur, masculusque progignitur; post quod dierum curriculum, quia ex omni parte promiscue sanguis prorumpit, & semen neutri parti associatur, sed in medio vulua fluctuat, hermaphroditum confusa inter se semina molliuntur.* Haecenus ille, qui si non probabilia, saltem ingeniosa commentus est. Adhuc non desunt, qui huius effectus nequeunt assequi causam, in astra originem referunt, ac potissimum in Veneris, atque Mercurij coniunctionem; sed haec astrologorum commentis relinquuntur. Sunt & alij qui asserunt, quod semen viri si calidum sit, a dextro teste fluat, & in dextrum uteri sinum decumbat, pingitur masculus; E conuerso si fluat frigidum semen, a teste sinistro, in locum sinistrum, producitur foemina; si vero ex utraque parte valentes qualitates delabantur, fiunt hermaphrodita. Verum & haec sententia consistere non posse videtur, liquidem difficile

est explicare, quomodo a dextro, & sinistro teste aequales dimittantur seminis qualitates, adeo ut virtus vnius non euincatur ab altera; difficilius adhuc, qua ratione possint haec semina, utrumque matricis occupare sinum; nam licet semina paria secundum virtutes e testibus exciderent, ita ut quantum ex se non potius marem, quam foeminam elaborarent: determinata tamen a dextra, vel sinistra uteri regione marem potius, aut foeminam pingere deberent. Sed Hippocrates primo de Dieta haec prorsus habet. *Siquidem igitur mascula corpora ab utrisque secreta fuerint, idest a viro, & muliere augeantur pro re presente, & fiunt hi viri animi splendidi, & corpore fortes, si non a dieta postmodum detrimentum sentiunt. Si vero a viro quidem masculum secernatur, a muliere vero foemineum, & superauerit, si ita contingat masculum (genitura enim admiscetur ad fortiorem, aut debiliorem; non enim habet ex praesentibus aliquid, ad quod familiarius secedere possit, suscipit enim parua maiorem, & maior minorem, in commune autem super hac qua adsunt dominium exercent) corpus sane masculum augeat, foemineum vero minuitur, & in aliam sortem secernitur, & hi quidem minus prioribus splendidi fiunt; tamen quia masculum viri superauerit, viriles euadunt, & hoc nomen merito habent: si vero a muliere quidem masculum secretum fuerit, a viro autem muliebri, superauerit autem masculum; augeat eodem modo sicut prius, foemineum vero minuitur, & fiunt hi Androgini, idest viri effeminati.* Haecenus Hippocrat. quem tamen ad mores potius, quam ad sexus in corpore lineaturam respexisse, crediderim.

Quamobrem, ut probabilem tandem exeram sententiam, dicendum est, Androgini generationem nihil esse diuersam a monstrorum productione; ac proinde quotiescunque incipit masculus penes omnia masculina membra delineari, qui tamen vel ex defectu seminis, uel ex malo materiae apparatu, & matricis dispositione perfici nequit, additur foeminei sexus complementum ex quo Androginus compilatur; enimvero multo plura, & ualde praestantiora ad maris, quam ad foeminae productionem desiderantur; quocirca dum nequit natura uirum undique perfectum plasmare, conatur eiusdem perfectionem elaborare, quomodo potest; non potest autem congrua, & proportionata materia, diuina perficit, & improporionata; illa uidelicet, qua sexui muliebri aptior est: quare foetus mixtae complexionis, & promiscui sexus necessario promittitur; natura enim minorem iacturam reputat, uirum non perficere, quam nullo modo efficere. Satiis est enim diminute, & imperfecte aliquid habere, quam illo penitus carere, & hoc est, quod secundo de semine claud, ni fallor, edisserit Galen. his uerbis: *Natura organis utitur,*

ad particularium opificium, & maxime earum, quæ cavitates habent, & aere, & igne. Nam & dilatare, & insufflare, & extendere, & siccare, & roborare corpora ipsorum opus est; postquam verò opificij speciem delineauit, acervato spiritus impetu utens, simul & quod effectum est propellit, & quod continet, & ambit simul perrumpit; si verò aliquando circa ultimum opus debiliter reddatur, ipsum quod faciebat, imperfectum derelinquit. Et hæc est communis ratio, quæ affertur uerisimilior circa productionem hermaphroditi, & mihi quadantenus aridet. At commodius adhuc, & satis probabilius dici posse uidetur, & explicari id, quod queritur hac ratione.

Ad fœtus generationem viri, mulierisque semina conueniunt, & sicuti superius dicebamus nititur vnumquodque suis sexus naturam, & effigiem imprimere, adeo ut si virile semen præpolleret, vir effingatur, si muliebre, mulier. Vnde Lucretius.

Semper enim partus duplici de semine constat:

*Atque utri simile est id quodcunque creatur
Eius habet plus parte aqua, quod decernere possis,*

Sive viri soboles, sive est muliebris origo.

Quod si contingat, vnum alteri non præuallere, sed ambo in eodem virtutis pondere reperiri, utraque conantur efficere, virile quidem virum, muliebre mulierem; quoniã verò nec viri semen per se independentem à muliebri potest fœtum, perfecto modo producere; multoque minus semen muliebre absque virili operari valet, fit ut vir secundum medietatem suam, & mulier secundum aliam sibi propè sexum eum assimilent, licet ambò imperfectè; adeò ut nec vir proprio nomine, nec mulier dici possit; sed promiscua natura.

At si dicas, cur tam rarò adueniat Androgini generatio? ea prorsus ratio est, quoniam rarissimè accidit, ut semina mensura, & facultate paria congregentur, adeò ut vnum alteri vel virtute, vel copia non præcellat; quandoquidem ad conformandum Androginum opus est, ut viri semen eadem spirituum copia, fecunditate, & aptitudine, qua est muliebre, præditum sit; id, quod non nisi rarissimè accidere potest. Porro quotiescunque duo agentia eiusdem fortitudinis, ac diuersa iuxta speciem circa aliquod subiectum occupantur, ut similem in eo speciem imprimant, & formam excudant, nunquam vtriusque perfecta exaratur imago, sicuti accidit in argento (Alchimistarum vtamur exemplo) quod medietate cuiusdam naturæ est inter stannum, & aurum, ut narrant, qui chrysopæiæ dant operam, qui quidem spagirici aurum ab argento colligunt, & portionem imperfectam, uti stannum segregant. Cum enim solis vis aurum intendat, lunæ verò influxus stannum, dum contrariæ virtu-

tes præliantur, & vnam altera debellare nequit; sed æquè disposita materia non ab vno magis, quàm ab altero patitur, producitur complexio vtriusque formæ particeps: nimirum argentum, cuius intima semina aurum, stannum extima, spagirici profitentur. Quod multò euidentius apparet in insitis, in quibus palàm videre est promiscuæ naturæ produci fructus, ut poma, quæ ab vna medietate pyra, ab altera mala redolent. Persica, quæ nucs à medio corpore referant, & id genus alia plurima admiranda quidem, ut apud Theophrastum, & Plinium videre est: In his enim uirtutes diuersimodè agentes in eandem materiam, diuersum uno corpore pariunt effectum utriusque speciei consortem; quod sanè magis est, quàm sexum tantummodo promiscere.

Quid si dicamus, Hermaphroditum ita etiam generari posse? Cum videlicet intra uterum rudimentum aliquod fœminæ præuio semine inchoatū est, si contingat, rudem adhuc, imperfectamque molem istam recenti virilis seminis affusione semel, aut sæpius irrorari, virtus formatrix nouam elicit, exprimitque pro sui natura imaginem viri; & ambæ postmodum sexus figuræ, obscure tamen, recipiunt incrementum: adeò ut fœtus, ultimò elaboratus vtrunque præferat sexum, inæqualiter tamen, iuxta alterutrius seminis maiorem efficacitatem. Quod autem rudimentum aliquod conceptionis à diuerso affluente semine naturam immutare queat, docuit Aristoteles in libris de generatione animal. supra relatis, cum loquitur de ouis hypenemijs; inquit enim, quod si oua ab unius incubatu auis concepta, antequam candida membrana obducantur, nouo alterius diuersæ speciei volucris semine respergantur, pullus extrahitur diuersæ naturæ à primo incubante. Sanè si conceptus ab irrotatione diuersi speciei seminis speciem aliam referre potest; multò facilius immutare sexus caracterem valebit, aut saltem confundere insimul, si diuersimodè affluant semina viri, ac mulieris.

Quod si dicas, os vteri, inchoata conceptione, ita conuiuere, ut alteri cuicunque semini intercipiatur aditus omnino, ut Hippocrates in aphorismis, & passim alibi testatur; atque adeò non videri, rudem illam conceptus molem nouo posse irrorari semine. Id verum esse, ut plurimum, haud negauerim; verum sicuti aliquando superfœtatio contingere potest: ita & noua hæc seminis irrotatio possibilis est, præsertim, quoad spiritus, qui vti soli generationis opus moliri possunt, ut abundè paulo supra probauimus: ita ad vterum permeare valent occluso osculo; & ut rarò ex hoc capite superfœtatio accidit, ita ex eodem rarò euenit hermaphroditus. Hanc opinionem; ut nouam ingeniosi animaduertant, fortassis enim nimis à signo aberrare non iudicabitur.

Verum argues contra primam, & secundam, assertionem, quod Hippocrates citato loco, & Galen. 1. de sem. aiunt, tam in semine viri, quam mulieris esse vim masculinam, & femininam; Quod si verum est, corruunt omnino rationes, quibus probatum supra est, accidere hermaphroditum. Respondendum est, quod utrique semini inest uis masculina, & feminina, non primario, & per se, sed secundo, & per accidens; namque virile semen, semper virum primaria intentione postulat; sed quia accidit aliquando, ut pauciferum illud sit, & spiritibus purioribus denudatum, hinc est, ut femina productioni inuito coadiuuet; sicuti e contrario calida mulier, & lacertosa virago prestare semen potest, quod mari satis congrue conueniat.

Quæres, numquid visum sit vllum animal habens duo membra genitalia vel masculina, vel feminina? Vidi ego in patria asinum, duos mutes habentem, vnum altero maiorem, per quorum vnum mingebat; per alterum, an coiret, scire non potui; uidi equidem, hunc etiam alterum ab asello erigi, ut ideo credi posset, eodem Venerem exercere. Insuper Ioannes Iacobus Vuercherius, referente Schenchio, se uidisse, testatur, Bononiæ in publicis dissectionibus cadaver uiri, qui duplicem habebat penem. ut relinquam interim Tiburones illos pisces, qui in Oceano reperiuntur, quorum masculi bina ueretra referunt, si fides est Ouiedo libro 13. suæ historiæ. De mulieribus exemplum non habeo: præter id, quod apud Iulium Obsequ. legitur, fuisse nimirum mulierem quæ geminatâ uulvam obtinebat, ut redargui iccirco debeat Bahuinus, qui duo eiusdem sexus genitalia in eodem animali nunquam apparere tradit. Illud non præteream, huiusmodi homines, uel belluas, quæ duos priapos obtinent, non quidem hermaphroditos, sed potius reduplicatiue bis uiros dicendos esse; adeo ut asinus ille *Νισσος* nuncupari deberet; uir ille Vuercherij *Νισσανδρος* (græcè melius sonant) seu potius uir uiratus. Dices adhuc, an posset quis utroque genitali carere? Hali Rhodoam in commentarijs artis med. Galeni, *Vidi, inquit, qui natus est, & non habebat neque uulvam, neque priapum, neque testiculos, & erat in forma sua, & in suis moribus secundum assimilationem castrati, & erat ei foramen minimum, ex quo mingebat tantum.* Equidem crediderim, foetum hunc ab initio sui ortus femineum sexum contraxisse; mox uerò ex paucitate seminis haud potuisse compleri, ac similem Atretis fuisse.

CAPVT VI.

An potuisset natura melius utrumque sexum indiuisum producere, ita ut omnes essent Androgyni; & an Adam statim creatus esset Hermaphroditus.

D hominis generationem necessariam esse uirtutem actiuam, & passiuam, in confesso est apud omnes. Virtutem insuper actiuam in uiris primario, passiuam in mulieribus distributam esse, nemo inficiatur. Iam posset controuerti, an commodè natura utranque uirtutem simul in omnibus unire potuisset, ita ut non esset passiuam in mulieribus, & feminis omnibus distincta; actiua in uiris, & cæteris maribus; sed ita connexæ, ut omnes essent Androgyni. Porro fuit quorundam, ac præcipuè Martini Poloni sententia, fuisse Adam in suæ creationis primordio Androgynum, illique utrumque sexum à Deo insitum fuisse; idque, aiunt, ex uerbis Geneseos aperte colligi: nam capite primo legitur: *Et creauit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creauit illum, masculum, & feminam creauit eos;* quod pariter capite quinto expressè repetitum habetur; & confirmari posse uidetur ex eo, quod Protoplasta idem dum feminam produxit, ex ipsomet uiro exantlauit, nil aliud ferè molitus nisi separationem; ut propterea diceret Adam: *hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea;* quin etiam uidentur militare argumenta, quod utilior, & commodior futurus fuisset indiscretus sexus. Et quidem ex una parte asseri posse uidetur, naturam superfluam fuisse in distinctione sexus, quando simul utrumque commodè, & utilius coagulare poterat, absque ea multiplicatione entium, quam tantopere debet, & solet illa eadem euitare. Id autem probari posset ex eo, quod in plantis est simul coniuncta actiua, & passiuam uirtus, uti docet Empedocles apud Aristotelem primo de historia plantarum eo uersu.

οὕτως δ' ἐωσκει μίχα δ' ἐνδ' ἑαυτῶτον ἐλάιας
Quod ipse Aristoteles primo de generatione animalium capite ultimo luculentius insinuauit ijs uerbis. *At in plantis facultates istæ miscentur, nec mas, & femina separatur, quamobrem ex seipsa progenerant, nec genituram emittunt, sed conceptum, quod semen vocatur, asserunt.* Quin etiam commodius hæc uirtutes unitæ propagationem diffunderent; uidemus enim plantas fru-

edificare magis, & uberius luxuriare, eo quod virtus actiua à passiuā nunquam seiungitur. Adde, quod ex multorum opinione, multa sunt etiā animalia, in quibus non est sexus distinctio, sed vnumquodlibet secum gestat vtranque virtutem, qua gignere absque vlla commixtione potens est, quod potissimum de lepore, & de hyena scriptum est; ac præcipue de Ichneumone, de quo ita Ælianus libro decimo de historia animalium capite 47. Ichneumoni, utriusque sexus participi à natura tributum est, ut suo semine graviditatem, & partum alijs afferat, & ipse quoque vterum ferat, & ex se pariat. Quare igitur idipsum satius fieri non potuit in hominibus? Quam fuisset honestati res conuenientior, homines mulierum coniugio non fœdari? Præterea Plato in conuiuio videtur significare, quondam extitisse homines vtroque sexu complicatos, postmodum ob superbiam discissos fuisse, cuius verba referre non grauabor, tum quia incundissima sunt, & magno lepore conspersa; cum etiam quia altiore quādam doctrinā, & mysterium sapiunt; hic autem legenda erunt, ut ad nostram quæstionem aliquo pacto pertinere possunt. Sic igitur Aristophanes. Principiō tria hominum erant genera, non solum quæ nunc duo, mas, & fœmina, verum etiam tertium quoddam aderat, ex utrisque compositum, cuius nobis solum restat nomen, ipsum perijt Androgynum; quippe tunc erat & specie, & nomine, ex maris, & fœminæ sexu commixtum, ipsum profectō defecit, nomen solum infame relictum. Præterea tota cuiusque hominum species erat rotunda, dorsum, & latera circūhabens, manus quatuor, totidemq. crura, vultus item duos tereti ceruice connexos, & omnino consimiles, caput utrisque vultibus contraversis vnum. aures quatuor, genitalia duo, & alia singula, ut ex his quisque existimare potest. Incedebat tunc & rectus, ut nunc in vtram vellet partem, & quoties celerius ire contenderet, instar eorum, qui prono capite, & intra gēua condito crura sursum circumferentes saltant, tunc octo membris innixus celeri circulo ferebatur ob hanc verō causam tria genera, & talia erant, quia masculum sole genitum erat, fœmina terra: promiscuum denique luna, utriusque enim luna est particeps. Sphærica verō erant, & figura, & motu, quia parentum similia. Vnde & robusto corpore, & elato animo erant. Quare cum Dijs pugnare tentabant, & in cælum ascendere; quemadmodum de Ephyialto, & Oto scribit Homerus. Iuppiter igitur vnaque Dii ceteri quid agendum esset, consultauerunt. Quia in re non parua inerat ambiguitas. Nam neque quomodo eos interficerent, reperiebant, ne eorum, sicuti gigantum fulminando genus delerent: extincto enim hominum genere, humanus Deorum cultus, veneratioque periret; neque in tanta insolentia perseverare illos, permittendum cense-

bant. Tandem sententiam Iuppiter suam explicuit. Inueni, inquit, qua ratione fieri possit, ut & sint homines, & modestiores sint. Idque erit, si imbecilliores fiant, & nobis etiam magis id conducit. Numero siquidem plures erunt, qui nos colent. Recti duobus cruribus ibunt. Quod si rursus impie insurgere videantur, iterum in duo secabo, ut vnicō crure nixi, utpote claudi saltare cogantur. Hæc fatus, bifariam partitus est singulos instar eorum, qui oua diuidunt, ut sale condiant, vel qui capillis oua secant. Mandauitque Apollini, ut partitione statim facta, cuiusque vultum, ceruicisq. dimidium in eam partē, qua sectus est, verteret, ut scissionem suam considerans modestior fieret, reliquis autem mederi iussit. Ille continuo vultum vertit, & contrahens undique cutem, in eum, qui nunc venter vocatur, tanquam contracta marsupia, & os vnum faciens medio in ventre ligauit, quem quidem nexum umbilicum vocant, & alias quidem rugas maxima ex parte leuigauit, pectoraque articulatim distinxit, instrumento quodam tali utens, quali coriarij cum corij rugas super pedis formulam poliunt, nonnullas verō circa medium ventrem, umbilicumque reliquit, ut quasi cicatrices quædam passionem nobis veterem semper repræsentarent. Postquā natura hominum ita diuisa fuit, cum quisque dimidium sui agnitum cuperet, inter se concurrebant, circumiaculisque brachijs, se inuicem complectebantur, conflare vnum affectantes; unde fame, & torpore deficiebant, eo quod nunquam seiungi vellent. Et cum dimidium vnum moriebatur, restabatque alterum, quod supererat, rursus aliud asciscibat, similiterque congregiebatur, siue solius cuiusdam, totiusque fœminæ dimidiū esset, quam fœminam nunc vocamus, seu viri. Atque ita genus hominum deperibat. Quocirca miseratus Iuppiter, remedium aliud excogitauit, permutauit genitalia, & quæ prius retro erant, ad anteriores partes transtulit. Antea siquidem cum ad nates hæc haberent, non inuicem, sed in terra spargentes semina cicadarum instar concipiebant, atque generabant. Cum verō ad anteriora transposuisset, per hæc generationem in se inuicem fecit expleri: per masculum quidem in fœminā hac de causa, ut si in amplexu vir fœminā commisceretur, genita prole speciem hominum propagarent; si autem masculo masculus satietate ab amplexu amouerentur, & ad res gerendas conuersi victum curarent. Hinc utique ex illo tempore mutuus hominibus innatus est amor, prisca naturæ conciliator, annitens vnum ex duobus efficere, hominumque naturæ mederi: est igitur quisque nostrum dimidium hominis, utpote sectus, quemadmodum pisciculi, qui septæ vocantur, scissi duo efficiuntur. Quærit autem perpetuū sui quisque dimidium: quamobrem quicumque ex viris promiscui generis portio sunt, quod

olim Androgynum vocabatur; mulierosi sunt, adulterique ut plurimum ex his reperiuntur. Ex hoc sanè genere mœchi ducunt originem. Rursus quaecunque mulieres virorum cupida, mœchæque sunt, hac stirpe nascuntur. Quæ verò mulieres mulieris pars existunt, haud multum viros desiderant, sed fœminas magis affectant: atq; hinc fœmina, quæ fœminas cupiunt, nascuntur. At verò qui maris portio sunt, mares sequuntur, Hactenus nimis obscure Plato.

Verum enimverò hisce omnibus nihil obstantibus asserendum est, prouidam naturam bellè, commodè, ac prudenter vtrunque sexum disgregasse per marem, & fœminam; hominemque Androgynum satis nimium imperfectum futurum fuisse; Namque si vir, cuius tanta est perfectio, ut mortalem Deum dixerint aliqui, muliebris naturæ particeps fuisset, eiusdem quoque imperfectionis uixisset compos; quare temperatura frigidior, corpore imbecillior, mollior animo, moribus peruiacior, atque ingenio longè ineptior editus fuisset; siquidem muliebris habitus his maleficijs obnoxius extat; & hæc Archisophos Aristoteles præclare nobis insinuauit his verbis *Cumque sua natura melior, magisque diuina causa sit ea, quæ prima mouet, cui ratio inest, & forma, quàm materia: cumque melius etiam sit separari à deteriori, quod melius est: ideo in quibuscunque fieri potest, & quoad eius fieri potest mas à fœmina separatur, melius enim, magisque diuinum est principium motus, quod per generationem mas obtinet.* Insuper cum vir muliebris naturæ particeps potentiam passiuam obtineret, longè maioris defectus consors esset; passiuam namque potentiam defectum arguit: sicut enim virtus actiua, ut aiebat Philosophus, est quid magis diuinum, & à potentia materiæ altius eleuatum; sic etiam potentia passiuam est quid magis materiæ immixtum, & per consequens longè deterius: quandoquidem materia ipsa passim nuncupatur hile, turpe, informe, & corruptionis causa; vnde est etiam, quod Aristoteles materiæ fœminam assimilauit. Ex mixtione igitur muliebris habitus virili excellentiæ nimium derogaretur. Præterea posse virtutem suam in extrinsecum obiectum exerere, inditum est melioris, & fortioris virtutis; magis itaque vis virilis potentiæ relucet, si agat, & operetur in distincto subiecto. Tametsi operæ minus premium erat, viros occupari circa conceptionis vile seruitium; quod licet nobile, ac prope modum diuinum, attamen imperfectionibus & uitij centum inauictoratum est; maiusq; adhuc dedecus foret, viros ad negocia natos, ad sapientiæ studia, ad musarum commercium, semiuiros vtero gerere, pondere grauari, sanguine destitui, & ad generosa munera obeunda impotentes euadere.

Cæterum explicari non posse videtur, qua-

A ratione, si sexus foret indistinctus, generatio fieret; aut enim virilia foras, ut nunc propenderent; & sic semen foras dilabens haud posset in congruo naturæ hospitio conceptum elaborare; aut intrò alia ratione intrusum efflueret; id autem ut posset contingere, quando, & quibus præuijs explicari nequit. Ad id autem, quod afferebatur de plantis, patet responsio, si dicamus, in illis non reperiri opus aliquod vitale, ipsa generatione præstantius; quocirca conuenienter omni tempore iungitur penès illas virtus actiua passiuæ: secus enim esset viuens otiosum. At in brutis, & maximè in homine, quoniam præter generationem est opus aliquod nobilius, quò potissimum eorum vita dirigitur; idcirco competit ijs virtus actiua generationis distinctè propè mares, passiuam iuxta fœminas; ut proinde non omni tempore mas fœminæ communicare debeat. Quod multò magis par est, viris accidere, in quibus ultra generationem, & alia multa præclara vitæ munia, extant etiam principalis intellectus operationes, quibus adhuc sublimè uir eleuatus, æthera subiens Deum ipsum, omnium bonorum fontem contemplari potest. Id si vobis ab Aristotele audire placeat, librum exquirite primum de generatione animalium, capite vltimo, ubi sic loquitur. *Plantarum enim substantia non aliud munus, nulla actio, nisi generatio seminis est. Quod cum maris, ac fœminæ coitu efficiatur miscuit ea natura, indistinctumque sexum maris, & fœminæ plantarum generi tribuit. At animalis munus non solum generare, quod commune omnium viuentium est, sed etiam cognitionis alicuius particeps vnumquodque est; illud maioris, aliud minoris, aliud minimæ: sensum etenim habent, sensus autem cognitio quedam est.* Præterquamquod Aristoteles primo de plantis cap. 1. si tamen liber germanus est, videtur manifestè negare, in plantis esse sexus commixtionem, ut enim ille ait. *Quæ res permiscetur, simplices in se se esse debent, ut scilicet per se sit masculus, & per se fœmina, & deinde commisceantur, & commixtio non erit nisi per propriam generationem.* Inuenta igitur fuit in plantis ante immixtionem suam mixtio, quæ efficiens quoque, & patiens causa in una hora esse debeat. Verum non inuenitur masculinitas, fœminitasque in vlla planta coniunctæ, & si hoc ita esset, fortè planta animali esset perfectior. Si plura desideras, præcitatum locum perlege, quamuis hoc mihi nequaquam arrideat nec possum Aristoteli assentiri; ille enim supponere videtur, opus esse, ut vterque sexus saltem in aliqua hora discretus maneret; quod tamen haud erat necessum: potuit enim natura vtrunque sexum à principio generationis præ eorum imperfectione in simul vnire, non secus ac in productione compositi vnit formam ipsi materiæ; quæ tamen neque per horam, neque per bre-

breue momentum existunt separata. Et in hoc videtur Aristoteles sibi ipsi non constare, quando relato libro de animalibus contrarium astringit; melius itaque sentiendum cum D. Thomam 1. quæst. 92. artic. 1. cui subscribit etiam doctissimus Fernel. lib. 7. de hominis procreatione cap. primo.

Quod uero dicebatur de hyæna, lepore, & ichneumone, falsum omnino est. Aristoteles enim 3. de generatione animal. cap. 6. isthæc deridet, & stulta appellat: sic enim ait. *Sed visa est hyæna mas, & altera fœmina sui discrimine genitalis: locis enim nonnullis penuria huius conspectus non est. Verum hyæna tam mares, quam fœminæ habent sub cauda lineam quandam similem genitali fœminino, quæ quidem nota, quamuis communis sit, tamen in maribus potius cernitur; quia mares, quam fœminæ magis capiuntur. Itaque qui rem parum diligenter considerant, in hanc aberrant opinionem.* In quam proculdubio aberrauit Gaspar Bahuinus 2. de Hermaphroditis, dum de hyæna uulgi cantilenis plaudit.

Ad Aristophanis uerba apud Platonem fat sit respondisse, altius illa continere mysterium. Mos enim erat ueterum Theologorum, ut, inquit Ficinus, sacra ipsorum, puraue arcana, ne à prophanis, & impuris polluerentur, figurarum umbraculis tegere; porro fabulosa narratio est, cuius tamen tropologicum sensum legat, qui cupit apud Marsilium in Conuiuio oratione 4. cap. 2. hic enim ascribere operæ precium, non censeo.

Opinionem tandem Adam Hermaphroditum, ut absurdam, nedum ridiculam nemo sanæ mentis recipiet; neque ex verbis Genesis hoc vlla ratione inferri potest; nam ubi dictum fuerat, *Creauit Deus hominem ad imaginem suam; habetur masculum, & fœminam creauit eos; non dicitur, eum, ut ostenderetur sexus discretio.* Verum hæc ad Theologos, ad quos pariter spectat, illorum hæresim damnare, qui sub Innocentio III. dixerunt, si Adam non peccasset, sexus haud futuros fuisse distinctos.

Addo corollarium, seu *παράρτημα*. Apud priscam ætatem Androgynos prodigiosos fuisse; ut proinde præcepto Aruspicum vel necarentur, vel in mare demergerentur; ut lege *Prodigiorum*, sepissimè id factum esse, recensetur. Plura quicunque de Hermaphroditis auct intelligere, perlegat Bahuinum, & Riolanum, qui de illis data opera scripsere; necnon Paulum Zacchiam septimo quæstionum Medicolegalium, qui selectiora multa de iisdem retexit.

CAPVT VII.

An possit immutari sexus, ita ut mulier degeneret in virum, vel e contrario.

POSSE fœtum intra vterum vtriusque sexus fieri consorte m., abundè satis dictum est supra; modo inuestigandū videtur, num quis ab vtero mas proficiscens progressu ætatis in mulierem immutari possit; vel mulier ab ortu in virum degenerare. Porro id aliquando contigisse, non vnum est monumentum: plenæ sunt historiae, plena fides auctorum. Exordium faciamus ab Ausonio in Epigrammaton libro.

Nec satis antiquum, quod Campana in Beneuento

Vnus Epheborum virgo repente fuit.

Et postremò.

Ecce ego sum factus fœmina de puero.

At fortè quis Poetæ derogat fidem; fortè ut Medico, vel medici filio haud neganda foret. Procedamus ad alios, qui sunt in scribendo irreprehensibiles. Ille, quem profiteor Magnus Hippocrates epid. 6. duarum meminit mulierum, quæ in viros abierunt: placet Auctoris verba recolare. *In Abderis Phœtusa Pythea uxor priore quidem tempore fœcunda erat, cum autem maritus ipsius in exiliū abiisset, menses multo tempore suppressi sunt, postea dolores, & rubores ad articulos oborti sunt. Hæc autem ubi contigissent, & corpus virile factum est, & hirsuta penitus euasit, & barbam produxit, & vox aspera facta est.* Subiungit paulò inferius. *Idem hoc contigit etiam Namyssia Gorgippi uxori in Thaso.* An cuilibet suspectum esse potest Titi Liuij testimonium? Hic quarto secundi belli punicis habet. *Q. Fabio Maximo, & M. Claudio Marcello Coss. vir ex muliere Spoleti factus.*

Adhuc Spoleti nostra etiam tempestate idem accidit: etenim anno Domini 1574., ut à dilectissimo, ac prudentissimo Ioanne Francisco de Sinibaldis patrè meo, teste oculato accepi, & ab eodem, dum hæc in præsentiarum scribo, exactius repetens ausculto. Posthuma quædam Barrattana virago, nec illiberalis formæ, Spoletum fugam arripuit Picenum versus. Iam tum Ioannes Franciscus frater eius, necessitudinis vinculo eidem genitori meo coniunctus Leonissæ apud meas sedes diuersabatur; qui audito sororis facinore, ilicet equum conscendit, & vnâ cum alijs consanguineis Anconam velocius transmigravit, ubi fontem deprehendit, iam tum nauim.

Venetias versus ascensuram, quæ cognitis affinis, timore perculsa, ne amabò vos, inquit, mihi molesti sitis: fœmina non sum ego, genus non obscuro: gentilitio nihil derogo, in virum degeneraui; & virilibus ostensis, fratrem, & alios malè opinantes non sine stupore sedauit; qui tamen reducem illam Spoletum, vt omnibus rei euentus percrebesceret, fecerunt; & ibi viri genitalibus palàm in iudicio coram Præsule propalatis in virile arbitrium dimissa fuit, & nomine Posthumus mox fuit appellatus. Sed maior adhuc admirationi est locus; is non sine virtute, & animi robore fit armiger, ensen induit, & militis gaudet studijs. Haud multò post Leonissam profectus est, itidemq; à meo genitore hospitio donatus fuit; tandem in certamen conuocatus, virum quendam ab Amatrice interfecit, atque abiit. Marcel. Donat. libro sexto de histor. mirab. capite 2. hunc euentum recolit his verbis. *Anno 1574. dum hæc scribimus in Vrbe Spoleti. in Vmbria posita, vulgo Spoletum, vocant, puella octodecim annorum filia cuiusdam vocati Totaccia de Norcia in virum euasit prodeunte membro virili, quemadmodum à pluribus illius loci affirmatum fuit.* Verùm hæc Marcelli relatio nimis diminuta est, & in aliquibus falsa; nam in primis frater ille nomine Ioannes Franciscus de Barattanis erat à Nursijs oriundus quidem, sed iam e Spoleti ciuibus; Pater quidem Angelus nominabatur, neque, vt intelligo, nomen illud Totaccia inditum erat. Sed cur Spoleti frequentius mulieris degeneratio in virum contingat, ea potest esse ratio, quòd nimirum siue ob Climatis subtiliorem temperiem mulieres omnes generosæ sunt, uiragines ingeniosæ, calidæ, lacertosæ; siue ob uina generosa, quæ ibi affluunt copiosè, muliebris habitus fortior, & spiritibus liberalior præstatur.

Phlegon non mediocris Auctor lib. de mirab. hanc recenset historiam. *Virgo quædam Smyrne nata Philotis nomine, cum matura viro nuptur tradita esset à parentibus, masculino enato membro in virum abiit.* Idem subnectit; *quæ est in Syria mulier Aetata nomine etiam num cum marito degens e fœmina vir extitit, cui nomen Aetetus, Præside Athanis Macrino, Romæ consulibus L. Lamia, & Aeliano vetere.*

Michael Montanus primo experimentorum testatur, suo tempore Vitriaci fuisse puellam nomine Mariam, quæ cum saltaret violentius, subito virilibus erumpentibus in virum mutata sit, & ab Episcopo Sueffionensi confirmationis sacramento mutato nomine Germanus vocari ceperit. Ab Antonio Torquemada, & Cocceio Sabellico plures id genus euentus in suis operibus describuntur. Amatus Lusitanus vir doctrinæ, ac fidei non vulgaris 2. centur. cur. 39. feribit, in Oppido Esgueida Lusitanie vixisse nobilem quandam puellam, nomine Mariam Pa-

A checon, quæ cum eius ætatis esse inciperet, quæ muliebres menses fluere consueuerunt, huius vice humoris, e locis virile membrum emisit sicq; subito e puella factus adolescens, Ephebus apparuit, mutatis vestibus continuò nomen viri assumpsit Manuelis Pachechi, nauimque conscendit, & in Indiam profectus, rebus fortiter gestis, strenui militis extimationem, opesque magnas comparauit; in patriam rediens vxorem nobilem duxit; sed an liberos genuerit; Lusitanus inquit, non satis compertum habeo, conscijs tamen sumus imberbem hunc semper mansisse. Torquemada consimilem refert historiam de sterili quadam muliere, quæ cum à coniuge malè tractaretur, quadam nocte, sumpto vestitu famuli domestici, aufugit, virumque mentita seruitio dabat operam, quousque vel vi imaginationis, vel aucti caloris vir euasit realiter emissus pene.

B Auctor est Fulgosius lib. primo exempl. cap. 6. *Neapoli, regnante Ferdinando primo, cum Ludouicus Guarna Salernitanus ciuis quinque filia suscepisset, quarum natu maioribus duabus, altera Franciscæ, Carole alteri erat nomen, postquam à decimum quintum annum peruenerunt, ambabus genitalia membra in marium morem eruperunt, mutatoq; habitu pro maribus habiti sunt.* Plinius etiam lib. 7. natural. hist. cap. 4. ait. *Ex fœminis mutari in mares non est fabulosum. Inuenimus, in annualibus P. Licinio Crasso, Caio Cassio, Longino Coss. Cassini puerum factum ex virgine; suorum parentibus, iussuque Aruspicum deportatum in insulam desertam.* Vnde colligi etiam potest apud priscam ætatem sexus mutationem loci prodigij habitam esse. Aul. Gell. noct. Attic. lib. 9. cap. 4. cuiusdam & ipse meminit casus, qui in Plinio ipso vna cum pluribus legi potest: hi tamen sufficiant recensiti, si præsertim, vt patet, abstinere volumus à fabulis, si fabule sunt quæ de Lapytha, Cœneo, Hipermnestra, Syproetæ & Leucippe ob varias causas immutatis referuntur. de quibus Ouid. in metamorphosi.

CAPVT VIII.

D *Qua ratione, quibusuè causis contingat sexus immutatio.*

MMVTATVM esse aliquando in virilem habitum muliebrem, plurimis, iisque gravissimis auctoribus comprobamus. Reliquum modo est, perquiramus, quo pacto id ipsi fiat, atque etiam quibusnam accedentibus causis. Sum ego huius census, cunctas nimirum feminas, quæ in viros degenerant, ab ipso vte esse

esse Androgynos, atque à principiis ortus vtrumque sexum participare; vnum tamen habere latentem, manifestum alterum; adeo vt in huiusmodi transformatione sexus, qui primò erat obscurus, adueniente naturæ fortiori adminiculo, apertius elucescat. Concipitur exempli gratia in vteri conceptaculo vtriusque sexus confors fetus aliquis; verum quoniam tunc temporis humidum præualet excrementum, & in ipsamet conceptione maior quædam virtus extitit seminis muliebris; hinc fit, vt virilibus obscuratis, muliebris cicatrix palam appareat. Accidit autem progressu ætatis, vt exuberante illa resiccata humiditate, calor inde hebetatus siccitate acuatur: siccitas enim est lima caloris, vt Philosophus ait; exaucto vero calore obscurum, ac delitescens genitale præ imbecillitate fortius euadit, atque etiam incremento extuberrat; quò fit postmodum, vt à natura propellatur, quæ nihil otiosum latitare patitur. Quòd autem hoc veritati finitimum sit, patet vel ex eo, quòd quotiescunque mulier aliqua in virum excessit, præuia occasione, calorem propè illas partes exacuente contigit, vti obseruare est in mulieribus illis ab Hippocrate relatis, veluti in saltatione, quæ regio illa genitalis maximè concalciscit, sicut aduenit puellæ à Montano recensitæ; veluti in tempore, quo menses apparere incipiunt; tunc enim ex Hippocrate libro de morbis mulier. maximus calor, plurimumque sanguinis, ac spirituum ad pudenda, & finitimas vteri partes confluunt, qua occasione facta est immutatio Mariæ Pachechæ, ab Amato Lusitano deductæ. Fulgosiùs superius nuncupato loco alterius cuiusdam casus meminit, ait enim, sub eodem Rege Ferdinando Virginem extitisse, quæ viro desponsata quatuor annorum spatio à coniugio vacauit, cumque tandem viro tradita nocte prima succumberet, virilia emisit; ex motu Veneris, vt arbitror, & ex illarum partium feruescentia, qua earundem facultas, & robur fortiores præstitæ foras illa produxerunt; calore siquidem dilatata, atque etiam tentigine, aut libidine proritate partes illæ (proritari autè in primo illo Veneris congressu debuerunt) vim facientes, & vndique turgentes intus recondi amplius non potuerunt. Profectò maior pars mulierum, quæ in viros mutatae sunt, id fermè ex Venere habuerunt; Cum enim in eius congressu, & in primo potissimum genitalia excandescant, maximèque tendantur, impetum faciunt, & rigida producuntur foras, adminiculante natura, quæ agre fert, illa instrumenta in cassum latere. Ita sub Alexandro Sexto, Volaterano teste, virgo in ipso nuptiarum die penem emisit Romæ, vnde coniugis auidi cessit inane votum. Non desunt insuper, qui dicant sexus metamorphosin imaginationis vi accidere posse; atqui huic potentie non adeo tribuendum est; nam licet quo-

A ad spiritus, & motus intrinsecos multa efficere queat; effectus tamen aliquot adeo miros patrare neutiquam potest: rursus nec eadem obtinet virtutem re ipsa producendi aliquid: generatio enim est actus potentie naturalis, non autem animalis; facultatis vegetatiuæ, non imaginatiuæ. Quocirca si membra illa delituisent, posset, nec ibo inficias, intensa imaginationis vi protrudi. Verum quòd valeant denuò ab eadem concreescere, fieri nulla ratione potest. Nam ad istam sexus variationem quidnam requiri existimatis? Nihil sanè aliud, quàm vt quæ intus iacent instrumenta, luxurient foras: rursus vt id quod myrtos, & nimpha latinè, *κλντροίς*, & *ὑμωδεγμῖς* græcè dicitur, nacto incremento, & pingui velamine, quo inuoluitur, effracto protrudatur in penem; id quod ope naturæ, procliuis ad uirum, caloris auxilio effici, non est difficile; in mulieribus enim uiget caruncula quædam ad formam colis, quæ dicitur *νύμφη*, uel coliculum, quæ, si fortè contingat incrementum recipere, uirilis genitalis officium exercere potest. De hoc musculo processu uide Mercurialem, Rodericum à Castro, & passim Gynæcia cum Anatomistis; sed hæc non est uerè legitima in uirum degeneratio, sed potius morbosa affectio; licet enim adaucta illa caruncula tanquam cole vtantur, muliebri tamen vase præpollent, quo concipiunt; illo autem nequaquam in Venere quicquam vel seminis, vel salinæ effundunt. Scias tamen velim, differre nymphas à nympha, illæ enim alium usum habent. Mercatus autem ex nympha illa censuit, existimasse Medicos mulieres aliquas in viros degenerasse: vnde Auicennas libro tertio fen. 21. tract. 3. capite 23. scribit. *Quandoque oritur in ore matricis caro addita, & quandoque apparet supra mulierem; quæ est sicut virga commouens sub coitu, & quandoque aduenit ei, vt faciat cum mulieribus simile, quod fit eis, cum quibus coitur; & hæc mulieres tribades dicuntur. quò pertinet illud Martialis septimo epigramm. in Philem.*

*Ipsarum tribadum tribas Philani,
Recte, quam futuris, vocas amicam.*
D Eodem adhuc nomine malè sentit Sappho apud Ouidium in epistola ad Phaonem: ipsa enim de se testatur vitium his carminibus:
*Vilis Amythone, vilis mihi candida Cydno;
Non oculis grata est Atthis, vt ante, meis.
Atque aliæ centum, quas non sine crimine amauit;
Improbe, multarum, quod fuit vnus habes.*

Nempe addiscendum est ex Galeno, nullam prorsus in viris reperiri partem, quæ non in sit etiam mulieribus. Sed in illis manifestior, in his reperitur obscurior: sic 14. de usu partium id insinuat: *nullam enim in viris partem*

inuenias, quæ in mulieribus non insit, tantum positione dissident; quæ enim in mulieribus sunt intus, ea in viris sunt extra. Et inferius. Nam quemadmodum Talpa oculos habet imperfectos, non tamen imperfectos æquè, ut quibus animalibus, ne ipsorum quidem omnino ulla est delineatio; sic & mulier partibus genitalibus viro est imperfectior. Partes enim ipsius formatae intus fuerunt, dum ipsa utero adhuc gestaretur. Cum autem, subiungit, extare, & foras emicare præ caloris imbecillitate non possent, ipsum quidem animal, quod conformabatur imperfectius eo, quod undique est absolutum, reddiderunt, toti verò generi utilitatem non aspernandam præstiterunt. Rursus idem Galenus 2. de semin. id specificè magis demonstravit dicens. Collum porro uterorum, quod & ipsum intus in foeminis situm est, in masculis est ipsum virile pudendum effectum, & extra locatum; præputium autem virile muliebri est pudendum in foeminis, quemadmodum enim hoc operculum est stomachi ipsorum uterorum, sic præputium pudendi virilis pelliculosa excrescentia est intus caua, præterquam quod id multò maius in foeminis, quàm masculis existit; Omnia igitur, subiungit, genitalia membra tum masculum, tum muliebri animal habere videtur, aut positione differentia; propterea quod altera intra peritoneum sunt, altera extra; aut magnitudine, velut in præputio, & testibus nuper adeò dicebatur; quin & vasa, testes nutrientia ex eisdem venis, & arterijs procedunt. (Scio tamen Andreæ Laurentium 7. de historia Anatomica Galeni improbare sententiam hanc, & multis conuellere.) Atqui non tam seuerò examine, sed æquiori lance pendenda erat. Hoc autem quantò facilius euenire potest, si mulier ab utero virilis quoque habitus producta sit particeps?

Veruntamen id non ita sentiendum est, ut putemus foeminas in viros sic mutari, ut desinant omninò esse foeminas; nam hæc sententia, tutò astrui non posset, nec videtur explicari posse, quonam pacto muliebria vel depereant, vel degenerent; sed rationi magis consonum est, si dicamus, mulieribus manifestari sexum viilem, ita tamen, ut sicuti prius præualebat muliebris, obscuro, & latitante virili; sic postmodum muliebri aliquatenus euiecto, & hebetato virilis præcellat. Et hic est verisimilior dicendi modus, à quo non discrepat Martinus Delr. lib. disquisit. magicarum. Et ex dictis verisimile est, contingere aliquando, ut foetus in utero, qui ab ortu initio, naturæ impotentia, & caloris defectu foeminino caractere insigniebatur, mox natura, & calore præpollente virilia promat, & augmentationis progressu in masculum degeneret; multò namque facilius id intra vterum accidere potest, ubi facillimè immutari possunt causæ, & foetus nondum perfectè completus

A existit.

Cæterum quoad viri transmutationem in mulierem longè maiorem obtinet difficultatem: vix enim intelligi potest, quæ ratione virilia retrahantur, retromittantur, & quasi enanescant: multò namque pluribus, ac difficilius naturæ conatibus opus est in tali degeneratione. Quod si Dæmoni, eodem Martino Delrio auctore, non licet, qui tamen vires omnes naturæ, atque energias adhibere potest summa facilitate, & nullo temporis interstitio; naturæ etiam idem denegari credendum est: patet hoc, quia Nero ille nullo scelere non inquinatus, magis additissimus licet multum eniteretur magicis viribus, ut sexum immutaret, irritos tamen conatus omnes expertus fuit. Non dixerim tamen, quin Dæmon sensus deludens operari valeat, ut vir foemina appareat; sed solum id realiter efficere posse, detrecto: natura autem cum non deludat, sitque agens non phantasticum, neque apparenter id valet efficere.

Ad calcem illud tanquam auctarium addendum, malè opinari eos (inter quos Marcellus Donatus) qui existimant, mulierem in virum degenerare, monstruosum esse; etenim progressus de imperfectiori ad perfectius nulla ratione monstruosus dici debet; nec omnia, quæ raro contingunt, ex hoc duntaxat monstra nuncupantur; sed necesse est insuper, ut defectum, eumque non leuem præferant. At in casu nostro nullus defectus, quin potius illius correctio.

CAPVT IX.

An etiam bruta, & planta specificè, vel iuxta sexum immutentur.

ACCIDENTIA pleraque naturalia, quæ humanum genus inuadunt, multò facilius, & frequentius in ferinum grassari, utique credendum est. Etenim bruta cum secundum naturam magis viuant, eiusdem affectus, ac defectus magis experiri debent. Siquidem omni prorsus ratione destituta vim ipsius naturæ intimè perceptant, persentire latius possunt. Quare mutatione aliquæ naturales, & sexus in primis, in ferino genere contingere, haud rarò possunt; quod primo probari posset ex Ouidio in hyana, de qua sic ille.

Alternare vices, & quæ modo foemina tergo
Passa marem, nunc esse marem miramur
hyenam.

Nec desunt etiam alij Scriptores, qui affirmant idem. Ausonius genere Medicus, qui multos quosdam naturæ euentus carminibus descripsit,

fit, varias sexus permutationes epigrammate satis lepido comprehendit, quod est.

Femineam in speciem conuertit masculus ales,

Pauaque de pauo constitit ante oculos.

Cuncti admirantur monstrum, sed mollior agna

Astitit in tenerum de grege versa marem.

Quid stolidi ad speciem nota nouitatis hebentis?

An vos Nasonis carmina non legitis?

Canea conuertit proles Saturnia coniux,

Ambiguoque fuit corpore Tyresias.

Vidit semiuirum Salmacis fons Hermaphroditum,

Vidit nubentē Plinius Androgynum, &c.

Ceterum quicquid dicendum sit de his, illud Sole clarius est, feras aliquando immutatas esse, & in futurum, naturalibus causis non deficientibus, identidem in diuersum sexum degenerare posse. Nec solum belluæ in sexum eiusdem speciei, sed quod magis est in speciem diuersam, sæpè commutantur, & abeunt; id quod homini accidere non potest, nisi poetarum fabellis nimium creduli fidem præstemus, arbitantes, homines vel in Deum, vt Æneam; vel in sues, vt socios Vlyssis; vel in stirpes, & saxa, vt Ouidij homines illos imaginarios, abire posse. Quod autem ferè multæ in diuersam speciem transeant dictorum virorum auctoritatibus facile suaderi potest; nam Brucus alis innascentibus euadit alata quædam farfalla: Eruca, quæ in ficibus adnascitur, fit cantharis: Hydra arescente palude fit serpens: Io Baptista à Porta, & experientia magistris: e cancro limo subiecto exoritur Scorpius: inde Ouidius decimoquinto metamorphos.

Concaua littoreo si demas brachia cancro

Cetera supponas Terræ de parte sepulta

Scorpius exhibit, caudaque minabitur unca.

Rursus

Bombyces in papiliones nulla præcedente corruptione inuertuntur, vt quotidie videre licet penes mulieres, fericis artificijs operam dantes, quod non præterijt Ouidius loco citato.

Quaque solent canis frondes intexere filis

Agrestes tinea, res obseruata colonis,

Ferali mutant cum papilione figuram.

Verum si quis adhuc grauiorem excupit auctoritatem, aut exempla maiora, naturali fortè magis diffidens, Aristoteli acquiescat, qui apertissimis monumentis de historia animalium lib. 9. capite 49. id nobis suadet, cuius verba registrare nõ erit ab re, ex quibus veritas euentuum elucescet magis. Ita ergo naturæ protomyta. Sed, vt quaque animalia pro suis effectibus agere, sic pro suis quoque actionibus affici, immutarique moribus solent; partes etiam corporum nonnullæ sæpenumerò ratione agendi immu-

tantur, vt in auium genere euenit; Gallina enim cum mares vicerint, & exemplo marium tentant superuentu coire; crista enim, caudaque erigitur, ita nè facile præterea sit, an fœmina sint, cognoscere: nonnunquam enim calcaria parua, yis enascuntur. Iam verò & mares nonnulli visi sunt, qui cum fortè fœmina interiisset, ipsi officio maris fungerentur in pullos, ductando, fouendo, educando, ita ne de cætero vel cacurire, vel coire appeterent. Quin etiam inde à primo ortu naturæ, ita nonnulli mares effœminati proueniunt, vt neque cucuriant, neque per coitum agere velint, & Venerem eorum, qui tentent superuenire, patiantur. Cuculus etiam immutatur colore, & vocem minus explanat, cum se abditurus est. quod facere exortu canicula solet; apparere autem incipit ab ineunte vere ad eius syderis ortum. Abditur & ea, quam cœnantham quidam appellant, ac si vitifloram dixeris, ex ortu eiusdem syderis, Occasus verò apparet, vitat enim interdum frigora, aliàs æstus. Nec non upupa cum colore, tum verò specie immutatur. vt Aeschylus Poeta satis carmine suo exposuit.

Quin fert sui spectantem, & epopem mali

Colore speciem multimodo pingens suam.

Saxicolam, & improbum arma gestantem

alitem

Adulti infantis forma hic sese refert.

Nam vere candicans ubi extitit nouo,

Æstate tum deinde vt recanduit seges,

Alas repente varius maculatas quatit:

Vagatur hic semper fastidiens locos,

Deserta quærit nemorum & inuias plagas.

Et inferius idem Arist. subiungit sic; Rubecula, & quæ ruticilla appellantur, inuicem transeunt; estquæ rubecula hyberni temporis ruticilla æstiu; nec alio ferè inter se differunt, nisi pectoris colore, & caudæ. Sic & ficedula, & atricapilla vicibus commutantur; fit enim ineunte Autumno ficedula, ab Autumno protinus atricapilla; nec inter eas discrimen aliquod, nisi coloris, & vocis est, &c.

Theophrastus etiam tertio de historia plantarum capite 6. testatur huiusmodi immutationes sæpius accidere. Quædam enim, inquit ille, temporis ratione mutari videntur, vt accipiter, upupa, & similes volucres. Item pro locorum mutatione, vt coluber stagnis exiccatis marcescit. Evidentissimè verò nonnulla cum in generatione consistunt: mutantur enim per animalia plura, vt cum ex tinea eruca, tum ex ea papilio gignitur. Nec putare aliquis debet, mutationes huiusmodi esse non intrinsecas, sed secundum externas duntaxat figuras; siquidem vbi diuersus apparet instinctus, diuersa operatio, atque altera corporis structura, ibi diuersa specificè constitui debet natura; Iam papilio cum præcedente eruca nil prorsus analogum habet. At mirum cuique videri potest, quod nulla apparen-

rente corruptione, aut putredine animal à se ipso diuersum specie fieri possit. Verum id naturæ illius imperfectioni acceptum referatur, in qua si paulo temperies immutetur, statim ad aliam animam enascitur dispositio; qua posita, illa introducitur. Etenim nisi præcedente aliqua alteratione nunquam ista sequeretur metamorphosis; ideoque erucæ antequam in papiliones abeant, putamine includuntur, ibique per longum tempus abstemiæ viuunt, quare inedia, solitudine, ac tenebris primigenium habitum dissoluunt, pristinamque temperiem exuunt, atque tandem ad nouam animam disponuntur. Doctrinam hanc haurire fas est ex ijs, quæ Zoologus noster quinto de historia animalium capite decimonono his verbis exarauit. *Nascuntur papiliones ex erucis, eruca ex virentibus folijs, maximeque ex brassica. Primum minus quid milio consistit in folio, mox vermiculi inde contrahuntur, & accrescunt, tum intra triduum erucula afformantur, quæ aucta motu cessant, suæque forma immutantur, appellanturque tantisper chrysalides, quasi aurelias dixeris: duro inteclæ putamine sunt ad tactum mobiles, meatibus araneosis obductæ, non os, non aliud ex membris, quod conspicuum sit, possident. Longo post tempore putamine obrupto euolant, inde animalia pennigera, quos papiliones vocamus. Itaque primum dum erucæ sunt, cibo aluntur, atque excrementum emittunt. At verò cum in aurelias dictas transierint, nihil vel gustant, vel excernunt. vide plura in eodem capite.*

Ex eodem insuper Theophrasto addiscere vnicuique licet; quales mutationes in plantis fiant; nam eodem libro capite 3. 4. & 5. edocet, plerunque cupressum ex fœmina marem provenire; punicam in Ægypto de acida in dulcem conuerti: ex hordeo triticum, & ex tritico hordeum gigni, sed non eodem fundo. Item ex caprifico ficum, & ex fico caprificum; rursus ficum ex candida nigram, & ex nigra candidam. Adhuc Sisimbrium mutari in mentham; triticum in lolium transire, & similia; de quibus etiam Plinius, & alij sermonem habent. Euentus verò causas, ne quid relinquamus illibatum Theophrastus ipse reiicit, vel in culturam, vel in regionem, vel in locum, vel in tempora, & similia multa, quæ variare possunt sublunares effectus, vti etiam in præparationem seminum, & eorundem artificiosam alterationem, quæ visitata est in primis apud agricolas facta ex nitro, quod & idem auctor, & Virgilius primo Georgicorum recenset, & commendat his verbis.

Semina vidi equidem multos medicare ferentes

Et nitro prius, & nigra perfundere amurca, Grandior ut fœtus siliquis fallacibus esset.

Quæres, num omnibus animantibus insit realiter sexus distinctio, sicuti in principio visi su-

mus asserere? quæstionem soluit Aristoteles de hist. animal. cap. vltimo his verbis. *Sexus ergo discrimen in animalibus, quæ vitam stabilem viuunt, aut omnino in ijs, quæ testæ integuntur nullum omnino est, At in mollibus, & crusta oper-tis mas habetur, & fœmina. In pedestribus quoque, tum bipedibus, tum quadrupedibus sexus uterque est, atque etiam in ijs, quæ animal procoitum generant, aut ouum, aut vermem.* Sed licet in multis discrimen sexus non adfit; nihilominus est quædam distinctio, quod videlicet aliqua germen faciunt, alia minus: sicuti stirpium alia fructum ferunt, alia steriles omnino sunt. Sola anguilla neque mas, neque fœmina est, neque ex se aliquam prolem procreare potest. Cæterum, vt inquit Aristoteles, in testaceis, atque stirpibus, quod pariat, & generet est, quod autem maris fungatur officio, deest.

Esto auctarium, cantharos, idest scarabæos omnes esse mares ex Porphyrio, & Horo; quod pertinet Ausonij lepidum epigramma in Marcum quendam Pullariam, qui cum esset.

Peruersæ Veneris postico vulnere fossor

Lucilli vatis subulo, pullo, premo.

Quærit ideo ex Pythagora, cuius opinio fuit animas in diuersa transire corpora, in quodnam post fati diem, euasurus ille sit animal ex palin-genesia: qui respondit:

Non taurus, non mulus erit, non Hippo-chamelus:

Non caper, aut aries, sed scarabeus erit.

Hinc apud Ægyptios Patris, ac soligenitoris Hieroglyphicum scarabæus erat, quod is absque fœmina solo bubulo, vel asinino fimo producat; ex hoc enim confectas, & elaboratas pilulas volutando suo genitali respergit semine; merito ideo scarabæi nomine malè audit, qui sterilis agri fimum proprio seminio irrorat.

CAPVT X.

In quo sexu natura maiorem pulchritudinem pingat.

DE hominis perfectione sat egimus in principio huius tractatus, ac calcem eiusdem inuestigandum modò videtur, quem sexum pingat insignis natura maiori pulchritudinis lumine decoret, & coloribus ornet clarioribus. Enimverò si vrorum temperaturam respiciamus, membrorum dispositionem, lacertorum aptitudinem atque omnium partium symmetriam, nemin dubium structura corporis huius cui vis apprim concinno corpori muliebri longè præcellit. Atqui muliebris vultus ex alia parte decore, &

formosa lineatura virili aspectui maximè præstat. Quod sanè mysterium poetarum figmentis reuelatum est, cum pulchritudinis numen mulieris idolo effinxerunt, quod Venerem nuncuparunt, quæ lepores, atque gratias impertiri credebatur. Vt plurimum itaque mulieris imago venustior est, & elegantior virili facie. An igitur, ut noverca insimulanda est natura à virorum cetu? Nō equidem: habent potius vnde conquærantur mulieres, quarum profectò imperfectio ea est, is defectus, crimina tanta, ut nisi superficie tenuis venustate quadam faciei compensarentur, nunquam viri, vel saltem ægrè mulierum appetere commercium; hinc autem sequeretur, ut generatio periret, & vnâ cum generatione pariter natura deficeret; vel adhuc inuitò huiusmodi opus viri elaborarent: ut autem commentator habet 3. Ethic *Qui facit aliquid inuitò, tristatur cum ipso*. Ex agentis verò tristitia imperfectus ederetur effectus; nam *delectatio*, teste Aristotele, *perficit opus*. Iam ut natura prouida suæ incolumitati obuiam iret, videns in reliquum mulieris imperfectionem esse quodammodo necessariam, enixa est vultum, quoad potuit, elegantem designare, cuius nitore pelliecti viri, nunquam generationis opificium aspernarentur; sed pulchritudine potius, quæ est animorum flamma excitati in illud semper intenderent, ex quo postmodum rerum series, & vniuersi bona perpetuò quodam fluxu propagarentur.

Secundò dici posset, quòd ipsius naturæ æquitati consonum erat, ut mulieres, quæ in senectute turpes, ac fædæ erant futuræ, in iuuentute forma, & gratia pollerent; vir autem quantò senescit magis, tantò perfectior euadit. Præterea cum defraudatæ sint mulieres cunctis animi præclaris dotibus, iustitiæ distributiæ munus postulabat, ut saltem venustate visus, & aspectu faciei decoro damna rependerentur; hinc ideo factum est, ut in earum productione virtus formatiua seminis, cum non ita studiosè occupetur circa complexionis energiam, lacertorum aptitudinem compositam, & omnium panè membrorum fortem, & harmoniosam structuram, suum totum conatum adhibeat, & vires omnes explicet propè rectam, atque elegantem faciei picturam: non secus ac sedulus ille pictor, siue sculptor, qui vniuersum corpus simplici quadam obteggit veste, vultum tamen omni decoro, ac pulchritudine præstantem nititute effingere. Quò nī fallor pertinent Anacreontis illa carmina.

Tauro ferire cornu:

Equo ferire calce:

Lepori valere cursu:

Natura dat leoni

Dentes biante riclu:

Pisces docet natare:

Aues docet volare:

Prudentiam viris dat:

At fœminis nequiuir;

Quid ergo donat illis?

Decoram habere formam.

Adde, quòd isthæc mulierum forma, & venustas, ob fragilitatem, cui nimium est inauictorata, absolutè dici non potest virili pulchritudine excellentior. Quò enim pacto formæ decus illud celebretur, quod omni caducitate subiectum breui tempore corrui, leui quapiam occasione caligat, parua quauis causa protinus deficit?

Fugit iuuentus, & verecundus color;

Reliquit ossa pellem amicta lurida.

Horatius inquit. Quam fuit momentanea & Floræ, & Laydis, & Helenæ pulchritudo? Nonne ut vapor, ut fumus euauit?

Florem decoris singuli carpunt dies.

Aiebat Seneca; quæ tandem temporis iniuriæ tota subiacet pulchritudo, illa prorsus propria est mulierum; hinc vates ille fastum depressurus Lidiæ pulchritudine superbientis concinit.

Hanc ne putas viridi mansuram in corpore dotem?

Nec caritura suis leuia membra bonis?

Falleris; ista fugit nunquam reditura iuuentus,

Et quæcunque breui tempore forma perit.

Hinc Theophrastus. *Modici temporis tyrannus est pulchritudo*. Rursus picturata mulierum facies venustior idcirco apparet, quoniam in ornatu, & mundo muliebri, omnis earum reposita cura est. Etenim, ut aiebat Epictetus cap. 62. sui Enchiridij. *Mulieres statim ab anno decimoquarto à viris domine vocantur; proinde cum vident, se nihil aliud habere muneris, nisi ut cum viris concumbant, comere se incipiunt, atque in ornatu spem collocant omnem*. At viros talis elegantia mollis, & lasciua venustas nequaquam decet; sed quædam potius forma seria, & generosa maiestas. Quid enim? An consentaneum esset, viros ad prudentiam, ad sapientiam, ad fortitudinem nato tota die tingere comas, disponere crines, pingere vultum, tergere pellem, depilare mentum? fucos genas, labia purpurisso, faciem crocodili stercore mentiri, ac tot quisquilijs exornare corpus? An non satis cunctis hominibus, & etiam Dijs damnatus Sardanapalus est, qui omnis generis luxuriæ deditus, nec erubuit inter scortorum greges nere, & muliebri habitu fœminas omnes antere lasciuias? An non etiam satis omnibus modijs execranda memoria est Neronis, Heliogabali, & aliorum, quibus esse viros iniuria fuit? sed missa hæc faciamus.

Postrema ratio, cur vultu mulieres elegantiores existant, desumi posset ab astris, ex eo uidelicet, quod in mulierum formatione conuenit peculiaritè Luna, & Venus, sub quibus pla-

netis, eò quòd prèhumidi sint, decora, & mol-
lisfacies conformatur, ut à Genethliacis palam
profertur, & nos alibi.

Illud insuper non silendum, quòd etiam rara
est, immò rarissima mulierum perfecta, & om-
nibus numeris completa pulchritudo; semper
enim pluribus deficit. Si quis autem noscere
aueat pulchritudinis muliebris uniuersas dotes,
ac splendores, audiat ex Ioanne Neuizano his
carminibus.

*Triginta hæc habeat, quæ vult formosa
vocari*

*Fœmina, sic Helenam fama fuisse, refert.
Alba tria, & totidem nigra, & tria rubra
puella:*

*Tres habeat longas res, totidemque breues:
Tres crassas, totidem graciles, tria stricta,
tot ampla*

*Sint ibidem huic formæ, sint quoque par-
ua tria.*

Alba cutis, niuei dentes, albique capilli:

Nigri oculi, cunnus, nigra supercilia:

*Labia, genæ, atque ungues rubri: sit corpore
longa,*

*Et longi crines; sit quoque longa manus;
Sintque breues dentes: auris; pes: pecto-
ra lata,*

Et clunes, distent ipsa supercilia:

*Cunnus, & os strictum, stringunt ubi cin-
gula stricta;*

Sint coxæ, & collum, vuluæque turgidula.

Subtiles digiti, crines, & labra puellis:

Paruus sit nasus; parua mamilla, caput.

Cum nulla, aut rara sint hæc, formosa vocari

Nulla puella potest; rara puella potest.

Quamuis autem his omnibus adamuſſim mul-
lier decorata foret; non tamen dici posset, viri-
lem excedere venustatem, dummodò vir incon-
cinnam, & monstruosam formam, ac prauam
artuum dispositionem ab utero non contraxe-
rit; quandoquidem semper exemplar præstat e-
xemplo. Sicut igitur Deus, viri Archetypus in-
finito modo pulchritudinis lumine præcellit ei,
ita mulier, quæ facta est ad imaginem viri (facia-
mus adiutorium simile sibi), sui exemplaris com-
parem pulchritudinem nequit referre.

At scire cupies, in quo consistat hæc viri pul-
chritudo, & venustatis perfectio? Porro Fici-
no probante, ad Platonis conuiuium Oratione
quinta capite sexto, actus viuacitas, & gratia
quædam elegans influxu propriæ ideæ, in corpus
refulgens (id enim est pulchritudo) in corpus

ipsum non descendit, nisi prius aptissime sit præ-
paratum, membrorum ordine, modo, & spe-
cie. Ordo respicit partium interualla: modus
quantitatem: species lineamenta, & colorem.
Oportet primariò, vt singula membra in toto
corpore naturalem habeant situm, suis nempè
locis oculi, nasus, aures, & reliquæ omnes par-
ticulæ locentur, & inter ipsas opportuna iaceant
interualla. Post situm accedere necessariò debet
singulis membris conueniens, & proportionata
magnitudo, quæ ita describi oportet. Tres na-
si in longum dispositi vultus vnus impleant lon-
gitudinem: Aurium vtrarumque semicirculi vnà
coniuncti, oris aperti circulum compleant; quòd
idem efficere debent supercilia simul coniuncta:
longitudo nasi longitudinem labij implere de-
bet, aurisque similiter: Gemini oculorum orbes
vnum æquent oris hiatum: capita octo proceri-
tatem corporis comprehendant; quam eandem
eemonstrare debet brachiorum in longum exten-
sio, crurumque similiter, atque pedum. Re-
quiritur demum ad pulchritudinis supplemen-
tum species ipsarum partium, quæ nihil est
aliud quàm linearum attractus artificiosi, ru-
gæque concinnæ: oculorum splendor, sereni-
tas frontis, iucunditas oris, color floridus, can-
didus, & rubicundus, ac tandem singularum
particularum fulgens decus. Qui plura deside-
rat, legat Fregosium in Anterote, & Ficinum in
Conuiuio.

Cæterum isthæc pulchritudo corporis vsque
adeò viris expetenda est, quatenus cœlestis
animæ domicilium venustius vndique sit, &
quia, vt Platonicis placet, in pulchro corpore
pulcher animus viget. Alioquin

Rarò forma viris (secula prospice)

Impunita fuit. dicebat Se-
neca in Hyppolito, estque pariter tempore cadu-
ca, morbis, & senectute labilis; hinc Tragœ-
dus idem:

Anceps forma bonum, mortalibus

Exigui donum breue temporis;

Res est forma fugax. At nihilomi-

nus non ex hoc aspernanda pulchritudo nobis
est; nam τῶν καλῶν καὶ ὁπωσθι καλή. idem
Pulchrorum etiam Autumnus pulcher est, vt fer-
tur adagio.

Geneanthropeia Ioannis Benedicti
Sinibaldi.

TRACTATUS SECVNDVS.

De Salaci complexione, & naturis Epicataphoris.

PRAELOQVIUM.

VM in utroque sexu salaces exurgant naturæ; & in Venerem proclives habitus vel temperie, vel proprietate, vel astro enascantur; visum idcirco est, hunc tractatum precedenticonnectere, quatenus virorum Genium, & mulierum dignoscentes libidinem, has magis, vel illos generationis muneri aptiores esse comperiamus:

Format enim natura prius nos intus ad omnem.

Fortunarum habitum, iuuat, aut impellit ad iram.

Aut ad humum mœrore graui deducit, & argit.

Horatius de arte poetica. Etenim in illud semper studium par est quemquam incumbere, ad quod à natura habuit propensionem.

Nec nisi natura res venit apta suæ. Inquit Faustus; cui consonat in Andria Terentius inquiens.

Paululum interesse censes, ex animo hæc omnia.

Vt fert natura si facias, an de industria? Quare & opus Hymenæi ab ijs patrari melius, credendum est, qui Genio auspice, in Venerem tentiginem præferunt. De his igitur in specie agendum primò est, mox de indiuiduis quibusdam aliqua etiam adiungemus. Perlege, delectaberis.

Hic campo indulget, hunc alea decoquit, ille In Venerem putris. Dicebat Persius quinta Satyra.

CAPVT I.

De Satyris, & Silenis, Faunisq., aut Aegipanibus: necnon Tritonibus, ac Nereidibus.

VM Satyris à Salacitate nomen inditum sit: σαλὴ enim græcè tentiginem ad Venerem significat; cùmque hi ab omnibus passim libidinosissimi habitus sint, meritò hic, ubi de naturis Veneris agere instituimus, agitandum primò videtur,

A num ferinum, vel humanum hoc genus aliquando extiterit, & an potius Poetarum commentum fuerit. Plinius libro septimo natural. histor. scribit, Satyros esse animalia velocissima, quæ quatuor habent pedes in Subsolanis Indorum montibus humana effigie, ac rectè currentia. Pausanias etiam in Atticis scriptum reliquit, Euphemum Carthaginensem in extremas Oceani partes delatum multas desertas insulas inuenisse, in quarum vnam cùm tempestate coactus appulisset, quæ Satyrída dicebatur, vidit incolas, rufos, & caudas habentes intra clunes haud multò minores equinis, qui cùm illuc aduectos nautas inspexissent, accurrerunt omnes ad extremum litus, & inarticulato fridore nauim inuaserunt furibundi, atque in fœminas, quæ forte aderant, irruerunt vitanta, ut vix armis, & fustibus abigi potuerint. Interim verò nauta, ne quid violentum à brutis illis sustinerent, nauim à litore distulerunt iactis anchoris, ac barbaram quandam mulierem, quam ferebant, exposuerunt in littus, in quem confestim tantæ petulantia debacchati sunt omnes, ut per omnia corporis caua libidinem expleuerint. Theopompus Midæ Phrygis, & Sileni colloquium illud commemorat, in quo tot aniles habentur cantilenæ. Quid plura? in illa celeberrima Annonis Ducis Carthaginensium nauigatione, quæ fecit vltra Columnas Herculis, hæc relata habemus. Donec ad magnum quendam sinum peruenimus, quem interpretes Vespericornu vocari dixerunt, in quo alia erat insula, in quam egressi nihil per diem nisi syluam videbamus, at per noctes ignes permultos accensos, & vocem fistularum audiebamus, cymbalorumque, ac tympanorum incredibilem strepitum, quare nos timor inuasit. In his enim locis magna Satyrorum multitudo habitare credebatur. Ex his igitur, & alijs monumentis colligi videtur, Satyros aliquando fuisse, & consequenter nunc etiam temporis reperiri posse, in externis aliquibus regionibus; eò magis, quòd Diui Hieronymi accedit non leuis auctoritas, qui de D. Antonio narrat, eum vidisse aliquando homunculum ad uncis manibus, & fronte cornibus aspera, cui extrema corporis in caprarum pedes desinebant, & cùm præmisso signo crucis eum, quisnam esset, interrogaret Antonius, respondisse illum; *Mortalis ego sum vnus ex accolis eremi, quos vano errore delusa gentilitas Faunos, Satyrosq., & Incubos appellant.*

Verum quicquid alij sentiant, puto ego, Satyros, Silenos, & Faunos Poetarum esse figmenta, & Chymericas naturas, neque vlllo vnquam tempore similes, siue dicas feras humanas, vel homines ferinos repertos esse in specie. Dico in specie, quoniam haudquaquam inficiabor, inueniri posse, sicuti non raro euenere, monstruosos aliquos partus, qui aliquatenus, & oretenus humanam effigiem referant; in reliquis verò infernis partibus bestiam sapiant. Non tamen absque crimine ausim affirmare, id genus monstra homines esse, rationis lumine quopiam imbutos, ab alijs quodammodo diuersos, & libidine præpollentes; vt propterea D. Augustinus cespitans aliquando dixerit, Faunos, aut immortales animas non habere, aut humano semine natos. Nisi fortè censere velimus, id quod ego mihi facile persuadeo, priscos Ethnicos, qui sub fabularum vmbraculis mysticos theologiæ, & moralitatis sensus exprimebant, eos omnes Satyros nuncupasse, qui libidini, & genio totis viribus, & assidua intentione indulgerent putres; adeò vt ex belluarum operatione bestia ipsi euaderent, omni rationis lumine, & heroica virtute despectis; quod manifestè insinuabant, cum illorum medietatem caprinam fingeant. Siquidem irrationalis appetitus, & ferina concupiscentia in infima residet hominis medietate; vt hinc iure apud Lucianum in Deorum Concilio à Momo Dionysius accusetur prior ijs verbis. *Omnes enim, vt opinor, videtis, quàm mollis sit, & effeminatus delicijs, dimidio insaniens, statim à summo mane merum spirans. Ille verò totam fratriciam nobis induxit, & toto choro aduecto præstò est. Deosque declarauit & Pana, & Silenum, & Satyros agrestes quospiam, & caprarios permultos homines saltationi deditos, & forma monstra spectabiles. Quorum hic quidem gerens cornua dimidia parte corporis capram referens, barbamque profundam nutriendi parum ab hirco discrepat &c.*

Insuper velistæ naturæ sunt ferinæ, vel totæ humanæ. Si dicas, brutales esse, & nihil participare hominis, assentiar: etenim & simiæ, & cæbus, & caniceps sunt naturæ ancipitis, vt Aristotel. ait 2. de historia animal. cap. 8. partim hominem, partim quadrupedem imitantes, quoad extrinsecam videlicet delineaturam; & hæc quoque animalia salacissima sunt, e quorum utique censu fuisse arbitror Satyrum, seu monstrum illud apud Plutarchum in Sylla, de quo sic. *Hoc in loco memoriae proditum est, somno pressum Satyrum fuisse captum, qualem Poeta, ac pictores effingunt. Is perductus ad Syllam complures per interpretes, quis nam esset interrogatus, nihil, quod posset intelligi, vix vociferatus est. At vocem asperam equi præsertim hinnitu, & hirci balatu permistam edens, cum Syllam obstupescisset, datis comitibus dimissus est.* Huius

A quoque census, & consimilis naturæ existimari debent Tritones, ac Nereides, marina scilicet monstra, humana facie consignata, & exurente intra aquarum frigora salacitate prædita; quorum speciem in mari reperiri præter veterum auctoritates, ac maxime Plinij libro 9. suæ naturalis Histor. cap. 5. vbi narrat Tiberio Principi Olyssiponensem Legatum nuntiasse, Tritonem quodam specu visum, auditumque concha contentum. Diuo etiam Augusto per litteras significatum, Nereidas complures exanimis Gallia in littore apparuisse; habemus proximi seculi testes oculatos, & intemeratæ fidei viros; nam Theodorus Gaza, Philosophia non minus, quàm Græca facundia conspicuus vidit aliquando, Alexandro ab Alexandro referente 3. Genialium dierum cap. 8. in Peloponesso Nereidem humanæ facie, satisque decora insignitam, corpore squamoso ad pubem vsque, reliquum verò in locuste caudam definebat; lacebat autem illa procellis cum aliorum piscium monstruosa serie illisa in littore mæsta, & quasi exanimis, lacrymas, & suspiria manifestè promens; donec branchis, & cauda repens se tandem præcipitem in mare dedit, nec iterum apparuit vsquam. Ita quoque Georgius Trapezuntius, eximiæ eruditionis auctor palam cum amicis profitebatur, sese in fonte quodam non procula littore eleganti formam puellam conspexisse pube tenuis, super undas quasi lasciuientem; quæ tamen vbi primum se conspectam agnouit, se se in aquis abscondidit. Aliud exemplum publicis actis contestatum refert Alexander idem loco citato, quod quia mirabile est, eius verbis relatum volo: *In Epiro ad fontem iugis aquæ, ad quem mulieres ex oppidulo aquatum ventitabant, Tritonem, seu marinum hominem e spelunca, quam forte ibi nactus fuerat, obseruare solitum, si quando solam ad aquam accedentem, aut per littus obambulantem mulierem videret, ipsum ex undis, & spelunca lenigressu, tacitisque vestigijs desilire, & a tergo accedere, ac ui compressam mulierem ex insidijs adoriri, & ad mare concubitus causa arripere, arreptamque sub undis deferre consueuisse; Quod cum apud locum incolas percrebuisse, diligentius marinum monstrum obseruasse, & cum diutulè laqueos illi intendissent, haud multo post dolo captum. & laquei victum cepisse: cumque cibo abstineret extra aquas diutius viuere nequisset, squallorem tandem, & tedio ad extremam tabem venisset. Hæc si vera sunt, haud omnino fabulosa censenda erunt, quæ apud Poetas de Tritonibus leguntur ac in primis Galatææ raptus famosus. Interim tamen decernatur, has quoque marinas belluas superficie tenus humanas magno libidinis æstu agitari.*

Quod si fortè dicas, huiusmodi naturas esse humanas, nihil rationi, & veritati consonum affirmabis; quandoquidem humana species de-
ter-

terminatur hac nostra corporum delineatione, his organis, hisce potentijs: alioquin cœlestis animus, & æthereus spiritus, aurę diuinę particula, in caprarum, asinorum, & porcorum, etiam cœnosa corpora, lurida viscera, membraque fœda descendere posset; quod nedum a naturali, à diuina quoque Philosophia nimis est alienum, redoletque prorsus Archimagi Paracelsi hereticam opinionem, qui libro de occulta philosophia impudenter nimium asseueravit, Deum præter homines, Adami posteros, alia quatuor hominum genera, carne, ossibus, & ratione prædita produxisse, eosque in singulis elementis collocasse: Pigmeos, & Gnomos in terrę visceribus: Nymphas, & Undenas in aquis: Silphos, & Melusinas in aere: Vulcanos, & Salamandras in igne; Quid nugacius? Nec item censeas, naturas esse medias inter feras, & homines, nam hæc assertio est Philosophis indigna.

Sed quid dicendum de Sileno? Hunc ducem Satyrorum effinxerunt, qui eum tanquam Patrem agnoscebant. inde Ouid in metamorph.

Bacche, Satyrique sequuntur. & 2. de arte amandi.

Ebrius ecce senex pando delapsus a fello,

Clamarunt Satyri, surge, age, surge pater.

Hunc finxerunt educasse Bacchum, ac proinde semper vino temulentum esse; hinc bellę Virgilius ecloga sexta.

Silenum pueri somno videre iacentem.

Inflatum besterno venas, & semper Iaccho.

Consequenter erat idem libidinosisissimus; quoniam, ut optimè nostis, vinum est Veneris incitamentum, & libidinis fomes; id quod etiam addiscere possumus ex eius descriptione physiognomonica; nam scribit Lucianus, in Concilio Deorum, hunc senem extitisse, & caluum, & simum, & asino plerumque utentem, statura corporis breuem, corpore obæsum, & ventricosum, necnon magnis auribus, & arrectis; quæ omnia sunt manifesta libidinis lineamenta, ut patebit inferius. Caterum id, quod statuimus de Satyris, idem prorsus de Sileno dicendum, vel si magis placet, existimandum cum Martino Delriolib. disquisit magicarum, & alijs Theologis, Satyros, Faunosque demones quosdam fuisse a Psello, & alijs asinipedes, vel onoscelides dictos, vel etiam Aegipanes, quasi capripedes, quorum sæpè tripudia uisa esse in monte Atlante, testatur Plinius, & confirmat etiam Iulius Scalliger, qui hodierno etiam tempore eo loci videti satyrorum choreas testatur; non nisi igitur Demones Incubos, & Succubos extitisse putandum est, quorum Principi Fauno decepta Gentilitas terribiles tribuebat sonitus, & holocausta etiam offerebat. De his Daemonum Choreis ita Saxo Grammaticus lib. 1. histor. Dan.

Trux Lemurum chorus aduehitur, præ-

cepsque per auras

Cursitat, & vastos edit ad astra sonos.

Accedunt Fauni Satyris, Panumque caterua

Manibus admixta militat ore fero.

Sylvanis coeunt Aquili, Larvaeque nocentes

Cum Lamijs callem participare student.

Salu librantur Furia glomerantur iisdem

Larua quas Simis Fantua iuncta premit.

At, lector auide, ne hic te corollide defraudem, illud ingenio tuo vestigandum offero, cur nimirum si Faunus tantæ libidinis reus censebatur, eius tamen vxor tam illibata castitatis fuisse scribitur, ut nec ipsa virum viderit vnquam, nec à viro præterquam à coniuge conspecta ipsa fuerit, semperque intra Gynæcium occulta vixerit. Hanc Romani Bonamdeam nuncuparunt, in cuius sacris, quæ mense Maio fiebant, ne tantę pudicitie decus quoquomodo lederetur, necesse erat non modò procul esse mares; verum vel ipsas picturas, & simulacra virorum. Huius euentus rationem cum fueris expiscatus, amabo te, impertire mysterium.

C A P V T I I.

Quid sit dicendam de Priapo, & cur mutone rigido pingeretur.

EXEAT & Priapus in Veneris theatrum, suamque libidinem, explicet ingenti, semperque tento mutone significatam, eiusque genealogiam referamus. Ferunt, Apollonius inter alios, Venerem cum Baccho congressam fuisse, deinde cum is ad Indicam expeditionem exiisset, cum Adonide sæpius concubuisse, & Priapum concepisse. Accidit autem, quod reuertenti Dyonisio Venus cum corona obuiam præcessit, verum eum ita coronatum sequi deinde noluit, eò quod, illo absente, alijs nupsisse pudebat; sed in Lampfacum recedens ibi parere decreuit, cui Iuno, zelotypia capta, opem ferre simulans, venefica manu vterum attigit, fecitque, ut puerum vnde quaque deformem, & præ ceteris incredibilem genitalis magnitudinem referentem pepererit, ac Priapus nominatus fuit; quem tamen cum vidit Venus, ob membri magnitudinem noluit, reliquitque ut monstrum in Lampfaci mulieribus erat apprimè gratus. Profectò fabula hæc non illepida est, & arcanos continet sensus. Rursus Archias inter Græcos insignis auctor Priapi deformitatem his carminibus exprompsit.

Littona paruos ego hic habito saxosa Priapus,

Nullaque cum mergis bella cruenta gero.

Di.

*Distortus vultus, pes nullus, falce dolando
Piscator talem finxerit, aut melius.*

Aperiatur mysterium. Nomine Priapi nil aliud, quam rerum omnium semen designatur, id quod tensum veretrum declarat. Rursus finxerunt filium Dionysij, idest Solis, & vt quidam volunt Naiadis Nymphę; eo quia ex calore Solis, & humore omnium fecundissime generationes rerum educuntur. Hinc Iamblichus libro primo de mysterijs Aegyptiorum capite vndecimo scripserat. *Veruntamen ad magis singularia descendamus, asseuerantes, oscillorum erectionem fecundę virtutis signum pręferre, arbitramurque, vim hanc fecunditatis per hæc signa prouocari ad mundi genituram eo argumento, quod sæpe multa vere nouo consecrantur ad Venerem pertinentia, quando mundus vniuersus à Dijs immortalibus totius fęturę partum suscipit.* & hinc hortorum creditus est ille numen, cui arrident versiculi ex Columella:

sed truncum fortę dolatum.

*Arboris antiquę numen venerare Ictipballi
Terribilis mębri, medio qui semper in borto.*

Inguinibus puero prædoni falce minatur.

Ceterum nihil ipsius Priapi non poeticum est. Addam tantummodo pro corollide ex Luciano de Syria Dea, quę ad Priapum spectantia in sacra Cinitate obseruauit; ait enim: *Nam & Dionysius in Syriã venit, eo videlicet itinere, quo in Aethiopiã est profectus, & sunt multa in templo eius indicia, quę ipsũ auctorem cõprobant, inter quę, & vestes barbare, & lapilli Indici, & Elephantorum cornua, quę ille ex Aethiopia tulit; etiam Priapi stant in vestibulis duo admodum magni. qui tali Epigrammate inscripti sunt.*

*Hos posuit Bacchus tibi Iuno nouerca
Priapos.*

Ceterum dicam & aliud, quo ritu videlicet Dionysij sacra in Aede peragant. Priapos Græci, quos phallos ipsi dicunt Dionysio erigunt; in quibus & tale quiddam portant, viros puta exiguos ex ligno effigiatos, magna virilia habentes, &c. Plura si arrideant, tute ipse legas inferius apud illum. Verum adhuc paulo magis seriam de Priapi numinis origine historiam referamus ex Iano Iacobo Boissardo libro de Diuinatione, & magicis præstigijs, vbi Serapim, siue Osiridem, describit; nam cum is, qui Aegyptiorum Rex erat à Typhone, quinquaginta alijs Regni nobilibus conspirantibus, interficeretur, & in partes discerperetur, quilibet ex coniuratis portionem suam secum abstulit, pudendis tantummodo relictis, quę in Nili profluentem abiecta in mare deuoluta sunt, & à Phagro, Oxyrincho, & Lepidauro piscibus deuorata fuerunt. Post hæc Isis Regina, & vxor per indicem post menses aliquot defuncti coniugis partes reperit, easque simul compositas in Abato Insula Paludis Memphiticę deposuit. Iam reliqua ex Boissardo au-

dienda. Isis pudenda mariti longę, latęque exquisiuit, quę cum non posset inuestigare, audiuitque à Nympha quadam Marina fuisse à piscibus Oxyrincho, Phagro, & Lepidauro comesta, ab eorum esu Aegyptios imposterum abstinere iussit, eosque sacros esse voluit. Pudenda tamen ex auro fabricari præcepit, quę solemniter appendit tholo templi, proposuitque populo adoranda, tamquam partem datam à Natura Generationi aptam, & necessariam ad propagationem generis humani, Phallumque vocauit. Cuius numen Sacerdotes sacrificijs honorarunt, eiusque cultum statim amplexi sunt Arabes, & Syri, postea tota Græcia tam Asiatica, quàm Europæa, Deumque istum generationis efficacem nominauerunt Priapum. Hebrei hunc quoque venerati sunt, & vocauerunt Phagor, vel Beelphegor, cuius antistes fuit Maacha Regis Ase Mater, vt traditum est secundo Paralip. 16. Plura ad hanc rem facientia lector habebis infra, vbi de instrumentis generationi deseruientibus erit sermo; nam de Oscillis, Phallo, ictiphallo, & fascino aliqua declaramus.

C A P V T III.

De Genio Veneris.

ABET Venus Genium suum, quo tanquam duce, seu Architecto in generationis opificio, ac ministerio vtitur. De Genio itaque breuiter pauca intertexenda, vt omnibus calculis absoluta sit pedurgie tractatio. Multiplex profectò extitit antiquorum de Genijs opinio: siquidem Plato, & cum eo vniuersa Academia triplicem statuit rationalis naturę gradum, Deorum scilicet, Dæmonum, & hominum; Deos in primis in sublimi Cœli vertice collocat, ab omni materia abiunctos, summę intellectiuos, summę bonos. Homines in terrestri regione, materie consortes, intellectu præditos, præcellę diuinitatis numismata. Medium verò inter hos gradum tenere Dæmones, ait, ideoque medioceros dici, quasi mediam inter Deum, & homines naturam referant: & horum plures existere species: vti Lares, Heroas, Manes, Genios, quos insuper in duplici reperiri differentia & Pythagorici, & Socratici affirmant: alios namque bonos, alios malos esse existimarunt; adeò vt ex horum arbitrio, cuilibet homini sit ab ortu principio inditus Genius vnus bonus, calodæmon; & malus alter, cacodæmon. Adhuc Iamblichus de mysterijs Aegyptiorum quinto hos Genios corporali quodam velamine indutos asserit, quod tamen ex materia, aut elementis, au-

alio corporum genere constare detrectat: quin-
imò illos facit animæ, eiusque potentia antero-
res, & libro primo idem auctor, hos facit inui-
sibiles, Deorumque ministros, habet enim ca-
pite vigesimo sic. *Omnino autem Deorum est es-
se Architectos, Dæces, & Principes, & præside-
re rerum ordini: Genij verò ministrant, & man-
data diuina exequuntur, quasi Deorum inter-
nuncij, prompta quadam vtentes, cū manuum
arte negotiantur in his, de quibus Dij intelligunt,
& volunt, & imperant. Proinde ipsi Dij pro-
cul abhorrent à potentijs in generationem vergen-
tibus: contra Genij ab his potentijs, non omnino
absoluti, & puri sunt.* Arcanam profectò, &
maximè mysteriosam doctrinam hæc verba con-
tinent. Sed prosequamur Geniorum officium,
ac naturale munus ab eodem Iamblichò descri-
ptum primo capite lib. 2. vbi sic. *Geniorum
quidem natura est transigere, & perficere opifi-
cium naturarum circa mundum, & complere cu-
ram singularium rerum, quæ generantur; & in-
fra: præterea definire oportet alia quoque ratio-
ne Geniorum vires statuendo eas genitales, &
curatrices naturæ, necnon pertinere ad eosdem,
animas alligare corporibus.* Ex his hætenus ex
Platoniorum pænu relatis, multa quidem
sunt captu difficilia, ac simul falsa: multa etiam
veritatem, licet obscure, continent, quam pro
viribus elucidare quàm breuissimè conabimur.

Primum itaque statuendum, Genium, nec esse
Dæmonem, nec numen, nec aliud quidpiam,
ante animam, vt Platonici, & Iamblichus in-
primis astringunt; huiusmodi namque opiniones
gentilitatis redolent commenta; neque est ope-
repretium, vt opinionem satis iam diu profligatam
eniter obtrudere: quid ergo erit ille? Existimarim,
Genium nihil esse aliud, quàm naturæ individualis
inseparabilem instinctum, seu eiusdem procliu-
itatem ad bonum, vel ad malum; ad virtutem, vel ad
vitium; siue dicas, esse proprietatem quandam,
emanantem singularitè à propria, & indiuidua cuiuslibet
temperatura. Sicuti enim ex propria cuiuslibet
specie manat specifica proprietas, atque inse-
parabilis instinctus quo species illa huic, vel
illi propendit actui; vt exempli gratia in homi-
ne risibilitas, qua ad actum exit ridendi, & in
equo hinnibilitas, qua hinnitum profert; ita
prorsus constituto indiuiduo, eiusque ex asse-
concinnato temperamento, cum omnibus, &
singulis indiuiduantibus conditionibus, statim
exurgit ἐξ ὁδίου, aut (si mauis) proprietas in-
diuidualis, qua indiuiduum illud procliu-
it ad hoc, vel illud opus facile, & cum iucundita-
te patiendum. Dixi facile, & cum iucunditate,
quoniam homo quilibet ea, qua pollet natura-
li prudentia, & mentis diuinitate aggredi qui-
dem potest prouinciam quamlibet, sed nisi ad-
iuuet Genius, & indiuidualis illa proprietas, inui-

A cundè, & laboriosè illam subibit; necnon etiam
cum naturæ ipsius manifesta repugnantia; vnde
postmodum opus imperfectum exilire necesse
est; nam sicuti ex Philosopho delectatio perficit
opus, sic repugnantia imperfectum idem, & in-
concinnum præstiterit.

B Huiusmodi insuper instinctum sobolem esse
temperamenti, & complexionis, patet ex eo,
quòd velut quilibet peculiarem suam gestat ex
ortu temperaturam, ita & suum genium; vt
vix inuenire sit duos insimul homines pari, &
æqua lance ad idem procliu-: eo modo, quo
difficile est, duos reperiri eodem ad æquilibrium
temperamento imbutos. Hunc instinctum Phy-
siognomonici nomine moris describunt, dum
contendunt probare, quòd mores animi sequan-
tur corporis crasim; id quod verum est, si modo
explicato intelligatur; namque verè sunt mores
materialiter sumpti, propensiones quædam emi-
cantes ex peculiari huius, vel illius natura ten-
dente ad hanc, & illam functionem. Dum ergo
bona, ac perfecta erit complexio, bonus insi-
mul, ac perfectus Genius erit, semper ad honesta,
ac generosa procumbens; si paulò deterior, pau-
lò etià iniquior Genius; si mala mala; si mixta mix-
tus; etenim nō duo in quolibet reperiuntur Genij
vt sentire Platonici, sed vnus, & simplex, qui
tamen indifferenter ad plura dirigere potest. Si-
cuti namque, licet vnum a dominio tempera-
mentum existat, à subdominio tamen alterum
esse potest: ita & Genius, licet vnus, & per con-
sequens ad vnum ex dominio procumbere de-
beat; à subdominio nihilominus ad aliud quid-
piam protendere potest. Exempli gratia: Erit
quispiam temperamento quidem sanguineus
ab energia, à subdominio autem melancholicus:
vt sanguis imperat, sanguinis elucebunt effectus;
vt melancholia subalternatur, melancholicæ
splendescunt procliu-itates; nec proinde duo di-
uersa temperamenta ponenda sunt. Sic huiusce
complexionis Genius, qua sanguinem respicit, ad
sanguinis proprietates inclinabit, veluti ad risus,
ueneria, conuiuia, cantus, & similia; qua ve-
rò annexam habet melancholiam, interdum ad
solitudinem, lacrymas, & mœrores: nec tamen
duo erunt Genij, sed vnus, & idem, qui iuxta vi-
cissitudines proliciet modò ad hanc; modò ad
illam functionem, & sic Genius potest esse bo-
nus, & malus; malus quidem, dum deducet ad
iniqua, bonus dum ad æqua, & honesta; Et hoc
est illud, quod Iamblichus aiebat, Geniorum
scilicet esse perficere opificium naturæ, & sin-
gularium, quæ generantur, complere curam:
nam quid prodesset, generari indiuiduum, si illud
deinde tanquam deside ad nullum exiret opus,
nullaque insigniretur aptitudine? Iam statim
producto homine, Genius proprius illum cir-
cumuadit, excitat, prolicet, propellit, reseruato
tamen semper voluntatis arbitrio, quo ipsorum
Ge-

Geniorum refragantur vires, & veluti chamo infrenantur. At in brutis, in quibus nulla libera voluntas, Genius sic imperat, ut quod vocat ille, ferarum omne genus sponte cursitet, & infrene.

Dices forte, temperamentum semper manet, at non semper Genius; igitur hic non ex illo. Quod non semper propellat Genius, patet, quoniam non semper ruimus aut in Venerem, aut in Martem, aut in Bacchum. Respondeas manere semper hominem, nec semper tamen illum ridere. Sat est enim, ut habeat semper risibilitatis potentiam. Genius dicit aptitudinem, qua ad libitum exire ad actionem liberè, & facile queat. Manente igitur semper temperamento eodem, manet simili modo Genius idem; & sicut ob ætatem immutantur temperaturæ, sic quoque & Genij, & in hoc sensu intelligenda sunt Censorini illa verba. *Genius autem ita nobis assiduus observator appositus est. ut ne puncto quidem temporis longius abscedat, sed ab utero matris acceptos ad extremum vitæ diem comitetur.* Quare videmus ea, quæ in iuventute delectantur, nihil minus in senio arridere.

Constet igitur, Genium Veneris nihil esse aliud, quam naturæ ad Aphrodisia proclivitatem, & aptitudinem, qua quis facile generationis obeat munera, quod allatæ à Censorino lib. de die natali Genij consonat, inquit enim. *Genius est Deus, cuius in tutela, ut quisque natus est, vivit, siue etiam, quod ut generemur curat, siue quod una gignitur nobiscum; siue etiam, quod nos genitos suscipiat, ac tueatur.* Certè à gignendo Genius appellatur. Illud postliminiò, opera licet parerga, addendum videtur, Genio in holocaustum merum, non victimam offerri, inde Persius,

funde merum Genio,
ut scilicet, Varrone teste, moneretur, à cede, & sanguine in die natali abstinendum fore. Aut si minus, dic, Genium gaudere mero, quoniam hoc excitatur, fouetur, exhilaratur.

CAPUT IV.

Homines, an Bruta salacioris nature sint.

PLERAQUE agrestium animalium iure Venerea adeò incendi, ut furiosa euadant, testatur Aristoteles 6. de Histor. animal. cap. 29. & alibi; etenim, Cernos clamare, & vociferare, scribit, dum libidinem appetunt. Constantinus ait, A finos præ libidine insanire, & vulgus palam asserit viperas adeo libidinis tempore furere insanas, ut coniugem interimant, quod egregius Nicander ijs versibus exaravit.

*Ne sis in triuijs, cum morsus vipera coniux
Fœmelle fugiens agitata vulnera abhorret,
Et quum dente caput magno maris amputat
atri*

*Fœmina dira nimis labijs, et mordicis heres,
Sed catuli ultores patris, &c.*

Et Plin. lib. 10. Naturalium historiarum cap. 62. opinioni subscribens Nicandri; & aliorum ita scribit. *Vipera caput mas inserit in os, quod illa abrodit voluptatis dulcedine.* Cæterum suæ equæ, feles, teste Aristotele in lib. de hist. animal. in usu veneris ferociunt ita, atque ita exstuant salacitate, ut grunnitu, hinnitu, & plangosa vociferatione impatienter obstrepant, & marem imperiosè aduocent, pelliciant ad congressum, vi cogant, & sæuiant etiam in illum, si renuat congregari. Ex his itaque, & plurimis alijs auctoritatibus, de quibus paulo infra ex professo erit sermo, constat brutorum intensissima salacitas. Sed insuper addamus rationes. Enimvero bruta maiori Veneris ardore concitari debent, quam homines, quoniam statò quodam anni tempore, à natura inditò, Genio fauent, unde est quod spiritibus, ijsque fortioribus magis turgent, & copia seminis vberissima scatent affluentius, ex quibus libidinis excitatur sensus acrior, & intensior. Adde, quod bruta vi imaginationis venereos actus fortius apprehendunt, cum enim ratione, uti homines, minus infrenantur, prorumpunt, impetum faciunt in voluptatem, neque ullis compescuntur habenis.

Præterea delectatio est propria bestiarum, ut inquit D. Thomas 1. 2. quæstione 31. hominum verò proprium gaudium. Quamobrem D. Thomas alibi aiebat, voluptate homines reddi bestiales, ut enim sexto Ethic. inquit Aristoteles. *Delectatio corrumpit existimationem prudentie.* & in epistola ad Alexandrum appellat eandem bestiarum propriam, quæ hominibus tantum uti animalibus inest; multò igitur in brutis intensior erit isthæc proprietas, longèque hic sensus acutior, quam in hominibus: nam, ut est Philosophi receptum axioma. *Propter quod omnium quodque tale, & illud magis.* Cæterum bruta, ut illa, quæ sensus perfectiores obtinent sensuum obiectis fruuntur magis, & intensius non enim natura penes illa, velut in hominibus ad intellectum, & eius operationes distrahitur; & hæc eadem est ratio, cur bruta animalia faturas tempestates presentiant; nam, ut inquit D. Thomas in prima quæst. 86. artic. 4. ad tertium. *Animalia bruta non habent aliquid supra phantasiam, quod ordinet phantasmata, sicut habent homines rationem, & ideo phantasia brutorum animalium sequitur impressionem celestem, & ideo in motibus huiusmodi animalium magis possunt cognosci quedam futura, ut pluvia, & huiusmodi, quam ex motibus hominum, qui mouentur per consilium rationis.* Alioquin nisi hæc

pro-

proprietas accepta referretur exquisito illorum sensui, dicere oporteret, eisdem vim rationis inesse, qua, diuino quodam instinctu futura praeuiderent; quod nimium à ratione alienum est, & absurdum etiam; hinc vates ille doctissimus Maro primo Georgicorum.

Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis

*Ingenium, aut rerum fato prudentia maior;
Verum ubi tempestas, & Cœli mobilis humor*

Mutare vices, & Iuppiter humidus austris

Densat, erant, quæ rara modò, & quæ densa, relaxat,

Vertuntur species animorum, & pectora motus

Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat,

Concipiunt, &c.

Atque illa eadem ratio est, qua dicebat Aristoteles de somno, & vigilia, *Fatuos magis praeuidere futura, quam alios.* Siquidem, vt D. Thomas loco nuper citato scribit. *Intelligentia horum non est curis affecta, sed tanquam deserta, & vacua ab omnibus, & mota secundum mouens dicitur.*

Verum enimuero ex aduersò nō desunt rationes, quæ probant, maiorem pruritum naturæ humanæ insitum esse: quandoquidem homo, teste Aristotele proportionem sui corporis plurimum feminis habet; eo modo etiam, quo data proportionem calidior ceteris animantibus est; ideo dicebat Philosophus: *Maribus etiam plurimum emittitur seminis magnitudinis ratione, cuius rei causa est constitutio corporis, quæ humida, & calida est, plurimum enim excrementi fieri in huiusmodi corpore, necesse est: carent etiam, (& est alia ratio) partibus ijs, in quas vertitur excrementum in ceteris animalibus, non enim pilorum copiam gerunt per corpus, non ossium, aut cornuum, aut dentium excretiones.*

Quamobrem si à calore, & feminis affluentia tento nascitur, homo omnium maxime venerea cupidine incendi, dicendus erit. Rursus homines reficiuntur victu præstantiori, nec non calidis cupedijs, quæ sanguinem, & spiritus acciunt; ex quo postmodum libidinis fomes inflammatur ardentius. Præterea frustra requiri videtur anachrysis hominum euidentius indicium, dum apparet manifestè, eos quotidie in Genium, & feram libidinem ruere absque retinaculis; nec vti cætera animantia statis temporibus determinari ad actum generationis: in quibusquidem diebus à natura præfixis, si nimium bruta voluptate efferantur, mirum non est; nam tempore, & oportunitate potiuntur, & omni conatu rei operam dare nituntur, cui per breue tempus deservire licet. Insuper ho-

mines omni luxuriæ genere inquinantur: ruunt in stupra, non detrectant adulteria; percurrunt etiam incestus, sanguinem proprium polluentes; quod bruta nimirum abhorrent. Inde meritò exclamabat Seneca in Hyppolito.

O tetrum genus

Non vlla vinculum lege melioris Soli!

Fera quoque ipsa Veneris evitant nefas,

Generisque leges inscius seruat pudor.

Aristoteles de historia animalium 9. capite 47. de quodam Camelo scribit, quod cum aliquando curator matri operæ pullum admitteret, quod alter admissarius non esset; cumque post coitum, delapso operimento, agnouisset matrem, memor veluti commissi sceleris Camelarium, paulò post morsu interemit. Erubescat ille Menephron apud Ouidium, de quo sic septimo Metamorphos.

in qua cum matre Menephron

Concubitus erat, seuarum more ferarum.

Idem Philosophus narrat, quendam equum apud Regem Scytharum, fraude curatoris, matrem conscendisse, cum prius cognitam nunquam conscendere voluisset; verum post concubitum, facie detecta matris, adeò contristatum fuisse, vt properata fuga se ipsum actum præcipitem interemerit. Pudeat hinc Neronem, & Caligulam. Demum, & erubescant scelerosi, bruta naturali contenta vase, nunquam nefarium præposteræ libidinis patrant scelus. Quare Quid. nono metamorph. de Iphi, & Ianthe.

Nec vaccam vacca, nec equas amor vrit equarum;

Vrit oues Aries, sequitur sua femina.

Cervum;

Sic & aues coeunt, interque animalia

cuncta.

Fœmina fœmineo correpta cupidine nulla est.

Plutarchus & ipse videtur brutorum maiorem insinuare continentiam, dum in illo dialogo. Quod brutis ratio insit, inter Vlysem, & Gryllum, hunc sic facit colloquētem. *Sed idcirco de temperantia opinor audire; properas, quod continentissima fœmina iactans esse maritus, teque putas magnum continentia dedisse documentum, quia Circes nuptias contempsisti; sed ne hac ne quidem feris quicquam continentia præstas: neque enim cum Dijs, seque melioribus appetunt coire; verum potius & voluptates, & amores cum ijs, quæ sui generis sunt conferre, inireque solent: Quare haudquaquam mirandum est, si veluti Mendosius caper in Aegypto cum multis mulieribus formosis conclusus minùs promptè cum illis se miscere; sed ad capras potius cum stupore quodam ferri, memoratur. Sic tu quoque consueta gaudens Venerè, cum sis mortalis, cum Dea coire nolueris. Penelopes verò continentiam crocitanes mille cor-*

L nices,

nices, irridendum, & contemnendum ostendunt, quarum singula, mortuo marito, non exiguo tempore, sed nouem hominum aetatibus vidua perseuerant. Ita speciosa Penelope tua qualibet cornice gloria continentia nouies inferior est iudicanda. Sed infra perspicacius addit. Neque femina aut se fucant, aut libidini deceptiones, & incantamenta, & denegationes praeferunt, neque mares Veneris concitati stimulis, mercede, laboreue, aut seruitute, vel precibus generationis opus mercantur; quin potius suo tempore sine dolis, vllaque mercede, voluptati, Venerique indulgent. Postea, quam autem congruo anni tempore Venus ipsa, vt plantarum germina, sic animalium libidinem excitauit, statim extinguitur, cum neque femina post conceptionem sequatur marem, neque mas feminam sollicitet. Tam paruo in honore, ac fragili est apud nos voluptas, sed natura ipsi omnia concedimus; Vnde ad hoc vsque tempus in ferarum genere, nec maris cum mare, neque femina cum femina, commixtio libidinis gratia nequaquam inuenitur. Vestra autem generis talia sunt quamplurima, &c. Mox subiungit. Sed intemperatam libidinem vestram quamuis legem habeat adiutricem; natura tamen intra terminos nequaquam potest coercere; illa verò cupiditatibus perinde, atque torrente impulsasapenumero in rebus venereis grandem contumeliam, & turbationem naturae perpetrat, & confusionem. Adhuc dicere poterat Gryllus: Bruta nequaquam cum hominibus miscentur, nisi Pasiphacs credatur fabule. At perditii homines haud verentur commisceri belluis, vnde humana libido vndequeque latius patet. Sic legere est apud Rhodiginum libro 25. apud Sybarin pastorem, nomine Cratyn extitisse, qui in Venerem procliuior capellam vsque ad concubitus adamauit, omnibus amoris adiunctis blanditijs, indeque exortum tandem infantem vultu patri, pedibus matri affimilem. Addit insuper, hircum ductorem, Zelotypia ob id incensum, odium seruasse perenne in pastorem, quousque nata occasione, dum videlicet ille in meridie stibadio recumbebat somno oppressus, in illum facto impetu sinciput ei allisit, atque adeo necauit. Si dicas, & simios appetere mulieres; id ex quadam similitudine humana contingere, dixerim. Quid ergo statuendum erit, tot exaduerso certantibus rationibus. Porro breui distinctione conciliantur omnia. Si nimirum dicamus, homines extensiuè magis esse salaces, bruta verò intensiuè. Extensiuè homines; quia omni tempore, nullo discrimine, pluribus modis, cum pluribus, vel diuersis genere, non seruato ordine interdum congregiuntur. Intensiuè bruta, quia ex intimiori, & magis proprio instinctu, suadente natura, nulla electione, solo sensu, nulla ratione duce huic

operi sese dedunt; & hoc solum persuadent rationes primò deductae pro ferarum libidine, licet illud viperae, vt supra docuimus, falsum omnino sit, vel de sententia Apollonij apud Philostratum.

CAPVT V.

Viro, an Mulieri maior insit salacitas.

ABVLANTVR Poetae, Tyresiam Thebanum ab Iunone excacatum fuisse, eo quod ortus inter ipsam, & Iouem ludicra quaestione, vtri scilicet maior esset libido viro ne, an mulieri, electum iudicem sententiam pro Ioue tulisse, affirmantem, lasciuiozem longè esse mulierem quocunque viro. Quod licet commentitium sit reuelat nihilominus sub figura veritatem; nam vt alibi dictum est, sub vmbraculis Philosophiae arcana obtegunt Vates, & sub enigmate diuina docent mysteria. Hoc itaque ludicro figmento significatum nobis est, mulierem salacitate, auidaque libidine multò viros anteire, quod in primis non praeterijt Hesiodus, vt refert Aristoteles quarta sect. problem. hoc metro.

Femineo magis est usu Venus effera sexu Mitior illa viris, & saepe accita relanguet.

Hinc Coelius Rhodiginus libro antiquit. 15. capite quarto refert. *Decuplum amplius affectari à femina concubitus, quàm à maribus, praesertim si utero gestent, tunc enim conceptum semen nervos mouet, & inde consecrationis ardor innascitur; quin obuersis Austro genitalibus afficiuntur libidine.* Quod etiam rationibus persuadere, levis provincia erit; etenim si e Aristot. in libro Animalium, & alibi passim, femina est vt materia appetens marem, v turpe pulchrum, & imperfectum perfectum eo modo prorsus, quo materia ipsa formam excupit; sequitur vt multò expetat auidius mulier maris coniunctionem, quàm vir mulieris. Rursus, vt in hac persistamus comparatione sicuti materia non expletur vna forma, sed semper nouas appetit, semperque est cum priuatione, & alterius desiderio: sic mulier venere cupiditate turgens facile non expletur; quin semper est cum desiderio viri, qui cum sit veluti forma, vnica materia satis expletur, immo fastiditur etiam. Adde quod mulier mollior & fragilior est, atque adeo lasciuiae nihil resistit; cedit illicò. *Mulierem fortem quis inueniat?* Quare non iniuria Hippocr. in episto ad Dionysium, quem rogabat, vt ad se veniret pro custodienda vxore, sic ait. *Attamen semper opus habet mulier moderatore, habet enim*

enim à natura in se lasciuia, quæ nisi quoti-
die refecetur, velut arbores in materia multa
effusionem exuberat. Quod si tantò maior est
appetitus, quantò expletur difficilius; tantò
mulieris libido intensior dicenda est, quantò in-
satiabilior existit: modò vt prouerbiorum capi-
te 30. Sapientissimus inquit Salomon: *Tria in-
satiabilia sunt: Infernus, Terra, & os vuluæ.*
Sic Messallina illa Imperatrix, mulier palàm
prostituta libidinis dicere solebat, & si à viro
centies in die calcaretur, se quidem lassari, non
satiari: & hoc etiam genericè veritatem conti-
net, quando constat, vnā, eandemque mulie-
rem pluribus commodè, nulla interiecta mora,
succumbere viris, quibus pluribus incubare
absq; intermissione, ac citra vitæ discrimen non
licet. Quod si arguas, marem quantumuis fri-
gidum calidiorem esse calidissima fœmina, at-
que ex hoc magis libidinosum censendum esse;
responsum velim, quod licet naturali, & pri-
mogenio calido sit mas affluenter, ascititio ta-
men præpollet fœmina; & præsertim quod atti-
net ad vasa naturalia, quæ multò calidiora obti-
net fœmina, vt patet ex sanguine menstruo:
quod quantum veritati sit proximum, addisce-
re licet ex Aristotele quarto de historia animal.
capite vltimo, vbi edocet, mares habere superio-
res corporis partes fortiores, & calidiores, fœ-
minas verò partes inferiores. hæc sunt Aristote-
lis verba. *Partes superiores, prioresque in
quocunque animalium genere maribus sunt po-
tiores, validiores, & aptiores. Quæ autem
dici possunt inferiores, posterioresque, eas fœ-
mina habent robustiores, tum in hominibus,
tum in cæteris animalibus omnibus, quæ pede-
stria sunt, atque animal generant.* Veritatem
hanc astruxerat multò ante Iob, dum viri vir-
tutem, ac robur in lumbis, mulieris in vmbili-
co ventris residere, testatus est. Iam & fortitu-
do, & lacertus à calore habentur; igitur mulier,
& omnis etiam fœmina in partibus illis calidior
est, atque adeo magis libidini obnoxia. Et hæc
est quoque ratio, cur homines ingenio, sensibus,
& virtutibus omnibus, tum vitalibus, tum ani-
malibus præpolleant magis; quia videlicet su-
periores illas partes apprimè vegetes, spirituales-
que consecuti sunt. Cæterum nisi mulieribus
suore illo sanguinis extingueretur affiduò fomes,
dubio procul Veneris desiderio, & libidinis thy-
so in furorem laberentur, & Lupina veluti ra-
bie passim infestarentur; mæstruo autem stillici-
dio genitales illas partes plurimum refrigerari,
contingit. Atque in hunc ipsum modum intel-
ligenda est Hippocr. illa, si eius est primo de
morbis mulierum sententia, vbi statuere vide-
tur, mulierem viro calidiorē esse; verba sunt hæc.
*Habet enim mulier sanguinem calidiorem, &
propterea calidior est, quàm vir.* Loquitur enim
eoloci auctor de caliditate extensiuā, seu diffu-

sa, quæ præsertim propè genitalia versatur, non
autem de intensiuā, & quæ à natura primariò in-
sita est, & penes vniuersum corpus hospitatur.
patet hoc, quia Hippocr. seu Polybus inibi ser-
monem facit de calore illo, qui aptus est produ-
cere morbos muliebres, de quibus agit; non
autem de natiuo, & implantato, qui quidem
non potest per se esse causa morbi, quoniam est
vitæ seruator, & salutis. Ad Venerem autem
competit etiam, & fortè magis aduentitia, siue
affluens caliditas; quare videmus, extraneo quo-
cunque calore genium efferuescere, ac tentigi-
nem exilire. Præterea Ægyptij cum salacitatem
mulieris designare volebant, æluri fœminæ simu-
lacrum, vt est apud Pierium libro Hieroglyph.
13. pingebant; ælurus autem est species quæ-
dam felis; vt significarent nimirum, tantò mu-
lierem excedere libidinem viri, quantò ælurus
fœmina marem anteit Veneris æstro. At quan-
tum excedit? Dicitur alibi: sat sit in præsentia-
rum dixisse, usque adeò feles incendi, ut ad insa-
niam deueniant, & accersitos mares, si non sta-
tim pareant, punire, & mordicis lacerare. Vt
ex hoc non immeritò primo de arte dixerit
Ouidius.

Omnia fœminea sunt ista libidine mota;

Acrior est nota, plusque furoris habet.

Mulieres tandem, ceu quæ rationis vsum minus
adhibent, ita sunt magis apprehensiuæ; quo fit
vt veneris passionibus in primis liberiores,
aperiant accessum; quibus vbi semel affectæ sunt,
& oblinitæ, vix deinde abstinent, quin ruunt præ-
cipites, id quod Horat. lib. 2. Satira 5. mulieri-
bus exprobrans ait.

Sic tibi Penelope frugi est, quæ si semel vno-

De sene gustarit, tecum partita lucellum,

*Vt canis à corio nunquam absterreberis,
uncto.*

Sed omnino elegantius, ni fallor, Propert. eleg. lib.
3. mulierum petulantiam exprimit his carmi-
nibus.

Obijcitur toties à te mihi nostra libido;

Crede mihi, vobis imperat illa magis:

Vos vbi contempti rupisti fræna pudoris,

Nescitis captæ mentis habere modum.

Flamma per incensas citius sedetur aristas,

Fluminaque ad fontis sit reditura caput.

*Et placidum syrtes portum, & bona littora
nautis*

Præbeat hospitio seuæ Malea suo;

*Quàm possit vestros quisquàm reprehende-
re cursus,*

Et rapidos stimulos frangere nequitia.

Testis Gretæi fastus, quæ passa iuuenti

Induit abigena cornua falsa bouis.

CAPVT VI.

Cur viri magis hyeme, mulieres magis aestate libidine ferantur.

FLORENTE scholymo, idest æstate summa, mulieres in libidinem concitari, scribit Aristoteles 4. problem. at viros potius hyeme in Genium furere 5. de histor. animal. cap. 8. manifestè his verbis edisserit. *Stimulatur ad venerem mas hominum magis tempore hyberno, fœmina æstiuo.* Quo consilio, ut arbitror, Virgilius primo Georgic. appellat hyemem genialem.

Inuitat genialis hyems, curasque resoluit.
Et 2. lib. operum, & dierum Hesiod.

Salacissima verò mulieres, & viri imbecillimi

Sunt, quoniam caput, & gœna syrius exiccat. Sed quæ huius euentus affertur ratio? Hæc sanè, quòd videlicet, cum frigida ex temperamento mulieres existant, dum insuper extraneo afficiuntur frigore, paruus earum calor depauperatur magis, ac torpescit; vnde consequens est, ut libidinis fomes, qui ut genitorem agnoscit calorem, hebetetur, ac penè restinguatur. Contrarium fermè viris accidit, nam calor eorum vigen per antiperistasis refluxus ad viscera augetur, acuiturque potius, quam ab ambientis algore vincatur. Etenim ut sequatur actio, quæ a philosophis dicitur antiperistica, necesse est, ut qualitas ambiens non euincat contrariam, inquam agit; tum enim sequeretur potius assimilatio, quam fuga, & reconcentratio: & gratia exempli, sine quo, teste Platone libro de Regno ardua vix intelliguntur; ad hoc ut calor à frigore per oppositionem intendatur, necesse est, ut calor ipse non debelletur à frigore, adeò ut corrumpi valeat, nec habeat magnum excessum, quo euincat; sed tantummodo sit in eo gradu, ut solum ab hoste refugiat, seseque latibulis abscondat: & hoc in viris contingit hyemali tempore, penes quos ab abiente algore calor ad partes intimas solummodo refugit, ibique ab vnione vim acquirit: in mulieribus verò languidus natius calor euincitur, ac triumphatur, & vnà cum eo ardor libidinis. Cæterum in æstate ob id mulieres acius Veneris vrgentur igniculis, quoniam segnis earum calor a caliditate extrinseca magis augetur, & superflua humiditas magis exiccat. Id satis eruditè insinuauit Ioannes Grammaticus in explicatione illius Hesiodi carminis, in quo mulieres æstate in libidinem proniores esse, concinit, vbi hæc habet. *Mulieres æstate omnino traduntur lasciuiores, ac in Ve-*

A nerem prorsus lubentiores, quod cum sint perbumeata natura, & frigidior multò, quam viri Solis vi, & æstus rapiditate ad temperiem rediguntur eliquato, digestoque, quod ex bumeatatione superfluebat, quo fit, ut concubitus sin appetentiores, & ad id opus etiam intemperatiores viris, longè imbecillioribus, quippe quibus innata siccitas plurimum augeat. At hyeme contraria omnia fiunt. hætenus ille. Sed cur etiam dices, virorum calor in æstate non acuitur? Quoniam calor ambiens non est tantæ actiuitatis, ut possit augere virilem insitum calorem; sed rarefacit duntaxat cutaneas partes, meatusque peripheriæ; vnde fit, ut innatum calidum potius euaporet, proindeque viri æstiuo tempore imbecilliores degant. At cur, argues, non eodem modo in mulieribus partes reserans superficialles, natiam caliditatem dissipet, & euaporare faciat? Quoniam calor ambiens æstiuus haud est tantus, ut frigidum valde, ac densum muliebri corpus rarefacere, & aperire valeat, ita ut possit inde sequi spirituum dissipatio, atque euolutio. Verum poros, & meatus viri, alioquin a temperamento raros, ac patulos reserare facillime potest. Porro hoc quod dicimus, pendet à questione illa, num mulier sit viro frigidior. Quod cum apud omnes philosophos receptum sit, ratio bellè probat, ac procedit. Atqui alias minus probabiles aucupemur rationes. Quoniam in æstate vir ad Venerem segnior appareat, ac cepto feratur semini, quod tunc temporis arefcit; ut proinde vel deficiens non pruriat, vel modicum nõ turgeat: at muliebri semen immò dicè non exiccat, sed potius humore circumfluo consumpto, qui sanguinem, & semen hebetat, spiritus libidinis alacriores euadunt; nam certum est, mulierem & semen, & sanguinem humidiorē à natura obtinuisse; quod satis bellè magnus Hippocrat. in lib. de morbis mulierum exarauit ijs verbis. *Dico, mulierem rariore carne præditam, & teneriore esse, quam virum, & hæc res sic se habet. A ventre trahit humiditatem & citius, & magis corpus mulieris, quam viri: etenim si quis super aqua, & per regionem aquosam duobus diebus, ac duabus noctibus molles lanas ponit, & vestem puram, & contextam æquali ad lanas pondere, sublatis utrisque, apponderatione facta, multò grauior em lanam comperiet, quam vestem; fit autem hoc eo, quòd semper ab aqua sursum decedit in vas ampliora oscula habentia, & lana quidem, & tamen quam rare & molles ex decedente amplius suscipiunt. Sic sanè etiam mulier, velut quæ rariore est, ampliorem e ventre humiditatem corpori attrahit, & citius quam vir.* &c. Addamus tandem, quòd æstate mulieribus menstruæ purgationes aliquantò deficiunt, eo quòd syrius calor modicè sanguinem exiccet, exiccatus autè fluxio non sit adeò aptus; hinc non est mirum, si libidine

ne magis tentatur; nota est enim Aristotelis sententia alibi relata, quod menstruum retentio libidinem acuit. Denique viri æstiuo tempore distrahuntur magis, valdeq; laborant in re familiari, ut sibi de hyeme curent; unde est, quod Venus, quæ alioquin otio nutritur, negotio infringitur. Quocirca Hippocrates nuncupato loco rationem reddens, cur homines non impleantur menstruo sanguine, ut mulieres, reijcit causam in labores, & negotia; inquit enim. *Multum autem confert ad hoc viro, quod magis laborat, quam mulier, nam labor aliquid humoris abducit*, Vt ergo labor sanguinem adimit, ita etiam semen cuius copia fomes irritatur, & Veneris titillat pruritus; atq; hæc satis. At enodanda est difficultas in verbis Hesiodi, cur dicat nimirum, viros ex eo imbecillimos ad Venerem euadere in æstate, quoniam Syrius caput, & genua exiccat, non autem alias partes? Id ex eo dictum existimarim, quod in Hippocratis sententia, alibi à nobis infra explicanda, maior copia seminis à cerebro defluit; Cerebro ergo exiccato non potest abunde seminalis materia suppeditari. Rursus ut alibi pariter insinuabimus, magna inest sympathia inter genua, crura, & genitalis partes; quamobrem coafficiuntur facillime; ut non sit mirum ideò, si arefacta genua trahant ad se illud alimentum, quod spermaticis uasis ex copia transfundi debuisset, cuius deinde defectu Venus contabescat, & frigeat; eo modo, quo e diuerso uasa eadem solent nutrimentum cruris, & genu claudì, quod non admittit amplius humorem alimentalem, ad se allicere. *vide hæc fusius loco suo.*

CAPVT VII.

Quenam inter mulieres mollior sit, aut petulantior.

VIRGINES multò minus, quam Viduas proritari ad Venerem, ratio suadere uidetur. Cum enim nunquam illæ dulcorem congressus fuerint expertæ, haud possunt adeò famelicæ eundem expetere, & affectare. At ex aduerso Viduæ uoluptatis delibate memoria, acrius eiusdem flagrant cupidine ob relictæ ipsius mulcedinis in imaginatione phantasmata. Hinc fortè Diuus Hieronymus in epistola quadam ad Geruntiam aiebat, facilius esse seruare uirginitatem, quam castimoniam; id quod Venerabilis Beda clarius adhuc declarauit, referente Thoma Hybernico in floribus his uerbis. *Expertis vitiorum illecebris difficilius, quam incognitis cedemus, & minoris laboris est incognitam carnis cauere vo-*

luptatem, quam reijcere iam cognitam. Enim uerò multò ardentius id, quod nouimus appetere uidemur, quam ea, quæ ignoramus, cum præsertim uoluntas feratur in obiectum, ut cognitum; cognitio autem alia est realis obiectiua, alia obiectiua imaginaria. Obiectiua realis cognitio illa est, quæ habetur ex alicuius obiecti reali sensatione; ut cum scimus exempli gratia, aliquam mulierem esse pulchram, eo quod proprijs oculis decus pulchritudinis aspeximus. Illa est cognitio imaginaria, quæ non ex reali perceptione obiecti, sed per imaginationem duntaxat, seu relationem obtinetur; ut quando scimus, pulcherrimam esse Laidem, non quod illam nouerimus, sed quia talem esse autumamus, uel intelligimus. Iam uerò quis deneget, unumquempiam multò magis bonum, aut delectabile concupiscere, quod suauiter aliquando degustarit, quam quod huiusmodi esse, imaginariò credat? Modo Viduæ expetunt uoluptatis illecebras ut cognitæ, & sæpius receptas; Virgines uerò, ut sciunt ex imaginatione, & aliena experientia in Venereo congressu iucundum inesse oblectamentum. Et hoc D. Hieronymus explicitè his uerbis edisserit. *Virginitas in eo facilius est, quia carnis incentiua non nouit, & uiduitas in eo sollicitior, quia præteritas in eo recolit voluptates.* Quod confirmat illud Aristotelis 4. sect. problemat. *Vna autem cum recollectione gestiens exultat uoluptas.* Adhuc Viduæ à duplici uoluptate pelliciuntur fortius; à futura, & à præterita: memores enim delectationis præteritæ præsentem depereunt magis; hoc autem nequaquam uirginibus accidit. Sic docet experientia, pueros multò facilius dulciculis à fructibus, aut mellitis bellarijs abstinere, antequam eos degustent; quandoquidem degustata dulcedo nimis angit. Insuper id totum probari posse, ulterius, arbitror ex conditione, qua uiduæ infelicius uiuere existimantur ob amissionem rerum iucundarum, quarum uirgines eousque expertes sunt. Indè Propert. lib. primo eleg.

*O noctem meminisse mihi iucunda uoluptas:
O quoties votis illa vocanda meis.*

Nam ut primo Tusculan. Tullius dicebat. *Non tam cumulus honorum iucundus esse potest, quam molesta decessio.* Et sagacissimus Boetius secundo de consolat. Philosph. *In omni (inquit) aduersitate fortuna infeliciissimum genus infortuniij est, fuisse felicem.* Ideo Cornelius Gall. lib. elegiarum concinit.

Dura satis miseris memoratio prisca bonorum,

Et grauius summo culmine missaruunt. Veruntamen ex alia parte non desunt etiam rationes, quibus probetur Veneris ardorem in Virgine concipi ardentior, quam in uidua; & primò quidem, quoniam Virgines sanguine, semine, & spiritibus affatim exuberant, uiduæ autem

& portio spirituum dissipata est, seminis, & sanguinis affluentia diminuta. Adde ex Hipp. lib. de genitura, quod cum in Venerea commixtione utriusque simul humidi fiant, & simul coitus sanguinem calefaciens, & humectans viam faciliorem mensibus faciat; sequitur, ut in viduis, mensibus vberius emanantibus, non tantus circa partes genitales hospitetur calor. Mensibus autem diminute fluentibus, ut non raro in maturis virginibus accidit, vehemens libidinis resultat aestus; qui quidem tunc etiam valde acuitur, cum menses ipsi emanare incipiunt; quo tempore dicebat Aristoteles 7. de Histor. animal. cap. primo, custodiendas esse puellas diligentissime, quia facile pro ardore, & cupiditate res nefandas, & inhonestas committunt. Cuius rei rationem reddit Hippocrates in fragmentis de morbis virginum dicens, quod tunc temporis multum sanguinis ad uterum confluit; id quod idem Plato in Timæo perspicue significavit ijs verbis. *Vulva quoque, matrixque in feminis eadem ratione animal avidum generandi, quando procul à fetu ætatis florem, aut ultra diutius detinetur, ægre fert moram, ac plurimum indignatur, passimque per corpus oberrans meatus spiritus intercludit, respirare non sinit, extremis vexat angustiis, morbis denique omnibus premit, quousque utrorumque cupido, amorque quasi ex arboribus factum, fructumque producant.* Quibus plane verbis inculenter describitur, quanta sit Virginum libido, & eorum uterorum ardor veneris; nam licet viduæ etiam his accidentibus corripiantur, non sic tamen ut virginibus torquentur ob rationes superius deductas. Quid ergo statuendum erit, cum ex utraque parte fortes adeo rationes decertent? eadem prorsus, qua in capite præcedenti distinctione utemur. Dicendum itaque est, Virgines intensius Veneris oblectamenta excupere magis, quoniam seminis maiori copia, & spirituum ubertate scatent affluentius, atque libidinem impendio magis voluptuosam, quam re vera sit, animo concipiunt. Hinc D. Hieronymus in epistolis aiebat. *ferreas mentes libido domat, que maiorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putant omne, quod nesciunt.* Sic ille miserrimus æger vinum ex animis postulat, cuius desiderio egrius angitur, atque uritur; ubi uero primo degustat, nec dulce, nec iucundum per sentit; detrectat protinus; ut uerum ideo sit illud Cornelij Gall.

Permissum fit vile nefas, fit languidus andor.

At uiduæ extensius amplius appetunt, quoniam scilicet non modo prurientes naturæ stimulo, atque igniculis Venerem affectant; verum degustatæ voluptatis memoria etiam dum iugiter mente, animoque perlustrant amplexus molles, & complexus iucundos amissos: quam obrem aiebat Gal. quod recordatio iuuat ad excitandam libidinem. Quæ sanè recordatio haud

in hominibus tantum, sed in brutis etiam voluptatis cupidinem reuocat; quod lepida illa Herodoti historia lib. 3. persuasum quisque habeat. Magorum explosa Tyrannide & Persarum vastissimo imperio, Primates Regni de regimine dissidebant. Alij namque Aristocratiam, alij Democratiam, alij Monarchiam optabant. Tandem unum Regem eligere ex Darij consilio statuerunt. Verum ne apud illos præminentia dissidium oriretur, pactum communi consensu initum fuit, ut postera die ante lucem extra Civitatem singuli equitantes in amenissimum hortum convenirent, ubi equi illius, qui primus ad Solis ortum nitritum daret consensor Dominus Rex illicet acclamaretur. Post hæc Oebares, qui Darij hippocomos, siue equorum erat curator, alioquin ingeniosus Regnum ipsi Dario auspiciatus fuit, fretus arte sua. Quare ad primas noctis horas equum Darij generosum, quem conscendere postridie debebat, ad hortum destinatum deduxit, ibique iumenta admisit. Factum est autem, ut manè cum primum ad locum, ubi equam inierat, pervenerit equus Darij, præteritæ voluptatis memoria exardescens statim nitritum dederit; quo audito cæteri Principes continuo Darium adorarunt, Regemque Persarum cernui acclamarunt. Tanti ponderis, & energię in rebus venereis est recodatio.

CAPUT VIII.

Humane salacitatis indicia ex temperamento ætate, habitu, & Regione.

Temperamentum.

SANGVINEVM temperamentum in primis est ad Venerem proclive; in hoc enim uiget caliditas, & humiditas, à quibus affluens spirituum prouentus manat; unde est, quod ad libidinem infrenandam copia sanguinis primario innuitur. Profecto tale ab excessu extitisse putandum temperamentum illius Tarragonensis, cui uxor, ut narrant historiae, apud Aragoniam conquesta est, quod secum decies in die congregi soleret. Qua portentosa audita libidine capitali supplicio Regina terminum infligi coniugi, quem in re venerea nunquam excedere. Secundo loco eminet complexio melancholica in qua cum flatus suscitentur abunde, fit ideo, acris intendatur libido. Verum sicuti sanguis naturaliter suo calore, & spiritibus præuijs Venerem proritat; sic melancholia præter naturam præuijs flatibus eandem intendit. Tertio loco succedit biliosa complexio, penes quam licet

minis vbertas non magna sit, à qua genialis inflammetur ignis, sunt nihilominus illi acriores à bile spiritus, qui acutiae sua naturam vellicant, unde tentigo, & pruritus. Quo in loco statuendum ut verum cum Platonis, concupiscendi, & irascendi vires germanas esse. Quamobrem Plotinus secundo de dubijs animae, etiam referente Rhodigino, aiebat. *Esse verò hoc anima vestigium alterius vestigij cognatum essentia, id nobis argumento esse potest, quod qui oblectamenta corporea minus appetunt, corpusque negligunt, minus ad iracundiam prouocantur, minusque irrationali feruntur perturbatione.* Quippe huius euentus causa, si fides Aristoteli habeatur, veteres Poetae Marti Venerem coniunxerunt; siquidem masculorum, vel foeminarum affectant congressum, qui bellaces sunt. quod sanè ex eo contingere existimarim, quoniam una, eademque est vtriusque affectionis sedes, hepar nempe, quod bilis est ferax, ex quo fellea cystis subiaceret illi, necnon, ut ille vulgaris versiculus.

Cogit amare iecur.

Quare apud Lucianum Maia Mercurio non immerito aiebat. *Nam iracundi sunt, qui amant.* Postremo ordine se habet frigida, humidaque temperies, cuiusmodi pituitosa existit, in qua cum spiritus pauci admodum, atque hebetes reperiantur, sensus libidinis & modicus, & obtusus fieri debet. Quod verò pertinet ad peculiariarum partium temperiem: renes nimium calidi libidinem acunt; trahunt enim caliditate sanguinis copiam, quam in semen concoquant affluenter, suntque spirituum, & flatuum etiam feracissimi auctores. Insuper spermatica vasa, atque adiacentes partes, necnon testes, locique finitimi calidiores Venerem exaerant, naturamque ad aphrodisiam voluptatem praestant procliuorem. Cor, & hepar & ipsa impensè calida, sicuti viscera cuncta praeseruenda salacitatem inurunt. In mulieribus autem praecipue uterus calidior, & siccior Veneris excitat igniculos. Id tamen ita recipias velim, ut non praetermodum, & ab excessu calidum, siccumque intelligas; quandoquidem huiusmodi temperies, vel de sententia Hali super technia gignendi vim dissoluit, ac semen dissipat.

Ætas.

Ex ætatibus Iuuenes ad Aphrodisia promptiores esse, quam pueros, & senes, in confesso est apud omnes; vel etiam ex ore Altissimi, qui Genesis octauo capite post diluuium dixerat, *sensus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua*; in senibus enim ob caloris defectum haud potest ingens excitari ardor luxuriæ, non magna exaerant libido. inde non illepidè Euripides.

Verum senectus iubet valere Cypridem, Et ipsa rursus infensum senibus est Venus.

In pueris autem, vel ob nimiam humiditatem spiritus titillantes hebescent, vel ob fortem, nimiumque calorem, quo imbuta est ætas illa seminale excrementum congeri non potest. At iuuenes, quæ adolescentiæ metam attingunt, quoniam humido scatent vndique sanguine, & spiritibus vigent micantibus, genialem ardorem spirant vnde quaque, seminalis turget humor. Veneris scintillat ignis; hinc Vates.

Prima cupidineis ætas manet apta triumphis,

Non gaudet veteri sanguine mollis amor.

Consistens ætas, & ipsa quidem voluptatem affectat, non ita tamen ut iuuenes; qui semper, & intempestiuè concitantur. Atqui pueri licet pruritus aliquem, ac titillationem experiantur ob calorem, quem vegetem ferunt, parum tamen cupidine aguntur, quoniam ipsorum natura, de augmento sollicita seminis materiam vniuersam in partium absumit incrementum, neque hoc silentio præterijt dynastes Aristoteles; nam primo de generatione animalium sic habet. *Ad hæc semen nec in prima ætate, neque in senectute, neque in morbis est. Carent hoc ægri propter imbecillitatem, senes quia non satis eorum natura potest concoquere, pueri propter incrementum; absumitur enim totum alimentum in corporis desiderium, priusquam aliquid excrementi remaneat.* Verum hæc alibi. Illud postremo corollidis loco addendum, iuuenes nempe, licet facile in genium exardescant, ignem tamen Veneris leui negotio restinguere, nec persistere in furore diu; quod miro lepore descripsit Seneca in Octauia.

Iuuenilis ardor impetu primo furit,

Languescit idem facile, nec durat diu

In Venere turpi: cæu leuis flamma vapor.

Habitus.

Raciles magis, quam pingues corporis habitus Venerea voluptate peruri ob caloris vbertatem, certum est. Pinguiore enim sunt magis exangues, quare etiam frigidiores. Adde, quod seminis materia in his in pinguedinem degenerat, id quod primo de generatione animalium capite 18. his penè verbis Philosophus edisserit. *Alia enim animalia multum seminis edunt, alia parum, alia nihil omnino; idque non præ imbecillitate, sed contra nonnullis euenit, absumitur enim in corpus, ut hominum nonnullis, qui ubi per habitum corporis bonum carnulenti, aut pinguiore euaserint, minus semen emittunt, minusque rem Veneream expetunt.* Et paulò inferius subiungit. *Nam & hirci pinguescentes minus seminis*

nis habent, quamobrem eos solent ante extenuare, & vites hircire ab ea ipsa hircorum affectione, dixerunt. Quin etiam tam viri, quam mulieres obesæ, ex eodem Aristotele minus fecundæ, quam non pingues esse consueverunt. Siquidem in vegetioribus concoctum excrementum transit in pingue; manifestum est autem, à feminis turgente copia libidinem exilire. Hinc venisse nimis Cornelius Gallus mulieres ad Venerem aptiores describebat.

Horrebam tenues, horrebam corpore pingues,

Nec mihi grata brevis, nec mihi longa fuit.

Cum media tantum dilexi ludere forma,

Maior enim medijs gratia rebus inest.

Corporis has nostri mollis lasciuias partes

Incolit: has sedes mater Amoris habet.

Querebam gracilem, sed non quæ macra fuisset:

Carnis ad officium carnea membra placent.

Martialis & ipse eo, quo solet, sale subscribit.

Sed idem amicam nolo mille librarum:

Carnarius sum, pinguiarius non sum.

Regio,

OMnes, quot quot in frigidis degunt regionibus, proni sunt ad libidinem; hi enim ex Arist. fortiores, & calidiores existunt; Hinc Vitruvius: *Qui rigentia mundi, ac gelu torpentia loca inhabitant, immanibus corporibus sunt, candentibus corporum extimis, directo capillo, & rufo, oculis cæcis, sanguine multo ex humoris plenitate, cælique refrigerationibus sunt confirmati.* Verum Hippocrates Vitruvio, positoque lemmati e diametro refragari videtur; inquit enim libro de aere, aquis, & locis, Scythas ob regionis ingens frigus ad Venerem, ac petulantiam parum proclives esse; verba sunt. Porro Scytharum genus fulvi valde coloris existit propter frigus ingens: non enim vehemens accedit ad eos Sol, à frigore verò albedo exurit, & fit fulva: neque verò possibile est, fecundam esse eorum naturam, quum viri minime cupidi sint cum feminis commisceri ob nimiam corporis liquiditatem, ventrisque molliem, ac frigiditatem, quæ causæ apparent, minime viros ad coitum incitari. Haud sanè contemnenda isthæc erit controuersia; ideoque pro virili elucidanda veritas erit, ipsique auctores conciliandi.

Dicas ergo, neque aberrabis, Aristotelem, atque Vitruvium ijs de gentibus sermonem habere, quorum cælum, siue clima nequaquam ad extremum riget; sed usque adeò frigiditatis est particeps, quatenus corporum innatus calor nimia diapneustia dissipari prohibeatur; densatis namque, & occlusis meatibus haud facile

A implantatus evanescit spiritus, insitusque evaporat calor. At verò Hippocrates de summo frigore sententiam tulit, deque rigente vndique cælo, quod proculdubio vitalis caloris flammulam euincit, spiritusque tandem enecat iugi, perpetuoque gelu. Patet id luculenter satis, si eius verba accuratè perpendantur; habet enim sic: *frigore verò albedo exurit, & fit fulva.* Atque ut a frigore fiat exustio, utique necesse est diu atque intensè agere. Cæterum quomodo frigus inurat, licet parergon, non erit ametrone breuib; examinare; quandoquidem penes quos plures auctores exustionis titulo frigus insignitur; Ita primo Georgicorum Virgilius,

aut Borea penetrabile frigus adurat

B sic Lucanus, *Vrebant montana nives.*

Sic denique Tacitus libro 13. *Ambusti multorum artus vi frigoris.* Profectò relicta Seruii, infalsa expositione ad illud Georgicorum carmen vnus Aristotelis præcellat ratio, quæ metereologicorum 4. his verbis exaratur: *Siquidem*

frigus aliquoties & calefacere, & comburere dicitur, non more quidem caloris, sed quòd calor in

unum conducatur, aut certè aduerso teneatur conatu. Et est prorsus, quod vnanimi consensu Philosophi dicunt, frigus videlicet per antiperistasis calefacere. Contra quam sententiam licet Hieronymus Magius primo miscellaneorum non fuerit veritus insurgere, Aristotelem & assecclas increpans; quòd nimirum impossibile sit, viuientium calorem, si cogatur in vnum, & antiperistasis congregetur, in eum intensioris augeri gradum, ut valeat exurere; immerito tamen vir eximius Philosophum obiurgauit, cuius verborum intelligentiam fortè non fuisse assecutus. Etenim ut exurat calor, neutiquam opus est, ut in membris ardorem persentire faciat, ut ille existimat; sed sat est, humiditatem cui adhæret, ocysu exiccare; calor namque naturæ humiditati commensuratus esse debet, alioquin citò tabescit animal, & humido resolutum in marcorem deducitur; ut in marasmo, ac senio morbofo liquidò apparet. Quamobrem ubi ambiens frigus calorem ad intima refundit, corporis obferatis meatibus, eousque is excandescit

C ut primigeniam humiditatem celerius depopulatur; qua exhausta illicet consequitur vstio, quod nihil est aliud, quàm humoris in membro totali absumptio. En igitur quo pacto frigus adurit. Et quidem huic meæ expositioni bellè cõsonat Democratis Clinici uersus apud Galenum 10. d. compositione medicamentorum secundum loca, ubi de iberide herba, & sunt.

Æstate pendent folia, donec multa hyems Sarmentitiam deducat hæc ad imaginem, & Deiecta, & exiccata depereant gelu.

D Exiccando igitur modo, quo explicauimus frigus adurere dicatur: non autem ex eo quòd calorem extinguat, humoremque depellat, ut per-

perperam interpretatur Magius; tamen si quatenus frigus humorem depellit ex eius sententia, dici potest adurere ea ratione quodammodo, qua explicauimus. Verum instabis adhuc, ex Hippocratis textu de Scythis aperte colligi, illos ob corporis liquiditatem, ventrisque molliem parum esse salaces; igitur aucta à frigore caliditas, nequaquam ob nimiam arefactionem exurere videtur. Difficultas eliminatur, si dicamus, tantum excrementitiam excrecere humiditatem, quantum primigeniæ derogatur. At exiccatio, & adustio est insitæ humiditatis dissipatio, qua euanescente, excrementitia subrogari potest; & de hac ipsa in præfato loco Hippocrates loquebatur. Sed cò, vnde digressi sumus, consultò redeamus.

Protopius Afros Epicataphoros esse testatur. Maternus Venereos, ac petulantes Asianos dicit, inter quos Cilices in primis petulantia sunt valde inauetorati; vnde verbum *εγκλιτικίζουαι*, quod scortari significat; eo quia scortationi plus æquo Cilices dediti erant. Ouidius 6. metamorphoseos Thraces apprimè salaces esse affirmat, cum de Thereo Thracum Rege canebat.

Digna quidem facies, sed & hunc innata libido

Extimulat, prouumque genus regionibus illis

In Venerem est, flagrat vitio gentisque, suoque.

Mulieres in Aegypto adeò sunt libidini deuinctæ, & in Venerem putres, vt nullæ prorsus reperiantur castæ; atque etiam interdum cum hircis coeant: eademque indomitæ salacitatis nota mulieribus omnibus inuritur, quæ meridionales inhabitant plagas. Quod si quæras, cur mulieres in calidis, viri autem in frigidis regionibus magis libidine turgeant? Id contingere, statim respondeam, ex illa eadem ratione, ob quam mulieres in æstate, virique in hyeme magis ad libidinem vellicantur. Interim Princeps Mauritanus libro tertio sen. 20. tractatu primo capite vigesimo quinto dubitationi his verbis occurrit: *Et virorum quidem desiderium forte fit in regionibus, & aeribus, & temporibus frigidis; propterea quod aggregatur illud ex virtutibus: & dispositio mulierum est e contrario; propterea quod spargit illud de virtutibus earum congelatis.*

Præterea Cyprus insula famosissima ob mollietates, & luxus, à Floro Veneri sacra dicitur, id quod etiam passim à Poetis decantatur. Quid plura? Narrant Indiarum historia, Americum Vespucium quendam in locum aliquando peruenisse, vbi tantæ libidinis mulieres erant incolæ, vt more Bacchantum furerent in eius nautas, quatenus concumberent secum; adduntque insuper, secum ferre consueuisse herbæ cuiusdam succum, quo virilia inungentes non modo ope-

rabantur, vt citius, ac sapius arrigerent homines; verum etiam vt eorundem penes in miram excrecerent magnitudinem.

CAPVT VIII.

Procliuittatis ad Venerem notæ ex corporum Statura, colore, partium conformatione, pulchritudine, viribus, atque anni tempore.

Statura.

AR V Æ staturæ homines acriorem luxuriæ sensum obtinent: in his enim cum alimentum in corporis proceritatem, ac magnitudinem nutriendam haudquaquam absumatur; fit, vt maior alimenti pars in seminis excrementum abeat. In magnis autem, ac proceribus còtrarium accidit. Id nos primo de Generatione animalium cap. 8. docuit Aristoteles, vbi de paruis pisciculis verba faciens hæc habet; *Sunt enim hi fecundissimi, vt in cæteris quoque tum plantis, tum animalibus euenit, quorum natura his proportionatur, in ijs enim magnitudinis incrementum vertitur in seminis copiam.* Esse autem fecundum, & libidinosum idem sunt; hinc 3. de Generatione animalium Philosophus rationem afferens, cur corui non sint libidinosi, inquit: *Coruinum genus libidinosum non est, quippe quod parum fecundum sit.* Rursus idem 4. de Generatione animalium capite 4. quærens, cur parua animalia plura generent, magna non nisi vnum, sic loquitur. *Ratio enim probabilis est, vt maiora animalia plura generare, plusque afferre seminis possint; sed certè id ipsum, quod admirari facit, causa est, ne admiremur: facit enim eorum magnitudo, ne multa pariant; cibus enim in ijs absimitur in corporis incrementum; minoribus verò natura demendo de magnitudine auget in excremento seminali exuperantiam.* Plura vide apud ipsum. Præterea in paruis hominibus calor magis est congregatus, in longis verò nimium dispersus; At fortior est vnita virtus, ac proinde fortior inde Veneris potest excitari thyrsus.

Color.

ARISTOTELES in epistola quadam ab Alexandrum illum orbis moderatorem aiebat; caue ab homine liuido flauo, quoniam deditus est ad vitia, & luxuriam; libidinis ergo notam is color cum primis inuret. Præterea candirubræ mulieres sunt salaciores, & ad Venerem, eius-

M

que

que illecebras inter alias eligendæ. Inde Cornelius Gallus in elegijs.

*Candida contempsisti, nisi quæ suffusa rubore
Vernarent proprijs ora serena rosis.*

*Hunc Venus ante alios sibi vendicat ipsa
colorem.*

Diligit & florem Cypris ubique suum.

Quamobrem purpurei, roscidique coloris homines apprimè salaces viuunt; siquidem exuberante sanguine diffluunt, cuius talis est genuinus color. Adhuc mulieres albicantes, & quodam resperse pallore in geniales voluptates identidem propendent, estque semper aspectus, huiusmodi, vel teste Aristotele, libidinis caracterismus. Albicantes dixi, non albas, quoniam albedo frigiditatis est soboles; atque adeo tali colore oblinitæ mulieres minoris anachrysis consortes erunt. At verò albicatio, cum ab ichorosis humoribus ut plurimū, ac sæpè etiam biliosis scaturiat, qui pruriendi facultatem obtinent, lasciuia ostentat, ac petulantiam.

Post albicantes insignia salacitatis ferunt subnigræ mulieres; hæ namque exurentis cuiusdam caliditatis dominium indigitant; Ideoque Philosophorum Princeps in Problematibus querens, cur lac fuscæ mulierum sit præstantius, quia, respondet, fuscæ sunt albis calidiores. Quod sanè in capris etiam probatur; nigriores enim magis commendantur, eo quod lac præstent melius, & iucundius, magisque à serosa humiditate depuratum. Cæterum & flauus color tam in viris, quàm in mulieribus argumentum gerit libidinis: & plumbeus, qui adustionem intrinsecus arguit, inexplibilis cupiditatis est index, ob flatum potissimum copiosissimos, qui huiusmodi temperamento consociantur; idemque prorsus dicendum de glasteo colore, dummodo is à summa viscerum obstructione, aut necrosi nativæ flammulæ non ducat originem.

Sed esto *ἀσπερον*; Cur si in capris, & mulieribus color niger utilior censetur, ut maioris caliditatis argumentum; in genere tamen ouil- lo, agnis videlicet, ac vernacibus præstat color albus? Amabo vos, qui legitis, licet de ouibus, & capris agatur, ne putetis tamen quæstionem hanc de lana caprina, ut dicitur. Sanè doctissimos etiam viros mihi in hoc problemate consulenti, nihil fermè probabile responsum est; Continet enim uerò proposita quæstio doctrinam de coloribus apud Aristotelem recòditam, arduam, ac paucis cognitam. Sciendum itaque, calorem diuersimodè agentem in humidum, diuersos producere colores: nam color albus in pilis, velleribus, & pennis fit, cum à calore humiditas coquitur, ac terminatur; sic aiebat Philosophus ipse in libro de coloribus: *Alba quidem, cum humidum adhuc proprium retinens calorem, exiccatum fuerit a concoctione.* Contra niger color fit, cum calor agit in humidum, quod vel

A nequit terminare, vel adurit. Hinc Aristoteles *Nigra verò contra, quoties ipsum in generatione humidum antiquatum, & tempore confectum, propter copiam nigruerit.* Quem locum explicans Simon Portius in suo libro de coloribus, ita inquit: *Cæterum calor alio modo album creat colorem, & alio nigrum: nam per actionem continuam, & exiccationem album gignit; adurendo verò humidum, & non exiccando nigrum generat.* Iam in capris aliquibus pili nigrescunt, quia calor earum & naturalis magnus, & ascititius maior (veteres enim, referente Archelao, capras existimarunt semper febrile) humidum adurit; & sic excellens caliditas in capra facit illam nigripilam, eiusque lac melius, & salubrius præstat. At verò in ouino grege nigra vellerum nequaquam adustionem indicant, sed humidum interminabile, & interminatum, minusque ad pepsim à calore redactum. Quocirca octaua sectione problematum Aristoteles albedinem igni tribuit, quatenus scilicet humiditatem equè concoquens album gignit colorem; & sic album uellus denotat humidum superuacuum, ut patet, excoctum, & exiccatum esse. Quod nimirum à signo quoque probatur; caro namque nigraouis facilius putrescit; putredo autem ab humido. Itaque sicuti in capra nigredo longè magis excellentem caloris gradum præmonstrat, & humidi maiorem exiccationem; ita albedo in porcine præstantiorem arguit caliditatem, quæ circa humorem excoquens album pepigit colorem, qui tamen in capra ipsam potius humiditatem non vndique terminatam indicat. Hoc autem intelligendum de nigro, alboque colore qui ab intrinseco provenit; Cum enim teste Aristotele 3 de historia animalium capite 12 sint nonnullæ aquæ, quæ in ouibus colorem variant, ut præcipuè duo fluuij in Antandria; quorum alter candorem, alter nigrætem pecoribus faciunt si oues ex his velleris immutarent colorem, haud proinde tamen intrinsecam temperaturam mutari, putandum esset. Quod si fortè obtundas, in genere caprillo nigrum colorem ex adductarum rationum neque bonum esse, quod excedentem insimulet calorem; respondendum primò velim, in genere carniū, quod minus excrementitij succi particeps extat, illud salubrius censerem; ideoque nigripilam capram præstare utilius alimentum. Secundò dicam, meliorem in capris censerem colorem atrum, non tantum relatione ad carnem, quæ absolute si cior est, quantum ratione utilis succi, lactis nimirum, cuius gratia fusca capra commendatur magis; sicuti etiam fusca mulieres, qui propter vberiore caliditatem serosius, & minus caseosum lac præbent, atque adeo pueris magis salubre, id quod quarto de historia animalium capite 21. significauit Zoographus Aristoteles, cum dixit: *Mulierum lac commodius lactantibus*

tibus est. quod liuorem trahit, quam quod candidum est; & fusca salubrius habent, quam candida: est porro ad alendum validius, in quo plus casei est: sed infantibus salubrius, quod minus casei contrahat. Ex quibus liquet, fuscaram mulierum, & nigrarum caprarum lac non absolute prestantius esse, sed solum in ordine ad infantium salutem; quatenus videlicet serosius existens aptius expurgare eosdem poterit; unde discant pedotrophe mulieres, ad puerorum incolumitatem non lac seligere, quod fortius est, densius, magisque nutricium (qua in re peccatur passim, & ubique, dum in speculo, & vngue, probari solet, ut quantum effluat, innotescat) sed quod fluidius, minusque alimentosum videbitur, caseique expers magis. At longius a litore iuimus: reducantur vela.

Partium conformatio.

Testes oppido grandiores, & ampliora vasa spermatica libidinis contestantur excessum: quod nimirum prolifici humoris sint illa capaciora, atque etiam sanguinem ipsum exactius coquant; unde & spiritus alacriores, & semen vberius. Rursus genitalia tam in viris, quam in mulieribus preampla, venosa, nervosa, hispida, & rigida immoderatam concupiscentiam prenuunt, tum propter ingentem, ac fumosam caliditatem; tum propter sanguinis ad regionem illam corporis mediam vberiore affluentiam. Ceterum seminalia vasa parum flexuosa, ac paucis, breuibque anfractibus intertexta Veneris inexplibilem auiditatem pariunt; ideoque aiebat Philosophus, quod sicuti qui recta habent intestina, & minus anfractuosa voraciores existunt; ita qui spermatica vasa recta, & parum flexuosa obtinent, sunt libidini magis addicti: & idcirco hos meatus hominibus tortuosos prestitos fuisse, ne ruerent infrenes in aphrodisias voluptates. Pete libros de Generatione animalium.

Præterea Vallesius tertio controuersiarum ex Platone in Timæo tradit, eos, quibus plena scatent ossa medulla, valde libidinosos existere; quod utique rationi est consonum; siquidem genitura succus est medullæ quam similis, & medullæ copiam sanguinis elaborati, & affluenter concocti vbertatem indicare, compertum est. Ex quibus hoc ego confectarium facio, leones videlicet inter cætera animalia minus in libidinem inflammari, & efferari; Nam tertio de historia animalium capite septimo Aristoteles testatum reliquit, leonem in suis ossibus valde exiguum habere medullam. Sunt nonnulla, inquit, quæ suis in ossibus nullam omnino habere medullam videantur, ut leo, quod admodum exiguum, ac tenuem habeat, eamque in paucis ossibus, solis enim inferioribus, atque brachijs.

A Quod ex eo accedere existimarem, quia leo omnium calidissimus cum sit, alimentum dissipat, absomitque ocysus, ut nihil propterea, aut valde paucum nutritioni supersit. At Veneris contubernium plurimum tertiæ coctionis recrementum postulat.

Pulchritudo.

Licet in pulchro corpore de Socratis, Platonisq. arbitrato pulcher habitare soleat animus, & monstrum in corpore, monstrum sit in animo, ut aiunt: petulca nihilominus Venus venustiora frequentius corpora pro sede suarum illecebrarum eligit; adeo ut Iuuenale in Satyris auctore:

Rara est adeo concordia forma,

Atque pudicitia.

Sunt exempla innumera, quæ nos mentiri non sinunt. Demetrius ille Phalereus forma fuit usque ad admirationem egregia: verum sic veneris voluptatibus mancipatus, ut omnium Regum habitus fuerit incontinentissimus, prædementia non minus, quam gynecocrasia. Talis fuit & Hyasmael Sophus Persarum Rex decore vultus eximio à natura donatus. Lais, & Faustina, ut alias præteream, formosissimæ inter mulieres extitere; verum impudicissimæ simul, ut verissimum proinde sit illud Horatij.

Lis est cum forma magna pudicitia.

C Quid multa? idem erat apud Gentiles pulchritudinis, & libidinis idolum. Nosce mysterium. Franciscus Petrarca primo de remedijs utriusque fortunæ, dialogo 66. cum dixisset gaudium: *forma uxoris est maxima*; statim rationem adducit respondentem: *Vide, ne castitas parua sit*. Nam, Plutarcho auctore: *Speciosa forma mulierum ansam affectibus, & cupiditatibus exhibet*.

Vires.

Qvis deneget, lacertosos, fortesque homines magis, quam imbecilles; & viribus effatos concupiscentiam secum ferre feruidiorem? Militat namque ratio illa; viget calor: æstuat sanguis; micant spiritus: valent membra; feruent viscera: artus omnes robore pollent. Sicuti namque ægritudine, ut supra dicebamus, aut non superest, aut non coquitur semen: ita præsentē valetudine id excrementi genus affluentius gignitur, à quo consequenter Veneris scintillat ignis: rem probat *autoψία*. Verum quidem est, præ debilitate interdum, tentiginem excitari; atqui morbosum idest, eaque ocysus fatiscit.

Anni tempus.

Acrius ad libidinem excitari mulieres in Syrio: viros ex aduerso brumali tempore,

diſterium eſt vbique probatum, nosque paulò ſupra declarauimus abundè. Hic tamen recenſendus occurrit Ariſtoteles, ne videamur præceptorem præteriſſe intactum. Is ergo quarta ſeſtione Problem. 27. quæſito reſpondens ait: *Vtrum quòd teſtes eo tempore magis demittuntur, & flaccet, quàm per hyemem; cum qui concubiturus eſt, retrabat, ac ſuſcipiat illos neceſſe ſit? An quoniam natura calida præ nimio calore æſtiu tempore æſtuant, collabunturque; frigida verò reſouentur, & vigent? eſt autem vir calidus, & ſiccus; mulier frigida, humidaque. Ergo virorum tunc vires infirmantur, mulierum corroborantur, & vigent per compenſationem qualitatis contrariæ.* Idem inferius rem, adhuc luculentius explicat; Auctorem adire poteris, ne nos breuitatis obliuiſcamur. Cæterum genericè verno tempore Venus titillat magis, omniaque viuientia tunc genialis voluptatis igniculis ampliùs exæſtuant; Inde Oppianus libro 1,

*Vere magis Venerea cura ſunt opera,
Perisque, & canibus, & pernicioſis draconibus,*

*Aeris que volucribus, & marinis piſcibus.
Vere quidem bilioſo Serpens ſuffuſus veneno*

Propinquat cubile iuxta litus Marina uxoris,

Vere mare totum reſonat Venere,

Et piſces nupturientes furiunt in tranquillitate maris.

Vere etiam palumbes ſaliunt columbas;

Equi verò armentales in equas armantur;

Tauri autem agreſtes in vaccas ruunt,

Et arietes flexuoſi cornibus vere ſcandunt oues;

Et apri dente ignei incumbunt ſuibus:

Et hirci hirsutis inequant capris;

Quin etiam ipsis hominibus vere magis feruent amores;

Vere namque publica ingruit Venus.

CAPVT X.

Salacitatis Epiphanomena ex corporis morboſis affectibus.

Elephantiaſis.

EPROSI maximè Venerea tentigine afficiuntur, ardoremque libidinis interdum ex Græcorum, Arabumque communi arbitrio intolerabilem experiuntur. Ratio eſt, quoniam in Elephantiaſi, ac Satyriaſmo (qui eſt alius à Saty-

riaſi) humor peccans corruptione apprimè eſt ſalfuginofus, acris, mordax, ac pruriginofus; quare vnà cum flatibus, qui copioſi pariter in hoc morbo ſoboleſcunt, ad ipſa delapſus genitalia, ſeminalesque poros, rebellem ſuſcitatur pruriginem, Venerisque portentofam aperit voraginem.

Gutta Roſea.

RVbor hepaticus, qui naſum, & genas male inficit, roſea gutta aliquibus dicitur; & à multis, vt ſalacitatis argumentum figillatur. Nempè purpurata huiusmodi facies libidinis, aut ebrietatis nota mihi ſemper eſt habita; vt iure idcirco Satyrorum rictus à Mytographis tali rubore ſuffuſus exprimeretur.

Melancholia hypocondriaca.

MIrachialis quoque affectio libidinis caratrem inurit, tum ob ſpiritus feruentis, acrioris que ſanguinis affluxum; tum etiam ob flatuum ampliffimum prouentum Genitalia diſtendentium. Cæterum hypocondriaca paſſio, non rarò intempeſtiue, immoderate que Veneris eſt ſoboles: quotquot enim libidini fuſius indulgent, omnes huiusmodi corripiuntur ægitudine; quare libidinis cauſa ſimul, & effectus hæc dici debet.

Halitus flatuoſi.

VBi in toto corpore, vel à calore ſegni, vel à nimium exurente flatus eleuantur, hi neruorum cauitates implentes tenſionem pariunt. Quocirca in pudendis quoque tentiginem excitantes ad aphrodiſion diſponunt. Hinc Ariſtoteles quarto Problem. quærens, cur libidinoſi ſint, qui melancholici, reſponder ſic: *At quòd flatu redundant, ſemen autem deceſſio flatus eſt?* Id eſt adeò verum, vt ſit apud omnes in confeſſo.

Sterilitas.

PRimo de generatione animalium capite ſcriptum reliquit Ariſtoteles, *ſe gæ*, id eſt ſolida, ſiue infœcunda animalia magis eſſe libidinoſa. Quod tamen intelligi velim, dummodo ſterilitati non ſit aliquid iniunctum, quod Veneris prurigini aduerſetur. Si rationem huius euentus poſcas, illam eſſe dixerim; quòd ſcilicet à conceptu ſanguis vterum allabens & minuitur, & craſſior redditur; vnde fomitis igniculos temperari, contingit; eo prorfus modo quo poſt conceptionem hystericæ paſſiones, vterique furores, vt plurimum ſedari ſolent. In ſterilibus autem contrarium accidere, nec eſſe

cesse est; tum ob sanguinis deteriore qualita-
tem, tum etiam ob vterum, eiusdemque vasa
perperam affecta. Huc profecto illud Salomo-
nis dirigitur in Prouerbijs: *Os vulua insatura-
bile*. Pagninus enim vertit; *Sterilis vulua*, alij
constricta vulua, seu *clausio uteri*: atque adeo
asserunt, steriles mulieres, eo quod maiore prolis
desiderio detinentur, libidini deditiores esse: affe-
runtque Rachelis exemplum. Verum longe
magis ratio à posteriori arridet; quod scilicet
ideo sint steriles salaciores, quod genitalibus in
partibus cumulus sanguis & æstuet, & pru-
riat fortius.

Retenti menses.

N Vper citato loco Philosophus tradit, mu-
lieres, quibus menses acciduntur, aut im-
minutè fluunt, Veneri magis inaudorari; quod
quidem persuadere nihil difficile erit; quando-
quidem retenti menses tum ob caliditatem in-
natam, cum etiam ob ascititiam vterum, puden-
da, partesque genitales omnes calefaciunt, in-
cenduntque; quamobrem non prurigo tantum
Venerea insurgit, verum sexcenta alia, longè de-
teriora symptomata mulieres inuadunt. Id au-
tem, licet verissimum sit, in sententia tamen ip-
sius Aristotelis, qui sanguinem menstruum pro
semine in mulieribus agnoscit, intemeratæ ve-
ritatis est, ideoque subiungit ibidem. *A qui-
bus videre est, aliquando agi in furorem, quia
sanguis ille retentus, vasorum plenitudinem,
atque etiam pruritum inducit; quare continue
misceri viris appetunt.*

Pari conditione mulieres, quibus citissime
fluunt menses, & quæ immaturè nubunt, salacio-
rem præferunt naturam: inde Aristoteles 7. de
historia animalium, mulieres, quæ intempestiuè
concumbere incipiunt, libidinosas euadere, te-
statur apertis fidibus.

Satyriasis.

C Irca viri, mulierisque pudendas partes af-
fectus quidam frequenter accidit, qui à Sa-
tyris obscene petulantibus, deducta nomencla-
tura, Satyriasis nuncupatur; & est auctio stabi-
lis, ac perennis ipsius pudendi, cum desiderio
aphrodisiæ voluptatis intemperato; qua ratione
à priapismo distinguitur. Quotquot igitur huius-
modi tensione afficiuntur; omnes Venereæ vo-
luptatis thyrsos excandescunt, remque agere in-
defesso anhelant: ratio autem illa est, quod vi-
delicet spiritus exuberantes ab arterijs rarefa-
ctis affatim exeuntes, ipsorum Genitalium su-
beunt cauitates, implentque acclusi diu; & fla-
tus, qui vel ibi congeniti, vel aliunde demissi
eodem conspirant, distensionem efficiunt. Me-
dicorum pete volumina, vbi huiusce affectionis

idea plenius exaratur; nos quoque opportuno
loco plura dictabimus.

Hæmorrhoides.

T Vrgentes hæmorrhoides salacitatis sunt co-
mites, vt causæ, & vt signa. Ratio est in-
promptu; cum enim partes ani, ac genitalium
finitimæ sint, ex symmachia facillimè, atque
sæpissimè compatiuntur. Hinc sapientissimè
Hippocrates quinto Aphorism. 58. dicebat: *Re-
cto intestino, vel utero inflammatione obsessis,
& renum suppuratione urina stillicidium su-
peruenit.* Vt nimirum doceat, quanta sit illarum
partium communio; stillicidium enim, quod ab
inflammato intestino superuenit, non quidem
per diadosin est, sed per sympathiam; eo quia
ambæ hæ partes membranose existunt; nec non
vesica intestino recto incumbit; & hoc idem de
inflammato utero decernendum erit. Quamob-
rem feruido sanguine, ac spiritibus ad hæmor-
rhoidales venas confluentibus, vicinia, & com-
munionem testes, pori spermatici, ac reliquæ cir-
cumpositæ partes calidiores redduntur: vnde
petulantia fomes fouetur, & irritatur. Id au-
tem verissimum arbitror, dummodo venæ illæ
iugi fluore non reddantur exinanitæ: Nam si fre-
quentius, largiusque sanguinem euomant, tum
ob humoris deriuationem, tum ob prætiosi
sanguinis, vitalisque balsami deperditionem,
frigiditatem, atque imbecillitatem adducunt:
vnde potius lasciuendi cupiditas extinguetur.
Vir mihi apprimè familiaris viuit, qui cum
periodico hæmorrhoidali fluxu laboret, quo-
tiescunq; appropinquat hæmorrhagia, per duos,
vel tres ante dies tentiginem præuiam, eamque
non leuem experitur; adeo vt illa præter consue-
tudinem exurente, certum imminentis fluxio-
nis habeat argumentum.

Gibbosum Dorsum.

C Yrti, seu Cyphi à Græcis nuncupati, qui
dorsum repandum à natura tulerunt, pe-
tulantia nota obsignantur. An quia sanguis ille,
& alimentum exactè concoctum, quod spinalem
medullam enutrire deberet, dum hanc breuem,
debilem, ac decurtatam reperit, paucis apposi-
to, ad vasa spermatica delabatur, eaque implet
affatim; ex quo, turgente semine, perpetuò fere
Venereus appetitus excitetur? Aut etiam dica-
mus, spinam ipsam, per quam genitura maior
pars, auctore Hippocrate, fluit ad subiectas par-
tes, præstitam à natura, vel à morbo imbecillam,
medullarem succum ad vasa transmittere, adeo,
vt semper testes, & varicosi anfractus plus, quam
pars sit, succo illo seminali repleantur, cumque
ob copiam exactè coquere, & elaborare ne-
queant, flatus producantur, qui vnà cum semi-
ne

ne pruriginosam tentionem, eamque iugem efficiant. Et quidem à signo id probari etiam posset; quandoquidem Gibbirarò, immo nunquam pinguescunt; quod est argumentum, seminale humorem totum ad genitalia membra deflectere; Equidem gibbos quot quot cognoui, omnes in Venerem putres deprehendi. Nempe Camelis gibberos omnes assimilantur; illi autem, Aristotele referente 5. de histor. animalium capite 2. coitum toto die exercent, & genitale neruo tam solido constans obtinent, ut vel ex eo confici possit, quo arcus fidissimè intendatur. Gregorum fœdissimus ille Theristes non ne dorso recurvus ab Homero describitur? Intelligemysterium. Illud ex Pierio Valeriano libro 32. tamquam auctarium postremò recenseam: *Gibberosus homo hieroglyphicum eius est, qui ut in Diuinis litteris habetur, reijcitur à sacris, eumque significat, qui flagitiorum sarcina oneratus est, neque tamen errorem, aut delictum intelligat suum, utpote qui non videat, mantica quod in tergo est. Vide vero illud: quid operatur gibberosus quasi rectus? ab Rege Israel dictum in Regem Syria.*

Genitura saluginosa.

QUum sanguini saliti ichores miscentur, semen, quod ex eo elaboratur, acre, & pruriginosum euadit; quamobrem iugiter vellit, naturamque ad expulsionem proritat. Quisquis igitur tali semine diffuit, diuturna libidine laceffitur; & quò plus coit, eò sæpius coire appetit: quandoquidem à frequentato Veneris tripudio, sanguinis nitrum augetur, semenque ex eo pruriginosius efficitur. Non ergo mirum, si qui falso rheumatismo laborant, coitum intemperanter affectant.

Defectus, aut læsio crurum.

CLAUDE mulieres ex Philosophi problemate, virique pariter pedibus læsi, libidinosisimi sunt. Ratio est illa, quoniã nutrimentum, quod ad crus mancum, aut labefactatum descendere deberet, totum ad spermatica vasa regurgitat, ibique ex plenitudine tentiginem facit, Veneremque accersit in horas. Hinc Amazonum, illa Regina Antianita demirantibus, quòd nupsisset claudò, Cynicè respondit: *ἀριστὰ χωλὸς οἰσεί,* hoc est, *Claudus optimè virum agit.* Enimuerò compertum est, penis naturam à pedibus aliquatenus dependere; quod non vno in loco significauit Aristoteles, præcipuè verò primo de generatione animalium capite 5. ubi, tradit, cuncta, quæ pedibus carent animalia, aut non habere testes, aut saltem non eodem loco: Iuvat ipsamet Philosophi registrare verba. *Instrumentum etiam accomodatum ad coitum quadru-*

A pedes obtinent, habere enim id possunt. Aues & quæ pedibus vacant, habere nequeunt, quoniam aliam alteris crura sub medio aluo posita sunt, aliter nulla sunt crura; natura autem penis bipendens, & situm hunc tenet, & quidem ob eam rem euenit, ut in coeundo crura contendantur nam & instrumentum hoc neruo constat, & crurum natura neruosa est. Itaque cum habere nequeant, testes quoque aut non habere, aut non eo loco habere, necesse est. Ex his luculenter patet, quanta inter pedes, & genitalia communio intercedat, & quomodo ex defectu vnius, virtus alterius intendi possit. Sed apertius adhuc didascalos idem 3. de generatione animalium hanc veritatem enucleauit, ubi rationem afferens, cur vulgares nostræ gallinæ libidinosisiores existant; ex eo accidere hoc, ait, quia crura imbecillitate laborant; vncungues autem auctore ideo non esse, quia firmiori pede sunt. Hæc sunt Philosophi verba: *Vulgares etiam gallinæ fecundiores sunt generosis: corpora enim aliter humidiora, aliter grandiora, & sicciora, animalis generosus in eiusmodi corporibus potius existit; quin & tenuitas, ac imbecillitas crurum facit, ut eorum natura & salacior sit, & fecundior; quomodo & hominibus euenit: alimentum enim, quod crura subiret, in seminale excrementum transfertur; quod quod enim inde natura adimit, hic adijcit, Nam vncungues aues pede sunt firmiore, & crure crassiore causa victus; itaque omnibus his de causis neque salaces sunt, neque præfecunda.* Hæc ipsa admirabili euentu roborata velim. Bononiæ præclaro cuidam ciui intra primum, & secundum digitum dextri pedis exorta est neruosa caruncula teres, oblonga ad cholis formam, cui substantia, similitudine, ac penè magnitudine respondebat; tanta cum illo communiione, & affinitate, ut ad illi tentionem tenderetur & illa; non tamen sine conspicuo dolore; eò quia rigida facta calceamento atterebatur, vnde quiescere, & ab omni motu supersedere vir patritius cogebat, donec detumesceret: quamuis calceamentum adaptasset, ac produxisset in longum circa peticulam illam, in modum penis frequenter crescentem. Hæc relata sunt mihi à præclarissimo viro fratre Manilio Mongallo Leonissano Equite Hierosolymitano, patruo meo dilectissimo, cuius euentus fuit oculatus testis, dum Bononiæ sub Paulo Quinto Pontifice Maximo Equitum cohortis Vicepræfectus erat. Sed re adhuc Columellæ auctoritate confirmare placeat, qui gallos castrare sola pedum vitione, docuit. Tanta est pedum, ac genitalium connectio. Theocryti Scholiographus corollarium addat. Ideo claudos ἀσώτους, & impudicos existere, quia die tota domi desident, & nihil metu diuagantes Veneri semper intendunt.

Onirogmos, seu pollutio nocturna.

Qui saepe in somno polluantur, si nulla in reliquis ægritudine detineantur, falaci, petulantique naturæ ascribendi sunt; arguunt enim vel seminis ubertatem, quo grauata natura illud propulsare conatur; vel eiusdem vitium, acremque uim, quibus erethismo citetur ad exclusionem. Huc quoque pertinet, quod hi, quibus præmaturè fuit semen, quique à pueris intempestiuè Venerem delibarunt, toto ætatis curriculo intemperantiùs agunt.

Aluus astricta.

Ad libidinis oblectamenta, qui sunt aluo tenaciores, incumbunt alacriùs. Opinionem acceptam refero doctissimo Rondeletio in sua methodo curandi morbos, capite de gonorrhæa, ubi sic ratiocinatur. Porro semen illud, quod reijcitur, non continetur in testibus, aut in vasis deferentibus; sed in illis additamentis, positis sub osse pubis, inter rectum intestinum, & vesicam. In ea enim parte, ut ostendimus in anatome, duo sunt vasa deferentia, quæ à dydimis semen præparatum recipiunt, ipsumque perficiunt. Coeunt verò in adenibus parastis, & ab illis pendent dua vacuæ appendices, quæ semen iam præparatum, & confectum continent, ut tempore coitus in mentulam statim congregetur, & inde in vuluam eiacularur. Id facit, ut qui aluo sunt sicciiores, sint libidinosiores, & huic morbo magis obnoxij, facitque, ut sitales Venerè abstinant, etiam alui excrementa retineant, & difficulter dura reijciant; facit etiam, ut si glandula ipsa, & partes laxentur, exonerenturque aliquantulum, vel cum meditantur excretionem seminis ob mulierem præsentem, cogantur prius aluum exonerare, quàm concumbant.

Hactenus Rondeletius *πετὰ λόγῳ*. Verùm Hippocrates, qui nihil intactum in suis operibus reliquit, in libro de aere, aquis, & locis de Scythiis verba faciens, illos in Venerem frigidos, ac segnes esse, ait, ob ventris mollitiem. At contrariorum contraria ratio. Quid si dicamus adhuc, ex aluo stiptica augeri in semine serosam, excrementorum colluuiem, & ex hac in genitalibus ampliorem excitari pruriginem? Nec minus veritati consonum erit ex mea sententia, comprimì ab intestino recto, facibus oppleto prostates glandulosas, necnon parastatas cyrloides, quas latini varicosos adstites nuncupant; & primus inter veteres Herophilus, inter neotericos Rondeletius præfatus obseruauit, ambas ad vesicæ ceruicem a natura locatas; ex ista verò compressione & partes vellicari, & semen turgere quodammodo, spiritumque conculcatum resilire, vnde postmodum pe-

Arennis titillatio, atque concumbendi auiditas exoriantur.

Matricis pruritus, nymphomania, seu furor vterinus.

Affectus ille, qui matricis dicitur pruritus, nihil est aliud, quàm ardens pudendum scalpendi desiderium, cum ingenti Veneris cupiditate; ideoque satyriasis ab Aetio nuncupatur, de qua plura paulo supra dictauimus. Profectò tantus in hoc morbo libidinis pungit aculeus, ut cogantur mulieres, fracta pudoris lege, viros accersere, ac benè mutonatos eligere, ut fortiùs in Venerea palestra velitentur. In ciuitate, haud multum à Roma distante viuit mulier, quæ huiusmodi periodicè affecta pruritu, vsque adeò in paroxismo libidine efferatur, ut cogatur absque discrimine virum quemcumque obuium, admittere, honestatis, ac gentilitij omni prorsus decore despecto.

Sed pruritu longè adhuc deterior est furor ille vterinus, à Græcis nymphomania dictus; in quo mulieres libidinis asylum, æstrumque atrocius experiuntur; verùm præ pudore fateri non audent. Interim taciturnæ viuunt, & in principio mærore corripuntur, Veneris meditantur illecebras, de quibus fortè si sermo incidat, oculi huc illuc agitantur, genæ rubore suffunduntur, pulsus immutantur; donec victa honestate, ac pudore despecto garrulæ euadunt, lasciuæ, procaces, impudentes; quare de virorum congressu, deque voluptate aphrodisia loquuntur solum, obscæna dicteria, ac propudiosa iactant, virosque tandem ad illam explendam auiditatem inuiant, sollicitantque effrontes. Satis nimirum Virginum Milesiarum, & Lugdanensium mulierum historiæ conspicuæ sunt; quibus tamen addenda erit mulier illa apud Matthæum de Grado consilio 80. quæ dum vtero non gestabat, mentis incurrebat tenebrosam perturbationem, membrorumque omnium tremorem. Inde à ventris quodam murmure, ac rugitu tantæ libidinis incendebatur cupidine, ut si vireius præstò non erat, in insaniam, aliaque turpia symptomata præceps iret.

Congeneus affectus est ille, quem antiqui vteri feruorem nuncuparunt; in quo tamen licet Veneream mixtionem mulieres auidissimè appetant: attamen ob ingentem dolorem, quo afficiuntur in vsu, congressum detrectant.

Podagra.

PVeri, & Eunnuchi Hippocratis æuo ante Veneris vsu podagra non laborabant, ut ille in aphorismis testatur. Podagra igitur soboles est intemperatæ libidinis; atque adeò ab effectu sua

fua est cognoscenda causa; Quin etiam causa ipsa, puta libido effectus ipsius podagræ effici potest; ex illa videlicet humorum calida, & ferrosa colluie, quæ ad pedes decumbit (quippe conspicua est pedum, ac genitalium membrorum conspiratio, & sympathia, vt probauimus) nec non, vt sentit Hollerius, ob neruorum frequentiore rigorem, atque intentionem, & propter decubitum in dorsum, cuius causa ad libidinis regionem humores confluunt. Noui podagricos, qui remissa paululum dolorum acerbitate, adhuc tamen vrgente, in concubitus declinarunt pruriente genio.

Caluitium.

Caluitium quoque, & salitium salacitatem sigillant; verum de his infra in Physiognomonia Hominis Aphrodisæi.

CAPVT XI.

Petulantis nature argumenta ab incessu, moribus, ministerio, voce, & sermone; corporis, & vestimentorum cultu, capillamento; vnguentis, & odoribus, aiuitijs, & otio.

Incessus.

Væ petulanter nimis, & procaciter incedunt mulieres, quæ dum ambulant, tripudiare videntur, ventremque producunt, ac propellunt, sunt lasciuæ, & salaces abundè; nam crissare videntur semper. I procul ab his candide adolescens; illaqueaberis inuitò.

Mores.

Avdaces, alacresque tum viri, tum mulieres ad propudia sunt promptiores, quam segnes, timidique; hinc vates.

Ite procul timidi, procul hinc discedite segnes:

Non nisi magnanimis est Venus apta viris.

Et 2. de arte Ouidius.

Militie species amor est, discedite segnes:

Non sunt hæc timidis signa tuenda viris.

Hinc fortè Aristoteles milites omnes mulierosos dixerat; idem namque Mars bellorum est arbiter, & Veneris adulter. Eidem Marti scorpis subijcitur, qui dominatur pudendis. Huc etiam pertinet illud Platonis, qui militum cohortem, vt foret strenua, Amatoribus assimi-

Alem esse oportere, dicebat; qua ratione pariter apud Thebanos amatores milites ob eorum strenuitatem, robur, & audaciam sacri nunciabantur, ut inter alios Rhodiginus refert.

Adhuc seueri homines multò minus, quam in cosilasciniæ sectatores existimantur; sic Ouidius

Hoc quoque iussit amor, procul hinc, procul este seueri.

Rursus. *Non bene conueniunt, nec vna sede morantur*

Maestas, & Amor.

Ministerium.

Qvicunque exercitijs, atque artibus quibusdam incalescunt nimium in renum potissimum regione, quæ Veneris est domicilium, propudia declinant, ac frequentius pruriunt. Quamobrem censuit prima Problem. sectione Philosophus, eos, qui nimium exercentur, nocturnis pollutionibus laborare; cuius euentus illa est ratio, quòd videlicet à motu, diuturnique laboribus dorsum incalescit, renes feruor dilatantur, ipsumque semen acrius, magisque pruritium efficitur.

Fuit ideo Aristotelis physicum Scommma, retrices mulieres cum primis libidinosas esse, quoniam nimirum alludit Græcanicum illud prouerbiu apud Athenæu ex Rhodigino lib. decimoquar *σικίον τρώγεται γλῶσσαι τὴν χλαῖναν ὑφανέ*, hoc est: *cucumere vescens mulier lanam texe* nam cucumer, vt suo loco dicetur, Veneris prolubia facit. Eius verò euentus causam illam esse putarem, quòd nimirum in arte textoria renes perenni quatiuntur motu; vnde calefacti sanguinis prolestant alluuiem, quo mox fomitus excitatur igniculus. His adde, quòd pedum alternatim illo motu teruntur, & confricantur pudenda; inde autem feruescere, & prurire eade contingit spiritibus ab alto aduocatis.

Pari lance saltatrices mulieres petulant addictæ censentur, ob motum illum, ac saltu quo & lumbi, & genitalia incenduntur; quod fortè collimauit Ecclesiasticus cap. 9. ijs verbis *Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam ne fortè pereas in efficacia illius.* Dicas quoque id moraliter intelligi posse; quòd nimirum in choreis, ac tripudijs pudicitia vulneratur, sequitur inque huiusmodi consortijs, vel castissimis moribus insidiatur Venus: quocirca Politicus quidam recens hoc sensu exponebat vulgatam sententiam: *festina lente* Cape iocum.

Simili modo Psaltrices luxuriosæ audiuntur. Huc spectat illud Esaia: *Cythara, & lira, tympanum, & tibia, & Vinum in conuiujs stis, & opus Dei non respicitis.* Rufus apud Aetium saltatrices, & cantatrices non purgavit; hoc si verum est, illas fieri, salaces necesse est, quandoquidem quæ mulieres menstruo sanguine

statim temporibus minus diffiunt, calidiores, ac pleniores ad genitalia fiunt, indeque ad lasciuam procliuiores. Cæterum fescennina carmina, quis neget, vel sopitam, ac pene extinctam, ventilare libidinis flammam? accirco affabre Quidius,

Eneruant animos cytharæ, cantusque, lyraque.

Et idem inferius 2. de remedio amoris abdicans cantus pathicos.

Carmina quis potuit tutò legisse Tibulli?

Veltua cuius opus Cynthia sola fuit?

Idem censeas de histrionibus, pyrricharijs, ludijs, atque scenicis mulieribus, quorum lusus Veneris sunt poppy smata.

Vox, & sermo.

Magna inter vocis organa, & Veneris instrumenta sympathia intercedit; ideoque nihil mirum esse debet, si ex voce proclinitas ad aphrodision aliquatenus deprehendi valeat. Harum autem partium communionem significauit Hippocrates 2. epidem. sect. 5. vbi potissimum legitur. *Vocis gracilitatem soluit varix ad sinistram, & dextrum testem; absque horum altero fieri non potest, ut soluat.* Vnde hoc? Ex eo nimirum, quod humor fauces occupans, atque adeo citato aeriliberum intercipientis exitum, facta metastasi, siue potius diadoche ad genitalia decumbit, ipsamque arteriam expeditam relinquit; eo prorsus modo, quo etiam rebellis tussis infernarum partium, ac præsertim testium dolore, vel tumore soluitur: sic idem Hippocrates præfato loco: *Quibus tussis sicca est, his non soluitur, nisi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad testem irruat.* & 4. Epidemiorum hæc addit. *Tussient siccam tussim, qui testes affectos habent; ex tussi vena secta ad testem solutio fit.* Rursus 2. ipso de morbis popularibus sectione prima scriptum reliquerat: *Neque tusses diuturnæ, quoniam ubi testis intumuit, cessant: & testis tumor à tussi cessat. & alleviat; quæ ratio communis facit nos communionis pectorum, mammarum genitura, & vocis.* Porro hanc pectoris, & vocis organorum cum genitalibus communionem pluribus indicijs natura propalat. Sic Aristoteles, experientia probante, docet, animalia cum primum semen recipiunt, & hircire incipiunt, vocem in grauiorem, & asperioorem immutare. Sic nimium affluentibus mensibus in mulieribus cucurbitulas magnas ad mammarum regionem apponere consueuimus; sic mensibus deficientibus lac etiam in Virginibus de mammis fluitat; sic etiam alta voce clamantes prope testes interdum rumpuntur. Quid plura? plenius affinitatis huiusce Hippocratici textus, & harum insuper partium conspirationem anatomica sectio nobis reuelat. Iam ad rem

propositam redeamus.

Vox grauis, magna, & sonora libidinosi corporis est indica; & ratio illa est, quod vox huiusmodi arteriæ, fauciumque latitudinem testatur; harum verò amplitudo caliditatis excessum, cuius est expandere, & aperire; quod 4. epidemiorum sectione libri 6. Hippocrates ita consignauit: *Quibus plurimum inest calidum, statim sunt magna voce: etenim frigidus aer multus, ex duobus autem magnis, magna & quæ innascuntur fiunt.* quam sententiam doctissimus Vallesius in hypomnematibus ex eo confirmat, quod magna voce præditi voraces esse consueuerint; voracitas enim ex plurimo innato calido, quod plurimo indiget alimento.

B Adhuc balbi salacitatis redargui possunt; Vnde hoc? ex eo, quod hi melancholici existunt; melancholici autem, vt supra retulimus, libidini inauكتورantur. Quod verò balbi melancholicæ naturæ adscribantur, docuit Hippocrates 2. epidemiorum sectione 5. ijs verbis: *Morbos autem habent balbus, aut caluus, aut gracili voce, aut hirsutus fortiter atrabiliarios.*

Vox insuper acuta, ac tenuis lasciuum, & effeminatum obsignat. Phanorinus Philosophus, Ioanne Baptista à Porta referente, tenui, & peracuta voce præditus eius fuit salacissima naturæ, ac feruescentis libidinis vel in senio ipso constitutus, vt viri consularis uxorem adulterasse, cum foret eunuchus, vulgo sit creditus. Cæterum qui lasciuè loquuntur, lasciuè agunt; sermo enim est imago animi: & verba cordis desideria pandunt.

Vestimentorum cultus.

Mollis vestimentorum cultus, seu nimium elegans apparatus petulantem animum, lasciuosque mores creditur vt plurimum sigillare. At nihilominus hoc Veneris asotia insimulari perpetuò nequit: sæpè enim fit, vt deliciosæ quædam adolescentulæ corporis ornatum lasciuientem diligant, animum tamen alienum ab omni impuritate seruent. Huc nimirum pertinet illud Ausonij ad Deliam solo vestimentorum ornatu luxuriantem, in reliquum verò pudicam.

Delia, nos miramur, & est mirabile, quòd tam

Diffimiles estis, tuque, sororque tua:

Hæc habitu casto, cum non sit casta, videtur,

Tu præter cultum nil meretricis habes:

Cum casti mores tibi sint, huic cultus honestus;

Te tamen & cultus damnat, & actus eam.

Redolet itaque elegans apprimè, & comptus habitus illecebrosam animi cupiditatem, vt apparuit & in Hercule, & in Sardanapalo, quorum effeminati mores, molliculo, ac delizioso etiam designati sunt cultu; & maximè omnium

in mulierum salacissima illa Messalina, quæ toties à frugi patre ob ornatum petulantissimum seuerè increpata fuit. Huc sanè collimat Hieronymi verè bracteata sententia illa, ac prudens monitum: *fuge lasciviam puellarum, quæ ornant capita, crines à fronte demittunt, cutem poluant, utuntur pigmentis, soccos habent crispantes, ut sub nomine virginali vendibilius pereant.*

Profectò cultura huiusmodi viros cum primis apprimè dedecet, apud quos euirati animi index erit, ac molliciei evidens argumentum. Hinc meritò querebatur Seneca septimo naturalium Quæstionum, sique temporis deplorabat luxuriosam conditionem, qua nimirum ipsi virilitati ferebatur iniuria: aiebat enim. *Adbuc quicquid est boni moris, extinguimus leuitate, & pulitura corporis; muliebres mundicias antecessimus, colores menetrícios matronis quidem non induendos viri sumimus. Tenero, & molli gressu suspendimus gradum. Non ambulamus, sed incedimus: exornamus anulis digitos, in omni articulo gemma disponitur. Quotidie comminiscimur, per quæ virilitati fiat iniuria: aut traducatur, quia non potest exui. Vtinam & nostro ædum viri non cernerentur sibiati berenicati, calamistrati, undique feminam redolentes, susque deque molliciei referentes insignia; ut ideò in illos dici possit: *virum quærunt*, quod a Cinna in Pompeium Magnum eo carmine fuit prolatum.*

Fascioli qui crura tegit, digito caput uno Scalpit, quid credas, hunc sibi velle? virum.

Verùm, ut aiebam, non semper sub impensè ornato, & expolito pallio, aut palla ferali libido latet. Hinc illa Claudia Quinta vestalis, virgo præstantissimæ formæ, cuius exquisito habitu, multisque pleno illecebris, violatæ eius virginittatis publica suspicio circumferebatur, cum Berecynthiæ simulacrum ab Asia deferretur, de quo prædixerat Oraculum.

Quum veniet, casta est accipienda manu.

Cumque sicco littori adhæfisset, ut nequiret resistibus villo pacto navis diuelli, in qua vehebatur imago; puella ad pedes procubuit, simulachrum exorans, obtestansque Deam, sicut inquit, ut refert Fenestella: *Me, sancta Dea, læse virginittatis ream criminantur, testimonium, uti rem indices, queso: ut si tuo damnata testimonio, Dea, fuerim, admissa morte luam: sin hac labe puram argueris, tum tu castissima castas manus prosequere, obsecro. Vbi hæc dixit, restè, quæ alligata erat navis manu arrepta, manus puella admodum parum conantis facile tractum profecuta est hoc pacto in Urbem. Magnum hunc, & prodigiosum euentum confono metro, ut solet, descripsit Ovidius 4. Fastorum.*

Supplicis alma tuæ, genetrix fecunda Deorum.

Accipe sub certa conditione preces.

Castæ negon, & quæ sequuntur, apud

A. ipsum legenda.

Pleniùs registratam videre est historiam apud Silium Italicum libro 17. Belli Punici his ferme carminibus.

*Si nostrum nullo violatū est crimine corpus
Testis, Diua, veni, & facili me absolue
carina.*

*Tum secura capit funem, fremitusque
leonum.*

*Audiri visus subitò, & grauiora per auras
Nulla pulsa manu sonuerunt tympana
Diue.*

Fertur prona ratis, ventos impellere creda.

Contraq. aduersas ducentē præuenit undas.

Nempè pro Claudia faciunt verba illa D. Ioannis Chrysostomi libro de Virginitate: *Virilis quidem stola est: at non vestitu, neque eiu colore, sed corpore, & anima virginitas definitur. Nam si neq; Philosophi coma, baculo, aut tunica sed moribus, & animo metiri solemus; neq; militi ex clamyde, aut ex balteo, sed ex robore, & virtute spectamus; non ne illud per absurdum sit, virginem adeo minabilē, ac de humanis rebus longe præstantissimam, squallore capilli, oris macerore, & pulla veste definire, ipsiusq. vim, ac virtutē ita negligenter, temerèque interpretari, neque eiu animam, quasi denudatam inspicere, atque habere, & mores subtiliter inde pernoscere?*

C. Vnguentum, & Odores.

Molliciei, ac petulantia studium præfigitur etiam vnguentis, & odoribus; nam seniores viri, & à Veneris oblectamentis exhorrescentes his non perfunduntur; solamque ad mulieres spectare videtur illorum vsus, tamquam lasciuia, & fortè etiam ingenti factoris argumentum. Hinc semper apud Priscos petulantia crimine suspecti fuerunt omnes, quot quod myropolia studiosi, odoramentis indulgebant. Quare Martialis libro 2. Posthumum quendam ex corporis nimia fragrantia incontinentia simulat.

*Hoc mihi suspectum est, quod doles bene
Posthume, semper,*

*Posthume non bene olet, qui bene semper
olet.*

Idem 3. Epigrammi. 63. in Cotilum quendam lasciuia addictum inuehens, aiebat.

Balsama qui semper, cinnama semper olet.

Ita etiam Iuuenalis satyra 2. mollem quendam, & effeminatum ex balsami odore infumilatum. Vespasianus, Suetonio auctore, iuuenem cui Præfecturæ dignitatem decreuerat, videt odoramentis redolere, nutu aspernatus est, voce etiam grauissimè increpuit, dixitque, *moluisse, alium oboluisse*, litterasque reuocauit. Præclarum Principis factum, qui dignitates in molles conferre, magnum dedecus existimant.

Hinc

Hinc D. Hieronymus 2. aduersus Iouinianum apte dicebat: Odores, & diuersa thimiamata, & amomum, & muscus, & peregrini muris pellicula, quod dissolutis, & amatoribus conueniant, nemo, nisi dissolutus negat. Quamobrem Diogenes calamistrato cuidam iuueni, & susque deque redolenti dixerat: *Caue; ne capitis odor sit vita fector.*

Ceterum vnguenta & odores, non modo Veneris argumenta, sed etiam irritamenta sunt; nescio enim, qua latente energia moschi, zibetti, ambari, & similium iucundi halitus genium titillant, libidinemque vellicant. Quod nimirum ex antiqua illa consuetudine persuaderi potest, qua nuptiales thalami floribus, & iucundissimo thimiamate diffundi solebant; quod spectat illud Claudiani in epithalamio Palladij, & Celerinae.

Vt thalami tetigere fores, tum vere rubentes

Desuper inuertunt calathos, largosque rosarum

Imbres, & violas plenis sparsere pharetris
Collectas Veneris prato, quibus ipse percipit

Syrius, & teneras clementi sydere fouit:

Gemmatas alij per totum balsama tectum

Effudere cadis, duro qua saucius vngue

Niliacus pingui desudat vulnere cortex

Id rursus probatur ex eo, quod pudenda vnguentis illita in Venerea palestra, maiorem accersunt voluptatis dulcorem, si fides est Cypridis militibus. Ideo Nicetas ex vnguentorum usu mares salaciores euadere, aiebat exemplo Comodi Imperatoris, qui cum grassante aliquando peste vnguentis usus esset, maioris inde ad libidinem flammam concepit.

Diuitia.

Quot quot inter locupletes delicias connutriantur, sensum libidinis feruentiorem experiuntur; nam.

Diuitijs alitur luxuriosus Amor.

Etenim diuites, qui gulæ magis indulgere possunt, merumque iucundius, & affluentius potare, Veneri satius obstringuntur; siquidem illud indubitarum.

Sine Cerere, & Baccho friget Venus.

At pauperes, qui proprii corporis labore, & sudore quotidianum cibum sibi comparare habent, Veneris incitamenta languida præsentunt; ut enim vates quidam.

Anxia pauperies Veneris vix vulnera sentit:

Illecebras Genij cura, laborque fugat.

Quare apud Opulentiores indies libido feruescere ex dapili alimento potest; at apud egenos languescere cogitur ex penuria; Inde Ouidius, si memoria constat.

Non habet unde suum paupertas pascat amorem.

Quod Euripides in Danae melius.

Fugit labores, Argumento mihi est,

Quia nullus mortalium mendicans victum, amauit;

Sed inter locupletes iuuenis Cupido agit.

Otium.

Otium, ac desidia quam potenter exaquant libidinis vulnera, paulò infra dicabimus; sufficiat interim Ouidij problema:

Queritur Aegyptus, quare sit factus adulter;
In promptu causa est, desidiosus erat.

C A P V T XII.

Præseruida, salacisque natura Physiognomonici
caractères, breuissima epitome comprehensi.

Caput, & capillitium.

CAPVT, cuius est aurea cesaries, libidinem prænunciat; sic apud Ouidium Helena suo Paridi, molli, flauoque capillitio prædito exprobat:

Quod bene te iactas, & fortia
facta recenses,
Aptamagis Veneri, quam sunt tua corpora Marti.

Bella gerant alij, tu, Pari, semper ama.

Recti crines, nigri, & crassi identidem ex Aristotele petulantiam arguunt. Adde crispas; unde lepidum illud carmen apud Martialem 5. epigramm.

Crispulus iste quis est, uxori semper adheret,
Qui Mariane tua? Crispulus iste quis est?
Qui calui existunt, nondum properante senio, iidem & salacissimi sunt; siquidem, ut Philosophus 5. de Generatione animalium sentit, ex immoderatorei Venereæ usu caluitium prouenit. Id patet vel ex eo, quod eunuchi calui non fiunt, ut 6. Aphorismorum 28. significauit Hippocrates; & hinc scommma illud in Cæsarem Dictatorem; *Romani seruate uxores mæchum caluum adducimus.* Præterea capilli densi circa tempora, & aures, Petro de Abano auctore, calidum hominem, ac libidinosum denotant. His adde, calamistratos iuuenes præferre suæ petulantiae insignia, maleque semper apud priscos audiuisse. Huc spectat Ciceronis illud: *frons calamistri notata vestigijs.* His omnibus caput adde cerebrali succo summè refertum.

Vultus.

EX facie, quæ meritò hominis platea nuncupatur, multò plura desumi possunt Veneris argumenta. Nimirum quemadmodum in emporio referuntur, & promulgantur omnia, quæ in tota ciuitate peraguntur; ita quoque totius microcosmi tumultus, ac seditiones in facie re-
 lucent; vt enim in Ecclesiast. capite decimono-
 no legitur: *Ex visu cognoscitur vir, & ab oc-
 cursu faciei cognoscitur sensatus*. Vt iure
 proinde dixerit Princeps humanæ facundiæ Tul-
 lius 3. de Oratore: *Omnis motus animi suum
 quendam à natura habet vultum, & sonum, &
 gestum*; Et Ouidius in metamorphos.

*Heu quàm difficile est, crimen non prode-
 re vultu!*

Quod in Thieste comprobauit Seneca.

Multa, sed trepidus solet

Detegere vultus.

Quamobrem plenus vultus, & crassus ignauum,
 & voluptatibus deditum virum significat ex
 Magno Alberto. Rursus quicunque simijs affi-
 milem rictum referunt, salacissimi habeantur;
 quælibet enim particula, animalis, cui assimila-
 tur, proprietatem indigitat; Ideoque libidinosi
 omnes penes particulam aliquam referuntur vel
 ad simiam, vel ad ceruos, vel ad hircos, vel ad
 fues, vel ad gallum, vel ad pardalim, quæ libi-
 dinis apud Ægyptios hieroglyphica erant.

Cæterum murina facies præsertim in mulieri-
 bus inexhausta libidinis habet insignia; significa-
 uit hoc Martialis eo versiculo.

Nam cum me mure, tu cum mea lumina dicis.

Ita namque eruditissimus Politianus in Miscel-
 laneis capite 96 legendum esse, monet ex vetu-
 stissimis codicibus; non verò vt in vulgatis.

*Nam cum me vitam, cum me tua lumina
 dicis.*

Quo sanè loco puella lasciuientem nimis ama-
 sium appellat murem; eo quòd salacissimum est
 illud animalculum vel testimonio Æliani libro
 12. de animal. propriet. vbi hæc leguntur ab eo-
 dem Politiano registrata: *ferunt autem, mures
 salacissimos esse, testemque adducunt Cratinum
 scilicet in fugitiuis: Age nunc tibi de sereno
 aduersus molliciem muris fulgurabo Xenophon-
 tis. Sedenim fœminam quoque murem, narrant,
 ad Venerea esse prærabidam. Rursusque apud
 Epicratē in Chor. fabula enim hæc Epicratis est.
 Postremo subiit me detestabilis lana deierans per
 puellam, per Dianam, per Persephactam esse vi-
 tulam, esse virginem, esse puellam indomitam.
 At illa cauus erat murinus; superiectione eam
 salacissimam dicere voluit, cum cauum prorsus
 murinum vocitauit. Et Philemon: mus albus,
 cum quis eam, sed pudet fari. Hactenus Ælianus.*

Frons.

PArua, & angusta frons similitudine quadam
 frontis vel simiarum, vel suum effrenum
 ad Venerea impetum indicat.

Supercilia. Palpebræ.

SAlitium, quod est superciliorum nuditas, &
 glabritium, quod est palpebrarum depilatio
 fixam, & vrentem redolent petulantiam. Etenim
 apud Pierium Valerianum in Hieroglyphicis
 homo Veneris vsui intemperanter deditus gla-
 bris oculis ex toto delineatur. Id autem ab Ar-
 chisopho sumptum videtur, qui 4. sectione Pro-
 blematum quærit, cur salaces ij sint; quibus
 pili palpebrarum defluunt; & rationem illam
 appingit: *An ob id ipsum, quo etiam calui: sunt
 enim hæc ambo partes rei eiusdem. quicunque au-
 tem ex pilis congenitis ætatis iam prouecta non
 crescunt, hi omnes decidunt libidinis vsu immo-
 derato. & inferiis. Reliqua autem utraque ge-
 nera eadem illa de causa deficiunt, quod partes
 superiores, sanguinis parum obtinentes libido re-
 frigerat. Ita enim efficitur, vt locus hic alimen-
 tum concoquere non possit: cum autem pili ab-
 mento caruerint, defluant, necesse est.*

Oculi.

ANimi imago, aiebat 3. illo de Oratore Cice-
 ro, vultus est, indices oculi; nã hæc est vna pars
 corporis, quæ quot animi motus sunt, tot significa-
 tiones, & commutationes possit efficere: oculi enim
 sunt, quorum tum intentione, tum cõiectu, tum
 laritate motû animorum significemus aptè. Nam
 oculos natura nobis vt equo, & leoni setas, ca-
 dam, aures ad motus animorum declarandos dedi-
 & Plinius basilicè illa: *Oculis animus inhabitat,
 neque alia ex parte maiora animi indicia.* Vt
 re iccirco Senex noster in epidemicis sexto p-
 nunciavit: *Oculi prout validi fuerint, ita &
 tum corpus.* Quod sanè de animi non min-
 quàm de corporis affectionibus intelligendū est.
 Ita igitur in fœminis glauci oculi, ac maxime
 pati, Veneris petulantiam denotant. Ven-
 enim ipsa illecebrosæ magistra libidinis, talib-
 micabat oculis; inde in fescenninis.

Minerva flauo lumine, Venus pato.

Rubeus oculus excessum pariter salacitatis
 darguit; hinc Pierius libro Hieroglyphicorū
 33. Petulantis, & impudentis hominis hierog-
 phicum fieri ex oculo subsanguineo. Quod mu-
 ante ex Horapolline in suis mysterijs signifi-
 tum fuit, vbi ait, ranam esse petulantia, &
 pudentia signum, quia rana in oculis tantum
 parum sanguinis obtinet; atque adeò quicquid
 in oculis ostentat sanguinem, impudentia i-

mulari potest: Non ab re iccirco apud Lucianum de lasciuo, & admodum improbo adolescente dictum fuit, habuisse eum ὤφθαλμον ὀφθαλμον, idest oculum sanguineum.

Rursus oculi magni, ac tremuli in viris Veneris cupiditatis intemperantiam proclamant, ut placet Alberto Magno. Adhuc parui oculi, alacres, & quasi perpetuo ridentes, lasciuam testantur. Sicuti etiam oculi splendidi cum quibusdam circulis, inferiore scilicet viridi, superiori vero nigro ingenitæ salacitatis sunt indices: ita etiam ex Petro de Abano stantes oculi, & subrubentes intensam libidinis flammam præmonstrant.

Aures.

Valde parvæ auriculæ libidinosos sigillant; sic etiam pilosæ, & rubentes. An fortè, quia ex Hippocrate genituræ melior pars per loca auribus proxima retrò dilabens illis incrementum auferat, & fumida caliditate ruborem, pilosque appingat?

Nasus.

Incauus nasus, & ante frontem rotundus Venereus est: ad gallos namque refertur, ut placet Ioanni Baptistæ Portæ; ideoque nefariæ etiam libidinis argumentum esse potest. Huiusmodi naso Satyri, & Sileni insigniebantur, qui indomitæ libidinis flamma torrebantur. Omnes insuper, quotquot prægrandem obtinent nasum, genialibus illecebris obnoxij sunt. Legimus, Heliogabalum Imperatorem, omnis generis lasciviæ studiosum, nasutorum virorum congregasse manipulos, ut secum in turpi certamine arma aphrodisia pertractarent strenuè. Hoc ipsum in fœminis clariùs percrebescit; quæcunque enim magno, & oblongo naso præditæ sunt, ad lasciuiam sunt proclives. Rursus qui simum referunt nasum, cuiusmodi in ceruis, & simijs videtur, eadem salacitatis nota inuruntur. Omnis demum, qui porcorum similes gerunt nares, depressas scilicet, & obtusas, suam præmonstrant incontinentiam: porcus enim ex Horapolline, & Pierio immoderatæ libidinis est hieroglyphicum; quocirca Salomon Prouerborum 11. *Circulus aureus in naribus Suis, mulier pulchra, & fatua.* Sic ille pulchritudinem auro, lasciuiam porcinis naribus comparat.

Os, & labia.

Os magnum libidinosum redarguit; significat enim voracitatem, ex qua seminis plurimum congeritur; & quo postmodum pruritus, ac tentigo suboriuntur. Vide Ioannem

Ingegnarium. Ceterum pilosa labra, quæ inferius prominent, luxuriosi propria sunt; sicuti & oscauum, ac veluti infossum ingenitam testatur salacitatem.

Mentum.

Qui citò barbescunt homines, & quorum facies intempestiuè pilis aspergitur, petulantij addicantur. Id si fortè in mulieribus accidat, inexplebilem obsignat cupiditatem. Præterea ad nares concauum mentum Veneris portendit illecebras. Ita pariter quod paucipilum est. Rationes probabiles qui cupit, ab Ingegnario, & alijs multis discere poterit.

Genæ.

Genarum contractio in hilari vultu Veneris indicat appetitum, quem pariter denotant, Loxo auctore, genæ, hepatico colore infectæ; quæ ideo affectio Satyrorum propria censetur; At verò purpureus in mulieribus genarum color ad lasciuiam propensionem ostendit. Quò pertinet illud Ouidij.

Cum tibi succurret Veneris lasciuia nostra;

Purpureas tenero pollice tange genas.

Mammæ.

Parvæ in mulieribus mamillæ potius, quàm protuberantes petulantia sunt testes. An quia sanguis dilatans, & spiritus magnificantes in his vberibus ad genitalia confluunt? Atqui viri, qui tanquam mulieres vbera gestant, extrema fœdantur mollitie; quemadmodum & puellæ, quibus immaturè nimis, & acerbè extuberant vbera. Ratio est conspiratio illa pectoris, & genitalium, quàm supra explicauimus.

Pubes, & Gynaecomistax.

Viri, & mulieres, quibus circa inguina, & pudenda præcociter erumpunt pili, inter libidinosos ascribi debent: significatur enim, plurimum fumosæ caliditatis circa partes illas occupari. Rursus vniuersi corporis pilorum scaturigo ob intensioris caloris affluentiores fuligines petulantiam exprimunt. Hinc quarto de generatione animalium Philosophus aiebat. *Pili autem abundantia, & hirsuties copiam indicat excrementi; quamobrem homines pilosi libidinosiores, & seminis copiosiores sunt, quàm leues.* Ouidius, qui Poliphæmi libidinis passim testimonia præbet, sic illum hirsutis redimitum pilis describit.

Nec mea, quod duris horrent densissima

Setis

Cor.

Corpora, turpe puta, turpis sine frondibus arbor:

Turpis equus, nisi colla iuba flauentia velent:

Pluma tegit volucres, ouibus sua lana decori est;

Barba viros, hirtaque decent in corpore seta.

Sed quid Gynecomistax? Marcus Antonius Vlmus in libro, quem uterum muliebrem inscripsit, hoc nomine nuncupauit barbulam, seu lanuginem, qua pudendi superius labrum vestitur, & hinc vteri temperaturam, Venerisque auiditatem coniectari posse, testatur; Auctoris illa sunt verba. *Si Gynacomistax temporibus eruperit, atque is densior, longior, nigrior, crassior, procius tamen natura foeminae tunc habuerint veterum calidum, atque praesertim ipsos testes; eadem fuerint salaces, marium appetentes, quantum verò ad se ipsas pertinet foecunda, atque maxime ut plurimum apta ad opus facultatis generatricis praestandum, & in Venere satis vegeta. Quae verò foeminarum nullas, aut perexiguas notas, atque momenta ferè inuisibilia Gynacomistaxis obtinuerint, haec plerumque sunt ad Venerem ignaua, habentque facultatem sui sexus generatricem minus valentem, ut quantum ad se pertinet, minus sint foecunda.* Haecenus Vlmus.

Venter.

Angustus venter, carnosus, pilosus, prominens ex Palemone salacitatem praedicat.

Lumbi. Medulla spinalis.

Lumbi carnosissimi, & molles ad quandam acutiem protendentes, lasciuia arguunt, si Physiognomoniam credamus, Caeterum ex Platone in Timaeo sementis, ac fomes generationis cum sit medulla spinalis, ex huius amplitudine, & vbertate generandi auiditas, ingensque libidinis asylius excitabitur; haec sunt Platonis verba: *Sunt quidem trianguli, primi quidam, & inflexi, lenesque, ad ignis, aeris, aquae, terrae exactissimam generationem accommodatissimi, e quorum generibus singulis Deus secernens singulos, & inuicem cōtemperatos permiscēs, totius generationis mortalium sementem, fomitemque constituit, dum medulla ex his substantiam procrearet; mox paulò infra; Et illam quidem medullae partem, in quam veluti in agrum quendam diuinum semen iaciendum erat, globosam, & undique teretem finxit, atque ἐγκεφάλων, idest cerebrum iccirco valuit nominari, quia unoquoque animali denique, absoluta, vasculū cerebri capax κεφαλή, idest caput vocandum erat. Ut ideo non imme-*

Aritò apud Aegyptios quoque, Pierio teste, libro 34. spinæ dorsii pictura concitatum Veneris titillationem representaret; immo etiam & pudenda, Veneræ symplegadis instrumenta, eadem icone exprimebantur.

Vmbilicus.

Generationis virile instrumentum vmbilici proportionem imitari, & referre solet; quamobrem præceptum obstetricibus inculcatur, ut æqua eminentiæ longitudine infantibus, primò in lucem prodeuntibus, vmbilicum præcidant. Id si verum est, aliqua inter has partes intercedere debet communio, sympathia, & collineatio; adeò ut sicuti eminentior vmbilicus longiorem indicabit colem: ita alio modo affectus maiorem, aut minorem veretri aptitudinem, ingenitamque libidinem testetur. Id ipsum confirmare debet, quòd vmbilicus vel in sacris paginis pro libidine fumitur, quòd spectat illud Ezechielis de Hierusalem: *Non est præcisus vmbilicus tuus*, hoc est non dum fomes extinctus, & illecebrosus peccatum amputatum; quin etiam D. Hieronymus, vel pro ipsis viri, mulierisque genitalibus vmbilicum accipit. Ceterum quæ vmbilici figura, quæue dispositio salacitatis iconisma esse valeat, sedula obseruatione perquirendum: Physiognomonici hæc non tradidere.

Genitalia. scrotum. testes.

Sit, precor, castis auribus honos, dum rerum, quæ conscribuntur, ordine postulante, pudendorū quoque, characteres expromimus. Loquatur Ioannes Baptista à Porta, ut meus sit honestior calamus: *Pecten pilis valde densum, & vibratis luxuriosum, & foecundum: sic raris, gracilibus, & extensis neque luxuriosum, neque foecundum ostendit. Sic vulua, quæ intus laxa est, insatiabiles in coitu demonstrat, ut in adolescentulis videre est: Inequaliter iacens libidinosa, & loquacem. Et interstitium inter anum, & vuluam exterius expositum, in coeundo insanas demonstrare, innuit Conciliator.*

DPræterea qui varicosi sunt ad scrotum, ob sanguinis affluentiam eò labentis, apprimè salace reputandi erunt, ut & qui in pene ipso amplissimas nacti sunt venas.

At verò qui tres à natura testes obtinuerint luxuriæ inauctorentur; perinde ac natura seminis vberiore succum elaboratura, plura fibi fabricauerit instrumenta, ac promptuaria. Bergami familia est Coleonum, e qua Bartholomæus ille Venetorum Dux famigeratus, sic nuncupata, quòd plurimi tres obtineant testes; quare & in stemmate tres nigri testes referuntur. Id ipsum ampliores testes affirmant; quòd

de historia animalium capite 9. edocuit Aristoteles ijs penè verbis: *Testes auium grandiores effici tempore coitus, certū est. Sed salaciorum conspectiores sunt, ut gallinaceorum, & perdicum; temperatiorum minus.*

Coxæ, genua, crura.

Cassiores coxæ, & genua, quæ intus inflexa videntur, idem admonent salacitatis imperium. Qui verò sunt exilibus tibijs præditi: quine crura nervosa, & hirsuta referunt; nec non digitos copulatos habent, vnguesque rotundos, pari pacto petulantia, molliumque illecebrarum mancipia Physiognomonici notant.

At mihi id consilij non est, ut ex omnibus, & singulis corporis particulis lasciuia, & Gynecomania characteres recenseam. Sat, quos retuli mus, erunt. Si quis plures adhuc desideret, perlegat Aristotelem, Loxum, Polemonem, Grattarolum, Albertum, Bartholomeum Coclem, Vuimpinam, Petrum de Abano, Michaellem Scotum, Io. Baptistam à Porta, Ingegnerium, & si qui sunt, alios.

Cæterum hæc omnia ita recipienda erunt, uti naturæ propensionum indicia; quas tamen voluntatis arbitrio, & rationis dominio quilibet euincere valeat. Siquidem & Socrates à Zopyro, & Hippocrates à Philemone apprimè salaces ex facie iudicati sunt, non sine omnium derisu; quando ambo hi viri intemerata vitæ, atque illibata pudicitia erant. Attamen tam Socrates, quam Hippocrates palam professi sunt, habere se ad Veneris propudia procliuatatem reapse: Philosophiæ tamen studio, rectæque rationis lumine genium infrenasse, & lasciuum fomitem cohibuisse; ut ideo & hic locum habeat illud Prolomei: Sapiens dominabitur astris.

CAPVT XIII.

An sint vlla metaposcopica salacitatis hominum indicia.

FRONTIS etiam lineamenta naturæ propensiones edicere, non desunt, qui asserant; nec fortè absque ratione aliqua; si cuti enim faciei, aliarumque partium varia delineatio, ut ostendimus, varios obtestatur naturæ motus, genique procliuatates: ita & frontis caracterismi quidam insignes, hominum genialem quempiam instinctum designare valebunt: nulla tamen, ut in reliquis, arbitrio iniuncta vi, aut necessitate, ut ideo non ab re à Plinio frons diceretur tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, & seueritatis index.

Ut lectoris itaque incunditati, aut potius auiditati consulatur, lineam vnicam salacitatis, turpisque libidinis indicem apponam, & hæc est prorsus.

CAPVT XIV.

De Neuus petulantiam, & libidinem redolentibus.

In facie signa quædam emicare solent, quæ vulgo dicuntur neuus, qui & ipsi creduntur naturæ procliuatates prælagire; quin etiam existimarunt Astrologi hos punctos quosdam esse characteres à Planetis in partibus corporis, sub signis, quibus dominantur, exaratos.

Quicquid tamen sit, illud hic sat erit annuisse, quod nimirum si in naso, vel in oculo neuus aliquis appareat, salacem viri, mulierisue portendet instinctum. Quod si neuus in mulieris naso obliquè signetur, petulantiam redarguet effrenem; Et hoc probari posse videtur ex quadam perspicua nasi, & genitalium communione harmonica, & sympathia; quandoquidem ferè semper nasus magnitudine, acutie, & longitudine pudendo respondet. Vnde accidit, ut non imprimatur in ipsomet naso neuus, quin etiam in naturalibus idem cudatur; ut placet Hali Arabo, & Melampo Græco. Adde genericè, quod neuus in pudendo signatus libidinis indigitat culmen; quemadmodum in mulieribus si neuus inter cilia exprimatur, impudicitia argumentum erit. Hinc Daretes Phrygius testatur, Helenam huiusmodi caractere fuisse insignitam, alioquin famosissimam; ideoque minus honestè vixisse.

CAPVT XV.

An sint lasciuia chiromantica lineamenta quæpiam.

AT scio, chiromanticam facultatem, uti erroneam iandiu damnatam, & à catholico Ecclesiæ ritu explosam fuisse; solumque superstitiosis, impiisque viris relictam esse. Verum cum duplex sit chiromantia, altera Astrologica, physica altera; Priori uti falsa, atque illicita omissa, de naturali pauca delibabo; hæc namque Physiognomoniæ pars est, quæ per manus lineaturas totius corporis temperiem signat, & ex temperie animi propensiones indagat. Hanc profectò non despexit Aristoteles ipse scientiarum

rum omnium arbiter, ut patet ex 34. libro Problematum decimo, ubi quaerit, *Cur homines, qui virgulam suae palmae ductam per totam latitudinem habent, vitae longissima esse possunt.* Et alibi etiam idem huius facultatis meminisse videtur; quam abunde Michael Scotus in sua Physiognomonia prosequitur.

Ceterum Astrologicae chiromantiae antiquiores nimium addicti fuere; utinam & modò recentiores aliqui superstitionis sciolii non nimium tribuerent, in quos Iuvenalis inuchens aiebat,

frontemque, manumque

Præbet vati, crebrum poppysina roganti.

Quam eandem vanam credulitatem vellicat, increpatque Franciscus Vallesius, medicorum eruditissimus. Hanc verò ipsam nostris temporibus profiteri videntur Aegyptiae illae mulierculae, vulgò Cingaræ dictæ, quæ harpagando, sutelisque turbam hominum credulam depilant, emungunt; nilue aliud verè excogitant, quam technis homunculos ancupari, & mulierculas spe vana decipere; adeò ut verisimile fiat, Cingaras hasce, cum primum in lucem oriuntur, Plauti verba illa audire, & excipere: *Papè clepe, harpaga.* Et quod insuper intolerabilius est, qui huic superstitionis mendacio sunt addicti, vel sacrae paginae testimonio ipsam commendare nituntur, ac primam auctoritatem ex 13. Exodi exhauriant, ubi legitur: *Et erit quasi signum in manu tua, & quasi monumentum ante oculos tuos.* Secundam educunt ex Iob 37. ubi habentur hæc. *Qui in manu omnium hominum signat, ut norint omnes opera sua.* Verum huic postremæ auctoritati respondent Olympiodorus, & Philippus Presbyter, dicentes, Martino Delrio confirmante, verbis illis temporis vicissitudinē, de qua sermo erat, significari, serenitate, atque imbris contemperatam à Deo, ut eius innotesceret fortitudo; siquidem videns homo, tam facile quacunque tempestate præpediri à proposito, manumque suam, quasi vinculis à Deo constringi, ne ad libitum operetur, cognoscat, se absque diuino auxilio nihil operari posse; ideoque suam profiteatur imbecillitatem. Ad Primam autem auctoritatem sic respondet Martinus Delrio 4. Disquisit. Magic. cap. 3. quæst. 5. *Loquitur enim de solemnitate azimorum: cuius celebrationem vult, Hebraeis esse signum memoriale liberationis ex Aegypto. Sumit autem metaphoram à more hominum, qui quando volunt alicuius rei recordari, solent digito anulum indere, vel filum alligare; quia cum manum saepe ante oculos eleuamus, fit, ut recondemur eius, quod verebatur, ne obliuisceremur; Nihil addam ipse ulterius, ne quid ultra crepidam; Theologis relinquatur. Addunt alij, huic pseudoscientiæ fidem saltem adhibendam esse ob rei euentum, & præfagitionis effectum; quandoquidem qui facultatem*

A huiusmodi profitentur, & futuros euentus aperire, & rerum præteritarum historiam retexere creduntur. Refert Iouius in elogijs, Græcum quendam Alexandro Mediceo ex manus inspectione fatalem interitum prædixisse; quodque adhuc maiorem habet admirationem, signa percussoris edidisse, futurum fore dicentem ex eius intimis, habitu gracili, buxæo vulticulo, suspensa taciturnitate, atque cæteris insociabilem; quæ omnes qualitates in vnum Laurentium Medicum, qui mox percussor fuit, palam conueniebant. Dixerim nihilominus, si vera narratio est, quando Iouius intemeratæ fidei non censetur, opera potius Demonis id contigisse, qui sic vanos deludere solet homines; Præterquamquod aliquando Deus futura viris Principibus per malos reseat Prophetas. Quamobrem asseuerandum erit, quòd si in manu delineentur virgulae, & areolæ, quæ huius, vel illius temperatura sint comites, indicesque, fieri posse, ut inde aliqua ad aphrodisiasticas voluptates procliuas delineetur, perinde ac propensio eadem in alijs quoque corporis particulis exarari potest, ac solet. At in reliquis omnis est Chiromantiae ableganda fides: & insuper haudquaquam audiendus Cardanus, qui libro illo de varietate scribebat, quòd cum Veneris cingulus transit per Saturni spatium, pessimus describitur homo circa mores, atque intemperanter, obscenèque libidinarius arguitur: mixtio enim Veneris cum Saturno pessima est. Rursus, & illud commentitium apud eundem censendum, quòd soror vitalis in monte pollicis, & ipsa Martem cum vitali miscens, libidinis immoderantiam, atque feruorem significet. Vana quidem hæc, & inania; sicuti certissima illa Prophete ad Deum: *Sortes mea in manibus tuis.*

CAPVT VI.

An sint aliqua libidinose complexionis nota Astrologica.

D **S**TROVRM in sublunarem orbem influxus dubio procul abnegari non potest, quando vel propter lumen, & calorem, vel secretas eorundem influentias variè in elementari regione effectus ori videmus, & sæpè tales, ut non nisi incorruptibilem, efficacemque syderum naturam, tamquam causam testentur. Quò, ni fallor, illud Aristotelis primo metereologicorum pertinere arbitror, quòd scilicet mundus hic inferior necessario pernis lationibus sit continuus, ut omnis eius virtus inde gubernetur; Vnde enim motus primum omnibus inest, illam causam putandum

Ve

Verum enimvero Cœlorum, & syderum energia A
ad varios hominibus mores inferendos, ac di-
uerfas animi propensiones inculcandas cautè, &
religiosè admittenda est. Qui enim putant, sy-
dus aliquod in determinatam quampiam perso-
nam diuersarum propensionum semina perpetuò
influere, toto aberrant Cœlo. Nam ætheris
astra cum sint agentia vniuersalissima, atque
adeò subiectum Orbem vniuersali respiciant
oculo, non magis supra determinatum hoc in-
diuiduum, quàm vniuersam speciem; & non
magis supra hanc, quàm totum genus agere
eadem, necesse est. Quamobrem affirmare, pe-
culiare aliquem hominem obtinere, vt Astro-
logi aiunt, horoscopum quempiam, seu aliud in
medio Cœli signum, quod hanc, vel illam genia- B
lem inferat inclinationem, sunt meræ nugæ, at-
que fatua Astrologorum somnia, qui superstitiosæ
vanitatis vt plurimum sunt plastes. Nempe ri-
diculum videri potest, habere aliquem in suis na-
talibus ascendentem characterem in Cœlis, qui
libidinis æstum, & Veneris influat pruritum;
cum re ipsa in cœlestibus orbibus signa illa Ve-
neris, Iouis, & Mercurij, nequaquam reperian-
tur: Veteratorum hominum hæc est impostu-
ra, qui, vt propriam excusent animi prauita-
tem, suæque vitia aliena magis reddant, cœlum,
& astra criminantur; in quibus iccirco innu-
meras comminiscuntur ineptias, quarum non
minimæ sunt illæ, vtpote cerebro Lunam, lin-
guæ Mercurium, pectori Solem, brachijs Mar- C
tem, Genitalibus Venerem præesse. Rursus à
Marte robur, venustatem à Venere, eloquen-
tiam à Mercurio, facilitatem à Ioue, seuerita-
tem à Saturno, vitalem auram à Sole, humorem
à Luna administrari. Adhuc primæ ætati præstò
esse Lunam, adolescentibus Venerem: Viris Io-
uem, senibus Saturnum; vel illa: Ioui, seu Ve-
neri sanguinem referri, Marti bilem, Lunæ phleg-
ma, Saturno melancholiam, figmenta sunt ima-
ginantis: sicut & illa, Arietem in Zodiaco sibi
vendicare caput, Taurum collum, Geminos
brachia, Cancrum pectus cum pulmone, ac sto-
macho, Leonem cor, & hepar, Virginem infe-
riorem ventriculum, atque intestina, Libram, D
renes, natesq., Scorpionem genitalia, Sagitta-
rium fœmora cum coxis, Capricornum genua,
Aquarium crura, ac tibias, Pisces tandem pe-
des sub sua ditione recipere, atque imperio re-
gere. Quis profectò mentis compos hæc om-
nia non irrideat, tanquam deliramenta quædam
Mathematicorum, genus hominum, arbitre-
Tacito libro 17. *infidum petentibus, speranti-
bus fallax, quod in Ciuitate nostra vetabitur
semper, & retinebitur.* Vnus Ennius Astrolo-
gorum tutelæ, & vanitates exprobrauit, cuius
illa extant hæc de re carmina.

*Non habeo denique nauci Marsum augu-
rem,*

*Non vicanos baruspices, non de circo A-
strologos,*

*Non Isiacos correctores, non interpretes
somnia;*

*Non enim sunt ij aut arte diuini, aut
scientia:*

*Sed superstitiosi vates, impudentesq. arioli,
Aut inertes, aut insani, aut quibus ege-
stas imperat,*

*Qui sui questus causa fictas suscitant sen-
tentias:*

*Qui sibi semitas non sapiunt, alteri mon-
strant viam:*

*Quibus diuitias pollicentur, ab his drach-
mam petunt;*

*De his diuitijs sibi deducant drachmam,
reddant cetera.*

Inde meritò ex veris Prophetis Hieremias
cap. 10. Astrologorum paralogismos detrectans
ait. *Iuxta vias gentium nolite discere, & a si-
gnis Cœli nolite metuere, quæ timent gentes, quia
leges populorum vana sunt.* Ideo Diuus quo-
que Augustinus dolosas Astrologorum vanitates
pluribus in locis damnat, ac detestatur; nam ser-
mone 6. de Epiphania appellat hanc artem stul-
titiæ sacrilegam, & indoctam doctrinam, ibi-
demque addit: *Vani homines loquuntur, quod
insipienter opinantur; & ad Ianuarium scri-
bens aiebat: Mathematicorum deliramenta cum
detestatione irridenda sunt;* quemadmodum de-
risit, & confudit illa Deus, cum superbas Baby-
lonias pessum dedit, dixitque ex ore Isaie. *Stent,
vt saluent te augures Cœli, qui contemplaban-
tur sydera; supputabant menses, vt ex eis an-
nunciarent ventura tibi: ecce facti sunt quasi
stipula, ignis combussit eos, non liberabunt ani-
mam suam de manu flammæ.*

Dicamus itaque, omnes hominum inclinatio-
nes à proprio cuiusquam temperamento, & par-
tium complexione scaturire: temperamento ve-
rò, & complexionem cœlorum astra, & aspectus
cooperari posse, quatenus ipsa generationis prin-
cipia alterare, & immutare valent mediantibus
primis, aut etiam occultis qualitatibus; vt ideo
mysticè dici possit, habere aliquem Venerem,
pro Horoscopo, quoniam videlicet in sua pri-
ma conformatione temperaturam Veneri ob-
noxiam, qualis est calida, & humida in primis,
necnon biliosa, & melancholica ex accidenti
obtineat. Ita pariter asserere, illum fore libidi-
nosum, qui in conceptione, vel natiuitate, hoc
vel illud signum pro Horoscopo, hunc vel illum
Planetam natiuitatis dominum nactus fuerit, ni-
hil profectò aliud sonat, quàm illum ipsum in
sua primordiis conceptionis calidam, & humi-
dam asciuisse naturam, & ex hac polispermiam,
quarum vi ad Venereas operationes reddatur
procliuius; id quod infra libro septimo enuclea-
tiùs declarabo, vbi signa, & planetas in concep-
tione

tione ad ipsa referemus temperamenta; Nec in reliquis Genethliaci quoad futuroseuentus audiendierunt; contra quos illud Pindari in Olympiad. postremò recensere lubet (alioquin plena sunt contra Astrologos doctissimorum virorum volumina): *Hominum certè spes multa sursum, alia deorsum, mendacia vana secantes voluuntur: signum enim nondum quisquam terrestrium certum de re futura nactus est diuinitus; sed futurorum excæcata sunt cognitiones, multaq. hominibus præter opinionem eueniunt in contrarium delectationes. Alij verò molestas cum inciderint in procellas, bonum ingens infortunio breui permutant tempore.*

Verùm enimuerò in eruditorum gratiam, & Coryceorum auiditatem aliqua ex astris iuxta Astrologorum dogmata adiungere, non graua-
bor. Venus in themate non bono, siue in parum honesto loco posita ad nimiam petulantiam, omnisque generis libidinem inclinat. Id verò multifariam contingere potest: Primò quidem si Venus est in exaltatione Martis: Secundò verò, & adhuc longè magis, si ipsa cum Saturno fuerit, & vnà aspexerint dominum Ascendentis; qua ratione ad pederastiam etiam proclives homines facit: Tertiò si simul existant Saturnus, Venus, & Mercurius, maior adhuc libido inuretur. Quartò omnium maximè salacissimi orientur, si Mars, Venus, & Saturnus conueniant; si præsertim ad quadratum aspectum constituendum proportionentur, vel accedant; aut etiam si in cauda Draconis reperiuntur; mirum sanè est, quantum ad nefariam etiam libidinem inclinent. Rursus pro comper-
to habetur, quòd Horoscopi ad quadratum, vel oppositionem Veneris directio fornicationibus, vel etiam adulterijs indulgentes obsignat ad infamiam vsque.

Illud in calce addendum erat. Pleiadum in exortu quicunque oriuntur, Veneræ fecunditatis consortes, & illecebrosæ voluptatis assertores reddi. Nempe stellæ huiusmodi Taurum, qui Veneris est domicilium, ac tribunal perficiunt; vt non sit proinde mirum, si illis apparentibus, totius mundi semina suscitentur, terra vndique virescente; atque in primis animalia, quæque in genialem symplegadem proleantur. Nam in primis insecta, quæ cauernis latitabant obscuris diuturno excita sopore, in iuges Veneris complicantur amplexus: Pisces intra gelidas aquas cupidine incenduntur, adeò vt breui temporis curriculo fecundissima prole salum, & flumina impleant: Volucres nidificando laborant, vt numerosam prolem lasciuiendo disseminent. Cuncta demum animalia terræ, ipsique præcipuè homines amoris asilo inflammantur affatim. Pontanus de ijs, qui sub Pleiadibus in lucem prodeunt, aut concipiuntur sic affabre concinebat.

*Semper amant, & cura noxos excusci-
ignes,*

Ac domito regnat victrix in corde libido.

Addamus ex Rhodigino libro 15. lectionu antiquarum, cincinnatulos, & comatulos fieri, qui Pleiadibus ipsis orientibus nascuntur ad auras; atqui capillitium huiusmodi modici, atque aphrodisij studij est argumentum, supra monuimus. Quid plura? Taurus ipse libidinis est arbiter, vt Veneris regia, solique; ideo sub hoc exorti homines Aphroditi inseruiunt.

*Hinc amor, hinc studium formæ, cytharæ
que sonantis;*

*Hinc choreæ, cantusque placent, pexusque
capillus.*

nus idem 2. de Stellis.

C A P V T X V I I.

De Malthacia, seu virorum mollicie, quam nonnulli hereditariam affectionem existimant.

IN V S monstruosa libido quicunque humana censeretur potest, dum sexus, & naturæ legem seruat: Atqui dum inuertitur, do, dumque ἑσέρον πρότερον nil magis est in natura portentosum, nilque adeò stomachosum. Nimirum quòd fœminæ incubare, & subagere, velu Tribades; mares verò succumbere, ac prostui vt Drauci, ac Pathici dicti velint, & concupiscant, tam sacrilegum est, vt meritò ignis supplicio vitium mulctetur. Neque in his naturæ crimen insimulari par est, quemadmodum putarunt aliqui, affectionem istam à semine per traducem contrahi. Verùm tanquam deprauatæ mentis crimen erit duntaxat insimulandum, atque adeò ex Auicennæ dictato non alijs alijs curari debet, quàm fustibus, carcere, induria, alijsue deterioribus flagellis. Vocant passionem hanc Græci μάλθακιον, de qua Celsus Aurelianus ex professo libro quarto suarum tardarum passionum capite nono egit hoc titulo, ac verbis, quæ registrantur.

De mollibus, siue subactis, quos Græci Malthacos vocant.

Molles, siue subactos, Græci malthacos vocauerunt, quos quidem esse, nullus facile errorum credit. Non enim hoc humanos ex natura venit in mores, sed pulso pudore, libido etiam indebitas partes obscænis vsibus subiungat. Cum enim nullus cupiditatis modus, nulla sat-

tatis spes est, singulis subactorum sufficiuntur sua: tametsi nostri corporis loca diuina prouidentia certis destinavit officijs. Tum denique volentes alliciunt veste, atque gressu, & alijs femininis rebus, quae sunt passionibus corporis aliena, sed potius corrupta mentis vitia. Nam saepe tumentes, vel quod est difficile, verentes, quosdam, quibus forte deferuntur, repente mutari paruo tempore virilitatis quarunt indicia demonstrare, cuius quia modam nesciunt, rursus nimietati sublatis plus quoque, quam virtuti conuenit, faciunt, & maioribus se peccatis inuoluunt. Constat itaque etiam nostro iudicio, hos vera sentire; est enim, ut Soranus ait, maligna, ac foedissima mentis passio. Nam sicuti foemina Tribades appellata, quod utramque Venerem exerceant, mulieribus magis, quam viris misceri festinant, & easdem inuidencia penè virili sectantur; & cum passione fuerint deserta, seu temporaliter releuata, ea quarunt alijs obijcere, quae pati noscuntur; Iuuamine ex voluptate duplici sexu confecta velut frequenti ebrietate corrupta nouas libidinis formas erumpentes, turpi nutrita consuetudine, sui sexus gaudent iniurijs, illi comparatione talium animi passione iactari noscuntur. Nam neque ulla curatio corporis depellende passionis causa rectè putatur adhibenda, sed potius animus coercendus, qui tanta peccatorum labe vexatur. Nemo enim pruriens corpus foeminando correxit, vel virilis veretri tactu mitigauit, sed communiter querelam, siue dolorem alia ex materia tolerauit. Denique etiam à Clodio historia curationis data ascaridarum esse, quos de lumbricis scribentes, vermiculos esse docuimus longaonis in partibus natos. Parmenides libris, quos de natura scripsit, euentu inquit conceptionis molles aliquando, seu subactos homines generari. Cuius, quia Graecum est epigramma, & hoc versibus intimabo; latinos enim, ut potui, simili modo composui, ne linguarum ratio misceretur.

Fœmina, virque simul Veneris cum germina miscent

Venis informans diuerso ex sanguine virtus

Temperiem seruans bene condita corpora fingit.

At si virtutes permixto semine pugnent,

Nec faciant vnā, permixto in corpore dirē,

Nascentem gemino vexabunt semine sexum.

Vult enim, seminum præter materias esse virtutes, quae si se ita miscuerint, & eiusdem corporis faciant, vnā congruam sexui generent voluntatem. Si autem permixto semine corporeo virtutes separatae permanserint, vtriusque Veneris natos appetentia sequatur. Multi præterea sectarum Principes genuinam dicunt esse passionem, & propterea in posteros venire cum

semine, non quidem naturam criminantes, quae suae puritatis metas alijs ex animalibus docet: nam sunt eius spectula à sapientibus nuncupata, sed humanum genus, quod ita semel recepta tenet vitia, ut nulla possit instauratione purgari, nec ullum nouitati liquerit locum, sitque grauior senescentibus culpa mentis, cum plurimae genuinae, seu aduentitiae passiones corporibus infractae consenscant, ut podagra, epilepsia, furor; & propterea aetate vergente mitiores proculdubio fiant. Omnia etenim vexantia validos effectus dabunt firmitate opposita subiacentium materiarum, quae cum in senibus deficit, passio quoque minuitur, ut fortitudo: sola tamen supradicta, quae subactos, seu molles efficit viros senescenti corpore grauius inualefcit, & infanda magis libidine mouet non quidem sine ratione. In alijs enim aetatibus adhuc valido corpore, & naturalia ventris officia celebrante, gemina luxuriae libido non diuiditur, animorum nunc faciendo, nunc facie iactata: in ijs vero, qui senectute defecti virili Veneris officio caruerint, omnis animi libido in contrariam ducitur appetentiam, & propterea foemina validius Venerem poscit. Hinc denique conijciunt plurimi, etiam pueros hac passione iactari; similiter enim senibus virili indigent officio, quod in illis nondum, & illos deseruit. Haecenus Aurelianus, qui, licet obscuris verbis, molliciei, seu malthaciei affectionem, eiusque causas omnes tam propria, quam aliorum sententia refert, exponitque plenè. At verò Aristoteles molliciei huiusce causam acceptam refert, in genituram, quae ad sedem obsecatis naturalibus eius meatibus, regurgitat, ibique Venerem excitat pruritum; vide quartam Problematum sectionem; quam sententiam infra lib. 3. Tract. 3. capite 2. registramus; hic autem, licet ascribenda foret, ne bis eadem repetantur, prætereo; poterit lector ipse illa cum hisnectere.

CAPVT XVIII.

Quae nam inter brutorum genera maiori libidine turgeant, ac primò de animalibus terrae.

Taurus. Elephas.

TAVRI ex Aristotele lib. 6. de histor. animal. cap. 8. libidine efferantur; ibidem legitur: Taurus tempore coitus tantum cum foeminis pascitur, ceterosque oppugnat mares. Rursus eodem hæc. Vacca tauriunt, & libidine adeo incenduntur, ut bubulci eas tenere, aut capere nequeant. Adhæc vacca tauris superueniunt, & sequuntur sedulo, & assistunt. Ex his postremis Philosophi

verbis mihi sensus illius scommatis aperitur, quo mulier impudica, impudensque Vacce nomine vulgo infimulatur, & malè audit; ex eo videlicet, quòd prè libidinis intenso aculeo, tota proçax ipsa virum adeat, ac superueniat. Sed illud non prètereundum, Taurum domum Veneris fingi ab Astrologis. Elephanti quoque ad coitum efferantur; quamobrem, vt præsato loco testatur Aristoteles: *Apud Indos ijs nequaquam permitti initum aiunt: libidinis enim rabie agitati casas prosternunt malè conditas, pluraque alia incommoda faciunt.*

Equus. Asinus.

E Qui tam acriter Veneris cupidine gestiunt, vt coitus tempore incitentur maximè, ac ferociant; inde Aristoteles: *Iam equi equos mordent, sternunt equitem, atque insequuntur.* Cæterum equabus is incandescit pruriginis æstuantis asilus, vt equire inde dicantur turpi nota mulieres, Veneris æstro percitæ. Hæc sunt Philosophi verba. *Equæ itaque equiunt, unde vocabulum id ab hoc uno animali trahitur maledicto in mulieres libidinosas;* & paulo infra plura quædam addit, ac præcipuè illud, quòd equæ coitus tempore plurimum, ac frequentius mingunt, quod vnde fiat, dignum hic problemate perfunctorio existimo. An quia libidinis flamma feruefacti renes, eorumque dilatati meatus ichores vberius exugunt? An potius ex copiosi sanguinis eo tempore ad genitales partes cõfluxu generationis gratia? Vtrumque sanè probabile; quare eodem coitus tempore humorem e suis genitalibus genituræ similem ea de causa emittunt, vt relato capite de historia animalium habetur.

Asinus & ipse suæ libidinis statò tempore totus insanit, totus medullis æstuat, alioquin sanguine frigidus; diu noctuque rudit, & si fœmina fiat obuiam, præceps accurrit, vt ineat: clitellas, & onera deijcit, verbera despicit, non fustes, non saxa curat; sed amens, & indolens libidinem explere affectat; vt ideo vel impudentiæ, & procacitatis hieroglyphicum apud Pierium describatur. Hinc Plato in Phædone ex ore Socratis dixerat: *homines, qui fœdis concupiscentijs manus dedissent, ventrique dediti per inertiam, atque lasciuiam ingloriam, inutilemque egissent vitam, neque quicquam pensi, pudorisue habuissent, in asinos post obitum deijci.* Mystereum percipe, lector.

Asinos tandem libidinis tempore insanire, aliqui dixerunt; Atqui licet & ipsi Veneris mucrone agantur, non æque tamen ac tauri, & equi; ideoque inter hæc infimum locum tenere arbitror. Quòd verò geniali tempore insaniant, quid mirum, si & homines cœlestis auræ consortes, diuiniq; habitacula spiritus, eandem ob causam amentes fiunt?

Capra. Hircus. Aries.

C Apra salacitatis symbolum in Hieroglyphicis erat; hinc Satyri, & Pana capripedes apud ethnicos fingeantur: eandemque ob causam 4. Georgicorum petulci vocitantur; quod etiam Horatius 3. carminum ode 15. lasciuie scortum capris assimilauit.

Illam cogit amor Notbi

Lasciua similem ludere caprea.

Hunc autem Veneris pruritum, crediderim in præcalidam eius, siccamque naturam referri congruè posse; quamobrem febricitare semper capram, scripserunt veteres nonnulli: Aristoteles verò libris de animalium historia capris meretricia concedit, quæ in brutis sæuæ libidinis indicia existimantur. Adderem ego, ideo etiam capras apprimè salaces existere; quoniam sale, & nitro magnopere oblectantur; quapropter veteres parietes, & stabula iugiter lambunt, quòd in his nitrum efflorescit. Rursus caprillum Genus inter herbas, fruticesque seligit, optatque pro pabulo, quæ falsuginosæ, atque adeo calidiores existant, quales in primis sunt salices, ac cistifus: Inde illud Maronis.

non, me pascente, capellæ.

Florentem cythifum, & salices carpetis amaræ.

Illud quoque immensæ caliditatis in capra euidentis est argumentum, quòd ipsa quæcunque olera lingua earum tanguntur, & ore, vruntur & arescunt extemplo.

Huc etiam facit, quod ex Machone Pierius Valerianus libro 10. narrat, Niconem scilicet quandam meretricem eius cui capram fuisse nuncupatam, quòd Thallum quandam adolescentem mercatorem abligurierit: sic ille.

Nico olim Meretrix fuerat, mox capra vocata.

Est, quòd Amatorem eximium cognominatum Thallum

Fortiter assumpsit.

Hirci verò quanta sit ἀνάγκη, furorque Venerem, vel ex eo constare liquidò potest, quòd nimirum septima ipsa die, qua in lucem editus est, Aliano teste, vel septima saltem hebdomada, vt alijs placet, libidini indulget, qua profectò, vel taurum eo nomine superat, quoniam is tametsi ad congressum apprimè alacris: non tamen ante annum, aut etiam maturum geniali voluptati dat operam. Vt propterea non immerito, Pierio teste, Aegyptij diu nequam libidinis virum exprimere volebant, hircum exarabant; immò etiam Venus ipsa aliquando, Pausania auctore, hirco residens cta est in extremæ petulantiae argumentum. eo quoque hircum redolere, siue hircire dicitur adolescentes, dum coire incipiunt ex Aristotele in problematibus, eo quòd eorum alacritas di-

dinis mephytim tunc exalare incipiant; qua de re etiam hircum sub impurarum mulierum alis latere, dixerunt nonnulli, quò illud Horatij spectat libro Epodon Ode 12.

Polypus, an grauis hirsutis cubet hircus in alis.

Quid plura? vel Mathematici nudam mulierem, humero gestantem hircum Virginis in Zodiaco trigesimo secundo gradu apponunt, dicuntque, facinorosa libidinis futurum fore, quicumque, gradu illo oriente, in lucem prodierit. Vide Pierium citato libro.

Ceterum ipse quoque Aries Veneris cupiditatis hieroglyphicum erat; ideoque apud Eleos Veneris Simulachrum infidentis ariete colebatur. At illud arietinis libidinis auctarium, ex Aristotele apponam, quòd is Vetularum concubitum affectat magis. Ita quinto de historia animalium capite decimo quarto legitur: *Arietes primum vetustiores feminas ineunt, novellas enim minus persequuntur.* Philosophemur. An quia seniores oues, exuberante humiditate, resiccata, Veneri promptiores aptantur? An etiam quòd experta alias coitum vas genitale aptius, alacriusque prestant; ideoque Arieti plenius satisfaciunt? Quippe libido in vetulis semper acutior vrit, furitque acrior: Quinimmo sunt aniculæ in captanda, atque explenda Veneris indomitæ, & insatiabiles, æquæ, ac in exercenda effrontes, procacesque. Ita in anus libidinosas Martialis, & Horatius inuehunt passim, & hic Ode potissimum 12. in anum fœdam iactabat;

cum pene soluto

Indomitam properat rabiem sedare.

Addamus tandem ex magno naturæ symmista sexto de historia animalium, tam hircos, quam arietes efferari, quo tempore sinus iam moncebrant.

Leo. Pardus. Lynx.

Leonibus magna libido coitus, & ob hoc maribus ira, Plinio teste, libro 8. capite 16. At maior fœminas eorum vrit salacitas; quapropter Pardis admiscetur, ideoque Plinius eodem loco, *Odore pardi coitum sentit in adultera leo, totaque vi consurgit in pœnam. Idcirco aut culpa sumine abluatur, aut longius comitatur.*

Pardus eo solo nomine libidinosus censeridebet, quòd Venerem cum aliena specie, leona, videlicet, non raro exercet. Hinc fortassis Paris ille Veneris fautor, & iudex amicus, pardi pelle indutus ab Homero non sine mysterio descriptus fuit.

Lyncis demum versicoloris indomita petulantia mysticè quoque à Marone obsignata fuit, cum primo Æneidos Veneris sorores lyncea pelle circumuestit; sic ille:

Heus, inquit, iuvenes monstrate

mearum,

Vidistis si qua hic errantem fortè sororum Succinctam pharetra, & maculosa tegmine lyncis.

Simia. Ceruus. Sus.

Simiarum genus procax valde, ac petulcum esse, quotidiana obseruatio ostendit; ideoque vt supra in Physiognomonia docuimus, earum in humana facie lineamenta inuidiam arguunt salacitatem. Adde etiam, quòd cum pueris, puellisque lasciuire visuntur simij, earumque coniunctionem exoptare auidius; qua de re enormis extat historia in annalibus Lusitaniæ apud Castannedam, quam Martinus Delrio secundo Disquisitionum magicarum quest. 14. his penè verbis recensuit. *Illud superat admirationem aliquorum, quòd Castanneda retulit in annalibus Lusitania; mulierem ob quoddam crimen in insulam desertam naui deportatam; cum ibi exposita fuisset, eam simiorum, quibus frequens locus, agmen circumstetisse fremebundum; superuenisse vnum grandiore, cui reliqui loco cesserint; ab hoc mulierem blandè manu captam in antrum ingens abductam, eique cum ipsum, tum ceteros copiam pomorum, nucum, radicumque variarum apposuisse, & nutu, vt vesceretur, inuitasse: tandem à fera coactam ad stuprum: facinus hoc multis diebus continuatum, adeò vt duos ex fera liberos suscepit. Ita miseram, (quantò mors optabilior) victitasse per annos aliquot: donec Deus misertus nauim eò Lusitaniam detulisset; cumque milites in terram aquatum ex proximo ad antrum fonte exscendissent, abessetque fortè fortuna simius; fœminam ad inuisos diu mortales accurrisse, & accidentem ad pedes supplicasse, vti se facinore, & calamitosissima seruitute irent ereptum: assentientibusque, & casum miserantibus illis, eam cum ipsis nauim ascendisse: sed ecce tibi simium superuenientem, inconditis gestibus, & fremitibus coniugem, non coniugem reuocantem. Vt vidit, vela ventis data, concito cursu de liberis vnum matri ostentat; minatur, ni redeat, in mare precipitaturum; nec segniter fecit, quòd minatus. Tum recurrit ad antrum, & eadem velocitate ad litus rediens, ostentat alterum, minatur, & demergit: subsequitur & ipse furens, tamque diu nauim natatu insequitur, donec vnde natantem vicere. Rem tota Lusitania teste notissimam, & à rege mulierem Vlissipona addictam ignibus, quorundam precibus vita impetrata letham cum claustro perpetuo commutasse. Hactenus Delrio.*

Cerui autem immoderatam, atque impetuosam libidinem, vel ex eo coniectari licet, quòd cerua quantumuis Veneris æstro percita, libidineque turgens eius violentiam sustinere nequeat.

queat. Significauit id Aristoteles 6. de histor. animalium cap. 29. vbi hæc habentur: *Cerua plurimum subsidens coit, vt dictum iam est; marem enim sustinere non potest ob eius contentissimum impetum.* Rursus eiusdem acerrimam, atque indefessam tentiginem, vel ex eo coniectari licet, quod nequaquam cum vna tantum fœmina, vt ferè solent reliqua cuncta animalia remperagit; sed cum pluribus eodem penè tempore congregitur; Ita citato loco Zoographus: *Mas non in eadem immoratur, sed mutat, breuique interposito tempore aliam, atque aliam supergreditur. Coitus ab æturo mense Augusto, & Septembri; Implentur paucis diebus, & ab eodem multa.* Sed obiter, cur cerui autumnali potius tempore Genio indulgent, cum reliqua penè omnia, verno tempore Veneris exequantur instinctum? Id ex eo contingere existimarim, quod melancholica est ceruorum natura; melancholici verò autumno maximè tentigine vellicantur, tum quia prætereuntis æstatis calor amplius calefecit; tum quod inde status excitati sunt vberes, à quibus melancholici ad aphrodision proritari solent. Verùm alia quoque sunt, quæ ceruorum impetuofam obfignant libidinem; nempe quod ipso coitionis tempore grauissimè fœtent, ideoque sponte absconduntur; quodque tunc etiam facie nigrescant, hircorum instar. Audiamus Aristotelem ibidem: *Cum mares impleuerint fœminas, separantur per seipsi, & propter libidinis graueolentiam quisque solitarius scrobes fodit; fœtent vt hirci; facies quoque eorum nigrescit aspergine, vt hircorum; Degunt ita quousque imber accedat, tum pascua repetunt. Hæc ideo ceruo accidunt, quia salax animal suapte natura est. Hæcenus ille.*

Sus quoque intemperantiæ hieroglyphicum apud Ægyptios extitit; vt hinc meritò porci nomine apud Horatium malè audiat Epicurus.

Cum ridere voles Epicurum de grege porcum.

Et quid amabo aliud significarunt mythologi, dum à Circe finxerunt, homines in porcos transmutari solitos, nisi quod Veneris cupiditatibus addicti suibus natura proximè accedunt? Plotinus iccirco, dum de palingenesia sermonem facit, eorum animas, qui semper in voluptatibus, atque libidinibus vitam traduxere; in porcos reuerti dictauit. Sit corollarium. Rhadamantum apud Claudianum ea pœna libidinosos mulctare, vt intra porcorum viscera condantur.

*At qui desidia semper, vinoque grauatus
Indulgens Veneri voluit torpescere luxu,
Hunc suis immundæ pingues detrudit in artus.*

Sues tandem vel communi sensu libidinis increpantur, quæ fœminas eousque pungit, vt dicat Aristoteles sexto de historia animalium cap. 18. *Sues fœminæ cum libidine excitantur, quod subare dicitur, vel homines aggrediuntur.* Apud

Aristophanem etiam *χοῖρον* pro muliebri pudendo vsurpatur; vt ea voce, vt arbitror, muliebris libido effrenis notaretur.

Feles. Lepores.

Quantum feles libidine ferociant, & Ianuario potissimum mense thyrsos, Veneris actæ vagentur, clamitent, furiant, vel domestica obseruatio testari potest. Illud vnum instar omnium esse debet, quod mares, nisi fœminis in Venere præstò sint ocys, & ad libitum, pareant, mordentur, unguibus dilacerantur, dantque atrociorē pœnam, ut alibi ex Philosopho annotatur. Adde mox, quod ipsius æluri masculi genitura usque adeò ignita est, vt à fœminæ utero tolerari nequeat; quin adeò uri, & lancinari contingit ab ea, ut quantumvis fœminæ Veneris furore æstuent, & libidinis amore turgent, iniri tamen detrectent; dumque recipiunt exardeant magis, & clangore diro obstrepant; id quod vel in vulgatum dicterium abiit: *lasciuire, & clangere*; vt meritò inde apud Ægyptios eluri fœminæ simulacro perditæ libidinis, & salacissimæ naturæ mulier exprimeretur.

Ceterum leporis cum fœcunditate salacitas ex eo arguitur, quod sæpius parit, & plures concipit, & superfœtat etiam; immo fœminæ ipsæ mares interdum superueniunt. Leporinæ petulantia monumenta haud præterijt Aristoteles quarto de generatione animalium capite quinto his verbis: *femine etiam abundat, quod eius hirsutie significatur: copia enim pili exuperat; nam hoc vnum animal pilos & sub pedibus habet, & intragenas: pili autem abundantia, & hirsuties copiam indicat excrementi, quamobrem homines pilosi libidinosiores, & femine copiosiores sunt, quam laues, &c.* Hinc lepus Veneri sacer apud Ethnicos, & apud Ægyptios libidinis hieroglyphicum erat; immo in sacris litteris vt impurus ablegatur. Sunt qui ex timiditate mollietatis eius redarguant; timor enim aut fœminarum, aut mollium virorum passio existimatur.

Lupa. Mures.

Procacitas meretricia apud Ægyptios, teste Pierio, lupæ simulacro referebatur; etenim prostitutas mulieres antiqui lupas vocitabant, illas maximè, quæ turpioris existerent nequitia; vnde illud Ciceronis: *Clodius semper secum scorta, semper lupas ducebat.* Ita quoque apud Iuvenalem Messalina illa, execrandæ libidinis monstrum, Lycisca hoc ipso etymo nuncupatur: *tunc nuda papillis*

Constitit auratis nomen mentita Lyciscæ.

At verò muris salacitas vel inde arguitur, quod ex multorum sententia fœminæ absque mares solo sale implentur. Repertos insuper musculos fœ-

fœmininos intra vterum iam prægnantes, ex Aristotele primo huius operis libro retulimus. Multa etiam in libidinosorum Physiognomonia iucunda simul, & erudita exarauimus, quæ murinam petulantiam confirmant. Appendamus adhuc, foricem, præsertim album apud Horum libidinis extitisse hieroglyphicum; nec immerito, quandoquidem ea est murium inexplabilis cupiditas, ut vna fœmina haudquaquam expleantur, sed multiuoli vagari plurimum consuecant, quod bellè apud Plautum Phronesium scortum significauit, dum Dinarcho aiebat.

Sed tamen cogitato, mus pusillus quàm sit sapiens bestia,

Ætatem qui uni cubili nunquam committit suam

Quasi unum obsideatur, aliunde profugium querit.

Illud ad calcem ex Æliano libro 12. cap. 10. reticendum non erit, mulierem quandam flagitiosæ libidinis ab Epicrate Myonam, hoc est murinam appellatam fuisse.

C A P V T X I X.

De quorundam piscium refractaria salacitate.

Delphinus.

EXISTIMARE posset aliquis, piscium omne genus, quod in fallo viuit, vnde Venus ipsa originem duxit, salacitate refertum esse. Atqui in aquæ elemento tanta non videtur, posse æstare libido; ideoque problema illud quarto problem. Aristoteles agitauit: *Cur minus in aqua homines concumbere queant.* Cui sic respondet: *An quod res nulla in aqua liquefcere potest, quæ ab igne liquefcere apta est, cœu plumbum, aut cera: semen autem hominis igne planè liquefcere videmus: haud enim prius fluere incipit, quàm per attritum recaleat. Pisces tamen sine attritu coire fatendum.*

Scio, non defuisse, qui probare contenderint, pisces præcalidos esse, ijs potissimum rationibus ducti, quod in frigidissimo viuunt elemento, & quod sitim esitati pariunt; At nimium hallucinati sunt, non rationibus, sed paralogismis innixi. Nam quod spectat ad primam, falsissima est hypothesis; siquidem animalia quæque probè, commodèque viuunt in elemento analogo, non autem in contrario; nam simile simili conseruatur; ideoque si re ipsa inueniretur Salamandra, quæ in igne degeret, non propterea id fieret, quia frigidissima esset, ut vel ipse Aristoteles videtur

A annuere libro de historia animalium, vbi tanta donatur frigiditate, ut vel ignem extinguere possit (quod est profectò ridiculum) sed quia calidissima, & siccissima existeret, vnde ab igne tamquam à congeneo seruetur. Ita prorsus vermes, qui in niue, eodem Philosopho auctore, generantur, quique niue abducti statim pereunt, utiq; frigidissimi, non calidissimi censendi erunt. Quid multa? orta sua testantur principia: quod ergo in niue gignitur, haud quaquam igneum, esse potest, & quod in igne, nequaquam algiosum. Verum hæc in Isagoge medica pluribus additavi. Quoad verò secundam rationem respondeam, sitim ex piscibus oriri, quia facile putrescunt, atque egrè coquuntur.

B Neque ex maxima fœcunditate colligat quis piscium extremam libidinem: sunt etenim plurima ex animalibus fœcunda, quæ tamen Venere nequaquàm æstuant; Preterquam quod fœcunditas illa in piscibus imbecillitatem, atque naturæ imperfectionem redarguit; cum enim prouida natura videret, breui pisces interituros, eorum consulens cōseruationi effecit, ut breuissima coniunctione, ac simplici quasi contactu sobolem, eamque numerosam propagarent, quemadmodum in primo libro ex Aristotele significauimus.

C Delphinus inter cetera cuncta est ad Venerea promptior, suamque salacitatem resimo naso testatur; huius namque figura nasi uel in Socrate libidinis notam inussit. Addam ego, iccirco petulantem existere, quia gibberosus est. Vide Pierium, apud quem cœu petulantie hieroglyphicum exaratur. Ceterum libidinosus delphinus ex eo reputari debet, quod celeriter coit: quod animal non ouum gignat; & quod amore uel in pueros ardeat, affectusque alios lasciuie promat, ut libro 9. de histor. animal. cap. 48. Zoologus noster testatur. Porro amoris in pueros historie plurimè leguntur apud Plinium lib. 9. cap. 8. ubi hæc prorsus habentur: *Pigeret referre, ni res Mæcenatis, & Fabiani, & Flauij Alfij, multorumque esset litteris mandata; quocunque diei tempore inclamatus à puero (de delphino verba facit) quamuis occultus, atque abditus ex imo aduolabat, pastusque e manu præbebat ascensuro dorsum, pinna aculeos velut vagina condens receptumque Puteolos per magnum aquor in ludum ferebat, simili modo reuebens pluribus annis, donec, morbo extinctio puero, subinde ad consuetum locū ventitans tristis, & mœrenti similis, ipse quoq; (quod nemo dubitaret) desiderio expirauit.*

Mugilis. Crocodilus.

M Vgilum libidinem ita Plinius præfato libro cap. 17. exarauit: *ijsdem tamen tanta salacitas, ut in Phœnice, & Narbonensi prouincia coitus tempore e viuarijs marem linea longinqua per*

per os ad branchias religata emissum in mare, eademque linea retractum foemina sequantur ad litus, rursusque foeminam mares partus tempore

Cæterum Crocodilus (tametsi piscis ipse nō est, inter illos tamen recensere lubet, eo quod in fluminibus degit) quamvis ab Ægyptijs adoraretur, salacitatis tamen hieroglyphicum apud illos erat; hinc Pierius libro 29. *Erat & salacitatis indicium, ut ipsi dicunt Ægyptij; propterea quod abundanti foetura prolifici sunt crocodili, libidinisque usque adeo contagiose, ut e dextera eorum maxilla dentes lacerto dextero alligati nequitiam credantur stimulare.* Verum enimvero crocodilus, qui libidinosus audit, sit ne terrestris, an aquatilis, qui scincus appellatur, dubitari posset; verisimile tamen est, potius esse scincum, qui omnium voto Veneri valde propitiatur: unde Dioscorides libro 2. *Aiunt carnes, quæ renes amplectantur, id sibi virium vendicasse, ut si drachma pondere bibantur, Venerem accendant, & hoc pluribus comprobatur Plinius lib. 28. cap. 8.* Verum de scincorum virtute ad aphrodisia nos infra.

Muræna.

S Vrgat præterea falsuginosis ab undis omnium impurissima muræna, inque hoc libidinis theatrum suam producat enormem petulantiam, promulget intemperantiam; nam serpentibus, maximèque viperis, sibilo ad littora aduocantibus, Archelao, & Nicandro probantibus, commiscetur. Inde Plinius libro 32. cap. 2. sic. *Licinius Macer murænas tantum foeminini sexus esse, tradit, & concipere e serpentibus, ut diximus; ob id sibilo à piscatoribus tamquam serpentibus euocari, & capi.* Ideoque non immerito apud Memphiticos muræna tamquam alienigenarum procus exprimebatur. Sed referenda hic opportunè Rhodigini verba libro 6. cap. 13. *Vipera nequissimum genus bestiae, ac super omne, quod serpentini generis est astutius, coeundi incentiuus exæstans, muræna præcognitam sibi copulam requirit, vel nouam instruit, progressaque ad litus sibilo præsentiam testatur, & ad complexum illam prolicit coniugalem: quæ ille etiam non deest, ac venenata serpenti expetitos usus suæ impertit coniunctionis. Quin ubi aduentare comparem senserit vipera, venenum euomere narratur, marito sic reuerentiam quodam modo exhibens, ac nuptialem reuerita gratiam, quod tamen concubitu peractio resorbeat mox.* Quibus sanè verbis denotatur, murænam maris officio fungi, non autem foeminæ; quod si est, falsa erit Licinij Macri assertio, quod foemine tantum sexus sit muræna. Verum apud Aristotelem 5. de histor. animal. cap. 10. foemina, & mas muræna describi videtur, atque is murus appellatur; & in hoc à foemina distinguitur, quod cum muræna varia sit, & infirmior, murus unicolor, & robustus; ta-

metfi ex verbis eius colligi posse videtur, quod specie diuersus sit murus à muræna. Quicquid sit de sexu, salacissima censeri muræna debet; quod vel ex eo probatur, quod omnibus anni temporibus, Zoologo teste, parit. Alioquin non me præterit, Andræam Physicum in suis in Nicandrum glossematibus negare, murænas in continentem prodire, & viperis per littora commisceri.

Pinna. Alphista.

P Ierius libro 28. hæc de pinna scripta reliquit: *Eum vero, qui ab ineunte ætate cœperit in petulantiam lasciuire, & munera Veneris exercere, per pinnam, foetus ostentantem suos intellegebant: concubula enim huiusmodi in concha genita antequam excludantur, inter se quam primum coire dicuntur; ut non immerito concha ipsa sit Veneri dedicata, atque eam ex concha genitam, veteres fabulantur; & hinc fortè multis persuasum est, conchas in mensis usurpatas Veneris lacertum efficere.*

Pisces tandem lutei coloris reperiuntur, qui ἀλφισαί Græcis dicuntur, quibus vna est spina, semperque ferè bini capiuntur; eo quod alter alterius adhæreat caudæ, perpetuamque exerceant Venerem; unde ab Apollodoro Alphistarum nomine libidinosi, ipsamque in Venerem, putres notantur.

C A P V T X X.

De auium quarundam indomita, ac multiuaga luxuria.

Perdix. Coturnix.

V I B V S omnibus natura inest libidinosus instinctus, quippe caliditate, & humiditate veluti homines insigniuntur affatim. Hinc quarto Problematum 31. Aristoteles id ipsum in quæstionem attulit, & rationes satis validas adduxit: ita ergo ille. *Cur aues, & pilosi homines libidine vehementer aguntur? Vtrum quod multum humoris continent? An non ea ratio est, foemina enim quæ humida est, pilis vacat, sed potius quod genus illud utrumque naturæ multum humoris conueniens propter caloris copiam est? Indicium pilum est, atque penna. An quod & multum inest humoris, & id à calore superatur; neque enim si multum non esset humoris, neque si non à calore vinceretur, penna auibus, pili hominibus posset unquam oriri. Semen autem vel loci, ac temporis portione, vel ratione creari plurimum potest*

ut in aere, & in vere; nam eius natura calida, & humida est. Fit etiam ratione communi, ut aues, & claudi homines salaces nimirum sint; alimentum enim utriusque seorsum quidem exiguum profuit propter vitium cruris, in sublime vero affatim effertur, atque in semen conuertitur. Hæc ille. Vide lector, si placet & Iulium Guastavinum, & Ludovicum Septalium, qui & meliorem paraphrasim, quam Theodori vulgata adducunt, & locupletem expositionem appingunt. Sed ad individua descendamus. Aristoteles 1. de historia animalium capite primo animalium varias delineans differentias aiebat: *Item alia copia libidinis gaudent, ut perdicum, genus, & gallinaceorum*; & quod ad perdices attinet. Portentose, ac simul nefarie libidinis hominem, qui neq; consanguineis parcat, Ægyptij sacerdotes figura duarum perdicum exprimere cõsueverunt; ex his enim femine marito orbatæ sese inuicem abutuntur; mares autem, teste Aristotele de histor. animalium, & nos alibi retulimus, inter se tumultuant, clamitant, pugnamque de coitu conferunt, quos cœlibes uocant; qui autem uictus in pugna fuerit sequitur uictoris Venerem, & hoc uictoriæ premium, ut rursus à uictore pollatur. Quid plura? Teste eodem, Aristotele sexto de historia animalium capite 8. pulli etiam ipsi subiungantur à mare statim cum procedunt ex ouis, quæ à maribus ipsis fouentur; siquidem ut Zoographus idem eodem loco testatur: *perdices bina quorum receptacula faciunt, in altero fœmina incubat, in altero mas, excluditque sua uterque, & educat*. Quod nimirum, si verum est, monstruosa, detestanda, & execranda ubiq; reputanda erit perdicis nequitia. Perdici coturnix accedit proximè libidinis palma, facileque iccirco aucupio capitur; quia Veneris erethismo proritatur; quin ab ipsis venatoribus visuntur mares, dum ad simulatum fœminæ sibilum accurrunt, gestantes in genitali virga spermaticum succum vndique turgentem.

Passer. Accipiter.

Passerem *πυγίτην*, idest subfulum Ægyptij, teste Pierio, pro illecebrosi, & intemperantis hominis hieroglyphico pingebant; nec sanè immeritò, quando auicula ista tanta turget salacitate; ut septies horæ vnus spatium fœminam saliat, semperque genitura effluat. Hinc Mythologi, Veneris currum à passeribus duci, mysticè dictitarunt. Inde quoque Syrenum, quæ petulantissimæ existimabantur, effigies talis erat, ut à medietate sursum passerem referret. Quamobrem contagiosæ huiusce libidinis vim iatrophysici odorati, ad genium proritandum, segnesque ad Venerem fulciendos, passerem, eorumque præscribunt oua. Sed salacissima isthæc avis suæ

A libidinis fugacem voluptatem vitæ breuitate rependit; sicut & quotquot homines his illecebrarum studiis vacant impensius, vitali spatio plurimum detrahunt.

De Accipitre illud vnum dixisse instar omnium erit, quod si trigesies vna die à mare requiratur ad initum, semper obsequitur, & substratur; ideoque hæc vna inter volucrum fœminas nec lassari, nec satiari videtur.

Tinnunculus. Columba.

Est quoque avis, quam cenchridem, vel Tinnunculum appellant, fœcunditate, atque adeo libidine omnibus alijs rapacibus, & vncungibus præcellens. quare 6. de hist. animal. cap. 1. scripserat Arist.: *Omnes, quibus ungues aduinci, parcius generant, excepto Tinnunculo, qui plurima in adunco genere parit*. Jam enim quatuor eius repenti sunt pulli, sed plures etiam posse procreari, apertum est. Verùm Aelianus Tinnunculi petulantem naturam describit plenius 2. de animal. cap. 43. his pene verbis. *In fœminas amore inflammatur, moreque hominum amatoria leuitate flagrantium semper sectando eas in oculis fert; si quò clam fœmina abscesse-rit, ex eo maximum capit dolorem, & clangorem fundens vastum exclamat, utque homines vehementer amantes ex amore vexantur, proinde amatorijs molestijs affligitur*. At verò columbas Veneri sacras dicebant fabulatores Greci; non ab re quidem, quando fœcundissima cum sint, amatorias illecebras assidua cura prosequuntur; maximeque ante congressum osculis oblectantur. Hinc illud Meccenatis: *columbatim labris inferens labra*. Porro columba tripudium quoddam irrequietum in Venerea expeditione efficiunt, argumentum exurentis intimè pruritus, & vellicantis geniturae præsagium. Murmur verò illud, quo auribus obstrepunt, est veluti æstuantis pectoris, & conceptæ cupidinis proclamatio; aut etiam poppysmata, vocisque blandimenta, quibus præludi solet Venus. Quò nimirum Galieni Imperatoris apud Claudianum, ni fallor, in nepotum epithalamio carmina illa spectarunt.

*Ite, ait, o pueri, pariter sudate medullis
Omnibus inter vos: non murmura vestra
columbae;
Brachia non badere, non vincant oscula
concha.*

Illud quoque addam (esto appendix) tantam esse columbarum libidinem, ut si mas desit, fœminæ maris officio fungantur; quod naturæ protomysta sexto de historia animalium, capite 2. his verbis edisserit. *Igitur hic ritus columbarum proprius est, atque etiam ille, ut fœmina saliant, ac supergressum mutuo agant si mas non sit, & cum osculo ut mares; & quam-*

uis nihil altera emittat in alteram, tamen plura
sic oua, quam ex maris coitu, pariunt. Sic igitur
inter volucres etiam tribades reperiuntur.

Vpupa. Aquila.

V Pupa tropus est libidinis; ideoque Tyn-
darus apud Plautum in Captiuis illam
pro meretrice annotauit ijs verbis: *Itidem huc
mibi aduenienti vpupa, quæ me delectet, data
est.* Diuus quoque Hieronymus aduersus Io-
uinian. eadem vsus est tropologia. *Et quia opu-
lentus es paterfamilias, in auarijs tuis non
turtures, sed vpupa nutriuntur, quæ foetida
voluptatis lustra circumuolent.* Sed vnde tanta
in vpupa mollities, & asotia? An quia cristata
est? An quod vbique foeda in fimo diuersatur,
& in stercore nidificat? Certius ex eo, quod
vuis vescitur immodicè, indèque ebria redditur
frequenter; adeò vt ebrietatis medelam natu-
rali instinctu Capillum Veneris quæsitum adhi-
beat.

At vbi Iouis reliquimus alitem? Huic pri-
mus debebatur locus; sed licet postrema in se-
rie, præminebit in vitio. Porro tanta est Aquila
nequitia, vt nunquam subigi recuset; nam,
vt aiunt, terdecies in die compressa, vbi surre-
xerit, si mas iterum reuocet, denuò accurrit
promptius: quo mysterio ab Aegyptijs Solidi-
cata fuit; quoniam quemadmodum Sol apud il-
los triginta dierum spatio gyrum absoluebat, ita
terdenum numerum Aquila coeundo comple-
ret. Adultera est etiam Aquila tam mas, quam
fœmina: fœmina quidem, quoniam Accipitris
patitur congressum; tametsi inde concepta oua
dedignetur incubare: mas verò cum Lupa in-
terdum miscetur, quæ inde grauida facta vsque
adeò vtero intumescit, vt disrumpatur; necnon
edere inde scribitur draconem, qui rostro, &
alis aquilæ referat speciem, pede Lupum, cauda-
que Serpentem. Adde symbolum. Memphiti-
ci Martis cum Cytherea congressum, & adulte-
rium exarare volentes, duas Aquilas sibi ex ad-
uerso sedentes, marem vnâ, fœminam alte-
ram delineabant.

CAPVT XXI.

*Qui viri, quæue mulieres, vel maxima, vel
obscena fuerint libidinis.*

NON profectò mihi id consilij est,
vt omnes quot quot fuerunt in
Venerem putres ex historijs hic
recenseam, sed paucos dumtaxat,
qui peculiare vel ex fortunis,
vel ex dignitatis gradu extite-

runt, quorum gratia orbi conspicui magis fue-
re. Namque dignitatis lumen, atque nobilita-
tis decus in causa est, vt hominum facta signen-
tur acrius: ignari etenim vulgi, vilisque plebi-
culæ si quispiam flagitiosè oberrauerit; haud ita
percrebescit facinus, non omnium versatur in ore;
quâdoquidem vulgares homines obscuri iacent.
Atqui optimates, illustres genere, & gradu ce-
lebres, omnibus noti, vel in minimis apud om-
nes insimulantur, habentque semper, qui in-
conniuibis oculis eorum facta animaduertant,
vt proinde iure dixerit Plinius in Panegyrico.
Vita Principis censura est, eaque perpetua.

Hinc Iuuenalis Satyra 8.

*Omne animi vitium, tantò conspectius in se.
Crimen habet, quantò maior qui peccat, ha-
betur.*

Id quod Galenus in exortat. ad bonas artes
ijs confirmat verbis. *At quos decus, & claritu-
do generis non sinit latere, quid aliud fructus
ferunt ex illa nobilitate, nisi vt illorum infeli-
citas sit illustrior, & Ouidius ad Liuiam con-
cinit.*

*Non eadem vulgusque decent, & lumina
rerum,*

*Est quod præcipuum debeat ista Domus.
Ad te oculos, auresque trabis, tua facta
notamus,*

Nec vox missa potest Principis ore regi.
His subscribit etiam Claudianus. Quamobrem
summorum virorum in primis, mulierumque
æstuant libidines obsignabimus, atque à Iulio
Cesare primo Romanorum Imperatore initium
faciemus, inde ad alios Cæsares progredientes
mox nonnullos recensebimus, qui vel ante ip-
sos, vel post generis huius acolasticæ voluptati
fuerunt addicti, seu potius mancipati; nullo or-
dine, vel tempore seruato.

Iulius Cæsar.

Nicomedis contubernium Iulij Cæsaris pu-
dicitia famam læsit in primis graui, pe-
remnique opprobrio, cuius deterioris adhuc libi-
dinis testimonium præbent Calui Licinij versus
*Bithynia quicquid, & pedicator Cæsaris
Vnquam habuit.*

In Gallico triumpho milites prosequentes
inter alias ludicras cantilenas illam etiam occi-
nebant.

*Gallias Cæsar subegit, Nicomedes Cæsa-
rem,*

*Ecce Cæsar nunc triumphat, qui subegit
Gallias:*

*Nicomedes non triumphat, qui subegit Ca-
sarem.*

Vide Suetonium Tranquillum, hæc plenius refe-
rentem in vita Iulij Cæsaris capite 49. Idem
Suetonius capite 50. *Pronum, inquit, & sum-
ptuo-*

ut in aere, & in vere; nam eius natura calida, & humida est. Fit etiam ratione communi, ut aues, & claudi homines salaces nimirum sint; alimentum enim utriusque seorsum quidem exiguum profuit propter vitium cruris, in sublime vero affatim effertur, atque in semen conuertitur. Hæc ille. Vide lector, si placet & Iulium Guastavinum, & Ludovicum Septalium, qui & meliorem paraphrasim, quam Theodori vulgatam adducunt, & locupletem expositionem appingunt. Sed ad indiuidua descendamus. Aristoteles 1. de historia animalium capite primo animalium varias delineans differentias aiebat: *Item aliæ copia libidinis gaudent, ut perdicum genus, & gallinaceorum*: & quod ad perdes attinet. Portentose, ac simul nefarie libidinis hominem, qui neq; consanguineis parcat, Ægyptij sacerdotes figura duarum perdicum exprimere cōsueverunt; ex his enim femine marito orbatæ se se inuicē abutuntur; mares autem, teste Aristotele de histor. animalium, & nos alibi retulimus, inter se tumultuant, clamitant, pugnamque de coitu conferunt, quos cœlibes uocant; qui autem uictus in pugna fuerit sequitur uictoris Venerem, & hoc uictoriæ premium, ut rursus à uictore polluat. Quid plura? Teste eodem Aristotele sexto de historia animalium capite 8. pulli etiam ipsi subiugantur à mare statim cum procedunt ex ouis, quæ à maribus ipsis fouentur; siquidem ut Zoographus idem eodem loco testatur: *perdices bina ouorum receptacula faciunt, in altero femina incubat, in altero mas, excluditque sua uterque, & educat*. Quod nimirum, si verum est, monstruosa, detestanda, & execranda ubiq; reputanda erit perdicis nequitia.

Perdici coturnix accedit proximè libidinis palma, facileque iccirco aucupio capitur; quia Veneris erethismo proritatur; quin ab ipsis venatoribus visuntur mares, dum ad simulatum feminae sibilum accurrunt, gestantes in genitali virga spermaticum succum undique turgentem.

Passer. Accipiter.

Passerem *πυγίτης*, idest subfuluum Ægyptij, teste Pierio, pro illecebrosi, & intemperantissimæ hominis hieroglyphico pingebant; nec sanè immeritò, quando auicula ista tanta turget salacitate; ut septies horæ unius spatio feminam saliat, semperque genitura effluat. Hinc Mythologi, Veneris currum à passeribus duci, mysticè dictitarunt. Inde quoque Syrenum, quæ petulantissimæ existimabantur, effigies talis erat, ut à medietate sursum passerem referret. Quamobrem contagiosæ huiusce libidinis vim iatrophysici odorati, ad genium proritandum, segnesque ad Venerem fulciendos, passerem, eorumque præscribunt oua. Sed salacissima isthæc auis suæ

libidinis fugacem voluptatem vite breuitate rependit; sicut & quotquot homines his illecebrarum studiis vacant impensius, vitali spatio plurimum detrahunt.

De Accipitre illud vnum dixisse instar omnium erit, quod si trigesies vna die à mare requiratur ad initum, semper obsequitur, & substratur; ideoque hæc vna inter volucrum fœminas nec lassari, nec satiari videtur.

Tinnunculus. Columbæ.

Est quoque auis, quam cenchridem, vel Tinnunculum appellant, fœcunditate, atque adeo libidine omnibus alijs rapacibus, & vncungibus præcellens. quare 6. de hist. animal. cap. 1. scripserat Arist.: *Omnes, quibus ungues adunci, parcius generant, excepto Tinnunculo, qui plurima in adunco genere parit*. Iam enim quatuor eius reperti sunt pulli, sed plures etiam posse procreari, apertum est. Verum Aelianus Tinnunculi petulantem naturam describit plenius 2. de animal. cap. 43. his pœne verbis. *In fœminas amore inflammatur, moreque hominum amatoria leuitate flagrantium semper sectando eas in oculis fert; si quod clam fœmina abscefferit, ex eo maximum capit dolorem, & clangorem fundens vastum exclamat, utque homines vehementer amantes ex amore vexantur, proinde amatorijs molestijs affligitur*. At verò columbas Veneri sacras dicebant fabulatores Græci; non ab re quidem, quando fœcundissimæ cum sint, amatorias illecebras assidua cura prosequuntur; maximèque ante congressum osculis oblectantur. Hinc illud Meccenatis: *columbatim labris inferens labra*. Porro columbæ tripudium quoddam irrequietum in Venerea expeditione efficiunt, argumentum exurentis intimè pruritus, & vellicantis geniturae præfagium. Murmur verò illud, quo auribus obstrepunt, est veluti æstuantis pectoris, & conceptæ cupidinis proclamatio; aut etiam poppysmata, vocisque blandimenta, quibus præludi solet Venus. Quod nimirum Galieni Imperatoris apud Claudianum, ni fallor, in nepotum epithalamio carmina illa spectant.

*Ite, ait, o pueri, pariter sudate medullis
Omnibus inter vos: non murmura vestra
columbæ;
Brachia non baderæ, non vincant oscula
conchæ.*

Illud quoque addam (esto appendix) tantam esse columbarum libidinem, ut si mas desit, fœminæ maris officio fungantur; quod naturæ protomytha sexto de historia animalium capite 2. his verbis edisserit. *Igitur hic ritus columbarum proprius est, atque etiam ille, ut fœminæ saliant, ac supergressu mutuo agant si mas non sit, & cum osculo ut mares; & quam*

uis nihil altera emittat in alteram, tamen plura
sic ova, quam ex maris coitu, pariunt. Sic igitur
inter volucres etiam tribades reperiuntur,

Vpupa. Aquila.

V Pupa tropus est libidinis; ideoque Tyn-
darus apud Plautum iu Captiuis illam
pro meretrice annotauit ijs verbis: *Itidem huc
mibi aduenienti vpupa, quæ me delectet, data
est.* Diuus quoque Hieronymus aduersus Io-
uinian. eadem vsus est tropologia. *Et quia opu-
lensus es paterfamilias, in auarijs tuis non
turtures, sed vpupa nutriuntur, quæ foetida
voluptatis lustra circumuolent.* Sed vnde tanta
in vpupa mollities, & asotia? An quia cristata
est? An quod vbique foeda in fimo diuersatur,
& in stercore nidificat? Certius ex eo, quod
vuis vescitur immodicè, indeque ebria redditur
frequenter; adeò vt ebrietatis medelam natu-
rali instinctu Capillum Veneris quæsitum adhi-
beat.

At vbi Iouis reliquimus alitem? Huic pri-
mus debebatur locus; sed licet postrema in se-
rie, præminebit in vitio. Porro tanta est Aquilæ
nequitia, vt nunquam subigi recuset; nam,
vt aiunt, terdecies in die compressa, vbi surre-
xerit, si mas iterum reuocet, denuò accurrit
promptius: quo mysterio ab Aegyptijs Solidi-
cata fuit; quoniam quemadmodum Sol apud il-
los triginta dierum spatio gyrum absoluebat, ita
terdenum numerum Aquila coeundo comple-
ret. Adultera est etiam Aquila tam mas, quam
fœmina: fœmina quidem, quoniam Accipitris
patitur congressum; tamen inde concepta ova
dedignetur incubare: mas verò cum Lupa in-
terdum miscetur, quæ inde grauida facta vsque
adeò vtero intumescit, vt disrumpatur; necnon
edere inde scribitur draconem, qui rostro, &
alis aquilæ referat speciem, pede Lupum, cauda-
que Serpentem. Adde symbolum. Memphiti-
ci Martis cum Cytherea congressum, & adulte-
rium exarare volentes, duas Aquilas sibi ex ad-
uerso sedentes, marem vnâ, fœminam alte-
ram delineabant.

CAPVT XXI.

*Qui viri, quæue mulieres, vel maxima, vel
obscena fuerint libidinis.*

NON profectò mihi id consilij est,
vt omnes quot quot fuerunt in
Venerem putres ex historijs hic
recenseam, sed paucos dumtaxat,
qui peculiare vel ex fortunis,
vel ex dignitatis gradu extite-

runt, quorum gratia orbi conspicui magis fue-
re. Namque dignitatis lumen, atque nobilita-
tis decus in causa est, vt hominum facta signen-
tur acrimis: ignari etenim vulgi, vilisque plebi-
culæ si quispiam flagitiosè oberrauerit, haud ita
percrebescit facinus, non omnium versatur in ore;
quâdoquidem vulgares homines obscuro iacent.
Atqui optimates, illustres genere, & gradu ce-
lebres, omnibus noti, vel in minimis apud om-
nes insimulantur, habentque semper, qui in-
conniuibus oculis eorum facta animaduertant,
vt proinde iure dixerit Plinius in Panegyrico.
Vita Principis censura est, eaque perpetua.

Hinc Iuuenalis Satyra 8.

*Omne animi vitium, tantò conspectius in se.
Crimen habet, quantò maior qui peccat, ba-
betur.*

Id quod Galenus in exortat. ad bonas artes
ijs confirmat verbis. *At quos decus, & claritu-
do generis non finit latere, quid aliud fructus
ferunt ex illa nobilitate, nisi vt illorum infeli-
citas sit illustrior, & Ouidius ad Liuiam con-
cinit.*

*Non eadem vulgusque decent, & lumina
rerum,*

*Est quod precipuum debeat ista Domus.
Ad te oculos, auresque trahis, tua facta
notamus,*

Nec vox missa potest Principis ore tegi.

His subscribit etiam Claudianus. Quamobrem
summorum virorum in primis, mulierumque
æstuantis libidines obsignabimus, atque a Iulio
Cæsare primo Romanorum Imperatore initium
faciemus, inde ad alios Cæsares progredientes
mox nonnullos recensebimus, qui vel ante ip-
sos, vel post generis huius acolastica voluptati
fuerunt addicti, seu potius mancipati; nullo or-
dine, vel tempore seruato.

Iulius Cæsar.

N Icomedis contubernium Iulij Cæsaris pu-
dicitia famam læsit in primis graui, pe-
remnique opprobrio, cuius deterioris adhuc libi-
dinis testimonium præbent Calui Licinij versus

*Bitthynia quicquid, & padicator Cæsaris
Vnquam habuit.*

In Gallico triumpho milites prosequente
inter alias ludicras cantilenas illam etiam occi-
nebant.

*Gallias Cæsar subegit, Nicomedes Cæsa-
rem,*

*Ecce Cæsar nunc triumphat, qui subegit
Gallias:*

*Nicomedes non triumphat, qui subegit Ca-
sarem.*

Vide Suetonium Tranquillum, hæc plenius ref-
rentem in vita Iulij Cæsaris capite 49. Idem
Suetonius capite 50. *Pronum, inquit, & su-
ptuo-*

Hercules, Gordianus, Proculus Cæsar.

Hercules, ut narrant, vnius noctis spatio quinquaginta virgines mulieres reddidit: Assertio vix fidem reperit. Iunior autem ille Gordianus, qui cum patre imperauit, ut Iulius Capitolinus historia commendauit, concubinas habuit viginti duas, & ex omnibus ternos suscepit, & quaternos liberos; vnde & Priamus suisæculi vocatus est: Priamus enim quinquaginta filiorum pater fuit, & à nonnullis verò per cauillum Priapus nuncupatus est. Addatur & Proculus Cæsar, e quo centum Germanicas virgines quindecim dierum spatio concepisse, tradit, & in vna nocte decem ex illis fœminas reddidisse.

Lex Parthorum.

A pud Parthos lex erat, quæ sorores, filias, matres in coniugium duci, comprobabat; quod nempe scelus tamquam detestabile sic fuggillat, execraturque Lentulus apud Lucanum.

num barbara vobis

*Est ignota Venus, quæ ritu cæca ferarum
Polluit innumeris leges, & fœdera tede
Coniugibus? Thalamicque patent secreta
nefandi*

*Inter mille nurus, epulis vesana, meroque,
Regia non ullis exceptos legibus horret
Concubitus, tot fœmineis complexibus
vnum*

*Non laxat nox tota marem, iacuerunt sorores
In fratrum thalamis, sacrataque pignora
matris.*

Huius ordinis nefaria libido fuit Herfili Romani viri, cuius hoc Epitaphium extitisse iuxta Portam sancti Pauli extra muros, testantur Petrus Apianus Mathematicus Ingolstadtensis, & Bartholomæus Amantius in libro Inscriptionum sacrosanctæ vetustatis.

*Semicapri quicunque subis sacraria Fauni,
Hæc lege Romana verba notata manu.*

*Herfilius hic iaceo, mecum Marulla quiescit,
Quæ soror, & genitrix, quæ mihi sponsa
fuit.*

*Vera negas, frontemque trabis: enigmata
sphyngos*

*Credis, sunt Pythio vera magis tripode.
Me pater e natagenuit, mihi iungitur illa;
Sic soror, & coniux, sic fuit illa parens.*

Sed utinam hæc sola obscenitatis exempla forent, non desunt in omni æuq æquæ turpia, & incesta.

Clodius.

Iuuenis iste Clodius, de quo valet illud Adagium ἡ ὥλος κριτοῦ μίγξις. idest hermo-

A sus vsque ad gulam, quæ Pompei Cæsaris conjugis cupidine flagrans clam eius domum ingressus est, vestem, atque habitum psalteriæ indutus, cum tribus sororibus obscenam rem habuit, referente Plutarcho in vita Ciceronis; qui secundo epist. ad Attic. in Clodium iuuehens, ait, *soror vnum mihi solum pedem dat, licet etiam alterum tollas*; quod de obscenitate intelligitur. Ab hoc ipsa Bonæ Deæ sacra polluta sunt, cui tantum fœminæ in operto sacrificabant.

Clisthenes. Horat. Venus. Hostius.

Moribus quidam intemperatissimus fuit nomine Clisthenes, in quem iuuehunt comici, vnde Aristophanes:

Te ipsum vides? non per Iouem, sed Clisthenem. Immo transijt hoc nomen in prouerbiale disterium; nam *Clisthenem video*, effertur in intemperantes, & molles. Huic Horatius Venusinus Lyriens eximius adiungatur, qui libidinis adeo præferuida fuit, ut cubiculo etiamnum vteretur speculato, quo se coeuntem intueretur, referente Cælio Rhodigino, ad imitationem Hostij illius, obscenitatum Principis Augusti temporibus, qui specula effinxerat, quibus stuprantium pudenda immensa referebantur. Sed pudet ultra calamum Hostij obscenitatis portenta describere. At interim parcatur Horatio; poetarum namque generi apprimè familiaris mollicies extat. Etenim primus voluptatis introductor ante Epicurum Sophocles poeta fuit, ut narrat Athenæus.

Amnon Daud filius, & Ruben Iacobi primogenitus.

Speciosissimam Absalonis sororem, ac patris Daudis filiam constuprauit scelestissimus, Amnon, cuius historiam, & apud Iosephum Hebræum 7. Antiq. Iudaicum, & 2. Regum cap. 13. his verbis habemus. *Factum est autem post hæc, ut Absalon filij Daud sororem speciosissimam vocabulo Thamar adamaret Amnon, filius Daud, & deperiret eam valde, ita ut propter amorem eius egrotaret, quia cum esset virgo difficile ei videbatur ut quippiam inhonestè ageret cum ea.* Erat autem Amnon amicus nomine Ionadab, filius Semman fratris Daud, vir prudens valde, qui dixit ad eum, quare sic attenuaris macie fili Regis per singulos dies? Cur non indicas mihi? Dixique ei Amnon, *Thamar sororem fratris mei Absalon amo; cui respondit Ionadab: Cuba super lectum tuum, & languorem simula; cumque venerit pater tuus, ut visitet te, dic ei: Veniat oro Thamar soror mea, ut det mihi cibum, & faciat pulmentum, ut comedam de manu eius.* Accubuit itaque Amnon, & quasi egrotare cœpit, cumque venisset Rex ad visitandum eum, ait Amnon ad

Re-

Regem: veniat obsecro Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas sorbitiunculas, & cibum capiam de manu eius. Misit ergo David ad Thamar domum dicens, veni in domum Amnon fratris tui, & fac ei pulmentum: venitque Thamar in domum Amnon fratris sui; ille autem iacebat: quæ tollens farinam commiscuit, & liquefaciens, in oculis eius coxit sorbitiunculas. Tollensque quod coxerat, effudit, & posuit coram eo, & noluit comedere: dixit Amnon, eijcite universos à me, cumque eiecissent omnes, dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum in conclauem, ut vescar de manu tua. Tulit ego Thamar sorbitiunculas, quas fecerat, & intulit ad Amnon fratrem suum in conclauem. Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit eam, & ait: Veni, cuba mecum soror mea; quæ respondit ei. Noli frater mi, noli opprimere me, neque enim hoc fas est in Israel, noli facere stultitiam hanc. Ego enim ferre non potero opprobrium meum, & tu eris quasi unus de insipientibus in Israel: quin potius loquere ad Regem, & non negabit me tibi. Noluit autem acquiescere precibus, sed praualens viribus oppressit eam, & cubauit cum ea, & exorsam eam habuit Amnon odio nimis &c.

Cæterum Ruben incestuosæ libidinis auctor ut Genesis cap. 35. legitur, cum Bala patris sui Jacob concubina consuetudinem habuit; unde maledictum illud ab eodem audire promeruit; Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei: prior in donis, maior in imperio effusus es sicut aqua, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum eius. Genesis 49.

Demetrius Rex.

Nono suæ variæ historiæ Aelianus hæc de Demetrio refert. Demetrius Poliorcetes cum obsidione cœpisset Vrbes abusus sua luxuria talenta mille, & ducenta singulis annis ab ijs exigebat, atque huius summæ minimam partem in exercitum insumebat, reliqua in libidinem, luxuriamque conferebat omnia. Vnguentis tum ipse, tum pauimentum eius diffuebat, & singulis anni partibus flores recentes ei substernebantur, ut in ipsis vestigia poneret. Erat etiam immodicus erga mulieres, & adolescentium amores aucupabatur. Dabat etiam ille operam, ut pulcher videretur, capillosque & componebat studiosè, & rufos faciebat, faciemque pederote inungebat: itemque alijs vnguentis vtens ambitiosè luxuriosus. Sic ille.

Ptolomæus.

Hic etiam luxuria nemini secundus Rex Egypti forem, ut refert Valerius Maximus, natu maiorem, communi fratri nuptam sibi nubere coegit: deinde filia eius per vim stu-

prata, ipsam dimisit, ut vacuum locum nupti puellæ faceret.

Periander, Alcibiades.

A Colasticorum hoc theatrum impleat Corinthiorum Tyrannus Periander, qui frigidum etiam furnum panes ingessit. Disce lector, adagij huius sensum ex Herodoto in Terpsichore, ubi rem ita describit: atque adeo die vno universas mulieres Corinthias exiit propter Melissam uxorem suam; nam quum ad Thesprotos, qui sunt ad flumen Acherontem misisset nuncios sciscitatum necyomanteon, idest mortuorum oraculum de hospitis deposito, Melissa apparens negavit, se indicaturam, aut dicturam, ubi nam depositum esset collocatum, quoniam ipsa algeret, quia nuda esset; nihil enim sibi prodesse vestes, cum quibus sepulta fuisset, ut pote non concrematis. Cuius rei, quod vera loqueretur, testimonio foret, quod Periander in frigidum furnum panes ingessisset. Hæc Periandro renunciata ob illud argumentum fidem fecere, quod ipse cum Melissa quamvis defuncta coierat. Cæterum Alcibiadis nec matri, nec filiæ, nec sorori pepercit libido.

Salomon.

Sed ubi reliquimus de prisca ætate Salomonem illum, sapientum sapientissimum, Regem maximum, Hebræorum dilectissimum, qui genio profusè indulgens luxuriauit perperam? Hic tercentum adhibebat concubinas, septuaginta fruebatur Reginis. Quid potest vltius addi? Eia, Salomon, tute ipse fare voluptates, ac dulces tuos pruritus explica: Et in Omnibus, inquit, inueni afflictionem cordis, & vanitatem: vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Sic verissima est Attica paremia: ὡς κηρίον μέλιτος τὸ τέλειον ἐστὶ χολὴ. idest, etiam mellis nimia copia, & satietas amaritudo est. Iccirco Isaia capite 1. & erubescetis super hortos, quos eligeratis, cum fueritis velut quercus defluentibus folijs, & velut hortus absque aqua.

Magi Persæ.

Persarum Satrapæ incesta superstitione nascuntur ex infando matris, filijque concubitu; inde Catullus:

Nam magus ex matre, & gnato gignatur oportet,

Si vera est Persarum impia religio.

Perlege lector Athenæum dipnosofist. duodecimo, ubi plenius Persarum delicias, venereasque voluptates Lydorum, Tyrrenorum, Sybaritarum, Tarentinorum, Syritarum, Miletiorum, Abidenorum, Ephesiorum, Samiorum, Bizantio-

Hercules, Gordianus, Proculus Cæsar.

Hercules, ut narrant, vnius noctis spatio quinquaginta virgines mulieres reddidit: Assertio vix fidem reperit. Iunior autem ille, Gordianus, qui cum patre imperauit, ut Iulius Capitolinus historia commendauit, concubinas habuit viginti duas, & ex omnibus ternos suscepit, & quaternos liberos; unde & Priamus suisæculi vocatus est: Priamus enim quinquaginta filiorum pater fuit, & à nonnullis verò per cauillum Priapus nuncupatus est. Addatur & Proculus Cæsar, e quo centum Germanicas virgines quindecim dierum spatio concepisse, tradit, & in vna nocte decem ex illis fœminas reddidisse.

Lex Parthorum.

A pud Parthos lex erat, quæ sorores, filias, matres in coniugium duci, comprobabat; quod nempe scelustamquam detestabile sic sugillat, execraturque Lentulus apud Lucanum.

nam barbara vobis

*Est ignota Venus, quæ ritu cæca ferarum
Polluit innumeris leges, & fœderata dede
Coniugibus? Thalamicque patent secreta
nefandi*

*Inter mille nurus, epulis vesana, meroque,
Regia non ullis exceptos legibus horret
Concubitus, tot fœmineis complexibus
vnum*

*Non laxat nox tota marem, iacuerunt sorores
In fratrum thalamis, sacrataque pignora
matris.*

Huius ordinis nefaria libido fuit Hersilij Romani viri, cuius hoc Epitaphium extitisse iuxta Portam sancti Pauli extra muros, restantur Petrus Apianus Mathematicus Ingolstadiensis, & Bartholomæus Amantius in libro Inscriptionum sacrosanctæ vetustatis.

*Semicapri quicunque subis sacraria Fauni,
Hæc lege Romana verba notata manu.*

*Hersilius hic iaceo, mecum Marulla quiescit,
Quæ soror, & genitrix, quæ mihi sponsa
fuit.*

*Vera negas, frontemque trahis: enigmata
spbyngos*

Credis, sunt Pythio vera magis tripode.

Me pater e natagenuit, mihi iungitur illa;

Sic soror, & coniux, sic fuit illa parens.

Sed utinam hæc sola obscœnitatis exempla forent, non desunt in omni æuo æquæ turpia, & incesta.

Clodius.

Iuuenis iste Clodius, de quo valet illud Adagium ἡ ὥλος κρητὸν μελέειρον. idest hermo-

Alus vsque ad gulam, quine Pompei Cæsaris coniugis cupidine flagrans clam eius domum ingressus est, vestem, atque habitum psaltriæ indutus, cum tribus sororibus obscœnam rem habuit, referente Plutarcho in vita Ciceronis; qui secundo epist. ad Attic. in Clodium iuuehens, ait, *soror vnum mihi solum pedem dat, licet etiam alterum tollas*; quod de obscœnitate intelligitur. Ab hoc ipsa Bonæ Dææ sacra polluta sunt, cui tantum fœminæ in operto sacrificabant.

Clisthenes. Horat. Venus. Hostius.

Moribus quidam intemperatissimus fuit nomine Clisthenes, in quem inuehunt comici, unde Aristophanes:

Te ipsum vides? non per Iouem, sed Clisthenem.

Immo transijt hoc nomen in prouerbiale dictionem; nam *Clisthenem video*, effertur in intemperantes, & molles. Huic Horatius Venusinus Lyricus eximius adiungatur, qui libidinis adeo præferuida fuit, ut cubiculo etiamnum vteretur speculato, quo se coeuntem intueretur, referente Cælio Rhodigino, ad imitationem Hostij illius, obscœnitatum Principis Augusti temporibus, qui specula effinxerat, quibus stuprantium pudenda immensa referebantur. Sed pudet ultra calamum Hostij obscœnitatis portenta describere. At interim parcatur Horatio; poetarum namque generi apprimè familiaris mollicies extat. Etenim primus voluptatis introductor ante Epicurum Sophocles poeta fuit, ut narrat Athenæus.

Amnon Dauid filius, & Ruben Iacobi primogenitus.

Speciosissimam Absalonis sororem, ac patris Dauidis filiam constuprauit scelestissimus, Amnon, cuius historiam, & apud Iosephum Hebræum 7. Antiq. Iudaicum, & 2. Regum cap. 13. his verbis habemus. *Factum est autem post hæc, ut Absalon filij Dauid sororem speciosissimam vocabulo Thamar adamaret Amnon, filius Dauid, & deperiret eam valde, ita ut propter amorem eius egrotaret, quia cum esset virgo difficile ei videbatur, ut quippiam inhonestè ageret cum ea. Erat autem Amnon amicus nomine Ionadab, filius Semman fratris Dauid, vir prudens valde, qui dixit ad eum, quare sic attenuaris macie fili Regis per singulos dies? Cur non indicas mihi? Dixique ei Amnon, Thamar sororem fratris mei Absalon amo; cui respondit Ionadab: Cuba super lectum tuum, & languorem simula; cumque venerit pater tuus, ut visitet te, dic ei: Veniat oro Thamar soror mea, ut det mihi cibum, & faciat pulmentum, ut comedam de manu eius. Accubuit itaque Amnon, & quasi egrotare cepit, cumque venisset Rex ad visitandum eum, ait Amnon ad*

Re-

Regem: veniat obsecro Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas sorbitiunculas, & cibum capiam de manu eius. Misit ergo David ad Thamar domum dicens, veni in domum Amnon fratris tui, & fac ei pulmentum: venitque Thamar in domum Amnon fratris sui; ille autem iacebat: quæ tollens farinam commiscuit, & liquefaciens, in oculis eius coxit sorbitiunculas. Tollensque quod coxerat, effudit, & posuit coram eo, & noluit comedere: dixit Amnon, eycite vniuersos à me, cumque eiecissent omnes, dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum in conclauem, ut vescar de manu tua. Tulit ego Thamar sorbitiunculas, quas fecerat, & intulit ad Amnon fratrem suum in conclauem. Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit eam, & ait: Veni, cuba mecum soror mea; quæ respondit ei. Noli frater mi, noli opprimere me, neque enim hoc fas est in Israel, noli facere stultitiam hanc. Ego enim ferre non potero opprobrium meum, & tu eris quasi vnus de insipientibus in Israel: quin potius loquere ad Regem, & non negabit me tibi. Noluit autem acquiescere precibus, sed praualeus viribus oppressit eam, & cubauit cum ea, & exorsam eam habuit Amnon odio nimis &c.

Cæterum Ruben incestuosæ libidinis auctor ut Genesis cap. 35. legitur, cum Bala patris sui Iacob concubina consuetudinem habuit; vnde maledictum illud ab eodem audire promeruit; Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei: prior in donis, maior in imperio effusus es sicut aqua, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum eius. Genesis 47.

Demetrius Rex.

Nono suæ variæ historiæ Ælianus hæc de Demetrio refert. Demetrius Poliorcetes cum obsidione cœpisset Vrbes abusus sua luxuria talenta mille, & ducenta singulis annis ab ijs exigebat, atque huius summæ minimam partem in exercitum insumebat, reliqua in libidinem, luxuriamque conferebat omnia. Vnguētis tum ipse, tum pauimentum eius disfluebat, & singulis anni partibus flores recentes ei substernebantur, ut in ipsis vestigia poneret. Erat etiam immodicus erga mulieres, & adolescentium amores aucupabatur. Dabat etiam ille operam, ut pulcher videretur, capillosque & componebat studiosè, & rufos faciebat, faciemque pederote inungebat: itemque alijs vnguētis vtens ambitiosè luxuriosus. Sic ille.

Ptolomæus.

Hic etiam luxuria nemini secundus Rex Egyptifororem, ut refert Valerius Maximus, natu maiorem, communi fratri nuptam sibi nubere coegit: deinde filia eius per vim stu-

prata, ipsam dimisit, ut vacuum locum nupti puellæ faceret.

Periander. Alcibiades.

A Colasticorum hoc theatrum impleat Corinthiorum Tyrannus Periander, qui frigidum etiam furnum panes ingessit. Disce lector, adagij huius sensum ex Herodoto in Terpsichore, vbi rem ita describit: atque adeò die vno vniuersas mulieres Corinthias exuit propter Melissam uxorem suam; nam quum ad Thesprotos qui sunt ad flumen Acherontem misisset nuncios sciscitatum necyomanteon, idest mortuorum oraculum de hospitis deposito, Melissa apparens negauit, se indicaturam, aut dicturam, vbi nam depositum esset collocatum, quoniam ipsa algeret, quia nuda esset; nihil enim sibi prodesse vestes, cum quibus sepulta fuisset, ut pote non concrematas. Cuius rei, quod vera loqueretur, testimonio foret, quod Periander in frigidum furnum panes ingessisset. Hæc Periandro renunciata ob illud argumentum fidem fecere, quod ipse cum Melissa quamuis defuncta coierat. Cæterum Alcibiadis nec matri, nec filiæ, nec sorori pepercit libido.

Salomon.

Sed vbi reliquimus de prisca ætate Salomonem illum, sapientum sapientissimum, Regem maximum, Hebræorum dilectissimum, quigenio profusè indulgens luxuriauit perperam? Hic tercentum adhibebat concubinas, septuaginta fruebatur Reginis. Quid potest vterius addi? Eia, Salomon, tute ipse fare voluptates, ac dulces tuos pruritus explica: Et in Omnibus, inquit, inueni afflictionem cordis, & vanitatem: vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Sic verissima est Attica paremia: ὡς καὶ τὴν μέλιτος τὸ τέλειον ἐστὶ χολὴ. idest, etiam mellis nimia copia, & satietas amaritudo est. Iccirco Isaia capite I. & erubescetis super hortos, quos eligeratis, cum fueritis velut quercus defluentibus folijs, & velut hortus absque aqua.

Magi Persæ.

Persarum Satrapæ incesta superstitione nascuntur ex infando matris, filijque concubitu; inde Catullus:

Nam magus ex matre, & gnato gignatur oportet,

Si vera est Persarum impia religio.

Perlege lector Athenæum dipnosofist. duodecimo, vbi plenius Persarum delicias, venereasque voluptates Lydorum, Tyrrenorum, Sybaritarum, Tarentinorum, Syritarum, Miletiorum, Abidenorum, Ephesiorum, Samiorum, Bizan-

tiorum, Colophoniorum, Theſſalorum, Syracuſiorum deſcriptas inuenies: videbis, & nauſeabis Proceres cunctos, ac Reges maximos, voluptatibus mancipatos, vt Ninum, Stratonem, Charetem, Piſiſtratum, Periclem, The miſto- clem, Arthemoneſem, Archidamum, Alexandrum Magnum, Antiochum, Demetrium Phalereum, Ariſtippum, Polyarchum, Speuſippum, & alios centum.

Cyrene.

S Cortum nomine Cyrene ex Suida, & Ariſto- phanis interprete cognomen obtinuit. *ἡ δωδεκάμηχος*, ideſt duodecim machinamentorum; quòd in Venerea paleſtra duodecim excogitaſſet modos, quibus inſcenſorem ſuauius mulceret ex Rhodigino lect. ant. 14. cap. 8.

Meſſalina.

H Aſtenus de ſalacibus viris dicta ſunt aliqua. Exempla modo mulierum aſſerenda ſunt pauca; ſexus enim, vt in reliquis imbecillior, ſic libidine molli præcellit viris; exordium ve- rò facimus à Meſſalina illa, libidinofæ laſciuiæ ſtu- dio clara, quæ, vt ſi ſileamus, quæ Tacitus, & alij notant, auctore Plinio lib. 10. capite 62. *Ad Ve- neris certamen elegit nobiliſſimam ex proſtitutis ancillam mercenariæ ſtipis, eamque die, ac nocte ſuperauit quinto, ac vigefimo concubitu.* Huius quoque adulterio, idem teſtatur, nobilitatum fuiſſe Vectium Valentem medicum. Cæterum, infanda Meſſalinæ luxuria, & licentioſa libido, vt magis inſoleſceret, virgines nobiles cunctas contaminauit aduocatis iuuenibus, quorum ſi quis fortè præ metu abnueret, ſtatim ficto cri- mine occidi curabat. Quid immoror? lupanaria etiam immutata veſte celebravit. Inde apud Iu- uenalem ſatyra 6.

*Dormire virum cum ſenſerat vxor
Auſa Palatino tegetem præferre cubili;
Sumere nocturnos meretrix Auguſta Cu-
cullos*

*Linquebat comite ancilla non amplius vna:
Et nigrum ſtauo crinem abſcondente galero
Intrauit calidum veteri centone lupanar.*

Subiungit non ſine rubore vates.

*Mox lænone ſuas iam demittente puellas
Triftis abit: ſed quod potuit tamen vltima
cellam*

*Clauiſit adhuc ardens rigida tentigine vulua,
Ac reſupina iacens multoties abſorbuit ietus,
Et laſſata viris, non dum ſatiata reſeſſit.*

Iulia.

A Vguſtus relegauit Iulias filiam, & neptem, omni penè libidinum ſpurcitia diſſamatas

Romæ. Contra alteram Iuliarum ſic Iuuenalis in ſatyris.

*Quum tot abortiuis ſecunda Iulia vuluam
ſolueret.*

Cælia.

Q Vædam huius nominis mulier immoderate fuit libidinis, & proſus inexhauſtæ; contra quam inuehens Martialis:

*Das Cattis, das Germanis, das Cælia Dacis,
Nec Cilicum ſpernis, Cappadocumque
thoros.*

*Et tibi de Pharia Memphiticus vrbe ſutator
Nauigat, à rubris & niger Indus aquis.*

*Nec recutitorum fugis inquinata Iudeorum,
&c.*

Cleopatra.

F Ratris conſortio regia hæc mulier polluta eſt, de qua ſic Lucan. libro 8.

Degener in ceſſæ ſcepbris ceſuræ ſororis.

Cæterum Cleopatram libidines, conuiuia, & ſybariticæ menſæ unicuique patent; plenæ ſiquidem ſunt huius, & Marci Antonij luxus; vt ideo illud ſatis de illa dictum exiſtimem, quod Aurelius Victor habet in ſuo. *Historiæ Romanæ breuiario* Hæc tanta libidinis fuit, vt ſæpe proſtiterit, tanta pulchritudinis, vt multi noctem illius morte emerint.

Volſcinenſes mulieres.

L ibro nono Valerius Maximus hos perditæ luxuriæ populos meritò vituperat, dum lege ſanxerunt, vt ſupra ſua in viduis pariter, atque nuptis impunita eſſent; ac ne quæ virgo ingenuo nuberet, cuius caſtitem non ante ex numero ipſorum aliquis delibaſſet.

Myrrha. filia Loth.

I llud ne fabuloſum putandum eſt, Mirram Cynaræ Cypriorum Regis filiam rem cum patre clam habuiſſe, & ex concubitu ſuſcepſiſſe Adonidæ? Mythographorū vndiq; teſtatur char- tæ. De hac Ouidius libro 10. *Metamorph.* ita concinit.

*Accipit obſceno genitor ſua viscera lecto,
Virgineosque metus leuat, hortaturque ti-
mentem.* Et infra.

*Plena Patris thalamos excedit, & impia diro
Semina fert vtero, conceptaque germina
portat.*

At poeticum non eſt, quod ſacra Genefis 19. de filiabus Loth ſcriptum reliquit, quare maior ad minorem ſic, *Pater noſter Senex eſt, & nullus virorum remanſit in Terra, qui poſſit ingredi ad*

nos iuxta morem vniuersae Terrae; veni, inebriamus eum vino, dormiamusque cum eo, ut seruare possimus ex patre nostro semen. Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa &c.

Canace, & Biblis.

Sic etiam Canace impudica Machareum fratrem ad libidinem admauit: quare Ouidius in Epistol.

Cur unquam plus me, frater, quam frater amasti,

Et tibi non debet, quod soror esse, fui?

Eodem modo Canacem fratrem exarsit impure Biblis, quæ ex incestuoso facinore mox confusa se ipsam necauit. Ouid. lib. 9. Metam.

*Biblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non soror ut fratrem, nec quæ debebat,
amaui.*

Semiramis.

Assyriorum Regina Semiramis, quamuis mascula, & heroica virtute gloriosa, tanto ad extremum libidinis æstu incaluit, ut, coniuge mortuo, ad complexum quamplurimos e suis militibus prouocauerit, quos postea & necari curabat. Equum insuper admauit; & quod magis execrandum, Ninum filium, à quo interemptam hac de causa tradunt. In hanc inuehens Scaurobates Indorum Rex scortum pastorale appellat, & Assyrij Regis concubinam, quæ nullum diem in Castris absque adulterio transegerit; ut ideo iure illa Euphorio ἐπιβην; idest ardentem vocitarit.

Pasiphae.

Et hæc, neque fabulosum omnino existimandum est, Tauri amore capta, arte Dedali, qui eam ligneæ Vaccae inclusit, voti compos facta est, unde minotaurum peperit; hinc 6. Eneidos Virgilius:

Et fortunatam, si nunquam armenta fuissent

Pasiphaen, niuei solatur amore iuueni.

Ceterum non modo hominum libido humanis coniugijs non expletur; verum ad res etiam insensibiles, & inanimatas extenditur ultra; quid iam mirum, inquit Rhauisius, debet videri, si concinna, & elegans puellarum forma viros torreat, & ad Venerem titillet, cum etiam reperiantur, qui inanimatarum rerum amore, & desiderio intabuerint? Ferunt enimvero Pygmalionem fuisse quendam, qui statuam formosam dilexerit, eamque, ceu egregiam aliquam nympham, & frequentibus osculis suauitatus sit, & lecto ipso dignatus. Ideo Quintia. in Cleopoli:

concedat honori

Pygmalion, licuit cui eburnea membra puella

Complecti, & pulchro componere corpore lecto.

Hanc Pygmalionis enarrationem describit Ovidius bellè satis in Metam. ijs verbis:

Interea niueum mira feliciter arte

Sculpfit ebur, formamque dedit, qua femina nasci

Nulla potest, operisque sui concepit amorem

Perlege reliqua apud Poetam; nam addit idem, tandem Veneris dono statuam euasisse viam, puellam, & cum ipsa postmodum Pygmalionem genuisse Paphum.

Refert Cælius, adolescentem quendam Atheniensem speciosum fortunæ simulacrum usque adeo insanè deperijsse, ut ipsum & arctissime complecteretur, & iucundissime etiam oscularetur. Quo desiderio cum acrius in dies intabesceret, amoris impatiens ad Senatum perrexit, & precibus multis rogauit, fieri sibi statuæ potestatem, largum auri cumulum paratus erogare; qua in re cum repulsam retulisset, ad ipsam statuam confugiens suum ibi corpus vulneribus confodit. Simile apud Plinium legimus exemplum de puero, qui Praxitelis simulacrum complexus petulanter sit, cuius concubitus relicta macula fuerunt indices, de quo ita Quintianus:

Cedat Praxiteles, cuius muliebris imago

Procacem impulit ad concubitum iuuenem

Idem penè habetur in Catalectis Veterum Poetarum apud Petronium Arbitrum.

*Praxitelis Venerem lapidosæ per oscula multi
Stuprarunt.*

Historiam hanc narrat simul, & exprobrat acriter Valerius Maximus libro 8. his verbis: *Cuius, idest Vulcani coniugem Praxiteles in marmore quasi spirantem in templo Gnidorum collocavit propter pulchritudinem operis à libidinoso cuiusdam complexu parum tutam: quo excusabilior est error equi, qui visa pictura equæ hinnitum edere coactus est, & canum latratus aspectu picti canis incitatus, taurusque ad amorem, & concubitum Eneæ vacca Syracusis nimia similitudinis irritamento compulsus. Quid enim cura rationis animantia arte decepta miremur? Cum hominis sacrilegam cupiditatem muti lapidis lineamentis excitatam videamus.* Hic idem aut forte alter Apolloniū Tyanæum consulit, quæ ratione Dea Venere potiri posset, cuius fuerat simulacro inflammatus, & accensus libidine, sed acriter ab illo insimulatus fuit, auditque Deos omnem impuritatem stomachari, & grauissimis penis multare homines, qui illos libidinibus indulgere existimarent, vide Ianum Iacobum Boisardū de Diuinatione, & magicis præstigijs in Apollon, Tyan. Esto auctarium ex Aliano Glaucam citharistriam arietē, Xenophonis filium canem, Spartanū puerum gracculum libidinosè adamasse.

tiorum, Colophoniorum, Theſſalorum, Syracuſiorum deſcriptas inuenies: videbis, & nauſeabis Proceres cunctos, ac Reges maximos, voluptatibus mancipatos, vt Ninum, Stratonem, Charetem, Piſiſtratum, Periclem, Themistoclem, Arthemonem, Archidamum, Alexandrum Magnum, Antiochum, Demetrium Phalereum, Ariſtippum, Polyarchum, Speuſippum, & alios centum.

Cyrene.

S Cortum nomine Cyrene ex Suida, & Ariſtophanis interprete cognomen obtinuit *ἰωδὲ καμυχάρε*, id eſt duodecim machinamentorum; quod in Veneria paleſtra duodecim excogitaſſet modos, quibus inſenſorem ſuauius mulceret ex Rhodigino leſt. ant. 14. cap. 8.

Meſſalina.

H Aſtenus de ſalacibus viris dicta ſunt aliqua. Exempla modo mulierum afferenda ſunt pauca; ſexu enim, vt in reliquis imbecillior, ſic libidine molli præcellit viris; exordium vero facimus à Meſſalina illa, libidinoſæ laſciuiæ ſtudiorum clara, quæ, vt ſi fileamus, quæ Tacitus, & alij notant, auctore Plinio lib. 10. capite 62. *Ad Veneris certamen elegit nobiliſſimam ex proſtitutis ancillam mercenariæ ſtipis, eamque die, ac nocte ſuperavit quinto, ac vigeſimo concubitu.* Huius quoque adulterio, idem teſtatur, nobilitatum fuiſſe Vectium Valentem medicum. Cæterum, infanda Meſſalinæ luxuria, & licentioſa libido, vt magis inoleſceret, virgines nobiles cunctas contaminauit aduocatis iuuenibus, quorum ſi quis fortè præ metu abnueret, ſtatim ficto crimine occidi curabat. Quid immoror? lupanaria etiam immutata veſte celebrauit. Inde apud Iuuenalem ſatyra 6.

*Dormire virum cum ſenſerat uxor
Auſa Palatino tegetem præferre cubili;
Sumere nocturnos meretrix Auguſta Cucullos*

*Linguebat comite ancilla non amplius vna:
Et nigrum ſtauo crinem abſcondente galero
Intrauit calidum veteri centone lupanar.*

Subiungit non ſine rubore vates.

*Mox lenone ſuas iam demittente puellas
Triftis abit: ſed quod potuit tamen vltima cellam*

*Clauiſit adhuc ardens rigida tentigine vulua,
Ac reſupina iacens multorum abſorbuit iclus,
Et laſſata viris, non dum ſatiata reſeſſit.*

Iulia.

A Vguſtus relegauit Iulias filiam, & neptem, omni penè libidinum ſpurcitia diſſamatas

A Romæ. Contra alteram Iuliarum ſic Iuuenalis in ſatyris.

*Quum tot abortiuis ſecunda Iulia vuluam
ſolueret.*

Cœlia.

Q Vædam huius nominis mulier immoderate fuit libidinis, & prorsus inexhausta; contra quam inuehens Martialis:

*Das Cattis, das Germanis, das Cœlia Dacis,
Nec Cilicum ſpernis, Cappadocumque
thoros.*

*Et tibi de Pharia Memphiticus vrbe ſututor
Nauigat, à rubris & niger Indus aquis.*

*Nec recutitorum fugis inquinata Iudeorum,
&c.*

Cleopatra.

F Ratris conſortio regia hæc mulier polluta eſt, de qua ſic Lucan. libro 8.

Degener in ceſta ſteptis ceſura ſororis.

Cæterum Cleopatrarum libidines, conuiuia, & ſybariticæ menſæ vnicuique patent; plenæ ſiquidem ſunt huius, & Marci Antonij luxus; vt ideo illud ſatis de illa dictum exiſtimem, quod Aurelius Victor habet in ſuo Hæſtorie Romanæ breuiario *Hæc tanta libidinis fuit, vt ſæpe proſtiterit, tanta pulchritudinis, vt multi noctem illius morte emerint.*

Volſcinenſes mulieres.

L ibro nono Valerius Maximus hos perditæ luxuriæ populos merito vituperat, dum lege ſanxerunt, vt ſupra ſua in viduis pariter, atque nuptis impunita eſſent; ac ne quæ virgo ingenuo nuberet, cuius caſtitem non ante ex numero ipſorum aliquis delibaſſet.

Myrrha. filia Loth.

I llud ne fabuloſum putandum eſt, Mirram Cynaræ Cypriorum Regis filiam rem cum patre clam habuiſſe, & ex concubitu ſuſcepſiſſe Adonidæ? Mythographorum vndiq; teſtatur chartæ. De hac Ouidius libro 10. Metamorph. ita concinit.

*Accipit obſceno genitor ſua viscera lecto,
Virgineosque metus leuat, hortaturque
mentem.* Et infra.

*Plena Patris thalamos excedit, & impia diro
Semina fert utero, conceptaque germina
portat.*

At poeticum non eſt, quod ſacra Genæſis 19. de filiabus Loth ſcriptum reliquit, quare maior ad minorem ſic, *Pater noſter Senex eſt, & nullus virorum remanſit in Terra, qui poſſit ingredi ad nos*

nos iuxta morem vniuersae Terrae; veni, inebriemus cum vino, dormiamusque cum eo, ut seruare possimus ex patre nostro semen. Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa &c.

Canace, & Biblis.

Sic etiam Canace impudica Machareum fratrem ad libidinem adamauit: quare Ouidius in Epistol.

Cur vnquam plus me, frater, quam frater amasti,

Et tibi non debet, quod soror esse, fui?

Eodem modo Canacem fratrem exarsit impure Biblis, quæ ex incestuoso facinore mox confusa se ipsam necauit. Ouid. lib. 9. Metam.

*Biblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non soror ut fratrem, nec quæ debebat,
amauit.*

Semiramis.

Asfyriorum Regina Semiramis, quamuis mascula, & heroica virtute gloriosa, tanto ad extremum libidinis æstu incaluit, ut, coniuge mortuo, ad complexum quamplurimos e suis militibus prouocauerit, quos postea & necari eurabat. Equum insuper adamauit; & quod magis execrandum, Ninum filium, à quo interemptam hac de causa tradunt. In hanc inueniens Scaurobates Indorum Rex scortum pastorale appellat, & Assyrij Regis concubinam, quæ nullum diem in Castris absque adulterio transgerit; ut ideo iure illa Euphorio *ἑσπερίῃ*; idest ardentem vocitarit.

Pasiphae.

ET hæc, neque fabulosum omnino existimandum est, Tauri amore capta, arte Dedali, qui eam ligneæ Vaccae includit, voti composita est, vnde minotaurum peperit; hinc 6. Eneidos Virgilius:

*Et fortunatam, si nunquam armenta fuissent
Pasiphaen, niuei solatur amore iuenci.*

Ceterum non modo hominum libido humanis coniugijs non expletur; verum ad res etiam insensibiles, & inanimatas extenditur ultra; quid iam mirum, inquit Rhauisius, debet videri, si concinna, & elegans puellarum forma viros torreat, & ad Venerem titillet, cum etiam reperiantur, qui inanimatarum rerum amore, & desiderio intabuerint? Ferunt enim uero Pygmalionem fuisse quendam, qui statuam formosam dilexerit, eamque, ceu egregiam aliquam nympbam, & frequentibus osculis suauitatus sit, & lecto ipso dignatus. Ideo Quintia, in Cleopoli:

concedat honori

Pygmalion, licuit cui eburnea membra puella

Complecti, & pulchro componere corpore lecto.

Hanc Pygmalionis enarrationem describit Ouidius belle satis in Metam. ijs verbis:

Interea niueum mira feliciter arte

Sculpsit ebur, formamque dedit, qua femina nasci

Nulla potest, operisque sui concepit amorem.

Perlege reliqua apud Poetam; nam addit idem, tandem Veneris dono statuam euasisse viuam puellam, & cum ipsa postmodum Pygmalionem genuisse Paphum.

Refert Cælius, adolescentem quendam Atheniensem speciosum fortunæ simulacrum vsque adeo insanè deperijsse, ut ipsum & arctissime complecteretur, & iucundissime etiam oscularetur. Quo desiderio cum acrius in dies intabesceret, amoris impatiens ad Senatum perrexit, & precibus multis rogauit, fieri sibi statuæ potestatem, largum auri cumulum paratus erogare; qua in re cum repulsam retulisset, ad ipsam statuam confugiens suum ibi corpus vulneribus confodit. Simile apud Plinium legimus exemplum de puero, qui Praxitelis simulacrum complexus petulanter sit, cuius concubitus relictae maculae fuerunt indices, de quo ita Quintianus:

Cedat Praxiteles, cuius muliebris imago

Procacem impulit ad concubitum iuuenem.

Idem penè habetur in Catalectis Veterum Poetarum apud Petronium Arbitrum.

*Praxitelis Venerem lapidosaper oscula multi
Stuprarunt.*

Historiam hanc narrat simul, & exprobrat acriter Valerius Maximus libro 8. his verbis: *Cuius, idest Vulcani coniugem Praxiteles in marmore quasi spirantem in templo Gnidiorum collocavit propter pulchritudinem operis à libidinoso cuiusdam complexu parum tutam: quo excusabilior est error equi, qui visapicturae equae hinnitum edere coactus est, & canum latratus aspectu picti canis incitatus, taurusque ad amorem, & concubitum Eneae vaccae Syracusis nimie similitudinis irritamento compulsus. Quid enim vacuarationis animantia arte decepta miremur? Cum hominis sacrilegam cupiditatem muti lapidis lineamentis excitatam videamus. Hic idem, aut forte alter Apolloniū Tyanæum consuluit, quæ ratione Dea Venere potiri posset, cuius fuerat simulacro inflammatus, & accensus libidine; sed acriter ab illo insimulatus fuit, auditque Deos omnem impuritatem stomachari, & grauissimis penis multare homines, qui illos libidinibus indulgere existimarent, vide Ianum Iacobum Boisardū de Diuinatione, & magicis prestigijs in Apollon, Tyan. Esto auctarium ex Aliano. Glaucam citharistriam arietē, Xenophontis filiū canem, Spartanū puerum græculum libidinē adamasse.*

TRACTATUS TERTIVS.

De coniugio, siue nuptijs.

P R A E L O Q U I V M.

QUANDOQV IDEM apta generationis humanae principia vir, & mulier, de quibus dictum iam satis est, non nisi per conjugalem societatem, & matrimonij honestum vinculum, liberis operam dare honestè, licetque possunt; tractatum iccirco de nuptijs ex ordine instituendum censui, quatenus ab universilibus semper, & ab ouo, ut fertur, ad res magis determinatas progredientes, ipsius generationis opus plenius initiemur, ac tandem perficiamus. Nec deerit, Amice lector, iuncta varietati doctrina, ut tibi velut auido coniunx undique grata propinentur. Perlege, nam plenè hauries mulierum mores, discas onera conjugij, quidve boni, quidve mali hoc secum ferat, palam undique fiet. Nec semel, obiterque percurras quaecunque in Tractatu exarantur, verum saepius, & attentius; nam tua res agitur, tuaque dicitur sententia, qua vel ad perpetuas irremes conjiciaris, vel ad iucundum destineris consortium. Igitur tibi consule.

CAPVT I.

An sit nubendum.

MAXIMVS Plato, ut supra retulimus, nefas existimabat uxorem, & filios negligere, ex quibus mortale animal immortale fit. Ut proinde nuptias ex omni parte beatas censere valeamus; & verè quid uxore suauius? quae iucundior familiaritas? quod foelicius consortium? qui gratiores amplexus? qui demum meliores, ac dulciores fructus? quam qui inde germinant? Sanè meritò Phocylides.

Huius amabiles nuptiae, charae sodalis, optanda tibi sunt.

Hinc etiam Catullus nuptias sic celebravit, meritisque extulit encomijs in Talasione.

Quis Deus magis optimis

Expetendus amantibus,

Quem colant homines magis

Caelitum? o Hymenae, Hymen

A

Hymen, o Hymenae.

Nil potest sine te Venus,

Fama quod bona comprobat

Commodi capere; at potest

Te volente; quis huic Deo

Compararier ausit?

Nulla quit sine te domus

Liberos dare, nec parens

Stirpe dicier; at potest te

Te volente: quis huic Deo

Compararier ausit?

Et in alio carmine nuptiali idem;

Quid datur à Diuis foelici optatus hora?

Hymen o Hymenae, Hymen ades o Hymenae.

B

Profectò hæc omnia nuptias affabrè commendant, nosque ad coniugium satis pellicere videntur. Verum enimverò exaduerso stimulant rationes, & summorum virorum auctoritates, quæ nos à nuptijs deterrent, & auocant protinus. Quid enim? non ne in primis qui se se iungit uxori, iugo submittit caput, ligatque aurea catena collum? Nonne illecebrosis vinculis, blandisque compedibus deuinciri patitur? Quòd si libertas ex omnibus mortalibus bonis primas obtinet; utique omnes, quicunque nubant, maximum amittunt bonum, & re omnium præstantissima denudantur; hinc Eurypides in Alcest.

C

Foelices animo homines innuptos, & sine liberis.

Nam, ut Iuuenalis de uxore loquitur: *plus aloes, quàm mellis habet.* Sed præstat iam auctoritatibus fulcire sententiam. Uxor itaque cuiuscunque conditionis illa sit, siue diues, siue pauper, siue pulchra, siue deformis ducenda, minimè est; inde carmina.

Quisquis uxorem ducere deliberat, non deliberat

Rectè, nam ubi deliberavit statim ducit,

Quod malorum vitæ multorum initium est;

Nam si quis pauper pecuniosum uxorem

Duxerit, non uxorem, sed dominam habet,

Cuius famulus est. Quòd si duxerit

Nil ei afferentem dotis, iterum fit seruus:

Oportet enim deinceps, vnius loco duos alere.

Duxit aliquis turpem, non amplius iucunda est ei vita;

Formosa si ducitur, non est illa

Magis mariti sui, quàm vicinorum.

Itaque nullo modo malum cauere potest.

Quid

D

Quid clarius, magisque rationibus con-
num? Semper enim, ut colligitur, molestum, &
ingratum coniugium est; ideoque Philippides.

*Nihil est in insculta terra muliere grauius :
Noui expertus; felix ille, qui illam non
curat.*

Antiphanes autem, qui fortassis uxorem experiri
maluit, eiusque proinde callebat morosam na-
turam, exclamauit.

Infortunium extremum nuptiae sunt.

Pythagoras interrogatus, quam ob causam nu-
ptam dedisset filiam inimico; respondit, *quia
nihil ei dare poteram deterius*; & verè quid
muliere deterius? Extat enim apud Græcos pa-
remia: *πῦρ καὶ τάλαντα, καὶ γυνὴ κακὰ τρία*;
id est: *ignis, fretumque, & mulier, hæc mala
tria*; Quinimo inter hæc mala principatum tri-
buit Eurypides mulieri.

Furore multo seuit iratum mare,

Pronique fluij, & ignis acris impetus:

Inopia acerba, acerba alia quamplurima;

*Sed nil ita acerbum, & noxium, ut mulier
mala.*

Proinde Lacon quidam, qui uxorem duxerat
perpusillam, venustè dixit, quòd e malis, quod
minus, esset eligendum. Hoc autem malum,
siue aloes, melle delinita, non apparet nisi post-
quàm coniugij vincula resolvere non licet; tunc
enim amarè penitet; hinc metrum:

Similes sunt senectus, & nuptiae;

Vtraque enim consequi desideramus,

Postquàm verò nacti fuerimus, tristamur.

Quotidie videre est amantes, qui mulierem,
quam deperierant, non ita citò in uxorem duxe-
runt, quòd amoris flamma repescente illicò per-
tasum est: etenim ubi primum geniali cupidini
factum satis est, nupsisse piget, omnisque vo-
luptatis restringitur ardor. Inde Philippides,

*Dicebam tibi, ne uxorem duceres, sed sua-
uiter viueres:*

Bini sunt cum uxore iucundissimi dies,

*Alter, quo ducitur, alter, quo mortua ef-
fertur.*

Refert secundo de oratore Marcus Tullius,
quòd cum Siculo cuidam amicus quereretur, di-
cens, uxorem suam se deficiu suspendisse, respon-
dit ille: *Amabo te, da mihi ex ista arbore, quos
seram surculos*. Nec reticendum est Diogenis
dictum lepidum, qui cum vidisset aliquando, mu-
lieres quasdam ex oliua pendere, laqueo præfo-
catas: *utinam*, inquit, *& ceteræ arbores simi-
les ferrent fructus*. Idem Philosophus inter-
rogatus quando ducenda esset vxor responsum
tulit *μὴ δὲ πο μὴ δὲ ποτε*; id est iuueni nondum,
seni nunquam, Sed enim, claudite iam riuos; nec
simus adeò mulieribus infensi, ne me veluti Or-
pheum Thraciæ mulieres lapidibus obruant.

Porro his non obstantibus pro nuptijs pro-
nuncianda sententia erit.

CAPUT II.

*Quod nuptiae bonum aliquod sunt, aut saltem
necessarium malum.*

QUOD? Num dicta superius
dererrere hominem poterunt,
E quominus Generationi indul-
geat, atque adeò uxorem negli-
gat? An non potius pluris æsti-
māda erit opinio Mercurij Tris-
megisti, qui à Lactantio Firmiano inter Prophe-
tas, ob ingentem eius prudentiam, ac sapien-
tiam collocatur? Ille enim in Pymandro sic ha-
bet: *Liberorum procreationem apud Sapientes
præstans studium in vita esse, in extrema verò
omnium calamitate, & impietate eos versari, qui
absq; liberis e vita decedunt*. Quinimmo inferius
idem Trismegistus exclamat ibidem; *O Esculapi-
cum homine, qui nullos genuerit filios, nullum
habeto commercium; Supplicium enim est, ut ste-
rilis anima in corpus quoddam per iudicium mi-
gret*. Plato etiam 6. de legibus lege sanxit, ut
qui post annum trigesimum quintum non nube-
ret, multaretur & in pecunia, & in honore,
in pecunia quidem, ut drachmas centum singu-
lis annis solueret, si prædiues fuisset; si min-
diues, septuaginta, aut sexaginta; si verò medio-
cris census extitisset, triginta drachmas; drach-
ma autem denarium Romanum valet, qui con-
stat ex decem assibus; ea insuper conditione, ut
qui singulis annis non persoluisset, decuplum
deberet, cuius etiam pecuniæ exactor, consti-
tuebatur questor Deæ Iunonis, cui pecuniæ
hæc consecrabatur. Multabatur autem hono-
re, quoniam cum, qui uxorem haberent, multis
honoribus donarentur, præsertim à iuuenibus;
qui innuptus vivebat, nullum à iunioribus con-
sequebatur honorem, aut obsequium. Rursus
si fortè innuptus verberibus aliquem cedisset,
omnes quot quot adstabant, iuebantur insur-
gere contra percussorem in offensi auxilium,
alioquin timidi, ac mali ciues ex lege declara-
bantur. Tanta est igitur nuptiarum reuerentia,
& utilitas ex Platonis opinione. Nempè Gene-
ratio opus naturæ valdè proprium, ac delecta-
bile est, ut proinde sit quantumvis fœmina ma-
la, huic adherere naturæ ipsius impulsu cogantur
homines propagationis desiderio. Hinc fortè
Numa Pompilius, vir omni prudentiæ culmine
insignitus in lege duodecim tabularum edixerat
Cælibes esse prohibento. Et hac ipsa lege moni-
ti Camillus, & Posthumius censores, ut refert
Valerius Maximus de Censoria nota libro 2.
*Æra pœna nomine eos, qui ad senectutem cæli-
bes peruenerant, in ararium deferre iusserunt.*

Ite-

TRACTATUS TERTIVS.

De coniugio, siue nuptijs.

P R A E L O Q U I V M.

QUANDOQV IDEM apta generationis humane principia vir, & mulier, de quibus dictum iam satis est, non nisi per conjugalem societatem, & matrimonij honestum vinculum, liberis operam dare honestè, licetque possunt; tractatum ideo de nuptijs ex ordine instituendum censui, quatenus ab vniuersalibus semper, & ab ouo, vt fertur, ad res magis determinatas progredientes, ipsius generationis opus plenius initiemur, ac tandem perficiamus. Nec deerit, Amice lector, iuncta varietati doctrina, vt tibi velut audio conuiua vndique grata propinentur. Perlege, nam plenè hauries mulierum mores, discas onera conjugij, quidve boni, quidve mali hoc secum ferat, palam vndique fiet. Nec semel, obiterque percurras quaecunque in Tractatu exarantur, verum saepius, & attentius; nam tua res agitur, tuaque dicitur sententia, qua vel ad perpetuas irremedias coniiciaris, vel ad iucundum destineris consortium. Igitur tibi consule.

CAPVT I.

An sit nubendum.

MAXIMVS Plato, vt supra retulimus, nefas existimabat vxorem, & filios negligere, ex quibus mortale animal immortale fit. Vt proinde nuptias ex omni parte beatas censere valeamus; & verè quid vxore suauius? quæ iucundior familiaritas? quod foelicius consortium? qui gratiores amplexus? qui demum meliores, ac dulciores fructus? quàm qui inde germinant? Sanè meritò Phocylides.

Huius amabiles nuptiae, charae sodalis, optanda tibi sunt.

Hinc etiam Catullus nuptias sic celebrauit, meritisque extulit encomijs in Talasione.

*Quis Deus magis optimis
Expetendus amantibus,
Quem colant homines magis
Caelitum? o Hymenae, Hymen*

A

*Hymen, o Hymenae.
Nihil potest sine te Venus,
Fama quod bona comprobat
Commodi capere; at potest
Te volente; quis huic Deo
Compararier ausit?*

*Nulla quit sine te domus
Liberos dare, nec parens
Stirpe dicier; at potest te
Te volente: quis huic Deo
Compararier ausit?*

Et in alio carmine nuptiali idem:

*Quid datur à Diuis foelici optatius hora?
Hymen o Hymenae, Hymen ades o Hymenae.*

B

Profectò hæc omnia nuptias affabrè commendant, nosque ad coniugium satis pellicere videntur. Verum enimuero ex aduerso stimulant rationes, & summorum virorum auctoritates, quæ nos à nuptijs deterrent, & auocant protinus. Quid enim? non ne in primis qui se se iungit vxori, iugo submittit caput, ligatque aurea catena collum? Non ne illecebrofis vinculis, blandisque compedibus deuinciri patitur? Quod si libertas ex omnibus mortalibus bonis primas obtinet; vtique omnes, quicunque nubant, maximum amittunt bonum, & re omnium præstantissima denudantur; hinc Eurypides in Alcest.

C

Foelices animo homines innuptos, & sine liberis.

Nam, vt Iuuenalis de vxore loquitur: *plus aloes, quàm mellis habet.* Sed præstat iam auctoritatibus fulcire sententiam. Vxor itaque, cuiuscunque conditionis illa sit, siue diues, siue pauper, siue pulchra, siue deformis ducenda minimè est; inde carmina.

Quisquis vxorem ducere deliberat, non deliberat

*Rectè, nam ubi deliberauit statim ducit,
Quod malorum vitæ multorum initium est;
Nam si quis pauper pecuniosam vxorem
Duxerit, non vxorem, sed dominam habet,
Cuius famulus est. Quod si duxerit
Nihil ei afferentem dotis, iterum fit seruus:
Oportet enim deinceps, vnius loco duos alere.
Duxit aliquis turpem, non amplius iucunda est ei vita;*

D

*Formosa si ducitur, non est illa
Magis mariti sui, quàm vicinorum.
Itaque nullo modo malum cauere potest.*

Quid

Quid clarius, magisque rationibus con-
formum? Semper enim, ut colligitur, molestum, &
ingratum coniugium est; ideoque Philippides.

*Nihil est in inclita terra muliere grauius:
Noui expertus; felix ille, qui illam non
curat.*

Antiphanes autem, qui fortassis uxorem experiri
maluit, eiusque proinde callebat morosam na-
turam, exclamauit.

Infortunium extremum nuptia sunt.

Pythagoras interrogatus, quam ob causam nu-
ptam dedisset filiam inimico; respondit, *quia
nihil ei dare poteram deterius*; & verè quid
muliere deterius? Extat enim apud Græcos pa-
remia: *πῦρ καὶ τάλαντα, καὶ γυνὴ κακὰ ἔτι*;
id est: *ignis, fretumque, & mulier, hæc mala
tria*; Quinimo inter hæc mala principatum tri-
buit Eurypides mulieri.

*Furore multo seuit iratum mare,
Pronique fluuij, & ignis acris impetus:
Inopia acerba, acerba alia quamplurima;
Sed nil ita acerbum, & noxium, ut mulier
mala.*

Proinde Lacon quidam, qui uxorem duxerat
perpusillam, venustè dixit, quod e malis, quod
minus, esset eligendum. Hoc autem malum,
siue aloes, melle delinita, non apparet nisi post-
quam coniugij vincula resolueret non licet; tunc
enim amarè penitet; hinc metrum:

*Similes sunt senectus, & nuptia;
Vtraque enim consequi desideramus,
Postquam verò nacti fuerimus, tristamur.*

Quotidie videre est amantes, qui mulierem,
quam deperierant, non ita citò in uxorem duxe-
runt, quæd amoris flamma tepescente illicò per-
tæsum est; etenim ubi primum geniali cupidini
factum satis est, nupuisse piget, omnisque vo-
luptatis restringitur ardor. Inde Philippides,

*Dicebam tibi, ne uxorem duceres, sed sua-
uiter viueres:*

*Bini sunt cum uxore iucundissimi dies,
Alter, quo ducitur, alter, quo mortua ef-
fertur.*

Refert secundo de oratore Marcus Tullius,
quod cum Siculo cuidam amicus quereretur, di-
cens, uxorem suam se deficu suspendisse, respon-
dit ille: *Amabo te, da mihi ex ista arbore, quos
seram surculos*. Nec reticendum est Diogenis
dictum lepidum, qui cum vidisset aliquando, mu-
lieres quasdam ex oliua pendere, laqueo præfo-
catas: *utinam*, inquit, *& cætera arbores simi-
les ferrent fructus*. Idem Philosophus inter-
rogatus quando ducenda esset vxor responsum
tulit *μὴδέ πο μὴδέ πο*; id est iuueni nondum,
seni nunquam, Sed enim, claudite iam riuos; nec
simus adeò mulieribus infensi, ne me veluti Or-
pheum Thraciæ mulieres lapidibus obruant.

Porro his non obstantibus pro nuptijs pro-
nuncianda sententia erit.

CAPVT II.

*Quod nuptia bonum aliquod sunt, aut saltem
necessarium malum.*

QUOD? Num dicta superius
dererrere hominem poterunt.
E QUOMINUS Generationi indul-
geat, atque adeò uxorem negli-
gat? An non potius pluris æsti-
māda erit opinio Mercurij Tris-
megisti, qui à Lactantio Firmiano inter Prophe-
tas, ob ingentem eius prudentiam, ac sapien-
tiam collocatur? Ille enim in Pymandro sic ha-
bet: *Liberorum procreationem apud Sapientes
præstans studium in vita esse, in extrema verò
omnium calamitate, & impietate eos versari, qui
absq; liberis e vita decedunt*. Quinimmo inferius
idem Trismegistus exclamat ibidem; *O Æsculapi
cum homine, qui nullos genuerit filios, nullum
habeto commercium; Supplicium enim est, ut ste-
rilis anima in corpus quoddam per iudicium mi-
gret*. Plato etiam 6. de legibus lege sanxit, ut
qui post annum trigessimum quintum non nube-
ret, multaretur & in pecunia, & in honore,
in pecunia quidem, ut drachmas centum singu-
lis annis solueret, si prædiues fuisset; si minus
diues, septuaginta, aut sexaginta; si verò medio-
cris census extitisset, triginta drachmas; drach-
ma autem denarium Romanum valet, qui con-
stat ex decem assibus; ea insuper conditione, ut
qui singulis annis non persoluisset, decuplum
deberet, cuius etiam pecuniæ exactor, consti-
tuebatur quæstor Deæ Iunonis, cui pecuniæ
hæc consecrabatur. Multabatur autem hono-
re, quoniam cum, qui uxorem haberent, multis
honoribus donarentur, præsertim à iuuenibus;
qui innuptus vivebat, nullum à iunioribus con-
sequebatur honorem, aut obsequium. Rursus
si fortè innuptus verberibus aliquem cedisset,
omnes quot quot adstabant, iuebantur insu-
gere contra percussorem in offensi auxilium,
alioquin timidi, ac mali ciues ex lege declara-
bantur. Tanta est igitur nuptiarum reuerentia,
& utilitas ex Platonis opinione. Nempè Gene-
ratio opus naturæ valdè proprium, ac delecta-
bile est, ut proinde sit quantumuis fœmina ma-
la, huic adherere naturæ ipsius impulsu cogantur
homines propagationis desiderio. Hinc fortè
Numa Pompilius, vir omni prudentiæ culmine
insignitus in lege duodecim tabularum edixerat
Cælibes esse prohibendo. Et hac ipsa lege moni-
ti Camillus, & Posthumius censores, ut refert
Valerius Maximus de Censoria nota libro 2.
*Æra pœnæ nomine eos, qui ad senectutem cæli-
bes peruenerant, in ararium deferre iusserunt.*

Iterum puniri dignos, si quomodo de tam iusta constitutione queri sunt ausi, cum in hunc modum increparentur: natura vobis quemadmodum nascendi, ita gignendi legem scribit, parentesque vos alendo nepotum nutriendorum debito (si quis est pudor) alligauerunt, &c. Sed omnium ut primum, ita celeberrimum Spartanorum institutum fuit, apud quos, referente Nicolao Cragio libro 3. de Republica Lacedaemoniorum ex Lycurgi sancito quadruplici poena multabantur Coelibes; Prima, quod rigida hyeme vestibus denudati per forum circumducebantur. Secunda, quod ipsimet probum in se iaciebant, clamantes, iusta se poena multari. Tertia, quod a gymniciis spectaculis, & ludis, ubi virgines nude cum Ephebis decertabant, excludebantur. Quarta demum, quod honore, qui magnus debebatur senio, priuabantur. Has omnes poenas recenset in Lycurgo, & Apophthegmatis Plutarchus ijs penè verbis, ne quis rei fidem derogandam existimet. Bruma ex Magistratuum edicto iubebantur forum vestibus spoliati obire. Qui ita circuibant, accinebant in se cantionem compositam, qua fatebantur, se iusta pati, quod legibus non parerent. Ludorum nudorum spectacula interdicens Celibibus, addensque ignominiam accurate prouidit, ut ciues liberis procreandis operam darent. Honore, & cultu, quem iuuenes senioribus exhibent, priuabantur.

Est vulgata paræmia. Neque cum malis, neque sine malis; & illa etiam Aristophanis in Lystrata. Nec simul cum pestibus; nec rursus absque pestibus, viuere scilicet possumus. Etenim neque omnino mala, neque omnino bona mulier est, eius mixtæ sunt qualitates, & fortè prævalent bonæ. Hinc Metellus Numidicus disertissimus Orator cum censoriam dignitatem gereret, ideoque ad populum pro ducendis vxoribus oraret, hæc verba protulit. Si sine vxore possemus, Quiritès, esse, omnes ea molestia careremus: sed quoniam ita natura tradidit, ut nec cum illis satis commodè, nec sine illis vlllo modo viui possit, salutis perpetuæ potius, quàm breui voluptati consulendum esse, videtur. Quod non sine venustatis lepore Phocylides his carminibus declarauit.

Ex quatuor hisce animalibus natum est

Genus mulierum, cane, Apicula,
Torua sue, aut equo iubato.

Ex Equo nata agilis est, velox, discurrens,
pulchritudine præstans;

Ex torua autem sue neque mala, neque bona est:

Ex canè verò molesta, & fera est; ex Apicula autem

Benè agit rem familiarem, & nouit operari,

Cuius amabiles nuptiæ, chare sodalis, optande tibi sunt.

Porro quæ mordicis adhuc in mulierè iactata sunt, in malam potius vxorem, quàm secus concidunt; de bona siquidem Ecclesiasticus inquit capite 36. Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem, adiutorium secundum illum est, & columna ut requies: & capite 26. Mulieris bonæ beatus vir; numerus enim illorum annorum duplex, &c. Profectò in parabolis, & prouerbis apud Salomonem plura legere est, quæ mulierem bonam debitis exaltant laudibus; ut non sit ideo Terrentij in Hecyra scomma illud pronuntiandum in mulieres amplectendum:

censen, te posse

Vllam reperire mulierem, quæ careat culpa?

Quamobrem non temerè damnandum coniugium est, ut ideo Euripides.

Nil sanè deterius existit mala

Muliere; bona verò eximie nihil

Esse melius, scio &c.

Et Hesiodus idem sentit; at non omnium hic registranda sunt verba. Quibus consonat illud Cornelij Taciti in vita Tullij Agricolæ: In bona vxore tantò maior laus, quantò in mala plus culpa. Quod idem Euripides etiam dicebat.

Non omnes aut infortunati sunt in nuptijs,

Aut fortunati; calamitosus est autem qui inciderit

In malam mulierem, felix qui in bonam.

Etenim non leue solatium illud est, quod in primis suscipitur ab vxore, qua cum libere agitur, animique affectus propalantur intimè, & partim etiam communicantur; quò fit etiam pondus ipsum satis leuius. Hinc Tacitus annal. 3. iure dicebat: Reuertentibus post laborem, quod honestius, quàm vxorium leuamentum? Quod si noscere quispiam aueat, qualis nam sit vxor bona, quæque ad eius bonitatem requirantur, laconicè responsum velim, optimam vxorem illam esse, in quam conspirant vnanimè forma, probitas; nobilitas, dos; & hanc vxorem (iuuat insuper addere) peculiariter, & ex gratia à Deo tribui hominibus, ut Salomon in Prouerb. manifestis edisserit verbis: Domus, & diuitiæ dantur à parentibus, à Domino autem propriè vxor prudens. Insuper Seneca in Octauia bonam vxorem describens aiebat.

Probitas, fidesque coniugis, mores, pudor

Placeant marito.

His etiam si addatur illud Plauti in Stichos, nil aliud desiderari potest: sic enim de bonis vxoribus ibi loquitur.

Vt per orbem dum ambulent,

Omnibus os obturent, ne quis meritò maledicat sibi.

Plura quære ex Plutarcho in præceptis conubialibus, quorum fortè aliqua recensēbimus infra.

CAPVT III.

Cuius ætatis uxor esse debeat, quatenus conceptioni opportunè deferuire valeat.

A **G** E, quærat potius, cuius ætatis opportuna generationi cēsenda sit mulier, cum id plurimum ad prolem conducatur. Enimvero hac in re extant plures, variæque sententiæ. Xenophon Philosophus nuptijs decimumquartum annum dedicat, cui pariter subscribit Hesiodus ijs verbis. *Virgo autem pubescens anno decimoquarto, nubat decimoquinto.* Tunc pubescēs dicitur virgo, quum pilis ad inguina apparentibus incipiunt fluere menses; quo ipso tempore & libidinis prurigo titillat, vterusque conceptioni commodus designatur. Vult autem Hesiodus, post annum à fluore menstruo mulierem nubere debere, non autem ipsa inchoante pube, quoniam rei cuiusque principium imperfectum, ac debile est. Lycurgus Rex Lacedæmonum sapientissimus lege sanxit, ne quæ puella nuberet ante annos decem, et octo. Plato verò 11. de legibus hæc habet; pateant curiosis aures: iucunda simul, & scitu digna edicturus sum, *Conuenientiam verò ætatis ad nuptias, & e contra ludex nudos omnino mares, nudas quoque ad pubem usque fœminas conspiciens, iudicet.* Hanc Platonis legem aliquando extitisse in usu, testatur Blondus, qui in calce primi libri Romę triumphantis narrat, propè oppidum Cynthianum templum fuisse, quod dicebatur *Fortuna Virilis*, quò virgines viripotentes perductæ conuenire solerent, quas deinde templi illius sacerdos penitus nudatas vndique inspicere consueuisset, quatenus & approbaret opportunam conceptioni ætatem, & corporis vitia iudicaret apparentia. O quam libenter resolutæ viri libidinis lascium hoc sacerdotium curarent! Hoc idem planè inculcare videtur Iustinianus libro Institution. de nuptijs sub titulo: *quibus modis tutela finitur*, ubi sic habetur, *pubertatem autem veteres quidem non solum ex annis, sed etiam ex habitu corporis in masculis æstimari volebant; nostra autem maiestas dignum esse castitate nostrorum temporum existimans bene putauit, quod in fœminis etiam antiquis impudicum esse visum est, idest inspectionem habitudinis corporis, hoc etiam in masculos extendere; & ideo, sancta constitutione promulgata, pubertatem in masculis post decimumquartum annum completum illico initium accipere disposuimus, antiquitatis normam in fœminis bene positam in suo ordine relinquentes, ut post duodecimum annum completum viri potentes esse*

credantur. At iam Aristotelis examinemus sententiam, quam 7. Polit. tradit. Is igitur mulieribus præscribit ad generationem annum duodeuigesimum, & viro consonum, atque commodum; idque duplici ratione probatur; prima, quidem, quoniam si immaturis nubant, excepta inde proles imperfecta erit, & corpore etiam infimul diminuta; siquidem ante hanc ab Aristotele præscriptam ætatem neque menstruum, neque semen adeò est copiosum, nec vteri capacitas adeò ampla; At ipso decimo octauo anno hæc omnia affatim exuberant, nihilque prorsus deest, quod ad fœtus complementum, plenamque sinceritatem apud illas necessaria sunt.

B Hæc ipsa his verbis protulit nuncupato loco Aristoteles: *Quibus in ciuitatibus hoc in more positum est, ut adolescentes cum puellis coniungantur, & minus absoluta sunt, & parua corpora natorum.* Secunda ratio est, quia si ante præsignatum tempus generationi, & liberis homines operam nauent, ingens proprio corpori detrimentum inferunt; quandoquidem natura progressum præpediunt; quare non modo incrementum inhibetur, verum & magna defertur artibus imbecillitas, atque vniuerso corpori languor inferitur. Addit Aristoteles, quod iuniores plus etiam doloris in partu percipiunt pluresque vita decedunt; nam cum apud Trezenios plurimæ mulieres occumberent, & ab hoc peteretur oraculum, numenque conluceretur, hoc latum fuit responsum: *multas perisse, quod puella ante tempus nuptui darentur.*

C Et quam profectò probabiliore putemus causam, quod cursus annorum hominum breuis adeò redditus est? Eam nimirum, quod acerbe nimis contingit homines nubere; adeò ut, & sibi met imprimis, & proli nascituræ noxam inferant; sibi met quidem; quoniam proprium eneruant corpus, exhaustiunt, vitali succo denudant, spiritus dissipant, & frigiditatem mortis alumnæ comparant; inde consequitur vitius, ut semen etiam ipsum sit debilius, paucius, aquosum, nec non seignibus præditum spiritibus, & quoniam effectus assimilantur causæ, & Hippocrate libro de aere, aquis, & locis: omne animal secundum parentes nascitur à sanis, à morbois morbosum, ideoque ritè Horatius in Odis:

*Fortes creantur fortibus, & bonis:
Est in iuuenicis, est in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant Aquila columbam.*

D Fit iccirco, ut fœtus languidus, frigidus, ac minutus oriatur; tanta est autem duratio vitæ quanta caloris insiti, & primigenij mensura; debilis calor est, igitur debilis, & vita: paucifera calor, ergo & vita modica, & brevis; merito tur 7. præcitato Polit. aiebat Philosophus. *autem iuuenum coniugium incommodum libe-*

rum propagationis. Quod ab exemplo videtur idem probare, cum statim subiungit: *Cum enim in omnibus animantibus imperfecti sint iuniorum partus, ac multò etiam magis foeminarum, eorumque statura exigua, id etiam in hominibus fiat, necesse est:* Sed Aristoteles sibimet parum constans videtur; primo enim œconomicorum scribit, oportere virum vxorem ducere puellam, vt eam doceat bonos mores. Vtique sibi constat Philosophus; nam hoc loco prœmonere voluit, nil magis in coniugio aduersum, esse, quàm morum disparitatem, & mulieris ritus improbos; ac proinde optimum fore, vt vxor puella conducatur, non quidem vt illam statim ad generationis opus adhibeat, sed vt valeat bonis moribus, & suis consimilibus imbueri; quanti enim referat ad coniugij iucundè ferendum onus morum, Genijque paritas, indicat quotidianus vsus, plenèque docent scriptorum Calami.

CAP V T IIII.

Cuius ætatis ad onus coniugij subeundum eligi debeat vir.

VM dicat Aristoteles 5. de historia animalium, hominem marem vsque ad septuagesimum annum posse generare; foeminam verò non vsque ad quinquagesimum; hinc opinati sunt plerique, debere hominem tantò ætate vxori præire, quanto generatione longius procedit: ac proinde, cum viginti annorum spatium sit vir generationis muneri amplius aptus, eundem viginti annorum pariter maioriæ mulieri anteire par esse; & huius opinionis videtur esse Montanus. Verùm hæc sententia nec mihi, nec mulieribus arridet: non vtiq; his; quoniam iuuenem ætate comparem, aut saltem parum distantem excipiunt, ne potius filia, quàm vxores videantur. Haud mihi insuper arridet, siquidem id irrationabile est; significauit id nobis Aristotel. 7. illo Polit. vbi sic habet: *Spektandi sunt vir, & mulier, mas, & foemina, & vita tempus, vt eorum ætates eodem tempore concurrant, neque ita vires discrepent, vt vir etiam suscipere liberos possit, mulier non possit, aut hæc possit, ille non possit.* Porro non imus inficias, quin debeat aliquo ætatis tempore vir vxorem præire; verùm id non sine magna proportionem fieri decet, adeò vt decem circiter annos ad summum præcedere illum, conueniat; non autem viginti, vt præsignato loco traditur ab Aristotele dicente: *Quapropter anno circiter duodevigesimo collocanda sunt (scilicet mulieres) illi (videlicet vi-*

ri) septimo, & trigésimo, aut paulò ante; consonat cum Aristotele Solon quidam Poeta apud Theocritum, vbi hæc leguntur carmina.

Quarto septenario quisque præstantissimus est

Robore, ipsique viri signa virtutis edunt:

Quintus maturum iam virum nuptias moliri suadet,

Et liberorum suscipere posteritatem.

Equidem æquis animis ferre non valeo, corruptis hisce nostris tempestatibus adolescentes, ore lac redolentes adhuc, intempestiuo connubio iungi; & mediusfidius quam poterunt, nisi debilem, ac mucosam, fragilemque exerere prolem? Aristoteles de historia animalium 5. ait: *Homo incipit ferre semen circa annos bis septem, sed recipit vim genitalem circa annos ter septem.* Quibus certè verbis haud negat ille, posse ante vigesimum primum annum iuuenem opus moliri generationis: reclamaret enim quotidiana experientia; verùm significat ante hoc ipsum ætatis æuum vim seminis haudquam perfectam exiltere, itaut sinceram vndique prolem pullulare faciat: Namque iugiter còspicere est, pubescentium prolem & mucosam, & putibundam, imbecilleque viuere, nec vt proverbio dicitur, *athleticè, aut panerastice valere.* Hoc explicitè decantauit Aristoteles 7. illo Polit. ijs verbis: *vir generat ante terseptimum annum, sed debile, & imperfectum.* Quod luculentius adhuc edisserit 5. de historia animalium capite 14. vbi hæc leguntur: *Ætate etiam differunt ad coitum animalia: primum enim magna eorum parti semen non simul incipit & excerni, & posse generare; sed vis illa prolifica postea accedit; nouellorum enim in omnium animalium generibus prima emissio seminis aut infœcunda est, aut si fœcunda sit, imbecilliora tam generat, & pauciora, quod potissimum in hominum, &c.* Adde quod in proprio adolescentum corpore noxa, ac decrementum efficitur, quia, vt idem Philosophus ait: *Virorum etiam corpora magnum in crescendo detrimentum capiunt, situm, cum etiam semen augetur, Veneris rebus utantur.* Nullo itaque pacto permittatur, pubescentes connubio iungi, vxoriq; & liberis operam dare; vno enim, eodemque tempore malè cum illis agetur, & peius cum sobole. Hinc prudenter admodum Hesiodus:

Ætate matura vxorem ducito,

Neque multò minor natu triginta annis,

Ne ve multo maior. Iste enim tempestiuæ sunt nuptiæ.

At non est minus dissonum, atq; improporionatum, viros declinante ætate connubia celebrare: namque.

Turpe senex miles, turpe senilis amor.

Rursus, vt quidam non sine lepore concinit:

*Militat in teneris annis amor hospes amœ-
nus:*

Est in canicie ridiculosa Venus.

Siquidem ut primo offic. aiebat Cicero: *Luxu-
ria omni ætati turpissima, senectuti fœdissima
est.* Nec turpis duntaxat, ridicula, & fœda est
senum libido, verum etiam damnosa nimis sibi-
met, vxoribus, & filiis. Sibi quidem in primis,
quandoquidem ad corruptionem propero pede
labuntur; ideoque non immerito dicebat qui-
dam, quod puella ducta à sene potest secum fe-
retum deferre pro tumultando marito. Nam
senectus per se ipsa morbus est; quo pacto er-
go muneri coniugali obeundo sat erit? ideo Phi-
losophus quidam dicere solebat. *Si diues es, &
sanus, quandoque potes,* puta vxorem ducere.
Enimvero senescunt magis viri ynico anno, quo
cum vxoribus degant, quam decimo, si soluti vi-
uant, & nuptialem thorum nō cognoscant; Ve-
nus enim quondam à quibusdā dicebatur *Mur-
cia*, eo quod homines murcidos, idest inertes,
flaccidos, & impotentes reddat. Insuper sibi
ipsis officiunt, si nubant senes: quoniam, ut in-
quit Aristoteles toties citato loco: *liberi nec pa-
rentibus ætate multo posteriores esse debent, quia
neque senibus patribus filij gratiam referre pos-
sunt.* Nam ut Oeconomicorum idem Philo-
sophus tradit: coniunctio maris, & fœminæ in
brutis est solum prolis gignendæ gratia; in ho-
minibus verò non huius gratia solum; sed etiam
ut parentes in senio effecti impotentes iuuentur
à filiis potentibus. Non immerito igitur Iuue-
nalis in Satyris.

*merito suspecta libido est,
Quæ Venerem affectat sine viribus.*

Et quod in viros dicitur, idem in mulieres ca-
dit; quod pertinet illud prudentissimæ Saræ, cui
cum denunciatum esset, fore, ut in ipsa senectu-
te prolem exciperet, ita respondit. *Postquam
consenui, & Dominus meus vetulus est, volupta-
ti operam dabo?* Tandem illud addendum est,
quod apud Aristophanem legitur:

Δέσποιναν γὰρ γέγοντι νεώτερον γυνή. idest.

Regina si quidem mulier est sponso seni.

Noxium præterea est senum coniugium filiis,
quia semen, à quo coalescunt, spiritibus denu-
datum est; quare frigidam temperiem, atque
adeo morbosam natis inculcat; præterquam quod,
ut inquit Arist. parentes filiis subuenire non pos-
sunt. Denique damnosum simul, & ingratum est
vxoribus, quia hæc nil magis, quam senem ahhor-
rent; eò quod, ut à Luciano tractum adagiū est
Ανδρὸς γὰρ ὡς αἰὲς τοῦ κρᾶνιον. idest, *vir
senis velut vna passa cranium;* hoc est inualidū,
rugosum, & flaccidum senile corpus esse, succo
exhausto, carnibusque adesis; à quo nemini du-
bium floridæ naturæ cupidini plenè satisfieri ne-
quit. Adhuc senex vir adolescentulæ nimis in-

ensus est, stomachabilis etiam fœt ore, & putore,
atque adeo mille, quibus deu incitur, mor-
bis; nam, ut Iuuenalis de senibus loquens, aie-
bat:

*Ille humero, is lumbis, hic coxa debilis,
ambos.*

Perdidit ille oculos, & luscis inuidet.

Rursus

*senectus
Plena malis deformem, & tetrum ante om-
nia vultum,*

*Dissimilemque sui, deformem pro cute pel-
lem,*

*Pendentesque genas, & tales aspice rugas.
& infra*

Vsque adeo grauis vxori, natisque, sibi que.
Hisce autem defectibus iuuentus florida, & la-
certosa nequit se se inauctorare. Hoc dolen-
ter queritur Cornelius Gallus apud Amicam
eò quod ab illa iam senex ferri non poterat.

*Nauseat, & priscum vomitu cœu fundat
amorem,*

Imponit capiti plurima dira meo.

Inde etiam coguntur sapē ad illicita degenera-
re, & senem ad necem odisse: quantum enim
ad amorem conciliandum valeat annorum
pærilis ætas, nemo nescit, Oportet itaque, virum
à muliere haud multum ætate discrepantem e-
sse, quatenus mutua beneuolentia conseruata
atque ardentius, & iucundius incumbatur ad
generationem; ideoque audire est Euripidem in
publica scena dicentem:

Nunc iuuenes adhortor omnes,

Ne in senectute nuptias celebrent:

*Sed paulatim in iuuentute liberos pro-
creent;*

Nihil enim voluptatis habet,

Et res est mulieri inimica, vir senex.

Hic tandem non reticendum, Lycurgi Sparta-
norum Ducis, ac Legislatoris institutum, quod
pæuidens magnum receptum iri dedecus, atque
ignominiam apud senes, qui iuniores ducerent
vxores, lege sanciuir, ut liceret seni marito vx-
orem suam adolescenti commodare, quatenus in-
de prolem exciperet. Testatur id Xenophon
libro de Republica Lacedæmoniorum, & Plu-
tarchus in Lycurgo, vbi sic ait: *Postquam
matrimonio imposuit verecundiam, & temperan-
tiam, vanam illam, & muliebrem zelotypiam
seu emulationem abegit, honestum existiman-
petulantiam, & confusionem omnem excludere
liberorum verò, & procreationis communicati-
nem concedere improbens, videlicet eos, qui
velut seclusa, & ab communi usu abstracta
dibus, & bellis persequuntur.* Nam viro gra-
diori natu, cui florens ætate erat coniux, si que-
robis, & honestum charum haberet, probare
que, ius erat eam huic iungere, & quum impl-
ta esset egregio semine, sibi vendicare partum.

Verum ab hac lege excludebantur Reges, quorum vxores custodiebantur ab Ephoris vt Nicolaus Cragius tradit de Republica Lacedaemoniorum. Vt finem imponamus, opportunam in viris aetatem nostris temporibus vigintiquinque circiter annorum statuimus, in mulieribus vero decem circiter octo.

CAPVT V.

Genere, & fortuna parem uxorem ducendam esse unicuique.

NON modò aetatem comparem, in connubio eligere debemus, verum etiam generis, & fortunae similitudinem quam maxime expetere: cum enim coniuges ex duobus fiant vnum in carne vna, si partes inter se inaequales nimium sint, vir scilicet, & mulier plurimum inter se status conditione distent, compositum perfectè vnum resultare nequit; quod autem non perfectè vnum, nec perfectè verum, & bonum est; igitur coniugium erit in ijs aggregatum quoddam ex discretis, nec faelix, aut iucundum dici poterit omni ex parte. Hinc Deianira apud Ouidium:

Quam malè inaequales veniunt ad aratra iuueni

Tam iuueni magno coniuge nupta minor.

Et mox:

Si qua voles aptè nubere, nube pari.
Inter alias, quae apud Graecos, & Latinos pariter dicuntur parcmiae, vna illa nò vulgaris est. Parem uxorem ducito. Siquidem communis opinio est, inaequalia connubia inauspicatò nimis cedere. Ideo Plutarchus de liberis educandis parentes admonet, ne suis liberis vxores iungant, quae potentia, ac facultatibus praeeant; eo quòd prouerbio dicatur. *Tua sortis uxorem ducito.* Diogenes Laertius in vita Pittaci ad rem nostram refert historiam quandam, quam hic meritò registrari, par est; sic igitur enarrat: Fertur autem Sapiens ille, cum ab Atarnete adolescente compelleretur, vt moneret, vtra sibi ducenda esset vxor; duas quippe se expetere, alteram quidem opibus sibi, & genere parem; alteram vtraque in re excellentem: bacillo senum adminiculo sublato admonuisse, pergeret ad trinium Ciuitatis, quò ludendi causa pueri conueniunt, eosque consuleret, quid facto opus esset, sequereturque illorum monita. Sicque factum esse, adolescentemque illum puerorum vocibus monitum equalem sibi duxisse. Id factum Calimachus in Epigrammatis venustissime scribit.

Nuper Atarneus rogabat Pittacon hospes

Hyrradij natum, quem Mytilena tulit.

Clare Senex, gemina inuitat me teda, puella

Vna mihi par est, gente, simulq; opibus.

Altera sed praestat, tu fare, quod expedit, oro,

Ducenda in thalamos vtra mihi vxor erit?

Dixerat, ille breui elato senis arma bacillo,

Ecce, ait, hi totam rem, mihi crede, docent

Illi autem celeres scuticis leuioribus orbes Gyrabant latis in triujs pueri.

I, sequere illorum vestigia, dicit, & ille

Accedit, recinunt: tu tibi sume parem.

Hac ubi deprendit, iuuenum equis lusibus hospes

Commonitus magnis edibus abstinuit.

At tenuem modicas uxorem duxit in ades.

Ergo Dion post hac: tu tibi sume parem.

Dionemque itidem admonet facere, parem vt eligat. Videtur autem ex effectu ita dixisse; nam nobiliorem ipse duxerat Draconis filij Penthili sororem, quae illi immodicè superba erat. Nempe intolerabilis penè est mulieris fastus, si generis nobilitate, atque etiam opibus viro precellat: nam illa vti domina imperat: hic ceu despectus inseruit famulus. Hinc Iuuenalis superbiam odoratus nobilioris vxoris aiebat Satira 6.

Malo Venusinam, quam te, Cornelia, mater Gracchorum, si cum magnis virtutibus affers Grande supercilium, & numeras in dote triumphos.

Ceterum si dote magna diues mulier conducatur, imperiosa domina vir mancipatus sub saeva, ac tyrannica ditione perpetuò viuit miserè; nam vt idem Satyricus habet:

Intolerabilius nihil est, quam foemina diues.

Et Plautus in Asinaria:

Argentum accepi dote, imperium vendidi.

Siquidem vt idem addidit:

Nam, quae indotata est, ea est in potestate viri;

Dotata maculant & malo damno viros.

Meritò iccirco Plato 6. de legib. dicebat: O fili, qui ex bonis parentibus ortus est, eas nuptias contrahere deberet, quas prudentes viri honestas ducunt. Qui sanè monerent, nec pauperum fugere, neque diuitum affinitatem sectari, precipuè oportere; sed ceteris paribus pauperiorem semper honorare, cumque ipso societatem inire. Nam & ciuitati, & familijs, quae iunguntur, id conducit. O quam melius ageretur cum viris, si vxores mediocris conducerent dotis, cuius loco mores optimos, pudorem, atque pudicitiam potius reciperent; id enim facultas, & opulentia est mulieris maxima. Ideoque Horatius lib. 3. Oda 24.

Dos est magna parentum

Vir.

Virtus, & metuens alterius viri

Certo fœdere castitas,

Et peccare nefas, aut præcium mori

Hinc enim eueniret, vt pari concordia, absque imperio, dissidijs, atque rixis vndique sublatis, tranquillam viuerent vitam, moribus, & coniugis probitate apprimè felices. Id non ignorans Euripides dixerat in Rhefo:

Nolim ex potentioribus me coniugem.

Et est illud prorsus, quod inter Sapientum apophtegmata refertur: *Γάμει ἐκ τῶν ὁμοίων*, id est uxorem ex æqualibus ducito. Siquidem *ἴλιζ ἴλικα τέρωει*; id est, vt fertur Adagio; *Æqualis aequalem delectat*, vel, vt in Catone Maiore à Cicerone luculentiùs edicitur: *Pares cum paribus facillimè congregantur*. Hinc 2. Rhetoric. Arist. inquit: *In totum ea natura sese inuicem delectari, quæ genere sint coniuncta, aut similia, vt hominem homine, equum equo, adolescentem adolescente*. Atque hæc satis esse debent, si illud postremò addatur, *Lycurgum lege sanxisse, vt mulieres absque dote conducerentur eo consilio, vt ex ijs, quæ optimæ, & honestissimæ eligerentur, non autem quæ diuites; hominesque pudorem, non aurum captarent*.

CAPVT VI.

Quo anni tempore nuptia, aut connubia celebranda sint.

PVD Romanos priscæ ætatis mos erat, nuptias celebrare Martio, & Aprili mense; Maio verò penitus inhibitum fuerat. Hinc Ouidius in fastis:

Nec viduæ tedis eadem, nec Virginis apta

Tempora, quæ nupsit, nec diuturna fuit.

Hac quoque de causa, si te prouerbia tangunt,

Mense malas Maio nubere, vulgus ait. Vnde hoc? Plutarchus in Problematibus has rationes adducit: *An quòd inter Aprilem, & Iunium medius interiectus est? Quorum quum alter Veneri, Iunoni alter dicatus sit, Deabus scilicet, quæ nuptijs præsent, aut parum ante capiunt, aut parum expectant? An quòd hoc mense maximo piaculo vtuntur, effigies modo de ponte abijcientes, quum prius homines consueuissent? Vnde Flaminicam Iunonis sacerdotem tristem esse eo tempore, quippe quæ eo mense nullo cultu vtitur, nec lauatur, moris est? An quòd plerique Latinorum hoc mense mortuis parentant, et ob eam causam Mercurium quoque eodem mense venerantur, qui Maia cognominis est? An vt*

quidam dicunt, Maius à maioribus natu appellatus est, Iunius à iunioribus? Nuptijs vero accommodatior est iunior, vt inquit Euripides. Nam senectus Venerem valere sinat, ipsaque Venus senibus insensa est. Abstinenter igitur nuptijs Iunium expectantes, qui Maium deinceps excipit. Hactenus Plutarchus. Dicunt alie mulieres ideo mense Maio haud nubere, quia eo mense vmbra Remi occisi à fratre Romulo creditur apparuisse nutritio suo Faustulo, atque etiam Accæ Laurentiæ, hisque mandasse, vt suis manibus iusta persoluerent, vnde festa Remuria, seu immutata littera Lemuria instituta fuerant; ac proinde illidies nuptijs nefasti credebantur.

B Putarem tamen ego, id apud Priscos Romanos, sicuti alios plerosque ritus superstitosum fuisse; atque adeò rationabiliùs dici posse, ideo primis illis mensibus nuptias celebrari consueuisse, quia id temporis Veneri est aptissimum, siquidem, vt Virgilius in Georgicis:

Vere redit calor ossibus.

Quare vir, & mulier ad Venerem stimulantur, eo quòd sanguis dominatur, membraque affatim enutrit, vitalesque spiritus emicant magis. Vt hinc meritò Idus Aprilis apud Priscos Romanos Veneri sacræ dicerentur, inde Horatius carminum 4.

Idus tibi sunt agenda,

Qui dies, mensem Veneris marina

Findit Aprilem.

Hanc ipsam consuetudinem fuisse apud Persas, auctor est Strabo Geographiæ 15. At Maio ideo non licere; quoniam tunc æstiu calores persentiri incipiunt, in quibus Veneris vsus ablegari penitus debet; & ex hac causa neque Iunio mense par est inire coniugium; atque hæc naturales rationes esse debent. Verùm Arist. 7. Politic. Opportunum tempus ad connubia statuit hyemem. Quare hoc? An quia hyeme vir ad Venerem procliuor, & aptior est ex Philosopho? An forte tunc temporis Veneris palestra minus affert virium dispendium ob caloris vnionem? An quòd hyeme seminis copia exuberat ob dapiles cibos, quos adhibemus, eorumque perfectiorem concoctionem? vt enim habetur in Aphoristicis Hippocr. oraculis: *ventres hyeme, & vere calidissimi sunt natura, & somni longissimi; in hisce igitur temporibus alimenta plura sunt offerenda*. An quia hyeme homines, vt plurimum vacantes à negotijs generationi, & liberis commodiùs operam nauare possunt? Nam otia Venus amat; Verùm de his libro 8. vbi de tempore, Venereæ mixtioni congruo plenius agetur.

D Tandem esto parergon, Calendas Martias Romæ celebrari consueuisse matronis, quibus solis illa dies erat festiua; qua etiam mariti pro vxorum suarum salute preces, & sacrificia dijs offerebant; huc spectat illud Horatii Ode octa-

CAPVT VII.

*Qua ratione mutua inter coniuges beneuolentia
perpetuò seruari possit.*

NON æqualitas modò ætatis, Ge-
neris, & fortunæ ad amorem
stabiliendum penes coniuges exi-
gitur; verum etiam sanguinis na-
turalis conformitas, Genij, &
morum conspiratio, nec non
etiam ipsius formæ similitudo; quo spectare vi-
detur illud Titi Calphurn. in eclogis:

*Esse pares, & ob hoc concordēs viuite,
nam vos*

*Et decor, & cantus, & amor sociauit, &
etas.*

Siquidem, vt moralium libro Aristotel. non se-
mel ait *ὁμοῖον ὁμῶς φίλον*, hoc est *Simile si-
mili amicum*, eò quòd *ὁμοιότης φιλότητος μήτηρ*.
Hinc dicebat Empedocles apud Aristotelem 1.
de Anima, iccirco entelechiam, idest animam,
vnumquodque elementorum cognoscere, quo-
niam ex omnibus his elementis conflatur; immo
etiam elementorum quiduis esse, atque adeò
ex affinitate eadem cognoscere, iisdemque con-
gaudere: Empedoclis hæc sunt carmina,

*Terra quidem terra sentitur, lympbaque
lympba,*

Aetherque æthere purus, at igni noxius ignis,

*Dulcis amore Amor, atque odio funesta
simultas.*

Præterea, vt reciprocus amor, & concordia
semper apud coniuges retineatur, debent hi si-
bi adinuicem morem gerere, adeò vt velle, ac
nolle ambobus idem sit, neque vel in minimis
discrepent. At in primis necesse est, vt vir spon-
sæ nullam prorsus zelotypiæ occasionem præ-
beat; hinc enim funditus perit amor, & con-
cordia radicitus euellitur; ideo Seneca in Medea:

Nulla vis flammæ, tumidique venti

Tanta, nec teli metuenda torti,

Quanta cum coniux viduata tedis

ardet, & odit:

Idem Seneca in Hercule Oeteo maiori adhuc
energia Zelantis mulieris efferum animum, at-
que efferatum impetum sic expressit:

O quam cruentus fœminas stimulauit dolor,

Cum patuit vnà pellici, & nupta domus:

Scylla, & Carybdis Sicula contorquens freta

*Minus est timenda, nulla non melior fera
est.*

Enimuerò amoris venenum, & interitus apud

A mulierem suspicio pellicis est; quot hinc scele-
ra? quales rixæ? quæ odia insurrexerunt? san-
guine commaculati sunt thalami, mactatæ pro-
les, domus euersæ, dimissus pudor, nihil non
infame, turpe, & execrandum patratum semper
est. De Arte Amandi Ouidius lib. 2. mulierem
coniugis zelotypia æstuantem similem esse dicit
fuluo apro, dum fulmineo rotat ore canes: leæ-
næ, cum catulos lactat; viperæ, dum læditur pe-
de; & his deterior in ferrum, flammæque ruit,
his crudelior læthale vomit ore venenum. Vna
exitit nomine Tertia, Æmilij coniux, quæ tan-
tæ fuit comitatis, vt non ignorans virum suum,
Aphricæ domitorem ancillam domesticam de-
cora quidem facie impatienter adamare, atq; in
delicijs habere, rem perpetuò dissimulauit, ne
tantum virum incontinentiæ reum declararet; &
quod magis est, Æmilio mortuo, non modo ancil-
læ iniuriam non vindicauit; sed illam & manumi-
sit, et magna cum dote nuptui tradidit. At meri-
tò commendatur historiæ insigne facinus tanquã
prodigiosum, & non nisi Cornelie Matre dignum.

Narrat præterea Valerius Maximus libro 2.
capite 1. exitisse olim Romæ sacellum dicatum
Deæ Viriplacæ, in quod vir, & vxor, quoties
aliquid intercedebat iurgij, conueniebant; ibi-
que expositis ex vtraque parte querimonijs, &
petitionibus, tandem omni sedata contentione
concordes domum remeabant. O quàm foret
necessarium, vt cuique domui vnum ex his an-
necteretur sacellum. Cæterum si naturalia quæ-
dam exposcit is auxilia. Orpheus, Mizaldo re-
ferente, iubet sponsum ceruinum cornu gesta-
re: sic enim futuram perpetuam concordiam
sponsi cum sponsa, pollicetur. At longè cor-
nua: virorum enim malè sonant auribus; & ve-
reor ne mysticè sit locutus Orpheus. Idem
ipse Mizaldus auctor est, quòd si cor masculinæ
coturnicis à viro gestetur, & fœminæ à fœmina,
fore, ait. vt nec lites, nec iurgia inter illas ob-
oriri, aut spargi valeant. Vtinam vis hæc aufe-
rendi iurgia his pharmacis insideret; fortè enim
thorus semper haud streperet litigioso murmu-
re, siquidem vt Iuuenalis Satira 6. commonet.

*Semper habet lites, alternaque iurgia le-
tus,*

*In quo nupta iacet, minimum dormitur
in illo.*

Vtinam, inquam, aliquid esset in rerum natura,
quòd coniuges vnanimis redderet, eorumque
ita mentes faceret concordēs, vt nulla opus fo-
ret diuortij lege, quam vel Plato Dialogo 11.
sanxit his verbis. *Si vir, & vxor propter mo-
rum acerbicatem inuicem non conueniant, decem
viri de legum custodibus, qui medijs sint, &
decem mulieres de curatricibus connubiorum
prouideant, quorum sententia, si ita conciliati
fuerint, valida, & stabilis habeatur: sin autem
illorum animi vehementius, etiam iracundia*

fluctuant, facto diuortio, illos pro viribus quarant, qui utrisque conueniant. En quantum morum disparitas coniugum seditioni faueat. Athenis quoque, teste Plutarcho in Alcibiade, magistratus erat, qui de repudijs ius diceret, & publica auctoritate sublatis contentionibus virum vxori conciliaret. Nec insuper reticebo monitum illud, quod in epistola Iuliae, & Mallij apud Catullum foeminis inculcatur.

Nuptatu quoque, quæ tuus

Vir petet, caue, ne eneges,

Ne petitum aliunde eat.

Tandem, & esto finis, dicebat quidam, ita citra querimonias, ac tranquillè matrimonium transigi posse, si videlicet vxor cæca, surdus maritus fiat. Nec amabo quisquam paruipendat isthæc monita, si quidem non parum ad humanæ vitæ felicitatem conferunt, iuxta illud Horat. I. Carminum.

Fœlix ter, & amplius

Quos irrupta tenet copula: nec malis

Diuulsus querimonijs

Supremacitius soluet amor die.

Coniugij tanta felicitas, ac beata conditio, quâuis raro obtineatur, non est detrectanda tamen, siquidem illius consortes non pauci fuerunt.

Insolubilis namque, nec morte quidem coniugalis huius amoris exempla exstiterè plurima, vti Pantasileæ, Portiæ Romanæ, Cammæ Galaticæ, quarum meminimus alibi; At hic vnum instar omnium ex Plutarcho in Amatorio adiungam æternis dignum characteribus, & coniugum omnium mente altè reponendum. Sic ergo legitur: *Iulius, qui in Gallia defectionis auctor fuit, cum alios multos habuit, ut fieri solet, sui conatus Socios, tum Sabinum quoque, hominem non degenerem, & qui diuitijs, gloriaque omnes alios facile vinceret. Hi rebus arauis tentatis, successu caruerunt; cùmque supplicia se daturus præsentirent, partim se ipsos à vita eduxerunt, partim in fuga capti sunt. Sabino autem cateroqui facile licebat, fuga ad Barbaros facta, salutis suæ consulere. Sed uxorem duxerat optimam, nomine Emponam (Gracæ Heroidem dices) hanc cùm neque ducere secum posset, neque deferere sustineret, & ruri haberet sub terra effossas cameras, in quas reponi res vtilis possent, duobus tantum notas libertis: reliquos famulos omnes dimisit, se veneno sibi mortem consciturum simulans; duos, quos fideles norat, assumpsit, & in specus istas subterraneas descendit: misso ad uxorem liberto Martiali, qui patronum veneno extinctum, & casam villæ cum eo concrematam esse, renunciaret. Volebat enim luctu vxoris fidem facere sui, quem fingeat, interitus. Idque etiam euenit; nam ea, ut erat accepto nuncio lamentans, & eiulans in terram proiecit sese, tresque dies, ac totidem noctes sine cibo ita exegit. Quod ubi rescivit Sabinus,*

metuens, ne se prorsus vita exolueret, occultè Martialem ei significare iussit, viuere se etiam num, & occultari: rogare autem, ut adhuc aliquantulum in lugendo perseveret, accuratèque mariti interitum simulet. Tragediam huius calamitatis vxor admodum artificiosè egit: tamen noctu desiderio visendi ad maritum vtitur, ne mine obseruante, & tantum non apud inferum cum eo consuevit. Exactis septem mensibus facta spe impetranda venia veste tonsura, & capitis redimiculo ignotum redditum obujs Romam perduxit. Sed re infecta, in suam is specum redijt: ipsaque cum eo maiorem temporis partem sub terra exigens, interdum Romam iuit, amicis, & necessarijs mulieribus se visendam præbens. Et quod creditu difficillimum est, cum ijs lauans fefellit vterum gerens. Nam medicamentum, quo mulieres comam inungentes faciunt auri in morem rutilam, & fuluam, pinguedinem habet, qua caro siue fit grandior, siue rarefcit, itaque diffunditur quasi, & maior fit eius moles, hoc illa in cæteris membris vsa affatim, attollens se, & turgidum celauit ventris onus. Partus verò dolores sola ipsa pertulit leana in morem, ad maritum in foueam sese abdens, natosque duos, ut sic loquar, catulos educauit, quorum alter in Ægypto occubuit, alter nuper admodum Delphis nobiscum fuit nomine Sabinus. hæc Plutarchus. Nunquid coniugalis beneuolentiæ monumentum potest esse maius? quod enim apud Græcos vxores viris emortuis conspiciuntur, falsum à plerisque existimatur. At hæc vna verè dici potest, in atro specu, suo adhuc viuo, sed extincto credito marito confunerata. Verùm enim uerò, ne quis putet beneuolentiam inter coniuges Veneris duntaxat in illecebris, amplexuque libidinis auido collocari, & non potius in officiosa consuetudine, & quodam perpetui, atque intimi amoris vinculo consistere, audiat seueram illam sententiam Sexti à Rhodig. 16. antiq. lectionum capite 24. his verbis registratam: Sextum in sententijs dixisse, auctor Hieronymus est, adulterum esse, qui quis in uxorem suam ardentior est amator; mox subiungit: quippe in uxorem alienam omnis amor turpis est, in suam verò nimius. Sapientis est uxorem amare, sed iudicio, non affectu: libidinis pruritus rationis examine reprimendi, nec præcipientes ferri in concubitum debemus: scdus nihil, quàm uxorem amare, perinde ac adulteram. Venit in mentem historia, cuius auctor Seneca est, qui à se cognitum quendam, testatur, ornatum hominem, qui exiturus in publicum fasciæ vxoris pectus alligabat, & ne momento quidem præsentia eius carere poterat, potumque omnino nullum sibi; nisi alterius pragustatum labris vir, & vxor hauriebant, alia item pleraque, nec inepta minus facientes, in quæ improuida vitæ affectus erumpebat, origo quidem amoris honesta erat,

erat, sed nimietas deformitate non carebat.

Esto tandem *πρόσφορος*. Præcipiebatur in exodo, ne maritus denegaret uxori horam, vestem, & alimentum. Quid pro veste, & alimento intelligatur, notum est. Pro hora significatur tempus reddendi debitum iuxta illud Apostoli: *Vxori vir debitum reddat; similiter autem & vxor viro; & quidem ex hoc maximè seruatur amor coniugij*. Talmudistæ apud Hebreos nimis ridiculosè præscribunt horas, idest tempora reddendi debitum; aiunt enim, otiosos quotidie uxori debere debitum reddere: Opifices bis in hebdomada: Afinarios semel: Camelarios semel in mense: Nautas saltem bis in anno. Pape! An non ex his Heraclytus ipse rideat?

CAPVT VIII.

Problemata quedam ad nuptias pertinentia ex

Plutarcho: In quibus Gentilium ritus valde mysteriosi continentur,

& explicantur.

I.

QUID est, quòd nouæ nupta cum in matrimonium datur, ignem, & aquam iubetur attingere? An quòd in elementis, ac principijs eorum alter maris, altera fœmina locum tenet, & is principium motionis inijcit, illa verò subiecti, ac materia vim habet? An quòd ignis purgat, aqua verò lustrat; uxorem verò puram, & castam permanere oportet? An aliud potius? Quòd quemadmodum ignis sine humore, nec alitur, & ieiunus est, atque aridus; aqua verò sine calore sterilis & ignaua: sic mas, & fœmina, nisi coeant, dissuncti languescunt, & nihil efficiant necesse est? Quorum coniunctio in matrimonium coeuntibus conuictum perficit, qui deserendus non est, & omnis fortune casus communiter subeundus, etiam si nullius boni nisi ignis, & aquæ participes inter se futuri sint.

II.

QUID est, quòd nec plures, nec pauciores, sed quinque tantummodo faces in nuptijs accendunt, quas cereos appellant? An illud est, quod Varro prodidit, Imperatores tribus uti solitos esse, ædilibus plures adhiberi? Moris est autem, ut ab ædilibus, qui uxorem ducunt, faces accendant. An quòd quum plurimis in rebus numeris vtantur, tum ceteris melior, ac perfectior sit, & ad nuptias impar numerus conuenientior, atque aptior habeatur? Par enim numerus & diuisionem suscipit, & eius paritas aduersatur, ac pugnat. Impar verò omnino scindi non potest, sed si diuidatur, semper aliquid commune relinquit; ex omnibus verò imparibus

A numeris quinariis potissimum nuptialis est. Tria enim primum imparis locum tenent, duo verò paris: ex quibus tamquam ex mare, & fœmina quinariis commisceetur numerus? An illud magis, quòd cum lux generationis signum sit, mulier vero non plures, quàm quinque vno partu natura potest edere, iccirco totidem vtuntur facibus? An quòd quinque Dijs opus habere eos putant, qui matrimonio coniunguntur, Ioue adulto, Iunone adulta, Venere, Suadela, & in primis Diana, quam etiam in partu, & dolore mulieres inuocant?

III.

QUID est, quòd vir ab uxore, vxor à viro dono aliquid accipere prohibetur? An quòd, ut Solon scripsit, morientium donationes ratæ sunt, nisi quis, inquit, necessitate coactus, aut ab uxore persuasus accipiat? Necessitatem enim quasi vim afferentem, voluptatem vero quasi decipientem excepit. Sic vxorum donationes, ac virorum suspicione non caruerunt? An quòd vilissimum beneuolentiæ signum donatio sit? Dant enim & alieni, & qui non amant. Idcirco hoc dandi lanocinium ex matrimonio substulerunt, ut non mercenarium, sed gratuitum, & spontaneum sit hoc totum amare, & redamari? An quòd accipiendo corruptæ alienos admittunt, grauissimum visum est gratis suos diligere? An illud potius quòd viri, & vxoris rem communem esse oportet? Nam qui, quod datum est, accipit, is quod datum non est, id alienum esse censerit, didicit: quo fit, ut exiguum inuicem dando totum perdant.

IV.

QUID est, quòd à genero, ac socero viro, & uxori aliquid dono capere non licet? An idcirco à genero ne fortè per parentem munus ad uxorem redire videatur? A Socero autem, quòd qui nihil dedisset, eum nihil accipere par esse, visum est?

V.

QUID est, quòd nouam nuptam ipsum limen transcendere, non permittitur? An quòd qui primas mulieres rapuerunt, sic eas domibus intulerunt, non ipsæ ingressæ sunt? An eò inuita ingredi videri volunt, ubi virginitatem sunt amissuræ? An quòd potius signum est, ipsam non sua sponte domo exituram, nec relicturam esse, nisi coacta fuerit, quemadmodum vi coacta ingressa esset? Nam apud nos quoque in Bæotia currus axem pro foribus comburunt significantes, sponsam intus manere oportere, tamquam eo sublato, quod eam asportaturū fuerat.

VI.

QUID causa est, quòd sponsam introducetes iubent dicere: ubi tu Caius, ego Caias? An ita cum viro quasi depaciscitur, ut omnia communia sint; & pariter imperent, nec aliud his verbis ostenditur, nisi ubi tu dominus, ac do-

S

mus

mus compos, sic ego domus domina, atque bera? An magis propter Caiam Ceciliam honestam sanè mulierem, ac bonam vni ex Tarquinij liberis collocatam, cuius in sancti templo statua exere posita est? Inerant iam pridem & sandalia, & colus cura domestica, & industriae suae certa monumenta.

V I I.

Quid est, quod in nuptijs Talasij nomen crebro iactant? An propter lanificium, quod nos Talarum, & Talasum quasillum vocant Romani, & sponsam introducentes pellem substernunt, ipsa vero colum secum infert, & fustum, viri autem ianuam lana coronant, ac cingunt? An illud verum est, quod historici tradiderunt, adolescentem quendam in rebus bellicis strenuum, & in primis praeclarum, & alioqui virum optimum, Talasium nomine Romae fuisse: sed postea cum Romani Sabinorum filias, quae ad ludos venerant de composito rapuissent, virgo egregia specie Talasio ferebatur à popularibus quibusdam, & Talasij clientibus clamitantibus, quò tutius eam auferrent, nec quisquam accederet, qui eam abstraheret, violaretque, puellam Talasio ferri? Reliqua igitur multitudo Talasij honoris causa bonis ominibus, ac votis puellam profecuta ad Talasium deduxerunt. ex illo, quoniam nuptiae felices fuissent, solemne permansit, ut quemadmodum Graeci Hymeneum, ita Latini Talasium ominis causa in nuptijs nominarent?

V I I I.

Quid est, quod maritus primò sponsae, non in luce, sed in tenebris iungitur? An quia eum pudet, quod antequam coeat, alienam putat? An & ad propriam verecundè accedere meditans, & assuefaciens? An quemadmodum Solon scripsit, sponsam malo cydonio degustato thalamo ingredi solitam, ut primus complexus nihil strictè, aut iniucundum haberet: Sic Romanus legislator, si quid absurdum, ac deforme corpori aderat, occultavit? An calumnia quaedam, & accusatio illicitae Veneris erat, quod fiebat cum legitimis, ac iustis connubijs, pudor quidam, & verecundia adhibebatur?

I X.

Quid est, quod veteri more uxores nec molere, nec coquere permittebant? An veteris adversus Sabinos foederis memoriam colentes? Nam post filias Sabinis raptas, facta pace, & societate inita in foedere nominatim exceptum est: uxorem viro Romano nec molere, nec coquinariam facere.

X.

Cur nubentium comam hastae cuspide discernunt, ac discriminant? An signum est, prima connubia violenta, & per bellum fuisse? An statim discunt, uxores viris fortibus, & bellicosus coniuncta seuerum, & minimè effemina-

tum, & tenuem cultum, ac virilem ornatum probare, quemadmodum Lycurgus in foribus, & laquearibus domorum faciendis terebra tantum, ac securi utendum, alijs instrumentis abstinent, ratus, omnem intemperantiam, & superfluos sumptus funditus substulit? An diuortium ea re significatur, quod solo ferro nuptiae dirimenda sint? An illud magis, quod pleraque connubium pertinentia Iunoni attribuebant? Nam & hastam Iunoni consecratam esse, existimant, & eius statuae, ut plurimum hasta innixae cernuntur, & Quiritis Dea appellata est: nam quiris antiquo nomine hasta dicebatur. Hinc, & Quirim Martem nominatum esse dicunt.

X I.

Quid est, quod publicis festis veteri more virgines non nubunt, viduae nubunt? An ut Varro dicit, quod virgines cum in matrimonium dantur, doleant, mulieres verò latentur? Die autem festo omnem tristitiam, ac necessitatem abesse oportere? An quod virginibus decorum viduis verò multis praesentibus foedum nubere. Felices enim, ac faustae primae nuptiae, secundae verò tristes, ac detestandae. Pudet enim, viuis adhuc eis, quibus antea nupserant, alios accipere, mortuis autem uti quae luxerint: quò fit, ut magis quietè, quam strepitu, & deducuntium multitudine delectentur. Dies verò festi multitudinem adeò distrabunt, ut his rebus per ocium interesse non possit. An quod Sabinorum filiae virgines inter ludicrum die festo rapientes bellum excitauerunt, idcirco filias diebus festis nuptui dare omni causa noluerunt?

X I I.

Quid est, quod propinquis, & cognatis non nubunt? An quod nuptijs necessitudine augeri volunt, & ultro, citroque filias dando & accipiendo multos sibi propinquos adiungere? An quod cognatorum dissidia inter se verentur, quibus naturae iura una cum propinquitatibus tollantur? An quod mulieres propter imbecillitatem multorum, ope & auxilio egentes videbantur, & propinquis idcirco adiungere noluerunt, ut si quae à suis viris iniuria afficerentur, cognatorum opem ferrent.

D Haec erunt satis, qui plura cupit Plutarchus ipsum, & alios reuoluat; propero enim ad reliqua, ut suauiori palato philosophiae opiparum mensas delibemus, ac pleno etiam ore conuiuiamus.

CAPUT IX.

Nonnulli antiquorum ritus, ac ceremonia pene
ridicula in celebrandis nuptiis, breuibus
appensis allegorijs.

N connubijs faciendis non pa-
rum delirauit Gentilitas, quando
lenibus mille ritibus, & ludicris
ceremonijs utebantur prisca æ-
tatis homines; adeo ut ioci, vel
nugæ, quam ritus dici potius de-
beant. Quid enim? an non ridiculum existimari
debet in primis, quod sponsus, nuptias celebratu-
rus, nuces undique e domo spargebat? Quod per-
tinet illud Catulli in Epithalam. Mallij, & Iulij:

Danuces pueris iners

Concubine satis diu

Lusisti nucibus, lubet

Iam seruire Talasio,

Concubine nuces da

Quo nempe ludo monitos volebant sponfos, ut,
omissis puerilibus nugis, ad grauiora, magis-
que seria conuerterentur, ut coniugale poscit
onus. Quamuis Plinius libro 15. aliam affe-
rat causam, ob quam in nuptialibus ceremo-
nijs nuces antiquitus adhiberentur. Hæc sunt
eius verba. *Nuces iuglandes quamquam & ip-
se nuptialium fescenninorum comites, multum
pineis minores vniuersitate, eademque portione
ampliores nucleo. Necnon & honor his natura
peculiaris, gemino proiectis operimento, pului-
nati primum calicis, mox lignei putaminis.
Quæ causa eas nuptiis fecit religiosas, tot modis
fatu munito, quod est verisimilius, quam quia
cadenda tripudium, sonumque faciant.* Addit Fe-
stus Pompeius, ideo a pueris nuces spargi soli-
tas in nuptiis, ut nouæ nuptæ intranti domum
nouimariti faustum fieret auspiciam. At nugas
capite maiores.

Cimbri vngues sibi resecabant, & e sponfis al-
ter alteri in mutui consensus argumentum seg-
men mittebat. Id sine vilo mysterio factum pu-
tandum est? Sanè crediderim, idcirco inter con-
iuges apud Cimbros consueuisse vngues deman-
dari, ut significarent, omnem prorsus immun-
ditiam, ac dedecus ablegaturos se se esse, atque
etiam omnem superfluitatem dimissuros. Nisi
velimus dicere, vnguium missione communis-
se etiam inter coniuges, & sponfos vilia chara
esse debere, & accepta; neque vlla ex parte al-
terum alterius defectus, & imperfectiones auer-
sari, aut stomachari debere. Huic sententiæ
consonat illud Pythagoræ symbolum: *Vnguium,
miniumque præsegmina ne commingito*: id est,
uteruditus quidam explicat, affines, humiles,

A & abiectos cognatos noli contemnere, nec flo-
cipendas coniugis vel ipsa resegmina.

Apud Chaldaeos consuetudo erat, ut ipsa nup-
tiarum die sacerdotes domum adirent neonym-
phi, ibique ignem accenderent, qui non nisi mor-
te vtrius extingui mox debebat; & si casu vilo
vnquam tempore inueniebatur extinctus, ma-
trimonij vinculum dirimebatur: nisi tamen per
quadraginta annorum spatium conuixissent.
Mysterium huius ritus illud esse crediderim, ut
nimirum commonerent, nunquam penes coniu-
ges ignem, id est amorem, ac beneuolentiam,
restringi debere: amoris enim hieroglyphicum
ignis est; nam ignis charitas est, & ut Saluator
noster dixerat: *ignem veni mittere in terram*;
charitatem videlicet, & amicam beneuolen-
tiam.

B Apud Armenos, & Lydos, auctore Strabo-
ne, mos erat omnibus modiis detestandus, ut
nubiles virgines prostituta fierent, & sibi scor-
tando dotem compararent; deinde verò nube-
rent. Huius impuritatis alij multi populi con-
sortes extitere, ut Pomponius Mela, Iulius So-
linus, Ioannes Aubanus, Alexander Sardus, &
alij testantur.

Theutonici caput in nuptiis abradebant sibi,
sponsus videlicet sponsæ, & hæc illi. An fortè,
ut significarent, opus esse in posterum, ut ambo
coniugum vanis cogitationibus renunciarent?
capilli enim inanis cogitatus, & curæ superflua
symbolum sunt?

C Armeniæ Populis hic ritus insuper erat: Spon-
sus abscindebat sponsæ acumen auriculæ dex-
træ: hæc autem sinistræ auriculæ verticem ipsius
sponsi. Huius rei mysterium depromi forsitan
posset ex vna, aut altera harum paræmiarum;
vel ex hac videlicet: *nec aures habeo nec tango*;
quibus verbis denotatur, aliquem sic aliorum
dictis fidem prestare, ut sibi ipsi non credat; at-
que adeo sponfos, ita sibi alterum alteri fidem
prestare debere, ut alteruter proprijs auribus ni-
hil fidens, alterius quasi auribus audiat. Vel ex
hoc alio dicterio, putà: *auriculam mordicus ab-
scindere*: Quò significatur impotens odium, at-
que impatiens vindictæ cupiditas; hinc M. Tul-
lius in quadam epistola ad Quintum fratrem
aiebat: *Ad inimicitias res venisset, si cum Eser-
nino Samnite Pacideianus comparatus videre-
tur; auriculam fortasse mordicus abstulisset*; Et
sic Armeni auricularum amputatione commo-
nere voluerunt, nunquam in posterum ad id o-
dij, & vindictæ sponfos descensuros, ut hanc
sibi particulam & morderent & abscinderent;
ideoque amputare prius in nuptiarum solem-
nitate consueuerunt.

D Apud Romanos nouæ nuptæ flammeo vela-
bantur, quod erat genus veli crocei; hinc Lu-
canus: *Lutea demissas velarunt flammea cultus*;

Plinius libro 21. *Lutei video honorem in nuptialibus flammeis totum foeminis concessum.*
Et Catullus in Epithalam.

Tollite, o pueri, faces,

Flammeum videor videre. Hoc velabantur, ne ductæ ad maritum erubescerent nuptæ.

Penes Thraces sponsa tenue, & acuminatum ferrum incendebat, eoque candente caracterem aliquem ad libitum in fronte coniugis inurebat, & sic e conuerso. An ut significarent, utriusque vitam haud amplius liberam esse, sed alterius alteri deuinctam, non secus ac mancipia caracteribus obsignari solent? Etenim coniuges non amplius in propria viuunt potestate, sed vnus alteri perpetuò in auctoratus seruitium præstat; quod etiam D. Paulus edisserit.

Olim apud Romanos Nuptæ coronabantur amaraco; fortè quia ex Plinio herba hæc vuluam calefacit. Ideo Catullus:

Cinge tempora floribus

Suaue olentis amaraci.

Inter Dacas hic ritus frequens erat; sponsi amplectebantur inuicem, & vnus alteri nouum nomen imponebat. An ita consueuisse, putandum est, eo quod coniuges nouam quasi vitam initiabantur; ac proinde noua etiam nomenclatura eos nuncupari, conueniret. Verè quidem aliam, qui nubunt, vitam auspicantur; ex libera nempe seruilem, ex cælibe voluptuosam, ex tranquilla tumultuosam, ex dulci amaram, & iniucundam; ut enim M. Tullius epistola 14. ad Atticum de Quinto loquens scribebat: *A ducenda autem uxore sic abhorrens, ut libero lectulo neget, quicquam esse iucundius.* Quare Plautus in Pænulo.

Negotij sibi qui uolet vim parare, nauem, & mulierem,

Hæc duo sibi comparato.

In Regione Sicyonia à Sicyone Vrbe vetustissima Pelopponensi dicta, dum connubia celebranda erant, hic ritus præibat: sponsus vnus ex suis calceamentis uxori demittebat, & si mulier nuptijs assentiebatur, illud recipiebat, vnusque ex suis retromittebat. An ut significarent status mutationem apud ipsos faciendam esse? Nam calceos mutare, recepta paræmia à Cicerone, status conditionem immutare designat.

Apud Numidas in solemne nuptiarum coniuges in terram conspuebant, & ex spuris facto luto suos ad inuicem frontes inungebant. Quid est hoc? Nullus vel apud Barbaros ritus absque mysterio, ut puto, extitit. An hominis primam productionem ex luto, adumbrato velamine resignare volebant? An fortè, ex utroque semine foetum coagulandū, indicare; eo modo, quo ex amborum sputo lutum effingebatur? An potius ita eorum corpora ex duobus

vnus fieri debere, sicuti lutum ex duplici sputo? An insuper eo ipso luto propriam fragilitatem notare curabant, quatenus illius memores, Venereo vsu corpora haud perperam macerarent? Plures tute sensus comminiscere; mihi satis prædicti videntur.

Penes Tarentinos nymphus, dum nuptiæ peragebantur, vxoris manibus cibum assumere necesse habebat; & ex aduerso vxor e coniugis manibus; quod si fortè fortuna quicquam altere coniugibus proprijs digitis comedisset, protinus irritum fiebat connubium. An ex eo, quod alter alterius coniugis vitæ curam habere debet? alter alterius inhiare salutis?

Solon iubebat, sponsam non prius cum sponso concumbere, quam malum cotoneum delibasset: innuens, ut Plutarcho placet, primam gratiam, quæ ab ore, voceque sponsæ demanat; suauem, & benè compositam esse oportere. Hinc mos veterum, Mercurium iuxta Venerem collocare, ut innuerent, nuptialem voluptatem ratione, aptoque sermone in primis indigere.

In Lepta Lybiæ ciuitate, referente Plutarcho, ritus patrius est, ut sponsa postridie quam celebratæ sunt nuptiæ, ad sponsi matrem petitem illam mittat. At illa nec dat, nec se asserit habere; ut videlicet principio cognitis in societate nouercalibus moribus, si quid grauius posterum contingat, iniquo animo non ferat, neque succenseat. Plura, ne sim prodigus, tute lege apud Polydorum Virgilium.

Tandem non sileamus *επαύλια δώρα*, id est, dona magnifica apud Græcos, quæ postero post nuptias die sponsæ pater splendido comitatu, ac pompæ cuiusdam specie sponso adducebat; namque puer candida toga prætextatus præcedebat, facem gestans ardentem: sequebatur canistrifer; post hunc longa series asportantium, aurum, argentum, monilia, pelues, arcas, & reliquam supellectilem, cum dote ipsa. Poscis auctarium? pete ab Aliano 8. de varia historia, ubi Alexandri nuptias post victum Darium his describit: *Cum Alexander Darium superasset, nuptias sui ipsius, & amicorum celebrauit; erat autem, qui uxores ducebant nonaginta, totidemque thalami, eratque locus, ubi viri conuuebantur, lectis centum ornatus, & argentei tripes in vnoquoque positus, in Alexandri vero aureus: omnes mensæ strata purpura, & picti stragulis barbarico more, & precioso textu. Ad conuiuium quoque adhibuit suos hospites quoque e regione voluit accumbere in aula: conuiuabantur copia pedestres, nauales, equites, legationes, & peregrini Græci. Tuba signo accumbebant, eodemque, sed vario, finem adesse significabatur; quinque integros dies propter nuptias sacris operam dedit: interfuerunt etiam cantores, actoresque multi comædiarum, & tragædiarum: Indici quoque præstigiatores, qui in*

ea arte, ceteris ea tempestate praeſtabant, dicuntur affuisse.

At noſtrę ſacroſanctę orthodoxę Eccleſię ritus in fide matrimonij iungenda omnibus honeſtior eſt, ſimplicior; atque omnis prorsus ſuperſtitionis expers. Nam proclamationibus palam datis, terque repetitis in feſtiuis diebus ad hoc, vt ſi quę affinitas inter futuros coniuges intercedat, reuelari poſſit, ſolo verbo, *Volo*, indiſſolubile neſcitur vinculum Spiritu ſancto conſpirante; adeo vt duo ſint in carne vna. Quodque Deus ipſe coniunxit, homo non ſeparat.

CAPVT X.

De quibusdam Legibus veteris teſtamenti ſpectantibus ad connubia.

DE leges e diametro contrarię in veteri pagina leguntur, vna quidem in Deuteronomio, altera in Leuitico. In illa præcipiebatur, vt quando e duobus fratribus ſimul habitantibus vnus abſque liberis interiret, alter acciperet vxorem defuncti, & in ea ſemen fratris ſuſcitaret. Verba Deuteronomij cap. 25. ſunt hæc. *Quando habitauerint fratres ſimul, & vnus ex eis abſque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri, ſed accipiet eam frater eius, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui, & primogenitum ex ea filiũ nomine illius appellabit, vt non deleatur nomen eius ex Iſrael. Sin autem noluerit accipere vxorem fratris ſui, quę ei lege debetur, perget mulier ad portam ciuitatis, & interpellabit maiores natu, dicetque. Non vult frater vni mei ſuſcitare ſemen fratris ſui in Iſrael; nec me in coniugium ſumere. Statimque accerſiri eum facient, & interrogabunt. Si reſponderit, nolo eam vxorem accipere; accedet mulier ad eum coram ſenioribus, & tollet calceamentum de pede eius, ſpuetque in faciem illius, & dicet: ſic fiet homini, qui non edificat domum fratris ſui, & vocabitur nomen illius in Iſrael domus diſcalciati. Ex vi huius legis, vt puto, Bohoz accepit Ruth vxorem propinqui defuncti, vt habetur 4. Ruth, vbi ſic legitur: *Quando emeris agrum de manu mulieris, Ruth quoque Moabitidem, quę vxor defuncti fuit, debes accipere, vt ſuſcites nomen propinqui tui in hereditate ſua. Qui reſpondit, cedo iuri propinquitatis: neque enim poſſeritatem familia meę delere debeo, tu meo vtere priuilegio, quo me libenter carere, proſiteor. Hic autem erat mos antiquitus in Iſrael inter propinquos, vt ſi quando alter alteri ſuo iuri cedebat: vt eſſet firma conſeſſio, ſoluebat bo-**

Amo calceamentum ſuum, & dabat proximo ſuo; hoc erat teſtimonium ceſſionis in Iſrael, &c. Cæterum filius, qui naſcebatur ex tali coniugio, Hebręis dicebatur Iibun, qui tamen dicebatur filius fratris defuncti, & non viuentis; hic enim in vxore ſua ſuam conſerebat prolem, adeo ſicut colligit Franciſcus Georgius; qui ſecundam vxorem tenere non poterat, nec poterat facere Iibun, id eſt filium fratris. At quorſum lex iſta? num, vt habet textus, ne periret nomen fratris? An potius ne portio terrę diſtributę deueniret ad aliam familiam? Videant hæc, & iudicent ſacrę pagine doctores. Quæres, cur iuberetur expui in faciem fratris, nolentis facere Iibun? vt illi fieret opprobrium tamquam impio, & fratricidę, eo quod renueret eius ſemen ſuſcitare, in quo vita defuncti reuixiſſet. Quodeunque enim excrementum in aliquem iuiſciatur, tranſit in eius infamiam; hinc Pythagora dixerat; *Πρὸς τὸν ἥλιον τέτραμνον μὴ λαλῆν*, id eſt, *ad Solem ne mingito*, Sol autem dicebatur ab antiquis oculus Dei. In Leuitico autem capite 18. & 20. mandabatur inſicta pœna, ne quis miſceretur cum vxore fratris ſui, verba Legis ſunt. *Qui duxerit vxorem fratris ſui, rem facit illicitam; turpitudinem fratris ſui reuelauit, abſque liberis erit.* Porro hæc leges conciliantur, ſi dicatur, in vxore fratris, nomine fratris licuiſſe generare; nomine autem proprio nefas fuiſſe: aut potius dicas, fuiſſe illicitum, vbi frater mortuus iam prolem ſuſcepſiſſet.

CAPVT XI.

Præcepta aliqua connubialia ex Plutarcho ſelecta, aliquibus dilucidationibus locupletata,

DE VONIAM moraliffimus Plutarchus quadraginta nouem præcepta connubialia Poliano, & Euridici coniugibus, conſcripſit, opere prætium me facturum arbitror, ſi aliqua ex ijs, quę præſtantiora ſint ſeligam, atque hic apponam, vtiquoddam corollarium, quatenus tractatus de nuptijs & plenior, & iucundior vnicuique deguſtetur: erit igitur primum,

I.

Quemadmodum ignis in paleis, leporinisque pilis facile accenditur, ocuſque reſtinguitur, ni aliqua materia, quę ipſum foueat, & alat, adhibeatur: ita breuem amorem nouorum coniugum corporis forma inflammatum, nec durare poſſe, nec firmum eſſe, exiſtimandum eſt, ni in bonis moribus collocatus a prudentia foueatur, & animatum effectum capiat. Benè quidem Plutarchus

chus, nam statim euanescent amor, qui ad vxoris caducam pulchritudinem dirigitur solū; ideoque Iuuenalis:

*Tres ruge subeant, & se cutis arida laxet:
Fiant obscuri dentes, oculique minores,
Collige sarcinulas, dicit libertus, & exi,
Iam grauis es nobis.*

I I.

L Vnam, cum abest a Sole, lucidam, claram, que videmus: admota soli obscuratur, & occultatur. At contra modestam uxorem, oportet cum viro existentem se se maxime videndam exhibere, quum verò abest, ades custodire, ac latere. Respondet precepto monitum Horatii ad Asteriam, Gygis familiaris absentis uxorem carminum 3.

*Prima nocte domum claude, neque in vias
Sub cantu querula despice tibia,
Et te sepe vocanti
Duram difficilis mane.*

I I I.

V T speculum auro, gemmisque ornatum utilitatem nullam affert, nisi similem speciem referat: sic opulenta vxoris nullus fructus est, ni vitam, moresque præstet cum vita, & moribus viri congruentes, & consentaneos. O quam bene illud Iuuenalis Satira 6.

*Malo Venusinā, quam te Cornelia mater, etc.
Vide etiam Plautum in Aſinaria.*

I V.

L Acena Ancilla à quodam interrogata, an iam accessisset ad virum; non ego, inquit, sed ipse ad me. Hoc mea quidem sententia in hanc, matronaque esse debet, ut neque deuitet huiusmodi, nec egrè ferat incipiente marito, nec id ipsa prior tentet: ut enim hoc meretricis est, atque impudentis, sic & illud fastuosa, nec virum amantis. Hoc monumentum 5. libro sylvarum Statius inculcauit his metris:

*Nec frons triste rigens, nimiusque in moribus horror,
Sed simplex, hilarisque fides, & mixta pudori Gratia.*

V Xorem amicos proprios habere, non oportet, sed uti communibus cum viro; cum vero sit primus, & maximus Deus, quem vir censet esse colendum, solum eum cognoscere uxorem decet, curioseque religiones, & peregrina superstitiones à vestibulo domus arcenda sunt; nulli enim Deo sacra occulta, & abscondita grata sunt, à muliere si fiant. Cultus disparitas coniugum impedit societatem, & perfectæ benevolentiae inimica est.

V I.

H Elena, diuitiarum appetens, Paris voluptatum fuit: Vlyſſes vero prudens, & modesta Penelope; propterea horum connubium felix, atque optabile: at nuptiæ Paridis, & Helena malorum iliadem Græcis, & Barbaris fecerunt.

A runt. Calamitosum semper erit coniugium, cuius nexus voluptatis, vel opulentiae magis, quam virtutis vinculo neſcitur.

*Probitas, fidesque coniugis, mores, pudor
Placeant marito,* monebat in Octauia Seneca.

V I I.

S Ocrates, ut se in speculo adolescentes intuerentur suadere consueuerat, ut deformes virtute corrigerent, pulcri, ne deturparentur vitio; Matrona quoque cum in manibus speculum habet, secum ipsa dicere debet, si deformis est. Quid, ni temperans, & pudica sim? Pulchra verò, quid si præterea sim honesta? Nam deformis, si propter mores, non propter formam diligatur, veneratio quaedam accedit. Huc basilicè collimant Ouidij de medicamine faciei celeberrima illa carmina.

*Prima sit in votis morum tutela; puella
Ingenio facile conciliante placent.*

Certus amor morum est, formam populabitur etas,

Et placitus rugis vultus aratus erit.

Tempus erit, quo vos speculū vidisse pigebit,

Et veniet rugis altera causa dolor:

Sufficit, & longum probitas perdurat in eum,

*Perque suos annos hinc bene pendet amor.
Digna sanè verba christiano vate.*

V I I I.

L ysandri filiabus vestes, muliebremque mundum preciosum Tyrannus Siculus misit: ea Lysander capere noluit, fatus, hoc ornamentum debonestabit potius filias meas, quam ornabit. Sed ante Lysandrum hoc Sophocles dixit: Non est hic ornatus, o infelix, verum dedecus videbitur, tuæque insania mentis. Ornamentum enim est, ut inquit Crates, quod ornat; ornat autem, quod honestiorem mulierem facit: talem verò præstat non aurum, non smaragdus non coccineus color, sed quæcunque grauitatis moderationis, & pudoris specimen adhibent. Rectè quidem ex Plutarcho hi Philosophi aiebant. Siquidem ut Plautus habet in Mustellariis.

Postea nequicquam ornata est bene, si ornata est male.

*Et idem in Penulo adhuc melius, & elegantius.
Pulchrum ornatum turpes mores peius cernunt:*

Lepidi mores turpem ornatum facile faciunt comprobant.

I X.

Q V i nuptiali Iunoni rem faciunt diuinam cum victima fel non consecrant, sed exemptum post aram abijciunt, innuente legumlatore nunquam bilem, iramue in connubio esse oportere. Debet enim, ut vini, ita matrona austertat iucunda, atque utilis esse; non amara, v aloë, neque medicata: Sanè Plutarchus pruden

ter loquitur; ira enim sæpius repetita amorem denique extirpat radicitus. Procul, ah procul mulieris ira, de qua Iuuenalis satira 6.

minor admiratio summis

Debetur monstris, quoties facit ira nocentem
Hunc sexum, & rabie iecur incendente
feruntur
Precipites &c.

X.

Agyptijs mulieribus uti calciamentis, patrius mos non fuit, ut se se domi continerent. At pleræque fœminæ, si auratos calceos, & armillas, & femoralia demas, purpuramque, ac margaritas, domi manent. Iure quidem præceptum hoc Plutarchus inculcat; nam comptæ mulieres, & ornamentis vndique redimitæ vagari cupiunt, ut inspiciant, & inspiciantur; conuiuia, theatra, & choreas adire expetunt, unde postmodum perit, qui redire nescit, pudor, ut ait Seneca in Agamen. Hinc meritò primo de arte amandi Ouidius.

Vt redit, itque frequens longum formica
per agmen,

Granifero solitum dum vehit ore cibum.

Aut ut apes, saltusque suos, & olentia
nactæ

Pascua per flores, & thyma summa
volant:

Sicruit in celebres cultissima fœmina ludos;

Copia iudicium sæpe morata meum est.

Spēctatum veniunt, veniunt spēclentur
ut ipsæ:

Ille locus casti damna pudoris habet.

XI.

Eliensibus Phidias Venerem fecit, testudinem calcantem, indicans, mulierum esse munus, & ades custodire, & silentium: Debet autem uxor aut cum marito, aut per maritum loqui, non agrè ferens, si aliena lingua tamquam tibicen grauius loquatur. Præclarum utique præceptum, quando mulieres natura omnes loquaces effrena lingua mille pariunt noxas; nec in vxore maius vllum præter silentium desiderari potest ornamentum; Vnde Sophocles in Aiace flagellifero, Γυναιξὶ κτιστὸν ἢ στυγὴν φέρεται. id est mulierem ornat silentium, quod etiam vulgato frequentatur adagio.

XII.

Corpora, Philosophi dicunt, alia ex discretis constare, ut classem, & exercitum: alia ex coniunctis, ut domum, ac nauem: quædam unita esse, atque concreta, ut singula animalia. Fere igitur connubium, quod ex amantibus constat unitum, concretumque est; quod verò dotis, liberorumque procreandorum gratia est ex coniunctis; concumbendi causa coniugium ex discretis, quos simul habitare, non simul viuere arbitrari, quispiam possit. In omnibus omnino debent esse duo in carne vna.

XIII.

Greci, qui erant cum Cyro duces, iubeant, ut si hostes vociferantes impetum facerent, cum silentio exciperent: quòd si illi silerent, contra ipsi inuaderent cum clamore. At mulieres, quæ quidem sana mente sunt, quum irati mariti clamant, silentium agunt; quum verò silent, eos alloquuntur, & consonantes mitigant, ac leniunt. Ignem gladio ne scalpas, hoc est, ne verbis, operibusue iratum concites, lacescasque, in Symbolis monuit Pythagoras, quod præceptum dubio procul vxoribus apprimè seruandum.

XIV.

Recè Euripides accusat eos, qui lyra in poculis utuntur. Ad iram enim potius, lætumque adhibenda musica est, non insuper cantu soluere, qui in voluptatibus existunt; existimate vos igitur, errare eos, qui cum gaudio, voluptateque gestiunt, re venerea utuntur, & quum ira, dissidioque vexantur, seorsum cubant, quum tum maxime Venerem, optimum huiusmodi malorum medicum, accersere opus esset. Quam rem Poeta docet, dicente Iunone.

vestra ego iurgia soluam:

Vos & amore pares iungam, thalamoque
locabo.

XV.

Mulier quædam, cum à Philippo traberetur, Dimitte me, inquit, omnis enim mulier, sublata lucerna, eadem est. Hoc aduersus naturam adulteros, intemperantesque homines recè dicitur. Nuptam autem decet remoto lumine, non cuiusque mulieris similem esse, sed tum maxime cum corpus non videtur, modestiam, moderationem, amorem, & charitatem erga virum præferre, ac se illius esse propriam ostendere. His consonat Aristotelis monitum illud in Oeconomicis: Sit pudor in verbis, in operibus verò fas, atque honestas, nec partes quatiant sine verecundia, ac pudore; hæc enim meretrices ad mæchos pati, decet. Etenim ut contra Neæram Tullius aiebat: Meretrices quidem voluptatis gratia habemus: concubinas verò propter quotidianam corporis curationem: vxores porro ad legitimos liberos procreandos.

XVI.

Plato senes hortatur, ut iuuenes vererentur, ut & illi erga ipsos verecundiam conseruarent, ubi enim pudorem senes abijciunt, nullas in eos verecundia iuuenibus residet. Huius igitur memor maritus nihil minus vereri uxorem debet, quam si thalamus officina modestiæ, non intemperantiæ sit futurus. Qui verò voluptatibus ijs fruitur, à quibus illam coercet, nihil ab eo differt, qui uxorem cum hostibus iubet pugnare, quibus ipse se dedit. Prudens consilium; nam læso pudore apud coniuges facile est eorum periclitari pudicitiam, ideo Boetius libro 1. metro octauo:

Hic

Hic & coniugij sacrum

Castis neclis amoribus. Quam ergo imprudenter, quam stolidè coniuges illi agunt, qui nullam cum vxoribus verecundiam seruant, imo etiam gloriam aestimant, suas cum vxoribus parum honestas voluptates obloqui, illasque parum verecundè cum extraneis agere. Vtinam vtinam Romæ, imo vbique terrarum virorum leuitate, & inani ostentatione pleræque mulieres sancti pudoris iacturam non facerent. Referam hic non sine lectoris iucunditate Candaulis Lydorum Regis insignem, sed funestam historiam, qua poterit vnusquisque addiscere, quam honestè, quam verecundè, quam religiosè sint vbique res vxoriæ habendæ: sic ergo Herodotus in Clio.

Hic igitur Candaulis uxorem adamabat, eamque præ amore arbitrabatur, omnium fœminarum esse pulcherrimam. Hoc ita esse sibi persuadens apud Gygem, Dasyli filium ex satellitibus suis (erat enim is maxime ipsi acceptus, eoque ministro in rebus magis arduis utebatur) speciem vxoris supra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tempore (necesse namque erat, ei male euenire) inquit his verbis, Gyges, neque enim videris mihi fidem habere referenti de coniugis specie: quod magis incredula sunt hominibus aures, quàm oculi) fac illam conspicias nudam. Hic autem vehementer exclamans, quemnam, inquit, here, sermonem profers baudquaquam sanum, qui me iubes, inspicere heram meam nudam? Mulier exuta tunica, & verecundiam pariter exuit. Iam olim hominibus sunt honesta excogitata, unde discere debemus: ex quibus hoc vnum est: Quæ sua sint, quemque inspicere debere. Ego verò tibi fidem habeo, illam esse fœminarum omnium speciosissimam, teque oro, ne me ores illicita. Atque hæc dicendo Gyges repugnabat, pertimescens, ne quid sibi ex ea re mali contingeret. Cui vicissim ille his verbis, fidens, inquit, esto Gyges: caue timeas aut me, tamquam hoc te sermone tentantem, aut uxorem meam, ne quid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim sic ego machinabor, vt illa, ne deprehendere quidem possit, se abste fuisse inspectam. Te namque secundum fores cubiculi, in quo cubamus, quum aperte fuerint, collocabo. Vbi ergo fuero ingressus, aderit & vxor mea in cubiculum: iuxta cuius introitum sella posita est, super quam vestes illa (vt quamque exuet) reponet, se se per multum otium spectandam præbens: quæ cum à sella cubitum perget, ostendens inuicem terga, cura tibi sit deinceps, ne te per fores abeuntem conspiciat. Gyges igitur ubi effugere non potuit, fuit paratus: quem Candaulis postea quàm hora cubandi visa est adesse, in cubiculum duxit: statimque post & vxor adfuit; quam introeuntem, ac vestimenta deponentem Gyges intuitus, ubi auersa fuit illa,

A cubitum vadens, ipse e loco pronepens, foras abiit: & inter exeundum à muliere conspectus est. Hæc, vt didicit à viro, quid actum esset, neque præ pudore exclamauit, neque visa est percipisse, habens in animo Candaulum vlcisci. Apud Lydos enim, & fere apud ceteros quoque Barbaros magno probro est, etiam virum conspici nudum. Ita tunc nihil aperiens mulier, silentium tenuit. Mox autem ubi dies illuxit, quos domesticorum maxime sibi fideles intelligebat esse, quum præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum, quæ acta erant, accersitus venit: quippe qui antea solitus esset ad reginam concedere, quoties ab ea vocaretur. Vt venit, adeum his verbis mulier inquit. Nunc duabus tibi præsentibus vijs, Gyges, offero electionem in utram malis diuertere. Aut enim me pariter, ac regnum Lydorum, ubi Candaulum interfeceris, aut te ipsum continuo occumbere sic oportet: ne in omnibus Candauli obsequendo posthac scias, quæ te scire non decet: sed aut illum, qui ista consuluit, interire opus est, aut te, qui nudam me es conspicias, & illicita fecisti. Ad hæc verba Gyges primum obstupescens, postea obsecrare illam, ne se ad talem necessitatem adigeret, alterutrum eligendi. Vbi non persuadet, sed utique propositam sibi necessitatem cernit, aut interimendi herum, aut per alium pereundi, elegit, vt ipse superesset: atque ita percontans illam inquit. Quandoquidem me adigis inuitum ad herum meum occidendum, age audiam, quo pacto illum adoriemur? Excipiens illa, ex eo, inquit, loco adoriendus erit, unde illam nudam ostendit; in sopitum impetus dabitur. Posteaquàm igitur insidias instruxerunt, & nox aduenit, Gyges nihil cunctatus est, quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed necesse aut perire, aut Candaulum perimere; mulierem in thalamum sequitur, quem illa, dato pugione subter easdem fores occulit, unde postmodum iste procedens quiescentem Candaulum obtruncat, uxoreque eius, & regno potitus est. Hæc tenus Herodotus.

D Lex erat apud Lacedæmones in hunc finem, vt vi rapta sponsa à Pronuba abduceretur, atque in thoro sine lumine collocaretur; ad quam deinceps clam, sobriè, & modestissime sponsus ingrediebatur: unde illud Plutarchi in Lycurgo Sponsus non vino grauis, nec delicijs confectus, sed sobrius cum solito more in Phiditijs cœnatus esset, latenter ingressus sponsæ cingulum fouebat, eamque tollens in lecto transferebat, non longo tempore ibi commoratus abibat modestè dormiturus, ubi solitus cum reliquis iuuenibus Rem totam Plutarchus ipse claudit: inquit thalamum Scholam esse aut modestiæ, aut impuditiæ.

CAPVT XII.

Felix, atque auspicatum nuptiarum omen, earumque hieroglyphicum.

EX veterum instituto cornices in nuptijs omine auspicatissimo solitum fuit nominari; ideoque Zetes apud Hesiodum uxorem auspicato ducendam monet, si duæ cornices obuiam quoquo modo conueniantur; si verò vna tantum obseruetur, inauspicatum coniugium creditur. Huius rei fortè ratio est, quòd ex alitis huius ouis, vt Naturales tradunt, duo tantum excluduntur fœtus, mas, & fœmina vt plurimum; & si fortè ambo mares, aut fœminæ exurgant, cœlibem vitam agere dicuntur; & si rursus altera cornicum intereat, altera nunquam copulatur, sed, vt Maro dicebat:

Sola in sicca secum spatiatur arena.

Aque ex hac eadem causa duæ cornices maritalis copulæ symbolum fiunt; quo nempe mysterio Martem, & Venerem per duas cornices significabant Ægyptij, auctore Pierio. At sicuti cornicum occurfus propitijs erat, ita earundem garulitas infausta, ideoque Virgilius:

Sape sinistra caua prædixit ab ilice cornix.

Ceterum si quis nubere cogitans, vt Onirocritæ docent, lyram per somnium videat, fœlices, & concordēs nuptias inire creditur. Atqui vana hæc. Præterea apud Ægyptios numerus xvi voluptatis Hieroglyphicum erat; xxxii, vt coniugatus, nuptiarum symbolum. Item, vt scribit Pierius, maritalis vitæ indicia, proprièque similitudines catenæ sunt; Adhuc anularis digitus coniugij hieroglyphicum est. Nona nupta rursus perpuellam depingebatur apud veteres, verbenam sub auriculam occultantem, quomodo in sacro nuptiarum faciendo mulier adsistebat. Et hoc, vt existimo, pluribus de causis; vel quia herba hæc sexu distinguitur, altera enim recta dicitur, & est mas; altera supina, & est fœmina. Vel quia hæc ipsa herba columbina vocatur, ac proinde aliquo modo fecunditatem significat; ex quo, aiunt, eadem non parum columbos congaudere; vt proinde indicaretur, nuptiam fecundam esse debere; vel quia verbenæ sacra dicitur: nam ea olim apud Romanos domus purgabatur, familia lustrabatur, Iouis mensa ad sacrificium, & epulas verrebatur, & Fœciales in sacris legationibus illa coronabantur, atque adeo significaretur, nuptias rem quandam sacram esse. Vel quia aqua verbenacæ, si spargatur trichinium, lætiores conuiuas facit; & proinde nuptiarum lætitiā denotaret, & augeret;

A Vel tandem, quia ex Dioscoridis notha, verbenæ recta genitale intendit, id quod in nuptijs requiritur necessario. Has Verbenæ proprietates lege apud Dioscoridem, Plinium, & alios.

CAPVT XIII.

Quousque coniuges Generationi apti sint.

NON toto suæ vitæ curriculo vir, & mulier generationi deseruire possunt, sed vsque ad statum, quoddam à natura tempus. Verum antequam hunc statum terminum requiramus, opere præ-tium erit animaduertere, quo nam tempore generationis opus tam in viro, quàm in muliere opportunè inchoetur. Virum itaque generare posse decimoquarto anno, communis est sententia; vt plurimum tamen in eo anno generare non accidit; at potius in decimosexto, aut saltem decimoquinto. Et hoc sanè nec potest absque distinctione affirmari; Siquidem iuxta & viri, & mulieris diuersam complexionem diuersimodè etiam id accidit. Qui enim frigidam, ac segnem à natura temperiem adepti sunt, hi dubio procul in decimoquarto anno haudquam generant, sed virtus eorum genitalis ulterius prorogatur; Ex aduerso, quicunque præcalidum, fortiusque temperamentum ex utero obtinuerunt, non modo in decimoquarto, verum etiam decimotertio anno generant aliquando; quod tamen rarissimè accidit, sique fortè contingat, naturæ conatus præcox indicatur, & consequenter vitæ breuitas; namque naturæ quodcunque præmaturum opus breuem eiusdem cursum portendit; Siquidem ut decantatum axioma est: *Violentum nullum durabile*. Ex quo Marcus Cato in declamando edixit Romanæ: *Odipuerum præcoci ingenio*. Inde enim unum, aut alterum ex his consequi necesse est; aut nimirum illum in ætate matura fore imprudentem, & rudem; aut vitam breui extinctum iri, eo prorsus modo, quo quæ nimis immaturè proliferant arbores, aut citò exiccantur, ut ait Aristoteles, aut steriles euadunt; siccantur autem, quia nutrimentum transiit in semen.

Simili modo fœturæ principium in muliere est ut plurimum in decimoquarto anno, sed potest etiam eadem in decimotertio concipere, ut sæpius accidit; cuius rei ratio est, quòd multò plura ad agendum, quàm ad patiendum requiruntur; Quocirca cum uir agat, & mulier patiatur, nihil mirum si ad patiendum aliquantò ante mulier à natura disponitur; Agens autem paulò longiori spatio temporis indiget, quatenus ad actionem tempestinè progredi possit. Insuper naturæ

T æqui-

equitati consonum videbatur, ut quæ citius opus aliquod initiantur, citius etiam relinquunt, & quæ serius, diutius prorogent. Quare cum multò ante, quàm uir, uirtute genitali mulier destituatur, eadem ante etiam donari debet. At non erit fortassis ab re, miras quasdam, atque intempestiuas generationes ex classicis, & fide dignis auctoribus hic fideliter apponere; & primò quidem ex ueteri biblio intemerata monumenta producantur. Phares nonum agebat annum, cum genuit Ezron. Salomon undecim annorum genuit Roboam. Achaz autem decemnis Ezechiam procreauit. Vide secundum, tertium, & quartum Regum librum.

Refert Agatarchides, & meminit etiam Plinius libro 7. capite 2. historiarum naturalium, apud Indos populos quosdam esse, qui Mandri, & Calinga nuncupantur, quorum fœminæ quinto, & septimo anno concipiunt, quod an sit verum, sit fides penes auctores.

Phlegon de mirabilibus refert ex Cratere Antigoni Regis fratre, quòd homo quidam illi notus septem annorum spatio & puer fuit, & adolescens, & vir, & senex, & uxorem duxit, & progenerata prole mortuus. Vtique, si vera est historia, senex in septennio hic mortuus est, siquidem, ut ille ait, *Qui ad finem suæ ætatis uenit, senex moritur*.

Diuus Hieronymus, siue fuerit Diuus Gregorius, ut placet Hostiensis in decretis, asseueranter narrat, nutricem quandam, quæ cum puero decem iam annorum cubabat, quadam nocte libidinis æstu irritatam ob vini meracioris largiorem potum, infantem obscænis motibus ad libidinem induxisse, & inde concepisse.

Leonhartus Fuchsius & ipse testatur, quandam puellam nouem annorum concepisse. Confirmat hoc idem Sauonarola, auctor aliquin magni nominis, fideque dignissimus, qui scribit, se uidisse puellam nouem annorum, quæ conceperat, cui quidem euentui fidem non derogo, non solum quia refertur ab eximio viro, sed quoniam possibiliter id fieri potuit: *possibili autem posito in actu nullum sequi debet absurdum*. Siquidem ex supra deductis rationibus de viri præpropere fœcunditate ob feruidius temperamentum, mulier quoque potest uirtute genitali non parum anteire. Nam cum nono illo anno potuerint effluere menstrua, vel ob magnam caliditatem, vel ob venarum latitudinem, potuit etiam puella concipere, quoniam ad conceptionem sanguis ille necessarius est, ut habeat fœtus unde coalescere, ac nutriri. Cæterum dum excurrunt menses, semen quoque in spermaticis oculis sufficienter detineri, manifestum est; non enim natura sanguinis recrementa expelleret, nisi iam omnibus partibus alimento præstò fuisset, atque etiam prolificum semen elaborasset: sed iam quis sit ultimus generationis

terminus in hominibus, examinemus.

Aristoteles, ut ab Archisopho exordiar, docet 5. de historia animalium, hominem usque ad septuagesimum annum generare posse; mulieres autem non usque ad quinquagesimum, sed magna ex parte uiris procreandi finem esse in quinto, & sexagesimo anno; mulieribus verò circa quadragesimum quintum. Enimuerò neque hoc absque exceptione asseri debet; quandoquidem fieri potest, ut ex meliori, deterioriue temperato aliquis seu vir, seu mulier hunc terminum vel prætereat, vel non attingat: calidior enim vir dubio procul genitali uirtute diutius præditus est; quod significauit Aristoteles 8. de historia animalium, dum dixit: *Mares plurimi ad sexagesimum generant, quem si exceßerint, ad septuagesimum usque procedunt*. Eodem modo mulier maiori præpollens caliditate ulterius multo conceptionem protrahit; quod identidem significatum est ab Aristotele præcitato loco dicente: *ut plurimum menstrua desinunt mulieribus circa quadragesimum annum, & illis, quæ exceßerint tale tempus, seruantur usque ad sexagesimum, & nonnulla illo tempore pepererunt, sed ultra non possunt protrahere*. Euentus etiam plurimi Aristoteli, & rationibus fauent.

Plinius libro 7. capite 14. scribit, Volumnium quendam (Volusium alibi) natum ex matre, iam sexagesimum secundum annum excedente mater autem erat Cornelia e Scipionum familia. Idem auctor eodem libro testatur, Masinissam Regem post octuagesimum annum genuisse filium, itemque Catonem Censorium in ætate octuaginta annorum. Idem supra relatus Sauonarola tract. 6. capite 22. auctor est, Nicolaum de Pallauicinis filium à se genitum in centesimo anno excepsisse. Alexander Benedictus de curandis morbis libro 25. narrat, tempestate sua Germanum quendam nonagenarium prolem suscepisse. Valescus à Taranta uidisse se puerperam testatur, quæ sexagesimo septimo ætatis anno prolem dedisset. Cardanus libro de variet. 8. sic habet: *Albertus uidisse se, refert, mulierem in Germania, cuius primogenitus uultum quadraginta annis superabat, & statim subiungit, fieri potest, quandoquidem ad sexagenarium usque parere potest mulier*. Id comprobari potest ex Cordeo comm. 6. libri 1. Hippocratis de morbis mulieb. ubi narrat, Damiscellam quandam septuagenariam ex concitatione motu rhedæ, qua uectafuerat, abortum fecisse. Plura si cupit audis lector exempla, Marcellum Donatum adeat; qui libro 4. de medica historia mirabili, eo, quo solet ingenij candore, & eloquentiæ fluminis plurima ex clarissimis auctoribus colligit. Nec prætereundum est e sacra pagina, Abrahamum iam octogenarium ex Agare Ancilla filium genuisse Ismaelem; sed hoc fort-

nihil mirum esse debet; quandoquidem prisca
 erate octuagesimus annus erat potius etatis flo-
 ride, quam senilis, ut penes vetus testamentum
 centum leguntur monumenta; unde Moyses,
 qui annos vigintiquinque supra centum vixe-
 rat, querebatur, quod iuuenis interiret: sed
 responsum tulisse fertur, neminem impofterum
 plus esse victurum. Elyfabeth autem, quoniam
 supernaturali gratia in extremo senio concepit,
 ad rem nostram minimè facit. Omnes profectò
 recensiti casus naturæ curriculo rarissimè con-
 tingunt, quoniam, ut inquit Aristoteles, in pri-
 ma etate, in seniori, & in infirmis non est sper-
 ma; præterquam quod spiritibus algentibus, vir-
 tute oblangente, Genio marcescente, ac tan-
 dem pene flaccescente, nequaquam fit in viris
 erectio; id quod querulus dolebat Cornelius
 Gallus iam senex, quo tempore totus torpescer-
 bat, ac priapus alto sapore tenebatur; hæc sunt
 eius verba:

Mentula festorum cultrix operosa dierum,

Quondam diuitia, deliciaque mea.

*Quò tibi feruor abit, per quem feritura
 placebas?*

Quò tibi cristatum, vulniferumque caput?

*Nempe iaces, nullo ut quondam suffusa ru-
 bore.*

Pallida, demisso vertice, nempe iaces.

*Nil tibi blandicia, nil dulcia carmina
 profunt.*

Non quicquid mentem sollicitare solet.

Verum enimvero si quis cupit prolificam virtu-
 tem ulterius multò producere, rariùs utatur
 Venere; huius enim intemperato usu redditur
 semen aquosum, in quo vis genitalis seruari ne-
 quit: redditur pauciferum, quare non sat est ad
 conceptionem: redditur frigidum, atque adco-
 generationis officio ineptum. Hinc Lænius
 Lemnius asser ebat, senes multos & ualidos, &
 robustos, qui adolescentiam continenter, ac
 moderatè transegerint, ad septuagesimum an-
 num fecundo spermanere, & in concubitu per-
 agendo uiriliter substinere; idque satis experiri
 Barbantes, Gothos, & Sueuos. Addit, acce-
 pisse à Naucle ro fide digno, imperante Gustauo,
 interfuisse nuptiis viri cuiusdam annorum cen-
 tum, qui in matrimonio sponsam triginta anno-
 rum ascuerat, quiq; ex hac numerosam suscepit
 prolem. Propterea qui diutius mulceri genitali vo-
 luptate desiderat, concumbat rarò; eò magis,
 quòd proles ab ijs proditur perfectior, qui Vene-
 ris limina quotidie non calcant. O quàm magis
 presentaneum foret, homines etiam non secus,
 ac pleraque animantia tunc solum adhibere cer-
 tamen, quando prolis conceptio fieri deberet;
 & illa habita abstinere! Verum hæc alibi, sicuti
 etiam alibi proponuntur medicamina, quæ ser-
 uando diutius natium calorem, spiritusque re-
 parando vim generandi ulterius prorogant.

CAP. V. T. XIII.

De his, qui transeunt ad secundas nuptias.

VI semel nuptias celebrant, ve-
 latam excipiant prolem, nullo
 crimine infimulandi sunt: hono-
 randi potius. Memini me legis-
 se, fortè apud Plutarchum, penes
 Corinthios nuptias usque adeo
 fuisse in honore, ut innupti, & qui filios non ha-
 berent, post mortem carerent sepulchro; & ut
 supra relatum est, Mercurius ille ter magnus eo-
 rum consortium fugiendum iubebat, qui libero-
 rum generationi minus incumberent. Vtique,
 ut satis probatum supra est, frugi, castæ, ac be-
 ne moratæ mulieris inire coniugium, est magna
 felicitatis incrementum, ut Simonides in suis
 carminibus expressit lepide sic:

Ex ape creata coniugis felix vir est,

Quæ sola nulli erimini est obnoxia,

Vitamque longam, & floridam facit viro,

Charoque chara consenescit coniugi:

Fœcunda pulchra, & splendida propagini,

Interque cunctas fœminas spectabilem

Decore circum gratia ambit undique

Diuina: Segnes nec frequentat circulos,

Vbi de venereis fabulantur fœminæ.

Tales mulieres Iuppiter longè optimas,

Et singulari præditas prudentia

Præbet benignus, & fauens mortalibus.

At palinodiam recinamus. Qui post primas
 nuptias iterum sese coniugio iungunt, recti con-
 silij expertes uitam incommodam, infelicem,
 asperamque uiuunt. Proculid genus hominum,
 quorum fortè commercium magis, quàm innu-
 ptorum euitandum est. Infelix, ac miser ad-
 modum ille censendus est, qui proprio periculo
 non didicit vitare malum, arcere nefas:

Perdatur ille pessimè, qui fœminam

Duxit secundus, nam nihil primo imprecor,

Ignarus, ut puto, mali primus fuit.

Canebat Eubulus in Crisilla apud Atheneum,
 Dipnos. 13. Franciscus Petrarcha dial. 76. cum
 dialogista dixisset: *Secundas nuptias celebrabo,*
 respondit illico: *Si nosces ad liquidum, quid est*
fœmina, quòd de illa magni scribant viri, ne pri-
mas quidem nuptias celebrasses. Porro quæ in
 mulieres à pluribus dicta, aut scripta sunt prope
 modum legi, ac numerari nequeunt conuitia, &
 opprobria; nam & in prouerbum transijt. *Fæ-*
mina nihil pestilentius; quò pertinent septem
 illæ mulierum proprietates, passim decantatæ,
 videlicet eas esse, *Sanctas in Ecclesia, Angelos*
in accessu, Demones in domo, Bubones in fene-
stra, Picas in porta, Capras in horto, in lecto
facto-

factorem. Sed illa in primis maxima sunt, quæ à D. Antonino Episcopo Florentino, contra mulieres per alphabetum registrantur tertia parte, tit. primo, capite 26, videlicet: Mulier,

- A. Auidum Animal.
- B. Bestiale Barathrum.
- C. Concupiscentia Carnis.
- D. Damnosum Duellum.
- E. Æstuans Æstus.
- F. Falsa Fides.
- G. Garrulum Guttur.
- H. Herimnis Horrenda.
- I. Inuidiosus Ignis.
- K. Kalumniarum Chaos.
- L. Lepida Lues.
- M. Monstruosum Mendacium.
- N. Naufragij Nutrix.
- O. Opifex Odij.
- P. Prima Peccatrix.
- Q. Quietis Quassatio.
- R. Ruina Regnorum.
- S. Sylua Superbiæ.
- T. Truculenta Tyrannis.
- V. Vanitas Vanitatum.
- X. Xantia Xerxis.
- I. Idolorum Imago.
- Z. Zelus Zelotypus.

Nec profecto plura, nec deteriora in foemineum genus euomi poterant maledicta, quæ omnia ab ipso Diuo Antonino citato loco pluribus declarantur, ac dilatantur; videat Ginomastix. Quo pacto igitur sana mente quis ad secundas nuptiarum illecebras proficiscatur? Quod si primis accedunt & rixæ, & mala, & incommoda mille, quid in secundis adueniet? Benè quidem Petrarcha Dialogo præcitato dicebat; *Si non satis à primis depressus es, ad secundas nuptias procede*. Malè, ac deterius cum ijs actum esse, putandum est, qui vel ex praua consuetudine, vel ex ferina incontinentia duas, et plures simul conducunt vxores. Heu miseri! quæ iuga infasta subeunt? Nunquid vna seruitus leuis erat, quod compedes multiplicant, & catenas? Socrates duabus iunctis vxoribus inquietissimam degebat vitam: altera iunior illicanos crines e capite, & barba eradicabat; altera senior nigros omnes auerruncabat; adeo vt infelix Philosophus breui tempore vndequa; depilis euaserit. Apud quasdam nationes vnica vxor pluribus erat satis, imo omnibus eiusdem gentilitij deferuebat; vtique leuius onus, ac tolerabilior seruitus hæc poterat existimari; Siquidem vnum bonum vni non est satis; vnum malum pluribus obesse, ac multos afficere potest. At quæres, cur antiquis tot vxores concederentur, nobis

autem vna tantummodo? Fortè vt à principio humanum genus diminutum ocyus augetur, vxorum multitudo permittebatur; sed etiam ob origine mundi, licet pluribus misceri mulieribus ad prolem conferendam fas esset; vna tamen duntaxat erat legitima, & propria vxor, quod colligitur ab ijs verbis: *Vnica est columba mea, vnica est electa mea*. Ceterum ex Auctore Operis imperfecti, quod D. Chrysostomo tribuitur homilia 32, in Matthæum, illud postremo lubet adiungere, quod nuptiæ secundæ sunt ex traditione Apostoli ob incontinentiam hominū, secundum autem veritatis rationem verè fornicatio sunt; sed dum, permittente Deo, publicè, & licenter committitur, fit honesta fornicatio. verba sunt illa penè, *Secundam quidem accipere, secundum præceptum Apostoli est: secundum veritatis autem rationem verè fornicatio est; sed dum, permittente Deo, publicè, & licenter committitur, fit honesta fornicatio*.

Hoc ipsum registratur in Decretis 31, quæst. 1, vbi Rubrica: *Secundum veritatis rationem fornicari conuincitur, qui secundam duxerit vxorem*. Verus autem Chrysostomus eadem homilia sic habet: *Quod præcipimus, semper placet; quod autem permittimus, nolentes præcipimus*. Atqui Diuus Hieronymus libro 1, contra Iouinianum rem luculentius his penè verbis enunciat: *Vbi numerus maritorum est, ibi vix, qui propriè vnus est, esse delictum*. Vna costa à principio in vnā vxorem versa est (& erunt, inquit, duo in carne vna) non tres, neque quatuor, alioqui non iam duo, sed plures. Primus *Lamech sanguinarius, & homicida vnā carnem in duas diuisit vxores: fratricidium, & bigamiam eadem cataclysmi deleuit pœna*. Plura adhuc ibidem Hieronymus habet. Præterea in edicto vnionis sub Constantino Porphyrogenito Imperatore, relato à Theodoro Balsamone in Nomocanone Photij, multa ad rem hanc facientia leguntur; vt illa imprimis; quod scilicet quartum matrimonium sit omnino reiiciendum, & qui in eo permanserit excommunicari debeat, quod tertium matrimoniū permittatur, ceu inquinamentum quoddam, & fordes in angulo posita. Insuper quod qui triginta, vel quadraginta annos natus tertias nuptias celebrat, præsertim si ex priore vxore liberos susceperit, ad quintum Sacramenti perceptione priuetur. Atque nunc pia Mater Ecclesia non tam rigide in bigamos, trigamosque insurgit; verum tacite permittit, ne maius aliquod consequatur absurdum. Ad hæc autem, quæ ultra messem meam videri possunt, Pater Melchior Inchofer e Societate Iesu Theologus, & Mathematicus eximius, vique eruditissimus, viam aperuit, cuius consuetudinem subire mihi contigit, cum, ipso arbitrio Messana ciuitas me ad Medicinæ sublimiorem Cathedram aduocauit.

CAPVT XV.

Cento nuptialis Aufonij.

APE! lector amice, pollicitus tibi
sum iucunditatem, atque au-
rium oblectamentum, ne te
legendo irreperet fastidium. Li-
ber est in fine: exodium faciat
Aufonius suo nuptiali centone,
nō illepidō quidem; id vbi præsatus ero cum ipso
auctore:

Ridere, nil ultra expeto.

Cœna nuptialis.

Expectata dies aderat, dignisque hymenais
Matres, atque viri, iuuenes ante ora pa-
rentum

Conueniunt, stratoque super discumbitur
ostro,

Dant famuli manibus lymphas, onerantque
canistris

Dona laborata Cereris, pinguisque serina

Viscera tosta ferunt, series longissimarum,

Alituum, pecudumque genus, capraque

sequaces:

Non absunt illic nec aues, hadique petulci,

Et genus aquoreum: dama, ceruique fugaces

Ante oculos, interque manus sunt mitia-

poma.

Postquam exempta fames, & amor compres-

sus edendi,

Crateras magnos statuunt, Bacchumque mi-

nistrant:

Sacra canunt, plaudunt choreas, & carmi-

na dicunt;

Nec non Threicius longa cum veste sacerdos

Obloquitur numeris septem discrimina vo-

cum;

At parte ex alia biforem dat tibia cantum,

Omnibus una quies operum, cunctique

relictis

Confurgunt mensis, per lumina leta fre-

quentes

Discurrunt: variantque vices, populusque,

patresque,

Matronæ, pueri; vocemque per ampla vo-

lutant

Atria, dependent lychni laquearibus aureis,

Descriptio egredientis sponsæ.

Tandem progreditur Veneris iustissima cura

Iam matura viro, iam plenis nubilis annis,

Virginis os, habitumque gerens, cui pluri-

mus ignem.

Subiecit rubor, & calefacta per ora cucurrit

Intentos voluens oculos, vritque videndo.

Illam omnis tectis, agrisque effusa iuuentus,

Turbæque miratur matrum: vestigia primi

Alba pedis, dederatque comam diffundere

ventis,

Et picturatas auri sub tegmine vestes,

Ornatus Argivæ Helena.

Cœlicolis, et quanta solet Venus aurea cōtra,

Talis erat species, talem se lata ferebat

Ad soceros, solioque altè subnixa resedit.

Descriptio egredientis sponsi.

At parte ex alia foribus se se intulit aitis

Ora puer prima signans intensa iuuenta

Pictus acu chlamydem auratam, quam plu-

rima circum

Purpura: Meandro duplici Mœlibæa cu-

currit,

Et tunicam molli mater, quam neuerat auro.

Os, humerosque Deo similis, lumenque

iuventa,

Qualis, vbi Oceani persusus Lucifer vnda

Extulit os sacrum Cælo, sic ora ferebat,

Sic oculos, cursuque amens ad limina tendit.

Illum turbat amor, figitque in Virgine

vultus,

Oscula libauit, dexteramque amplexus in-

habuit.

Oblatio munerum.

Incedunt pueri, pariterque ante ora pa-

rentum

Dona ferunt, pallam signis, auroque ri-

gentem

Munera portantes, aurique, eborisque

talenta,

Et sellam, & pictum croceo velamen

acantho.

Ingens argentum mensis, colloque monile

Baccatum, & duplicem gemmis, auroque

coronam.

Olli serua datur, geminique sub vberè nati

Quattuor hinc iuuenes, totidem innuptæque

puella,

Omnibus in morem tonsa coma: pectore

summo

Flexilis obtorti per collum circulus auri.

Epithalamium vtrique.

Tum studio effusa matres ad limina ducunt,

At chorus equalis pueri, innuptæque puella

Verfibus incomptis ludunt, & carmina

dicunt.

O digno coniuncta viro gratissima coniux

Sis

Sis felix: primos Lucina experta labores
Et mater, cape Mæonij carchesia Bacchi.
Sparge, marite, nuces, cinge hac altaria victa,
Flos veterum, virtusque virum tibi duci
tur vxor,

Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulchram faciat te prole pa-
rentem:

Fortunati ambo: si quid pia numina possunt,
Viuite felices, dixerunt, currite fufis
Concordes stabili fatorum numine Parca.

Ingressus in cubiculum.

Postquam est in thalami pendentia pumice
tectâ.

Peruētum, licito tandem sermone fruuntur,
Congressi iungunt dextras, stratisque re-
ponunt.

At Cytherea nouas artes, & pronuba Iuno
Sollicitat, suadetque ignota laceffere bella.
Ille ubi complexu molli fouet, atq; repente
Accepit solitam flammam, lectumq; iugalem;
O virgo, noua mi facies, gratissima coniux,
Venisti tandem mea sola, & fera voluptas:
O dulcis coniux non hac sine numine Diuum
Proueniunt, placido ne etiā pugnabis amor?
Talia dicentem iam dudum auersa tuetur,
Cunctaturque metu, telumque instare tre-
misceit,

Spemque, metumque inter, funditque has
ore loquelas:

Per te, per qui te talem genuere parentes,
O formose puer, noctem non amplius vnâ
Hanc tu, oro, solare inopem, & miserere
precantis.

Succidimus non lingua valet, non corpore
notâ

Sufficiunt vires: nec vox, nec verba se-
quuntur.

Ille autem, causas nequicquâ neētis inanes;
Præcipitatque moras omnes, soluitque pu-
dorem.

Imminutio.

Postquam congressi sola sub nocte per um-
bram,

Et mentem Venus ipsa dedit, noua prelia
tentant.

Tollit se arrectum: conātem plurima frustra
Occupat os, faciemque pedem pede feruidus
urget.

Perfidus alta petens: ramum qui veste
latebat

Sanguineis ebuli baccis, minioque ru-
bentem.

Nudato capite, & pedibus per mutua nexis
Monstrum, horrendum, informe, ingens,
cui lumen adeptum.

Eripit à fœmore, & trepidanti feruidus
instat.

Est in secessu tenuis, quo semita ducit
Ignea rima micans, exhalat opaca mephitim,
Nulli fas casto sceleratum insistere limen.

Hic specus horredum tali sese balitus arctis
Faucibus effundens nares contingit odore.

Huc iuuenis nota fertur regione viarum,
Et super incumbens nodis, & cortice crudo

Intorquet summis ad nixus viribus hastam:
Hæsit: virgineumq; altè bibit acta cruorem,

Insonuere caua, gemitumque dedere ca-
uerna;

Illam manu moriens telum trahit, ossa sed inter
Altius ad viuum perfedit vulnere mucro.

Ter sese attollens, cubitoque innixa leua-
uit,

Ter reuoluta thoro est: manet imperterra-
tus ille,

Nec mora, nec requies: clauumque affi-
xus, & hærens

Nusquam amittebat: oculosque sub astra
tenebat,

Itque, reditque viam toties, uteroque re-
cusso

Transadigit costas, & pectine pulsat ebur-
no

Iamque ferè spatium extremo, fessique sub ip-
sam

Finem aduentabant: tum creber anbelitus
artus,

Aridaque ora quatit, sudor fluit undique
riuis:

Labitur exanguis, destillat ab inguine
virus.

Finis Secundi Libri Geneanthropeia Io. Benedicti Sinibaldi.

SYLLABVS

TRACTATVVM, ET CAPITVM, quæ in præcedente secundo libro Geneanthropeia continentur,

Numeri columnas denotant; solum in principijs Tractatum
paginam indigitant,

TRACTATVS PRIMVS.

- De ratione sexus. pag. 105.*
Cap. I. *De hominis eminenti perfectione,
ac diuina propemodum excellentia.* col. 107.
Cap. II. *An vir, & mulier accidentaliter
tantum, & per sexum differant.* 111.
Cap. III. *An femina sit mas lesus, occasiona-
tus, & monstrum Naturæ, ut videtur
significare Aristoteles.* 113.
Cap. IV. *An sint Hermaphroditi, & Andro-
gyni.* 118.
Cap. V. *Num intendatur à natura Herma-
phroditus, & quomodo generetur.* 122.
Cap. VI. *An potuisset natura melius utrun-
que sexum indiuisum producere, ita
ut omnes essent Androgyni; & an
Adam statim creatus fuerit Herma-
phroditus.* 128.
Cap. VII. *An possit immutari sexus, ita ut
mulier degeneret in virum, vel e con-
trario.* 134.
Cap. VIII. *Qua ratione, quibusue causis con-
tingat sexus immutatio.* 136.
Cap. IX. *An etiam bruta, & plantæ specifice,
vel iuxta sexum immutentur.* 140.
Cap. X. *In quo sexu natura maiorem pul-
chritudinem pingat.* 144.

TRACTATVS SECVNDVS.

- De salaci complexione, & naturis
Epicataphoris. pag. 149.*
Cap. I. *De Satyris, & Silenis, Faunisque,
aut Aegipanibus: necnon Tritonibus,
& Nereidibus.* col. 149.
Cap. II. *Quid sit dicendum de Priapo, & cur
mutone rigido pingeretur.* 154.
Cap. III. *De Genio Veneris.* 156.
Cap. IV. *Homines, an bruta salacioris na-
tura sint.* 159.

- Cap. V. *Viro, an mulieri maior insit sala-
citas.* 164.
Cap. VI. *Cur viri magis hyeme, mulieres ma-
gis æstate libidine ferantur.* 167.
Cap. VII. *Quanam inter mulieres mollior sit,
aut petulantior.* 169.
Cap. VIII. *Humana salacitatis indicia ex tem-
peramento, ætate, habitu, & regione.* 172.
Cap. IX. *Procliuitatis ad Venerem notæ ex
corporum statura, colore, partium
conformatione, pulchritudine, viribus
atque anni tem-pore.* 178.
Cap. X. *Salacitatis Epiphenomena ex cor-
poris morbosis affectibus.* 183.
Cap. XI. *Petulantis naturæ argumenta ab
incessu, moribus, ministerio, voce,
& sermone; corporis, & vestimento-
rum cultu, capillamento; unguentis,
& odoribus, aiuitijs, & otio.* 191.
Cap. XII. *Præseruida, salacisque naturæ Phy-
siognomonici characteres, breuissima
epitome comprehensi.* 198.
Cap. XIII. *An sint ulla metaposcopica salacita-
tis hominum indicia.* 205.
Cap. XIV. *De Neuis petulantiam, & libidinem
redolentibus.* 206.
Cap. XV. *An sint lasciuia chiromantica li-
neamenta quæpiam.* ibid.
Cap. XVI. *An sint aliquæ libidinosa comple-
xionis notæ Astrologica.* 208.
Cap. XVII. *De Malthacia, seu virorum molli-
cie, quam nonnulli hereditariam affe-
ctionem existimant.* 212.
Cap. XVIII. *Quæ nam inter brutorum genera
maiori libidine turgeant, ac primò de
animalibus terræ.* 214.
Cap. XIX. *De quorundam piscium refractaria
salacitate.* 221.
Cap. XX. *De auium quarundam indomita, ac
multiuaga luxuria.* 224.

De coniugio, siue nuptijs. pag. 253.

- Cap. I. *An sit nubendum col. 253.*
 Cap. II. *Quod nuptiae bonum aliquod sunt, aut saltem necessarium malum. 256.*
 Cap. III. *Cuius aetatis uxor esse debeat, quatenus conceptioni opportunè deferuire valeat. 259.*
 Cap. IV. *Cuius aetatis ad onus coniugij subeundum eligi debeat vir. 261.*
 Cap. V. *Genere, & fortuna parem uxorem ducendam esse unicuique. 265.*
 Cap. VI. *Quo anni tempore nuptiae, aut connubia celebranda sint. 267.*
 Cap. VII. *Qua ratione mutua inter coniuges beneuolentia perpetuò seruari possit. 269.*
 Cap. VIII. *Problemata quaedam ad nuptias pertinentia ex Plutarcho: In quibus Gen-*

tilium ritus valde mysteriosi continentur, & explicantur. 273.

- Cap. IX. *Nonnulli antiquorum ritus, ac caeremoniae penè ridiculae in celebrandis nuptijs, breuibus appensis allegorijs 277.*
 Cap. X. *De quibusdam Legibus veteris testamenti spectantibus ad connubia 281.*
 Cap. XI. *Praecepta aliqua connubialia ex Plutarcho selecta, aliquibus dilucidationibus locupletata. 282.*
 Cap. XII. *Felix, atque auspicatum nuptiarum omen, earumque hieroglyphicum 289.*
 Cap. XIII. *Quousque coniuges Generationi apti sint, 290.*
 Cap. XIV. *De his qui transeunt ad secundas nuptias. 294.*
 Cap. XV. *Cento nuptialis Ausonij. 297.*

IO. BENEDICTI
SINI BALDI
LEONISSANI

Archiatři, & Professoris Romani.

GENEANTHROPEIAE,

idest

DE HOMINIS GENERATIONE:

LIBER TERTIVS.

De virilibus Instrumentis ad humanam Genera-
tionem opportunè paratis.

Ad Illustriss. & Reuerendiss. D.

D. ALPHONSVM COMITEM
Gonzagam Archiepiscopum Rhodiensem.

 tandem studiorum meorum, Illustrissime, & Reueren-
dissime Antistes, messis prima sub Estensibus auspicijs
lecta, in Vrbe tanquam in amplissima Orbis area exponi-
tur triturada. Scio non defuturos flagellatores multos,
ac ventilatores; Attamen quò plus ingeniorum tribul's
agitata, eò paleis, & aristis exempta magis litteratorum
horrea celerius merebitur, & consequetur etiam faci-
lius: immo si æqui, & periti non desint Æstimatores,
maiori quoque precio suo tempore æstimabitur. Te propterea vnum, Illustris-
sime, & Reuerendissime Præsul, pro meis frugibus Æstimatorem, & Iudicem
implex interpello; nec sanè poteram aut æquiozem, aut sapientiozem nan-
sci. Et quale nimirum precium sperare non poterit litteraria merces a sum-
mo litterarum Patrono, ab Heroe munificentissimo, ab Antistite sapientissi-
mo; ab vno demum Alphonso Gonzaga, auitę generositatis splendore ful-
gentissimo, qui magnitudine animi, vultus maiestate, & liberalitatis gloria
Sum-

Summis Regibus equiparatur? Ex his profecto, & alijs virtutum tuarum insignibus, Antistes amplissime, sepius mecum ipso arbitratus sum, te non fortuito, sed consulto Rhodi Archiepiscopum renunciatum fuisse. Nam quemadmodum, Solino auctore, nunquam ita Coelum atris nubibus obtegitur ut in Sole Rhodos non sit: ita nulla auersae fortunae caligo, nulla rerum humanarum turbulenta conditio Originis, virtutumque tuarum coruscans lumina obumbrare, & infracti animi Serenitatem obruere valent. Rursus ob illius felicitatem aurum Rhodi pluuisse, Pindarus cecinit; Ac plueret ibi utique preciosius aurum, si Turcarum impia Dynastia decussa, te praesentem obneret Antistitem; Siquidem Christianae religioni imprimis propagandae, sacris templis restaurandis, miseris erigendis, virtutibus premiandis aurum profuse adeo impenderes, ut seculum verè aureum redituum ibi omnes possiderent. Et si Rhodi liberalium Artium studia dudum floruerunt; Tu honestarum litterarum, Phoebi, Musarumque cultor vnum quasi illis exstantibus intra tuas magnificas edes contubernium, aut potius asylum perpetuum decreuisti, ubi sepius eruditorum conuentus, & florentissimae Academiae sunt celebratae. Si demum Rhodi Colossus ille inter mundi miracula ascriptus reperiatur; Tu maior animo, virtute, & meritis longè sublimior atque optabilius spectaculum ubique praebes. Ita ergo Rhodos tibi, tu Rhodo affinitate quadam conueniebas. Quem ergo segetum mearum praestantior potero aestimatorem eligere? Id officij profecto si non dignaberis, Illustrissime, & Reuerendissime Praesul, nulla fortè preciosior mensis Urbis nundinas ingressa erit, indeque meus diuturnus labor taxato, nunquam decoctor fiet. Vale, teque ad maiora sospitem serua, & meae erga te summae obseruantiae minimum licet hoc argumentum libenti animo scipe.

GENEANTHROPEIÆ.

DE HOMINIS GENERATIONE.

LIBER TERTIVS.

De virilibus instrumentis ad humanam generationem
opportune paratis.

PROEMIVM.

POSTEAQVAM in li-
bris de generatione
animalium statuerat
Philosophus, princi-
pia generationis vi-
uentium esse marem,
& femina; conti-
nuò subiunxit. *Et si
de toto animali mas,
& femina dicitur; ta-
men non quavis sui*

*parte, potentiaque idem mas, aut femina est;
sed certa quadam virtute, siue potentia, & par-
te. Partes verò eiusmodi sunt feminae uteri, &
vulva, maris testes, & coles.* Quocirca ex ordi-
ne visum est, de viri, mulierisque genitalibus a-
gere, atque etiam plura ad eadem spectantia
appositè pertractare. Siquidem agens naturale
non nisi per apta, & à natura indita instrumen-
ta exire potest ad opus; ideoque frustra essent hu-
mana generationis principia vir, & mulier, de
quibus abundè superiori libro disseruimus, nisi
illorum adessent parata organa, quibus ad ope-
rationem actualiter determinarentur. At quia

A vir mulieri in omnibus præstat; dignitatis ratio
exposcit, vt primò de virilibus, mox libro se-
quenti de fœmineis agatur instrumentis. Illud
interim præfari conuenit, horum instrumento-
rum nomina, posito parum pudore, & refrica-
to fronte, vt dicitur, toto tractationis progres-
su repetenda esse, eò quia sunt verba nihil præ-
texta, & puris auribus nimium dissona; Verùm
scribendi necessitati parcendum est; id quod
Cornelius Celsus libro sexto capite 18. sui ope-
ris, vbi de obscenarum partium vitijs agit præ-
lusione vtens graphicè satis edisserit his ver-
bis: *Eroxima sunt ea, quæ ad partes obscenas
pertinent, quarum apud Græcos vocabula, & to-
lerabilius se habent, & accepta iam usu sunt,
cùm in omni ferè medicorum volumine, atque
sermone iactentur: apud nos fœdiora verba, ne
consuetudine quidem aliqua verecundiùs loquen-
tium accommodata sunt: vt difficilis hæc expla-
natio sit simul & pudorem, & artis præcepta
seruantibus. Neque tamen ea res à scribendo
deterrehere me debuit; primùm vt omnia, quæ sa-
lutaria accepi, comprehenderem, dein quia in
vulgo eorum curatio, etiam præcipuè cognascen-
da est, quæ inuitissimus quisque alteri ostendit.*

TRACTATVS PRIMVS.

De genitali maris instrumento, seu cole virili, eiusque apta conformatione: vbi de Oscillis,
Fascino, Icliphallo, seu phallo declarantur aliqua.

NATURA, teste Aristotele, &
experientia comprobante, dat
simul operationem, & instru-
menta ad illam accomodata;
hæc in Viris ad mirificum, &
excessum Generationis opifi-
cium sunt virga, & subiacentes
testes; quæ partes ita sunt à natura connexæ, vt
vna absque alia irrita sit, nec possit ad Genera-

A tionem hominis quicquam conferre. Idcirco
in primo hoc tractatu de cole agemus ex profes-
so, eiusdem naturam, dispositionem, & for-
mam perlustrabimus exactè. Quod si aliquis in-
cite Xenocrates, intus verò impurissimus.
Clysthenes ab hoc, vt parum honesto tractatu,
oculos auertendos, & aures putet, cùm ne-
queant multa, nisi aliquatenus posito pudore,
inuestigari; sciat, agi de generationis humanæ
instru-

instrumento, sine quo nec grata proles excipi, nec iucunda lex coniugij seruari potest; quin sacrosancti matrimonij nexus ex huius instrumenti vel ineptitudine, vel impotentia dirimitur, vt palam habetur apud Canones; vt proinde Cornelius Gallus in elegijs merito huius particulae excellentiam decantaret his metris.

Hac genus humanum, pecudum, volucrumque, ferarumque,

Et quicquid toto spirat in Orbe creat.

Hac sine diuersi nulla est concordia sexus:

Hac sine coniugij gratia summa perit.

Hac geminas tanto constringit foedere mentes,

Vnius vt faciat corporis esse duos.

Pulchra licet pretium, si desit, foemina perdit;

Hac si defuerit, vir quoque turpis erit.

Tecum pura fides, secretaq; certa loquuntur,

O uerè pretium, fructiferumque bonum.

Porro non immerito antiquiores Græci, vt genitales huius particulae præstantiam exprimerent, tum in sacris Dionysij iætiphallos erigebant, vnde Phallagogia Bacchi sacra dicebantur, ac Phallorum pompa, periphallia ex Rhodig. 7. antiqu. lect. tum vbiq; per Urbem in mœnijs, in turribus, ac Portis depingebant Oscilla; ita videre est imagines hasce in ruinis Urbium aliquarum apud Sabinos, nec non Spoleti, vt aiunt, in turri campanarum templi Diuæ Mariæ, & alibi etiam per Italiam, si obseruetur. Quinimo & est adhuc admirabilius, quod virilis membri imaginacula de collo puerorum apud Ethnicos ad arcendum fascinum suspendebatur, vnde exorta occasio, vt ipsum quoque membrum fascinum appellaretur; & vel hodie, minus tamen religiose, confingi solent digiti duo ex ebore, vel argento, alioque metallo, qui cum pollice inserti turpe quid, & inhonestum exprimunt, quod Hispanis proprio idiomate dicitur, *Higa*, cuius figura dum pueri laudantur, vt fascinatio tollatur, manu signatur. Quid multa? etiam in Hortis pudendorum virilium icones istas ad eorum fecunditatem, atque insuper ad ablegandum fascinum antiqui erigebant. Vnde illud.

Oscilla ac alta suspendunt mollia quercu.

Sed operæ pretium erit facti huius peruestigare rationem. Dicunt plerique, ideo contra fascinum pudenda obsistere, quod inhonesta, ac turpia quæque hanc virtutem obtineant; vt iasina cranium, mictio, expuitio, de qua Theocriti carmen illud:

Vt non fasciner, ter in meum expui sinum;

Quasi turpiculae imagines, & obscæna amuleta (quod sanè verum est) valeant inspicientis, ac laudantis auertere noxam; eo modo, quo Amasæ fœdus aliquis gestus, impurus actus, eacologia, & morum quæpiam ametria perditè Amantis potest, ac solet, aut compescere, aut extin-

guere ardorem; sic Hypatia illa Alexandrina, vt narrat Suidas, cum adamantis iuuenis importunam sollicitationem consilio infrenare nequiret, panniculos suo menstruo fluore commaculatos obiecit, dixitque; *hoc est, adolescens, quod amas, nihil autem pulcrum*; ex quibus ille amoris restinxit flammæ. Ita etiam vir quidam delicatulus, qui scortum formosum deperibat, cui huius ingressus domum ab ancillis de hera petijisset, dicerentque, alui exonèrandæ gratia in domestico balneo contineri, in mentem illico redijt, exiitque nauseatus amorem, aut furorem potius; Vt propterea non omnino ridiculum censeridebeat illud Cardani 2. de Varietate vb ait: Eum, qui stercora recentia Amicæ in suo ponat calceo, & calceum statim induat, ab amore liberandum fore. Quid plura! adolescens go Romæ studijs vacans (Heu quàm difficile est in eætate pulchritudinis laqueo non irretiri, & uenustarum syrenum non capi illecebris? Cum fortè puellam, quàm amare inceperam, aliquando ex inopinato obseruassem, vt sexus moris est, oleo quodam vngentem faciem, & fūco pingentem genas qui adolefcebat amor, & iam eam subiisset intima, continuo cessit, euauitque. Pari igitur ratione, vt ad pensum redeam, fieri potest, vt cum turpia hæc, vel satyrica signa gestantur, aut figurantur, neque tam auidè inspiciantur infantuli, neque tam vehementer pueri laudentur, vnde fascinatio deinceps sequi non valeat: nam certum est, nec simplicem intuitum, nec debilem commendationem fascino contaminare; sed fixum, & auidum inspectum, summamque laudationem.

C A P V T I.

An cuncta animalia seminalia membra obtineant, & num eiusdem nature, & eodem modo locata.

I V I P E R A omnia, & perfectissima animantia genitales quasdam obtinere particulas, vel saltem quosdam à natura meatus ad generationem paratos, & obseruatio diligens, & Aristotelis auctoritas apertè comprobant. Verùm cum fiat aliqua minus perfecta, quæ naturali Generationis instrumento careant, iure ideò querendum primò videtur, cur ita factum sit, & an coeant aliquæ genitali, & qua ratione. Quæ omnia cum satis explicita sint ab Aristotele 1. de Generatione animalium capite 6. eius verba ad vnguem apponere decreui, quæ prorsus illa sunt.

Quæ autem carent eo membro, non quia melius sit carere, ideo carent, sed tantum quia necessa-

essarium ut dictum est, quoniam celeriter peragatur eorum coitus, necesse est, qualis naturam piscium, & serpentum est; pisces enim incurrentes attingunt, absoluunturque ocyssimè; nam ut in hominum, & eiusmodi omnium genere semen genitale spiritu retento emitti, necesse est; sic in piscibus mari non in branchijs accepta emittitur: facile autem percunt, nisi id assidue faciant; itaque non ijs semen tantisper concoquendum est, cum coeunt, ut pedestribus, & viuiparis, sed tempestatis tempore iam concoctum continent vniuersum, ita ne dum contingunt, conficiant, sed concoctum, paratumque emittant. Quamobrem testibus carent, meatusque simplices, reclusosque habent; qualis particula quadam circa testes quadrupedum est: replicationis enim meatus pars altera sanguinea est, qua recipitur materia seminis: altera exanguis, qua factum iam semen transit. Itaque cum genitura eo deuenit, celeriter ea quoque absoluuntur. At piscibus talis totus meatus est, qualis in homine, ceterisque eiusmodi animalibus pars replicationis altera est. Serpentes complexu mutuo coeunt, carent testibus, & pene, ut dictum iam est. Pene, quia cruribus carent: testibus propter sui corporis longitudinem; meatus modo piscium habent; quod enim eorum natura porrecta in longum est, si preterea testes protraherentur, refrigeraretur genitura propter moram longioris itineris, quod ijs quoque accidit, quibus penis immodicus est; sunt enim infecundiores ijs, quibus mediocris; propterea quod semen frigidum infecundum est, refrigeratur autem, quod longè admodum fertur. Hæc tenus Aristoteles: plura ad hos meatus pertinentia legenda sunt apud eundem Aristotelem 3. de historia animalium cap. 1.

Dices, primata saltem fuisse à natura genitalibus minima illa, & vilissima animalcula, quæ sicuti è putrilagine sunt educta, ita nihil ad mundi complementum, & ornatu faciunt; huiusmodi sunt vermiculi, culices, muscæ, pulices, & huius census mille. Respondeo, his quoque genitales quosdam meatus, atque obscura sexus instrumenta indita esse ob rationes, quas paulò supra in primo libro deduximus, idque fieri conspicuum à coniunctione illorum iugi, & incubatu, non nisi ad genitales illecebras, Venerisque dulcorem. Ceterum nolim putares, lector, cunctis animantibus eiusdem naturæ genitalia, & eodem loco sita fuisse; quandoquidem hominū cartilaginosa, carnosaque sunt; Camelorum præterea, ut veluti arcus illa tendi valeant ex Aristotele: luporum, vulpium, ac mustelarum ossia. Rursus alijs foris prominent, ut equo, homini, & alijs intus latitat, ut delphino; alij ante, alij retrò obtinent. Esto parergon: homo, ubi ad ætatis complementum peruenit, genitalis partem superiorem obtinet longè minorem, quam inferiorem; cætera verò animalia non item: nam

A glandem videntur, quam reliquum longiorem, obtinere. Vide Aristotelem 2. de Generat. animal. capite 1.

CAPVT II.

Virilis penis anatomica obseruatio, & eius substantiæ per singulas particulas compendiosa examinatio.

ARTEM illam, quæ prominet insignis ad extremum collū vefsi ca sita, quæ Græci καὶλον, alijsque innumeris designarunt nominibus, quæ ab Andrea Laurentio 7. de historia Anatomica referuntur, Latini pluribus vocibus nuncuparunt ceu, penem, colem, veretrum, virgam, verpam, scapum, Priapum, caulem, mutonem, mentam, ac mentulam, phallum, & virile pudendum, seu membrum seminale. Hæc non simplex corpus est, sed pluribus, iisdemque particulis diuersis conflatum existit. De toto prius, mox de partibus integralibus differendum est.

Etenim penis corpus est neruosū, prælongum, pendulum, cauum, & vndequaque fistulosum præterquam in glande; hinc dicebat Aristoteles 4. de partibus animalium; partim enim neruum, partim cartilaginem habet; itaque & contrahi potest, & extendi, atque etiam flatus capax est. Ceterum omni humore vacuum est, & ad seminis iaculationem accommodatum.

Exoritur idem ex pubis ossibus, ex eorum, nimirum superioribus partibus; qua ratione ab ano plurimum dissidet, atque ad actum Venerium opportunum adeptum est locum. Ex osse autem emergit, non secus ac reliqua omnia ligamenta; idque eo consilio factum est, ut puta, ad agendum forer efficacius, & rectum, ac stabile seruaretur magis, eo quod à corpore stabile procedit. Vide Galenum & 15. de vsu partium, & 6. de locis affectis, & alibi; & hæc quoad totum.

In inferioribus ipsius penis partibus constitutus est seminis meatus, qui etiam vrinæ deseruit, secundum longitudinem exporrectus; cui superstat, & incubat neruus cauus, qui dum flatuso spiritu impletur, tenditur; ex quo penis erigitur. Ceterum vtrinque duo adherescunt muscoli, quatenus meatus ipse, velut à quibusdam manibus in vtranque partem distractus dilatetur, vniuerso pudendo manente stabili. Sane hunc eundem colis meatum vtilissimum est, seruari per huiusmodi structuram, & latissimum, & rectissimum ad hoc, ut semen totum sibi continuum quam celerrimè iaculari possit in vterum. Quo circa sapienter Galenus 15. de vsu

partium aiebat: Non enim solius coitus causa, pudendum tensum exacte esse, est utile, sed quo meatu diducto, ac directo, semen quam longissime euibretur. Qui meatus nisi recta ferretur, sed aut obliquus esset, aut alicubi in sese concideret ibi tū semen haberet; Siquidē ὁ ἀσπασίας (quos vocant) qui ob id vinculum quod ad finem virga habent, meatus eius est contortus, generare non possunt: non quod semen fecundum non habeant, sed quod in virga flexibus harena ferri prorsus nequeat; quam rem curatio ipsa comprobat; vinculo enim abscisso generant. Hoc certe vitium omnibus semper cōtigisset, nisi natura providisset, ut in coitibus meatus latus simul, & rectus omnino esset. Haftenus Galenus.

Circum eundem penem pili necessario exoriuntur, quoniam partes hae præcalidae, & humidæ sunt; ornamentum quoque, atque operimentum eidem præbent, non secus ac nates ano, vel præputium pudendo.

Præterea penis vertex Βάλανος græcè dicitur, latinis glans, in quam fistulosus nervus haud quaquam ingreditur, ideoque semper eandem, servat magnitudinem, licet, Genio pruriente, ac spiritibus turgentibus Veneris, ipsa quoque ferueat, ac fermentetur. Illa verò cuticularis, excrecentia intus caua, quæ glandem ipsam, obtegit, verbo græco ἀσπασίας, latino præputium nuncupatur, licet Aristoteles 1. de historia animalium capite 13. hanc eandem particulam absque nomine esse asserat; præputium, verò dici illud totum, quod ex cute, & glande constat: lubet apponere eius verba. Maris penis foras postremo thorace propendens, parte sui prima carne propemodum constans, & æquabili facie turbinata nomen à glade pars hæc mutuatur: est, quam quæ integit, cutis, vacat nomine, quæ vulnere obductio coalescere nequit, sicuti nec genæ, aut palpebræ præcisæ reduci ad unitatē queunt. Totū tamen quod ex ea cute glandeque constat, præputium est. Excusatione dignus est Arist. si a communi Anatomicorum schola dissentit, siquidem huic facultati fortè nimium opere ipso nō fuit addictus.

Demum inferior penis pars, quæ in longitudinem vergit ἐσθὼν, quasi futura dicta est; quæ verò ad vsque sedem producitur ταύρος appellatur. Ipsum verò spatium inter anum, & penem ἀσπασίας Græci, Latini semen nuncupant.

In tam artificiosa genitalis particula fabrica, utique licet cum Galeno ipso 15. de vsu partium diuinum artificem commendare, & simul admirari. An non igitur, inquit Galenus, mirari quidem oportet primum sapientiam opificis simul ac providentiam? cum enim multò sit facilius rerum omnium ortum verbis explicare, quam rem ipsam opere construere: tantum tamen verba nostra sunt sapientia eius, qui nos condidit inferiora, ut ne exponere quidem possimus ea, quæ

A ille nullo negotio condidit. Ut hinc propterea Paternus ille Heresiarcha obiter damnari debeat, qui inferiores has corporis partes ab Antitheo constructas, & conformatas tradidit; nisi forte id moraliter dixerit ob illarum partium ferinam inobedientiam, & a rationis imperio defectum; quomodo legislator ille, in adulterio ab vxore deprehensus, ac propterea acriter infimulatus, eò præsertim nomine, quod alijs iura, legesque scriberet, respondit, veniam intercedens, nullis legibus partes illas coerceri posse. Et huc facere videtur illud Boetij: Maior lex est Amor sibi. Nunquid etiam eò spectet illud D. Pauli 7. ad Romanos? Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuam me in lege peccati, quæ est in membris meis.

B Galenum ipsum perlege nuper citato loco, ubi hanc penis necessariam, atque oportuniorem constructionem addiscas; probat siquidem efficaci sermone, illum haud quaquam utilem futurum fuisse, si ex venis, aut arterijs, aut ligamentis, aut tendonibus, aut ex alia simplici particula conflatus fuisset. Sed operepretium fuit simul ex quatuor musculis, venis, arterijs, nervisque quam plurimis, nervosa membrana, & cute mirò contexta artificio fabricari. Plura si arrideant, lector, consule Anthropographos.

CAPVT III.

C An potuisset natura commodius alibi viri genitale collocare; Et cur unum tantum, non duo ediderit.

D V M de mirabilis structura penis, eiusque omnibus particulis iam breuibus statutum sit, ne quid relinquatur, quod ad maiorem eiusdem perfectionem quoquomodo pertineat, meritò inuestigandum videtur, an potuisset idem aptiori aliquo loco reponi; & quidem controuersia statim Galenus it obuiam 15. de vsu partium toties nuncupato, ubi hæc exarata reliquit: Nullam enim in ipsis partem reperiās superfluum, neque quæ desideretur, aut quam transponi, aut transformari oporteat, non in qua non sit densitas, aut raritas, si illis esset opus, vel meatus, quibus excernere humorem aliquem, aut capacitates, quibus recipere, esset necesse; sed omnes, ut cuiuscunque vsus postulat, summè ornatas inuenias; neque enim alium quemuis totius corporis locum excogitare queas, in quo utrumque pudendum locari commodius potuisset. Neque hic quidem verum exiguum quiddam ab hoc ipso loco in utramque partem deductum vel in anteriorem, vel posteriorem, vel superiorem, vel denique

inferiorem. Reddit autem huius necessariz locationis rationem Galenus: dum ibidem subiungit. *Quod verò ne minimum quidem ab hoc ipso loco in commodiorem alium transferri poterit, mihi, dum explicis, animum attendas. Quonam tandem velles maris pudendum transponi ab eo enim incipiam, utrum propius anam, quam nunc est? Verum illi ipsi incumberet, negotiumque egerentibus exhiberet: nisi fortè satius esse, existimas, id semper oblongum, atque intensum habere. Sed sic molestiam in tempus diuturnius transponas. Egerentibus enim nihil negotij facesset, sed tota reliqua vita erit per molestum, tum autem iniurijs expositum, non aliter, ac si quis manum protensam semper circumferat: fortè superius alicubi supra pubem, vel ad hypogastrium locatam esse præstiterat. Sed adde hic rursum, utrum tensum esse semper, an laxum, an horum alterutrum vicissim esse debeat? At si tensum semper fuerit, præterquam quod iniurijs esset expositum, in omni reliqua vita esset molestia, soloque coitus tempore commodabit: sin verò laxum semper esset omnino, sic quidem esset inutile, ut quod non posset id agere, cuius gratia extitit. Quod si vicissim nunc laxum, nunc tensum erit, in primis, quidem admirari est æquum, si cuiusmodi ipsum iure esse oportet, tale nunc esse appareat. Hactenus ille. Patet ergo, oportuniorem locum, quo apud viros genitalia collocaret, naturam non habuisse, nec alibi nisi monstruosè eadem fore apponenda; sicuti, natura aberrante, visa sunt aliquando alibi situata. Quod si quæras, an in dextris, sinistrisue partibus opportunius membrum hoc locaretur, responsum feret Galenus, qui præfato loco de usu partium, & alibi etiam asserit, quod quando pars aliqua est sine coniuge, positionem mediam requirit; quod conspicuum est in ore, & naso.*

Ath hic meritò sciscitaberis, cur natura de generatione maximè sollicita, duos potius in maribus non effluerit phallos? Absit certè: nimius est verus. Nunquid non intolerabilis est, quæ ab vno recipitur molestia? qui in vno excitatur pruritus? Si duobus indulgendum foret, quid cæteris negotijs relinqueretur? Utinam & vno carerent homines; longè enim pacatiorem traderent vitam, nec tanta corporis corruptione polluerentur, aut animi æstuant cupidine; immo vitam viuerent, qualem in cælis cohors beata possidet. Frastingat homo libidinem, æthera conscendet illicet. Ex vno veretro inquietas, anxietas, æstus, furor, insania manant; quid ex duplici? Potest interdum aberrare natura, & monstruosè bina edere genitalia, quemadmodum in asello me obseruasse, libro primo huius operis exaravi, & in viro vidisse Bononiæ in publicis dissectionibus Ioannem Iacobum Vuerkerum, testatur Schenchius 4. obseruat.

A atqui id semper portentosa libidinis præfagium est habendum. Cæterum, ut nouum huius generis monstrum ex visu recenscam, dum hæc ipsa typis cudebantur, puer quindecim mensium in hoc Romæ Theatrum delatus est, qui brachijs, coxis, cruribus, pedibusque omnino caret. Caput solum satis magnum obtinet cum pectore, abdomineque valde paruis, gracilibusque ipsius capitis proportionem, & ætatis respectu: Scrotum loco suo cum testibus, ac superiacente penè refert; ytrinque tamen ad latera, ubi fœmora incipere deberent, caruncule, absque scroto tamen, prominent; sinistra quidem teres, oblonga, velut coliculus, carnosus tamen potius, quam nerueus, & imperforatus, muliebri clitoridi valdè similis: dextra verò non ita prominens, sed veluti verruca quædam, aut umbilici apex exurgit. Ambæ tamen intendi videntur, & præsertim dum yrinam reddit, protenduntur, subrigentque, præcipuè sinistra illa, quæ penis figuram magis expressam refert. Nondum constare potest, an huiusmodi particulis vis aliqua genitalis insit. Fortè in ijs natura luxuriavit, ut partium deficientium iacturam rependeret. Credidi, futurum fore, ut in adulta ætate, sinistra illa particula quoquo modo Venereis more Tribadum implicari posset. Editus est in eodem partu gemellus alter, qui eosdem partium defectus, eandemque caruncularem multiplicitatem retulit, sed obiit.

CAPVT IV.

Qua ratione, & à quibus causis fiat Priapi erectio.

Q VONIAM colis intensio ad generationis operationem necessaria est, querendum igitur videtur, quonam pacto, quibusue causis eadem contingat. Quo circa præsciendum unicuique est, ut superius anatomicè demonstrauimus, substantiam penis plurimis, diuersisque integrari particulis, sine quibus opificio redderetur inefficax, nervis videlicet in primis, ligamentis, arterijs, venis, glande, & meatu, quæ omnia vnum conficiunt corpus oblongum, ac fistulosum, ad quod spiritus à corde per arterias, sensus à cerebro per paratos nervos, sanguis per venas ab hepate collabuntur, nervi autem à quibus intenditur, è spondilibus caudæ procedunt, sed ipsi, ut inquit Auicenna 3. Fen. 20. non sunt nisi nervi, quorum substantia est ligamentalis priuati sensus. Iam erectio pluribus de causis contingere potest, de quibus enucleatim discipendum. Intenditur itaque interdum virga

obtensionem canne concae, ut loquitur Auicenna, dilatata, & prolongata: dilatatur autem, & prolongatur duplici modo, utpote vel à flatu, vel à spiritibus: à flatibus quidem, quoniam quandoque hipartem aliquam corporis inuadunt, illam distendunt, ut patet in conuulsionibus, à flatibus oriundis (vocat Latini Gramphos) in quibus quamprimum flatus discutuntur, cessat ipsa conuulsio, ut 5. Pathologiae Fernellius egregie notat. Quippe huiusmodi Phalli extensio, siue intentio accidit, ut plurimum in somno tum ratione coctionis, in qua semper aliquid ex calore flatus excitatur; cum etiam ex arteriarum calefactione, quæ sunt in membris spermatis: omnes enim internæ corporis partes incalescunt in somno, qui, teste Hippocrate, visceribus calorem adauget. A spiritibus autem ideo fit genitalis distensio; quoniam secum hissemp cum calore aliquid flatus deducunt, & quia propria caliditate dilatant, aperiunt, amplificant, attollunt; quæ omnes operationes caloris existunt propriæ, & in partibus etiam nervaceis relucet magis.

Sed magna hic præstò repit controuersia, an videlicet fistulosus, nervosusque penis à naturali facultate, ubi in Venerem procumbit animal, distendatur, ac dilatetur, ita ut ubi ad instar folium ex se expansus fuerit, spirituali impleatur substantia, an verò ideo ad instar folium dilatetur; quoniam spiritibus ipsis defluentibus expandatur. Galenus primæ assertioni adhæsit, nititurque probare aliquibus instantiis, hoc ferme detentis. *Natura, inquit, corporis partes augens, perspicuensque, fecit, ut ipse citra doctrinam proprias actiones aggredierentur, cuius quidem rei exactissimum fecit periculum, hædum, nuper natum, & clam matre statim sublatum alendo. Igitur mirum esse non debet, genitales partes eas actiones, quarum gratia factæ sunt, protinus ab initio cognoscere. Quid enim in rerum natura potest esse admirabilius, quàm quòd nouem perpetuis mensibus clauditur os uteri adeò exactè, ut neo specilli acumen admittat; perfectò autem foetu usque adeò distenditur, ut totum animal per ipsum egredi possit? Populares tamen hæc propter crebrum euentum despiciunt, quippe qui non quod re vera mirabile sit, sed ea solum, quæ raro vident, admirari consueverunt. Non igitur dubites pudendorum facultatem per se doctam esse, ut fistulosum hoc, nervosumque corpus, ubi ad coitum insurgit animal, à naturali facultate, quæ ipsum attollere potest, protinus distendatur, cuius rei simile in corde, & arteria videre est, nisi quòd horum motus perpetuus est, eo quòd necessaria sit nobis eorum actio; fistulosus verò nervus non semper, sed cum usus requirit: Quum ergo sic fuerit extensus, sequitur ex arterijs spiritus, uti pulmo thoracem ob-*

eam, quam habet ad motum ipsius sequendam, &c.

Sed contra hanc doctrinam insurgit ex recentioribus clarissimus etate nostra Eustachius Rudius lib. 2. de arte medica cap. 46. ubi fortissimis argumentis Galeni opinionem destruere nititur, arbitratus distensionem, dilatationemque huius particulæ ad arterias, corque ipsum referendum esse, non autem ad nervum à natura dilatatum. Rudij rationes compediatis sunt illæ, cur videlicet, si à natura penis attollitur, semper non attollatur? siquidem facultates circa propria obiecta otari non debent, verum semper existere in actu secundo. Quod si dicat Galenus, non semper dilatari nervum, quia non semper usus requirit. Instat Rudius, quisnam sit hic usus, & quando requirat? Porro arridet hæc opinio, & satis intellectui plausibilis accedit, ideoque libenter & ipse assentior. Tu interim apud Eustachium ipsum pluribus cape, & nos institutum prosequamur. Quòd si dicas, quomodo ab arterijs spiritus, & non sanguis etiam emanet, dum illi ad erectionem, & distensionem prosiliunt, præsertim cum dicat Galenus idem, arterias fistulosi penis eundem usum habere, ac facultatè, quam in reliquo corpore obtinent. Rudius leui negotio responderi posse existimavit, si dicantur penis arteriæ id plusquam alias habere, ut scilicet in ea parte, qua penis radici insertæ sunt, quàm plurimis foraminibus, iisque sensum nostrum effugientibus sint pertusæ ad hoc, ut spiritus non sanguis arteriosus in fistularem illum nervum influat. Ingeniosa quidem speculatio, sed meo arbitrio dici probabilius, ac tutius poterat, ut omnes redarguendi abrogaretur occasio, naturam huiusmodi arterias genitales leuori tunica, & rariori textura construxisse, quatenus facili negotio, ad libitum ferè animalis, parua qualibet actione possent per meatus spiritus affatim exilire: aut, si magis placet, dicas, vberes spiritus geniali percitos furore, & fomite ignitos vim vndique facere, & sibi ipsis viam parare, tunicas disgregando; adeò namque intensam concipiunt libidinis flammam, ut genitalia, quasi ebria euadant; ideoque inuentus est, qui sibi veretrum in eo furore auerruncauit absque vlllo ferè doloris sensu.

Emanat secundò virtus erectionis à corde, quia ut præcitato loco dicebat Auicenna. *Virga aduenit virtus erectionis, & ventositas à corde.* Sed cur inquit Auicenna, à corde ventositatem euenire? Dupliciter ex meo sensu responderi potest: primò quidem, quòd cordis caliditas, dum sanguinem in spiritus elaborat, atque attenuat, partes aliquæ tum sanguinis, tum aeris per inspirationem admissi in flatu degenerant, qui postmodum inde per arterias demittuntur; hoc autem tunc potissimum contingit quando ipsius cordis caliditas, aut nimis feruida, aut nimis est segnis, & languida; siquidem

vapor flatuosus tam excessu, quam defectu caloris gignitur. Id satis manifestum fit ex cordis palpitatione frequenti à flatibus: quotiescunque enim à vegeta cordis expultrice flatus propè eam regionem vndeunque geniti non deturbantur, moram facientes tremorem pariunt, & palpitationem: quòd autem flatuosi halitus, & aer crassior arteriali sanguini admisceantur, Hippocrates libro de flatibus apertis verbis edixit, quæ talia sunt. *Dico itaque & sacrum morbum tunc fieri, quum plurimus spiritus per omne corpus uniuerso sanguini fuerit permixtus, tum enim, &c.* Cæterum virtus erectionis à corde provenit, vt ait Auicenna, quoniam spiritus à corde, vt supra dicebamus, per arterias demissam partem extendunt, augent, attollunt; & hæc ipsa ratio est, cur homines, & pleraque animalia, quæ paruo prædita sunt corde, vt plurimum salaciora sint; namque sicuti cor magnum est frigiditatis indicium; quòd spectat illud Aristotelis, quòd nempe magni cordis animal timidum est; sic etiam cor paruum caliditatis est argumentum: contrariorum enim eadem sunt rationes; cuius euentus Auicenna rationem reddens lib. 3. fen. xi. tract. i. cap. i. de anatomia dicebat sic; *quoniam calor eorum paruus est: in illis vero qui sunt parui cordis, caliditas in ipso est plurima, & coarctatur, & fit vehemens.* Cum itaque cor paruum & latiores arterias, & spiritus plurimos influat, profectò penis intentionem fortiorum efficere potest, atque adeò iure dictum est ab Auicenna, erectionis virtutem à corde manare: At non tamen ibi inficias, flatum erectionis opificem, in ipso quoque fistuloso penis corpore gigni posse, qui mox distentionem molitur, sed vt plurimum aliundè excurrere, probabilius est. Tertio fieri potest genitalis intentio ab imaginatione, quæ supra subditas corporis facultates ingens dominium obtinet: nam secum quis animo concipiens Veneris illecebras, ac mulierum lasciuia, continuò circa infrenas libidinis partes motum experitur irregulatum, cupidinemque micare persentit; hinc iure, si rectè memini, dicebat Plutarchus, quòd cogitatio de rebus Veneris excitat pudenda. Quinimò ad genium excitandum tantam vim cõfert imaginatio, vt nisi illa concurrat, quantum vis flatus, & spiritus excitent, vix fiat erectio, aut si fiat, mentis applicatione haud fouente, non perduret. Et hoc ipsum significare voluit Auicenna, dum textu supra citato scripsit, quòd inter causas erectionis est meditatio. Ex dictis infertur, quòd multitudo sanguinis flatuosi, è quo semen conficitur, potens causa est virilium distensionis. Infertur secundò, quòd fortior membri genitalis audacia, vt plurimum fit à semine, & ab hoc vel quantitate, vel qualitate. Protenditur à qualitate, dum semen ipsum vel quia præcalidum est, vel quia ex accidentali ali-

A qua ratione mordicat, acutie stimulat, facultatemque ad expulsionem irritat; ex quo colis preparatur, & insurgit, vt vellicantem humorem extrudat. Fit extensio à quantitate, dum genitalis humor nimis exuberans continentia vasa distendit, quæ postmodum propter affinitatem affectum intensionis peni communicant: adde, quod in largiori seminis vbertate maior inest, si ritè concoctum fuerit, spirituum affluetia, à quibus efficaciter huiusmodi motus proritat. Hinc demum pateat, penis omnem distentionem naturalem esse motum quandam conuulsium, breui tempore durantem absque læsione, vt proinde 4. de partibus animalium diceret Aristoteles. *Virga virilis inter omnia alia membra crescit, & diminuitur sine sui læsione.* Siquidem intentio, ac distentio, cum primùm semen effunditur, desinit, quo cum semine flatus multi, & spiritus emittuntur, qui inflationis sunt origines; aut cessat, dum eiusdem halitus flatuosi materiæ ad alias partes deflectunt.

B Quæres, an sicuti viri colem intendunt, dum ad venerea concitantur, ita etiam aliquid mulieres attollant, cum libidine accenduntur? Dicendum, mulieres quoque, dum genij dant operam illecebris, aut indulgere cupido est, particulas illas, quæ dicuntur Nymphæ, arrigere, & aliquatenus magnificare; eo ferè modo, iisdemque causis, quibus in viris virga protenditur; at particula eadem non sic necessario exciri debet, quatenus mulier generationi valeat incumbere, sicuti necessarium est, vt attollatur in viris genitale, vt Veneri, ac seminis fœcundæ iaculationi deseruiat.

CAPVT V.

An penis vel in magnitudine, vel in paruitate excedens Generationi incommodet, vbi etiam de eiusdem rectitudine læsa.

D **V** M facultates ferè omnes in instrumento ritè proportionato seruentur: habent enim naturalia quæq; magnitudinis suæ mensuram, hic dubitare quisquam posset, num etiam in organo genitali terminus magnitudinis requiratur, & apta quædam dimensio. Profectò quoad latitudinem, & longitudinem attinet, nemini dubium esse debet, quin colis in ambabus his dimensionibus excedens Veneris fœcunditati officiat; siquidem 4. Problem. Aristoteles apertis fidibus, ait, eos, qui habent virgam maiorem, & longiorem, debilius erigere, & minus perdurare; cuius rei ea prorsus ratio est, quòd videlicet spirituum fulcra haud possunt magnam adeò molem erigere;

re; & minus perdurare; Cuius rei & prioris ratio est, quod videlicet spirituum fulcra haud possunt magnam adeo molem erigere, & erectam diu sustentare; sicuti enim congregata virtus fortior existit, sic dispersa longe magis est imbecilla, & impotens. Quamobrem cum in grandiori pene calor genitalis, qui spiritibus, inheret, nimium dissipetur, nihil mirum si apud eundem diminute, & languide protensionis actio efficiatur. Quod experientia palam comprobatur in iis omnibus, qui mutonem ingentem, & crassiores obtinent, omnes enim ad Veneream palestram frigidiores, ac segniores existunt: cum autem virile instrumentum tanto generationi sit efficacius, quanto intentius arrigitur, hinc fit, ut nimium excedens penis, & qui rite nequeat protendi, sterilitatis noxam pariat. Adde quod, ut saepius ex 1. de generatione animalium testati sumus, qui praelongum a natura penem adepti sunt, infecundiores viuunt, eo quod per longum ductum spiritus obtundi, ac dissipari contingat.

Sed quid de paruo dicendum est? Porro omnis error in defectu longe deterior est, quam in excessu, & forte huc addicari posset illud Hippocratis 1. Aphorismorum 4. Omne enim peccatum, quodcumque fuerit, maius fit in tenuibus, quam in paulo crassioribus. Et quidem natura potius uti manca, quam ut superflua infirmulari solet, deterius ut auara, quam ut prodiga lacescit; Avarus enim ex Aristotele in oeconomico, prodigo deterior est. Quamobrem paruum nimis genitale ineptius est, tum quia nequit eousque pertingere, quod necessitas exigit; cum etiam quod eodem nequit mulier sic demulceri, ut generationi prestare valeat concursus, suam seminis afferens portionem; ideoque Auicenna, & alij de generatione solliciti medicamina docent, quibus exilis impenso, & brevis virga magnificari, & produci possit. Illud non negauerim breuius, & exilius genitale fortius intendi posse, atque adeo quoad protensionem, & seminis efficacioris iaculationem ex hoc aptius esse; at nihil prodest, dum ex alijs capitibus sterile idem est, plurimumque conceptioni aduersetur.

De gibboso, & inflexo pene satis sit dixisse illum ineptum esse, non modo quia imperfecte erigitur, sed quod recta fundere nequit; quantum vero necessaria sit seminis recta iaculatio, docuit Galenus xv. de usu partium, & nos retulimus supra.

CAPVT VI.

De producentibus virgam.

CORPORIS pulchritudo in quadam partium symmetria, & proportionem consistit, ita ut vnaqueque particula & magnitudinis, & figurae consonam dimensionem obtineat, qua sine deforme indicetur corpus. Sanè huic membrorum proportionata mensura maiores nostri operae multum impendebant: quandoquidem palestrarum occasione, ac thermarum, quibus communi consuetudine utebantur, quotidie nudata corpora ostendi erat necesse: turpe autem, ac monstruosum existimabatur, corporis partem aliquam informem intueri, aut eiusdem aliquod membrum vel inconcinnum, & mutilatum, vel deficiens, vel quoquomodo improporionatum, apparere; ut proinde nec parcerent remedijs, quatenus concinnam particularum symmetriam, aptamque seruantem dimensionem. At nostris hisce temporibus quando gymnastica exoluerunt certamina, ludusque omnes, & palestrici, & pancrastici dimissi sunt, necnon etiam balnea cesserunt; ideoque corporis partiumque defectus minus apparent, nemo nostrum membrorum studet rectae dispositioni, aut aquae conformationi dat operam. Cum autem prisca illa aetate contingeret, quempiam habere penem vel decurtatum nimis, vel praeputium nudatum; quod haud minus turpitudini adscribebatur, quam si corporis alia quaecumque pars princeps mutila, & imperfecta fuisset, inde magno studio & colem obtegere distendendo praeputium, & exilem, breuioremque dilatare, ac producere nitebantur? Verum enimvero licet balnea, & palestra exoluerint, ut iccirco breuioris admodum penis non videatur amplius habenda ratio: non tamen cessit Veneris usus, aut generationis opificium est exoletum; imò hac nostra tempestate multo magis floret, & viget; ut ex eo tanto magis genitalis proportioni studere debeant homines, quanto egregius est generationis opus, quam Gymnastica. Enimvero recta naturae operatio ab instrumentis emanat, debitam & magnitudinem, & figuram seruantijs, quibus si careant dubio procul imperfecte illa eadem agunt. Quotiescunque igitur impendio brevis, ac tenuior est genitalis fascinus, utique generationi est inutilis, quoniam in Veneris tripudio, vel ad matricis collum non pertinet, vel ab eiusdem orificio non completitur; si non completitur, neque in muliere, neque in viro nectat Cythera cum delibatur: hoc si desit, semen neutra ex parte

te emittitur; at nisi semen effundatur, generatio nulla fit; igitur à primo ad vltimum si veretrum nimia peccet breuitate, prolis germinatio fieri non potest. Vt ergo eidem generationi, qua non est quicquam in rerum natura præstantius, occurratur, medicis auxilijs & produci, & magnificari debet penis. Merito ideò Gabriel Fallopius libro de decorat, scribit solitum se esse monere parentes, vt studerent in ætate infantili magnificare membrum puerorum; magnum etenim, vt ille ait, inutile nunquam erit, & si fuerit inutile, hoc rarissimè accidet; tunc enim tantum quando scapus excedit in longitudine, eò quòd contundit vterum, & os matricis, conceptionem impedit; sed enim vna è potissimis causis sterilitatis in viro est breuitas virgæ. Agamus igitur prius de modo producendi penem, qua in re nil de meo, sed de Fallopij penu eruta cuncta apponam, vt meo plus pudoris sit calamo, plus honestatis & auribus.

Fallopij libro de Decoratione cap. 17.

DE MEMBRORVM BREVITATE, & primo de cholis longitudine.

IN hoc tractationis genere non solum arte emaciata partes continentur, sed, quæ natura breuior, & tenuior sunt effecta: continentur quoque & partes decurtatæ aliquo casu, vel egritudine, vel sectione, & vulnere, qui omnes affectus cum pendeant à diminuta quãtitate infra id, quod est secundum naturam; ideò curationem aggredi debeo. Partes supra modum auctæ ledentes actionem, requirunt eandem curationis rationem, quia supra naturam sunt. sed primum de tenuibus partibus, atque breuibus à naturæ defectu genitis, non demaciatis, agamus. inter quæ primum locum obtinet cholis, vel pudendum, quod ita breue est, vt turpitudinem non leuem faciat in compositione corporis humani. Hoc non tractant Recensiores, quia honestius factum genus hominum non videtur nudum, vt antiquitus, quando in palestra, & balneis continuò inuicem videbantur. Verum hæ partes, cum iam tectæ ferantur, turpitudine cessit loco, & ideò de hac non tractare deberemus, neq; enim videtur pertinere ad Medicum, qui ornat, sed ad eum qui curat. At quia hæc præmittitur à præcticis, ideò ego de magnificatione cholis aliquid tradam si pulchritudo requiritur pro pulchritudine tradam. sin minus cum Auic. me excusatum habeant seueri isti, & tetrici viri qui dum vult docere modum magnificandi cholem, cum turpe videatur Medico de his agere, respondet huic obiectioni, quòd tanta est necessitas conseruationis speciei, quòd obscenorum etiam habenda est cura; nam nisi pudendum constingatur à viliua, voluptate non afficitur mulier, non emit-

A tit semen, nec fit conceptus, ideò arte crassum faciendum membrum hoc. Ego moneo parentes, vt studeant in ætate infantili, vt magnificetur membrum puerorum: magnum etenim inutile nunquam erit, & si fuerit inutile, hoc rarissimè accidet, quum enim nimis longum erit, solet vterum contundere, & os matricis, & impedire generationem. nimis autem breue, aut semper, aut frequentius incommodum erit. De magnificando igitur membro agamus. in hoc autem duo obseruanda sunt, & quòd possumus producere pudendum, & quòd possumus crassius reddere. producimus, quum facimus in longum crescere: augemus verò, si efficiamus multam, & frequentem extensionem. non enim augetur augmento pinguedinis, & carnis, sed oportet, vt nerui cavitates fiat maior, nam quoties cavitates ampla facta fuerit, & protenditur membrum, & si adsint vapores, ac spiritus, crescit: primum aut loquamur de longitudine. Hoc potest fieri, si impedimenta auferamus: inter impedimenta est frenum, vel canis constrictus pudendi, canem vocamus partem illam, quam filellum vulgò appellant, qui ligat præputium in parte inferna cum glande iuxta canalem. qui habent canem decurtatum, non possunt in longum producere pudendum, quoniam facit dolorem canis ille, & sic non potest diu consistere tensum pudendum, & impeditur eius incrementum: nam causa magnitudinis pudendi est frequens eius distensio; unde incumbentes Veneri, & continuò tensum habentes priapum, longum habent, & magnum. ideò secemus per transversum canem; alterum est, vt obseruemus loca neruorum. in dorso pudendi sunt nerui in destro latere (vt vidistis in anathome) quoniam neruosus est priapus, oportet videre, an nerui sint tensi, an aliqua chorda tensa sint, vel percipiamus aliquot grana, vt grana milij: & si hoc est, sunt ganglia non dolorosa in neruis, & veluti nodi impediunt neruos. in hoc casu auferenda tensio, laxandi sunt nerui, per emollientia, & laxantia, vt ol. amigd. dulcium, vel communi maturo. facit & ad productionem aliud. vt aliquando nos efficiamus, vt tumore aliquo præter naturam laboret pudendum. potest autem intumescere, vel ratione spirituum, & non erit præter naturam, potest vel tumore præter naturali tumere, & ideò ad illa acria confugere debemus. pueri per ludicrum solent uti his medicamentis. Antiqui solebant inungere glandem, vel præputium lacte ex volubili latifolio, quod similacem lenem appellamus, acre est medicamentum, inflammat, & facit quasi priapismum. similiter lac ficulneum præstantissimum est, si vel glandem, vel totum pudendum inungamus. lactaria, tithymalos vocata à Græcis, si accipiamus charatiam, vel aliud simile, præstantia sunt. Verum in usu istorum medicamentorum opus est, vt incumbamus ardo-

ri, & dolori insigni, & pueri his solent deludere alios. Ratio medele est, ut contemperemus feruorem cum usu lactis, & linteolis lacte repletis, vel decocto maluarum, vel decocto violarum, vel oleo cerato violato, vel ol. ros Mesues, & obuoluamus caput pudendi. Ego refecto freno, & emollito dorso, duplicato hoc medicamento vidi crescere ad quartam partem. Faciunt ad productionem etiam tractationes, calefactiones, usus veneris, atque medicamenta, scilicet synapismi, dropaces, &c. at inter extendentia ineptius instrumentum est usus veneris; quia non diu remanet tensum: concidit enim. oportet autem, ut diu tensum maneat, & enim copiam spirituum adesse, necesse est. Hoc fit medicamentis calidis, & alijs rebus calidioribus, etiam quod non sint medicamenta. Hac ratione utuntur Rhasis, & Auicenna, ut continuo ter, quater, sexcies, & decies in die fricetur membrum; fricandum autem non sicca manu, sed inuncta lacte ouino. sed qua ratione? non reddunt rationem. addamus nos. quia lac obstruit meatus, & ita non discutiantur spiritus. lac etiam potest gignere ex se spiritus similes spiritibus sanguinis praeterea lac emollit, ac laxat, praecipue si pingue est. praeterea quasi sua natura experimento confirmata, illud facit. Addit Auicenna, ut fricemus saltem aliquo pingui. & si esset ex pinguibus, quae faciunt ad proritationem veneris, tanto praestantius, ut si est pinguedo ex castoreo: in summa fricatio est, quae facit tensionem. Addunt etiam, ut ab exterioribus tensum reddatur: hoc autem fit picatione, imposita pice eadem ratione, qua dictum est supra. Possumus etiam uti dropacibus reliquis. Nos utamur unguento ex thapsia; sed cum his omnibus adhibete portiunculam moschi: vel, si moschum, & zibettum adhibeatis mixta cum oleo amygd. dulcium, non inuenietis medicamentum praestantius; concitat, proritat sanguinem, & excitat appetitum Veneris, & hoc habent pro secreto maximo. His rationibus pertransuersum fricando, extendimus priapum. Fit etiam hoc calefacientibus, ut testis ignea accepta intra crura, vel pannis calidis. sed obseruate, ut statim quam concidit pudendum, erigatis, vel pannis calidis, vel alio calido; nam hoc iuuat pueris, & etiam consistentibus; sed aduertant imbecilles, non abundantes copia spirituum, ne extensa vasa spiritu implere non possint. Hoc autem fiet per medicamenta proposita a practicis. Hoc quod dico, & quod in posterum dicturus sum, necessitate generationis coactus assero, non quod quid contra legem, aut contra bonos mores promulgare audeam. Scriptores proponunt medicamenta pro amplificando pudendo, quae agunt a tota substantia. Ego non usus sum ipsis, sed semper deueni ad illa inflammantia dicta. Ista autem medicamenta sunt primo

vermes terrestres, quos vino ablutos exiccamus, & in puluerem vertimus, & cum ol. sesam. vel amygd. dulcium miscemus. Aliud proponitur a Rhasi, & desumitur ab Auicenna, ut accipiamus recentem nucem Indicam, & aperiamus, in ista nuce reperiemus aquam dulcem in interna medulla. accipimus sanguisucam, & relinquimus in ista aqua septem diebus, postea extrahimus, & contundimus, & pudendum illinimus. Ego non expertus sum. Referunt Recentiores ex Diosc. quod usus coriandri in cibarijs praestans est. tarde hoc agit; nec ego nimis fido, cum alia habeam medicamenta. si scirem modum leniendi priapismum ex cantharidibus, illud esset praestantissimum remedium, sed est dolor incomparabilis, ego nescio antidotum, idem de medicina non sum sollicitus. [Anno 1539. superueniente Quadragesima, quo coronatus est Carolus V. Rom. Imp. & capta est Florentia. Exercitus Hispanus Mutinensi hybernauit in agro, in loco, qui dicitur, La Bastia, septimo lapide distante a Ciuitate. erant insolentes milites male tractantes villicos, ex quo apud Duce[m] cum hi conquesti sunt. Dux misit Scribam suum, qui non erat homo admodum sanus, cui Militum praefecti exhibuere cantharidas, incidit in priapismum, & cum redisset in ciuitatem in concione ostendit mentulam timens se venenatum esse. sumebant quartam partem cantharidis, contundebant, addendo piper, cinam. & garioph. efformabant pillulam, & exhibebant. sanatur autem sine dolore, & subito, & tuto succo cuiusdam herbae, quam illi Hispani propinarunt. cuius figuram ego ignoro.] Sed in hoc augumento etiam municipales leges ponunt terminum: nam aliquando non nulli volunt habere nimis vastas hasce partes. Ego vellem, ut tantum in paruis hoc fieret, decurtata partes tantum debent corrigi, & magna suo in situ permittenda, & non in maiorem attollenda molem.

CAPVT VII.

De menta ad Generationis humanae opportunitatem amplificanda.

NON sat est, Viri genitale opportunè longum existerè, si exilius nimium idem sit; fortè enim phalli apta amplitudinis moles magis necessaria est, quam longitudo. Nam si brevis est, eò quod semenè longinquo iactari potest, atque ad uterum ipsum peruenire, reprogoniae penitus inutilis minimè erit. Verùm si tenuior, ac subtilior impendiò sit, cum nequiquam ab ore matris,

cis, ut par est, complectatur; nec ex parte viri, nec ex parte mulieris fiet voluptatis resolutio, ac seminis colliquatio, sine qua conceptio haberi nequit; Ut ideo Auicenna magis fuerit sollicitus de crassitudine, quam de virgæ longitudine. Quamuis autem recensita superius auxilia identidem ad colis amplitudinem faciant; sunt nihilominus quæ peculiariter eiusdem molem elaborant. Quamobrem, relicto volubili folio, quod etiam ab Auicenna commendatur, lenitio in primis ad penis amplitudinem plurimum confert, si ut placet Arabibus calidis oleis, atque adipe fiat; vel si super eo copia calidi lactis affundatur, facta prius cum aspero panno frictione, quatenus intimè penetrare valeat. Verùm dicet aliquis, cur tantopere, tum ad productionem, cum etiam ad corpulentiam penis commendetur lac; est ne in hoc uirtus aliqua occulta, qua incrementum hoc efficiat, an secus? Non occulta qualitate, sed manifesta, prorsus, & extemperie id operatur, cum enim lac sit pinguis, & crassa quædam substantia, dum se se in colis meatus insinuat, illos obstruit, occluditque, quare spiritus indè nec exalant, nec dissecantur, sed inibi persistentes, atque etiam concrecentes dilatant, amplificant (ut est caloris natura) penis neruaceam texturam, quæ distentionem apta est facillimè recipere. Similiter quoniam lac optimè, facilisque substantiæ particeps est, spiritus eò affatim enutrir, & restaurari possunt; nam cum lac nihil aliud sit, quam purior sanguis per maiorem coctionem elaboratus; hinc fit, ut perinde ac e sanguine spiritus ab illo gigni, & foueri valeant: spiritalis enim substantiæ nutritio non solum ab interni alimenti coctione fieri potest; verùm etiam ab appposito extrinsecus nutrimento, & grato, nutricioque vapore. Præterea lac emollit, laxat, pinguefacit, incrassat, id quod clara experientia manifestum est. Pari modo picationes, ac dropacismi efficacissimi erunt; & quidem longè magis ad ampliandum, quam ad elongandum; quoniam, ut inquit Auicenna: *attrahunt sanguinem; & retinent viscositate sua, & coagulant sua pinguedine*. Commendatur insuper ab Auicenna aqua albedarungi, idest basilici adhibita pro fortiori in pene. Adhuc vermes terrestres vino dilutos, & dein exiccatos, ac tandem in puluerem reductos, oleoque sesamino, vel amygdalarum dulcium oblitos arcana quadam proprietate efficaces, plerique auctores extollunt; cuius identidem facultatis, & proprietatis dicuntur esse sanguisugæ eodè modo, quo lumbrici paratæ. Rhases proponit medicamen hoc è sanguisugis, tale arte paratum. Accipiat nux Indica recens, & aperiatur; in ista nuce inuenietur aqua dulcis in interna medulla; includatur in aqua ista per septem, aut octo dies sanguisuga, extrahatur postea, contundatur, & illina-

tur. Sanè hoc linimentum, ut ipse arbitror potentissimum est ob vnitas proprietates sanguisugæ, & Indicæ nucis liquoris. At quæres, quamnam facultate, seu virtute putandum sit agere sanguisugas? Profectò licet hæc ratione visciditatis ingenitæ dici possint agere qualitate manifesta, ut supra dictum est de lacte, quatenus prohibent spirituum exalationem; nihilominus non est ipsidem deneganda occulta quædam proprietas, qua id præstent arcano quodam instinctu, naturæ cognito, nobis autem occulto. Dici enim posset, quod sicuti proprius est hiru-dinum instinctus, dum viuunt, venas vel absconditas inuenire, atque exugere auidè sanguinem; ita etiam quod eundem liquorem allicere possint extinctæ, quacunque corporis parte amplicentur; & hæc meo iudicio haud spernenda speculatio est; nam arcana proprietates naturæ vel à Cælo insitæ, si credamus Astrologis, vel consequentes ad tale temperamentum, ut meliores Philosophi ratiocinantur, in aliquo viuente ex obitu statim non desinunt, sed tam diu seruantur, quandiu illa qualitatum harmonia, atque elementorum mixtura persistit: quousque per putrefactionem soluta, proprietas insuper arcana inde resultans, dissoluatur. Quod quidem posset multis experimentis confirmari; sed paucis contenti erimus. Primum experimentum elicere lubet ex Horapolline in Hieroglyphicis, ubi scribit, quod si vespertilionis ala applicetur foramini, in quo formicarum plena respublica degat, formica potius deperire fame, quam foras ad predam egredi eligent, ob innatam, quam habent cum vespertilione antipathiam, & ferale odium. Iam dico ego, isthæc proprietas inest vespertilioni, dum viuit; at quoniam est virtus ad eiusdem temperamentum consequens, quod quidem temperamentum anima recedente, statim non perit; fit ideo, ut etiam vespertilione mortuo, aliquandiu in suis partibus remaneat arcanus instinctus; quousque insigni putredine accedente, facta in qualitatibus eximia alteratione, elementorum symmetria dissoluatur; anima enim temperaturæ, eiusque proprietati nihil addit, vel derogat, sed seruat easdem. Sic in cheli, & fidibus, si ex ouillis intestinis cōfectis chordis vna è lupo associetur, præterquam quod harmonia discrepat, nec vlla ratione cum cæteris temperari potest, statim reliquæ chordæ fraguntur, fugientes insito odio naturam lupi aduersam, sibi que perpetuò insensam. Sic pariter si ouis, & lupi corium simul collocentur, pellis ouina maceratur, expilatur, penitusque tabescit. Eodem modo videre est plurimas herbas, quæ ob arcanam virtutem fugant serpentes, dum virent, ac vigent in pratis; nec tamen dum à radice excerpuntur, aut exiccantur proprietate illa denudantur, ut patet; quando quidem etiam tum à Venenis præseruant; Id

autem ex eo contingit, quòd licet herba viuere, ac vegetare desierit, non tamen primam elementorum temperaturam, aut si volumus Astrologis blandiri, illam cœlitus à stellis emissam proprietatem, amisit. Verùm ubi primum putrefit, quoniam ex putredine qualitatum primarum soluitur nexus, & harmonia, cessat hæc virtus, & secreta qualitas. At quò sermo lapsus est? Quippe digressi parumper sumus, ut instantijs quibusdā probaretur, sanguisugas contusas, & emplastico modo peni illitas arcana proprietate eò sanguinem accersere posse, & consequenter augere Priapum. Ad hunc igitur, ex quo discessimus, regrediamur sermonem. Sanguisugæ tum ex proprietate, quam statuimus, cum etiam ex eo, quòd altæ sint liquore nucis. Indicæ, quæ maximè pinguefacit: vnde emaciatiss apprimè commendatur, colem amplificat, dilatant, & incrassant.

Recentiores ex Dioscoride referunt, coriandrum etiam facultatem obtinere amplificandi virilia; fortè ex eadem ratione, qua creditur semen augere, & libidinis motus excitare ex eiusdem Dioscoridis opinione Fallopius cantharidum obliuionem, ut præstantissimum auxilium celebrat; sed quo pacto inungi debeant, se nescire fatetur. Forsitan cantharides ex eo id faciunt, quòd humores per renes, & sanguinem per vasa vretera, & vesicam statim deducunt, vnde est, quòd priapismum inducunt, & à multis in lithiasi, & affectibus nephriticis passim, usurpantur. Quin sæpius in praxi obseruare est, eos, quibus ex febris malignitate vrina supprimitur, aut etiam ex alijs causis, si cruribus è cantharide applicentur vesicantia, paulò post lotium reddere, & sæpè etiam sanguineum. Sed (parergon) vis eliciendi sanguinem auferitur cantharidi, si ameos portio immisceatur; mirum sanè est, quantum noxiæ, seu deleteriæ qualitati eiusdem hoc semen resistat. Verùm enim uerò cantharidum vsus ad genitalia mihi nullatenus arridet; ex violentia namque cruciatus maximi, doloresque atrocissimi inde exoriri possunt. At Priapus non doloribus, & pressuris, sed illecebris potius, & blanditijs nutritur, & concrescit; non tristi, sed suauis magis sensatione extollitur; nec erigi, aut extendi gaudet ab inflammatione, sed à naturali calore, leni, & miti. Cæterum nemo studeat has partes reddere sibi nimis vastas, quoniam erunt simul & segnes, & flaccidæ, atque adeò geniali symplegadi, generationisque operationi magis ineptæ, eò quòd, sicuti ex Aristotele supra diximus, difficilè, ac segniter eriguntur. Profectò sunt molliores iuuenes, libidini obtemperantes, genioque fauentes impuro, qui nihil aliud exactius student, quàm educare virilia: adeò ut oportuerit, Municipalibus legibus eos coercere, magnitudinis harum partium statuendo termi-

num. Ad hæc tandem quæ scribo, lubet apponere id, quod Fallopius idem piè profitetur. *Hoc quod dico, & quod in posterum dicturus sum, necessitate generationis coactus assero; non quòd quid contra legem, aut contra bonos mores promulgare audeam.*

CAPVT VIII.

De penis vasta mole diminuenda.

NON A L A X ille Priapus à ratione apostata amenos deliciarum hortulos peruagans: molles erucarum syluulas perambulans circa geniales libidinis fosculos oberrans; mellitas Veneris

das assidue potizans, illecebrosas luxuriæ scaturigines iugiter delibans; prurienti Genio semper blandiens fermè hydropicus euadit, & tantam molem excrescit, ut per angustos nympharum canales pernatere nequeat: Dryadum & Napearum fores penetrare non valeat, quatenus Generationis molliatur opus, semenque fundat prolificum. Quid igitur in tali negotio opus est factum? Nempe optima in primis instituenda est victus ratio, ut mos obtinuit in omnibus præternaturam affectibus, nec non ciborum qualitatem, & quantitatem præscribere. Quòd pertinet ad quantitatem, ciborum parua moles adhibeatur; in omnibus enim tumidis corporis affectionibus parum comedendum est: siquidem ex Hippocratis doctrina: *Corporibus humidis carnes habentibus famem adhibere conuenit, fames enim exiccat*; semper autem corporis excrescentes tumores humiditatem arguunt superfluam. Et verè ex omnium fermè opinione non est luxuriantis alicuius particule frenandæ, & minuendæ remedium efficacius, quàm nutrimentum demere. Quare parcius prandere, parcissimèque cœnare debet, quæ vasta aliqua corporis parte exuberat. Adhuc vino vale, dicere debet: hoc etenim affluenter humores, & sanguinem in primis ad protuberantia membra deducit. Omnino insuper ea omnia, quæ Venerem excitant, Priapum etiam nutriunt, augent; ut ideò vitanda, quæ ad qualitatem, sint vniuersa, quæ ad colicæ erigitionem faciunt cibaria, cuiusmodi sunt bulbæ, pinæ, nuges amygdalæ, ciceres, carnes columbarum, & cuncta prorsus calida, ac flatulosa, quæ apta sunt excitare, ac tumefacere phallum. Adhibenda potius lens, cucurbita, lactuca, & frigida quæque olera, quæ vel semen minuunt, & extinguunt, vel genitalis rigorem infringunt; sicuti enim tensio penem producit, atque amplificat: ita reclinatio minuit eundem.

Verum, & hic oritur non indigna questio, num videlicet ad colem diminuendum, seu extenuandum conferat vsus Veneris; & quidem aliquo pacto conferre videtur, quoniam vti ante Veneris voluptatem protensus instat colis, ita post illam concidit, & languescit illico. Cum itaque extensio magnificet, eò quod spiritus calidi conspirent vndique dilatantes, ac protendentes; iccirco Venus magis, quam eiusdem abstinencia conducit ad imminutionem. Verum hac ratio profectò probaret, si penis ipse deberet seruari protensus absque Venere, vtratione allata infertur. At nos volumus, illum esse omnino suppediatum, & refractum. Sed qui fiet hoc? semen vtiq; & spiritus in frigidando, ne pruriant, ac titillent; sic enim, haudquaquam cauda rigebit: quibus verò auxilijs id fieri possit, alibi fusè demonstrabimus. Quod pertinet ad Chirurgiam, quæ secundum præstat in affectibus auxilium, abstinendum penitus est à frictionibus ipsius virgæ, quoniam spiritus, ac sanguinem aduocant. Administrari nihilominus possunt in sepositis partibus ad deriuandum, vtpote in brachijs, & spatulis sursum, nondeorsum agitando, eo quod semen à spinali medulla delabatur. Cæterum propè hanc ipsam regionem applicari debent cucurbitulæ cum, & sine scarificatione, idque non semel, sed sæpius efficiendum, & si opus insimul fuerit, sanguinem haurire è dextra basilica primùm, deinde à vena pedis, vel poplitis.

Postremò quod spectat ad pharmaciam ex hoc fonte plura legi possunt auxilia, multa interna, externa plura; interna quidem, vti sunt apozemata sanguinem refrigerantia, exiccantia, seminisque acumen hebetantia, nec non potiones, calidos purgantes humores: externa medicamenta alia sunt, quæ ex proprietate, seu tota substantia agunt, alia quæ manifestis qualitatibus operantur. A tota quidem substantia in partes tumefactas mirabiliter agit sanguis testiculi porcini, quo vtitur Auicenna, & alij ad nimium exuberantes mammas extenuandas: item sanguis terrestris erycij, vel etiam testudinis, qui & ipsi excrecentias adimunt. Refert Fallopius libro de decorat. cap. 23, edoctum se esse à Vetrula quadam medicamentum, luxuriantia nimis vbera mira quadam ratione infrenans, illudque esse menstruum sanguinem, qui primò à Virgine fluit; quamuis, eodem Fallopio auctore, siue decimus, siue centesimus fluxerit cruor, identidem existit commodus, & utilis; idque experitum se esse, profitetur. Hoc ipso pariter medicamento putarem ego, valde constringi, corrumpi, & penis luxuriantem audaciam cohiberi, cuius neruacea natura facile compescitur. Quæ primis qualitatibus agunt, plurima sunt, sed potissimum inunctiones, & emplastra exiccantia. Verum quia cum siccitate ambæ qualitates

A associari possunt, nimirum caliditas, & frigiditas, animaduertendum est, quòd licet emplastris potentialis frigiditas iungi saltem debeat, quatenus deiectus penis, ac prostratus decumbat, ipsum tamen frigus haud multum excedens esse, par est, ne fortè genitale mortificet, impotensque, ac segne reddat; vt est exempli gratia, cicuta, hyosciamus, lolium, & solanum. Quare aut his abstinendum, aut sunt calidis temperanda; Quæ quidem calida, & ipsa refracta esse debent, ne spiritus, & sanguinem ad pudenda ducant vberius, ex quo deindè suppediteretur incrementum. Poterunt igitur emplastra confici partim ex alumine, abrotano, cumino, sulphure viuo, cæpæ alborum liliorum; partim e scoria ferri, eiusque limatura, è creta, quæ colligitur ex cultrariorum rotis, cerussa, camphora, bolo orientali, farina lolij, psillio, galla immatura, lente, plantagine, cicuta, & similibus, quorum ingens sylua est apud medicos; non quidem ex his omnibus, sed ex paucis. Erit quoque efficax ex cochleis emplastrum, si præsertim admisceatur aliquid rubræ terræ, & melle excipiat, vna cum radicibus consolidæ majoris, & nullo modo auferatur, donec ex se decidat. Linimenta erunt uaria, in primis oleum lentisci, therebintinum, menthæ, masticis, papaueris, & similibus; Perfusiones ex gelida potentes etiã existunt, quandoquidem delabentem sanguinem, & spiritus confluentes reuellunt, atque constringunt insuper, & corrugant, vt frigoris natura est constipandi, & compescendi. Hisce ergo adminiculis poterit Muttonus hydropem exuere, & se se in arctas quasque cellulas insinuare. Atqui interim relinquat deliciarum hortulos, syluas erucosas, lasciuos flosculos, Venereos latices, & genio increpet; hydrops namque Priapi diuersus in curatione est ab aliarum partium hydrope: illi enim prodest aqua, huic interdicitur: illi frigida, calida huic, & feruida etiam competunt.

CAPVT IX.

De nodo Verpæ.

VENERI nimium additis, inquit Skenkius 4. observationum medicinalium rarum affectionis genus antiquis ignotum, quod speciei propagandæ aduersatur, interdum accidit; Etenim (ipsa prosequar auctoris verba) genitale distentum, ac spiritu turgens tristi cum doloris sensu distorquetur, quo fit, vt semen in vterum recta eiaculari nequeat. Hoc morbi genus appellant nonnulli nodum penis, nam, & si demisso, & flaccido

do genitali nihil percipiatur incommodi; particulam tamen pertractanti paruulus quidam tumor, fabae, vel glandulae speciem referens percipitur. Huic affectui plerosque vidi causa ignaros emollientia adhibuisse, quod arbitrarentur, se duriusculam illam substantiam, quasi humore affluxo imbutam discutere posse, sed tantum absuit, ut id praestarent, quod etiam quotidie in deterius lapsi fuerint: Nam arietini cornu in modum in illud latus, quo tuberculum est, mentula reflectitur. Sed age causam patefaciamus. Primum tamen in memoriam reuocare oportet, genitale viri nihil aliud esse, quam duo ligamenta à pubis osse exorta rotunda, atque intus arundinis in modum caua, fungosa tamen, & rara substantia praedita, quae spiritu influente turgent; Qui verò Veneri nimis indulgent, frequenterque, & diu, ut mulierculis placeant, distento sunt genitali, in hoc malum incidunt; etenim spiritus ille inclusus in aliquam alterius ligamenti concavi partem impetum faciens, eius particulam, ita impellit ut eam releuet, ac protuberare faciat, quo fit, ut quantum latitudini affecta particula adijcitur, tantum longitudini detrahatur. Quod verò protuberat mentula, id ex propria natura ligamentali, non autem ob noui humoris affluxum accidit, ut morbus in figura, non in magnitudine censendus sit. Satis igitur ex iam dictis constare videtur, quod emollientia adhibentes à ratione recedant, & affectum quotidie augeant, cum laxatum compingi, & roborari postulet. Haftenus Skenkius ex Aurantio. Eustachius quoque Rudius huiusce observationis se auctorem facit, verum ab Aurantio ipso sententiam excerpit, nec illi tamen acceptam refert. Sed ex eodem Aurantio praestat remedia recensere his verbis: Conueniunt igitur, quae procidenti umbelico, atque hernijs descripta sunt; fetus praeterea ex vino austero, nigro, in quo galla, absynthium, myrtilli, balauſtia, sumach, & eius generis efferbuerint. Communes faciendi sunt interim agri, ut à Venereis abstineant, vel penè utantur, usquequo affecta particula confirmetur. Sed hac ad noui affectus cognitionem, & curationem in dicta sint satis, si mihi ad hunc usum probata medicamenta adijcerem. R. Aqua nucum pini, nucum cupressi, omphacij, aquae myrtilli añ vnc. 3. misce, & ex his tepidis lintea madesiant, genitaleque obuoluetur. Aliud R. corticum myrobalanorum citrinorum, myrob chebul. añ vnc. 5. nucum cupressi numero 15. pini numero 4. rosarum rubr. p. 1. absynthij pontici. m. 1. gallarum, granorum myrti, seminis sumach. añ. drach. 1. Contundantur, incidantur, macerenturque omnia in vino nigro austero, & aqua nucum pini, ac destillantur per balneum, egredieturque aqua magna virtutis ad constringendum. Hac decoctione tepida. madescentia lintea adhibeantur: praedicto enim affectui curando, aptissima est, admirabilique ad

praeuendum è lue Venerea facultate pollet, si quis imbuta lintea inter glandem, & praeputium contineat, & eadem aqua interdum mentulam lauerit; est enim quasi antidotus, quae prohibetur, ne ob infectae mulieris ingressum, quod longo usu compertum est, venenosa morbi malitia concipiatur. Sit parergon, eos, qui distortum obtinent penem dici à Græcis Hypospadiæos, quae in re mirari subit Sennertum, virum tam oculatum, qui tertio suae Praxis hoc nomine Imperforatos vocari, ait.

CAPVT X.

De ignauia phalli,

VENERIS impotentia tribus è fontibus emanare potest; à semine, à testibus, ab ipsa virga. A semine, dum virtutis defectu, aut idem non gignitur, aut frigidum nimis ab intemperie producit. A testibus exoritur impotentia, vel quia deficiunt, ut in Eunuchis, vel quia minimi, frigidi, & inertes, alia quauis de causa sint, ob quam semen, & spiritus aut non recipiunt, aut non elaborant, sed mortificant potius. Neutra hic impotentia examinatur, sed oportuniori loco relinquitur. Tertio ab ipsius genitalis virgae defectu prouenit generationis impotentia, & Aphroditis aduaria, de qua in praesentiarum agendum, dum videlicet facultate, & reliquis coeundi instrumentis ex omni parte integris, penis neque protenditur, neque excitatur, quantumuis lasciuat Venus, aut si parum eleuatur, statim recidit, aut si modicum perduret ex flaccitie ad certamen ineptus est, ut sic vel ad ablatam, vel ad imminutam erectionem laesio in praesentiarum referenda sit: ut enim ad deprauatam attinet, dicetur alibi. Porro huius euentus causa est frigida, & humida impensius intemperies, & qua necessario emanat languor, & inertia. Aut etiam ex paralyſi musculorum, illum attollentium idem accidere potest: resoluti namque musculi naturali suo munere fungi nequeunt. Etenim spirituum calor, flatus, seminis copia, imaginatio, & omnes reliquae tensionis causae efficientes, ni oblongum ipsum instrumentum bene paratum, & aptè dispositum inueniant, frustrantur ab actione, quae ut philosophia docet, semper fit organo bene disposito. Quamobrem cum genitalis virga frigido, humidoque induta temperamento apta conformatione, & aptitudine careat, ideo fit ut penes illam commoda non sequatur erectio; nam erigere est rigere, & indurari, induratio autem in humi

do affluenti effici nequit; reclamationem enim, & aduersatur humiditas ipsa. Quod si quæras, an sicca valde eiusdem partis temperatura præstare idem possit: responderim, siccitatem, ut talis est, erectionem & ipsam adiuuare, & perficere; siquidem è sicco habetur induratio; dixi ut talis est, quoniam si ipsa cum frigiditate excellenti connectatur intensio præpedietur satis.

Verum exquires, quonam pacto distinguendum sit, an ignavia à facultate, seu testibus, an verò à pene procedat. Sic utique tibi erit dignoscendum. Propria penis intemperati, & malè affecti signa sunt primò flaccities, necnon laxitudo quædam ipsius partis, quæ contingere, ut plurimum solet ijs, qui nimis longum, aut nimis etiam crassum, ut aiebat Aristoteles, colem obtinent. Secundò quando vitium est in virga, inquit Auicenna, cognosci ex immisione illius in aquam frigidam: nam si in aqua non contrahitur, signum est, defectum à segnitie membri deriuare; sed quare hoc? Auicenna nullam appinxit rationem; Existimarim tamen ego, hanc esse posse probabilem, quòd nimium obrigeant nervi, & chordæ in illa; rigor autem frigoris effectus est; cum enim præter modum frigidum, & impensè humidum ipsum per se ignauum, & genitale existat, à frigido, & humido non læditur; quia simile à simili non patitur; ac proinde in aqua frigida non contrahitur; contrahitur tamen, cum debitam temperaturam adeptum est, quoniam tunc à contrario pati contingit; nam calor, & siccitas, quibus textura penis naturalis, & concinna habetur, à frigore, & humido, qualis est aqua refugere, & contrahi debent; ita prorsus contingeret, si cadaueris pars aliqua nervosa gelida perfunderetur: nam haudquaquam contraheretur; eò quòd calor contractionis, atque cuiuslibet vitalis actionis principium deest. Siquidem nihil est aliud contractio, quàm constipatio quædam, & compactionio partis, consequens per accidens ad calorem, qui ob alicuius contrarij præsentiam refugit, & cessat à proprio munere, quod est dilatare, & expandere.

Tertio quando vitium est in virga cognoscitur, quia semen exuberans, & spiritibus affluens prurit, ac turget, exitum quærens, & coles, quamuis flaccido effluit aliquando; quod multo erit euidentius argumentum, si cum ignavia membri nequaquam adimatur cupiditas, sed vegeat magis, ac ferueat. Cæterum, quæ sint signa defectus, à maleficio procedentis, ex professo pluribus examinabitur infra tertio huius libri Tractatu.

Curatio huius affectionis est primò, ut intemperies auferatur, & caliditate, & siccitate roboretur. Tollitur intemperies medicamentis, vniuersum corpus primò respicientibus, indeque humiditatem affluentem detur-

bantibus, & exiccantibus. Huius census existunt Agaricum, turbith, mechoacham, coloncynthis, & similia è simplicibus; e compositis verò Diaphenicum, hiera, pillulæ variæ, de tribus, de agarico, de hiera, cocchia, aggregatiuæ, & similes centum, quæ phlegmacogæ dicuntur. Paulatim autem exiccantes medicina sunt penè mille, ut guaiacum, farzaparilla, fassafras, lentiscus, iuniperus; condita varia, conseruæ, pulueres, apozemata, theriaca, mithridatum, & similia, quæ perito medico notissima sunt. At quæ extrinsecus applicantur nec pauciora, nec minoris virtutis existunt; efficacissima tamen, erunt in primis fel tauri, fel leporis, coagulum eiusdem, leonis adeps, cucumeris agrestis decoctum: oleum de nuce myristica, sambucinum, epyrethro, ex euphorbio, ex caryophyllis; quibus omnibus fouenda, & oblinenda sunt genitalia; præsertim verò perinæum, locum illum, videlicet, qui iacet inter penem, & anum inungere, & irrorare oportet, ubi facta inunctio efficacissima est, eò quòd chordæ ipsius penis à cauda retrò procedant; ideoque si posticæ partes calefiant, & roborentur, penis quoque confortatur, atque erigitur ob earum partium eximiam communionem, atque societatem. Quòd si musculorum paralysis ignauiam faciat, post vniuersalem purgationem à suis scopis educendam, partibus ipsis adhibenda erunt roborantia, & confortantia, ut balzamu, &c. verum de penis paraly si statim aliqua subnectenda sunt consultò.

CAPVT XI.

De penis paraly si.

PENIS resolutio fit, quando existente statulenti seminis vbertate, affluente spirituum copia, necnon principe quoque vegete membro, mentula erigi nequit. Pluribus autem de causis resoluitur; ac primò quidem ob violentam extensionem arte factam, siue ob ductionem fortiori manu celebratam. Solent enim, inquit Rondeletius, meretrices ob zelotypiam iuuenibus mentulam extendere. Secundò resolui potest ob natationem in gelida aqua diutius factâ; hinc namque maximopere perinæum refrigerari contingit. Rursus ob compressionem, ictum, & equitationem, si præsertim in ephippijs admodum duris sedeatur; id quod ijs præsertim accidit, qui clunes admodum demissas, & ex carnes obtinent. Tandem ob totius corporis extenuationem genitalis membri paralysis effici solet.

Curatio suis celebratur scopis; nam deturbandi e corpore primò sunt omnes illi humores, qui musculos laxare, & malè afficere solent, sed ea cautione, vt catharticis medicamentis paralyfin non augeamus; inquit enim in methodo curandi morbos Guglielmus idem Rondeletius: *Observare tamen oportet, ne eos urgeamus multis, aut ingentibus vacuationibus. Nam omnis vacuatio insignis maxime contraria est distentioni penis, & Veneri* Quin potius alimentis euchymis sunt alendi, & ijs, quæ adaugeant semen. Erunt itaque pro topicis remedijs supra nates prius, mox circa inguina applicandæ cucurbitulæ. Inunctiones fieri debent circa os sacrum, iliumque ossa, necnon tota mentula vsque ad podicem fouenda, & inungenda; ibi enim ipsius veretri collocati sunt muscoli. In vunctionum materiæ petendæ erunt e Practicantium ditissimo penuario; solum interim commendare præ cæteris placet oleum balzaminum, e nuce myristica, balsamum ipsum, oleum mastichinum. Lixiuum præsentaneum erit e cineribus iuniperi, nucum cupressi, priapi tauri, ac cerui, & similibus, & hoc foueri membrum, ac perinæum poterit, ac postea inungi. Cæterum sicuti in principio miscenda sunt, quæ partem ipsam roborent; ita in declinatione vitanda erunt, quæ nimium calefaciunt; siquidem semen absumunt, & flatus discutiunt, quæ omnia erectioni fauent.

CAPVT XII.

De colis proteruia, ac palpitacione, vbi de Priapismo, ac Satyriasi.

Vignauum, ineptumque interdum sese prodit generationis opifex Muttonus, votisque suis coniuges, Amasiosque defraudat; ita non rarò tam audax, pertinaxque succenset, ac rigit, vt nullis demittatur pressuris, nullis declinet iniurijs, nullo insuper Veneris certamine debelletur; sed semper promptè dimicaturum audet, strenuè feriturum instat. Priapialacritas huiusmodi aut *κατὰ φύσιν* accedit, apud illos videlicet, qui sanguinea sunt vndique temperatura, atque polispermia præditi, affatimque, spiritibus ad genitalia salacibus confluentibus, libidine turgent; de quibus libro secundo abundè egimus; aut *παρὰ φύσιν*, dum videlicet morbosis causis accidentibus stabilis, ac perennis in pene exoritur tensio, dolori potius, quàm voluptati finitima; adeò vt non adaucta, verum illius deprauata actio censeretur debeat. Profectò ad penis deprauatam erectionem pertinet Priapismus, ac Sa-

tyriasis nuncupati affectus, in quibus mentula vsque adeo intenta sæuit, vt neque ad lotium reddendum inflecti valeat, sed proprium irroret, polluatque ventrem; quæ calamitas Heraclitum Imperatorem peremit, auctore Pomponio Laeto in compendio Romanæ hiltoriæ; nam testium folliculum altè retractum vnà cum ipso veretris perpetuò tenso, ac adeo rigente incurrit, quoties meieret, nisi tabula vmbilico admodum prohibente, proprium respergeret vultum. Quin vsque adeò interdum genitale proteruè intenditur, vt cornu instar durissimum appareat, quo nomine apud Cælium Aurelium li. 3. acut. passionum cap. 18. priapismus describitur his penè verbis: *Eius est memor in libro signorum Demetrius Attalus dicens, quod hoc in quodam videret sene. Tensionem autem fuisse nimiam veretri cum paruo dolore, vt cornu putaretur, & ita perseuerasse multis mensibus, nulli quoque adiutorio medicinali cessisse: sed tardò, atque longo tempore acquieuisse.* Similem ex Recentioribus historiam describit ex visu accuratissimus Zagutus lib. 2. Praxis medicæ admiran. vbi in quinquagenario veretrum instar cornu redditum se curasse, profitetur.

At illud alto silentio non erit occultandum, quòd ex eodem Cælio Aureliano Arabes, & Latini Priapismum à Satyriasi distinguunt; ex eo videlicet, quòd in illo nullum aphrodisiæ voluptatis desiderium reperiatur; in hac verò intolerabilis coeundi cupiditas; necnon etiam ex Paulo Ægineta ipsius colis palpitatio quædam iungantur; quòd signum tamen neque in priapismo videtur prætermisum à Galeno 6. de locis affectis cap. vltimo vbi hæc leguntur: *In illo enim, cui assidue colis palpitatio præcesserat, causa erat spiritus, ad quem cum omnem curationem conuertissem, hominem sanavi.* Quo loco Galenum Priapismo laborantem describere, classicorum auctorum opinio est, & in primis Thomæ à Veiga in commento eius loci. Sed propero breuitatis studio ad causas huiusce affectionis, quarum relictis externis, quæ in multiplici genere reperiuntur, internas duntaxat medio portemus. Intime Priapismi causæ ex Galeno citato loco sunt vel spiritus arteriales, ex referatis arterijs ad penem descendentes, aut flatuosi vapores vel supernè demissi, vel in fistuloso ipso penis neruo congeniti; verba Galeni lubet ascribere, & sunt illa. *Quippe ex ijs, quæ supra proposita sunt, constat, vel ob arteriarum ora immodicè patentia, vel vaporosum spiritum in fistuloso neruo ortum, hunc fieri affectum; nam ab utrisque ipsum fieri posse, mihi videtur; cnebrius tamen arteriarum ora patentia sequi, quippe facilius est hac dilatari, quàm flatuosum spiritum in neruo fistuloso generari, &c.* Enimuerò vbi calidiores iuuenes libidinis æstro citantur semine exuberante, spiritus arteriales excitantur, inflamm-

flammanur, ideoque exilire explendescere, atque prorumpere audent, & affectant; quo circa arteriales meatus dilatando, rarefaciendo, & raro eorundem oscula aperiendo, sibi ipsis viam parant, ac tamquam in portum in penis cavitate sese recipiunt; ibique tumorem, auctiorem, ac turgentem secundum omnem dimensionem efficiunt, quod absque doloris sensu contingere nequit; siquidem nimis rigide, ac violenter nervi eius particulae intenduntur, & inflammantur: quo circa à Caelio Aureliano putarim priapismum dici, licet improprie, seminalium vasorum paralytin, aliorumque ad fistulam ipsam tendentium nervorum. Dixi improprie paralytin dici, eo quia cum non retineantur semen, & spiritus musculorum ope, & famulatio; neque huic vsui nervi quicquam deferant, resolutio proprio nomine appellari nequit; ut in Tractatu de involuntario seminis exitu libro 6. ex Rondeletio dicitur. Flatuosi halitus, & ipsi tumorem hunc, ac tensionem genitalis virgæ efficere solent, & fortè frequentius, ac facilius à flatu, quam ab arteriali spiritu accedere consuevit; quandoquidem licet Galenus censeat, ex eo quod rarius in fistuloso nervo flatus excitari, ac progigni valeat, rarius etiam priapismum inde manare: nihilominus putarem ego, aliunde factis perire demandari flatum hunc posse, qui in parte genitali oclusus tensionem, stabilemque auctiorem efficere posset. Etenim quo pacto deferentur patulis osculis arteriæ, indeque sanguis insimul fere totus non effluat, ruatque in penem? ubi sanè collectum, & quasi in grumum concretum calidissimum apostema producere par esset; aut saltem demitti ab expultrice per ipsius penis meatum ad modum urinae; quod tamen nequaquam accidit. Rursus si huiusmodi spiritus praeruidus è seminalium vasorum osculis dilatatis, & hiulcis profliret; qua ratione insimul non emanaret & genitura, ita ut semper cum priapismo gonorrhea iungeretur? Sanè haudquaquam ex patentibus arteriarum, seminaliumque meatuum oris huiusmodi spiritus, satyriasis auctores, explendescere dixerim, ut alibi contra Rudium astruximus; verum ex rarefactis tunicis; ab his namque concitatiores, & in corpore spiritus nullo negotio exilire queunt, absquequo semen, sanguisque arterialis insuper delabatur. Et hæc, ni fallor, probabilior est opinio.

Quo pacto autem distinguere valeat, num à flatu, an à spiritu calorigifico morbus hic ortum duxerit, existimarunt multi, dum affectio est à flatu, palpitationem quandam ad penis regionem perferri; idque si à calido spiritu dependeat, minus contingere. Si verò priapismus à turgente spiritu duxerit originem, ex præcedentibus discernere posse, autumant; videlicet ex pleno, & succulento corporis habitu, ex seminis repletio-

A ne, ex longa à Venere abstinentia, ex ciborum vsu, spermaticam substantiam producentium, ex violentia adhuc, ac nimia in lucta Veneris agitatione, qua calor, ipsique spiritus ad genitalia detruduntur, vasaque cuncta dilatantur; atque id tunc facilius accidere potest, cum Venus non expletur; hoc est post diuturnam commotionem nihil seminis emittitur; hinc Caelius Aurelianus narrat, senem quendam in priapismum incidisse, eo quod in cassum labore diuturno genitale tractasset. Rondeletius ex glandularum, quæ parastatè dicuntur, inflammatione, nec non ex ulcere ipsius penis hunc eundem affectum, propigni posse, in sua methodo descripsit; quod qua ratione dijudicari valeat, nihil erit arduum; B vlcera namque proprijs, iisque manifestis deprehenduntur indicijs. Modo brevibus adscribenda curatio.

In iuuenibus nil efficacius, quam assatim sanguinem de basilica minuere, sæpiusque repetere. Victus omni ex parte frigidus confert, dummodo à flatuum vbertate affectus primario non originetur; Tam autem flatus, quam sanguis, & spiritus aliò diuertendus; Parum dormiatur; in somno enim sanguis, & calor ad viscera refunditur, præsertim arterialis: cubatio verò sit in paleis, nymphaea, papauere, & solatro commixtis; nec supra dorsum vlla ratione efficiatur, dicente Auicenna capite proprio: *multitudo dormitionis super lumbos, ex qua liquefit sperma, & conuertitur in ventositatem, Priapismi causa est.* Motus abnegetur, ille præsertim, qui renes, & lumbos excalefacere solet, qualis est equitatio præcinctis renibus; qua ex causa vir ille apud Galen. loco citato priapismo correptus fuit. Alius leniatur vel clismate refrigerante, vel lenibus eccoproticis, ut maluis, lactucis, prunis, moris nigris, & consimilibus. Sit procul omnino vinum, & ut calidum, & ut humorum, flatuumque ductor. Cæterum si in corpore peccantis alicuius humoris, ac præsertim bilis, & melancholice illuies reperiatur, per vomitum, nunquam per alium purganda erit, prius adhibitis alterantibus potiunculis, dicente Auicenna: *timetur, quod ventris solutio descendere faciat materias desuper.* A purgantibus namque deorsum medicamentis seminalia vasa, præterquam quod eorum caliditate incalescunt, saluginosos, acresque excipiunt humores, a quibus semen ipsum incandescit, agiturque; ab huius verò feruore, ac motione fomes contumax proritatur, Veneris telum intenditur.

Etenim nisi intra suos meatus genitalis humor canderet, & fluctuaret, nunquam libidinis vrgeret asilus. Rem observatio, *non auctoritas* comprobatur; nam sæpè contingit, ut ab assumpto pharmaco deiectorio homines, cæteroquin parum salaces, Aphroditis agitentur aculeis.

leis. Lucunda est Plateri i. obseruat. historia, qui, cum viro cuidam iandiu viduato, atque à Veneris palestra abdicato pillulas quasdam, aromaticas præscripsisset, nihil ille infra secessit, verum integra die, noctuque libidinis fuit vexatus stimulis. Fuit & alter apud eundem, qui æstri impatiens ab assumpto medicamento, uxorem strenuè compressit. Noui & ego, qui nunquam ferocius in Venerem inflammarentur, nisi cum pharmacum aliquod catharticum præseruationis gratia assumerent; idque in atrabilaribus viris frequentius obseruari, eo quòd & flatus, & succi exulti ad genitalium regionem ea occasione procumberent. Caue ergo, si sapis, Medice, priapismum exacerbare catharticis.

Quòd si priapismus à flatu potissimum exci-
retur, prudenter Medico agendum; nam sæpe
accidit, vt adhibitis temere ijs per os auxi-
lijs, quæ flatus dissolunt maior ipsorum pro-
uentus ad affectam partem deferatur. Tandem
si affectio ex rarefactis à calore arteriarum,
aliorumque vasorum tunicis deducatur, refri-
gerantibus, & constipantibus auxilijs est opus:
Sanguis infimul compescendus, & incrassan-
dus, quo vagantes spiritus tenacius retineant;
spiritusque ipsi ad æquabiliorem temperiem
reducendi. Extrinsecus lumbis, perinæo, ac
pectini frigida apponenda, & vel plumbeæ ge-
standæ laminæ. Ita nempe Galenus duos illos
priapismo laborantes, misso prius sanguine cu-
rauit cerato rosaceo, frigida aqua imbuto. Nec
morbi huius deridenda conditio est, aut parui-
faciendus impetus; siquidem, teste Aretæo,
breui temporis curriculo, præsertim Satyria-
sis (nam inter chronicos priapismus recense-
tur) homines interimere potest; nam conuul-
sionem, ingentem cruciatum, necnon extre-
morum frigus inurere cum fato ipso consue-
uit. Prædicantes adi, si hæc tibi non suppleant.

CAPVT XIII.

*De pene, seu glande imperforatis, necnon
de gemino in iisdem foramine.*

IMPERFORATIO longè ma-
gis, quam cuncta hactenus re-
lata membri virilis accidentia,
Generationis incommodant mi-
nisterio; siquidem in illa semen
in vterum nullatenus inuere
potest, licet alioquin integra polleat fecundi-
tate. Affectio est satis nota, cum in genitalibus
non solum, sed etiam in ano contingat, ideo-
que ab ipsomet Aristotele non ignorata, qui

4. de generat. animaium cap. 4. eiusdem me-
minit, vocatque sic affectos orbatos, & inter
monstra connumerat: medici verò ἀτρήτους,
idest imperforatos appellitant. Nempe affe-
ctus iste facultatis formatricis errorem sui cau-
sam noscit; nam de ijs nos agimus, qui ab ini-
tio sui ortis vitium sunt adepti; non autem d
ijs, qui vel ob vlcus, vel ob tumorem, ac rel-
ctam cicatricem phimosisin aliquam in parte
pudenda contraxere, de qua & Galenus, & Pau-
lus, Celsusque satis agunt. Ingenitæ huius im-
perforationis exempla non desunt apud Medici-
næ polihistores. Refert Amatus Lusitanus cen-
turia prima curat. 23. puello cuidam, cui nul-
lum in glande foraminis vestigium apparebat,
prope testes ad ipsius penis radices meatum à
natura adaperit fuisse, & per hunc vrina red-
debatur affatim. Consimilem euentum narrat
Beniuenius de Abditis morb. causis cap. 7. his
verbis: *Sed Pauli Bonini filium nouimus, qui
glande colis clausa natus, paulo infra eam, itine-
re patefacto, vrinam reddebat.* Ista ergo in viris
imperforatio (nam de atretis mulieribus sequen-
ti libro agetur) dupliciter contingere potest, au-
scilicet, quia præputium ipsum coaluerit, de
quo infra; aut quia penis, glandisue meatus sit
imperuius, cuius curationem hic agere consi-
lium est.

Confestim itaque manus adhibenda erit, nam
chirurgico duntaxat opere ista cura absoluitur,
licet ante ferrum ipsum non sit ab re aliquam
adhibere purgationem. Ignito autem ferro
glandis perforatio fieri debet, vt Mercurialis pri-
mo de morb. Puerorum monet, idque eo con-
silio, vt sanguinis nimirum largior compescatur
effluxio, & vulnus ipsum duriorum cicatricem
adipiscatur, ne coalescat iterum. Ita verò fora-
mini inducto plumbea, vel argentea fistula im-
mittenda erit, ibique tandiū detinenda, donec
vulnus callum contraxerit. Cæterum tam ante
quàm post chirurgicam operationem congruum
vitæ præscribi debet regimen; quandoquidem
vel præ intenso dolore (nam exquisitissimo sen-
su genitalia fuerunt à natura donata, & vbi
plus voluptatis, ibi etiam & plus doloris perci-
pitur) vel præ igne, & vulnere leui negotio in
inflammationem particula traheretur. Et hic
est ex Albucasi curandi modus, præter quem
Hieronymum ab aqua pendente, si lubeat, consu-
lat lector.

Verum è diametro contraria alia est penis affe-
ctio, quam Vesalius 5. de corporis humani fa-
brica cap. 14. obseruauit, geminatum scilicet
eius foramen, ita vt per vnum vrina, semen pe-
alterum redderetur. Atqui id minus damnosum
censeri posset, quando nullum generationi infer-
incommodum. Apprimè deterior fuit colis affe-
ctus, quem Platerus 3. obseruat. censet, vt qu
& generationem præpediret, & patientem ipsius
iugi.

ingiter pollueret. Nouit namque is nobilem, quendam virum, cuius in pene duo aperiebantur foramina, vnum quidem in glande ipsa, vbi naturaliter apparere solet, alterum verò paulò infra, circa glandis radicem ad præputij exortum, & per istud tam vrinam, quam genituram emittebat. Porro quoad huius geminati foraminis curationem, tametsi tale vitium ab ortu contrahatur, curari tamen haud difficilè poterit, foraminis videlicet inferius incisis, abrasisque labijs, moxque vulnere curato, vt vndeque coalescat.

Fallopj libro de Decoratione cap. 18.

DE PRÆPUTII BREVITATE corrigena.

Quandoque aliquis accipiet vulnus in naso, qui secatus facit turpitudinem maximam. docent Medici ratione pulchritudinis sanare. pariter ob frigus decurtantur aures, ne videantur hæ iure decurtata, oportet iterum restituere. aliquando pars labij superioris in medio diuisa est, & leporarij dicuntur pueri, ideo iungenda illæ partes; pariter Antiqui (vt dixi) cum nudati incederent in palestra, & ablatio præputij esset valde infamis: ideo solliciti erant de tegenda glande; quare primum de hac restitutione tractemus, deinde de alijs. in præputio tractando notare debetis, an natura factum, vel arte sit. secundò, an valde, vel parum breue sit. Ità, si parum fuerit decurtatum; leui ratione producemus: si valde, opus erit maiori actione, & tandem chirurgica. Solemus enim medicamentis, deligationibus, & chirurgica actione producere. sed notate, quod quamuis hoc faciat ad pulchritudinem, facit tamen ad generationem, & ad voluptatem maiorem. ratio est, quoniam naturaliter lubrica non est illa pars, quæ non habet præputium, & requiritur lubricitas insignis in Venere, & cum maior adsit voluptas, mulier emittit semen, & materiam opportunam pro formatione fetus, & pro generatione membranarum. Si autem queratur, cur DEVS altissimus in populo electo instituit, vt auferretur præputium, cause sunt eternæ, & posite in mente Altissimi, quæ non oportet dicere in profanis scholis. forte id iussit DEVS, quoniam si, vt dictum est, præputium Veneris voluptatem adauget, resectum minuit, DEVS populum suum dilectum & castum, & à venereis voluptatibus, quantum fieri poterat, abstemium quærebat, vt non de delectationibus illis allectus Creatoris cul. negligeret. & ad hoc fortasse eximius ille Theologus Moyses respiciens. Puellam sanxiuit, & vergine ductam, si corrupta fuerit, lapidi-

Abus obrui, aut corruptam concremari. & si quis eam non inuitam vitiauerit, vterque extremo supplicio afficiatur. Adulterio, incesto, sodomiticaque fœditati capitalem pœnam lex irrogabat. Quin etiam ad idem respiciebat promulgatum illud institutum, ne qua mulier bellitem-pore attingat virile instrumentum, neque vir muliebri. & hoc est, quod dicit Aristoteles, esse in prouerbio legum diuinarum, lucem non habens, quæ ad hoc dirigebantur, vt populus suus abstineret à venereis, quoniam corpora nostra hebetat, refrigerat, imbecillia reddit, atque corrumpit. quod autem præputium in causa sit, vt maiorem sentiant fœmina delectationem, inditio sunt Iudææ, Turcæ, ac Mauritanæ, & infideles mulieres, quæ libentius mancipijs christianis, quam dominis resectis se subijcere patiuntur, & volunt. Si ergo curtum sit præputium, quid agendum? Galenus docet per membranulam cartaceam. Faciebat enim hoc modo: producebat præputium ad anteriora, quantum fieri poterat (& hic locus à nullo notatur, quia fortasse non intellectus est) attractum obuoluebat membranula cartacea stricta cum gummi circa pellem, & faciebat siccare membranulam, & ita non poterat recurrere, ideo necessarium erat, vt produceretur ad partem anteriorem. Verum notandum est, quod dum volumus apponere istam membranam per transfuersum, quia cedit nimis præputium, non potest applicari. præterea necesse est mingere, ideo oportebat relinquere canalem. Galenus fistulam plumbeam ponebat in parte anteriori; siccata membrana, remouebat fistulam, & sic membranula ad duos, & tres, & quatuor dies relinquebatur. membranula autem sit tenuis ex carta. ego volo, vt capiatis cartam coriaceam, & videte, an adsit filamentum, vos ex illa cartulam tenuissimam auferatis, qua nihil tenuius. librarij capiunt cartam pecorinam ex ea parte, qua erat pilus, & euehlunt membranulam tenuem, transparentem, veluti cristallum, & hanc conglutinant supra cartam impressam fractam, & sic apparent literæ, & fractum restituitur. Galenus hanc vocat fibram cartaceam, hæc est, de qua loquitur: mollis est, & robusta. Alij solebant producere hoc modo: accipiebant fistulam, apponebant ad glandem, & supra fistulam trahabant præputium, & alligabant, & imponebant medicamentum ex thapsia, quod rubrum redderet præputium: tamen hoc habet incommodum: quia deligatio illa dolorosa est; succedunt aliquando gangrena: ideo placet ratio Galeni, & ego illa vtor. quamuis credam, quod toto vitæ meæ curriculo non tractarim bis, aut ter hanc rem. Præterea alia ratione producitur pudendum dicta à Galeno ibidem, à Paulo lib. 6. cap. 53. ab Auicenna etiam. vt per sectionem producamus præputium. & uti solent interna, &

externa sectione trahimus præputium vi ad exteriora, postea secamus circulariter, & una sectione spacio unius, vel duorum digitorum ab alia distat, postea linimenta parti sectæ applicamus. sed ego possum testari, quod nunquam secui, neque reperi aliquem stultum, qui voluerit pati, hunc cruciatum. præterea videtur in media parte, ubi facta est sectio, decurtatum: ideo notate, quod sectio fienda propè testes, propè scrotum. primo, ut scarificatio fiat, & tegatur; præterea, ut cutis à prima origine scarificata prolongaretur, in interna parte scarificabant præputium circa coronam: sed oportet applicare linteolum molle, quo impediatur, ne glans cum præputio coalescat, sed madidum sit primum albo oui, postea vino austero, ut obducatur cicatrice. Hæc igitur sint dicta, quo ad præputij productionem: quam rari sunt, qui affectant, tum quia dolorosa est, aut nimis fastidiosa ratio curandi, tum etiam, quia etiam quod natura in hoc deficiat, præstat tamen, eo quod, qui habent glandem detectam, rarissime lue gallica inficiuntur, quia crassa, & dura cutis aeri exposita reddita est, & ideo excoriationem, aut virulentia illius ingressum facile non admittit. modo ad cæterorum membrorum restitutionem transeamus. Hæc ille doctè fatis.

CAPVT XIV.

De Præputij Phimosi, atque resima ingenti mole eiusdem.

PRÆPUTII breuitas licet indecora Generationis officio nihil incommodat; At phimosis & incurua eiusdem magnitudo certam inducit sterilitatem. Fit phimosis, cum ita glandem præputium occupat, integitque, ut infra reduci, atque adeo glans ipsa detegi nequeat; unde mox contingit, ut seminis recta iaculatio impediatur; ac totum in venereo certamine ipsi præputio, glandique aspergatur. Affectionem hanc Græci *φίμωσις* appellant, quemadmodum cum ita præputium deducitur, ut amplius adduci nequeat, *παράφίμωσις* dixerunt.

Phimosis ex Paulo Aegineta ita curatur: corporis vniuersali purgatione præmissa, recta linea ita per mediam, superioremque præputij partem atramento notatur, ut grandiora vitentur vasa. Post hæc falcata cuspide inter præputium ipsum, & glandem insinuata cutis secundum lineam rectam vno tractu diuiditur, ita ut interna cutis externæ respondeat, sitque incisio conueniens pro glandis magnitudine.

Post hæc sanguinis fluxio immoderata compescitur, linteoque rosacea, ouique albumine madido operitur, & cetera reliqua vulnera curatur.

Insuper adeo immensum interdum à natiuitate, atque simul resimum obtinetur præputium, ut vrinae non minus quam seminis impediatur naturalis modus effluuij; adeo ut dum vna, vel alterum redditur, totum ipsum cum abdomine membrum polluat. Skenchius 5. obseruat. ex Gasparo V Volsio huius effusionis historiam enarrat; & 4. centur. obseru. 81. Guillelmus Fabricius iuuenem recenset, qui vastum simulque repandum ab origine præputium retulit, adeo ut quotiescunque mingeret sursum lotium affluens totum cum vestibis madefaceret ventrem; quam turpitudinem, ut effugeret solutis ligulis latrinis insidere cogebatur. Huius quoque affectionis curatio celebrari potest primò ijs auxilijs, quæ carnem compescere, & exiccare solent, necnon habita totius corporis cautione chirurgicæ manui committi potest.

CAPVT XV.

De viris quibusdam Onobelis, ac monstrosè mutoniatis.

CACTENVS Paulus, & Fallopius multa, quæ ad rem perlegisse, ne te pigeat lector. Ad nauseam, si qua fortè irrepserit, seras epidipnidas parabo, ut Marialis loquitur, & quasi ad stomachum tragemata. Sume. Non omnibus brevis inest ab ortu fascinus, ac symmetros; sunt qui immanem, deformemque referunt. Quotquot ergo à natura prælongo, extensoque sunt Priapo imbuti, Onobeli appellari possunt, ut ex Lampridio in Heliogabalo eruditiores obseruant, quasi telum asini obtineant. Huius census extitit apud eundem Lampridium in Commodo Cæsare Mutoniatus ille, quem his verbis describit: *Habuit & hominem, cuius prominebat penis ultra modum animalium, quem Onon appellabat, idest asinum, sibi charissimum, quem & ditauit, & sacerdotio Herculis rustici præposuit*

Ad vastam hanc veretri molem collimare crediderim illud Catulli:

Grandiate medijs tenta vorare viri.

qua voce vsus est etiam Horatius inquitens *tentaque rumpit.*

At recentibus vtamur historijs. Noni iuuenem iam vita functum (patriam iusta causa rectico) qui vsque adeo immensum à natura penem obtinuerat, ut vel in vulgi iocum, diæteriumque apud conciuēs, finitimosque illeret.

iret. Tanta molis erat, ut aegrè arrigere posset, arrectum verò nec fatiscens scortum, cui, ut Martialis

Infinito lacerum patet inguen biatu.
admittere audebat. Quare ubi semel cum meretricula congressus redibat, repulsam protinus reportabat. Consueuerat, ut erat ceteroquin, facetus, in conuentu amicorū arrepta occasione suum ostentare sesquipedale veretrum, non sine omnium cachinno, & admiratione. Hic mihi in mentem redit, elegantissimi Petronij adolescens ille, cuius tantus erat Priapus, ut reliquum totum corpus appendix, atque lacinia eius videretur; hoc est breuior longè totus ipse homo, quam suus esset fascinus: verba sunt ista. Illum autem frequentia circumuenit cum plausu, & admiratione timidissima. Habebat enim inguinum pondus tam grande, ut ipsum dominem laciniam fascini crederes. Quibus sane in verbis perpendendum illud, cum plausu. Nam quotiescunque in balneo, ubi renudabantur publicè viri, impendio maior aliqua inspiciebatur mentula, continuo magnus excitabatur plausus; quod spectat illud Martialis

*Audieris in quo, Flacce, balneo plausum
Mutonis illic esse mentulam scito.*

Quocirca benefactorum virorum delectus non tibi quam in balneis ipsis fieri solebat. Inde primo natural. quæst. Seneca cap. 16. Hostium illum profligatissimæ obscenitatis auctorem, damnans aiebat. In omnibus balneis agebat ille delectum, & aperta mensura legebat viros.

Sic etiam scelestissimi Heliogabali Emissarii, quibus mentulorum perquirendi pronincia delegata erat, ut Lampridius refert, per balnea discurrebant; immo publicum Imperator ipse in aulis adibus lauacrum instituerat, populoque palam exhibuerat, ut proprio visu Onobelorum probaret conditionem. Verum enimvero hos omnes parum strenuè in Venerea palæstra dimicare, compertum est; nequit enim calor, & spiritalis materia pondus id immensum eleuare, ac fulcire diu; Quare ad certamen paulò minor fascinus promptior esse solet; dummodo tamen non sit adeo brevis, exiguusque, ut illud Martialis epigram. xj. dici valeat.

Drauci Nata sui vocat pipinam.

Collatus cui gallus est Priapus.

Pipinam vocat interpret, vulgato etiam nomine muliercularum, quæ puellorum exilem, qualis est in minimis pullis, ita nuncupare solent; alia tamen lectio habet *vepenem* quasi vix penem, sed *ωάπερον*.

Iam monstruosam verpam describamus; errorumque formatricis virtutis, non modo in magnitudine, aut breuitate contingit, verum etiam in figura. Erit instar omnium Philippi hæc

Consistentis vir ætatis, habitus crassi, sed

cacochymi, ruber facie monstrauit in Nosocomio monstruosam mentulam verrucis pregnantem, innumeris, acinos botrys adglomeratione emulantes. Pars quadam tumida, renitens, cuti color instar globi rotunda abdomini adharebat, quæ capiti modò nati infantis magnitudine respondebat, hæc carebat verrucis. Coles ad stuporem magnus, tumidus, longitudinis cum scroto circiter vlnæ Augustanæ. Preputium retractum circa glandis radicem, nescio quem tumorem crissæ dedit, qui copiosis subfuscis verrucis luxurians, glandem instar collaris moderni, quod ex multiplici panno ad fibriam flocculis ornato conficitur, ambiunt. Glans tuberosa, & in vesicam quasi sublata, palma fuit longior, & pugno maior ob ligamentum aliquo modo retracta, quam verruca obtegebant copiosissima, quales in collo Gallorum Indicorum conspiciuntur, cum furor eos agitat. plura vide apud auctorem, apud quem portentosæ huius mentæ icon exprimitur, licet nil bene distinctus, rudique minerua delineatus. At id genus enormia pudenda bestiis relinquuntur.

CAPVT XVI.

Quibus planetis in quibus signis, cuique Coeli domui ex Astrologorum opinione subiecta sint genitalia.

INGVL I planeta, qualibet Zodiaci signa, & Coeli vnaquæque domus singulis humani corporis particulis dominantur, si fides vlla est Astrologis adhibenda; quamobrem genitalia etiam suos agnoscunt patronos, ac tutelares Regulos. Et ideo Iuppiter è planetis respicit sperma cum sanguine: Venus vtriusque sexus genitalia, & circa eadem ægritudines, atque etiam sperma. Luna pudenda muliebria. E signis solum Scorpio subdita pudenda tenet. Verum planeta iuxta existentiam, quæ in diuersis signis habent, diuersimodè etiam partes ipsas genitales respiciunt, & sic Saturnus existens in Cancro, & Leone virilia respicit: Iuppiter in Geminis: Mars in Libra: Sol in Aquario: Venus in Scorpione, & Capricorno: Mercurius in Sagittario: Luna in Aquario identidem Verenda respiciunt. Cæterum octaua Coeli domus continet sub se pudenda, & circum adiacentes partes. Sint tibi hæc satis, Astrologorum penū compella, nec non Mathematicorum Musæa perlustra.

CAPVT XVII.

Proponuntur varia Problemata ad viri seminale membrum pertinentia.

VR aues, & quę pedibus carent, penem habere nequeunt? Quoniam alteris crura sub media aluo posita sunt, alteris nulla sunt crura. Natura autem penis, vt primo de Generatione animalium capite 5. monet Aristot. à pedibus, & cruribus dependet, ideoque accidit, vt in coeundo crura contenduntur: nam & instrumentum hoc nervo constat, & crurum natura nervosa est. Quare subiungit Aristoteles, cum penem habere nequeant, testes etiam vel non habent, vel diverso loco constitutos obtinent.

Cur genitalis virga tot nervis composita est? Ex eò profectò, quòd vt Galenus testatur 14. de vsu partium virga maris, & matricis collum, atque alia, quę ad pudendum ipsum pertinent, tamquam sensum quendam exactiorem ob coitum venereum postulent, meritò nervos plures sunt adepta. Etenim nervaceę partes omnium maxime exquisitò sensu præditę sunt, vnde est, quòd dolor circa illas contingit maximus, vt in podagris manifestè cognoscere quisq; potest.

Cur penis equè commodè ex venis coalescere non poterat, cum ex venis constructus & facile impleri potuisset, & facile euacuari, nec non tensionem validam, ac sufficientem adipisci? Quoniam sanguinis substantia non ita saltem celeriter replere, & euacuari potest, vt aer, & spirituosus halitus, quide repente affluere, & evanescere etiam potest. Adde, quòd venarum tunice validam tensionem ex molli earum natura non substinerent; quare fortior, atque adeò nervosa substantia ad huiusmodi erectionem, ac tensionem opus fuit, vt placet Galeno 14. de vsu partium.

Quid est, & quo modo veritatem habet id, quòd ab Aristotele traditur 4. Problematum, crura videlicet varicosa hominem rebus Veneris inutilem, aut inefficacem reddere? Respondeo, id nequaquam contingere defectu virgę, hæc enim vel in varicoso satis integrè vigere, & constare potest. Verum potius culpa seminis, & eclipsi accidere, verisimile est; nam cum sanguinis vberima copia ad varices declinet, spermatica vasa minus implentur; fit itaque, vt seminis nihil elaboretur, aut fortè tam paucum, vt nullo pruritu, ac virtute agat, mulceatque. Adde ex ipso Aristotele, quòd varices flatum transferunt, qui ad erectionem necessariò exquiratur.

A Quæres, quid magis imbecillo, flaccidoque peni conferat consuetudo, an Veneris abstinentia? Respondet Auicenna lib. 3. fen. 20. tract. 1. soluitque problema his verbis, & *usus coitus confortat hoc membrum, & facit ipsum laceratosum, & ingrossat ipsum, & dimissio eius liquefacit, & arefacit.* Et est omnino illud idem Platonis, quod ignavia exoluit, proprii autem officij exercitatio robur augere solet. Verum de vsu Veneris temperato id intelligas velim; alioquin contrarium prorsus eueniret.

Cur nullus adeps in verpa cernitur, quamvis in obæsis vndiq; corporibus disseccetur? An quia potuisset adeps eius tensioni impedimento esse? molliunt enim, & laxant adipēs. An verò ne præ pinguedine in molem excresceret enormem? Mirum sanè, quòd plus corpora pinguescunt, eò breuiorem, & graciliorem reddi Priapum.

Cur si toto corpore frigidi sunt melancholici, omnes tamen Priapi sunt, hoc est iugiter penem gestant inflatum, ac tensum? Causa est, quam etiam alibi significauimus, quòd melancholici flatulentis halitibus abundant; potissima verò è causis erectionis existit flatus, qui nervosæ fistulę cavitatem occupans, vt supra diximus, tensionem parit.

Quam ob causam qui mingendi tenentur desiderio, concubare nequeunt? An quod, Aristotele arbitre, meatus implentur? Quod autem plenum humoris est, id nullum præterea humorem suscipere potest.

C Cur duplicem meatum in pene natura non efformauit, unum, quo semen, alterum, quo vrina educeretur; ita enim non contingeret, vt ex duobus humoribus alter altero inquinaretur? Vnum, eundemque meatum fieri, satius fuit, vt communione ductus alteri alter prodesset; siquidem, vt alibi diximus, vrinarium foramen genitali humore oblitum, neque ab vrina acrimonia læditur, neque vnquam excoriatur. Rursus vrinæ ipsius transitus liberiores viam semini ipsi parat; si enim proprium obtineret foramen, contingeret, vt Veneris raritate apud multos meatus vel occluderetur, vel coalesceret vel saltem minus redderetur spermati peruius, quod cum natura sua sit lentum, & viscidum, indè liberè proflire nequiret. Illud postremo non reticendum ex Vesalio lib. 5. Humana fabrica capite 14. extitisse Patauij adolescentem, qui legum studio nauabat operam, qui in glandis apice duos obtinuerat meatus, vnum semini, alterum vrinę apparatus. Verum id monstruosum potius; & nos supra ventilauimus.

D Cur ijs, qui concumbunt, si desiderio mingendi tenentur, penis intendi vehementius potest? An quòd foramina plena redduntur humoris semen verò per angusta se promens molè effici ampliore, atque extollit? Penis enim ad ipsos meatus est positus. Ex Aristotele 4. Problem.

Cur

Cur vetustiores aliqui genitale hoc membrum struthium, & fascinum appellarunt; vnde Horatii carmen.

Minusque languet fascinum?

An à passeris salacitate vt Festo placet, struthion dicitur. An fascinum etiam, quod fascinandis rebus huius membri deformitas apponi solet? An quia teste Varrone, & referente lib. 4. Rhodigino, obscuro illo gentilitatis tempore in Italiae compitis Liberi patris orgia tanta turpitudinis licentia celebrabantur, vt palam exultante nequitia, in eiusdem honorem virilia colerentur pudenda? Namque ipsius Bacchi genitale (vtique in his præfandus erat honos) per dies festos magna celebritate plostellis per agros prius, mox & in Urbem vectabatur, inde spectatore vniuerso populo, honestissima matrona coronam illi imponebat, fertisque redimebat; & his impurissimis caeremonijs existimabant, propitium futurum Liberum agrorum seminibus, & ab iisdem omnem ablaturum fascinationem. Huc nimirum allusit Aristophanes in Anacharnensibus ijs versibus.

Vobis quidem rectus tenendus phallus est,

Eam sequendo, quæ Canistrum baiulat;

Post vos ego canam cantionem phallicam.

Cur virilia cum detumescunt, in ventrem refluunt? An ob id, ne frigore debilitentur? Et enim natura prouida de Generatione nimium sollicita, calorem in parte hac studet enixè seruare; nam cum sit neruosa substantia, leui negotioladâ frigore posset; si quidem receptum est Hippocratis axioma, frigidum inimicum neruis, iisque bellum indixit. Hinc Rhodiginus 4. lect. Antiquarum subscribens aiebat: *Quo argumento rigoribus nimis pereuntes genitalia, tum vestibus, tum manibus consouere deprehenduntur; in ea namque parte primus fit sensus frigoris.*

Cur qui vesicæ laborant calculo, penis erectionem frequentius substinent? An quod natura, dum quod præter naturam est, expellere conatur, huic regioni spiritibus, & calore præsto est? An quia lapis attritu suo penis tentiginem excitet? An fortè etiam quia calculosa vesica feruidior quodammodo ex sui natura est, ideoque suum illum extraneum calorem virgæ ob viciniam communicare facile valeat? Etenim ad lapidis generationem in vesica biliofum etiam excrementum quodammodo concedit, Hippocrate magistro libro de aere, aquis, & locis tex. 23. in quo, an legi debeat. *ἢ ὡς ἐστὶν, ἢ ὡς ἔστιν* ingeniosissime disquirat, probatque D. Baldus Baldus ex Urbis Medicis Coriphæis vnus, prudentia, ac doctrina multiplex, in Romano Archigymnasio Præficus medicinæ Professor, omnium, & meo in primis calculo, celeberrimus, disertissimus.

CAPVT XVIII.

An penis intentio, & erectio sit naturalis actio, vel animalis.

COLIS inflatio cum actio quædam sit, eo quia locali motu peragatur, meritò controuertitur apud recentiores Anatomicos, & medicos, num sit illa naturalis, an potius animalis. Et quidem animalem potius esse, videntur suadere concursus facultatum imaginatiuæ, & sensitiuæ: imaginatiuæ quidem, quoniam rei Veneræ meditatio excitat pudenda, non in vigilia tantum, sed in somno ipso, in quo tam sæpè libidinis agitat ludibria, seminisque molitur effusiones. Rursus hoc ipsa imaginatiua, cuius ditioni ferè omnes deseruiunt, & subiacent potentie, motrici imperat; quare statim persentitur penes genitalia, imo corpus vniuersum commotio, & alteratio magna mediantibus musculis quatuor, ad huiusmodi actionem paratis; at modo musculorum omnium motus animalis est, vt patet. Et quia huiusmodi genitalis alteratio non est absque voluptate, & voluptas non absque sensu, ideo concurret etiam sensitiua facultas, vt proinde colis erectio tota videatur animalis.

CEx aduerso penis erectionem esse naturalem actionem, nō animalem, nituntur quamplurimi brobare ex causis, instrumentaria, efficienti, & finali; ex causa finali, quia procreatio, cuius gratia erectio est, ad naturalem facultatem, minus autem ad animalem dirigitur, & refertur. Ex efficienti, quia nō sicuti, vt volumus, brachia mouemus, ita ad libitum erigimus. Ex instrumentaria, quoniam organa eiusdem actionis non sunt nerui à cerebro, & spinali medulla oriundi, sed ligamenta duo fungosa, & caua, ab ossibus ischion, et pubis originaria. Quid erit ergo statuendum, duabus his è diametro pugnantibus sententijs? Porro dicendum est, penis erectionem mixtam quandam actionem esse ex animali, et naturali; si quidem ratione imaginationis, et sensus negari non potest, quin sit animalis; ratione verò motus, naturalis potius est, quamuis ab animali etiam quadantenus adiuetur. Adde, quod nolentibus fit aliquando erectio, volentibus fieri nequit. Doctissimus Andreas Laurentius 7. lib. suæ Anatom. questione 6. hanc opinionem huiusmodi exemplo confirmat. *Quemadmodum appetentia, quæ in orificio superiore ventriculi excitatur ob diuultionis sensum, animalis est, motus verò quo cibos nondum belle mansos, attritosque rapit ab ore famelicus ventriculus, naturalis est, ita colis erectio: quia cum*

sen-

sensu est, & imaginatione animalis dici potest, sed A
motus ille localis, quo in ampliorē molem assurgit
naturalis est, fitque à ligamentorum insit a, & ver-
nacula facultate, qualis est uteri, & cordis motus,

illius quidem, dum semen proleat, huius verò,
dum aerem, & sanguinem haurit. Haftenus ille,
& hæc pro questionis veritate quam brevissimè
dicta sufficiant. Nam ad reliqua properandum.

TRACTATUS SECVNDVS.

De Testibus, eorumque natura, necessitate, munere, & accidentibus.

NTER principes humani cor-
poris partes recensentur etiam,
& non immeritò testes, non mo-
do quia vniuerso corpori in-
fluunt, ideòque ad eiusdem per-
fectionem, & robur maximè fa-
ciunt; sed etiam quoniam ad
generationem necessarij sunt, quicquid in con-
trarium non benè sentiat Aristoteles, & perpe-
ram cæteri effutiant Peripatetici. Quamobrem
cùm superiori proximo tractatu de pene viri
egerimus, vt ad Generationem dirigitur, cùm-
que absque testibus idem prorsus inutilis foret,
hinc iure tractatum de testibus instituendum
censui, quatenus instrumenta vndeque ad ge-
nerationis opus commoda, & opportuna con-
texerem.

CAPVT I.

*Testium onomatopœia, dissectio, & eorundem per
singulas particulas anatomica examinatio.*

SUBLIMIS Deus, inquit Aui-
cenna, creauit duos testiculos,
sicut sciisti, qui sunt membra
principalia. Eorum itaque fa-
bricam operæpretium est intue-
ri, diuinum planè artificium ad-
mirantes in ijs instrumentis, quæ ad diuinum
esse communicandum per Generationem tradi-
ta sunt. Vt itaque à nomenclatura exordiar: par-
tes hæ Latina voce dicuntur testes, seu testiculi,
quòd virilitatis testimonium præbeant. Cicero
libro 9. epist. ad Pætum obscuriori onomatopœ-
ia uocat lanuinos, & cliterninos: uerba sunt:
bonesti colei, lanuini; cliternini non honesti.
Etenim lanuini a pube, seu lanugine, qua tegun-
tur, appellantur; qua uoce usus est Propertius
postremo elegiarum libro, ut uersiculis illis
apparet:

*Cantabant surdo, nudabant pectora cæco,
Lanuuij ad portas, hei mihi, solus eram.*
Cliternini uerò, seu clitorini melius, ut Rho-
digino 4. lect. Antiq. arridet. cap. 7. ab obscæno

uerbo deducuntur; nam clitorium muliebri
pudendum est apud Græcos; unde uerbum
κλιτορίαζεν, id membrum turpiter attrecta-
re. Græcis uerò dicuntur ὄρχεις, & peculia-
riter ab Herophilo δίδυμοι, idest gemelli.
Ab Arabibus uerò, & præsertim ab Auicen-
na oua nuncupantur ob similitudinem, quam
cum ijs referunt.

Quoad situm, testes in mare ambo sub uentre
abducti foras penituli prominent, & ob id ad ip-
sorum utrumque ab ilibus musculus unus dedu-
citur, ut uoluntarij etiam motus participes sint.

Substantia est mollis omninò, & ut inquit Aui-
cenna lib. 3. fen. 20. *Substantia ouest ex membro
glandoso, albæ carnis, quæ est res magis similis
carni mamilla;* & quidem ratione diuersi tan-
tummodo finis differunt mammae, & testes; hi
enim sanguinem elaborant, & perfectè coquunt
ad generationem, illæ uerò eundem ad nutritio-
nem iam genitifetus apparant. Ideòque figura
oblongi, rotundi, laxi, & cauernosi effecti à na-
tura sunt, vt nimirum humorem, qui in sperma-
ticiis uasis aliquatenus excoqui, & parari cœpe-
rat, in ijsdem digeratur, & percoquatur ulterius
ad sobolis perfectam productionem.

Differunt autem testes alter ab altero ex eo
duntaxat, quòd dexter sinister uaricosior est, fle-
xuosior, fortior, & calidior etiam; & ex hac
causa masculorum generationi etiam aptior est,
eo magis, quòd sanguinem in maiori copia, &
calidior etiam recipit. Qua in re apponenda
sunt Galeni uerba è libro de usu partium 14. quæ
huiusmodi sunt. *Tāquam autem ren dexter propè
iecur sit locatus, sinister autem inferius, solus ijs
vasis, quæ in renes insiguntur peculiare quiddam
obtigit, cuiusmodi alijs nullis, neq; eorū, quæ à vena
caua, neq; eorū etiam quæ à magna arteria promanant.*
Illa enim omnia bina ex ijsdem locis uasis
utriusq; exoriuntur. *Venæ autem, & arteria, quæ
ad renes pertinent, à magnis quidem uasis, à
non ijsdem locis oriuntur, sed quantò ren dex-
ter altero est altior, tantò & uasorum, quæ in
ipsum insiguntur, productio ea est altior, quæ in
alterum inseritur.* Quoniam uerò partes geni-
tales his subiacent, iugum uenarum, & arteria-
rum, quod ad eas fertur, ex ijsdem partibus pro-
ficisci

scisci erat necesse. Non enim amplius, alia quidem ipsarum ad editum, alia autem ad imum pertinent instrumentum, sed matris sinistra eandem cum dextra habet positionem tum testiculi utriusque, equali loco sunt siti. Quocirca vasorum, quae ad ipsa feruntur, quae ad dextram matricem, atque ipsius testiculum progrediuntur, à magnis ipsis vasibus, quae sunt ad spinam proficiuntur, vena quidem à caua vena, arteria autem ab arteria magna. Quae verò ad sinistrum testiculum in masculis, aut ad matricem sinistram in feminis perueniunt (sunt autem haec etiam duo: una scilicet arteria, & una vena) non amplius à magnis ipsis vasibus, sed ab eis, quae ad renes feruntur, emergunt. Ex quo intelligi potest, testiculum sinistrum in maribus, & matricem sinistram in feminis sanguinem impurum adhuc, atque excrementosum, humidum, ac serosum recipere. Quae ex re accidit, ut ipsa quoque instrumenta, quae recipiunt, temperamentum habeant diuersum; quemadmodum enim sanguis purus excrementoso est calidior: ita & partes dextra, quae ex ipso nutriuntur, sinistris sunt calidiores, tametsi natura principio superabant. Demonstratum enim nobis saepe est, id quoque ab Hippocrate rectè fuisse dictum, quod partes, quae secundum rectitudinem sunt sitae, necessario plus inter se communicant, ac fruuntur. Non igitur amplius miraberis, si matricum dextra, ac testiculorum dexter, non solum quod secus, ac sinistra nutrantur, sed quod etiam secundum hepatis rectitudinem sunt locata, sinistris admodum sunt calidiora. Haecenus Galenus, et hinc est, quod ex Empedoclis, et Hippocratis opinione mares in dextra, feminae in sinistra, ut in regione locantur, et è dextro marem, è sinistro teste feminam emitti, communis est opinio. Tametsi contra Galeni relata opinionem non defunt recentiores quidam Anthropographi, qui insurgunt, et conuellere nituntur.

Tres denique tunicæ, seu membranae testem, utrumque vestiunt; duæ singulae singulis adherent, una quidem interna subtilior, quæ Græcis ελυτροδὴς dicitur; externa paulò crassior, & valentior, Græci δαγρόν appellant; altera verò tertia, quæ ambobus testibus communis est crassa, et rugosa, quæ scortum, seu scrotum appellatur, et vulgo bursa testiculorum; Græcè αὐτὴν proprio nomine ὀρχέον.

Cæterum testes musculos habent, qui cremasteres, hoc est suspensores nominantur, ut scilicet seminalia vasa, quibus connectuntur suo pondere deducerent, atque extenderent. Rursus nervos tum à costali, tum à lumbaribus recipiunt, quemadmodum venas, arteriasque à spermaticis; ut propterea hinc enascatur mirus ille cum toto corpore consensus. Et hæc de testibus anatomica obseruatione sint satis; de reli-

A quis adiacentibus vasis spermaticis in præsentiarum nihil addemus amplius.

CAPVT II.

An cuncta animalia testes habeant, & cur non omnia eodem loco, & eadem ratione à natura receperint.

ISCIBVS, & quibus branchiæ sunt, serpentibus, & omnibus animalibus, quæ carent pedibus; si Aristoteli 3. de historia animalium cap. 1. fides habenda sit, testes à natura denegati sunt; fortè ob illam pedum, & genitalium communio- nem, & harmoniam, quam tantopere idem Philosophus probat, & sæpius in libro de animalium historia, & generatione explicat: sed licet hæc testibus careant, quosdam tamen receperunt meatus, qui humorem prolificum instar eorum ad Generationem parent. His præterea cum præ imperfectione genitalia membra derogata sint, ex eadem causa testes quoque denegandi erant; Si etenim testes obtinuissent, longè perfectiorem adepti essent animalia illa naturam; siquidem testes robur, vigorem, audaciam, caliditatem, & omnimodam perfectionem uiuentibus cunctis influunt. At natura serpentes, pisces, & similes nec fortè potuit, nec saltem voluit edere perfectiores.

Cæterum animalia quæque perfecta sanguinei generis, ouipara, & viuipara testes habent, positione, & situ tantummodo differentes; quædam enim intus continent, & vel lumbis circa renes adherent, vel alio adnexi testes sunt. Alijs verò foris dependent, quibus nimirum genitale aut alio adnexum substat, aut demissum pender cum testibus, nec omnibus eodem modo ad alium continentur; siquidem aliter ijs insunt, qui ex aduerso mingunt, alter ijs qui ex auerso. A quibus omnibus, auctore Aristotele, præcitato loco, testes insunt, non quidem foras penduli, sed intus lumbis adherentes; quo etiam situ dati sunt à natura quadrupedibus quibusdam ouiparis, ut lacerto, testudini, crocodillo, & inter viuipara herina- ceo. Rursus qui conspicuos testiculos foris gestant, non omnes eodem modo locatos, sed cum quodam discrimine ferunt: nam aut hærent annexi retro, nec tremuli pendent, ut suis, aut propensi, demissique geruntur, ut homini. Quod si quæras, quamobrem viris intra alium testiculos natura non locauerit, & an fuisset præsentaneum magis, eosdem intus occultare? Respondeam cum Galeno 14. de usu partium, quod si natura testes in ventre collo-

casset; praterquamquod arclarentur simul, & partes, quæ illic sunt, arclarent. Vasorum etiam spermaticorum necessariò longitudinem minuisent, quæ nunc quidem infernè sursum subeuntia, ac rursus supernè deorsum descendunt longitudinem acquirunt commemorabilem. Tunc enim supernè deorsum duntaxat tendentia, de ea longitudine, quam nunc habent, partem totam dimidiam amisissent, fœminarum verò testiculi, subiungit Galenus, cum parvipenitus essent, vasaque exigua essent producturi, loco, quem nunc possident, oportunissimo sunt siti, utraque quidem matricis parte positi, paulò ante supra cornua adducti. Idcirco autem aubus potissimum penes diaphragma locati sunt didymi, quoniam fœcunditatis eorum ratio postulabat, ut semen affluentissimum acervaretur; quare, ut vasa citius humorem in semen excoquerent, operæpretium fuit, illa eadem in præcalente loco reponi, nò autem iuxta meatum, per quem semen ipsum excernitur; est verò impendiò calidum ipsum diaphragma, quandoquidem à quatuor principibus visceribus operitur, & fouetur; nempe supernè quidem à corde, & pulmone; infernè autem ab hepate, & liene. Atqui viris isthæc positio, ut Galenus ait, non erat opportuna; non enim semen sic affluenter parare debebant iugiter, neque erat operæpretium, eosdem ad libidinem adhuc atrocius incendi; inde eorum testes absque quò calidioribus visceribus foueantur, ex se, ea qua sunt innata caliditate, & magnitudine mediocri semen satis gignere possunt.

Sed cum pleraque animalia, quibus foris testiculi prominent, eosdem pendulos, ac tremulos habeant, posset aliquis exquirere, cur iidem, suis hæreant annexi, & stabiles? existimo id ad maiorem suum libidinem factum esse; iam enim sus nequitia hieroglyphicum erat apud Egyptios. Quare ut natura hanc exararet libidinis notam, dedit ijs testes ad cōgressum fortiores; nam quò testes contractiores existunt, eò sunt ad Venerem aptiores; penduli enim, ac dimissi, ut patet, languorem, aut minorem aptitudinem præsignant; quin ex contractioribus corporis vniuersi robur, & sanitas arguitur; ex demissis, & nimium pendulis non benè constans, aut valetudinaria natura conuincitur. Vnde est quod fixi, quoniam non sic distant à principio caloris, ab hoc fouentur magis, nec veluti in pendulos influentes ex longa intercapedine dissipantur spiritus. Quocirca testes omnes, qui intus latent censendi sunt calidiores, fortioresque, & ad libidinem propensiores.

Dices, an sit alia vlla differentia inter didymos intus locatos, & foris pendulos? Profectò nullum inest essenziale discrimen; accidentale aliquod; nam qui intra corpus iacent, communis scroto non obuoluuntur, sed singuli sua regun-

tur membrana. Secundo qui intus locati sunt, adherent, nec suspensi dissident. Tertiò semencitius parant ob rationes desuper allatas. Quarto Veneris opus ocys expediunt. Quinto seminales meatus breuiiores efficiunt, non enim in tam longinquum spatium produci debent. Et hinc addiscere quispiam poterit, quid dicendum sit de mulierum testibus, nam his prorsus accidentalibus differentiis discriminantur; solum ex eo, quòd minores admodum sunt, frigidiores, & ineptiores existimandi erunt: etenim dum supra diximus, internos testiculos calidiores esse, de ijs planè intelligendum est, qui paritate conueniant, nec magnitudine, & facultate dissideant; quæ ratione licet muliebres didymi internè locati sint; nihilominus virilibus vndiq; impotentiores, & frigidiores putari debent; alioquin principalius agens mulier, quàm vir in generatione dici posset; quod quàm sit absurdum dicere, vel ipsarum iudicio mulierum iudicandum relinquerem. Ideò Galenus cum pluribus locis, tum maximè 14. de usu partium hanc nobis veritatem referauit his præsertim verbis ad calcem libri: *Nam maris testes humidiores sunt, ac molliores fœminarum testibus, & vasa spermatica duriora; contraria verò ijs sunt in fœmina. Ipsa enim spermatica minus sunt dura ob memoratas iam causas: testiculi autem minus rari, & laxi, ac humidi, quia substantia sint frigidiores. Nequaquam enim ab calore nativo flatu distenti fuerint, & ut dicat quispiam fermentati: & adhuc clariùs non multò ante dicebat. Videbis vasa spermatica maris non parum superare, sed longitudine, profunditate, & latitudine multis partibus reperies fœmininis esse maiora; ob has igitur causas mulierum testes parui admodum extiterunt, & matricibus utrinque adherentes ad epigastrium. Virorum autem testes tum magnitudine fuerunt longè maiores, &c.* Illud ad calcem silentio non inuoluam, Aristotelem, qui serpentibus testes denegauit, fidem auribus maiorem, quàm oculis credidisse; quandoquidem sensu ipso, & experientia deprehendere est, Vipereum, alterumque reptilium genus testes prope caudam gestare; vide Fabritium ab Aquapendente, in iconibus anatomicis libro de formato fœtu.

CAPVT III.

An, & qua ratione testes sint corporis partes principes.

VE MADMO DVMO in ventriculo chilus, in hepate sanguis, in corde spiritus vitalis, animalis in cerebro elaborantur ad vniuersam cuiusque vitam conseruandam;

ita prorsus in testibus ad speciei propagatio-
nem, seu immortalitatem semen conficitur;
quicquid Aristoteles, & eius Peripatetici in-
contrarium sentiant, & recens cum his Pari-
sanus ille nimis in sua microcosmica subtili-
tate subtilis. Quamobrem testes non minus,
quam ventriculus, hepar, cor, & cerebrum
censendi sunt animati corporis partes princi-
pales; immo etiam tantò ceteris principalio-
res, quantò generationis operatio quibuslibet
alijs vitæ functionibus longè antecellit; vt hinc
merito Auicenna loco paulo supra citato dixerit,
Excelsum Artificem Deum duos creasse testi-
culos, hosque esse membra principalia, in
quibus generetur sperma. Sed video e disci-
pulis Aristotelis quendam statim insurgentem,
nostramque hoc theorema pessundare, seu euer-
tere conantem hoc argumento. Partes corpo-
ris principes dicuntur illæ, sine quibus nequit
consistere vita; at sine testibus bellè viuitur;
igitur hi principales partes dici non debent.

Assumptum aduersarij probatione non videtur
egere, quando experientia ipsa palàm confirma-
tur; quin sæpè accidit, vt sine testibus melius
agatur, quam cum his; siquidem Eunuchi haud
videntur esse nimium ægritudinibus obnoxij.

Verum hæc minus probant: nam, testibus ex-
cisis, non benè vitam duci, luce clarius est, id-
que in ipsismet Eunuchis intueri licet, qui de-
uirati merito dicuntur, eò quòd virilitatem vi-
res, & vim naturæ amiserunt: satis manifestè
insuper apparet, quòd ex testium vel offensio-
ne, vel excisione temperamentum eximiè im-
mutatur. Enimverò deperditur masculus, ac
generosus animus. Vitæ flos, ac decus viride
funditus extirpatur; splendor viuacitatis cali-
gat, natura tota in frigidum habitum conuer-
titur; non sanguis purus producitur: non co-
lor, & formæ dignitas apparet: arteriæ pulsus
edunt imbecillum, & languidum, vt in senibus;
palescit corpus, inersque euadit, & graue; opi-
um denique debile, & penitus effæminatum
redditur; adeò vt iure Egyptij, dum Regem
fractum, hebetem, & impotentem exprimere
consilium erat, Typhonis pingerent simulacrum
absque testibus, perinde ac sine his desit Rege
digna generositas, & maiestas. Putas ne ergo
testes principes partes non esse?

Porro assèuerandum est, testes etiam in vni-
uersum corpus, præter vsum generationis, ro-
bore, spiritus & vitam influere? Nec tamen pu-
tis quispiam, roboris, & melioris vitæ causas,
& principia existere, vt aliqui perperam opina-
ti sunt per reflexionem, quòd videlicet illa-
bentem in se ex vniuerso corpore calorem,
& spiritum propria eorum densa, compacta-
que substantia, tanquam speculum radios in-
vniuersum corpus refundant, & reflectant; sed
per se ipsum habeat, hanc eandem virtutem ex

se, & proprio Marte obtinere; vt apertè dedu-
citur ex pluribus accidentibus, quæ ex testium
ablatione tanquam à propria causa exoriuntur,
vt leuitas, imbecillitas, languor, liuor, molli-
ties, & similia: qua ratione Terentius in Eunu-
cho enim appellabat stolidum, frigidum, veter-
nosum, & quasi amentem: ait enim:

*Hic est vetus, vietus, veterinosus senex,
Colore mustelino*

Adde rursus, imitari etiam animos in viris,
sicuti enim horum temperies, ablatis testibus,
mutatur in fæmineum habitum; ita etiam ani-
mus dolosus, versutus, & prauus euadit; inde
Auenzoar lib. 2. tract. 3. cap. 1. scriptum reli-
quit, nullum fuisse vnquam virum castratum,
qui esset optimi intellectus, & bonorum morum:
placeat illius excipere verba. In Eunuchis præ-
tenuem vocem audimus, malos agnoscimus mo-
res, rationis item sunt pessima, nec ferè inuen-
tus est aliquis exfectus bonæ legis, aut intelle-
ctus non diminuti. Quò etiam illud Claudiani
in Eutropium spectat.

*Adde, quod Eunuchus nulla pietate mo-
uetur.*

An fortè ad morum prauitatem respexit olim
lex illa diuina Deuteron. cap. 23. Non intrabit
Eunuchus attritis, vel amputatis testiculis, &
abscisso veretro Ecclesiam Domini.

Cur verò, his partibus resectis, calore, lu-
menque naturæ hebetari contingat, & obscu-
rari, existimarem has posse esse plausibiles ratio-
nes; quòd nimirum accadat inde retineri primò
seminariam colluiem, qua naturæ flammula vis
præstringitur: secundò quòd spirituum conflu-
xus, & congregatio ad partes illas tanquam
sine, qui est generatio, deficiente, nequaquam
fiat: tertio tandem, quòd virtus illa plastica,
quæ semini elaborato accedit, ceu quædam
lux diua, ætheriusque calor cuncta refouet, ve-
getat, viuificat. Quid ergo si deficiat?

Præterea cum testes faciant ad conseruatio-
nem, & vitam totius speciei, quæ sine his nul-
la ratione propagari potest, tantò principalio-
res partes dici debent, quantò potior, & nobi-
lior est totius speciei perennitas, quam vnius
indiuui, & quantò omnium simul animalium
præstantior vita est, quam peculiaris cuiusdam
viuentis; illa enim stabilis, & perpetua, hæc ni-
mis existit fragilis, & caduca. Adhuc viscera
illa ventriculus, hepar, cor, cerebrum, homi-
nem breui tempore seruant; quinimò hæc
eadem sunt, quæ sæpè illius interitum accele-
rant; nam vbi ventriculus primæ digestionis
domicilium, frigidus, aut imbecillis euaserit, vt
proindè chylicatio lædatur, gignuntur affatim
cruditates, quæ ex Auicennæ sententia omnium
penè morborum parentes, & origines sunt;

dum hepar malè afficitur, suamque temperiem amittit, vniuersa corporis œconomia labefactatur; quoniam cum iecur sit sanguinis officina, quo partes corporis omnes aluntur, eiusdem *ἐμωρτοσικ* dum læditur, sanguis vndequaq; producit impurus: impuro, crudoue sanguine partes enutritæ nostri corporis in cachexiam, hydropem, & prauum habitum non multò post abeunt, ac tandem proprio pede ad marcorem, & mortistabem deducuntur. Cerebrum & ipsum, vbi à proprio rithmo, crasq; discesserit, omnium fit morborum origo, subiectas omnes partes lethali stillicidio inficit, potentias animi, & corporis hebetat, imminuit, aut etiam deprauat. Quod idem vehementius de corde accidit, in quo vitæ radix implantata est; si enim minimum quicquam patitur, vitale germen arefcit illicò, purpureum decus fatiscit protinus, floridus honos recedit eminus; quo ni fallor spectat illud Hippocratis libro de ossium natura. *Colorum mutationes, corde venas constringente, ac laxante fiunt; laxante igitur rubicundi calores fiunt, & benè colorati, ac pellucidi; constringente verò virides cum pallore, & liuidi.* Atqui testes hominem ipsum non quidem æui breuiori curriculo, sed perpetuò tutantur à fati casu, & ruina; nam generationis beneficio, cuius illi sunt potissima iustrumenta, vita patrum in filiis primò, mox in nepotibus longa serie propagatur, & in sæcula perennis diffunditur. Nunquid igitur testes principalissimæ partes non sunt? Profectò (& fortè videbitur paradoxon) principatu iidem vel ipsi cordi præstant. Id nobis insinuauit Galenus primo de semine, vbi hæc prorsus habet de testibus loquens. *Quarè & roboris principium sunt animalibus, & multam caliditatem irrigant, ac effundunt toti corpori, & paulo infra subiungit. Quarè hac parte testes etiam ipso corde præstantiores sunt, nempe qui ultra hoc, quod caliditatem, ac robur animalibus exhibent, amplius etiam generi conseruando præsent; mox addit, quod cor solum viuendi, testes benè viuendi principium sunt; quantò autem melius est, benè viuere, quàm simpliciter, & solum viuere, tantò sunt in animalibus testes corde præstantiores.* Quid plura? Hæc adeò perspicua sunt, vt longiori non egeant probatione.

Verùm si quæras, qua ratione testes ad Generationis opificium necessariò concurrant, sciendum tibi erit, didymorum id esse munus potissimum, vt semen apparent, & elaborent; à venis enim descendunt humiditates ad testes, vt loquitur Auicenna, vbi eadem alterantur, coquantur, & in spermatis formam reducuntur; non secus ac sanguis ad mamillas delatus, ibi vltiori coctione in lac degenerat; similis enim est generatio seminis, atque lactis. Similis vtique quoad materiam: vterque enim succus à san-

A guine per vltiorem coctionem perficitur. Similis quoad colorem, nam ex perfecta coctione vtrique alba sunt: Similis demum quoad secundas quasdam qualitates, vt lentorem, crassitiam, & serosam humiditatem admixtam. Id tamen non ita intelligas velim, vt putes in ipsis tantummodò testibus consistere, & elaborari semen; siquidem, vt ar Hermeticorum terminis residet etiam in mumia, balsamo, & vitali sulphure, hoc est in omnibus solidis partibus, in radicali humido, & sanguine, quæ per vniuersum corpus disperguntur, suoque fauore omnia irrorant, & complectuntur; quod non negauit ipse Galenus in libris de semine, vbi seminalis materiæ initium intra venas confici testatur, & nos infra libro de semine pluribus obtestamur. Verùm testes id peculiariter efficiunt, præparant nimirum idoneum semini corpus, cuius beneficio ab externis iniurijs, tanquam in testamento seruantur illæsi mechanici spiritus, spiritualesque tincturæ, generationis auctores; donec nutritione, & definita digestionem corroborata, signaturis, & partibus interea absolutis in lucem prodire possint. Pete Seuerinum Danum.

At sciscitaberis, quæ sit causa, cur lac, & semen alba sint. Respondetur, ex eo id accidere, quod omne agens in agendo nititur in cunctis qualitatibus assimilare sibi passum, ac proprias inferere tincturas; ita quidem ventriculus, ne discedamus à corporis partibus, dum coquit, & elaborat cibum, quoniam neruaceus ipse est & quodammodo albescens, colore quodam sub albedo illum aspergit. Hepar quoniam rubræ, & sanguineæ substantiæ est, dum chylum elaborat, purpureo spargit rore, & sanguine madet. Eodem planè modo testes, & mamma, cum sint ambo ex substantia alba, rara, & glandulosa, humores quos parant, & conficiunt, albissimos reddunt. Ideò Auicenna libro illo 3. fen. 20. dicebat. *Et est substantia oui ex membro glanduloso alba carnis, quæ est res magis similis carni mamilla, & assimilatur sanguinem, qui effunditur in ipso cum calore suo, quarè albificatur, & propriè propter illud, quod commouetur in ipso de veritate, & propter spiritum.*

D Quod sanè in testibus multò magis verificatur, quoniam in ijs multi sunt flexus, & anfractus, in quibus diutius semen immorans coquitur magis, ac spumescere potest. Obseruet ingeniosus in verbis Auicennæ, hunc sentire semen album effici non modo, quia testium substantia alba est; verùm etiam, quia in eiusdem seminis elaboratione plurimum aeris, ac spirituum immiscetur, & agitur; & hinc existimo, opinionem suam duxisse non vulgarem iatrophysicum nostra tempestate præclarum, qui non quidem à parte conficiente, lactis, ac seminis tincturam proficisci, arbitratus est: verùm ab aere, & spiritu commoto, attenuato

& in

& inspumam elato. At quia huic de testibus opinioni dissentit palam Aristoteles, qui negat, testes semen elaborare, sed in alium usum creditos esse affirmat; ideo quæstionem hanc operæpretium erit ulterius enucleare.

CAPUT IV.

An vera sit Aristotelis opinio de testibus, quod ipsi semen haud parent, sed sint ut pondera spermaticis vasibus appensa.

SUAM de testibus opinionem, i. de Generatione animalium, exaravit Aristoteles ex professo. Ut autem eius sententia radicatus euelli possit, operæpretium censeo, ipsa eiusdem verba registrare ex i. ipso de generatione animal. cap. 4. De differentia instrumentorum genitalium, quæ in maribus sunt, qui quas ob causas sint, consideret, accipiat primum necesse est, cuiusnam rei gratia testium constitutio habeatur; ergo si natura rem quæcunque facit, aut quia necessaria est, aut quia melius ita est, hoc etiam membrum ob eorum alterutrum esse debet, sed non necessarium id esse ad generationem patet. Omnibus enim, quæ generant adiunctum esset, si necessitatis ratio haberetur. Nunc verò nec serpentibus testes sunt, neque piscibus, visi sunt enim coire, plenosque seminis genitalis habere suos meatus. Restat igitur, ut melioris cuiuspiam nota gratia testes habeantur. Sed enim maximè animalium parti munus nullum ferè aliud est, nisi quod plantarum semen, & fructus; utque in ratione cibi voraciora, avidioraque sunt, quibus intestinum rectum, sic ea, quæ testibus carent, meatusque tantum habent, aut non carent, sed intus habent, omnia propensiora, celerioraque ad venerem sunt. At verò quæ castiora esse conuenit, ijs, ut in cibi usu intestino opus est non recto, sic meatus illi reuolutionem, anfractusque habent, ne libido vehemens, crebraque citetur. Testes autem ad hanc rem motu natura est; motum enim excrementi genitalis stabiliorum faciunt in viuiparis, ut equis, canibusque eiusmodi, atque etiam hominibus, replicationem seruent. Sed quemadmodum se habeant, petendum ex animalium historijs est, nullam enim partem meatuum testes complent, sed adiecti pendent, eo modo, quo pondera testricis se annectunt: his enim detractis meatus intro se retrahunt, quò fit, ne execta possint generare: nam nisi ita retraherentur, possent generare; etiam taurus quidam, cum statim à ca-

Astratione intisset, impleuit, quoniam non dum retracti essent meatus, &c. Expressit eandem sententiam Philosophus in problem. libris, ubi quærit, cur puberibus vox transmutetur in grauem. Sed, ut Galenus ait: utinam Problema illud non tractasset. Tauri allatum ab Aristotele exemplum confirmare satis posse videntur aliæ historiæ, & in primis quam exaravit Bartholomæus Cabrolus Monspeliensis in observationibus anatomicis, ubi hæc habet. Anno 1564. Monspelij Dominus Memorancius ex cuius stipatoribus quum cuidam vim faceret virgini, Memorancius, ut fortè illuc iter faciebat, audito matris clamore, reque intellecta, hominem, ut erat, ipso momento à fenestris suspendi iubet. Cadaver eius theatro anatomico illatum est. Ecce quum ad genitalia ventum, stupratorem illum, Plauti ioco intestatum, hoc est testibus carentem tam exterius, quam interiorius, presentibus, &c. Cæterum iuuenem quendam absque testibus numerosam prolem seruasse, non pauci referunt.

B Sed, ut Aristotelis fundamenta ex ordine euertamus, sic procedendum erit. Nam quoad primam eius rationem, qua probare nititur, ex eo testes ad generationem necessarios non esse, quòd in omnibus animantibus non reperiuntur, ut de serpentibus, ac piscibus probatum est, quibus feminalia vasa satis sunt ad humoris prolifici coctionem, & productionem. Respondetur primò, multis animalibus multa præ imperfectione à natura denegata esse: alia enim pedibus carent, ut serpentes: alia pene, ut reptilia, & pisces: alia oculorum usu, ut talpæ: alia pulmone, alia felle, & alia alijs: ut mirum ideo non sit, si quibusdam testes natura denegarit, ijs præsertim, quæ vero sanguine prædita non sunt, uti piscibus, & serpentibus; ac proinde sat fuit naturæ prouidentie, illis loco, testium quosdam tribuere meatus, qui humorem sanguini consimilem in semen elaborarent, ac perficerent. Quid corde ipso vitæ animantium est magis necessarium, quòd fons vitæ, atque animæ domicilium creditur? At nihilominus quædam animalia sine corde viuunt, ut exanguia multa. Natura enim vice cordis particulam aliquam, ut vitalis auræ principium sufficienter exhibuit. Ita prorsus, quamuis testes ad seminis elaborationem necessarij apprimè sint, ut ideo perfectioribus cunctis animalibus traditi fuerint; imperfectis nihilominus denegari potuerunt, meatus loco testium concedendo. Rursus natura in suis effectibus ritum quendam seruare solet, ita ut quemadmodum animalia quædam produxit, quæ sine semine, ac testibus generent, ut sunt insecta omnium imperfectissima: quædam quæ cum semine, ac testibus speciei propagationem agunt, Sic efficere debuit media quædam, quæ nimirum cum spe-

speciei propagationem agunt. Sic efficere debuit media quaedam, quæ nimirum cum semine quidem, sed absque testibus producerent simile, cuiusmodi sunt serpentes, & pisces; tametsi serpentes omnes haud quaquam testibus carent, ut Aristoteles supponit.

Ad secundam rationem, qua dicebat Philosophus, testes ad generationem haud quaquam necessarios esse, eo quod visus sit taurus quidam, qui statim exectis testibus iniens generarit, sanè pluribus modis responderi potest; & primò quidem, vnum exemplum ab inductione non probare; singularia enim, ipsomet sapius dictante Aristotele, scientiam non efficiunt. Secundò dixerim, cur animalium inuestigatores missi ab Aristotele decipi in hoc non potuerunt? Annon potuerat paulò antè, vel post ex alio tauro vacca illa concepisse? Vel quo modo dolore plenus, & excisionis pressura vexatus, & lancinatus, ita citò taurus in Veneris voluptatem inclinavit? Quo pacto sic promptè alstitit femina? Vtique ex omni capite difficilis videtur assertio, necnon Aristotelis ingenio, & maiestate haud satis digna. Verùm detur Aristoteli, taurum illum post testiculorum exectionem, illicò generasse, inferri inde non potest, testes ad generationem necessariò non conferre; siquidem in tali casu effundi, potuit seminis portio, quæ Cyrsoïdibus, hoc est varicosis parastatis, ac deferentibus vasis reperiēbatur, vel etiam in ipsis glandulosis prostaticis, quæ collo vesicæ utrinque adherent, & in quibus spermaticus quidam humor continetur ad multos vsus ex Galeno paratus, & ad ipsam generationem satis efficax, quod colligo ex Galeno ipso 14. de vsu partium, ubi loquens de mulieribus parastatis hæc habet: *At femina, cum masculo frigidior sit, inconcoctum adeò, tenuemque in glandulosis parastatis hunc humorem habet, ut nihil ad prolis generationem conferat.* Igitur humor qui in viri parastatis continetur, eò quod calidior, & magis coctus confert, & ad generationem supplet. Semper enim in Venereo congressu semen, quod in hisce vasis variciformibus, ac deferentibus nuncupatis, aut in parastatis continetur, emittitur; ut proinde doctissimus Mercurialis in hoc decipiatur, nam ut hanc tauri difficultatem effugeret, ait, potuisse decipi castratores, vnum tantum extrahentes testem; vel taurum tertium testiculum obtinere à natura potuisse, qui in eunuchismo relictus foret; perinde ac in coitu illo statim facto, ut asserit Aristoteles, testis quocunque modo relictus ictu oculi semen conficere valuisset, & continuò per deferentia vasa ad meatum demandare. Pari modo & Averroes deceptus est, qui instantiæ allatæ de tauro tantum tribuit, ut dixerit spem totam victoriæ pro Aristotele in hoc experimento, & exemplo collocatum esse. Commodè igitur, & rationa-

biliter hic de tauro, uti explanauimus, nec alio modo posset recipi, & probari casus; alioquin dicat mihi Aristoteles, cur semel tantum, & non sapius taurus ille generauerit? Diceret fortè, eò quod meatus retracti mox fuerunt; at non satisfacit, quoniam in ipsa exectione testium illicò ob vim, & consensum retrahi, & corrugari debebant. Sic igitur Aristotelis rationes erunt confutandæ, & cum his aliæ quoque historiæ; nam quoad illam Cabrolij dici posset, potuisse quidem stupratorem illum vim Virgini inferre, sætam tamen reddere nequissè; siquidem etiam eunuchi, excisis testibus, ad Veneris alicuius certamina prodeunt, sed infœcundè, nullaq; fata prole; sic pariter Iuuenis intestatus ille, qui numerosa fuit prolis parens, potuit, ut mulieres, testes intus reconditos obtinere.

Præterea idem Aristoteles, dum negavit inesse testibus vim, *σπερματωρσιντικὸν*, propter quid à natura iidem dati sunt, in medio ponit; & quidem in triplicatum usum efformatos esse, asserit; in primum, ut nimirum suo pondere seminalia vasa miro modo flexuosa, & implicata patentiora, seu laxiora præstarent, instar eorum ponderum, quibus ad telas conficiendas textrices utuntur; atque adeò tali pacto seminis ipsius iaculationem adiuuarent, firmioremque redderent. In secundum autem usum, ut à testibus cordi maius quoddam robur impertiretur, ita ut per partem post partem illud ab iisdem velut consulciretur, ac firmitus redderetur. In tertium denique ut scilicet instar ponderis vestis penis erectioni auxiliaretur; testes enim, ut idem inquit quarta sectione Problematum, vicem fulmenti uectorij capiunt. Verùm ut rationi minus consentanei vsus etiam tales ab Aristotele allati refellendi erunt. Ad primum dicendum est, ex omnibus nostri corporis partibus glandulas, & quæ naturam glandium referunt, leuissimas esse; multum enim aeris, & spiritus inter earum raritatem includitur; quo modo ergo testes, qui omnium maximè glandulosi, rarique sunt instar ponderum deferuiant? Porro magni vnus meatus variciformis, quàm ambo lili magni testes, si æquilibrio iudicentur pondere præualebit; si quidem ut supra ex Galeno 14. de vsu partium diximus, testes in viris sunt humidiores, ac molliores; vasa verò spermatica duriora & sicciora; igitur hæc semine præsertim repleta gravitate præcellent ijs præsertim didymis, quæ à natura parui crediti essent. Præterea cum ipsa tortuosa nimis, & in anfractibus implexa sit, si verè testes ut pondera subiacerent; illa ad explicarent, ut scrotum ipsum vsque ad pedem protendi, ac demitti posset. Adhuc cur testes solum in actu venereo ponderent, cum semper penduli, ut planè textricum pondera suspenduntur? Et si semper ponderant, semper deberent seminis flexuosos meatus explicare, atque adeo sper-

spermatis fluorem facere. Quid si dicamus etiam, nullam licet grauem corporis particulam in proprio loco pondus efficere, eo modo, quo aiunt Philosophi, nullum elementum in propria sphaera grauitare?

Ehinc ad secundum etiam vsum confutandum patet responsio; nam quo pondere, quae contentione indiget cor, vt suas vitales exerceat functiones? Cum praesertim cor, & testes ad eò distent, & loco, & natura, & operatione, vt ipsemet Aristoteles dixerit in fine libri de motu Animalium; Cor, & genitale esse veluti vnum quoddam animal separatum.

Ad tertium dicendum, penis erectionem fieri à calore, à spiritu dilatante, excitante, & fouente; necnon à statu cauitates implente, vt supra diximus, & ab alijs causis, non autem à pondere testiculorum; quinimo hi potius tensio- ni aduersantur; dum enim scrotum, ac testes elongantur, & extenduntur (quo tempore maiori pondere grauant, videmus penem) & ipsum flaccidum, & segiorem decumbere. Sequeretur adhuc, quòd penis perpetuò tensus rigeret: semper enim adsunt fulmenta, quibus assimiles esse dicebat testes Aristoteles; cuius opinio satis, ni fallor, iam dictis explosa erit. Plura vel superflua, vel auribus molesta esse possent, vide Galenum l. de semine.

CAPVT V.

Testes ex vera opinione sanguinem in semen conficere, eique plasticam facultatem tribuere.

VM ostenderimus, testes handquaquam à natura eo consilio effectos esse, vt veluti lapides suspensi telarum staminibus deservirent, id quod in mulieribus, auibus, cæterisque animalibus, quæ testes intra peritonæum sunt adepta, vt Galenus ait, asserere nec possit Aristoteles, par est veram sententiam aperire, atque asseuerare, testes in hunc scopum à natura productos esse, vt semen coquerent, pararent, perficerent; & sine his generationem haberi non posse. Quod ita probatum volumus. Quilibet effectus eius debet dici primariò debet soboles, cui primò similatur: nam simile à simili progignitur; quæ ratione sanguis, vt effectus tribuitur hepatis; cui substantia compar est. At perfectum semen secundum formam, & pleraque accidentia simile est glandulosæ testium substantiæ, ideò semen testibus, vt effectus debetur. Præterea, quæque pars nostri corporis illud alimentum coquit, & parat, quod sibi adiungit, &

A ex quo nutritur, & sic iecur sanguine, quem elaborat alitur; cor spiritali humore, quem in suis officinis conficit; venæ, & arteriæ humore spermatico; cystis fellis ex multorum sententia bile; splen melancholia, & similia similibus. Sed testes nutriuntur semine, igitur ipsi semen elaborant, & excoquunt; id quod anatomica obseruatione manifestissimum est; siquidem dum testes execantur, semen copiosè exudat, eoque refertos meatus, totamque substantiam didymorum turgidam videre est. Porro vbi experimentum praesens est, superflua sunt rationes, siquidem vt primo de Diet. Hippocr. aiebat: oculis magis, quàm opinionibus credere oportet. Id si obseruasset Aristoteles, in errorem adeò perspicuum nunquam incidisset; & verè tanti ponderis est hæc experientia, vt Auerroes, qui alioquin inrauit in verba Aristotelis, eiusque dogmata mordicus tueretur, visa dissectione testiculorum, statim didascalum suum deseruerit, medicisque adhaerit, vt 2. coll. cap. 10. apparet.

C Cæterum dum opponitur Aristoteli, cur testibus excisis sterilis homo euadit, si illi semen non conficiunt; respondet, id ex eo contingere, quòd ablatis testibus vasa retrahuntur; si dicatur, cur frigescentibus testibus sterile fiat animal? Quia etiam, respondet, seminalia vasa infrigidantur, à quibus sterilitas procedit; si quærat, si similiter ab eodem Philosopho, quare contusis testibus continuo incidat homo in sterilitatem; idcirco euenire ait, quoniam vna contunduntur spermatica vasa; & omnino, vt argumentorum aciem auertat, quicquid ipsis testibus aduenit, spermaticis vasis communicari affirmat, ideoque generationem præpediri. Atqui Aristoteli non erit Asylum, quo confugiat: quandoquidem licet, dum testes extrahuntur, nihil offendantur seminalia vasa, infæcundus nihilominus euadit homo, effæminatus, & imbecillis; & si eodem pacto foemina testes euellantur, nullum hæ presentient amplius libidinis fomitem, nullam appetent maris coniunctionem; Ideoque Galenus primo de semine aiebat. *In his, quibus hi excisi sunt citra venæ testicularis contactum, nihil patitur vas seminarium. Deperit autem animalibus non solum seminis emissio, sed & virilitas, & ita vt dicam masculositas, sic verò &c.* Qua ratione igitur negari potest testes ad generationem non conficere semen? Id cum luce clarius innotescat, pluribus, vnde roboretur, non eget.

D Potius inuestigandum postremò erit, qua ratione ab ipsis testibus perficiatur humor in semen, quoue pacto genitina facultas, seu *λογος* *πλαστικός* eidem præbeat; quod ut intelligatur, supponendum est, id quod primo libro statui- mus, duas videlicet in semine portiones reperiri, materialem unam, & efficientem alteram, seu

materia, ac facultate, & ut Hermetici, ac Theophrasti, balsamum, & scientiam mechanicam iam non recipitur facultas hæc, nisi in materia apta, & bellè apparatus; quocirca necessarium in primis est, ut humor seminalis perfectè excoquatur, & elaboretur. Coquitur autem, & elaboratur in triplici officina, nempe in solidis partibus, in vasis spermaticis, & in testibus ipsis. In partibus quidem solidis; quoniam cum sint hæc de genere spermaticarum, non quidem sanguine nutriuntur, sed humore quodam seminali, & materia perlata, ut ait Hermes; & sic tam venæ, quàm arteriæ, nervi, aliæque particule sanguinem in consimile sibi nutrimentum elaborant; ex eadem enim materia, ex qua membra corporis procreata sunt, alimentum recipiunt. In vasis spermaticis adhuc semen conficitur, quoniam, & hæc, ut nutriantur, familiare sibi parant nutrimentum; nec non sunt insuper à natura ut generationis meatus instituta. Demum in testibus ipsis ultimò perficitur semen, in quibus adipiscitur insuper facultatem, energiam, seu virtutem integram genitivam, quam λόγον πλάστικον Græci dixerunt. Nam dum in venis, arterijs, alijsque particulis primò elaboratur, hanc potentiam, ut inquit Fernelius, neque expetit, neque recipit; dum in vasis spermaticis apparatus, expetit quidem, sed non recipit, aut saltem imperfectam acquirit; in testibus autem expetit, & perfectò modo capeffit; adeò ut licet seminalis materiae apparatus in pluribus corporis partibus celebretur: non nisi tamen in didymis omni calculo absolutam perfectionem nanciscitur.

Si verò qua ratione secretus humor hic in testes adducatur, exposcas, scias oportet, quamlibet nostri corporis partem familiaris succi vim attractricem possidere; ita ut non secus ac lien facultate sua humorem prolicit melancholicum, renes urinam, intestina excrementa; ita prorsus virtus pelliciendi semen testibus inest, quod per feminis vasa exugit à vena cava, hæc à circumpositis maioribus venis, & hæc tandem à minutis quibuscunque, & capillaribus attrahit; nec suctio, & attractio cessat, quousque & seminales meatus, & testes undique seminali succo affluenter scateant. Rursus hæc eadem seminalis materia suum decus, facultatemque à testibus neutiquam excipit, donec ab uniuerso corpore, singulisque eius particulis aura quadam illabatur, quæ singularum partium characterem, aut imaginem imprimat in semine, quod deinceps valeat eosdem characteres, & imaginem in conceptu singulatim exprimere. Vbi primum igitur aura ipsa medijs spiritibus à cerebro per nervos, ab hepate per venas, & corde per arterias proficiscitur, & in testes defluit, hi calore suo innato perfectè omnia miscent, coquunt, attemperant, & in vnam redigunt seminis for-

mam, quod fecundum, & vndequaque generationi opportunum in vterum infunditur.

En ergo, ut semen à testibus conficitur, & perficitur, quicquid inter recentiores arbitrati fuerint Bartholomæus Cabrolus, & Adrianus Spigelius, qui vim testibus *σπερματοποιητικήν*, iecurcò denegarunt, quòd multi absque testibus coeant, ut plerique Eunuchi. Atqui Eunuchi, dictum est, licet coeant, fecundum tamen haudquaquam semen emittunt; & Cabrolij stuprator ille, de quo supra, habuit fortè aliquid, quod testibus esset analogum; nec insuper infertur, quòd semen illius esset fecundum, licet strenuè scortaretur. Quod idem responderi poterit ad Smetij in miscellaneis historiam, qui, referente Sennerto tertio suæ practicæ, narrat, maniacum quendam ambos testiculos sibi extirpasse, cum uxore tamen, ubi sanæ menti restitutus fuit, bellè congressum cum seminis effusione. Estò, sed non cum semine prolifico. Verùm de his plura in libro de semine.

CAPUT VI.

Cur natura binos testes in maribus effinxerit, ubi de Monorchis, ac Triorchis.

ECANTATVM adagium apud naturæ indagatores est, & non semel à nobis usurpatum, frustra fieri per plura, quod paucioribus consequi valeamus. Id si verum est, natura non immeritò in simulari posset, quòd binos testes animalibus inseruerit, quando sat vnus erat ad generationem; quod quidem probatione non eget, plures enim & olim, & nunc altero teste orbat homines prolem & comòdè propagarunt, & propagant; quod & iuris prudentia firmatur. Nam ex Arriano iureconsulto digestis de re militari, ut Rhodiginus refert, habetur, Syllam, & Cottam vno tantum fuisse testiculo à natura donatos; quin Vlpianus Digestis de adilio c. 1. sancivit, sanum censerì debere, qui vnum testiculum obtineat; quoniam vno generare valet; id quod ego in plurimis certo didici experimento. Illud quidem arbitrari fas est, eo omnes nihil, aut parum strenuè Veneris in castris militare: Verùm tantum abest, ut id naturæ exprobrari possit, ut potius eiusdem prudentiam admirari ex hoc debeamus; eo quòd membra, quæ paria producuntur, ut Galenus ait, ad maiorem vtilitatem duplicentur, ut mirum si alterum fortè lædatur, aut etiam deficiat, possit alterum suum obire minus: si duos oculos, duas aures, mammas duas, duasque narices efficit; quod eo magis fieri par erat

in testibus, quo instrumenta hæc alijs longè magis antecellunt, & quo generatio ipsa visio- ni, auditui, & olfactui præstat magis: Quid in- super? nonne maior copia seminis è duobus, quam ab vnico teste paratur, & perficitur? & hoc est, nonne perfectior proles à maiori, quàm à pauciori seminis vbertate coalescit? Bellè igitur cum animalibus factum esse, censendum est, quibus bini testes appensi fuerunt; semper enim duplicata virtus fortior, & à pluribus agentibus efficacior manat effectus. Hæc autem cum sole ipso clariora sint, longiori non indigent probatio- ne. Verum enimverò præter hoc dixerim ego, binos testes non ad maiorem duntaxat vtilita- tem, sed necessariò etiam, productos fuisse: nam cum, vt supra in secundo libro statutum fuit, fœ- mina non sit animal occasione natum, sed neces- sarium, eiusdem dari oportuit efficiens instru- mentale; & sic natura sagax vnum fermè testem ad maris productionem, & est dexter, alterum ad fœminæ, & est sinister procreauit, vt sequenti capite patebit.

Tandem nec reticendum, tres aliquando te- stes in profusa libidinis argumentum à natura exantlari; quemadmodum supra in Tractatu de salaci complexionem libro 2. ediximus, quod ni- mirum noua, & vetera monumenta probant. Nempe Sicilia Tyrannus Agatholes *τεριόρχος* ob tertium testiculum dictus fuit à Timæo. Fran- ciscus Philelphus, vt narratur tribus pariter te- stibus insignis fuit. Quin etiam in toto gentili- zio aliquando trini relati sunt, vt Bernellius primo Pathologie cap. 8. testatur, & nos quoque su- pra de Bergomi illustri Coleonum familia, hinc nuncupata retulimus. Quòd verò id semper immoderate salacitatis indicium fiat, obseruat Montuus 4. Anasceu. morb. cap. 37. qui tertium testiculum in præferuida libidinis viro aspexit; & Forestus in Antuerpiano ciue profusa nimium, lasciuia pariter tres agnouit coleos; vide lib. 27. obseruat. 15. in scholio. Denique vel in to- ta specie natura tres testes expromit; nam bu- teo, quæ auis est ex accipitrum genere, ob hanc eandem rationem *τεριόρχος* à Græcis dicitur, vt Gaza in Aristotele exponit; nam eius speciei ma- res omnes ternis ditantur cliterninis, atque etiam salaciosissimi existunt. Cæterum vt arbi- tror, si quando contingat, vt mulier aliqua ter- tium testem obtineat, lasciuia susque deque, et uoluptatem vndique redolebit. Huic nec Hercules, nec Proculus Cæsar, qui portento- rum libidinis monumenta dedere, plenè satisfacere poterunt.

CAPVT VII.

An, & qua ratione verum sit, dextrum testem producere masculum, sinistrum verò fœmellam.

HIPPOCRATES Epidemio- rum 6. quo loco intima philoso- phia reuerant arcana, & quasi Apollo ex tripode abdita, & ob- scura cecinit oracula sect. 4. circa finem hæc habet. *hircire inci- piens vter testis extra apparuerit, siquidem dex- ter masculum, si verò sinister fœmellam pon- tendit.* Quibus verbis manifestissimè docet ab altero teste, puta dextro, mares gigni, ab alte- ro, puta sinistro, fœminas; quod confirmauit etiam Gal. in comm. 27. epidem. supra illud idem Hippocratis edictum, inquit enim, quod si ado- lescentibus, dum pubescunt, prius dexter testis intumescat, huiusmodi ephebi eum primum ad perfectam, virilemque ætatem peruenerint, pue- ros masculos potius, quàm fœmellas sint pro- creaturi; contra verò si sinister; hinc multi asse- ruerunt, quòd si in coitu sinister testis ligetur, masculus producet, eò quia impediatur causa fœminæ effectiua. Porro eà ipsa ratio, quæ mili- tat in vtero mullerum, valet etiam in Virorum testibus, vnde Gal. loco nuper citato *vna, in- quit, atque communis tam maribus, quàm fœmi- nis causa est, cur sinistra partes fœminarum, dex- tra masculorum sint genitrices.* Tum Cons- idem Senex 5. Aphorism. dicebat: *Fœtus mares in dextris, fœmina in sinistris magis.* Ex horum itaque doctrina infert, mares à dextro, fœminas à sinistro teste originari. Præterea mammae, & testes similitudinem quandam obtinent, quare sicuti dum concepit mulier, aut etiam ante- quam concipiat, si dextra mamilla magis pro- tuberat, signum est, vel productum esse mascu- lum, vel fore, nisi aliquid obstat, vt concipiatur, quo circascribebat Auicenna in 3. sen. 21. tract. 1 cap. 13. *Plurimum enim cum incipit mammi- la augmentari, & alteratur, color fit in ea, quæ habet masculum ex latere dextro, & propriè pa- pillæ dextra, & ad ipsam currit lac in primis, & prouocatur in primis;* & Hippocrates 5. illo aphorismorum dicebat, quòd in vtero dum ge- mina proles est mas videlicet, & fœmina, si extenuetur mamma dextra, fit maris abortus, si verò sinistra, abortus fœminæ. Ita prorsus in- Viris quotusquisque è testibus fortior erit, ac tumidior, ille præualebit magis, adeò vt si dex- ter fortior sit, marem conferat, si sinister fœ- minam. Sed iam huius effectus rationem expi- scari conuenit, & cur dextræ partes sint fortio- res

res inuestigare. Dicendum itaque cum Galeno 14. de usu partium, sexus discrimen partim quidē à spermate, partim verò à matrice procedere; cum enim vir temperatura calidior sit, in parte calidiori is concipi debet, sicut in frigidiori femina: etenim quælibet substantiæ indiuidua natura proprium, & peculiarem locum, ubi germinet, sibi vendicat; sic videre est margaritas, & corallia in maritimis conceptaculis pullulare, gemmas è propria minera coalescere, nec aliundè conerescere; aurum, & electrum non ubique, sed in germana matrice compingi. Rursus ex agricolarum experientia compertum est, alias plantas in arido, alias in humido edere germen; alias in pingui, alias in arenosa, aut argillosa terra coalescere, & exrescere melius, multa sive opacos magis, quàm apricos optare locos. Id 2. Georgic. canebat Virgilius.

Nec verò terra ferre omnes omnia possunt.

Fluminibus salices, crassisque paludibus alni

Nascuntur: steriles saxosis montibus orni.

Littora myrtetis letissima, denique apertos

Bacchus amat colles, aquilonē, & frigora taxi.

Neque id Hermetici diffitentur; aiunt enim ea omnia, quæ semine propagantur, locis consentaneis recepta foueri, & custodiri, quousque tempora germinationis, ortus, & ascensionis adueniat.

Nec verò peculiarem terram duntaxat planta quævis desiderat, verum etiam præcipuum solis influxum, & irradiationem. hinc apparet, mixta plurima in Orientali regione exoriri, & adolescere, in Meridionali non pauca, multa alia in Septentrionali, & Occidentali, non aliam quidem ob causam, nisi quia non eadem intentione, seu cono, ut Mathematici loquuntur solis radij in eoīs, aut occiduis, in meridionalibus, aut septentrionalibus regionibus feriunt, quod summus idem Vates, ac Philosophus loco nuper citato significauit ijs verbis.

sola India nigrum

Fert ebum: solis est thurea virga Sabæis.

Quid tibi odorato referam sudantia ligno

Balsamaque, & baccas semper frondentis Acanthi?

Docuit hoc ipsum, simulque rationibus firmavit Magnus Hippocrates 4. de morbis mulierum, cuius hic verba referre, cum ad rem valde faciant, opportunum maximè existimo.

Quamobrem etiam, inquit, in plantis humor similem trahit de terra, habet enim modo terra omnigenas in se ipsa, ac innumeras facultates, quæcunque enim in ipsa nascuntur, omnibus exhibet humorem similem unicuique, qualem & hoc ipsum quod nascitur sibi; similem iuxta cognationem habet, & trahit unumquodque de terra alimentum, quale etiam ipsum existit; nam & rosa de terra trahit talem humorem

qualis ipsa in potentia est, & allium de terra humorem eiusmodi trahit, quale ipsum in potentia est, & alia omnia terra nascentia ex terra trahunt singula iuxta se ipsa. Si enim heres non ita se haberet, non nascerentur plantæ similes seminibus. cui porro planta in terra cognatus humor multò vberior est, quàm conuenit, ea planta agrotat; cui verò paucior quàm opportunum est, ea resiccatur; at si ab initio non insit terræ humor, quem planta iuxta cognationem trahat, ne germinare quidam poterit. Intelligentia autem huius rei, quod si non habeat planta humorem secundum naturam, ne ab initio quidem germinet, inde nobis suppeditatur. Ionia enim Regio, & Peloponnesus pro temporibus anni à Sole non minime calet, & illustratur, ut Sol nascentibus e terra sufficere possit: attamen fieri non potest, multis frustra iam id tentantibus, ut in Ionia, aut Peloponneso silphium nascatur; at in Libya sua sponte nascitur, non enim est neque in Ionia, neque in Peloponneso eiusmodi humor, qui ipsum alere possit. Quum autem sint & alia multa medicina, quas Sole sufficiente Regionales alere non possunt, alia verò sua sponte producant, hoc ipsum eius, quod nunc dicturus sum, considerandi occasionem exhibet, quantum videlicet locus alteri loco, etiam valde vicinus præstet ad incundi vini productionem, Sole equaliter sufficiente, hic etenim in terra humor est, qui vinum suauiter exhibere potest, illic non est. Age quàm præclare hætenus Hipp. arcanam philosophiam reuelauit? nimium scilicet ingratus fuit Aristoteles, qui cum ab illo multa ad rem etiam præsentem attinentia didicerit, nunquam tamen ob inuidiæ auctoris meminit: etiam Philosophus ipse 8. de historia animalium eandem planè doctrinam exarat his verbis. Diuersitate etiam locorum differentia oritur; ut enim locis nonnullis gigni omnino aliqua nequeunt, sic alijs generantur quidem, sed pauciora, & vita breuiore, nec prospera; locis etiam vicinis discrimen huiusmodi existit, ut agri Miliesij locis sibi propinquis cicada alteris gignuntur, alteris non. Annis in Caphallenia insula dirimit, cuius citra alterum latus cicadarum copia est, ultra alterum nulla. In Pordoselena via interiact, cuius ultra alterum latus gignitur catus, citra alterum gigni non potest. Terra Bæotia in Orchomeni agro talpæ habentur multe, & in Lebadico vicinis nulla sunt, neque si aliunde portata eò fuerint, volunt infodere. in Itacha insula lepores si aliunde allati dimittantur, viuere nequeunt, sed eodem reuersi, unde maris introierint insulam, moriuntur. In Sicilia formicæ, quæ equites appellantur, non sunt. In Cyrenensi agraria vocales præterito tempore deerant. In Africa non Aper, non Ceruus, non Capra sylvestris est. Sed quid plura ex Aristotele registramus.

mus. Huius arcani euentus idem Philosophus rationem reddens ait inferius: *Cæli, & situs conditio causa est*; Cælum quidem, quoniam non e quolibet climate, non in qualibet Regione, nec semper eodem modo similiter influit. Terra quoniam, vt ait Aristoteles, ea vt ventre, eiusque calore plantæ fruuntur, & vtuntur, habetque in se innumeras alimentorum species, iuxta innumerabilium speciem plantarum, & alias prolis terrenæ differentias. Sed nimium sermo progressus videtur.

Iam ad pensum nostrum. Eodem prorsus modo mas, & fœmina diuersum semen quoad qualitates ex quo; diuersum locum in quo: diuersum caloris influxum à quo coalescant, exposcunt. Quare vir semen calidius, calidiorem locum, necnon spirituum vberiore desiderat influxum; vt proinde dixerit Aristoteles, à calidissimo, & copioso semine pullulare marem. Hippocrates marem in dextris, fœminam in sinistris germinare; idem Aristoteles dominante Austro fœminas, afflante Borea masculos concipi. Quod cum ita sit, quid mirum si mas à dextro teste, qui calidior est, semenque calidius, puriusque elaborat, procedat, & in dextra vterique parte, quæ identidem calidior est, pullulet? Ideoque Galenus summa cum ratione libro de semine dicebat, quod propter temperaturam, quæ statim ab initio calidior existit, fœtus masculus generatur; sed cur à sinistro testiculo fœmina feritur? nempe ex eo, quod vel Galeno donec comm. 5. Aphorif. 48. serosior est, atque frigidior, quæ in sinistro testiculo continetur generatur, & ex hoc conceptus in læua parte vteri constitutus, non absque ratione statim inter initia est frigidior. At quenam causa est, cur sinistri testiculigenitura frigidior sit, vterique dextræ regio calidior? ab Anatomicis addiscendum, siquidem quicunque in dissectionibus vel parum versatus est, inueniet sinistram in maribus testem, sinistramque in fœminis matricis sinum, sanguinem impurum adhuc, excrementosum, ac serosum magis excipere ob eam rationem, quam supra in testium anatomia attulimus: quo fit, vt ipsa etiam conceptacula, puta sinister orchis, & sinistra matrix impuriorem, ac proinde frigidiorē temperaturam adipiscantur; nam, vt Galenus inquit 5. de usu partium. *Sicuti sanguis purus excrementoso est calidior, ita partes dextræ, quæ ex illo nutriuntur, sinistris sunt calidiores.* Iam verò quoniam virorum natura mulierum complexione feruidior est, apparet ex eo viros in calidiori loco produci, & à calidiori etiam causa, cuiusmodi sunt dextræ vteri locus, dexterque didymus. Adde etiam, quod sicuti ex Galeno superius diximus, partes, quæ secundum rectitudinem sitæ sunt, necessario plus inter se communicant; quò fit, vt testiculus dextræque vteri cellula, eo quia secundum

A hepatis rectitudinem sunt locati, calidiores existant; & quidem ob eandem situs rectitudinem, brachium dextrum sinistro magis lacertosum, & agile est; crus, & pes dexter aptiores, & fortiores: oculus dexter audacior, seu viuacior, omnesque vt plurimum partes viuaciores, & valentiores; vt proinde mirum non sit, si partes dextræ, vt ait Galenus, masculorum, sinistra fœminarum sint generatrices; & vt idem 2. de semine scriptum reliquit: *Si vero etiam ex testiculis magis saginatus dexter existit, & prius quidem tempore pubertatis infletur, generatores masculorum facit; maior vero, & posterior tumescere incipiens fœmellarum genitores ostendit*; & est illud idem, quod ex Hippocrate 6. epidemiorum in principio dicebatur.

B Id autem de eo, quod vt plurimum contingit, intelligendum est; quod ipsemet Hippocrates in illo aphorismo 5. libri significauit. Siquidem fieri potest, vt semen, quod à dextro testiculo excisum marem procreaturum erat, in sinistram matricem decidens refrigeretur, atque adeo fœminam producat, & sic e contrario. Quapropter, vt Hippocratis axioma verum vt plurimum sit, necesse est, vt ambæ causæ concurrant, puta dexter testiculus, & dextra matrix; sinister testiculus, & sinistra matrix. Hanc doctrinam famosissimi Hermetici transplantationis nomine subsignant; aiunt enim, indiuiduorum transplantationes in generationis lithurgia illas esse, in quibus manente radice, seu vitali principio signaturæ duntaxat immutantur, colores videlicet, sapores, figuræ, magnitudines, & similia multa; qua ratione viri accidit transplantatio, cum videlicet confito semine, quod ex sui natura virum producere debebat, fœminam pingit.

CAPVT VIII.

De singulis testium, vasorumque spermaticorum temperamentis, eorumque indicijs.

D VANDOQV IDEM testium, seminaliumque vasorum plures, ac variæ possunt esse temperaturæ, iuxta quas diuersimode etiam ipsum semen elaboratur, à quo postmodum diuersa etiam proles & quoad sexum, & quoad alias accidentales affectiones exoriri potest; vtile iccirco, & pretium operæ arbitratus sum, cuiusuis temperiei penes has partes probabilia signa recensere. At quoniam quatuor sunt cuiuslibet membri temperamenta, siue simplicia, siue composita, considerentur; videlicet calida, frigida, humida, sicca; vel iuxta elementorum combinationes,

res, calida, & humida, calida, & sicca; frigida, & humida, frigida, & sicca. Simplicia minus perscrutabimur, quia nulla humani corporis particula simplici temperamento prædita est. Possumus tamen cum Galeno de Art. medicin. cap. 14. dicere duntaxat, quod calida testiculorum temperatura ad Venerem proclivis est, & masculorum generatrix, & fecunda, celerrimèque genitales partes obsepit pilis, simul autem & circumiacentes attingit partes. Frigidior verò contraria efficit: humida multo, & humido semine abundat; sicca parum, & modicè crassum generat semen. Plenius ista delineat Auicenna in 3. fen. 20. tractatu 1, capite 4. his verbis.

Signa complexionis calida sunt apparitio venarum in virga, & pelle testiculorum, & grossitudo eius, & asperitas ipsius, & velocitas ortus pilorum super pectinem, & quæ sequuntur ipsum, & asperitas, & multitudo, & spissitudo ipsorum, & velocitas consecutionis; & qui vult cognoscere complexionem sui spermatis, rectificet regimen, deinde attendat colorem sui spermatis. Signa complexionis frigida sunt contraria illis signis. Signa complexionis humida sunt subtilitas spermatis, & multitudo eius, & debilitas erectionis. Signa complexionis sicca sunt contraria illis signis, & quandoque egreditur sperma in ipsa filisum.

Cæterum quoad compositas temperaturas ex ordine incedemus, Galenum, & Auicennam imitati, quorum verba ipsa insuper adscribemus.

Testium, ac membrorum spermaticorum calidæ, & siccæ temperaturæ diagnosis ex Galeno in Arte medicinali,

Calidior, ac siccior & crassissimum semen habet, & fecundissima est, ac celeriter ab initio protinus ad coitum excitat animal; sed & his genitales partes citissimè hispide fiunt, atque omnes, quæ circumstant, supra quidem usque ad umbilicum, infra verò usque ad media femora. Petulca igitur est, & ad libidinem pronā huiusmodi temperatura, statim vero satiatur, & si cogatur, offenditur.

Eiusdem complexionis diagraphia ex Auicenna ibidem.

Sunt spissitudo substantie spermatis, & assiduatio desiderij apud quamlibet presentiam, & quod impregnat plurimum, & efficit masculum, & est desiderium vehemens, & velox, & eius erectio est fortis; verumtamen abscinditur à coitu iterum velociter; quod si superfluat calidi-

Atas, & siccitas, erit parum aquæ, & parum descensionis cum velocitate erectionis. Pili verò, qui sunt super pectinem, & anchas, & qui sunt inter eas, sunt in calida, & sicca plures spissi.

Calidæ, & humidæ temperaturæ diagnosis ex Galeno ibidem.

Si caliditas humiditati coniungatur, hirsutius quidem tales minus, plus verò semine abundant, non tamen plus cæteris appetunt; sed minori detrimento præter modum Venereis indulgent. Quod si satis excreuerint & caliditas, & humiditas, non sine detrimento à Venereis abstinent.

Eiusdem complexionis diagraphia ex Auicenna ibidem.

Est plurius spermatis, quàm calida, & sicca, sed est pauciorum pilorum, & minus impregnans, & vehementioris fortitudinis super coitum plurimum, & non est plurius desiderij, & erectionis, & leditur à dimissione coitus superflui, & est plurima pollutionis, & velocis executionis.

Frigidæ, & humidæ temperaturæ diagnosis ex Galeno ibidem.

Si frigidior, & humidior temperatura testiculi habuerint, partes circumpositæ glabræ sunt, & tardè rem Veneream exercere incipiunt, neque proni ad actum huiusmodi sunt. Aquosum verò, & tenue ipsis est semen, & infecundum, & foeminarum generativum, vel omnino non generans.

Eiusdem complexionis diagraphia ex Auicenna ibidem.

Sunt lenitas pectinis, & tarditas desiderij coitus, & tenuitas spermatis, & paucitas impregnationis, & tarditas ortus pilorum, & paucitas eorum.

Frigidæ, & siccæ temperaturæ diagnosis ex Galeno ibidem.

Frigidior verò, & siccior temperatura similis quidem in reliquis est antedictæ, crassius verò in ipsa semen existit, atque omnino paucum.

Eiusdem complexionis diagraphia ex Auicenna ibidem.

Sunt grossitudo spermatis, & paucitas eius, & est

est diuersa à calida, & humida in modis omnibus.

Hæc referre volui, quoniam licet coincident cum signis Galeni vt plurimum; multò plura, tamen apud Auicennam leguntur, quæ non solum ad testes, verum etiam ad reliquos meatus feminis, & penem ipsum faciunt. Ex his autem poterit vnusquisque addiscere nimij, aut etiam effræni Veneris ardoris causam, vel nimie torpedinis, ac frigiditatis ad illam; item, penis flaccitiem, & aliam quamlibet ad humanæ generationis organa attinentem imperfectionem.

Illud hic obiter coronidis loco adscribam, testes ex multorum arbitrio exquisito sensu præditos esse, atque adeò vim doloris persentire intensius; cuius rei Alexander in Problematis rationem affabrè expiscatus hæc habet libro secundo problem. 36. Cur, inquit, vehementius per ictum testium dolemus? Quoniam appendices testium sentire maximè omnium membrorum possunt. Adde, quòd natura summam voluptatem ex pene oriri voluit, vt propensiores essemus ad rem Veneream, qua vna genus humanum seruari potest. Atqui testibus cum pene cognatio, & sedes communis est, ergo communem etiam affectionem, sensationemque sortiantur, necesse est; at vbi magna sensio est, indidem etiam magna voluptas exultat; vbi autem magna voluptas est, dolor etiam indidem vehementior; bono enim maiori malum obijci maius, certum est. Sed neque defunt, qui testibus omnem omnino sensum abrogent, solumque in membranis, ac tunicis experiri sensum dicant; si quidem glandulosi ipsi per se existunt; vnde Celsus aiebat: Dolent in ictibus, & inflammationibus tunica, quibus hi continentur.

CAPVT IX.

Testes à natura vti optima temperie, ita admirandis virtutibus, ac varijs medicinis fuisse insignitos.

VR tantum in testes sœuit Aristoteles, vt putaret illos tãquam Marpesiam autem, inutiliaque pondera duntaxat virili sexui appensos fuisse? quare apud Lyceum vsque adeò partes illæ demerere, sine quibus iandiu animantium vita defecisset? Profectò non tam vili seruitio addicta censerì debent membra illa, in quibus mihi apud varia animalia explendescunt virtutes, præclaræ collocantur medicinæ. Enarremus aliquas, quatenus odio minus ferali Peripatetici impofterum didymos prosequantur, & ex

admirandis dotibus eorum præminentiam addiscant, Exordiamur à celeberrimis.

Castoris testes.

ECquis adeo parum versatus in re medica est, qui Castoris testiculi, quem Castorium dicunt, ignoret? plena omnium auctorum sunt monumenta, plenius experimentum. At in eorum gratiam, qui Artem medicam non profitentur (nam non ad medicos tantum nostrum dirigitur opus) aliqua ex Aetio, relictis quæ Hippocrates, & Galenus tradunt, breuiter apponere non grauabor: sic ergo ille sermone 2. cap. 177.

Calfacit itaque, & siccatur, estque multum tenuium partium medicamentum, siue quis humido corpori adhibeat egenti siccatione, siue frigido indico caliditatis, siue his, qui ex repletionem conuellantur, vbi ea, quæ præter naturam in nervis continentur euacuare oportet, magnam quidem utilitatem ex se ostendit, & nulli parti vllum aliquod detrimentum affricat, præsertim si homo non vehementi aliqua febre laboret. Eadem ratione & tremulis ob crassorum, ac viscosorum humorum multitudinem, commodissimum est potum. utile est & singultui, ex humorum frigidorum, ac viscosorum copia, osculo ventris infarsita oborto. Si verò ex siccitate, aut immodica euacuatione, aut acrimie humorum mordacitate, singultus, aut conuulsio oriantur, castorij vsum velut infestissimum fugere oportet. Sed, & febricitantibus non adeo calida febris, sed vt ita dixerim tepida, velut in altiore sopore, ac lethargo fieri solet, valde multis castorium exhibuimus cum pipere, vtriusque cochlearium ex aqua mulsa, & nemo ex ipsis vlla parte laesus est. At verò in lethargicis, ac alti soporis febribus, castorium rosaceo dilutum capiti imposuimus, ac cervice. Ad suppressos autem menses ob copiam, ac crassitiem sanguinis, sanguine à talo moderatè detracto, cochlearium castorij cum pulegio, aut calamintha exhibui, cognouique medicamentum ipsum purgationem menstruam ciere. Eijcit & secundas detentas, & morantes, similiter cum aqua mulsa potum. Inflatos ventres, & torminosos propter crassum, ac flatuosum spiritum conclusum ex posca potum sanat. Datur & orthopnoicis, reiecta cervice spirantibus cum aceto mulso, aut posca. Suffitur & in carbonibus, hiantem agro, & vaporem excipiente.

Galli gallinacei testes.

GAllorum testes, præterquam quod mirè corpus reficiunt, succumque spermaticum abundè reparant; vnde segnibus in Venere, ac neogamis auxiliantur, ex Tralliano lib. primo capite de epilepsia comitialibus profunt; Galli, inquit, gallinacei testiculos in puluerem tritos ex aqua,

aqua, & lacte ieiuno propinato, idq; diebus quinque facito. Pisanellus eosdem ulceribus vrinarij meatus prodesse tradit; & Ioannes Khetan conceptionem iuuare scribit, etiamsi illos sub lecto coniuges detineant. At ludibrium hoc.

Apri, & paruuli Suis testes.

IN libro quodam arcanorum memini, me legisse, parui porci iecusculum, ac testiculos exiccatos, atque in pollinem redactos tam viro, quam mulieri exhibitos ab infauista sterilitate liberare, ac numerosa prolis parentes efficere. Apri verò testes comitialibus opitulari, scribit Sextus Platonius, & confirmant pleriq; Empirici; Democritus etiam testatum reliquit, quod ad lætam sobolem excipiendam mirificè conducit apri, seu verris testiculi in vmbra exiccati puluis, si per aliquot dies coniugibus ieiuno stomacho in galli veteris iure propinetur.

Vulpis testiculi.

Vulpis pariter exiccati testiculi, atque assumpti lacertosos neonymphos præstare possunt, pigrosque Veneris excitare milites. Rursus ad parotides, arthritidem, aurium dolores præpollere, litteris consignarunt Haly, Sextus Platonius, ac Dortenius.

Equorum testiculi.

AT equorum testiculi longè maiori insigniuntur virtute ad calamitiorum in primis mulierum morbum. Quippè ad secundas depellendas tantæ existunt efficaciam, vt Gensuerus in epist. testetur, rusticum quendam in quinquaginta mulieribus hoc fuisse remedio semper faustè, & foeliciter vsum. Confirmat Horatius Augenius, qui pariter euentum probauit. Cur amabo fœtè omnes mulieres hoc apud se tamquam athanasion, puluerem non asseruant? Rursus Fonsæca consult. 57. eosdem tamquam arcanum admirabile ad colicos dolores extollit. Ne te verò, pharmacophile, tam nobili, præstantique defraudem auxilio, discite apparatus. Sumuntur equi castrati testes, frustulatim concisi in furno exiccantur, teruntur in pollinem; Huius quantum tribus capitur digitis in iure assumitur bis, terue, si sit opus.

Canis fluuiatilis, ac terrestris testes.

Fluuiatilis canis testes easdem, sed paulo minores, quam Castoris vires obtinent ex Aetio; Terrestris verò exiccati testiculi puluis ad rheumata, ventrisque tormina, necnon etiam ad Venereos conflictus validè celebrandos præstat, quod ex celebri quodam auctore significa-

Auit mihi Paulus Mancinus Accumulensis vir eximius, deque re medica optimè meritis.

Tauri, Asini, & Cerui testes.

AD vuluæ ulcera taurini testiculi puluis commendatur: asinini verò, ac ceruini ad venena expugnanda ex Commentatore, ni fallor.

Arietis, Vrsi, & Leporis testes.

AD epilepsiam arietinos didymos celebrat Sextus Platonius: vrsinos ad eundem affectum idem, alijq; experimentatores: leporis verò ad inuoluntariam compescendam vrinam, necnon masculinos fœtus producendos empirici quidam ex Dioscoride, atque Aetio præscribunt.

Hirci, & Anseris testes.

Hirci quoq; testiculi ijs, qui se noctu vrina in lecto polluant, vtilissimi censentur ex Rhase; quemadmodum ex eodem, & Alberto testes anseris, si statim sedatis mēsis a muliere comedantur, ad concitandam earum libidinem, necnon prolem concipiendam apprime facient.

Zibettum animalis cuiusdam testium recrementum.

NEc prætereundum erit, quod inter animalis cuiusdam testiculos, feli valde similis, veluti sudor quidam concrescit, tantæ suauitatis, & energiam, vt myropolæ magno coemant pretio, vt magnum, & concupitum suis vnguentis odorem concilient. Huius testicularis humoris præstantiam, atque medicum vsum ita breuibus. Matthiolus in primum Dioscoridis cap. 20. describit. *Gignitur id in exteriori testiculorum utriculo cuiusdam animalis, feli, qui veteribus adificiorum ruinis oberrat, non absimilis. Catos hac animalia vocant, quos sæpius Venetijs vidisse ex Syria delatos. Est autem Zibettum tamquam sudor inter huiusce animalis testiculos concrescens calida, humidaque facultatis. Id cauernula umbilici impositum vuluæ strangulationibus mirificè prodest: proinde nec mirum est, si eo viri pene circumlito magnum mulieribus in coitu afferant solatium.*

Testes viriles.

Sed ne quis putet, humanos testes cæteris inferiores, atque inutiliores à natura productos esse, sciat ex ijs ab Hermeticis Mumiam confici præclarissimam, atque ad omnes pene morbos pharmacotheon; Vide Crollium, ac reliquos Theophrastæos. At naturæ cunctas vires

testibus consignatas, & nos ignoramus, & im-
pendio longum describere foret.

CAPVT X.

De testium exuberantia diminuenda.

QUAE MADMODVM accidit, aliquando, vt genitalis virga in tantam molem excrescat, quod Generationi redditur inutilis, vt supra significatum est; ita pari modo contingit interdum, vt præ pinguedine, siue spermatis vbertate nimium, testiculi etiam extuberent, atque adeo fecunditatem adimant. Nam sanguinem, quem recipiunt, in alimentum proprium totum conuertunt, suæque substantiæ adiungunt, vt minus remaneat iccirco, quod per deferentia vasa deductum seminis generationi suppetat, Veneremque proritet: vnde insuper est, vt ingentes apprimè didymi libidinem potius exhauriant. Immensa molis didymos descripsit Satyricus Poeta non illepidè ijs metris,

*Ergo expectatos, & iussos crescere primum
Testiculos, postquam cœperunt esse bilibres,
Tonforis damno tantum rapit Heliodorus.*

Quare, vt humanæ generationi vndique consulatur, testium etiam excrescentiam curandi modum edocere decreui. Porro illud præfari necesse est, hic non agi de qualibet testiculorum exuberantia, qualis esse posset ex apostemate, atque alia morbosa causa: verum tantummodo de magnitudine illa, quæ præ copia alimenti à potente calore partium sibi iniuncti solummodo sermonem institui; eò prorsus modo, quo non rarò accidit, vt in mulieribus mammae in superfluam molem luxurient, non sine aliarum partium emaciatione.

Curabitur igitur hæc testium dispositio ea prorsus ratione, qua curari solent vbera in magnitudine excedentia: sic adhiberi poterit in primis, vt à leuioribus cura instituat, decoctum cumini cum aceti portione, quo scrotum fouendum erit; Coriandri decoctum, in quo limatura plumbi & maduerit, & bullierit. Acetum chabeatum vel cum cote, & lapide molendini accensis excalefactum, Auicenna commendat decoctum, vel oleum sambucinum intra virgam frequenter iniectum. Ouum perdicis ex occulta qualitate mammas, ac testes imminuit, vt in primis Democrito placuit. Rursus didymorum ingentem exaurire posset molem, si scrotum iugiter deferretur intra capsulam plumbeam ad formam, & aptitudinem illius concinnatam, & oleo hyosciami in interna parte oblinatam. Cæterum quælibet refrigerantia, & ad-

stringentia medicamenta ad hunc vsum parari possent, & ea etiam ex Auicenna, quæ debilitant virtutem nutritiuam; quo pacto celebratur in primis ab eodem Epithema cum iusquiamo albo, & nigro. Sed illud præterire non debeo, vsum similibus medicamentorum, eò quod aduersam naturali calori qualitatem seruant, parce, & rarò adhibendum esse; siquidem excellenti frigiditate, ac stupore omnium partium segnitiam, atque etiam caloris mortificationem inducere valent. Quod multò facilius in testibus euenire posset; cum enim rara, glandulosa, & spongiosa substantia præditi sint, frigidam, ac stupidam qualitatem imbibere facillimè possunt, vnde spirituum deinceps extinctio, & genituræ facultatis abolitio accedunt repente: imo etiam & interitus consequi potest, quemadmodum nò semel ex opio ano in suppositorio indito mors secuta est; licet pars illa ignobilior sit, & minorem cum toto corpore, ac principibus membris communionem obtineat. Huiusce euentus plura exempla auidus lector habere poterit apud Galenum 2. de morbis vulgar. Rhafim 9. Continue. Auicennam in cura fluxus alui, Marcum Gattinariam in sua Praxi de cura sodæ cholericæ, apud Nicolaum, Alexandrum Benedictum, Marcelum Donatum, & alios. Quod si ex hac affluente testiculorum nutritione accidat aliarum corporis partium tabes, aut emaciatio, in talicasu diuersiones adhibendæ erunt; quamobrem, vsus Veneris in primis erit ablegandus, vt qui ad genitalia sanguinem, & spiritus allicit; nec non vinum, quod renes calefacit, humorumque vehiculum existit, aut penitus interdendum, aut parcè, summèque dilutum combibendum erit. Cæterum si testes à flatibus crassis protuberent, & in magnam molem intumescant, ea omnia adhibenda erunt, quæ flatibus discutere valeant; inter quæ principatum obtinent simus columbinus cum fabis contritis, cumino, & bacis lauri ad modum cataplasmatum cum vino reductus; & emplastrum ex fœnu græco, semine lini meliloto, fabis, & oleo de scorpionibus.

CAPVT XI.

De testium paruitate ad vsum generationis adaugenda.

QUAE TREMA quæque naturæ inimica sunt, ideoque apta functionum naturalium instrumenta medio quodam circumscripta sunt termino. Quare, & immodicè exiles, paruique testiculi generationis muneri sunt impares; non enim sufficientem humorem coquere, & in semen elaborare.

borare queunt, nec ea, qua sunt facultate parua muniti spiritus accerfire, putasq; sanguinis portiones attrahere. Modo sicut magnitudo ab eximio calore prouenit; ita paruitas à debili caliditate, aut potius à debilitate, & frigiditate procedit. Quo circa in vsum veniunt calida omnia tum intrinsecus adhibita, cum extrinsecus illita, quæ tamen hic recensenda minus erunt, sed ab eo tractatu petenda, quo ex professo, & plenè agetur de auxilijs Venerem confortantibus, & semen augmentibus: quæ enim ad Venerem faciunt, eadem testes amplificant, spiritus ad eas genitales partes, & humores proleando. Testium diminutionem extremam, ac veluti tabem obseruauit Vidus Vidius in quodam monacho in Agro Barcinonensi, cui obseruatam integrè castitatem exaruerant didymi alioquin in adolescentia satis conspicui, & insignes.

CAPUT XII.

De situ testium immutato, ut eleuatione, seu occultatione illorum in abdomine, nec non eorundem demissione, aut elongatione.

ACCIDIT interdum, ut fugiat, & occultetur testiculus, ut loquitur Auicenna, & ad mirach ascendat, quo quidem situ Veneri, & generationi incommodat, nam vasa etiam seminalia, sursum retrahuntur: est itaque necessarium, ut ad suum locum reducatur, quod fit fomentationibus, atque irrorationibus; Balnea itaque in primis humectantia, & mollientia erunt administrantia, cuiusmodi essent ex aqua dulci, e maluarum, violarum, betarum, & similium decocto; Cum enim elocatio hæc proueniat à spermaticorum vasorum siccitate, à qua semper fit corrugatio, & contractio, vbi primum humectata, & emollita erunt vasa, facile ad naturalem locum testes descendunt. Quocirca & olea similiter laxantia, & emollientia commoda erunt. Auicenna lib. 3. fen. 20. tract. 2. ex veterum opinione commendat vsum opij quod in virgam demittatur nec; tamen causam assequi possum, cum præsertim intrinsecus effusum opium nimium stupefacere, ac refrigerare valeat; genitales autem partes confortatione magis, quam virtutis mortificatione opus habent. Ver-

Aba Auicennæ sunt huiusmodi: & quandoque necessarium, secundum quod scripserunt antiqui, ut intromittant opium in virgam, & suffletur donec corpus eius subtilietur, & descendat testiculus. Sit vñs medicamenti penes antiquos: mihi enim ob relata in præcedenti capite rationes arridere nequitiam potest, cum præsertim citato loco Auicenna huiusmodi agitudinem à frigiditate, ac debilitate partis ortum ducere, testetur; Quomodo ergo à summo opij frigore (si frigidum ex vulgari opinione illud est) & ab eius narcotico sulphure magis, ac magis non stupefiant, & algescant didymi? Martinus Rulandus Curationum empiricarum cent. 5. duos proponit adolescentulos, qui huiusmodi testium transpositione laborabant, quos balneo aquæ dulcis, & vñctione ex oleo sulphuris calente supra pubis ossa celebrata se curasse, profitemur. At opium, & oleum sulphuris nimium distant. Sed hic adscribendum videtur illud Aristotelis problema sectione 27. *Cur videlicet homines metuentes suos testiculos contrahunt & contrariū enim, ut remittantur, & flacceant, congruum dixeris, cum calor metuentium in eum locum se colligat. An metuentes omnes ferè similes frigidibus sint? Cum igitur calor summa corporis deseruit, retrahendum sanè est; Quamobrem ventris quoque murmur citatur, cum timor vehementis detinet; Cutem quoque argentium summam videmus contrahi, utpote cum calor inde destituerit omnis, ex quo subsequi horror consuevit: scortum ergo sursum conuellitur, atque eo contracto vna testiculi contrahuntur, quod melius in coitu Venereo patet: metus enim excernit, multisque conturbatis, aut perterritis genitalia mouetur profluuium.*

C Testium contractioni contraria est elongatio, dum videlicet nimis peduli didymi fiunt, id quod à longa equitatione, frigidaque in aqua innatatione diuturna contingere potest; siue etiam ex humida intèperie cremasteres laxante. Curatur affectus huiusmodi calidis exiccantibus, & in primis fotibus ex iunipero, maiorana, saluia, calamento, rosis, & origano in vino decoctis; itemque in vñctionibus ex oleo nucis myristicæ, iuniperino, costino, balzamo, & consimilibus. Nec minus infructuosa erunt balnea naturalia ex nitro, & sulphure.

D Geneanthropeia Io. Benedicti Sinibaldi.

TRACTATUS TERTIVS.

De Eunuchismo; ubi de Apocopis, Spadonibus, Eunuchis, Frigidis, & Maleficiatis.

ABER I à natura instrumenta ad generandum, quæ tamen integra non sint, aut ægritudine aliqua præpedita, aliove quouis modo præstricta detineantur, utique nihil procreationi deseruiunt, & ac si non essent, opus ge-

nerationis patrare nequeunt. Quamobrem cum de natura, & aptitudine virilium organorum in præcedenti tractatu disceptatum fuerit, rerum ordo (priuatio namque est posterior habitu) exposcere videtur, ut in sequenti eorundem ineptitudinem aperiamus, omnemque impotentiæ pro viribus curemus, præter eam, quæ ex ablatione procedit; haud enim excisum membrum, testesque aut collisi, aut excisi reparari amplius ad generationem possunt. Tali ratione ad testes præpediti vario nomine nuncupantur; nam Iulius Maternus appellat Apocopos ab ἀπο, & κόπτω, quod est amputo; unde figura apocope apud Grammaticos dicitur, cum postrema littera, vel syllaba tollitur. Dicebantur etiam Megabyzi, vel Megalobisi, quo nomine Dianæ Ephesiæ sacerdotes vocabantur, quoniam hos Eunuchos esse oportebat. Spadones dicti ducunt etymologiam à verbo Græco σπᾶν, quod est euello; istis autem euulsi sunt vel testes, vel cremasteres. Eunuchi demum dicuntur ab ἐχὼ cubile, & εὐνὴ custodio, quod seruandis Regum cubilibus, id genus hominum adhibeatur. Frigidis sunt, qui, integris genitalibus naturæ defectu, atque segnitie Aphrodisio confecti extant inutiles. Maleficiati demum, qui Magorum, vetularum, & veneficorum astu, ope demonis, aptitudine Venerea defraudati viuunt.

CAPVT I.

De castrandi ratione ex Paulo Aegineta, Aristotele, & recentiori quodam auctore.

MOS obtinet apud magnos Principes, ac præsertim apud Turcarum Imperatores, ut qui reginis, aut concubinis à cubiculis seruire debent, testibus enudentur, quatenus nullum regio thalamo dedecus accedat. Nec ad mulierum custodiam

A quisquam, nisi exectis testibus destinabatur, nisi forte eximia vultus deformitate, corporisque turpitudine signatus fuisset; quod pertinet illud Iuuenalis.

nullus ephebum

Deformem seu castrauit in arce tyrannus.

Nostris etiā temporibus ad vocis iucunditatem, ac subtilitatem in musicis concentibus arte concinnandam solent pueris execari, aut colliditesticuli. Quamobrem huiusce ministerij artificium in medio ponere non erit utique à proposito alienum. Paulus itaque de arte meden. lib. 6. cap. 68. his verbis castrandi modos edocet. Cum nostra huius artis scopus sit, ut à præternaturali affectione in naturalem corpora restituamus, contrariam videtur castrandi ratio professionem habere; sed quoniam sæpe numero euenit, ut à potentioribus aliquibus castrare homines vel inuiti cogamur, huius rei modus quàm breuissimè referendus est. Castrandi duplex ratio est, una per collisionem, altera per excisionem; per collisionem ita fit; puerulos, adhuc infantes in peluin aquæ calidæ collocamus sic, ut in ea desideant, deinde ubi partes illæ remollitæ aqua lassatæque fuerint, testes digitis comprimimus, ac collidimus, quoad dissipati euanescent, neque subactum amplius occurrant. Executio vero in hunc modum administratur, hominem in sedili aptè resupinamus, deinde sinistra manus digitis scrotum una cum testibus compressum extendimus, idque scalpello admoto in rectum duabus lineis ad singulos testes unâ incidimus. Tum ubi proruperint testes, eos ab alijs partibus diligenter resolvimus, ac diducimus, solaque tenuissima illa naturali vasorum continuitate relicta execamus. Hic modus collisioni in eo præstat, quod qui collisi sunt, propterea quod pars aliqua testium, ut verisimile est, in collidendo subterfugit, ac remanet, concubitus appetere minimè desinunt. Hæc Paulus.

Sed neque Aristotelis castrandi modum reticere debemus, licet conueniat cum ratione Aeginetæ superius relata; necnon Philosophus potius ad bruta, quàm ad homines, respexerit. Sic enim habet ultimo capite de historia animalium. Modus castrandi hic est. Tractos deorsum testes, atque obtentos, pressosque in imum scroti, cultello adacto extrudunt, mox fibras sursum quoad maxime fieri potest reprimunt, & plagam infarciunt capillamentis, ut sanies effluere possit, & si inflammatur, ignem adhibent scro-

Bb

to,

to, & respergunt. Illud postremo addatur, in pueriliærate castratione celebrandam esse, non in viris tantummodo, sed etiam in brutorum genere, quæ ab excisione testium meliora euadunt. Id significauit Aristoteles ultimo de historia animalium his penè verbis. *Sed cum cætera nisi nouella castrantur, intereant, aper unus qua ætate castratur, non refert, &c.*

Verum enimvero ars longo perficitur usu. Plures apud antiquos operationes erant & laboriosæ, & magno periculo iunctæ, quæ apud recentiores tuto, & nullo ferè negocio administrantur; ut verum ideo sit illud Claudiani de raptu Proserpinæ.

Vtque artes pariat solertia, nutriat usus. Talis profectò erat olim castrandi operatio; siquidem audebant pauci opus aggredi, atque ex timore, qui in omnibus chirurgicis operationibus intensissimus est, vel etiam præ imperitiâ multos perimebant. Nostri autem chirurgus insignis Pauli Æginetæ castrandi rationibus post habitis, nouum modum magis tutum, & expeditum adinuenit absque vlla testium excisione, aut collisione; & est profectò mirabilis, ingeniosus, omnique vacat periculo. Quatenus autem operatio hæc intelligi possit, illud in mentem reduci debet ex anatomica obseruatione, superiorem scilicet testiculi partem, positam inter vas spermaticum, ipsumque testem, quæ Græcis *epididymis* appellatur, id muneris obire, ut meatibus seminalibus didymos connectat, atque etiam ex iisdem semen educat, & ad vas spermaticum deferens deducat; vnde postmodum ad generationis usum transmittatur; adeo ut nisi esset epididymis, semini transitus ad vasa, & hinc ad pudendum interciperetur. Quamobrem peritus hic artifex huius particulæ situm, & locum probè, atque adamussim tenens acuto instrumento eam pungit, offenditque; adeo, ut cicatrice obdurefcens semen haudquaquam à testibus trāsferre possit. Quare & libido amittitur, & ad Venerem impotentia emergit. Atqui hæc praxi melius, quàm theoria inculcantur.

CAPVT II.

An, & cur si vena secetur prope aures, homines infœcundi reddantur.

ROPOSITIO omnibus planè medicis in confesso est, atque in primis Hippocrati libro de genitura, vbi manifestis verbis eam tali pacto exarauit: *Quibuscumque iuxta aures vena secata sunt, hi coeunt quidem, & genituram emittunt, verum modicam, debilem, & infœcundam.* Cuius quidè euentus rationem idem auctor infra hisce

A verbis adiungit: *plurima genitura pars à capite iuxta aures in spinalem medullam procedit. Ipse autem transitus cicatrice sectione inducta consolidatus est.* Fit itaque, ut si venæ post aures incidantur, seminis impediatur transitus, cuius magna portio à capite procedit. Et hæc eadem ratio est, cur Scythæ plurimi, ut est apud Hippocratem libro de aere, aquis, & locis, impotentes ad Venerem frequentissimè fierent. Labet historiam ab ipso Hippocrate excerptam hic registrare, illud præfatus, huius quæstionis veritatem, ac resolutionis totum cardinem pendere ex eo, vnde nam, an à toto, an potissimum à cerebro semen secedat; quod in tractatu de semine, fauente numine ex professo agitabimus. *Amplius autem, inquit ille, plurimi Scythæ eunuchi fiunt, & muliebria officia obeunt, instarque fœminarum, omnia faciunt, & loquuntur, vocanturque hi effœminati; & regionis quidem incolæ causam ad Deum referunt, coluntque hos ipsos homines, & adorant sibi ipsi timentes, ne quid tale accidat. Mibi verò hi affectus diuini quidem esse videntur, sicut & reliqui omnes; neque vllum aliquem alio esse diuinior, aut humanior, sed diuinos omnes: verum unusquisque eorum suam propriam habet naturam, neque aliquis citra naturam accidit. Quare quomodo hic affectus contingat, ut mihi videtur, narrabo.* Ab Equitatione ipsa diuturni eos corripunt articulorum dolores, nimirum pro pendentibus semper ex equis eorum cruribus; deinde claudi fiunt, contrahunturque; coxendices cum inualuerit morbus; medicantur autem sibi ipsis hoc modo; à principio morbi utramque venam retro aures incidunt, quo factò, sanguine multo promanante somnus eos corripit præ imbecillitate, sicque ab dormiscunt, quorum quidem aliqui depulso somno sani exurgunt, aliqui verò minime: Atque mibi sanè videntur ea medicatione se ipsos perdere. Venæ enim retro aures sunt, quas si quis secet, sterilitatem inferat ijs, quibus secantur; quare id etiam ipsis ex earum incisione accidere certum est. Quando igitur postea uxores adeunt, impotentesque se factos vident cum illis coire, primum quidem nihil molestius cogitantes quiescunt; cum autem bis, aut ter, aut amplius frustra opus tentarunt, neque quicquam proficiunt mox putant, se Deum offendisse, in quem culpam reiciunt, induuntque se veste muliebri. Palam se eunucos esse confitentes, ad mulierumque contubernia transeunt, earum opera tractantes. Hoc itaque malo ditissimi Scytharum afficiuntur, minime verò infimi, imo qui maximè & genere, & potentia prævalent, ex nulla alia, quàm continuæ equitationis causa hoc perpetiuntur: pauperes verò minus quum non multum equitent. Vnde si hæc affectio alijs diuinior censenda esset, non nobilissimis neque ditissimis Scytharum ferè solis accideret, sed esset omnibus equaliter peculiaris, imo magis in-

inuaderet pauperes circa cultum Deorum negli-
gentiores; si saltem gaudent Dij in hominum
admiratione constitui, & pro hoc beneficia homi-
nibus retribuunt. Diuites enim saepius Dijs sa-
cra faciunt, victimas offerunt, statuas erigunt,
coluntque, quum pecunijs abundant: pauperes
autem minus id faciunt, quum non habeant; quin
etiam aliquando Deos detestantur, qui eis opes
non suppeditent, ut verisimilius esset, pauperes,
ac parum abundantes hoc malo propter crimina
sua puniri, quam diuites, & qui opibus abun-
dant: verum (sicut & prius dixi) diuinus qui-
dem hic affectus est, secundumque naturam acci-
dit similiter, ut alij omnes, neque alia eius
causa, quam ea, quam dixi, Scythijs existit. Ha-
tenus Hippocr. recenter, & peculiariter hoc
in loco translatus a doctissimo Mercuriali in suo
Hippocrate, necnon 3. variarum lectionum.
Hinc autem luculenter apparet, quantum Hero-
dotus aberrarit in Thalia, vbi Scytharum histo-
riam ex Hippocrate legitime recensitam diuersi-
modè describit; ait enim, Scythas, praelio fufis
Medis, vniuersa Asia potitos, iamque, ut in
Egyptum contenderent, Syriam Palestinam in-
gressos Apfammitho Rege precibus, & muni-
bus fuisse persuasos, ut ea regione intacta relicta,
in loca sua reuerterentur; cumque in Ascalonem
Palestinae Urbem peruenissent, multi ipsorum
venerunt Vraniae Veneris templum depe-
larunt; ob quod facinus Dea illa templi spolia-
toribus, eorumque posteris omnibus morbum
foemineum immisit, quo quicumque laborabant
in reliquis Scythijs *ἐν ἀγρῇ*, sine *ἐν ἀγρῇ*, id est
in agris irati vocabantur.

Sed huius occasione historiae quæres, an, & quo-
modo in doloribus, & affectibus crurum, & co-
xarum præsentaneum sit, eo modo secare ve-
nas post aures. Ad quod dicendum, præstans id
esse remedium, & ab ipsomet Hippocrate cele-
bratum 6. epidem. ijs verbis: *In fluxionibus ad
coxarum venas retro aures secato*; quo loco ex Cõ-
mentario Galeni intelligi debet non de venis e-
xistentibus in ipsis auribus, sed retro, & propè,
inclusa colli peripheria, ex quibus cum e capite
fluens ad infernas partes delabatur pituita per
spinalem medullam; hinc est, quod coxarum, &
crurum tendones, ligamenta, & nervos obre-
pens dolores, similesque sanos affectus parit.
Adde, quod cum crura, & genitales partes inter
se miro modo communicent, ut abundè satis
comprobauimus: Cumque genitura magna
pars immixta pituita à capite per venas post au-
res, ut vult Hippocrates, destillet, ideo mirum nõ
est, si venis illis incisis fluxioni aditus interci-
piatur, ex qua per communionem obleduntur
coxarum, & pedum neruiaceæ partes. Et
hinc addiscere licet rationem, cur à veteribus
potissimum in plurimis partium infernarum, aut
medij ventris affectibus inberetur, secari venas

A post aures, aut circa illas; nimirum, ut per pro-
ximam partem sanguis emissus morbi origo in-
terpellaretur, qua ratione deriuatio etiam fiebat
humorum; etenim aut omnes morbi sunt à ca-
pite, aut saltem ab hoc incrementum deducunt.

At recensiores quidam Anatomici, inter
quos principem agit Andreas Laurentius, acriter
Hippocratis præcitatam sententiam de sterilita-
te, à venis post aures incisis oriundam impu-
gnant, eo quod nullas viderint venas de Colli
lateribus ad pudenda, & extremos vsque digitos
perreptantes, quemadmodum libro de natura
Hominis, & libro de ossium natura Hippocra-
tes ipse ijs verbis designat. Alterum par princi-
pium iuxta aures habet per ceruicem, & sphagiti-
des appellantur, hoc est iugulares, deferunturque
B utrinque iuxta spinam intrinsecus ad lumbos in
testes, ac fœmora, & per poplites ex interna par-
te, deinde per tibiae ad malleolos intrinsecus, &
in pedes, qua propter in doloribus lumborum, &
testium venæ sectionem de poplitibus, ac malleo-
lis facere intrinsecus oportet; Sed optarem hos
Auctores, & alios omnes paulò magis reueren-
ter cum Hippocrate illo agere, qui nec falli, nec
fallere didicit vnquam: tantum quippè senem,
incertam, ac futilem sententiam protulisse, non
est verisimile; igitur non simpliciter ex copiosissi-
mo sanguine, ac venis illis emissio sterilitatem in-
duci, sat est existimare; sic enim vndecunque ille
hauriretur, corpus vniuersum refrigeraretur, &
per cõsequens fœcunditas allideretur, sed ex in-
signi, communionem, quam Venæ post aures cum
genitalibus obtinent. Neque est, cur dicat Lau-
rentius, quod iugularibus venis exterioribus, eo
modo, quo de Scythijs relatum est, præpeditis, per
interiores longè patentiores deferri de Capite,
posset seminalis materia; siquidem tanta non est
cum istis societas, & communio; quæ societas
in quo consistat, an scilicet in rectitudine fibra-
rum, seu staminum intra venas existentium se-
cundum longitudinem tantum considerata, ut
Brisottus, & Fernelius existimarunt, an in mea-
tuum directione quadam, & an in vasorum, seu
occulta, seu manifesta communicatione, & con-
spiratione, non est hic examinandi locus.

D Quid si dicamus, ingeniose lector, Hippocra-
tem pro Venis post aures arterias carotidum
propagines designare, quæ procul dubio incise
corpus ad summam refrigerationem deducere
possunt, & consequenter ad Veneris impoten-
tiam ob spirituum summam iacturam, quorum
in generationis opificio tanta desideratur copia;
etenim Arteriotomia antiquis in vsu frequen-
tiori fuit, quam nostris temporibus, nescio an
peritorum Artificum defectu: neque id videatur
absurdum, siquidem apud Hippocratem, & ve-
tustissimos alios Medicos Venarum nomine Ar-
teriarum simul, & Nerui designabantur, vnde libro
de Ossium natura celeberrima illa sententia legi-
tur,

tur, *Vena per corpus diffusa spiritum, & fluxum, & motum exhibent ab una multa germinantes, profectò spiritum deferunt Arteria, fluxum, hoc est humores, Vena, motum verò Nerui.*

Huc spectat, & illud Persij.

Tange miser venas, & pone in pectore dextram
Nec interim silentio inuoluenda erit ingeniosissimi Vessalij ratio, qua Hippocratem tueri nititur; ait enim, obseruasse se neruulum quendam à sexto pari oriundum, ponè aurium regionem perreptantem, & ad genitale vsque, vasaq; spermatica descendentem; & hunc in venarum post aures vstione, aut sectione dilacerari plerumque, indeque generationis vitium infligi; id verum si fuerit, nil ad aliarum rationum complementum deerit: nam deficiente animali spiritu minor in pudendis excitatur sensus, atque adeo nec motus erectionis, qui ab eodem partim pendet; nec voluptas, eiusque cupido incitantur.

CAPVT III.

Quare Spadones, & Eunuchi Generationi sint inutiles, & hi an differant inter se.

HIPPOCRATES, quem in omnibus profiteor, huius euentus rationem attulit libro de Genitura, vbi ait: *Ceterum Eunuchi propterea non coeunt, quia genitura transitus ipsis sublatus est.*

Est enim per ipsos testes via eius, & nerui tenues, ac crebri ex testibus in pudendum tendunt, quibus & eleuatur, & demittitur: atque hi nerui in exectione dum castrantur, rescinduntur, quapropter, non sunt utiles Eunuchi. Nam neruis ipsorum extritis genitura via obturata est; callos enim obducitur testibus, & nerui duri, ac torpentes à tallo facti pudendum neque tendere, neque laxare possunt. Differunt autem Spadones ab Eunuchis, & castratis, quòd illi à natura impotentes sunt, vel quia paruis omnino, attritisue testibus sunt, aut meatus feminis cæcos, vt aiunt, obtinent; illi quidem parum omnino feminis, & infæcundi etiam producunt: his verò omnis humor prolifico transitus intercipitur. Adhuc Eunuchia natura, & castrati arte collis, aut execti generare non possunt. Spadones, si ob meatus obstructos, & cæcos impotentes sunt ab ætatis principio, natura vigescente, vasaque calore dilatante, & aperiente aliquando à sterilitate liberantur, & concipiunt; & quidem apud Aristotelem tum alibi, cum præsertim 4, sect. Problem. 28. Spadones peculiari nomine appellantur, qui feminis meatus cæcos habent.

Adhuc Spadones illi dici debent, qui eodem modo præpediti testibus sunt ex aliqua naturali causa; vel quia testes parui omnino sunt;

vel quia ex defectu nutritionis nimis emaciati, aut aliquo modo simili affecti; ex quo nequeunt generationi operam nauare; sed futurum fore, vt aliquando possint, non desperant, euicto morbo, & superante natura. Quod autem verissimum id sit, quod asserimus, vel ex eo patet, quòd Iustinianus castratis adoptionem denuciavit, vt qui nullam futuræ proles spem possent nutrire: Spadonibus permisit, vt qui temporali tantummodo sterilitate offensi, fœcunditatem, vt diximus, in futurum recipere valent. Atq; vt vno verbo rem totam complectamur, in castratis, & Eunuchis est negatio fœcunditatis, in Spadonibus priuatio tantum. Et hinc insuper moneri possumus, cur Spadones licet infæcundi, aliquatenus tamen concumbant, ac delectentur etiam; siquidem cum obstructos meatus habeant, per hos quidem portio feminis crassior, atque adeo fœcunda permeare nequit; at potest per eosdem serosi aliquid humoris delabi, qui aliquatenus pruriat, ac titillet, necnon Venerem quoquomodo excitet; Quod idem castratis etiã contingere potest, si testes vndequa; attriti, aut execti, vt sæpe accidit, non sint. Quare Claudianus in Eutropium.

*Hinc honor Eutropio, cūq; omnibus vnica virtus
Esset in Eunuchis thalamos seruare pudicos
Soluti adulterij creuerit.*

Plura qui cupit ad hæc spectantia nomina, adeat eximium virum Paulum Zacchiam 2. quasi medicolegal. vbi insuper elucidata inueniet per obscura illa Spadonum nomina nempe Thlibias, Thladias, siue Thlasias; mihi enim, vt verum fatear, si diutius in hisce nomenclaturis immorarer, tempus in casum terere viderer. Ad seria.

CAPVT IV.

In quas corporis partes abscedat in Eunuchis humor genitura, qui ad testes primò, mox ad penem in re Venerea deferri debebat.

VMOR genitalis, qui in semen à testibus perfici debebat, & in Venereo congressu demitti, cum penes Eunuchos ex intercepto transitu, calloque inducto, vt inquit Hippocrates, aut etiam ex meatuum cœcitate intus retineatur; quæret hic aliquis, quò nam confluat, quasve potissimum in partes regurgitet; non enim est modicum id, quod in alimentum proprium testes adsimilant, quodque in veneris lucta foras effluit. Porro sicuti non ignobile quæsitum id est, ita nec erit ineruditum responsum. Quamobrem sanguis ille, qui vigentibus testibus in genituram coqui debebat, non vnâ, sed plures corporis par-

partes irrorans inuadit, afficit; & primò quidem. Caput grassatur, cuius celeriter crines inficit canitie: humiditas enim excrementosa, quæ semini præsertim crudo immiscetur, capillos dealbat, quorum quidem color à siccioribus fumositatibus exoriri solet. Sed cur iidem ex hoc non decidunt potius, faciuntque caluitium? Profectò caluitium à diuersa causa manat, nimirum ab eccellente, & exurente caliditate. Quocirca Spadones cum in frigidiorum habitum ex tectum defectu degenerent, mirum non est, si calui nunquam euadant; deest namque acris, & exurens caliditas, quæ capillorum radices arefaciat. Sed huius euentus diuersam afferunt Hippocrates, & Aristoteles rationem; ille enim libro de genitura sic habet. *Verum Eunuchi propterea calui non fiunt, quòd vehementem motum non faciant, neque pituita in coitu calefacta pilorum radices exurit.* Hic verò Problem. sectione 10. quærens, cur Spadones calui effici nequeant, respondet: *an eo quòd multum cerebri obtinent? quod sanè his contingit, quia rem veneream non agunt: Semen enim labi per spinam e cerebro videtur.* Qua de causa boues quoque castrati cornua gerere maiora putantur: necnon & mulieres, & pueri, cur calui non sint, eadem ratio esse creditur. Sanè Hippocratis sententiam de caluitio, quod à nimia humiditate eodem loco procedere, examinabimus alibi, dum quæritur, cur Venus immodica caluitium pariat. Interim dixisse sat erit, Aristotelem hoc in loco nihil ab Hippocrate discrepare. Siquidem qui multum cerebri obtinet, ut inquit Aristoteles, vehementem non facit motum, & minus pilorum radices exurit, ut loquitur Hippocrates: cerebrum enim ea, qua pollet, exuberante humiditate, haud omnino excrementosa, radices ipsas pilorum, ne arecant, irrorat iugiter, accedente præsertim naturali caliditate humidum terminante, non acris, sed benigna, qualis est in habitu Eunuchorum. Et hæc eadem ratio est, cur Spadonibus postgeniti pili haud nascantur, ut citato libro de historia animalium idem asserit Aristoteles; Nam cum à fumosis halitibus id genus pili soleant exoriri; Spadones; ut inquit Aphrodisæus primo Problematum, quia insto humidiores sunt, excrementisque admodum repleti, illos emittere nequeunt: hæc enim ratio est (ait ille) cur loca neque præhumida, neque præsicca, saxosaque edere valeant. Pateat ex his, quomodo ex humore seminali Spadones canitiem referant.

Diuertit secundò humor idem generationi denominatus ad tracheam, quam obstruens, & attenuans est in causa, cur vocem acutiorem habeant castrati; ideo Alexander Aphrodis. problem. 1. iudenter aiebat: *humor ille immodicus fauces, inalem asperum cognominatum oberassans, atque infarciens longè reddit angustiores, & cum*

A spiritus per angusta se promat, vocem agat acutiorem, quàm integris fiat hominibus, necesse est. His enim vox ampla per meatus laxitudines informatur, & ducitur. Argumentum ex tibia-rum foraminibus accipi aptissimè potest. Et eadem ferè ratio est, quam affert Aristoteles 11. sectione problematum, ubi ait, Spadones vocem acutiorem ex ea causa reddere, qua linea, cæteraque tenuia dimensionem vnam dumtaxat sortiuntur, ideoque tenuem esse Eunuchorum vocem, quod præ debilitate vnicam tantum dimensionem habeat. Illa rursus genitabilis humiditas ad linguam, eiusque radices deflectens loquelam sæpè impedit, unde est, quòd eunuchi non rarò balbutiunt, aliove modo lingua offendunt.

B Tertio regurgitat in corporis vniuersum habitum; quò fit, ut Spadones pinguescant magis, mammas, vel sceminarum modo explentes, genasque turgidas plurimum habentes. Præterquàm quòd in hunc usum castrari solent sues, capri, & agni, ut nimirum obesiores, & præstantiores euadant; quod enim superat alimenti, cum in genituram non exeat, in pinguedinem degenerat. Adhuc corporis proceritatem efficit, quod Aristoteles 10. sectione problematum, & ultimo de historia animalium asserit; hic enim habet peculiariter sic: *Omnia denique, si dum crescunt castrantur, maiora, & elegantiora quàm in castrata euadunt; & infra: Castrata denique altiora, quàm incastrata euadunt.* Ibi verò videtur innuere, quòd cum Spadones in sceminas immutentur, ideo proceritatem acquirere debeant, quòd sceminarum corpus in longitudinem excrescere soleat iuxta illud Homeri.

C *Virgo Diana dedit prælongi corporis usum.* Verum id, quomodo verum sit, hic examinare necessarium non existimo, solum Alexandri problema illud apponam: *Quid est, quòd Spadones proceros, blesosque faciant? Proceros humoris copia reddit, & caloris inopia; blesos imbecillitas facit. Cum enim eorum partes inferiores nequeant sustinere superiores, facile peruertuntur. Itaque vitium, quòd blesitatem pedum vocamus, committitur.*

D Quartò superfluous ille succus ad pedes, & crura delabitur; quæ putrida interdum, & vlcerosa fiunt ex Aristotele 10. problematum, ubi eam videtur rationem adiungere; quòd sicut mulieres, in quas Eunuchi degenerant, calore deorsum tendente, menstrua promunt; ita Eunuchi ipsi ad partes inferas superflua deponant excrementa. Agitat hanc eandem quæstionem Aphrodisæus 1. problematum, ubi ait, quòd rerum bases, ac fundamenta oneri sustinendo ineptæ sunt, si mollia nimis, & humida existant; ideoque Spadonum crura, & pedes humore superfluo emollitos, impotentes euadere. Plura vide apud illum.

Quintò eadem seminis materia ad sedem, eiusque finitimas partes decedit, vbi ex Aristotele 4. problematum patiendi cupiditatem excitat. *Cum enim*, inquit ille, *omnibus excrementis locus determinatus à natura sit, in quem secerni debeat; quibus meatus habitu suo naturali priuatur, vel quia obocæcati sunt, qui ad penem tendant, quod spadonibus, hisque similibus euenit, vel etiam alijs de causis, his talis humor in sedem confluit; & hoc probare nititur Aristoteles, tum ex contractione partium sedis in concubitu, cum etiam ex earundem, & natium præsertim consumptione ex frequentata Venere; quod eadem sectione problematum clariùs explicat, dum quærit, cur ijs, qui rem Veneream immodicè agunt, oculi, & clunes manifestè subsident: ait enim, quòd partes hæ in coitu perspicuè collaborant, cum rem studiosius ipsè persequantur, & se cogant, nitanturque in semine emittendo. Itaque quantum alimenti facile liquefcere potest, id pressum extruditur, &c. Quare ex genitalis humoris confluxu ad anum Veneream attritionem in ijs partibus desiderari, concludit Philosophus, qui seminis eandem ad sedem deriuationem explicat 1. de generatione animalium capite 18. his verbis: *Item meatus idem excrementi, & seminis est, quibusque excrementum amborum tam sicci, quam humidi alimenti, ijs quòd humidi, eodem seminis quoque secretio agitur; humidi enim excrementum est, namque omnium alimentum humidum potius est: At verò quibus hoc deest, ijs quà cibi sicci sedimentum tendit, semen quoque secernitur.* Auicenna libro 3. fen. 20. tractatu 1. capite 42. & ipse huius affectus mentionem facit, quem germana lingua vocat, *Aluminati*: sic enim scribit: *Aluminati secundum veritatem est agritudo accidens ei, qui consuescit, vt super eum iaceant homines, & habet desiderium plurimum.**

Mercurialis in Pisanis prælection. damnat Aristotelem, eò quia nulla sit à testibus, vasisque spermaticis via, per quam genitalis humor diuertere possit ad sedem, ibique pruriginem facere; ideoque Veneream cupiditatem in illis partibus excitari ex mala consuetudine potius, & animi vitio. Sanè Mercurialis quoad id, quòd contra Aristotelem assumit, nimirum nullum esse à testibus, & seminalibus vasis ad sedem com meatum, decipitur; si quidem non loquitur Aristoteles de semine iam parato, & perfectè ad coctionem in testibus redacto; patet, quia loquitur de excremento seminali in Spadonibus maxime, & Eunuchis, in quibus est quædam antecedens, & semicocta seminis materia solum absque testibus. Modò isthæc humoris colluies plenè per venas transcurrentes negari non potest, quin varias corporis partes grassari, & afficere valeat, atque etiam sedis regionem, & intestina inuadere; Quod patet etiam ex eo, quòd Spa-

A donec aluo lubrica, vt plurimum sunt; idque contingit, quoniam serosi copia succi, quæ ex genitali humiditate potissimum accedit, intestina petens æque ac bilis ad fæces deponendas irritat. At Mercuriali assentior in reliquis; non enim prurigo ex tali humore facta Veneream cupiditatem parere potest, nisi ex praua animi inclinatione, & execranda consuetudine; quod & ipsemet Aristoteles insinuauit in illius problematis tractatione; & Auicenna citato loco luculentissimis his verbis declarauit: *& sunt in veritate prostrata anima, & maligna natura, & mala consuetudinis, & complexionis muliebris.* Ideoque cum hæc affectio sit animi, non corporis nesciit Auicenna aliam asserre curationem, quàm carceres, flagella, & famem; inquit enim: *Nam initium agritudinis eorum meditatiuum est, non naturale. Si verò confert cura eis, tunc est illud, quòd frangit desiderium eorum ex tristitia, & fame, vigilijs, & carcere, & percussione.* Sed plura de malthacis, & subactis ex Cælio Aureliano retulimus libro 2. in tractatu de naturis libidinosi. Demum genitale hoc excrementum in corporis vniuersum ambitum secedit, illumque variè afficit, vt ex 30. problemate quarta sectionis manifestè colligitur, vbi hæc habentur: *Cur quibus natura calida est, si modo robusti, pleni que sint, nisi concumbant, ijs sepe bilis proficit, & aluus amara secedit, & pituita salsa conficitur, & color corporis immutatur?* Euentus huiusce tute apud Philosophum ratione require-

CAPVT V.

De frigidis.

IT sepe, vt nulla testium exsectione, aut attritione, nulla venarum ad aures facta incisione, nullisque turgentibus ad crura varicibus, aut inguina, homo sit ad generandum impotens, non vtique ex alia causa, quàm ex eo, quòd partes genitales adeo à natura redditæ sint frigida, vt non modo semen non coquant, sed sanguinem, & spiritus confluentes eximia frigiditate corrumpant potius; & interdum harum partium frigus tactu ipso excellens persentiat. Nec modo genitalium membrorum frigiditas impotentes ad Venerem reddit, verum etiam principium partium, vt cordis, cerebri, hepatis ventriculi, & renum. Cordis quidem in primis quoniam est prima spirituum officina, sine quibus mortua iacer Venus: nec absque spirituum afflatu sua possunt instrumenta obire munia: Cerebri, quoniam ex hoc singulis emanat particularis virtus sensitua; quare nisi ad inguina hoc semen

lumin fueret torperent utique; nulla etenim pars nostri corporis est, quæ magis exquisitum, exspectat sensum; Hepatis, quandoquidem sanguinis auctor est; si verò aut sanguis deficeret, aut impurus omnino gigneretur, materia generationis deesset, & sic steriles frigerent homines. Venter & ipse naturali calore si nimium, destituitur, cruditates parit, quibus vniuersi corporis virtutes opprimunt, omnemque spirituum auram suffocant, atque etiam seminales meatus infarcit, & occludit; Renes demum, qui non parum ad Venerem conferunt, si algeant, & imbecilliores undique euadant, impotentiam coeundi inferunt. Iam ut singulorum membrorum indicia huius impotentia medio ponam: si defectus, & frigiditas erit in ipsis **me** genitalibus instrumentis, petenda erunt signa ab ijs, quæ supra de testium temperaturis ediximus; At aliorum principalium notæ hic erunt inuestiganda. Si frigiditas igitur erit ex corde, penis non fiet intentio, & quandoque absque vlla erectione fluat semen: pulsus erit debilis, & lenis, atque totius corporis diminuta caliditas, & consequenter pusillanimitas, alacritas parua, minor iracundia. Si fuerit ex cerebro, semen quodammodo torpescet, nullam Venerem sensationem, aut libidinis commotionem efficiens; quod insuper comprobari poterit ex sensuum aliorum, & motuarum potentiarum segnitie, & imbecillitate, necnon ex alijs frigiditatis, humidique cerebricis characteribus, de quibus multa Galenus, & alij. Si ab hepate, & renibus detrimentum exurgat, Veneris appetitus nunquam excitatur; sanguinem pene torpidum, aquosum, frigidum nulla nec imaginatio, nec lasciuia potest calefacere, aut in voluptatem agitare. Languor demum virilium ex ventriculo dignoscitur à coctione laesa diminuta, aut etiam corrupta, & omnino singularium partium detrimentum ex techmerijs illarum temperamenti notis addiscis.

Curatio non simplex est, ut non una est causa talis impotentia; & licet alibi sit peculiaris tractatio instituenda de auxilijs Venerem confortantibus; hic tamen aliqua solum præmittenda erunt, quæ principales illas partes potissimum respiciant; illud genericè præfatus cum Auicenna lib. 3. fen. 20. tractatu 1. quod quicunque huiusmodi languent impotentia, debent abstinere à sudore, à balneis sudorificis, & à sanguinis missione; addam ego, & à pharmacis vehementioribus; hæc enim virtutes debilitant, membra in languorem deducunt, spiritus, caloremque natium inimica qualitate perimunt, & extinguunt. Absint ideo Medici illi, qui frigidas asce impotentias curaturi quotidie cathartica medicamenta propinant; siquidem non pharmaco, sed cupedijs potius, lautisque dapibus id genus morbi auferuntur. Si caput ergo, eiusque

A cerebrum sit in causa frigida huius impotentia in usum veniat electarium plirisarcoticon cum muscho: conserua ex floribus anthos, bettonicæ, acori radicum, saluæ, stachados, & similia. Si à corde emanat imbecillitas ad rem faciet Diamoschum, Diambra, Diatrion pipercon, condita e cytrijs malis, syrupus gemmatus, confectio hiacyntina, lapis bezaar latificans Almanforis, theriaca, confectio alchermes, & alia centum. Si frigiditatis origo stomacho debeatur, commoda sunt diagalanga, Dianisum, Diacynamomum, syrupus de mentha. Si à renibus tandem ortum ducat, proficua sunt diasatyrion cum scinci renibus, carduus conditus, apium, radices petrosellini saccharo confectæ, & similia; quibus omnibus addenda erunt extrinseca linimenta, ut pote balsamum, oleum e nucæ myristica, e corticibus cytri, & iuniperis, de mentha, de absynthio, & alijs, pro corde, & ventriculo; oleum amigdalorum amararum, nucleorum persicorum, nardinum, & similia pro hepate. Pro renibus tandem conficiatur linimentum ex pyrethro, assaferida, seminibus erucæ, ceparum, pipere, castoreo, mirra, styrace, muscho, & adipe leonis. Plurima à proprietate conferentia, & genitales partes confortantia hauries infra.

CAPUT VI.

Cur pueri, senes, & egrotantes sint impotentes.

E N E X. Cous prudentissimus libro de genitura rationem, cur pueri ad generationem inepti sint graphicè describit; verba eius libenter ascribam: *At verò pueris venulae tenues, & repletæ existentes genitura transitum impediunt, & pruritus ipsis non similiter accedit, & propterea neque conquassatur in corpore humidum ad genitura secretionem.* Verum addendum insuper est; pueris, qui ad incrementum plurimo opus habent alimento, humorem non sufficere, ita ut in semen, quod superest, abire possit; ideoque idem Hippocrates in aphor. aiebat: *qui crescunt plurimum innati caloris habent; ideoque plurimo egent alimento;* nam secundum omnem dimensionem augentur; quo fit, ut vberissimo succo nutricio sit opus, alioquin innatum calidum, humidumque primigenium dissoluantur. Hoc autem quantum rei veritati sit affine, patet vel ex eo, quod adolescentes, qui præcocius rei veneræ dant operam, auctoris detrimentum non leue recipiunt; & si e contrario dum crescunt, cælibes omnino viuunt, aut castrantur, maiorem vitæ proceritatem, amplioremque

habitu adipiscuntur: quamobrem quod pueri generationis opificio sint inepti, nequaquam ex testibus habent, qui proculdubio suo munere non secus ac hepar, cerebrum, & cor apud eosdem fungi possunt; sed ex praefatis causis, quemadmodum luculenter in nostra Isagoge medica ediximus. Senes ex eo generationis impotes existunt, quia debili calore praediti seminis parum, aut nihil conficere apti sunt; sanguis autem, ut in semen excoquatur, caloris energiam exposcit. Quo pacto igitur senes, qui a frigidityte euaserint curui, segnes, inertes, crudi, languidi, tremuli, & nulla prorsus parte corporis vegetes, semen poterunt elaborare? Adde quod cruditates, quibus refertim scatent, seminis meatus infarciunt, & semen, si quod est, suffocant, opprimunt.

Aegrotantes autem iccirco, ut inutiles a Veneris mensa reijciuntur, quoniam debiles iidem sunt, insitoque calore languentes; quare semen perficere nequeunt. Quod si dicas, eos, qui febre occupantur, cum forti calore sint praediti, debere seminis esse prolificos, nec non ad generationem aptissimos. Respondetur, non quemlibet calorem ad coctionem opportunum esse, sed calorem tantummodo naturalem, roridum, & benignum; quod significauit Aristoteles 4 meteorolog. cap. 4. ijs verbis: *Concoctio autem fit ab eo, qui in humido, igne*. Calor autem febrilis, aut ex alia quavis inflammatione adauctus, acer est, siccus, & vrens potius, quam concoquens; adeo ut citato loco Aristoteles diceret: *concoctio igitur est perfectum a naturali, & proprio calido ex oppositis passiuis*. Quocirca febrilis calor exhauriet potius materiam seminis, sanguinem, & spiritus dissipans, & consequenter naturae caliditatis, quae semen elaborat, extinctionem pariet. Ceterae corporis affectiones plurimae, si determinatam aliquam partem occupent Aphroditis impotentiam nequaquam efficiunt; tantummodo enim morbi vniuersales, & qui eas particulas premunt, quae familiaritatem, & communionem cum spermaticis vasis habent, languorem, & impotentiam efficere valent.

Sed sciscitabitur aliquis, cur si febrilis calor coctioni seminis est impar, qui tamen febricitant, polluantur saepe, & qui a febre conualuerunt, titillantur ad Venerem, ad cuius opera non raro etiam inuitò coguntur? Ad hoc responsum velim, eos, qui a febre vexantur, aut vexati sunt, non iccirco ad Venerem agi, quod morbofa caliditas auxerit nimium semen, sed quoniam idem aut prius, aut post elaboratum acuit mordaci qualitate; ideoque ad sui expulsionem inuitat, & impellit naturam. Et quidem in ijs, qui a febre conualuerunt, relinquitur ab illa circa seminis vasa caliditas quaedam acris, quae nisi contemperetur, & mitescat, sanguinem, & semen exacuit, redditque adeo vellicans, ut prurigi-

A ne facultatem expultricem, licet adhuc a morbo languentem, & hebetem stimulet, & erethismo cogat ad emissionem,

CAPUT VII.

De Veneris absoluenda impotentia cum aptitudine, ac desiderio.

EST aliud affectionis genus, quo Veneris equites afficiuntur, & afficiuntur misere; dum scilicet virtutis quidem robore praestant, instrumentum aptè paratum possident, eriguntque, semen-

tamen emittere nequeunt. Talis erat ex Rustico apud Oribasium ille Corinthius, qui Venerem exercebat quidem intrepidè, luctabatur strenuè, fortiterque agebat, at sterilis erat labor, quia libidinem complere non poterat. Est utique miserranda calamitas haec, quam insuper consequi solent aegritudines centum, ut renum inflammationes, Priapismus, Satyriasis, gonorrhoea, dolor capitis, & vniuersae vitae labor, febris, & mors ipsa. Marcellus Donatus de historia medica mirabili, ex quodam non vulgari medico sui temporis refert, fuisse nobilem iuuenem, qui in Venereo congressu cum muliere, semen emittere nequibat, in somnio autem, & cum hyemæum manibus celebrabat, nullo ferè negotio spargebat; Cuius euentus medicus ille causam in verecundiam, vel fortem imaginationem reiciebat; Marcellus verò plus iusto frigidiori semini tribuit; ideoque minus motui apto, dissipatis praesertim spiritibus, qui in longo Veneris labore dissoluebantur. Roborat eruditissimus Donatus opinionem suam Auicennae auctoritate, qui sen. 20. tractatu 1. cap. 15. de coitus diminutione verba faciens aiebat: *Et quandoque propter paucitatem motus spermatis, & defectum eius a mordicatione excitante, ita ut quandoque fiat in quibusdam sperma plurimum, cum coeunt non descendit propter congelationem suam, & polluantur cum hoc in nocte, quoniam vasa spermatis calefiunt in eis in nocte, quare calefit sperma, & subtiliatur*. Verum huiusmodi sententia minus plausibilis videtur, nec possum in hoc Auicennae suffragium ferre; siquidem nunquam in corpore humano reperire erit semen congelatum; quo pacto enim frigus adeo in summo in viuentem suscitetur, ut valeat humorem quempiam, ac potissimum seminalem spiritibus vndique turgidum, in glaciem stipare? Quod si prudentiores medici illorum opinionem subscribere noluerunt, qui putabant, apud vesicam, membro alioquin membranoso, nerva-

D ceo, atque adeo frigidiori coagulari a frigidityte ve-

verum ab exurente calore potius; qua ratione, in spermaticis vasis, ignitis spiritibus circumfusus poterit congelari semen? Rursus eius est naturae vitale semen, ut à frigore liquetur potius, ut notum est, atque fundatur: Si enim vel à tepido parum pertingatur aere, statim euadit aquosum; quod & nos libro de semine abundè demonstrabimus infra; ipsius namque seminis cōsistentia à calore, & pepsis provenit, quæ si forte immodestior euadat, resolutis humidioribus, & fluxilioribus portiunculis, superest genitura compacta ad modum grandinis, aut coagulati lactis, posteaquam depuratum à sero illud est; quamobrem à siccitate, & calore non autem à frigore, & congelatione, ut sentiunt Auicenna, & Donatus, interdum accidit, ut sperma motui, ac fusioni minus reddatur aptum, uti libro de semine citato pluribus enucleabitur.

Inquiramus ergo huiusce affectus probabiliores causas. Porro non deest hic virtutis robor: sæpe namque fortissimos, & pancrasticos iuvenes hæc ipsa perficiendi lacerat impotentia: nec aptum deficit instrumentum; nam ut dicebamus, ritè erigunt, servantque erectum diu magno cum desiderio. Igitur à semine proveniet calamitas; Etenim tria hæc ad Veneris complementum necessariò conspirant, puta virtutis robur, propter quod ægrotantes censentur inepti: commoda organorum dispositio, propter quam spadones, & Eunuchi à clinopali, ut inutiles arcentur: ipsum denique semen, ob cuius eclipsin pueri, & senes ut supra dicebamus impotentes redduntur. Nempe accidit quandoque, ut ex halitu flatuoso penis bellè rigeat, & extendatur quidem; verum semen sit adeò modicum, ut Veneris emissioni haud suppleat, ideoque sterilis sit congressus; dummodo tamen spiritum adeò fortis non reperiatur vbertas, ut voluptati, & conceptioni simul possit esse satis, ut in primo libro significauimus. Profectò in primo concubitu, si quis præsertim diutius à mixtione abstinuerit, experietur se parum ad ei aculationem laborare, copiosum enim fluat, ac turget semen; atqui in secundo congressu laborabit magis, minusque genitalis emundet humoris: in tertio, & quarto magis conabitur; ut insuper contingat aliquando, petulcos viros, & in lasciviam effrenes vel sanguinem ipsum effundere, vel nihil prorsus emittere. Quapropter ex seminis crimine, siue dicas eclipsi evenire, asserendum est apud illos, qui alioquin satis plenè concumbere, & explere consueverunt; si præsertim immodestus, & importunus præcesserit. Et si fortè fortuna supponi nequeat, affectum hunc resultare ex ipsis spermaticis meatibus nimium exinanitis, dicendum erit, horum symptoma, eò quia seminalia vasa præsertim deferentia ventositatem conceperint; si enim intestina flatibus oppleta excremen-

tis exitum neutiquam præbent: ita seminales cuniculi, si flatum corripiant, seminis defluxum intercipiunt; pneuma verò tum ob nimiam agitationem facile imbibere potest varicosus parastus; cum etiam, quia dum natura vacuum refugit, exinanita vasa vento replet. Et hinc evenit aliquando, ut quidam per genitale pederet membrum, quod magno cum sonitu, dum intendebatur, flatus emittebat: siquidem spermatica vasa sterilia forsitan apud illum humore prolifico, infœcundo erant referta vapore. Consonat opinioni nostræ doctrina Aetij qui, libro 11. hæc refert: *Adolescens quidam ad nos accessit, & se vehementer coitum appetere confessus, verum ubi commisceretur, semen emittere non posse, sed flatus plurimos sibi per sedem erumpere; In hoc itaque coniecturam feci, vasorum seminalium siccitatem adesse.*

Quod si dicas, in casu illo à Marcello Donato descripto id astrui non posse; eò quod in somno, & masturbatione semen facili negotio iuuenis ille demandabat; si verò à flatu impediente in congressu illud nequibat effundere, multò minus in mollicie, & nocturna illusionem emittere debuisset. Ibo obuiam argumento, ac dicam, hic valere prorsus, quod ipsimet Auicenna, & Marcellus aiunt, nimirum in somno spermatica vasa magis calefieri, idemque in manuum contingere attritione, ob quam, communicata testibus, ac meatibus vberiori caliditate, flatus obfistentes leuiori negotio dissoluebantur; & sic semini permittebatur exitus; eò prorsus modo, quo in ileo, & colico dolore, discussis à calidis medicamentis crassioribus flatibus, fæces continuo detruduntur. Etenim tam in somno, quam in mollicie natura tota cum suis spiritibus se se ad partes genitales nulla diuersione conuertit; At in congressu muliebri plurimas habet distractiones; quædoquidem distrahitur ad amplexus, ad suavia, & oscula, ad pulchritudinem aspiciendam, & contemplandam, ad blandiuscula verba, & ad motum illum denique Veneri tripudij, quo vniuersa incalescunt membra, ne dum genitalia ipsa, quare inseruiat, & famuletur necesse est oculis, auribus, labijs, brachijs, & corpori vniuerso; & hæc sunt satis: plura quædam ad rem facientia percurreremus paulò infra, ubi quæretur, cur præsentem amasia accidat interdum, ut robustissimi iuvenes frigeant, & perficere nullo pacto aphrodision valeant.

Iam si curationem huius ipsius calamitatis audire, & addiscere placeat, sciendum erit, curationis cardinem consistere in cibis, & facultatibus, quæ vberem, optimumque sanguinem progignant, quæque ex proprietate semen adaugeant, ac flatus insuper dissipent: impossibile enim est, ut vasa calido, & plurimo scatetia semine in Veneris congressu facile id non euomant. Præterea iidem spermatici ductus, si semine re-

pleantur illico flatus deturbant: hos enim ob vacui timorem vt plurimum accersit, retinetq; natura. Quales verò sint huiusmodi facultates, ex professo dicemus inferius loco suo.

CAPVT VIII.

Cur vinolenti, & ebrij sint ad Venerem impotentes; Cur semen eorum infecundum, & qua ratione Loth ipse temulentus & coiuverit, & genuerit.

AVSTO, inquit Macrobius 7. saturnal. *Vino plurimo fiunt viri ad coitum pigriores, quia vini nimietas facit semen exile, vel debile; quam eandem sententiam scripsit Plutarchus 3. symptot. quaestione 5. Agit problematicè quaestionem, hanc Aristoteles 3. Problem sectione, vbi plures, ac satis probabiles rationes comminiscitur, quas non erit ab re uerbatim hic medio ponere; sic igitur ille habet: An quòd partem corporis quandam amplius, quàm reliquum corpus incallescere opus est, quòd vinolentis contingere præ nimio calore non potest; calor igitur, qui à motu nature interno præstatur obtentu caloris ambientis extinguitur? An quòd partes corporis imas recalescere opus est; vinum autem in sublimem efferri aptum est? Itaque calorem quemadmodum illic excitat; ita hinc auocat, atque abducit. Post cibum quoque libido Veneris minimè incitatur; unde prandere largè, cœnare parcè præcipiunt; Cibo enim concocto sursum, crudo deorsum fertur & humor, & calor; ortus autem seminis ex his est. Et fatigatis iccirco per somnum profuit genitura, quòd labor corpus humidum, & calidum reddit. Quòd si excrementum ea in parte subsisterit, euenit certè, vt per somnum erumpat. Hæc eadem ratio est, cur in aduersis quibusdam valetudinibus id eueniat, atque etiam metuenti, & morienti. Hactenus Aristoteles. Porro Philosophus in his, ut in reliquis prudenter est ratiocinatus; solum in eo difficultas aliqua esse posset, quòd nimirum fatigatis iccirco per somnum genitura profuat, quia labor corpus humidum, & calidum præstet; quòd utique à ueritate alienum alicui uideri posset; siquidem labor exiccare, non humectare communiter creditur, & experientia satis certa comprobatur, quando ex labore corpus emaciari contingit; quòd libro de articulis edisserit Hippocrates ijs uerbis: *Ceterum ad carnositatem, & manus, & brachij multum profuerit, si quis manu laborando se fatiget.* Asserendum tamen est, haud quaquam Philosophum aberrasse; quandoquidem uerum est, diuturnum, & uiolentum,*

laborem exiccare, & absumere carnem; ueruntamen breuis, ac modicus labor humidum efficit; & ratio est, quia exercitatio modica liquat, commouetque duntaxat corporis humiditates, non autem dissipat; quare corporis habitum præstat potius humidiorum; quòd vel ex eo probari potest, quòd statim ab initio laboris madido quodam rore diffuunt artus, qui labor producat, haud multò post resiccantur absumente aucto calore vniuersam humiditatem, unde opus habent laborantes quàm sapissimè potum adhibere. Quamobrem Aristoteles de modico, & minus conueto labore intellexit, qui proculdubio quiescentes liquat humores, ideoque noxam vniuerso corpori infligere ualeat. Sic videre est, eos, qui parua pila, aut etiam folle semel, aut bis ludunt, vniuerso corpore graues, ac dolentes fieri, ex delapsu uidelicet humorum ad artus ipsos; qui tamen si ludum sæpius repetant, arefacta, ac resoluta humiditate membris conualescunt.

Reliquum est modò, vt si quæ sunt aliæ rationes, præter eas, quas commentus est Aristoteles medio ponantur. In vinolentis itaque cum crassi vapores & sensus, & mentem præstringentes, meatus etiam seminales infarciant, nihil mirum est, si spiritibus, & genitura fluxu interpellentur; quare partes ipsæ genitales prurigine, omnique Veneris aptitudine destituantur. Præterea quoniam in Veneris congressu imaginatio potissimum agit, sine qua huiusmodi actus vix potest compleri, quin ipsa sola, quacunque cessante contrectatione, sæpè fit geniturae voluptuosa liquatio, uti apparet in somnijs Veneris, ac nocturnis pollutionibus, in quibus corpore quiescente, sola operatur imaginatio, ipsa sibi fingens libidinis motus, ad quos inferiores potentias, seu tributarias conuocat; cumque apud ebriosos imaginatiua etiam facultas obruta, meroque obtenebrata sit, adeo ut sui compos amplius esse non videatur, fit, vt ad actum generationis conspirare nequeat; & iccirco temulentis statim ad Venerem segnes, & impotentes redduntur. Nec sanè meæ huic hypothese aduersatur Hippocratis contextus libro de natura muliebri, quo loco mulieri, quam prægnantem fieri cupimus, meracum vinum præcipit exhibendum: quandoquidem non vsque ad ebrietatem illud propinandum censet, sed quousque libidinis excitetur fomes. Adde, quòd Hippocrates monet, vt in super farina ieiunæ mulieri administretur, quæ vinum absorbens non finit illud euaporare ad caput, ac temulentiam inducere; qua ratione pariter idem Hippocrates 2. epidem. in fine monebat, vt in capitis dolore panis quàm calidissimus cum vino meracederetur, & paulò infra ad calorem febrilem non tamen putridum farinam multam cum multo mero iubet exhibendam, præterquam quonon

non sic facile, ut vir mulier ebrietate tentatur, ut 7. Saturnal. Macrobius testatur, quoniam vinum etiam si largè haustum in mulieris frigidam, humidamque naturam incidens, hebetatur, ac refrangitur. Vide Plutarchum etiam symposij Decade 3. Problem. 3.

Denique ex eo nequeunt vinolenti coire, quia à copia, & feruore vini spiritus naturales penes eosdem strangulantur, extinguuntur; spiritibus verò emortuis nulla penitus libido, imò nulla prorsus naturæ operatio emicare potest. Verùm statim obijciat aliquis, quo pacto fieri possit, ut spiritus concupiscentiæ calidi, à calido similiter, feruidoque mero extinguantur, & refrigerentur; siquidem ex Philosophorum communi dogmate contraria à contrarijs tantummodo apta sunt pati, vnusque effectus ab vna causa proficisci potest. Quo circa cum caloris extinctio à frigore fiat, fieri neutiquam poterit à calore; qui frigiditati e diametro opponitur, & per consequens neque à vino, quod calidum, & humidum est, ideoque cum spiritibus in vtraque qualitate symbolum. Respondeo, calorem triplici modo corrumpi posse, nimirum vel extinctione, vel marcure, vel suffocatione ab extraneo calore. Extinctu corrumpitur à suo contrario, ut potè à frigido, & humido: marcure deficit ex indigentia nutrimenti: alieno verò calore strangulatur, seu dissipatur, eo prorsus modo, quo lucerna apud maximam flammam continuò restinguitur. Iam verum quippe est, vnamquampiam rem à suo contrario pati, & consequenter calorem à frigore per extinctionem corrumpi; at potest etiam à maiori, & inequali calore discesci, & strangulari; atque adeo caloris ascititij à vino copia poterit natium calorem corrumpere; cum prorsus aduentitius calor insito, & congenito contrarius quodammodo dici valeat, & sic ut à contrario patiat. Tametsi nihil prohibet, rem eandem à contrarijs agentibus, diuersa tamen ratione patiri; Vnde Aristoteles 3. Problem. sectione 25. rationem afferens, cur ebriosi tremant, cum vinum calefaciendi vim habeat; tremor autem ex vino maximè proficiscatur, prout denter admodum, & sapienter, ut solet, hæc scribit: At nihil prohibet, rem eandem à contrarijs effici, dummodo non agant modo eodem, sed diuerso. Exempli gratia vritur & à gelu, & à calore, ubi gelu calorem coegit vniuersum. Itaque modo quodam à contrarijs effectus proficiscitur, & modo quodam non nisi idem produci. Tremor autem ob inopiam excitatur caloris non cuiusque, sed proprii; corrumpitur autem calorem aut marcure, aut extinctu: extinctu qui à contrarijs, hoc est frigido, & humido; marcure autem, vel indigentia nutrimenti, ut lucerna cum fomite, aut oleo caret; vel ab alieno calore, ut ignis in Sole, & lucerna apud ignem. Igitur qui ex frigore rigent, caloris extinctu ob-

A tremunt, ex quo etiam fit, ut aqua effusa calida horror exoritur; frigus enim cum intus includitur, atque circum obsistit, pilos erigit, & in febrium quoque accessione rigor ille eueniens simili de causa venit. In senectute autem calor alimentato deficiente emarcescit; humor enim alimentum caloris est, senectus autem sicca est. Ebriosi verò, & si qui affecti sunt alij, suo prorsus emarcescente calore obtremiscunt, sed non modò eodem, quo senes, sed tertio corrumpendi modo, ut proposuimus. Quòdenim vino vtuntur nimio, calor aduentitius superans, aut extinguit, aut debilitat proprium calorem, quo valeamus, &c. Hætenus basilicè satis Aristoteles, cuius doctrina, & auctoritate nostra fulcita conclusio plurimum roboris nanciscitur. Ad cuius identidem confirmationem non parum facit eiusdem Philosophi illud aliud problema, cur ebriosi Solis calore gaudere maximè solent. An quòd, respondit, concoctionem desiderant, atque etiam quòd refrigerati admodum sunt, ex quo attoniti, stupidique mox fieri solent à potu. En igitur, ut vinum generandi potentiam adimat, præter alias prope infinitas egritudines, ac detrimenta, quæ semper secum ducit; ut iure ideo à Platone 2. de leg. dictum fuerit, non alia de causa datum esse mortalibus vinum, quàm supplicij gratia.

Verùm philosophicas has rationes destruxit olim euentus in sacra historia celeberrimus, siquidem Loth ebrius, atque omnino temulentus suas compressit filias, ambæque ex ebrioso concubitu conceperunt Masculos, maior quidem Moab, minor verò Ammon. Verba Genesis capite 19. illa sunt: Veni, inebriemus eum vino, dormiamusque cum eo, ut seruare possimus ex patre nostro semen; dederuntque itaque Patri suo bibere vinum nocte illa, & ingressa est maior, dormiuitque cum Patre; at ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando surrexit. Altera quoque die dixit maior ad minorem: ecce dormiui heri cum Patre meo: demus ei bibere vinum etiam hac nocte, & dormias cum eo, ut saluemus semen de patre nostro. Dederunt etiam & illa nocte patri suo bibere vinum, ingressæque minor filia dormiuit cum eo, & ne tunc quidem sensit quando concubuerit, vel quando illa surrexerit; conceperunt ergo due filie Loth de patre suo &c. Valida huic obiectio ni primò responsum velim ex contraria apud sacra Biblia historia, Holophernis videlicet euentu, qui, ut sacra refert pagina, cum bibisset vinum multum nimis, quantum nunquam biberat in vita sua, iacebat in lecto nimia ebrietate sopitus, ideoque expetitur Iudith complexum oblitus in vino propriam extinxit libidinem. Secundò dico, id factum fuisse nō sine omnipotentis Dei nutu, qui sicuti Loth, vxorem, & filias de Sodoma incendio per Angelos liberauerat; ita & semen illius suscitare tali ratione voluit, ut honestior

aut saltem minus impurus sequeretur concubitus. Alioquin sui sensus impos, genitalisque virtutis ob merum non video, quomodo Venercam luctam exercere valuerit, cum præsertim verba illa legantur in historia: *At ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando surrexit*. Si potuerunt tum viri, tum mulieres in veteri lege senes, & impotentes ferere, & excipere diuino numine prolem, potuit & ebrius Loth in filiabus, eodem auspice Deo, disseminare filios; Hinc Diuus Augustinus dixerat, in historia Loth mysterium reperiri.

At ingeniosus quispiam hic postulabit, An si quando contingat, ut ebrij veluti amentes Veneris opus tractantes generent, mentis impotem foetum producant? Præclarum ponere quæsitum, cui tamen Galenum respondisse uolo 9. de usu partium, ubi hæc habet: *Est verò & hoc summè in natura admirandum, quòd peccata, & vitia eorum, qui nos procrearunt, ipsa sua industria resarciant*. Ebrij siquidem cum ebrijs coeunt, & qui præ crapula ubi terrarum sint, nesciant, cum mulieribus ita affectis consuescunt. Quò fit, ut genitura principium statim earatione vitiosum sit. Postea verò ob omnimodam intemperantiam illius, quæ concipit mulieris, in utero longè deterius reddatur. Attamen aduersus tot errores Natura obsistit, eosque plerumque corrigit sic, ut partus mentis compos edatur. Postremò neminem latere uolo, quod si aliquando mulier ab ebrio concepit, uel abortum facit, uel foemellam eamque debilem, & non diu uitalem parit ex rationibus, quas in altero Geneanthropeiæ tomo deducemus.

CAPVT IX.

Quid sit, quòd qui amasiam diu exarserint, si detur tandem fruendi licentia, frigent aliquando.

V A M infelix amantium cætus? Quàm infortunati, qui retibus illaqueantur amoris?

Ab genus infelix, nec tutum nomen amantum,

Seu veniat lenis, seu ferus iste puer. Sic canebat Faustus.

Nam dolore, ac tristitia semper anguntur, nouis quotidie vexantur anxiosis ærumnis, & perpetuò diris lancinantur curis, ut meritò inde Ficinus exclamaret in conuiuio. *O crudelem amantium sortem, o vitam omni morte miserio-*rem! Hinc discat vnusquisque pro viribus amoris illecebras euitare, aut si eius mauult imperium, paret se, ut strenuus miles ad labores, & ad quamuis asperam prouinciam:

Non amet, aut duos discat tolerare labores,

Optati compos qui velit esse sui. Ut idem

Faustus in Amor.

Si quidem Apollonio Rhodio monente:

Supplicium crudele viris, ac poena cupido

Nempe incenduntur perditii amantes inestinguibili flamma: corda cremantur igne duro faucibus vulnere: vitales depascit spiritus acer ignis mens diu, noctuque malè distracta fertur in varia: æstuant animi concupitæ desiderio formæ; captantur non vno consilio semitæ, quæ ad finem optatum sint præuiæ: nullam exhorrent arduam prouinciam: pericula quæque subeunt, nec mortem auertunt.

Haud timet mortem, cupit ire in ipsos

obuius enses. Dicebat Seneca in Hippolyto.

Exucci plorant, pallidi suspirant, sui immemores gemunt; nullusque demum modus adest amoris, nam ut est apud Ouidium:

Littore quot conchæ, tot sunt in amore dolores,

Quæ patitur multo spicula felle madent.

At fortè hæc omnia dulcia experiuntur Amantes; Amor enim, ut Plautus aiebat, *fel, quod est amarum, id mel faciet*. Illud est quod premit, quod lacerat miseros, quòd si nimirum possumus longum, sæuumque seruitium, ac tyrannicum iugum benigno fortè fidere detur exoptata diu mulceri voluptate; en cont inuò frigent, sensibus ferè omnibus impotentes facti, cunctis vitilibus actionibus penè profligati; adeò ut si late excipiantur brachijs, rigeant;

Ac si dura flex, aut flet Marpesia cautes

Si verba dare conentur: *vox faucibus haret.*

Dilecto vultui os adiungere si nitantur: concutit ossa tremor: Si tandem dulcis blandiatur Veneris, illud Ouidij 3. eleg. querantur.

Truncus iners iacui, stipes, & inutile lignum,

Nec satis exactum est corpus, an umbra forem.

Hoc sanè est miserrimum amantium infortunium, quod primo Amorum lepidè Pontanus deplorabat hoc metro.

Miser qui amat, videtque, quod cupit nunquam;

Magis miser qui amat, videtque, tangitque, Nec tangit, ut vult, nec sibi gerit morem.

Expertus hanc sententiam miser dico.

Vnde hoc? Quæue huius impotentia reddi poterit probabilis ratio? Nos magnus erudiat auctor

Diuus Augustinus 14. de ciuitate Dei capite 16. huius euentus adumbratam quandam attulit rationem ijs verbis: *Sed neque ipsi amatores huius voluptatis siue ad concubitus coniugales siue ad immunditiam flagitiorum, cum voluerint commouentur; sed aliquando motus ille importunus est nullo poscente, aliquando autem destituit inbiantem, & cum in animo concupiscentia ferueat,*

ueat, friget in corpore; atque ita mirum in modum non solum generandi voluntati, verum etiam lasciuendi libidini libido non seruit, & cum tota plerumque menti cobibenti aduersetur, nonnunquam & aduersus se ipsam diuiditur, commotoque animo in commouendo corpore se ipsam non sequitur.

Porro animaduertendum circa propositam questionem est, quod natura humana præ sua ipsius imbecillitate impotens est magni gaudij, adeo ut dolori magis, ac tristitiæ, quam gaudio, & letitiæ apta sit resistere, id quod ab ipsa rei natura procedit; Cum enim in gaudio, & voluptate spiritus à fonte vitali, & propria radice, nimirum corde extraferantur, & euellantur, quatenus reigratæ, seu delectabili obuiam procedant; quocirca dicebat Auerroes, quod in gaudio cor dilatur, ut præsentì bono fruatur; nihil mirum est, si penes amantes, dum diu concupita voluptate fruicentia datur, qua nihil ab ijs iucundius, & suauius existimatur, spiritus à fibris, cordisque anfractibus ad extrema deferantur, visceraque omni propemodum calore frigeant destituta, & ad omnem naturæ operationem torpeant inepta. Aphorismus quintæ sectionis segesimus tertius licet spurius, huic sermoni arridet; habet enim. *Par est de maribus ratio, aut enim ob corpus raritatem spiritus foras fertur, ita ut genituram effundere nequeat, etc.* Cuius rei euentum doctissimus Heurnius in expositione ipsius aphorismi transfert statim ad Amasios dicens. *Id amatores iuuenes interdum experiuntur, cum multum amata puella copia datur, unde toti cum seruore aestuant, ac sudore manant, nec pote est, ut arrigant.*

Quod si maxime cupiditati iungatur etiam verecundia, desperata voluptas est; siquidem pudor contrarium à Venereo motum efficit; in hoc enim à circumferentia ad centrum fit spirituum & naturæ metastasis, seu auocatio; in illo vero à centro ad superficiem trahitur calor, & spiritus; natura autem duplici, eique contrario motui sufficere nequit. Adde, quod cum à præsentia objecti, quod quispiam deperit, amatoris anima se se totam in imaginationem refundat, ibi diuinitatis radium, qui in pulchro refulcet reuolutans; spiritus, qui eò feruntur, quò tendit anima, omnes ad imaginationem conuertuntur, inferioribus naturæ partibus relictis; quod est illud prorsus, quod Platonici edicere solent; intensæ scilicet cupiens animæ ad id, quod amat tota distrahitur. Quare Alexander Aphrodis. in problem. rationem explicans cur inspirant amantes, respondet, *Quod anima ad id, quod exoptatur, intenta negligit, & quomodo obliuiscitur motiuis pectoris musculis utem influere, ceterisque naturalibus partibus facultatem impertiri.*

At terea sicuti excellens sensibile ex Philoso-

phis corrumpit sensum; ita dixerim ego, excellens concupiscibile euincit concupiscentiam. Quapropter amantes, qui ex cæcitate id quod cupiunt, ut apprimè concupiscibile, & quid penè diuinum imaginantur, eo quod, ut habet Prologus in centiloquio: *Amor, odiumque, ne vera eueniant iudicia prohibent, siquidem minuunt maxima, augent minima; hinc tertio eleg. Propert.*

Vt quod non esses, esse putaret amor. Et in Eclog. Theocry.

Quæ minime sunt pulchra, ea pulchra videntur amanti.

Fit ideo, ut coram nimium exoptato obiecto concupiscentia victa cedat, perinde atque oculus solaribus deuictus radijs hebet, nec tanti iubaris potens est. Atqui id, quod asserimus, non omnibus commune est amantibus, sed ijs duntaxat accidere credendum est, qui cupidinis intensissimo flagrant ardore, nec gignendæ modò pulchritudinis desiderio, sed contemplandæ magis exestuant.

Rursus incenduntur non rarò homines erga mulierem quampiam, non solum præ illius forma, sed etiam in primis præ honestate, & pudore, quæ maiorem irretiendi vim habent, quam formæ venustas, inde Marullus ad Nearam.

Nec formosa magis, quam mihi casta places.

Cum igitur sui potestatem præbet Eromena, honestate illa, quæ illaqueandi vim obtinebat maximam, denudatur; quo fit, ut amator libertatem exosus frigidus fermè in optatis euadat, libentiusque in priuatione, quam in possessione amoris deseruiat.

Cornelius Gallus de se ipso narrat, quod cum deperisset diu venustam, lepidamque viraginem, non ita primò fuit à parentibus, auro corruptis eiusdem complexus tradita libertas, quod statim suæ cupiditatis igniculos sentijt extinctos, adeo ut à blandicijs Veneris abstinuerit prorsus: hæc sunt Cornelij carmina;

Dant vitijs, furtisque locum, dant iungere dexteras,

Et totum ludo concelebrare diem.

Permissum fit vile nefas, fit languidus ardor.

Vicerunt morbum languida corda suum.

Fuit mihi notus conciuis, iam iniuria fati nimis immaturè luce vitali cassus, qui, mirabile dictu, si fortè vnquam, stimulante genio, cuiuslibet, quantumvis forma præstanti mulieri incubuisset, continuo re peracta odio truci sæuebat in illā; adeo ut nisi à consortio statim eadem abijisset, contumelijs, & sæpè verberibus lacerata cessisset; ideoque restabatur, se eas tantummodo diligere mulieres, quæ sæpius flagitata renuerant semper, ac repetitæ detrectauerant. Profectò in hunc lepidè sonabant illa Ausonij carmina:

Hæc volo, quæ nõ volt: illā, quæ volt, ego nolo.

Vin-

*Vincere vult animos, non satiare Venus,
Oblatas sperno illecebras, detrecto negatas,
Nec satiare animum, nec cruciare volo,
&c.*

Cuius etiam opinionis extitit Marullus de Leucothoe in epigram. dicens:

*Odit Leucothoe, sed quò plus odit, ego illam
Plus pereò, quid si non ita acerba foret.
Blāda minus poterat hoc in me, callida vidit,
Et fugit, inuitam quò magis ipse velim.*

En igitur rationes, ob quas amantes interdum cum exardere maximè deberent, frigent, ac torpent; quibus si addatur insuper, talem effectum à timore exoriri posse, nihil erit, quod ulterius lector desiderare possit. Nec timorem intelligo, quem e mortis dubio concipere possunt hi, qui clam illicitæ Veneris ineunt familiaritatem; verum de animi percussione loquor, ac metu, quem ex aspectu rei amatae amantes experiuntur; siquidem ex Platonica Philosophia in conuiuio, à Ficino illustrata, qui amant, amati obiecti aspectum reuerentur. hæc sunt Ficini verba orat. 2. capite 6. *Hinc etiam semper accidit, ut amantes amati aspectum timeant quodammodo, atque venerentur. Quod etiam fortes, dicam equidem, & si vereor, ne quis vestrum hæc audiens erubescat, & sapientes inquam viri eorum inferiore quouis amato pati consueuerint.* Sed huic sermoni corollarium Cardanus apponat, qui 13. de subtilitate quæstionis propositæ obiter inquirens rationem hæc habet: *Nam voluntas contrahit spiritus, & ad superiora reuocat, & imaginantem facultatem, à qua maxime iuuatur Venus, impedit.*

Verum tantæ calamitatis cupiunt fortè audi Amatores medelas. Capiant. Minus in primis ament: rabidam voluptatem compescant. Non turbentur, non irascantur ob inanem confictum; Hinc enim concident magis Veneris instrumenta, quæ risum, & iocum postulant. Quiescant: dolere desinant: æstuantis cupidinis motum sedent: Cordis anhelitum placent. Inter amica colloquia versentur. In aliud tempus mulcedinem exoptatam distrahant. Ita reuocata natura, resumpti spiritus inopinatò præsto erunt languenti fascino: ita extincta libido reuiuiscet, ac prostrata Priapi audacia resumet vires.

CAPUT X.

De clinopali nudipedali.

VICENNA Tract. & capite toties nuncupato sic exarat; *Et de eis, quæ experti sunt experimentatores est, quòd incessus nudis pedibus deiecit desiderium coitus.* Porro id verissimum est,

ideoque his, qui priapismo, ac tentigine instantur, iubetur, ut nudis pedibus per pauimenta, seu lythostrota deambulent. Et huius euentus 4. sectione problem. adducit Aristoteles rationem his verbis: *Cur nuditas pedum obesse in re Venerea potest? An quoniam corpus, quod concubiturum sit, calidum intus, atque humidum esse debet, quale per somnum potius esse, quam per vigiliam solet. Ex quo etiam celeriter, sine corporis agitatione semen dormientibus profluit: vigilantibus verò non sine labore prodit. Simul autem fit, ut & reliquum corpus tale existat, & pedes humidiores sint, atque calidiores. Indicium quod cum dormimus, pedes obtelescere solent, ut qui una cum internis partibus, ita afficiantur. At nuditas pedum e contrario agit, siccat enim, atque refrigerat. Itaque siue impossibile, siue difficile sit, ut res agatur Venerea nisi pedibus calidis, eam tamen nuditatem in usu concumbendi incommodam esse, necesse est.* Hinc datus est Rhodigino locus lib. 15. cap. 6. nuncupandi clinopalin nudipedalem flaccidum, hebetemque Veneris usum. De sympathia pedum, & Genitalium partium egimus abundè alibi; quare non mirum, si præ nuditate refrigerati pedes torporem genitalibus communicent. Id experimento comprobant, qui Veneris indulgent furtis; cum enim vel seuißima hyeme opus interdum habeant, discalciati incedere pedibus, ne custodes calceamentorum quodam fremitu e somno excitentur, ubi ad rem descendunt aphrodisiam, sentiunt se quasi penitus impotentes; donec, refotis pedibus, genitalibus quoque refundantur calorifici spiritus.

Quæres, quid sit de capite decernendum, & huius etiam an sit aliqua ratio in concubitu habenda? Respondeo, quòd si verum est, seminis maiorem portionem à cerebro ex Hippocrate, & ex parte oculis proximior per Aristotelem delabi, valde refert, num testum, vel detectum caput in Venere habeatur. Opertum siquidem faciliorem, ac liberiores seminis defluxum aperit; nam ipsius capitis calorem fouendo seminis lapsum iuuabit. Atque insuper promptior inde virtus tam motiua, quam sensifica genitalibus ad erectionem, ac voluptatem irradiaabit. At contrarium accidet eodem nudato. Dicatur denique in cunctis naturæ operibus, quorum potissimum instrumentum calor est, prestare, si corporis particule foueantur.

CAPVT XI.

De Temporario eunuchismo, seu de antiquorum infibulatione, ubi plura, nec extrita ad veros Eunuchos pertinentia.

N omnes, qui Venereis abstinent, & aphrodisio certamini vacare nequeunt, eotomiæ sunt, aut naturali vitio frigidi; est & aliud eunuchismi genus, quod citrà testium euulsionem, allisionem, aut epididymidos vulnerationem, citrà vllam naturæ culpam, & genitalis torpedinem, ad tempus, & ad libitum instruitur, ac remouetur etiam.

Vocabatur ab Antiquis huiusmodi temporarius Eunuchismus infibulatio, & hac ratione ex Cornelio Cello libro 7. efficiebatur; *Cutis, quæ super Glandem est extenditur, notaturque utrinque à lateribus atramento, quæ perforatur, deinde reuertitur. Si super glandem nota reuertuntur nimis apprehensum est, & ultra notari debet; si glans ab his libera est, is locus idoneus fibulae. Tum qua nota sunt, cutis acu filum ducente transiit, eiusque fili capita inter se deligantur, quotidieque id mouetur, donec circa foramina cicatrice fiant. Vbi hæ confirmata, exemplo filo fibula additur, quæ quò melior, eò leuior est. Sed hoc quidem sæpius inter superuacua, quàm inter necessaria est. Erat autem antiquitus huiusmodi infibulatio in frequentiori usu; quandoquidem histriones, comædi, ac tragædi, qui alta voce fabulas recitabant, ad votis tonum, atque concentum armoniosum, conseruandum, Venereis voluptatibus renunciare studebant; quantum enim vocalibus organis insensum sit aphrodision, nos consultò infra, ubi de morbis à Venere oriundis agitur, abundè declaramus; ut propterea non mirum, si Venusinus Vates musicæ studiosos Veneri interdicit; Abstineat Venere, & Baccho, qui Pithia cantat.*

Infibulationis meminere etiam Iuuenalis, ac Martialis; ille quidem satyra 6. ijs carminibus.

Soluitur his magno comædi fibula.

Hic verò 7. lib. his verbis.

Menophili penem tam grandis fibula vestit, Ut sit comædis omnibus vna satis, & rursus.

Dum ludit media populo, spectante palestra, Heu cecidit misero fibula, verpus erat.

Nostris hisce tēporibus infibulandi vsus equantummodo apud Veterinarios relictus est; genus enim iniri, & impleri non valeant, abata fibula vas genitale præstringitur.

A Porro Celsus citato loco fibulæ vsum non modo ad vocem conseruandam, sed ad adolescentium quoque valetudinem tutandam commendat: etenim ut alibi à nobis dictum, intempestius epheborum coitus præter alia detrimenta, eorum congruo incremento derogat, vires exhaurit, & corpus ad senectutem infirmum parat, atque eneruat; quod Cicero in Catone edixerat his verbis: *libidiosa, & intemperans adolescentia effœtum corpus tradit senectuti.*

Mirum sanè, quòd ad vocis olim defensam, homines libidini renunciarent; nostra hæc tempestate valde pauci sint, qui propter corporis valetudinem, qua nihil preciosius, vel, ut in Euangelio apud Matthæum Redemptor noster ait, qui se castrent propter Regnum cœlorum; hoc est fomitem retundant, & carnis illecebrosæ pruritum infringant; non autem sibi reipsa testes euellant; quod tamen aliquando factitatum fuisse à castis viris, monumenta tradunt; Quin propter terreni Principis iram declinandam, atque inuidorum calumniam arcendam, apud Ethnicos non defuit adolescens, qui sibi ipsi audacter didymos excidit; quo modo suæ vitæ consuluit, opes maximas, ac supremam, apud Regem existimationem adeptus est. Placeat ex Luciano de Syria Dea historiam exoticam simul, & periucundam registratam percurrere.

C Seleucus Rex Assyriorum Iunonis placandæ causa Stratonicem uxorem iussit in Syriam proficisci, ibique in Sacra Ciuitate construere Templum, ideoque & pecunia custodem, & exercitui Ducem, & Comitem Vxori constituit Combalum formosissimum adolescentem. Is contrà diu, frustra, & recusauit: etenim verebatur, ne tanti fauoris inuidia in suspicionem probri citò deduceretur. Itaque ut sibi metum istum subleuaret, audet facinus admirandum. Exsecrat sese, & Virilia vasculo obsignat: deinde cum proficisceretur, Seleuco Regi diligenter commendat, & obtestatur tutum, integrumque, ut in reditum seruet: Tunc securus iter instituit. Vnde ei verò prima calamitas ex Stratonice: ardet ea amore adolescentis, postremò simulat ebrietatem, ut Combalo, si negaret, temulentia magis, quàm impudicitia videretur. Obstantem enim malis conatibus verecundiam, ebrietas remouet, inquit Seneca. Veruntamen cum ea sic vrgeret, ut aliqui manus sibi allatura videretur: adolescens necesse habuit rem, consiliumque suum prodere, desisse esse virum, ne ei vir vnquam esse posset. Igitur amore in amicitiam verso deinceps quidem versatur cum eo confidentius, atque familiaris. Quapropter insimulatur apud Seleucum, statim reuocatur, habeturque in vinculis: postremò citatur reus. Rex coram Proceribus accusat eum, & adulterium commisisse, & fidem Domino violasse, & im-

piè se gessisse erga Deum cuius operi, & cultui dum vacabat, tam spurca, & flagitiosa perpetrasset. Erant (ut fieri solet) qui congratulandi causa, atque odio Combali affirmabant, vidisse se eum rem habere cum Stratonice, itaque & quia præsens nihil respondebat, damnatus est. Vbi verò ad supplicium trahitur, clamare incipit, se non impudicitia, sed Avaritia causa crudeli interfici: nempe quò Seleucus intercipiat Vasculum, quod eius fidei commississet abeundo. Rex ut vitaret hanc suspicionem, coram omnibus Vasculum exhiberi iubet. Tunc Combalus aperto vasculo, & productis testibus non me debueras (inquit) ò Seleuce, accusare, apud quem erat Domi tua tam præcisa defensio. Itaque Seleucus cum admiratione reum legibus eximit: Calumniatores morte, (quia nunquam uxor apud maritum accusanda est, aut afferri debet manifestissimum erimen) Combalum præmijs afficit: maxime verò hoc Privilegio, ut quotiescunque ei commodum videretur, nemine impediante, & licet inuocatus ad Regem accederet. Denique & aenea statua donauit, quæ muliebri forma, tamen habitu virili in illo ipso Templo locata est. Sed qui deinde Eunuchi facti sunt, eos veste muliebri indui placuit, videlicet à Combalo etiam occasione ducta, qui, quòd eius desiderio mulier item alia deperisset, mortemque sibi consciuisset, ubi eum euiratum esse nouit, ne vlla amplius habitu, suoque sexu deciperetur, abiecto virili, muliebrem sumpsit.

Sanè infibulatos in hoc Spadonibus præstare, existimo, quòd hi agoni sunt, inermes, inualidi, ad clinopalin parum alacres, ad generationem prorsus inutiles; nec tamen desideria eunuchizant sua, Venerisque militiæ cedunt; sed ut possunt rem obscenè peragunt, incestæque voluptati mancipantur. Etenim non deficit illos humor ille saliuialis, qui scēminas, virosque in attrectatione Venerea demulcet, de quo Galenus 13. de vsu partium aiebat. Quòd autem non solum in Venerem humor hic meatum excitet, sed dum erumpit etiam delectet, ex hisce præcipuè nosces. Planè siquidem tunc scēminis effluit, cum & ipsa vehementer in coitu delectantur, & qui concumbunt, circa pudendum sibi eum perfundi percipiunt. Atque & Spadonibus istud ipsum voluptatem quandam afferre videtur, ut nullam post hac amplius probationem requirere debeas. Hinc apud Barbaros consuetudo inualuit, ut qui concubinarum, aut vxorum cubiculis famulari debent, non testibus modo, sed integro quoque veretro præcidantur. Quod & Scaliger exercit. exot. 175. testatur his penè verbis de Eunuchis loquens: Coeunt certè; nonnulli etiam valide, tametsi nihil emittunt; quæ fuit causa, ut Asianorum immanis barbaria progressus faceret in crudelitate. Executos namque pueros cum scēminis custodes adhibuis-

sent, eosque adultos postea cum illis in adulterio deprehendissent, flagitium illud à quibusdam commissum, in illis quidem mortis supplicio ultiti sunt; in alijs totius virilitatis amputatione. At verò, qui fibula spontanea obligantur, licet polispermatis sint, validi, ac pancrasticè confirmati non tamen coeunt, quia molliem prius in animo castrauerunt, mox corporis nequitiam ac petulantiam præciderunt; ut enim Diu Hieron. ad præcitatam Euangelij sententiam contra Iouinianum habet: *mibi illi Eunuchi placent, quos castrauit non necessitas, sed voluntas*. Ut interim omittam, infibulatos nequam prauis moribus imbui, veluti Eunuchos quos vel Apollonius Thianæus apud Philostratum incontinentiæ, & intemperantiæ addicauit; quemadmodum apud Diodorum Siculum Bibliothecæ historiciæ lib. ij. iidem insensati, malemorati, instabilesque audiunt; & apud Polemonem, immites ingenio, dolosi, facinorosi, atque scelesti obsignantur; tametsi Alcibiades Eunuchos, quasi bonæ mentis dici arbitrat.

CAPVT XII.

An, & qua ratione mulieres castrari possint.

VVIROS Eunuchos fieri, imitò etiam, compertum vnicuique est, & nimis Tyrannorum quorundam immiti barbarie probatum: nam Plautianus ille, cuius apud Seuerum Cæsarem summa erat auctoritas, auctore Dione Nicæo, centum Romanos ciues, nobiles viros domum excidi, atque eunuchari curauit: Excidit autem inquit ille, non solum pueros, & adolescentes, sed etiam viros, quorum nonnullis uxores erant. Verum an mulieres quoque castrantur, & qua parte, non ita apud omnes constat. Porro mulieres apud Germanos eunuchizari, sunt qui assenerent; at plurimos regionis illius, & morum gnaros sciscitatus, nihil certi, solique piscari potui. Scio tamen ex historica lectione Athenæi, Cælij Rhodigini, & Alexandri ab Alexandro, Lydorum Regem Andramytim scēminas primum castrauisse, & illis Eunuchorum vice usum fuisse; quod à Xanto quodam Lydico vetustiore Scriptore monumento traditum fuit.

Profectò brutorum quorundam scēminas ut chamelorum, & suum castrari, significauit Aristoteles ultimo libro, & capite de animalium historia; ubi hæc registrantur: *Apria etiam Scrofarum castratur, ne præterea coitum appetat, sed breui tempore obæsetur. Castratur autem cum biduo ieiunarit suspensa pernibus prioribus, recisa cute inter femina, quæ maribus testes maxime*

me continentur; hac enim parte adhaeret vulvis appria dicta, cuius exigua parte abscissa consarcinant. Hæc Zoographus de porcorum fœminis, mox subiungit: *Cameli etiam fœmina castrantur, cum eis uti in pralio libet, ne concipiant utero.* Rem quoad sues probat etiam, quotidianum experimentum; siquidem sunt inter porculatores, qui fœminas eius generis innumeras nullo ferè labore, artificiosa industria, tutò singulis annis eunuchant, aperto, ut audio abdomine, & integro utero extracto, ut mihi non multò ante ex visu retulit peritissimus Urbis Chirurgus Nicolaus Larghès, Vir sanè doctrina, ac dexteritate nemini secundus, dum inter nos de muliebri Eunuchismo familiare sermocinium subrepsit.

At qua parte, quoue modo castrari possint mulieres, non ita facilè determinare licet. Marcus Antonius Vlmus in opere illo de fine Barbæ humanæ, ubi de Eunuchis plenè, doctè, atque eruditè ratiocinatur, in eam sententiam ire videtur, quòd mulieres castrari dicantur, cum ars illa pudendi superior, quæ nympha nuncupatur, & in qua libidinis thronus, amorisq. seculis collocatur, reciditur; & hoc probare nititur auctoritate Aetij, & aliorum, qui secundæ huius particulæ modum ad libidinem infringendam describunt; quod etiam apud Aegyptios, non rarò contingere ob infrenem eius regionis mulierum petulantiam, testantur. Atqui recisio nymphæ nulla ratione castratio appellari debet; quando nulla inde sterilitas, imò nulla minor in Venere mulcebra exoritur.

Ceterum de muliebri excisione non multos ante dies consulenti mihi perfunctoria quæstione eximium Urbis Medicum Angelum Colium, Romanorum Iatrophysicorum omnium quasi vnum arbitrem, deque re medica non magis, quàm de philosophica optimè meritum, atque in solida Hippocratis doctrina versatissimum, responsum obiter tulit, non alio fortè modo, quàm exciso utero mulieres castrari posse; eò quia, tametsi testes in illis uteri lateribus incumbant, non hæreant; ab uteritamen excisione testes quoque euelli, necessarium fiat; quam eandem sententiam subolfeceram apud Marcum Antonium Vlmum, qui nihil penè intactum ad Eunuchismos pertinens reliquit libro illo omni eruditione cumulado de fine Barbæ humanæ. Atqui, ut verum fatear, uteri ipsius excisio non est propriè castratio, licet inde & omni moda sterilitas, & omnis libidinis extinctio exoriantur ob simul euulsos testes, vasaque spermatice excisa: præterquam quod periculi pleniora nimis, atque truculenta censerì possunt. Steriotomia, licet resecto utero mulieres steriles esse possint, ut graues tradunt auctores, & nos infra sequenti libro data opera quæsem inferemus.

A Nec rursus minus dira est, aut fortè minori periculo implicata testium muliebrium excisio à Galeno primo de semine proposita, ubi facta ad ilia vtrinque sectione testes excerpti significat; ascribam ipsius verba. *Non aduertunt enim, si cui testes ea moderatione fuerint excelsi, ut Supergeminalis membrana intacta relinquantur, seminarium vas nulla lesione affici, inde tamen animal non tantum seminis generandi facultate (id enim ijs, qui Venere volunt abstinere, commodum remedium esse) sed virilitate omni, & ut diceret quispiam, masculinitate, hoc est masculo ingenio priuari. Pari modo si Fœmina sit, quæ id patiatur, neque in Venerem incitari amplius, neque virum, coeundi præsertim causa appetere, sed omnem prorsus fœmineam naturam amittere. Sues quidem Fœminas apud nos, non in Asia tantum, sed in superioribus etiam Nationibus in Cappadociam usque execare consueverunt: quæ similes omnes castratis euadunt, ob esse admodum, ac pingues, carnisque suauitate alijs Fœminis, quemadmodum etiam castrati mares alijs maribus præstant. Non tamen ita tutò in Fœminis testium extractio administrari potest ob sedem in qua collocati sunt: Vulvarum enim lateribus ex utraque parte adiacent ad arteriam, & venam, quemadmodum & Marium, Seminale Vas excipientes quid reuolutū ipsis innectit; atque ad utrumque Cornu pentendit: Unde utraque ilia scindere necesse est, si quis Fœminas castrare voluerit; Maiusque in hoc, quam in Marius periculum est.*

C At si chirurgi dexteritas, atq; peritia præstò essent, huiusmodi sectio fortè non maior foret prouincia, quàm paruam efficere paracentesin; nec locorum ad ilia vulneratio adeo periculosa est, quemadmodum uteri sectio, qui nexum, ac sympathiam cum toto corpore habet.

D Verum enimuerò tametsi nullo discrimine isthæc testium apud mulieres excisio patrari posset, haud iccirco tamen ad Veneream voluptatem prurire desinerent, aut virum valde minus appeterent; siquidem oblectantur mulieres non modo ob proprii seminis effusionem, verum etiam, Hippocrate libro de genitura probante, ob uirilis receptionem, & sui pudendi attritionem. Quin uteri totius substantiæ, multoque magis eius ceruici insita est a natura uirtus quædam titillans, ac uoluptuosa independens à testibus ipsis, adeo ut quamuis cessent isti influere, maneat nihilominus mulcedo, & vitilium cupido multo maior, quàm in viris excelsis relinquantur, qui etiam coeunt, ac delectantur. Quamobrem si castrari debeant mulieres, ut sterilecant, non irritus erit labor; At si excidantur, ut Venerem auersentur, utique opus ibit inane.

CAPVT XIII.

*An possit quis per incantamenta, & maleficia
ligaminis dicta impotens ad Generatio-
nem reddi.*

AM vobiscum, o veneficę mulierculę mihi res erit: proflite vos, quę longę magis, quę viri in huiusmodi probra intenditis; nam ex maiori fragilitate, libidine, curiositate, credulitate, alijsque centum rationibus demonum colla iugo subiicitis, ruitis in sacrilega; vt iure ideo dixerit Plinius, fęminarum scientiam in veneficio pręualere; & Quintilianus, latrocinium in viro facilius, veneficium verò in fęmina reperiri. Accedas huc ergo maleficarum turba nigra, turma putens, tuasque sęuas artes, technas impias, vafamenta, quibus iuuenum phalanges perdis, nectis, obstringis, repera; ac demum quantum in te possit libidinosus ardor, eructa palam; Tu namque philtris primò amantium pellicis animos, illosque ad infandas defleclis illecebras, ad sensuum impuras torques blandicias, ad quas vtique nisi Demonum vi, qua miserę vteris, nequicquam accerferes; tanta est corporis tui turpitudine, morumque fęditas. Hinc Propertius querebatur in eleg. euictum se non à specie formę, aut animi virtutibus, morumque lepore, sed maleficio:

*Improba non vicit me moribus illa, sed
herbis*

*Staminea Rhombi ducitur ille rota;
Illum turgentis rane portenta rubeta,
Et lecta e sęctis anguibus ossa trahunt.
Et strigis inuenta per busta iacentia pluma,
Cinctaque funesto lanea vieta viro.*

At mox vbi vides Amasium tuis impuris cupiditatibus obtemperantem; vltroque cedentem, quoniam semper amoris illicito iuncta zelotypia est, verens, ne cuius alteri venustate, animique splendore pręstantiori adhęreat; tuisque iccirco lasciujs haud plenę satisfiat, eum veneficio contaminas, pacto inito cūm dęmone, quatenus nulli prorsus alteri, quę tibi valeat inhęrere; prohi scelus! vah nequitia! adeo vt si forte melioris mentis compos honesta petat connubia, illico frigeat, omnique deseratur potentia; quò pertinet illud eiusdem Propertij eleg. 12.

*Mi neque amare aliam, neque ab hac disce-
dere fas est.*

Vel etiam dum tuis voluptatibus obnoxium, habere desperas, efficis maleficę, vt cunctis alijs displiceat impotens, aut saltem alicui; & vt illi

A prefertim, cuius flagrat amore, nequeat incubare, Porro non est nostra hac tempestate ex maleficijs frequentius aliud, quę hoc, quod vulgo dicitur ligaminis; ideo vt pluribus in locis hac de causa obtineat consuetudo, solemnium matrimonij clam tacito noctis tempore, paucorum interuentu celebrari, ne quis aut inuidus, aut malignus coniugum votis illudat; hoc autem experientia quotidiana satis constat, quando sępe videre est, virum paulo ante Veneri aptissimum, repente impotentem fieri; vt necessarium proinde fuerit, canones edicere, legesque sancire contra veneficas mulierculas, quę verbis, alioque modo frigidum hominem, vt aiunt, & maleficiatum reddunt; ita tamen vt Sacrosancta orthodoxa ecclesia post triennium fieri permittat matrimonij dissolutionem inter virum impotentem, & mulierem aptam, aut exaduerso. Quin sępę etiam contingit, vt calidę hę demonum famulę, & lurida instrumenta coniugium consummari annuant, postmodum verò non amplius tractari posse, contendunt. Id à Propertio queritur loco nuper citato, dum ait.

*Tam multa illa meo diuisa est millia lecto,
Quantum Hispanis Veneto dissidet Eridano,*

*Nec mihi consuetos amplexa nutrit amoris
Cynthia, nec nostra dulcis in aure sonat.*

*Olim gratus eram, non illo tempore cuiquam
Contigit, vt simili posset amare fide.*

*Inuidia fuimus. Num me Deus obruit?
An quę*

Lecta Prometheis diuidit herba iugis?

Conciuis iuuenis, qui Romę studiorum tempore conuiuebat mecum (nomen filere placet) cūm à semiueta muliercula Bononiensi, quę parum à domicilio distabat, nullis precibus, nullisque blandicijs ad voluptatem pellici valeret ab eadem indignabunda sic delusus est. Cūm animaduertisset enim, & ab ore ipsius iuuenis expiscata esset, eum cum formosa puella Venerum consortium adhibere, adeo forti ligaminis obtrinxit, vt nullis imposterum auxilijs amari potuerit admisceri. Huic infortunium deporanti sępę Cornelij Galli occinebam carmina iocose potius, quę in eiusdem consolationem

*Erubui, stupuique, omnes verecundat
motus*

*Abstulit, & blandum terror ademit opus
Contractare manu cepit frigentia membra*

Meque etiam digitis sollicitare suis.

*Nil mihi torpenti, nil tactis profuit illis.
Restitit in medio frigus vt ante foco.*

*Qua te crudelis rapuit mihi fęmina? dixi
Cuius ab amplexu fęsus ad arma redisti*

DSed nunquid mirabile non est, id quod à Diu Antonino, & ab alio etiam fide digno auctore narratur, euenisse Romę tempore Henrici II

Imperatoris scribit enim, fuisse in Vrbe iuue-
nem quendam locupletem ingenuis parentibus
ortum, qui recens duxerat uxorem, qua ut so-
let, occasione amicos, & sodales plurimos opi-
paro exceperat conuiuio; Cumque nuptiale con-
uiuium hilares perfecissent, egressi sunt vnanimi-
ter in campum quendam palæstricum, ut lude-
rent pila; sponsus ipse ludi rector pilam expeti-
uit, & ne sponsalitiis anulus aut excideret, aut
fieri, iduque pilæ labefactaretur, inseruit illum
digito cuiusdam statuæ Veneris aeneæ, quæ in
proximo stabat erecta. Cum autem post ludum
ad simulachrum illud reclinaret, anulum repeti-
turus, inuenit digitum, cui anulum immiserat
vsque ad volam recuruatum, adeo ut licet mul-
tum conatus, eum reducere, ac recuperare ne-
quirit: non enim digitum erigere, aut explica-
re potuit. Simulato casu rediit ad sodales; sed
nocte intempesta sodalibus, amicisque dimissis
reuerfus est iterum ad idolum cum famulo, ut
nullo digito anulum redigeret; sed mirum! di-
gitum reperijt ut ante extensum, sed tamen si-
ne anulo. Quocirca valde admiratus, iactura
dissimulata, ad sponsam regressus est, cumque
genitalem thorum ingressus illi sese ad volupta-
tem iungere vellet, impedimentum sensijt: quid-
am enim nebulosum, ac densum inter suum,
coniugisque corpus volutari experiebatur, quod
totum quidem sentire, videre autem non pote-
rat; simul autem audiebat vocem in suis auri-
bus insonantem: *mecum concumbe, quia hodie
ne desponsasti: ego sum Venus, cui digito anu-
lum inseruisti, nec reddam.* Tanto prodigio ex-
territus neonymphus nihil referre audebat, sed
multa secum reuoluens duxit integram illam no-
ctem insomnem, ac præter opinionem amarulen-
tam; ingens enim, & effusa primis duntaxat com-
plexibus solet Neogamos mulcere voluptas. Fa-
ctum est autem, ut idem portentum quotiescun-
que misceri nitebatur, miser experiretur, diuque
maneret secretum; quousque uxoris impulsus
querimonijs rem parentibus detulit, qui habito
concilio, Palumbi cuiusdam presbyteri necro-
mantis auxilio miro quodam, tetraque modo
illi ab infauto ligamine exemerunt. Quem sanè
modum si quis intelligere cupiat, legat verba
Diui Antonini, quæ sunt prorsus huiusmodi.
Illi, scilicet parentes, habito concilio Palumbo
cuiusdam presbytero suburbano rem pandunt, is
autem erat necromanticus, & in maleficijs po-
tens. Illectus ergo promissis multis compositam
epistolam dedit iuueni dicens, vade illa hora no-
ctis ad compitum, ubi quatuor viae conueniunt, &
tacite, considera. Transibunt ibi figuræ ho-
minum utriusque sexus, omnisque ætatis, &
ionis equites, & pedites quidam lati, &
tristes, quicquid audieris, non loquaris:
cur illam turbam quidam statura procerior,
corpulentior, curru sedens: huic tacitus

A epistolam trades legendam, statimque fiet, quod
postulas. Ille autem iuuenis totum impleuit,
prout edoctus erat. Viditque inter ceteros ibi
mulierem in habitu meretricio, mulam inequitan-
tem crine soluto per humeros iactato, victa aurea
superius constricto, auream virgam gerentem in
manibus, qua mulam regebat: præ tenuitate ve-
stium pene nuda apparebat, gestus exequens impu-
dicos. Vltimus Dominus turba terribiles in-
iuuenem oculos exacuens ab axe superbo, sma-
ragdis, & unionibus composito causas via ab eo
exquirebat. Nihil ille contra, sed protenta ma-
nu epistolam ei porrigit. Demon notum sigillum
non audens contemnere, legit scriptum, moxque
brachijs in cælum eleuatis. Deus, inquit, omni-
potens quam diu patieris nequitias Palumbi Pre-
sbiteri? Nec mora satellites suos à latere mittit,
qui anulum extorquerent à Venere. Illa mul-
tum tergiuersa vix tandem reddidit. Ita iuue-
nis voti compos sine obstaculo potitus est diu suspi-
ratis amoribus. Palumbus autem, ubi demonis
clamorem ad Deum audiuit de se, intellexit si-
bi præsignari finem dierum. Quocirca omnibus
membris ultro truncatis miserabili pœna defun-
ctus est, confessus coram populo Romano inau-
dita flagitia. Hactenus Diuus Antoninus, au-
ctoremque facit Vincentium Belluacensem.
Hæc autem referre libuit ad rem nostram ceu
portentosa quædam; sed nihil est, quod mire-
mur, quando vaser ille misanthropos Asmodeus
potens nimirum est. Quamobrem negari ne-
quit, quin pessimæ lamæ, spiritus nequam
ope, miseris iuuenibus imponant, ligentque,
soluantque ad libitum varijs technis, & impo-
sturis; quandoquidem si coeundi impotentia
naturaliter accidere potest infrigidatione, ca-
stratione, elisione, exiccatione, alijsue causis;
multò magis à dæmone, qui cunctas naturæ no-
uit vires, applicante actiua passiuus affectus idē,
ac defectus immitti poterit; immo etiam hic mul-
tò maiori facilitate, breuiori spatio temporis,
& fermè insensibiliter, quam natura ipsa, quæ
agit in tempore, non sine præuia alteratione,
sensu, & dolore, id genus impedimenta patrat.
Possem utiq; plurimos recensere casus, quorum
tamen alterū, ut breuitati consulam recolam
ex Marian. 6. rerum Hispanic. 2. ubi sic legitur.
Theodorico Burgundie Regi Vitterici Hispanie
Regis filia pacta, in Galliaq. principali appa-
ratu missa, breui ad patrem integra rediit. Cause in
incerto fuerunt; fama tenuit, Theodoricum pel-
licum, quibus ad insaniam vsque deuinctus erat
arte, & carminibus impeditum, ne regia virginis
flore delibare posset. Lege si lubet Martinum
Delrium 3. disquisit. magicarum.

CAPVT XIV.

*Quo pacto à Demone coeundi, ac generandi
impotentia immittatur.*

QUOD VIS valeat cacodæmonis penetrare fraudes? Quis eius prodigiosas inuestigare vias? Aut quis dolosæ nequitie assequi consilia? Petite fugam mortales miseri: ab insidijs caute vobis: frigidus latet anguis in herba, incautis daturus læthalia vulnera: artes discite. Profecto non tot resident in fundo maris arenæ, quot Dæmon luridus modos obtinet, quibus hominibus, Deo tamen permittente, noceat perpetuo. Vt ideo maleficij ligaminis rationes, quibus utitur ille, plenè assequi nemo valeat. Auctor Dæmonomanie quinquaginta, & plures enumerat formas, quibus malus Angelus maleficarum intuitu ligulam necit. Ab alijs verò ad septem solummodo capita restringuntur. Afferendum tamen est, immundi spiritus rationes ad Veneris impotentiam cupiam inferendam alias esse portentosas, naturales alias. Portentosæ quidem existunt innumera, vt quum is aliquo interposito obstaculo virum adherere mulieri prohibet, vt in casu enarrato superius ex Diuo Antonino contigit; vel cum imaginatione deprauata facit, mulierem odisse in præsentia, quem deperit in absentia: vel cum deludens visum genitalia repræsentat deformia, impura, tetrica, putibunda: vel cum hæc ipsa coituri abscondit; vt proinde deficiente instrumento nequeant operari, & similia mille. Naturales verò rationes, id est quæ sunt via naturæ, plures & ipsæ sunt, de quibus nobis hic erit agendum.

Prima quidem est, si vitales spiritus ad membra generationis inhiuantur permeare, nisi enim spiritus illabantur, seminis liquatio fieri nequit; vel si prohibeat, semen ipsum in corpore generari, eo ferè modo, quo Physici naturalibus auxilijs aliquando illud intercipiunt: vel si seminis elaborationem permittat quidem naturæ, sed tamen illud sic mortificet, aut congelet, vt neque pruriendo, & titillando, neque liquefendo, & exeundo Veneri deseruire possit: vel & si neque impediatur, neque mortificetur: nihilominus è seminalibus vasis insensibiliter extrahatur, eo ipso modo, quo elicit, dum in gratiam alicuius sagæ incubat illi, vt Veneream voluptatem impertiatur; vel etiam si non extrahatur, corrumpatur, exiccet.

Secunda ratio est, si testes Dæmon labefactet, vt iccirco velut Eunuchus quispiam redditus, congregari nequeat; item si extrahatur, si atteratur, si mortificetur. Tertia ratio est, si virilem virgam,

A a deo flaccidam præstet, vt nullis adminiculis, & fulcimentis intendi, erigique valeat; atque hic est sanè modus omnium expeditior, ac frequentior. Inculcat verò hanc penis segnitiam impurus Dæmon ea via, qua naturaliter solet accidere; nempe vel per intemperiem, vel per trahentium chordarum virtutem præpeditam, apponens actiua passiuis. Verum dices hic, quo pacto mulier fit ad Venerem impotens? Respondeo primò, quòd mulier dici potest impotens fieri ad generationem, dum suum quidem vas genitale viro commodat; sed ipsa nec sensum voluptatis habet, nec semen effundit. Secundò impotens euadere dicenda est mulier, quando obseratur ei, vel nimium coarctatur genitale orificium, quare vi nulla colis insinuari possit: qui quidem affectus cum interdum naturaliter accidat aut propter ossium arctitudinem, aut etiam locorum Sarcoma, poterit, nemini dubiù, inculcari nullo labore à malefico Satana.

B Sed quid? An credendum est, efficaciam vllam inesse ligulæ, quam nectunt Magi certis quibusdam verbis prolatis ad ligandum, quo pacto vulgus credulum putat, virgam lupi illum, cuius nomine ligatur, obligare, & stringere? Et an insuper fides vlla habenda erit extrinsecis quibusdam imposturis, ac ceremonijs, cuiusmodi sunt ex Arnaldo de Villanova testiculi galli suppositi lecto cum sanguine: nucem, vel glandem separare, & ponere medietatem vnam ex vna parte viæ, & aliam ex alia parte, ex qua sponsus, & sponsa debent venire: rursus fabas quasdam adhibere, quæ neque aqua calida mollescant, neque igne coquantur: insuper vti acu, quæ mortui consuti sunt, & quibusdam characteribus cum sanguine vespertilionis exaratis. Respondeo non ligulæ vlli, non verbis, non lupi virgæ, non fabis, non testiculis, non acui funerata, nec sanguini vespertilionum, alijsque e similibus quilibet vim vllam inesse maleficij, sed hæc omnia, & consimilia solum existere signa, quibus Dæmon, quo cum perdit homines pacti sunt, arte sua vocatur ad maleficandum; Vel dicendum est, esse vti aliquas ceremonias, quibus Dæmon ad votis maleficarum fauendum inclinat. Quapropter Paulus Ghirlanda de sortilegijs prudenter id monuit his verbis: *Non tamen tibi persuadeas, quòd ex sola illa imaginum obseruantia, & ceremonijs absque alia factura, & maleficio possint huiusmodi infirmitates in dictis humanis corporibus exoriri, quia hoc esset ridiculum credere, sed fiunt postea venenorum compositiones, & conficiant mixtura maleficijs.*

D Verum enimverò huiusmodi ligamina sunt duplici differentia; alia enim sunt vniuersalia respectiua alia. Primi ordinis existunt ea, quibus aliquis præpeditur, ita vt nulli penitus mulieri misceri valeat, qua ratione multatus dicatur

tur Amasis Aegypti Rex. Secundi ordinis verò sunt maleficia, quæ respectu vnius, aut alterius necunt potentiam, ceteris omnibus permittunt; quomodo Theodoricus Rex affectus fuit, qui poterat quidem cum concubinis agere, cum uxore verò nullo modo. Præterea hæc ipsa maleficia alia dicuntur temporaria, alia perpetua. Temporaria sunt, quæ ad statum quoddam tempus perdurant, & naturalibus, licitisque auxilijs auferri possunt; perpetua verò, quæ multo irrationabiliter negarunt, sunt quæ ad mortem usque perdurant, nec nisi diabolo uolente exolui possunt; hi sunt igitur modi, formæ, signa, & conditiones, quibus utitur Misanthropos ille, Dæmon ligaminis maleficium componens.

CAPUT XV.

Quibus indicijs dignoscatur affectus naturalis impotentia à maleficio.

SOSSE aliquem impotentem ad Venerem enadere naturali dispositione, manifestum utique est. **P**Medici enim huiusmodi affectum quotidie curant. Sed posse insuper à maleficio unum quemlibet id crimen excipere, identidem probatum supra est; Verum enimvero cum nihil dissimilis oriatur affectus iste, si à Demone, quam si à naturali procedat ægritudine; quæri ideo debet, quibus notis distingui possit, num à natura, an vi supernaturalis fabricata sit impotentia; nam vt 6. Epidem. ait bonus ille casmar Hippocrates, similitudines vel doctissimis in arte viris sæpissime imponunt, eius verba sunt: *Bonis autem medicis similitudines pariunt errores, ac difficultates*; quocirca meritò Plato in Sophista, & Aristoteles in Topicis scribebant, humanæ sapientiæ cardinem esse, rerum dissimilium similitudines, similitum dissimilitudines nosse. Ne igitur frustra medicus elaboret, dignoscat prius necesse est, num affectus impotentia maleficio constructus sit nec ne; vt enim vel Cornelius Gallus in eleg. testabatur:

Non intellecti nulla est curatio morbi. vt reliquam Hippocratis, & Galeni repetitas passim sententias, monentes, exactam morborum cognitionem tam necessariam esse ad curationem, vt sit prorsus impossibile hanc absque illa moliri rectè posse.

Nituntur itaque non pauci morbos à maleficio his characteribus distinguere. Primò quidem maleficus designatur morbus, dum adeo est incostans, vt in eo medicus vel peritissimus hæsitet, nihil certi audens de illo asseuerare. Secundo quando cunctis naturæ adhibitis auxilijs mor-

bus non modo nihil remittitur, aut mitescit, sed exasperatur potius, & intenditur. Tertiò quando de repente cum vehementibus vndique symptomatibus morbus accedit. Quartò dum æger dolentem, & ægrè affectam partem hand videtur designare posse, sed corpore vniuerso langueat. Quintò si luctuosa ab egrotante suspiria absque manifesta causa emittantur. Sextò aliqui in cordis regione punctorium dolorem, & lancinationem squam percipiunt. Septimò renum nonnulli, colique dolores intensissimo afficiuntur, & vexantur nulla medicamentorum ope leniente, & alio modo adminiculante. Octauò denique corripuntur alijs sudoribus quibusdam frigidiusculis, leuioribus, frequentioribus cum totius corporis depressione, aut etiam consumptione: alijs cruciantur articulorum dolore, infixis conficiuntur animi tristitijs, ignotis torquentur curis: virium imbecillitate languescunt, specie dedecorantur, mentis quadam stupiditate, ac tenebricoso delirio premuntur, similibusque centum absque causa præstringuntur noxis, quas pluribus Codronchius libro de morbis Veneficis prosequitur.

Atqui hæc, ni fallor, nullo pacto morbum à veneficio declarant, seu distinguunt, quando eadem accidentia, pleraque saltem naturales etiam morbos concomitantur, nec magis veneficæ, quam naturalis dispositionis characteres existunt; quod ita persuasum velim. Nam, quod primò dicebatur, morbum oriundum à maleficio inconstantem esse, certumque non habere typum, ac periodum, id profectò pathognomicum eius signum dici non potest; siquidem naturales etiam non pauci morbi fiunt inconstantes, nullumque seruantes ordinem. Hinc 3. Aphor. 8. Hippocrates: *In temporibus constantibus si tempestiue tempestiua reddantur, morbi constantes, & boni iudicij fiunt; in inconstantibus verò inconstantes, & mali iudicij.* Simili modo si maleficæ ægritudines occultæ sunt, naturales etiam morbi occulti, & obscuri non raro accidunt ex eodem Hippocrate, qui de his dicebat: *De occultis opinio magis, quam ars ipsa indicat.* Quod secundo dicebatur, maleficum morbum remedijs naturalibus nec leniri, nec vinci posse, id sanè eius proprius characterismus dici nec potest; siquidem quot videmus naturæ morbos integros annos perdurare, atque antiquari? De his loquebatur Hippocrates de locis in homine cum dicebat: *Antiqui morbi difficilius curantur, quam recentes; verum morbos antiquos prius recentes facere oportet*; quibus verbis Hippocrates insinuauit, quam sit arduum naturæ quosdam morbos debellare, qui cum ipsa vita inueterascunt; ideoque ab eodem ipso prudentissimo Hippocrate, quidam morbi dicuntur connutriti, eo quod alimentum ferè cum corpore ipso, & pabulum receperunt; de his dicebat

bat ille: *Morbi connutriti in senectâ, & per concoctionem, & per solutionem, & per rarefactionem desinunt.* Et sunt ex ijs nonnulli, qui nullo ex his tribus modis exolui possunt, cuiusmodi sunt congeniti multi, & quamvis non congeniti, extant non pauci, qui nullatenus profligari possunt, quantum vis natura laboret, insudet medicus, viresque naturæ omnes adhibeantur; de quibus noster idem senex aiebat libello de arte: *Quum igitur homo morbo afficitur, qui vehementior est, quàm medicina instrumenta, ne sperare quidem oportet, ut à medicina exuperetur.* Quod satis venuste cecinit edoctus Ovidius 1. eleg. 4. ad Ruf. his metris.

Non est in medico, semper releuetur ut ager;

Interdum docta plus valet arte malum:

Cernis, ut e molli sanguis pulmone remissus

Ad stygias certo limite ducat aquas.

Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,

Sanabit nulla vulnera cordis ope.

Tollere nodosam nescit medicina podagram,

Nec formidatis auxiliatur aquis.

Quin hisce ægritudinibus auxiliares manus adiungendas negabat Hippocrates. Præterea quàm rebelles, & contumaces sunt morbi, qui ab humore melancholico dependunt? Hi namque perpetuis auxilijs non modo non subiugantur, verum augentur, & concitantur magis; quod vel Plato in Timæo testatus est, asserens huiusmodi affectus medicamentis irritari, & acerbiores evadere. Non sunt igitur malefici morbi duntaxat, qui non cedant auxilijs, curatique pertinaces insistant. Nec pari modo ex eo quod præcipiti violentia malefici morbi inuadant, à naturalibus distinguuntur; quandoquidem, & qui naturaliter contingunt maxima cum celeritate interdum grassantur; quò pertinet illud Hippocratis. *Non enim morbi de repente hominibus accidunt, sed paulatim collecti acervatim apparent;* particula etenim illa, acervatim, impetum, & violentiam denotat inuasionis; Adhuc minus distinguit id, quod quartò loco dicebatur, nimirum in venefico morbo ægrotantē affectam partē ignorare; nā præterquàm quòd 1. Aphor. habetur: *Qui cunque dolentes aliqua parte corporis magna ex parte dolores non sentiunt, ijs mens ægrotat,* Scien-

dum est, quod intemperies aut est æqualis, aut inæqualis, dum est æqualis, nullum ex Galeno dolorem, ac sensum parit peculiarem, sed corpus totum æquanimiter afficit, & premit. Cum itaque in morbis etiam à naturalibus causis proficiscentibus contingere possit, & mentem ægrotare, & æqualem adesse intemperiem, pari modo his affecti certum afflictionis locum, signare nequibunt. Cæterum luctuosa quoque suspiria iam pridem naturalibus morbis inflata sunt; vnde Hippocrates in aphorismis. *In febribus non intermittentibus luctuosa suspiria malum.* Cordis dolor naturalium etiam causa-

rum effectus est iuxta Hippocratis sententiam 4. aphorismorum: *In febribus circa ventriculum vehemens ardor, & cordis morsus, malum;* item eodem loco: *In febribus acutis convulsiones, & circa viscera dolores validi malum.* Insuper colli, & renum dolores, lancinationes, æstus, articularum cruciatus, mentis stuporem, alienationem, macies, dedecorationes, extenuationes, & similia centum, quis neget naturalibus morbis familiaria esse accidentia? sicuti etiam sudores, animi deiectiones, terrores, ac tristitias? Nempe corporis humani humores ad eum putrefactionis gradum devenire possunt, ut venenatam acquirant auram, ac delechteriam qualitatem, uti quotidie videre licet in febribus malignis, in quibus apparent symptomata ijs consimilia, quæ à veneno producuntur, & sepe etiam longè deteriora. Quòd si in malefica noxa demum omnia sunt occulta, imperuia, obscura, & recondita, nec non affectus non una facies est, non tenor unus, sed accidentia pene insolita, fraudolenta, horrida, implicata, & undique perplexa, scilicet hæc omnia in morbofis naturæ passionibus contingunt ex æquo. Quorsum enim dictum ab Hippocrate putatis quod: *In morbis est quid diuinum?* nisi ut moneret, in affectibus naturæ reperiri quid obscurum, incognitum, secretum, imperscrutabile? Ecquis amabo senæ pestis accidentia, præ ceteris impia, horrenda, lacrymosa, miseranda, infausta in causis naturæ non admiratur? Profectò maleficium, aut veneficium, quantumlibet sævum pestilentiam non æquat curis, quas in Oedipo Seneca complexus proclamabat:

O dira novi facies lethi

Grauior letho! Piger ignavos

Alligat artus languor, & ægro

Rubor in vultu, maculeque caput

Sparsere leues, tum vapor ipsam

Corporis arcem flammeus orit,

Multoque genas sanguine tingit,

Oculique rigent, & sacer ignis

Pascitur artus: resonant aures,

Stillatque niger naris aduncæ

Cruor, & venas rumpit hiantes.

Intima creber viscera quassat

Gemitus stridens: tunc amplexu

Frigida presso saxa fatigant.

Quos liberior domus elato

Custode finit petitos fontes,

Aliturque sitis latice ingesto

Prostrata iacet turba cadentium,

Oratque mori; solum hoc faciles

Tribuere Dei.

Non tantas, nec tales maleficia infligunt ærunas; haud itaque sunt illa maleficij tecmeria signa.

Quid igitur? Qua ratione Veneris impotentia ex maleficio distingui poterit à naturali

gni-

gnitie, & morbosa frigiditate? Porro ueneficorum, & maleficorum morborum notis relictis in genere, si quæ sunt, ligaminis maleficium ab impotentia naturali sic discernere fas erit. Quotiescunque iuuenis aliquis quadratus, aut uir athleticæ complexionis, roscidi, uiuacisque coloris, quique Venerem sæpius fuerit expertus, de repente, nulla præuia egritudine in impotentiam incidit, hic à maleficio potius, quam aliunde factus iners censendus est. Dixi, nulla præuia egritudine; quia si fortè paulo ante, morbosum quid vel in renibus, uel in uirga, uel etiam in toto corpore passus esset, aut etiam si excedente, & immoderata Venere usus foret, hinc impedimentum exoriri, suspicari possemus; & infirmitates enim, & libidinis copia frigidos reddunt homines. Rursus dum quis colem satis intendit, & genitalem pruritum vnde quaque per sentit, & cum voluptati fauere, præsentem muliere, consilium est, flaccescit, & frigescit, hic merito ligaminis maleficio multatus credi potest; multoque magis si manibus hymenæum celebrans aptè, ac voluptuosè genituram fundat, iaciatque; dummodo id à feminis arescentiæ, & concretionem, ut supra significauimus, Donati Marcelli opinionem destruentes, non proueniat. Adde, quod ligulæ argumentum, identissimum erit, si quis cum vna muliere, & pluribus commodè misceri valeat, cum de terminata verò nullo modo possit; si quis ad hæc rere queat adulteræ, vxori nequeat; id namque non nisi Dæmoni acceptum referri debet, si quidem natura nulli præstat virtutem sic determinatam, & limite obfignatam, sed quanto magis potest amplam, ac diffusam.

Fortè dices, cum naturæ viribus, ut plurimum, ac venenosis qualitatibus utatur Dæmon ad maleficia, cumque uis omnis naturalis, quæ necessaria agit, semper agat; nam, ut est Philosophorum axioma: idem, ut idem semper est aptum producere idem, quomodo fieri potest, ut qualitas hæc respectu unius tantum, & non omnium impotentiam inferat? Respondeo id contingere ex Dæmonis arbitrio, qui ut maleficæ mulierculæ, cui blanditur, morè gerat, naturæ uirtutem, dum placet, finit operari impotentiam cum hac, uel illa; dum uerò non est opus, uirtutem illam suspendit. Enim uerò spiritus leuissimus, qui inuisibili modo, & in instanti suas edit operationes, potest ictu oculi qualitatem, in uirgine inferere, quæ uel flaccidum reddens penem, uel semen extinguens, illum impotentem, & marmoreum ad Venerea parat; ictuque oculi tandem uirtutem auferre valet.

Denique poterit ex eo ligaminis maleficium comprehendere, quod illo affectu deterius habent, & instantur magis, ardentius appetunt, & mens non integrè constat; quibus omnibus addi potest suspicio, quæ erga aliquam maleficam haberi po-

test, quod illi, vel eius familiari libidine inclinare noluerint. Quod si fortè fortuna ligaminis maleficium sit cum præsentia dæmonis, hic enim interdum non illata vi tantum, sed præsentia afficit, præter diuinarum rerum, sanctarumque reliquiarum odium, dignoscetur præclaro hoc experimento, si fides habeatur scriptori. Collo suspendatur purum argentum uinum arundine inclusum; statim enim, si præsens malus spiritus est, mercurius ipse niger penitus euadit, alioquin integer, & concolor permanet; unde etiam à nonnullis antidæmonium creditur.

CAPVT XVI.

An sint vlla præseruatiua, & curatiua remedia maleficæ impotentia, seu contra Dæmones natura auxilia.

R E B V S naturalibus vim omnem adimendam esse, quæ aduersus panurgos Dæmones, eorumque nequitias agere valeat, affirmarunt multi, nec infimæ classis auctores, præter quos rationes quoque huiusmodi esse possent. Primò quidem, quoniam omnis actio fit ab excessu agentis supra passum, ut passim Auerroes, & Philosophi omnes edisserunt; igitur naturalia, quæ vnde quaque magis imperfecta, & omnimodè inferiora sunt Angelis, horum potestati resistere, aut aduersari nequicquam poterunt, nec prorsus vi repellere noxas ab iisdem illatas; dictum est enim de natura spirituali in Iob. *Cui nulla super terram potestas est, quæ comparetur, qui factus est, ut nullum timeat.* Secundò quia inter agens, & patiens debet esse proportio, ut apud Physiologos vnanimitè in confesso est. Iam quæ potest esse proportio inter materiale, & immateriale, inter corpus & spiritum, corruptibile, & incorruptibile, compositum, & simplex, purum, & impurum, terrenum, & cælestè? Profecto nulla; Igitur uirtutes naturæ dæmonum viribus nequeunt obistere. Quin dato etiam, quod inter has naturas inesset aliqua proportio, nec enim denegabimus cælestium, ac terrestrium communionem, seu harmoniam; explicari non posset, quonam pacto res naturales in substantiam spirituales vim suam exercerent. Nam cum agentia naturalia per qualitates tamquam per debita instrumenta operentur in potentias passibiles, quæ nimium distant ab Angelicæ naturæ, utique hæc pati, & illa agere ad inuicem non valent. Patet hoc, siquidem sequeretur, quod Angelus ab iisdem qualitatibus, à quibus patitur, posset quoque corrumpi; ab iisdem enim à quibus patimur, corrumpimur etiam. Tertiò quic-

quicquid patitur à contrario patitur; atqui Angelo nihil est contrarium in rerum natura; est enim ille pura substantia; substantiæ autem ex Aristotele nihil est contrarium; eatenus autem res pugnant, quatenus contrarias obtinent qualitates, quarum ratione elementis perpetuò inest litigium, dum

*Frigida pugnabant calidis, humentia siccis
Mollia cū duris sine pondere habētia pondus.*
Et hæc, & similes multe ordinari possunt rationes, quæ opinionem hanc astruant.

Verum nec desunt ex altera parte grauissimi auctores, qui rebus naturalibus in Demones vel excellentem tribuant actionem; quod experientia instar omnium rationum suadere nituntur; & quidem testante Philosophorum Principe: *relinquere sensum propter rationes debilis ingenij est.* Quamobrem cum suffumigijs, amuletis, periaptis, aut similibus alexipharmacis indies appareat perspicuò, fugari maleficos demones, igitur eorum in hos efficacia negari non debet, atque adeò annuendum Cornelio Celso dicenti: *Vbi rei medicæ fidem facit experimentū, abijcienda sunt rationes.* Quid igitur in his duabus e diametro pugnantibus sententijs decernendum nobis erit? Porro nec eos, qui rebus naturalibus in Demones vim omnem auferunt, auscultare debemus, neque ijs proflus assentiri, qui rebus naturæ corporatis omnem penitus efficientiam in eosdem cōcedunt; vtraque enim assertio falsa est.

Dicendum itaque primò erit, actionem duplicem esse, alteram primariam, seu directam, secundariam, seu indirectam alteram. Actio primaria, vel directa est, quæ manat ab agente principali, ut fluit ab intrinseca virtute, seu potentia interna, insita à natura; ut exempli gratia potentia ignis, à qua primariò emanat actio calefaciendi, & exurendi. Secundaria verò est, quæ procedit ab agente instrumentali minus principali, operante in virtute agentis primarij; huiusmodi est exempli gratia calor, qui in virtute ignis, cuius est instrumentum, operatur; & istud hoc agens non est per se ad agendum idoneum, nisi à virtute agentis primarij regatur, & subleuetur: siquidem in allato exemplo calor, qui est ignis instrumentum, nulla ratione posset ignis producere substantiam per se, & primariò; nam accidens nequit attingere productionem substantiæ, estque pariter impossibile, ut aliquid producat id, à quo dependet in esse, in existendo, & in operando; At satis potest in virtute substantiæ ignis, cuius dicitur organum; qua ratione quotidie videmus calorem, & siccitatem ignem excitare.

Censendum secundo est, maleficos morbos non ita à Demone immitti, ut nullas adhibeat causas naturales, quarum cum ipse scientissimus existat, potest ad libitum iisdem uti, & sape etiam ijs, quarum virtus ignota nobis est; quip-

A pe qui vires naturæ arcanas, & reconditas callet cunctas, habetq; in ampla sui potestate eiusdem thesauros. Quapropter Daemon cum in aliquem fruit maleficium, diuersimodè operatur iuxta affectus diuersitatem, quem intendit inculcare; ideoque hoc vel illud adhibet pharmacum potius, quoniam hoc vel illud vim habet pariendi morbosum symptoma, quod velit intrudere; id quod vel ex eo probatur, quod nimirum palam obseruare est, veneficis morbis affectos varias, ignotas, insuetasque vomere materias; quas eadem demon sagis maleficis arripens clam in corpus insinuat.

B His modo ita positis contrariæ sententiæ relata conciliantur, si dicatur, nullam rebus naturalibus agendi vim primariam inexistere contra Demones, quæ ab intima, & propria earum potentia fluat; inesse tamen secundariam, quatenus videlicet agunt instrumentaliter virtute scilicet maioris operantis, puta ipsius Dei, à quo eleuatur potentia naturalis ad agendum contra Demones; perinde ac ignis propriæ qualitates instrumentaliter elicere possunt e subiecto aliquam formam eiusdem ignis. Quo circa naturæ vires virtute Dei, cuius ut instrumenta sunt, poterunt in Demones actionem suam extendere; ita tamen, ut agens primarium, & per se putari debeat supernaturalis causa, ipse nempe omnipotens Deus. Verum dices, si hoc esset vnaquæque res naturalis posset expellere, aut cruciare Demones; Cum enim res naturæ nequaquam propria virtute, sed solum agant ut instrumenta, indifferenter à Deo assumi poterunt quælibet res ad agendum. Respondeo agentibus indirectis, & secundarijs haud esse denegandam omnem proflus actionem, sed ijs etiam vis aliqua modica licet, ac satis diminuta concedenda est; alioquin quodcunque instrumentum cuiusque Agenti inseruiret, quod est falsum euidenter, & absurdum; non enim ignis frigore potest per se produci, nec siccitate aqua, sed proportionatis, & naturæ consonis virtutibus à illum, & non ad alium effectum à natura paratæ & expromptis, ut calido, & sicco ignis: frigido & humido aqua.

D Id quod in agentibus quoque artificialibus veritatem habet; non enim unicuique artificij idem opportunum est instrumentum, sed aliud fabro lignario, aliud fabro ferrario, sicut aliud commodum est. Quare in instrumentis poni saltem debet aptitudo illa, cuius gratia designatur ab agente principali determinatè. Inca itaque nostro cum rebus omnibus naturalibus isthac aptitudo non insit, sed aliquibus tantum quibus a Deo ab initio creationis data est, ideo non omnia indifferenter, ut instrumenta in Demones assumuntur à primario agente. Pietissimus enim Deus cum ab æterno præuidisset turpem Daemonem naturæ humanæ futurum sensissimum, rebus naturalibus ab ipso creatis

nis primordio vim quandam suppeditare voluit, qua eundem terrere, atque etiam cruciare possemus; alioquin spiritus nequam ingenti inuidia liuore infectus vniuersi decorem iam diu destruxisset. Reuelauit ex his virtutibus vnam Angelus Tobia: vt cap. 16. Tobia legitur, posteaquam exenterato magno illo pisce, cor, hepar, & fel sibi seruari fecit; & cum interrogaret Tobias, obsecro te Azaria frater, vt dicas mihi, quod remedium habebunt ista, quae de pisce seruari iussisti, & respondens Angelus dixit ei. *Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus demoniorum seu à viro, seu à muliere, ita vt ultra non accedat ad eos.*

Atque tali pacto admittenda est experientia secundae classis auctorum, & primi ordinis argumenta negatiuam partem astruentia; quae nihil aliud probant, quam res naturales vim nullam habere primariam in Demones agendi; obtinere tamen secundariam; quod experientia probatur, neque vis rerum naturalium in Demones extendi debet. Hoc tamen intelligendum est, me arbitrare, quoad actionem in tenebrarum spiritus, qui cum praesentia corpus laedunt, atque molestant; alioquin quoad effectus, qui ab illis protinus applicando actiua passiuus, immittuntur ex naturae viribus, quarum exactam, & plenissimam cognitionem tenent; aio, res naturales obtinere in illos actionem primariam, & per se, eo prorsus modo, quo vnumquodque pharmacum primario, & ex se expugnare potest aegritudinem a naturalibus causis oriundam; seu quomodo antidotum quodlibet potens est, venenum à corpore deturbare, siquidem agitur per contraria naturae; Quoniam vero virium naturae ignari nescimus quid sit illud, quod à Dæmone ad maleficium corpori immisum est, & consequenter quid contrariū applicari valeat, ignoremus; hinc est, quod naturalibus auxilijs quam pauci liberantur, & à maleficis morbis exoluuntur. Quinimo licet etiam dignosceretur vis malefica à Dæmone intrusa, atque etiam antidotus illam destruens, minus tamen solueretur morbus; quandoquidem immundus, & perperus Angelus, sic permittente Deo, ipsius pharmaci virtutem suspendere valet, & alio quouis modo impedire, ne agat. Quò fit vt plurimum, quòd ad Maleficas ipsas confugiunt vexati homines, illis enim cum naturae virtutes, docente Angelo nequam, aperte sint quandoque; ideo earum expetitur auxiliū, quòd aliquando praestant quidem, sed ne virtus reueletur, per Dæmonem inuisibiliter apponitur. Quamuis ego sim huius opinionis, puta, quòd haec malefica mulierculae nullam prorsus harum reconditarum naturae virium scientiam obtineant, ita vt ipsae aliquando proprijs manibus & legant, & applicent; sed quòd illarum arbitrio Demones adhibeant easdem, vel dum fabricant, vel dum destruunt maleficium; adeo

A vt ipsarum Veneficarum cantuunculae, murmuraciones, gesticulationes, characteres, insufflatus, & similia sint quaedam praeludia, quae Demones loco ceremoniarum exposcant, atque ijs veluti propitios tartareos reddant spiritus.

CAPVT XIII.

Quae sint istae res naturales, quibus Demones, eorumque maleficia deturbantur.

NON mihi id consilij est, vt res omnes naturales angelo nequam aduersantes in vnum colligam, & conscribam; nam integrum retextendum foret volumen; praeterquam quòd sunt etiam in rerum natura virtutes plurimae nobis ignotae. Seligam tantummodo, & adscribam celebriores, & magis efficaces, hoc ordine seruato, vt primò herbas, & plantas recenseam: Secundò lapides: Tertiò animalia, eorumque partes: Quartò composita pharmaca. Quintò spiritualia auxilia superstitionibus omnibus omissis. Vt igitur exordiamur. Dioscorides libro 1. capite 102. tradit, Rhamnum expellere Dæmonum morbos; ista, fermè sunt eius verba: *Fama est, ramos huius valuis, fenestrisue impositos veneficia expellere.* Verbasum, quod taphus barbatus vulgo dicitur, eadem vi praeditum esse creditur, vt refertur ex Apuleio ab aliquibus.

Spina alba dicta eandem virtutem obtinet, quòd pertinet illud Ouidij 6. fastorum:

*Sic fatus Spinam, qua tristes pellere posset
A foribus noxas (haec erat alba) dedit.*

Optima Valeriana praecunctis alijs efficacissima creditur, cuius in hoc energiam frequens comprobatur vsus.

Agrestis ruta à multis: thapsia ab Amato Lusitano commendatur. Plinius Peoniam demonum ludibrijs arcendis, vt efficacem laudat: idem Dioscorides Scillae vim tribuit eandem libro 2. capite 163. cuius verba illa sunt: *Scilla tota in limine ianuae suspensa mali medicamenti noxam arceat.* Et hinc factum esse crediderim, ut à Pharmacopolis in ipso limine suspendatur, aut iuxta fores detineatur. In Dioscoridis notha de Artemisia sic legitur: *Si quis in pedibus ferat, lemmures abiget.* Idem fertur de Pentadactilo, Buphtalmo, Peonia, & marina quercu. De alyssis idem Dioscorides libro 3. capite 87. haec testatur: *domibus appensa salutaris esse creditur, & hominibus, atque animalibus fascini amuletum.* Aristoteles in problematum sectione 20. rutam exaltat, redditque rationem quandam, quae haud mulrum satisfacit mihi. Sic enim ratiocinatur: *Qua de causa rutam fascinationis re-*

medium esse aiunt? An propterea, quia tunc ef-
fascinari se credunt, cum aut voraciter edunt,
aut incommoditatum aliquarum tenentur suspi-
cione, aut cibum habent suspectum, quem ca-
piunt? Itaque cum de mensa eadem, qui priuati
sibi assumunt, participem intuentem quempiam
faciunt, affanturque, cum imperitant, ne me
fascines: ergo cibum cum perturbatione sument,
nec quid bibent, aut edent sine turbatione, &
flatu, qui una hauriatur, & ingeratur. Quam-
obrem flatu ipso, vel cum extrudendus effertur,
cibus quoque una elatus eijcitur, vel cum inter-
clusus per humorem tenetur, tormina mouen-
tur, & cruciatus. Igitur ruta praesitata vi sua,
& potestate calefactoria, vas quod recipit cibos
elaxat, & reliquum corpus itidem afficit, ex quo
fit, ut flatu ille interclusus transmitti, atque
secedere possit. Haecenus Aristoteles. Plinius, &
alii in hunc usum recolunt hypericon herbam,
quae proinde dicitur fugadæmones. Herba sa-
cra apud eundem Dioscoridem, quae peristere con-
dicitur, eadem facultate donatur; uerba sunt haec
libro 4. capite 21. *Sacram vocant herbam, quo-
niam multum ad amuleta, expiationesque commen-
datur.* Vulgari nomine apud seplasiarios haec
ipsa herba dicitur uerbena, quo nomine recolitur
a multis, ut maleficijs aduersa; ideoque le-
gitur apud Propertium libro 4.

Flore sacella tego, verbenis compita velo,

Et crepat ad veteres herba sabina focos.
Et apud Horatium l. carminum.

Hic viuum mibi cespitem, hic

Verbenas pueri ponite, thuraque.

Idem traditur de lichni herba, de Arthemisia,
abrotano, semine herbae paridis, alijsque multis,
quas videre est apud Codronchium; quæ quidem
omnes recensita herba absque controuersia no-
tissima sunt. Solum de spina alba, Bedeguar ab
Arabibus dicta, non omnes conueniunt: aliqui
enim putant, illam esse cardum, quæ vulgo dici-
tur, carlina; aliqui, & Fuchsius in primis, cre-
dit, aliam esse a cardis speciem. Vide si placet
Matthiolum proprio capite. Arbutæ frondes
ab Ouidio 6. fast. his versibus celebrantur con-
tra striges, quæ nocte vagantes percutiunt, suf-
focant, dilacerantque pueros.

*Est illis strigibus nomen, sed nominis huius
Causa, quod horrenda stridere nocte solent.*

*Siue igitur nascuntur aues, seu carmine
fiunt,*

Neniaque in volucres falsa figurat aues.

*In thalamos venere Proca: Proca natus
in illis.*

Præda recens auium quinque diebus erat.

Pectora exorbent auidis infantia linguis;

At puer infelix vagit, opemque petit.

Territa voce sui nutritæ accurrit alumni,

Et rigido seclæ inuenit ungue genas.

Quid faceret? color oris erat, qui frondi-

bus olia
Esse solet seris, quas noua laesit byems.
Peruenit ad Granen, & rem docet: illa ti-
morem

Pone: tuus sospes, dixit, alumnus erit.

Venerat ad cunas, flebant materque, paterque.

Sistite vos lacrymas, ipsa medebor, ait.

Protinus arbutea postes ter in ordine tangit.

Fronde, ter arbutea limina fronde notat.

Spargit aquis aditus, & aquæ medicamina
habebant,

Extaque de porta cruda bimestre tenet.

Atque ita noctis aues extis puerilibus; inquit.

Parcite, pro parua victima parua cadit.

Cor pro corde pector, pro fibris sumite fibras;

Hanc animam vobis pro meliore damus.

Sic ubi libauit profecta sub ætere ponit.

Quique adsint sacris respicere illa vetat.

Virgaque ianalis de spina sumitur alba,

Qua lumen thalamis parua fenestra dabat.

Post illud neque aues cunas violasse fe-
runtur,

Et redijt puero, qui fuit ante color.

Præterea addatur in gratiam Paracelsitarum,
omnia, quæ signaturam habent, valere aduersus
Dæmones, & maleficia; hinc Osualdus Crollius
ipsius Paracelsi opinionem de signaturis com-
mendans, ideo peoniam ad maleficia, & spiri-
tus malos valere affirmat, quoniam semen est in
modum crucis, vaginis inclusum; ideo hyperi-
con, quoniam flos crucis modo insignitur; ideo
herbam paridem, quoniam folia crucis figura, &
semen cruce signantur; ideo quoque rutam, quia
folia crucem ipsam pariter representant.

Hæc autem paulo fusius relata volui, ut vires
arbuti ad maleficium expellendum significaren-
tur, nec non ritus antiquorum in huiusmodi ex-
piatione morbi recolerentur. Cæterum facul-
tas eadem tribuitur Palmæ christi, scorditi, ari-
stolochiæ; Asteratrico, marrubio, anetho, sa-
uiæ, fœniculo, chamæpiti, iug, cyclamino, cu-
pressui, & similibus multis. Adde ex Dioscori-
de radicem leontopodij amatorijs veneficijs pro-
desse collo appensam. Tandem de allio illud re-
ferre lubet, quod Serenus Medicus cecinit o-

Præterea si forte premit strix atra puellum

Virosa immulgens exertis ubera labris,

Alli præcepit tundi sententia vecti,

Qui veteri claras expressit more togatas.

Atque hæc satis de plantis, & herbis, quibus
addatur ex Arnaldo, radicem brionia gestatam
vniuersa maleficia abigere, & eum, qui portu-
erit radicem Eryngij, nunquam insidias alicui
dæmonis sustinere; immo addit Arnaldus, si su-
vestibus dæmoniaci ponatur dicta radix, dæmo-
niacus confitebitur quis est, quod est, & vnde
est, & effugiet. Sit veritas apud ipsum.

CAPVT XVII.

*De quibusdam gemmis, & lapidibus Demoni,
eiusque maleficijs arcana proprietate,
aduersantibus.*

NATVRÆ admirabilis quædam
virtus in omnibus quidem eius
effectibus relucet, inde Philoso-
phus 1. de partibus animalium
graphicè scripserat: *In omnibus
naturæ numen, & honestum,
pulcrumque inest ingenium*; Ecquid? an mini-
mum licet in orbe terrarum magnam speculan-
tibus admirationem non affert? Quis enim, vt
relinquamus maiora, non admiretur apicu-
larum industriam, formicarum prouidentiam,
bombycum artificium, mirasque similes operas
in pusillis, despectis, & e putri sæpe deductis
animalculis? Sapienter sanè Heraclitus in casa
furnaria sedens dicebat: *Ne huic quidem loco
Dij de sunt immortales*, annuens, vbique reperi-
ri, quod contemplerur, & admiremur. Quod
cum ita sit, mirum non erit, si virtutum admi-
rabiles excessus in lapidibus, gemmisque inue-
niantur, ideoque multi existimarunt, istiusmodi
lapillos peculiari quadam cœlorum, ac stellarum
specu, non autem ordinario influxu coalesce-
re, & in nitorem tantum, ac decorem excresce-
re, in quibus videre est aliquando alicuius Pla-
netæ faciem impressam, aut alteram quamque
figuram insignem, regiam, sacram, & alio quo-
vis modo excellentem. Refertur à Plinio, &
alijs, Pyrrhum Epyrotarum Regem Achatem,
habuisse, in quo expromptæ à natura nitebant
nouem musæ, vnâ cum Apolline medio pulsante
lyram. Quid illud Platonis 2. de Republica?
nuncquid, si non est omnino fabulosum, omnem
excedit admirationem? Gygis nimirum anu-
lum, inclusi lapidis beneficio inuisibilem gestan-
tem reddidisse, si ita vertebatur, vt ad palmam
delitesceret; manifestum verò omnium oculis
præstitisse, si sursum iterum lapis reuoluebatur,
labratque eiusdem ope, & virtute Lydia regno il-
lum potitum esse. Adhuc præstantius est, lapil-
los quosdam, & gemmas gestantis referre animi
pathemata, pallefcere, obscurari, nitescere, ex-
ardere, speciemque aliam contrahere iuxta de-
lectionem, seu mœrorem, hilaritatem, seu læ-
titiâ animi; aliasque penes gestantem excitas
mutationes. Sic tradunt, lapillum, qui Græcis
cyanos, vulgo torchina, nuncupatur, tunc ni-
deperdere, cum quis illum gestans vtitur
Veneris. Albertus plurimas recenset gemmas,
amorem, odium, gratiam, inuidiam, similesq;
non paucas afferentes passiones. Legimus etiâ.

A lapidem reperiri, qui gestatus ore potens est, vt
quis inedia sustineat, viuaturque sine cibo diu.
Vt proinde cum tot scateant virtutibus gemmæ,
iure Moyse ab ore Altissimi præceperit, Sum-
mi Sacerdotis amictum duodecim illis pretiosis-
simis exornari lapillis, non ad ornatum modò,
& magnificentiam, sed etiam vt ab innumeris
affectibus vindicaretur Sacerdos, quos lapides
illi arcebant protinus, multisque insuper insi-
gniretur virtutibus, quas iidem communica-
bant cominus. Quò circa nec erit incredibile,
aut falsum reputandum, lapides aliquos non mi-
nus, quàm herbas fugare Dæmones, vimque
illorum infringere maleficam, Quod vt quibus-
dam auctoribus probemus, initiabor ex ordine.

B Sardius lapis, qui primum in veste sacerdota-
li tenebat locum, auctore Baccio, contra male-
ficia potens est amuletum. Chrysolithus & ipse
sinistro alligatus brachio maleficis imposturis
illudit; hinc Marbodeus Gallus:

*Esse phylacterium fixus peribetur in auro
Contra nocturnos fortis tutela timores,
Pertusus setis si traiciatur aselli
Dæmonas exterre, & eos agitare putatur,
Traiectum leuo decet hunc gestare lacerto.*

Sed hunc gestationis modum puto superstitio-
sum; nam cur setis aselli potius deuinctus, le-
uoque gestatus brachio istam virtutem exerat?
Porro agens naturale vbicunque reperiatur ex
necessitate agere debet, nullo discrimine loci,
partisquo differentia. Marbodeus idem com-
mendat & alias gemmas: nam de Adamante
sic ait:

Et noctis lemures, & somnia vana repellit.

De corallo.

*Vmbrae demonicas, & Thessala monstra
repellit.*

De Gagate.

*Idem demonijs contrarius esse putatur,
Vincit prestigia, & carmina dira resoluit.*

Dioscorides 4. capite 113. Selenitem lapidem
gestatum amuletum esse tradit, & fortassis im-
potentiæ coeundi præsto est in primis, quod col-
ligi potest ex ijs verbis, quæ subiungit auctor,
videlicet: *Arbores adalligato eodem frugifera re-
stituuntur*. Idem Iaspidos omnes celebrat ad
amuleta, ideoque Marbodeus:

Et sicut perhibent phantasmata noxia pellit

D Codronchius de Ætite, & Smaragdo hoc idem
affirmat. Refert ex Stobæo Martinus Delrius, in
Nili flumine lapillum inueniri, qui cum primum
Energumeni naribus apponitur, dæmonem abi-
git; sit fides penes illum.

CAPUT XVIII.

De remedijs contra Demones, & maleficia ab animalibus, eorumque partibus desumptis.

NON minor inest animalibus virtus, quin etiam tantò maior, quantò minimū quoduis animal cunctis herbis, & lapillis excellentia preit; ut enim in omnibus naturæ quædam elucet virtus, sic in animatis diuinum quid olfactatur; ut inde meritò diceret Plato, in animalium generatione diuinitatis radium emicare. Age ergo describantur hic ad nostrum vsum animalium virtutes, quibus maleficia detrudi, eminusque pelli valeant. Fiat initium à Chameleonte, cuius hepar à Georgio Villichio his verbis probatur.

Chameleontis hepar tostum necromantica pellit.

Appensum collo.

Ronsseus Miscellan. epist. 22 nititur rationem asserre, cur vngula asini syluestris, vel domestici prodest ei maleficij generi, quod ad Venerem reddit impotentem, aitque, id ex eo contingere, quoniam huiusmodi animalium natura valde est salax: omne enim par, inquit ille, confortat suum par, additque, hanc asini ad libidinem propensionem ad vngulas demigrare eo modo, quo virtutes multæ animalium ad soleas descendunt ex Razis opinione, ut ad vngulas anteriorum pedum vaccarum vis lactis prolifica; ad mularum vngulas uirium sterilitatis, & similia. Verum hæc Ronssei, ut liberè proferam, ratio nimis insulsa est; siquidem, si hoc esset uirtus eadem inesse deberet cunctis alijs animalibus ad Venerem proclinioribus. Quæ magis libidinosa animalia, quàm sus, felis, simia, equus, hircus? Neque horum tamen aut ungulæ, aut aliæ particule creduntur Venerem excitare, aut ad illam impotentem soluere. Præterea falsum putarim, ut supra in Tractatu de naturis libidinosi obseruari potest, Asinum omnium animalium esse salacissimum, nam in uere solū, uti cetera animalia Venerem expetit, eiusque reditu naturæ igniculos, & geniū explicat, nec præ ceteris libidinis estus ostentat, aut exercet; sunt enim plura, ut apud Aristotelem legitur de historia, quæ in Venerem furiant magis, & ut ille ait, efferantur, Profectò asini temperies frigida est, & phlegmatica; ideoque Aristoteles 8. de historia animalium capite 25, illum frigoris impatientem esse testatur, necnon in morbum incidere, qui dicitur Malida, quod uitium in capite oritur, facitque, ut per nares pituita multa, rufaque effluat,

A. & si ad pulmones ruat, interficit; non ergo in phlegmatica, frigidaque complexione ea potest salacitatis effervescentia flamma, quam ponit Balduinus Ronsseus, quod uel ex ipso incessu, pigritia, inertia, & quodam quasi lethargo eius animalis colligere quilibet potest; nam stupiditas & stoliditas soboles sunt frigiditatis, quam se nomine asini exprobrare solemus. Ceterum cum passeris, & columbæ, aliarumque salaciorum animalium uel ungula, uel penna ligaminis huius maleficiū non destrunt? Rationabiliter igitur cum plerisque alijs dicendum erit, vngulæ virtutem asinina occultæ proprietati ascribi debere, sicuti ex occultâ, & arcana proprietate herbæ, & lapides qualitatem huiusmodi obtinuerunt. De Asino itaque à Georgio, qui supra sic dicitur,

Infantum cunas pelvis villosa defendit, Horrificosque metus pellit & ista simul.

B. Id verò non de quocunque asino intelligi crediderim, sed peculiariter de Indico, cuius est illa vngula, qua Reges Indiarum utebantur pro crateribus, alijsue mensarum instrumentis, eo nimirum consilio, ut si fortè appositum foret venenum, quod regalibus conuiujs frequens ministratur, ab eius vngulæ virtute debellaretur. Sed quid illud? An Satanicum est commentum, sanguinem menstruum alicuius domus inundatum postibus magorum omnium artibus maleficis, & insidijs dolosis præcludere aditum? Id persuadere conati sunt multi, ex eo, quod in Liunia cum nimbis, ac tempestatibus Demones grassarentur, ac demolirentur etiam locos, & agros, lacus quidam solum permanebat à procellis immunis, eo quod in eo infantulorum recens natorum cruor abluabatur. Atqui hæc magica potius.

C. Hyenæ neruos, ferunt multi, in vino cum thure epotos Veneris impotentiam soluere, sic inter alios Plinius. Eodem modo affectis officulum rubetæ, quæ est rana syluestris, prodesse aiunt, si redactum in puluerem exhibeatur in vino.

D. Lupi rostrum veneficiorum, & maleficiorum celeberrimum est amuletum; quare Aegyptij illud effingebant, cum tutum hominem à maleficijs describere hieroglyphicè volebant; inde Pierius Valer. hieroglyph. 11. Illud potius, inquit: referam, hominem tutum à veneficijs per lupi rostrum significari, quod persuasum est, id si portis præfixum fuerit, veneficia ei non obesse familia, quæ ades illas inhabitet. De hoc lupino rostro, alijsque animalium quorundam particulis testatur lepidè Ronsseus his versibus, curiosa materię raritate contextis.

Nec rostrum virtute caret, nam munera quodam

Naturæ arcano depellit fascina dira

Si prius exuccum fuerit: mos hinc fuit olim

An-

*Antiquis Villa portis præfigere nostrum,
Quid? Quod dura cutis rigida ceruice re-
uulsa*

*Tristia dicatur depellere fascina posse?
Restat adeps pinguis celebrem saturnia Iuno
Quæ fecit populis, dum vincla iugalia curat,
Et linit obductos vittis hoc unguine postes
Ante venit sponsus quam optata ad limina
sponse:*

*Hinc quondam iuvenes illi, innuptæque puella
Instituere lusus festos, atque annua festa,
Quod lamijs, strigibusque feris quoque sub-
tulit ansam*

*Turbandi nouiter nuptos, noxamque ferendi,
Nomen & à factis sortita est Vnxia Iuno.
Quid referam cades, aut quid data vulne-
ra ferro?*

*Quid ve cibus alijs dicam noua toxica mixta?
Demon homo est homini; sic nos vesana
libido*

*Exagitans semper trahit ad genus omne ma-
lorum;*

*Sic stryx dira oculos, & totos fascinat amens
Artus, ac lento consumit corpora tabo.*

*Horrendum facinus nimium, nil tale ve-
rentes,*

*Promeritosve homines violentæ obtrudere
morti,*

*Et spoliare bonis. Sed magni rector Olympi
Antidotos homines docuit. Nam frontis
byana*

*Noctiuaga pellem perhibent arcere verenda
Fascina si gestet quisquam, tacitusque re-
seruet:*

*Stercora quæ reijcit violenta ac morte pe-
rempta,*

*Ossa; creduntur magicas depellere fraudes,
Et confert catuli nigri tinxisse cruore*

*Interiora domus, murosque obducere rubro
Incrustamento, vel fel suspendere tignis.*

*Lichenes tumidos celeris dromedæ, & rese-
care*

*Conuenit, & siccos seruare cubilibus amplis,
Quod strigibus fraudes adimant, & fasci-
na pellant,*

*Atque oculus dexter mustela includitur auro,
Post teneris digitis aptatus reddere tutos*

*Dicitur a diris lamijs, strigibusque ligatos.
Creditur à multis torui seruata leonis*

*Pars caudæ prodesse viris, quos fascina
vexant:*

Fertur, quod simili vi polleat ungula Pardi.

*Picus aus comesta ex Cleopatra Veneris li-
exoluit. Isaac, referente Codronchio,*

*quod si coniuges fel alicuius piscis, & ma-
sargi, vulgo sagarini dicti secum habue-*

*rint in paropside, seu pixide iuniperi, & ex eo an-
tequàm somnum capiant supra carbones positos*

sumigentur, omnia euanescent veneficia.

A Sifel caprinum in domo tua posueris, inquit Arnaldus, omnia Demonia fugient; cor vulturis ex eodem portatum, demonas, eorumque noxas deturbat. Cor cornicis maris si portetur à viro, & ab vxore cor cornicis fœminæ, feliciter semper ab his exercebitur Venus.

CAPVT XIX.

*De compositis quibusdam antidotis in Demones,
& maleficia.*

B COMPOSITA multa medica-
mina, & antidota ad maleficam
impotentiam leguntur apud Co-
dronchium, qui ex professo ea
tractauit; referam ego pauca tan-
tum, eaque tum efficaciora, cum
etiam magis vlitata, & quæ præsertim à Co-
dronchio non describuntur. Verum cum ab
Euonymo in thesauro medico necnon ab alijs
multis proponantur medicamina ex mercurio
confecta, meritò primò hic videtur inquirendum,
an, & qua ratione huiusmodi auxilium præsen-
taneum sit; militat enim in contrarium ratio ex
Dioscoride libro 5. capite de argento viuo, vbi
ille asserit, venenatam obtinere qualitatem, atque
adeo si ore assumatur interficere; quo circa cum
veneficus morbus à delectheria quadam demoni
cognita materia, ab eodemque immissa depen-
deat, si mercurius adhibeatur, adijcietur vis vi-
venenum veneno; quod mortiferum erit. At
responsum primò velim adhanc non leuem diffi-
cultatem, quolibet sanè pharmacum enecans
venenum vim & ipsum habere venenatam, sed
castigatam, & refractam. Nam non ne in theria-
ca carnis inest viperæ, & nihilominus theria-
ca mater medicinarum, & regina dicitur an-
tidotorum? Lapis bezaar non ne in renibus
hircocerui animalis Indici ex venenosis qualita-
tibus coalescit? Quid Aconito lethalius? quod
confestim interimit, quodque ex Plinio capite
2. lib. 27. si genitale cuiuscunque feminei sexus
animalis contingat, eodem ipso die interimit;
quomodo Calurnius vxores suas dormientes, ex-
probante Marco Tullio interfecit; & nihilomi-
nus aconitum salutiferum & ipsum est, vene-
numque expugnat; quandoquidem, vt citato lo-
co scribit Plinius, aconitum si vino calido assuma-
tur, scorpionis venenum interimit. Nec silen-
tio inuoluendum insuper est, ietui viperino præ-
sens admodum, & ceteris efficacius remedium
esse viperam ipsam exustam, vt Lactantio placet,
& in cinerem redactam, vel vt scribunt alij ca-
put eiusdem infractum, & vulneris osculo appo-
situm; quod si verum est, vt verissimum esse,
monuit experientia, idem omnino specie vene-
num

num erit veneno aduersum; ut relinquamus alia multa, quæ adduci possent exempla. Quamobrem licet argentum viuum sit ex sui natura venenatum; poterit nihilominus aliud venenum euincere, nec ipsum interim officiet, quoniam arte correctum erit, & corpus aliena primi veneni qualitate inuenit imbutum, ut ledere iccirco nequeat; namque, eodem Plinio docente libro illo 27, venenum ex sui natura eatenus interimit hominem, quatenus aduersam reperit in eo qualitatem, qua cum pugnet; quare ut idem subiungit, si venenum intra corpus inueniat, dum decertant inuicem, vnum alterum extinguit, homine illeso remanente; hoc autem tali ratione contingit; Imbibitum prius venenum corpus alterat: querit enim assimilare sibi, atque etiam vniuersum de letheria sua inficit qualitate: iam alterum de super venenum epotum dum & ipsum alterare, & sibi assimilare contendit corpus, necesse habet agere prius in prauam illam qualitatem à priori veneno inductam; ab hac enim progredi debet, ut sese in corporis intima insinuet. Cum igitur interim ambo preliantur, natura ab ictibus prioris veneni liberata quiescit, neque inter duos perdueles hostes dimicantes interponitur: sepe enim fit, ut medius inter duos belligerantes occumbat. Accidit autem, ut secundum epotum venenum dum agit, patiatur etiam: nam commune est omnibus agentibus in agendo repati; quamobrem & ipsum debilitatur propriam amittens energiam, adeo ut dum prius venenum superauit, aliud ex pugna, & repassione languidum, & imbecillum remaneat, ut ideo naturam turbare, & inficere nequeat, nec ausit. Modò animaduertens natura prouida suos hostes impotentes, infractos, atque omnino persistere imbecilles, viribus resumptis intrepida occupat inimicos, faciliq; negotio debellat, perimit. Hoc ipsum porro in argenti viui exhibitione contingit, dum aliud prius ebibitum venenum est; quod quàm sit verum, ab Ausonio probari potest, qui de mœcha quadam narrat uxore, quæ cum coniugem suum interficere consilium inijsset, uenenum esculētis immixtum propinauit; at qui uerita, ne ad interficiendū satis foret, adiecit argēti viui portionem; quo tamen nō modo nihil prorsus offendit, verum omni noxaliberum prestitit; Legendum est epigramma pulcherrimum sanè, & ad rem nostram accommodatissimum.

Toxica Zelotypo dedit uxor Mœcha marito,

Nec satis ad mortem credidit esse datum.

Miscuit argenti lethalia pondera viui,

Cogeret ut celerem vis geminata necem.

Diuidat hæc si quis: faciunt discreta venenum.

Antidotum sumet, qui sociata bibit.

Ergo inter sese dum noxia pocula certant,

Cessit letalis noxa salutifera.

Protinus & vacuos alui petiere recessus:

Lubrica deiectis qua via nota cibis.

Quàm pia cura Deum: prodest crudelior, uxor,

Et cum fata volunt bina venena iuuant.

Profectò res clariùs, & elegantius explicari non poterat, nec meo iudicio maiori robore fulciri, quàm doctissimis, & vndique philosophiam redolentibus Ausonii versibus; quare nihil ulterius ad rationem addo, ut probem, ex argento viuo compositum pharmacum esse maleficis morbis præsentaneum.

Marcellus Empiricus præscribit potionem contra omnia in cibo, & potu sumpta maleficia. Suffitus ex hyperico maxime probatur ab omnibus. Hieronymus Mengus libro inscripto de remedijs efficacibus ad malignos spiritus expellendos hunc proponit efficaciorum suffitum.

R. Sulphuris.

Galbani.

Assæfetiðæ.

Aristolochiæ.

Hypericonis, & Rutæ an. drach. 3.

Fiat ex arte suffumigiū. Porro Sulphur in primis ad expiandum suffitu malos demones efficacissimum creditum est; inde Ouidius de Medea.

Terq; senem flammâ, ter aqua, ter Sulphure lustrat.

Idem oleum describit tali pacto parandum.

R. Rutæ.

Saluiæ.

Anethi.

Cineris oliuarum.

Aquæ benedictæ an. partes æquales.

Bulliant simul omnia in oleo, mox benedicatur.

Apud eundem videre est compositionem ex elleboro albo, perforata, saccharo rosato, ac thure. Item compositionem seu decoctum florum genistæ, hypericonis, marrubij, iuæ, rutæ, de quibus ille.

Non est enim hic mihi exorcizare consilium; verum ad rem præsentem aliqua ex naturalibus remedijs referre. An verò liceat soluere maleficia, & sanare maleficos arte malefica, de Iuræ ciuili, ut exponit Ghirlanda, licet impunè; de Iure vero canonico nefas est. Quæres, an sicuti malefici artifices Veneris auferunt potentiam, ita etiam illam indeficientem valeant suppeditare, ita ut possit quis centies in die coire. Dico, id etiam ope demonum fieri posse; quod patet, quia sicuti Veneris causas præstringere potest, ita easdem augere, & roborare poterit; Cum enim rerum naturalium peritissimus ille sit, cumque multa sint, quæ semen copiosum producere, vasa implere, & penem erigere possunt, illa eadem applicando libidinis facultatem fouere commodè valebit; quod tamen ita intelligendum est, ut ne utiquam putemus, posse aliquem demonis ope multoties in die congredi, semenque præfertim

pro-

prolificum semper emittere, sed posse frequen-
tissime dura, ac tenfa existente virga cum,
humidius humidi effusione inutilis ad generatio-
nem Venerem exercere. Prima pars propositio-
nis probatur, quia cum semen debeat longa per-
icocione, egeatque tempore diuturno, ante-
quam calor ita possit illud elaborare, ut faculta-
tem prolificam recipiat, fieri non poterit, ut
uis breui temporis intervallo sapissime con-
sumens semen perpetuo conceptu efficax eia-
culetur; non raro siquidem accidit, ut dum quis
paulo supra vires nititur in Venerem, crudum
languinem pro semine fundat. Quapropter
haud ibo inficias, quin valeat malus Angelus effi-
cere, ut rigida mentula diu perduret flatibus, &
calore iugiter illam distendendo, nec non humo-
rem perennem possit ministrare, siue sit ille icho-
rosus humor, aut similis alter, qui inexhausto in
quolibet congressu defluat; At nego humorem
istum prolificum esse posse ex adductis rationi-
bus. Nam facile poterit ille facultatem fouen-
do, roborando, & confortando operari, ut mul-
to citius sanguis excoquatur in semen; hoc ta-
men impossibile erit, ut possit in instanti perfici,
quo ferme gigneretur, si centies quis coeundo
semper emitteret semen virtute prolifica prædi-
tum: namque cum sit genitura naturalis facul-
tatis opus, cumque omne agens naturale agat in
tempore; fieri nullatenus poterit, ut ictu oculi
vtile hoc excrementum vndique perfectum ela-
boretur. Quod si ex Hippocrate libro 4. de

morbis excrementa post cibum assumptum po-
stridie per aluum secedunt, humor verò, idest
sanguis effluit tertia die; profectò cum semen sit
sanguis vltiori coctione dealbatus, proculdu-
bio spatium quatuor dierum ad minus idem pote-
rit effingi. Atque hæc adeò manifesta sunt, ut
vltiori non egeant probatione.

Quæres secundo, an huiusmodi mala, quæ di-
cuntur maleficia aliquando à Deo, & Angelis
eius bonis fabricentur; & immittantur. Re-
spondeo, quicquid effutiant alij, Deo permitten-
te, & instrui, & immitti huiusmodi morbos
propter scelera nostra, operante tamen, ut instru-
mento angelo nequam. Neque enim adduci
potero, ut credam, Deum & Angelos eius, qui
genus humanum piissime iuuant; immediate
maleficos, & ueneficos insinuare morbos; ete-
nim libro de morbo sac. Hippocrates redar-
tuens ignaros illos circulatores potius quam
medicos, qui affectum epilepsiæ in Deum reijcie-
bant, nec non incantamentis expiationibus cu-
rabant, hæc scribit: *Non tamen ego puto hominis*
corpus à Deo inquinari, sordidissimum scilicet à
purissimo; verum etiam si contingat ab alio inqui-
nari, aut quid perpeti, cupierit utique à Deo pur-
gari, ac purificari magis, quam inquinari. Deus
itaque est, qui maxima, ac sceleratissima peccata
purgat, ac purificat, & liberatio nostra existit,

ipsique terminos templorum, ac delubrorum Djs
designamus, ut nullus qui non purus sit, eos trā-
scendat, & ingressi respergimur non velut qui
inquinemur, sed si quod etiam prius scelus habe-
mus, purificemur. Porro verba hæc non ethnici
ore digna sunt, & ab Hippocrate inscio veri Dei
proferenda, verum christianorum dignissima lin-
gua, atque ab vno Apostolo Paulo recitanda.
Ceterum ut finem imponamus, Nicolaus Flo-
rentinus in hunc usum laudat theriacam cum
succo hyperici exhibitam, atque emplastrum
eiusdem hyperici supra renes applicatum. Io.
Vuierus commendat ad eundem effectum argen-
tum vinum in calamo, aut auellana nucleo va-
cuo cum cera occlusum sub puluinari illius, qui
maleficio læsus est, collocatum, vel sub limite
ostij positum, per quod is in ædes, vel cubiculum
intrat; inunctio totius corporis ex felle coruino,
& oleo sesamino à pluribus commendatur ad
Veneris maleficia, quam probare videtur Co-
dronchius lib. vltimo capite vltimo, apud quem
plura si quis desiderat, legere poterit. Nobis
hæc satis.

CAPVT XX.

*Vana quadam, poetica, astrologica, supersti-
tiosa, & penè ridicula Demonum, &
maleficiorum remedia.*

T si cuiquam videre placet, ve-
terumque noscere vanitatem,
A ioci gratia, perlegat quæ olim ad
maleficia destruenda erant in
vfu. Initiemur à Poetarum fig-
mentis. Homerus odyssea 10. scri-
bit, herbam quandam, quæ moly nuncupatur
traditam à Mercurio fuisse Ulixi in amuletum,
ne Circen aditurus, sociosque in belluas commu-
tatos redempturus, sagæ ipsius veneficijs cape-
retur; hinc Alciatus in emblem. ut solet eruditè.
Antidotum Aeeæ medicata in pocula Circes
Mercurium hoc Iibaco fama dedisse fuit
Moly vocant: id vix radice euellitur atra;
Purpureus sed flos, lactis & istar habet.
Eloquij candor, facundiaque allicit omnes;
Sed multi res est tanta laboris opus.

Verum id fortasse poeticum omnino non est,
quando in Dioscoridis notha legitur, quod moly
herba si secta radice feratur, veneficiorum, &
fascinationis amuletum est, Plinius libro 25. ca-
pite 4. eandem contra veneficia efficacissimam
describit. Theophrastus & ipse de historia plan-
tarum 9. mols virtutem recipit; ait enim capi-
te 15. *Vsum eius contra veneficia summa.*

Item Alciatus emblemate 78. circulum quen-
dam in quo auis motacilla claudatur his verbis
pro-

proponit.

Ne dirus te vincat Amor ; neu fœmina mentem

Diripiat magicis artibus vlla tuum.

Bacchica auis præsto tibi motacilla paretur,

Quâ quadriradiam circuli in orbe loces,

Ore crucem, & cauda, geminis ut compli-
cet alis;

Tale amuletum carminis omnis erit.

Dicitur hoc Veneris signo Pagaseus Iason

Phusiæ ladi non potuisse dolis.

Meminit huius rei & Pindarus ode 4. sed an symbolo hoc Alciati, quod attinet ad crucem, signentur verba illa Dini Pauli ad Galatas : *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs?* Vide commentaria Claudij Minoris, & Francisci Sanctij super emblemata. Arnaldus de Villanova sigillum effingit, quod primum est, diciturque Arietis, quod, ut ait, in capite gestatum cum castitate, & reuerentia valeat contra Dæmones, & maleficia; verum id, vti alia similia astrologica à vera sapientia reiicienda sunt, nec sanæ mentis quisquam huiusmodi vanitati fidem præbebit.

Varignana, Nicolaus, & Arnaldus auctores sunt, quod si sponsus per nuptialem anulum mingat, soluitur ab impotentia Veneris, & fascino. E contrario si in amantis calceum (Cardano probante) sterco amata ponatur, ubi sentietur fœtor, amor soluetur; quod pertinet illud Ouidij 1. de remedio amoris.

Illâ tuas redolens Phineu medicamina mensas,

Non semel est stomacho nausea facta meo.

Atqui risum intendite ad illa Alberti, qui philtum, seu amoris maleficio dissolui testatur, si accepto amasie indusio per capitium eius mingatur foras, & per manicam eius dexteram. Addit idem, quod amoris vincula disrupturus abire debeat in syluam, & prospicere ubi pica nidum habuerit cum pullis, mox ascendere arborem, & foramen, ubi pulli desidunt, circumligare vndique; eueniet enim, ut pica illicet euolet, legatque herbam quandam, quæ circumposita laqueis statim disrumpantur, decidatque simul herba ista in terram, quæ mox colligenda erit, ex qua deinde statim dissoluetur amoris nexus. Addatur ad calcem ex Alexio suffumigium illud superstitiosum non parum, quod ex dente mortui hominis paratur, quoue ligatos indubitanter solui scribit; Vanum, sed non superstitiosum aliud eiusdem reputandum; quod nimirum si vir secum portaerit cor cornicis masculi, & mulier cor cornicis fœminæ, benè semper conuenient, nec ligulæ maleficio grauari poterunt, ut supra quoque annui.

CAPVT XXI.

De supranaturalibus, vel spiritualibus ad maleficia; Venerisque impotentiam auxilijs

VBLIMIS ille Medicus, quod ut pius dicebat Mesue: *Sana solus languores, & de frugalitate folio produxit in largitate suam medicinam, benedictus, gloriosus, & excelsus creator;* ille idem

peffimos quosque morbos, & quos natura impotens nequit euincere, procul arcet, deturbat aufert. Ille ergo cunctis inuocari debet, quibus morbis lancinantur acutis, ijsque præsertim quorum supranaturalis extitit causa, puta maleficus demon. Ideoque adhibenda sunt pia consilia, quæ fusè Martinus Delrius lib. 6. capite 1. sectione 3. describit. Nos pauca ex Vuiro dumtaxat registrabimus; hæc itaque sunt verba illius. *De naturalis congressus Satanae opera præpediti curatione ita scribit Igmarius Remensis Archiepiscopus: si per sortiarias, atque maleficas artes occulto, sed nunquam Dei iniustitiam permittente, & Diabolo preparante concubitus non sequitur, hortandi sunt quibus ista veniunt, ut corde contrito, & spiritu humiliato Deo, & Sacerdoti purè consiteantur, &c.* In controuersia ubi maritus ad congressum ineptus esse ex maleficio accusaretur in foro Constantiensi, decretum fuisse scribit Vlriscus Molitor, ut primum à Medicis ille, quem leges dicunt maleficiatum, vel frigidum, inspiceretur, num alia illius impotentia naturalis foueretur causa, deinde ut triennium adhuc vxor cum marito conuiueret, qui suas interea temporis experiretur vires, atque eleemosynas liberalius erogarent, & ieiunijs vacarent, quo matrimonij instigator Deus eiusmodi malum emoliri dignaretur. Decretum sanè ad imitationem reuocandum. Haftenus Vuius. Cæterum contra omni dæmonum occurfus, & machinamenta consilium est ex Diuo Chrysostomo, ut sicuti sine calceamentis, inquit ille, vel vestimentis vestrum nemo in forum descendere vellet; sic sine Deo verbo nunquam in forum prodeas, sed quum es ianuæ vestibula transgressurus, hoc prius loquere verbum; *Abrenuntio tibi Satana, & coniungor tibi Christe.*

Sed alijs relictis, Angeli verba intelligamus dum Tobia accepturo in vxorem Saram, cui septem viros occiderat prima nocte Demon, ille loquitur. *Audi me, & ostendam tibi qui sunt quibus præualere potest demonium. Hi namque qui coniugium ita suscipiunt, ut Deum à sua mente excludant, & suæ libidini ita*

vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem demonium super eos. Tu autem cum acceperis eam, ingressus cubiculum per tres dies continens esto ab ea, & nihil aliud nisi orationibus vacabis cum ea &c. ac tandem concludit. Transacta autem tertia nocte accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis, quam libidine ductus, ut in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.

CAPUT XXII.

De maleficis naturalibus, seu de rebus Venerem naturaliter infringentibus, & libidinem extinguentibus.

QUONIAM Veneris impotentia non a Demone semper profiscitur, nec ab intrinseco naturæ defectu; sed aliquando per accidens, & ab extrinseco accidit, nimirum a comestione, aut potu alicuius rei ex manifesta, vel occulta etiam qualitate Veneris facultati aduersantis; Ideo ne quid ultra desideretur ad completam tractatus perfectionem, agemus hic de virtutibus naturæ maleficis, ijs videlicet, quæ Veneream cupiditatem hebetant, semen, spiritusque infrigidant, & extinguunt; ex ordine verò sic procedemus, ut primo de simplicibus, mox de compositis, si quæ sunt, sermonem instituamus.

De Vitice.

Creditur à cunctis vitex, qui alio nomine dicitur agnus castus, potens contra libidinem auxilium, non solum si esiteretur, sed si subternatur etiam. Memini me legisse, mulieres quæ Cereri ministrabant, ut castimoniam seruarent, herbam istam in frequenti usu habuisse. Prisci quoque Romani dum conuiujs operam dabant, supra vitices desidebant eo consilio, ut nimirum libido, quæ à Cerere, & Baccho ut plurimum excitari solet, refrangeretur, & freno mitesceret. Videre est Dioscoridem, Galenum, Paulum, & Aetium, qui peculiariter sermone primo de vitice habet: Et propterea etiam impetus Venereos inhibet, unde non solum in cibo, & potu acceptus ad castimoniam conferre creditus, sed etiam substratus, cuius rei ratio est, quod vehementer calfacit, & siccatur, quare semen exiccatur. Celebs quidam presbyter in tentorio lecti viticè pingi curarat additis verbis. Ne polluatur corpora, ut significaret, vno, eodemque tempore sacerdotum cubile ab omni Veneris labe purum permanere debere, nec non agni casti vir-

ginitatem pollentem contra Venerea existere.

De Portulaca.

Portulaca Veneris impetus exoluit, inquit Dioscorides, nam frigidissima est; quod licet ab Auicenna 2. Canonis illa Veneris prodesse, scribatur, id intelligere debes, ubi à nimia, & feruida caliditate semen, & genitales spiritus dissoluuntur.

De Nymphaea.

Radix & semen Nymphaeae itidem contra libidinem facit, eo quod semen exiccatur; unde etiam nocturnas pollutiones curat. Hinc Aetius capite 1. scribit: Ventrīs fluxiones, feminis per somnum effluxum, aut si etiam alias immodicè feratur, sistunt.

De Cucumere.

Cucumber satius, quem Sicyn Græci vocant asilo Veneris infringendo idoneus apprimè est, quod ipsa græci nominis etymologia suadet. Ceterum id ex Attico Prouerbio constat; quo sic, ut ex Athenæo obseruat Hermolaus, dici consueuerat. Texens pallium mulier cucumerem deuoret; Textrices namque mulieres, ut supra annuimus petulcæ, & præsalaces censentur.

De Lactuca.

Eandem facultatem efficaciter obtinet Lactuca ob naturæ frigiditatem; hinc Dioscorides: Semen eius epotum Venerem assidue somniantibus opitulatur, & concubitus arcet. Quod ipsum affirmant Galenus, Plinius, & alij. Reddetur efficacius hoc semen, si cum lacte Papaueris assumatur, ex Ioanne Andrea Mattiolo. Id mysticè designarunt Poetæ, dum extinctum Adonidem à Venere inter Lactucas depositum dictitarunt; qua in re Alciati emblemata non est prætereundum.

Inguina dente fero suffossam Cypris Adonin
Lactucæ folijs condidit exanimem.

Hinc genitali aruo tantum Lactuca resistit,
Quantum eruca salax vix stimulare potest.

Eadem de causa Athenæus libro 2. capite 32. de Lactucis refert, apud Cypros Lactucam Brenthim appellatam esse, & paulo inferius Euboli Poetæ carmina hæc recenset lepida quidem, & ad nostrum sermonem apta nimis.

Ne appone nobis Lactucas, o mulier
Meam ante mensam, vel tete coargue:
Namque hac in herba, ut vetus sermo prædicat,

Venus Adonin condidit exanimem

Est itaque ne erres, mortuorum hic cibus. A

De Absynthio.

Absynthium nescio qua vi creditur Veneri inimicum; hinc illud apud Antonium, Darchitium de vino absynthite

Qui cupiunt Veneris communia gaudia nosse

Hoc fugiat, moneo, femina, virque me- rum.

De Ruta.

Communiter efficacissima ruta existimatur ad libidinem infrenandam; nam, auctore Dioscoride, *genituram tam in cibo, quam in potu extinguit*; est etenim, ut inquit Galenus, tenuium partium, flatusque extinguit. Quare ad inflationes prodest, ac Veneris appetitum cohibet, & ut dicebat Actius, suo calore semen exiccat, atque corrumpit; ut ideo merito ab Ouidio ultimo de remedio amoris celebretur his verbis:

Ut ilius sumas acuentes lumina rutas.

De Calamento.

Eadem temperie, qua ruta donatum esse creditur calamentum, ideoque generandi potentiam æque, ac illam adimere.

De nigris extremitatibus Hedera.

Nigra hedera cacumina & ipsa libidinis cestro medentur; credo equidem ex arcana proprietate non simplici tantum facultate; tamen huius rei mysterium intelligere nequeo; siquidem hedera lasciuia passim nuncupatur, ut hinc vel proverbio locus datus sit: dicitur enim *hedera lasciuior*, suo namque complexu omnia lasciuie exosculatur, & vincit, ad cuius similitudinem dictum fuit in Odis ab Horatio.

Arctius atque hedera procera astringitur illex

Lentis adherens brachijs. Et alibi.

Lasciuus hederis ambitiosus,

Et huc pertinere arbitror, quod olim Romæ Flaminii Diali nefas erat hederam non modo tangere, sed ne nominare quidem licebat. Porro licet suo circumflexu arbores vinciat hedera lasciuia: necat nihilominus paulò post; ex hoc igitur forte accidit, ut esitata hedera foetificum semen exiccet, & extinguat. Hæc tibi, lector, minus forte aridet ratio, tute ipse cōminiscere meliorem.

De Salice.

Folia Salicis contrita, & epota libidinis immoderatam efficaciter modo restringunt; ut ideo Salicem castitatis hieroglyphicum esse, multi affirmant.

De Mentha.

Hippocrates lib. 2. de iacta manifestis verbis asseuerat menthā Venereis aduersari: ita prorsus scribit ille: *Mentha calfacit, & urinam ciet, & vomitus sistit, & si quis semen eius sæpe comedat, colliquescit, ut quis defluat, & arrigere prohibet.* Cuius rei gratia scribit Aristoteles 20. sectione problematum, olim vetitum fuisse, mentham tempore belli serere, quod videlicet huiusmodi herba refrigerando genitalis semen corrumpat. Neque hoc quod est Mentham refrigerare, negociū facessere ingeniosis debet, ut verè facessit Mercuriali, qui 4. variarum lectionum 8. illum ex eo reprehendit, siquidem verum quidem est, mentham calidam apprimere, & siccam esse; sed negari non potest, quin per accidens refrigerare possit natium calorem absorbendo, dissoluendoque humidum radicale, atque etiam dissipando; quomodo dicebat Hippocrates, eam colliquare semen; debemus autem summos viros quoad possumus excusare semper, reprehendere nunquam. Plinius lib. 20. cap. 14. asserit & ipse, mentham semen humanum deprauare, atque generationi ineptum reddere; ita ut sicuti illa immixta lacti, istud condensari, & coire non sinit; ita etiam in cibo frequenter sumpta semen coagulari non permittat. Semen autem quod non spissatur, densumque permanet, neque tentiginem inducit, neque ad generationem est aptum; siquidem & spiritibus pruriens destituitur, & nimio fluore utero adherere nequit; hinc Lucretius in 4.

Nam steriles nimium crasso sunt semine, Et liquido præter iustum, tenuique vicissim. Verum magna ex his oritur controuersia; quandoquidem Dioscorides mentham Venerem citare, capite proprio scribit, cum quo est etiam Auicenna libro 3. fen. 20. tra& 1. cap. 21. ubi mentham recenset inter simplices herbas facientes ad coitum, & ait: *Ipsa enim confortat membra spermatis valde, & eius usus fortitudinem facit super sperma, quia fortè fit desiderium.* Quomodo igitur conciliandi erunt celebres isti auctores? pugnant enim e diametro. Dicendum sanè erit, quod mentha frequenti, & immodico usu adhibita seminis colliquationem, ut placet Hippocrati, & Plinio, efficere potest, & consequenter Venereos actus infringere; At in parua quantitate, usuque moderato, ea, quæ pollet caliditate quadam confortante libidini-

tum exacuere poterit, nempe ventriculum, & eiusque coctionem miro modo iuuat; nam

*Nunquam fuit lenta stomacho succurre-
re mentha.*

Quare cum ritè facta digestio ad semen, eiusque spiritus non parum conferat, fit ideo, vt mentha coctionem perficiendo semen magis præstet spirituosum, & consequenter pruriens magis, & libidinem acuens. Præterea mentha in duplici differentia est, alia enim, quæ Romana dicitur, mitionem obtinet caliditatem, quæ, de sententia Auicennæ membra spermatica satis confortare valentia, quæ sylvestris est, & alio nomine menthastrum nuncupatur ob acriorem, & sicciorē naturam, semen exicare, ac dissipare etiam potest, & ita Venerem præpedire vt Aristoteli, & Plinio placere videtur. Ludouicus Mercatus li-tem componit asseuerans, Mentham, Rutamque virides Venerem excitare, siccas obtundere; At parum plausibilis conciliatio videtur.

De Cunila, seu Thymbra.

Cunila dicta pulicaria, quæ species est satyreie ex Columella, libidinem extinguere putatur; quare in Thesmophoris, idest Cereris sacri-
ficijs (Ceres enim Thesmophora quasi legifera dicebatur) in quibus castos esse sacerdotes, & populum aduentem decebat, vt scripsit Hegesander, herba hæc sternebatur. Verum Columellæ asserenti nequeo, dum herbam hanc de genere satyreie esse ait, nam satyreia calida est, & sicca. In tertio ordine, vt ideo dicant multi à satyris nomen traxisse, quod scilicet marcescentes coitus stimulet. Potius credendum est hanc herbam esse, quæ Græcis psyllion, herba pulicaris Latine nuncupatur; hæc enim intensè frigida est, adeo vt auctore Dioscoride deiectum psyllion inferuentem aquam calorem eius reprimat.

De quibusdam herbis ex Marcello.

Marcellus enumerat quasdam herbas, quas mirabiliter conferre contra Veneris incendium affirmat, vt apium, pulegium, nasturtium, anethum, coriandrum, lactuca, &c. vtrum quod pertinet ad coriandrum, decipitur fortè Marcello; siquidem recte Dioscoride illud cum aslo potum semen, & genituram adauget. Solletur controuersia si dicatur; coriandrum conderari posse viride, & siccum: viride vim habet refrigeratorem ex Dioscoride; Quocirca commendatur ab eo in Erysipelate, herpetibus, tum inflammatione, & carbunculis; & ex hoc Veneri incommodum est, eo magis quod ab eo dem Dioscoride libro 6. inter venena connumere pratur. Siccum autem eo quod calfacit, & astringit potens est genitalia roborare, & seminis unare coctionem: vel dicere possumus, corian-

drum ex eo, vt ait Marcellus, libidinem infrenare, & refrigerare, quod largius epotum, teste eodem Dioscoride, mentem turbat, insaniam affert à temulentijs non abhorretem; quo circa ardorem Veneris restinguere, & ad illam reddere impotentem eo modo potest, quo supra de ebrietate diximus. De Anetho confirmat Dioscorides qui libro 3. ait: *Genituram restinguit assidue potum;* quod idem ex eodem operatur semen cannabis.

De Cicuta.

Omnium potentissima cicuta est, si Dioscoridi credimus, qui libro 4. sic habet, *herba cum coma trita, & testibus circumlita libidinum imagines in somno compescit, sed genitale resoluit.* Sacerdotes Athenienses, quos cœlibes esse par erat, Cicutæ vsu libidinis acris irritamenta extinguere solebant. Diuus Basilus 5. homilia supra Exameron se vidisse testatur virgines quasdam, quæ Cicutæ potione rabiosas restinguebant cupiditates. Idem præstat ex Matthiolo, verum nõ ita potenter succus sisymbri testiculis appositus in cataplasma.

De Camphora.

Testibus apposita vel sola, vel immixta lactucæ camphora efficax est ad cœstrum libidinis edomandum. Rem quondam probauit euentus: nam cum domi felis reperiretur geniali furore percita, diu, noctuque eiulabat nullam inueniens cœstro quietem, accidit vt vnguentum camphoratum asportatum occasione puelli, qui ob casum liuore ad oculum tenebatur, comederet, & spatio duorum dierum Veneriam exemit rabiem. Haud censendum tamen cum Serapione, & Auicenna (quos nimis creduli persecuti sunt Medicorum plerique) camphoram id præstare, quia refrigerandi, & siccandi facultate valida sit prædita: nam quis id persuasum sibi habere, possit, cum videat etiam in aquâ proiectam illam exardescere? Hinc meritò Agricola 4. de materia fossilium camphoram in ordine calidarum rerum reponit; quin Manardus in suis annotationibus ad Mesuem dum trochiscos de camphora recēset, hanc nostram vulgarem factitiam putat, & præcalidam; & huic opinioni assentitur Fallopius, & Vidius senior de medicamentis cap. 4. At quomodo libidinem infringit si calida? Respondet citatus Vidius præclarissimè his verbis. *Camphora paratur arte, pertinetque ad bitumen, eandemque vim habet, nec frigida est vt nonnulli crediderunt, sed secundo gradu calfacit, & siccatur, nec coercet Veneris impetum, quod refrigeret, sed quod non secus, quàm mentha semen extinguat ob siccandi vim quam habet.* Non desunt tamen, qui hanc libidinem extinguendi energiam etiam camphoræ denegant, inter quos

exerc. 104. sect. 8. vbi hæc refert. *Extingui Venerem ea non esse verum, pro certo habemus. Coiuit enim validissimè iuuenis, qui eam in manubabit. Cani leporaria, quæ catulliebat in potu dedi, in ossa dedi, in nares dedi, quò refrigesceret, eamque quotidie collo appendi, in naturam induratum est, frustra omnia, coiuit, concepit, peperit.* *Opium.*

A Qua, in qua sit resolutum opium Thebæicum postquam cribratum est, omnem libidinem extinguit. Idem si addatur emplastris, & apponatur Genitalibus potentiam adimit, atque etiam steriles reddit; testes enim infrigidat, ac stupescit; sed quomodo apud Turcas opium in frequenti usu habeatur ad Venerem proritandam, paulo infra edisseram.

De Argento viuo.

Pudendorum inunctio ex argento viuo libidinis compescit æstum, Veneremque mortificat. Audiantur amabo quæ Iacobus Oetheus libro propr. obser. recenset: Cum nobilis quidam adolescens in pudendis pediculorum quodam genere, quod ea loca maximè vexat, atque infestat, conflictaretur, à chirurgo quodam petijt, ut sibi unguentum aliquod ad depellendos illos subministraret; chirurgus exhibet illi, quod ex argento viuo confectum; quod ille dum aliquoties illevisset, sensit membrum virile planè frigidum, ac torpidum, & ad Venerem planè ineptum. Quodamno vehementer percussus cum mihi noxam hanc aperuisset, dixi bono animo esset, fore ut naturalem vim genitativam breui reciperet. Itaque ut unà illa animalcula depellerem, & illum torpem genitalium corrigerem, dedi ipsi oleum spicæ subinde illinendum, quo cum usus esset, & illos pediculos fugavit, & genitalem vim breui tempore recepit. Caueant vero chirurgi, ne unguento illo mercuriali magno egrorum incommodo abutantur.

Saccharum Saturni.

Saccharum, quod e Plumbo a chymicis elicetur, non modò Venerem infringit, verum etiam repetito usu virilitatem adimere potest.

Lapis Topatius.

Et Lapis hic gestatus in anulo aphrodisiasticæ voluptati aduersatur.

De Tauri genitali, & Hippopotami pelle.

Si Tauri omnino rufi aridum genitale in pulverem convertatur, & ex eo pondus aurei

unius mulieri in vino, vel iusculo quopiam propinetur, teste Rhase, coitus fastidium illi affert. Sic ex Plinio lib. 28. Hippopotami pellicula e sinistra parte frontis excisa, inguinibus alligata Venerem inhibet. Idem de testudinum squamis affirmat, si in potu dentur.

De Unguibus Lynceis.

Lynceis ungues, & coriū adusti vino, epotum a sculorum præputia refrenant, & eiusdem conspersi cineres mulierum libidinem restringunt. Quare in Insula Scarpanti dicta, aiunt mulieres frequenter in hos effectus ungues, & coriū adurere.

De Turdis Torquatis.

Turdi Torquati similiter Veneris desideria coercent, sicuti etiam palumbi dicti ex eo, quòd parcant lumbis; sicuti e contra Venerem sunt columbi, dicti quasi ex eo, quòd colant lumbos, in quibus Venus residet.

De Mullo barbato.

Vinum cui nullus infusus fuerit, impotentes viros, steriles feminas præstat; hinc vates. *Extinctus vino tantam vim infundit in illud, Ut vel matri obfit, magne Cupido, tue.*

Namque novos operâ veneri nauare maritos, Fœcundasque novas impedit esse deas.

De Silemno Fluvio.

Pausania in Achaicis de Silemno fluuijo narrat, quòd in eo viri, vel feminae lotæ amorum, & lasciuia obliuiscantur. Andreas Baccius libro 3. testatur, rigentes Albulas in Latio Venerem cohibere, & castimoniam inducere; idemque in Lotharingia plumbeas, & ex auro Faba-rienses efficere aquas. In Boetia similiter Cocici fons est, qui ut Chasseneus refert, ardorem Veneris extinguit.

Aqua Castitatis.

Describitur à Sennerto lib. 1. suæ Praxis quædam aquarum stillatitiarum miscela, æstrum compescens libidinis, & est huiusmodi. R. Aquæ menthae, chelidoniae, anethi, liliorum conual-
lium, nimpheæ an. vnc. i. m. cap. vnc. ij. vel iij.

De loco quodam Leucadia.

Sappho apud Ouidium sublimem locum inquit esse in Leucadia apud Nicopolin, è quo se in mare præcipitantes cupidinis illecebrarum amittebant memoriam, hi sunt versus.

Constitit, & dixit, quid nunc non ignibus
 aquis
 Vreris? Ambracia est terra petenda tibi.
 Phœbus ab excelsso quantum patet aspicit
 aquor,
 Aëteum populi, Leucadiumque vocant.
 Hinc se Deucalion Pirrha succensus amore
 Misit, & illeso corpore pressit aquas.
 Nec mara iussus amor fugit, letissima mensi
 Pectora; Deucalion igne leuatus erat.
 Hanc legem locus ille tenet, pete protinus
 altam.
 Leucada, nec saxo defiluisse time.
 Huius quoque loci Tullius 4. Tuscul. meminit.

CAPVT XXIII.

De Compositis quibusdam libidinem infrenan-
 tibus, & semen exiccantibus ex
 Auicenna.

ENTES, & aqua earum, &
 proprie decoctarum cum semine
 cannabis, & nenusari, & corian-
 drum, & semen portulacæ, & suc-
 cus canna humida, & aqua lactis,
 de quo extractum est butirum
 uehementis acetositatis, & farina glandium, &
 acetum, & semen cannabis, & semen lactuca
 sperma exiccat, & fortasse abscindit sperma,
 quando multum utitur, aliquis eo; eundem præ-
 stat effectum emplastratum cura subtiliatis, &
 herba iusquiami nigri, & iusquiami albi, & reli-

A qua que ponuntur super testiculos, & anum.
 Et iterum compositum infrigidantium semen la-
 ctuca, & semen iusquiami albi, & citroli, &
 semen endiuia, & psyllium non tritum, & co-
 riandrum siccum, & nenusar exiccatum teran-
 tur omnia nisi psyllium, & fiat ex eis suffus. id est
 id pu luis. Diacuminum spermatis valde est exic-
 catium ex eodem Auicenna, qui aliud hoc præ-
 scribit compositum.

Rx. Pinearum excortica tarum fuscarum.
 Bdelij ana drach. 10.
 Balanstiarum
 Rosarum ana drach. 5.
 Seminum rutæ drach. 7.
 Agni casti drach. 5.

B Terantur, & cribellentur. Vfus ab Auicenna
 non præscribitur. Poterit nihilominus ex huius-
 modi tragea capi singulo mane in vino albo me-
 ro drach. 1. pro vice. Item

Rx. Anethi drach. 3.
 Seminum lactucæ)
 Semin. Portulacæ) ana drach. 4.

bibantur cum aqua lentium. Item

Rx. Semen rutæ,
 Semen iusquiami albi.
 Castorij ana partes æquales.

sumatur drach. 1. pro vice in vino. Item

Rx. radic. canna sicca
 oeymi montani.
 Mirrhæ ana drach. ij.
 Euforbij drach. v.
 Agni casti, & sampuci ana drach. j.

C Simul omnia contrita misceantur, & sit eius do-
 sis drachma vna. Plura lege apud ipsum Auicen-
 nam. hæc enim sunt potissima.

TRACTATVS QVARTVS.

De Aphrodisiasticis, siue auxilijs naturalem potentiam ad Venerem excitantibus,
 & confortantibus.

VCVSQUE maleficia natu-
 ralia percurrimus, reliquum est
 modò, quoniam eiusdem sciētiae
 est contraria nosse, inuestigare,
 quæ libidinem fouent, semen
 adaugent ad Venerem, & ad
 generationis officium ritè præ-
 parant. Hæc autem exarata velim, non in
 Veneris duntaxat voluptatem, & naturæ pa-
 rum honestam mulcebram; sed in generatio-
 nis præsidium, in torpescientium hominum,

D quibus impunè licet, excitamentum, & filio-
 rum propagationem: Alioquin quid est opus
 currentes equos ferire calcaribus? Nimium,
 ehu nimium in libidines ruit præceptis imma-
 tura iuuentus, ruit virilitas, & senectus im-
 potens, nulloque seruato pudore, imò a-
 fotiæ solutis habenis, cuiusque conditionis vi-
 ri prostribula quærant, lupanaria colunt; hæc
 igitur solum accedant frigidiore coniuges,
 segnes, sterilesque duntaxat hos latices hau-
 riant.

CAPVT I.

*De ijs, quæ Venerem extrinsecus, ac dolose
ciunt auxilijs.*

EXTRINSECA libidinis irri-
tamenta belle satis, & appositè
his versibus exprimuntur.

*Otia, segnities, somnus, caro,
fœmina, vinum,*

*Prosperitas, ludus, carmi-
na, forma, Puer.*

Singula ex ordine expendenda sunt.

Otia.

ECquid? non ne communi omnium opi-
nione prauarum omnium rerum, ac vitio-
rum sunt otia fontes, & origines? Profectò ne-
gari non potest. Hinc veracissimus Hippocrä-
tes libro de decenti ornatu dicebat. *Otium, &
ignauia militiam quarunt, & ad eam distra-
buntur; vigilantia verò, & mens ad aliquid in-
tentata trahunt ad se quid eorum, quæ ad vitæ
honestatem pertinent; At in primis ex otio Ve-
neris illicium, seu tentigo exoritur, vnde vul-
gatus Ouidij versus.*

Otia sitollas, periere cupidinis arcus,

Despectaque iacent, & sine luce faces.

Fabulantur Poetæ, quod à matre Venere in-
crepatus Cupido, eo quia Palladem amorum
blandicijs haud pellexisset, excusauit se dicens,
nunquam Deam inuenisse desidiosam, atque
adeo telis amatoris vulnerare nequisse; vide
Lucianum in Dialogis. Quamobrem Laides illa
illustris Amasia à quadam muliere interrogata,
qua ratione posset filiam ab Amorum delicijs
vendicare intactam, responsum tulit. *Prohibe
illam vnquam esse desidiosam, sed semper aliqui-
bus occupari, iubeto* Prudenter quidem; nam vt
est præceptum Ouidij i. de remedio Amoris.

Desidiam puer ille sequi solet, odit agentes:

Da vacuæ menti, quo teneatur, opus.

Et quò rerum occupatio generosior est, eò Ve-
neris deliciae longius exulant; quod satis in Agrip-
pina probatum est: hæc enim licet, Tacito re-
ferente, pulcherrima, & mulierum lasciujs de-
dita satis foret, lasciuia studio tamen nihil ca-
piebatur ob Imperij cupiditatem: *Agrippina
æqui impatiens, dominandi auida, virilibus cu-
ris fœminarum vitia exuerat.* Sic Tacitus ille.
Canatur igitur cum vate.

*Quàm platanus riuus gaudet, quàm popu-
lus vnda,*

Et quàm limosa canna palustris humo.

Tam Venus otia amat.

A Quid plura? Affirmare ausim, otium esse de in-
trinseca Venereæ cupiditatis ratione; quando-
quidem in eius definitione formalem causam
agit. Assumptum probatur, quoniam à pruden-
tissimo Philosopho sic definitus Amor est: *Amor
est passio vacantis anime, & vt ab alio Otiosorum
studium;* vt enim omnium sapientissimus ex
ore diuino edixerat: *Indesiderijs est omnis otio-
sus.* Scelerum ille propositus Artifex Nero dum
Peno cuidam Basso præstabat fidem, asserenti in
aruo quodam ingens thesaurum abscondi, vt
refert Cornelius Tacitus, à flagitijs, & impurita-
tibus abstinebat penitus; haud enim eo temporis
marcescebat otio, sed in thesaurum totis viribus
inhiabat; At non ita citò vanum illud reperit
commentum, quod ad assuetas redijt iniquita-
tes, & nequitias.

Segnities.

DEsidia, atque animi corpor Venere accer-
sit; inde Ouidius:

Quæritur Agistius, quare sit factus adulter,

In promptu causa est: desidiosus erat.

Id compertum adeo est, vt maiori non egeat
probatione: sensus etenim nisi perenni occupen-
tur labore, illicet rationi sunt rebelles; nam fo-
mitem habent iniunctum, à cuius illecebris nisi
perpetuo distrahantur, succumbunt statim, & vt
mancia obtemperant. Natura profectò quæ
ad malum prona est, nisi aliquo studio infrene-
tur, in malitiam præcepit ruit; vt illud ideo
Ecclesiast. 33. sit omni veritate verius: *multam
malitiam docuit otiositas.*

Somnus.

Somnus etiam aridet libidini; hinc versus a-
pud Dionysium Catonem.

*Nam diuturna quies vitij alimenta mi-
nistrat:*

Huius rei ratio esse potest, quòd in somno, vt
est apud Hippocratem, sanguis intro magis re-
pit; quò illud etiam apud eundem pertinet: *la-
bor articulis; cibus, & somnus visceribus.* Quo-
obrem congregatus calor intima petens, reses
afficit, vasa spermatica dilatat, & consequen-
ter titillat, prurit, sensumque libidinis excitat.
Præterea in somno fit coctio exuberans, ex qua
postmodum venæ sanguine, spiritibus arteria-
seminales meatus humore prolifico adimplen-
tur; horum omnium autem copia Venereis cu-
piditatem accersunt. Vt meritò ex eo dicatur
somnus virtuti aduersari, vitijs blandiri: vt enim
Ouidius:

Per somnos fieri multa pudenda solent.

& Plato vij. de Iusto: *Labor, ac somnus disci-
plinis aduersi sunt:* Demum ideo somnus Ve-
nereæ voluptati fauet: quoniam calor percur-
rens

ens viscera; flatus excitat, qui vasa, & pudenda subeuntes Genium vellicant, Priapum arguant.

Caro.

Carnis nomine complectitur & caro ipsa, & omnis alius Euechymus, ac Polichymus; & quidem in primis testimonium est auct. D. Paulum de carne, inquit enim: Bonum est non manducare carnem: Quò factum est, ut concupiscentiam castigaturi, carnibus potissimum abstineant, & eadem consilio sacrosancta Ecclesia quatuor tempora instituerit, necnon quadagesimalia tempora, sacrosque dies cum ieiunijs ordinavit. Valerius Maximus historię libro 9. capite de luxuria sic scriptum reliquit: *Esus carnis, & potus vini, ventrisque saturitas seminarium sunt libidinis.* Quo sanè pertinet illud Cratis Thebani, qui quondam interrogatus, quæ nam essent concupiscentiæ, & vani amoris remedia, respondit λιμός, χρόνος, βροχός; quod latine sonat, fames, tempus, laqueus; ut significaret ieiunium potissimum libidini mederi. Descripsit hoc Cratis apophtegma lepide satis Hieronymus Angerianus in libro carminum hoc metro, quod quia acroamaticum ascribam libens.

*Te mitem ostendas, gemitus exprime,
tuosque.*

Flatus: his gaudet sapè cupido malis.

*Me mitem ostendo: gemitus ex pectore
promo;*

Sunt fletus fluvij lumina, spernor amans:

*Mitte potens aurum: sum pauper, pauper
ex auro*

*Frangitur; hac Regum munera diues
habet.*

*Tam magnam ieiuna fames delebit amorem
Nulla fames: tempus; tempore maior erit.*

*Si non ista iuvant, laqueo de colla; moraris
Quid miseri hac flammis sola medela
tuis.*

Nempe verissimum est illud:

Luxuriat raro non bene pasta caro. Vnde

specimen illud castitatis, & exemplum pœnitentiæ Hilarion petulantiam, & carnis proteritiam insurgentem ita increpabat; *Ego, aselle faciam, ut non calcitres, nec te bordeo alam, sed paleis: fame te conficiam, & siti, graui onerabo te pondere, ut cibum potius cogites, quam lasciuiam.* Ut inde meritò canat in suis hymnis orthodoxa ecclesia.

Carnis terat superbiam.

Cibi, potusque, parcitas.

Nam ut Euripides aiebat:

Vult crapulatum Cypris, haud famelicum;

Amara Cypris est esurientibus.

Porro primævis temporibus, dum simplici victu

vtebantur homines, haud sic libidinis vtebatur æstus, Veneris desideria languebant, rationis imperio obtemperabat concupiscentia. Hinc non immeritò priscam illam ætatem deplorans Boetius 2. de consol. Philosoph. exclamabat.

Felix nimium prior ætas,

Contenta fidelibus anis,

Nec inertipendita luxu,

Facilique sera solebat

Ieiunia soluere glande.

Quò etiam pertinet illud Horatii 1. carminum?

*Me pascunt olivæ, me cicborea, leuesque
maluæ:*

Frui paratis, & valido mihi Latœ dones.

At nostra hac molli, & illecebrosa ætate, in qua non nisi visceribus saginandis, & corpori saburrando opera datur; gulæ irritamentis omnibus, salsamentis, placentis, crustulis, libis, intinctibus, & sybariticis vsque mensis indulgetur, pro quibus non latè patentes campi, non horti, non vineæ, non vnum mare, non vnum cœlum sufficiunt; sed noui peragrantur orbes, noua tranantur maria, & vel in intima itum est viscera terræ, ut ille ait, ad exquirendum in hominum necem boletos, tubera, fungos. Quid plura? vel rigores montium, auctore Seneca, in voluptatem trahuntur; siquidem ut pretiosis vinis iucunditas addatur, niuib, & gelu refrigerare consuevere.

Faciunt itaque ad Venerem cupedia, embamata, victus dapifiles, mensæ fertiles, & venter omnino satur. Ideo Diuus Iacobus in epistolis. *Epulati estis, & in luxurijs enutristis corda vestra.* Quapropter in statu ipso innocentie in quo nullus vnquam stimulas libidinis ardor, carnis esus minimè futurus fuisset in vsu, quod facile colligitur ex illis Genesis verbis. *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & vniuersa ligna, quæ habent in semet ipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam, & cunctis animantibus terre.* Quo in re videndus est Porphirius libro de abstinentia ab esu carnis, vbi pluribus eius vsu interdicit. Et Salomon in Prouerbijs vbi legitur: *Noli esse in conuiujs potatorum, nec in comessionibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt;* quod ex Pythagoræ præcepto ab Ouidio etiam 15. metamorph. improbat 15. versibus.

*Heu quantum scelus est in viscere viscera
condi,*

*Congestoque avidum pinguescere corpore
corpus,*

*Alteriusque animantem animantis viuere
letbo.*

Famina.

Mulier dicebat Helinandus dicitur à molliendo, ut & malleus, quia sicut faber per

per malleum mollit ferrum; sic Diabolus per mulierem mollit; & mallet vniuersam terram. Ferunt, ideo sibi oculos Democrytum extulisse, ut mulierum illecebras vanitates nunquam aspiceret amplius. Enimvero muliebris aspectus fascinantes, ac penè veneficos emittit spiritus, qui petentes animam cor ipsum necant, inflammant, exurunt; Ideo in Georgic. 3. Virgilius.

*Carpit enim viros paulatim, vritque videndo
Fœmina.*

Quò circa Apostolus mulierem comptam respici vetabat, ex eo nimirum quòd, ut Propertius elegia 3. testatur.

*Qui videt, is peccat, qui non te viderit, ergo
Non cupiet, sati crimina lumen habet.*

Astruit hanc veritatem Sapiens eccles. 4. vbi habet: *A vestimento procedit tinea, & a muliere iniquitas viri*; Cui subscribens Diuus Gregorius dicebat; *Qui corpus suum continentiae dedicant, habitare cum fœminis non presumant.*

Sanctorum virorum sexcenta exempla rem comprobant, quorum vno, & altero contenti erimus ex 4. Marci Marulli Spalatensis; Primum erit Pionis Abatis, Antonij Abatis discipuli, *Qui intantum fœminas aspicere timuit, ut nec sororem viduam, valetudineque affectam videre voluerit. Cum enim ab ea accersiretur dicente, si ipsum vidisset, tam sibi ignatum fore, ut inde sanitatem se recuperaturam speraret, ire omnino recusabat. Mox tandem, Abate iubente, profectus est, & sororis cubiculum oculis clausis atterius ducatu ingressus, se quidem illi videndum praeuit, sed illam ipse minimè vidit, nec ab ea cognitus abiit; cumque rursus ut veniret, inuitaretur: & fuit tecum, inquit, & vidisti me.*

Secundum exemplum erit Vrsini Nursie presbyteri, qui uxorem habuisse dicitur, sed cum presbyteratum accepisset, ita ab ea alienus fuit, ut nulla necessitate ipsam ad se propius accedere passus sit. audiamus Marullum. *Post annos quadraginta in tali continentia transactos, dum ille animam agere, & tandem cessante nouissimi singultus anhelitu decessisse putaretur, ipsa admota ad nares aure, an adhuc spiraret, explorare coepit. Mira res! persentit mulieris tactum, qui se ipsum iam non sentiebat, tam quicquid vitalitatis in mortuo penè corpore residuum erat, totum ad os colligit, prorupitque in vocem dicens: Recede mulier, non dum penitus extinctus es ignis, tolle paleam. Hec Marullus.*

Corollidis loco percipe, lector, quæ de Diuo Augustino, atq; Arsenio Abbate scripta leguntur. Ille enim interrogatus cur simul cum sorore habitare detrectasset, respondit, *quoniam quæ cum mea sorore sunt, non sunt meæ sorores.* Hic verò cum nobilem Romanam matronam ante suum hospitium ex improviso vidisset (fama quippè sanctitatis eius Roma Alexandriam deuota mulier concesserat) se se statim auertit,

autocauit, abduxit, gestu pariter, ac verbis mulieris redarguens audaciam; Cumque supplex ut Spalatensis ait, illi diceret, rogaretq; ne indignaretur aduentum, cum pia mente accessisset, daretq; veniam si læsus, & affectus ab accessu fuisset, Deumque suum pro se deprecaretur. Respondit Arsenius. *Deum precabor, & fac instantè, ne unquam meminerim tui.* Vnde adeo visa femina vel memoria casta menti inditari potest.

Vinum.

Quantam efficaciam ad libidinem inflammandam obtineat vinum, superuacaneum esset pluribus commonstrare; quandoquidem id vel mysticis poetarum fabellis indicatum est, qui Venerem Baccho nuptui traditam fuisse significarunt; inde Horatius.

Sine Cerere, & Baccho friget Venus & alii quidam.

Et Venus in vino, ignis in igne furit.

Ut proinde meritò Veneris lac vinum diceretur apud Athenæum libro 10. vbi hæc habentur.

Suaue potu vinum est, nempe Veneris lac, quod multum haurientes

Nonnulli flagitiosa, & illicita Veneris cupiditate inflammantur.

Propter eadem causam Horatius idem carminum ode 18. vini crateram sodalè Veneris appellat.

Larga nec desunt Veneris Sodales

Vina crateræ

Huc facit, quod Cælius Rhodiginus lib. 29. cap. 16. narrat, quòd scilicet post Bacchi templum Veneris erant edes apud Gentiles, hoc forte mysterio, quòd post Bacchum colitur Venus. Aliud ex mea obseruatione reuelabo mysterium, & est, quod omniscius ille Aristoteles in problematibus vbi 3. libro de vino, & ebrietate egit, in 4. statim de re Veneris disputat, quasi ex ordine prius de causa, mox de effectu fuerit tractandum.

Sapientissimus Plato in symposio non illepidum narrat figmentum; inquit enim, quòd cum Veneris natalitia aliquando Deorum cetus celebraret in cælo, Porus consilij, & abundantiæ Deus, nectare paulo copiosius hausto, ebrius effusus sit, nec non Peniam, paupertatis Deam in Iouis horto compressit, ex quo congressu natus est Cupido. Quid sibi amabo hoc vult, nisi quòd ex vini haustu libido accenditur, fitque furens in vino Venus? Ut enim Diuus Hieronymus in quadam edidit epistola: *Venter mero astuans citò succenditur in libidinem.* Ideo Salomon in prouerbij *Luxuriosa res vinum.* Cuius rei ea ratio est, quòd vinum vehementer calefacit, spiritusque inflamat, ex quo libido, & genialis concupiscentia postmodum consequitur. Ut iccirco Plato, & Prisci Romanorum iure prohibere mulieres, atque adolescentes potare vinum mulieres namque magis proteruas, loquaces, lasciu-

calicias reddit Bacchus; adolescentes autem, ut A natura calidi fumos in sedam iram, ac turpem libidinem parit. Hinc i. de tuenda valetudine Galeus. *Quare neque iam adultis vinum nisi modice sumptum existimandum est, utile esse, quod videlicet & ad iram & ad libidinem præcipites facit.* Aegyptiorum sacerdotes ab omni vini usu deterrebantur, & iisdem lex erat, referente Alexandro ab Alexandro, ut certa vini subtaxata mensura, Regi quotidianis ferculis daretur, ultra quam excedere non licebat, ne sui imposit per occasionem & licentiam turpitudini, & sordibus vacaret. Et ut etiam sacra pagina referunt, Nazarei, qui, Carolo Sigonio testante lib. 5. de Republ. Hebræorum viri erant quibus Deo consecrauerant voto, non solum a vino, sed etiam vinaceis cunctis protinus abstinebant; Sanè de his ita legitur Numer. 6. *Vir siue mulier cum fecerint votum, ut sanctificentur, & se voluerint Deo consecrare, a vino, & omni quod inebriare potest abstinebunt: Acetum ex vino, & a qualibet alia potione, & quicquid de uua exprimitur non bibebunt. Vvas recentes, siccasque non comedent cunctis diebus, quibus ex voto Domini conseruantur. Quicquid ex vinea esse potest ab uua passum usque ad acinum non comedent.* Id autem sancitum ex eo promulgatum fuit; quoniam quicumque Deo inferuituri sunt ab omni prorsus philidæ inquinamento alieni esse debent: domum enim Domini decet sanctitudo; Atqui vino indulgentes consequenter fauent & Genio, atque arrident libidinis blandicijs. Antiphanes in Eolo futurum fuisse testatur, ut Achareus nunquam committeret incestum, nisi vinum bibisset, hæc sunt carmina ab Athenore lata decimo Dipnosophistarum.

*Amore captus vnus simul sata
Machareus fuit ferens calamitatem interim
Se continens; sed consecutus postea
Vinum ducem, quod fert viris audaciam
Solum, prioresque adiuuat sententias;
In nocte surgens cepit optatum diu.
Merito igitur sacrosancta intonat Ecclesia, nos
quadragenario illo tempore commonitura.*

*Vt amur ergo parcus
Verbis, cibis & potibus,
Somno, iocis, & arctius
Perstemus in custodia.*

Verum Ouidius 2. de remedio Amoris affirmat vinum Venerem cupiditatem accendere quidem, si modicè bibatur; extinguere verò si ad ebrietatem usque potetur, hæc sunt eius carmina.

*Vina parant animos Veneri nisi plurima
sumas,*

*Et stupeant multo corda sepulta mero.
Nutritur vento, vento restinguitur ignis,
Lenis alit flammam, grandior aura necat.
Aut nulla ebrietas, aut tanta sit, ut tibi curas
Eripiat, si qua est inter utrumque, nocet.*

Id sanè conuenit cum illo, quod supra posuimus, nimirum ebrios ad Venerem esse impotentes, militantque hic eadem prorsus rationes. At huiusmodi Quidij remedium ridiculum penè est; Quid enim? An debent homines quoties Veneris tentigine capiuntur, vinum usque ad ebrietatem ingurgitare? utique ebrietati quotidie vacandum est: naturis quibusdam salacibus erit singulis horis offerendum merum: semper fecundi calices præ manibus habendi erunt. Nec dicat Ouidius tentandum id auxiliij esse in extremis cupiditatibus, quas nequierint cetera remedia temperare. Nam auxilium tale tandiu mulcebit malum, cupidinemque placabit quandiu viscera mero sepulta fuerint, & concupiscibilis potentia vino præstricta iacebit; Cæterum resurget malus genius, & fortè quàm prius intensior ob caliditatem ascititiam, quàm sanguis, & spiritus ex affluente mero adipiscuntur. Sic igitur procul à iuuentute feruida vinum, cum quo illecebrosus bibitur Cupido, quod lusit belle in epigram. Io. Pierius Valerianus his metris:

*Dum ferta texo, nactus
Inter rosas Amorem:
Hunc pinnulis prebensum
Mersi in falerna, moxque
Omnem ebibi liquentem.
Qui nunc meos per artus
Pennis titillat vdis.*

Prosperitas.

Hæc etiam animum ire & deducit, deriatque tramite; & Genium aduocat, & admittit vnde Ouidius.

Luxuriant animi rebus plerumque secundis. Ideoque Diuus Bernardus in epistola aiebat: *Fugite de medio Babylonis; periclitatur enim castitas in delicijs.* Porro animi angustia, & cure superfluas cogitationes pellunt ab animo, reuocantque in semitas honestatis. Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina. Psalmographus aiebat, & sapientissimus eius Salomon in prouerbijs. *Prosperitas stultorum eos perdet.* Quis etenim laboribus, & ærumnis conflictatus luxuriat animo, Venerisque blandicijs obtemperet? Nil magis à voluptatibus animum deterret, quàm cordis angustia, & animi pressura. Ideo apud Oseam 2. diuinitas dictum est: *Sepiui aures tuas spinis, ut semitas tuas non inuenires, & post amatores tuos non curreres;* nam ut confirmat Diuus Augustinus, *Secundæ res sapientum animos fatigant, plus obfuerunt Salomoni, quàm profuerit ipsi sapientiæ.* Rem graphicè confirmat historia à Diuo Hieronymo ad Rusticum Monachum descripta, quæ sic apud Marcum Marullum registratur. *Græcus adolescens erat in cænobio, qui nulla continentia, nulla operis magnitudine flammam poterat carnis extinguere.* Hunc periclitantem Pater monaste-

rij hac arte seruauit. Imperat cuidam viro gra-
ui, ut iurgij atque conuicijs insectaretur homi-
nem, qui post irrogatam iniuriam primus venit
ad querimoniam. Vocati testes pro ea loqueban-
tur, qui contumeliam fecerat. Plene ille cepit
contra mendacium, nullus alius credere veritati;
solus pater defensionem suam callide studuit oppo-
nere, ne abundantiori tristitia absorberetur fra-
ter: quid multa? Ita annus ductus, quo expleto in-
terrogatus adolescens super cogitationibus pristi-
nis, an adhuc aliquid molestiae sustineret? Pater,
inquit, vivere mihi non licet, & fornicari li-
bet. Noui & ipse qui ob magnum aliquod rei
nummariae dispendium, cum antea essent sala-
cissimi, nullum deinceps Veneris experirentur
igniculum. Sic ergo Volupia protinus arce-
tur à sollicitudine. Corporis pari modo agri-
tudines libidinis pruriginem extinguunt; id nimi-
rum probare superuacaneum existimo, quan-
do corporis ad languorem, languet & Venus;
at nihilominus celebri ex Marullo historia ita
suasum volo. Quantum verò (inquit ille lib. 5.
de patientia agrotationis) ad seruandum san-
ctae castitatis propositum conferre soleat ipse cor-
poris languor, atque infirmitas, Petrus Aposto-
lus documento est, qui Tito discipulo interro-
ganti, cur Petronillum filiam suam diutius agro-
tare pateretur, cum alijs male affectis repente sa-
nitatem induceret? Ita illi expedire, respondit.
At ne dissimulare impossibilitatem videretur, ius-
sit eam surgere, & ipsis discumbentibus ministra-
re; exurrexit sane, & ut perfuncta est officio; rur-
sus patris iussu ad lectulum pariter, ac morbum
rediit. Aegrotando igitur didicit virginitatis
amare puritatem, ita ut postea sanata mori praepo-
raret, quam Placeo Pratori nubere. Haecenus ille.

Ludus.

Pro ludo iocos intellige, nimiamque animi
lætitiā; repugnat enim Veneri tristitia;
vnde Ouidius.

Non solet in maestos illa venire thoros.
Vt plurimum petit conuiuia, choreasque: repit
inter risus, miscetur iocis, & cantilenis, fugit
lachrymas, horret funera, declinat gemitus, an-
gustias, & suspiria Venus, Philomidis ideo dicta.

Carmina.

Carmina erotica, & cantus lasciuui sunt Ve-
neris alta poppysmata, pariterque molli-
ciem excitant; id Naso nequaquam preterijt in
suis de remedio Amoris, vbi postquam dixerat.

*Eneruant animos cythara, cantusque, ly-
raque.* subiungit paulo infra.

*Eloquar inuitus, teneros ne tange poetas,
Summoueo dotes impius ipse meas.*

*Callimachum fugito, non est inimicus amori,
Et cum Callimacho tu quoque Coe noces.*

*Me certò Sappho meliorem fecit amica,
Nec rigidos mores Teia musa dedit.*
*Carmina quis potuit tutò legisse Tibulli?
Vel tua, cuius opus Cynthia sola fuit?*
Quis potuit lecto durus discedere Gallo?

Et mea nescio quid carmina tale sonant.
Vt congruè inde legatur apud Isaiam: Cytha-
ra, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum
conuiujs vestris, & opus Dei non respicitis. Ne
pretereundum interim, & erit scitu maximè di-
gnum, quòd vaser ille tenebrarum spiritus, qui
primos nostros parentes in Paradiso decepit, vti
facilius Eue irretiret animum, verba illa: Nequa-
quam morte moriemini. Scit enim Deus, quòd
in quocunque die comederitis ex eo, aperientur
oculi vestri, & eritis sicut Dij scientes bonum, &
malum, adeò dulci concinnauit metro, & har-
monia, vt continuò delinita mulier fidem hosti
praestiterit, incantata paruerit; vt enim Rabio-
natas ait: Horum autem carminum cantilena
dum mulieri afficiebat aures, inficiebat animum,
nam vt placet Diuo Ambrosio, Abulensi, Theo-
philato, & alijs carmina erant exametra, vti e-
verbis ipsis Moyſis Hebraicis colligunt; vt ideo
apud Iuvenalem 6. satyra dicatur iure,

*Quod enim non excitat inguen
vox blanda, & nequam?*

Philippus Macedo noluit, Alexandrum filium
cantu exerceri, & musica; aiebat enim hæc
strenuum militem dedecere tamquam ea, que
mollem animum praestent; nam vt dicebat Hel-
landus, difficile est inuenire aliquem leni voce,
& graui vita.

Verum enimuerò licet carmina fescennina,
cantusque molles, atque lasciuia pleni arideant
Veneri; non tamen ob id Musarum studium
prorsus dimittendum cense: e quis debet; quin
potius efficacissimum contra Aphrodisiam cupi-
ditatem putandum est remedium, quotiescunq;
honestatis limina non transcendat. Quod Laer-
tius docuit, cum asseruit, Musas haud potuisse
Veneris retibus, & illecebris pellici, seu impli-
cari; verba illius hæc sunt.

*Ad Musas Venus hæc: dabo Amori vela
puella*

In vos, vel Venerem precipio colite.

Ad Venerem Musa: Marti licet ista mineri.

Ad nos non didicit iste volare puer.

Exitit eiusdem opinionis Theocritus, quidem
Musis in eclog. loquens hæc habet.

quos latè respiciunt hæ,

Ledere non possunt mox dira pocula Circæ.
Et alibi.

*Nulla magis flammæ medicina repellit
Amoris,*

*Non quæ potatur, quæue vnguntur vulnera
sed vis*

*Pieridum, leuis hæc, & dulcis quippe medela
Munere concessa est Superum mortalibus*

agris.

agris.

Vide Lucianum in Dialogis.

Forma.

DEcor, & species vultus vel in se ipso, vel in alieno obiecto Veneri fauet, cuiusque concipit facile flammam. Si etenim sit in proprio corpore, ab alijs expetita, atq; iugiter sollicitata libidini cedit; Ideo Lyricus vates in Epistol. heroid.

Lis est cum ferma magna pudicitia.

Quod idem Iuuenalis vt solet lepidissime exprefit Satyra 10. ijs versibus.

*Formam optat modico pueris, maiore puellis
Murmure, cum Veneris fanum videt anxia mater;*

*Sed vetat optari faciem, Lucretia qualem
Ipsa habuit: cuperet Rutile Virginia gibbum
Accipere, atque suam Rutile dare, filius autem*

Corporis egregij miseros, trepidosque parentes

*Semper habet. Rara est adeo concordia forma,
Atque pudicitia.*

Quam preclare Satyricus? Nempe verissima.

hinc hec. At si in externo corpore forma, & species resideat, simili modo vulnerat, & ad Veneris pellicit amorem. Vnde Ecclesiasticus cap. 9.

Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decor illius, & paulo infra: auerte faciem tuam a muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam: Propter speciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.

Hec, & similia multa legi possunt eodem loco apud sapientissimum omnium. Sanè tanta est energia forme, vt furentes, ne dum viriles animos molliat, vincat, ac deuinciat etiam, vt inter alios fortissimo contigit Menelao, qui vel

Galeno referente libro de placitis Hippocratis, & Platonis, cum Helenam occidere decreuisset, ea inque districto gladio innasisset, proprijs accedens, ac mammas illius candidissimas conspicatus, attonitusque ob pulchritudinem eius, propter sui infirmitatem, imbecillitatemque animi,

non solum gladium abiiecit, sed mulierem etiam est osculatus, eique se ipsum mancipium obtulit.

Ceterum sub hoc nomine forme intelligatur etiam, & comprehendatur mundus muliebris, atque ornamenta, à quibus maxime libidinis excitatur sensus, & cupidinis acuitur stimulus: siquidem ornatus vt plurimum petulantem,

præstat mulierem, vagam, & platearum amicam, quod quam sit veritati proximum, vel ex ipso Aristotele probari potest, hic namque 6. de historia animalium capite 18. asserit, equarum libidinem infrenari, si ijs iuba tondeatur, verba Aristotelis hæc sunt: *Equorum libido extinguitur magis iuba tonsa, & frons tristior redditur.* Præ-

A terea vt aiebat Ouidius.

Auferimur cultu.

Inculca siquidem mulier quamuis formosa, minus oculos trahit; minus pellicit; vnde est quod multæ absque simili ornatu simplici, ac domestico indumento circumuestitæ nequaquam placent, duplident potius, & diuersæ nimis intus, quam foris apparent. Quo circa lepidissimus Terrentius in Eunuchio dicebat, adolescentes meretricum amorem ablegaturos esse, si considerent non elegantiam, ac decorem, quos præferunt, dum foris sunt, inceduntque per vias; sed turpitudinem, atque luridam fœditatem, quam domi secum habent: verba Terrentij sunt;

*Id verò est, quod ego mihi puto palmarium
Me repperisse, quomodo adolescentulus
Meretricum ingenia, & mores posset noscere,
Maturè vt cum cognorit, perpetuò oderit,
Quæ dum foris sunt, nihil videtur mundius,
Nec magis compositum quicquam, nec magis elegans;*

*Quæ cum amatore suo cum cenant, liguriunt;
Harum videre ingluuiem, sordes, inopiem
Quàm in honesta s' la sint domi, atque auidæ cibi,*

Quo pacto ex iure externo panem atrum vorent;

Nosse omnia hæc salus est adolescentulis.

Denique in hunc finem crediderim, claustralibus Religiosis institutas esse vestes viles, hispidas, incultas, & vndique laceras, vt nimirum vel ab ipso indumento peruicaces, ac rebelles carnis, sensuumque motus mortificentur. Odores pro corollide adiungam, nam effæminati, & molles vt plurimum his delectantur, atque Veneri nescio quid energie latenter suavis halitus immittit; quamobrem Clemens Alexandrinus 2. Pedagogi cap. 7. basilicè dicebat. *Sicut boues anulis, & funibus, ita etiam intemperantes suffitibus, & unguentis, & suaueolentibus coronarum odoribus trahi: & quemadmodum canes qui naribus sunt sagacibus, feras ex odore venantus; non secus petulantes ex nimis curiosa unguentorum fragrantia a moderatis inuestigari.*

D

Puer.

Postremum hoc Veneris incitamentum cum nefarium sit, silentio potius præteriri debet. Illud solum ex Helinando dictum velim, quod quantum periculi sexus affert in muliere, tantum ætas in puero. Vt ideo à sanctis patribus prohibeatur familiaritas cum fœmina, puero, & heretico.

CAPVT II.

*De simplicibus quibusdam libidinem acuentibus,
& Genitalia suscitantibus.*

XORDIAR à plantis, & herbis, quoniam vt Galenus ait 6. de medicamentorum facultate cap. 1. *Optimum mihi visum est de plantis ante omnia differere, tum quòd numerosissimum illarum est genus, tum quòd virium robore præcellentissimum.*

Bulbi.

Vlbi omnes Venerem excitant ex communi veterum opinione, & in primis Dioscoridis libro 2. capite 161. Ideo Martialis vt solet venustissime.

Cum sis anus coniux, cum sint tibi mortua membra,

Quid bulbis aliud, quàm satur esse potes?

Ouidius etiam 2. de remedio Amoris idem testatur ijs verbis:

Daunius an Lybycis bulbustibi missus ab oris,

An veniat Megaris, noxius omnis erit.

Id autem eorum exuberanti caliditati, qua vel flatus gignunt, vel genitos excitant, acceptum referre debes; quare Galenus 2. de aliment. facult. capite 66. dicebat, bulbos flatus, ac tormina interdum inferre; & subiungit. *Quidam autem ex ipsorum esu liberaliore semen sibi inuictum, seque ad Venerem alacriores redditos, manifestè senserunt.* Bulborum species plurimæ sunt, quas non est hic opus, & otium recensere.

Struthium.

ID germen sic appellatum putat Fuchsius de historia plantarum, quòd Venerem stimulet; Græci enim passerem *σπουθον*, vocant, & ab eius auis salacitate lasciuos, & in Venerem procliuiiores homines *σπουθους*, quasi passerem vocant. Porro strutheum, vt est apud Festum, nuncupant obscenam virilem partem, qua imitatione Martialis, & Catullus passerem pro virili membro vsurpasse videntur; hic enim 6. epigram. præcipuè eò alludens dixerat.

Lesbia, nequitys passeris orba sui.

Satirion. Testiculi.

Satyrium inquit Galenus 8. simplic. medic. *aut tryphillum humidum, & calidum temperatura est, quamobrem gustu quoque apparet dul-*

Ace, attamen excrementitiam, & flatuosam humiditatem possidet, quo circa ad Venerem incitat.

Testiculus, qui Græcè cynosorchis, & officinis vulgato nomine satyrion etiam nuncupatur, & pro illo vsurpatur malè tamen, & inutiliter, vt Matthiolus obseruat 3. Dioscoridis, in Veneris incitamenta maximam vim obtinet; quare vt libro 3. capite 121. testatur Dioscorides Thesalæ mulieres eum in lacte caprino, ad stimulandos coitus ebibunt. An fortè ex eo, quòd signaturam habet? annuunt Paracelsi, dum claram cum testibus conformitatem, & similitudinem satyriones præferre obseruant. Verum alias rationes à priori tute ipse lector explicare. Meminit eiusdem Aetius, quem loco proprio perlege. Illud corollidis loco addendum ex Paracello ipso, in cynosorchidum genere ex duobus testiculis flaccidum, & rugosum semper abijciendum esse, eo quia contraria virtute, quàm ille saturninam vocat, Venerem infringat, & extinguat potius. Sed id magis appositè declarauit Galenus 8. simplic. medicamentorum vbi sic legitur. *Ceterum maior radix multam videtur habere humiditatem excrementitiam, & flatuosam: qua propter epota Venerem excitat; Altera verò minor videlicet contra admodum elaborata est, ita vt eius temperamentum ad calidius, & siccius vergat, unde hæc radix non modo non stimulat ad coitum; sed etiam plane contra cohibet, ac reprimat.*

C Ex his ergo percrebescat, quòd si ex esu testiculorum multi nullum retulere in Veneris luctu auxilium, id accidit, quia vtrumque testiculum adhibuerunt; vnde factum est vt alter alterius vim retardauerit.

Aeruca.

IGnitam Venerem, & lentos aeruca Hymenaeos Excitat.

Vt carmini blanditur opinio. Hinc Dioscorides libro 2. capite 132. scribebat: *Cruda aeruca Venerem largiore cibo concitat, semen eodem effectu prodest; & Galenus secundo de aliment. facult. inquit, semen autem generare creditur, & coeundi appetitum excitare, quod nec præterijt Ouid. 2. illo de remedio Amoris vbi sic.*

D Nec minus erucas aptum est vitare salacia. Id ex eo contingit, quòd vel testante Galeno hoc olus manifestissime pudenda calfacit. An et hoc mulieribus grata? salacia salaces delectant.

Bangué, & Betel.

Plantæ folijs, ac seminibus, quam Lusitani Banguen appellant, Indi ad Veneris titillamentum augenda vtuntur; An quia lætitiā animi parit? nam Venus mœrorem odit. Idem præstat Betel, notum apud eosdem germen.

Vrtica. Secacul.

Semen Vrticæ potum ex passio Venerem stimulat ex Dioscoride libro 4. cap. 79. Eryngium verò potentiore virtute, ac robore pollet, ex falsa opinione multorum; At Mathiolo errorem detegente capite de eryngio, non hoc, sed quæ dicitur secaculab Arabibus, his viribus insignita est, siquidem genitalia refouet, renocat.

Cappares. Acorus. Cicer.

Conditi Cappares, ut e Liguria ad nos afferunt, Venereis blanditijs apprimè fauent. An verò propria virtute, an salis, quo coniungitur viribus, lector, inquire.

Acorus quoque Herba dicitur ἀφροδισιακός, ex eo quod Venereas excitar, augetque illecebras.

Caterum Græco nomine cicer dicitur ἐρεβινθος, quæ vox sonat etiam testiculum, ut ostendetur vis, quam obtinet erga obscenam partem. Unde apud Græcos vocabatur Bacchus Cicerus, idest testicularis, ἐρεβινθίου Διόνυσος, ut illuderetur mori, quo utebantur in Dionysiacis, in quibus membri virilis imitamina capitibus, ac femoribus inferebant, atque ita saltabant in honorem Dei, ut supra retulimus.

Nasturtium. Porrum. Cape. Scilla.

Venerem stimulant, inquit Dioscorides lib. 2. Idem testatur de cæpe, de costo, de Croco, de semine lini, de rapo, de sisere, & alijs similibus capitibus proprijs. Sed peculiari quadam energia scilla libidinem æstuantem facit, ideoque in Lycophronis carminibus schœnida Venus appellatur à Scilla, quam schoenon Græci dicunt, unde etiam schoenicolæ meretrices dicuntur. Vide Rhodig. libro 14. capite 7.

Cynara. Sellari. ac Tubera.

Cynara, & apium quod vocant, vulgo sellarum, cuius maxima Romæ, & vbiq; Italia copia est, Veneris cupidinem excitant, augent. Item tubera vulgo tartufi omnium, maximè pipere commista libidinem adaugent, ut nomen Veneris athlete.

Dracunculus. Hedera.

Huius radix teste Dioscoride libro 2. capite 157. cum vino pota Venereum excitat pruritus.

Hedera verò κισσός ab infinito κίσσαν dicitur, quod est in Venerem trahi; nam teste Plutarcho in quæstionibus, hederæ spiritus est, quæ mentes in furorem concitat, & loco mouet, &

A ebrietatem absque vino inducit. Vide Fufium de historia stirpium capite 1. Sunt alia plurima, tum apud Dioscoridem, cum etiam apud Mathiolum, apud quem plenius legenda sunt; nobis relata sint satis.

Aqua Aphrodisia.

Postremo Balnea quedam tamquam auctarium ex Andrea Baccio 3. de Balneis ascribenda. Tritolæ, atque Iuncariæ apud Puteolos aquas impotentes iuuare, ac sterilitatem abigere, eiusdemque energiæ Vitubij aquas reperiri, Hydrographi tradunt.

De aqua Iuncariæ Alcadinus in suis carmini accinit.

Efficiunt Veneris renes ad prælia fortes.

Nec sileantur Aquæ in Bœotia lacus dicti Furiæ, quo si quis biberit ardore libidinis exardescit. Vide Bartholomeum Casseneum 12. parte Catalogi.

De Sale, Salsugine, & Salitis.

Sal parergon examinetur, cuius proculdubio facultas Veneri eatenus quoque aridet quatenus illa e salsa maris spuma ortum duxit, unde Horatius Flaccus libro 3. ode 26.

Leuum marina, qui Veneris latus

Custodit. & Musæus in Leandro.

An nescis Venus orta maris de semine quod sit;

Hinc illi Saligenæ nomen, & fanum eidem Aruspices ad maris portum in salacitatis studium decreuerunt. Rem ipsam confirmant marini apud Ethnicos Dij, qui omnium petulantissimi censebantur. Hinc apud sacerdotes Memphiticos consuetudo inualuerat, ut à sale, salitisque semper, & vbiq; tanquam à libidinum fomite, & genialis pruritus irritamento abstinerent: sciebant enim vim seminalem inde acui, & expergeri. Ideo Plutarchus 5. sympos quæst. 10. ad generandum, inquit, haud parum facere sales, creditur; namque Egyptiorum sacerdotes castissimi cum sint, sale in uniuersum abstinent, adeo ut pane quoque in sulso vescantur. Id omne non vnum roborat experimentum, & primò quidem pecudum genus, vel Aristotele docente, ad coitum pronius, insuperque fecundius salis usu efficitur; idemque canibus accidere, comperitum est. Secundò mures, si salem lambant, paucis diebus fecundissima prole domos, & naues replent. Tertio salitæ, ac nitrosæ aquæ non parum fecunditati prodesse creduntur; quamo- brem Egyptiæ mulieres summè prolificæ ex Nili salsuginosa aqua redduntur. Ita sanè aquæ Apopenfes, quæ saligna virtute imbuuntur nō paucas mulieres à sterosi vendicarunt. Ita quoque Narniæ, vbi fons nitrosæ aquæ recens scaturiuit,

aut

aut saltem absconditus refluxit, multis sterilitatem ademit, vt Paulus Mancinus eius ciuitatis versatissimus medicus obseruauit sepius, & plurima de huiusmodi latice ad me doctissime exarauit. Quartò demum pisces in salo, frigido licet, vberriam, immo innumeram edunt prolem, salis beneficio, à quo penè in Venerem absque in remissione ruunt. Quintò qui falsis humoribus diffuunt, sunt in Venerem putres; vnde fortassis libidinosi appellari consueuerunt salaces.

Sed obijciat aliquis ex Plutarcho quinto naturalium questionum, salem seminibus, ac plantis inutilem immo potius infensum esse, quod vel ex eo probari posse videtur, quòd vbi ob scelera commissa regni alicuius, agros, ac terram deuastare consilium est, solum sale inspergitur; ita sanè Abimelech Rex, vt nono habetur Iudicum Sychimorum urbem expugnatam sale conspergit. Quid multa? etiam Salernitana schola de sale dicebat.

Vrunt res falsa visum, semenque minorant.

Atque his non obstantibus primæ opinioni adhaerendum censeo, salem scilicet Veneri, & fecunditati præstò esse, eo quia alimentum ad vasa deferri largius facit id; tamen de salis moderatò vsu intelligendum erit; vt enim doctissimus Vallesius de sacra Philosophia cap. 34. testatur, immodico salis vsu sterilitatem, quia fortè consumit, & absomit humidum illud, moderato verò fecunditatem inferri ob allatam superius rationem. Ad illud de seminibus afferam ex Georgicis contrariam instantiam, Virgilius enim, vt femina vberriam referant sobolem, nitro, cuius cum sale vis quasi eadè, perfundi iubet ijs verbis.

Semina vidi equidem multos medicare ferentes,

Et nitro prius, & nigra perfundere amurca.
Ad illud ex libro Iudicum opponam illud ex quarto Regum cap. 2. vbi legimus, Hiericontis aquas steriles ab Heliseo, immisso sale, fecundas redditas esse.

Omnia ergo salita, & falsamenta vt pisces et garum, & omnes salnacidæ aquæ obscenis partibus blandiuntur, auxiliantur; quin etiam, & pisces in salo degentes, præsertim qui proximè describuntur.

Conchæ, Ostreacæ, Murenæ.

Sed Venus orta salo nunquid in eo suæ libidinis fomites non inueniet? Inueniet vtique; & quidem maiores quicunque pisces vel quia flatus concitent multos, vel quod falsos cumulent succos tentiginem proritant. In primis verò ostrea, & conchæ rei faciunt Aphrodisiæ, ob dapfile, simulque flatuosum quod præstant alimentum. Et hinc fortè Mythographi Venerem concha vectari sinxerunt, & Martialis epigram.

13. 82.

Ebria Baiano veni modo concha Lucrino

Nobile nunc sitio luxuriosa garum.

Eadem de murenis masculis opinio inualuit, id quod Curius Comædus annuit, dum Dionem scortum ita loquentem refert.

Myrinum mihi affers, quod Veneri armis occursem fortiuncula.

Polypodes. Cochleæ.

Polypodes ab Oribasio primo synopses ac Veneris certamina plurimum commendantur: illum audiamus. *Libido si quid aliud alimenti exuberantiam exigit; ex quo fit, vt quicubi valde nutriunt, ij sint accommodati; atque ex piscibus polypodes apti sunt; excitare enim Venerem mirum in modum existimantur.*

De Cochleis auctor est Petronius Arbiter in satyricon, vbi Polientum sese ad Venerem conflictum præparantem ita dicentem inducit: *Dimissa cum huiusmodi pollicitatione Chryside curauit diligentius noxiosissimum corpus, balneoque præterito modica vnctione vsus, mox cibis validioribus pastus, id est bulbis, cochlearumque sinu iure ceruicibus hausi parcius merum.* An forte ob eandem causam, quam de Ostreis adduximus? Speculentur ingeniosi.

C A P V T I I I.

De varijs quibusdam, atque etiam prodigijs Aphrodisiasticis, Ex varijs auctoribus decerptis.

THEOPHRASTVS libro 9. capite 20. de historia plantarum ignotæ cuiusdam herbe meminit ab Indo quodam delata tantæ ac Venerem ciendam efficaciæ, vt non comedentibus tantum, sed vel tangētibus libidinè incendat adeo, vt quoties voluerint, toties coire valeant; & addit etiam multos, qui ea sunt vsi, duodecies breui horarum spatio egisse. Quin subiungit, Indum illum talis herba delatorem alioquin robustum septuagesies aliquando coiuisse, vt ille idem fatebatur verum seminis effusionem factam fuisse guttatim demumque vel sanguinem emisisse. Sed ne fabellas muliercularum occidere videar, apponam verba ipsius Theophrasti, viri alioquin haud contemnendi, immo vt Aristotelis discipulus plenè recipiendus, & extimatus erit. Hæc ipsa sunt verba: *Ad rem autem Venerem mirum immodum herba pollebat, quam Indus attulerat. Non enim solum edentibus, sed etiam tangentibus tantum genitalibus vim dixere vehementem adeo fieri, quoties vellet coire valerent. Et quidem qui*

sue-

uerunt duodecies egisse dixerunt. In lum autem
ipsum qui vel magna, atque robusto corpore erat,
septuagesies aliquando coiuisset. fatentem licuit au-
dire; verum emissionem seminis guttatim fuisse,
demumque in sanguinem deuenisse. Mulieres
vero vehementer etiam citari libidine cum eo
medicamine usa fuerint, dicebatur. haecenus ille.

Ioannes Schenchijs libro 4. obseruat. radicis
cuiusdam meminit, quæ in Atlantis iugis occi-
ditur, cuius esu libidinis intensum excitari
eruorem, & quod mirabilius est, si quis super
eam urinam reddat, statim feruida turgere libi-
dine; & virgines si fortè super eandem aut se-
deant, aut mingant, illico membranam, quæ di-
citur hymen, amittere, atque dirumpi, perinde
ac à viro testorata essent, affirmet.

Scaliger exercit. 175. ait, reperiri in India ar-
borem pyri similitudinem habentem, ac per-
petuè virentem, fructusque ipsos pyris quoque
similes reddentem, & Agnacat appellari;
hanc autem esse tantæ virtutis ad fomitem ir-
ritandum, vt superet omnem fidem.

Prosper Alpinus de plantis Aegyptij capite 33.
seuerat, colocasia radicem crudam, vel coctam
comestam & semen multum progignere, & Ve-
neris ardorem fouere.

Garcias ab Orto libro 2. capite 22. cuiusdam
plantæ Banguæ dictæ semen, & folia procliues in
Venerem, reddere testatur.

Andreas Cæsalpinus cuiusdam seminis gossi-
ij similis monumentum facit miræ virtutis, &
efficacitatis ad Genij turgiginem promouen-
tam.

Trallianus, & Gesnerus Scincorum partes
circa renes naturalibus erigendis mirificas ef-
fectuant, & confirmat etiam Andreas Mat-
thiolus. Plinius lib. 26. mira de althæa, & abro-
tano scribit, quod nimirum illius semen alliga-
tum brachio, huius ramus puluino suppositus ve-
getam, atque diu constantem clinopalim faciat;
idemque de scandice affirmat.

Cantharidis minima copia sumptis vere-
rum tendi, ac libidinem inflammari, testa-
tur inter alios Cardanus de subtilitate. An quia
mesimmo dico fatigant æstu? An quod sangui-
nem ad eam regionem deducant, ipsumque ge-
nabilem succum in proprijs vasis ebullientem
erigunt?

Oribasius apud Aetium, & cum eo veteres,
recentiores plurimi auctores credunt, stellio-
nem dextero pede gestatum penis floccitiei, &
ignori mederi; quare sic apud illum: Stellio-
nem vsum quam tenuissimè conterito, deinde
hum affundito, atque ex eo magnum dextri pe-
digiti inungito, & coito; ubi verò à coitu
sunt viles, digitum ipsam abluo. Sed quid
illud Plinij adferentis, quod si cinis stellionis
inamento inuolutus in sinistra manu gestetur.
Venerem excitet, si transferatur in dexteram.

inhibeat? Id ego putarim ridiculum, & à super-
stitione, Plinianisq. commentis haud multum
alienum.

De Gallorum testiculis mira.

Recentiores omnes vnanimi consensu cele-
brant ad vsum Veneris Galli testiculos,
quos in frequenti vsum quendam nostris tempo-
ribus Neapolis Proregem habuisse, palam est,
cum sese Veneris mulcebris tradiderat totum;
nam ex ijs contusa, ac piperata adhibebat.
Qua in re pro interludio satis ridiculo proferen-
dus erit inscenam Amatus Lusitanus, vir alio-
quin satis catus, qui secunda centuria curat. 81.
in Scholijs hæc habet. *Quum nobilis quædam
mulier gallos exemptis testiculis eunuchos red-
deret: testiculos, vt optimi succi nutrimentum
pro marito in edulium adiecto melle & aromati-
bus redigit, quo cum maritus in cœna vesceretur,
ita in Priapismum deuenit, vt post longum
cum uxore concubitum, ipsi iam lapsa viribus,
nec amplius laborem ferre valens à cubiculo v-
trique communi fugam fecit. At maritus furi-
bundus pruriente adhuc materia, quum uxorem
persequeretur, nec ipsam assequi videret, quum
alteri cubiculo occluderetur, ad ancillas tres,
vel quatuor domesticas se direxit, quibus om-
nibus apprimè satisfecit. In aurora verò medi-
co accersito (nam etiam num humor titillabat)
res in iocum trahitur, & semine viticis cum
camphoræ bibito, ac ex populneo linimento su-
pra renes factis à furore illo, & Veneris irri-
tamenti liber factus est.* hæc ille. Nec modo
testes, verum & vniuersa Galli substantia aphro-
disio certamini confert; ideoque aliqui Gal-
lum assumunt dempta cute, & interaneis, sale
infarctum in vmbra suspendunt, donec arefiat,
mox vni cum sale terunt, & pulueris huius
drach. ij. in vino exhibent. Quid plura? vel la-
pillus, alectorius dictus in ventriculo decrepiti
galli repertus virile robur in geniali thoro ad-
auget.

De lingua Anseris, Borace, & Capura.

Apud Petronij Arbitri scholiasten legimus,
anseris linguam in cibo, aut potu assum-
ptam fœminarum libidinem incendere.

Eodem Lusitano auctore centuria 2, si bo-
racis dimidium drachmæ in ouo sorbili assuma-
tur, in priapismum hominem trahit; quod idem
confirmat Mercurialis consil. 48.

sicut Caphura obtundit luxuriæ feruore n.,
sic capura viua, quæ est apud Persas resina
quædam, intensum genitalium inurit pruri-
tum.

C Ardanus, Scaliger, & Nicolaus Monardes amphionem illum, quo ad Venerem ciendam Indi, ac Turcæ vtuntur, nil aliud esse, quam opium testantur; licet Amatus centuria 2. neget illum esse papaueris succū, sed alterius cuiusdam herbæ: & sanè res admodum difficilis videtur quod medicamentum hoc stupefactiuum validum, ac narcoticum Venerem proritare possit. Garcia ab Horto opium testatur in frequenti usu esse apud Mauritanos, non quidem ad Genium excitandum, verum ad quietem inducendam, animique fastidia auferenda; quod verisimilius est; id autem quomodo verum sit, & qua ratione in tanta copia absq; noxa ab Hispanis esitetur, discendum à Marcello Donato libro 4. de historia mirabili. Illud apponam tantummodo ex Simeone Sethi, papauer si cum melle edatur se mini genitali adijcere, quod qua ratione contingat, ingenio speculari. Nam Christophori Acostarationes, cur opium salacitatem adaugeat, insulsæ prorsus, ac friuolæ mihi videntur. At interim, lector amice, vulgarem exue opinionem, qua creditur opium frigidum; nam præcalidum hoc est, vt inter alios doctissimos viros Principem agit Platerus; quod si recentioribus fidem deroges, rationibus saltem acquiescas; nam qui potest esse frigidum opium, quod odoratum, & graueolens, quod amarissimum, quod inflammabile est, quod sitim, & faucium incensionem inducit, quod dementat, quod pruriginosum est, quod diaphoreticum, quodque libidinem incendit? Vide si placet Michaellem Doringium: neq; sacrilegum putes à veteribus recedere: nam vt comicus ille monebat.

Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit,

Quin res, atq; usus semper aliquid apponet noui,

Aliquid moneat, vt illa quæ te scire credas, nescias,

Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

Ex Plinio Aphrodisiastica ab Animalibus desumpta.

C Oitum stimulat fel aprugnum illitum: item medulla suum hausta, seuum asininum asferis masculi adipe permixto illitum. Item à coitu equi, Virgilio quoque descriptum virus, & testiculi equini aridi, vt potioni inseri possint, dexterue asini testis in vino potus proportionem, vel adalligatus brachiali: eiusdem à coitu spuma colleclataseo panno, & inclusa argento, vt Oribanes tradit: Salpe genitale in oleum feruens mergi iubet septies, eoque perungit pertinentes partes: Bia-

A leon cinerem ex eodem bibi, vel tauri à coitu vnâ nam, lutoque ipso illini pubem, vide librum 2. capite 19. Hirci, & capræ fel ad eundem pariter usum probatur; Inde Q. Serenus.

Ac super illinitur fœcunda felle capellæ.

Nec tandem ex eodem Plinio prætereundum Crocodili maioris dentes e dextra maxilla Venerem non parum stimulare; alligantur autem illi dextro lacerto.

CAPVT IV.

B De Plantis, & animalium quorundam partibus, quæ vel ex signatura, vel arcana virtute Venerem inflammant, & fœcunditati opitulantur ex lib. 3. cap. 44.

Phytognomonix Ioannis Baptistæ Portæ.

ATVRA procreationi, generationique satagens multas, & varias demonstrat in herbis, & animalibus similitudines, quibus mines proli consulere possint. Generationis instrumenta vocantur

C Scrotum, Testes, & Vuluam; unde Plantæ quæ radicibus, fructibus, excrecentiis, alijsque modis hæc demonstrant, ad Venerem valere, vtiri non debemus. Monstrant faba colis glans similitudinem veram, & vulgo fabam vocare solemus. Præterea Theophrastus demonstrans fabæ germinationem inquit: faba eadem parte radicem fundit, & caulem, qua etiam nexus filicorum consistit, inque ea veluti principium quoddam germinandi haud quaquam obscurum; in quibusdam ad mentule formam effigiatum inspicere possit, vt etiam in cicere, & maxime in lupino: ad Venerem vires roborandas cognouimus fabam valere, cum sit multi flatus, & nutriti: ob id à Pythagora damnata, quod rei Veneris proluuium detestaretur: Sic ciceribus, lupinis & leguminibus alijs vescentibus accedit geniticia copia, vt protinus in Venerem ruant, & libidinalacrius indulgeant. Glandes præterea summis colis partem ostendunt, quam præputium vestis præputium enim est pellis, qua glans tegitur, les ipse penis; magna est igitur inter glandem, penis caput similitudo: fatisciente calice summa glans aperitur, vt demptò præputio summa coapparet pars: non ab re igitur multa quis ad perremedia ex glande sumptitare poterit. Glans cibis multum flatum parit ex Diosc. multum alimoniam Simeon Sethi præstare dixit, quod fructuosum, & alimentum habet, facile virilia roburare poterit: ob id etiam puto, Pythagoram à glans abstinendum præcepisse. Nunc è bulbis

gentre radices se offerunt, & plures quam priscis memorata, quas omnes ab effigie *boxiv*, idest testiculum vocant, & ab effectu Satyrion, quod Veneris incentiua sint: sed Plinio, & Apuleio unicuique bulbus satyrium est: Genera orchidum plura sunt, quae geminis constat bulbis testiculorum humanorum effigie, circa caulem in eorum origine per ambitum quam plurime fibrille, & capillare insunt, ex quibus possint alimentum capere, ut pube lanescunt, intus pleni sunt liquidi succi, visceri ut albuminis oui, quasi foret semen genitale, siluosis locis, & opacis vdisque multiplices sunt, & varij quam ut possint enumerari. Sole Geminosi ingressu florent omnes: In Thesalia mulieres in lacte caprino bibere ad stimulos coitus, dixit Dioscorides, quae omnia ex Theophrasto excepit.

Humanis corporibus ultra illa, quae sanitatem, morbos, mortemque spectant, alias quoque herbas afferre suis viribus, posse affirmant, ut puta generandi seminis facultatem: sicut qui testiculus appellatus est, & magnum ad coitum datum est lacte caprino efficacem esse. Afferit, & satyrium radicem mali magnitudine fuluam intus ut oui candidam, utendum ea cum concumbendi incesit cupiditas; siquidem ea proniores ad Venerem fiunt. Aliud, est satyrium erythronium, idest rubrum cortice radice gracili, rufo, intus albo, non secus atque scinchus libidinem excitat etiam si manu teneatur, & magis si bibatur ex vino. His succedit serapias peculiari virtute sua, & mirifica Egyptijs veneranda Dea Serapidis augusto nomine dictus. A similitudine testiculorum bulbi omnes Venerem excitant ex Diosc. Martialis ad haec.

Cum sit anus coniux, cum sint tibi mortua membra

Nil aliud bulbis, quam satur esse potes.

Dracunculus maior radice bulbosa donatus singulari, & rotunda, ut testiculus in vino potus Venerem prorit: idem de minori dracunculo dicendum. Gladiolus radicibus geminis constat, quorum modo alterum super alterum insidente, quarum inferior gracilis, superior uberior, superiorem in vino potam Venerem stimulare Diosc. tradidit. Hastula regia bulbosa multis radicibus testiculos imitantibus constat, quibus Venerem excitari sapius diximus cum vino, aut melle perunctis, aut bibentibus ex Plinio. Idem de croco, cepa, allio, ampelopraso, & ceteris dicendum est. Sic & quae oblongo corpore scroti ostendunt imaginem. Porrum Venerem excitat adeo scroto simile, ut in proverbum abierit, eadem forma adolescens cepa: Plinius auiditas coitus putatur & cibis fieri, viro eruca, pecori cepa. Apuleius amatorium esse Staphyligium dixit: fortasse quod Venerem stimulari hoc cibo sit creditum, & ideo conceptus adiuuari, etiam prodiderunt ex Plinio. Raphano Venerem

stimulari putavit Plinius. Sifer eiusdem forma, & ut Opion, & Diocles tradidere ad eadem valet: Sic de nape, rapo, pastinaca, & alijs dicendum: sunt & quaedam plantae, & animalia, pubem referentia, quae ad eadem valere iudicarem; nam radices quaedam in earum summitate lanuginem habent, ut pubis lanuginem exprimant. Eringij lanuginosa folia circa radices habent, quorum radices saccharo, vel melle asseruatae valent, ut qui eas ederint, salaciores euadant. Leontopodion circa radices lanosiore flocco canescit, ad amatoria valere tradit Diosc. Concha est peecten vocata, quod faminea pubem referat, valet ad Venerem, ut ostrea, quorum species est. Demonstrant & animalia, quae eiusdem sint virtutis aliquod insigne luxuriae in instrumentis. Buteoni ex accipitrum genere testes terni Graci *teioxi* vocant, eis qui in Venerem infirmiores sunt, Buteonis testiculos cum melle decoctos recentes donant, & statim coibunt. Archelaus lepores androgynos dicit, uno, eodemque tempore alios implere, & ex se parere, quod non nisi ex superflua seminis abundantia, & fecunditate euenit, quod eius hirsutiae significatur ex Aristotele lib. de animal. generat & Problem. leporum vuluas, & testiculos quidam Medici pollere putant ad coitum in viris conceptum in mulieribus excitandum. Brileto, & Ibarne ceruis, quae cerni renes sunt ex Plinio, quod idem Aelianus ex Apione refert; sed eius genitale valde nervosum est ex Arist. ceruini testiculi sicci aliquam partem potato, & concubitu excitabunt cum voluptate, Hesichius, & Varinus: Gallis in coitu testes grandiores fiunt ex Arist. quod etiam de perdiciis verificatur, & de palumbis, & omnia ad coitum valent. Genitale osseum in aliquibus demonstratur, & ad idem praestat, ut in lupo, vulpe, cane, & mustela videre est: sic & animalia, quae nimia copia seminis cito coitum absoluant, & praecipue ea, quae non foris testes, sed intus in lumbis habent ob amplexuum incommoditatem, coitum citius explere oportebat, ob id semper preparatam seminis copiam habent, & a lumbis ad testes brevis est tractus. ut in ouiparis videre est; ob id ouipara salaciora, & in ouis substantia maxima ad luxuriam est. Heraclides apud Athenaeum: apud quem Alexis poeta quoque oua inter cibos Venerem incitantes numerat; & Auicenna prodigiose libidinis perdix, si contra mares steterint foemina, ut in Animalium historia scripsit Aristoteles auribus eo flinte fiunt, praegnaes; hianies exerta lingua per id tempus aestuant, concipiuntque superuolantium afflatu, saepe vocantur audita masculi ex Plinio, quod & Auicenna repetit, & Athenaeus ex Alexandro Myndio. Dimicant inter se mares desiderio foeminarum victus in pugna victoris Venerem patitur. Proditum a Myticis est, perdicem fuisse

se venatorem, qui matris infando amore correptus sit; dum verò utrinque immodesta libido feruet, consumptus, & ad extremam labem perductus est: caro perdicis Venerem promouet ex Auicenna: oua in cibo sumpta vocat Kiranides amatorium poculum, quia Venerem concitant. Galli testes in renibus habent. Alexander Myndius apud Athenaeum veneris concitatores esse. Eadem Coturnici conueniunt, quae de perdice diximus. Gesnerus Medicus adipem coturnicis cum pauco elleboro ad vim Veneris excitandam membro pudendo inungit, testes sub iecore habet, ut ex eodem legimus. Attagena caro ad idem valet ex Auicenna. Pulmonis vulturini dextera partes Venerem concitant, viris adalligata gruis pelle ex Plinio. Aquila renunculi, & testiculi sicci in cibo, vel potu dati siue viro, siue mulieri concupiscentiam excitant. Succedunt his quadrupedes ouiparae, quae testes in renibus habent. Crocodilo testes intus adherent lumbis ex Aristotele; crocodili dextera maxilla dentes adalligati dextero lacerto coitus stimulant ex Plinio. Mirum, & de stellionis cinere linimento inuolutum in sinistra manu venerem stimulare: si transferatur in dextram inhibere. Plinius. ad Venerem ciendam Oribasius apud Aetium; stellionem vstum quam tenuissime conterito, deinde oleum affundito, atque ex eo magnum dexteri pedis digitum inungito, & coito; ubi verò à coitu cessare velis, digitum ipsum abluito, & idem apud Nicolaum Myrepsum, Paulum Aeginetam, & Marcellum. Scincus semen auget, & libidinem stimulat ex Auicenna. Scincorum partes circa renes tanquam naturalibus erigendis efficaces bibuntur ex Tralliano: Plinius latera dicit, & eadem apud ceteros Medicos. Testudo sola ex corticatis renes habet; tegumenti farina accendit coitum. Castor testes ad lumbos habet; fabulosa persuasio est, & antiquitus explosa, quod genitales partes sibi ipsi urgente periculo amputent, ob id se peti gnari, ut Solinus scripsit, & Andromachus in Theriaca; & Egyptij hominem ipsum sibi nocentem describentes, castorem pingunt. Cicero castorem se ea parte corporis redimere dixit, propter quam maxime expeteretur. Idem Alianus, & Iuuenalis:

Eunuchum ipse facit cupiens euadere damno

Testiculi, quoniam medicatum intelligit inguen.

Contra sentit Dioscor. Plinius ex Sextio, & alij. Venerem auget, & voluptatem in actu virilia perungendo.

CAPUT V.

De compositis nonnullis ad Venerea medicinis, & esculentis libidinarijs à Classicis Auctoribus probatis.

A libidinis illecebras commune commendatur à Neotericis oleum formicarum (ut ab extrinsecis exordiamur) cuius compositionem, & componendi modum, ita ex Arnaldo Villanouano describere placet. Accipe nigras formicas, & alas, repone eas viuas in amphoram vitreata, & superfunde oleum sambucinum, suspende per aliquot dies ad Solem, postea colabis, unge testes, virgam, & plantas pedum, optimum est.

Auicenna libro 3. fen. 20. tractatu 1. cap. 18. innumera fermè auxilia Venerem acuentia, & genitalia roborantia proponit, quorum cum sint obscura pleraque, multaque cum desuper allatis conuenientia, hic pauca tantum recensenda erunt; Ceterum qui pleniori fonte eadem libare cupit, auctorem petat. Sumatur (inquit ergo ille) lacertus in diebus veris, & decoloratur, & mudentur viscera eius, & impleatur sale, & suspendatur in umbra donec exiccetur, cumque feceris illud, tunc accipe salem eius, & projice corpus ipsius, & sufficet tibi de sale eius res parua, minus quàm de sale stinchi, &c.

Lac chamelinum ab eodem commendatur viginti diebus haustum. Addit insuper. Et de illis, quae currunt cursu proprietatum est, ut sumatur veretrum tauri, & exiccetur, deinde teratur, & puluerizetur de eo res modica super oua sorbilia, & sorbeatur.

Hanc in Venerem energiam ideo fortassis Auicennas tauri virgæ dedicauit, quoniam ille rigidissime in libidine caudam intendit, adeo ut Gellius apud Alianum libro 4 cap. 38. hæc habeat: Taurus tanto ardore genitalem nervum contendit ad vaccam adiunctus, ut sine motu villo semen emittat, ac si à muliebri genitali nervus in aliam corporis partem oberrauerit, vaccam rigidissima intensione vulneret. Ut propterea prudenter admodum, ac basilicè Ioannes Eusebius Hierembergus in libro 1. cap. 1. suæ historiæ naturalis maxime peregrinæ taurum, & non aliud animal esse illud, quod sub nomine Behemoth legitur apud Iob capite 40. ijs verbis. Ecce Behemoth, quem feci tecum, fœnum quasi hos comedet, Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in umbilico ventris eius. Stringit caudam suam quasi cedrum, nervi testiculorum eius perplessi sunt. Viden ergo quam ap-

positè tauro verba aptentur. Sed ad rem. Rursus habet ille.

Medicamen uehementis virtutis. R. mellis anacardi, & mellis apum, & butiri vaccini partes aequales, efferueant, deinde bibatur de eo, quod bibitor tolerauit in vino; est enim mirabile.

Ex eodem Auicenna ibidem capite 19.

Inunctio ex pyrethro, euphorbio, & musco inter peritoneum, & virgam, & partes adjacentes efficax est. Fel taurinum cum melle colato. Cape narcisi cum oleo sambucino. Staphisagria cum oleo calido. Adeps leonis, oleum de styrace. Vnguentum Rufi, quod apud ipsum Auicennam legere est una cum iunctionibus centum.

Ex capite 20.

Fiat suppositorium ex adipe anatis, & granis cotti, & pyretro in oleo de nuce Indica. & dicitur quod si supponatur collirium ex adipe asini est mirabile. Clisteria verò assumuntur ex iure capiti, & pullorum columbinorum cum vitellis ouorum & testiculi arietum boni sunt, quando in clisterijs ponuntur.

Ex capite 21.

Et quidam dixerunt, ille qui assiduè commestione passerum, & bibit super ea lac loco aqua, sine cessatione est erectus, & multum spermatis; & albumen oui est ei plurimi iuuamenti etiam multiplicans sperma, & cerebella animalium, & medulla eorum, & canceri fluuiales, omnia ista conferunt eis.

Verum dices hic, quomodo albumen oui, & cerebella Veneri ciendæ apta sunt, cum sint valde frigida? Ideo hæc prodesse dixerim, quia multum spermatis gignunt, & quoniam flatus affatim excitant, qui ad ipsam tentiginem quam maximè conducunt; qua eadem ratione commendat idem Auicenna cap. 18. Diatragacanthum, quoniam, inquit ille, inflat.

Arnaldus pillulas ad augendam Venerem ita parat.

R. Fœniculi assi, } an. vnc. 2.
Seminis erucæ }

Tere lacte vaccino, & forma pillulas in modum fabæ, da tres cum vino, & cum voluerit dormire vngat corpus cum aceto, oleo, succo solatri simul mixtis.

Sed hic statim exoritur non contemnenda difficultas, quo pacto scilicet solatrum, & acetum, quæ sunt frigida, inuncta iuuent, ciantque Venerem?

Duplici modo ex meo censu responsum velim; Primo quidem frigidas inunctiones iccirco iuare posse, quod natium cohibent calorem,

& intro refundunt ad renes, & spermatica vasa. Secundò dicerem, quòd est species solatri, quæ nuncupatur Alchechengi officinis, & à Dioscoride Halicacabon, & physalida, quæ vrinam mouet, & renibus confert; hæc ideo poterit etiam Veneri auxilio esse.

Contra vulgi opinionem vinum recens, & non vetus libidini opitulatur, & ratio est, quoniam recens inflat, & vetus generosum dissipat vaporem Genio inservientem. Ideo Auicenna locis citatis aiebat: *Aqua verò sunt sicut aqua ferrea, & vinum nouum; antiquum enim subtiliat vaporem: & resoluit eum, & nocet.*

Fallopium ad genitalium robur, ac tentiginem huiusmodi parat electuarium in libello suo Arcanorum.

R. noctilucas præparat. num. iiii.

Specierum aromat. ros. } an. vnc. i.

Diambra }

pulpæ carnis nucis indicæ vnc. 5.

seminum cinaræ excortic. vnc. i.

Tritis optimè terendis misce, & cum sufficienti quantitate sacchari electi dissoluti cum aqua rosacea fiat electuarium, cuius cochlear accipiatur ante cœnam, & ante prandium immediate.

Præparantur autem noctilucæ hoc modo: Recipe illas viuentes, & positas in linteo raro, suspendas supra vas, in quo bulliat acetum acre, donec interficiantur à vapore illo; postea ponantur in oleo amygdalarum dulci per diem integrum, demum terantur, & misceantur, & potest ipsarum maior copia addi electuario; sed caue, ne multo maior addatur. Cæterum sequens electuarium tanquam energificum ex Francisco Frigemelica apud Fallopium recensetur.

R. Sacchari rosacei vnc. iij.

hipocistidos drach. i. s.

pineorum }

amigdarum } an. vnc. i. s.

Stinci }

Amili } an. drach. i.

m. & cum saccharo rosaceo fiat electuar.

Est in vsu nostris temporibus apud Seplassarios Diasatyrium, cuius formula petenda erit ab Antidotharijs, & præsertim à Mesue, qui basilicam verè descriptionem exarauit; cuius insuper extractum Paracelsus proponit, omnium validissimum.

Diapraputiatum ex Nicolao de

Sancta Sophia.

Dvo electaria, teste Reinerio Solenandro consil. sect. 4. gonima, siue spermatica, valdeque Aphrodisia Nicolao de Sancta Sophia tribuuntur, Diapraputiata nuncupata, quorum alterum celebrius, atque efficacius hic ascri-

bere presentaneum ratus sum.
 B. Testiculorum Satyrionis viridium, bau-
 cia, secacul, nucis Indicae,
 pistacearum, pinearum mundatarum,
 an. vnc. i. s.
 caryophyll. Zingib. anisi, linguae auis,
 feminis eruae an. drach. 5. cinnam.
 femin. bulbi an. drach. iij. Cerebro-
 rum passer. num. xxx. Ambrae scrup.
 i. Moschi gr. vij. mell. q. s. misc. fiat
 electuar. de quo cochleare sumatur.

Arnaldus idem electuarium describit, quo, ut
 loquitur ipse, nullum melius inuenitur ad libidi-
 dinem augendam, & est huiusmodi.

Recipe vnam passam, daucum domesticum, &
 abijce interiora, tere diutissime cortices, & ad-
 iunge libram vnam gummi arabici, pone in fri-
 xorium stanneum, & super adde vnciam vnam
 olei sesamini, frica, & pone libras tres mellis, di-
 mitte usque quo condensetur, vitellos ouorum
 sume quinque, admisce, ab igne remoue, & adde
 galanga drach. ij. seminum vrticae, piperis longi
 cynamomi electi, caryophylorum, feminis rapae,
 & ceparum, feminis dauci an. drach. ij. & com-
 misce diligenter, si volueris tingere, adde croci
 drach. ij. & postea reconde in vase vitreo, & vsui
 serua.

Io. Baptista Porta haec addit postremo: Si
 quis autem certando velit mulieris semen moue-
 re, colis glandem moschi, & vulgo dicti zibetti, ca-
 storei, cubebarum, & olei bene aspergine ir-
 rigato, vel horum vnum: coeuntes enim large
 mouent.

Sed heus tu, quisquis es, qui haec libenter le-
 gis, ut ijs aliquando vtaris, scias velim, vsum
 eorum interitum properare, & vitae cursum
 ocysus obtruncare. Quod plus fructificant arbo-
 res, eò senescunt citius: vbi olera proferunt se-
 mina, tunc arescunt properè. Ita demum natu-
 ra comparatum est, ut speciei conseruatio, &
 productio, indiuiduorum corruptione, & interi-
 tu efficiatur. Potius ah potius assuesce libidi-
 nem obtundere, & Venerem infringere, ut dies
 proroges, vitamque viuas incolumem. Prauo-
 luptatis momentaneo libamine, iuuentutis flo-
 rem ne recidas, annos vitae suaves ne rescindas.
 Veneris vectigal paruum est languor, mediocre
 morbus, summum verò nex. Quid praeterea?
 Voluptas cedit, manent perpetuò incommoda:
 ictu oculi euanescit libidinis flamma, amissa sa-
 nitas agrè restauratur: Praeterit lasciuus amor,
 penitentia nunquam cordis relinquit penetralia.
 Haec in gratiam eorum, qui sunt segnes, & frigi-
 di in Generationem scripta sunt; tu si à coniugio
 procul es, pete contraria: in vsum tuum erunt
 vitices, salices, camphora, cicutae, nimpheae,
 & similia. Ergo caue.

CAPVT VI.

De viro, qui verberibus, & plagis cruentis ictus
 feruentius libidine inflammabatur, &
 suauius venerea voluptate mul-
 cebatur.

PHRODISIAM volupta-
 tem blandicijs excitari, delicijs
 aduocari, atque illecebris expleri,
 sciunt omnes; eandem com-
 plexu molli, contactu leni, dulci-
 que osculo titillari: vel contra
 pressura comprimere, dolore infringi, mœrore, ac
 insuauis sensatione ablegari, detrectat nemo; si-
 quidem ut alibi.

Nutritur inter lata fortuna bona. Seneca.

Nec solet in mœstos illa venire thoros. Ouid.

Mirum ergo, & prodigiosè mirum, quod adiu-
 ratissimi scriptores tradidere, extitisse nimirum
 non multis ante seculis virum, qui ab ictibus, &
 flagris praecipue in libidinem agebatur, & quo
 diutius, ac vehementius vapulabat, eo arden-
 tius, & auidius in libidinem properabat; adeo
 ut Rhodigino loquente: *Nescires, utrum affecta-
 ret auidius verbera, an coitum: nisi quod illorum
 mensu libidinis voluptas constabat.* Proinde
 extentis se praecipue difflagellari exposcebat, pri-
 die quàm id pateretur flagello aceti asperitate ob-
 durato; quod si conuerberator lentius agere foret
 visus, velut extimulante rabie conuictijs incesse-
 bat: nec factum sibi satis arbitrabatur, nisi inter-
 cadendum sanguis sese ostendisset. Bone Deus
 quid hoc est? An quicquam referri potest prodi-
 giosius? quando nam voluptas ex dolore, dul-
 cedo ex amaritudine, pruritus e cruentato vul-
 nere originem duxere? Aut quomodo eadem via
 in supplicium, & in delictum itur? Prodigiosi
 euentus causam in medium ferre usque adeo
 arduum existimo, ut facilius crediderim natura
 omnium sympathiarum, & arcanarum proprie-
 tatum rationes a priori afferre. Ergo nihil salu-
 tem probabile comminiscetur ingenium? Porro
 paucis opinionem propalabo. Existimarim, vi-
 rum illum crassissimos obtinuisse a natura spiri-
 tus, nec non tactus organum obtusum, & mo-
 dici sensus; atque insuper genituram crassiorem,
 torpidam, & nihil turgentem; quare illi verbera
 pro leni vellicatione inferiebant; ex quo insu-
 per genitura ad orgasmum agebatur, torpentes
 hebetesque spiritus excitabantur, atque arte-
 nuabantur, vnde mox ad genitalia facili negotio
 prorumpere valebant. Etenim perinde ac apud
 illos, qui exquisito sensu tactus praediti sunt, lenis
 manuum attritio, & illecebrosus cōtactus Vene-
 ris

ris excitat igniculos; sic apud eos, qui hebetioris, & fere querqueros sunt imbuti cortice, verbera & flagra perinde, ac iucundæ frictiones iucunditatem, & pruritus excitabunt. Quod autem huiusmodi habitus corporis reperiantur, nempe densissimi, obtusi, & penè lapidei, luculentius est; videmus enim palam rusticos, & inter hos querqueros terra veluti molli pluma cubare, lapidum ictu non frangi, baculo non male affici, dolore ferè nullo torqueri: ita obduratam ferunt corporis cutem. Rursus id ipsum acceptum referri potest cutis pinguedini, & obesitati, ob quam sæpe sensum referunt animalia ita stupidum, ut absque dolore fodiantur, & vulnerentur; ita Gabriel Fallopius libro de decoratione capite 7. se vidisse testatur in nomine præpingui ita corium incrassatum, ut ratione excedentis nervorum impactationis sensum amiserit. Ita quoque Plinius Naturalis historiae libro 11. capite 36. suis videntibus carnes absque doloris sensu à muribus arrodì internum scribit; lubet ascribere textum: *Plerisque animalium est pinguedo sine sensu, quam ob causam sues spirantes à muribus tradunt arrosas, quin & L. Apronij consularis viri filio detractos adipem, leuatumque corpus immobili onere.* Ita Dionysio Heracleotarum Tyranno, ob exce-

dentem pinguedinem singulis ferè noctibus ad sarcinam erogant, nam pluribus in partibus hyrindines applicabantur nullo ferè sensu, & ob cutis crassitiem non nisi oblongis acubus à somno excitari poterat. Quid ergo mirum si vel vulnera, & flagra in adiposis obtusam pariant sensationem, adeo ut illa potius voluptuosam pruriginem inferant? Adde quod sanguinis etiam crassities hebetem efficit sensum, cuius ratione & cutis infima densitate oriri crediderim, ut asini fustibus, & baculis parum lædantur; imo ex illis pinguescant potius, quod nimirum non est ut ridiculum reiiciendum. Siquidem perinde ac in hominibus frictiones pinguedinem conciliant ex humorum, & sanguinis ad cutem prolectu, ita in crassioribus, ac densioribus animalibus, & sanguine imbutis crassissimo, ut sunt asini, fustes, & verbera pro frictionibus erunt, quibus attenuatus sanguis ad cutem ipsam prolectatus in adipem degenerat. Atque hæc omnia in proposito viro conuenire potuerunt; quocirca flagra non dolorem, sed pruritus potius inferre valebant, atque ex iisdem sanguis torpidus, genitura stagnans, immobilisq., ac spiritus hebetes excitari, quibus mox in libidinis flammam ille idem trahebatur.

Finis Tertij Libri Geneanthropeia Ioannis Benedicti Sinibaldi.

S Y L L A B V S

TRACTATVVM, ET CAPITVM

quæ in præcedente secundo libro Geneanthropeia
continentur.

Numeri columnas denotant; solùm in principijs Tractatum
paginam indigitant.

TRACTATVS PRIMVS.

*De genitali maris instrumento, seu
eole virili, eiusque apta conforma-
tione: ubi de Oscillis, Fascino, Icti-
phallo, seu phallo declarantur aliqua.*
305.

Cap. I. *An cuncta animalia seminalia mem-
bra obtineant, & num eiusdem natu-
ra, & eodem modo locata.* 308.

Cap. II. *Virilis penis anatomica obserua-
tio, & eius substantia per singulas
particulas compendiosa examinatio.*
309.

Cap. III. *An potuisset natura commodius ali-
bi viri genitale collocare; Et cur unum
tantum, non duo ediderit.* 312.

Cap. IV. *Quaratione, & à quibus causis fiat
Priapi erectio.* 314.

Cap. V. *An penis vel in magnitudine, vel
in paruitate excedens Generationi in-
commodet, ubi etiam de eiusdem recti-
tudine lasa.* 318.

Cap. VI. *De producentibus virgam.* 320.

Cap. VII. *De menta ad generationis humana
opportunitatem amplificanda.* 324.

Cap. VIII. *De penis vasta mole diminuenda.*
328.

Cap. IX. *De nodo Verpæ.* 330.

Cap. X. *De ignavia phalli.* 332.

Cap. XI. *De penis paralyfi.* 334.

Cap. XII. *De colis proteruia, ac palpitatione,
ne, ubi de Priapismo, ac Satyriasi.*
335.

Cap. XIII. *De pene, seu glande imperforatis,*

*necnon de gemino in iisdem forami-
ne.* 339.

Cap. XIV. *De Preputij Phimosi, atque resin-
genti mole eiusdem.* 343.

Cap. XV. *De viris quibusdam Onobelis, a
monstruose mutonatis.* 344.

Cap. XVI. *Quibus planetis, in quibus signis,
cuique Cæli domui ex Astrologorum
opinionem subiecta sint genitalia.*
346.

Cap. XVII. *Proponuntur varia Problemata ad
viri seminale membrum pertinentia.*
347.

Cap. XVIII. *An penis intensio, & erectio sit na-
turalis actio, vel animalis.* 350.

TRACTATVS SECVNDVS.

*De Testibus, eorumque natura,
necessitate, munere, & accidentibus.*
351.

Cap. I. *Testium onomatopœia, dissectio, &
eorundem per singulas particulas ana-
tomica examinatio.* 351.

Cap. II. *An cuncta animalia testes habeant
& cur non omnia eodem loco, & ea-
dem ratione à natura receperint.*
354.

Cap. III. *An, & qua ratione testes sint cor-
poris partes principes.* 356.

Cap. IV. *An vera sit Aristotelis opinio de
testibus, quod ipsi semen haud pa-
rent, sed sint ut pondera spermatici
vasis appensa.* 361.

Cap. V. *Testes ex vera opinione sanguinem
in*

- in semen conficere, eique plasticam facultatem tribuere. 365.
- Cap. VI. Cur natura binos testes in maribus effinxerit, ubi de Monorchis, ac Triorchis. 368.
- Cap. VII. An, & qua ratione verum sit, dextrum testem producere masculum, sinistrum verò fœmellam. 370.
- Cap. VIII. De singulis testium, vasorumque spermaticorum temperamentis, eorumque indicijs. 374.
- Cap. IX. Testes à natura uti optima temperie, ita admirandis viriutibus, ac varijs medicinis fuisse insignitos. 377.
- Cap. X. De testium exuberantia diminuenda. 381.
- Cap. XI. De testium paruitate ad usum generationis adaugenda. 382.
- Cap. XII. De situ testium immutato, ut elevatione, seu occultatione illorum in abdomine, necnon eorundem demissione, aut elongatione. 383.

TRACTATUS TERTIVS.

De Eunuchismo, ubi de Apocopis, Spadonibus, Eunuchis, Frigiais, & Maleficiatis. 385.

- Cap. I. De castrandi ratione ex Paulo Aegineta, Aristotele & recentiori quodam auctore. 385.
- Cap. II. An, & cur si vena secetur prope aures, homines infœcundi reddantur. 387.
- Cap. III. Quare Spadones, & Eunuchi Generationi sint inutiles, & hi an differant inter se. 391.
- Cap. IV. In quas corporis partes abscedat in Eunuchis humor genitura, qui ad testes primò, mox ad penem in re Veneria deferri debebat. 392.
- Cap. V. De frigidis. 395.
- Cap. VI. Cur pueri, senes, & agrotantes sint impotentes. 398.
- Cap. VII. De Veneris absoluenda impotentia cum aptitudine, ac desiderio. 400.
- Cap. VIII. Cur vinolenti, & ebrj sint ad Venerem impotentes: Cur semen eorum infœcundum, & qua ratione Lotb ipse temulentus & coiuerit, & genuerit. 403.
- Cap. IX. Quid sit, quòd qui amasiam diu exarserint, si detur tandem fruendi licentia, frigent aliquando. 407.
- Cap. X. De clinopali nudipedali. 411.
- Cap. XI. De Temporario eunuchismo, seu de antiquorum infibulatione, ubi plu-

- ea, nec extrita ad vasa Eunuchos pertinentia. 413.
- Cap. XII. An & quaratione mulieres castrari possint. 415.
- Cap. XIII. An possit quis per incantamenta, & maleficia ligaminis dicta impotens ad Generationem reddi. 419.
- Cap. XIV. Quo pacto à Demone coeundi, ac generandi impotentia immittatur. 423.
- Cap. XV. Quibus indicijs dignoscatur affectus naturalis impotentia à maleficio. 415.
- Cap. XVI. An sint vlla præservatiua, & curatius remedia maleficæ impotentia, seu contra Demones naturæ auxilia. 430.
- Cap. XVII. Quæ sint istæ res naturales, quibus Demones, eorumque maleficia deturbantur. 434.
- Cap. XVIII. De quibusdam gemmis, & lapidibus Demoni, eiusque maleficijs arcana proprietate aduersantibus. 437.
- Cap. XIX. De remedijs contra Demones, & maleficia ab animalibus, eorumque partibus desumptis. 439.
- Cap. XX. De compositis quibusdam antidotis in Demones, & malefici. 442.
- Cap. XXI. Vana quædam, poetica, astrologica, superstitiosa, & penè ridicula Demonum, & maleficiorum remedia. 445.
- Cap. XXII. De supranaturalibus, vel spiritualibus ad maleficia, Venerisque impotentiam auxilijs. 448.
- Cap. XXIII. De maleficis naturalibus, seu de rebus Venerem naturaliter infringentibus, & libidinem extinguentibus. 449.
- Cap. XXIV. De compositis quibusdam libidinem infrenantibus, & semen exiccantibus ex Auicenna. 457.

TRACTATUS QVARTVS.

De Aphrodisiasticis, siue auxilijs naturalem potentiam ad Venerem excitantibus, & confortantibus. 457.

- Cap. I. De ijs, quæ Venerem extrinsecus, ac dolose ciunt auxilijs. 459.
- Cap. II. De simplicibus quibusdam libidinem acuentibus, & Genitalia suscitantibus. 471.
- Cap. III. De varijs quibusdam, atque etiam prodigiosis Aphrodisiasticis, ex varijs auctoribus decerptis. 476.
- Cap. IV. De Plantis, & animalium quorum-

rundam partibus, qua vel ex signa-
tura, vel arcana virtute Venerem
inflammant, & fecunditati opitulan-
tur ex libro 3. capite 44. Phytogno-
monia Ioannis Baptista Porta. 480.

Cap. V. De compositis nonnullis ad Vene-

Cap. XVI. De Generatione...

Cap. XVII. De...

Cap. XVIII. De...

Cap. XIX. De...

Cap. XX. De...

Cap. XXI. De...

Cap. XXII. De...

Cap. XXIII. De...

Cap. XXIV. De...

Cap. XXV. De...

Cap. XXVI. De...

Cap. XXVII. De...

Cap. XXVIII. De...

Cap. XXIX. De...

Cap. XXX. De...

Cap. XXXI. De...

Cap. XXXII. De...

Cap. XXXIII. De...

Cap. XXXIV. De...

Cap. XXXV. De...

49
rea medicinis, & esculentis libidinari-
a Classicis Auctoribus probatis. 480.
Cap. VI. De viro, qui verberibus, & pl-
gis cruentis ictus feruentius libidi-
inflammabatur, & suavius venera-
voluptate mulcebatur. 488.

Cap. VII. De...

Cap. VIII. De...

Cap. IX. De...

Cap. X. De...

Cap. XI. De...

Cap. XII. De...

Cap. XIII. De...

Cap. XIV. De...

Cap. XV. De...

Cap. XVI. De...

Cap. XVII. De...

Cap. XVIII. De...

Cap. XIX. De...

Cap. XX. De...

Cap. XXI. De...

Cap. XXII. De...

Cap. XXIII. De...

Cap. XXIV. De...

Cap. XXV. De...

Cap. XXVI. De...

O. BENEDICTI

S I N I B A L D I

L E O N I S S A N I

Archiatři, & Professoris Romani.

GENEANTHROPEIAE,

ideſt

DE HOMINIS GENERATIONE.

LIBER Q V A R T V S.

De muliebribus organis ad conceptionem ritè paratis.

Ad Illuſtriſſimum, & Reuerendiſſimum D.

C A E S A R E M F A C H E N E T T V M

Archiepiſcopum Damiatæ, & apud Philippum IV.

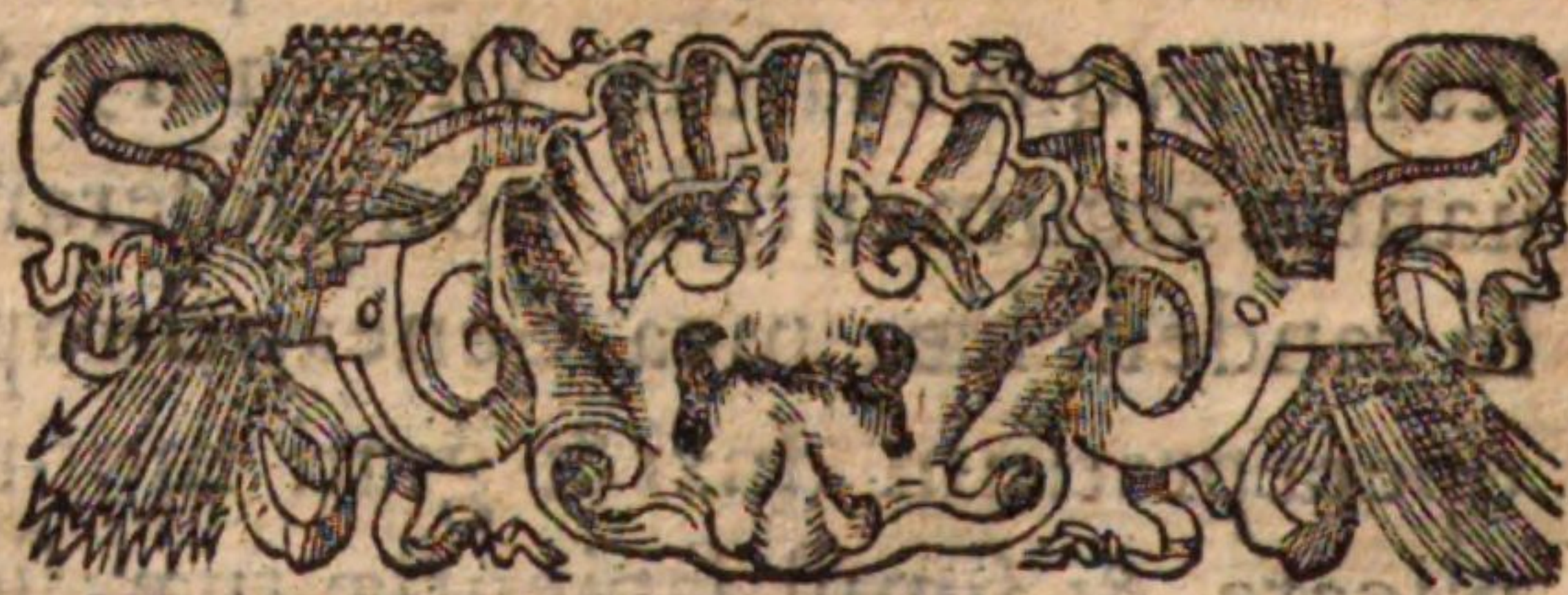
Hiſpaniarum Regem Nuncium Apoſto-
licum Reſidentem.

S Q V E A D E O me tua deuinxit humanitas, Illuſtriſ-
ſime, & Reuerendiſſime Præſul, ſic animum rapuerunt
ſuauiſſimi mores, vt nullam præterire occaſionem va-
leam, in qua tuarum virtutum, & meæ erga te obſer-
uantia argumentum non proferam. Quare cùm præ-
lo tandem hæc mea Geneanthropeia committeretur,
operæpretium duxi & grati monumentum animi ex-
plicare, & ſimul ſapientiaæ tuæ, ſummæque probitatis
eximium concelebrare, vt his tanquam Palladis Gorgone tutiùs mu-
reretur, ac tanquam Phœbeo nitore plurimùm illuſtraretur. At quis li-
eloquij magiſter Iſocrates tuarum laudum pelagus attingere, nedum

tra-

tranare valeat? Haud sanè mihi tribuo tantum: fatiscunt ingenij mei vires
vbi tuarum virtutum immensum obijcitur stadium. Amplissimam tamen
gloriarum seriem breuissima epitome coarctare fas est. Nempe infra
omnium dixisse sat erit, quòd vni VRBANO VIII. Pontifici Maximo
& Sapientissimo vnice commendaris, ac triplici nomine probaris, vt por-
NATALIBVS, SAPIENTIA, AC VITÆ INTEGRITATE
Quibus poteras, Illustrissime Antistes, maioribus titulis cohonestari? Au-
a quo Dignitate, vel Sapientia altiori Principe laudari? Nimirum trigemi-
na isthæc tua corona iam vniuerso Terrarum orbi præfulget. Nam quoa-
originem in primis, Pronepos es Innocentij IX. Pontificis Maximi æternæ me-
moræ Principis, cuius incomparabilem in regenda Ecclesiæ Mole Sapien-
tiam, ac Pietatem, vt optauerat Roma diu, ita immature nimis deperdita
anxiè deplorauit. Sapientiæ verò tuæ columnen abundè restantur delegata
Summo Pontifice ampliora munera, & maxime quam geris impræsentia-
rum in magna hac mundi catastrophe Nuncij ordinarij apud Hispaniarum
Potentissimum Regem prouincia; in qua nimirum singularis præcellit pru-
dentia, mira dexteritas, atque fides inenarrabilis. Probitas demum, casti-
que mores ipsi per se micant; siquidem nihil de te nisi æquum, & relligiosum
cogitari, nedum asseri potest. Profectò Bononia primùm ab Adolescencia
tua perennium studiorum, atque honestissimæ vitæ specimen sumpsit. Ro-
ma deinceps in maximis Apostolicæ Sedis Oneribus eximiam in iuuentute
integritatem, & irreprehensibilem iudicij lancem experta est. Iberia tan-
dem in auctoritate amplissima admirata est animum nihil degenerem, sed
ab omni corruptione alienum, atque diuitiarum contemptorem. Vnde
fas est vnicuique vaticinari, ac tu instantis virtutibus certis auspicijs adhu-
maiora spondere; nec longè distas, si Sacri Romani Apollinis cortinæ non
fallunt, a splendidissimo dignitatis cardine. Et ego in primis, quem spiri-
tuali insuper vinculo dignatus es, cùm filiolum meum tui Nominis, mihi quæ
propterea dilectissimum, tam libenter ad Sacri Baptismatis fontem sustinu-
isti, a summis Cœlitibus cum Nestoreis annis honorum, omnisque foelicitatis
fastigium instantissimè deprecor; Vale.

GENEANTHROPEIÆ.

I D E S T

DE HOMINIS GENERATIONE.

LIBER QVARTVS.

De muliebribus organis ad conceptionem ritè paratis.

PROEMIVM.

COMMODA Generationi virilia huc vsque construximus, sunt modò muliebria retezenda, quatenus conceptionis opus ritè perficiatur. In his benigne lector, nihil minus naturæ artificium, ingeniumque admiraberis; nam

A Dædaleas artes aspicias, Cyprignæ labyrinthos ingredieris, Priapi hortulos calcabis, Theatra Generationis percurres, Genij campos metieris, opicæ voluptatis mineram adinuenies, vitæ primum conceptaculum agnosces, originemque contemplaberis tuam. Huc fige, lasciuæ, oculos: miselle quid concupiscas, attende: cur delires amans, & amens nosce: quò tua feratur extrema libido, disce petulca nimis, & mulierosa iuuentus: Hæc meta tui laboris improbi, hoc tuæ nequitiae stadium, & vnum gynæcoma chiæ gymnasium. Intende animum, mox.

Fuge crudeles terras, fuge littus auarum.

TRACTATVS PRIMVS.

De natura, situ, conformatione, aptitudine, conspiratione, & motu muliebris conceptaculi, necnon de quibusdam præter naturam affectibus, qui pudendo, vteroque adnascuntur.

PRAELOQVIVM.

IL minus ingeniosè natura sagacissima mulierum fabricauit instrumenta, quæ Generationis humanæ liturgiæ deferuire debebant. Quinimo longè maiorem in his impendit industriam, quando organa ipsa non modo vt virilia ad fœtus productionem conueniunt; verum eundem vterius excipiunt, fouent, nutriunt, seruant, atque ad vltimam vsque perfectionem deducunt. In hoc muliebria præstant; Ex hoc magis matri conceptus debet, quæ in filiorum generatione proculdubio plura suppeditat, semen, sanguinem, locum, alimentum: Aperiamus ergo vasa, quæ semen; venas, quæ sanguinem; cellas, quæ locum; meatus qui alimentum ortui, conceptionique tuæ detulerunt.

B Expendamus omnia, nec loci stomachemur fecditatem, si quæ insit; nam cuncta, quæ ad Generationem faciunt, præclara nimis, ac summè decora sunt censenda. Qui aurum effodiunt, ipsius terræ nigredinem, ac sulphureum vaporem non detrectant; qui margaritas venantur conchilia quamuis obsita situ non abhorrent: qui odoras petunt rosas, acutiem spinarum nihil oderint. Ita qui prolem vult parare, nec maleolidum conceptaculum, eiusque ambages luridas nec cænosa excrementa nauseari debet. Ideo ex anatome disce vteri, aliorumque instrumentorum substantiam, situm, capacitatem, connectionem, & reliqua omnia ad conceptionem necessaria; necnon affectus aliquos præter naturam, qui pudendo muliebri, vteroque, si adnascantur, aut Venerem præpediunt, aut conceptionem fieri vetant.

CAPVT I.

Muliebrium Genitalium compendiosa per singulas partes diagraphia.

MULIEBRE claustrum genitale conceptioni dicatum quatuor præcipuis partibus integratur, spermaticis vasis tum præparantibus, tum deferentibus; testibus, vtero, & pudendo ipso; cuncta hæc singillatim examinemus laconicè; nam alioquin singulas adamussim particulas delineare, ac describere, longum foret opus. Hysterographiam plenè habere quicumque voluerit, Anatomicos Neotericos perlegat, atque in primis Andream Laurentium, quo vix luculentior, & elegantior alterum est inuenire anthropographum, cuius propterea libenter vestigia sequar, & vel ipsis interdum vtar verbis.

De vasis præparantibus.

Semen præparantia vasa non secus, ac in viris, quatuor in fœminis reperiuntur, duæ scilicet venæ, totidemque arteriæ, quarum similiter exortus conformis est; nam arteriæ à magna arteria, vti à trunco exoriuntur; vena dextra à trunco descendente cauæ procedit, sinistra ab emulgente ducit ortum; sed ambæ diuerso modo in mulieribus, ac viris distribuuntur; in his enim vasa hæc tota ad testes, & epididymida feruntur; in fœminis verò tam arteriæ, quam venæ bipartitò finduntur, & eorum maior portio in epididymida, ac testem absumitur, minor ad vteri fundum descendit. Vide Vallesium, Columbum, Vasseium, & Laurentium.

De vasis deferentibus.

Modò ab his præparantibus duo deferentia dicta vasa exoriuntur, longè magis quàm in viris flexuosa, vt viæ breuitas flexuum multitudine rependeretur. Hæc ipsa præterea deferentia circa testes lata sunt admodum, at vbi recesserunt ab ijs, angustiora euadunt; sed iterum reddita ampliora, non quidem ad vesicæ collum, vt in maribus, sed ad vterum deducuntur; quæ in re elegans insertio ab Andrea Laurentio reperta obseruanda erit; nam non tota in vteri cornua obuoluuntur, sed in duos veluti ramos diuiduntur, quorum vnus amplior, ac breuior ad vteri cornua fertur; alter angustior, & longior per latera eiusdem vteri inter membranas excurrentes ad cervicem illius desinit; primo illo meatu mulieres eiacularantur semen in vteri fun-

A dum, dum conceptio fieri debet. Secundo verò postquam facta est conceptio, & os vteri conuiuet, in cervicem effundunt. Cum recens hæc, & pulcherrima sit obseruatio, iuuat Auctoris verba apponere. Sic ergo doctissimus Laurentius libro 7. Anatomiae capite 9. Non enim, Anatomici omnes sentiunt, tota in vteri cornua obliterantur, sed in duos veluti ramos dirempta; altero ampliore, sed breuiore in latera vteri cornua dicta feruntur: altero angustiore, sed longiore per latera vterini corporis inter membranas excurrentes ad finem oris interni, vel principium cervicis desinunt. Illo semen in vteri fundum eiacularantur mulieres; hoc verò dum conceptione facta contractus est vterus, conuiuentque exquisitè illius oscula omnia, semen in cervicem effundunt. Nam cum omni die coire possit gruidæ, semenque effundat, non pateret semini cauitatem ingressu exitus: aperiri enim omni die, omnique hora interius osculum, non est verisimile; semen autem retineri citra noxam non poterat, quia extra vasa, nisi concipiatur, putret, & veneni naturam induit: effingendus ergo canalis non in fundum, sed in cervicem vteri semen eructans. Meatus hic ijs, quæ non conceperunt, ita exiguus est, vt nisi accuratè secueris sensum fugiat; in gravidis amplissimus est; propterea gravidæ in coitu magis oblectari puto, quia longior est ductus per cervicem membranosa excurrentes. Hactenus Andreas, cui pro hoc mirabili naturæ arcano Physicorum schola perpetuò debet.

De Testibus.

Testes fœminæ ex Galeno libro de confectione vuluæ, 2. de semine, & 14. de vsu partium lateribus vuluæ adjacent ad fundum, paulò supra cornua abducti, similem masculis vasorum reuolutionem excipientes: non tamen in eundem locum perueniunt, eo quòd neque fœminam foras masculi modo, sed in suam ipsius vuluam emittere conueniebat; quin etiam eo consilio intus reconditi fuerunt, vt maiori caliditate fouerentur; atque adeo præstantioris fecunditate donarentur. Magnitudine multò minores sunt, atque imperfectiores, quàm masculi: figura item, & constructione multum differunt. Latius enim hi sunt, & glandulosi, minus rari, & laxi, ac humidiores, quòd substantia sint frigidiores. Nequaquam enim à calore natiuo flatu distenti fuerunt, & vt dicat quispiam fermentati, vt Galenus ait.

D Vterque muliebris testis propria membrana qualis est in maribus, quam darton dicunt, contegitur. Erythroide vero membrana, & scroto fœminarum testes carent; & cum viriles quatuor habeant tunicas, muliebres vnica tantum vestiuntur. Præterea superior testiculorum pars quæ *epididymis* appellatur, in his non est sensibi-

501 s, ac manifesta, sed vel omnino, non inesse, A
vel parua omnino, & mollior esse videtur, quod
testes ipsi etiam parui sunt itidem, & vasa sper-
matica ex Galeno 14. de usu partium, alijsque
omnibus Hysteragraphis. Sed obiter hic nō reti-
cendum, testes aliquando in mulieribus a morbo
adeo ingentes referri, vt infantis recens nati
aequant magnitudinem, vt historiē celebres apud
Schenchium 3. obseru. Gaspari Bahuini, & Io.
Bahuini suadent; quas fideliter ornatissimus Sen-
nertus lib 4. Praticae recenset, apud quem perle-
gat qui cupit.

De Vtero.

E St Vterus veluti campus, & hortus feracissi-
mus, vt inquit Laurētius excipiēdo virili, &
muliebri semini ad sobolis propagationem com-
paratus. Est matrix nobilissima, ac prope mo-
dum diuina fauilla, ex qua naturae thesauri con-
diti depromuntur. Habent vterum animalia
cuncta in parte interna, quatenus iniectum se-
men, & inde coalescens foetus foueri valeat. Si-
tum apud hominem obtinet in hypogastrio, in-
ampla videlicet coxarum capacitate inter vessi-
cam, & rectum intestinum, quo modo, & ad
Veneris usum, & concepti foetus incrementum
commodissimus futurus erat. Est insuper vteri
magnitudo varia pro mulieris etate, tempera-
mento, libidinis usu, corporis proceritate, fec-
tura, aut sterilitate; nam virginibus, sterilibus, C
& enixis inest valde minor, quam praegnantibus,
aut meretricibus. Praeterea eius figura rotun-
da est, sed aliquantulum oblonga pyro maiuscu-
lo similis, aut chirurgorum cucurbitulae, quae ad
tractionem commodissima est. Insuper substā-
tia membranea est, vt claudiat conceptionem,
dilatari ad incrementum foetus, cogi ad eiusdem
exclusionem posset. Tota demum vteri com-
positio ex multis similaribus particulis consti-
tuitur, puta tunicis, venis, arterijs, nervis, &
vinculis, quas omnes plenius exaratas petere
poteris ab Anatomicis; Hic enim pluribus per-
currere, longum, & superfluum foret. Sat erit
in praesentiarum annuisse, tunicas duas a natura
constitutas fuisse, exteriorem summē crassam,
aperitonaeo oriundam; interiorem alteram, quae
pariter apprimē crassa existit, sed non vniformi-
ter, & haec triplici fibrarum genere interseritur,
ectis, quibus auidē semen e sua ceruice prole-
bat: obliquis quibus conceptum semen, & foe-
tum ipsum retinet arctē, & amplexatur: tran-
uersis verō ad foetus ac fordiū opportuno tem-
pore exclusionem. Duae insunt venae, quarum
altera maior quidem, atque ascendens; altera ve-
ro minor, quae descendit, a ramo spermatico
deducitur, & vtriusque rami quidam coeunt si-
nu I. Atqui hypogastrica insignioribus riuulis
in vterum, ac ceruicem diffundit, quorum

oscula sunt, quae vteri acetabula siue *καταλκυσίδες*
nuncupantur, per quae foetus dulciorem san-
guinem e maternis venis exugit, cum quibus
σύνουσι ad vmbilicum habet. Duae quoque
sunt arteriae quae venas comitantur, vt illis spi-
ritale nectar affundant. Nerui praeterea ad vte-
rum quam plurimi sparguntur tum a sexto pari,
tum ab ipsa medulla ex quo mira illa cum cere-
bro vteri est communio, & sympathia. Rursus
ligamentis quatuor vincitur, duobus supernē,
totidemque infernē, vt eius infrenetur auda-
cia, & impetus, quo vel sursum, uel deorsum
rapitur non sine uiscerum calamitate, ac uitae
discrimine. Verū praeter haec propria ligamen-
ta obtinet etiam & communia; illa scilicet,
quibus toti corpori, & praecipue principibus
membris connectitur, utpote hepatis per uenas,
per arterias cordi, cerebro ac spinali medullae
mediantibus nervis, intestino recto, ac uesicae
per uillos.

De Pudendo.

T Andem diuiditur vterus in quatuor dissimi-
lares partes, uidelicet in fundum uteri, os
uteri internum, collum uteri, & pudendum, seu
orificium colli, quod uuluae nomine declaratur
(nupta haec verba ferat interim patienter aures)
cuius quidem uariae particulae sunt sensibus ob-
uia, uti pubes, monticulus, labra duo, magna-
que rima. Post quas latitant etiam alae, & nim-
phae, carunculae quatuor, & urinae meatus. Cun-
ctas si placet speculari apud Anatomicos, com-
pendio retulisse hic sat erit. Collum uteri, quod
cervix dicitur, est id totum, quod a carunculis
ad os usque internum pertinet, estque canalis
oblongus uaginae instar, & uirilis genitalis re-
ceptaculum. Os uteri internum est meatus sa-
tis angustus, in quem uteri amplior cauitas tan-
dem dehiscit, & hoc ipso praeparato orificio ute-
rus uirile semen prolestat, & post conceptionem
ita clauditur, ut ne specilli quidem aciem admit-
tat. Vteri demum fundus, seu corpus est ipsa-
met capacitas, in qua semen recipitur, alitur,
fouetur, & in qua conceptus fit, uiuit, & au-
getur. Plinius appellauit uterum *utriculum*,
alii *vuluam* quasi *voluam*, aut *valuam*, Lucilius
bulgam. Quare credidim, huc spectare illam apud
Rhodiginum nomenclaturā, qua scilicet puden-
di operimentum uidulum appellari scribit, quod
nomen nummariam thecam significat; unde
uidulariae titulum comediae apud Plautum. Mu-
liebris pariter pudendi operimento aptius con-
uenire mellinae apud eundem Rhodiginum appel-
lationem, facile mihi persuadeo: mel enim Cy-
theraicum inde manat. Aristoteles *locos*, & *mem-
brum seruale dixit*. Lucretius 4. de natura *sul-
cum*, sicuti penem *vomerem*.

Eijcit enim sulci recta regione viaque

Vomerem, atque locis auertit seminis ictum. Quoquo pacto appellari lubeat, scias; hoc ipsum natura neruacea textura construxisse, ut exquisito sensu præditum foret. Inde Alexander lib. 2. Problematum 65. *Neruosam, inquit, vuluæ esse texturam natura voluit, ut sentiret præcipue, voluptatemque ob eam rem summam ex coitu venereo caperet seminis gratia concipiendi, tum ut in partu multum extenderetur.* Sed hic ex *αποδω* animaduertendum, ac perpendendum, cur venustissimus Martialis pudendum hoc muliebre *Leonem* appellet 10. epigram. ubi sic.

*Quare, si pudor est, Ligella, noli
Barbam vellere mortuo leoni.*

Inde putant aliqui nomenclaturam aduenisse, quod sicuti leoni, teste Aristotele, ac Plinio, male olet anima, ita pars illa tetrum spiret halitum, ac putentem mephytim. Congrua sanè expositio; verum eruditissimi Rhodigini 13. Antiquitatum sententiam, ut ingeniosam libenter adiungam: esse, ait, apud Nicandrum serpentis speciem cenchrenam dictam, alioque nomine leonem ex generositate, & ex variantibus squamis, aut ex eo, quod rectam gestat caudam, certum est. Hunc insuper ex proprietate humanum sanguinem exugere, tradunt, perinde ac leonem; quoniam vero muliebre pudendum seminis auidum, quod purissimus sanguis est, hunc semper exugit auidè, inde est, ut affabrè leonis nomen illi adaptetur. Sed mortuum iccirco vocabat Martialis, quoniam senuerat iam in sua libidine improba muliercula. Ita quoque apud Aristophanem *χοιρὸν*, hoc est porcum pro muliebri pudendo assumptum inuenimus; ex eo crediderim, quod sicuti porcus cæno, taboque sordescit semper, ita vas illud putida semper vlgine diffuat: vel si magis placet, quod caua illa exercetur libido, porcorum propria, ut Aristoteles ad Alexandrum epistola quadam expresse ait. Inde verbum *χοιροπολὴν* Græcè, & subare Latinè, corpus obscenè prostituere significat. Tandem in auctarium vas istud genitale *portam* dixere, unde illud: *Portam ingredi nefas, qua exieris: item ostium*; hinc Terentius: *pessulum ostio obdidit.*

CAPVT II.

An uterus sit in feminis necessarius ad vitam, ut ad Generationem.

AD indiuidui conseruationem, non est utique uterus pars necessaria, siquidem membrum illud, sine quo viuens viuere potest, nec princeps, nec necessarium existit. At mulieres reciso utero aliquando vixere, Hinc Paulus Ae-

Agineta. *Constat: inquit, tota plerumque ablata matrice nec mortem inde subsequi.* Aetii fermone 16. capite de uteri prolapsu hæc habet in fine. *Si verò pars prolapsa temporis progressu per negligentiam computruerit, & ex assidua vrinæ irrigatione, & adherentibus for-
dibus exulcerata fuerit, auferatur citra vllius periculi formidinem.* Narrant enim, totum terum putrefactum aliquando ablatum esse, & mulierem nihilominus superuixisse. Antonius Benipenius de abditis morb. causis veritatem hanc huiusmodi exemplo confirmat. Ingeniosus nostri seculi Medicus Vgolinus Pisanus melicet iuniorem aduocandam censuit: ut vnacum illo mulierem quandam curaremus, quæ vuluæ pernicioso ulcere vexabatur. Huius nos malitiam omni studio, & diligentia tollere, sed frustra conati sumus; nam corrupta interim vuluæ, & frustulis comminuta descendens non prius fluere desistit, quàm tota putrescens decideret: ac sic mulierem ingenti malo liberauit, quæ licet vuluæ carens, sana tamen superuixit annos decem. Hactenus ille.

B Zagutus ex recentioribus nihil minus admirabilem euentum obseruator lib. 2. suæ Praxis Medicæ admirandæ mulierem recenset, quæ triginta vixerit annos post uterum dissectum: *Hæc dum esset, inquit ille in fine, viginti duorum annorum loco menstrui vsque ad quadraginta annos per vuluæ locum excernebat sanguinem grumosum, & multum rem veneream exercebat, sed citra voluptatem vllam.* Sana superuixit vsque ad annos quinquaginta duos, res domesticas commodissime exercens. Tandem cholera acutissima prebensa è vita discessit. Sed quid exempla congerimus? Natura ipsa Columbo teste suæ Anatomia libro 15. ad calcem mulierem protulit absque utero cæteris alijs, quæ sexus erant propria, integris; at ne titubet lectoris fides ipsa auctoris appingam verba: *Femina erat, cuius vuluæ ab aliarum foeminarum vuluis nihil peculiare, & diuersum habebat, matricis colli portio prominebat, vel matricis collo simile: matrix autem nulla aderat in domine, neque vasa seminaria, neque testes, quoties cum viro coibat (coibat autem sæpe) mirandum in modum conquerebatur.*

D Verum ad speciei propagationem est uterus tam necessarius, ut absque illo fieri nullatenus conceptio valeret: est enim veluti aruus feracissimus, in quo iactum semen, nisi quod obstat, germinare debet; ideo Auicenna fen. 2. tertij libri de Anatomia matricis aiebat. *Dico quod instrumentum Generationis mulieris est matrix.* Sed illud uti verissimum affirmadum insuper erit, quod licet mulier aliquatenus possit absque utero viuere; semper tamen valetudinariè absque illo futurum erit, ut degat; siquidem ab vniuerso corpore excrementa ad uterum confluunt,

nat, qui eadem, vt sentina immunda excipit, absque noxa deturbat. Præterquam quod empto utero, cum purgatio menstrua apud mulieres intercipiatur, necesse est, vt sanguis vel opia, vel noxia qualitate excedens in corpore, argeat, variaque pariat symptomata, eaque non leuia iuxta viscerum, & membrorum, quæ occupat, principatum; tametsi natura sagax interdum de salute indiuidui sollicita, potest huiusmodi fluxum aliò auertere, & per alios ductus celebrare, vt per venas hæmorrhoidales, narium, ventriculi, pectoris, & aliarum partium scaturigines, qua ratione vitæ muliebris incoluitati consulitur. Etenim quomodo Zaguti illa mulier per vuluam repurgaretur, non satis intelligo, quando tum colli, tum cavitatis vterinas simul discindi oportuit, & callum obduci; sit fides apud auctorem, qui plurima prodigè nimis exotica promit.

CAPVT III.

An fœmine omnes cuiuscunque speciei vterum habeant, & an simili, vel diuerso modo, ac situ.

IN I B V S cuiuscunque speciei, non omnino imperfecte fœminis vterum inesse tãquam propriæ naturæ caracterismû, docuit apertis fidibus Aristoteles 1. de historia animalium cap. 13. vbi sic habet: Pars fœminæ propria vterus, aut vulua est. Verùm eadem figura, & situ cunctis non inest, vt idem Philosophorum Princeps testatur lib. 3. de animalium historia capite 1. cuius hic ad vnguem verba registrare non graua- bor, eo quod plenè, atque adamussim rem de- clarant, sic ergo ille. *Vulua, siue vteri nec eo- dem situ habentur, nec similes omnium sunt, sed differunt inter se tum eorum, quæ animal generant, tum illorum, quæ oua pariunt. Ha- bent omnes, qui iuxta genitale continentur sinus geminos, alterum in latere dextro, alterum in sinistro. Initium verò vnum est, & commune ostium quasi ceruix carnosâ admodum, cartilagi- nea que, parti plurimæ auctissimaq; animantium tri- butum est. Pars vuluæ interior, loci, & vterus appellatur: unde fratres vterinos cognominamus; quæ autem, & ceruix matrix dicitur. Sed bi- pedes, atque etiam quadrupedes, quæ animal pro- creant, omnes vuluam, aut vterum infra septum transuersum continent, vt homo, canis, sus, equus, bos. Cornigera quoque omnia situm ha- bent eundem. Extrema plurimarum vuluarum quæ cornua vocant, inuolui perspectum est. At eorum, quæ oua edunt, situs non similis omnium*

est. Sed auium vuluæ iuxta septum an nexæ sunt piscium infra sicut bipedum, aut quadrupedum, quæ animal pariunt: sed tenues, & membranæ constantes, & longæ, ita vt in minutissimis pi- sciculis sinum vuluæ vtrumque iungi in faciem oui vnius videatur, tamquam bina habeant oua ij pisces, quorum ouum arenidum est: non enim continuum, sed quoddam arenulentum est ita diffundi in multa potest. Vulua auium ceruicem habet carnosam, callosamque parte inferiore: at superne qua septo iungitur, membrana constat, & prætennis adeo est, vt oua extra vuluam esse existimes. Auibus ergo auctioribus membrana conspectior est, & per ceruicem inflata extollitur atque sinuatur. At in minoribus obscuriora hæc omnia habentur. Quadrupedum quoque vni para- rum hæc eadem ratio vuluæ est, vt testudinis, lacertæ, ranæ, & reliquorum generis eiusdem; e- nim uerò ceruix vna in vno, & carnulentior est: fissura autem & oua proxima septo sustinentur. Nec non ea quæ in genere pedibus priuato animal edunt in lucem, posteaquam oua inter se pepererunt, vt musteli, & reliqua cartilaginea dicta (quicquid enim inter marina pedibus orbatum, & branchias habens animal generat, sub eo nomine intelligitur) ijs vulua partita, pertinensque ad septum quomodo auibus est. Atque etiam de me- dio sui bipartiti sinus arctior ad septum vsque pertendit: ac oua tam hic, quàm supra ad septi originem consistunt: mox prolapsa in spatium latius fœtus animales excludunt, Sed eorum ipsorum differentia vuluæ, qua tum inter se, tum vero à cæteris piscibus discrepent, accuratius per dissectiones spectari figuris singulis potest. Serpentes etiam tam ab ijs supradictis, quàm inter se differre apertum est. Vipera enim ani- mal edit, postquam intra se oua peperit, cum cæ- tera serpentum omnia genera oua edant in lucem. Quò fit, vt vipera vni vuluæ similis, vt carti- lagineis sit. Tendit porro serpentibus vulua prolixior, modo corporis exorsa inferius, vno continua meatu, diductaq; in latus spina vtrum- que quasi duplex meatus vsque ad septum: in qua oua ordinatim gignuntur, & edi inde non singulatim, sed serie continente solent. Vulua omnibus, quæ & intra se, & foras animal gene- rant supra alium posita est: quæ oua pariunt ijs infra lumbis adhæret. Quæ animal edunt in lucem, cum intra se oua generarunt, ijs anceps ratio est: nam & infra lumbis adiungitur ea pars vuluæ, qua oua continentur, & supra intesti- na ostium eius sustinetur. Ad hæc discrimen vuluarum est, quod cornigera, & vna parte den- tata, acetabula habent vuluæ, dum partum ge- runt: atque etiam parte vtraque dentatorum lepus, mus, vespertilio eadem illa acetabula suis continent locis. At cætera vtriusque denta- ta animalis fœcunda pedibus prædita vuluam leuem omnia habent, & partus ipsi vuluæ non ace-

acetabilis adheret. Haecenus Aristoteles, qui vterorum differentias penes diuersa animalium genera basilicè percurrit, ut ideo pluribus prosequi superuacaneum foret. Hoc vnum duntaxat pro coronide silentio non pratercam, apud Indos reperiri speciem animalis, cuius femina duos obtinet vteros, internum vnum, externum alium, illo ad conceptionem vitur, hoc vero tanquam bursa quadam ad sobolem defendendam ab occurrentibus extrinsecus cœlique iniurijs. Sed hic alter re vera vteri nomine non videtur appellandus, quando propriè id nominis competit interno illi conceptaculo, atque matrici, in qua fœtus & fonetur, & alitur quousque perfectam corporis conformationem nanciscatur; Potius existimarim, bursam illam esse de genere œsophagi illius magni, & amplissimi, qui in maritimis quibusdam aibus reperitur, in quo affatim prædam, nutriasque substantias ferunt, ac seruant pro naturæ opportunitate. At illud in appendicem erit ex Caspary Bahuini relatione, bipartitum vterum, qualem in canibus videre est, in quadam puella repertum aliquando fuisse. Duo quidem pudenda sæculis priscis mulierem quandam retulisse C. Claudio, & Marco Perpenna consulibus, legitur apud Iulium Obsequentem.

CAPVT IV.

Quid præstet vterus in generatione, & num in ipsa fœtus formatione vim ullam efficiantem obtineat.

VTERVM in generatione locum tantum præstare, & nullam ulterius operationem efficere, sentire videtur Aristoteles, & cum eo Philosophi, ac Medici plerique. Atqui tam præclarum membrum nimium suis defraudatur dotibus, & angustis nimium terminis circumscribitur; quandoquidem plures, easque celebres actiones edit, sine quibus generatio frustraretur, quantumvis fœcunda essent semina in Venereo complexu illabentia. Quatuor itaque præcipuæ vteri operationes numerari possunt ad generationem requisitæ.

Prima quidem est virilis genituræ in suam cauitatem attractio; quippe ut in primo libro abundè ex Philosophiæ Proceribus explicauimus, maris genituræ iaculatio nequaquam in ipsum vteri sinum fit, verum in internam eiusdem ceruicem; vnde deinceps audis concipiendi vterus, veluti manu validissima attrahit, tantaque est illius ad semen uiri sympathia, atque auditas, ut Oribasius dixerit, eo mo-

do quasi indistans illud affusum exugere, quo solent cerui è profundis cuniculis obtutu solum serpentes elicere. Etenim uerisimile est, naturam de generatione apprimè sollicitam, nequando uteri torpescerent semina auerterent, abhorrerent, uel declinarent, illis uim naturalem intulisse prævalidam, qua semper dummodo benè haberent, illa concupiscerent prolectarent, ac traherent non minori uirtute, quàm Magnes amicum ferrum perpetuò attrahat.

Secunda uteri operatio est, semen retinere, & complecti, ne fortè è loculis excidat; quam obrem quando futura est conceptio, vterus ipse quasi retrahitur, constringitur, & corrugatur, ut ipsum proximè complectatur, atque intimè exosculetur; quare etiam tam arctè clauditur, ut ne specillum quidem acus permeare ualeret, uel de sententia Hippocratis in Aphorismis, ac stipulante vniuerso Medicinæ, ac Philosophorum choro. Hæc vteri actio nisi fiat, utique inanis erit Venerea palestra, statim enim, ut frequentius solet, excidet semen, irritusque fiet labor coniugalis.

Tertia post hanc operationem est utriusque genituræ mixtio, mulieris scilicet & uiri; siquidem nequaquam dici potest à seipsis misceri, eo quia nec eodem temporis momento ambo destillant, neque eundem in locum iniiciuntur; non eodem temporis momento, quoniam, ut alibi libro uidelicet de semine ex Hippocrate, & Aristotele probabimus, aliquando uir prius emittit, interdum prius mulier: nec eundem in locum, quandoquidem mulier per latera inspergit in proprium sinum, uir in uteri ceruicem uti diximus; quocirca alia uis extrinseca requiritur, quæ ambo simul uniat, commisceatque (commisceri autem ex Hippocrate pernecessarium est, si debeat fieri conceptio) hæc autem non potest esse nisi matricis ipsius efficacia, & munus insitum.

Quarta, & ultima operatio est, ubi nimirum semina attracta, complexa, & commixta fuerint, eadem suscitare, & in actum deducere; cum enim semina, ut suo loco ostendemus, actu animata non sint, quicquid in contrarium sentiant celeberrimi aliqui Neoterici; ideo est, quod eorum dynamis, & calor plasticus ab aliquo excitari debet; hoc autem non potest esse, nisi uterus ipse, intra cuius parietes illa continentur, & aceruantur. Ita uidemus cerealia quoque semina à terra congrua suscitari, adeo ut non omnia omnibus in locis germinent, sed in determinatis, ac symmetris, in quibus efficax illa uis reperiatur; alioquin putrescunt, aut degenerant. Pari ratione animalium semina à consonis uteris excitantur, non quidem à simplici eorum calore, spiritu, & qualitate alia primi; uerum ab insita peculiari proprietate ad hunc

CAPUT V.

*Qualem temperaturam ad concipiendum
exigat uterus.*

TER I non quavis temperatu-
ra conceptioni fauet, & com-
modat: exigitur præcipua, ac
penè singularis eucrasia, qua si-
ne irrita sit feminis affusio. Hoc
profectò peculiari uteri tempe-
ramentum significauit 5. Aphorismorum Hip-
pocrates ijs uerbis. *Quacunque frigido, & den-
so, vel compacto sunt utero non concipiunt: Item
quæ præhumido sunt utero, non concipiunt; nam
ijs semen genitale extinguatur: tum etiam quæ-
cunque ardenti sunt utero, & sicco: nam ali-
menti inopia semen corrumpitur. At verò qua-
cunque ex utriusque oppositionibus modico, &
temperato sunt utero, huiusmodi sanè sunt fœ-
cunda.* Enarremus Aphorismi singula uerba,
ut luculentius uteri commoda temperatura
elucescat.

Frigida, ac densa uteri discrasia ideo conce-
ptioni aduersatur, quia feminis virilis spiritalis
substantia, & calorifica virtus inde extinguatur,
dynamis non excitatur, λόγος ille ἀλαστικός
præpeditur. Rursus mulieres in congressu non
incalescunt, minusque demulcentur; quamob-
rem nec ita bellè concurrunt, nec propriam
genituram, sine qua conceptio neutiquam fieri
potest, affundunt, aut saltem secius valdè emit-
tunt; quare utriusque feminis mixtio opportu-
nè fieri non potest. Adhuc in frigida, & com-
pacta matrice ob angustiam secundinæ cotyle-
onibus adnasci nequeunt; unde etiam non raro
occidit, ut quamuis concipiatur, abortus fiat.
Eandem quia frigidus uterus sanguine parum
adeo: nam plurimum is mensibus defrauda-
tur, ideo pullulanti fœtui alibilem succum
ministrare non potis est.

Humida valdè temperatura censetur etiam
fructuosa, quòd genitale semen ab ea, auctore
Hippocrate, pariter extinguatur; diluatur po-
tius, dicerem ego, ac vi prolifica destituatur.
Sic solent in palustribus, cœnosisque agellis ce-
lia sterile scire, atque corrumpi. Præterea
humidiori matri ob lubricitatem nequit virile
semen, at paucis horis detentum tan-
tum elabatur, votisque coniugum illudit.
Præterea verò, & sicca eiusdem intempe-

ries, qualis in uiraginibus contingit, ad concipiendum inepta reputatur, quòd præ caliditate
sanguis dissipetur, ut in uiris, nec supersit, qui
ad uterum tanquam superuacaneus confluere
possit; igitur suo congruo pabulo destitutum
semen, corrumpatur, necesse est. Præterea ab
uteri exuberante caliditate disgregantur virilis
genitura spiritus, atque resoluuntur; quamob-
rem plastica virtute spoliatum semen sobolesce-
re nequit; quemadmodum in arenosis Aegyp-
ti locis, & sitientis Lybiæ arrescentibus agris
frustra Cereris iactarentur semina.

Superest ergo, ut uteri duntaxat, qui ab om-
ni qualitatibus excessu recedunt, sint fœcundi,
& idonei; quod insuper magnus idem Medico-
rum Musageta libro de natura humana incul-
cauit ijs uerbis; *Si non calidum, ac frigidum,
& siccum, ac humidum moderatè, ac æqualiter
virtute haberent, sed alterum alteri multum
præcelleret, & fortius debiliore præstaret, ge-
neratio fieri non posset.* Quòd si recessus paruus
erit, non proinde conceptio præpeditur; si
præsertim viri semen nanciscatur contraria
qualitate imbutum; ut si humidiori utero
siccius contingat semen, & alijs contrario mo-
do; quod Galenus graphicè testatus est in com-
mento libri de natura humana præcitati his pe-
nè uerbis: *Est autem sicciori utero humidius
semen conuenientius: humidiori uero siccius,
quemadmodum & calidiori frigidius, frigidiori
calidius.* ut propterea, eodem Galeno referen-
te, iure Plato dixerit, *non esse artis exigua,
ut quis norit viros, atque mulieres tempera-
mento inter se ad liberos procreandos apto, co-
pulare.* sed plura ad rem sequenti capite.

Cæterum præter primarum qualitatibus con-
gruam in utero temperaturam ad conceptionis
munus exigitur insuper qualitas, seu uirtus in-
nominata, quæ non alio nomine, quàm uteri
uirtutis nuncupari potest; eo quòd si desit,
quantumuis aliæ primæ benè conueniant, con-
ceptio tamen haudquaquam effici possit; &
contra licet primæ aliquatenus non respon-
deant, hæc si adsit, fœcundus est uterus. Ita
uidere est interdum mulieres aliquas inculpa-
tam traducentes uitam, ac rectè coloratas, nul-
lamque referentes matricis ametriam, concipi-
pere tamen neutiquam ualere, eo quia præci-
pua illa, & occulta uirtute careant; contra
non paucas ualetudinarias, & manifestè ad ute-
rum intemperatas concipere, quoniam eadem
non destituuntur. Ita exempli gratia si in uen-
triculo reponatur uteri ex primis qualitatibus
consonantia, non tamen inibi excepto semine
conceptio fieri posset; siquidem deesset uirtus
illa, quæ est uteri propria, & nullius alterius par-
tis: quemadmodum coctio, quæ in uentriculo
elaboratur, nulla ratione in utero aqua prima-
rum qualitatibus temperie imbuta, celebrari ua-
le.

leret. Quando hæc deest, frustra conantur con-
inges, Venus est irrita semper; neque est cur
Medici auxiliares manus apponant.

CAPUT VI.

*De vteri discratiâ, atque imbecillitate, ubi
plenius præfata Hippocratis doctri-
na elucidatur.*

HIPPOCRATES ea, qua so-
let ingenij excellentia, superiori
aphorismo muliebris vteri ad
conceptionem ineptitudinem
paucis verbis propalauit; quo-
niam verò magni momenti est
matricis examissim nouisse intemperiem; pau-
lò prolixius Præceptoris mentem aperiemus.
Tria profectò ad conceptionis officium in vtero
penes mulierem quamlibet necessariò requirun-
tur. Primum quidem, vt in ipso Veneris con-
gressu viri semen ritè excipiat. Secundum vt
exceptum congruo temporis interuallo reti-
neat. Tertium vt idem foneat, nutrietque vs-
que ad fœtus exactam, & omnimodam perfe-
ctionem. Ex his igitur, consequitur, vt tria pa-
riter apud mulieres ex vtero accidant concep-
tionis impedimenta, nempe primum cum viri
genituram is non proleat, non attrahit; id quod
ab Hippocrate prolatum fuit prima illa apho-
rismi particula: *quæcunque frigido, ac denso,
vel compacto sunt vtero non concipiunt.* Ete-
nim quæcunque huiusmodi præditæ sunt vtero
in Venerea palestra torpent, adeoque frigent,
vt nihil aut valde parum igne geniali ferueant,
amorisque dulcedine oblectentur; quare con-
sequenter vterus ad virile semen excipiendum
neque hiat, neque sese inclinat. Porro vterus ca-
lore suo genituram attrahit, exugitque; & iccir-
co post mensium naturalem fluxum contingit,
vt mulier frequentius concipiat, quoniam con-
cursus ille sanguinis & calorem, & fomitem ad
vteri regionem defert, neque id præterijt Philo-
sophorum Princeps 2. de generat. animal. cap. 4.
vbi illa protulit: *Trahit genituram hic locus suo
calore; menstruorum etiam decessio, & conflu-
uium fomitem in ea parte caloris parat, ita-
que vt vasa non illita calido diluta humore
aquam in se tradunt ore inuerso, ita attrahitur;*
quin ipsemet Aristoteles ibidem abnuat, semen
ad internum os vteri in resolutione Venerea
demandari, sed à matricis auida facultate pro-
lici, atque sorberi; quod in primo operis hu-
ius libro abundè explicauimus. Qua tatione,
ergo si frigidus, si compactus, densusque est v-
terus genituræ virilis proleandæ officio par-
esse poterit? Et hac ipsa in re audienda erunt

A Galeni verba, rationes plenè complectentia
inquit enim. *Vbi tam frigus immoderatum
potens est, vt densum efficiat vterum; angustis-
sima quoque sunt mulieribus ora eorum, quæ
illuc ad vterum feruntur, vasorum.* Itaque
vel hoc nomine steriles manent mulieres; quod
venularum osculis secundine adnasci non po-
sunt. Quod vt euenerit; tamen non potest
conuenienter fœtum nutriri. Aut enim vt mi-
nimum quidem purgationes eunt: aut certe ad-
modum pauca, & ille quidem praua; quod sci-
licet illac tenuior sanguis, & aquosior trans-
mittatur. Etenim ibi facile oppilantur venu-
larum oscula: tum propter natiuam eorum an-
gustiam; tum quia huiusmodi fœmina prouen-
tu fere abundant pituitosi humoris. Nam uni-
uersum corpus omnino similiter est constitu-
tum vt matrix. Huc accedit, quod semen viri-
le in locis huiusmodi perfrigerari potest; nisi
id forte sit natura calidius. Ergo mulieres, quæ
frigidos habent vteros ad concipiendum ineptæ
sunt propter eorum substantiæ densitatem. Hæc
etenus Galenus, qui basilicè rationes omnes pro-
secutus est. Et hæc ipsa densitatis, ac frigidi-
tatis affectio ex dictato Magni Hippocratis suffi-
tatu deprehenditur, dum ait. *Si mulier, quæ in
aliud non concipit, scire velis, num tandem ali-
quando sit conceptura: circumtectam optimè ve-
stitamento suffito aromatis.* Et si quidem odor
suffiminis, ipsi per interiora corporis prope-
re videatur ad os, & nares, velim existimes,
quod ipsa non suo pte vitio est infœcunda. Gale-
nus super hæc, vt solet graphicè scribit. Illis
duntaxat in corpus vniuersum non diffunditur
suffitus qualitas, quibus durum & densum est
matricis corpus. quam insimul sententiam re-
cipit, & confirmat in suis Coacis spectatis. Immo
Duretus, e medicis facile Coripheus, ac tan-
quam alter Hippocrates cunctis venerandus.
Cæterum frigida huius intemperiei argumeta
facile tibi illucescent ex diminutis mensibus
ijsque albicantibus, ex languido Veneris ap-
petitu, minori pruritu, ac minima in ipso con-
cubitu, valdeque sera mulcedine; itaut raro
ipse in suaui certamine suum admisceat geni-
talem sudorem.

D Secundum impedimentum erit, cum licet
semen ipsum vteri excipiant, non tamen reti-
nent, sed haud multò post respuunt; quod altero
aphoristicæ sententiæ membro insinuauit Hip-
pocrates inquiring: *Item quæ præhumido sunt
vtero, non concipiunt: nam ijs semen genitale extir-
guitur.* Sanè humoris à copia seminis virtu-
acciditur, prolifici spiritus hebescent, plasticæ
facultas mergitur. Humidiorem hanc discrati-
am agnosces ex perpetua quadam vteri vligi-
ne, a colluue manantium ichorum, a cenosis
semper pudendo, rara pube, si intemperies sit
naturalis, & marcescente Venere; necnon e-

quod virilem genituram vterus neque at-
que neque retinet, vt primo de morb. mu-
l. 1. Hippocrates monet.

Tertiumdenique impedimentum est, cum
conceptum, detentumque semen enutrir non
potest, quod extremis illis verbis inculcauit Pre-
ceptor, videlicet: *Tum etiam quaecunque arden-*
sunt vtero, & sicco; nam alimenti inopia se-
men corrumpitur. Nam vbi primum exceptum
vtero semen est, assiduo indiget nutritu;
et eius namque conformatio à femine haudqua-
quam corruptione prauia; at motione, & nu-
tritu delineatur, ac perficitur. Quo pacto

in sicco, & exurente vtero, qui rore men-
struo non circumfluit, vegetare embryon pote-
st? Praefertur, aridaque matricis illa tibi prae-
sentantur indicia, nimirum tentigo Venerea,
aniditas illecebrarum inexplibilis, pu-
es hispida, mensium diminuta, atque perusta
ur gatio, si praesertim siccitas iungatur infi-
ni. Superest itaque vt muliebri concepta-
ul um sit omnium excedentium qualitatum,
pers, & vt loquitur Hippocrates ex vtriuf-
que oppositionibus modicum, ac temperatum.

Ex hisce omnibus praeterea dissonantibus in-
ter utero qualitatibus emergit interdum eiusdem
necillitas, quae rursus à resolutis spiritibus,
nec ipsius languescunt facultates, nec non ab
te ri substantia laxiori, molliori, atque infir-
mi ori ortum ducit: cuius illa erunt tecmeria
igra, Veneris fastidium, flatuum per pudendum
xeratio, seminis à concubitu reiectio, atque
eti am frequens abortus. Interim tamen indi-
ca a intemperies eluantur à Geneanthropo-
grapho.

Densus in primis, ac frigidus vterus calefie-
re debet; quae in re, *ex arapodw*, annotandum,
agricolas etiam dum campos, & arua minus
fecunda in fertilitatem redigere cupiunt, illa
unde quaque incendere, vt scilicet à calore om-
ne vitium excoquatur, humor inutilis exicetur,
c terra ipsius densitas aperiatur; id quod Poe-
ta Georgicorum basilicè exarauit his carmi-
bus:

*Sapè etiam steriles incendere profuit agros,
Atque leuem stipulam crepitantibus ore-*
re flammis;

*Sive inde occultas vires, & pabula terra
Pinguia concipiant, sive illis omne per*
ignem

Excoquitur vitium, atque excidat inuti-
lis humor,

*Seu plures calor ille vias, & caeca relaxat
Spiramenta, nouas veniat, qua succus in*
herbas,

Seu durat magis, & venas adstringit bian-
tes,

Ne tenues pluuiæ, &c.

Sic aliquando contingit, vt mulieres multo

A ante tempore steriles, ab ingenti, vel diutur-
na febre fecunda euaserint; quod propria
autopsia confirmat. Auenzoar, qui se à febre
ardente fecundum, iam antea sterilem, effe-
ctum fuisse, testatur. Cæterum calefacientia
vteri auxilia à victus ratione, atque à phar-
macia petenda erunt. Diæta igitur in sex om-
nibus rebus non naturalibus calidior institua-
tur: aer eligatur, vel arte paretur calidus. Ci-
bi sint carnes pipionum, gallinarum praesertim
vetustiorum, caponum, veruecis, aromatibus
infixæ, & assatæ: panis bene fermentatus, &
anis, aut fœniculis conditus. Vinum sit ge-
nerosum, atque annosum: corpus indies exer-
ceatur, vitamque pro virili sedentariam decli-
nent: modicè dormiant, atque in primis diur-
num somnum euitent. Veneri frequentius in-
dulgeant, ex hac enim, Hippocrate magistro,
vteri calefiunt. Animi demum cuncta pathe-
mata auertantur, praeter iracundiam, cuius
gratia sæpè natiuus calor reuiuiscit, explende-
scit, acuitur.

Quoad verò pharmaciam immensum est re-
mediorum pœnu, quæ vterum caliditate resi-
ciunt, selectiora, non multa tamen, ascribam.

Inter simplicia primò flores occurrunt cha-
mæmeli, anthos, cheiri, spicæ, saluæ. Folia se-
cundo ordine accedunt matricaria, melissæ, ar-
temisæ, pulegij, maiorana, bettonica, calamin-
thæ, dictamni Cretici, & similia. Tertia clas-
se radices succedunt angelicæ, aristolochiæ, im-
peratoria, iridis, leuistici, pimpinellæ, calami
aromatici, petrosellini, & huius notæ centum.
Inter semina tandem primas obtinent pastinacæ
siluestris, cumini, fœniculi, apij, fileris monta-
ni, dauci, nigellæ, & similia. Cæterum pe-
culiarem cum utero analogiam ex aromatibus
referunt cassia lignea, caryophylli, cinnamo-
mum, nux moschata, cubebe, zedoaria, galanga;
& cum his mirrha, assa fœtida, opoponacum,
sagapenum, castoreum.

Ex compositis autem medicaminibus alia
sunt interna, externa alia. Interna quidem,
vt syrupus de artemisia, de bettonica, de cor-
ticibus cytri: conseruæ anthos, saluæ, bettoni-
cæ species, & rotulæ diamoschi, diacalamen-
thi, diambra, rosatæ nouellæ, theriaca, mi-
thridatum, & alia multa, quæ miro artificio
componuntur, quorum ingentem syluam vi-
dere erit apud Quercetorum, & Crollium,
qui etiam præcipua, & efficacissima magisteria
hysterica reuelat. Apud Sennertum legitur hu-
iusmodi aqua vitæ dicta mulierum, quam miræ
virtutis esse putarim. R. Galangæ, cinam. nucis
mosch. macis, caryophyll. an. vnc. 2. Zingib. cube-
bayum, Zedoar, cardamomi an. vnc. 1. grano-
rum paradisi, piperis longi an. vnc. 5. Tritas af-
funde vini mensuras 6. stent in infusione in
loco frigido diebus octo, postea adde, saluæ min.

mentha rubra, melissa, matricaria an. m. iij. Stent iterum diebus octo; postea vinum effunde, & herbas, ac aromata contunde, & vino affuso iterum destilla.

Externa autem auxilia ex iisdem hystericeis virtutibus concinnantur, ut pote infusus, ac sacculi. Inunctiones celebrantur ex oleo rutaceo, laurino, de nucis myristica, irino, ac de castoreo. Nec minoris energiae erunt suffitus, ac thymiamata, quibus magnus Hippocrates in omnibus muliebribus affectionibus plurimum tribuit; Parantur autem ex thure, mirra, ladano, baccis, lauri, styrace, caryophilis, ac similibus; & ex iisdem solent etiam aptari cerata, quae ad regionem uteri gestata longo tempore, ipsum refouent, uiuificant, roborant, vimque omnem fecunditatis restaurant.

Humida quoque intemperies iisdem corrigitur; recensita enim auxilia cum caliditate insigni etiam siccitate donantur; haec tamen praecipue diaphoretica postulat, inter quae nullum inueniri poterit utilius, & probata analogia efficacius, quam decoctum salsafras ex iure domestici pipionis apparatus; Extrinsecus vero adhiberi poterunt & suffitus, & pessaria ex rebus calidioribus, & acrioribus; id quod I. de morb. mulier. significatur ijs verbis. *Si vero humidius fuerit os uterorum, genituram attrahere non possunt. utendum est autem medicamentis subditijs acribus: commorsus enim, & inflammatus stomachus solidus, ac firmus quandoque fit, & aliquo modo accomodatur.*

Vteri tandem impense feruida ametria temperate frigidis mulceri debet, indicta in primis frigidiori diata, & illi contraria, quam paulo supra frigida matricis discrasia praescripsimus; ea cautione tamen, ne summe algiosa adhibeamus; in contrarium enim affectum deduceretur: est autem semper longe deterior in viuientibus partium frigida, quam calida intemperies; quippe calidior sponte sua aetatis progressu ad symmetriam reuocatur; unde contingit, quod non paucae mulieres primo iuuentutis curriculo concipere nequeunt; concipiunt vtero tamen, ubi deflorescente aetate acrior mitescit, ceditque immoderata caliditas. In usum praeterea veniunt ex ore assumendis syrupi, & conseruae ex violis, nymphaea, borragine, cichor, maluis, capillis Veneris; Item hordeata, atque feminum quatuor frigidorum emulsionem: Diatriasantalum, diamargaritum frigidum; necnon praeter ceteris naturales quaedam aquae, ac potissimum Nucerae, Ficuncelle, vel Bussi apud S. Cassianum in Haetruria; quod si haec tempestiue, & opportune haberi nequeant; lac asinum in magna copia probarem.

Demum ex extrinsecis ad rem facient infusus, & semicupia ex refrigerantium decoctione, ut pote maluarum, violarum, althaeae, nenufar. salicis, capil. Vener. rosarum, & Veneris umbilici;

& post haec inunctiones ex oleis rosato, violaceo, nenufarino, vel vnguentis santalino, rosaceo, infrigidante Galeni, & similibus.

Pari etiam modo post haec imbecillitati consules fotu, frictione, suffitu, ac magna insuper, & repetita cucurbitula, maximeque emplastro illo Ludonici Mercati 2. de mulierum affectionibus capite 13. quod ita paratur.

R. pulueris granæ, & caryophyl. an. drach. i. s.

pulueris rosarum, coralli, & angelicae an. 31.

pulueris mastice, & sanguinis draconis an. scrup. 2.

Ambrae, & Musci an. g. 10.

ladani depurati, & cerae q. 5. ut fiat emplastrum.

In eundem usum facient aromatica omnia, quae praesertim analogiam ad vterum referunt; maximeque vina illa alterata, utpote anthosatum, iuniperinum, angelicae, eryngiorum, & similia; quin apud Quercetanum, & alios inuenies aquam Imperialem, & alia centum apozemata vterum refocillantia. Consule Gynaecium.

CAPUT VII.

De Vteri nimia extenuatione, seu gracilitate.

INGENS vteri macies, & insignis gracilitas multis de causis fecunditatem adimit; nam in primis propter nimiam extenuationem matrix contrahitur; secundo virtutes tam attractrix, quam retentrix debilitantur, ac fatiscunt; Tertio virile semen tunicis adherere nequit, & adherere, foueri nequaquam potest; depauperantur enim spiritus, & calor alicuius instrumenti, dum pinguedo illorum tutela, & quasi custodia dissipatur; ut ideo licet emaciatum vterus concipere aliqua ratione valeat, conceptum tamen seruare, ac retinere non queat; sed ubi primum incrementum capessere incipit, nutritus inopia diuellitur, & abortu disperditur. Id quod 5. Aphorism. textu 44. significauit Hippocrates, dum sic ex Heurniana translatione edidit: *Quibusunque grauidis extenuationis summa sunt omnia, abortiunt priusquam habitio fiant*; quam eandem sententiam repetit idem libro de sterilibus, ac de superfœtatione.

Atqui Auicennas capite proprio aliam comminiscitur rationem, propter quam exuuium, & graciles mulieres concipere nequeunt inquit enim, quod praetenuitate corporis ipsius os vteri semper hiat; ideoque semen proiectum inde prolabitur, nec permanet. Probabilis vterque

que ratio; at probabilior ni fallor illa est, quod A
mirum valde extenuata matrix, succoq; alibi-
li defraudata nequit alimentum foetui parare,
qui ab eo, quod matri superest, vtile excremen-
to sui ortus principium, & progressum sumere
debet. Addamus pro corollario, ita affectum
vterum quibuscunque extrinsecis iniurijs ob
noxium reddi, & insuper a concubitu non mo-
do non demulceri, verum ladi potius, ac tor-
queri; At naturæ lex fuit, vt citra voluptatem
non conciperetur.

Gracilitas huiusad vterum causa potest esse
naturalis, & acititia; naturalem appello, quæ
ex prima constitutione ita refertur; & huic nulla
potest medela ferre suppetias; solum dapili victu,
succulentis edulijs, rebusque omnibus polichy-
mis fortè longo temporis interuallo tenuis ille
habitus in meliorem deduci aliquantisper posset;
& si optimæ chinæ in iure decoctum per duos
menses propinaretur, vel hinc, vel non aliunde
spes posset affulgere salutis. Verum extenuatio
acititia, quæ pluribus a causis manare potest, vt
pote a febre diuturna, vteri hæmorrhagia pe-
renni, frequentissima foetura, animi passioni-
bus, & hysteris innumeris affectionibus, non
ita ægrè expugnabitur, sed causis deturbatis per
oppositas qualitates primigenia constitutio re-
stitui poterit. Quæres hic, num contactus
aphrodisius vtero emaciato conducat. Confer-
re vtique arbitror non vno nomine; & in primis
cum vterus a viri consortio incalescat ex Hippo-
cratis millies decantata sententia, hinc ille &
alimentum validius attrahet, & inimicas quali-
tates edomabit, destruet. Rursus a virilis geni-
tura, ac propriæ aspergine idem humectabitur,
ac temperabitur; quare gracilitas, quæ vt plu-
rimum siccitatis est soboles, cedit, ac mitiga-
bitur.

Ceterum aduentitia matricis extenuatio qui-
bus auxilijs diætetis euincatur, attentis causis
prudenti Medicorum ingenio relinquitur; quic-
quid enim toti pinguefaciendo confert, id ipsum
parti saginandæ conducet. Genericè ex prag-
matia Salernitana.

Nutrit, & impinguat triticum, lac, caseus
infans;

Testiculi, porcina caro, cerebella, medulla,

Dulcia vina, cibus gustu iucundior, oua

Sorbilia, maturæ ficus, vnaque recentes.

Quid multa? spermatica omnia, vt quæ ad vte-
rum analogiam habent, ipsum affluentis succo ma-
defacient. Sed ante omnia tristes animi passio-
nes ablegentur, quas propterea Græci μελεδωνας,
id est conficientes appellabant; quò illud sapien-
tissimi collimat: Spiritus tristis exiccat ossa.

Demum quoad præsidia pharmaceutica ex
multis aliqua, & selectiora appingam. Occur-
rit primò nux Indica vtero apprimè familiaris,
& amica, e qua vnà cum pineis nucleis, fiscis,

sive pistachijs, saccharo, & pulpa caporum mor-
selli effici solent miræ ad renutriendas partes effi-
caciæ.

E seminibus lini recentibus concinnatæ
emulsionēs sunt ad hoc non mediocris virtutis.
Butyrum, & oleum recens frequentius in fer-
culis adhibita plenum, & succulentum habi-
tum faciunt; Quin Zacutus in sua Praxi admi-
rabili tabidum restaurasse gloriatur olei vberiori
vsu: nam placentulas, & panes cum eo affatim
elaborari curabat, vt non alio, quàm pane
huiusmodi vsceretur. Præterea lacertæ viridis
pinguedo Mizaldo, ni fallor, auctore si placentulis
admisceatur vsque adeo arcana ex proprietate
impinguare creditur, vt breui tempore vel one-
rosa fiat sarcina. Auicennas extollit carnem
anatis; & carnem alcubugi, id est alaude capel-
lutæ, de qua sic ait: & caro alcubugi est vltima
in eo. Cicer vaccino lacte enutritus, inque eo-
dem excoctus summè ab analipticis probatur;
neque resumptiuum minus erit lac existiman-
dum summo mane cum saccharo frequentatum.
Tandem Galenus, & cum eo Princeps Maurita-
nus sarcocollam cum lacte vaccino, & pulte ali-
qua exceptam laudibus extollunt. Sed iam ad
contrariam affectionem calamum conuertamus.

CAPVT VIII.

De Vtero adiposo, atque orificij pinguedine.

MATRICIS excedens aruina
causa est interdum, cur mulier
exoptato conceptu defraudetur;
Hinc summum medicinæ lumen
Hippocrates libro de aere, aquis
& locis de Scythis mulieribus
verba faciens asserit, præ nimia pinguedine illas
infecundas reddi, ideoque eius gentis viros ad
prolis propagationem ancillulas comprimere,
quæ cum vitam, vti heræ, sedentariam non tra-
ducant, nec adiposam sarcinam, nec circa vte-
rum nimiam lubricitatem præferunt. Huiusce
euentus rationem adducens idem Hippocr. 5.
aphorism. 46. ea protulit: Quæcunque præter
naturam crassa non concipiunt, ijs omentum os
vteri comprimit, & priusquam extenuentur non
concupiunt. Etenim ex eo contingit, vt virile
semen ad os vteri internum nequeat rectè subire
sed aliò vibratum non multò post effluat, cor-
rumpatur. Quo circa huiusmodi sterilitas, haud
quaquam per se in mulieribus reperitur, sed ex
euentu quatenus ob crassum illum, & obesum
aqualiculum, qui os vteri comprimit, virilem
genituram ritè excipere nequit. Verum Aristo-
teles, qui hanc eandem doctrinam ab Hippocra-
te mutuam registravit primo de generatione

animal. cap. 18. & 2. de partib. animal. rei causam refundit in hoc, quod videlicet maior seminalis materiae, ac sanguinis portio in adipem degeneret; quare foetui concipiendo, & coagulando quod superest, non suppleat: verba Philosophi sunt haec: *Viri etiam, mulieresque pingues minus fecunda esse, quam non pingues videntur, quoniam in vegetioribus excrementum concoctum transit in pingue*; Sed 2. de partibus cap. 5. longè clarius haec ipsa explicat: *quin etiam inquit, obesa omnia steriliora ea de causa sunt; quantum enim ex sanguine proficisci ad genituram, & semen genitale debeat, hoc in adipem, aut seum sumptitur; sanguis enim cum concoquitur ad haec transit. Itaque aut nullum omnino excrementum in ijs ipsis consistit, aut parum*. Quo igitur pacto absque semine, & sanguine conceptio haberi in his mulieribus poterit, aut etiam absque congrua loci, ubi conceptio fit, capacitate? Siquidem Laurentio Iouberto testante 7. paradox. decadis primae adiposae mulieribus usque adeo carnosus, & pinguis vterus est, ut iustum spatium in locellis foetui continendo non relinquatur. Et ex hac eadem ratione parvae mulieres, auctore Hippocrate 2. Proret. sunt maioribus ad conceptionem aptiores, quod videlicet parua corpora minus alimenti, quam procera ad sui nutrimentum absument; sed abundè superfit ad foetus coagulationem, & nutritionem.

Ceterum vteri adiposa moles vel est a primigenia conformatione, vel a diæta; Prima, ægrè curatur, quia frigidior corporis habitus ab origine contractus non facile immutatur. Secunda verò victus ratione immutata, superatur facilius; cum enim hæc ab affluxus copia, & effluxus inopia exoriatur, quotiescunque affluxui derogatur, & effluxui superadditur, aruinam absumi confectarium erit. At qua ratione, inquires, effluuium promovebitur? signavit 7. epidemiorum Hippocrates præclara illa sententia: *Detractio cursibus, luctis, quiete, multis deambulationibus celeribus*; quibus verbis palam indicatur, corpus iugi labore exercendum esse, atque vitam sedentariam protinus ablegandam. Sed inquires, si ita est, cur Hippocrates inter causas extenuationis quietem enumerat: *cursibus, luctis, quiete*? Ingeniosissimus Vallesius difficultatem odoratus particulam illam reiicit, & incuria tantum Typographorum additam esse censuit, ideoque expungendam; qua in re ipse quoque Galenus cespitare videtur. At verò mihi probabile videtur, particulam prudenter, ac studiosè adiunctam ab ipso Hippocrate fuisse, ut omnes extenuationis causas percurreret; & quia otium quoque, quies, & cessatio ab exercitationibus maciem, & gracilitatem in determinatis complexionibus producere potest, iccirco etiam quietis meminit. Quod autem otium quoque maciei possit esse,

causa, insinuauit luculenter Aristoteles primo quidem 8. de historia animal. cap. 6. ubi legitur: *Sed maxime tamentum sus, tum cetera, quibus venter calidus est quiete, immotioneque pinguescunt*: secundò 6. Problematum sectione probl. primo, ubi disquirat: *Cur sedile alios impleat alios extenuet*. respondet autem: *Vtrum habet corporum distent inter sese, ut alij calidi, alij frigidi sint: ergo si ita est calidi implentur, cibum enim corpus vi sui caloris exuperat: frigidi autem quod aduentitium calorem desiderant, quem ex mouendi ratione potissimum corpus acquirat, concoquere nequirent, dum quiescunt*. Iam nunc nostra cum mulieres inferiorem ventrem, vterique regionem præcalidam obtineant (kata enim est mulier viro calidior in sententia Polybi, ut in Isagoge medica pluribus comprobo) hinc est, quod si plurimum quiescat, aruinam si bi dapile adiungit. Cauendum tamen ne morus a cibo fiat. Præterea alius perlubrica seruanda erit, stipticitas enim eius pinguedini addit. Cibi nec dapiles, nec polychymi adhibeantur, quin panis secundarius melior; vinum verò generosius aptius: somnus, & vigilia mediocritatem habeant; nam nisi opportunè adhibeantur, ac tempestiuè, contrarios effectus moliri poterunt, qua in re consulendus erit Hippocrates 2. de Diæta. His adde ex Arnaldo, tristari debere mulierem, quæ pinguedinem exuere concupiscit.

Præterea ad obesitatem imminuendam sanguinem de talo sæpius exhaurire, valde conducit; quin etiam pessarijs accelerare, & largius promouere purgationes menstruas, summo opere expedit.

Tandem quoad pharmaciam paucis proponam, quæ peculiari quadam ratione tenuitatem faciunt, ac pinguedinem dissolunt. Auicenna lib. 4. fen. 7. tract. 4. & de medicinis, inquit, *subtiliantibus sunt acetum, & almuri, id est res salita*. Quoad acetum nulla difficultas, licet ipsum peculiari modo vterum infestet. Verum quod spectat ad salita, in ancipiti versor; siquidem Apollonius Medicus Herophili discipulus, referente Plutarcho in Quæstion. natural. consueuerat emaciatos impinguare, ac reficere salitisedulijs. Id ex Pastorum consuetudine confirmari potest, qui sale saginant pecudes, obtestante etiam Philosopho in libris de histor. animal. quo pacto igitur salita absument, atque extenuent? Sed verò salugines, ac salnacula quæque tum exculenta, cum poculenta saginæ detrahère, arbitrari par est; nam Theophrastus lib. 6. de causis plantarum cap. 14. rationem vestigans, propter quam non reperiatur in plantis sapor salis, id ex eo contingere statuit, quoniam sapor huiusmodi nutritioni aduersatur; nec arguatur quis, pisces in mare salito nutriri humore; siquidè falsum hoc esse, Theophrastus affirmat, quando dulcibus, acidisque saporibus intra aquas educa-

ait; cuius insuper sententiam amplexatur Plinarchus in Quæstion. naturalibus, vbi tradit, plantas haud quaquam falso nutriri humore, quoniam cum sit is terrestris valde, nutritioni aduersatur. Non sum tamen iturus inficias, quin per accidens valeant salita mediocriter sumpta pinguedinem excitare, quatenus videlicet nutrimentum ad partes dapfile deducunt; vel si magis arridet, quia salita orem excitant, atque adeo sunt in causa, cur iucundius, & vberius alimentum sumatur; nam verò verius est, quod iuxta sapientiam, satius nutriunt. Quòd verò sal pectoribus a Pastoribus exhibeatur, vt saginentur, crediderim id ex eo contingere, quod scilicet alimentum, quod humidum valde ab herbis pectora sumunt, atque adeo facili negotio effluere potest, a sale paululum resiccatum altius adhæret, ac tenacius apponitur; vel vt Plinius sentiat, vt pecudes largius bibant, sal administratur, quatenus ab humidici copia ad partes, quæ nutriri debent, vberius alimentum deferatur.

Insuper Auicennas ea omnia ad extenuandum commendat, quæ vim attractiuam torpidam præstant; nam a robore huius virtutis alimentum auidè proleatur; maximè verò inter extenuantes medicinas recenset, Theriacam, viperinum salem, diacurcumam, diacuminum, pipereon, ac similia. Ab alijs porrum fræuentius esum commendatur; Dioscorides statim pisinagiam celebrat; sed hæc prudenti consilio adhibenda, siquidem strangulatoria quadam prædita est. Quòd si pinguedo matricis duntaxat orificium afficiat, Arnaldus huiusmodi proponit infessum. *R. Maluæ, radicum, & foliorum bismaluæ, palarum auenæ an. m. iiij. fiat decoctio, in qua mulier usque ad umbilicum insideat, post suffumigetur os vteriruta, calamentum, origano, marrubio, folijs lauri, iuniperis, & similibus.* Verum pro thimiamate non recedendum a thure, mirrha, & aloë.

CAPVT IX.

De Hydrope Vteri.

QUÆMADMODVM in terra cœnosa valde, & aquis obruta perennibus non germinant frutices, nec iacta fœtificant seminia, sed humoris demersa illuue sterilescent, atque putrescunt ocys; ita in vterum hydronoso tumore turgidum viridis infusa genitura fatiscit, putret, ac perit inde dynamis, & ignis liturgos. Nempe vterus flatus, ichoribusque multigenis oppletus, a qui calorifici extinguuntur spiritus, Veneris in pruritum nihil experitur; quamobrem

A in aphrodisio polemo haud permulcetur, & suā iccirco genituram nequiquam effundit. Nec cespitet hic aliquis, ex eo quod hydronosa colunies vel a iecinoris feruore, vel a putredine concepta falsedinem, & acutiem quandam redoleat, ideoque Veneris cupidinem, atq; iugem tentiginem proritari debere; siquidem dum primò serum huiusmodi vterum allabatur, poterit cuiusdam titillationis excitare sensum, ac Veneræ voluptatis illecebrosam libidinem inurere. Verum vbi iam aqua vndiq; circumfluit vterus, genitalibus argentibus auris, & omni pereunte igniculo, tantum abest, vt Veneris cupido incessat, vt potius fastidium, atque odium inferat.

B Rursus in sic effectum vterum allapsum semen haud quaquam excipitur, sed confestim e lubricis loculis excidit, euanescit; nam intro non proleatur, eo magis quòd os ipsius matricis conuiet ob aquæ plenitudinem, eius vniuersam substantiam distendentis; qua ratione fit insuper, vt in vteri hydrope menstruæ purgationes nequaquam effluant; alioquin si quando osculum hiaret, illicet aqua ipsa tota intra vteri cavitatem collecta demitteretur, Neq; propterea opus est semper ad hoc, vt aqua in cavitare retineatur, ac non effluat, vt callo quodam vteri orificium obstruatur, vt in Augustana quadam muliere obseruauit Vesalius lib. 5. de corporis humani fabrica cap. 9. aut etiam vt aliquis in eodem orificio tumor excitetur, qualem Hieronymus Faber in quadam femina vidit, referente Skenbio 4. obser. sed vt plurimum à distentione conuiet vterus, vt mea est sententia. Immo rariùs etiam contingere arbitror, vt intra membranam, vel plurimas vesicas, quas Græci hydatides vocant, aqua contineatur, vt aliquando obseruarunt eximij viri Guglielmus Fabritius, Ludouicus Mercatus, Christophorus à Vega, Valeriola, & alij.

C Denique tametsi ad vteri stomachum semen pertingeret, idoneum ibi haud recipiens alimentum, plasticam omnem virtutem amitteret, nec villo modo sobolesceret. Sterilescit ergo triplici de causa vterus ex hydrope, prima, quia propriam genituram non effundit; secunda, quia virile semen nec proleat, nec retinet; tertia, quia eidem nutrimentum succum suppeditare non valet.

D Id autem intelligendum velim de hydronoso tumore, qui in vteri cavitare suscitatur; si enim aqua vel in eius parietibus, idest intra tunicas congregetur, vel in vesiculis, membranaque occludatur, vt placet Aetio, ac Mercato, conceptionem aliquando haberi, haud erit impossibile: quemadmodum de propria vxore Guglielmus Fabritius testatur, quæ quidem anno millesimo sexcentesimo quarto cum vtero iam gereret, ventrem præter consuetudinem monstruosè protuberantem gestabat; mox mensis Martij secunda die anno millesimo sexcentesimo quin-

quinto aperto non sine praeuijs doloribus vtero, limpidissimæ aquæ nullo prorsus cruore commixtæ decem, & octo libras emisit vnico tractu. Inde post sesquihoram, iterum lacescente dolore, sanum, & validum peperit puellum; & consimilem historiam ex Hieronymo Fabro conscripsit Schenchijs 4. Obseruat.

Cæterum qua ratione, ac via dignosci valeat affectio ista, atque ab vniuersi corporis hydrope distingui, necnon ab vteri gestatione, cum qua tantam habet similitudinem, ut fræquenter decipiantur & Medici, & mulieres ipsæ aliàs foetura expertæ, quorum euentuum celebres excuduntur historiæ apud Rhafen, Iacobum de Partib. Dodonæum, Vesalium, Marcellum Donatum, & alios, docuit apertis fidibus Hippocrates libro da natura muliebri, vbi hæc leguntur. *Si aqua intercus in vteris oboriatur, menses pauciores, ac deteriores fiunt, deinde repente deficiunt, & venter intumescit, & mamma sicca fiunt, & reliqua malè habent: & in ventre sibi habere videtur; & ex his cognosces, quod aqua inter cutem laborat; sed & in ore vterorum significationem de se præbet; tangentibus enim gracile apparet, & calor, & aqua ipsam corripit. Quum autem tempus amplius processerit, dolor inium ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem occupat.*

Quod autem ad causas attinet, affectus huiusmodi vel affluxu, vel congestione efficitur; affluxu quidem, dum hepatis, aut lienis vitio, & imbecillitate producta serosa colluies ad vterum demandatur; synathrisimo verò dum ipso in vtero aqua ob eius frigidiorē intemperiem, ac debilitatem congeritur; vnde confluentem sanguinem ritè coquere, & excrementa satis derurbare non valet. Hanc verò cum debilitate intemperiem contrahere solet vterus ab immoderato mensium fluxu, aut eorundem stegnosi, quam præcipuam causam existimauit Aetius; a laborioso nimis partu, a fræquentiori abortu, a copioso aquæ gelidæ potu prægnationis præsertim tempore, necnon à frigiditate ambientis, & flatuum susceptione in ipso maximè puerperio. Quomodo insuper aqua modo in cauitate, modo intra tunicas, modoque in adnatis vesiculis, vel membranula colligatur, consule Gynæcia, peteque in primis Aetium, Mercatum, Varandeum, ac Sennertum, qui omnia fusè percurrunt, adduntque methodum distinguendi hunc vterinum hydropem ab hydero ventris, a mola, ab vteri inflatione, & alijs protuberantibus affectionibus. Vnum illud alto silentio non prætereundum, quod ut cognoscamus an aqua in cauitate, an verò intra vesiculas contineatur, quod scire est magni momenti, operæpretium est, prudentis obstetricis opera explorare, an vteri orificium conueat, nec ne. Si fuerit occlusum, indicium erit, aquam in stomacho eius contineri; si verò fuerit apertum, intra parie-

tes, aut in vna magna membrana, seu in pluribus vesicis continebitur aqua; quæ hydatides vel vteritunicæ adhærent, vel separatae manent; si adhæreant, nisi illæ disrumpantur, aqua non potest effluere; si verò per se maneant, poterunt absque eo, quod aperiantur, extrudi; cuius euentus celebrē historiam habet Christophorus Augustinus lib. 3. Artis medic. vbi narrat, Leonoram quandam, cum existimaret vtero habere, sexto mense sexaginta, & plures membranosas vesiculas excreuisse castaneæ magnitudinis, aqua palida plenas.

Ad curationem propero, quæ eos habet scopos, ut causa, quæcunque sit, remoueatur prius, mox aqua ipsa collecta euacuetur, vterus ipse calidis reficiatur, congruis roboretur; cuncta viscera tandem rectificentur. Præscripta itaque opportuna victus ratione, qualis in intemperie frigida, & humida paulò supra delineatur, ad hydragoga medicamenta descendere per epicrasim debemus, qualia esse possunt Diacartam. hiera Ruffi, pillulæ alephang, de elater; radix mechoacam, Scilap, vel etiam Gutgummi. Ab his ne aqua adaugeatur, aut iterum reproducatur, in fræquenti vsu habeantur tabellæ diacurcumæ, dialaccæ, diambrae, & similes. Interdum sumantur guttulæ olei anisorum, vel caryophyllorum cum tribus vncijs aquæ Nicotianæ, quam nonnulli mirificam existimant. Insuper aqua illa vitæ mulierum supra descripta, vel similis alia non parum commodabit. Ita etiam scriptulus castorei in bolum concinnati, cui superbibatur cyathus vini maluatici, vel decoctum sanasas, aut pulegij, rad. angelicæ, calaminthæ, sabinae, leuistici, & artemisiæ. Atqui decocta ex aquis parcius usurpanda erunt; fortè enim plus humiditate nocent, quàm herbarum uirtute prodesse possint; quibus omnibus adiiciendæ erunt Theriaca, ac Mithridatum. Nec prætermittenda extrinseca, ut suffitus, pessarij, olea, emplastra, cerata. Suffitus fiat ex mirrha, styrace, bezoino, castoreo, & similibus, quibus os uteri aperiri solet, & simul exiccari. Pessarij componantur ex granis gnidij, colocynthide, agarico, mechoacam, nitro, castoreo, myrrha, & melle. Ex oleis præstant sambucinum, irinum, ebulaceum, de castoreo, de terebinthina. Emplastra probantur longa experiētia ex baccis lauri; Item cochleis vstis, & caprino stercore cum folijs, & radicibus ebulli addito oleo laurino, & conge-
neis. Cerata pariter ex assa foetida, sagapeno, olybano, styrace, galbano, & similibus cum oleis supradictis concinnari poterunt. Denique naturalia balnea nitrosa, aluminosa, aut sulphurea plurimum commendantur.

CAPVT X.

De Uteri Ascensu, ubi de motu eiusdem breuiter determinatur.

R V S T R A nimirum essem, si ex professo de uteri motu, & inclinatione ad supernas partes quaestionem prolixam instituerem, quam uiri undequaque celeberrimi agitarunt, multisque opinionibus, & uarijs elucidare, ac determinare conati sunt. Adeunto, si lubet, Fernelium 6. Patholog. cap. 16. Eustachium Rudium 2. Pract. cap. 51. Andream Laurentium in sua Anatome libro 7. quest. 9. Andream Spigelium 8. de humani corporis fabrica cap. 19. Ludouicum Mercatum 2. de mulierum affectionibus, & alios centum, qui synæcia conscripserunt. Vnus Galenus 6 de lo-
F s affectis cap. 5. motum uteri sursum ad septimum transversum omnino detrectat; qua in re Hippocratem, & rei euidentis periculum deseruit. Hippocratem quidem, qui de natura muliebri hæc habet: *Conuersi uteri impetunt hepar, ad præcordia irruunt; sursum enim ad humiliora statem feruntur, a labore nimium resiccati: hepar autem gratiosi humoris fons est.* Experimentum quoque parui fecit Galenus, siquidem non est ille medicus, non obsteatrix, quæ aliquando ascensum huiusmodi non manu tangat; globus enim extuberans percipitur interdum, vel etiam supra umbilici regionem duriusculus, qui si manu ipsa delectatur, deprimaturque, suum locum facile repetit; qua in re acutissimi Fernelij palinodiam acutius inuenientis inuat verba registrare ex 6. Patholog. cap. paulo supra nuncupato; sic ergo ille; *Galenus motus auctoritate nonnunquam putauit, uterum nihil, aut perexiguum e sua sede dimouere; at agrotarum mulierum modo querimonia modo precibus adductus hunc saepe tactu deprehendit, ut globi cuiusdam in ventriculum efferret, eumque grauiter opprimere. Hinc & saepe de depressus est, manifesteque in propriam locum propulsus: quo ascensu non, quæ stranguræ symptomata fiunt, excitari, sed duntaxat pre mulierem quodam præcordiorum dolore, spiritus difficultate, aut animi defectione, at sine metu, sine delirio, aut alio symptomate grauiore.* Verum qui in verba iurarunt Galeni, cum huiusmodi autopsiam inficiari nequeant, conantur suadere, globum, qui manu tangitur, haudquaquam esse vterum, sed vel vaporem, vel flatum, vel aliquid aliud; qua in re non possum non replicare Sennertum, virum alioquin non dilucentiarum, qui in suo de morbis mulierum volumine eximiorum virorum hac dere lance repo-

A nens opiniones, ubi Albertinum Bottonum, & Ludouicum Mercatum reiecit, quorum ille à maligno seminis halitu; hic verò a consensu superiorum partium, & quadam ad vterum syntimoria motum, & alterationem in sublimiori regione viscerum excitari contendunt; suam in medium affert sententiam longè minus plausibilem: censet enim, globum illum, qui manu tangitur ad præcordia, non esse vterum, verum testes, & vas illud cæcum, siue cornu, quod quia a Fallopio primò nomine tubæ descriptum fuit ob similitudinem, tuba Fallopiana penes Neotericos appellatur; dum videlicet hoc, & illi corrupto semine, flatibus, ac vaporibus turgescunt, atque adeò per hypogastrium discurrentes ad umbilicum ipsum perueniunt; idque suadere conatur ex eo, quod aliquando hysteriarum mulierum testes pugno grandiores inuenti fuerunt. Atqui tanto viro in hoc astipulari non possum pluribus de causis; nam si testes, & vas illud laxum, quod tuba vocatur, quodque uteri laterali ligamento non hæret, sed uagum pererrat huc illuc serpentis instar, corrupto semine, referta essent, utique strangulationem, aliaque symptomata funesta efficerent; id quod in simplici ascensione uteri nequaquam cōtingit, ut ex Fernelio supra, experimento arbitro, obseruauimus. Rursus globosi isti tumores non tam fugaces essent, hoc est non ita facile euanescerent, manuque ipsa ad sedem suam reducerentur; quin etiam si reuocarentur, in quocunque loco tumorem eleuare deberent; necnon statim eò recurrere, quò prius tumescendo irrepsissent: præterquam quòd tuba, licet oppleta flatu, & succo genitali referta tam magnum globum excitare nequiret; quod anatomico examine exploraui cum eximio, ac diligentissimo Chirurgo Nicolao Larghe in Diui Iacobi nosocomio Urbis professore. Id uerò neutiquam in utero ascendente accidere potest, quoniam is ad proprium locum reuocatur, ubi nullam sensibilem extuberationem efficit, nec ita facile propter ligamenta, sursum recurrit. Præterea quòd testes in ingentem molem in mulieribus protuberent, rarum est, & ualde pauci obseruarunt; sed quòd uteri eleuati globos in diuersis regionibus excitent, tam frequens est, ut omnes ferè mulieres tam steriles, tam utero gerentes, immo & uirgines id aliquando experiantur. Non sum tamen prorsus iturus inficias, quin cornu illud, siue tuba aliquando tumorem excitare ad hypogastrium ualeat, dum scilicet flatu, uapore, aut semine turgescat, siue etiam foetu, siquidem ibi etiam (quod magnam infert admirationem) aliquando concepisse mulierem scribit Riolanus.

Probabilius est igitur, uterum putare ascendere Marte suo, non quidem uoluntario motu (nam caret omni musculo) alioquin esset ille separatum quoddam animal, ut Plato, & Arethæus arbitra-

trato sunt, sed partim naturali; partim morbo-
so, id quod egregiè definiuit Laurentius de par-
tibus Generationi dicatis lib. 7. quæst. 9. vbi sic:
*Est tertius quidam uteri motus, qui partim a
causa morbifica, partim à facultate excitatur, ut
dum nimium resiccatus, & sitiens recurrit ad
hepar ἡπαλίον, ut ex Hippocrate supra retuli-
mus: cuius nimirum ascensus causa erit vel sic-
citas ex Hippocrate, vel flatus, vaporque son-
ticus, vel sortis multigenæ materia, vel seminis
virilis auiditas, propter quam, ut Plato aiebat,
matrix impatiens euadit egrè ferens moram, ac
plurimum indignata passim per corpus oberrat.*

Rursus Aetius uteri ad superna recursus pro-
babiliores causas assignat serm. 6. cap. 77. his
prorsus verbis: *Suppressis mensibus necesse est, ve-
nas, & arterias ad uterum tendentes repleri. Nam
sanguis usque ad vasorum oscula accurrit qui-
dem, verum intra uterum prodire non potest, aut
eo quod nimia crassitudine osculis impingitur, &
grumosus sit, aut quod ipsa oscula clausa sunt,
& transitum impediunt, ita ut venæ humor e re-
fertæ extendantur, & vicinos uteri appendices
humeant, quorum extensione uterus retrahitur.
Si itaque ex utraque parte aequalis ratio fiat, re-
clinatio, aut reuulsio, siue recursus uteri aqua-
lis contingit. Si verò in alteram partem maior
retractio fiat, alterum e visceribus his in causa
est, splenem videlicet, aut hepar, quorum vena su-
perfluo sanguine extenta a suis partibus uterum
retrahunt, hepaticæ venæ e dextris, splenicæ e
sinistris, prout altera magis fuerint repleta.*

Ita ergo licet uterus ligamenti supernè ca-
reat, quibus retractis eleuetur, potest à viscerum
venis distenti, arterijsque sustolli. Cæterum,
quod uterus septum transversum, cor, & cere-
brum interdum impetere dicatur, κατὰ χροῖαν
intellige; quare Ludou. Mercat. lib. 2. de mulierū
affectionibus aiebat: *Credendum non est, uterum
illuc recurrere derelicta propria sede, sed in se
ipsum conuelli, & partem, in quem simulat ad-
ire, in consensum trahere, aut versus illam par-
tem flatu, aut humore impleri, eamque summo-
pere ledere.*

Sed ad rem; quomocunque ascendat uterus
conceptioni malè deseruit; descendere enim de-
bet, ut virilem ebibat genituram, ipsoque mul-
teatur genitali membro; quæ si deficient, irritus
erit aphrodisius contactus, inanis ibit & ute-
rus. Igitur sedulo reuocandus erit, & veluti
blandicijs prolectandus odoribus, vnguentisque
iucundis, pessarijs analogicè redolentibus, frictio-
nibus, cucurbitulisque ad mediam pubis regio-
nem. Contra naribus apponenda, vel de collo
suspendenda insuauia, & male olida; ut castoreū,
assa foetida, & cuncta alia, quæ in strangulatione
uterina usurpari solent; ipsaque insuper Venus
blando tractata modo, & sæpè non completa ute-
rum reducit; inde enim superest ardentior appe-

titus, & ex hoc ad pudendum maior procliuas;
nam 7. de historia animalium Aristoteles cap. 2.
scribit; quibusdam mulieribus coeundi desiderio,
aut a Venere diutina abstinentia uterum fuisse
prolapsum.

CAPVT XI.

De uteri prolapsu, atque distortionem.

QUONIAM uterum ad conce-
ptionem quàm maximè idoneū
constituimus, omnes eius, aut
saltem præcipuas, ac frequen-
tes res noxas reuoluere consilium
est: dicebat enim 2. Prorhet. Pre-
ceptor: *Uterus, qui conceptui aptus futurus est,
has habeat conditiones, ut neque retractus sit, ne-
que pronus, neque os etiam auersum sit, neque
contusum, neque euersum sit.* Has inter non in-
fimum locum obtinent procidentia, ac distor-
tio; ideoque breuiter utramque percurramus.
Profectò descensus matricis, auctore Hippo-
crate 2. de morbis mulierum conceptioni non
parum aduersatur; ideo libro de sterilibus egre-
giè illa: *& si os uterorum ex pudendo exierit,
neque sic concipit; nam os durum sit, & genitu-
ram non suscipit, & intumescit, & propterea
in totum infœcunda fit.* Etenim cum huiusmo-
di procidentia affluentem vniuersi corporis, ac
potissimum uteri colluuiem, ac vasorum disten-
tionem denotet, quid mirum si proiectum se-
men in primis non attrahatur, sed ipso in vesti-
bulo hebescat, algeat, vimque suam demergat
prolificam? Adde, quod licet conciperetur, per-
dulis, ac debilitatis acetabulis, fœtus nequa-
quam sustineri valeret; quinimò totus uterus
ob descensum refrigeratus, ac spiritibus de-
pauperatus embryonem fouere nequiret.

Affectus huius binas Auicenna causas af-
gnat, repletionem scilicet, atque inanitionem;
nam repleta nimium vasa distenduntur, unde
deorsum pendula; exinanita verò concidunt,
quasi se ipsa sustineri nequeant. Neque audiendi
vlla ratione sunt illi, qui uterum prolabi existi-
marunt, quoniam à suis ligamenti dinulsus
ac solutus conciderit; nam laxatis tantummo-
do vel ob superfluum humiditatem, vel ob sum-
mam inanitionem, à qua fatiscunt, declinare
contingit. Insuper Hippocrates 2. de morbis
mulierum alias uterini prolapsus registrat cau-
sas; inquit enim. *Porro omnis occasio uteros pro-
pellere potest; si quid malè habeant; nam & a
frigore pedum, ac lumborum, & a saltatione,
& terrore, & lignorum sectione, & cursu ad
accliuem, ac decliuem locum, & ab alijs mul-
tis propelluntur.* Addamus adhuc, prolabi ute-
rum

um ex violenta foetus, aut secundine extra-
 ctione, partu frequenti, ac laborioso, onerum
 ablatione, ictu, percussione, & ex magno
 concepto furore: ab his enim omnibus, vte-
 procidente, fibrosus cervicis cum proximis
 artibus connexus soluitur, quæ solutio, vt
 latero placet, est proxima, & immediata ipsius
 occidentia causa, reliquæ omnes anteceden-
 s potius; si lubet, auctorem adeunto. Et hæ-
 mnes causæ, quò fuerint maiores, eò maior e-
 rit affectio; nam tres vteri descensus dif-
 ferentiæ accidere possunt; prima omnium leuif-
 ma quidem, quando in vuluam collum ipsum
 prolabitur; secunda quando vteri ipsius fundus,
 que vniuersum corpus excidit in collum, & in
 acinftar virilis glandis rubentis cum conspi-
 uo foramine in ore pudendi matrix apparet.
 ostrematandem differentia est, cum interna
 vteri membrana euerfa extra prominet rugosa
 apparet, struti camæli ouo magnitudine, & for-
 ma respondens.

Præterea quod ad affectionis diagnosim atti-
 et, Preceptor noster 2. de morb. mulierum citato
 hæc habet: *Si vteri extra naturam progressi fue-
 rint, febrilis calor habet pudendum, & inum-
 ventrem, & vrina frequenter, & paulatim de-
 stillat, & pudendum vehementer mordetur.* At
 ex his febrem comitari semper, ne putato: siqui-
 dem Hippocrates non simpliciter febrilem ca-
 lorem adiungi tradit; sed hunc pudendum, &
 inum ventrem occupare scribit; quasi vteri
 untaxat regionem caliditatis extraneæ quali-
 tas circumadat. Cæterum ideo vrina aut sup-
 primitur, aut stillatim effluit, quoniam à decidua
 matrice vesicæ collum comprimitur, necnon &
 rectum intestinum; vnde & feces ægrè, & cum la-
 ore maximo deponuntur. Adde demum posse
 affectum ex mulierum relatione satis compre-
 hendi; siquidem non levis dolor varias partes
 cruciat, os sacrum, lumbos, ilia, hypogastrium,
 & alia membra, quibus vterus alligatur, & in-
 udendo tumorem magni instar ouicum ingen-
 grauitate patiuntur.

Interim affectui erit illicet occurrendum, alio-
 in post longam moram vel non reducitur, vel
 reducatur, minima occasione recidit; vnde
 molestiam ingentem, atque impedimentum mu-
 ere referunt, non sine rubore, ac turpitudine:
 primis ex prolapsu coniugij vota irrita
 unt, quoniam nec menstruæ purgationes fæ-
 er cadunt, nec aphrodision aptè, & iucundè
 celebratur, ipsaque viri genitura neque excipi-
 ur, neque concipitur. Continuo igitur in suam
 dem reponatur, & ne iterum descendat, pro-
 ideatur; quod ligamentorum exiccatione, &
 strictione consequemur. Quod si fortè tabo, ac
 utrilagine corrumpatur, nullum erit præstantius
 remedium, quàm secare, & abscindere; quod
 viti periculum a dextero Chirurgo effici

A potest, id quod præter alia à veteribus allata e-
 xempla secundo huius libri capite recensita, alia
 sexdecim Gaspar Bahuinus enarrat in Appendi-
 ce historiarum Francisci Roussetti, qui & alias
 decem registrat huius euentus historias lib. de
 partu Casareo. Sed primò, vt facilius reponi
 valeat, suffumigium paretur ex corio salitæ an-
 guillæ, & fumo arefactæ; oleo insuper liliorum,
 alborum, vel cheirino inungatur, vt leuius con-
 trectetur, & lubricius recurrat. Post hæc sub
 mammis, ilibus, & vmbilico cucurbitulæ ingen-
 tes magna cum flamma apponantur, nec non
 emplastra, ac cerata astringentia renibus, dorso
 lumbis, & vtero ipsi ex opoponaco, thure ma-
 stiche, laudano, styrace liquida, bolo armena,
 pice, & consimilibus concinnata. At si ab
 humida colluie totius corporis vitium exoria-
 tur, operæpretium erit purgationibus vti, quæ
 vliginosam sarcinam imminuant; mox verò de-
 coctis exiccantibus ex ligno, falsa parilla, & ra-
 dice sassafra magnum afferes adminiculum.
 Demum vterum ipsum roborantia adhibeantur,
 inter quæ familiaria esse poterunt corallia rubra,
 cornu ceruinum præparatum, nux myristica,
 cinis concharum, & similia, quæ conserua anthos
 misceri poterunt, aut in rotulas concinnari; vt
 relinquam mithridatum, theriacam, diamos-
 cum, ac diambam.

Sed vbi reliquimus Dictatorem nostrum Hip-
 pocratem, qui libro de natura muliebri morbi
 huius ideam, ethiologicin, diagnosin, ac tandem
 Therapeuticam breuissimè exarauit? Afferantur
 in medium ipsa auctoris verba,

C *Si vteri prociderint, & foras egressi fuerint:
 calor habet maximè pudenda, & sedem. Et ori-
 nam paulatim destillat, ac mordet. Hæc patitur,
 si ex parte progressa viro condormierit. Quum
 autem sic habuerit; myrti baccas, & loti rament-
 ta in aqua coquito, & aquam per noctem sub dio
 exponito, & pudenda cum eo decocto, quàm frigi-
 dissimo perfundito: & eadem trita pro cataplas-
 mate adhibeto. Postea bibens aquam lentium, &
 mel, & acetum, donec vteri fuerint eleuati vomat,
 & lectum à pedibus altiore facito, & graueolen-
 tia sub pudenda suffito, odorata verò sub nares.*
 D *Cibis verò utatur mollissimis, ac frigidis. Et vi-
 num aquosum album bibat. Ne lauetur autem,
 neque cum viro dormiat. Et in his obiter ani-
 maduertendum, Hippocratem emetica potius,
 quàm deiectoria medicamenta in vteri prolapsu
 probare, quoniam vt hæc inclinationem infra-
 adiuuant, ita illa sursum naturam, ac deciduas
 partes reuocant.*

Item non parum efficax decoctum erit ex folijs
 vel baccis myrthi, folijs, vel baccis lauri, & mu-
 sco querno in vino rubro faciendum; quin etiam
 decoctum ligni illius Rhodij, ex quo coronarum
 orbiculi confici solent in iure domestici pipionis
 efficacissimum sum expertus, & apud Germa-

nos valde vsurpari intelligo.

Tandem vterus si deplorata procidentia laboret, Franciscus Rouffettus lib. de partu Caesar. sect. 6. ad pessaria quædam tamquam ad facram anchoram confugit, quæ intra vterum perpetuò gestantur absque molestia, imo cum vtilitate incredibili; & quod admirabilius existit, cum ijs coire, & concipere mulieres possunt; præterquam quòd vitium, ac turpitudinem illam vsque adeo hoc dolo obtegunt; vt neque ipsimet viri eam deprehendant; qua de re plures ex obtutu, ac proprio experimēto refert ille historias. Prosthemata verò huiusmodi concinnari, ait vel ex auro, & argento foraminatis, vel ex cera, vel e cortice suberi molli cera obducto, aut etiam ex tenuissimo filo in globum oui magnitudinis glomerato, imo etiam ex nuce iuglande excauata, & virginea cera obducta, qualis apud Germanas mulieres, teste Sennerto, vsurpari frequentius solet. Ita verò cōfecta in vterum inducuntur, ac die noctuque feruntur citra vllam noxam, summoque cum emolumento. Eundem vsum habent circuli quidam ex radice Brionie cōfecti, qui pariter in vteri collum immittuntur; quorum si cupias addiscere formam, Sennertum legito libro 4. Practicæ sect. 2. capite 15. is enim a focu sua, vt refert, rotunda ista pessaria edoctus fuit. At his omnibus opportuna victus ratio accedere debet, omnisque in primis enitari motus; ac Venus, in qua spontè solet matrix auida seminis declinare, protinus ablegari debet.

Pari norma incedendum in vteri distortionem, quæ nihil minus conceptioni aduersatur, eo quia seminis intra vterum receptionem prohibet; nisi enim os vteri uterinum rectū obtineat situm, ita vt externo orificio e diametro respondeat, virile seminum in Venereo cōplexu aliò effundetur, quare ab vteri facultate intro prolektari dum non poterit, paulò post inutiliter effluet. Solet huiusmodi affectus hæc duo symptomata præcipuè secum ferre, menstruam purgationem accisam, & coxæ illius lateris, ad quod inclinat, audacem dolorem; adeò vt plurimæ mulieres, quæ vteri laborant inclinatione, ab imperitis medicis coxendice detineri credantur. Habetque fere easdem causas, quibus procidentia emanare solet, & insuper aliquem in recto intestino tumorem, aut in vesica ingentem lapidem; cum enim inter has duas particulas medius collocetur vterus, quomodocunque ille susque deque ex aliqua phlegmonosa, vel alterius generis systrophe concitentur, ipsa quoque matrix fit affecla.

Quoad curationem diligentis obstetricis opera collum vteri ad suam regionem reducatur, immiso digito oleo amygdal. dulcium prius inuncto, vbi vt retineatur, cucurbitulæ in ipsa eadem parte multæ, & frequentes applicandæ, superque ipsum latus decumbat semper, aut saltem n dorso mulier. Et hæc sunt affectiones vteri pri-

maria, & frequentiores, quæ conceptionem præpedire solent.

CAPVT XII.

De Atretis, siue de muliebri clausura, eiusque curatione.

INTER varias pudendi muliebris, aut oris vteri affectiones, & accidentia omnium prima se offert, quæ vteri *clausura*, græcè nuncupatur, si præsertim a non naturali causa fiat; & latino mine muliebris clausura, quæ non modò conceptionem vt plurimum impedit, sed Venerem quoque ipsam, de qua verba faciens Auicennas, *Clausura* inquit *est, cum super os matricis egreditur aliquid, quòd prohibet coitum ex re addita lacertosa, aut panniculari forti, aut est ille incarnatio ex ulcere, aut creatione.* Huiuscemodi affectus igitur accidit aliquando ex natura ipsa, ferturque ab origine prima; ita vt cum tempus menstruandi virginibus accidit, sanguis moneatur quidem, vt fluat, cumque nullum inueniat per quem transcurrat meatum, ad supernas, nobilesque partes palndrome regurgitet; inde verò intensissimi exoriantur dolores, perturbationes ingentes, ac demum strangulatio ipsa, impurificina sanguinis opprimente natium calorem.

Qua etiam de causa existimo, Atretas omnium salacissimas esse: sanguis enim ille ad vterum confluens, & nunquam demissus pruritum exauget, cupidinemque inflamat; cui mox dum phimosi indulgere, ac satisfacere prohibet, æstuat, furitque acrius; Id tamen de ijs maximè intelligendum, quæ a Nicolao Florentino velatæ nuncupantur; eo quòd veluti velo quodam obducta sit matrix earum: quomodo ex Moschij arbitrio præpeditur simul purgatio coitus, & conceptio; potest enim contingere in quadam clausura, vt non impediatur quidem coitus, sed conceptus, atque purgatio: in aliqua verò conceptus; purgatio autem nequaquam tunc scilicet, quando in penitiori matricis impedimentum exoritur; siquidem sanguis per matricis collum, vt in prægnantibus, & quibusdam virginibus accidit, effluere poterit. Vide Mercurialem 4. de morbis mulierum cap. 14. Nimirum vel oclusio contingit in pudendi labium actum coitus, conceptus, ac purgatio præpeditur: vel est in ipso pudendi sinu, atque tunc Veneris celebratur quidè, sed statim genitura a vi effusa defluit, nec fit mensium purgatio: vel tadem fit in vteri osculo, quomodo neque congruus, neque purgatio intercipitur, sed sola conceptio. Clausuræ has differentias percurrit b

Paulus Aegineta lib. 6. c. 72. ubi sic loquitur. *Genitales mulierum partes clauduntur interim accessorio morbo quodam precedente, alias in alis, saepe etiam in medio spatij, idque secundum naturam, aut ex obstructione, quod foramen intersepit, interluditque, vel caro, vel membrana est.* Meminit huius affectionis etiam Aristoteles 4. de Generatione animalium cap. 4. ubi hec leguntur: *Fœminis non nullis os uteri compressum, concorporatumque ab ineunte aetate, usque menstruum perseveravit, mox argenteis menstruis, doloreque infestante alijs sponte disruptum est, alijs dissectum à medicis, nonnulla interierunt, cum aut per vim disrumpere, aut disrumpi non posset.* & 10. de historia animalium hec habet: *Adde, quod nonnullis uteri os partim ab ortu, partim ex morbo coarctum, id quod curari modo potest, modo non potest, immaduere id difficile non est, vide cap. 6.* Sed multo ante Aristotelem, & alios noster Hippocrates, seu mauius Polybus 2. de morbis muliebribus huius clausuræ meminit, signaque descripsit his verbis. *Sic uterorum conclusum fuerit, sit spissum velut grossus, & si digito contigeris, deprehendes durum, ac conuolutum, & digitum non admittit, & menses occultantur, & venituram non suscipit hoc tempore, & dolor habet in venterem, & lumbos, ac laterum molli tudinem, quandoque verò etiam sursum ascendit, ac suffocat.* Præterea Scaliger multas affert Atretarum historias (atretæ namque appellantur mulieres, quæ os uteri externum imperforatum gerunt) itidem Nicolaus Florentinus, Beniuensis, & alij centum. Cum Romæ studijs operam nauabam, ad aures meas peruenit, quod in quodam nequitia hospitio tres prostitute reperiiebantur sorores, quarum pulcherrima, natu minor clausura laborabat, adeo ut cum pellex callidam nemini Amasiorum detegeret, ignari agonistæ, qui ad eam, ut forma præstantiorem inclinabant magis, in Venerea lucta insudarent, inhelarent, ac tandem defatigati abirent, libidine aut non expleta, aut male, & cum verecundia completa. At non ne barbarum propè est, ridiculum simul id quod Petrus Bembus de igris populis historiæ mandauit? Sic enim scribit: *Boni homines, & strenui Bellatores filiabus, ubi primum natae sunt, pudenda consueunt, sic ut urine meatus non impediatur; illæ autem ubi adoleuerint sic consuta nuptum dantur, & primum ea sponso relinquitur, incumbitque, ut ferro conglutinata ceruicis uteri labra diuidatque.* ita Vuerus apud Skenium. Ceterum doctissimus Aetius appellat affectionem hunc uterum non perforatum, aitque triplex eius causis effici posse: Prima, si in alis, & lapsius pudendi membrana, aut caro obturascatur. Secunda si in ipso pudendi sinu quid oriatur siue caro, siue membrana,

fortis. Tertia denique si circa ipsius uteri osculum eadem obturatio fiat. Et huius quidem affectionis curatio describitur plenè ab Auicenna, & Aetio capite proprio, estque tota manualis, & chirurgica, quando opus est duntaxat incisione, apertione, & sectione commodis instrumentis administrata, de quibus hic ex professo agere superfluum foret. Qui scire cupit modum, & mulieris situm, ut secari possit, nec non remedia applicanda citatos legat auctores Auicennam libro 2. sen. xxj. tractatu 4. Aetium sermone 16. capite 46. & alios veteres proprijs capitibus. Illud quippe tantum recolendum videtur, quod multa cura animaduertere oportet, ne incisio fiat nimis ampla, aut nimis angusta; ampla siquidem inutilis est, & ad Venerem improporcionata, eo quia necesse est virgam arcuè complecti, quatenus voluptuosè magis, & cum seminis maiori copia mixtio ad generationem celebretur. Nimis etiam angusta, inconcinna, & parum, commoda est, quandoquidem difficile, & summo labore admittit; quocirca & viri magnum requirit conatum; & mulieri non leuem infert dolorem; præterquam quod, ut ait Auicennas citato loco, si angusto nimis foramine puella concipiat, magnum subit in partu mortis periculum, non ipsa solum, sed fœtus etiam; vel si non interit, saltem sæuissimis doloribus cruciatur. Monet proinde loco eodem Arabs, ut facta incisione, & ad sanitatem reducta frequenti coitu locus ipse, & meatus fricetur, ut magis dilatari queat, & incarnatio, seu cohalitus de nouo non fiat. Cauendum insuper est, ne secando, aut incidendo phlebotomus profundè nimis penetret, quamobrem contingat, vterum ipsum quoquo modo vulnerari, quoniam periculum foret, ne facto vlcere apostemaretur. Verum hæc videant ij, qui manuales sunt artifices.

Similis quidam affectus est uteri obturatio, quæ fit circa os, aut collum ipsius propter ulcerationem prægressam, aut inflammationem induratum, ut loquitur Aetius, ob quam loci adeo angusti sunt, ut semen non amplius admittant, uel admissum non retineant ob callosam ipsius uteri duriciem, præ qua contrahi minimè potest. Id significauit quoque Aristoteles dum decimo illo de historia animalium capite 6. dicebat: *Præterea si in ore saepe exulcerato tuberculum extiterit, impedimento est, quo minus conceptiones fiant, &c.* Atqui huius curatio, non quidem ferro, ut prima clausura, sed aperientibus administratur, uti in sessionibus, & mollientibus, ac diluantibus oleis, atque decocto ex fœnu græco, ceratis, pessis emollientibus, & similibus. Quomodo uerò contingere possit aliquando, ut Atretæ concipiant, explicatur alibi. Illud in calce appin-

gam, Atretas mulieres ad marium naturam, propius accedere, minimumque distare ab illis, quasi nascentes vno gradu virilitatem amiserint; id quod luculenter apparet ex earundem alacritate, robore, habitu corporis duriori, ferocia, iracundia, & maiori in cunctis membris caliditate, qua contingit etiam interdum, vt sanguinis, qui singulis mensibus effluere deberet, suppellicili absorpta, illesam obtineant sanitatem.

CAPVT XIII.

De clitoride, seu muliebri pseudovirga, vbi de nymphea, ac Nymphotomia.

POST clausuram occurrit illicet inter ipsas cunni symplegadas affectus ille, quem uario nomine descripserunt veteres, & Neoterici; Hippocrates libro de natura muliebri columellam nuncupauit ob similitudinem, quam habet cum illa, quæ in faucibus pendula prominet. Apud antiquum auctorem dicitur quoque *ὑποδ' ἐπ' ἰς*, quæ vox ornamētū, ac torquem colli significat, quasi pudendi monile sit per antiphrasin particula ista. Auicennas vocat Albatram: Albucasis tentiginem, cui consonat illud Martialis 7. epigramm, in tribadem Philanum.

Et tentigine seuior mariti

Vndenas vorat in die puellas.

Moschius appellauit symptoma turpitudinis, non modo quia deformitatem præferat aliquam, sed quia, vt arbitror, immensam salacitatis notam inurit, quam fateri mulieres pudeat: Columbus Amorem, & dulcedinem Veneris: Fallopius ex Rufo Ephesio clitoridem à verbo græco obscenitatem significante, & alij aliter.

Est verò carnosæ quædam substantia ab vteri osculo exoriens, & muliebri pudendum replens, vt ait Aetius, & aliquando extra progreditur instar caudæ, cuius etiam nomen habet. Auicennas lib. 3. fen. 21. tractatu 3. cap. 23. duas videtur facere caudæ species; vnā, quæ dicitur virga, seu Batarum; alteram quæ vocatur Fursus, seu Alcharcas, quamuis inter has non magna intercedat differentia. Hæc sunt Auicennæ verba: *Quandoque oritur in ore matricis caro addita, & quandoque apparet super mulierem, res, quæ est sicut virga commouens sub coitu, & quandoque accidit ei, vt faciat cum mulieribus simile quod fit eis cum quibus coitur, & quandoque est illud Batarum magnum, mox subiungit, & fursus quidem est caro addita orta in ore matricis, quæ quandoque prolongatur, & quandoque abbreviatur, & non prolongatur nisi in æstate, & abbreviatur in hyeme: Martialis lib. 7. hanc*

muliebre affectionem non vno in loco turpiter nota obsignat, vnde illud in Philanum.

Ipsarum tribadum tribas Philani.

Et primo libro in Bassam Tribadem.

Inter se geminos audes committere cunnes,

Mentiturque virum prodigiosa Venus.

Commenta es dignum Thebano enigmati monstrum

Hic vbi vir non est, vt sit adulterium.

Porro, & sit apostrophe perfunctoria, crediderim ego sæpe factum esse, vt vulgus credulum exili-marit, mulierem aliquam in virum degenerasse hac de causa, quod videlicet innata illi esset huiusmodi caruncula in magna mole.

Id verò inter Batarum, & fursum interest, quod illud vbi exortum est, neq; augetur, neque diminuitur; sed molem suā vniiformi seruat magnitudine; fursus verò & crescit in æstate, & minuitur in hyeme: cuius euentus causa est, quoniam æstiuo tempore mulier concitatur ad Venerem, ideoque sanguinis multum, & spiritus ad muliebria confluit, vbi calore suo dilatant, & amplificant. E contrario quoniam hyemali rigore mulieribus libido infringitur, fit, vt penes illas naturalia torpeant, & si quid excreuerit, corrumpatur, ac minuat. At cur id ipsum non contingat in Bataro? Dixerim, Batarum etiam, & virgam in solis æstu aliquid incrementi ob eandem rationem recipere; sed quia eius substantia est magis membranosa, iccirco multum neque attolli, & amplificari: carnis enim, & carnosæ substantiæ proprium est exaugeri, & extuberare. Patet hoc, quoniam de virga dicit Auicenna quod ea mulieres vti possunt ad coeundum eo modo, quo viri: quamobrem debet esse lacertosa, dura, ac tensa; de fursu autem hoc non allueuerat; quia mollis, & carnea est, vt ideo nec erigatur, nec penis formam præferat.

Particula hæc duo habet ligamenta ex Anatomicis, à pubis ossibus orta, caua intus, spongiosa atque sanguine plena; habet insuper musculos quatuor, licet exiles, & in extremo aliquid viril glandi simile, quod instar præputij tenuissimacutem circumtextitur, nec à virili pene in alio differt, quàm quod nullum habet meatum excernendū semini paratum; Ceterum si tangatur, aut fricetur, Veneris excitat igniculos. At cur dicimus nimium particula hæc in aliquibus excrescit? Id ex magna caliditate, atque spiritibus ad eam regionem confluētibus prouenire, certum est; huius enim naturam inibi luxuriare ex materiæ vbertate contingit; vt ideo quæ tali membro prædicta sunt, passim salacissimæ existimentur: gaudent enim gliscentes non modo succumbere viris, & caleari frequentius; verum & viri partes obire, alijsque incumbere mulierculis clitoride immixta; nec sanè minorem in agendo, quàm in patiēdo voluptatis hauriunt dulcorem, quin furentes in vtroque nunquam ad satietatem commiscen-

scuntur; ideoque quod satyriasis in viris, id in mulieribus isthæc affectio efficiat; quæ propterea nymphiasis dici posset, non autem nymphotomia, quæ vox non affectionem, sed affectionis ablationem chirurgicam denotat; ut propterea irasci lubeat in Moschionem, qui hunc affectum nymphotomiam dixerit, eo magis quod Græcus erat.

Illud verò nullatenus præterire alto silentio censeo, quod nimirum, licet mulieres clitoride ad obscenam Venerem vtantur, per illam tamen neque seminis, neque alterius cuiuspiam humoris vel minimum emittunt, sed sterili coactu calcant, perinde ac si digito lasciui rent, nudandumque tererent; cum enim particula ista sit quid præter naturam adnatum, non potest illa ratione seminalium vasorum productiones excipere, quæ ad naturalia duntaxat pudenda diriguntur, ut pote in mulieribus ad vterum, in viris ad penem: ut proinde mirari subeat Rionanum, & cum eo candidissimum Paulum Zachariam, qui septimo quæst. Medicoleg. contrariæ sententiæ subscribere videntur, multis adductis auctoritatibus, quarum tamen nulla id re vera testatur. Solus Alfarabius id palam annuere videtur, qui tamen, si ritè verba perpendantur, ex antiquorum potius opinione loquitur, inquit enim: *Antiqui dixerunt*: Fortè in opico illo cōactu Tribades polluuntur ab utero, uasque Paticæ, quæ succumbit, mulierculæ, aliquo respergunt humore, salinaque fœdant aphrodisia, & inde decipi potuerunt ueteres, existimantes, rorem illum genitalem a clitoride, tamquam a uirga manasse.

Sed ad curationem descendamus, quæ habetur etiam per incisionem, & sectionem. Auicennas citato loco ait, quod virga per sectionem tollitur; fursus verò corrodentibus medicamentis: quibus verbis roboratur opinio nostra de superallata, qua dicebamus, virgam esse laceratam, ac membranofam, ac proinde duram, ut ex eo non nisi per incisionem auferri valeat; fursus verò esse carneam potius excrescentiam, hac de causa consumi, & abrodi possit medicamentis erodendi facultate præditis absque sectione, & manuali chirurgi opera. Addit postea Auicennas alium modum auferendi fursum, quod ligari debet ligatura stricta cum fimo, & sic dimittatur per duos, aut tres dies, quatione, ut ille ait, diminuetur; vel etiam tam diu gata permaneat, quousque putrescat.

Quæres an Venerem eo modo, quo batarum, fursus, impediatur etiam morbus ille, qui dicitur nymphæ? Nympha ex Aetio sermone capite proprio est substantia quædam musculosa, aut pelliculosa supra alarum pudendi commissuram sita, quo loco vrinarius est meatus, quæ in aliquibus mulieribus ad tantam magnitudinem augetur, ut deformitatem, ac pudorem

inducat; quin etiam, ut idem Aetius ait, à vestimentorum contactu assilad arrigitur, & ad Veneris illecebras proritat: ut ideo hoc morbo derentæ mulieres intenso libidinis ardore crucientur, ob spiritus, qui ad eam regionem confluent, & ob attritionem, quæ fit à vestibulis ad genitalia. Hæc igitur coitum non impedit, quando carnis illa musculosa, & pelliculosa excrescentia non est in ipso vteri osculo, sed iuxta, meatum vrinarium, quo loco penis receptionem non interpellat sicuti batarum, & fursus. Apud Ægyptios, ubi vagabatur inter mulieres hæc ipsa pseudouirga, nymphea nuncupata (fortè ob climatis caliditatem, & earum intensissimam salacitatem) mos erat statim, ne extuberaret, amputare; tum præsertim quando virgines iam plenæ nubilibus annis erant nuptui tradendæ. At in particulæ huius abscissione moneo, ut religiosè agamus, si tamen mulier sociata coniugi pedagogiæ studere debeat; si quidem inde Veneris quoque suauiore titillum auerruncari continget, quare minus ad congressum alacris reddita generationis manus frigidius, ac seznus obibit hinc vero sæpè sterilitas exoritur. Modus verò amputandi sic describitur ab Aetio præcitato loco. *Virgini in sella locata retro assideat adolescens robustus, qui brachia sua poplitibus virginibus subijciat, cruraque eius ac totum corpus regat, & tum chirurgus ante ipsam stans forcipe ampliori nympham corripit, & per sinistram manum distendat, per dextram verò prope forcipis dentes refecet.* At qui modus sit in resectione seruandus, & quæ postmodum adhibenda medicamenta, discat, qui vult ab Aetio eodem loco.

CAPVT XIV.

De ratione coarctandi vas Genitale amplum nimis, & pudendi interpolandi.

ICVTI ex parte viri defectus magnitudinis, & paruitatis ad penem fecunditati Veneris aduersatur: ita etiam ex parte mulieris Genitalis excedens angustia, aut amplitudo conceptionem illudit. De angustia abundè egimus supra capite de uteri phimosi; modo reliquum est, ut aliqua de amplitudine proponamus. Enimvero si amplum nimis, & hiulcum sit Genitale, haudquaquam uiri penem complecti continget; si penis arctè non complectitur, ut aiebat Auicennas, eius attritio non fit multa; si parua est attritio, uoluptas non oritur, hæc si deficit, semen aut non labitur, aut in modica quantitate funditur; si semen deest, ut par est, Venus infructuosa, & sterilis euadit; præterquamquod impensè laxum, &

& spatiosum pudendum causa est non raro uteri procidentie, quæ nihil minus & Veneri, & conceptioni incommodat. Prudens ideo Auicennas summo iure constringendæ uulvæ modum proponit libro illo; toties citato. Verum antequam descendamus ad remedia, inquirendum est, num usus Veneris ad uas muliebri coarctatum conferat, & quæ nam sint causæ dilatationis.

Quod attinet ad primum quæsitum, ex una quidem parte uidetur asserendum, Veneris usum non esse omnino in uasis dilatatione prohibendum, & ratio esse potest, quia cum uulvæ in feminis habeant ad penem naturalem, eamque maximam propensionem, nec non ad illum recipiendum auidam quandam sympathiam, dum idem introducit, quærent illæ suis alis, & carunculis arctè comprehendere (ea enim est appetentis natura, ut cum diu concupita res accedit, complectatur, & constringat) quare uniuntur, reduciuntur, & coarctantur, ut commodè Priapum hospitari valeant; ac proinde amplitudini corrigendæ Genialis coniunctio non videtur aduersari. Atqui licet aliquid probabilitatis hæc opinio redoleat; contraria tamen verisimilior est, ut inde in muliebri clausura dum fit incisio, inbeat Auicenna, frequenter coitum adhiberi ad hoc, ut orificium dilatetur. Etenim sensu ipso probatur, vas illud iugi Venere dehiscere; quocirca lupanaris impura cohors, dum nummorum pretio delinita, & voluptatis dulcore demulsa procos non semel, sed sæpius in die admittit, necessum habet quotidie adstringentes fatus adhibere quibus uideatur sui copiam paucioribus facere, quo astu incautos deludit iuvenes, ac maiorem inde mercedem reportat! Proh dolos illius! Proh insaniam horum! Hem! quot impudentes extant virgines, quæ libidinis æstro percitæ petulco subiacent amanti, seseque deslorari permittunt, ac longo fruuntur Veneris commercio: ubi vero alteri cuiquam traduntur nuptui, ut appareant intemeratæ, nec non fucata fraude occulant impudicitiam, & nitalia adstringentibus interpolant sua, quibus angusta reddita orificia, decepti coniuges incorrupta putant, pudoremque iniuiolatum existimant, atque ita pretio inæstimabili, ac dote meliori eosdem dolosè defraudant; Hen turpe stellionatus crimen! Vah mulierum perfidum, & fallax Genus! quàm præclare P. Costalius in Pegm.

*O quoties facili mentita puella marito est
falsa colorata signa pudicitie!*

Ergo quàm cautè ducenda mulier? Sanè multo iure Philosophus ille, cum animaduertisset, quendam adolescentem, pulchram quidem mulierem, sed fama suspectam duxisse, inquit, uxorem non oculis, sed auribus esse ducendam. At quò lingua fluxit? Venus ergo ad uasis reclusionem, potius, quàm occlusionem facit; id quod maiori non eget probatione, quando vno omnium

A sensu clarè, latèque constat.

Quærat modo, unde nam exoriat inter- dum hiulca nimis rima, & vastis faucibus foramen. Primò igitur (& erit in confirmationem iam probatæ sententiæ) provenire potest à iugi admodum, & frequentato Veneris usu, pudendique forti, & assiduo attritu; sic videre est vi- duas, quæ fidem viris post funera seruant, adeo circa muliebria coarctari, ut si alteri deinde fo- cientur, vas præ angustia, & symphisi ferè virgi- neum præstent; Natura enim dum quiescit, par- tium unitatem restituit, membrorum laxatio- nem sanat. Secundò, si accadat mulieri, ut in- cidat in virum aliquem vastè mutonium, cui nempè sit:

B *Monstrum horrendum, informe, ingens.* proculdubio eius genitalis rima fatiscet valde. Tertia causa nimie dilatationis est partus diffi- cilis; aliquando siquidem accidit, ut quoniam fœtus grandis insigniter est, nequeat progredi, quare opus est dirumpat, dislocet, dilatet, aperiat; & hæc est in coniugatis mulieribus potissi- ma causa; in cæteris verò prædictæ dux magis concurrunt. Quæres num aliquando accadat mulierem quampiam remotis accidentarijs cau- sis secum ducere ab ortu vastam, & hiulcam Genitalis rimam? Profectò sicuti viro ab infan- tia, & vtero accidit interdum, ut penem mul- tiformem ferat, nunc scilicet crassum, nunc ex- ilem, nunc longum, nunc decurratum; ita mulier gerat ab vtero, & conceptionis primor- dijs vas ipsum Generationis amplum, nimiumque fatiscens, aut etiam arctum, valdeque compressum.

C Sed iam proponamus remedia, quæ non aliunde, quàm ex ipso Auicenna desumere placet. Vniuersaliter itaque adstringentia om- nia ad rem præsentem faciunt; at specificè con- fert in primis pessarius compositus ex cypero, xiloaloe, enula, cariophyllis, ramich, & mo- schi parum contritis, & melle cum lana exce- ptis. Præstat item fœtus ex decoctione baccha- rum myrthi, hederæ, frondium quercus, & len- tisci. Decoctum consolidæ maioris est parte miræ efficacitatis; narrat ideo Hæchstetterus Medicinalium observationum Decade tertia quòd cum Ancilla quædam nuptui tradita hoc esset vsa balneo, ut amissam iandiu mentiretur virginitatem, cumque in eodem Hera inscia in- fidisset, pudendi rima ei tam arctè obsignata fuit, ut maritus vxori iam fœtæ virginale cla- strum reparatum fuisse miraretur. Gallæ imm- turæ, inquit Auicennas, superiora squinant cribellentur cribro subtili, & supponantur cu- panno infuso in vino vice vna post aliam; F- cit enim, subiungit ille, redire virginitatem constringendo: hoc est adeo vuluam coarctat ut similem reddat illi, quæ inuiolata permansit expersque priapi. Alioquin enim uirginit-
nui-

potest humana operæ restitui; hinc Oeno ad A
dem apud Ovidium:

nulla reparabilis arte

Lesæ pudicitia est, deperit illa semel. Et
Icius in Apolog. *Virginitate*, inquit, *exce-*
ta quicquid aliud in dotem acceperis, potes
libuerit, omnia uxori retribuere. Immo
que diuina potentia fieri potest, ut quæ de-
rata fuit, remaneat virgo; sicut enim sapien-
tissimè docet Molina quæstione. *An Deus effi-*
re valeat, ut facta sint infecta, potest Deus
Virginitate resarcire, & redintegrare abruptum
panniculum, sed facere non potest, quin
e fuerit abruptus, implicat enim contradi-
ctionem. O si fieri naturaliter posset, ut amissa
Virginitas reparari valeret, mulieres cater-
atim ruerent, ut pretiosam hanc margaritam,
na nihil habent in vita perfectius, nihil possi-
ent excellentius redimerent. Narrant Vates,
refert Cicero 3. de natura Deorum, Miner-
am patrem interemisse, eo quod eius virgini-
tati insidiari conatus esset; tanti facienda vir-
ginitas est. At eò regrediamur, unde sumus di-
ressi. Aliud pessarium efficacissimum est, si
orticum pini contritorum sumantur partes
quatuor, aluminis partes duæ, cyperi, corti-
um granatorum, balaustiorum, mastichis pars
na, & vino rubro decoquantur, & postmo-
um panno lineo supponantur. Optimâ insu-
er erunt linimenta ex oleo mastichis, coto-
eorum, & myrtillorum. Ex aquis stillatitijs
sunt aquæ acaciæ, & cornorum immatu-
orum, vel etiam eorundem succus; sicuti e-
am glandium, sorborum, & mespilorum, quæ
omnia non nimis matura esse debent. Omnium
amen ualidissimum pessarium erit sequens.
Recipe aluminis, lapidis gagatis, vel thracij, ni-
ci an. drach. i. pulueris gallorum, baccarum
edera exiccatarum, balaustiorum, corticum
granatorum, atramenti futorij, rubi an. drach.
succu acaciæ, sorborum, agrestis oleæ an. vnc.

r. s. vini rubri vnc. ij. s. misce omnia, & cum
breui tempore lento igne ebullierint, panno ad-
hibe in prosthema, & egregiè fatiscens quod-
cunque osculum compescet, & coarctabit.
Verum dum huiusmodi remedia applicantur, mu-
lier debet omnino à Venere abstinere, alioquin
perdet oleum, & operam: in vnaquaque enim
naturæ operatione necessaria est quies: vnde
est, quod pulmonis vlcus ferè nunquam conso-
lidatur: quoniam in perpetuo motu versatur.
Cæterum si quæ mulier familiare aliquod ad-
hibere velit remedium absque impensa, & la-
bore, utatur petijs madefactis in aqua, in qua
dissolutum sit alumen, & noctu applicet. Stil-
latitia aqua Asteris Attici, si Mizaldo credimus
epota, aut vuluæ indita mulierum alba proflu-
uia mirificè sistit; adeò ut eius quoque diutina
injectione corruptæ ab incorruptis vix digno-
sci possint; quod efficacius, & celerius fiet, si
decocto eius infideant. Mathiolus commen-
dat aquam pinearum immaturarum, & hæc suf-
ficient de remedijs, ac fucis.

Sed quæret curiosus aliquis, an sint aliqua si-
gna externis delineata membris, quæ indicent
vel virum, vel mulierem amplum obtinere ge-
nitale? Certè annunt Phisognomonici, qui
conantur apparentibus particulis occulta mem-
bra describere. Sic aiunt, os faciei amplum in
mulieribus, amplum, & immensum vteri os præ-
signare: in viris grandem nasum ingentem præ-
monstrare mutonem. Quò videtur illud Mar-
tialis ad Papilum pertinere.

*Mentula tam magna est, tantus tibi Papile
nasus,*

Vt possis, quoties arrigis, olfacere.

Adhuc pes longus in mulieribus genitalem
rimam prælongam designat: in viris ampla ma-
nus pariter amplum denotat Priapum: longa
nimis facies idem denotat in mulieribus, lon-
ga supercilia in viris. At non rarò hæc fal-
lunt,

Geneanthropeiæ Ioannis Benedicti Sinibaldi.

TRACTATUS SECVNDVS.

De flore virgineo, ac deflorationis accidentibus.

P R A E L O Q V I V M.

S VCCIDITVR primo Veneris libamine uirginitatis lilium. Quid sit illud, in quo consistat, & quas habeat sodales, aut consecrarias affectiones modò perquirendum erit.

CAPVT I.

Quid sit illud, quod in primo Veneris congressu mulieribus abruptitur, ubi de Virginitatis insignibus.

C OMMVNIS, & ferè apud omnes recepta sententia est, reperiri apud virgines membranam quandam in ostio matricis, aut in medio ceruicis ductu transuersim sitam, quæ hymen appellatur. Ita palam oculis arbitris arbitrantur Auicenna inter veteres libro 3. fen. 21. tract. 1. cap. 1. Auerroes Collectan. tract. 1. cap. ult. ac Nicolaus Florentinus serm. 1. tract. 1. cap. 7. & alij. Inter Neotericos verò Vesalius 5. de corporis humani fabrica, Fallopius in obseruat. anatomicis, Coiterus in Tabul. Anatom. Platerus de corpor. humani structura, Ioannes Riolanus. Anthropographia, necnon Andreas Spigelius, qui 8. de humani corporis fabrica, apertis fidibus enunciat, in omnibus, quas dissecuit, virginibus membranam istam semperprehendisse, ac publicè in theatris ostentasse. Quò etiam factum est, vt nuptiarum Deus apud Ethnicos tamquam ille, qui huius panniculi fractionis auctor erat, Hymen diceretur, vel duplicato nomine Hymen Hymenæus. Inde Catullus in carmine nuptiali.

*Iam veniet Virgo, iam dicetur Hymenæus:
Hymen, ò Hymenæe, Hymen ades, ò Hymenæe.*

Et in Epithalamio:

*Collis ò Heliconij
Cultor Vrania genus,
Qui rapis teneram ad virum
Virginem, ò Hymenæe, Hymen
Hymen, ò Hymenæe*

Idem hic panniculus, seu membrana appella-

A batur ab antiquioribus Eugium. Quare Nonnius definitionem illius afferens, dixit. *Eugium pars media est inter muliebria membra.* Hinc Neuius. *Sine eugio puellam inuenit.* & Laberius. *An concupisces Eugium scindere.* Idem alibi. *Quæ nam mala mens, qua nam deliritas vos suppilatores facit cum cano Eugio puellitari?* Cæterum cuius texturæ sit hic panniculus docuit luculenter Auicennas libro 3. fenitione 21. de Anatome matricis his prorsus verbis: *ante violationem puella Virginis sunt in ore matricis panniculi contexti ex vnis, & ligamentis subtilibus valde, ortis ex omni membro eius, quos destruit violator, & currit, quod in eis est de sanguine.* Et id confirmari satis videtur ex veteris testamenti sacris paginis, vbilegitur, apud Hebræos in more positum fuisse, vt primus nuptiarum congressus non nisi substrato candido linteo fieret, in quo sanguis stillicidia seruarentur, & quod postea ita cruentatum vxorum redderetur parentibus, vt iasseretur Virginitatis testimonium. Ita ad rem legitur in Deuteronomij capite 21. *Si duxerit vir uxorem, & postea odio habuerit eam, quæseritque occasiones, quibus dimittat eam, obijciens ei nomen pessimum, & dixerit uxorem hanc accepi, & ingressus ad eam non inueni virginem, tollent eam pater, & mater eius, & ferent secum signa virginitatis eius ad seniores Vrbi, qui in porta sunt, & dicet pater, filiam meam dedi huic uxorem, quæ quia odit, imponit ei nomen pessimum, ut dicat, non inueni filiam tuam virginem, & hæc sunt signa virginitatis filia mea, expendent vestimentum coram senioribus ciuitatis.* Eundem apud Romanorum priscos inualuisse morem, videtur palam indicare Claudian. in Epithalam. vbi illa habentur:

*Et vestes Tyrio sanguine fulgidasi
Alter virgineus nobilitet cruor,
Tunc victor madido profiliat thoro
Nocturni referens vulnera praelij.*

Hunc quoque morem seruari in Hispania referit Ioubertus in libro Gallico idiomate conscripto.

D Posuisse creditur natura panniculum istum in mulieribus tamquam virginitatis vexillum, quod quandiu erit integrum, sinceratandiu, & impolluta virginitas erit: estque unus pudor huius asseruator membranulæ, adeo ut vbi primum in Veneris castris ille frangitur mulier infrons, & impudens penitus euadat.

Sanè Eugium hoc est optata, & maxima conjugis dos; aurum enim, & argentum vix dotis nomine digna sunt: quantumvis enim ferat mulier argenti, & auri ad conjugis domum, si ferat hymenem, debita dote illum defraulat. Inde meritò Catullus:

*Vt flos in septis secretus nascitur hortis
Ignotus pecori, nullo contusus aratro,
Quem mulcent auræ, firmat sol, educat imber,*

*Multi illum pueri, multæ optauerunt puellæ;
Idem cum tenui carptus defloruit ungui,
Nulli illum pueri, nullæ optauerunt puellæ:
Sic virgo dum intacta manet, dum chara suis est;*

*Cum castum amittit polluto corpore florem
Nec pueris iucunda manet, nec chara puellis
Hymen o Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe.*

Hæc itaque membrana, quæ alio nomine interseptum virginale, claustrum uirginum, & custodia virginitatis nuncupatur, est quæ primo Veneris amplexu frangitur, quæque ob exilium venarum texturam sanguinem fundit in ijs copiosiore, quibus venæ penes hanc membranam sunt ampliores, & pleniores; pauciores in ijs, in quibus exiles, & exinamitæ sunt venæ. Et ex hoc etiam patet, quæ sit ratio, cur virgines primo concubitu dolorem experiantur, & viri laborent acrius; nam in eius intersepti laceratione conari virum, & dolere mulierem aliquatenus, necesse est; cum præsertim hæc ipsa membrana ob neruosam quandam naturam exquisito sensu polleat, eoque magis, quo ipsa eadem densioris erit contexturæ, & matris collum arctius, vel viri genitale informius. Semper autem in ætate grandioribus fortior panniculus, quam in adolescentibus reperitur; quo circa apud illas, ut conatus est maior, ita dolor intensior. Ex iisdem causis euenit aliquando, ut post primam Veneris luctam copiosus fluxus sanguinis virgini concitetur, ita ut vel remedia deueniendum sit, quæ proponuntur Avicenna libro illo 3. capite de regimine de virginata, ubi ait. Cum ergo accidunt ei stus sanguinis, & dolores, necesse est ei, ut se in aquis stipticis, & in vino, & oleo; Deinde administrantur super eam cerataria in lana inoleata super cannam prohibentem a consolidatio-

Et hæc est passim recepta sententia; contra quam ex aduerso est ingeniosissimus Andreas Laurentius, & cum eo Senerinus Pinæus. Chirurgus insignis; hi enim aperte negant huiusmodi membranulam à natura positam esse tamquam virginitatis areolam, & præter naturam duntaxat aliquando reperiri; verba sunt Laurentij: Ego membranulam aliquando reperiri, non nego; sed si transversum eum in cervici;

A medio obtineat situm, aut circa pudendi osculum adnascatur, præter naturam institutum esse puto, & morbum esse organicum in vitiata conformatione. Verum id si verum est, in quo consistet flos virginis, & quibus poterit notis deprehendi virginem aliquam fuisse defloratam? Laurentius idem ex eiusdem Pinæi opinione libello de notis virginitatis in quatuor carunculis, quibusdam membranulis coeuntibus, & sub alis pudendi confitis huiusmodi florem consistere, asserit. Iuvat eius verba adamussim registrare ex libro 7. Anatomie capite 12. ubi hæc leguntur: Sub alis caruncule apparent valvularum instar, quæ in virginibus quatuor apparent, membranulis quibusdam coeuntibus, anterior una vesicae orificium tegens, posterior altera, & duæ laterales non transversim, sed in longum sitæ. Hæc florem virginum garyophilo non dum planè explicato (ocellum vocant nostri) persimilem claustrum virginale, & hymen tantopere celebratum, ut eleganter observat Pinæus constituunt: membranulis autem laceratis, & carunculis velut attritis perit flos, remanentque eadem caruncula, sed ita disiectæ, contractæque, ut coivisse aliquando neges. Hactenus ille, cuius quippe sententia ut melior à Notericis recipitur, & à nobis plura sequenti capite in eiusdem conformatione deducuntur; Interim ad calcem Realdi Columbi lubet apponere verba; 11. enim de visceribus habet: Sub nymphis in nonnullis virginibus non omnibus alia membrana cernitur hymen à veteribus appellata, quæ cum adest, raro autem adest, obstat, quo minus penis in utero immittatur. Confirmat Carolus Stephanus libro 3. de dissectione corporis humani, ubi sic: Hymenem autem quam vocant membranulam, potius pie credimus in virginibus inveniri, quam ut certum quid de ea proferre possimus. Quin Marcus Antonius Vlmus libro de utero muliebri capite 7. primæ sect. ingenuè profitetur se, ab adolescentia usque ad maturam ætatem anatomico studio operam navasse, nec non plurimas omnis ætatis dissecuisse puellas abortivas, & adolescentulas bimas, trimas, quadrimas, quinquemas, septemnesque; neque tamen eius membranæ hymenis dictæ vestigium reperire potuisse, ideoque Arabum commentum id esse existimandum. Ambrosius Paræus idem prorsus affirmat. Ranchinus verò de morb. virgin. capite 4. sectionis primæ membranam istam imaginariam, & à Poetis effictam tradit. Mi lector frustra à me pugnantium opinionum iudiciū præstolaris: Haud mihi tribuo tantum, ut medicinæ, atque anatomie coryphæorum iudicem agere valeam; eò magis quòd virginum sectionibus rarò interfui, quia rarò celebrantur. Vtramque mensam apposui, ut communi palato satisfacerem, utque ad ingenij libitum de Veneris hisce ferulis quisque optionem faceret. Alioquin non

ignoro, esse classicos auctores, qui mediani se-
ctantes viam assenerant, in adolescentulis qui-
busdā Hymenem reperiri, in alijs verò minime;
in omnibus verò necessario reperiri debere in-
ternarum caruncularum coalescentiam, & vir-
ginalem connexum: ita Forestus in præfat. ad
lib. 28. Obseruat. Marcellus Donatus 4. histor.
medicæ mirab. & Capiuaceus libello de notis
virginum, nec non Gregor. Horstius 4. epistol.
medicinal. & ex his pēdet altera nobilis quæstio,
an scilicet in defloratione sanguis necessario ma-
nare debeat, vt ex veteri lege supra relatum fuit;
nam siue adfit membrana hymen, siue carneus
circulus, ut Riolanus putat, utique uirgo primo
concubitu cruore madescere debet. At si sola
sit caruncularum coalescentia, non necessario
eructatur, si præsertim illa recens pubescat,
pinguioris sit habitus, & uir non sit onobelus.

CAPVT II.

*An per Hymenis presentiam sufficiens virgi-
nitas comprobetur.*

E Corporali tantum, & materia-
li uirginitate, non autem de ani-
mi, seu mentis intacta puritate,
atque impolluta integritate quæ-
stio hæc assumi debet: siquidem
potest mulierum quæpiam cor-
poris uirginitatem, seu potius integritatem as-
seruare, animo autem omni lasciuiarum generi
præbere aditum, & nullis non assentiri libidino-
sis illecebris. Tales ferè sunt petulæ omnes,
& salaces mulierculæ, quæ præ timore quidem,
& pudore corporis corruptionem expaueant; at
mentis nullam detrectant impudicitiam, corde
nullas non admittunt uoluptates improbas, de
quibus aiebat Diuus Hieronymus in epistolis.
Quid prodest integra caro mente corrupta? Ex
aduerso potest virago aliqua corporis uirginita-
te nudari, animum autem impollutum, inteme-
ratum, atque omnino seruare limpidum, uti ac-
cidit purissimis illis virginibus, quæ modò æterna
super æthera fruuntur gloria: ijs enim licet à scele-
rissimis tyrānis vis inferretur; uirginitatis tamē
palma nequaquā dispoliata fuerunt: quandoqui-
dem sola mentis uirginitas, & cordis puritas, non
integritas corporis coronam, & stolam meretur
candidam; illæ verò animi puritatem illibatam as-
seruarunt. Enimuerò, vt sapientissimè testatur
Diuus Thomas 2. secundæ quæstione 152. arti-
culo primo. *Integritas corporalis membri per
accidens se habet ad uirginitatem, in quantum
scilicet per hoc, quod ex proposito voluntatis ab-
stinet quis à delectatione Venerea, remanet inte-
gritas in membro corporeo, unde si contingat*

*quod per alium modum aliquo casu membri inte-
gritas corrumpatur, non magis præiudicat uir-
ginitati, quàm si corrumpatur manus, aut pes.*
Quod luculentius adhuc exarauit primo de Ci-
uitate Dei cap. 18. D. Augustinus his verbis: *si
obstetrix virginis cuiusdam integritatem manu
uoluit explorans siue maleuolentia, siue ca-
dum inspicit, perdidit, non opinor, quemquam
tam stultè sapere, ut huic perijisse aliquid existi-
met, etiam de ipsius corporis sanctitate, quamuis
membra illius integritate iam perdit.* Queritur
igitur, an per præsentiam Eugij, siue hymenis
secura uirginitas, & per absentiam certa deflo-
ratio significetur. Quoad primum quæstionis
membrum asserendum est, vt plurimum huius-
modi membranulam intactum corporis florem,
& illibatam pudicitiam testari posse; siquidem
cum primum admissio chole dirumpitur hymen
ille, nunquam amplius refarciendi spes remanet,
vt enim pluribus in locis testatur Hippocrates,
& præsertim in Aphorismis: *Quum discissum
fuerit os, aut cartilago, aut neruus, aut butta
pars tenuis, aut præputium, neque augetur, neque
consolidatur.* Iam panniculus iste, de quo lo-
quimur, membranose est naturæ. Profecto po-
terit Afrania quædam mulier dolosa impolita
corruptionem oculere ijs adstringentibus phar-
macis, de quibus superius locuti sumus, ita vt
angustissimum vas referat: poterit insuper frau-
dolenter sanguinis aliquid in venereo congressu
destillare, quod factum aliquando esse non igno-
ro; Eugium tamen consolidare nequaquam po-
terit ob naturam illius membranosa. Hiero-
nymus Capiuaceus de affectibus vterinis cap.
ultimo vult, neque hymenis absentiam arguere
mulierem esse defloratam, neque presentiam
eiusdem indubitata uirginitatem testari; quo-
niam vt ille ait, tempore etiam formationis fo-
tus pars aliqua fibrosa, & membranosa circa os
uteri oriri possit; vide citato loco auctorem. At
nos astruimus, primam quæstionis particulam
addito verbo (ut plurimum) & de illa membra
loquentes, quæ non in formatione foetus in utero,
in huius collo posset oriri, sed quæ in muliere
ab origine contexta est, quæque proculdubio
semel dirumpatur, nunquam coalescit amplius.
vnde primo de semine Galenus aiebat: *Foramen
membrana non solum non coalescit, sed etiam
per ampliat pro ratione copie eius, quod per se*

Maiores difficultates est circa secundum, in
quo dubitatur, num ex absentia Eugij de uir-
ginalis claustris violatione iure dubitari possit.
Porro ex vna parte quemadmodum hymen in-
tegro, vt statutum est, uirginalis custodia inuiolata
vt plurimum permanet, ita absente eodem, uir-
ginei claustris corruptio signari deberet; parum
enim quæ videtur incedere; perinde enim,
valet hæc thesis: Solis presentia diem facit, ab-
sentia noctem; ita ualere deberet hæc propositio
hy-

hymenis presentia uirginitatis candorem, absen-

corruptionem presignat. Verum paritate, & similitudine non obstan-

bus asserendum est, hymenis absentiam vir-

nei pudoris haud perpetuò significare corru-

elam; id quod verum erit cum tali distinctio-

nam carentia hymenis aut est à natura,

à vi, vel aut est per se, aut per accidens: à

natura & per se est, quando haud refertur ab

ero huiusmodi membrana; à vi autem, seu

per accidens est, quando vel Venere, vel alia

causa fractus est. Iam priuatio per ac-

cidens, & à vi illata dubio procul pollutum

esse virginale claustrum semper arguet, quod

mo ibit inficias: At eiusdem carentia per se,

natura, cum scilicet non est huiusmodi pan-

culus à virtute formatrice in vtero contex-

Aque effusione, genuisse ephebum concepisse uir-

ginem; idque facile aduenire potuisse, subiungit

ille: *Propterea quòd cum ambo essent adolescen-*

tes, & tentigine ambo arderent, potuit glandis

orificium hymenis foramini se e directo opponi,

& coniungi; & ita semen a mare vi magna emis-

sum potuit per hymenis orificium in vuluam in-

gredi; inde verò à valentissima uteri attractrice

per vuluam vaginam sursum trahi, & in uterum

recondi. Sic igitur illa uel integro hymene gra-

uida facta est; quare illius presentia nequaquam

uirginitatis erat indicium: licet existimem ego,

haudquaquam per foramen permeasse, vt sen-

tit Hieronymus, virile sperma; uerum tantum-

modo illuc peruenisse ipsius seminis facultatem,

siue dicas spirituales irradiationem, eo modo

quo solis spiritibus conceptionem fieri posse, in

primo libro abundè probauimus: etenim spiriti-

bus, eorumque furori, & orgasmo nihil obstitit,

ideoque uel integra membrana, seu per eius o-

sculum, vel per poros ad uterum peruenire

valent obice nullo.

Sed quomodo illud Deuteronomij subsistit,

si re uera huiusmodi membrana non necessariò

reperitur, & consequenter ex eius fractione

nequit linteolus ille sanguine imbui? Nicolaus

Lyranus còtra communem Patrum opinionem

unanimes consensu astruentium, linteolum illum

cruore scdaturum à parentibus asseruari solitum,

existimat id metaphoricè dictum; eo quòd, ut

ille ait, turpe uideatur, quòd huiusmodi pan-

nus coram iudicibus expanderetur, nec uerisi-

mile esse, quod vir eius anderet falso vxorem,

accusare; cum sciret parentes eius uirginitatis

testimonium asseruare. Profectò censerem ego,

verba Deuteronomij, non parabolicè, sed vt

sonant rem declarare, quando consuetudo hac,

vel nostris temporibus apud Hebræos viger,

necnon apud quasdam alias nationes, vt Mauri-

tanos, & Aphros, de quibus Leo Apher 3. Hi-

stor. meminit, tradens, quòd simul atque spon-

sus, & sponsa ex solempni apparatu sponsalium

domum reuersi sunt, obserato conclauis, dum

nuptiale paratur conuiuium pro hymenæi cele-

bratione, simul congregiuntur; addit insuper

annosam mulierem pro foribus expectare; quæ

mox porrectum sibi à neonympho cruentatum

linteolum in mediam conuiuarum cohortem

ouans deferat, tanquam raptæ uirginitatis opi-

um spoliū, ac manifestum. Hacque ra-

tionem licere tum discumbere, tum conuiuari.

At si fortè genio, fortunaque sinistra primo cer-

tamine illo coitu nihil cruoris sponsæ per geni-

talia stillauerit, redditur illa parentibus, qui-

bus magnum inde accidit dedecus. Conuictorū

verò turba tristis, atque impransā domum

reuertitur.

Dicendum ergo, quòd licet hymen haud ne-

cessariò reperiat, contingere tamen, vt plu-

Mm 2 ri-

rimum, ut aliquid cruoris in prima Venere de-
stillat, vel ob venularum illarum quatuor à Lau-
rentio inuentarum diuulsione, vel à simplicis
dilatatione, vel alterius cuiuspiam membra-
nula dilaceratione: dixi ut plurimum, quoniam
accidit interdum, ut nihil prorsus cruoris de-
mittatur, sicuti inter alios Marcellus Dona-
tus duabus virginibus omni suspitione carenti-
bus suis temporibus accidisse, testatur libro de
historia medica mirabili. Quare lex illa, ex eo,
quod ut plurimum euenit, conflata erat; nec pro-
pterea declarat, membranam hymenem iccir-
co necessariò apud Virgines reperiri debere,
quæ insuper leui etiam negotio, si adsit, infrin-
gi poterit, vel ipso menstruo sanguine periodi-
cè excurrente, si præsertim copia, & qualita-
te peccet; quod recipit, & probat Iulius Cæsar
Claudinus, vir nostra ætate doctrina singularis
libro responsionum medicinalium; quem pote-
ris adire, si plura expetis; & si is auiditatem
non expleat, consule Valesium libro de sacra Phi-
losophia, Fernelium, Vassæum, & egregium
Augenium 2. Epistolarum tomo. Verum de
his plura infra.

CAPVT III.

*An, & qua ratione flore virgineo incor-
rupto mulier aliquando conci-
pere valeat.*

IN VNCTIS prima facie videbitur
quæstio hæc paradoxologia: mi-
rabuntur in ipso quæstionis limi-
ne, quotquot perlegent proble-
ma, fortasse etiam rident; At mi-
rari desinant, nec rium edant
si leuitatis, ac stultitiæ insimulari verentur, do-
nec perlectis verbis, rationibus, & auctorita-
tibus libratis rem ita contingere posse didice-
rint: errant omnes, qui enunciant facile. Quis-
quis autem veritatem hanc addiscere concupi-
scit, necesse est prius, ut quæ in superiori capite de-
clarauimus, memoria recolat, nempe in quo con-
sistat hymen, seu flos parthenius, quidue sit illud
quod in primo Veneris libamine perit. Necess-
se est insuper, ut in mentem reuocet ea, quæ viri do-
ctissimi (ut non vno in loco nos registramus) di-
xerunt de vi uteri tractrice valida erga virile se-
men, & quæ nos de vi magnetica vtriusque se-
minis, virilis videlicet, & muliebris suo loco, se-
quenti scilicet libro, non sine plausu edocemus.
His recensitis nihil prorsus difficile est, rem per-
suadere; si quidē pudendi muliebris ostio vix pe-
netrato, ita ut ad sinum pudoris virga non per-
tingat, factaque virilis seminis effusione ad os
uteri externum, uteri auiditas poterit per poros

A in roris formam semen exugere; immo spiritus
illi generationis architecti puri, feruidi, & im-
petuosi, nulla membrana, nulla angustia obli-
ta ad uterum permeare leui negotio poterunt, ibi
que in sanguine conuenientem fermentationem
excitare. Nihil profectò est spiritibus imperu-
is spiritibus præsertim Venereis, qui dum pruri-
um feruent, dum æstuant, dum furiant, pen-
tralia quæque subire poterunt, sit licet in partibus
quæcumque densitas, insignis durities, sum-
maque crassities. Audiui interdum salaces quo-
dam iuuenes cæstro libidinis percitos, qui dice-
rent e suis pudendis feruidum pneuma quædam
flammam emicare, adeo fortes, & vrentes in
partibus aggregantur spiritus. Quin Lycosthenes
& Cornelius Gemma 7 Cosmograph. narrant
Thuringia ex utero mulieris cuiusdam difficili
partu laborantis tam ingentem cum fragore
flammam exilisse, ut videretur bellicum torren-
tum excussum, atque adeo & puerinates, &
obstetricis manus ambussisse; usque adeo mulie-
bria quoque feruere spiritibus possunt. Quod
addas intensam illam uteri ad spiritus holocau-
sitim, sympathiam, auiditatem, atque suum
nihil deerit ad rationis huiusce efficaciam. Se-
alicuius magni uiri auctoritatis, Lector, te cupi-
dum uideo. Afferam libenter.

C Auic. lib. 3. fen. 21. tract. 4. cap. 1. expressis
uerbis habet, quod si membrana illa, seu ali-
quid, quod opponitur ori matricis interno, sit ra-
ra textura, uel plura obtineat foramina, poterit
spermatis portionem exugere, quod à uirili pen-
e ad ostium ipsum fuerit ei aculatum integro hy-
mene, uerba sunt hæc: *Et quandoque accidit, ut
clausa retineat per accidens conceptionem, quæ
moritur ipsa, & fetus eius proculdubio si non
regitur. Et hoc quidem non est possibile, nisi
quo modorum, aut ut sit illud, quod opponitur
matricis de clausura rara textura, aut sit habens
foramina plura, ita quod possibile sit matrici
trahere de spermate aliquid, licet enim paruum
sit semen, tamen ex illo paruo sit conceptus.*

D Petrus de Peramato uir nostri sæculi
sus, in libro de Hominis procreatione à con-
ceptu in partum, in appendice, ita rem confir-
mat: *Possibile enim est foeminam non de uirgine
sed conceptum fieri ex solo obscenarum partium
attractu, vtriusque semine effuso ad os uteri
internum, tunc contigit ex uteri auiditate trahi
tus semen in roris formam ad cavitatem, & se
conceptum, etiam si penem ad uteri ceruicem
non indat masculus. Quid clarius? & subiungit
Clausam etiā quæ de uirginari nequiuisset, hac ratione
concepisse est visa, tantillo scilicet uiri semine
(in roris aut forte vaporis formam) attrahendo.
Auctor est Auic. At Seuerinus Pinus lib. de
notis uirginitatis multò plenius rem delineat
confirmatq; historiis, quas hic recensere minime
grauabor, faciunt enim, & ad institutum, & a*

iucunditatem, quam nostro in opere interfere-
re semper pollicitus sum. Nobilis quidam Iuris
peritissimus damisellam sexdecim annos natam
virginem castissimam in uxorem duxerat, qua
nuptiarum tempore, & die menses patiebatur,
passaque fuerat tribus ante, ut postea duobus ad-
huc diebus continuis ei fluxerunt; Is autem fluo-
ris ignarus, cum prae cupiditate aestuaret libidinis
satianda, & nuptam arderet, vespere facto, quam
vimum in thoro cum ea dormiturus decubuit.
erum sopori minus quam Veneri uterque addi-
tus statim sua nobilis aggressus est, quam primo
consultu, & vix salutato hymene compressit, subijt-
que facile: hinc maritus tristis effectus, suspectam
uxoris alioquin pudicae habuit castitatem. Mane
autem summo venit sacrus genero dicens, se
modum agere tulisse tota nocte, quod superiori
die non cum monuerit, sua filia ante tres dies
strua abunde fluxisse, fluereque adhuc. Quod
illud sit, dixit illa, abstinere viros ab huiusmodi
conuiuio, & mulierum consortio toto purgationis
tempore, ut honestum, sic iisdem uti sordidum,
atque legibus diuinis, naturalibus, & humanis
prohibitum, atque prohibitum est propter multa,
quae inde sequuntur incommoda. Quare mi fili,
aut illa, quum filia mea, nunc ut opinor,
uxor nondum munda sit, & plane purgata,
tibi credas, solus ad aliquot dies dormies, aut
ab ea abstinebis. Quibus verbis libenter
aut recenter uxoratus dissimulans, & si ma-
ior, & tristitia esset confectus propter multas
currentes opiniones, quae illius animu exange-
bant, agitabantque: modò enim de relinquenda uxo-
re tacitus cogitabat, modò de lite mouenda apud
summos iudices pro dissolutione matrimonij, fa-
cilis sua opinione, & iudicio consummati, exi-
stians fortasse tantis delicijs nephas esse absque
labore frui, ut poeta comicus ait: sicque perplexus
quasdam probationes, vel nugas potius inuestiga-
re contendebat, quibus id ipsum exequi posset, in-
fanta denique alia deliramenta, quae occurrebant
utramque partem apud se differebat. In-
autem dum versaretur dubius, tres elapsi
sunt dies, & totidem noctes absque consolatio-
ne illa, etiam si rem totam, negotiumque suum
peruisset integrè Medico physico amico suo,
ui (ni fallar) Medicus aliquam corporis li-
centius, quam tanti affectus animi curationem
cepisset. Interea purgatio damisellae absol-
uitur, ipsaque nullius culpa sibi conscia, &
ante mariti moestitiae ignara, letatur, sperat-
que breui tempore bene sibi futurum, & proinde
otum ad munditiem pro more parandum sibi
curat, atque admouet. His peractis, elapsisque
flatis diebus sacrus prudentissima generum mo-
nuit, ei licitum esse, quando vellet cum uxore dor-
mire, & tutò proli indulgere; iacuerunt una, sed
peram prima, ac altera nocte rem habere cona-
sunt; unde utrique coniugi grauius, quam

A antea malum accidit: sed tertio die tandem voti
compotes facti latati sunt quietè & amice in
hunc usque diem vixerunt, prolemque habue-
runt fecundissimam. Quamobrem nobilis Iuris
peritissimus, eiusque amici quidam mirabantur,
quibus ipse veram, & integram historiam saepe,
seriò, & iucundè narrare solebat.

B Altera historia est mercatoris cuiusdam no-
mine Bigami à nobis vocati, quia pro secunda vi-
ce matrimonium contraxerat cum virgine eusar-
ca eius vicina, duos & viginti annos nata. Ho-
rum autem nuptiae factae sunt, cubuerunt simul
fluentibus adhuc mensuruis purgationibus, rem
semel habuerunt, sed ita facile, liberaliter, &
opportune egerunt, ut ex virgine facta sit mulier
qua eodem temporis momento concepit, grauida-
que ipsa fuit: postridie verò nuptiarum Bigamus
mane summo surrexit, atque ad merces emendas
cum suis socijs nura satis longinqua petijt, nec
reuersus est ante vigesimum diem. Is dum ruri
esset, rerumque suarum satageret, in memoriam
sapius reuocabat facilem, quem habuerat unicum
cum uxore noua congressum, nec omnino suspicio-
ne castitatis eiusdem vacabat, quamuis hac de re
conqueri unquam non decreuisset; siquidem à lon-
go tempore uxoris amantiissime, & parentum eius
famam audiuerat, agnoueratque optimam. Re-
uersus domum Bigamus, & uxor dormierunt simul,
sed rem habere tentarunt frustra ista prima vice
propter angustius multò redditum, quam antea si-
nus pudoris onificium post fluxionem mensurua-
rum, & partium pudendarum exiccationem.
C Qui propterea mirari non desinit, contra pluri-
mum torquetur, & apud amicum quendam con-
queritur, dicens se facilius cum uxore, dum vir-
go esset, difficilius cum eadem grauida conuenisse;
signa enim grauiditatis apparebant, inappeten-
tia ciborum, nempe nausea perpetua, decolor fa-
cies, membrorum laxitudo, & alia. Verum
bigamus mercator, & non philosophus erat, ne-
sciebatque, istas partes sicut & alia corpora
membranosa qua humectantur, plurimum dilata-
ri, & extendi posse, & cum exiccantur constri-
ctiores, & angustiores fieri. Quare virgo cor-
ruptam, & corrupta ei virginem referebat. Nec
D mirum hoc cuiquam videri debet, etenim virgines
qua semel tantum, aut bis coiuuerunt, idque fluenti-
bus mensuruis, verius dilatationem solam, eaq; par-
uam, quam lacerationem simul vllam passae fuerunt.

Festina haec acroamata, lector, ut libenter le-
gis, ita noli pertinax detrectare euentum, fidem-
que scribenti denegare. Nihil est naturae viri-
bus impossibile, nihil quod in microcosmo con-
tingere non valeat, nihil mirificum, quod in eo
non contingat aliquando; ideoque arbitror, à
Trimegisto fuisse hominem magnum mundi mi-
raculum appellatum, quia in eo miraculorum
iliades quotidie propalantur. Caueant interim
petulantes, & molliculae Eromenae, dum suis cum

Amassijs clam conueniunt (si tamen pensi quicquam pudorem habent suum) ne partes obscenæ quoquo modo Veneris ambrosia respergantur; nam sitibunda matrix ebibet eminus, concipiet inuitò.

CAPVT IV.

An Virgines absque viri consortio intrinseca, aut extrinseca aliqua causa deflorari valeant.

IC idem Seuerinus Pinæus in Parthenicis Ploblematibus, quæ citato libro proponit, quæstionem hanc agit, & breuibus ita decernit, quòd nimirum ab humorum acrium colluuiæ ad vterum eiusque ligamenta delabente tantum fieri harum partium relaxatio valeat, vt prolabens vterus, claustroque virginali grauitèr incubans id ipsum destruere, atque corrumpere debeat: Cum ergo (inquit Pinæus) prædictum claustrum virginale ab omnibus, quæ supraposita sunt partibus sic comprimitur, vimque maximam patitur, nec inferius descendere potest propter firmam coherentiam, quam habet cum collo vesicæ, recto intestino, ligamentis, clitorida constituentibus, cæterisque vicinis partibus, sensim non tamen sine dolore dilateetur eius orificium necesse est, atque membrana, quæ carunculis interiecta sunt, lacerentur. Hoc verò dum contingit, nulla prorsus virginitatis nota relinquitur, nihilque differunt virgines huiusmodi à mulieribus, quæ sæpius passæ sunt virum, multamque ediderint prolem, quod in duabus castissimis virginibus obseruasse scribit nuncupatus auctor, qui inde, subiungit, obortas esse plerumque suspensiones apud parentes suarum puellarum violationis, & constuprationis à famulis, vel vicinis factæ non sine iurgijs litibus, & aliquando etiam sanguine.

Profectò viro huic doctissimo sponte subscribo quando maiores noxas apud vterum ab humorum confluxu excitari nouimus, corrosiones, vlcera, cancos, ac deteriora mille, vt propterea exesis quoque excitari in carunculis illis virginei floris, & absumptio possit, perinde ac Veneream commixtionem à bene mentulato viro passæ fuissent.

Ceterum quod ab extrinsecis quibusdā causis hæc ipsa parthenij floris corruptio contingere possit, vt a casu, saltu, magna vociferatione, tussi, sternutamento, pondere, ictibusque ad renum, ossisque sacri regionem receptis, verisimile est.

Quòd verò a digito, aut alio quopiam confimili pseudophallo, quo salaces virgines libidinis impatientes se ipsas deludunt, ac mulcent, vir-

ginalis claustri temeratio sequi non possit, non est cur Pinaus inficietur; debilis enim est, quam adducit, ratio, quòd nimirum dum per se puellæ uoluptantur, nullum persentire dolorem uolunt, ac propterea leuiter partem affricent, & contrectent. Porro Venereæ uoluptatis æstro dum æstuat uirago, dum uterus prurit fortilibidine micans, leue est, imo gratum quicquid immittitur, quicquid apponitur, nec polluerentur proprio semine nisi talis attrectatio foret, ut partem illam dilataret: adeò ut tametsi prima, aut altera uice defloratio non sequeretur, contingeret nihilominus repetitis titillationibus, & immisionibus, quæ nisi fortes sint, æstuant uirgini, & genialibus spiritibus furentibus non satisfacerent, non explerent auiditatem. An non sunt historiae salacissimarum puellarum centum, illius in primis, quæ acu illa capitata crassiori, dum vterum titillaret in uoluptatis dulcore, & propria pollutione acum in uterum reliquit, à ui uteri prolestatam? Amabo uos cur à simulato Priapo, quo interdum abutebantur petulcæ, & incontinentes uiragines Egyptiæ fieri non debet defloratio? Est utique instrumentum illud priapeum durius, fortius naturali carneo. Enimuero corrupto illo Gentilitatis seculo, in Magnis præsertim Asiæ ciuitatibus, in quibus rara erant castitatis exempla, crediderim uix intactam repertam fuisse puellam, quæ pulcherrimum suum, ac florentissimum hymenem non sceleraret mentule simulatis idolis, si tamen uirorum à commercio procul esse cogeantur.

CAPVT V.

An sint aliqua corruptæ virginitatis externa indicia.

OTERVNT utique signa quæpiam referri, verum debilia & infida, quibus dignoscatur, num virginalis custodia fracta, atque polluta fuerit; primumque indicium desumi posse creditur ab impudentia, & fronte mulieris refricato: nam ubi primum frena pudoris mulier relaxauit, furit effrena, nullamque propriæ exstimationis curam retinens, procacitatem & impudentiam indequaque ostentat; quò pertinet illud Propertij 3. Eleg.

*Vos ubi contenti rupistis frena pudoris,
Nescitis capta mentis habere modum.*

Ratio est in promptu, quia cum solus pudor sit ille, qui muliebrem animum ab illicitis, penitusque nefarijs rebus auocet, sitque idem sensitiua, ac bestialis potentie velut habena, a for-

fortis ore, cum primum hic dissoluitur, petula mulieris natura ruit præceps absque retinaculo in Genium, in libidinem, inque obscenitatis flagitia cuncta; ut enim Tacitus prudenter testatur: *Fœmina amissa pudicitia, alia flagitia non abnuat*. Hinc mos erat apud antiquos vittis quibusdam castas virgines circumvestire, quibus duntaxat exuebantur, dum virgineum florem coniugi oblatum erant; ut sic forte significaretur, illas, positis vittis, seu solutis catenis reprimi, & cohiberi non posse, quò minus in libidinis facinora laberentur, inde I. de Arte Ovidius:

Esse procul vittæ tenues insigne pudoris.

Simili modo tenellæ virgines zona, ut referunt, in prima adolescentia vinciri solebant, eratque Zona cingulus e lana alba, quo prima Veneris nocte soluebantur à maritis, ut indicarent illas amissa virginitate nullo ligamine compesci posse; huc pertinet illud Ovidij:

Castaque fallaci Zona recincta manu.

Et Catullus in Epythalam. Manlij, & Iuliæ

Te suis tremulus parens

Inuocat, tibi Virgines

Zonula solvunt sinus

Ethinc etiam proverbio dicitur: *solvere Zonam*, quòd est virginitatem amittere. Michael Scotus, qui in gratiam Federici Imperatoris Physiognomoniam compilavit, testatur, quòd tam vir, quam fœmina, si sint virgines ad pinnam nasi dignosci potest, inquit enim: *Manente virginitate cartilago pinnula nasi sentitur indivisibilis, sed si est violata, sentitur partibilis*, vide auctorem in secunda parte in Proemio. An fortè ex tali signo Democritus corruptas mulieres, aut virgines dignoscebat? hic enim, ut scribit Diogenes Laertius, cum aliquando mulierem, quandam sibi notam in via inuenisset, salutavit illam dicens: *Salve virgo*. Paucis post diebus eidem occurrens salutavit inquiens: *Salve mulier*; cuius facti obstupere multi, qui utramque salutationem intellexerant, admirantes quomodo Philosophus rescivisset, illam fuisse defloratam.

Insuper Ethnici defloratæ virginitatis argumentum à collo desumebant; dum enim prima nocte virgo iam nupta erat cum coniuge concubitura, antequam thalamum ingrederetur, colli eius circumferentiam ducto filo metiebantur; mane autem si latius collum, quam ut eodem filo comprehendi posset, inveniabant, defloratam iam inde concipiebant; sic in Epythalam. Pelei, ac Thetidis Catullus.

Non illam nutrix orienti luce reuifens

Hesterno collum poterit circumdare filo.

Num posset physica vlla ratio in tali euentu militare? Arbitror, prima Veneris palæstra ob amoris in præcordijs flammam, ebullientis libidinis æstum, concitatum in tripudio laborem, volu-

ptatis dulcorem eximium, totamque animam ad oscula repentem collum turgere, spiritibus ad carotides arterias affatim conuocatis.

Præterea meo iudicio desumi posset corruptæ virginitatis argumentum à sanguine menstruo; hic enim in virginibus tenuior, ac paucior fluit, in mulieribus crassior, & affluentior. Patet hoc, quia in Parthenis cum effluere debeat cruor per panniculum illum, si adsit, qui dicitur Hymen per transudationem; crassior, & feculentior sanguis transmeare nequibit. At verò in mulieribus Venerem expertis, cum os vteri minimè sit obfignatum, cumque Venus ipsa largiùs emanare faciat menses, sanguis largè, & facile destillabit, non modo tenuis, sed etiam crassus. Id nobis à doctissimo Hippocrate significatum est in libro de Genitura, ubi hæc habet: *Mulieres si cum viris coeant, magis sanæ sunt, si non minus nam & vteri simul humidi fiunt in commixtione, qui enim sicci sunt magis, quam convenit fortiter contrahuntur, dolorem corporis afferunt, & simul coitus sanguinem calefaciens, & humectans viam faciliorem mensibus facit*. Quare iudicium sumptum à sanguine maiorem quandam rei fidem præstare posset. Quod si dicas, id saltem verum non esse apud eas, quæ à natura membrana hymene carent. Respondum velim etiam in his argumentum probabile esse, si quidem obtinent saltem carunculas illas quatuor conglutinatas, aut saltem symphisin illam, quæ pari modo crassioris sanguinis exitum præpedire possunt. Præterquam quòd licet & hymene, & carunculis carerent virgines, semper tamen angustum os vteri gestarent, quòd certum est à penis receptione dilatari: quantò verò ampliores extant canales, tanto per eos liberiùs fluentes riuuli decurrunt.

Adhuc conati sunt nonnulli signum virginitatis ab vrina petere, quòd tamen est impossibile; quæro enim, quo eius peculiari signo id valeant asserere? An colore, & substantia, an verò hypostasi? Quòd si nequit per vrinam dignosci sufficienter, num aliqua vtero gerat, quàn tò difficilius disci ab eadem poterit, num virgo, aut mulier existat? Sed nunquid verum est, quòd ynlgos fertur corruptam mulierem liliorum odorè haud quamquam ferre posse? Annuunt multi, eo quòd lilium sit virginitatis hieroglyphicum.

Putarem ego insuper, mulieres virgines si ad apum aluearia accedant, ab his non morderi, ob insitum in ijs à natura pudicitie amorem; cuius rei gratia apud Ægyptios Apes castimonie erant hieroglyphicum, uti apud Pierium libro 26. videre est; ut ideo homines à coitu olidos illæ acriter oderint. Plutarchus etiam libro de causis naturalibus docet, apes eos malè accipere, qui recetes à muliebri copula supervenerint; lubet apponere problema, quòd est huiusmodi.

Cur apes citius pungunt, qui stuprum dudum
fe-

fecerunt? An quod animal est munditia, & elegantia perquam studiosum; praeterea olfactus sensu valet plurimum? Quum itaque impuri congressus propter impudicitiam, & immoderatam libidinem soleant esse immundiores, & coitus ab apibus deprehenduntur, & odium vehementius aduersus illos concipiunt. unde apud Theocritum iocosè Venus ad Anchisem a pastore ablegatur, uti apum aculeis propter adulterium commissum pun- gatur.

Te confer ad idam,

*Confer ad Anchisen, ubi quercus, atque Cy-
pirus*

*Crescit, apum strepit atque domus melliflua
bombis.*

Et Pindarus: *Paruula fauorum fabricatrix, quae
Rhoecum pupugisti aculeo domans illius perfidi-
diam.* Profectò in singulis animantibus est qui-
dam naturæ instinctus, quo ad præcipuam quan-
dam virtutem duci videntur. In apibus verò
est quidam castitatis amor, & virginittis affe-
ctus, quo non solum videntur pollutos homi-
nes olfacere, sed ipsæ per se abstinent ab omni
Veneris lurido consortio. Id cecinit Virgilius
Maro libro Georgic. his metris.

*Illum adeò placuisse apibus mirabere morem
Quod nec concubitu indulgent, nec corpora
segnes*

In Venerem solut, aut foetus nixibus edunt.

Quocirca vocabat Apes Pindarus sacras Cere-
ris ministras; Cereri enim non nisi eunuchi, aut
spadones ministrare poterant.

Ceterum silentio inuolui non debent quæ
Ioannes Baptista Porta ad hanc rem scripta
reliquit, alioquin nec iniucunda, nec infructuo-
sa, verba sunt: *Gagatis lapidis, qui frequens est
nobis, quo globulos effingimus in corollis præca-
rijs ad numerandas vel explendas preces rasura
vel ipse pilatundatur, ac setaceo cribro transmis-
sus in tenuissimum redigatur pulvisculum, inde
ex aqua, vinoue hauriatur, si exit illico lotium,
& retinere nequit, corruptæ virginittis indicium
eamque defloruisse prodit; si viri non adhuc con-
gressus, vel puerperium passa fuit, eam com-
pescit, & arctius cohibendi datur facultas.* Hanc
eandem gagatis lapidis virtutem descripsit Pli-
nius libro 36. capite 19. sed in hoc differt à Por-
ta, quod hic exhibet per os, is verò per suffitum,
inquit enim; *Deprehendit fonticum morbum, &
virginitatem suffitus.* Sed redeamus ad Portam,
qui sic subiungit: *Nec minus inualidè id mani-
festat succinum album, seu crystallum, quod ele-
ctrum vocant, si in puluerem redactum ieiunè ex vi-
no sorbeatur, & ad interiora feratur: nã si carnis
senserit maculam, mouet urinam.* Possumus sic
expeditius huius rei capere experimentum idem
suffitu, si portulacæ semen, vel personatæ folia,
quam vocant nostrates lapatium ardentibus pru-
nis inspersa ad suffimenta substituantur, & vir-

ginitatis fumus proditor surgat, tunc infundi-
bulo, alioque instrumento patulo vuluæ ore sur-
sum permeet, proiciet extemplo urinam, &
meiet, nec retinere valet, si Venerem passa est la-
bem. Si Veneris ignara fumum irritè recipi-
urinam tenet, & virginitas deprehenditur. Si
quis autem ioci gratia non meiere solum, sed
men mulierem emittere volet, hoc effcito. Ag-
locum, quod xiloloe dicunt ferretur, vel præoidatur
eiusque serraturam uiuis carbonibus affatim
inspargito, ac peruri curato, recipiat fumum
mulier, ac vuluæ meatus subiens effluat latè se-
men, nec iniucundum erit specimen, Haftenus ille.

Quæres problemate licet parergo, an ullo
experimento comperiri possit, si mulier viro
suo fidem seruet? Respondeo ab eodem Porta
ex Alberto sic probari, *Magnes lapis si dor-
mientis coniugis capiti supponatur, si casta est,
dulcibus virum detinet complexibus, sin minus
tamquam manu pulsa à cubili proicitur.* Dices
insuper, fieri ne possit, ut mulier alium virum
quàm suum cognoscere nequeat? Potest, si Al-
berto credimus, ait enim: *Mulier, ut cum ali-
quo adulterare non possit, incide de capillis, &
puluerem illorum tibi super veretrum sparge,
vngue veretrum cum melle. & mox coeas cum
muliere, & cum volueris soluere, ex tuis capillis
fac similiter, sed quàm vana, quàm supersti-
tiosa hæc? quis non derideat futes nugas?*

C A P V T V I.

*Num per lac mammillarum, & immutatum
papillarum colorem certa virginittis
libatio designetur.*

NON solum lac in Virginum
mammis collectum, sed mamma-
ipfas nimium protuberantes vo-
lunt multi deflorationem atte-
stari; illud quidem scientificè
ut ita dicam, seu demonstra-
uè; has verò contingenter, & probabiliter.
N ituntur autem non alia ratione probare, a
fulcire sententiam, quàm ipsa rei experientia
qua, ut aiunt, manifestè apparet, neque lac i
mulieribus, neque earundem luxuriosas fies
mammillas, quandiu penis expertes existunt
& ab omni virorum voluptuoso commercio,
familiaritate viuunt alienæ. Mammæ etenim
tunc extuberare aiunt, cum in Veneris com-
plexibus attrectantur, lasciuèque tentantur;
ratio est in promptu, quoniam lasciuia man-
prolectantur ad mammæ & spiritus, & sar-
guis, quibus luxuriari contingit easdem. La-
verò tunc solum congeri existimant, quand-
vterus incipit semine respergi: & ratio per-
po-

potest ex eo, quo manifestum est, nullas omnium animalium fœminas ante coitum, immo etiam ante conceptionem, vel partum lac in mammis gestare; Vnde Aristoteles 3. de historia animalium capite 29. *Nulli, inquit, ferè animalium lac fieri solet, antequam vterum ferat.*

Verum id licet ut plurimum ita accidat, semper tamen, ac necessariò veritatem non habet. Dicendum itaque neque lac, neque nimium luxuriantes mammas certa fide præsignate virginalis claustrum pollutionem; idue tum auctoritatibus, cum rationibus multis probatum velim: auctoritatibus quidem in primis, quandoquidem Aristoteles 3. de historia animalium capite 12. Et Auicennas 12. tractatu 1. capite 3. asserunt, in viris quandoque, pueris, & adultioribus fieri lac. Immo ipsemet Auicennas 13. de Animalib. scriptum reliquit, se vidisse à viro tantum lactis emulctum, ut caseus sit confectus. Hieronymus Cardanus libris de subtilitate testatur, se hominem vidisse Ianuæ Antonium Renzium annorum 35. de cuius vberibus lac tam largè fluebat, ut uel puero alendo esset satis. Adde, quod lustratores noui orbis referunt, viros illius climatis ferè omnes in mammis lac gestare. Prosper Alpinus de Medicina Egypt. libro 1. capite 9. scribit, Cayri viros ad campinguedinem deuenire, ut mammas etiam ferant longè mulierum ingenti vbere maiores. Ipse etiam noui alium virum conciuem, qui curiositatis gratia rogatus à me ostendit vbera nil minora muliebribus, & comprimendo lac fecit exilire. Alexander Benedictus mirabilem & ipse historiam recenset; scribit enim Syrum quendam, coniuge mortua, infanti, qui superuixerat, vbera admouisse, quorū e fuctu lactis eam copiam emanasse, ut loco matris aluerit. Iam dico, si in viris nullo virginali claustro corrupto & lac, & mammillæ protuberantes gignuntur, in quibus tamen congeri nulla ratione deberet, quando viri à natura ad fœtum nutriendum nequaquam ordinantur: quanto magis & ampliores mammillæ, & copiosius lac in his produci possunt apud mulieres etiam ante hymenis violationem, & conceptionem, cum sint hæc natura institutæ ad nutricandam prolem? Ad id, quod ex Aristotele dicebatur, respondeo, ibi Philosophum dicere; *Nulli ferè, non autem nulli omnino; & quod hoc verum sit, statim subiungit: Non pregnantibus aliquando, sed rarò edulij quibusdam efficitur, ut lactescant: & subscribit adhuc: etiam in quibusdam mulieribus natu maioribus fuctu frequentiore lac prodijt, & copia tanta, ut infantem enutrire potuerint.*

Argues, ex hisce Aristotelis auctoritatibus licet colligatur, fieri posse lac, absque quo vtero gestetur, non tamen inferri, illud idem congeri

A ante Veneris vsum, aut saltem ante aphrodisias illecebras. Respondeo nil minus hoc, quam illud ex Aristotelis verbis educi; præterquam, quod, subiungit ibidem, quod vbera caprarum, quæ coitum non patiuntur, Pastores montis Oetæ vrtica præfricant vehementer, ut dolorem infligant; *Itaque, inquit ille, primum cruentum humorem eliciunt, mox purulentum, postremò lac non minus, quàm ex ijs, quæ Venerem patiantur.* Quare Philosophus etiam eas mulieres comprehendit, quæ Venerem non sunt passæ. Dicet fortè quis, neque in viris ante Veneris vsum exoriri mammillas, aut lac produci, atque adeò vim argumenti nullam esse; patet hoc, quia Aristoteles 3. illo de historia animalium, vbi de lacte virorum verba facit, hæc habet: *Viris post pubem exiguum nonnullis exprimitur, idest, post inceptum vsum Veneris.* Respondeo id falsum esse, quia, ut ex Auicenna, & Aristotele iam diximus, in pueris etiam, quorum nullus est vsum Veneris, lac progignitur; præterquam quod verbum Aristotelis, *post pubem*, non sonat post inceptum Veneris vsum, sed post aptitudinē ad illum. Atqui instar omnium auctoritatum erunt rationes, ante quas erit breuiter explicandum, quæ nam sit materia lactis, ut facilius, & melius intelligantur rationum vires.

Ex Aristotele de Generatione, atque historia animalium passim lac nihil est aliud, quam sanguis superfluous mutatus, ac dealbatus; quod ab Hippocrate, & Galeno confirmatur, qui asserunt, ex eadē materia fieri lac, & semen; at semen e sanguine coalescit; igitur & lac. Verum hoc ipsum luculentius adhuc significatur à summo Dictatore Hippocrate tum 2. Epidem. sectione 1. vbi ait; lac esse germanum ipsius menstrui sanguinis; tum libro de natura fœtus, & alibi, vbi asserit, lac fieri e sanguine dulcissimo, ac purissimo; neque locus ipse superiori repugnat, quo dixit lac gigni e sanguine menstruo, qui crassus, ac terrestris est: quandoquidem cum in sanguine menstruo duæ sint portiones, vna feculentior, altera purior, ac tenuior; ex hac non ex illa coagulari lac, intelligit Hippocrates. Iam cur non possit in Virginibus ante viri commercium ob sanguinis aliquam exuberantiam, & multò nutriri mamme, & in iisdem succus lacteus produci? Namque facili labore sanguis in lac transmutari poterit ob viuidum calorem, qui præ vicinia cordis in pectore apud illas præpollet. Sed cur saltem, si non admitatur tanta sanguinis copia, quæ possit & mensibus, & lacti sufficere, mensibus suppressis id euenire non valeat, quando sanguis totus ad mammas anadrome regurgitat; perinde ac in puerperis accidit, in quibus mira naturæ providentia dum fœtus exiuit in lucem, sanguis vterum destituit, seseque totum conuertit ad vbera? Atqui, ne magnus Hippocrates sua de-

faudetur auctoritate, audiantur, quæ libro 5. Aphorism. 39. apertis fidibus exarantur; scribit enim sic. *Si mulier quæ non concepit, neque peperit lac habet, menses ei defecerunt.* Quid clarius? Igitur à sanguine illo, qui ab utero fluebat, ad mammas remisso, ibique alterato, & cocto lac gignitur. Quod etiam à Galeno in explicatione illiusmet Aphorismi recipitur, & confirmatur, licet rarò euenire testetur. Nempe memoria recolendum erit, quòd communes sunt utero, & mammis venæ; adeò ut si sanguis prorumpat ad mammas, necesse sit rescari ad uterum, & sic exaduerso; quod apertissimis verbis à Galeno significatum est 5. de simplici medicament. facultate capite 21. ijs verbis: *Communes quin etiam vberibus, uteroque venæ sunt non exiles; at quænam eæ sint, alibi dictum est.* Itaque ad alterutrum partium sanguis defertur, altera siccescit. Proinde quibus menses mediocriter feruntur, ijs lac in mamillis non colligitur, quibus verò hoc largè suppetit, ijs planè menses supprimuntur. Quæ in re Christophori à Vega historia quædam recensenda est; is enim in explicatione relati Aphorismi desuper sic habet. *Vidimus puellam Burghensem, cui mensibus suppressis lac mammis inerat; medicus verò, cui res fuit commissa (accusabatur enim ab Hero constantissime) affirmabat, ipsam gravidam esse, quam ego coram Hero, & alijs defendi, fieri posse dicens, ut lac habeat mulier ex sola mensium retentione citra conceptionem. Tempore tamen novem mensium transacto manifestè constitit, mulierem honestè vixisse, & virginem esse, cui aliquibus postea diebus menses profluxerunt.* Hactenus ille.

Quòd si dicas ex Galeno, & alijs, affectum hunc, nempe lac uirginale rarò contingere; non debere autem rarò euenire, quia menses non rarò supprimuntur, sed quotidie restagnantur, ut patet; ideoque lac parthenium frequentius etiam videri debere. Respondeam, quòd licet menstrui sanguinis stegnosis quotidie contingat, non tamen idem potest quotidie refluus ad mammas regurgitare; & ratio est, quoniam cum sanguis ille ut plurimum sit crassus, ac terrestris & tunc magis, quando ob vitium aliquod redditus est impurior, ac feculentior, non potest ita facile resilire per venas ad vbera; eò magis quòd virtus spiritalis, quæ in pectore viget fori expultrice illum reuerberat, nec ad regionem cordis appellere finit; quamvis enim reperiat in cruore menstruo aliqua particula dulcis, atque optimi sanguinis: maior tamen pars putrida, & fontica est; ut proinde quam occupat partem diuexet, laceret, & quasi ueneno inficiat. Potius ergo alias partes corporis inuadens uaria parit symptomata, & morbos. His adde, quòd ad lac in mammis uirginum producendum requiritur uirtus γαλακτοποιητική in-

signis, ac præcipua (tunc enim finis, qui puerorum est nutritio, abest). Iam ista, ut rarò propter eandem causam ad mammas accedit; ita etiam rarò, licet menses non fluant, lac in uirginis vberibus gignitur, & aggregatur.

Si dicas, quonam pacto circa longinquas corporis partes puta caput, & eius potentias, & circa etiam cor ipsum accidentia seua adeò producat, si à forti expultrice, ut dictum est, reperitur? Dico non sanguinem, sed fuligines putridas, atque prauos vapores à sanguine eleuatos caput, & cor grassari, & laceffire; huiusmodi autem halitus aptos non esse, ut in lac transmutentur. Aio tandem, quòd ad hoc, ut sanguis menstruus suppressus ad mammas regurgitet, ibique cogatur in lac, requirit maximum cordis calorem ipsi pectori, & mammis communicatum, quo sanguis attrahi ab utero valeat: nec non venas amplas, patulas, & deobstructas, ut per has commodè exugi possit; hæc verò ducum non semper in suppressis mensibus reperiantur, mirum non erit, si frequenter lac in illibatis mammis non coadunetur.

Hoc ipsum sanè intelligi poterit de luxuriantibus nimis vberibus, quæ nihil vetat, etiam uirginibus pletoricis plenius nutriri posse, nulla uirorum adhibita molli tractatione. Cur enim præter menses cohibitos non possit in uirgine quadrata, spiritibus & sanguine scatente delegari à natura, ut sarcina parum exoneretur, eiusdem suppellex sanguinis ad uberum cavitatem, ubi postmodum ab eximio calore coquatur, & alteretur in lac? Etenim in uiris etiam simile quid accidit: nam quando corpus eorum sanguine optimo, & puro refertissimum est, natura ubi largius alimentum nutriendis partibus suppeditauit, ubi copioso semine spermatica vasare plenit, id quod superest, opus est ad partem aliquam demittat, & vel in phlegmonas deponat, aut ad mammas deleget, & ibi ulteriori coctione in lactis naturam conuertat. Hinc 3. Pentateuchij Chirurgici cap. 11. Fabritius ab Aquapendente aiebat: Hinc viri nonnulli effeminati & lac gignunt, & purgationes instar muliebrium ordinata vicissitudine patiuntur in Germania & Lotharingia. Dixi in lactis naturam, quia huiusmodi succus ex multorum opinione, non est nisi homonymus lac; non enim id perfectè crassum, dulce, & album est, sed tenue, viribus dispar, & quòd magis est ad alendum ineptum. Porro lac vniocè dictum est, quòd sit post conceptionem per proprii alimentitractionem; improprie dictum, seu per quandam analogiam est, quòd per expressionem, & refluxum sanguinis ab utero ad mammas fit; de primo loquutus est Hippocrates libro de natura pueri, & de Glan-
dulis, ubi ait, quòd rara est mammarum natura, & alimentum quòd ad se trahunt in lac mutant; de secundo verò verba facit ibidem, dum

dum dicit, quod ab utero accedit ad mammas lac, quod post partum infanti cessurum est in alimentum: hoc autem exprimit, ac sursum mittit omentum ab ipso fœtu iam grandiore coarctatum. Atque hoc tantò in iisdem viris facilius evenire potest, quantò magis vtilibus affluentes succis abstineant Venere, quæ plenitudinem vndique minuit: nam ipse superius citatus Auega historiam recenset de viro, qui vxore orbatus tantum lactis in mammis congeniuit, vt infanti filio satis foret ad nutriendum: etenim, existimarim, virum illum alioquin sanguine refertum lactis copiam vberibus ob Veneris dimissum vsum cumulasse, cum viua vxore Veneris indulgeret; lactis verò, & seminis, vt patet, eadem est materia.

Ex his modò feliciter solui possunt in contrarium allata argumenta: quod enim primò dicebatur, experientia constare, quod nec luxuriant mammae, nec in ijs lac excoquitur ante Veneris illecebras, falsum esse aio, & experientia potius contrarium indicari, vt probauimus. Verum quidem est, nec iturus sum inficias, vitorum lasciuam contrectationem augere mammas; sed quod eadem nequeant ab alimenti copia protuberare, alienum est à veritate; sicuti eadem ratione dissonat à vero sensu, non posse ante coitum ob accidentariam aliquam causam lac in mammis congeri.

Quod secundo loco arguebatur, nullam videlicet brutorum animalium fœminam visam esse, quæ ante conceptionem lac emiserit, tribus rationibus id fieri dico. Prima quidem, quoniam bruta non tanto alimento, & sanguine scatent: homo enim proportionem sui corporis, vt Philosopho placet, omnium animalium calidissimus, & maximè sanguifluus est; hinc 3. de historia Animalium idem asserit, mulierem inter fœminas omnes maximè sanguine abundare. Secunda ratio est, quoniam brutis fœminis plerisque non procedunt menses, ob eandem rationem, qua statuimus, illas superfluo non circumfluere succo; & iccirco cum in his menses haud supprimantur, nequit sanguis ad mammas anadromen habere, & inibi, vt mulieribus accidit, in substantiam lactis degenerare. Tertia ratio sit, quia licet brutorum fœminarum menses haberent: non tamen ante conceptionem lac producerent, quoniam sanæ degerent, & incolumes; nec illis ex morbo sanguis idem competere; homo siquidem omnium animalium morbosissimus est: præterquam quod animalium brutorum fœminarum non torpescunt otio; quamobrem difficile labes vlla apud illas contrahitur; qua ratione dicebat Archiperipateticus, rusticas mulieres suppressis mensibus raro laborare; labor enim, quo iugiter illæ exercentur, virtutes roborat, humores digerit, & excrementa dissipat. Nec ex eo, nisi monstruosè

contigit aliquando, si Aristoteli, & Auicennæ credendum est, vt caper repertus fuerit, ex quo magna lactis quantitas quotidie mulgeretur; quod idem Gaspar Peucerus de tribus hircis à se in Bohemia visis in suis epistolis testatur, & Cælius Calcagninus in epistola ad Comitem Thomam nepotem idem duobus catulis accidisse, affirmat.

Cæterum quoad illud, quod fœminæ à virtute seminis habeant, vt lac producant, futile argumentum est; dum enim mulier concepit, & peperit, natura prouida sanguinem in fœtus alimentum parat quidem, at non iccirco negandum est, quin citra conceptionem parari etiam possit; verè enim ad lactis productionem nihil aliud requiritur, quàm vt sanguis vltèrius in mammillis coquatur: coctio verò habetur solum ab ipsa facultate alteratrice independentè à quauis virtute seminis, vel alterius rei. Et hoc significare nobis voluit Aristoteles, dum in libris de animalibus dixit, lac fieri posse etiam in maribus: vbicunque enim sanguis collectus à calore dealbatur, ibi dicitur fieri lac; perinde atque pus conficitur calore sanguinem coquente in quauis corporis parte; id quod insinuare voluit Empedocles, cum dixit, lac nihil aliud esse, quam pus. Verumtamen de lacte improprie, siue homonymè dicto id intelligi debet; verum enim, ac legitimum lac à membris glandulosis, cuiusmodi sunt mammae, elaborari debet, ibique ut in proprio vase seruari; quod affirmavit Aristoteles 3. de historia animalium, capite 20, ubi dixit: *Qua vero lac habent omnia mammis id continent*.

Tandem quod spectat ad papillarum immutatum colorem, neque ex hoc parthenius pudor insimulari potest: nam tametsi rubore perfusæ ut plurimum in uirginibus illæ apparere suescant; non est tamen, quod à morbosa aliqua affectione alterari, & immutari citra Veneream sinaphiam, non ualeant; nam etiam ob illum, qui inter mammas, & uterum consensum intercedit, interdum utero affecto purpureus papillarum in chlorum deprauatur color, quod 6. Epidem. sect. 5. ita litteris commendauit Hippocrates: *Si mammarum papilla, & quod rubet in illis palleat, morbosum vas est*; quo loco pro uas, Galeno arbitro, uterus intelligi debet. Verum plenius hanc sententiam elucidauimus in nostris commentarijs ad sextum Epidem. in Romano hoc Archigymnasio pro rostris publicè exaratis, quæ si fata uolent, typis aliquando tradentur.

CAPVT VII.

*An in statu Innocentiae integritas virginalis ex
viri commixtione, & seminis receptio-
ne corrupta fuisset.*

I V V S Augustinus libro 14. de
Ciuitate Dei sentit, futurum fuisse
in statu Innocentiae, vt conciperet
mulier absque vlla muliebris
genitalis corruptione, &
omnino absque hymenis fractio-
ne; verba textus lubet apponere. *In tanta fa-
cilitate rerum, & felicitate hominum absit vt
suspiciemur, non potuisse prolem fieri sine libi-
dinis morbo, sed eo voluptatis nutu mouerentur
illa membra, quo cetera, & sine ardoris illece-
bri stimulo cum tranquillitate animi, & corpo-
ris nulla corruptione integritatis infunderet gre-
mio maritus uxoris. Neque enim quia expe-
rientia probari non potest, ideo credendum non
est; quando illas corporis partes non ageret tur-
pidus calor, sed spontanea potestas, sicuti opus esset,
adhiberet, ita tunc potuisset vtero coniugis salua
integritate feminei genitalis virile semen immit-
ti, sicut nunc potest eadem integritate salua ex
vtero virginis fluxus menstrui cruoris emitti;
eadem quippe via posset illud injci, qua hoc po-
test ejci.* Haecenus Diuus Augustinus, cui vi-
detur astipulari Diuus Thomas in prima qua-
estione 98. articulo 2. vbi vel ipsa Augustini ver-
ba resumens haec habet. *Sicut in illo statu nul-
la corruptione integritatis infunderet gremio ma-
ritus uxoris; ita potuit vtero coniugis salua inte-
gritate feminei genitalis semen immittere, sicut
nunc potest eadem integritate salua ex vtero vir-
ginis fluxus menstrui cruoris emitti.* Conue-
niunt in hac opinione Pererius libro supra Ge-
nesim, & Molina de opere sex dierum disput. 29.

Verum enimvero huiusmodi opinio non le-
uem habet difficultatem, nisi forte cum Seraphi-
co Bonauentura dicamus in 2. sentent. distinct.
20. quod integritatis corruptio tria dicit, clau-
strorum scilicet muliebrum apertionem, pena-
lem passionem, & foedam delectationem; quo-
rum primum est naturae, alterum est poenae, ter-
tium vero est corruptionis vitiosae, quae medium
tenet inter culpam, & poenam; Si igitur vir co-
gnouisset uxorem in tempore institutae naturae,
fuisset ibi claustrorum apertio, non tamen ibi
fuisset poenalis passio, nec foeda delectatio; quia
vis generatiua nec esset tunc corrupta, nec infe-
cta. At Egidius Romanus omni vera, & lucu-
lentissima doctrina refertissimus nititur tueri
Diuum Augustinum, assertque ideo sententiam
& ingeniosam, simulque probabilem, & scitu-

A pulcherrimam; inquit enim, quod in statu Inno-
centiae fuisset virginitas mentalis, quia nulla exti-
tisset foeda concupiscentia; fuisset etiam corpo-
ralis, quia post actum Venereum abrupta mem-
brana virginis coaluisset integrè; nam sicuti par-
tes muliebres in partu relaxatae post partum
reintegrantur nullo vestigio apparente; sic po-
copulam carnalem repullulasset hymen, vt
cant, adeo vt nulla futura fuisset distinctio
eius genitalis à genitali virginis, nec pregnan-
diagnosci potuisset alia re, quam corporis, & vte-
ri mole; sic habet in 2. sentent. distinctione 20.
questione 1. articulo 2. in dubitatione prima
lateralis.

B Si diceret contra Egidium, quod sic in omni
generatione, & commixtione disrupta fuisset
membranula, & consequenter doluisset semper
mulier. Responderem illicet, disruptam quidem
fuisse, at non ex eo tristem sensationem expertu-
ram fuisse mulierem, quoniam dolor fuit poenae
peccati: ante peccatum nullus omnino futurus
fuisset doloris sensus; siquidem post culpam in-
culcata fuit sententia illa, *In dolore paries.* In-
stabis ad quem finem natura sic sollicitè inte-
grasset panniculum hunc disruptum, siue dicas
violatum virginitatis caryophyllum? Dixerim
& ad maiorem voluptatem, & ad hoc, vt corpus
vnde quaque integrum seruatum fuisset; de ra-
tione siquidem perfectionis est, vt corpus nulla,
vel minima particula disiunctum sit. Argues
C adhuc: decantata est Hippocratis sententia,
quod membrana quaeque discissa non coalescit,
quomodo igitur in illo statu hymen semel, & bis
disruptus toties coaluisset? Namque in statu
illo, quae sunt ex natura perstitissent, nec ea, quae
conueniunt ex origine, immutata fuissent. Ad
hoc responsum velim, quod in statu Innocentiae
perstitissent utique omnia, quae naturae conue-
niunt, dummodo imperfectionem non arguerent
at procul exulassent quaecunque vel minimum
redoluissent vitium. Quid profecto magis est
secundum naturam, quidue magis ob materiam
naturae humanae competit, quam mors? Et ni-
hilominus in illo felicitatis promptuario vi-
uens florisset perpetuo. Quid magis humano
D corpori proximum, quam intemperie premi-
elementorum, ex quibus coalescit, contrarie-
tatem, & pugnam, unde in praesentiarum mil-
l morbis affligatur? Attamen in statu illo om-
nium bonorum aggregatione perfecto nullis cu-
ris, nullis febribus, nulli prorsus aegritudini ob-
noxia fuisset natura. Igitur multò magis vendi-
care potuisset humanum corpus à partium, v-
minimarum diuisione. Igitur Diui Egidij opinio
non est, cur reprehendatur, sed vt ingeniosa re-
cipienda, & laudanda potius.

CAPVT VIII.

An, & quomodo verum sit, mulierem precipuo amore virum prosequi, qui eam deflorauerit, ubi coniugalis amoris eximia recuduntur monumenta.

M N I B V S quotquot viris mulier in Veneris palestra commiscetur, ingenti deuincitur amore, aut saltem tacita quadam inauktoratur beneuolentia, ob sanguinis nimirum commixtionem, qua veluti quodam insolubili vinculo necti, & arctari videntur ambo; vt ideo non raro contingat, coniugem prius exosam virum statim quam sese subiecerit illi, odium in æstuantem amorem iucundissimè transmutare. At verò illum qui suæ virginitatis florem excerpserit, non amare, modò, verum deperire creduntur mulieres omnes; tantus est amoris nexus, quo etiam tum inflammantur in virum. Significauit, ni fallor, id nobis Dido in primis apud Maronem 4. Eneidos ijs verbis.

*Ille meos primus, qui me sibi iunxit amores
Abstulit, ille habeat secum, seruetque sepulchro.*

Scilicet his vocibus flagrantem erga Sicheum Amorem, cui iuuentæ, ac virginitatis florem præstiterat, Regina propalat. Ita prorsus apud Ovidium in Epistolis Oeno ad Paridem scribens acclamabat.

*Me fide conspicuus Troia munitor amauit,
Ille mea spoliū virginitatis habet.*

Quibus ostendit, quàm cupido animo memoriam seruet illius, à quo pudoris flos primus lectus fuerat. Quamobrem verò tantus erga suum florilegum concilietur amor in muliebri pectore, hic nobis inuestigandum erit; & quidem vnusquisque alta mente reponit, candidisque, vt aiunt, notat lapillis peculiarem aliquam boni, vel iucundi fruitionem; cuius quippe phantasmata tenaci seruantur memoria: quanto enim res quæpiam fortius apprehenditur, tantò reconditur firmitus, ac fidelius asseruatur; Atqui mulier indelebili caractere signans potissimæ suæ voluptatis originem, maximæque iucunditatis dulcorem, illius videlicet, quam in primis amplexibus delibauit; non potest nisi ualde diligere virum, qui primas dulcedinis ministrauit crateras, ac prima tulit amoris libamina; quæ cordi, animoque adeò hæere fixa, ut nulla temporis iniuria, nulla mentis agitatione, nulloque alio iucundo occurso aut obscurari, aut aboleri ualeant; sed altiores indies figunt in corde radices: quandoquidem indies in men-

A tem uenit primi illius congressus, amplexus, complexus: quotidie mens perlustrat exuberantem illum illecebrarum torrentem, plenamque sensuum suauitatem: iugiter, ne dicam perpetuò feruidos recenset cupidinis motus, oscula, uerba, lasciuosque impetus illius primæ notis; quò pertinet illud Propertij 1. Eleg.

O noctem meminisse mihi iucunda voluptas;

O quoties votis illa vocanda meis.

Enimuerò primæ tantum Veneris mensæ dulcissima degustari solent; quæ frequentantur assuetudine uilescunt, immo aliquando & amarescunt non citra nauseam.

B Ceterum cum noua quælibet magis delectent, ut uulgaris est paræmia, fit ex eo, ut erga eum uirum, qui memorabilis fuit auctor nouitatis amore deuinciatur magis, quàm erga quemlibet alium, cui fortè succumbat postea, cum quo tanta non mulcebitur uoluptate; ut enim in Ethicis habet Aristoteles quædam delectant noua, quæ postea non similiter delectant, ex consuetudine, ut puto, quæ sicut passioni derogat, ita & uoluptati. Adhuc magnus in eum debet amor concipi, apud quem primi pudoris uincula soluta fuerint; uti enim Plato sapientissimus omnium dicebat, pudor prosequitur amorem; & proprii pudoris habenas cuipiam soluere, magni est amoris argumentum. Mirum inde non erit, si mulier amasium primum, apud quem uerecundiam sequestrauit, beneuolo animo intensius prosequatur. Quò ritè etiam pertinere arbitror illud eiusdem Didonis.

Agnosco veteris vestigia flammæ

Sed mihi vel tellus optem prius ima debiscat,

*Vel pater omnipotens adigat me fulmine
ad umbras,*

Ante pudor quàm te violam, aut tua iura resoluam.

D Rursum omnia primordia rerum, atque primitias chariores, atque iucundiores existimamus (quas ideo Cybele Deorum mater sibi reseruari uolebat) necnon ad easdem mens conuertitur diutius, sibi que magis imprimit. Quocirca primus amor, primæ nuptiæ, nisi nimium dispares, occurfus primus, munera prima e mente nunquam decidunt; non est ergo mirandum, si mulier forti apud uirum afficitur amore, à quo Veneris primitias, primæ Iunonis munera, primumque uoluptatis delictum exhaustit; cum præsertim primo illo complexu, dum æstuant animi, dum feruet amor, dum uiget cupiditas, dum micant spiritus, dumque Venus ardet, maior fiat, perfectaque magis miscela sanguinis, à quo efficax procedit beneuolæ affectionis affectus. Et est profectò tantus, qui contrahitur amor erga con-

coniugem, & amasium primum, ut pleraque mulieres, dum fato volente, vir primus vita fungitur, alium nesciant appetere; sed usque ad mortis limina in statu viduitatis cœlibes perseverent, perinde ac dissociatæ turtures solitariae degentes. Etenim turtur, quæ servatæ viduitatis hieroglyphicum est, eo apud suum mare afficitur amore, ut si fortè fortuna invida morte dissocietur, non modo aliam societatem, & connubium oderit, sed sola insuper in sylvis degens perpetuò gembunda amissum deploret sodalem; vnde Vates in Eclog.

Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo,
Quin etiam non defuerunt mulieres, quæ primi conjugis cognita morte sibi ipsis necem inferre aut non sunt veritæ, aut præclarum amoris edidere specimen. Nam ut Gn. Pompeij uxorem relinquam, quæ mariti visa conspersa sanguine veste exanimata est illico. Artemisia apud Cares Regina Mausolum virum, suum tanto coluit amore, ut extincti desiderium moderatè ferre non valens, eius in proprio corpore monumentum statuere voluerit; siquidem cineres eiusdem hausit; quomodo si non abstergere, lenire saltem dolorem credidit. Huius quoque gregis extitit Portia Bruti coniux, de qua sic Martialis libro 1.

Coniugis audisset fatum cum Portia Bruti,
Et subtracta sibi quaereret arma.
dolor.

Non dum scitis, ait, mortem non posse negari?

Credideram satis, hoc vos docuisse Patrem.

Dixit, & ardentes avidè bibit ore fauillas;
I nunc, & ferrum turba molesta nega.

Sic Paulina Senecæ vxor, audita conjugis morte iussu Neronis per venarum apertionem, non modo mortem, verum eandem prorsus obire voluit. Sed quæres, num viri etiam peculiari amore deuinciantur in mulierem, à qua fuerint primò delibati? Vtique putarim, disparem esse rationem in viris, atque adeò semper penes eosdem latentem odij radium potius remanere, siquidem ut Boetius inquit, de consolatione libro 3. *Tristes esse voluptatis exitus, si quis libidinum suarum reminisci volet, intelliget;* Quòd Romanæ facundiæ parens confirmat de finibus, dum ait: *Voluntas relinquit sapius causas pœnitendi, quàm recor-*

dandi. Huc omnium magis appositè facit Aristotelis Problema vndecimum 4. sectionis, quod est, cur adolescentuli cum primò concubere incipiunt, quibus cum fuerint congressi eas, re peracta, odio habeant? Sed huius questionis fructu insuper solutione ex eodem perfunctoria: *An quòd mutatio summa affiterit sequentis tristitia memores eam fugiunt, tamquam fontem, ad quam sese applicuerint?*

Sic Laodomia Protefilao interfecto, cum in solatium obtinuisset, ut mortui videret umbram, cum primum illa apparuit, in eius complexibus animam efflauit. Sic Alcestis proprio sanguine Admetum ab Orco redemit; dum enim pro illius morbo consultum Oraculum respondit, euasurum Admetum, si Amicorum quispiam pro eo occumbere vellet, ipsa, amicis recusantibus, propriam deuouit vitam.

Sed instar omnium Cammæ Galatiæ mulieris heroicum facinus ex Plutarcho in Amatorio lubet h'c verbotenus appingere. *Hæc cum esset forma venustissima vxor Sinati Galatiæ reguli, adamata fuit à Synorige Galatarum potentissimo, qui cum marito viuentem, neque persuasurum se mulieri adulterium, neque vim inferre posse videret, Sinatum interfecit.* Erat Cammæ refugium, & solamen calamitatis sacerdotium Dianæ autum, in cuius ade plerumque commorabatur, neminem admittens, quamquam multi ipsam, & potentes ambirent. Cum autem Synorix ausus esset eam de nuptijs appellare, non subterfugit, neque facinus eius culpauit, ad quod scilicet non alia prauitas, sed amor ipsius, & desiderium impulisset. Ergo Synorix fidens Cammæ, venit eam in matrimonium petitum, occurrit mulier, dataque dextra ad aram Dianæ hominem adduxit. Ibi cum de mulso, quod veneno infecerat, e patera libasset, dimidium ipsa ebibit, reliquumque Synorigi ebibendum propinauit. Postquam ebibisse vidit, altè sublato eiulatu nomine maritum inuocat. *Hanc ego, inquit, diem præstolans adhuc sine te, Synate carissime, vitam acerbam toleravi, nunc verò latus me accipe, ultam tui gratia scelestissimum virum, utque tibi vita, ita huic mortis sociam perlibenter factam.* Ac Synorix quidem lætica vectus paulò post viuendi finem fecit: Cammam ferunt, diem illam, noctemque supervixisse, valdeque alacrem, ebilarem decessisse.

SYLLABVS

TRACTATVVM, ET CAPITVM

quæ in præcedente Quarto libro Geneanthropeia
continentur.

Numeri columnas denotant; solùm in principijs Tractatum
paginam indigitant.

TRACTATVS PRIMVS.

De natura, situ, conformatione,
aptitudine, conspiratione, & motu
muliebris conceptaculi, necnon de
quibusdam præter naturam affecti-
bus, qui pudendo, uteroque adna-
scuntur. 497.

Cap. I. Muliebrium Genitalium compen-
diosa per singulas partes diagraphia.
499.

Cap. II. An uterus sit in fæminis necessa-
rius ad vitam, ut ad Generationem.
503.

Cap. III. An fæminæ omnes cuiuscunque
speciei uterum habeant, & an simili,
vel diuerso modo, ac situ. 505.

Cap. IV. Quid præstet uterus in generatio-
ne, & num in ipsa fœtus formatio-
ne vim ullam efficientem obtineat.
507.

Cap. V. Qualem temperaturam ad concipien-
dum exigit uterus. 509.

Cap. VI. De uteri discrasia, atque imbe-
cillitate, ubi plenius præfata Hip-
pocratis doctrina elucidatur. 511.

Cap. VII. De Uteri nimia extenuatione, seu
gracilitate. 516.

Cap. VIII. De utero adiposo, atque orificij pin-
guedine. 518.

Cap. IX. De Hydrope uteri. 521.

Cap. X. De uteri ascensu, ubi de motu e-
iusdem breuiter determinatur. 525.

Cap. XI. De uteri prolapsu, atque distor-
tione. 528.

Cap. XII. De Atretis, siue de muliebri clau-
sura, eiusque curatione. 532.

Cap. XIII. De clitoride seu muliebri pseudo-
uirga, ubi de nymphea, ac nymphoto-
mia. 535.

Cap. XIV. De ratione coarctandi vas Genita-
le amplum nimis, & pudendi inter-
polandi. 538.

TRACTATVS SECVNDVS.

De flore virgineo, ac deflorationis acci-
dentibus. 543.

Cap. I. Quid sit illud, quod in primo
Veneris congressu mulieribus abrum-
pitur, ubi de Virginitatis insignibus.
543.

Cap. II. An per Hymenis præsentiam suf-
ficienter virginitas comprobetur.
547.

Cap. III. An, & qua ratione flore virgineo
in corrupto mulier aliquando conci-
pere valeat. 551.

Cap. IV. An virgines absque viri consortio
intrinseca, aut extrinseca aliqua
causa deflorari valeant. 555.

Cap. V. An sint aliqua corruptæ virgini-
tatis externa indicia. 556.

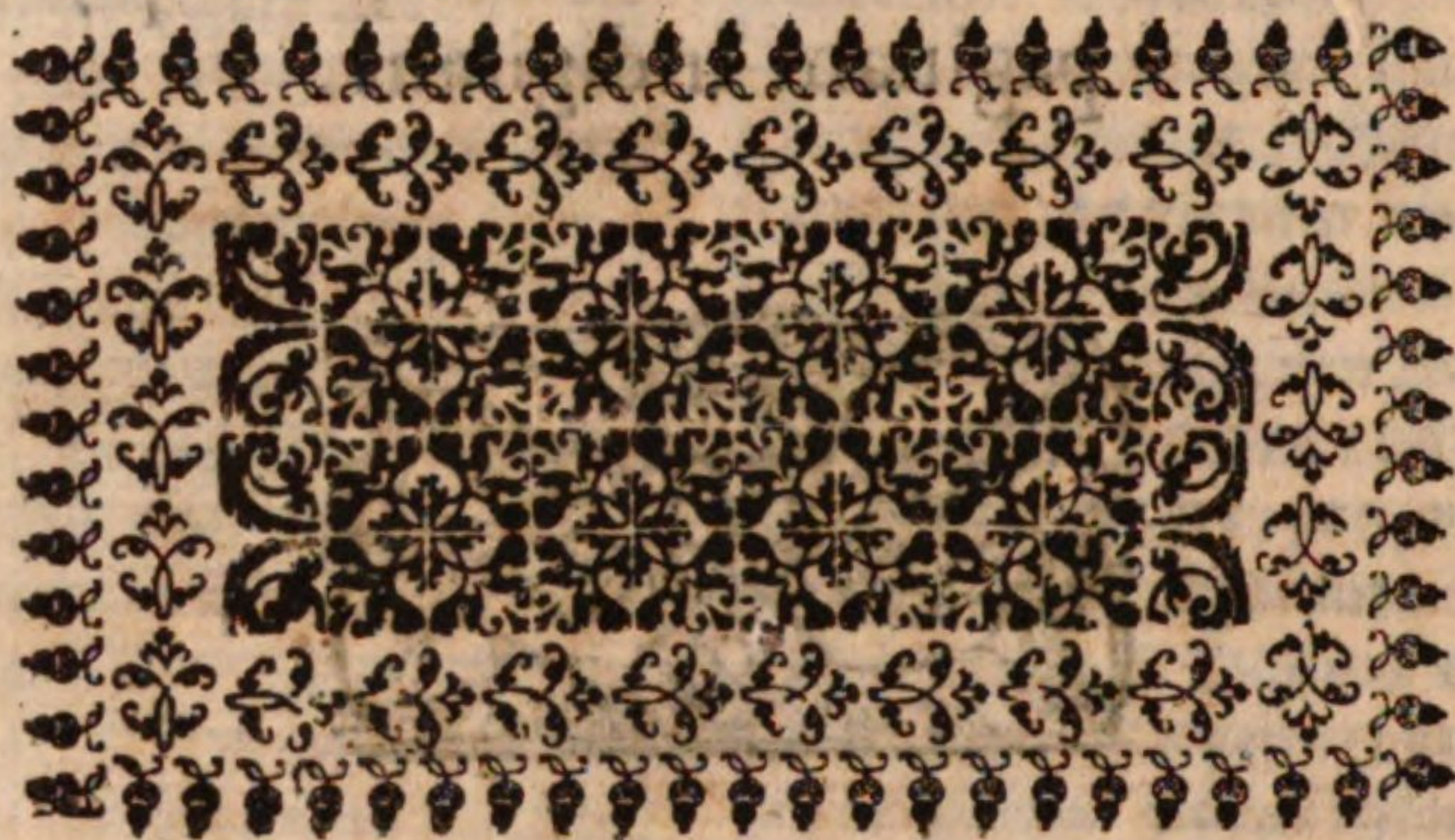
Cap. VI. Num per lac mammillarum, &
immutatum papillarum colorem certa
virginitatis corruptio designetur.
560.

Cap.

Cap. VII. *An in statu Innocentia integritas virginalis ex commixtione viri, & seminis receptione corrupta fuisset. 567.*

Cap. VIII. *An, & quomodo verum sit, mu-*

lierem precipuo amore virum prosequi, qui eam deflorauerit, ubi conjugalis amoris eximia recuduntur monumenta. 569.

Cap. XII. *De Altitudo, fide de mulieribus clau-*

Cap. XIII. *De ceteris fide mulieribus pendo-*

Cap. XIV. *De ratione contrahendi cum Gentia-*

TRACTATUS SECVNDVS

De fide virginitatis, ac deflorationis notis-

Cap. I. *Quid sit illud, quod in primo*

Cap. II. *An per Hymen praestantiam fide-*

Cap. III. *An per rationem fide virginitatis*

Cap. IV. *An per vim, quae viri corporis*

Cap. V. *An per vim, quae viri corporis*

Cap. VI. *An per vim, quae viri corporis*

Cap. VII. *An per vim, quae viri corporis*

TRACTATUS PRIMVS

De natura, fide, conformatione

De natura, fide, conformatione

De natura, fide, conformatione

De natura, fide, conformatione

De natura, fide, conformatione

De natura, fide, conformatione

De natura, fide, conformatione

De natura, fide, conformatione

De natura, fide, conformatione

De natura, fide, conformatione

De natura, fide, conformatione

De natura, fide, conformatione

De natura, fide, conformatione

De natura, fide, conformatione

IO. BENEDICTI
SINIBALDI
LEONISSANI

Archiatři, & Professoris Romani.

GENEANTHROPEIAE,

idest

DE HOMINIS GENERATIONE.

LIBER QUINTVS.

De Semine humanæ Generationis Opifice,
eiusque accidentibus.

Ad Illustrissimum, & Excellentiss. D.

D. SCIPIONEM GONZAGAM

Ducem Sablonetæ, Principem Bozzoli, Ex Mar-

chionibus Mantuæ Marchionem Ostiani,

Comitem Pomponesci, &c. Olim apud

Vrbanum VIII. Pont. Max.

Oratorem Cæsareum.

NNVMERA, atque amplissima, quibus me deuinxisti beneficia, Excellentissime Princeps, nullo vnquam tempore sinunt, me alto silentio ipsa inuoluere; sed cogunt indies elatis vocibus, vbicunque occasio fertur, profiteri, aut etiam proclamare. Ab eo enim die, quo me in tuæ valetudinis curatorem Romæ asciuisti, in clientelam pariter suscepisti; adeo vt nouis quotidie fauoribus locupletaueris, maioribus iugiter honoribus auxeris; & vt vnum instar omnium e tot, tantisque recenscam obiter: Te solo patrocinate cathedram in hoc Almæ Urbis Archigymnasio adeptus

577a
tus sum: Te auctore Urbanus VIII. Pontificum Sapientissimus me Practica
Medicinæ Professoribus addidit; & ni discessisses, altiores adhuc honores, ac
stipes consecuturus fuisset. Mea igitur dum in publicam lucem Genean-
thropeia prodit, officiosam erga me tuam beneficentiam non potui non re-
colere, & grati animi ergo sponte fateri, me ad extremum usque halitum me-
moriam seruaturum beneficiorum non minus, quàm Heroicæ tuæ munificen-
tiæ, & liberalitatis plusquàm Regiæ; quarum simul, & aliarum virtutum suauiter
Vrbs tota delinita discessum tuum iamtum ægrè tulit, & absentiam nun-
plurimum dolet. Toto enim tempore, quo Cæsarei Oratoris apud Summum
Pontificem functus es munere (functus es autem gloriosissimè sex circiter an-
norum spatio) eximia tua generositate, maiestate, atque magnificentia præ-
fulsit Aula, & primæuo quasi splendori restituta admirata est cum plausu cur-
rus tuos fulgentissimos triumphalibus æmulos, comitatum splendidissimum
famulitium nobile non minus, quàm numerosum. Sed præ cæteris lætatur
est ob faciem tuam imperio dignam, ob vitæ illibatæ candorem, ob huma-
nitatem indicibilem, ac prudentiam inprimis singularem; neminem enim
later, quanta dexteritate, quo iudicio, quali sedulitate, & facundia grauissi-
ma Imperij negocia semper obieris; ut proinde nil mirum, si iuxta alios Ger-
manicæ Proceres Inuictissimo Ferdinando maximè acceptus longis, & ar-
duis quoque Diætæ negocijs iugiter affueris, & in comitatibus, atque
venationibus nunc etiam proximè sequaris. Rerum omnium arbiter Deus
votis tuis plenius faueat, teque sospitem ad Lares Dynastiæ tuæ amplissima
reducatur. Vale.

GENEANTHROPEIÆ,

I D E S T

DE HOMINIS GENERATIONE.

LIBER QUINTVS.

De Semine humanæ Generationis Opifice, eiusque Accidentibus.

PROEMIVM.

CONSTRUCTIS,
& conformatis instru-
mentis, quæ huma-
næ liturgiæ deferuire
affabrè valeant; con-
sequens est ex ordine,
vt eiusdem efficien-
tem causam percur-
ramus, quatenus ab-
solutum omni ex par-
te exantletur opus.

Cum enim in primo libro pædurgiæ finalem tra-
ctauerimus causam: In secundo de eiusdem
principijs, nempe viro, & muliere locuti sumus:

A In tertio, & quarto de concinnis vtriusque Ge-
nitalibus instrumentis abundè egerimus; causa-
rum series exposcebat, vti efficiens in quinto;
materialis in sexto libro tandem proponere-
tur. Opifex est semen, materia menstruum; Illud
principium à quo, hoc verò principium ex quo;
illud agit: hoc patitur; illud format: hoc informa-
tur; illud animam brutā: hoc præstat corpus; Illud
iccirco diuinum irutam: hoc terrenum. Quo
circa de semine prius, vt eius præstantia postulat,
agemus; mox de menstruo sanguine. Erunt autem
in lib. hoc bini tractatus. In i. de seminis ipsius
substantia, qualitate, spiritibus; & energia quæ-
stiones instituemus. In secundo de morbosis pro-
lifici humoris accidentibus agetur plenius.

TRACTATVS PRIMVS.

De seminis admirabili natura, progressu, spiritu, scientia, atque tincturis.

ATVRA prouida, æternitatis
auida, rerum omnium creatu-
rum subsistentiæ consulens cun-
ctis animantibus, ac præsertim
hominibus quandam indidit hu-
miditatem spiritibus turgidam,
mechanica scientia præditam,

paruam, energia maximam, quàm voca-
mus proprio nomine Genituram; quæ vbi pri-
mum apto miscetur sanguini, statim eiusdem spe-
ciei dipingit animal. Mirum sane rei tantulæ,
tamque fragili fortem adeo inherere virtutem?
Paruula, vilia, aridaque ferè iaciuntur in agris
semina, & non multò post intima, & arcana
excitata vi, apparent germina, frutices, folia,
flores, fructus. Vbi amabo magis diuina refulget
potentia? Quod opus naturæ magis polydada-
lum? Hoc sanè magisterium, & excellens opi-

B ficiū si cui penitus contemplari placeat, Hip-
pocratem de natura pueri sic dicentem audiat.

Etenim semen vbi deiectum fuerit in terram
humiditate quadam ab ipsa impletur; habet enim
in se terra omnigenum humorem, vt nascentia
nutrire possit: impletum autem humore semen
inflatur, & intumescit: & vis quæ in semine
leuissima est ab humore condensari cogitur: con-
densata autem à spiritu vis, & humore folia
producente semen rumpit, & primum folia fo-
ras emergunt. Vbi verò emerferint cum non
amplius ab humore in semine existente folia nu-
triri possint, rumpitur inferne semen, itemque
folia, & semen à folijs coactum vim suam ad
inferna demittit, quæ videlicet in ipso reflat pro-
pter grauitatem, & fiunt radices ex folijs disten-
te. Postquam autem planta iam firmiter radices
inferne egerit, & alimentum à terra sumit; tunc

sanè totum euanesceat, & in plantam consumitur præter corticem, qui solidissimus existit. Rursus autem cortex in terra putrefactus progressu temporis euanidus fit, & quædam folia ramos producant. Ex semine itaque tamquam ex humido nata planta donec quidem tenera, & aquosa fuerit in augmentum supernæ, ac infernæ procedens fructum excludere non potest: non enim vim habet fortem, ac pinguem, & qua semen condensari queat. Vbi verò solidior facta est, & progressu temporis radices egerit, tunc iam & venas habet amplas, tum ad supernam, tum ad infernam partem, & tunc sanè non amplius aquosum ex terra trahit alimentum, sed crassius, & pinguius, ac copiosius, quod calfactum a sole effervescit in extremitates, & fit fructus iuxta cognitionem, ex quali etiam generatus est. Multum autem ex modico propterea fit, quod singula ex terra nascentia, maiorem vim ex terra, quam ex eo unde generata sunt, trahunt, & effervescunt, non secundum unum, sed secundum multa. Quum autem fructus prodierit, à planta sua nutritur; planta enim à terra trahens fructui transmittit: Sol autem fructum coquit, & solidum facit, quod aquosius in ipso est ad sese trahens. Hactenus Hippocrates, cuius sermonem hic registrare volui, quoniam ad humani seminis, & fœtus productionem plurimum confert; semper enim Hippocrates collationem facit seminis in terram proiecti, ex quo arbores, & plantæ nascuntur, ad hominis generationem ex ipso in utero concepto semine. Porro tantò re vera maior est humani seminis admiratio, quantò est omni planta nobilior homo. Omnem quippe superat intelligentiam, quomodo ex fragili humore, ex paucula substantia, ex modico excremento, ex leui spuma vegetet animal diuinum, aliorum omnium norma; exurgat, viuatque humana species, quæ Deo ratione propius accedit. Ut proinde non iniuria putarint alij, seminis facultatem a Deo peculiari quodam regi concursu: alij eiusdem calorem, non quidem elementarem, sed prorsus æthereum esse iuxta illud Maronis 6. Eneidos.

Cælestis origo seminibus.

Haud enim induci possunt, ut credant, ab elementari calore admiranda Generationis opificia patrari posse. Verum hæc luculenter, & ex professo agitabimus infra, dum varijs questionibus exactam seminis naturam, atque intimas captabimus proprietates.

C A P V T I.

Quid sit semen ex Principum Philosophorum dictato, & an differat a Genitura.

VI non definit, non intelligit; protinus ergo à definitione inchoandum est, ut seminis naturam assequamur medullitus. Porro apud Philosophos, & Medicos plures extant seminis definitiones, aut potius descriptiones, quas hic recensitas examinabimus. Pythagoras, ut à philosophantium exordiar maximo semen definiens dixerat, illud esse sanguinis probissimi spumam; sic legitur apud Plotarchum de Philosophorum historia: Alcmeon cerebri portionem appellabat: Epicurus animæ, & corporis fragmentum: Plato spinalis medullæ effluuium. Atqui huiusmodi omnes definitiones imperfectæ vndique procedunt, solumque materialem delineant causam. Aucupemur meliores.

Zeno Cittieus stoicæ sectæ auctor & princeps, tali pacto semen definiuit: Semen est hominis abstractum, ac maiorum Generis mistura, quod homo cum animæ parte humida transmittit, utique tale existens, quale id à quo excretum est. Singulas ingenij lance libremus orationis particulas.

Dicitur in primis (abstractum) quoniam semen est quoddam instrumentum, quod auulsum, & separatum ab homine in huius virtute, ob eam, qua imbutum est, scientiam, & energiam in vteri congrua regione simile producit. Siquidem omne instrumentum siue auulsum, siue coniunctum in Agentis primarij virtute operatur, ut communis est Philosophorum opinio.

Maiorum generis mistura. Quandoquidem semen quodlibet suum refert Genus, suam speciem, suas tincturas, quinimmo delineaturam, ac mores, atque etiam interdum morbosa accidentia, affectusque gentilitios. Sic hominis semen hominem, Leonis Leonem, Pardi Pardum effingit cum sua effigie, & rictu, instinctu suo, proprijsque affectionibus. Ita ut plurimum venusti venustos, sani sanos, morbosi morbosos producant, ideoque Hippocrates: Omne animal secundum parentes nascitur.

Cum animæ parte humida. Hoc est cum vitali nectare, balsamo, rore, elixir, atque spiritibus, quos veteres vel esse animam ipsam, vel non absque anima existimarunt. Nempe vel magnus Hippocrates cum i. de Diætâ, tum alibi vitale hoc principium animæ nomine appellat. Et his verbis insinuat præcipuè seminis facultas, quæ quidem non in spolio,

lio, ac tenaci seminis apparente humore conficit; sed in spiritu, & mechanica scientia, ut abunde in primo exarauimus libro; ut iccirco semen, quod his architectonicis spiritibus est denudatum, sit inutile prorsus, & infecundum. Sed pari lance librentur cætera hæc. (*Tale exiliens, quale id à quo excretum est.*) Postremis his verbis significatur semen actu quidem haud esse animatum, sed potentia tantum. Porro prima seminum diuersoria, obscura sunt, infœcunda, & penè mortua, ideoque Orphæus cum priscis Theologis eadem appellabat tenebras, noctem, orcum, abyssum. At non ita citò in destinato loco debitum nanciscuntur alimentum, quod de tenebris ad lucem, de nocte ad diem, de orco ad auram, & vno verbo de morte ad vitam transmigrant. Sic videmus cerealia semina extra terreum solum squallida, otiosa, ac penè extincta persistere; verum ubi primum tellure madida obruuntur proprio concepto alimento, miro modo folia, frutices, flores, fructusque promunt vndique, & omnino de otio ad negotium, de squallido ad rorem vitalem, deque inanimato ad animam procedunt. Admirabilem hanc seminum progressionem insinuat Hippocrates 1. de Diæta obscure nimis, & sub enigmate ijs verbis: *Nihil fit, quod prius non erat, neque quicquam perit, sed permixta, & discreta alterantur. Homines verò opinantur hoc ex Orco in lucem auctum generari, illud verò ex luce in Orcum imminutum perire, ac corrumpi.* & inferius. *Lux Ioui, tenebræ Orco; lux Orco, tenebræ Ioui. Accedunt, & transmutantur illa huc, hæc illuc. Omni tempore transigunt illa res horum, hæc autem illorum, & quæ quidem faciunt, non sciunt, quæ verò faciunt, scire sibi videntur, & quæ vident non cognoscunt: attamen omnia ipsis fiunt per diuinam necessitatem, & quæ volunt, & quæ non volunt.* Profectò vix alter Oedipus hæc declararet. Hermeticam Scholam, lector, si consulas, reuelabitur tibi mysterium.

Galenus 2. de semine naturam illius delineans dixerat, esse sanguinem accuratè percoctum à vasis continentibus ipsum. Verum huiusmodi descriptio, pace summi viri dicatur, seminis naturam ruditer nimis explicat; quandoquidem illius duntaxat materiam ex qua, non formam, nec finem aperit; quinimmo eadem ipsa definitio etiam lacti congruè aptari posset, quod nimirum & ipsum sanguis est accuratè percoctus à vasis continentibus ipsum.

Auctor, quisquis ille fuerit medicarum definitionum apud Galenum semen tali pacto definiendum censuit, ut nimirum sit *humor in vasis, quæ à testibus oriuntur contentus, calido spiritu constans, ex quo nasci hominem licet.*

A Et hæc, me arbitro, satis est naturæ seminiaccommodata descriptio; quandoquidem licet seminalis materia & in venis, & in alijs meatibus contineatur; illud nihilominus est solummodo Generationi expediens, quod in vasis à testibus, ubi exactè perficitur, oriundis detinetur. Additur (*calido spiritu constans*) ut insinuetur formalis causa, facultas, & scientia seminis, ut enim repetitum sæpius est, semen spiritibus orbatum nullam ad humanæ Generationis liturgiam vtilitatem obtinet. Dicitur postremò (*ex quo nasci hominem licet*, ut finalis indigetur causa; & sic numeris omnibus absoluta videri hæc descriptio debet.

B Hermetici satis congruam & ipsi seminis definitionem proprijs terminis adducunt, & est: *Semen est vitale principium in se continens spiritus mechanicos, & tincturas vniuersæ anatomie propriæ speciei, quibus suum sibi fabricant corpus, colores, sapes, qualitates, magnitudines, figuras, reliquas signaturas consentaneas officijs, & predestinationibus predictorum spirituum, & rei producendæ.* Vide Petrum Seuerinum Danum in Idea medicinæ philosophicæ, qui profundiori philosophia rem totam percurrit.

C Vniuersa Peripateticorum, & Medicorum Schola semen vnanimi placito describens ait, esse vtilem superfluitatem vltimi alimenti sanguinei in partes distributi. Et hæc quoque descriptio, uti quæ ex Galeno relata fuit, materialem duntaxat complectitur causam.

Verum enimverò ingeniosus quispiam sciscitabitur, cur ab Hippocrate, & Aristotele nullibi semen adæquatè definitum fuerit, cum vterque tamen de huiusmodi substantia ex professo egerit; Hippocrates quidem in libello de Genitura, & alibi: Aristoteles 2. de Generatione animalium, alijsque locis, in quibus simplici quadam ratione rem adeò mirificam describunt. Profectò, ut mea fert sententia, tanti viri licet scientiarum omnium prædio cumulatissimi, seminis eximiam, & admirabilem naturam nequaquam ausi sunt definitionis limitibus coarctare. Quippe illud res est, adeò in naturæ Oceano miraculosa, vsque adeo humanam superat capacitatem, ut prudentes hi Speculatores silentio potius inuoluendum, quam temerè, & iniquè definiendum existimarint. Quis Deum definiat? Cuius naturam ex Dionysij mandato quidam Sophos definiturus, cum plures, ac plures dies mentis acie niteretur, tandem longiori contemplatione in dies confusus, & mentis præstrictus lumine pronunciauit, se, quò plus animæ intenderet aciem, eo minus intelligere. Haud sanè mirum, ut enim se habent nyctioracis oculi ad Solis iubar, teste Diagnostæ, sic intellectus humanus ad ea, quæ sunt in na-

tura vniuersalissima. Modò semen est ipsius natura vniuersalissimum, ac principalissimum instrumentum, quo illa immortalitatis auida, tamquam vnico suffragio suæ consulit perennitati: vel potius est æterni Plasmatoris ærarium ad naturæ propagationem, & vn uersi conseruationem amplissimè paratum; Siquidem absque seminum indeficienti thesauro in nihilum breuiredigerentur viuentia cuncta, nec eorundem reuiuiscerent species; quocirca meritò ab aliquibus nuncupatum fuit semen *Specierum promptuarium*; Immo Paracelsicæ Scholæ discipuli palàm profitentur, reperiri in natura præstantiorem quandam materiam potentioribus signaturis, & qualitatibus ornatam, quæ caducam, & momentaneam indiuiduorum naturam stabili specierum conseruatione ab interitu tueretur, diuiniorsque naturæ participationum rationum ordinatas signaturas in Generationum liturgia dispensaret; & hanc vario nomine vocitarunt, vtpotè *Balsamum, Mumiæ, Mercurium, Quintam essentiam, Arcanum, Elixir, Materiam perlatam, & Mannam*, quæ omnia seminis nomine vnico verbo apud nos complecterentur. Atqui hæc quoad definitionem satis.

Iam secundo ordine in quæstionem ducitur, an semen, & genitura idem sonent, aut in quo differant. Enimuerò semen latius patet, quàm genitura; nam illud plantis quoque & insectis accommodatur; genitura verò solummodo est generationis principium in solis perfectis animalibus, atque in ijs, quæ natura ad Venerem coniunctionem destinauit. Doctrina est Aristotelis 1. de Generatione Animalium, vbi discrimen his verbis enunciat: *Genitura igitur id vocatur, quod à Generante proueniens, causa est, quæ prima obtineat principium generationis, videlicet in ijs, quæ coire natura voluit. Semen autem est, quod ex ambobus coeuntibus illis originem trahit, quale semen plantarum omnium est, animalium nonnullorum, in quibus sexus distinctus non est.* Et ob hanc rationem semen similiter dici poterit mixtura, quæ ex genitura maris, & femina intra vterum ad conceptum efficitur; quod etiam præcitato loco videtur annuisse Aristoteles, qui subiunxit: *Velut id, quod ex mare, & femina primum miscetur, quasi conceptus promiscuus quidam, aut animal; hæc enim iam habent, quod ex ambobus requiritur.*

Ex dictis duo hæc veluti consecraria legantur. Primum quidem ex semine, non ex genitura plantas, ac styrrpes prouenire, necnon etiam imperfecta quælibet viuentia, vt vermes, locustas, bombyces, formicas, quæ ex cagastro produci dicerent Theophrastæi, ex putri materia Aristotelici. Secundum ex genitura perfecta

omnia ortum ducere tamquam ex Iliastro, & mouente principio, licet, vt infra dicetur, semen actiue simul, ac passiuè ad generationem conueniat.

CAPVT II.

De substantia, & qualitate seminis, vbi magni Hippocratis, & Aristotelis obscura quedam reuelantur oracula.

VM primò de Generatione animalium Aristoteles capite 1. & post eum plerique & Medici, & Philosophi assenerent, semen nihil aliud esse, quàm vltimè alimenti vtile excrementum; haud ab re futurum fore arbitror, hic post allatas definitiones perspicuo sermone declarare, quod, & quale excrementum sit semen. Quod vt planius intelligatur supponendum in primis erit, triplicem esse coctionem, primariam, quæ in ventriculo celebratur: secundariam quæ in hepate, & venis; tertiam denique, quæ in ipsis particulis, quæ nutriuntur elaboratur.

Præsciendum insuper erit, singulis ex hiscoctionibus propria inesse excrementa, quædam videlicet vtilia; inutilia quædam. Vtilia dicuntur, quæ in aliquem naturæ vsum, ac beneficium excernuntur; inutilia verò, quæ nihil naturæ ipsi commodant. Primi ordinis excrementa (de inutilibus enim non est sermo) est pituita in primis, quæ primariæ coctionis residuum est: hæc namque utilitatis cuiusdam consors exillit: nam vel sola, vel cibo permixta perfectum quoddamque viuens alere potest; impermixta verò, atque sincera insecta, & imperfecta quædam nutriendiuturno etiam tempore valet. Quæ quidem ratione serpentes in suis meatibus tota hyemadelitescunt aluntur; Quin teste Aristotele 6. de animalium historia capite 30. vrsa quadraginta dierum spatio sine cibo latet, atque adeò per id tempus pinguescit, vt vix mouere se queat; parimodo Glis non alitur modo, sed latius impinguatur iuxta illud venustissimi Poetæ in Xenijs.

*Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illi
Tempore sum, quo me nil nisi somnus
aluit.*

Fertur insuper, in Brasilia regione auculam reperiri, quæ rostro ex arbore suspensa absque pabulo veluti mortua uiuat per sex integros menses. Ita quoque in historia Polonica Martini Cremerij legitur, nonnullas minores aues velut Cypselos, & hirundines implicitis inter se pedibus conglobatæ in lacus

paludes, & piscinas sub hyemis initium sese immergere, ac verè nouo emergere; immo additur, Hyberno ipso tempore retibus a piscatoribus illas extrahi sine vlllo sensu, & motu, mox ad ignem calefactas reuiuiscere. At non minoris admirationis sunt inedia ab hominibus facta, de quibus plena sunt monumenta. Laertius Diogenes de vita Philosophorum, Epimenidem Philosophum tradit, nunquam edere fuisse visum, sed quinquaginta, & septem annos perpetuò acquiescisse sopore. Petrus de Abano testatur, in Normandia sua tempestate mulierem extitisse, quae per decem & nouem annos nihil cibi degustauit. Athenæus libro 2. Dipnosophilistarum de Simonis amita refert, quod in spelunca vrsarum more quotannis bi-

mestre tempus absque vlllo alimento delitesceret. Euentus similes narrant Albertus Magnus, Sauonarola, Laurentius Iouertus, & Polygraphi varij; quarum omnium ineditarum causa primæ coctionis pituitoso excremento accepta referri debet, vt 7. de Animalibus Albertus opinatus est; non ferijs altricis animæ, vt placet præstantissimo nostri sæculi Philosopho Fortunio Liceto.

In secunda vtilium excrementorum serie recensentur bi is, & melancholia; illa namque id præstat, vt sua nimirum acrimonia intestina ad fæcum expulsionem irritet, quæ retentæ & colicæ, & ileum, & lethalia centum immittere possent accidentia. Hæc autem sua stipitica, & acida qualitate os ventriculi corrumpit, illud ad appetentiam excitat, ne longo tempore contabescat animal.

Tertio tandem loco inter vtilia excrementa numeratur semen ipsum; vbi enim solida membra opportunè suum ebibere nutrimentum succum, quod superest vltimæ coctionis nuncupatur excrementum; siquidem nulla post illam daturis viuentis vltior pepsis. Ita ergo excrementi nomine insignitur semen. Sed statim quis inquireret, cur totum hoc nutrimentum natura ipsa in solidarum partium alimentum non assimilet? Dicas, tantum assimilare, & apponere, quantum satis est, ne scilicet ex vberiori copia noxia plenitudo excitetur, aut incedentem molem animantium excrescerent membra: cu liber namque rei paruitatis, & magnitudinis præscripti sunt a natura fines; vel totum iccirco in partium nutrimentum non conuertit, vt inde Generationi, ac specierum perennitati consulat. Sed vt vnius Aristotelis auctoritate robaremus omnia, quæ in 1. de Generatione animalium capite 18. leguntur, hic registrare operæpretium arbitror; habet igitur. Quodcumque in corpore accipimus, aut partem esse secundum naturam vel dissimilarem, vel similem, necesse est: aut præter naturam, vt vel papulam, vel excrementum, vel

A colliquamentum, vel alimentum. Excrementum appello reliquias alimenti. Colliquamentum quod ex incremento secernitur resolutione præter naturam. Sed nullam id esse partem vel similem, vel dissimilem apertum est: nihil enim ex eo quamuis similiter constituitur, vt ex neruo, aut carne. Quoniam etiam cum ceteræ omnes partes separatæ sint, ipsum separatum non est, nec verè præter naturam est, neque natura oblesæ vitium, cum in omnibus insit, & natura ex eo ipso oriatur. Alimentum planè res aduentitia est. Itaque aut colliquamentum, aut excrementum esse, necesse est. Veteres quidem auctores opinari videntur id esse colliquamentum, quod enim ex toto secedere propter motus calorem dicunt, vim habet colliquamenti; colliquamenta autem præter naturam sunt; nec quicquam secundum naturam oriri potest ex ijs, quæ præter naturam sunt. Excrementum igitur esse, necesse est. At omne excrementum aut alimenti inutiles est, aut vtilis. Inutile dico, a quo nihil præterea natura suppeditetur. Sed quò plus absimitur, & magis natura vitiat, vtile contra. Sed enim non tale excrementum id esse constat, eo quod ijs, qui vel ætate, vel morbo pessimè se habent genus hoc excrementi plurimum inest, semen minime. Aut enim nullum omnino, aut non prolificum propter inutile, ac morbi excrementi permixtionem. Ergo vtilis excrementi pars aliqua semen est. Vtilissimum autem, quod vltimum est, & ex quo iam vnumquodque gignitur membrum; est enim tum prius, tum posterius. Primi igitur alimenti excrementum pituita est, & si quid aliud eiusmodi est, pituita enim alimenti vtilis excrementum est. Cuius rei indicium, quod permixtum cum cibo puro alere potest, & labore absimitur. Vltimum autem paruum admodum ex plurimo relinquitur alimento. Sed intelligendum perexiguè augeri quotidie animalia, & plantas. nam nisi ita esset additione pluris eadem vel minima modum excederent magnitudinis. Igitur contra quàm veteres putarunt dicendum est. Cum enim illi, quod ex toto secedat semen esse, fateantur, nos quod ad totum suapte natura faciat, semen esse fatebimur; cumque illi colliquamentum dicant, nos excrementum potius esse statuimus: quod enim vltimum accedat, & excrementum vltimi sit id simile esse probabilius est: perinde vt pictoribus sæpenumero aliquid andriceli, id est purpurissi remanet, simile eius, quod consumpserint. Tabescens autem, quodque, & colliquescens corrumpitur, & degenerat: Argumentum non colliquamentum, sed excrementum potius esse illud est, quod animalia magni incrementi minus fecunda, parua fecundissima sunt: plus enim colliquamenti esse in magnis necesse est, sed minus excrementi

ti quippe cum in corpus magnum copia absumitur alimenti; itaque parum sit excrementi. Item locus secundum naturam nullus colligamento datus est; sed fuit quocunque facilius ferri potest. At naturalibus excrementis omnibus locus præscriptus est; verbi gratia alimentis siccis excremeotis alius, humidi vesica, utilis ventriculus, seminalis uterus, genitale, mamma; in ea enim loca se colligunt, atque confluent. Haftenus Aristoteles, qui fortissimis rationibus, & magno consilio rem prosecutus est, ut vix quicquam addi posse videatur, si diligenti examine verba perpendantur.

Age iam quale sit hoc excrementum, quæue temperie præditum, aperiamus. Omnes quot quot in corpore reperiuntur humores, quamvis etherogenei, vnum tamen à prædominio redolent elementum, à quo denominationem ducunt; sic bilis ignea, melancholia terrea, phlegma aqueum, sanguis aereus præcipua nomenclatura vocitantur. Modò semen cum sanguine celebriori coctione adæquato originem trahat; inde est, quòd illius substantia magis elaborata, necnon a fecibus, terrenisque excrementis exactè repurgata, aerea, & spiritiosa vndique redditur; unde crassior, albidiorque euadit. Etenim quotiescunque substantiæ alicuius humiditas à calore secernitur, & in spiritum eleuatur, continuo fit alba, spumosa, & ut loquitur Aristoteles, fastosa. Ita prorsus oui albumen, oleum, aut mel agitata fortiter diu præ eo, quem concipiunt spiritum, albissima, & fastosa eueniunt, ut vulgari probatur experientia passim. Insuper galena, quæ est vena plumbi, seu plumbago, ut Aristotelis utar verbis 2. de Generatione Animalium capite 2. *Aqua mixta, aut oleo amplum ex paruo erigit fastum, & spissum ex liquido, & album ex nigro. Causa est, quòd spiritus immiscetur, qui fastum efficit, & albedinem dilucidè aperit, ut in spuma, & niue, nam & nix spuma est. Aqua etiam ipsa permixta cum oleo, crassa, albæque redditur; per concussum enim, attritumque includitur spiritus, & ipsum oleum quoque multum spiritus continet.* Haud sanè mentiri nos faciunt pharmacopola, qui vnguentum ex lithargyro paraturi illius puluerem cum simplici oleo diu agitant in mortario, unde moles quædam & alba, & fastosissima attollitur. Sed ad semen redeamus; quod calidum quippe est, & humidum, nec modo caliditatem possidet actua-lem, sine qua inutile prorsus foret, quando Generationis præclarum opus calore uti consono instrumento patrat; sed insuper potentialem obtinet, cuius beneficio & cum fœtus efformatur singulis eius particulis gradus caloris proportionatus affigitur; & cum idem nutritur, & augetur, robur, & vitales induntur spiritus, atque etiam quandiu in sanitatis latitudine viuait, beni-

A igno irroratur calore, dulcique anima fouetur, quò illud Hippocratis 6. Epidem. pertinere arbitror: *Hominis anima semper producitur usque ad mortem; si verò efferbuerit una cum morbo etiam anima corpus depascitur.*

Verum enimvero in Philosophi verbis est aliqua contradictio; nam in seminis temperici positione inconstans videtur; quandoquidem in libris de Generatione animalium, & Problematum calidam esse genituram, statuit, id quod insuper & meteororum capite 2. apertissimè testatur verbis dum ait: *Quare habentia quidem secundum naturam calida, & sanguis, & genitura, & medulla, & coagulum, & omnia talia.* At secundo de generatione animalium capite 3. scribit, quòd natura genituræ similis cerebro est; iam cerebrum & frigidum est, & frigidi metropolis. Rursus 4. Problem. sectione quærens, cur homini, dum concumbit, oculi potissimum infirmantur, hæc habet: *Argumento verò frigidam esse genituram, quod humida nunquam redditur nisi calefiat, &c.* Soluitur, ac declaratur huiusmodi antilogia, si dicatur, semen suapte natura frigidum quidem esse, calidum verò ob influentem calorem, & spiritus, qui à cunctis corporis partibus abundè conueniunt; quare materialiter est frigidum; formaliter, seu virtualiter calidum; & hæc solutio est ipsiusmet Aristotelis citato capite 2. de Generatione animalium, ubi postquam dixerat, genituram esse cerebro similem, subiungit: *Aquosa enim materia eius est, calorque aduentitius.* Neque id Magnus Hippocrates præterijt; primo namque libro de Diæta, ubi altiora Generationum mysteria tanquam sub Oraculis proponuntur, astruit, homines, & cetera cuncta animalia constitui ex duobus principiis, facultate quidem differentibus, usu vero, & officij familiaritate conspirantibus, aqua scilicet, & igne. Porro aquæ nomine intelligendum est fluidum illud, humidumque seminis spolum, siue excrementum; nomine verò ignis intelligatur spiritus ille suavis, atque energia corporis formatrix, quam scientiam mechanicam vocant Hermetici; lubet Hippocratis apponere verba: *Constituitur quidem igitur tum animantia alia omnia, tum homo ipse ex duobus differentibus quidem facultate; concordibus verò, & commodis usu, igne inquam, & aqua. Hæc autem ambo simul sufficientia sunt, tum alijs omnibus, tum mutuo sibi ipsis, utrumvis verò seorsum neque sibi ipsi, neque ulli alteri sufficiens est. Vim igitur, ac facultatem utrumque ipsorum talem habet.* Profectò mirè est in his philosophatus Hippocrates, quandoquidem aqua, idest seminalis humor ex se sterilis omnino est, & infructuosa; At ignem nihilominus seruat, prolificos nempe spiritus, quos fouet uti testa, & ab extrinsecis tuetur iniurijs. Contra spirituales hæc por-

portio dissiparetur facile, & extingueretur leui negotio, nisi rore illo madido tegeretur, atque illo veluti pabulo nutriretur. Sed Hippocrates, ut res melius comprehendatur, ita prosequitur. *Ignis enim omnia per omnia mouere potest.* En formatrix virtus, & ipsorum spirituum reliqua energia. *Aqua verò omnia per omnia nutrire, spiritus namque humore hoc aluntur, & ex hoc solida fetus membra coagulantur.* Aqua verò ubi ad extremitatem ignis peruenit, deficit motus; hoc est seminalis humor, ubi spiritibus denudatur, infœcundus euadit, & generationis liturgiæ omnino inutilis. Plura citato loco ab ipso exquire Hippocrate,

Quares, num calor huiusmodi seminalis, & ignis ab Hippocrate nuncupatus suis continetur finibus, quos ultra, citraque Generationis opus nequeat exantlari; an verò in quolibet gradu indifferenter suos molitur effectus? Petitioni satisfacit Aristoteles 2. de Generatione animalium capite 4. ubi habet. *Inest hic calor in excremento seminali tantum, talemque habens motionem, & actionem, quantum modicè ad quamvis corporis partem accommodatur.* Quod si vel deficit, vel excedit, remque fit, aut deteriores efficit, aut lesam, & mancā, similiter ut in ijs agitur, quæ foris igne coquantur ad cibum, aut ad alium usum sed in ijs motum caloris nos moderamur, in illis natura gignentes accommodat. Sed hæc plenius, liquidiusque in sequenti capite.

CAPVT III.

An calor seminis sit elementaris, & igneus; an solaris, & æthereus.

NON indigna inter Peripateticos agitur quæstio, num scilicet elementaris calor a cœlesti calore specie differat nec ne; suntque hinc inde fortia argumenta, strenuæque auctorum phalanges. Affirmatiuam partem sequuntur Conciliator, Nilus, Fernelius, Picus Mirandula, & alij. Putant pro negativa Auerroes, Albertus Magnus, Achillinus, Saxonia, D. Thomas, & plerique. Plerique tamen in suam opinionem Aristotelem quamquam ducem trahere conantur. Atqui nos præsentī capite id non quærimus, opitulamur nimī cohorti Philosophorum, negantium vnum calorem ab alio specie differre; solum hic ducitur a controuersiam, vtrum seminis calor, spiritusue plasticus, quo mirabile Generationis patrat opus, æthereus sit, an vero igneus, & elementaris? Qua in re pro comperto statutum.

A velim, semen æthereo præditum spiritu, cœlesti virtute generationem moliri, nec posse eandem igneo administrari calore. Equis amabo sanctæ mentis existimet, diuinum Generationis opus aliunde, quàm ab æthere manare posse. Ignis ne, aut spiritus igneus, rerum vorator omnium videntium productionem attingere valeat? Num qualitas elementaris progignet animam. Non vtique; ut proinde Sophorum princeps Aristoteles 2. Physicæ auscultationis diceret meritò: *Sol & homo generant hominem; & 2. de Generatione animal. capite 3. explicatius adhuc profiteretur, vitæ calorem non igneum, sed cœlestem potius existere, auctoris verba sunt: Inest enim in semine omnium, quod facit ut fecunda sint semina, videlicet quod calor vocatur; idque non ignis non talis facultas aliqua est, sed spiritus, qui in semine, spumosoque corpore continetur, & natura quæ in eo spiritu est proportionē respondens elemento stellarum.* Quamobrem ignis nullum animal generat, neque constitui quicquam densis, vel humidis, vel siccis videtur. At verò solis calor, & animalium, non modò qui semine continetur, verum etiam si quid excrementi sit, quamquam diuersum a Natura, tamen id quoque principium habet vitale. Ceterum calorem in animalibus contentum nec ignem esse, neque ab igne originem ducere, apertum ex his est; Hactenus Aristoteles, qui nobilem hanc sententiam mutuatus est ab omniscio meo Hippocrate, qui libro de carnibus quasi per ænigma doctrinam hac insinuauit his pene verbis: *Verum de rebus sublimibus in aere, ac cœlo, neque opus habeo dicere, nisi quòd quantum ad hominem, & reliqua animantia, quæ sunt, & nata sunt, pertinet demonstrabo, & quod sanitas, & quod morbus, & quod in homine malum, ac bonum, & unde moritur.* Nunc autem ipse meas sententias profero. Et videtur sane mihi id quod calidum vocamus immortale, & cuncta intelligere, & videre, & audire, & scire omnia tum præsentia, tum futura. Huius igitur plurima pars, quum turbata essent omnia, in supernam circumferentiam secessit, & videntur mihi ipsam veteres æthera nominasse. Vide ut Hippocrates Generationum arbitrum calorem, æthereum, immortalemque statuit, eundemque ab elementis, terrenisque sordibus segregans in sublimi collocat cœlo, omniaque scire, & intelligere asseuerat? qua in re sibi constat magnus Dictator, siquidem in libro de diætā, superius relato idem penè adumbravit.

D Verum enimvero postulabis, qua in re differant cœlestis, & elementaris calor, si eiusdem speciei ambo existunt, & cur igneus præstare nequeat, quod in Generatione præstat æthereus? Huc te, ingeniose, expectabam. Differt cœlestis calor ab igneo secundum harmoniam duntaxat; est enim illa vsque adeò ad symmetriam

triam redactus, & vi præclaræ temperiei efficere valeat, quod nequit igneus, qui cum sit elementaris impurius existit, & ab harmonica crasi longè remotior. Quanta verò, & qualis sit symmetricæ temperiei virtus, docuere Philosophi, qui ex optimi temperamentii tono, vel ad pondus, vel ad iustitiam ordinati non modo admiranda pleraque naturæ opera effici posse putarunt, sed miracula etiam. Hinc Philoli, & Marfi, Strabone, Plinio, & Fracastorio testibus, non modò à serpentibus non lædebantur, sed alios ab iisdem inflictos tactu solo à noxa veneni tuebantur; immo & Æthiopes illi, qui Hydaspis fluij accolæ sunt, Scorpiones, & Serpentes citra periculum vorant; perinde ac Antergoras ille nullum ex araneorum, & Scorpionum lethali morfu dolorem, noxamque sentiebat; quòd idem testatur de quadam puella Colonia Germaniæ Albertus Magnus.

Insuper ex hac ipsa corporis præcellenti, & harmoniosa temperatura visæ sunt interdum admirabiles emicare proprietates. Sic ferunt ex Plutarcho Regem Epirotarum Pyrrhum pollicem in dextro pede à natura obtinuisse, qui lienosos tactu solo sanabat; adduntque insuper, hunc ipsum digitum cum reliquo corpore haudquaquam cremari potuisse. Vespasianus & ipse tactu, & salua pluribus medebatur malis, immò, quod magis est, cæco homini visum restituuisse fertur. Quanta fuit Sampsonis capillitij virtus? Quanta Tiberij Cæsaris oculorum acies, qui nocte summa litteras absque lumine perlegebat? Quanta Philippidis agilitas, qui spatio duorum dierum mille ducenta quadraginta stadia Lacedæmonem decurrit? Magnus Alexander ex insigni, qua præcellebat corporis symmetrica, humorumque harmonia, anhelitum expirabat balsami; eiusque insuper sudoream redolebat suauitatem, ut quoties eius referabantur pori, gratissimis vndique circumfusus odoribus ille videretur; & quod magis admiratione dignum est, eiusdem etiam cadauer, si Quinto Curtio credimus, mirè ac si aromatibus, balsamisque fuisset repletum, fragrabat. Quid plura? Omnibus passim vulgatum est, Galliarum Reges salua dissolvere strumas. At cui nam naturali causæ accepti referri debent tot admirabiles affectus? utique non alteri, quàm peculiari temperamento ad cælestem quandam symmetricam composito.

Sed huiusmodi harmoniæ differentiam ut assequaris ingenio, finget tibi cytharam vnā, quæ dubio procul vnum specie reddit sonum, tam si à docto, & excellenti, quàm si ab imperito, & vulgari pulsetur cytharædo. Modò licet sit vnus, idemque specie sonus, quis tamen non admiretur ritè pulsantis concentum? Em quàm præclare mulcet aures?

A quanta pellicit suauitate? quàm miros larit effectus? Etenim Calliopes Genus Orpheum, tradunt Vates, cheli sonora, pulsibusque suauibus multasse feras, duxisse montes, traxisse lapides, frenasse flumina, pacasse erebum. Hinc Seneca iucundè satis in Hercule Octaco canebat, carmine Glyconico.

*Illius stetit ad modos
Torrentis rapidi fragor,
Oblitusque sequi fugas
Amisit liquor impetum.
Et dum fluminibus mora est
Defecisse putant Geten
Hebrum Bistonessultimi,
Aduexit volucres nemus;
Et sylua residens venit.
Aut si qua aera peruolat
Auditis vaga cantibus
Ales deficiens cadit.
Abrupit scopulos Athos
Centauris obitum ferens,
Et iuxta Rhodope stetit
Laxata niue cantibus.
Et quercum fugiens suam
Ad vatem properat Dryas.
Ad cantum veniunt suis
Ipsa cum latebris fera.
Iuxtaque impavidum pecus
Sedit marmaricus leo:
Nec Dama trepidant lupos:
Et serpens latebris fugit
Tunc oblita mali sui.
Qui per Tanareas fores
Manes commonitus adit
Mœrentem feriens chelim
Cantu tartara flebili,
Et tristes erebi Deos
Mouit, nec timuit Stygis
Iuratos superis lacus. &c.*

D Insuper vel morbos putarunt veteres pulsari sonoro; Ita fertur famigeratus ille Thebanus Hysmenias cythara, & voce ischiadicos persanasse; quòd & Athenæus, & Gellius confirmant ex Theophrastro. Quin Plutarcus refert insuper, Thaletem Cretensem a pestilentia Lacedæmones ope Musicæ liberasse. Ad componendos adhuc vel seditiosos, vel iracundos animi motus nulla res est efficacior concentu musico, & harmonioso numero: Sic Terpander Lacedæmones a seditione musicæ beneficio vendicauit: sic ille Clinias Pythagoricus cum difficilimis, asperisque moribus esset, dum acres inuadebant animi motus, lyram compendit accipiens tractabat, & cur id faceret interrogatus, respondebat: *Mitigor*: sic Dauide canente tandem, cytharamque pulsante Saulis energumeni mulcebat, sedabatq; furorē. Mirum magis est Apulensis Tarantula, seu stellionis ictus non nisi dato sono leniri, eumque pulsatorem iuuare

magis, qui suauius canat fidibus, cytharamque verberet. At quis ex aduerso non abhorret ab inconciuno barbitō? Quam malè obstrepit auribus? Quo tædio cunctos afficit?

Age, sic prorsus cœlestis, & elementaris differunt calores in tono, & harmonia, licet sint specie consimiles; vt non sit ideo mirum, si exoticos ille pariat effectus; hic verò vulgares; si Generationis opus diuinum ille moliatur: hic potius corruptionis det maleficium; si cuncta viuificet ille: hic destruat omnia. Hanc sapientiam adumbratam inuenio in Prometheo, qui vtest apud Mythologos, postquam humanam fabricam e varijs animalium particulis effinxerat, illicò accepta ferula currum conscendit, altiusque euolans Palladis ope ignem solarem depreçatus est. Cur non abstulit elementarem, vt magis propinquum, & quem nullo crimine, nulloque discrimine prædari poterat, & asportare? En mysterium; elementaris, igneusque calor nimium ferox, mordax nimis, & insolens homini, atque vniuersæ naturæ infestans viuendum, obire munia haud quaquam poterat; At Solaris vt mitis omnino, & passim benignus, harmoniceque suauis cunctis naturæ patrandis operibus concinnè utilis, atque in primis Generationum liturgiæ percommodus erat; vt hic basilicè dictum ab Aristotele fuerit: *Sol, & homo generant hominem*.

Dices, cur hæc ipsa caloris harmonia, quæ in gradu consistere debet, non contingat etiam in elementari calore, atque adeò is quoque Generationi deseruiat? Respondeo, haudquaquam contingere; & si contingat statim illum ex igneo fieri cœlestem, atque elementarem exuere naturam. Nec, vt reris, in solo gradu huiusmodi consistit harmonia, verum aliud quidpiam arcanum sapit: nam resilit illa quidem ex temperie graduum, verum in quo ordine hi reperiuntur, ignotum nobis est, notum naturæ solum, quæ admirabiles temperaturas, & secretas etiam mixtiones excogitare potest: eo modo, quo ex eadem corruptibili materia conflata cœlestia corpora sciuit à caducitate, & corruptibilitate vindicare; licet cætera omnia, quæ inferiori orbe continentur inenitabili corruptionis legi sint inauictorata. Fortè instabis adhuc, quod calor generationis prodromus reperitur quoque in fimo, cuius beneficio pulli ex ouis absque galinæ incubatu extrahuntur; rursus in limo, stercore, & putri qualibet materia, e quibus omnibus animalcula producuntur; non igitur ille cœlestis esse potest; dedecet enim ætheream qualitatem his adherere fordibus. Obiectioni satisfiet, si dixerim, non esse absurdum, immo ad naturæ conseruationem, & propagationem necessarium, vt cœlestes influxus, æthereique calores perpetuò terrenis assistant rebus; neque est verèdum, purum ab impuro coinquinari, aut

putrido miasmate sordescere. Ita videmus animalium quorundam seminia in stercore, & putrilagine residere, siue in alterius substantiæ corruptione, vt sunt crabrones, vespe, insecta, quædam, & vermiculi, qui generantur in caeco: quorum quidem animalculorum generatio tamquam ex subiecto aduenit quidem ex cœnosa illa, & lutulenta materia: at calor opifex, vtique minister non ex illo genere est, neque eo ex vngvine manat, sed cœlitus aduenit, vbi primum aptæ dispositiones ad illud animal introduci incipiunt, indeque tandem elicit animam, corpusculo illi proportionatam: pari modo existimandum est, calorem illum qui fimo inhæret, dum generationi vel pullorum, vel vermium famulatur, dictam harmoniam consequi, & Solaris naturæ fieri instrumentum.

Tandem quòd seminis calor igneus potius existat, obtrudes, argumento est elurus, qui adeo ignitum suum emittit semen, vt ab eo femina exuri ad vterum sentiat; quod Ælianus 7. de historia animalium his verbis edisserit: *Aelurorum mas quidem libidinosisissimus est, femina autem amantiissima prolis: fugit coitum cum maribus; quoniam semen emittit calidissimum, & quasi igneum genitalia adurens. Hoc cernens mas communem foetum dilaniat, illa verò prolis desiderio mares libidine ardentes adit rursus*. Sed neque id nostram harmoniam oppugnat; siquidem nos in primis de humano semine loquimur, quod procul dubio symmetria viget caloris. Præterea dico, æluri semen per accidens, nimirum ab æstro igitam illam concipere qualitatem; est namque, vt alibi diximus, omnium, salacissimum hoc animal. Postremò addo caloris harmoniam magis, ac magis intendi posse iuxta propriam cuiusque animalis naturam.

Sume tandem lapidum corollarium. Generationis ætherei caloris triplicè gradum siue circuitum facit Hippocrates primo illo de Diætâ, debilem vnum, & infimum, lunæ facultate imbutum; ideoque in humoribus residet, quorum illa est moderatrix; atque is minimorum, quorundam insectorum, vti vermium generationem patrare potest ex humore excrementitio luxuriante, ac putredine vda; ita in plenilunijs non rarò est videre vermiculorum, similiumque vitæ parum referentium animalculorum prouentum. Alterum paulo superiorem, fortiolemque, Astrorum virtute fecundum rerum externam circumferentiam circumuadentem, qui proinde in superficie terræ herbarum, & plantarum omnium, necnon serpentum, & pullorum ex ouis productioni opitulatur. Tertium denique supremum, ac potentissimum gradum, quem iccirco Solarem appellare possumus, in visceribus collocat, ac potissimum in corde, vbi cuncta moderatur, necnon potis est perfectas educere animas (humanam

excludas) mentem, ac prudentiam iuuare, & cetera cuncta vitæ præstare munia. Placeat interrim ipsius Hippocratis audire mytheria. In hoc vero triplices circuitus ignis fecit, inter se mutuo intro ac foras terminantes, alios quidem ad cauitates humorum lunæ facultate; alios verò ad externam circumferentiam, ad ambientem soliditatem astrorum facultate. Medij verò, & intro, & foras terminantes calidissimum, ac fortissimum ignem habent, qui sanè omnibus dominatur, omnia secundum naturam gubernans sine strepitu tum ad visum, tum ad tactum. In hoc anima, mens, prudentia, augmentum, motus, imminutio, permutatio, somnus, vigilia. Hic omnia per omnia gubernat & hæc, & illa nunquam quiescens. Hucusque Hippocrates, qui symbolicè innati, vitalisque caloris energiam descripsit; nec mirari debes, quòd ignem eundem hic appellet; consuevit enim in toto hoc libro, & alibi etiam ignis nomine calorem quemlibet intelligere; quapropter ad distinctionem verba addidit illa: *Omnia secundum naturam gubernans sine strepitu*; talis non est ignis, qui cum strepitu omnia destruit.

CAPVT VI.

Quale sit semen ad Generationem aptum, quo spiritu locuples, quæ fecunditatis probatio; ubi Aristotelis confutatur opinio.

SE M E N, quòd Generationis admirabili ministerio deservire debet, pluribus dotibus exornatur, crassitie, lentore, albedine, sambuci, vel palmæ odore, vbertate, atque in primis calore, & spiritu; quod enim e contrario modicum, fluidum, subnigrum, ac spiritali flamma orbatum est, sterile, & impar generationi existit vel de Aristotelis opinione 7. de historia animalium capite primo. Nempe rerum omnium abstrusa, & vacua natura grauida seminibus est, quæ procul dubio non quidem in apparente illa materia vda consistere putandum est, sed in puriori quadam, & secretiori natura, sensibus non obuia; & hæc ubi paratum locum, opportunamque materiam inuenerint, generationem efficiunt. Seminis arcanam hanc energiam vocant Hermetici spiritum mechanicum, siue scientiam, quæ si non deficiat, perfecta erit rei cuiuslibet soboles; si desit, frustra semen iacitur, otiabitur namque. Profectò haud erit existimandum, spiritus quoslibet calorificos indifferenter generationi præesse, eamque perficere; his enim interdum semen est circumfluum, nec tamen quicquam

A producit, & si fortè productionem inchoat, complere nequit; verum opus est, vt spiritibus illis imbutum turgat, qui mechanica scientia, & architectura sint eruditi. Petrus Danus hos mechanica arte imbutos spiritus ita ad vnguem in sua Idea propalauit. Age, lector, ne stoma cheris amabo doctrinam Hermeticam, quæ non semper chymicorum redolet vana deliria, se sapientiæ profunda interdum continet mytheria. sic ergo ille.

B Deprehendimus enim nonnullos spiritus artificiosa scientia non instructos, sine mechanica arte, nudos vapores, fumos inanes, & fugaces ombas corporum, aliorumque spirituum: alios deinde scientia innata decoratos, & artificiosa mechanica instructos, qui saporum, colorum, odorum, figurarum, magnitudinis, ordinis & proportionum infallibilem notitiam possident. Hi sunt ergo, qui semper in Generatione suos producant effectus, & sine his sterile est semen; vt ideo cum sint hi spiritus inuisibiles, frustra medici quidam laborant, ex aspectu seminis putantes illius fecunditatem, aut sterilitatem dignoscere; siquidem potest esse crassum, album, aliæne extrinseca qualitate imbutum, & nihilominus carere mechanicis illis spiritibus, generationis auctoribus, atque fecundatrice scientia. Sed cum tam frequenter hanc scientiam vocemus, commonendus est hinc lector, ne illius nomine acquisitum habitum intelligat, quem nos rationum deductionibus, & præceptorum connexionem acquirimus; verum intelligat, velim, innatam quandam, seu dicas infusam ipsorum seminum naturam, essentiam, siue potestatem, qua à nullo edocta necessario Generationem obeunt munia. Quæ nimirum scientia si fortè desit, frustra muliebres fundi seruntur, in vanum vteri semen excipiunt, in cassum laborant medici, vt illam reparent; siquidem nullis pharmacis, nullisue auxilijs naturalibus comparari valet; ideoque eiusdem defectus indelebilem sterilitatis inuret characterem; vt plurimū enim ab ortus principio huiusmodi lasio deducitur, quamobrem curationem non recipit. At illi tutum sermonem prosequamur.

C Non leuis est difficultas in Aristotelis verbi 3. de historia animalium capite ultimo, ubi scriptum reliquit, fecundum semen, aut infecundum aqua probari; si enim aquæ supernatet, infecundum, si delabatur, fecundum esse ait: verba sunt: *Delabatur in aqua, quod fecundum est, atque subsidit: quod autem infecundum est, diffunditur, atque exolefcit.* Etenim præterquam quod seminis qualibet extrinseca probatio vana, & infida est, huiusmodi opinio (pace vniu Aristotelis dicatur) nimium à veritate distat nec subsistere vilo modo potest, vt iamiam fortissimis rationibus demonstrabimus. Porro si perfectum, ac fecundum semen communi phi

Plantarum arbitrio illud est, quod rite, & vnde existit concoctum, tale est utique illud, quod spiritibus est magis ditatum; igitur consequenter leue magis, ac spumofum; ergo fecundum, ac spirituosum semen aqua supernatare potius debet, quam subsidere; non secus ac lignum, quod aereum magis est, ac porosum vasto mari supernatat, ideoque nauibus construedis aptius extat; quod nobis insinuauit Aristoteles ipse 2. de plantis capite 1. ubi hæc lectitantur: *Vnde non propter folia fundum petit, quod saepe fundum petere solet lignum, nec propter grauitatem, sed quia aliud solidum est, ac densum aliud rarum. Quod itaque rarum est, prorsus fundum petere non solet; ebenus verò, & illi sunt vicina, fundum petunt, quia in illis pauca est raritas, neque aer in illis est, qui tollere possit.* Cur ergo, inquam, aerea substantia plenum semen, & calorifico spiritu protè circumsitum aqua fundum petere debet? Cur non supernatet potius uti oleum, cuius substantia ipsemet Philosophus toties comparauit? Præterea si, eodem auctore, coctio nihil est aliud, quam adæquatio qualitatum; dum igitur perfectè semen elaboratum fuerit, sanguinis equo conficitur portio terrestrior, vel deponetur, vel attenuabitur: pars tenuior, & fluidior incrassabitur, vniuersa illius substantia à spiritibus fiet aerea; quomodo ergo tali pacto confectum semen aqua barathrum subibit?

Nec dicant Aristotelici centuriones, qui seruilius nimis iurarunt in verba magistri, optimū semen esse densum, lentum, crassum, & penè congelatum, atque adeò subsidere debere. Quandoquidem semen improprie, seu analogice solum dicitur congelatum, eiusque profectò densitas, seu crassities, non quidem à frigore, sed à calore prorsus, ac spiritu est. Iam, ut citato libro de plantis Aristoteles edisserit: *Calor autem humidum ascendere facit.* Quod autem semen equiuocè congelatum dicatur, ex eo patet apertissimè, quod nunquam idem frigore, aut gelu concreuit: quin potius liquatur, soluitur, & fluitat, ut infra ex professio pluribus patebit ex Aristotele, qui 3. præsertim de historia animalium capite 22. manifestis verbis declarauit his verbis: *Nunquam id gelu concreuit, immò admodum extenuatur, & aquatum colorem, tum etiam substantiam trahit.* Præterea experimento edocti fuimus, quod si sanguis, qui à viuentē effluit, in aquam projiciatur, primo quidem ipsius aqua substantia protinus immiscetur, postremò verò, ichore excepto, delabitur, ac ima petit. Cuius euentus ratio est, quod cum primò fluit, multæ caliditatis est particeps, spiritusque continet, à quibus & suspenditur, & elenatur. At quantocyus dissipantur, spiritus, & calor euanescit, aqua frigore gelascit, atque densatur; quare adaucta grauitate,

A necesse habet subsidere. Sic prorsus semen cuius aerea magis, & spiritalis est substantia, cum primum effluerit, si fecundum fuerit, vigente calore, & spiritu aqua supernatabit prius, dein verò ipsis deficientibus calore, ac spiritu, ima petet aucta grauedine. Nec obijcias, Aristotelem, eiusque milites asserere, optimum semen illud esse, quod grandinis speciem præbet. At grando in aqua proiecta, fundum petit; igitur & semen, si probum sit. Infirmam enim obiectionem hanc detrectans, nego paritatem. Siquidem grando fit re ipsa à frigore, seu congelatione: seminis verò coagulatio à calore coquente, & attenuante, & in spumam attollente; perinde ac in butyro accidit ex longa agitatione, cui saepius assimilatur semen. Et hanc veritati consonam, legitimamque sententiam apertè registratam apud Fernelium 8. de hominis procreatione capite 5. videre est his verbis. *Ceterum non sicuti grando, vel nix id frigoris vi concreuit, sed ab ingenito, & interiore vasorum, ac testium calore. Neque tamen uti lac, ouum, aut alia quaecunque multum terrena substantia permixtum habent, coctione cogitur, in quibus vi caloris humore dissipato crassior portio subsistit. Nemo enim tam rudis est, qui semen quod planè aereum, aut potius æthereum est, inter hæc terrena connumeret. Quid ergo restat? Ut aqua oleo permixta, aut oui candidum diutius agitata à coercito flatu in spuma densa, & alba ingentem tumorem exurgit; ita prope modum quod in nobis est semen, calore cogitur, & albescit.* Hactenus Fernelius, apud quem plura ad rem facientia videri poterunt. Quamobrem non ex eo, quod semen optimum speciem grandinis referre debet, iccirco grandinis grauitatem, & qualitatem obtinere par est; quin potius maiorem leuitatem, ut in butyro manifestè apparet, quod licet eo modo densatum, & coarctatum videatur, nihilominus aqua semper innatat, nec, licet cogas, in fundum ibit.

D Quæres, an vulgares illæ fecundi seminis probationes, quæ ex cerealibus desumuntur; cum videlicet hordei grana, tritici, vel fabarum, aut etiam lactucæ germina lotio, siue semine respersa, exiccantur sata, vel prolificant, locum habeant? dico impia esse, ac nefaria, nedum vana, & infida huiusmodi experimenta; ideoque protinus ableganda esse. Quomodo enim sterile hominum semen propriam auferre poterit cerealium fecunditatem? aut qua ratione ab eodem fecundo hæc ipsa fecunditatem acquirant, vel adaugeant? Illud ergo tantummodo fecunditatis compositum semen, quod in vterum demissum congruo madidum sanguine, illicet conceptionem facit, foetusque formationem aggreditur, nec desinit usque ad plenam, perfectamque illius productionem; quod nimirum absque scientifico illo

piritu neutiquam contingere potest. At huiusmodi spiritum forte intellectu assequi nequis, cum præsertim ultra calorem aliud quidpiam sublimius, ac diuinius contineat. Assequeris infra, ubi de seminis formatrice virtute agetur, si mentis penetralia referabis.

CAPUT V.

An semen sit animatum nec ne.

LA T O in Timeo, cui suffragium ferunt Themistius, Zimara, & alij cum veteres, tum recentiores, existimarunt, semen actu viuere, idque pluribus argumentis probare conati sunt, quæ tamen apud Scholasticos vtilata videre quispiam poterit: nobis enim haud id consilij est, vt nostras hypotheses hinc inde varijs agitemus argutionibus; verum solidiorem duntaxat statuere doctrinam, summi cuiusdam Philosophi, vel Medici roboratam auctoritate, necnon fortiori quapiam ratione fulcitam. Alioquin de seminum anima extat Sennerti locuples illud hypomnema, in quo summorum virorum expenduntur sententiæ, variæ hinc inde librantur argumenta; tamen illi nullatenus subscribendum censeam, sed potius Thomæ Fieno adhærendum lib. de form. fœtus, ubi plenè sententia discutitur: mihi que propterea minus incumbit scribendi onus; eo magis, quod ab ipso dicendi exordio calamum à Scholasticis disceptationibus distrahere consilium fuit; hæc namque ad cathedram attinent, in qua ampla mihi quotidie in Archigymnasio disceptandi suggeritur ansa. Ita in præsentiarum vnus Aristotelis vti meliorem selectam opinionem cunctis alijs repudiatis in medio ponimus, asserentes, potentia tantum, non actu semen viuere; quandoquidem cum sit id vitali refertum spiritu, proximam habet aptitudinem, vt animetur; eo prorsus modo, quo sulphur potentia ignis dicitur, eo quod propriæ naturæ dispositione, & collimatione ignem facillimè concipit; etenim absoluto Generationis motu, qui ab ipso proficiscitur semine, statim fit pars ipsius fœtus, ac viuificatur. Quapropter præclare 2. de generatione animalium dicebat Aristoteles: *Sed habeat ne semen anima necne, ratio eadem, atque de partibus reddenda est. Nec enim anima vlla esse potest in alio, nisi in eo, cuius est, neque pars vlla esse potest, quod particeps animæ non est, nisi equiuoce, vt mortui oculus. Semen igitur & habere animam, & esse potentia, palam est; neque est, quod aduersarij auctoritatem hanc pro sua roboranda sententia adducant:*

A nam in eodem libri capite apertis fidibus repetit, genituram, & conceptum in potentia, & non in actu animam obtinere: id quod potissimum ijs verbis apparet: *Animam igitur vegetalem in seminibus haberi potentia, statuendum est, non actu, priusquam eo modo, quo conceptus, qui iam separati sunt, cibum trahunt, & officium eius animæ funguntur.* Quid clarius? Quod si arguas primis illis Philosophis mancipatus, nihil tam in artis, quam in naturæ operibus fieri actu, nisi ab eo, quod actu tale est, atque adeò semen, quod fœtus materiam in viuentis effigiem construit, actu viuere debere; breuibus ibo obuiam obiectioni, dicens, & in artis, & in naturæ operibus quippiam effici posse per instrumentum, etiam separatum, quod non sit actu tale; sic per ferram, vel dolabram fit scamnum, quod tamen neque ferram est, neque dolabra. Sic per calorem in gremio naturæ multa patrantur, quæ ab ipso calore diuersa genere, ne dum specie sunt. Quare mirum non erit, si a semine, quod viuentis est ad generationem secretum instrumentum, & eiusdem virtute operatur, citra animam viuens producat. Vt ideo prudenter scriptum fuerit libro: *An id, quod in utero est, animal sit, semen, quod in vterum mulieris est iniectum, potestate animal esse, sicuti ignis in filice latens, aut in calce ignis potentia est; quo loco plura ad rem præsentem legi possunt attinentia.*

C Profectò semen esse animatum, tot habet absurda confectaria, vt subscribere, & astipulari mea mens nequicquam potuerit, quamuis auctorum dignitas, & rationum lacertus vim fecerint. Et quidem primò, non ne sequeretur, semen, si animatum foret, in se ipsum agere? quod est contra Peripateticum dogma primo de generatione, & corruptione. Neque est cur nonnulli, & præcipuè Sennertus, vt vim argumenti quoquo modo declinent, asserant, non esse absurdum, animam seminis agere in suum corpus, hoc est in subiectam materiam, neque hinc sequi, idem agere in se ipsum. Nimirum quippe inutilis est responsio; nam conpertum est vel tyronibus in Philosophia, actiones esse suppositorum, siue totius compositi, non verò formæ, quæ in composito nullam potest separatam edere actionem.

D Rursus anima, si est actus organici corporis ex Aristotelis, & Philosophorum omnium pragmatia; qui potest in semineo corpore, à quo procul est pars quæque organica, anima repetiri, & hospitari? Huius tamen rationis aciem vt effugiat Sennertus, multa effatur; & in primis id verum non esse, ait, quoniam videmus in plantis figuram, situm, & quantitatem immutari manente eadem anima; & exemplum affert brassicæ, quæ licet in hyeme emoriatur, superest nihilominus radix, & in radice anima.

At gratis respondit vir eximius; siquidem non cenemus nos, animam determinata hec organa exigere, sed organa indeterminata, naturæ tamen illius proportionata; neque allatum de mortuæ brassicæ exemplum quicquam probat, sed potius retorquemus illud; quandoquidem etiam radix organis quibusdam completur, ut pote cortice, medulla, fibris, nodis, cartilagine, capillamentis, & similibus.

Et bone Deus quomodo fieri potest, ut, præterente anima, nulla prorsus edatur vitalis actio in tot volucrum ovis, tot plantarum seminibus, etatque rudibus, imperfectisque animalium conceptibus? Quid in his perpetuò feriata facit anima? dormit illa semper alto merfa lethargo? an nunquid syderata stupet omnibus exempta? Cur amabo tam prodiga est animarum natura, ut velit illarum infinitas myriades otia intra horrea, intra puteos sequestrari, in sacculis obstringi, in cistis obrui, in visceribus con-

siquidem quotidie insecta, anes, feræ, homines miseras frumenti, ac cerealium innumerales deuorarent animas; ita ut parua quæque micula millio saturata gloriari posset, suo in stomacho centena millia animarum abscondi. Qui tundunt, qui pinunt legumina, ac triticum, innumera committerent indies animicis. O si incidissent hi in illorum manus, qui eximarunt, scelus esse, ac delictum enorme plan-

abscindere, æquè ac hominem occidere (conferat quos D. Augustinus) utique patibulis traduntur atrocibus, multarentur tamquam parricidæ impij. Præterea denominatio habetur a forma, igitur ubicunque erit exempli gratia anima lactucæ, esse debet ipsum denominatum; atque adeò si lactucæ erit lactuca, semen equi erit equus, gallinæ ouum erit gallina, quod est ridiculum, & mul absurdum; nec vlla ratione audiendus idem enertus, qui ut soluat hunc nodum, negat rem species ab essentiali ratione, ac forma desummi, sed a constitutione, qua fiunt species multisensibiles: quod Philosophiæ principijs appropinquat; siquidem sola forma est, quæ dat se, & consequenter denominationem rei: ideoque falsa est etiam, quam affert hypothesin, eandem scilicet animam esse in bombyce, ac papilionem; ac nihilominus bombycem haud vocari papilionem, nisi dum fit volucris; siquidem bombyx degenerat in papilionem quidem, sed falsum nomen est, eandem animam in ambobus vigere, nam verè diuersum fit specie animal; quod & Aristoteles non vno in loco, & Theophrastus libro de plantis palam enunciant. Neque valet hominis pedis instantia, quòd scilicet, licet in eo anima hominis, non tamen dicatur homo, quandoquidem pes non est adæquatum animæ subiectum, sed pars subiecti; at verò semen est totum, atque adæquatum animæ suæ substratum.

A Quid immoror? omne animatum nutriridebet ex Aristotele, atque *αὐτοφύω*, atqui semina per annos in arcis asseruata nequicquam aluntur. Fortè ad hoc celeberrimus Lycei interpres Licetus suas altricis animæ ferias in medium afferet. Verùm ut animas feriari posse aliquando, & aliquandiu minus detrecto, ita semper, inque omnigenis seminibus feriari, vix adduci potero ut credam. Confugiunt antagonistæ ad animæ considerationem in actu primo, & in actu secundo, seu in actu perfectò, & in actu imperfecto; verùm distinctio ista fugæ rationem obtinet; nam si anima in semine tamquam in suo completo subiecto permanet, ibi tam in primo, quàm in secundo actu reperiri debet. Viunt quidem semina herbarum, & cerealium, nec sum iturus inficias, quandiu suæ toti plantæ, tamquam matri adhærent; ac tum fructuum vicem subeunt: semina enim, ac fructus ex Philosopho non differant, nisi ut quo, & ut quod. At postquam fuerint excisa, non multò post demoriuntur, ut lacertæ, & insectorum capita, & caudæ abscissæ viuunt quidem aliquandiu, sed antequàm dies prætereat, occidunt. At animalium semina nullo modo viuere dici possunt; nam si viuerent vel eadem anima prædita essent, qua totum ipsum viuens, vel alia propria: primum dici nequit, quoniam semen toti continuari deberet: secundum est etiam absurdum, quoniam in vno, eodemque viuente plures animæ totales reperirentur, imo tot animæ, quot ipsius genituræ partes ac stillæ diuersis in locis subsisterent.

C Sed alijs omnibus relictis argumentis vnum ad calcem appingam, quod nescio, an fuerit ab aliquo propositum (in aliò saltem videre non licuit) & meo iudicio Achilles est. Si animatum esset semen, daretur animarum penetratio, commixtio, & confusio. Patet manifestè quoniam ad generationem equi concurrit ex aduersariorum non minus, quàm medicorum omnium sententia equi simul, & equæ genitura; femina enim omnes actiue etiam generationi cooperantur. Quare si animata sunt semina, dum necessariò simul ad generationem commiscuntur, eorum quoque animas misceri, & confundi necesse est; quod erit adeò absurdum, ut nihil magis aphilosophon, magisque a veritate alienum dici valeat. Neque mente concipere possum, quam afferre huius argumenti solutionem, nisi futilem valeant animati seminis assertores: quare meam hanc rationem cum olim exciperet senex optimus, ac præclarissimus D. Angelus Collius, conuincentem appellauit. Quin eadem plausibilis admodum visa est D. Benedicto Rite conciuui optimo, Collegæ emerito, & in Romano Lyceo Comprofessori eximio, mihi quæ propterea triplici nomine charissimo. Qui etiam & illud addidit, quomodo scilicet si semen anima foret præditum, tam fragili vinculo ea inherere-

reret, vt exeunte femine per paulo longiorem penem, vt placet Aristoteli, corrumpetur? non enim corrumpi citra animæ dispersionem posset. Hæc omnia, lector, vbi æquo ingenij tui lance expendis, iudicium ferto.

CAPVT VI.

An, & quomodo verum sit, semen in Generatione animam, menstruum verò corpus præstare.

N I M A L, quod ex duplici componitur portione, anima scilicet, & corpore.

Nos quoque pars mundi, quoniam non corpora solum; Verum etiam volucres animasumus. 15. metamorphos. aiebat quoque Ouidius; non ab eodem efficiente creditur vtrumque recipere, sed ab semine, seu à patre formam, siue animam; a menstruo, seu a matre materiam, siue corpus obtinere. Et est opinio Aristotelis 2. de Generatione animalium capite 4. vbi expressè hæc habet: Corpus igitur ex femina est, anima ex mare, substantia enim corporis alicuius anima est. Quò nimirum pertinere videtur illud Senecæ in Hercule Octavo vbi Herculem ipsum iam extinctum matrem Alcmenam sic alloquentem inducit.

*Iam parce, mater, questibus: manes semel,
Umbrasque vidi: quicquid in nobis tui
Mortale fuerat, ignis inuictus tulit;
Paterna Cælo pars data est, flammis tua.*

Porro huiusmodi sententia Peripatetica potius est; in schola siquidem Aristotelis mulierem sanguinem tantum, ac materiam præstare decretum fuit; marem verò semen, vt plasmam tantummodo præbere. At quoniam penes medicos candidatos, aliosque sanioris iudicii Philosophos sancitum est, tam marem, quam fœminam ad Generationis ministerium actiue, & passiuè simul concurrere, vno tamen altero minus principaliter; inde est, quòd semen vtriusque parentis corpus coalescere facit, & sanguis ipse in Brutis spiritum, seu animam sensitivam e suæ potentia latebris commodat. Enimvero aduersus Aristotelem 2. de Generatione animalium, semini duntaxat motionis tribuentem principium; ceterum verò id facta cōceptione, ac formatione in halitum abire existimantem primo de femine inuehit potentissimè Galenus, multisque prouocat efficacibus rationibus, quas inibi videre arbitrio suo poterit quispiam; eo magis quòd primo huius operis libro illarum plurimas recensuimus, semelque comprobauimus.

Nempe experientia, quæ sola non finit aber-

rare mentes, edocti Medici dignouere, e femine virili etiam quamuis pauculo humani foetus particulas aliquas coalescere, tamquam e substrata materia, vti nervos, tendones, arterias, venas, & similes, quod neque Peripatetici ipse ituri erunt inficias, si suis constare dogmatibus velint. Igitur multò melius Hippocrates de natura pueri, vbi sic; *Si genitura ab utrisque permanserit in utero mulieris, primum quidem simul miscetur, utpote muliere non quiescente, coacervaturque, ac crassa per calorem euadit, deinde spiritum concipit, &c.* e femine ergo partes illæ, quæ dicuntur spermaticæ, e sanguine menstruo, quæ sanguis fluxa dicuntur, humani corporis in generatione concedunt.

CAPVT VII.

An muliebne semen actiue ad Generationem concurrat.

L O N G A nimis, ne dicam superflua disceptatione huiusmodi quæstio penes multos pertractata inuenitur. Pugnat enim cum suis centurionibus Aristoteles, vt probet, mulierem nullam, aut saltem ad generationem infecundum semen commodare. Contra Hippocrates cum amplexu manu Aesclepiadum Peripateticos inuadit, eorumque infringere conatur arma. Qua in re haud est mihi consilium, horum certamina, rationumque phalanges hinc inde recensere, tempus namque inutiliter tereretur, nosque semper in cunctis theorematibus Horatiano indulsimus præcepto.

Quicquid præcipies, esto brevis, vt cito dicta.

Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

Profectò magnus ille Lycei rector Aristoteles suam astruit opinionem, 1. & 2. de Generatione animalium, vbi testatissimis verbis edicit, feminas semen neque conficere, neque emitte re. At oh quantum à puris rationibus distat experimentum! quod iure à Pindaro mortaliū omnium dicebatur iudex; vt ideo Celsi aurea illa sententia locum vbique recipiat: *Vbi rei physica experimentum fidem facit, abijcienda sunt rationes.* En vera, & intemerata Anatomis dissectionibus emicat fides, in quibus non imaginariò, sed oculis ipsis percipiuntur in mulieribus testes albo semine vbi necnon cornua dicta apud easdem, seu processus genitalis femine vndique referti apparent. Cedo, quænam vnquam concepit, nisi proprio polluta semine ambas in utero genituras

ras exceperit? Melius inde, ac rationabilius Hippocrates libro de natura pueri arbitratus est ab utrisque, mare videlicet, ac foemina, prolificum fundi seminum, & commisceri in simul, mox denique ex commixtione perfectum exilire foetum; quam veritatem multis enucleat Galenus libro de semine, quem reuoluere, lector, sedulo debes. Quod si celebres viri, ut inter Philosophos Auerroes 2. coll. capite 10. & Albertus Magnus libro de Animalibus; inter Medicos Auicennas 9. de Animalibus; inter Theologos D. Thomas, Capreolus, Caietanus, Hericus, & alij Aristoteli blandiantur, id mirum non est, siquidem Auerroes, & Albertus Lyceum profitentur, militant in acie Stagiritica, vno verbo, iurarunt in verba. Auicennas a bi palinodiam recinit. Theologi vero, ut qui philosophicae contemplationi citra praxim dant peram, facile horum aliqui hallucinari potuerunt. Præterquamquod pro Aesculapide, & Hippocrate pugnant eminentissimi viri Scotus, Chamus, Maior, D. Bonauentura, & alij non tuci, eiusdemque opinionis extitisse multo antequam Pythagoram, Democritum, & Hypponem statuerent Mirandula libro 1. de examine vanitatis. Neque hinc blaterent aliqui, naturam generationis causas absque necessitate multiplicasse, dum binas virtutes actiuas, binasque passiuas instituit; cum sufficienter potuisset actiuam in semine masculino, passiuam in foemina collocare. Siquidem non duas virtutes, sed vnam tantum dicenda est effinxisse naturam prudens, ex utrisque genituris integraliter compactam; eo modo quo vnica est finalis facultas, & operatio elementorum ad mixti productionem, licet hoc è quatuor illorum pugnantibus qualitatibus exurgat: natura enim quatuor illa simplicia corpora ad vnius compositi liturgiam destinauit; quod Aristoteles ipse nequaquam denegauit: nam ex duplici stirpem genitura coniuncta vnum efficiendum edisserit.

Sed omnium, ut reor, efficacissimum est argumentum, quo Galenus libro de semine Aristotelem prouocat; nempe quod si mulieres euechentur, non modo fecunditate destituuntur; sed etiam Venereæ voluptatis omnem ponunt appetitum: quod in suis foeminis iam innotescere comprobamus, quemadmodum plenius in tertio libro explicauimus.

ius rei bene conficius rusticus ille fuit, qui viro teste, cum filiam suam animaduertisset, natio clam indulgere, ipsam congruè vinculo obligatam castrauit, ut erat fortè suæ foeminas castrandi peritus; unde amoris, & libidinis Nata oblita rei tantum domesticæ seduceinceps operam nauauit. Nec sanè minor nota est ratio illa, quæ à similitudine fierum, ad matres desumitur: cum enim non à

A materia, sed ab efficiente similitudo oriatur, si matri filius assimilari debeat, ab eiusdem semine effingi debebit.

Verum si magis explicitè vsum, ac foeminei seminis opportunitatem cuique percipere placeat; ex Valleriola primo locorum communium compendiatim perceptum velim, is enim capite 17. sic scripserat. *Equidem cum genitale maris semen vuluam omnino implere nequeat (non enim exiguitate sua & fundum & illius processum, quæ cornua vocantur, aspergere potest) mirabile quiddam in eo machinata est prouidentissima natura, ut quæ foemineo semine partem omnem hanc subleuerit, ad quam virile semen pertingere non potest. Matricis enim processibus utrinque vas seminarium est adiectum ex foemina testibus procedens, à quibus vasis foemineum eiacularur semen muliere cum viro concumbente, inque uteri sinum, vnde cum virili semine effunditur, illique admiscetur. Inde ubi admixta sunt ambo semina membranulis copulantur, quas motu suo, atque progressio ne foemineum semen parit, ut membranulis his crustulis quàm simillimis foueri in utero genitura possit. Atque hunc vsum virili semini foemineum semen præbet; frigidius enim cum sit maris semine, cogi in membranam facilius potest: tum etiam virili semini est alimenti instar; tenuius enim ipso cum sit, & frigidius, accommodatius ad alimentum præstandum, quàm quiduis aliud est. Eiaculari porro à mulieribus semen, vnaque cum maris semine commisceri, ubi concepturae sunt, ipsa sensuum fides plene indicat. Testantur enim mulieres, quandam se sentire in vulua commotionem, ac veluti comprehensionem quandam seminis, ubi concepturae sunt: tum & voluptate sese plurimè perfundi, dum semen eiaculantur. Qui quidem motus non à mulieribus solum, sed & à viris in concubitu percipitur, ut manifestissimum sit, & foeminas semen emittere, & hoc ipsum semen foetui magno vsui esse. Haftenus Valleriola non minus dilucidè, quàm sapienter; ut ideo afferre ulterius rationum longiorem seriem ad probandam seminis muliebris ad generationem necessitatem, opus existimem superuacaneum; cum contraria sententia, vel ab ipso Peripatetico sit propemodum explosa. Caterum plena Scholasticorum volumina, plenioresque Asclepiadum libros adire ad libitum cuique fas est.*

CAPUT VIII.

*Cur si femina fecundo semine diffluit, suo
tamen cum sanguine, suoque in ute-
ro citra maris genituram con-
cipere nequeat.*

SI mulier ex Hippocrateorum sententia fecundum, ac *ωλά-
σιον* semen obtinet, necnon generationis materiam, nempe sanguinem semper in promptu habet, atque insuper ipsum conceptionis pradium, vterum scilicet fert secum ipsa; unde est, quod ex se sola absque viri semine non concipit? Nimirum inter multa Peripateticorum argumenta, quibus feminas prolifico semine spoliare nituntur, hoc certè validissimum censi debet, neque solutu facile, quemadmodum ex sequentibus innotescere cuique potest.

Quod enim Iatrophysici aliqui respondent primò, difficultatem nequaquam enucleant; dicunt enim, quod quamvis mulier suum adepta sit semen generationi commodum, ipsum tamen per se solum absque virilis genitura commercio haudquaquam conceptioni supplere posse, eo quia debile nimis est, frigidum, & inefficax. Etenim responsio hæc Hippocrati in primis repugnat, qui quidem in libello de Genitura apertis fidibus enunciat, in femina reperiri semen tam femininum, quam masculinum, necnon interdum fortiolem esse, quæ à muliere, quam quæ à viro decidua est, genituram: verba sunt hæc: *Quandoquidem fortius est semen à muliere emissum, aliquando verò debilius; similiter etiam quod vir emisit. Et est tum in viro femineum, itemque masculum semen, tum itidem in muliere, &c.* Si igitur hæc ita se habent mulier illa, quæ masculinum, atque adeò fortius à natura contineret semen, posset ex se concipere; non enim auxilium, aut energiam præstolari posset à viro illo, qui femininum semen, atque adeò debilius infunderet; nam hoc verè debilius, illud ex se fortius, efficaciusque existeret; quamobrem haud est verisimile, robustius ab imbecilliori opem auxiliumque mutuari.

Alij nonnulli dixere, quòd licet e seminibus vnum altero sit robustius, ambo tamen simul coniuncta à natura ad Generationem destinata fuerunt, ita vt vnum absque altero nequicquam operari valeat; ideoque neque femina, neque maris per se solum generationis ministerio sufficere posse; eo prorsus modo quo cause quedam

A partiales ad vnum effectum à natura ordinata nequeunt seiunctim eundem producere. At neque huiusmodi responsio satisfacit; siquidem saltem sequi deberet, quòd quamvis vnum absque altero completum, absolutumque conceptum efformare nequiret: rudem tamen, & incompletum factum singula per se edere valerent; atque adeo mulier aliquam inchoatam saltem, & imperfectam sobolem sola concipere posset.

B Has difficultates odoratus ingeniosissimus Vallesius 2. Controuersiarum aliam commentus est solutionem; inquit enim, ideo mulier quamvis fecundo affluat semine, absque commixtione ex se concipere non posse, quoniam si frigidior illa sit, debilem, ac prorsus inutilem obtineret ad conceptum genituram; si vero calidior, posset quidem quodammodo suo valido concipere semine, at quia præ caliditate materię vbertas deficeret, quæ semini, ac foetui pro pabulo suppeditaretur, conceptum perficere nequiret. Placet ipsamet Vallesij verba recudere: *Si femina non est caloris maximi, neque semen est multæ actionis; si verò calidissima est, minime est excrementis abundans: ac proinde nec satis habet multam materię copiam ad sustentationem; quare necessariò in muliere aut debilius est principium, quàm vt solum possit coagulationem facere: aut materia deest, quæ foetui pabulum præstet.* Nititur insuper Vallesius opinionem suam Vallesij experimentis; quod quidem frequenter mulieres ex se ipsis rudem & incompletos conceptus producunt absque virili contactu nempe molas, & carnis informi frustula.

C Verùm enimvero pace, & venia summi philosophi implorata dixerim, nihil plausibilis huiusmodi sententia accedit, mihi que valde Vallesij ingenio inferior videtur; Quippe dari potest mulier (quin passim inuenitur) quæ media sit inter extrema illa Vallesij; adeo vt semen satis calidum, & masculinum proferat, nec tamen maris, & sanguinis vbertate careat; qua ratione arbitrio illius citra virum concipere posset, quod est longè absurdum.

D Præterea apud illas mulieres, quæ præconceptum semine diffluunt, etiam si materię desit inlex, sæpe fieri deberet primum aliquod conceptionis rudimentum, & staminum, siue spermaticarum partium obscura delineatio; & si de sanguinis penuria perfici non posset, excresceret tamquam abortiuus embryo, in quo trium partium, & membrorum omnium stigmata essent conspicua, vt solet in genitura septuaginta dierum contingere, quam vnus medicus noster Hippocrates obseruauit in abortu pueri illius mulieris, quæ genituram post sextam data opera exclusit. Profectò id si verum ratione foret, petulantes Viragines, aut ciores viduæ vel pudendorum obsceno co-

tu, vel nocturnis in somno effusionibus quam
 sapissime abortiuos hos fetus & concipere, &
 excludere deberent; quod tamen certissima
autopsia contendit, atque detrectat. Adde
 insuper quod mola, & informis carnis frustula ex
 Hippocratis, & Galeni dictato nequeunt abs-
 que viri consortio produci, vt alibi fortè con-
 sulto probabitur. Præterquamquod rarius ille
 eueniunt, quam deberent, si ex sola mulieris
 seminis fusione coagularentur. Ecquæ nam-
 amabo inconiugata mulier esset, quæ aliquan-
 do hos fetus abortiuos non excluderet? Hinc
 Andreas Laurentius lib. 8. de formatione fetus
 capite 6. contra Vallesium assurgens aiebat:
Quasi vera essent, viragines calidissima citra vi-
complexum frequenter paterentur abortus, &
aliquando obseruatum esset, septima die genitu-
am iam de articulatam effluxisse, in qua trium
artium principum rudimenta, & spermatica-
um omnium partium prima stamina conspicua-
uissent: Hæc enim solius seminis non sangui-
is sunt opera; quia sanguis ad conformatio-
em, & discretionem partium nihil præstat, nec
post inchoatam spermaticarum partium
descriptionem affluit. Hactenus Laurentius,
 qui tamen tam redarguendus ipse venit, quam
 illum reprehendit; siquidem citato loco litem
 tam compositurus nil aliud promulgare sciuit
 nisi quod, licet mulier efficientem in se causam
 & materiam contineat, eam tamen perfe-
 ctum fetus citra maris concursum edere non
 posse, quod eius semen debilius, ac frigidius e-
 stat. Coarguendus certè venit doctissimus iste
 vir; primò quidem quoniam si, vt ait, perfe-
 ctum fetus edere mulier non potest citra
 maris congressum, deberet saltem imperfe-
 ctum concipere, & aliquando excludere, quod
 ipse in sententia Vallesij damnauerat: secundo
 longius à veritate, & ab Hippocratico dog-
 mate abiit, dum absolute pronunciauit, mu-
 liebre semen semper virili debilius, ac frigidius
 esse; vt enim supra ex Hippocrate demonstra-
 uimus, mulier interdum robustius, quam vir
 semen effundit, & mascula genitura nequaquam
 fraudatur.

Recentissimus auctor Ioannes Gallego de
 Serna arduam & ipse, atque sentosam dif-
 ficultatem reuoluens tractatu. primo libri ter-
 ti de principiis generationis, vt à tanti argu-
 menti vi se expediret, in eam iuit sententiam,
 putarit, semen foemininum, ac masculinum
 specie differre, atque essentialiter, ideoque non
 posse foemininum, etiam si multum, ac validum
 implere masculini vicem. Verùm quod geni-
 tura maris, ac foemina specie differat, est om-
 nino absurdum; sequeretur enim, quod proles
 ex utroque semine genita non minus spuria,
 & æquiuoca esset, quam qui ex equo, & asini
 exoritur mulus, dum simul commiscantur.

A Et sanè si mulier & vir ipsi per se specie non
 differunt, quemadmodum in primo libro abun-
 dè probauimus, qua ratione vtriusque semi-
 nia diuersa specie esse possunt? Quod si steri-
 litas, vt Gallego fatetur, ex sola contingit se-
 minum in primis qualitatibus discrepantia,
 qua ratione fecunda esse possent, si forma inter
 se dissonarent? Insuper sequeretur, quod etiam
 sanguis, cæterique humores, etiam viscera,
 testesque conficientes semen inter se specie
 distarent; quorum enim æquiuocus effectus
 est, non potest vniuoca esse causa. Quam ve-
 rò sit hoc absolum, vel Musarum Tyrones iu-
 dicent.

B Ita ergo alijs omnibus conuulsis opinionibus
 meam in medium afferam, non multis ob-
 uolutam verborum ambagibus. Dico itaque,
 ideo mulierem non posse citra viri genitalem ro-
 rem concipere; quoniam in ipsa generatione
 motus principium fit à semine viri; si autem
 principium talis motus deficiat, deerit quoque
 progressus, ac finis. Quod in semine viri sit
 principium motus expressis verbis non vno in
 loco enunciauit magnus Philosophus, ac præ-
 cipuè 6. de generatione animalium capite 2.
 vbi marem ita generationis principium con-
 stituit, vt omnem à muliebri semine auferat
 motionem.

C Profectò maior illa efficacia, ac præminen-
 tia, quæ masculino semini parivoto à Philoso-
 phis, ac Medicis decernitur, nequaquam con-
 sistit in maiori copia, non in maiori robore,
 seu masculinitate; siquidem vt ex Hippocrate
 iam ostendimus, muliebris interdum genitura
 copia, viribus, & masculinitate virili præcel-
 lit. Igitur alibi reponi debet; in hoc scilicet,
 quod sit motionis eius initium; quasi foemini-
 num semen antequam masculini accedat im-
 pulsus, sit omnino ociosum, ac penè sopitum;
 vbi verò ab illo excitatum fuerit, suas partes
 obeat, suoque munere fungatur, & validius
 etiam, quam ipsum virile semen. Roborabo
 sententiam nec inualidis, nec incongruis exem-
 plis. Quemadmodum piper, aut cinnamomum,
 in quibus virtualis reperitur caliditas, nequic-
 quam calefacere possunt, nisi excitentur, & in
 actum deducantur ab actuali genuino calore,
 licet hic illa sit remissior, ac debilior; vbi ve-
 rò fuerint e potentia in actum euocata, ipsum
 etiam excitantem calorem & fouent, & au-
 gent, cumque illo alias quoque partes calefa-
 ciunt, ac viuificant. Ita muliebre semen, li-
 cet sit per se forte, validum, & foecundum,
 nisi adueniat prius virilis impulsio, siue ente-
 lechia, inutile prorsus erit: At illa accedente,
 statim suam & ipsum edet motionem, conti-
 nuò promet energiam, atque adeò perfectum
 vndique cum illo fetus dabit; quare mulie-
 ris genitura erit veluti generationis motuum

quodpiam potentiale, quod alio excitante, & quasi impulsore indigeat. Rursus bina iuga bouum, tametsi currum vna traherent aquis viribus, nisi tamen qui proximiores rhedis adfunt primo impellerent, nunquam tractio fieret; ideoque principium motus pari, quod currui immediate prostat, acceptum referri debet.

Ceterum si queras, unde fit in virili semine primum hoc motionis principium, aut in qua potissimum vi collocari debeat? Respondeam, id non facile explicari posse; siquidem non in maiori copia, non in vberiori caliditate, neque in masculina virtute adaequate reponi potest; hac enim omnia muliebrem quoque genituram decorare possunt; verum, consistere arbitror in quadam naturali dote, quae masculino sexui a natura praecipue indita est; quatenus iste praeminentia quadam insigniretur; atque adeo haud esse dixerim qualitatem, virtutem, calorem, aut simile quidpiam, sed naturae ipsius quendam ordinem, ius, atque praecellentiam; (nam vir naturae prioritate etiam mulieri antecellit) quae omnia in cunctis naturae operibus elucescunt, in quibus ordo, ac dignitatis gradus ubique conspicitur: eo prorsus modo, quo Princeps, ac Rex ad cuius nutum subditi omnes reguntur, mouentur, & ordinantur, nihil plus naturalium virtutum quam reliqui homines possident (immo saepe naturae vitijs imbuuntur pluribus) constant enim eadem secundum speciem tum anima, tum corpore, iisdem partibus componuntur, iisdem humoribus implentur, iisdem facultatibus decorantur, humanisque alijs dotibus locupletantur; vti nam etiam deteriori animi, & corporis conditione non detinerentur interdum; sed sola dignitas, & politicus quidam ordo talem agit praeminentiam; ita ut ad eius aspectum, ac praesentiam cuncti moveantur, inclinentur, pareant, atque homagium praestent.

CAPUT IX.

Quo pacto semen in Generatione humana rationalis animae productionem attingat.

MNIS quippe substantialis generatio consistit in actione, quae formam producat, vniatque materiam. Modò non immerito investigandum hic subit, qua ratione in generatione hominum huiusmodi actionem semen valeat exantlare, quando rationalis anima, quae in corpus ipsum introduci debet, haud ex raduce est, aut villo modo de materia gremio elicitur; nec similiter corporea est, ut valeat inde seminis ipsius ter-

minare actionem. Porro scholastica licet potius huiusmodi quaestio videatur, non erit tamen ab re hic paucis eandem enucleare, ut sciamus saltem Philosophi, quo sensu apud Aristotelem recipi debeat decantata saepius paræmia: *Solus homo generant hominem*: D. Thomas Prima quaest. 118. hanc difficultatem odoratus negat aliam esse necessariam actionem ad hominis generationem, quae actio intrinsece rationalem animam attingat, eam corpori organizato vniendo; sed sat esse, ut dici queat, homo hominem generat, si praeparatur ab eo materia, & ita vltimò disponatur, ut ipse Deus mox animam infundat vniatque nutu proprio absque hominis villo alio concursu; & huc ni fallor spectare videtur illud Boetij moetro 9. lib. 3.

Hic clausit membrum animos

Celsa sede petitos

Quasi animarum creator ipse Deus eas proprijs corporibus vniat nihil cooperante homine.

Verum enimvero huiusmodi opinio licet satis probabilis plenè satisfacere non videatur. Siquidem dispositiones, quae ut agentis instrumenta formam non attingunt, se habent omnino ex parte subiecti, ac passiuæ potentiae; quare homo has duntaxat dispositiones prout semine producat, non actiue, sed passiuè potius, ac materialiter niteretur ad sui similis productionem; quod nimirum est absurdum. & à communi Philosophantium cœtu longè alienum.

Equius profectò Caietani recipi potest opinio 1. par. quaest. 118. artic. 3. existimantis, in humana generatione dari ex parte ipsius hominis actionem terminatam ad ipsam animam, non quidem ut creabilis est, & ut absolute accipit esse; verum ut accipit esse in materia, & quatenus corpori copulatur; etenim primo modo est solummodo creationis diuinæ terminus. Secundo verò naturalis productionis meta. Nempe creat quidem animam se solo plasmator maximus Deus, vnde vates, qui supra:

Tu causis animas paribus, vitasque minas

Prouebis.

At eandem non vnit independentem ab humana actione quam homo dum generat, seminaria virtute elicit interuentu. Verum quidem est, nec nisi Atheos aliquis inficias ibit, posse Deum animam nullo labore postquam creauerit, vniere etiam; at non facit, quoniam relinquit etiam naturae opus suum; si enim Deus omnia sola agere veller, superflua, ac deses otia retur natura, foretque omnis productio creatio potius quam generatio.

Sed age, inquires, istiusmodi vniuitiva actio spiritualis dicenda erit, an materialis? Spiritualis utique, quoniam est idem re cum anima, quamuis eliciatur à potentia corporea.

non

non eleuata; quod non est absurdum; quando-
quidem actio ipsa respicit animam, non vt sim-
pliciter spirituales, & incorporeas; sed vt cor-
poris entelechiam, & formam, ab eoque de-
pendentem, eidemque compatiens quasi per
idiosyncrasiam iuxta illud Maronis 6. Aeneidos.

*Hinc metuunt, cupiuntque, dolent, gau-
dentque, nec auram*

*Respiciunt clausa tenebris & carcere
caeco.*

Enigitur, vt in humanae generationis litur-
gia semen actione sua rationalis animae produ-
ctionem attingit. Si plura quis cupit Theolo-
gias consulat, necnon Conimbricenses 1. de
generatione, & corruptione quaest. 13. art. 1.

CAPUT X.

*De vi magnetica seminis virilis ad
muliebrem semen.*

QUOD I mulierem passiuè tantum ad
Generationis liturgiam coue-
nire putant, nullum penè for-
tius argumentum afferre solent,
quàm quod saepissimè in utero
conceptio sequitur absque eo,
quod mulier voluptate aphrodisia delinita se-
men vllum effundat. Id licet prudentiores vi-
ri veluti anicularum fabellas detrectarint, &
os quoque in primo libro citra vllum omni-
um pruritum concipere posse mulierem quan-
tuvis in Venere torpidam inficiati simus; so-
lent enim vel quæ salaciores sunt mulierculæ
allidè vt plurimum libidinem suam obtegere,
obscenæ voluptatis dulcorem vafre dissimula-
re; Attamen id etiam facile contingere posse,
meliori iudicio examinari, & mentis lance
aniori librari. Ita Dictator noster Chous ni-
hil temere affirmandum, aut negandum esse
epidem. præcipiebat; nec par est semper,
in omnibus muliebri genus tamquam versu-
tam, callidum, & mendax insimulare; quasi nul-
lus reperiri mulier possit, quæ nullis, aut leui-
us percita Veneris igniculis viro commixta,
subagitata necessariò simul semen suum
mittere, magna cum voluptatis mulcedine
ebuerit, si tamen inde concepit. Quod qua-
sione fieri possit, ita persuasum volo.

Dari in cunctis rebus naturalibus vim quan-
tam magneticam dictam, siue dicas attracti-
uam, experimenta docent, & viri doctissimi as-
suerunt. Ita Scaliger vapores, & exalatio-
nes, quæ meteororum sunt proxima materia, &
dispensas in aere nubes à vi magnetica Solis
eleuari, & suspendi existimauit; ita fontium
in altis montibus scaturigines à Solis, ac terræ

A virtute eadem electrica prouocari, & exoriri
Ludouicus Molina de opere sex dierum, & Co-
nimbricenses arbitrati sunt. Ita, me arbitro,
alimentum illud, quod tam diuersum è terra,
ab omnigenis proleatur plantis, non nisi à
vi magnetica cuiusque germinis trahi, verifi-
mile est; itaut quemadmodum magnes e tot
metallis vnum allicit, ac trahit ferrum, ita
vnaquæque planta e tot succis, tot alimen-
tis, quæ in terra reperiuntur, illud solum alli-
cit, atque ducit, quod sibi congenium, sibi
familiare existit, non aliud: adeo vt sterile-
re potius eligat, quàm alienum attrahere hu-
morem, aut si attrahat, suo fortè symbolico
deficiente, statim degeneret. Mirabile quippe
B naturæ decus, quo videmus in paruo solo sex-
centum diuersæ speciei vegetare plantas, quæ
omnes vi magnetica proprium, atque conna-
turalem alliciunt succum, qui pariter non cui-
cunque obedit attrahenti germini, sed illi tan-
tum, cui debetur.

Magna hæc, & arcana magnetica virtus lon-
gè magis in animalium seminibus relucet quæ
vti sunt à natura ad præclarum Generationis o-
pus producta: ita ad inuicem trahi, ac trahere
debebant. Sterilefcere foeminas palmas, dice-
bat Aristoteles, nisi mares prope sitos habeant,
à quibus vim genitalem virtute illa magneti-
ca ad se proleant, attrahantque. In virili
semine, sicuti etiam in semine cuiusque spe-
C ciei masculorum vis quædam electrica ad fœ-
mineum semen reperitur, quæ vbi primum
illud in uterum infunditur, allicit, ac ducit fœ-
mineum ad se, vt simul cum illo præstantissi-
mam conceptus fabricam componat: idque in-
terdum fit absque eximia mulieris voluptate,
quæ tunc duntaxat magna excitatur, cum to-
ta simul seminalis materia calore agitata fun-
ditur, ac repente delabatur. At cum pedeten-
tim e virili semine fiteductio, modica sentitur
voluptas, quæ vt stillatim, & sine orgasmo se-
men e muliebribus vasis scaturit, ita leniter, &
quasi stillatim dulcedinem quandam producit.

D Magnetica huiusmodi virtus ex eo manife-
stissimè probatur, quod cum primum semen vi-
rile in uterum infunditur, mulier summa deli-
nitur voluptate, eiusdemque semen alioquin
restibile, & minus pruriens alteri attrahenti ve-
lociter obedit; ita vt voluptas, quæ a proprii
seminis effusione efficitur, tunc producat in
muliere, cum semen immittitur virile, quod e-
lectrica virtute momento fœmineum (aliud sibi
compar semen) attrahat, deducatque, in cuius
deductione, & effusione dulcor Venereus con-
sistit. Doctrina hæc non absque Hippocratis nu-
tu est libello de Genitura, vbi hæc leguntur,
quæ ab ingenioso lectore intimè perpendi desi-
dero: *Et delectatur mulier, vbi coire incœperit
per omne tempus, donec vir semen emisserit.*

Et si quidem appetit, viro commisceri, priusquam vir emittit, & de cetero non similiter delectatur: si verò non appetit; simul cum viro delectari desinit, & habet res hoc modo; quemadmodum si quis in ferventem aquam alteram frigidam infundat, illa fervere cessat; sic genitura viri in uterum illapsa caliditatem, & voluptatem mulieris extinguit. Exilit autem voluptas, & caliditas simul cum genitura in uterum illabente, deinde desinit, quemadmodum si quis in flammam vinum infundat, primum quidem contingit flammam exilire, & per modicum tempus augeri ad vini infusionem, deinde desinere. Ita etiam mulieris caliditas exilit ad genituram viri: deinde desinit. Igitur ex verbis Hippocratis colligitur, quod licet misceri mulier non appetat, attamen ab infusione virilis seminis non parum delectetur; eo quod viri semen iniectum muliebri statim aduocet, quod & ipsum ex innata convenientia, ac sympathia fit aduenienti hospiti obuiam, obtemperat, blanditur, suaeque omni spirituum suppellectili praesto est. Addo ego, quod si forte fortuna in uterum infusum virile semen nequeat statim illud probectare ob mulieris repugnantiam, frigiditatem, aliudque impedimentum, prolektabit pederentim paulo post, parua mora interiecta, non sine mulieris titillatione aliqua: & sic tanquam ex perfecta genitura foetus architectari incipiet, & mulier concepisse dicetur absque illo celeri concursu, quo ut plurimum cum viro convenire solet, & manifestam, effusam, totamque simul voluptatem patire.

Ut autem sequatur huiusmodi effectus, nempe muliebris seminis illicium, supponi debet, quod semen actu in vasis illis muliebribus contineatur e quibus effusio fieri solet, dum polluantur; necnon etiam, ut parum incaluerit, commotumque fuerit; alioquin magnes uti non trahit ferrum in magna distantia situm; ita virile semen in uterum proiectum nequibit a supernis vasis preparantibus elicere genitalem mulieris humorem.

Ceterum veritas huius opinionis ex eo roborari posset, quod nonnullae mulieres nullo pacto Venerem in concubitu absolvere semine fuso possunt, nisi prius vir emittat; statim autem quam uterus virili semine irroratur, semen mulieris, caliditas, & voluptas exilit, ut Hippocrates aiebat, libidinisque pruritus expletur. Quares, an virtutem eandem magneticam obtineat muliebri semen erga virile? Respondeo, actiones esse praevalentium, ideoque cum fortius, & efficacius, immo etiam & vberius ut plurimum sit viri semen, in hoc reponi debebat vis electrica; & licet robore, & copia multò inferior genitura virilis existeret; quodam tamen naturae ordine, ac praesinentia sexus in

agendo praecelleret, ut pluribus paulò supra explicauimus; praeterquamquod non mulier in sinum viri infundit, sed vir in mulieris conceptaculum. Adde, quod virtus magnetica non est reciproca; magnes enim ferrum, non autem ferrum magnetem trahit; debebatur autem virili genitura praesinentia,

CAPVT XI.

An in semine formatrix virtus resideat, an verò extrinsecus in Generationibus adueniat.

NON pauci praecipue auctoritatis Philosophi cespitarunt, num in semine, humani generis traducta formatrix reperiatur facultas, quae concinnam foetus delineationem, eiusdem partium situm, ordinem, connexum, ac symmetriam effingit. Videntes enim corporum humanorum in primis admirandam structuram, praecclarum artificum, eximiamque venustatem, haudquaquam induci potuerunt, ut crederent, provinciam tantam operum naturae esse; verum alterius cuiusdam sublimioris principij, Supremiq. numinis; quod sentire vilis est in primis Trismegistus ille Theographorum maximus, cum dixerat: Cogita, o fili, artem, diu gentes perpende, & discere quis sit opifex, qui hanc hominis pulchram, diuinamque imaginem fecerit, quis oculos formauerit, quis nervos tetenderit, quis nares, & aures terebrauerit, quis os aperuerit? Aspice, quot artes vnius materiae, quot opera vna circumscriptione, cunctaeque pulchrae, cuncta cum mensura, cuncta seorsum; qui haec omnia fecit? quae mater? quis pater, nisi inuisibilis Deus, qui sua voluntate operatus est. Mercurio non discrepat Empedocles, cuius illa sunt carmina:

Omnia quotquot erunt, quot sunt praesentia, quotque
Orta fuere ante hac stirpes, hominesque
reque
Inde etiam volucres, piscesque humori
alumni
Sunt figmenta Dei.

Qui fieri potest (aiebat ille) ut semen, & natura, quae citra rationis ductum agunt, id operi exerere valeant, quod prudentis artis consilium, consultamque solertiam, aut solertem poscit industriam; cuiusmodi nempe est, quae organici corporis contextum, membrorum varietatem, harmoniam, atque apparatus exprimit?

Inde ergo factum est, ut varij in varias abierint opiniones. Zeno, & Leucippus, referre te Galenus arbitrati sunt, formatricem hanc virtutem fru-

stulium quoddam esse ipsius animæ. Straton, ac Democritus spirituales quandam energiam. Epicurus, & Asclepiades omnia casu fieri, ac fortuito atomorum concursu censebant. Chrysippus in semine dixit formatricem residere virtutem, non quidem a Cælo, & supernis causis; verum a generante communicatam. Alii nonnulli asseuerabant, animalium, & plantarum semina fuisse ab initio a prima causa usque adeo virtutibus locupletata, ut generationis tempore ipsa per se, nullo accedente extrinseco auctore, motionem excitare, atque nouum germen efformare valerent. Plato, & Aristoteles virtutem cælestem: Arabes, ut 7. Metaphysices testatur Auerroes, virtutem diuinam rationis, & intelligentiæ compoem. Auicennas præ cæteris commentus est Cholcodem illam suam, subunarium omnium formarum productricem. Galenus & ipse in libro de formatione fœtus, pondum sibi constare ait, an mundi animam per ipsam corpora viuientia architectetur; tametsi dignam censeat, cui id muneris demandatum sit. Tandem statuit, satius esse in tam ardua, & ancipiti quæstione nihil asseuerare, nec ratum habeat, vim formatricem, quæcunque ea sit, summam esse sapientiam. Ex Platonis insuper quidam fuerunt, qui existimant, vniuersam materiam primam ab æterno animatam fuisse, ideoque in diuersis, ac mulgenis generationibus se ipsam, solum ideas recipiendo, formare, & excolere. Alii quidam, a Platonis Accademia arbitrati sunt, per vniuersam mundi molem animam quandam extendi omnium corporum formatricem, & huic entitiæ illud Maronis 6. Eneidos consonat.

Spiritus intus alit, totamque infusa per artus

Mens agitat molem: & magno se corpore miscet.

His proximè accedit inter Neotericos Medicorum coryphæos Fernellius ingenio vastus, qui libro de abditis rerum causis opinatur pariter, cælum, & mundi quandam animam omnium; non modo substantialium formarum esse productricem; verum & quarumcunque naturalium facultatum, spirituumque; atque adeo seipsum disponere duntaxat generationis materiam impetu quodam a Generante infuso, Cæli verò animam formam introducere.

Verumtamen huiusmodi omnes opiniones aud persistere possunt, uti pluribus rationibus apud Aristotelis paraphrastes reiectæ apparent. Quandoquidem nulla creata substantia a materia societate abiuncta vi sua formam aliquam in materiam intrudere potens est; nec Deus, licet abundè possit, naturæ opera se ipso patrare assolet absque causarum secundarum interuentu. Quin si solus operaretur, cum nequeat

A idem a summæ artis præscripto, & norma desciscere, proculdubio nunquam accideret in corporum formatione, ut monstra, defectus, ac turpitudines effingerentur, quæ tamen omnia quotidie contingunt.

Quamobrem statuendum erit, ut in rei veritatem collimetur, vim hanc formatricem primariò in Generante residere, à quo ut à principali Agente fœtus producit; secundariò in ipso semine reperiri, in quo nimirum facultas eadem tanquam Vicaria consistens materiam ipsam fœtus architectari, expolire, disponere, & ornare valeat; neque ad hanc prouinciam licet mirabilem vllum ulterius requiritur rationis consilium; sed sat est regulari ad id a summo naturæ instinctu, quem Auerroes intelligentiam non errantem nuncupabat.

B Quem sanè instinctum, seu virtutem omnibus animantibus insitam fuisse arbitror iam tum, cum Protoplasta pantocrator animalium cetum paulo ante productum coram se altare, iussit, illisque præceptum dedit illud: *Crescite, & multiplicamini*; quibus verbis uti propagationis virtus indita fuit, ita formatricis quoque energia intimè insinuat.

C Et quidem ut rationum acie decertemus, tot viri illustres, qui extra propriam viuientis corporis, ac seminis spheram vagantur, ut formatricem facultatem adinueniant, naturæ iniuriam facere, nec non ad Deum, & Cælum gratis confugere, videntur. Ita namque naturæ potestas arctè præstringitur, nimiumque angusto circumscribitur limite, immo omnia a naturali Agente aufertur actiuitas; siquidem illorum arbitrio semina, cæteræque secundæ causæ disponderent solummodo ad generationem ipsam materiam. Profectò propius metam attigisse mihi videntur, qui vim formatricem dixerunt in semine residere, a parentibus, a quibus id effluxit, communicatam; Alioquin non intelligo, quodnam seminis esset officium; quod enim materiam duntaxat motione sua disponat, nimis vile, ac seruale munus est; paratur enim eadem nihil minus fouetur, & excitatur à foeminarum utero: Quid fuisset opus multiplicare sine ulla necessitate entia?

D Quomodo adhuc veritatem haberent Philosophorum decantata dogmata; semen uidelicet esse Generationis principium, fœtum coagulare, formamque præstare? Præterea vnde manat essentia rei indidem debent etiam fluere virtutes omnes, quibus illa non minus in indiuiduo, quam in specie conseruetur. Atqui a forma est esse rei; igitur ab eadem emanare debet uirtus quæcunque actiua, ipsaque in primis uis formatiua. Adhuc ex Aristotele, & experimento innatus unicuique est appetitus generandi simile sibi. Modò frustra a natura insitum esset hoc desiderium, nisi uirtutem quoque intrin-

trinfecam obtulisset, qui cupidinem hanc ex-
plere, & consimilem undique foetum ex se for-
mare valeret; ergo non aliunde, quam ab inter-
no principio virtus plastica pendere debet.
Rursus quemadmodum in quolibet naturali
composito materia cuiuscunque passionis est
principium; ita in eodem forma substantialis
omnium virtutum, actionumque; necnon for-
marum quarumlibet accidentalium fons, & o-
rigo esse debet mediante semine, cui suas vir-
tutes communicat. His omnibus accedat Phi-
losophorum principis auctoritas, qui passim
docet, genituram esse, quæ prima generationis
principium habet, ac præcipue i. de Generatione
animalium hæc tulit: *Genitura igitur id voca-
tur, quod à generante proveniens causa est, quæ*
prima obtineat principium generationis. Hæc,
tibi lector, ni fiant satis, Peripatum adunto,
vbi non sine strepitu quæstionem agitatam in-
uenies. E Medicis vero consule recentissimum
Ioannem Gallego de la Serna tract. i. libri 3. de
principijs Generationis, vbi singulas diuerso-
rum Auctorum sententias exarat scholasticè,
& expendit.

Cæterum qua ratione in semine virtus huius-
modi sita vigeat, putarim, spiritibus illis me-
chanicis nuncupatis tamquam subiecto inherere;
absque his enim, vt supra dicebatur, semen
sterile, ac prorsus inutile foret. Quare Paracelsi-
cæ doctrinæ sectatores meritò spiritibus illis vim
totam agendi tribuunt, afferentes passim, ex in-
corporeis, & inuisibilibus elementorum thesau-
ris corporea, & visibilia illos producere. Adeo
vt diuina hæc facultas subiectiue in toto reperia-
tur semine, formaliter verò in harmonica illa,
atque ætherea caliditate, ad quam Generationis
liturgiam pertinere supra probauimus; & quanto
perfectior, & ab harmonica illa symmetria mi-
nus recedens huiusmodi caliditas est; tantò ex-
cellentior foetus ipse conformatur, delineatur,
pingitur, mangonizatur, nullo prorsus acceden-
te membrorum defectu, siue artuum inconcin-
na deformitate. Porro talis est ex Hermetica
doctrina horum spirituum potestas, vt si scien-
tiam habuerint cordis ex alimento attracto cor
conformabunt: Si cerebri cerebrum; si hepatis
ex eodem alimento hepar, carnes, venas, ossa,
neruos, arterias, oculos, aures, & vniuersa
membra, quæ ad animalis constitutionem con-
currere oportet, idque debito ordine, definitif-
que temporibus. An non Hippocrates etiam
in hoc spiritali calido omnem animæ collocat
virtutem? dum asseuerat, *id quod calidum vo-
camus immortale esse, & cuncta intelligere, &
videre, & audire, & scire omnia;* quin & Epidem.
vt alibi dicimus, ipsum calorem vocauit ani-
mam: *Hominis, inquit, anima semper produci-
tur vsque ad mortem.* & libro de diæta: *ignis om-*

nia per omnia mouet.
Si quæras, an semper, & in omni semine hu-
iusmodi virtus recipiatur, ac subiectetur? Di-
xerim, diuinam, & immortalem hanc faculta-
tem non nisi post decimum quartum annum, vt
plurimum in semen deriuare, qua potissimum æ-
tate substantia seminis incipit perfici; post ve-
rò vigesimum annum expletè apud viros infor-
mare; At apud mulieres duodecimo anno dela-
bi; expleri autem decimosextimo, vt alibi enun-
ciauimus. Etenim licet pueris rudimentum quod-
dam seminis insit, hoc tamen formatrici vir-
tuti, siue mechanicę scientię haud est aptum
subiectum; quolibet namque forma recipi habet
in subiecto ritè parato; quamobrem donec se-
men cœlesti illo, atque harmonico calore ple-
nius imbuatur, huiusmodi virtus nequaquam
insinuatur. Simili modo post annorum diutur-
nam seriem, quo tempore ab homine recedit
natiuus calor, eadem facultas abit, suumque
repetit iliastrum, vt cum Hermeticis loquar;
non enim rerum seminia vnquam corrumpun-
tur, vt infra liquidò patebit, vbi de seminalis
facultatis incorruptibilitate exprofesso agetur.
Tandem ob ægritudinem, qua pariter caloris
dissoluitur harmonia, formatrix exoluitur vir-
tus, vt ideo Generationum ministerio huiusmo-
di quęque semina tamquam inutilia a natura
reiciantur. Placet interim exodium breui ver-
borum supellectili ex Idea Petri Dani efficere
his pene verbis: *Generationis humana radicem
fundamentum, principium in balsamo illo vi-
tali contineri, quod cœniuersi corporis anatomia
occupauit, idque tam in sceminis, quam in ma-
ribus vigere, mutuoque congressu efferuescere,
& suscitari, fecundaque spirituum mechanico-
rum sobole ad testium anatomiam, & hinc ad
matricem naturali impetu confluere vna cum
materia seminali, quæ in testibus prepara-
ta spiritalia principia feliciter custodit. In
spiritibus verò mechanicis vigere scientiam,
cuius potestate elementa, corporum principia
consentanea ex alimentis opportuna mixtione
aucta ex inuisibilibus visibilia, ex incorporeis
corporea tandem euadunt; partiumque num-
rum, situm, consensum, figuras, magnitudines,
reliquasque signaturas secundum prædestinatio-
nes dictæ scientiæ definitis temporibus absolui.*
Hæc igitur facultatis formatricis munia sunt,
cuius celsa opera sequenti capite clarius per-
crebescant.

CAPUT XII.

Aut, & qua ratione seminis potestas parentum affectiones in genitos, mores, robur, forma similitudinem, staturam, & reliquos characteres una traducat, & quomodo Auorū similitudines in nepotibus interdum recudantur.

CONNE animal, dicebat Hippocrates, secundum parentes nascitur, a sanis sanum, a morbo-
Sis morbosum; quæ sententia usque adeo vera est, ut non modo lata proles Genitorum corporeas affectiones, ut plurimum referat; verum etiam & ipsos animi mores, pathemata, atque propensiones. Age ergo seriatim animi gratia locutionem hanc elucidemus:

Scilicet est olim vis rerum in semine certa,

Et referunt animos singula quæque patrum.

Nec leporem canis Aemathius, timidamue columbam.

Notus hyperboreo falco sub axe creat.

Vecant Marullus, Porro quod ad corporum attinet accidentia, summus naturæ indagator Hippocrates de hac veritate nos ambigere non finit, tum in ea, quam retulimus, paræmia; cum etiam libro de Aere, aquis, & locis, ubi apertioribus fidibus idem his verbis testatus est.

Quum enim semen genitale ab omnibus corporis membris procedat, a sanis quidem sanum, a morbidis morbosum; fiatque, ut ex calui calui gignantur, ex casijs casij; & ut plurimum distortus distortum generet, eademque ratio sit circa reliquas formas, &c.

Nec modo huiusmodi labe in situ, & partium conformitate in prolem per semen deriuatur; sed longe adhuc sæuiores, ijque intrinseci morbi, ut facer morbus, lithiasis, podagra, lepra, scabies, elephantiasis, gallica lues, phtisis, & similes centum hereditarij, seu gentilitij dicti morbi, & egritudines; quarum intuitu nefas erat apud Lacedæmones, viros defectu quopiam commaculatos, & non vndique integros uxores ducere: quinimo, ut Plutarchus refert de sera numinis vindicta, mos erat apud Priscos post parentum obitum, qui aliquo ex his morbis excesserant, ilicet superstites filios Medicis tradere curandos. Siquidem parentum morboſi characteres in semine delitescen-
Tes in filiorum analogas portas transmigrant, statoque tempore explendescunt; nec nisi præ-

A peditis generationis causis interdum genitorum noxas proles effugere potest, quemadmodum, in nostris Prelectionibus de morbis hereditarijs plenè, & ex professo dictauimus, & breuiter, ac publicæ utilitati, si protendant itamina Parca, committemus.

Præterea deriuat semine traduce in filios parentum lacertus, & robur; ita non rarò ex Athleticis Athletici profeminantur, ex vegetibus vegetes; quare apud Horatium venustè simul, ac doctè:

Fortes creantur fortibus, & bonis.

Est in iuuenis, est in equis patrum.

Virtus, nec imbellem feroces.

Progenerant aquila columbam.

B Quis vnquam vidit ab languido, infirmo, ac se-
gne Herculem, aut Achillem progenitum? siue ex dasypode pardum, ex dama leonem?

Rursus ab ipsomet semine transfertur ad natos parentum pulchritudo, venustas, splendor, partiumque decencia; quò spectat illud Horatii

O matre pulchra, filia pulchrion.

Et illud magis apud Maronem, dum Iuno Iouis, soror, & coniux Regi ventorum Euro in tempestatis premium contra Teucros suarum nym-
pharum pulcherrimam Deiopeam in uxorem, pollicebatur, ut ex ea venustam vndique exciperet prolem; sic ille:

Sunt mihi his septem præstanti corpore nympha,

Quarum quæ forma pulcherrima Deiopea.

Connubio iungam stabili, propriamque dicabo,

Omnes ut tecum meritis protalibus annos

Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.

At contra simius simium gignit, deformis i her-
ficores deformem. Idem prorsus in magnitudine, ac paruitate accidit; non enim pygmæi gygantes, neque hi pygmæos profeminant, sed quantus genitor est, ac genitrix, tantus esse gnatus, ac gnata solent. Id mysticè Ouidius insinuauit in sua metamorphosi, ubi e Gygantum sanguine, post eorum stragem homines haud longe ab origine discrepantes procreatos ait:

Perfusam multo natorum sanguine terram

Immaduisse ferunt, calidumque animasse

cruorem;

Et ne nulla sua stirpis monimenta manerent

In faciem vertisse hominum; sed & illa

propago

Contemptrix superum, seuæque auidiss-

macedis,

Et violenta fuit, &c.

Sed age ad mores dirigamus verba, illud gene-
ricè cum Seneca in Hyppolito præfati.

Redit ad auctores Genus,

Stirpemque primam degener sanguis refert.

Nunquam ex vrtica petroselinum, vulgari fer-

tur

tur adagio: illium, & rosa ne utique solent ferre cicutam, aut male quempiam redolentem fruticem; sicut ex aduerso infausta quæque olea, praua, ac deleteria, nec suauiter præditos odore flores, nec bona germina in læcem edunt. An id prætermisit, qui mentiri nequit in euangelicis institutionibus Saluator noster Christus? Non equidem; sed palam illud: *Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere.* Inde in Pseudolo Plautus venustè satis:

Probum patrem esse oportet,

Qui gnatum suum probiorem quam ipse fuerit, postulet.

Confirmat Euripides in Hercule furente his metris:

Nisi fundamenta stirpis laeta sint pro-

bè

Miseror necesse est esse deinceps posteros.

At si hoc est, sciscitaberis, qua ratione contingit, ut generosus pater, ingeniosus, audax, prudens, & sagax filios interdum proferat dea generes, rudes, timidos, imprudentes, ac stolidos, & ex aduerso nebulones aliquando magnanimæ, conspicuæque prolis auctores fiant? Insignem hanc difficultatem aperit in suis problematibus Alexander, siue ille fuerit Aphrodisiæus, ut vulgo creditur, siue Trallianus, ut recentiores, ijque sapientiores quidam viri non absque ratione autumant. Primo igitur libro problemate vigesimo octauo sic habet. *Cur plerique stulti liberos prudentissimos procreauerunt, & contra multi valde prudentes stolidissimos? Quod homines stultiores cum concumbunt totos libidini sese dedunt, itaque animo penitus in corporis concreationem demerso, astrictoque rei tantum Venereæ, semen vires optimas tum rationales, tum animales adeptum profuit, creatque proinde hominem prudentiorem. At homines prudentes, & docti semper aliquid vel honesti, vel utilis animo complectuntur, nec in ipso quidem Venereo coitu omnino a rerum studio desistunt, itaque animo remissiori profluens semen expers longe facultatis illius animalis incumbit. Hinc etiam deduci ratio potest, cur homines stulti, atque indocti filios robustos maximè procreant, prudentes, & docti imbecilles.* Hactenus Alexander, cuius validissima verba, & rationes intellectui plene satisfaciunt, ut non sit opus ideo rem longiori conatu persuadere: & hinc adagium illud originem duxit. *Heroum filij noxæ;* verum de hoc alibi.

Iam quo pacto & corporis affectiones, & signaturæ, animique mores ad natos per semina traducantur, haud fanè arduum erit explicare; siquidem spiritus generationis opifex talis est fere per idiosyncrasiam, qualis particula, a qua deferretur, temperatura. Cum itaque

ab omnibus artubus virtualiter semen effluat ipsorum omnium temperaturam seu caracterismum effingit medio spiritu, dummodo extrinsecus non impediatur; accidere siquidem potest ut viri semen calidum, fecundoque spiritu lecuples ab utero frigidiori, ac muliebri sanguine seu genitura euincatur interdum, ideoque naturalem temperiem, iconemque immutet, propriasque tincturas amittat. Simili modo cur de recepta Galeni, omniumque Philosophorum sententia mores corpoream temperiem conquantur, quum spiritus seminalis temperamentum effingit, mores illi harmoniæ consonos consequenter collineat. Et quoniam in Veneris agone imaginatio maximè præpollet, fit ideo, ut boni viri probæ cogitationes, rectaque phantasmata in femine ipso imprimantur; sicut perditorum hominum ex aduerso prauæ mentis perperæque imagines. Quod si nutricis mores per lac deferuntur ad lactentem puerum, quanto magis per semen traduci debent mores parentum ad suam prolem? Etenim efficacius cupidò est quod producit, quam quod alit; illud intrinsecum principium, hoc autem extrinsecum.

Sed fortè maior adhuc difficultas erit explicare, qua ratione formæ similitudo a seminis cultate pingatur in Genito; siquidem sciensissimus Hippocrates libro de genitura sententiam statuit his penè verbis: *Est autem impossibile partum per omnia matri similem esse, & pa-*
nihil, aut vice versa, neque alteri quicquam similem esse, sed utrisque necesse est in aliquo similem esse, siquidem ab utrisque corporibus semen in partum procedit. Profectò similitudini huiusce rationem affert Galenus 2. de semine capite primo ita prorsus: *Similitudo ex membrorum formatione existit non quantum ad communem speciem, sed quantum ad differentias quæ speciei accidunt.* Quippe cum communis species hominem, equum, bouem constituat: membrorum verò differentia ea sit, quæ aduncum, & simum facit, in quo similitudo, & dissimilitudo omnis ad parentes consistit. Enimvero Philoporum opiniones circa filiorum similitudinem ad parentes extitere multiplices. Empedocles similem prolem fieri, aiebat, ob robur genituræ dissimilem ob languorem: opinio haud fanè contemnenda, si pro robore intelligatur calor illius ætherei, atque spiritualis substantiæ viget & energia, cuius gratia membrorum idola admissim exprimuntur; pro languore verò spirituum imbecillitas, ac formatricis virtutis defectus, & segnities. Parmenides oppidò magis futilem opinionem ferens dixerat, assimilari Genitos patri, si semen a dextro effundatur teste, matri si a sinistro. At fortè sententia consistere possit, si de similitudine quoad sexum verba capiuntur; nam a sinistro delapsum semen, ut potestabilius potest a muliebri superari, ideoque mulie-

liebrem caracterisimum imprimere; a dextro vero diuulsa genitura superat, ac triumphat, ideoque virum pangit.

Verum vt ad rem collimetur; sicuti similitudo non vna, sed triplex extat, ita eiusdem non vnicum, sed triplicatum est principium. Nempe Generis similitudo suam ducit originem ex materia vnde fit: Similitudo speciei ex seminis motione vel maris, vel foemine, eiusdemque temperatura: similitudo tandem formae ortum suum nouit ex dominio seminis vtriusque parentis. Etenim quodcunque generans, ea, qua donatur facultate, nisi extrinsecus praepediatur, tale quid generabit, quale ipsum est, non modo secundum genus, & speciem; verum etiam iuxta partium delineamentum; qua ratione perfecta est Generatio, ipsumque genitum animal omnibus numeris absolutum; quandoquidem in semine Generantis si perfectum illud sit, perfecteque mechanica scientia imbutum, reperiuntur facultates genericae, specificae, & indiuiduales. Generica facultate genus proditur, specifica species, indiuiduali vero tale indiuiduum. Exempli gratia, Socrates, vt animal quoddam est, ea, qua fecundatur seminali facultate, animal gignit: vt homo hominem: vt hic homo, hunc sibi con- similem producit; adeo vt si quae proles promittitur, quae non sit etiam iuxta indiuidualem figuram similis, monstrum appellari valeat; quod exarauit Aristoteles 4. de Generatione animal. capite 3. vbi sic legitur: *Qui enim suis parentibus similis non est, monstrum quodammodo est; discessit enim in eo quodammodo natura ex proprio genere, coepitque degenerare; nam vt Hermetici aiunt Philosophi: Progredientia semina ad legis imperium signaturas, qualitates, quantitates in Generationis liturgia profert, si aliorum seminum confluentium tincturis, & impressionibus non impediuntur; vide, si placet, Seuerinum illum seuerè nimis doctum. Ita, auctore Aristotele 2. Politicorum apud Gammatas, quibus communes erant uxores, quilibet filium suum ad similitudinem agnoscebat.*

Et hinc non iniuria brutorum generatio humana perfectior aliquibus visa est; quandoquidem sapissime, immo fere perpetuo apparet, ferarum pullos iisdem penitus caracteribus (praeter pellium varietatem) insignitos ad lucem prodire, eodem integri pallio, eandem corporis molem, ac ferociam ostentare; adeo vt postquam ad incrementum peruenerunt, vix a Genitoribus suis distinguantur. Id quod in humana generatione minus contingit; raro namque in hominum foetu illud Iuli decantari potest.

Sic oculos, sic ille manus, sic ora gerebat.

Cuius nimirum euentus ea potissima ratio est, quod bruta non sic mente, vt homines distrahuntur, non sic ciborum alterantur ingluuie: luxu, ac libidine non ita hebescent: non tot subiacent Coeli, temporumque iniurijs; ac tandem eorum semina haud ita facile ab extrinseco patiuntur, vt inde proprios immutent caracteres, ac tincturas. Atqui doctrinam hanc pulcherrime exaratam, & ad vnguem registratam penes nostrum Hippocratem, si cui placeat haurire, adeat librum de Aere, aquis, & locis, vbi haec leguntur: *Reliquum autem in Europa hominum genus valde inter se dissimile est, & diuersum, tum quod ad magnitudinem attinet, tum quod ad formam, atque id propter temporum mutationes contingit, apud eos magnas, & frequentes. Sunt enim eis calores vehementes, & hyemes fortes, pluuia multa, rursumque siccitas diutina, & venti plurimi, ex quibus multa, & omnimoda fiunt transmutationes. Neque a vero discrepat circa generationem has ipsas mutationes sentiri, inque seminis genitalis coactione aliam, neque ex eodem etiam eandem, aestatis pariter, vt hyemis, pluuioso, vt sicco tempore progigni. Eaque causa est curpitem Europaeos, magis quam Asianos secundum corporum formas inter se discrepare, & magnitudines diuersissimas in singulis adeo urbibus prouenire. Plures enim corruptiones contingunt in seminis coactione, quum tempora frequenter variant, quam si eadem sunt, & similia. Vinit Deus, quod Hippocratis haec doctrina naturae mira aperit arcana. Confirmat Aristoteles relatum dogma decima sectione problematum 12. vbi quaerens, cur in brutorum genere tot monstra non appareant, quot in humana specie: An quia, respondet, homo vago, varioque plurimum animo est in coitu; cetera vero animantia rei tantum ipsi intendunt, totaque sese Veneri dedunt.*

Vnum illud silentio praetereundum non erit, quid sit nimirum, quod proles interdum nec patri, nec matri similis prodit, sed auo, vel atauo? Pro quo dicendum erit, in semine Generantis maiorum etiam seminales reperi fa- cultates, obscure tamen, potentia, ac remote; quod probari a signo vel ex eo posset, quod nepotes ab auis, nec non pronepotes ab atauis ardentius diliguntur, in eisque perpetuari creduntur. Quocirca si ipsius proximè Generantis genitura sua defraudet proxima, propriaque virtute, qua consimilem sibi foetum producat, continuo reuiuiscit apud illam, insurgitque aui, aut atauis, quaecunq; magis praeualet, formatrix potentia, fingitque, formatque nepotem sibi simillimum quoad potest. At verò quod proxima Generantis impediri possit facultas, iam paulo supra ex Hippocrate enun-

Rr cia-

ciauimus, qui rem expressè verbis illis innuauit: *plures corruptiones contingunt in seminis coactione*. Cæterum sub obscura quadam phrasi eandem ipsam sententiam inculcat Aristoteles; ait enim superius nuncupato loco, quod si soluatur motus eius, qui generat, foetus non erit patri similis; sed age quid est solui generantis motum? Profectò nihil aliud, quam Generantis ipsius facultatem debilitari, atque impediri, quò minus valeat foetum adamussim similem penicillare, & parentis insignire lineaturis. Quod fortè significare voluit Auerroes 4. de Generatione animalium, vbi aiebat, quod quotiescunque masculinitatis forma menstruum mouet, si validè, & efficaciter moueat, gignuntur non modo mares, verum iidem patribus vndique similes; si verò segniter moueat, fieri quidem mares, sed Genitoribus dissimiles; & sic solui per Auerroem Generantis motum, est virtutem seminis debiliter agere, aut forsan nihil agere, & multum pati, vt verbum solui pro dissolui habeatur; qua in re Empedoclis opinioni superius relatæ suffragari videtur. At cur instabis, Generantis hic soluitur motus? Rationem, Aristoteles ipse adducit, dum eodem capite subdit: *Causa vt motus soluantur, est, quod omne agens patitur etiam a patiente, vt quod secatur hebetatur ab eo, quod secatur: quod calefacit refrigeratur a calefcente; denique quodcunque mouet, excepto primo, mutuo mouetur aliquo motu.*

Verum vt regia hæc doctrina maiori fulcita lumine niteat, eiusdem Philosophi selectiores quosdam contextus apponere minus grauior ego, tuque minus ægre feres; is igitur 4. illo de generatione animalium capite 3. sic primo habet: *Quamobrem ex facultatibus insunt in seminibus eiusmodi omnium motus; Maiorum etiam propria in nepotum semine insunt potentia; sed propinquius semper quod particulare est, particulare Coriscum dico, & Socratem* subdit paulò infra: *Insunt autem motus alij actu, alij potentia. Actu insunt motus eius qui generat, & vniuersalium vt hominis, vt animalis. Potentia insunt motus foeminae, & Maiorum tam in patre, quam in matre; mutatur igitur transfigens in opposita; motus autem qui creant, soluantur in propinquos; verbi gratia motus eius qui generat, si soluatur, primum differentia minima in motum patris transibit, mox in aui, atque deinceps ad hunc modum in ceteros similes. In foeminis quoque transitus fit: motus enim concipientis in motum soluitur matris, si non in eam, in Auiæ, eodemque modo in superiores. Quam doctè, quam dilucidè cuncta perstrinxit Stagiritæ megalophon?*

Hanc seminalis facultatis solutionem Hermetica schola suis vocibus transplantationem appellat, quam generationis symptoma esse

A asseuerat; cum videlicet manente radice signaturæ duntaxat immutantur. Placeat id ex Senecæ illo Dano seuerissimo scriptore haurire, in idea enim medicinæ Philosophicæ ita loquitur: *Vt autem in his facilius intelligi possit Transplantationum ratio, obseruandum, alias esse transplantationes indiuiduorum, alias vero specierum. Indiuiduorum transplantationes dicuntur in quibus manente radice signaturæ mutantur, vt colores, sapores, magnitudines, figure, &c. ita tamen, vt maneant etiam num imperium radicis, & familiae suæ certa signa, quamuis vehementer immutata referre possit. Huiusmodi transplantationes in omnibus contingunt generationibus locorum, temporum, & externorum* B *ascendentium ad Generationem conspirantium efficientia, & proprietates indiuiduæ constituantur durabiles, vel momentaneas secundum impressionum virtutes. Specierum vero transplantationes intellige, vbi omnibus signaturis immutatis noua familia insignia representantur, &c.* De hac specifica transplantatione satis egimus in secundo huius operis libro, tractatu 1. capite 9. vbi quaeritur, *An etiam bruta, & planta specificè, vel secundum sexum immutentur.* Sanè Hermetica doctrina in his nihil abhorret ab Hippocratica, & Aristotelica scientia relatæ; siquidem Generationum, ac seminum transplantationes fieri idem prorsus est, atque corruptiones contingere in feminis coactione, vt Hippocrates, quod si soluatur motus eius, qui generat, foetus non erit patri similis, vt Aristoteles; Tu interim, lector accurate singulorum verba perpende.

Atqui hæc satis erunt, si addatur solummodo, hac eadem ratione, & hismet causis contingere, vt gentilitius aliquis morbus filiarum filio, resurgat autem in nepotibus, perinde ac de forma 1. de Generatione animalium capite 18, dicebat Aristoteles ita: *Reddita enim post plura genera similitudo, vt in Hæde, quæ cum Aethiope incubuerat, non filii forma Aethiopis peperit; sed natus ex filia erat Aethiops.* Quare illud Senecæ supra cantatum in sensu morali, crediderim ab eo ad naturam primariò directum fuisse: sic eni sonat:

Redit ad auctores Genus,
Stirpemque primam degener sanguis refer

CAPVT XIII.

Vnde semen defluat, an a toto secedat, an potissimum a cerebro, & spinali medulla, ubi Hippocratis, & Aristotelis examinantur opiniones.

PENDENT ex huius questionis solutione alia multa, ideoque paulò fusiùs hæc reuoluenda erit. Nempè inter Philosophos, & Medicos nondum constare videtur, ex qua nam corporis parte semen decidat, quinimo Aristoteles Hippocrati è diametro aduersatur. Amborum itaque opiniones libranda veniunt, quæque magis veritati consonæ censebuntur, amplectendæ erunt.

Venerandus ergo Senex ille Cous Empedoclem, & Anaxagoram imitatus libro de Genitura palam professus est, semen à toto, & præsertim à cerebro per spinalem deriuare medullam. Explicat idem defluxionis modum, quem verbis ipsis registrare operæpretium arbitror; licet alibi in alium finem ille idem textus fuerit adscriptus. *Vena, & nerui ab omni corpore in pudendum vergunt, quibus dum aliquantulum teruntur, & calefcunt, ac imolentur, velut pruritus incidit, & ex hoc toto corpori voluptas, & caliditas accedit. Quum verò pudendum teritur, & homo mouetur, humidum in corpore calefcit, ac difunditur, & a motu conquassatur, ac spumescit: quemadmodum etiam alij humores omnes conquassati spumescant. Sic autem in homine ab humido spumescente id quod robustissimum est, ac pinguiissimum secernitur, & ad medullam spinalem veniunt. Tendunt enim in hanc ex omni corpore via, & diffundunt ex cerebro in lumbos, ac in totum corpus, & in medullam, & ex ipsa medulla procedunt via, ut & ad ipsam humidum perferatur, & ex ipsa secedat. Postquam autem ad hanc medullam genitura peruenierit, procedit ad renes, hac enim via tendit per venas: & si renes fuerint exulcerati, aliquando etiam sanguis sinz ul defertur; A renibus autem transit per med os testes in pudendum. Procedit autem non quæ urina, verum alia ipsi via est illi contigua. Hætenus Hippocrates, qui propositam sententiam adhuc rationibus fulcire nititur; deoque in principio præcitati libri dicebat: lex, monstrati o omnia corroborat.*

Tribus igitur potissimis argumentis persuadere conatur opinionem. Primo quidem, quoniam semen continet in potentia omnes corporis partes, quas proculdubio haudquaquam

A containeret, si a singulis particulis eiusdem substillum non deflueret. Secundò quia cum foetus similitudo ad parentes vel secundum omnes, vel secundum plurimas partes a semine traducatur; id nimirum contingere non posset, ni ab omnibus, vel plurimis parentum particulis idem emanaret. Tertio demum quoniam voluptas, quæ maxima contingit in Generationis ministerio adeo intensa minimè foret, ni semen, huius voluptatis opifex, ab vniuerso corpore separaretur.

BCæterum quòd e cerebro potissimum defluat semen, exemplo Scytharum probat Hippocrates libro de Aere, aquis, & locis, quos ob venarum post aures incisionem steriles euasisse testatur; venas autem has incidere oportebat ob crurum rebelles morbos, in quos præ equitatione absque stapedibus frequentissimè incidebant. Rursus quòd e regione oculorum semen affluenter delabatur, probat ex eo, quòd scilicet in Veneris congressu oculi plurimum laborent. Hæc sunt Hippocratis fundamenta, quæ tamen Aristoteles susque deque destruere conatur primo de Generatione Animal. cap. 18. ubi ex professo contra reuerendum senem disceptationem iniuisse videtur. Et quo ad primum illius argumentum, negat omnino, semen eo quia corporis cunctas architectetur, & mangonizet partes, iccirco ab omnibus partibus proficisci, siquidem quòd vim obtinet formandi totum indiuiduum, virtutem etiam possidet formandi omnes particulas. Verùm Aristotelis ratio nequicquam probat, quandoquidem pars est prior toto, & totum ex omnibus coalescit particulis, quas natura medio semine ordinatim, & successiue delineat, ac fabrefacit; vt ideo ni prius efformarentur particulae, totum nequaquam effingeretur; semen igitur ex eo indiuiduum producere potest, quòd eius particulas omnes efformare valet; has autem nulla ratione plasmare posset, ni a singulis Generantis secederet partibus.

DSecundum Hippocratis argumentum a similitudine desumptum demoliri arbitratus est Aristoteles ex eo, quòd multi suis parentibus pilis, vnguibusque similes enascuntur; a quibus tamen particulis semen decedere, absurdum foret affirmare. At Philosophus in hoc etiam aberrauit; nam licet a pilis, & vnguibus immediate semen non profluat; procedit nihilominus a materia illorum antecedente; Etenim cum flauicrines ab humore bileo, nigri a melancholico, alterique ab altero exalent humore, fit ideo, vt semen, quòd etiam ab omni humido teste Hippocrate fuit, humorem apparet, progignatque, qui tale capillitium, & non aliud sit aptus exarare. Pari modo cum vngues aut leniores, aut asperiores, aut albidiores, aut nigriores terrestri materia diuersitatem indigent, ab hac ipsa materia decidens semen

aptum est congenitum expromere humorem, quo similes deinceps effingantur vngues.

Tertio demum argumento a voluptate decerpto satisfacere putat Aristoteles dicens, insignem voluptatem propter corporis titillationem fieri, non autem ex eo quod corporis vniuersa membra ad iaculationem conspirent.

Veruntamen ipsemet Philosophus palinodiam recinit 4. sectione problem. vbi quærens, cur concumbentes resolui, atque infirmari magna ex parte soleant, sic responderet; *An quod semen omni ex parte corporis secretio est?* Adhuc quod a cerebro seminis maior portio derinet, idem Aristoteles professus est Problematum sectione 10. vbi dubitans cur spadones calui minus efficiantur, sic habet: *An eo quod multum cerebri obtinent, quod sanè his contingit, quia rem Veneream non agunt; semen enim labi per spinam e cerebro videtur.* Rursus quod ab oculorum regione seminis delabatur copia, confirmat 4. sectione citata problem. 2. vbi quærens cur immodicè concumbentibus oculi, & clunes subsideant, ait post multa: *Oculi autem, partesque sedi proximæ perspicuè collaborant; haud enim fieri potest, ut semen profluat, nisi partes coagantur illæ, nisi que oculi demittantur quippe cum partibus his coeuntibus humor quasi manu ex vesica prematur, oculisque coactis cerebrum sua dimittat. Oculos vero, & locum his proximum vim ad procreationem maximam obtinere docent illinimenta, quæ mulieres tam steriles, quàm fecundæ experiuntur, ut potè cum vis ad semen transmitti hinc debeat.* &c.

Sed luculentius adhuc 2. de Generatione animal. cap. 5. hanc sententiam prosecutus ait: *Sedes enim oculorum maximè omnium locorum capitis seminalis est, quod patet cum sola ipsa per coitum Venereum manifeste immutetur, & usu immodico rei Venereæ oculi aperte langueant, & subsideant; causa est, quod natura genitura similis cerebro est, aquosa enim materia eius est, calorque aduentitius.*

En ergo vt veras theses, firmasque sententias Hippocrates protulit, vtque huic vel inuitò coactus fuerit assentiri, & suffragari Stagirita Aristoteles, quamuis discrepare studuerit. Fortior omni re veritas, quæ tandem latere nequit, suisque oppugnatoribus referat linguam. Hippocraticæ doctrinæ Hermetica quoque blanditur; huius enim Sectatores inquirunt suo loquendi modo, *Genitalem, seu seminalem materiam in balsamo animali, in vitali sulphure, in spiritu vitæ, in mumia, in radicali & prima materia contentam vniuersam anatomiam totius animantis occupare, ideoque non in præcipuis quibusdam particulis residere, ac membrorum quorundam domicilijs claudi, sed in partium omnium æconomia stabiliri, ideoque omnes omnium partium tincturas secum ferre.* Obscu-

ras loquendi formulas, & mysteria, lector, si non intelligis, Paracelsicam consule Academiam.

Atqui vnum Aristotelis argumentum citato loco de Generatione animalium negotium aliquod faceffit, & est quod imperfecta quædam animalia generant quidem, sed non sibi simile, non modo secundum indiuidualem formam, verum etiam secundum ipsam speciem, vtputa muscæ, vespertiones, & ea prorsus omnia, quæ ex putri producuntur materia, quæ quidem cuncta si fortè gignunt, vermiculum quendam profeminant forma, specieque dissimilem. Igitur, infert Philosophus, non ex eo, quod ex omni corporis parte secedat semen, Parentum exprimitur similitudo; nam in hisce productionibus, vt patet, nulla, nec specifica quidem accidit similitudo. Labet in legentium gratiam textum vti arduum registrare, qui est huiusmodi. *Item nonnulla animalia oriuntur ex nullis vel eiusdem, vel diuersi generis animalibus, vt muscæ, & genera papilionum, ex quibus gignuntur quædam animalia, sed non similis naturæ, sed genus quoddam vermiculi.* Patet igitur non semine, quod ex cunctis partibus secesserit generari quacunque diuersi generis sunt; nam similia essent, siquidem similitudo indicio esset, quod ex cunctis secesserit. Sanè efficax est obiectio, sed nil minus cordata responsio erit. Dico igitur imperfecta hæc quoque animalia gignere simile, verum secundum genus tantummodo: producunt siquidem animal quoddam; nec eis præ imperfectione meliorem modum naturæ concessit; vt enim superius dictum fuit, triplex est similitudo, generica vna, dum animal producit animal: specifica altera, qua leo leonem profeminat: indiuidualis tertia cum castus castum; venustus venustum, distortus distortum, macrocephalus macrocephalum generat, & sic in reliquis extrinsecis, aut intrinsecis lineaturis. Perfectum animal, quod supra materiam satis eleuatur, trigeminam hanc in generatione similitudinem exprimit; At imperfectiora ipsius materiæ obruta fæce, vt quæ vitæ gradum obtinent obscuriorem, parumque distat a stirpibus, sat est, si vnā duntaxat nempe genericam similitudinem promant; & sic semen quod a toto genericè secessit, simile genericum profert.

Quæres interim, cur natura his putribus animalculis hanc specie dissimilem tribuerit generationem. Ne scilicet illa tanto bono, quantum est generatio priuaret omnino; cum enim præcipuus viuientis cuiuslibet sit instinctus, generare, videns prouida natura, non posse ab ijs propagari speciem, generationis munere noluit penitus defraudare, verum dedit, vt aliud imperfectius tamen animalculum (ita semper in deterius ruit mundus) progignere possent, quo

quo pacto illorum fit genio satis. Quid si dicamus semen illud, non proprium, sed alienum esse? Enimvero si nostro de semine vermiculus gignatur, haud nostra proles dicitur. Si quidem ex corrupto processit semine, ideoque non nostro, sed alieno. Doctrina est Aristotelis 2. sect. Problem. 13 ubi sic legimus. Ex semine verò ipso, si quid extitit aliud ut permixtis, ubi vel foris putruit, vel corruptum in utero est, ut quæ monstra appellamus, prolem id esse nostram haud quaquam dicendum est; cum enim corrupto creetur semine, non insuper ex nostro creatur, sed alieno. At quædo si alienum, cuius nam erit proprium? Propter illius naturæ, quam effingit, puta illius speciei, sub qua vermiculi illi continentur; eo modo, & ratione, qua in primo huius operis libro explicauimus, dum quærebamus, cui causam causæ debeantur animæ, quæ à putri materia educuntur; ea igitur in mentem reuocamus. Instabis, cur semen istud contineatur in aliena specie? Quoniam nequit in propria contingere, quæ virtute similis genitiua ob imperfectionem destituta est. Ceterum in aliena continetur etiam per accidens, quatenus videlicet ex illud, & imperfectum seminum improprie producere simile indiuiduum, ubi fortassis emicuit, viuens aliquod quoquo modo procreatur, vel insita à natura facultate, vel quia intra dum euasit, ea ratione qua videmus è bustro stercore longa agitatione, & rotatu apparere, seu calefacto scarabeum exurgere, necnon ex humano excremento, seu alia viuente fecce, ubi deteriore, & peculiarem naturam habent putredinem, vermes & animalcula nasci exilire, & si verum est, ex hominum intrinseca medulla anguem profeminari; inde metamorphoseon modulator Sulmonensis libro 15. doctè satis.

Non ne vides quæcunque mora, fluido-
que calore

Corpora tabuerint in parua animalia vertit
I quoque, de lectos maciatis obrue tauros

(Cognita res usu) de putri viscere passim
Florilega nascuntur apes, quæ more parentum

Rura colunt, operique fauent, in spemque
laborant: ni eni non VI transbunt (est.

Pressus humo bellator equus Crabronis origo
inferius

Sunt qui cum clauso putrefacta est spina
sepulchro

Mutari credant humanas angue medullas.

Profecto doctrinam hanc mira excellentia
declarat Hollerius 1. de morbis internis capite

de mola in Scholijs, ubi sic habet: Ea est
naturæ providentia, ut calor opifex, & forma-

corum, quæ generantur, nunquam sit otio-

sa, sed quamlibet materiam in opus aliquod
artificio ducat, quaecumque tandem sit.

A sic Aristoteles in putredine vermes generari scribit, cum humidum substantificum, in quo calor insitus est, dissoluitur, & extra, calore externo illectum effluit. Tum enim calor in exitu, ne proprio subiecto deserto intereat, quicquid est benignioris materiae colligit, eamque effingit in animalium aliquod, in quo conservari queat pro quantitate, & qualitate illius materiae, ex qua nihil maius efficere potest. Quod si eam quasi pro arbitrio tractare non possit, quia, aut copiosior, aut minore copia, aut ex diuersis generibus constans, minusq. sequax, monstrum generat; siquidem aliquid perfectius non licet. Sin inepta omnino sit, aut herbam, aut aliquid adhuc rudius efformabit inducta quam maxima fieri poterit perfectione. Natura enim, quæ in perpetua indiuidui successionem continuatur, longè satius est creare aliquid, quàm nihil.

B Hermetica Philosophia professores vocant euentum hunc suis vocibus Generationum, transplantationem, quam in perfectis animalibus, in quibus sexus reperitur distinctio, difficile contingere aiunt, solumque accidere, posse asseuerant in ijs, inter quæ seminum, ac naturæ magna intercedit affinitas, ut in lupo, & cane, equo & asina, perdice, & gallina, & similibus, quæ seminales radices naturæ societate coniunctas habent. At sepe, & facile euenire dicunt in genere insectorum, in quibus discrimina sexus haud manifestè apparent; ideoque seminalia horum principia, ut Senecrinus inquit, multarum specierum scientia instructa æquiuecas generationes admittunt.

C Undique demum solutum dixeris argumentum, si addas, productionem similis esse perfectionem, virtutemque a natura perfectis tantum animantibus inditam, quæ sola specificum absolutumque obtinent semen; Cetera verò insecta ac putri enata facie vera genitura defraudata esse, id quod perspicuè inde deducitur, quod videlicet illorum nullæ sunt spermaticæ partes, quæ ex naturali defluxu non deperdantur; toto namque vite curriculo consumuntur, ac regenerantur, deperduntur, ac per nouam renutritionem apponuntur, ut inde aliquod temporis intervallo accidat, ut non sit idem numero animal in ortu, ac multo post ortum, id quod alicui primis auribus paradoxon videbitur. Paret, quia indiuidualis numerus, teste Aristotele, est a materia; At longo temporis tractu materia illa, cum qua vile animalculum exortum est, tota, absumitur, ac tota insuper per nutritionem regeneratur; igitur non idem superest subiectum materiale, ergo nec idem indiuiduum. Nec dicas, eandem superesse formam, quæ ad idem numero subiectum seruandum sit satis; quandoquidem anima putrium, & insectorum est tota in toto, & pars in parte; quare ex vnius particulae deperditione, deperditur insimul vna pars ani-

animæ: ex consumptione omnium materiæ partium, animæ quoque particulas omnes disperdi necesse est. Non remanet ergo illa eadem materia, nec illa eadem forma, quæ in ortu apparuerant; igitur neque idem numero indiuiduum. Atque hæc in præsentiarum dicta sint satis: fortè enim in altero tomo ex professo questionem hanc agitabimus longiori sermone, quam sæpius oretenus apud magnos Philosophos plausibiliter sustinuimus.

Collige interim ex dictis, semen à toto secedere corpore, atque in primis à cerebro affluenti per spinalem effluere medullam: quod tamen non ita est intelligendum, ut putes, in actu ipso aphrodisio semen ab omnibus, & singulis demitti particulis; ut ineptè nimis putauit Parisanus ille sententiarum nouator, crassissimæque subtilitatis auctor; solum enim tunc temporis a vasis spermaticis, iisque præsertim, qui pudendo propius adstant, excurrit; sed pro comperto habere debes, vel ipsam seminis materiam ab vniuerso corpore, & cerebro in primis suppeditari, ut cum seminales meatus fuerint vacui, vniuersæ corporis particulae, ac potissimum cerebrum lege naturæ œconomica proprio alimento detrahare habeant, ut illis ministrent sanguinem in semen conficiendum; vel vitalem spiritum, quod rationi magis est consonum, generatricis, ac formatricis facultatis vehiculum a toto, & cunctis artubus demandari, quod sanè verissimum est; non enim pars eadem aut similis in fœtu efformaretur, nisi spiritus architectus a Parentum decideret membro conformi. Quod si dicas, e mutilatis parentibus integri nascuntur filij, quo pacto ergo spiritus ille architectonicus e vacua parte demandatur? Supplet in tali casu spiritus, qui a corde procedit; cum enim princeps hoc membrum auctor sit omnium vitalium spirituum; cumque eminenter facultates omnes aliarum partium contineat, si fortè membrum aliquod in Genitore, & consequenter spiritus membri illius formator deficiat, cor ipsum, cordisque spiritus vices subeunt, ac parentis deficientem effingunt, formantque particulam. Et hoc significare voluit Hippocrates libro de Genitura in fine ijs verbis. *Ceterum quod ex mutilatis hominibus sani, & integri gignantur pueri, ut plurimum contingere solet: habet enim mutilatum numero omnia, quæ sanum.* In virtute scilicet cordis, a quo spiritus primario pendent, & subiecta membra reguntur.

Denique pro corollide apponam, non esse absurdum, si quis censeret, semen eatenus dici posse a toto secedere, quatenus a tribus principibus membris, in quorum ditione ceteræ omnes partes continentur, proficiscitur; & hac ratione quod a cerebro destillat, vim haberet & cerebrum, & ossa, & nervos, & medullam,

& ligamenta, ac membranas conformare; quod a corde cor ipsum, arterias, pulmones, ceterasque finitimas, sibi que deseruientes particulas; quod tandem ab hepate & hoc, & venas, & carnes, cuncta membra. Ita quoque non defuerunt alij, qui a singulis partibus semen destillare putarunt, non indiuidualiter, sed specificè, ita ut ab vno osse omnia ossa, ab vno nervo ceteri alij, ab vna vena & reliquæ originentur medio semine, quod ab vno illorum destillet. Quod si aliquis diceret, a quonam osse, nervo, vena, arteriaque destillare deberet? Posset rationabiliter dici, ab osse capitis, quod aliorum princeps, a nervo primo a vena caua, ab arteria magna. Quomodo insuper ab omni etiam humido, Hippocrate auctore, semen secernatur, in libro de Morbis Hereditarijs explicamus.

CAPVT XIV.

An seminis materia sit cambium, an verò sanguis ille secundarius, qui dicitur anonymus.

PARISANVS ille parum sanus in opinionibus libro de microcosmice subtilitate, vbi suam mille expressit deliramenta, censuit, partium alimentum, quod in semen transmutatur, esse illud, quod ipsarum partium assimilationem iam adeptum, atque adeo esse humorem, qui dicitur cambium; & hoc in actu Venereo per vias ignotas destillare; atque ita Hippocratis sententiam illam, quam superiori capite examinavimus, veritatem habere, semen videlicet a toto, & singulis partibus deciduum esse. Eiusdem opinionis (quod valde miror) in libro de perfecta hominis constitutione, & in quadam epistola fuit scientiarum illud columen Licetus Apage qui fieri potest, ut per abstrusas, occultasque vias tam citò, æque a remotis, atque a proximis partibus ad vnum præscriptum locum materia illa commeare, & confluere valeat. Eodem momento in resolutione Venerea tota simul effundatur? Non ne insuper hinc sequeretur, quod Aristoteles contra Hippocratem inculcat, nempe seminis fusionem esse syntexin quandam? nam destillare non posset semen, nisi quodammodo partes, a quibus excidit, colliquerentur; nihil enim aliud est colliquatio, quam partium ob subtractum appositum alimentum consumptio. Neque profectò est, cur Licetus primam difficultatem subterfugiens respondeat tenuiores cambij partes remeare posse in vena capillares, harum oscillis a spiritibus dilataris quippe circuitus iste impendiosus nimium esset, & indies perpetua in corpore venularum omnium

anastomosis fieri deberet; quod non videtur rationi consentaneum. Rursus ista oscillatio dilatatio a spiritibus vel fieret in ipso actu prodisso, vel ante: si in ipso. Veneris certamine, quomodo micant genitales spiritus, ut Parisanus asanit, difficile admodum est intelligere, quomodo eo momento aqua, & contemperanea omnibus venulis dilatatio fiat; ita ut ab extremis pedibus pari concursu simul, atque a proximis partibus genitura ad pudendum confluat: in venis namque interioribus, ac visceribus proximioribus fieri prius dilatationem istam, par esset, deoque ab ijs prius, quam a longè disitis genitilis humoris effluuium fieri deberet. Si dicatur certe, nulla est ratio, ob quam fieri debeat oscillum illa dilatatio; tunc enim geniales spiritus non feruent, libido non vrit, non aestuant. Veneris prolubio viscera, neque ipsæmet venæ scæno tripudio incaluerunt.

At non desunt aliæ innumera rationes, quibus illud huiusmodi conuellatur opinio; nam, cambium, quod a cerebro verbigratia, & pedibus excideret, ut comparia membra in generatione delinearet, sanguine remixtum recruderet in longo illo itinere, neque suum temperamentum, neque characterem seruare diu posset; quod si accidat, partis similitudinem, a qua cesserat, exprimere nequitquam valebit. Nec satisfacit Licetus, dum respondet, eo modo servari posse illesum cambium cum sanguine mixtum, quo bili intra venas confusus humor pituitosus temperiem suam frigidam, humidamque custodit, ac servat; nam diuersa est ratio humorum humorum, qui unam conficiunt massam sanguineam, quorum quandiu servatur metria, ac proportio, alter alterius qualitate temperatur, atque infringitur; & si parum alteri copia, aut qualitate præcellat, maior exoritur perturbatio, & feditio; At cambium cum sit humor iam degener, nihil commune habet cum sanguine, alijsque humoribus, quibus nequit unam construere massam.

Quod si vera esset Heruæi sententia illa de sanguinis circulatione, quam inter alios Romæ obbat, strenuèque defendit egregius medicus Virurgus Ioannes Trullus in Romana Academia lithotomiæ magister, diuina prouidentia, & Vibi ex Gallia redditus, ut huic sæculo in lapidoso consuleretur, quod sanguis noster e cordis prorumpens ventriculo finitur in arterias, ex arterijs in venas; iterumque venis in arterias, ex ex his ad cordis ventriculum & spiritus, & caloris recuperandi gratia, meet, non video, quomodo cambium sanguinis per tot circuitus commixtum, & reuolutum primæuam formam, & characterem seruare valeat; characterem inquam illius partis, a qua excisum esset, & quam in generatione recuperare deberet. Sed hæc plenius in meo Tractatu

de morbis hæreditarijs dictantur.

Ceterum illud ad calcem inter omnia maximi momenti est argumentum (nam reliqua multa consultò omitto) quod in arterijs, venisque spermaticis usque ad testes non cambium, sed sanguis satis ruber, ac tenuis deprehenditur, imo qui effrenes in Venerem intemperanter, atque enixè ludum agunt, sanguinem loco feminis iaculantur; quod etiam apud illos, qui gonorrhæa detinentur, experimento probatur; nam cruorem interdum loco feminis emittunt. Neque vrget Liceti responsio; in sanguine scilicet illo reperiri etiam cambij portiones; siquidem apparere quodammodo deberent; cambium enim crassum, & album, sanguis ille ferofus, ac ruber.

Sed suo Aristoteli saltem debebat subscribere vir emeritus; is enim 4. de generat. animal. capite primo manifestis enunciat verbis, semen non cambij, sed sanguinis proximè nutritij excrementum esse; verba philosophi ponderentur illa: *Semen excrementum esse ultimi alimenti, positum est: ultimum autem intelligi volo, quod in unamquamque partem feratur.* Iam non est cambium, quod in unamquamque fertur partem; hoc enim est iam delatum, appositum, & assimilatum; sed sanguis, qui proximè partem circumfluit, & iam iam ad partem accedere potest; quamobrem semen est sanguinis excrementum in cambium transmutabilis, non iam transmutati; quod insuper ipsomet nomine excrementi patet; nam si est cambium, non potest esse alimenti superfluum, siue residuum.

Esto igitur in Asclepiadum vniversitate sanctum, proximam seminalis humoris materiam minime cambium existere, sed sanguinem illum secundarium, qui anonymos nuncupatur, & iam iam in partem nutriendam paratus est affundi; qui tamen qua ratione membri obtinere possit similitudinem in foetu exprimendam, cum nondum parti adhæserit, in libro nostro de morbis hæreditarijs propediem cunctis innotescet,

C A P V T X V.

An, & qua ratione semen maris feminam virtualiter contineat, & semen feminæ virtualiter marem.

P RÆCEDENTIS questionis occasione indagandum hic erit, num viri semen mulierem, mulieris virum producat, & an per se, & primariò, an solummodo per accidens. Etenim naturæ consentaneum videtur, ut semen viri non

non nisi virum sua in potestate contineat, mulieris non nisi mulierem; quandoquidem sui similis productionem opifex quilibet intendit: sicut enim specificè equi semen equum, leonis leonem progignere studet; ita individualiter siue secundum sexum quantum est ex se equa equam, equus equum, lea leonem, leo leonem delineare praeuio semine debet. Quod si contingat immutato ordine virum foemellam, foeminam verò virum effingere, id per accidens fieri dicendum erit, ex alterato scilicet vtriusque semine, & a propria crasi, atque architectura descisciente; eo prorsus modo, quo saepissime contingit, semen ab omni opere, ne dum a similis productione frustrari.

Verum enimverò his parum reclamantibus astruendum est ex celeberrima Hippocratis doctrina tum libro de Genitura, tum primo de Diata, & viri semen mulieris productionem per se attingere, & mulieris genituram in sua virtute continere virum. Lubet ipsius Dictatoris in medium afferre verba praeclara nimis, atque alta philosophia referta; libro igitur de Genitura sic habet. *Et est tum in viro foemineum, itemque masculum semen, tum itidem in muliere. Fortior autem masculus foemina est, necesse igitur est, ipsum a fortiore semine generari, habetque res hoc modo. Si ab utrisque semen fortius prodierit; masculus erit partus: si verò debile, foemina nascetur. Vtrum autem multitudine, ac copia praeualuerit, iuxta illud ipsum partus nascetur. Si enim multò plus fuerit debilis seminis, quàm fortioris; superatur forte, & debili permixtum in foeminam transit. Si verò plus fuerit fortis seminis, quàm debilis, superatur debile, & in marem transit. Quemadmodum si quis ceram, & adipem misceat, & de adipe tamen plus conijciat, eaque ad ignem liquefaciat; quandiu quidem liquida fuerint, non apparet, utrum tandem horum superet: ubi verò congelata fuerint; tunc iam conspicuum est, quod adeps ceram copia exuperat. Sic habet etiam masculi, ac foeminae genitura. Quod verò & in foemina, & in viro genitura foeminea sit, ac mascula, ex factis manifestis coniectare licet: multae enim mulieres iam foeminas pepererunt ex proprijs viris, verum ad alios viros transgressae masculos genuerunt. Et viri illi ipsi, apud quos mulieres foeminas pepererunt, ad aliarum mulierum mixturam progressi, masculos genuerunt, & quibus masculus sexus gignebatur, alijs foeminis permixti foemineam sobolem genuerunt. Atque haec sanè ratio declarat, tum virum tum foeminam, & foemineam, & masculam genituram habere.*

Rursus primo de diata luculentius adhuc, & altiori doctrina haec repetit: Si quidem igitur mascula corpora ab utrisque secreta fuerint

A *augeantur pro re praesenti, & fiunt hi viri animis splendidi, & corpore fortes; si non à diata postea detrimentum sentiant. Si verò à viro quidem masculum secernatur, à muliere verò foemineum, & superauerit, si ita contingat masculum, (genitura enim admiscetur a fortiore, aut debiliore; non enim habet praesentibus aliquid, ad quod familiarius secedere possit: suscipit enim parua maiorem, & maior minorem, in commune autem superbae quae adsunt, dominium exercent) corpus masculum augeat, foemineum verò minuat, & in aliam sortem secernitur, & hi quidem minus prioribus splendidi fiunt, tamen, qui masculum viro superauerit, viriles euadunt, & hoc nomen meritò habent. Si verò à muliere quidem masculum secretum fuerit, à viro autem muliebri, superauerit autem masculum; augeat eodem modo sicut prius, foemineum verò minuitur, & fiunt hi Androgyni, id est viri effeminati, atque sic rectè appellantur. Ex his liquidò patet, Hippocratis arbitrio & virum suo semine foeminam, & foeminam semine suo marem per se, & non per accidens progignere posse; quod ex auctoris verbis, tamen intus, non incute perpendantur, quilibet comprehendet.*

At inquires, qua nam ratione ambo haec foemina modò ad foeminae productionem, modò autem ad maris generationem determinantur? Porro à triplici causa definiri statuo, à spiritu, à materia, à loco. A spiritibus quidem quoniam si hi validiores, & calidiores existant, marem potius delineabunt: contra si hebetes, ac frigidiore foeminam architectabunt. A materia, quoniam si vel sanguis, e quo factus coagulari debet, vel seminis materialis portio e qua foetus plurimae particulae, ac praecipue quae solidae dicuntur, coalescunt, humidior, & puriorque fuerit, ipsum seminis opificium foeminam potius destinabitur; sicuti e contrario ad marem vterque collimabit, si diuersis qualitatibus & semen, & sanguis imbutus. A loco tandem, quoniam sinistra vteri testisque sinister ex communi Philosophanti arbitrio foeminae potius conceptioni auxiliatur. Igitur quemadmodum plastes, ac statuarii si vel commodis instrumentis, vel conglomerato marmore, & argilla, aut etiam opportuno co, seu fornace careat, haud potest ita ex litam, & numeris omnibus absolutam componere; ita naturalis artifex si cuncta haec amissim non conspirent, generationis opus paulò imperfectius prodibit. Quamobrem humanae generationis principium in viro, muliere, quod in semine tamquam in suo instrumento continetur, licet quantum est ex non potius virum, quàm mulierem producat, à relatis tamen conditionibus, & à super-

uenientibus tincturis, ut Hermetici loquuntur, modo ad maris, modo ad foeminae productionem determinatur.

Doctrinam hanc nec vulgarem, nec omnibus perspectam Theophrasti, quorum e Neotericis principē agit Seuerinus Danus, hoc theoremate astruunt; nimirum contineri in vna radice, vitali scientia tam maris, quam foeminae exordia, superuenientibus verò mixtionibus, & tincturis reparari, foeminamque transplantatum esse matrem non monstrosa transplantatione, quemadmodum Aristoteles arbitrabatur, sed naturali, & necessaria. Elucidat hoc lemma, pluribusque declarat Petrus ipse Danus, quae tamen resistere, ne sim prolixior, abstineam.

Quod si postremo queras, quid sibi velit Hippocrates obscurissimis illis verbis in primo de diæta: *se invicem constituere possunt masculus, & foemina, quia anima eadem est omnibus animatis, &c.* Pro anima Hippocratis bitrio intelligitur radix, ac principium vitale, quod in semine continetur, cumque utriusque illud commune sit, propterea simul consistere possunt, inquit ipse, inque radice eadem fundari, & se mutuo propagare masculus, & foemina; siquidem radicales tincturae, quae in tali principio continentur, stabiles sunt, perpetuae, mixtioni non subiectae.

Ex his argumentum in contrarium allatum non difficile soluitur; nam mulieris genitura, quae marem, ac foemellam intendit, quia hanc, illum in sua radice, seu potestate continet, inde nihil minus mares matribus ipsis assimulantur; neque inde sequitur, foeminam, dum masculus producit, haudquaquam produxisse sibi simile; quod vel ex eo probari posset, quod nimirum foemina naturali instinctu potius marem, quam foeminam parere gliscunt, continenturque fecundiores, quae masculam, quam foeminam edunt prolem, quasi genitricum sola diuersitas parvipendatur à natura.

CAPUT XVI.

De seminalis facultatis incorruptibilitate.

R E R V M omnium sublunarium caduca est, & corruptibilis natura, nec præter hominum im mortalem spiritum quicquam à fati morfu exemptum esse putatur. Verum in hoc ipso corruptibilis orbe ipsa rerum semina communes interitus illæsa supersunt; non licet corruptatur seminale corpus, æthere calor, formatrixque facultas occidit, inde ac mens hominum superstes à ca-

A su, exoluta corpore Coelum transmigrat, suum illa repetit orbem, quem abyssum, siue Orcum cum Hippocrate vocant Hermetici. Porro ab origine mundi e vasto illo, immensoque Chao eduxit protoplasma magnus Deus rerum omnium, ac specierum semina, quatenus horum beneficio reparata indiuiduorum caducitate mundum à nece propera vendicarent; ideoque cum huiusmodi semina deberent perennitate naturam donare, meritò & ipsa à corruptibilitate aliena esse par erat. Enimvero qua ratione si seminalis virtus corruptibilis foret, statim non periret, ubi primum squalida, vel viginosa tellure sepulta semina cerealia Coeli omnibus iniurijs, atque putredini subijciuntur? Profectò seminis corpoream molem, seu testam corrumpi paulò post luculenter apparet; at facultas, ac potestas nihil omnino patitur, sed prædestinato tempore sua profert germina, suas producit fruges. Quod si accidat vel Planetarum sinistro influxu, vel tempestate Coeli quapiam, aliæ causa, ut seminalis potestas corrupto ante tempus corpore nihil producat, agerque nulla fecundetur segete; non tamen ex eo illam periisse arbitrandum est, verum potius ociosam perstitisse donec nata meliorem opportunitatem in lucem iterum prodire valeat. Id significare voluit celeberrimus noster Hippocrates primo illo de diæta, ubi obscuris verbis aiebat: *Equidem nullum omnino corpus perit, neque fit, quod prius non erat, verum permixta, & discretæ alterantur. Homines autem putant hoc quidem ex Orco in lucem auctum generari, illud vero ex luce in orcum imminutum perire.*

C Altiolem hanc Sapientiam vel Metamorphoseos Cantator Ovidius libro tertio exaravit ab Hippocrate, vel saltem Orpheo, siue Trismegisto traductam; habet enim sic

Nec perit in toto quicquam, mihi credite, mundo,

Sed variat, faciemque nouat: nascique vocatur

Incipere esse aliud, quam quod fuit ante: morique

Desinere illud idem, quum sint huc forsitan illa,

Hæc translata illuc, summa tamen omnia constant.

D Ita prorsus videre est puluerulenta æstate, imbre tepido decidente, ranas illicet exurgere, a quamam facultate? à virtute nimirum seminali in terra, vel aere relicta, ubi ranarum coetus extinctus perijt. Pari modo accidit interdum, ut longos post annos reuiuiscant in agro frutices iandiu vel excisi, vel alio modo præcisi; ex eo videlicet, quod illorum seminales facultates haudquaquam perierunt, sed eo usque sub terræ sinu latitarunt, quousque nata proportio-

natum alimentum, Coelique fauore iterum sobolescere ceperunt. Nec mihi obtrudas, facultatem huiusmodi feminalem, quae in spiritu, aethereoque calore residet, nullo pacto extrinsecum subiectum seruari posse; siquidem hoc ipso spiritus nuncupatur, calorque aethereus, quod scilicet ethre incorruptibilitatem participet. Cedo, quoniam pacto in fundo maris calor generationis arbiter seruetur? qualitas adeo debilis in tam vasto contrarij sinu? seruetur tamen, semperque seruabitur, donec Coelum, ac terra transeant, omniumque sileant Animalium Generationes; eo quia huiusmodi calor Coelitus aduenit, vti supra declarauimus. Resistit ergo genitalis energia in Orcum, vt inquit Hippocrates, e quo iterum opportuno tempore in Generationum prodit lucem; idque sonant verba illa citato paulo supra Hippocratis loco: *Lux Ioui, tenebrae orco: lux orco, tenebrae Ioui. Accedunt, & transmutantur illa huc, ibac illuc*. Perinde ac dicat, rerum seminia interdum explendescunt, suamque pandunt sobolem; interdum vacua silent nequicquam proferentia; verum non multo post ex obscuro silentio in lucis auram produnt, aut ex luce eadem in abyssum remeant; atque adeo transmutantur, non pereunt. Hermetice philosophiae studiosi non ob aliam causam, vt reor, vocantur genitalem potestatem balsamum, nisi quia, tamquam balsamum a corruptibilitate remota est; damnantque merito eos, qui nullam spiritibus, & facultati operationem absque inuoluerio corporeo concedunt. Placet ex Scuerino Dano apponere pauca tum in praesentis doctrinae elucidationem, cum etiam in roborationem sententiae a me in primo huius operis libro exaratae, qua statuimus, hominum Generationem solis spiritibus absque vlla seminali materia, & humoroso corpore contingere posse; sic ergo in Idea Medicinae Philosophicae Danus ille capite octauo de seminum corpore, & spiritu verba faciens. *Itaque postrema corpora sensibus obuia, inualida sunt, sterilia, mortua; etiam vulgi iudicio seminis appellatio illis negata est. Apud Philosophos tritum est, cortices, & siliquas non gignere; Quid igitur ipsis facultatem continendi, conseruandi iniuste tribuimus? Spirituum mobilem, fugacem, & momentaneam naturam timentes multi, nullam sine corporibus facultatum naturalium administrationem absolui posse docuerunt: adeoque in corporibus, tamquam in primis radicibus, & fundamentis contineri omnia. Hi absurdo timore velut somniantes, multa in vanum molientes, cauere nituntur, ne aues apertis fenestris auolent. Longe alia natura est spirituum mechanicorum, & seminalium principiorum. Vincula sunt visibilia, & inuisibilia, temporalium, & aeternorum, corruptibilia, & incorruptibilia.*

superiorum, & inferiorum. Vtriusque igitur naturae proprietates ostendere debent, ita tamen neutrius conditiones purae, & exquisitae referant. Deficiunt enim a puritate, statu, aeternitate, potestate superiorum: inferiorum mutabilem, & momentaneam sortem longè superarunt.

CAPVT XVII.

Cur sanguis emissus congeletur, semen vero eiectum fluidius reddatur.

SANGVINEM, paulo postquam e venis eductus est, con crescere, & condensari, ipso dicimus oculorum sensu, & quotidiano probatur experimento, ideoque non nisi debile, aut sophisticum ingenium iturum erit inficias; nam licet interdum sanguis aquescere videatur, nihilominus permixto ichori acceptum referri debet, non autem ipsius substantiae sanguinis. Potius ergo huiusce euentus physicae afferantur rationes: quarum esto prima, quae a calore desumitur; quandiu enim caliditas in humore persistit, fluxilem illum seruat, nec patitur congelascere; id quod apertis fidibus enunciat Hippocrates libello de Carnibus, vbi sic legitur. *Quum vna cum calido multum humidi conuersum esset citra glutinosum, ac pingue, frigidum superauit calidum, & congelatum est. Huius signum hoc est. Quando quis visum maculat, donec calidus fuerit, liquidus est sanguis, postquam autem perfrigeratus est, congelatur.* Sentit idem *σοδος* ille magnus Aristoteles 4. Meteorologicorum summa 2. cap. 3. vbi ait. *Et sanguis similiter; concreuit enim, eo quod exsicceatur infrigidatus.* Verum doctrina haec, intelligatur, supponendum erit, substantias aqueas fundi a calore, & non concreescere a frigore, sed a frigore tantum condensari; Sic dies perspicuo videmus, ius, vina, serum, tia, & similia centum, quandiu calore non destituuntur, tandiu liquida, fluxiliaque seruari adueniente vero frigore congelascere, aut latenter concreescere: frigoris namque natura est congregare homogenea simul, & etherogenea. Quod si ex ore Philosophi id arrideat magis audire, 4. meteorologic. summa 4. cap. 1. verba illa perlegantur. *Aurum itaque, & argentum, & aes, & stannum, & plumbum, & vitrum, & lapides multi innominati aquae sunt. Omnia enim haec liquefiunt calido. Amplius etiam na quaedam, & vrina, & acetum, & lixiuum, & serum, & sanies aquae: omnia enim concreescunt frigido.*

Sed obiter, cur ex Aristotelis relato textu

quædam, & non omnia frigore concre-
 scunt. Quoniam aquosa tantum, & oligophora
 et depauperata spiritu, non falerna, & ge-
 nero sa congelari frigido possunt. Et quoniam
 omnis doctrina forti quadam ratione, aut no-
 bilitate auctoritate fulciri debet, audienda sunt quæ
 ab ipso Peripateticorum principe nuncupato
 loco adduntur, nimirum hæc: *Quæcunque igitur
 sunt aqua, non concresecunt ab igne, solvuntur
 enim ab igne. Idem autem eidem secundum
 idem non est causa contrarij. Amplius dum
 abscedit calidum, concresecunt: quare palam
 quod dum ingreditur, solvuntur. Quare fa-
 ciente frigore concresecunt.* An poterat lucu-
 lentiùs res nostra decantari? Quod si dicas, san-
 guinem in grumos concresecere, etiam si intra
 corporis cavitatem aliquam ubi, calidus persi-
 stit, euomatur iuxta Galeni sententiam libro de
 Attrabile; responsum velim, sanguinem licet in
 locum calidum decidat, priuari tamen spiriti-
 bus infitis, a quibus oritur fluxibilitas; & hinc
 est, ut arbitror, quod senum sanguis ocyus
 concresecit: nam spiritibus orbatus ille est, nec
 non calore pauperrimus; id quod significavit
 si fallor Aristoteles 3. de historia animalium, ubi
 aiebat: *Concresecit etiam facile senum vel in
 corpore sanguis, qui per summa est.*

Secunda ratio cur sanguis fusus non multò
 post consistat, illa est; quoniam in sanguine per-
 fectè elaborato reperiuntur quædam fibræ, qua-
 rum natura cum frigida, atque glutinosa existat,
 ubi primum extrahenati sanguinis evanescere spi-
 ritus, illico illum constipant. Eximiam hanc
 doctrinam aperuit nobis in primis scientipotens
 noster Hippocrates libro illo de Carnibus, seu
 de principijs paulò ante citato, quo hæc
 insuper exarantur: *Si verò quis ipsum conquis-
 cet, & fibras eximat, non congelatur, fibræ
 enim frigide sunt, & glutinosæ.* Quam ean-
 dem sententiam confirmavit Galenus 2. de ele-
 mentis cap. 2. nec rursus præterijt naturæ sum-
 mus indagator Aristoteles, qui eam fortè ab
 ipso met Hippocrate uti alia multa didicit.
 Nam pluribus contextibus hanc ipsam verita-
 tem enucleavit, quos omnes cum plena, & vber-
 rima scateant scientia, hic recensere non graua-
 bor, ratus iucundissimos futuros fore omnibus
 naturæ studiosis. Philosophus itaque metereo-
 logicorum 4. summa, & capite præsignatis sic
 habet de sanguine loquens: *Quicunque autem
 non concresecunt, velut Cerui, tales aquæ magis,
 & frigidissimi. Quapropter non habet villas:
 villæ enim sunt terræ, & solidum. Quare &
 extrahitis non concresecunt; hoc autem est, quia
 non exiccantur; aqua enim est, quod relinquitur,
 ut lac caseo ablato. Signum autem est, morbofi
 enim sanguines nolunt concresecere, saniosi enim;
 hoc autem est pituita, & aqua, propterea quod
 incoctum est, & insuperatum a natura.*

A Rursus 3. de Animalium historia cap. 19. hæc e-
 guntur: *Sanguis humidus, & calidus semper est
 quandiu in corpore animalis continetur. At ubi
 effluxerit concresecit omnium, præterquam cer-
 uorum, & damarum, & si quid aliud natura
 huiusmodi sit. Itaque cæterorum omnium san-
 guis spissari solet, nisi fibræ, quibus refertus
 eximantur; sed celerrimè omnium sanguis tau-
 rorum coit, durescitque.* Adhuc eodem 3. de
 histor. capite 6. luculenter magis rem enucleat
 his verbis: *Secundum etiam genus fibrarum est,
 quod consistere in sanguine solet: quamquam
 non cuiusque animalis. Spissari autem sanguis
 non potest, si id genus fibrarum detrahatur, spis-
 satur verò, si non detrahatur. Genus id ergo fi-
 brarum tametsi maiori ex parte in sanguine ani-
 malium inest, tamen cerui, damæ, bubali, &
 aliorum quorundam sanguini deest; quocirca
 eorum sanguis non similiter, atque cæterorum
 concresecit. Sed ceruorum perinde ut leporum
 solet spissari, videlicet non coitu firmiore, ut
 cæterorum, sed fluido, quale lac est, quod sine
 coagulo sponte coierit. Bubali sanguis aliquan-
 tulo amplius spissatur: quippe qui proximè ouil-
 lo, aut paulò minus consistat.*

B Hactenus Aristoteles, ex cuius verbis plura
 legi possunt consuetaria; Primum nempe ceruo-
 rum, damarum, leporum, & similibus sangui-
 nem non congelari; eo quod huiusmodi ani-
 mantia frigiditate pollent; quare sanguinem
 nec bellè coquunt, nec satis adæquant; quo fit
 ut fibræ in ipso nequaquam generentur, quarum
 beneficio, ut diximus, concresecit sanguis. Se-
 cundum, taurorum sanguinem ideo citius coire,
 atque durescere, quoniam robustissimus est, ac
 natura præferuidus, ideoque percoctus, adæ-
 quatus, ac fibrosus. Et ex hac eadem ratione
 arterialem sanguinem, ubi refrixit, putandum
 est ocyus concresecere; quandoquidem longè est
 venoso sanguine perfectior, & calidior. Ter-
 tium, sanguinem morbosum minus concrese-
 re, eo quod in illo est humiditas multa intermi-
 nata, ut ideo non absque ratione dixerit idem
 Aristoteles, saniosos sanguines haud concrese-
 re; sanies enim ex eiusdem Philosophi dictato,
 sanguis incoctus est: aut quia concoctus non
 dum est, aut quia in serum degenerauerit.
 Quam eandem rationem confirmat eodem illo
 3. de animalium historia toties nuncupato, dum
 ait: *Si sanguis immodicè humescit, morbus in-
 festat: sic enim in speciem saniei diluitur, &
 adeò serefcit, ut iam nonnulli sudore cruento
 exudarint. Idem etiam interdum causa est, ut
 qui effluxerit, aut omnino concresecere nequeat,
 aut incomptè, particulatimque spissetur.* Atqui
 non est denegandum, interdum ex morbosa sau-
 guinis natura, utpote visciditate, lentore, ac
 miscela phlegmatis, crassiorisque pituitæ statim,
 vel paulò post missionem concresecere; perinde

ac refrigeratum ius illud, in quo animalium extremitates, nerueaque substantia ebullierint (vulgo gelatinam vocant) continuo spissatur, & in lactis coagulati modum coit. Sanguis huiusmodi apud eos in primis reperitur, qui sedentariam, & omnino otiosam vitam viuunt; Quò pertinet illud Xenophontis 5. de Cyri expeditione: *Quum ex sedendo, & quiescendo viderem sanguinis concretionem quandam contrahi*. At frequentius idem sanguis apud leprosos gignitur, hi namque pituoso, lento, ac viscido cruore circumfluunt. Hinc extat apud Marcellum Donatum historia illa celebris, de quodam Annibale Pedemontano, qui cum per biennium Arabum lepra vexaretur, in pleuritidem incidit, cumque ob id illi vena tali secaretur, aqua calida vrnæ mensura excedens, in qua sanguis ad sex vnciarum pondus effluxerat, postquam deferbuit, haud secus ab ipso densata est, quam si aqua lac, sanguis verò coagulum extitisset; vide apud ipsum auctorem caput 6. primi libri de historia medica mirabili, vbi ad rem hanc plura, eaque præclara.

Tertia demum ratio, cur sanguis extrauentus concreascit, accepta referri insuper debet naturæ ipsorum locorum, qui conseruandi locata vim possident. Sic videmus, in proprio barathro aquam nequicquam gelascere; extra tamen abyssum suum in glaciem facillimè verti. Rursus in centro suo terram non grauitare, conspiciamus, necnon rarius ibidem contrarias admittere qualitates: Aerem in tribus suis regionibus vniformem permanere: Ignem in sua sphaera non marcescere. Præterea metalla in suis mineris vigere, ac feruari; in suis matricibus vniones, ceterosque preciosos lapillos in sinibus suis: In mari pisces, in aere volucres, in terra bruta, & omnia in omnibus a natura præscriptis locis, & sinibus *nata quæritur* ritè permanere, ac feruari diu. Ita prorsus in microcosmo humorem, & particulam quandam in vase, ac sede sua integrè, & foeliciter feruari quo ad potest, censendum est; vtpotè in capite cerebrum, in corde spiritus, semen in testibus, porisque alijs, in mammis lac, in cysti fel, in splene melancholiam, in venis demum, arterijsque sanguineam sobolem. Quid ergo mirum si propria sede destitutus sanguis illicò præ dolore ferè, ac timore, vt ita dicam, corrugetur, constipetur, & congelascit, venarum calorifico cessante influxu. Atque hæc de sanguine satis.

Modò alterum quæstionis membrum examinandum proponitur, cur nimirum effusum ad aerem semen paulò post liquecat, prorsusque euadat fluidum; quod non modò experientia fit compertum, verum ab ipso Aristotele 2. de Generat. animalium his verbis palàm enunciat: *Semen enim prodit de animali crassum, & album, mox refrigeratum humidum ad aquæ*

speciem redditur, calorem etiam accipit aquæ &c. Sanè id haud leue dubium est, quandoquidem, vt Philosophus ipse ratiocinatur secundo capite nuper citari libri: *Omnia aquosa concrescunt frigore, semen verò positum in gelu sub dio non concrescit, sed humescit, quasi a contrario crassum extiterit; sed neque a calore crassari, ratio probabilis est; quæ enim plus terræ continent consistunt, crassanturque per coctionem, vt igitur refrigeratum solidescere debuit; at nihil solidius fit, sed totum modo aquæ liquecit.* Difficultatem sapientissimè, vt solet, exoluit Protosophs, dum ait: *Non solum enim quod ex aqua, & terra humidum constat, crassatur, sed etiam quod ex aqua, & spiritu, vt spuma crassior, albaque existit, & quò ampullæ pauciores, incertioresque sunt, eò & altior, & rigidior fastus conspicitur.* Quocirca paulò post idem subiungit, *His de causis semen quoque exit quidem intrinsecus spissum, & album calore interiore, multum spiritus calidi continens, sed egressum ubi calor euauit, & aer refrigeratur, humidum, nigrumque euadit, remanens enim aqua, & si quid paruum terrena portio nis continetur.*

Verum enimuerò, vt hæc plenius dilucidetur, animaduertendum erit, substantiam seminis & ipsam etherogeneam esse, vt quæ particeps est aquæ, terræ, & calidi aeris, vt putat spiritus; id quod 4. Meteorologicorum summa 4. capite 2. expressit Aristoteles ijs verbis: *Sanguis autem, & genitura communia sunt terræ, & aquæ, & aeris.* Dominari tamen in semine spiritum ex eo dignoscitur, quòd spumosum est, leue, & album, vt ideo 1. de Generatione Animalium iure diceret Auerroes, semen esse veluti quoddam butyrum multis spiritibus plenum, & Galenus primo Aphorismorum comm. 14. semen habere paucam terrenam substantiam, plurimum autem aeris calidi, humidique in se continere. Quamobrem quandiu spiritus e semine haud euanescent, illud crassum, & consistens permanet, vnde 2. illo de Generatione Animalium scribebat Aristoteles: *Crassum autem, albumque est spirituum mixtione.* Cum igitur ab effuso semine spiritalis ille calor euolauerit, necesse est omnino, vt humidum quod ab aere ipso in fastum, & crassitiam eleuabatur, fluidum vt suæ naturæ esset reddatur; etenim vt 4. Metereolog. docebat Philosophus, quæ a calido, & sicco concreuerunt, ab aqua, idest frigore soluuntur; iam semen, quod a calido, atque spiritali aura concreuit, nihil mirum si ab ambiente frigido facta spirituum resolutione humescat, ac penè aqueum fiat.

Rursus cum inter symbolica elementa sit facilis degeneratio, quid mirum si demissum semen extemplo euadat aqueum? Aer siquidem, qui cali-

calidus in illo continetur in aquam leui negotio A
transmutatur, symbolizat enim cum hac in-
humiditate, qua de re sat est, vt solummodo re-
frigeretur; & hoc, ni fallor, significare voluit ar-
chisophos cum dixit: *Vbi calor euanuit, &*
aer refrigeratur, humidum, nigrumque euadit,
remanet enim aqua, &c. Ecquis amabo non
animaduertit, bullas cum primum euanescence
spiritu disrumpuntur, in paruum humorem de-
generare? Vt merito hinc redargui debeat Cte-
siasille Gnidius, qui scripsit, elephanti semen
siccescens adeo indurari, vt electro, siue succi-
no per simile euadat; nam semen quodcunque
emissum, tantum abest, vt induretur, vt po-
tius fluxile, & omnino aqueum eueniat.

CAPVT XVIII.

*Quamobrem qui genituram humidiores obti-
nent, insalubrius degant, vt sentit Hip-
pocrates.*

EX TO Aphorismorum vndeci-
mo Iatricæ facultatis dictator
Hippocrates hanc exarauit pa-
ramiam, quæ ex doctissimi Heur-
nij paraphrastica versione ita
sonat; *Quibus nares natura
sunt humidiores, & semen humidius sanitate
sunt morbosiore, viuuntque valetudinarij; At
qui contra sunt affecti, salubrius degunt.* Re-
tis naribus de semine hic verba duntaxat sunt
acienda, quod nimirum cum tertiæ coctionis
ngi sit excrementum, inde merito nutritiæ
artium æconomix vitium, aut salubritas de-
rehenditur. Profecto humidior corporis, par-
umque solidarum cum primis habitus, du-
io procul integræ, firmæque valetudini est in-
estus; nam inde corpori varia accedunt sym-
tomata, vtpote œdemata, dissolutio, infir-
mitas, hydrops, aliaque similia multa, iuxta
ituita, quæ fluctuat, multiplicem naturam, quæ
super si euadat saluginosa, deteriores adhuc
fectiones infligit. Etenim licet humanæ vitæ
parxis in humido consistat, illud tamen hand-
aquam fluxile est, aqueum, & excrementi-
um; sed pingue, tenax, atque consistens, qua
tione insitum calidum & fouet, & retinet.
men ergo, quod plurima circumfluit humidi-
te, quoniam partes principes excrementitio
actuare humore præsignat, iccirco læsa valetu-
dis, ac deprauati vitalis toni est index. Nec
icas, humidius interdum reddi semen absque
uo culpata salutis detrimentum significetur,
uiusmodi vt plurimum apud ebrios reperitur,
nexia alioquin præditos, quorum iccirco in-
ecundum est, vt alibi exarauimus, nec ta-

men propterea humiditas illa tecmerium insa-
lubritatis apud eosdem existit indicium. Nam
soluitur obiectio, si dicatur Hippocratis verba
esse, *γόνι ὑγρότερον φύσει*, hoc est semen humi-
dius natura, non autem ex accidente, vti est in
temulentis ex vini copia. Atqui natura humi-
dior genitura spermaticarum partium indicat
vitium, ac pepseos imbecillitatem, aut etiam,
ipsius materiæ spermaticæ ineptitudinem.

Porro materiæ spermaticæ vitium est apepsia,
quæ proinde ventriculi primum, mox hepatis,
tertio solidarum partium discrasiam, atque
segnitiem arguit. Prima coctio celebratur in
ventriculo; hic si humiditate fluctuet, chylum
cruditatibus conspurcatum exerit; chylus vbi
sic vliginosus fertur ad hepar, nequit adæquari,
& absolutè perfici; quandoquidem primæ con-
coctionis error, in secunda nequitiam repen-
ditur; inde dilutior exantlatur sanguis, & flu-
xili ichore commaculatus. Rursus hic ad soli-
das partes demandatus nutrimentum nimis in-
fœlix præstat primò: mox quod superest in se-
men transit; verum & illud aqueum prodit,
ac parum distans a pituita, ideoque spiritibus,
& aura calorifica depauperatum; cum ad con-
gruam pepsin a solidis particulis nequeat re-
digi. En ergo vt semen interminato humore
turgidum totum corpus male affici testatur ex
materiæ spermaticæ vitioso crimine. Signifi-
catur præterea ab humida genitura solidarum,
ac spermaticarum partium crimen, quando-
quidem cum hæc ad exactam consistentiam,
nequaquam redigatur, frigida, humidaque ea-
rundem redarguitur intemperies. Atque hæc
extat germana aphorismi explanatio iuxta clas-
ficorum virorum doctrinam, & opinatum.

At modo meam capite expositionem, quæ
fortassis Hippocratis menti est oppidò propin-
quior. Insalubrius nimirum degunt, qui cere-
brum humidius adepti sunt; ab hoc enim in-
varias corporis partes innumeræ fiunt fluxio-
nes, ac rheumatismi, vt verissimum exinde
sit, ægritudines omnes vel à cerebro esse, vel
incrementum inde recipere; cuius plurimæ, præ-
uæque defluxiones libro de glandulis describun-
tur. Quoniam verò, vt probatum superius est,
maior seminis portio a cerebro per spinalem
medullam delabitur, fit ideo, vt male affecto
cerebro præ humiditatum colluie, semen quo-
que ipsum cœnosum, fluidumque reddatur, ex
quo præsagium fieri valeat vulnerata salutis
vniuersi corporis; confectarium enim humi-
dioris cerebri est subiecti corporis vniuersale
detrimentum, ac tonus labefactatus. Atque
adeo sensus huius aphorismi erit, ijs quibus
humidiores extant nares, cerebri frigidio-
rem, humidioresque indicantes complexio-
nem, inesse insuper humidiores genituram,
qua cum solidæ partes perperam nutriantur,
insa-

insalubriorem inde, atque effectam fieri va-
letudinem.

CAPVT XIX.

*De semine squallido, siue præ nimia siccitate
in grandinis formam densato, ideoque
ad exitum inepto.*

HÆC seminis affectio opponitur
e diametro inuoluntarijs eiuf-
dem effusionibus, de quibus in
sequenti tractatu; nam illa de-
tentus quantumuis in venerea
lucta ad iaculationem nitatur,
nihil tamen effundit, immo quantò laborat ma-
gis, tantò euadit sterilius, & vt fertur adagio,
tundit aquam in mortario. Hem quid hoc
morbi est. Quàm infestus Generationi? quàm
Veneri inimicus? frustra namque in Amorum
palestram exit athleta: frustra miles aphrodi-
sius in ephodon exilit: incassum natura in spe-
ciei propagationem incumbit. Sic est; dum
præ siccitate semen squallet, dum arefcit ca-
lore nimio, & in formam penè vitri densescit;
redditur impar fusioni. Doctrinam hanc insi-
nuauit Hippocrates aphorismo sexagesimo quin-
tæ sectionis, vbi legitur: *Aut enim ob corporis
raritatem spiritus foras fertur, ita vt genitu-
ram effundere nequeat; aut propter densitatem
humor foras non exilit.* Licet autem Galeno
hic aphorismus censeatur spurius, rei tamen
veritati satis consonat. Percurramus amabo
causas, morbiq; huius ideam exactius descri-
bamus.

Natura prouida animalium Generationi con-
sulens semen aptum, & prolificum primò submi-
nistrat, mox de perfectione, & cōseruatione eiuf-
dem sollicita, vasa, & meatus congruos, in quibus
idem locetur exantlat. Modò hoc ipsum semen
tandiu fecunditatis est compos, quandiu a debi-
ta crassi non desciscit; propria verò ac debita
temperies est, vt neque nimis humidum, ne-
que nimis sit aridum, neque nimis fluxile, ne-
que admodum consistens, atque densum. Hu-
midiori semine relicto, quod iccirco sterile est;
quoniam prolificos, & mechanicos spiritus
haudquaquam continere valet, de sicciori dun-
taxat hic facienda sunt verba; quod sanè ta-
met si commodè emitteretur, foret attamen
infœcundum iuxta illud Lucretij 4. de natura:

*Crassius hoc porro, quoniam concretius
aquo*

*Mittitur, aut non tam prolixo prouolat
ictu,*

*Aut penetrare locos aquè nequit, aut pe-
netratum.*

Aegrè admiscetur muliebri semine semen.

Enimuerò cum semen huiusmodi nequeat in
stamina expandi, sed squallido modo densatum
nulla circumfluat humiditate, e suis cuniculis
impos erit exilire, quantumuis ad expulsionem
laboret Genitor.

Atqui cur ita grandinis modo arefcit inter-
dum; causa est calor nimius circumfluam ab-
sorbens humiditatem. Quæ sententia Galeni
auctoritate fulcita acceptior veniet; is itaque
5. aphorismorum sexagesimo secundo aiebat sic:
*Eodem modo, & propter excedentem calorem,
fit testis simile.* Et aphorismo sexagesimotertio
luculentius adhuc: *Nam torreris, aut tale
aliquid semen pati propter calorem, rationem
habet.* Qui quidem calor vel in ipsomet su-
biectatur semine, vel vasis adhæret, vel aliun-
de influet. Immodestus calor semini ipsatio-
ciatur, cum feruens nimium sanguis est, e quo
elaboratur; aut quia eidem humores alij immi-
scentur feruidiores, & acres, qui temporis tra-
ctu substantiam seminis coagulant, vt ita di-
cam. Adhæret vasis, quando hæc habitualement
quandam nacta caliditatem, eo modo quo so-
lide partes apud hæticos æstum contrahere
solent, genitalem humorem depascunt, ablu-
munt, & in terrestriorem substantiam deducunt.
Enimuerò spermatica vasa hæticum hunc
feruorem concipere interdum posse rationi con-
sonum est, & nos pluribus demonstrabimus,
cum de febre spermatica sermonem inibimus.
in qua tres species constituimus, puta eph-
meram spermaticam, putridam spermaticam,
atque hæticam spermaticam. Aliunde influit
immoderata caliditas in semen, quando scilicet
hepar, ac renes in præferuidam discrasiam
delapsi calorem genituræ, & continentibus ip-
sam communicant, qui nimirum calor semen
inuadens exugit, exurit, & in grandinis formam
vndique condensat; adeò vt in stamen postmo-
dum expandi nequeat, qua ratione ad exitum
fit prorsus inutile; quin si quis huiusmodi se-
mine imbutus in Veneris arena admodum la-
boret, præ maiori, quo insuper arefcit calore
squallidum oppidò magis euadit, atque ad
fluxioni ineptius. Adde tandem, quòd si im-
lancholicus humor, cuius ingens copia semi-
plerumque immiscetur, præualeat, austeram suam
qualitate breui temporis intervallo illud fe-
mentat, cogitque. Immo etiam interdum, ne
modò excrementa varia, quæ genituræ interfun-
duntur, possunt meatus, seminalesque cunicu-
los obstruere; verum etiam ipsummet semen
suo lentore & crassitie, ita potest ora vasis
intercludere, vt nullo pacto exitum
valeat aperire.

Verum enimuerò contra dicta videtur esse
Aristoteles, qui Problem. sect. 4. problemata
15. querens, cur homines in aqua concumbunt

nequeant, sic respondet. An quod res nulla
 aqua liquefcere potest, quæ ab igne liquefcere
 apta est, ceu plumbum, aut cera; semen au-
 tem hominis igne planè liquefcere videmus;
 haud enim prius fluere incipit, quàm per attri-
 tum recaleat. Igitur ex Philosophi sententia
 calor exuberans genituram non densiorem, ut
 statuimus, sed fluidiorem reddere deberet. Por-
 rò malè sentit Aristoteles (parcant summi Phi-
 losophi manes) putans in primis semen aptum
 esse liquefcere à calore: siquidem illud ex eius
 quoque arbitrio aptum est à calore liquefcere,
 quod à frigore densatur; modò semen haudqua-
 quam à frigore, verum à calido spiritu concre-
 scit, ut alibi contra ipsummet Philosophum
 differuimus, dum scilicet statuerat, optimum,
 ac prolificum semen aquæ fundum petere.
 Quod si ut genitura fundatur in actu aphro-
 disio, opus habet, ut motu, & Veneris agone
 recaleat, non proinde sit, ut illa liquefcatur; ve-
 rum ut vasa spermatica aperiantur, natura ir-
 ruitur, seu potius proluciat, & ut semen
 ipsum commoueat, ac descendat. Id sanè
 experientia manifestè patet, quæ conspicimus
 semen, ubi primum erumpit, densum, & gran-
 dinosum esse, ubi primum verò ab aere, ac fri-
 gore tangitur, ilicet aqueum reddi. Cur autem
 aqua minus concumbere valeamus, acce-
 dum id seratur frigiditati illius, quæ exinde
 spiritus hebetat, necnon vberè humi-
 litate pruritum, ac titillum infringit, quo sine
 Venereo certamine ad effusionem non exci-
 tur Natura.

Si tandem pro auctario, quæ huic squalli-
 semini medeantur auxilia, poscas, dixerim,
 ta diuersas causas diuersos insurgere curan-
 ti scopos, Nempe si arescat semen ab immo-
 do calore, refrigerantibus, & humectanti-
 bus opus erit, siue calor ipsis adhæreat seminali-
 bus vasis, siue aliunde, ut à renibus, & hepate
 influat. Pro qua re nullum certè magis præ-
 sentaneum erit auxilium post leuem purgatio-
 nem, quàm dulcis aquæ balneum, vel, si opus
 sit, olei ipsius recentis. Ptisana, communium
 minimæ emulsiones, oleum amygdalarum dul-
 cium, atque etiam caprillum lac appositè ad-
 em facient. At si præ obstructione semen e-
 micare nequeat, deobstruentibus obuiam ibi-
 mus, quorum ingens apud Medicos catalo-
 gus. Potiora tamen, quæ minus calida, cen-
 enda: meoque arbitrio chalibi, ejusque infu-
 sionibus primus locus cedendus erit.

CAPVT XX.

De polyspermia, aspermia, & cacospermia,
 siue de vbertate, priuatione, ac vi-
 tio seminis.

QUOD VEM ADMODVM inter a-
 nimalium genera non omnia æ-
 què sunt polygonia, sed ut ali-
 alijs petulantia magis, & sala-
 ciora existant, ut plenè in 2. li-
 bro differuimus, sic nonnulla
 sunt cæteris longè magis polyspermata. Ita
 inter homines reperiuntur nonnulli; qui ex na-
 turæ proprietate, ac temperamento ea scatent
 genituræ vbertate, ut semper, licet Veneri fre-
 quenter indulgeant, plenos referant meatus,
 perpetuò seminali alluuiione madescant: Ita
 tamen ut sæpè, nisi cocant, opprimantur à co-
 pia; nisi iugiter misceantur, infirmentur; robur
 ab usu, languorem ab abstinentia: à Venere
 valetudinem, à temperantia ægritudinem nan-
 ciscantur. Familiaris mihi inest cum nobili vi-
 ro consuetudo, qui cum huius ordinis existat,
 ac vinente vxore nullam diem citra aphrodi-
 sion præteriret, eam nunc viduatus genituræ
 plenitudinem, & affluentiam patitur, ut licet
 magnis, arduisque distentis negotijs, nisi bis,
 terue in hebdomada vasa concubens exina-
 niret, omnibus læderetur naturalibus functio-
 nibus; siquidem ubi diutius gynæchomachia
 parcat, anorexia, torpore, vigilijs, & mentis
 quadam fuligine grauatur, & offunditur: quin
 etiam ubi rem Veneream agit, eam genitalis
 vrinæ illuuiem reddit, ut videatur in sinum
 muliebrem plenissimum enema iaculari.

Huiusmodi verò polygonia, siue seminis af-
 fluentia solet plurimum emanare à forti, &
 robusta testium facultate spermatoptici, quæ
 tam locuples est interdum, utimenti ma-
 iorem partem in genituram conuertat; utitur
 autem tanquam ancillante valida virtute tra-
 ctatrice, quæ ab alto sanguinem, ac poros geni-
 tales euocet, ac iugiter proleat, non sine su-
 periorum partium emaciatione; quare ut plu-
 rimum omnes, qui polyspermia insigniuntur,
 exuccos videmus, nisi temperamento, fusque
 deque sanguineo sint præditi; & omnino magis
 graciles, quàm pingues fecunda seminis im-
 plentur scaturigine.

Rursus, qui venas in toto corpore non val-
 de latas, magnos verò a natura testes, atque
 amplissima spermatica vasa obtinent, succum
 genitalem vberissimum cumulant; ad hæc enim,
 ut repleantur à supernis meatibus demanda-
 tur iugiter sanguinis copiosa supellex, cum
 præ-

praesertim illi pra angustia minimum sanguinei humoris excipiant. Quin etiam quotus quisque ampliores renes, calidioresque sortitus fuerit, is genitali rore impendio diffluet: renes enim ad Veneris fecunditatem non minimam partem conferunt; & ut alibi traditur a nobis, in ijs tamquam in regia libido residet. Addatur his totius corporis ad vasa phletoria, & succulentior habitus; ad vasa inquam, quoniam, ut infra dicemus, plenitudo ad habitum geniture detrahit. Ceterum naturali huic seminis fecunditati non parum opitulantur cibi dapiles, euchimi, polychimi, quique ex natura sua multum genitalis humoris progignunt; cuiusmodi sunt in genere carnum phasian, perdices, columbi, externa, coturnices, ova recentia. Inter fructus pinei nuclei, pistachia, amygdala; inter radices bulbi, satyriones, & gonima innumera, quorum in 3. libro mentionem fecimus.

Contra aspermia aliquibus contingit, itant vel parum, vel nihil prorsus accumulent seminis, ideoque infœcundi viuunt, nihilque aphrodisijs illecebris addicti; tamen reliqua generationis instrumenta bene conformata, & integra adepti fuerint. Huiusmodi genitalis vrinae penuria ijs frequens accidit, qui nimium saginantur; absorbent enim in corporis habitum, quicquid ad poros spermaticos deflectere deberet; etenim virtus attractrix, atque assimilatrix valida, quae in corporis viget ambitu, adeo nutricos exhaurit succos, ut nihil aut valde modicum suppetat, quod ad seminales meatus regurgitet; *quoniam excrementum coctum transit in pingue*, inquit I. de generatione animalium Philosophus. Nimirum cum nihil aliud sit semen, quam vltima coctionis excrementum, quotiescunque alimentum vniuersum apponitur, & assimilatur, ut in obasis contingit, huiusmodi recrementum neutiquam aggregatur; id quod supra, ubi de vtero adiposo libro 4. verba fecimus, ex Aristotele comprobauimus: qui insuper id genus corpora vitibus comparabat, quae dum valde luxuriant pampinis, & racemis laetantur, nihil afferunt fructus; eo prorsus modo, quo & hirci, qui nimium obasantur, generationi, quamuis natura apprimè salaces, inutiles redduntur. Quid multa? Quisquis fecunditatem exoptat, saginam adimat, à qua gentales spiritus obruuntur, sanguis minuitur, meatus arctantur, ipseque natiuus marcescit igniculus. Hinc petulantes mulierculæ clinopaliperitæ, lacertique Veneris bene conscia coniuges detrectant ventricosos, qui genitabilis expertes humoris earum cupidini haudquaquam satisfacere queunt.

Secundo seminis oritur inopia ob imminutam, siue abolitam testium facultatem *σπερματογονικὴν*, tametsi materia utpote humo-

res, & sanguis minimè desint, Et hoc vitium vel est ab origine, vel à morbo, vel etiam ab intempestiuo, & immoderato concubitu, à quo testes ipsi fatiscunt, & eorum virtus infirmatur. Immo in ipsis etiam feminis ob ingem fecundationem exarescit seminale penu, eodem quo arbores, ut Philosophus 3. de generatione animal. cap. 3. testis est *multa fructificatione exarescunt*. Hinc eodem auctore gallinae, quibus in die pariunt, usque adeo seminali virtute exhauriuntur, ut vel citò intereant, vel prorsus sterilecant; vnde hyperinae, siue effœtae ille appellari solent. Id ipsum leene contingit, cum enim quinque, aut sex edat in primo partu catulos, sequentibus annis vnicum tantum promit; quasi primo illo fecunditatis excollo effœta vis vteri, & exhaustum geniture crarium reddatur.

Tertiò tandem oritur aspermia ob rerum impense calidarum usum, quæ semen, & succos e quibus prodit, exiccant, & exhauriunt, ut mentha, camphora, & alia id genus masculicæ naturalia, de quibus tertio libro abundè quibus addi potest noua illa sorbitio ex calidissimis herbis ab Indis parata, quam vocant *chocolate*; hæc enim seminalem succum arrescit adeo, ut qui illam frequentant, breui tempore aspermati fiant. Pari ratione eduliaqueque terrea, arida, nullius chimi; ut surfures, olera pleraque, radices insipide, ac fructus, qui inculte ferunt syluæ, cum vix corpus, ne tabescat, enutrient, genituræ non suppleant. Vnde ideo qui vastas, aridasque Ægypti eremos incolabant primi patres, cum rebus vescerentur huiusmodi, libidinis omnem conculcabant fomitem; quandoquidem nihil quod pruriret seminis aggregabant, ipsum potius radicale humidum commaculabant, & insumebant. Hinc Lucetius 4, de natura basilicæ.

*Atque adeo refert, quo victu vita colatur
Namque alijs rebus concrescunt semina
membris,*

*Atque alijs extenuantur, tabentque vicia
sim.*

Denique cacospermia, seu vitiata seminis productio fit ab instrumentorum intemperie meatuum scilicet seminalium, ac testium insigni disercia, ob quam gignitur quidem humor genituræ, verum infœcundus, inutilis, omnique lithurgo spiritus orbatus, ut nihil plus habere videatur, quam habeat serum, & ichor, quem per vrinam emittimus; nam in primis albedine caret, colore turbidam representat aquam odorem iniucundum spirat, fluidum est velut aqua, spiritali calore destituitur; quare nullum dum emittitur, voluptatis infert sensum. Atque hinc de proprio semine coniecturam faciunt, qui Venerea in commixtione nullam aut exiguum valde suauitatem percipiunt per-

inde ac ipsam redderent urinam; quippe est in semine spiritus ille feruidus, qui dum prouocatur micat, impetumque facit, membra trahit, pruriginem excitat, amoris dulcedinem creat. Verum de his infra, ubi de voluptate Venerea ex professo Tractatum effecimus.

Simili modo si contingat semen produci im-
pense calidum, & acre ob feruidiorem vaso-
rum intemperiem, non modo infœcundum,
prodit, citraque mulcedinem funditur; verum
tristis quoque sensatione coeuntem afficit, dum-
que emittitur, vrit, mordicat, vlceratque in-
terdum. Sæpius illustris viri curationi adfui,
qui temperamento alioquin atrabiliari, renibus
in primis feruidioribus præditus, quotiescun-
que in somno polluitur in ipsa glande, ac præ-
putio vlcuscula tamquam caries Gallicas in-
currit; adeo ut illico fiat opus loturis, vn-
guentis, tutia, & aliquando etiam præcipi-
to occurrere, perduratque exasio interdum
us duodecim dierum spatio. Quin aliquot
ante annos deteriora ab onirogmo inureban-
tur vlcera; sed refrigerante diæta, medicamen-
tis varijs, & in primis aquæ Nucerinæ hau-
d copioso, duobus annis in æstate successiue
petito, seminis feruescentia, & acrimonia
humum sedata est. Simili modo a serosa,
tristisque collunie, alijsque omnibus excre-
mentis genituræ commixtis cacospermia pro-
uenire solet.

Demum aliud in semine vitium continge-
re potest, summa nimirum crassities, ac te-
ritas, siue dicas coagulatio, ob quam è suis
partibus exiire, ac destillare nequit: unde
contingit, ut nonnulli in aphrodisio polemo,
semis diu, ac strenue agant, nihil tamen
genitura effundant, quemadmodum in 3. libro
cumus. Oritur verò huiusmodi seminis
cretio non à congelatione, ut aliqui per-
am existimarunt; nequit enim in viuente
opore, inque calida genitalium regione hu-
mori vndique spiritibus turgens algere. At à
principua quadam vasorum virtute coagulati-
onis, siue à feruida eorundem, siccissimaque in-
temperie, qua resolutis genituræ humidioribus
partibus crassiores ad modum grandinis con-
pescuntur; quamobrem cum in Venereo tripu-
d huiusmodi genitura fundi, & liquari non
possit, concubitus peragi nequit, sed sterilis
labor, frustra que vomere predium mulie-
re reuoluitur.

C A P V T X X I.

*De seminum ferijs, atque de eorundem
Orco Hippocratico.*

A V D semper semina, fecunda
licet existant, Generationum
H obeunt munia; Silent interdum,
& in proprijs diuersorijjs ferian-
tur, donec opportuna prolifi-
candi suppeditetur occasio, ac
tamquam ex Orco euocentur ad Iouem. Ita
constat, non semper bruta in Genium ac Ve-
nerem propendere; sed certis quibusdam tem-
poribus, ac vere potissimum pleraque ad ge-
nerationem declinare; eo quia reliquis tem-
poribus eorum genituræ tamquam sopitæ quie-
scunt, neque e suis tenebris in lucem prodire
gliscunt, aut ab ocio ad negotium suscitari.
At verò dum geneseos tempus adest, expergi-
scuntur, turgent, efferuescunt, spumant, exi-
tumque celerrimum quærunt, ut noua sobole
naturæ gremium impleant:

*Irritata tument loca semine, fitque voluntas
Eijcere id, quò se contendit dira libido.*

C Lucretius libro 4. canebat: Audiamus Aristo-
telem 5. de historia animalium ita loquentem:
*Tempora autem coitus descripta, & ætates cer-
tas ad Venerem singulis animalium natura fi-
xit, & statuit. Ergo plurimorum animan-
tium natura vult quidem rem Veneream per id
tempus, cum hyemis cessante senectia, ætatis cle-
mentia oritur: quod sanè tempus veris est, quo
plurima, & volatilia, & pedestria, & natantia
ad coitum excitantur. Sed sunt quæ per au-
tumnus etiam, & hyemem coeant, atque pa-
riant: ut nonnulla cum aquatiliis tum volu-
crum genera.*

D Id ipsum in cerealibus luculentiùs apparet,
quæ si fortè intempestiue iaciantur in agros
diu sepulta iacent, nullam agunt motionem,
torpent, & in proprio abyssu ociantur solita-
ria. Verum non ita citò congruam Cœli, ter-
ræque nanciscuntur occasionem, quod pulso
sopore excita resurgunt, quasi fermento tu-
berant, susque deque motione facta locuple-
tissima segete campos lætificant. Quod sanè
multo euidentiùs in plantis sponte nascentibus
perspicitur: nam in summa hyeme, ubi nam
tot herbarum, fruticumque semina, quæ pra-
ta, & sylvas ornabant? Nunquid periire? ne-
quaquam; Iam enim paulo supra illa omnia
perennitati consecrauimus. Igitur silent, &
suo in Orco tamquam delitescunt stupent, do-
nec aduentante Fauonio, ac fecundante cœ-
litus imbre actutum euocantur, ac felicissi-

T t ma

ma propagine vniuersam campestriam ditant, A
Hunc seminum orgasmum ex aduentante Fauonio descripsit etiam egregie Lucretius primo suo de rerum natura in ipso exordio ad Venerem, vbi hæc.

Nam simul ac species patefacta est verna diei,

*Et reserata viget genitabilis aura Fauoni:
Aeria primum volucres te, diua, tuumque
Significant initum perculsa corda tua vi.*

*Inde fera, pecudes persultant pabula leta,
Et rapidos tranant amnes: ita capta
lepore.*

Illecebrisque tuis omnis natura animantum

Te sequitur cupide, quò quamque inducere pergis;

Denique per maria, ac montes, fluuiosque rapaces,

Frondiferasque domos auium, camposque virentes

Omnibus incutiens blandum per pectora amorem,

Efficis, ut cupide generatim secla propagent.

Ita Deus omnifator cunctis generationibus sua præscripsit tempora, ac prædestinationes, vt loquuntur Hermetici; ideoque semina modò proliferant, modò suis abstrusa conceptaculis vacant ab omni opere.

Hanc seminum vicissitudinem vocant nonnulli fluxum, & refluxum, neque incongruè: fluunt enim, cum suas explicant vires, & in hanc mundi scenam promulgantur: refluunt, dum arescente sobole se ipsa colligunt; vt ideo generatio nihil aliud esse videatur, quàm seminum augmentatio, & explendescencia; corruptio nihil aliud, quàm eorundem imminutio, & obscuratio. Quò pertinet illud sapientissimi nostri Hippocratis primo de Dieta: *Nihil fit, quod prius non erat, neque quicquam perit, sed permixta, & discreta alterantur.* Homines verò opinantur, hoc ex Orco in lucem autem generari; illud verò ex luce in Orcum imminutum perire, atque corrumpi.

Sed lectoris animum audire gliscentem video, quid sit Hippocraticus Orcus, ad quem seminales virtutes refunduntur, quando corpora, quibus inerant, corrumpuntur, ac dissoluntur. Dicam paucis, esse materiam siue subiectum improporcionatum, in quo recipiuntur, ac tamquam in obscuro carcere desides continentur (Orcus enim obscuritatem sonat) omni earum potestate, ac fecunditatis energia præstrieta, donec disposita, ac ritè præparata alia materia illam sibi in propriam adiungant, cum qua deinceps explendescant, atque Ioui, hoc est naturæ officio, luci, ac mundi theatro reddantur cum sobole conspicuæ. Ne-

que absonum alicui videatur, feminalem formam, seu virtutem extra suam spheram vagari, & in aliena materia obscuram, & ociosam cunctando seruari; quandoquidem si possunt formæ substantiales, & animæ ipsæ in extraneo subiecto, tamquam in vase contineri, absque eo quod formæ vel minimo fungantur munere, vt sentit in suo de spontaneo vuentum Ortu opulentissimus nostri sæculi Physiographus Licetus; non erit absurdum, seminales virtutes, quæ ad rerum perennitatem destinantur, in locis, ac subiectis alienis ad tempus sequestrari. Ita nimirum decidit interdum, ex arbore proxima in stagnum, cœnosamque paludem vel pomum, vel amygdala, vel simile quicquam, vbi non multò post putrescit, fitque corporis dissolutio. Attamen non iccirco seminalis ratio, ac dynamis perit, sed in putredine delitescit, ac cœno tamquam in Orco absconditur; donec reuoluto stagno, & resiccata palude, lutulenta materia in agrum fortè translata, nouum sibi corpus ex conuenienti materia fabricat, indeque sobolescit admirante agricolâ, quod, nemine ferente malus, vel amygdalus suo in prædio exortæ fuerint. Ita quoque naturæ studiosi tradunt, posse exoticarum plantarum si semina desint, haberi sobolem, si earum radice, vel frutice exustis, mox cineres in optimam terram projiciantur.

C A P V T X X I I.

De seminum utriusque sexus harmonia, seu consona ad conceptionem temperie.

NON semper fecunda Venus, si eius interdum sterilis voluptas quamuis vtrinque, a viro scilicet, & muliere læta, & vberim iaciantur semina; vnde mæsti coniuges inquam deplorant filiorum orbitatem, atque inde diuinæ maledictionis et horrentes supplicium ad numina ipsa precibus & altaribus confugiunt supplices, tamquam sterilitas ab ijs, non a proprio seminum viti ac dissonantia immittatur. Quod tamen redarguit Physiopsaltes 4. de natura his metris.

Nec diuina satum genitalem numina cuiquam

Absterrent, pater a natis ne dulcibus vni-

quam

Appelletur, & ut sterili Venere exig-

eum:

Quod plerique putant, & multo sangu-

ne mæsti

Conspergunt aras, adolentque altaria dom-

Vt grauidas reddant uxores semine larg-

Ni-

*Nequicquam Diuum numen, sortesque
fatigant*

*Nam steriles nimium crasso sunt semine
partim,*

*Et liquido præter iustum, tenuique vi-
cissim*

*Tenue locis quia non potis est affigere
adhasum. &c.*

Atqui tametsi maris, & fœminæ genitura nul-
lo interdum crimine detineatur, infructuosè ta-
men funditur ab utroque, non ob aliam causam,
nisi quia manifestis, vel occultis qualitatibus
mutuò non conuenit, atque adeò inter vtram-
que dissonantia, & quædam intercedit antipa-
thia. Nimirum cum viri semen intra vterum,
infusum muliebri semine pro alimento indi-
geat, si inter ipsa amica sodalitas, & harmonia
interueniat, conceptio fœliciter cedit: Si verò
ex arcana dispathia, aliaue manifesta discrepan-
tia dissideant inuicem, licet per se, & seiunctim
mas, & fœmina fœcundi existant, commixti ta-
men nunquam generabunt, sed perpetuò mœre-
bunt improles.

Hanc seminum harmoniam Aristoteles 4. de
generatione animalium cap. 2. appellat mode-
rationem; lubet interim textum apponere, nam-
que ad rem nostram basilicè facit. *Nam omnia,
quæ vel natura, vel arte efficiuntur ratione ali-
qua sunt: calor autem si valde superat, exiccat
humorem: si multum deficit, non concernit, sed
nedij rationem ad rem condendam seruari re-
quiritur. Alioquin ut in ijs, quæ igne coquun-
tur, plus ignis deurit, minus non coquit, ac eue-
nit utrinque, ne quod agitur perficiatur. Sic
coitu maris, & fœminæ moderatione opus
est. Hinc multis tum maribus, tum fœminis
uenit, ut coniuncti inter se nequeant genera-
re, disuncti queant; quod idem 7. de historia
animalium cap. 6. repetit. Sed multò ante om-
niscius Hippocrates primo illo mysterijs refer-
tissimo libro de Dieta hanc eandem senten-
tiam obscuriori sermone exarauerat his verbis
de similibus loquens: *Corruptio omnibus mu-
tuò inter se est maiori à minore, & minori à
maiore, & augefcit maius à minore, &c.* At
pluribus adhuc eandem prosequens harmo-
niam Præceptor eodem loco hæc protulit:
*Postquam verò regionem permutauerint, & na-
li fuerint harmoniam rectè habentem sympho-
nias tres, comprehensim penetrantes per omnia
uiuunt, & augefcunt iisdem, quibus etiam an-
tea. Si verò harmonias non assecuti fuerint,
neque graua acutis consona fiant, prima sym-
phonia perit. Et si etiam secunda generetur,
propter ea quod unus per omnia corruptus, om-
nisonus vanus est: Non enim conuentum ha-
buerint, sed transitio fit ex maiore ad minus
ante de-
stinatum fatum. Profunda fanè doctri-
na obscurior tamen, quoniam naturæ thesau-**

ris noluit Hippocrates prostituere. Eandem
insuper harmoniam explicant suis vocibus Her-
meticidicentes: *Progredientia semina ad legis
imperium signaturas, qualitates, quantitates in
generationis liturgia proferent, si aliorum
seminum confluentium tincturis, & impressio-
nibus non prapediantur, sicuti compotes erunt.*

Caterum nihil aliud Hippocratis est harmo-
nia, quàm seminum consonantia, & familiaris
societas: nihil aliud mutare regionem, quàm
è proprijs meatibus in vterum ambo influere;
nihil demum aliud tres habere symphonias, nisi
quod vtriusque semen sit proportionatum, con-
gruum, & sufficientem in vtero sanguinem ad-
inueniant, necnon consentaneum nutrimentum
obteneant. Quam præclarissimam doctrinam
Paracelsicæ militiæ Professores explicantes ap-
pellant primam symphoniam seminalem tin-
cturam, vitale principium, balsamum, mumiam,
radicem: Secundam corporum principia, ut-
pote sulphur, mercurium, salem: Terciam ele-
menta his principijs consona. Quia in re con-
tineri non possum, quin Petri illius Dani pro-
fundæ scientiæ uiri, & auctoris ut paucis no-
ti, ita à paucioribus intellecti uerba ex idea
Medicinæ Philosophicæ in Hippocraticæ sen-
tentię elucidationem ascribam; ita ergo tam-
quam e tripode Sybilla: *Semina enim in Ge-
nerationibus ab unitate labentia partes tanquam
numeros, & sonos ordinata progressionem produ-
cunt, elementa constituunt, ac corporum prin-
cipia, numeris antea in scientia definita: quæ si
consentanea fuerint, harmoniam, mixtionem,
proportionem, & consonantiam efficient: con-
sonantiam dico ex tribus debite confluentibus
constantem scilicet seminali tinctura, elemen-
tis, & corporum principijs. Hæc enim ad mi-
xtionem conspirare antea ostendimus. Nec est
ulla particula corporis quamuis minima, in
qua tres dictæ harmoniæ concentum non effi-
ciant; requiritur enim seminalis tinctura, bal-
samus, mumia, radix, vitale principium, si
communi vita frui, si toti & cæteris particu-
lis conspirare, ac confluere oportet: requirun-
tur corporum principia: hoc est Sulphur, Sal,
Mercurius, signaturis suis ornata, Si proprium
ac peculiare officium absolueret tenentur; requi-
runtur elementa principijs consentanea, & do-
mestica si nutrir, viuere, incrementaque su-
mere unicuique naturæ lege iniunctum est.*
Plura ex Theophrasto afferrem, sed vereor
obscuritatem, & ne fortè plus nimium chi-
micus audiam.

Hanc ipsam seminum harmoniam non igno-
rauit Lucretius, sed graphice illam descripsit
libro 4. ubi illa.

*Nam multum harmoniæ Veneris differre
videntur,*

Atque alias alij complent magis, ex alijsque

*Suscipiunt alia pondus magis inque gra-
uescunt.
Et multa steriles bymenaeis ante fuerunt
Pluribus, & natae post sunt tamen unde
puellos
Suscipere, & partu possent ditescere dulci;
Et quibus ante domi foecunda saepe ne-
quissent
Vxores parere, inuenta est illi quoque
compar
Natura, ut possent natis munire sene-
tam
Vsq; adeo magni refert, ut semina possint
Seminibus commisceri genitaliter apta,
Crassaque conueniant liquidis, & liquida
crassis.*

Denique illud perorare lubet, seminum hanc harmoniam si desit, nulla medicinae opera parari posse, solumque ab etate, atque a natura ipsa beneficium expectandum esse; siquidem non raro euenit in sexu praesertim foemineo, ut quae in iuuenta concipere nequierat, in maturiori etate foecundior euaderet, uel e contra, facta uidelicet in genitura mutatione; quod scriptis tradere non abstinuit Aristoteles 7. de histor. animal. cap. 6. ubi sic: *Aetatis etiam ratione immutantur, ut iuuenes inter se foeminas*

generent, seniores facti mares, aut contra. Ratio quoque generandi omnino discrimen hoc idem recipit, ut iuuenes nihil procreent, seniores iam incipiant generare: aut e contra ut qui ante possent, nihil possint foetificare.

Illud in calce, lector, te monitum uelim, ne seminum hanc harmoniam unisonam existimes, ita ut uirili precalido semini muliebri eque calidum associari debeat; frigidiori frigidius, atque ita in ceteris omnibus qualitatibus compar; uerum perfecta harmonia illa censenda erit, quae ex inequalibus tonis, consonantibus tamen efficitur, ut si frigidiori calidius admisceatur, humidiori siccus; quod eodem libro de Dieta ita basilice expressit Hippocrates. *Quod humidissimum est in igne, & siccissimum in aqua si in corpore temperamentum acceperint, sapientissima sunt.* Hoc est plena generationis architectura, a qua scientia prepollent. Perpendantur amabo semina mysteriosa verba. Et hinc accidit, quod mulier huic sociata uiro nequaquam concipit, alteri iuncta statim impletur; uel contra quae antea numerosa prole foecunda in primis nuptiis extiterat, ad secunda uota transiens omnino sterile scit. Tantifacienda est in coniugijs celebrandis disparitas, sed consona qualitatibus in seminibus harmonia.

TRACTATUS SECVNDVS.

De morbofo, & inuito geniturae effluuio, ac primum de Nocturnis pollutionibus.

PRAELO QVIVM

COE LIBES, & casti viri quamuis diurnis renuncient Veneris illecebris, nocturnas tamen illusiones, & impudica phantasmata vix effugiunt. Quamobrem hi intemperatum ut valeant seruare corpus; quique viribus existunt imbecilles, pollutionum euadere queant noxam, de his, alijsque seminis inuoluntarijs effusionibus agendum censui; eo praesertim libentius, quo affectiones huiusmodi generationis liturgiae incommodant; siquidem ex frequentatis effluuijs ipsum sterile scit semen, calore, & spiritibus defraudatum; praeterquam quod nobilissimae creaturae seminarium disperdi absurdum est, ne dicam impium, & sacrilegum. Quo misterio, ut arbitror, in sacris litteris tam profanum habebatur seminis effluuium, ut qui eo detinebatur, a templo non magis, quam ab humano consortio arceretur.

CAPVT I.

Quid sit, & quomodo fiat nocturna pollutio.

DICTATOR noster Hippocrates libro illo de Genitura laconice nimis, & quasi pertransennam, ut aiunt, Venerea somni seu nocturnas pollutiones describit his verbis: *Et sane qui somnia Venerea habent, propterea per somnum genituram effundunt, cum humidum in corpore diffusum, & calfactum fuerit, & siue ex labore, siue alia quapiam re spumuerit, dum ab ipso secernitur, coitus imaginem representat.* Quibus verbis profecto auctor ipse latenter insinuat re videtur, quod sicuti biliosus humor armalitia, clades, ac certamina representat in somno: melancholicus umbras, funera, mortem, lachrymas: pituitosus flumina, mare, pluuias, balnea: sanguis hortos, rosas, tripudia, cantus, & similia; ita semen vel copia flu-

fluans, vel commotum, & calore spumans A
Aphrodisia dormienti referat imaginem.
eclara doctrina quidem, sed quæ tamen ad
uissimam rem non delineat; pluribus ergo dilu-
anda erit, à pollutionis definitione facto au-
spicio.

Porro nocturna pollutio, quæ Græco nomine
ονειρωγμος, siue ονειρογονος dicitur, est noctur-
na illa hominis illusio, qua semen, ac si con-
cumberet, non sine eximia delectatione, & a-
phrodisio dulcore dormiens effundit. Huius-
modi autem illusio tripliciter contingere po-
test, naturaliter, morbosè, ac Dæmonis astu,
præstigioque; vt ideo Plato, qui somnia cun-
ctis Dæmonibus in Symposio ascribit, à verita-
te paulò recesserit. De postrema hac illusio-
ne sit satis dixisse, illam à cacodæmone media-
te, vel immediatè accidere posse. Immediatè
aduenit, cum nefarius ille, & impurissimus As-
modeus viros cælibes, omnisque prorsus cor-
ruptionis extorres, itemque virgines intemera-
tas noctu larvata facie incubi, vel succubispe-
cie inuadit, atque imaginationi, vel ipsis ocu-
lis Venereas offert obscænitates; adeo vt natu-
ra infirma ob insitum vellicantem fomitem,
impotens quasi reddita voluptati cedat, ac ge-
nituram emittat, Ita infame illud, ac putidum
monstrum dum nequit interdium virginitatis can-
orem prosternere, audet noctu, & sæpè cor-
pus (quia nequit animum) commaculare co-
atur. Mediatè autem accidit pollutio per Sa-
natica instrumenta, Erebi que ministros. Proh
celus! Reperti sunt Plutonici viri, necnon
tygiae mulieres, quæ interdium solo intuitu, ob-
cura quædam murmurante lingua: noctu de-
antatis quibusdam abstrusis verbis, lumine
ccenso, vel præsentis, vel distantes, seu vigi-
les, seu somno sepultos homines in pollutio-
nem demergerent. Hem cur de Cælo filet
gnis, si terrenus non vrit! sed procul à no-
bis magica præstigia exulant, inque Cocytum
execrandum abeant.

Verum naturaliter accidit seminis nocturna
profusio, vel ex plenitudine, vel imaginariò ex
aræditatis Veneris amplexibus, aut ex ob-
scenis iconibus, impuris cantilenis, fabellisque,
asotarum rerum lectione. Ex plenitudine
quidem, dum natura oppressa onere sarcinam
genitalis humoris deponere curat; idque faci-
lis multò in somno præstare potest, quo, so-
nitibus sensibus, calor vniuersus ad interna re-
unditur. Sic frequentissimè religiosis acci-
dit viris, & ijs, qui, cum re Venerea assueti fo-
rent vti, abstinere diu. Simili modo suppressæ
hemorrhoides post temporis diuturnitatem
genituræ lapsui præbent ansam; namque ab il-
larum stegnosti plethoricè, & cacochymè si-
mul semina in alia vasa repleri possunt; repleta le-
uino negotio semen euomere. Hinc magnè erudi-

tionis vir Hollerius 1. de morbis internis ca-
pite de hemorrhoidibus in scholijs prædoctè
scriptum reliquit, eos qui harum venarum,
fluxione intempestiuè curantur, obscænis in-
somnia vexari.

Imaginariò autem contingit onirogonos,
quia mens, quæ nunquam obdormiscit, sed in
ipsa sensuum quiete vagatur magis, ea cuncta
in somnis retractat, quæ inter diu per sensibi-
les potentias hausit; ideoque non ab re som-
nium definitum à quodam fuit. *Diurnarum co-
gnitionum reuolutio*. Huc accedat Sapientis-
simus Hippocrates, sermonemque nostrum sua
doctrina fulciat; is profectò libello de insom-
nijs ita scriptum reliquit: *Anima enim vigi-
lat, & quum quidem corpori inseruit, in mul-
tas partes distributa, non sui iuris est, sed
partem aliquam singulis corporis partibus, si-
ue sensibus distribuit, auditui, visui, tactui,
gressui, actioni, & omni corporis facultati.*

Ipsa autem anima cogitatio sui iuris non est.
*Quum autem corpus quiescit, anima in motu
est, & corporis partes perreptans domum suam
gubernat, & omnes corporis actiones ipsa per-
ficit. Nam corpus dormiens non sentit, ipsa
verò vigilans cognoscit, ac visibilia videt, &
audibilia audit, vadit, tangit, tristatur, animad-
uertit; in summa quacunque corporis, aut ani-
mae munia, ea omnia anima ipsa in somnis obit.*
Hactenus Hippocrates, à quo nil discrepat
Aristoteles 2. Ethicorum capite 13. vbi asse-
rit, ea quæ aguntur interdium, in nocte reuolui; quod
luculentius adhuc edisserit Problem. sectione
30. problemate 13. vbi hæc exarata legimus.
*Quapropter ea maxime somniamus, quæ agi-
mus, aut acturi sumus, aut volumus; de his
enim maxime cogitationes, imaginationesque ob-
ueniunt, & qui instructi virtutibus sunt, me-
liora somnia vident, quod etiam vigilantes me-
liora animaduertunt. Qui deterius vel animo,
vel corpore sunt affecti, deteriora concipiunt,
quippe cum affectio corporis faciat in somni vi-
sionem; hominis enim morbo laborantis propo-
sita quoque animi vitiosa sunt, atque etiam
propter corporis perturbationem animus quie-
scere nequit.* Aristoteli subscribit Galenus de
dignotione ex insomnijs, vbi sic: *Videtur enim
in somnis anima in corporis profundum ingres-
sa, & ab externis sensilibus digressa affectio-
nem, quæ in corpore est, sentire, atque eorum
omnium, quæ appetit tamquam iam præsentium
visa concipere.* Vnde meritò Lucretius 4. de
natura

*In somnis eadem plerosque videmus obire,
Causidicos causas agere, & componere
leges;
Induperatores pugnare, & prælia obire;
Nautas contractum cum ventis degere
bellum,*

Et

Et quo quisque ferè studio defunctus ad-
hæret,

Aut quibus in rebus multum sumus ante
morati

Sensit idem Apuleius in Afino, itemque Clau-
dianus in præfatione sexti libri de Consulatu
Honorij; confirmatque ritè Seneca in Octauia
his modulis:

Quacunque mentis agitat infestus vigor,
Ea per quietem sacer, & arcanus refert
Veloxque sensus

Quid ergo si obsecnarum imaginum cara-
cteres in phantasia, veluti prælo excussi noctu
percurrant, & aphrodisiæ illusionis præbeant
ansam?

Hac de causa D. Bernardus fratres de
monte hortabatur, vt ituri dormitum imagi-
natione reuoluerent sancta quæpiam, vt his in
somno etiam delectari possent; iuuat ascribere
verba: *Iturus in somnam aliquid tecum defer*
in memoria, & cogitatione, in quo placidè ob-
dormias, quod etiam somniare iuuat. Sic tibi
nox vt dies illuminatur, & nox illuminatio tua
in delicijs tuis, &c.

Porro imaginatio inferioribus cunctis poten-
tijs imperat; adeò vt quantumuis quisque sen-
sibus solutus alto sepeliatur sopore, spiritus ta-
men excitare, humores agitare, expultricem
irritare, semen acuerè, fluxile parare, ac tan-
dem foras protrudere valeat. Huc mehercle
appositè collimat illud Lyrici vatis in Satyris

Hic ego mendacem stultissimus usque puel-
lam

Ad mediam noctem expecto; somnus tamen
aufert

Intentum Veneri; tum immundo somnia
visu

Nocturnam vestem maculant, ventremque
supernum.

Morbificè tandem feminis in somnis effusio
contingit, vel ex ipsius mala qualitate, vel ex
renum imbecillitate, seu inflammatione, aut
etiam vasorum debilitetentrice. Nempè quo-
tiescunque semen acre nimis redditur, sero-
sum, & bili permixtum naturam facilè ad ex-
pulsionem irritat. Si vasa spermatica imbecilla
reddantur, genituram continere nequeunt; Si
renes phlogosi corripiantur, suo æstu humo-
res accersunt, ipsamque genituram insimul fer-
uidiorem efficiunt; quò fit, vt facultas expul-
trix excitetur, retentrix labefactetur. Atque
hæ omnino sunt causæ, quibus *οὐρεσθῆναι* con-
tingere solet. Neque sanè abominabilis dun-
taxat, ac fœda passio istæ censeretur debet, ve-
rùm etiam humanæ salutis, ac robori summope-
re insensa, quando totius corporis consumptio,
syntexis, atque hæctica febris inde originari
solent; quod inferius pluribus ostendemus.

CAPVT II.

Proponuntur, ac soluuntur insimul varia, sci-
tuque digna problemata ad nocturnas se-
minis fusiones pertinentia.

I.

VR nocturna pollutio impendit
magis debilitat, quàm si spontè
coeatur? an id ex eo contingat,
quòd longè maior feminis copia
in somno, quàm in voluntaria,
ac vigili Venere profunditur?
Siquidem sopitis sensibus tota natura cum
spirituum satellitio ad intima sese colligit: ca-
lor vniuersus ad viscera refunditur; quò fit,
vt cum feminis vbertate largiores demittantur
spiritus, in quibus vitæ robur, & membro-
rum consistit lacertus.

II.

CVr maior voluptas delinît in somno Ve-
nereo, quàm in vigili concubitu? Exca-
dem prorsus causa prouenire, arbitrandum est.
Spiritus enim omnes cum in somno penitus
congregentur, vniuersi ad aphrodisiam fœda-
tionem collimant. At interdiu in varias dilata-
huntur partes; sensibus namque, cæterisque
potentijs famulantur; Atque hæc ipsa insuper-
ratio est, cur facilius in somno, spatioque tem-
poris breuiori semen ipsum effundatur; quin
extitere nonnulli, qui semen coeuntes emit-
tere nulla ratione possent; in somnis verò abun-
dè extruderent.

III.

AN mulieres veluti viri polluantur in som-
no? Vtique non est inficiandum, cum
ipsa palàm edoceat experientia, cui præterea
Aristotelis accedit auctoritas 10. de historia
animal. cap. 8. vbi sic legitur: *Quin etiam*
mulieres in somnis effundunt, atque his post
somnationem eadem affectiones solent contin-
gere, dissolutio sanè, & imbecillitas, quæ etiam
post coitum cum viro ipsis accidunt. Ouidius
quoque Byblim describit, quæ in somnis non
sine obscenarum partium odaxismo Venere
phantasmate resoluebatur; sic ille:

Byblis in exemplo est; placida resoluta
quiete,

Sape videt, quod amat; visa est quoque
iungere amanti.

Corpus, erubuit quamuis sopita iaceret.
Somnus abit: silet illa diu, repetitque
quietis

Ipsa suæ speciem; dubiaque ita mente pro-
fatur;

Me miseram tacita quid vult sibi mentis
imago?

Et

Et paulò post subiungit,

Testis abest somno, nec abest imitata voluptas;

Proh Venus, & tenera volucer cum matre Cupido.

Gaudia quanta tali! quàm me manifesta libido

Contigit! ut iacui totis resoluta medullis.

IV.

Quæres, an bruta etiam in somno genituram aliquando eijciant? His quoque pollutionem contingere probabile est; rariùs tamen, cum ob corporis densitatem, tum etiam ob simplicem, frigidumque victum, necnon ex duro accubitu nullis mollior stratis, omnique Cæli patente iniuriæ. Confirmatur ex eo, quod bruta etiam somniant, ut canes, oves, equi, cæteraque vivipara, si Plinio fides est, qui eandem opinionem mutuatus est ab Aristotele. de historia animal. cap. 10. ubi hæc habent: *Item somniare non solum homines, sed etiam equos, & canes, & boues palàm est, atque etiam oves, & capras, denique genus quadrupedum, idemque animalis fecundum.* Idem Lucretius Nature vnicus modulor operis non præterijt: concinit namque.

Non homines solum, sed verè animalia cuncta

Quippè videbis equos fortes cum membra iacebunt

In somnis sudare tamen, spirareque sæpe, Et quasi de palmis summas contendere vires;

Tunc quasi carceribus patefactis sæpe quiete Venatumque canes, in molli sæpe quiete Iactant crura tamen subito, vocesque repente

Mittunt, & crebras reducunt naribus aures,

Vt vestigia si teneant inuenta ferarum, Expergesactique sequuntur inania sæpe Ceruorum simulachra fugæ quasi dedita cernant,

Donec discussis redeant erroribus ad se.

Quin etiam ipsas volucres, & ouiparas somnare Lucretius censuit, quod incertum esse dicebat Plinius in fine decimi libri; ideoque subiungit ille.

At variæ fugiunt volucres, pinnisque repente

Sollicitant Diuum nocturno tempore lucos Accipitres somno in leni si prælia pugnasque Edere sunt perfectantes, visæque volantes.

Si bruta igitur somniant, variisque iactantur phantasmatibus, cur saltem quo tempore in Genium ruunt, Venereas non somnient illecebras, fundantque insimul pruritium semen? Certum quidem est, bruta eadem cum non

A semper insomnient, raro pollutionem subire, id quod insinuauit Aristoteles Problematum sect. 10. ubi ex professo quæstionem agitans ita scripserat: *Cur cæteris animantibus partim nunquam profusio seminis per somnum incidere solet, partim raro? Vtrum quod nullum, homine excepto, resupinum cubare consuevit: nullum autem nisi resupinum semen profundere potest? An quod cætera non pariter ut homines somniant: seminis autem per quietem illa profusio non nisi cum imaginatione fieri potest.* At illud Aristotelis æquo animo recipere nequeo, nimirum non nisi resupino corpore inuitam pollutionem contingere posse; siquidem & prono, & in latera iacenti quàm sæpius etiam accidit; quinimo noui ego iuuenes, qui resupinè iacentes genituram nunquam effundebant, prono verò corpore cubantes illicò, & facillimè seminis effusionem agebant.

V.

Cur ebrij nocturnis pollutionibus non tentantur? An quorum potentia in vigilia sopita, ac torpida sunt præ mero, multò magis accedente somno soporentur, & obdormiscant? Quocirca cum temulenti sint veluti ecstatici, nihil mirum si hebetes, ac prorsus ociosas potentias habeant. Diximus alibi quod vnum e remedijs amoris apud Ouidium est, vsque ad ebrietatem bibere; quo pacto amans fit alius a se ipso, cunctaque obliuiscitur mero demersus animus. Hinc 2. de legibus Plato non iniuria vino interdicebat coniuges, cum generationi daturi erant operam. Cape. *Ac nulli penitus interdixi vinum concederem, nisi exercitationis corporea, morborumque causa hoc potu opus fuerit; neque etiam nocte viro vel mulieri, quando liberis operam dare volunt.* sic ille.

VI.

Cur proni decumbentes difficiliùs ut plurimum, & rariùs polluemur in somno? An quia renes, & spinalis medulla, e quibus præcipuè genitura destillat, Hippocrate arbitro, haud ita excalescunt, dum proni accubamus? Etenim supra dorsum iacenti renes illic exastuant, quibus recalescentibus libidinis spumat humor,

VII.

Cur faciliùs onirogonon patiat, qui incenatus decubuerit, quam qui pleno ventre, & crapulatus potius obdormierit? An quia inedia spiritus reddit acutiores, meatusque liberos magis, expeditos, ac pernios; crapula contra spiritus hebetiores, nec non poros ipsos infractos, & obstructos. Fit ideo, ut qui ventrem cibus onerant, veluti impotentes abdomine distento iaceant; & quod plus est, omni penè primi sensorij phantasmate careant ob crassorum vaporum vbertatem, mentem vniuersam

sa caligine obruentium. At qui vacuo sunt corpore, imaginatricem facultatem depuratam servant, & cunctas alias naturales potentias integras obtinent, omnique oppreffione exolutas. Viros noui, qui nocte ieiunium subsequente vix vnquam pollutionem euadebant; quam tamen vt effugerent, opulentiore ientaculo sibi vespere indulgebant,

VIII.

C Vr transacta potius media nocte, quam ante sopita corpora polluantur? An quia post mediam noctem cibus descendit, nec natura admodum ad coctionem distrahitur; quamobrem seminis effusioni liberior ceditur facultas, ante ipsam verò mediam noctem cibus grauata natura pessimè totis molitur viribus? Nisi fortè cum Astrologis asserere placeat, post mediam noctem dominari sanguinem, & cum remeante Sole vitales quoque spiritus excitari, quorum beneficio vniuersum corpus calidius redditur.

IX.

C Vr qui nocturnam scedationem perpeffissunt, manè plus nimium pallefcent, qui verò interdum coierint, rubescant potius? Humani corporis, & orbis centrum in somno calor petit; quare non ita citò ad partes recurrit extimas, vt roseo easdem colore imbuat; cum, praesertim, vt paulò supra dicebamus, maior in somno spirituum iactura fiat. At in voluntaria clinopali, Venerisque spontaneo polemo, praelabore, genialique motu aduocatur etiam calor, & sanguis ad cutaneas partes: vnde purpureus efflorescit color in vultu. *Lux orco, tenebrae Ioui: lux Ioui, tenebrae Orco.* Magnus ille Medicorum Genius libro de diæta aiebat; quod est: Virtus, & lampas naturæ si vigeat, ac splendeat, intus, foris languescit, & obscuratur; dum vigor in radice continetur, exolescit frutex; at cum nimis luxuriat germen, tabescit radix: dum æstuat in superficie terra, in penetralibus alget: dum riget in cute, in visceribus calet.

X.

C Vr interdum Veneris certamen in somno compleri non posse videtur? An quia pra aliquam obstructione semen delabi, forasque exilire nequit? An quia virtus expultrix aliquo onerata pondere genitalem succum eiaculari nequit? An quia obscenæ imagini haud prorsus phantasia inhæret, & obtemperat? An verò, quia semen ipsum non sit epirrhodon, idest fluxui facile, egeatque propterea, vt liquefcat maiori quodam conatu, ac Veneris tripudio?

XI.

C Vr, qui praesertim sub dio calido exercentur, nocturnis vexentur illusionibus? Quod labore sanguis attenuetur, spiritus acuantur, lumbi incalescant, meatus referentur; quocirca pruriens semen & expultricem facultatem

alacrem, & vias, e quibus effluat, meabiles habet.

XII.

C Vr graciles frequentius quam obassi polluantur? An quia hi frigidiores existunt seminalesque poros angustiores obtinent; illi verò acutiori sanguine circumflui sint, necnon corpus ipsum magis euron ferant?

XIII.

C Vr febre detenti, hectica praesertim crebrius polluantur? An quia febrilis omnis calor semen acuit, renesque inflammat; hecticus verò solidis etiam particulis intrusis cunctas virtutes lædat, & in quandam exolutionem, ac syntagma deducat?

XIV.

A N polluantur eunuchi? Vtique polluantur, sed modo imperfecto, vt imperfectè Venerem exercere solent; solumque tenuem ichorem, exilemque exprimunt.

CAPVT III.

De remedijs nocturnarum pollutionum, tam a demonum illusionibus, quam si a causa naturali, & morbifica ortum ducant.

IMPETIT adeo saue, & inter interdum nocturna Venus, vt multi in malum habitum, & cachexiam inde decident, & moriantur etiam. Operæpretium ideo est potissimas edocere medidas, vt corpus ab impura labe seruetur, eiusdem saluti prospiciatur. Paucis ab his annis apud Sanctum Cassianum in ditione Magni Ducis Hetruriæ, quò balnearum gratia concesseram, virum Romanum allocutus sum, qui balnea & ipse petierat, & mihi retulit, qualibet nocte onirogmon pati, nec semel tantum, sed bis quandoque; neque potuisse remediorum generibus ab ea seminis scedatione collunie liberari; ideoque gracillimo erat habitu praeditus, vultu pallido, aut potius squallido, & quasi ad Acherontis ora deductus. Pro calamitatem, pro hæditatem!

Ex ordine igitur procedens, nocturnis illusionibus, quas Asmodeus vel mediatè, vel immediate humano generi infligit, nil magis confert, quam sese spiritualibus, & sacris munit re auxilijs. Signare se signo Crucis, dum in dormitum circa cordis, renumque regione mirabiliter prodest. Quod libro Cathemerino Aurelius Prudentius ita metriculis monuit hymno ante somnum.

*Fac, cum vocante somno
Castum petis cubile
Frontem, locumque cordis*

Crucis figura signes.

Crux pellit omne crimen.

Fugunt Crucem tenebrae.

Tali dicata signo

Mens fluctuare nescit.

Procul, o procul vagantur.

Portenta somniorum,

Procul esto peruicaci

Præstigator astu.

O tortuose Serpens,

Qui mille per meandros,

Fraudesque flexuosas

Agitas quietæ corda.

Discede, Christus hic est

Hic Christus est. Liquesce;

Signum quod ipse nosti,

Damnat tuam cateruam.

Diuus Basilii exaltat in hunc usum versiculos illius hymni.

Procul recedant somnia

Et noctium phantasmata,

Hostemque nostrum comprimens,

Ne polluantur corpora.

His porro versiculis piè in vespere recitatis Ioui, qui se a nocturna Veneris exemit sordibus, qua sapissimè polluebatur. Pari energia suffulta est Oratio illa itidem ante somnum proferenda.

Re igne Sancti Spiritus renes nostros, & corpus nostrum Domine, ut tibi casto corpore seruiamus, & mundo corde placeamus.

Rursus Virginis Deiparæ sacratissimæ, & semper immaculatæ inuocatio præpotens est auxiliium; illa namque puritatis mater, & castitatis archetypus luridum dæmonem haudquam finit corpora temerare eorum, qui sub eius candoris vexillo militare cupiunt. Preterea autem ad eandem plurimæ possunt esse formulae, illa tamen in primis consona.

Virgo singularis

Inter omnes mitis

Nos culpis solutos

Mites fac, & castos.

Adhuc ad rem facient, alicuius Sanctæ Virginis Zona sese vincire: renes, & lumbos sacerdotis candida stola obstringere. Sanctorum reliquias, sacrasque purissimæ Virginis Mariæ icones de collo suspendere, nec non frequentissimè sacrosanctæ Eucaristiæ sacramentum accipere. Cæterum superstitiosa auxilia, quæ religionem redolere videntur, nullo pacto adhibenda.

Sed modò ad naturalis pollutionis naturalia remedia conuerto calamum, Morbos omnes ex repletione inanitio sanat, Hippocrate, & experientia testibus. Quamobrem cum pollutio naturaliter e feminis vbertate, ac plenitudine contingat ut plurimum, hanc plethoriam eximere opus erit. Eximitur autem vel spon-

A tanto concubitu, ut Paulus Aeginas, Oribasius, & alij veteres consulunt, qui nocturnas has pollutiones Venere ipsa, quasi clauo clauum pellunt. Verum id consilij ijs tantummodo inculcare fas est, quibus impunè, & absque vilo peccati crimine mulieribus adherere permittitur. Tutius aufertur feminis vbertas ciborum, vinique paucitate; ut enim sapius decantauimus:

Sine Cerere, & Baccho friget Venus.

Sancti quippe Eremitæ patres hoc potissimum antidoto intacta seruabant corpora. Vnde est, quod nil magis ab Ecclesia quadragenario tempore ad sidera usque tollitur, quàm ieiunium, de quo canit in solemnibus Missæ.

B *Mentem eleuas, vitia comprimis.*

Aufertur insuper genituræ copia sanguinis diminutione; quare præsentaneum censetur auxilium eundem de vena cubiti affatim haurire; non secus ac fomitis recalcitrantis igniculus, & carnis irritamenta punctorijs disciplinis, quæ cruorem eliciant, deprimuntur, & extinguuntur. Abstinentum itaque à polychimis esculentis, opiparisque obsonijs, uti etiam à calidis omnibus, & genituræ prolificis ceu bulbis, ostreaceis, capis, domesticis pipionibus, & similibus multis, de quibus supra. Sed vinum cum primis abnegandum, quod veluti venenum id morbi genus fouet, nutrit; illud perpetuò memoria recolentes, quòd Venus ex mystica antiquorum theogonia indissolubili vinculo nectitur Libero patri, nec absque huius consortio nimium illa audet. Sed hæc satis loco suo. Refrigerantes ergo deligantur cibi, & ad siccum vergentes potius, pauci succi, & molis minime. Potus esto aqua hordei, vel oxalidos, uel frigidi alterius oleris, ut etiam chalybeata, cui fas erit immisceri & uinum Granatorum, & succum cythoniorum, uel etiam limonum. Motus modicus, & minime uehemens esse debet; non per accliuia, minus per decliuia. Sit somnus breuis, intercisus, & instrato simpliciter è paleis conflato, vel supposito coriaceo tegmento. Auferantur ab imaginatione uel minima Veneris phantasmata: lasciuiores picturas, afortas imagines, & inhonestas icones auertat oculus: lectiones geniales, libros eroticos, carmina fescennina, & omnino uerba nil prætexta detrectent aures: fuerunt apud Cælium Aurelium, qui commendarent in Onirogono, ut urina diutius detineretur; quatenus inde non tam profundus coqueretur somnus, & seminalia uasa ab extensa uesica compressa feminis exitum non permetterent. Rursus & alij apud eundem digiti maioris ligaturam, usque ad integrum dolorem fieri iubebant eo consilio, ut altior somnus arceretur, & ex dolore phantasia in Veneream uoluptatem nequaquam solueretur. Atqui

V u

utrum-

utrumque auxilium Caelio non immerito im-
probat. Placet eius apponere verba: *Ali-*
qui verò conuenire dixerunt, etiam mihi dil-
ationem tendere, ne frequenti officio causa refri-
getur, & completa vesica se somno agrotantes
dare, quo neque in altum somnum venire sinan-
tur, & intercessu frequenti excitentur, quo vi-
sa Venerea voluptatis, qua somno finguntur, a-
mittant, & extenta vesica seminales vias sibi vi-
cinas comprimendo semen retineant. Alij ma-
giorem digitum ligandum, atque constringendum
forti filo, vel lino iusserunt, quo dolore inter-
ueniente altior arceatur somnus, & neque ani-
morum visa in Veneream voluptatem soluantur.
Sed hæc utraque a nobis excludenda, &c.

Cæterum vim plurimam infringendi libidi-
nem, & restagnandi seminis impurum fluxum
obtinet camphora, vel arbitrio Io. Baptistæ à
Porta in Magia naturali; vsus est dimidij Scri-
ptuli cum succo limonum, vel etiam portiun-
cula cassiæ. Rutam redoleat aer, qui per nares,
& os inspiratur; ex vi namque siccatoria mani-
festa, & insuper occulta proprietate aduersa-
tur aphrodisiæ palestræ. Lens cibus est rite
conueniens; reprimat namque libidinis æ-
strum. Lactuca & ipsa non minus seminis v-
bertatem, & caliditatem coercet, ideoque apud
Pythagoricos eunuchus eadem nuncupatur,
quod homines frigidos, atque impotentes pe-
rinde, ac eunuchos reddat: quo mysterio pari-
ter fabulati sunt poetæ, vt ex Callimacho cer-
nere datur, Venerem Adonidem suum, idest,
suam libidinem lactucis cooperuisse in sarco-
phago. Demum flatuosa cuncta vitanda erunt.
Atqui hæc satis dicta sint ad pollutionem aufe-
rendam, quæ non cacochymicè, sed plethoricè
contingit.

Postremò nocturnæ pollutioni, quæ ex mala
seminis qualitate, & morbosa vasorum intem-
perie accidit, aduersantia propalemus remedia.
Omnium sanè deterrima seminis *ἐπιέχουσα*, quæ
ex morbo contingit, difficilior namque curatur,
& sapius ad malum habitum deducit miseros.
Accidit autem præ materiali, vel immateriali
discrasia totius corporis, vel renum, atque
adiacentium partium. Intemperies materia-
lis totius est biliosa, vel salsa pituitosa, quæ se-
men impurum, acre, fæluginosum, & ichoro-
sum gignunt, quibus omnibus qualitatibus na-
tura iugiter ad expulsionem irritatur. Intem-
periei fiat imbecillitas retentricis comes, pro-
pter quam non rarò pollutiones contingunt,
ijs præsertim, qui Veneris studio intemperanter
vacarant; cuius census apud Placitum tertio
observationum quidam legitur, qui ex frequen-
tato impensius libidinis ludo eò denegerat, vt
licet abstinere, diu noctuque genitura colluie
fœdabatur. Curabitur huiusmodi intempera-
tura in primis victu contrario, puta frigido,

& humido, alijsque bili aduersantibus, nec
non humorum aliorum salacitati oppugnan-
tibus, quorum hic haud est opus longam re-
censere seriem. Sanguis ad iecoris feruorem
infringendum non semel tantum, sed repetitis
vicibus, perque diuersas corporis venas hau-
riendus erit; semper enim impensè calidum he-
par biliosæ, & fæluginosæ complexionis in-
gitur.

Præterea corpus ab ichoribus, biliosisque
recrementis repurgare sedulo debemus cassi-
fistula, syrupo violaceo solutio, rosæolaxa-
tuo, manna, tartaro, rhabarbaro, electuario
rosato cum decocto hordei, violarum, ac tha-
marindorum, & similibus, quæ cum bilem,
tùm cæteros ichores mirificè ducunt. Validio-
ra purgantia vt quæ calorem adaugent, abe-
ant protinus. Alterantia verò erunt ex vsu va-
rij syrupi frigida facultate pollentes, veluti
succo boraginis, ex oxalide, cichorio, endi-
uia, plantagine, portulaca, coronopo, & simi-
libus. Serum caprillum optimè depuratum
cum succo limonis, & insuper chalybeatum
magnopere proficit, si præsertim rutæ folium,
vel agni casti fuerit in eodem infusum, & per
multos dies adhibeatur. Simili modo ad rem
faciunt conferre e floribus cichorij, rosarum,
violarum, boraginis, maluarum, nec non
etiam ex absynthio pontico, quod bilem pur-
gat, ac totum roborat corpus.

Post lenem purgationem vtor ego satis fa-
liciter hoc iure. Sumatur veruecis caput, &
in magnam ollam immittatur cum aquæ chaly-
beatæ sufficienti quantitate, & libra vna hor-
dei. Bulliat donec infra dimidium reficetur,
deinde adiciantur santalorum citrinorum
drach. 1. seminum peponum vnc. 2. liquiritiæ
mundæ drach. 3. portulacæ, nymphææ ana m. 1.
foliorum viticis, m. 1. 5. radicis althææ vnc. 1. 5.
conseruæ violacæ libr. 5. superbuliant hæc om-
nia per breuem horam, mox fiat colatura, de
qua singulo mane sumenda erit mensura
vnciarum, & per quindecim saltem dies ab-
sumatur. Insuper Donatus ab Altomari syri-
pum magistralem omnium validissimum col-
cinnat, qui est.

Re. Sanguinaria, acetosella, plantaginis
an. m. 1.

Portulacæ, capreolorum vitis, umbilici

Veneris, summit. rubi an. m. 15.

Myrtillorum, semin. coriandr. præpar.
semin. papauer. albi an. vnc. 5.

Fol. lactuca, florum nymphææ, borag.
& violarum an. m. 5.

Fol. ruta, viticis, mentha, calamintha
siccæ an. drach. 3.

Coquantur in suff. q. Aquæ. deinde

Re. dictæ colat. lib. 3. succi rosarum ru-
brarum, granatorum, pomorum acido-
rum

rum an. lib. 5.

Aceti parum, & sacchari q. 5. f. syrupus, cuius dosi singulis diebus drach. 2. vel drach. 3.

Commendat eruditissimus Vuccherius in sua Syntaxi medica semen torridum viticis, cannabis, lactucæ, & nimphæ. Alij vt Rondeletius pulueres intestinorum pullorum gallinaceorum, ac tunicæ præsertim interioris ventriculi eorundem. Christallus etiam optimè præparata ouo recenti crudo, & integro remixta ad scrup. 1. impurum fluxum validissimè compescit; id quod paucis ante diebus me præscribente fausto successu comprobauit Comes quidam nobilissimus, qui frustra innumera alia in gonorrhœa vsurpauerat auxilia. Vetus seculi homines ad nocturnam pollutionem arcendam consueuerant folijs nimphæ, myrthi, ac viticis linteola respergere, a quibus eque recentiores abstinent. Plinius insuper meminit cuiusdam herbe, quam vocat perfoliatam, & hanc duplicis generis esse ait, atque utrumque Veneris compescere ardore: Hera hæc apud Dioscoridem personata dicitur, & officinis lappa maior, seu bardana; illi tamen Dioscorides eam virtutem non tribuit. Eadem non inuitò in calce ex Gilberto Anglico, referente Mizaldo centuria secunda, quod si semen acetosæ a puero virgine collectum quis abuerit secum, nec in somno, nec in vigilia poterit semen emittere; ideoque contra nocturnas pollutiones plurimum illud valere.

Plurimum celebratur lamina plumbi vndique perforata, renibusque alligata; lumbos amque refrigerat, ipsumque semen incrassat, atque ad motum torpidum reddit. Narrat Galenus Gymnastarum quempiam se vidisse, qui renibus cuiusdam athlete laminam superponeret, quò nocturnis imaginibus careret. Verum longo vsu vereretur ab huiusmodi lamina, iam meatus finitimos refrigerando, & obstringendo, accedente præsertim spermatis viciendi retentione, fortè lapidi, & renum difficultati præberi posset occasio.

Neque interim abstinendum ab inunctionibus ad lumborum regionem, quæ multæ ac variæ possunt esse; Ceratum fantalinum, vniuentum rosaceum cum succo solani, semperniui, & cichorij, oleum nenufarinum, spongia cum posca renibus applicata. Cataplasma parari poterunt ex malis austeris, palmulis, acacia, hypocistide, ænanthe, rhoe, ac similibus. Simili modo infessus erunt ex vsu ex folijs astringentibus in vino rubro austero decoctis cum portione aquæ rosacæ.

Idem Vuccherius libro 2. parte 2. Therapeutices describit syrupum quendam compositum, nec non quosdam trochiscos, quos apud illum perlege.

A Si vsus tandem harum omnium medelarum infructuosus contingeret, quod planè est impossibile, demittendus erit æger ad aquas celeberrimi Nuceriae fontis, quæ ratione suæ mineræ vt pote lemnia, vel samia terræ, seu smaragdi mirabiles inuenta sunt. Nec fortè minoris efficaciam censendum erit balneum Ficuncellæ apud S. Cassianum. Etenim apud illud ferrum, vt aiunt, præualet, cuius qualitas est partes laxas corroborare, astringere, pariter ac refrigerare. Apud hoc balneum Romanum illum ciuem adinueni, qui cum per biennium fero huic morbo miserè fuisset adstrictus, pallebat squallidè, emaciatus vndique, ac vietus apparebat, nares gestabat acutas, præcauos oculos, collapsa tempora, infirma crura, & omnino totius corporis deformem ferebat aspectum. Ille mihi significauit, se Romæ omnem possibilem adhibuisse medelam, vt nocturnam pollutionem, qua iam fœdus erat abiiceret, incassum tamen expertum fuisse omnia. Post usum tamen huiusce aquæ Ficuncellæ retulit, non amplius quauis nocte, sed bis duntaxat in hebdomada onirogmon pati. Ipse autem auspicatus sum fore, vt post aquarum completum usum penitus euaderet. Naturales itaque thermæ opportuno tempore, ac præpurgato corpore saluberrimæ erunt; quemadmodum & eiusdem balneum, aut ex alijs aquis natura, vel arte refrigerantibus, & adstringentibus mirificè opitulantur.

CAPVT IV.

De pollutione diurna inuoluntaria.

NON modò sopitos homines fœda pollutio commaculat, verum & cum sensus vigiles, experrectæque potentia sunt, eosdem inquinat. Sic prorsus qui ad Venerem sunt procliuēs, quiue renū debilitate laborant, vix visa muliere, vix obscenis eiusdem partibus vel perspectis, vel tactu prælibatis, vix fescennina aliqua ludi gratia audita cantilena in pollutionem inuoluntariè labuntur; non secus ac æstiuo tempore perdices (animalium genus libidinosissimum) vix maris audito cantu Veneris dulcorem fuso semine experiuntur. Rem hanc ex Aristotele addiscere licet, qui 3. de generatione animalium luculentis verbis narrat euentum, hic est contextus. *Tum etiam perdices fœmina, & quæ non dum coierint, & quæ coierint, quarum vsus in aucupijs, cum olfaciunt marem, vocemque eius audiunt, alteræ implentur, alteræ statim pariunt, cuius affectionis causa est eadem, quæ*

in homine, & quadrupede; nam si forte eorum corpora accensa libidine turgent ad coitum, alia cum primum viderint, alia cum leuiter tetigerint, semen emittunt. Haecenus Philosophus Rusticum quendam senouisse Leonellus testatur, qui ex solo mulierum obtutu genituram effundebat, saepeque interdum polluebatur; quod sanè extremæ salacitati, atque anacrisi inexplibili acceptum referri debet, nec non fortissime imaginationi, quæ Veneris illecebras ut præfentes effingit, semen excitat, commouetque, ac virtutem ad eius effusionem proritat. Non sum tamen iturus inficias, quin interdum hæc ipsa affectio à renum debilitate contingere valeat, atque in primis à retentricis imbecillitate, propter quam nonnulli adeo sunt in Venerea symplegade infelices, ut in primo ipso mulieris complexu, ipsoque in limine ianuæ immatura voluptate resoluantur, atque semen intempestiuè effundant; quomodo inane cedit mulieris votum, frustraturque libido. Profectò turpis est hæc affectio, & sedulo magis quam nocturna pollutio curanda; ideoque suis gradibus incedendum; si enim ob seminis luxuriantem copiam diurna contingat pollutio, ea prorsus quæ paulò supra diximus de nocturna fœdatione, à seminis vbertate oriunda erunt adhibenda.

Si verò ex renum imbecillitate, ac mala seminis qualitate affectio ingruat, alia insuper præscripta auxilia erunt properanda, atque in primis renes, lumbosque corroborare oportet, & præterea vel minimam Veneris imaginem ab oculis, menteque arcere: impudica verba detrectare, pathicos libros ablegare: corporis inhonestos motus neutiquam effingere: mulierumque protinus vitare aspectum nedum consortium.

Neque id morbi genus contemnendum erit, siquidem ad interitum recto valet conducere tramite, quod ab Hippocrate 6. Epidemiorum circa finem ijs verbis apertè colligitur: Satyrus in Thaso cognomento Gripalopex vocabatur, hic quum annorum vigintiquinque esset, sæpè per somnum semen effudit, & interdum quoque frequenter ipsi prodibat; cum autem ad annum trigesimum peruenisset, tabidus fiebat, & mortuus est. Verùm de his, ac tabe dorsali ab Hippocrate recensita plura inferius.

Illud postremò corollidis gratia apponere lubet, nocturnas nimirum, simulque diurnas pollutiones affectiones quasdam esse, quæ viros edaces, atque intemperatos redarguunt, sobrios autem, atque abstemios illis rarius tentari. Id nimirum à Platone in Dialogo nono de Republica, vel de Iusto discere fas est, ubi sermonem habens de quibusdam passionibus, quæ in multis sunt efferatæ, in alijs verò exiles, ita scribit: Quas potissimum istas vocas? Quæ in somnis sæpius excitantur, cum dormientibus ea pars ani-

mi, quæ mentis, & rationis sit particeps sit sopita langueat; illa autem in qua feritas quadam sit, atque agrestis immanitas, cum sit immoderato obstupescētia potu, atque pastu, exultare eam in somno, immoderatèque iactari; itaque huius omnia obijciuntur à verecundia, ac ratione vacua, ut aut cum matre corpus miscere videatur, cum quouis alio vel homine, vel Deo, sæpè bella, atque etiam trucidare aliquem, & nullo modo abstinere, multaque facere impune, atque tetrè cum temeritate, atque impudentia. At qui salubri, & moderato cultu, atque victu quieti se tradiderit, &c. Parcatur ergo gula.

CAPUT V.

De seminis inuito profluvio, quod Gonorrhœa nuncupatur.

FFLVIT perenni quodam cursu semen interdum nobis iuitis, nullamque penitus ex voluptatem, quin potius ingentem percipimus dolorem, atque molestiam, indeque, ut plurimum tristitiam, corporisque colliquationem, ac tabem reportamus. Præterquamquod fœdè nimis impura, & execrabilis est passio huiusmodi, quemadmodum sacræ etiam pagine continentur, adeò ut immundiciei crimini apud illas damnarentur, quotquot inuoluntario seminis detinebantur effluuiio: Placeat ex Levitici capite xv. rem ipsam palam excipere. Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens: Loquimini filiis Israel, & dicite eis, Vir qui patitur fluxum seminis, immundus erit. Et tunc iudicabitur hunc vitio subiacere, cum per singula momenta adhaerit carni eius, atque concreuerit fœdus humor. Omne stratum in quo dormierit, immundum erit, & ubicumque sederit. Si quis hominum tetigerit lectum eius, lauabit vestimenta sua, & ipse lotus aqua, mundus erit usque ad vespertum. Si sederit ibi, ille sederat, & ipse lauabit vestimenta sua, & lotus aqua, immundus erit usque ad vespertum. Qui tetigerit carnem eius, lauabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vespertum. Si saliuam huiusmodi loco iecerit super eum, qui mundus est, lauabit vestimenta sua: & lotus aqua, immundus erit usque ad vespertum. Sagma super quod sederit, immundum erit: & quicquid sub eo fuerit, quod fluxum seminis patitur, pollutum erit usque ad vespertum: Qui portauerit eorum aliquid, lauabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vespertum. Omnis qui tetigerit qui talis est, non lotis ante manibus la-

laabit vestimenta sua: & lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Vas fictile quod tetigerit, confringetur: vas autem ligneum laabitur aqua. Si sanatus fuerit qui huiusmodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem sui, & lotis vestibus, & toto corpore in aquis viventibus, erit mundus. Die autem octavo sumet duos turtures, aut duos pullos columbae, & veniet in conspectum Domini ad ostium tabernaculi testimonij, dabitque eos sacerdoti, qui faciet unum pro peccato, & altarium in holocaustum, rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur à fluxu seminis sui.

Accidit autem huiusmodi affectio vel vasorum debilitate, vel ipsius vitio seminis: vasorum quidem laxitate cum retentrix facultas reddita, & frigida, humidamque intemperiem imbecillis, genituram, ut par est, continere nequit; seminis verò vitio, dum id acrius ac feruidius redditum expultricem ad expulsionem irritat, ut etiam humidius, ac serosius a testibus elaboratum non permanet, sed sponte sua diffluit. Retenit utraque tum vasa, tum semen tali ratione effici possunt, non modo ab immoderato concubitu, quo vasa dilatantur, virtutesque infirmitur; verum etiam a nimio labore, cursu, quietatione diuturna, cibis calidis, vinis generosis, & similibus, quibus omnibus citra voluntatis arbitrium, ac voluptatis promulsidem semen interdum reieciari solet. Non praetereundum hic tamen, fieri aliquando per genitales meatus effluuium, quod pseudogonorrhoea nuncupari potest, quando haudquaquam genitura est, quod effluit, verum putridorum, falsorumque humorum alia colluies, quae ob similitudinem medicis imponit; eo modo prorsus, quo per vterum non raro consimilis epirrhia citari solet, quam albos menses appellant; de qua sane gonorrhoea ingeniose, atque praclare commentatus est Ioannes Langius 1. epistol. 5. qui pariter, & aliam gonorrhoeae speciem constituit, Gallicam videlicet, in qua virulenta prorsus effunditur materia, fraudolentè tamen; quandoquidem initio nullam videtur infligere tristem sensationem, nullum praeu symptomata, sed solummodo foeda quadam, ac virosa commaculat illuie. At verò progressu temporis penis exest meatus, caries insanabiles parit urinae ardorem atrocem, aliaque saeva accidentia immittit; quamobrem sedulo prius perquirendum erit, unde nam gonorrhoea originetur alioquin inanis cedet curatio; siquidem longè dissidentia auxilia ab una, atque altera expetuntur, atque indicantur. Nimirum si gonorrhoea a facultatis retentricis imbecillitate oriatur, siccantibus, atque roborantibus auxilijs praestabo erimus, nunc quidem calidis, nunc verò frigidis iuxta causarum, quae praecesserint,

A conditiones. Illud quidem verum est, in longis, & inueteratis effluuijs, a quibus plurimum corpus vniuersum refrigeratur, convenire frequentius calida, tametsi ab initio caloriginae occasionem gonorrhoeam excitarint. Si verò vitium a nimis tenui, & seroso semine ortum duxerit, ea adhibenda, quae id exactè coquere, & in meliorem consistentiam redigere possunt, quod victu calidiori, & simul incrassante consequi licet; quemadmodum si ab eodem acriori, atque nimis aestuante effluuium fiat, frigidioribus, temperantibus, ac blandientibus agendum erit. Quod si Gallico tabo foedatum, & infectum semen extiterit, alexipharmacis, ac specificis antidotis pugnandum.

B Tandem si de capite rheuma, aut aliunde affluuium gonorrhoeam ipsam efficiat, vitanda prorsus erunt astringentia, solumque caput, & reliquum corpus à colluie repurgandum, mox calida potius, & exiccantia usurpanda. Ita Rondeletius auctor e Neotericis gravissimus historiam refert viri cuiusdam, quicum geniturae diuturno effluvio à frigido renum abscessu laboraret, pro quo expugnando frigida, & semen extinguentia adhibens in deterius laberetur, contraria victus ratione, utpote generoso vino, & optimis, calidisque edulijs ab ipso curatus fuit. Neque amabo affectio isthac parvipendatur; quando ex ea non modo homines contabescunt si diu peremnet, verum etiam generatione defraudantur; siquidem genituram refrigerari, ac spiritibus omnibus depauperari inde consuevit.

C Vbi ergo vniuersalis praecesserit purgatio iuxta diuersam patientis temperiem, & causarum rationem, ita ex ordine in curatione procedemus. Nempè si retentricis imbecillitas insimuletur, ea omnia usurpentur medicamenta, quae humiditatem affluentem exiccare, necnon astringere ac roborare apta sunt. Huius census erunt corallia, succinum album, cornu ceruinum, lucij mandibula, mastiche, mumia, rosae, sumach, hypocistis, balaustra, cortices granatorum, smaragdus, bolus armena, terrae omnes sigillatae nuncupatae, & alia id genus plurima, ex quibus intrinseca, vel extrinseca aptantur medicamenta. Appingam formulam pro Iunioribus.

Rx. Conserua rosarum antiquae, conserua ceruorum an. unc. i.

Corall. rubr. prepar. cornu cerui prepar. an. drach. 5.

Balaustrorum, mastichis, terra sigill. an. scrup. i.

Syrupi de rosis siccis unc. i. m. f. opiata cuius per horam ante cibum mane & vespere sumatur cochleare.

D Quorum testas lapide porphiretico preparatas multi commendant, & aliquando ipse quoque non instructuose sum expertus; exhibui enim

enim cum ovo recenti crudo ad scriptulum vnum. Non minori energia insignitur oleum de charabe, iusculo tenaci ex animalium extremitatibus propinatum; accedunt galli cristæ, & gallinarum interioris ventriculi tunica; his tamen omnibus crySTALLUS præparata antecellit cum conserua e floribus maluæ assumenda.

At si malum erit ex acriori, & feruidiori semine, præmissa vniuersali euacuatione, ex cassia, syrupo violaceo, & rosaceo laxatiuis cum rhabarbaro, aut electario de succo rosarum, nec non hausto sanguine de basilica dextri brachij, refrigerantibus, & humectantibus prestò erimus, inter quæ principatum obtinebunt emulsionem ex quatuor seminibus frigidis maioribus prisana hordeacea, serum caprillum cum succo limonum bene depuratum, vel oxigala; syrups de nenufare, capil. Veneris, syrups violaceus coloratus, & his consimiles. Soleo non infautè præscribere gonorrhoeicis bolum ex flore cassiæ, ac pulpa tamarindorum post cœnam hora somni deglutiendum, ita vt dosis quas non excedat drachmas; quin idem locum habere poterit etiam ante prandium, ac cœnam immediatè: neque interim prætermittendæ inunctiones in regione lumborum, ac spinæ ex cerato santalino, vnguento rosaceo, Comitissæ, infrigidante Galeni, oleo nenufarino, & similibus.

Cæterum si tenue, & aquosum nimis fuerit semen, illa omnia, quæ testium frigidam, humidamque intemperiem corrigunt adhibenda, quæque seminalium vasorum coctricem adiuvare queunt. Huius census erunt in primis aromata, generosiora vina, syluestrium animalium carnes, columbi, externæ, phasiani, nec non quod vulgo album edulium appellatur, aut oriza cum lacte excocta, & pineis nucleis, aut pistachijs condita. Præterea genitalia ipsa membra roborare non mediocriter solent, quæ confici solent tabellæ ex speciebus aromatici rosati, Diamoschi, Diambra, & similia. Item syrups myrtinus, de mentha, de absynthio, de corticibus cytri: satyriones conditi, & id genus pleraque, quibus addi quoque possunt extrinseca auxilia vt fœtus testium ex vino maluatico, in quo cubebæ infusæ fuerint, inunctiones ex adipe leonino, ex nuce myristica, ex balsamo, & congeneis multis.

Tandem si a Gallica lue, & virulenta sanie, aut etiam ex defluxu, atque humorum ad vasa genitalia anadrome gonorrhœa excitatur, caveant medici, vt diximus, ab astringentium usu, verum totam curationem ad colluviem repurgandam, necnon virulentiam edomandam conuertant, quod & purgantibus proportionatis, & ligni Guaiaci decocto consequentur, aut etiam si decocto non sit locus, syrupo illo magistrali, quo Forestus vir nostri seculi

celeberrimus iuuenem curauit testium, genuum inflatione, ac seminali effluuiio laborantem. Si placet obseruationum librum 26. & obseruationem decimam sextam adeunto, vbi longam habebis descriptionem. Qui plura cupit, Praxis reuoluat volumina. Nos ad reliqua concedimus properè.

CAPVT VI.

Quomodo in epilepsia, & conuulsionis paroxismo semen interdum effundatur, vt etiam aliquando in metuentibus, & morientibus.

VI sequo, calamitoso, turpi, & excedendo laborant epilepsie morbo dum in eius concidunt paroxysmum, si magnus & vehemens sit, genituram vt plurimum, eamque copiosam inuoluntariè fundunt; similiter etiam qui conuulsione corripiuntur; Cuius euentus causam assequi nihil est difficile, si statuatur ex celeberrimorum virorum auctoritate, epilepsiam totius corporis esse conuulsionem, ideoque vt reliquarum partium facultates in ea resoluuntur, ita etiam spermaticorum vasorum in primis labefactari, & solui retentricem virtutem, indeque fœdam illam seminis emanare colluuiem. At ex peculiari morbo seminalibus vasculis, reliquo corpore integro, potest huiusmodi affectio infligi, quod si accadat semen inuoluntariè vel perpetuò, vel periodicè effluet.

Simili prorsus modo passio eadem apud metuentes efficitur, quoniam calor totus in magna formidine ad intima sese colligit, ibique meatus dilatando, semenque fundendo eiectionem faciliè molitur; ea fermè ratione, qua in metuentibus stercus, & vrina quàm sapissimè reijci solet, ipsius nimirum caloris actione ventres exolvente, vt sentit Aristoteles Problematum sectione 27. problemat. 10. Infra tamen problemate vltimo Philosophus aliam videtur afferre opinionem; querens enim, cur homines metuentes suos testiculos contrahunt, in algorem, & contractionem scroti causam reijcit his verbis. *Scortum ergo sursum conuellitur, atque eo contractio vna testiculi contrahuntur, quod melius in coitu Venereo patet, metus enim excernit, multisque conturbatis, aut perterritis genitura mouetur profluuium.*

Sed cur morientes pariter aliquando polluantur? An quia natura suum indiuiduum interire videns, egrè ferens iacturam alterum in eius locum sufficere vellet, ideoque semen ex intereunte homine colligere, ac seruare studet, ne pereat substantia vsque adeo mirabilis, ne calor

extinguatur harmonicus, atque ethereus, humana Generationis opifex, & seruator; eo pror-
sus modo, quo in styrium genere, ubi arescere
frutices, & plantas natura prouida conspicit,
semen deciduum suo gremio excipit, & fouet,
ut loco demortuæ radicis, ac tabescentis caly-
cis nouum substituatur vegetabile. An fortè id na-
tura facit, ut nos moneat, qualis naturæ nostræ
conditio sit, quodque fragilis vitæ principium,
nisi velit cum e corpore pereunte iacit semen,
dicere cunctis: id est, o mortales, vitæ vestra
seminarium; id auræ vitalis origo; ne miremini
ergo, si ad eam facile ad occasum properare vide-
ris & vitam, & auram: segnis igniculi breuis
flamma: parua facis exiguum lumen. Atqui
ingeniosa potius; physicè magis dicatur, ic-
terico seminalem humorem apud morientes e-
limpere, quoniam facultates omnes proprio
funguntur officio; quare amplius familiares
humores nequeunt retineri, ideoque & oculi
erymantur, feces, vrinaque demittuntur, nec
sudores diaphoreticè transmittuntur. Phi-
lophus Problematum sectione 4. problemate
id quoque fugienti calori tribuit, non au-
tem frigori; habet enim sic. *Quam ob causam
ratio concumbendi calore contineatur: timor
autem & mors refrigerandi vim habeant: ple-
que tamen cum ab ipsis tenentur affectibus,
men excurrit? An quod cum loca quadam
poris refrigerantur, alia quadam intepe-
scunt & suum calorem habeant, & pulsus de
his refrigeratis illum ipsa suscipiant, quam
rem frigentibus quidem id euenit, verum non
ia frigent, sed quia calent. Constat hoc etiam
so aspectu; partes enim superiores timentium
anguine priuantur, inferiores autem humescunt,
alvus soluitur, & vesica. Calor igitur cum
per timorem deorsum per mortem sursum
uius agitatur, madificare, & seminis excitare
possumus potest. Hactenus ille, cuius non in-
igna speculatio est.*

CAPVT VII.

De Tabes Dorsali.

INTER alia feminis inuolunta-
ria effluua vna est calamitosa,
effluuius ab Hippocrate sub no-
mine dorsalis tabis nuncupata,
quæ quidem facili tramite ad Or-
cum ducit: Cuius profectò no-
men de morbis apud eundem his verbis habe-
tur. *Dorsalis tabes à medulla fit, corripit au-
tem maxime recentes sponsores, & Veneri dedi-
tos. Sunt autem sine febre, & bene cibum ca-
piunt, ac consumunt, & si interrogas ita affe-*

*ctum, dicit sibi superne de capite in spinam,
velut formicas descendere videri, & ubi mingit
aut ventrem exonerat, prodit ipsi genitale se-
men multum, ac liquidum, & genitura in ute-
ro non manet, & in somnis semen profundit,
siue dormiat cum uxore, siue non, & quum
iter fecerit, aut cucurrerit, tum alias, tum ad
accliuem locum anhelatio, ac debilitas ipsum
corripit, & capitis grauitas, & aures sonant,
&c. Age lector si placet examinemus modò,
& succinctis commentariolis illustremus huius
contextus quodlibet membrum.*

Dorsalis tabes à medulla fit.

QUatuor esse species dorsalis tabis inter a-
lios testatur ex Hippocrate Petrus Salius
in Commentario primi libri de morbis. Pri-
mam quidem ex Veneris immodico vsu: alte-
ram ex vberiori sanguine in spinalem medullam
irruente. Tertiam ex medullæ ipsius resiccatione.
Quartam denique ex praua destillatione in hanc
ipsam decumbente. Is idem auctor libro 2. super
iam registrata ægritudine censuit, hanc dorsalem
tabem nequaquam à medulla, ut sentit Hippocra-
tes ortum ducere, verum ab affectione seminaliū
vasorum, eo prorsus modo quo tabes à gonor-
rhæa manat quandoque. Immo subiungit, id sibi
facile potuisse Hippocratem persuadere, quoniā
existimabat ille, maiorem genituræ portionem à
cerebro, & spinali medulla deriuare. Porro vera
huius controuersia resolutio pendet ex eo, vnde
scilicet semen defluat, & an verum sit à cerebro,
& spinali medulla, ut Senex Chous arbitratur, lar-
gius & in maiori copia destillare. Quod cum su-
periori tractatu de semine abundè fuerit sanc-
tum, nihil est, quod de tabis huius dorsalis origi-
ne in ancipiti versemur, aut quoquo modo Hip-
pocratem aberrasse putemus, qui vel testimonio
Macrobij, *tam fallere, quam falli nesciebat.*

DFit igitur dorsalis huiusmodi tabes à medul-
la debilitata, exiccata, consumpta. Debilitata
cerebralis humoris alluuiem recipit, nec coquit:
exiccata fatiscit, & squallet alimento primoge-
nio destituta: consumpta languet, indeque ner-
uorum exortæ propagini haud benè consulit.
An non ex his legitima huius tabis origo? Pro-
fectò spinalem ipsam medullam debilitari, exic-
cari, & consumi posse, nemo ambigat; siquidem
cum sit illa substantiæ cerebri, cerebrique
μενινγας, seu vicaria, quam ob rem à multis ob-
longum cerebrum appellatur, eodem modo quo
cerebrum ipsum affici poterit, quod nemini du-
bium aliquatenus arescere, & absumi potest,
id quod insinuauit in Epidemicis Hippocrates,
ubi ait: *Ventris segnities cerebri consumptio.*
Dixi aliquatenus arescere, quandoquidem cum
cerebrum apprimè viscidum sit, torridum fieri
nequit, quod libro de principijs annuebat Hip-
po-

pocrates idem dicens: *Hinc est, quod cerebrum cum minimum habeat pinguis, plurimum verò viscosi à calido torreri nequeat.* Calida itaque à spinali medulla contracta intemperie, quod est pingue, & vnguinosum affatur, maior verò portio, quæ viscida est, siccatur, & induratur, vnde tabis exurgit seminarium.

*Corripit autem maxime recentes sponfos,
& Veneri deditos.*

INcalescunt enim hi culcitæ palestra, & clinopali resoluntur indies. Adde quod Venero congressu, qui apud recentes sponfos frequentior, & semper extat intemptius, dilatantur, & laxantur etiam seminalia vasa, virtusque retentrix infirmatur. Salaces insuper geniali cupidine perpetuò flagrant dum rei aphrodisiæ affusè dant operam, vitalibus spiritibus depauperantur, & facultatum omnium robore destituuntur, vt ideo coitus expertes hac lue tentari magnus Duretus in Coacis iure denegarit.

Sunt autem sine febre.

NVlla dum concepta putredine; fortè quia vnà cum semine affatim emissio cruditatum, & noxiorum humorum colluies expurgatur; sic Aristoteles Problematum sectione 4. Problemate 30. dicebat, semper cum semine aliorum excrementorum aliquid vnà exire, ideoque nonnullorum, qui excrementis abundant, genituram piscium redolere lauamentum. Et primo de Generatione Animalium capite 8. *Non enim (inquit) solum semen est quod exit, sed etiam alia permixtæ facultates cum eo secedunt, quæ insalubres sunt.* Addas, quod immodestus calor in hac tabe cordis regionem non inuadit, sed ipsi medullæ tenacius hæret. Non raro tamen accidit, vt febris etiam adiungatur illius generis, quod a corrupto spermate ortum ducere infra probamus.

Bene cibum capiunt, ac consumunt.

Natura debito defraudata alimento, quod totum transit in semen, rebus suis prouida consulens appetentiam suctu excitat, vt multo cibo confecto restaurari commodè valeat.

Et si interrogas ita affectum, dicit sibi superne de capite in spinam velut formicas descendere videri.

Non ex sensu quodam rigoris a spina refrigerata id prouenire putandum est, vt Salius putat, verum potius ex humorum de cerebro effluxu, inque medullam irruentium, qui

vnà cum semine expultricem ad effusionem irritant; motus namque genitalis cuiusdam colluamenti formicularem illam sensationem parit, eo prorsus modo, quo tenuis omnis, & calida destillatio pruriginem quandam excitat.

Et ubi mingit, aut ventrem exonerat, prodi ipsi genitale semen multum, ac liquidum, & genitura in vtero non manet.

PRæ calida intemperie seminalium pororum retentrix virtus infirmata suo defungitur munere, vt ideo leuide causa semen prorumpat. Quia verò in mictione, & egestionem alioquo eget natura conatu: hinc est, quod semen in his functionibus effluit facile, eo magis quod satis tenue, & fluxile est, nec lentore ad motum redditur segnius. Est autem ex eo fluxile, & liquidum, quod superflue humiditati immixtum nequit; vt par est a natura coqui, & ad debitam consistentiam adæquari; cuius insimul per gratia in vtero non manet, ocyus namque excurrit, nec adhæret, ideo 2. Problem. Alexander 98. *Semen quoque ipsum lentum, glutinosumque factum a natura est, videlicet ut magis insidere possit, & firmitus.*

Et in somnis semen profundit, siue dormiat cum uxore, siue non.

Somnus visceribus, & penitioribus partibus calorem adauget, hinc retentrix seminalis facultas laxatur magis, expultrix magis roboratur; ideoque facili negotio pollutio contingit, & licet antea nuptiali thoro operâ dederit, vasa nihilominus, quæ vndique genitalem succum alliciunt præ contracta intemperie, eundem facile euomunt, iugiterque reieciunt.

Et quum iter fecerit, aut cucurrerit tum alias, tum ad accliuem locum anhelatio, ac debilitas ipsum corripit.

HEm quo pacto in tanta seminis colluuii corpus vniuersum non langueat? Vt Aristoteles sicij constructio, inquit Aristoteles sectione Problem. 22. *sic corporis compactio quatitur, dum semen decedit, quasi sanguinis multum aut alia qua pars alia decedat, ita quod exit peropportunum est, & quod exiguum ex multo conficitur, quemadmodum amyllum ex farina.*

Et capitis grauitas, & aures sonant.

Flatuoso spiritu concepto, & præ imbecillitate cerebri humoris vitiata pepsi. Porro in hac tabe cerebrum quoque colliquatur, cuius deinceps locum inanis occupat spiritus, vnde de ceruicis pondus, & aurium sonorus strepitus.

A t modò ex eodem Hippocrate morbi huius A
curandirationes ascribantur, & breuibusetiam
illustrentur notulis.

*Quam ita habuerit, si ab initio curandum susce-
peris, fomentum per totum adhibeto, medi-
camentum sursum purgans biben-
dum ipsi dato.*

C Orpora cum quis purgare voluerit, meabi-
lia prius reddat, necesse est ex eodem
Hippocrate; ideo monet hic, vt fons in pri-
mis adhibeatur, vti corpus ipsum *εὐρον* red-
datur. Potissimum ante elleborum præceptor
ioster vtebatur fomento, & balneo, vt humor
qui purgari debebat, funderetur, & meatus
quaderent laxiores. Pro medicamento sursum
purgante forti ille elleborum intelligit, ni fortè
aliud quodpiam lenius, ac mitius emeticum,
videat magis, cuius gratia delabentes in spi-
alem medullam humores deriuentur, ac reuel-
luntur. Enimuerò tunc fiet meabile corpus,
quando materia, quæ purgari debet, medicamē-
to attrahenti, & naturæ expellenti cedat, quod
fotuconsequi facile est. Sed accipe cautio-
nem. Id genus auxilij præstari debet ab incen-
te tabe, quando affectio scheidica potius e-
st, viresque non dum collabascunt; alioquin
confirmato morbo ex forti agitatione, ac vehe-
mentiori colliquatione præcepta daretur æger.

*Et postea caput purgato: deinde deor-
sum purgans exhibeto.*

Aput prius purgandum, quoniam inde per
spinalem medullam fit colliquatio. Ni-
m in qualibet fluxione termino primum
quo consulendum est, alioquin frustratoria
tio foret: postmodum verò terminum
quem respicere debemus. Demandanti mem-
prospiciatur exiccantibus. & confortanti-
recipienti verò roborantibus. Hæc est
iffimæ curationis hyparxis.

*Op-tandum autem fuerit, vt vere hanc cu-
rationem aggrediamur.*

V xta doctrinam aphoristicam: quibus san-
guinis missio, aut purgatio conuenit, his ve-
lebranda est. Aptum quippe, & oppor-
m tempus vernum est, quoniam qualita-
um temperie inuoluitur. Sub cane, & ante
anez difficiles purgationes, Hippocrate arbi-
to; dissoluitur enim corporis habitus. Hye-
ne nimis est vniuersum corpus constipatum;
quare medicamentum ægrè trahit. Adde quod
um lacte renutriridebeat hoc morbo deten-

tus, vt infra dicetur, nulla dies ad lactis vsum
commodior est verno tempore, quo animalia
cuncta pleno scatent vberibus, neque ipso hyemali
tempore lactis vsum est valde proficiuus. At
perpende verbum, optandum: quasi dicat Hip-
pocrates, dorsalis tabis curatio statim est ce-
lebranda, at longè operæpretium foret, si ver-
no tempore inchoari posset, & si ad idem dif-
ferri auxilia, morbi violentia daret.

*Postea verò serum, aut lac asininum bibendum
dato. Ceterum bubulum lac per quadra-
ginta dies bibendum præbeto.*

B P Ræscribit prius serum, aut lac asininum,
quod serosum magis est, vt scilicet mea-
tus præparet, necnon calidam, siccamque
intemperiem euincat; demum lac bubulinum
ad renutriendum commendat; habet enim,
illud crassius, ac tenaciorem substantiam;
quò fit insuper, vt semen ipsum lentum ma-
gis, & pingue reddatur, & consequenter haud
ita ad fluxionem, seu effluuium paratum, di-
spositumque.

*Ad vesperam verò quandiu lac potat, alicam-
sorbendam dato, à cibis autem abstineat.*

C I Vbet abstinere à cibis, ne ab his lacti cor-
ruptelæ præbeatur occasio. Nomine au-
tem alicæ vespere propinandæ intelligit iuscu-
lum aliquod, seu consumptum, quod facile
coquatur, ventriculum onere non opprimat,
calorem non fatiget; & omnino talis huius-
modi sorbitio esse debet, qualis primo de
Dieta Hippocrati commendatur, nimirum;
*Cibus humidus, imbecillis, sitis expers, coctu
facilis, & liquidus,*

*Post quàm vero lac bibere cessarit, cibis mol-
libus ipsum reficito ex modico initium
sumens, & quàm maximè crassum,
ac pinguem facere studeto.*

D M Olles cibi citius alunt; hinc Hippocra-
tes, qui ad restaurationem in hac tabe
totam dirigit mentem, fluida proponit escu-
lenta; facilius enim, illo docente, est impleri
potu quàm cibo, hoc est citius mollibus, quàm
duris alimur. Vult autem, vt à modico ini-
tium faciamus, ne calor imbecillis opprima-
tur à copia. Crassum tandem, ac pinguem,
ægotantem reddi, est maximè operæpretium,
vt à tabe vindicetur in primis, quæ consum-
ptio, & ariditas est; dein verò vt angustior cir-
ca seminis meatus euadat; pinguedo enim,
& obæritas tenuiores, & arctiores cum ve-

nas, tum vasa omnia præstat, quod etiam in libris de animalibus asseuerat Aristoteles. Adde quod pingues habitus paucò imbuuntur semine, vt alibi ex Philosopho abundè diximus, quare dorsalis fluxio quoque immittitur.

Per annum ab ebrietatibus, & Venere, & laboribus abstineat, exceptis deambulationibus, in quibus vitet frigus, & Solem, tepida autem lauet.

Immodicum vinum, Venus, & labores huic ægritudini aduersantur quàm maximè, debilem namque calorem absument, spiritus exhauriunt, naturam obruunt, sanguinem attenuant, fluxiones à capite accerunt, pinguedinem colliquant, quam tanti facit pro huius morbi salute Hippocrates; & quod deterius est, omnia hæc vias aperiunt, atque adeò genituræ, quæ non continetur, exitum faciliorem parant. Par est tamen modicè exerceri absque tamen aeris læsione; tam frigore enim, quàm calore excedente funditur humor è cerebro, à quo huiusmodi affectio originaria est. Tandem vtatur balneo ad sanguinis mitigationem. Hæc Hippocrates.

CAPVT VIII.

De morbo, qui apud Hippocratem Typhos appellatur.

LIBRO de internis affectionibus Hippocrates quosdam recenset affectus Typhonis nomine, quod sonat (stupor attonitus) & inter illos vnum describit, qui seminis profluvio inuoluitur, & a tæbe dorsali nuper explicata haud multum dissidet, licet obscurioribus multis, & fere imperceptibilibus implicetur accidentibus. Amabo perpendantur verba: *Fit hic morbus, quum humor qui est in corpore putrefactus fuerit, & magis quàm opportunum est resiccatus, fit igitur ager hoc morbo correptus specie limpidus, ac humectus, subpallidus, pellucidus, & vesicæ urinae similis: verum non intumescit, sed tenuis, & aridus est, ac debilis. Attenuantur autem in corpore maxime clauicula, & facie fortiter gracilescit, & oculi valde sunt excavati; & hæc quidem à morbo patitur. Color autem corporis niger est, causa vero hæc est. Quum bilis atra in venas, & ad cutem subierit, & postea calor cesserit,*

A necesse est a calore venas comburi, ac resicari. Quare sanguis e venis excedit; hæc igitur patitur. Hic tenuis fit, & fortiter gracilis oculis raro nictat, & muscas a stragulis venatur. Et grauitas ciborum maior est, quam cum sanus esset, & lucernæ extinctæ odore delectatur; & frequenter semen per somnum effundit; sepe verò etiam inter eundem genitura ipsi exit. Huic quum sic habuerit ventrem nigro veratro purgato, supernum videlicet, infernum vero scammonia succo. Post purgationem eadem quæ & alijs dato, & serum, & lac bubulum, aut caprinum pro tempore exhibeto, dato & lac asininum decoctum ad purgationem. Hic ita curatus in duobus maximè annis sanus fit. *B* Cibos autem quos vult assumat, & qui maxime nutriant, & deambulet coniectura ad cibos facta. Hic morbus corripit maiorem viginti annis, vbi verò corripuit, si non a principio morbi quis curatus fuerit, non desinit nisi viginti anni preterierint, sed adhuc postea ab aliquibus dum curantur, decedit. Morbus autem grauis est. Hactenus ille. Fateor libere, nullam aliam Hippocratis lectionem mihi vnquam tantum negocij, seu potius confusionis faceffisse, quantum hunc morbum Typhonem, seu Typhoden nuncupatum; verum Typhonem, hoc est horrendum monstrum Palladis astu, vt fabulantur vates, absque patre natum, quodque Iouem ipsum in conflictu obscura in antra detulit, ibique præcipuos manuum ac pedum obtruncavit neruos. Ita prorsus hic morbus Typhos in obscurum detrahentes, omnesque intelligentiæ exhaurit neruos. Hem quid est illud, virum hac affectione detentum specie esse limpidum, & pellucidum, & urinae similem? Quenam ista comparatio? & rursus infra e contrario corporis nigrum esse colorem? Cur extinctæ lucernæ odore delectatur? Quanam proprietas huius morbi, temperamenti, an casus? Præ atra bile estque magno concepto exiccare venas, gracilescere vultum, arescere oculos, est quidem rationi consonum. Similiter genitura effundi & in somnis, & interdium cum ambulatur, non est à veritate alienum, siquidem atra bilis flatus est feracissima, à quo distentum pudendum facile ad effusionem paratum accedente præsertim feruore multò, qui men acuat, eiusque meatus referet, & ex pultricem irritet; qua ratione morbus idem tabis cuiusdam redolet naturam: id quod à ipsa curatione deduci potest, tota namque circa renutritionem occupari videtur, ideoque lac bubulum, asininum, caprinum, cibique euchimi præscribuntur. At in tanto squallore, tam rebeli ariditate, ac seua combustionis, quo consilio nigrum veratrum, scammonium-

que exhibentur? Quæ nam elateria magis, magisque exhaurientia pharmaca? Qui exuccus æger, exanguis, exhaustus tam fortis sustinere purgationem? Sanè circa huiusmodi ægritudinem intellectus cespitat: solum rationabiliter dici posse videtur, illam tabis referre speciem, signaque multa, ac synptomata, quæ concomitantur haud esse tecmeria, verum per accidens alicui coniuncta, quæ apud aliquem peculiariter Hippocrati observata registrare, haud visum est inconueniens. At breuibus commentariolis textus eduximus, ut paulò supra in dorsali tabe peregrinamus.

Fit hic morbus, quum humor, qui est in corpore putrefactus fuerit, & magis, quam opportunum est resiccatus. &c.

Pro humore intelligas non e primis aliquem, sed secundum, ac ipsum nutrimentum, & partium proximum alimentum, iue sperma, quod ubi computruerit, aut resiccatum validè fuerit ab ipsarum particulatum seruore, nutritioni redditur ineptum; quare membra vitali neectare defraudata, aut vitioso, putridoque diffusa humore ichores accersunt, iisque ut possunt fruuntur, alunturque perperam. Inde autem color aduenit impidus præ humoris illius tenuitate; humectus præ cruditate; subpallidus præ citrineitate; pellucidus præ quadam flatuosa aercitate, vesicæ urinae similis præ ichorum flatitie. Etenim talis in cute semper efflorescit color, qualis intus dominatur humor, atqui huiusmodi ichores præ bilis tinctura, siue putredine ad flauitiem quandam procumbunt, hinc ergo subcroceus color.

Verum non intumescit, sed tenuis, & aridus est, ac debilis.

Propter membrorum squallorem, & exurentem caliditatem, quæ vitiosos eiusmodi succos haud finit in fystrophem eleuari, atque ad superficiem vsque turgere, seu protrahere. Adde quod humorum tenuitas vix est intumescentiæ apta; quin potius cutis reeratis meatibus facilè diffilatur, & euaporat. Quam obrem ad huiusmodi affectionis initium teri quidem poterit, ut genæ aliquatenus tumida appareant, at paulo post dissipato humore siccescunt. Id quod appositè conscripsit Aristoteles Problematum sectione xxiii. questione xviii. ubi quærens. *Qua de causa, quæ parum temporis calido in humore maduere, tument, quæ multum hæc collabuntur,*

& rugant? sic habet. An quoniam calor, ut ex concretis humorem elicit, ita ex humore spiritum creat, densaque omnia laxat. Principiò igitur concreta tepesfaciens, facit humidiora, cum spiritum ex humidis ducens diffundit, & tumefacit; cumque amplius calefacit, partem summam elaxat, ut vapor inde respi-ret: humorque exiccatus facit, ut res concidat: qua collapsa, cutis omnium summa rugatur. Quò autem magis contractione, inequali staccescunt, eò rugosa multiplici asperitate efficiuntur. Ita omnino in Typhode accidere putandum est. Cæterum quoniam neectare primigenio, vtilique defraudantur alimento solidæ partes, robur, & lacertus confidet, inde imbecillitas, vitæque impotentia.

Attenuantur autem in corpore maximè clauicula, & facie fortiter gracilescit, & oculi valde sunt excauati, & hæc quidem à morbo patitur; color autem corporis niger, etc.

Carnibus exhaustis clauiculae apprimè tenues, & acutæ apparent, Facies autem tamquam corporis emporium prima refert membrorum defectum, ac tabescentiam, oculi similiter ob humoris congeniei arefcentiam in concauum retrahuntur, suisque clauduntur orbibus. Color insuper niger ob adustionem apparet, ob quam succi melancholici cumulantur, ut patet ex curatione, in qua Hippocrates veratrum, & scammonium præbet. Nec sibi sanè contradicit Hippocrates, qui paulo supra dixerat (*Specie limpidus, subpallidus, & urinae similis*) ibi namque peculiariter de faciei colore loquitur, qui semper paulò delicatior existit; præterquam quod cum pelluciditate potest nigredo combinari, ut in osse, & ebene videre est.

Quum bilis atra in venas, & ad cutem subierit, & postea calor successerit, necesse est à calore venas comburi, ac resiccari, &c.

Nigri coloris, totiusque corporis tabis modò causam affert, & est bilis atra per totius corporis centrum, & peripheriam dispersa, cui nimirum calor, idest febris successerit, à qua neng, hoc est solide omnes particule & continentia in squallorem, & uacuitatem deducuntur, nihilque, aut parum sanguinis, roris, glutinisque intra eadem remanet; còtinuò namque à calida, atque exurente intemperie depascitur.

Hic tenuis fit, & fortiter gracilis, & oculis raro nictat, & muscas à stragulis venatur.

D Vm febris exhaustum corpus inuadit, vsque adeo exurit, vt in marasimum leui negotio impingat ægrum, in quo ipsi etiam oculi præ siccitate squallent, & veluti attoniti non nictant. Muscas venatur, dum propè est interitus.

Et grauitas ciborum maior est, quàm quum sanus esset.

N Atius calor tam debilis, quàm fortis nimium præter naturam cibum nec bellè parat, nec ritè coquit; vnde corpus ex eo potius onus, quàm beneficium recipit.

Et lucernæ extinctæ odore delectatur.

E Xinctæ lucernæ fumus est adeo grauis, & infestus, vt non modo mulieres, verum etiam equas abortiri faciat; sua namque nidorositate, & peracuta caligine caput adeo malè afficit, vt penè virtute animali illud destituatur. Iam quoniam simile simili gaudet humores in typhonosa affectione ab exurente calore in nidorosam quandam degenerant, qualitatem, quæ vniuerso corpori communicata, & olfactiua præsertim potentia facit, vt simili quodam tetrico vapore delectetur. Ita videre est interdum nonnullos à suauibus odoribus abhorrere, insuaues, ac molestos exquirere. Noni iuuenem melancholici temperamenti, qui glasti contriti, ac putredine fumigantis tetro odore adeo delectabatur, vt loca vbi agitabatur, sedulo peteret, apertis naribus odoraretur, eiusdem globo iuxta puluina in somno vteretur, & insuper ad libidinem vsque eodem excitaretur. Vnde hoc nisi ex quadam cum humoribus sympathia?

Et frequenter semen per somnum effundit. Sape verò etiam inter eundum genitura ipsi exit.

C Olliquefcente corpore ad renes fit humorum de capite, cæterisque partibus defluxus, inde iidem debilitati neque copiam, neque vitium succorum sustinere valentes, assiduo euomunt, ac præsertim in somno, in quo calor ad viscera refusus lumborum vniuersam regionem impetit, vasorumque feruidiorem auget intemperiem, seminisque molitur expulsionem. Adde quod strata, thorax, quies, ac somnus Veneri, rebusque pandemijs

A faciunt, ideoque cubilis calore statim excitari Venerem pruritum, palam est. Rursus quoniam motus calefacit, vasa dilatat, succosque fluxiles præstat, hinc typhode tabescentes renes motu leui negotio fatiscunt: seminales meatus hiant, necnon genitura in reliquum vitiosa, & infrenis funditur, vomiturque sponte.

Iam allatam ab Hippocrate curationem examinemus.

Hic quum sic habuerit, ventrem nigro veratro purgato, supernum videlicet, infernum verò scammonia succo.

V T melancholici succi colluies repurgatur, ichorumque, ac bilis copia minuitur. Etenim cuiusque semper morbi curatio à noxiorum humorum ablatione inchoari debet. Verum enimverò, vbi corpus extreme tabuerit, procul absint & veratrum, & scammonium.

Post purgationem verò eadem, quæ & dato, & serum, & lac bubulum, ad caprinum pro tempore exhibeto.

A D intemperiem corrigendam, ad renouandum, ad feminis vasa impingenda, necnon ad ichores educendos; hinc Psychocles agrotantibus aquam, & lac multa aqua admixta dabat, vt 7. Epidem. legimus.

Dato & lac asininum decoctum ad purgationem.

V Alde huiusmodi remedium est Hippocrati familiare; attemperat namque, purgat, humectat, corporisque penitioris peruat partes.

Hic ita curatus in duobus maximè annis sanus fit.

D A Egrè, & non nisi longo temporis intervallo tabifici morbi curantur; opus enim corporis habitum innouare, hecticam qualitatem euincere, ac radicitus euellere noxam.

Cibos autem quos vult assumat, & quàm maximè nutriatur, &c.

Q Vos vult ob anorexiam, quæ cibos detrectans natini caloris extinctionem, ocyus molitur, tabescentiam auget. Hic maximè locum habet aphorismus: *Pau-*
lò deterior cibus, & potus suauior tamen me-
lio-

litoribus est eligendus. Porro tabescentem vi-
rorem satius est aliquo, quam nullo pror-
sus reficere alimento.

*Hic morbus corripit maiorem viginti
annis, &c.*

Am tum cum sanguis ebullit, calor viget,
feruet hepar, atque adeo aduruntur hu-
mores; consonat Aphorismus 29. tertiae sectio-
nis. *At vero iuuenibus expectorata sangui-
nea, tabes, &c.*

C A P V T I X.

*An, & quomodo nocturna pollutio febres
diuturnas interdum abigat.*

FEMINIS effusionem in som-
no febres praecipue chronicas
aliquando claudere, indicat ex-
perientia, qua medici quotidie
erudiuntur. Praeterquam quod
est etiam Hippocratis 4. Epi-
demiorum contextus in historia Nicippi, quo
es eadem insinuat; habet enim. *Nicip-
us in febribus per somnum semen effudit, &
nihil ad peius processit, & hoc ipsum saepe ipsi
factum est, & nihil lasit. Praedictum est ip-
sod desitutum, postquam febres iudicatae so-
lent, & sic factum est.* Porro vis horum
verborum, si nauiter perpendantur, ea est,
quod videlicet natura per feminis ductus sa-
pius crism aggressa, tandem repetitis pollutio-
ibus & febris ipsa, & naturae molimen ces-
sint omne. Namque ut crism hac mo-
atur, ac perficiat, non vnam, sed innume-
as tentat vias; ideoque sudore interdum se-
nititur exonerare, interdum urinis, modo
ecessu, modo vomitu, saepe sanguine, non
arò cutaneis eruptionibus, abscessu, aposte-
nate ad aures, ad alas, ad inguina, & ad cor-
oris vniuersum ambitum. Cur itaque non
possit ac debeat praepeditis alijs vijs per va-
spermatice crism celebrare? Certè non.
est maior ratio. Quin fortassis huiusmodi
neatus naturae commodiores ceteris extant;
febre siquidem dilatati apti sunt non mo-
do elaboratum vtile, ac frugi excipere semen;
verum & cruditates, & alios putrilagine com-
nuculatos humores, ut pluribus in locis ex
Hippocrate, & Aristotele probauimus. Et
quod hoc verum sit, aperte colligitur ex eo,
quod genitura, quae nocturna pollutione pro-
ducitur apud febrientes copiosior est, impurior,
humidior, & semper extraneo aliquo tum-

A colore, tum odore imbuta. Apagesis non-
ne corizas, & capitis fluxiones alias consimi-
les ex Hippocrate sanatas inde aliquando ob-
seruauimus? Cur igitur aliae quoque multae
affectiones à succorum prauitate oriundae ne-
queant identidem feminis fluxu lenari? Re-
num, ac lumborum grauedines iacto semine
ilicet exiuntur. Vniuersi corporis torpor,
& quaedam veluti ad mortuum, & res gerendas
impotentia, segnitieque non semel re Vene-
rea cessere. Et ceterae ergo à succis impu-
ris emanantes affectiones eadem semita ex-
trudi poterunt. Verum sciscitaberis, cur in
principio febrilis aestus nocturna pollutio ma-
lum potius, & longitudinem praesagiat; in fi-
B ne verò salubritatem, atque febris ipsius so-
lutionem spondeat? Profectò in cuiuslibet
initio morbi, nullo adhuc apparente pepas-
mo, natura humorum oppressa colluie ni-
hil boni perficere potest; quod significauit
praeceptor noster tum alibi, cum secundo de
morbis popularibus sectione prima ijs verbis:
*Quae verò ad melius iudicant, non statim ap-
parent.* Nempe aegri natura dum nulla ad-
huc facta est succorum mitificatio, nullaque
sequestratio boni à malo, si quid moliat,ur,
symptomaticos agit, irritata nimirum aut à
copia, aut ab humorum prauitate semini
commixtorum; quo circa nihil decretorium
ad morborum initia accidere potest, & legi-
tima crisis antesignana esse debent coctionis
indicia: alioquin fient iudicatoria non iudi-
cantia, quae, teste Hippocrate, praecitato Epi-
demiorum secundo partim lethalia sunt, par-
tim difficilis iudicij. Inde doctissimus Heur-
nius in primum Aphorismorum basilicè dice-
bat. *Quare signa apparentia ad speciem cri-
sis incerta, & calamitosa sunt, nisi praesesse-
rint signa ad tempus.* Et haec quidem signa
ad tempus non sunt alia, quam pepasmi indi-
cia. At verò in declinatione morbi coctio-
ne praelibata, natura vicens prauos succos ab
vtilibus segregat, inutiles demittit, proficuos
retinet; sic prauis explosis excrementis sub-
leuatur, demisso onere allenatur, reficitur,
& robustior euadit. Ita ergo salubre inter-
D dum experimur *ovipoyμov* morbo declinante,
dum exinde funditus febris auerruncatur. Id
totum eò facilius persuaderi potest, quò ex a-
natome nouimus, duas vtrinque venas, ac
duas identidem arterias cum quatuor ipsis
spermaticis vasis incedere. Dextra vena ab
ipsius cauae medio ferè sub ea, quae hac par-
te in renes tendit oritur. Sinistra verò ex ea,
quae ad renes fertur, procedit, cui nonnun-
quam ramulus à caua accedit, & cum hoc
vnà pergit. Arteriae autem à magna arteria,
quae spinæ incumbit oriuntur. Adeo ut ex his
fa-

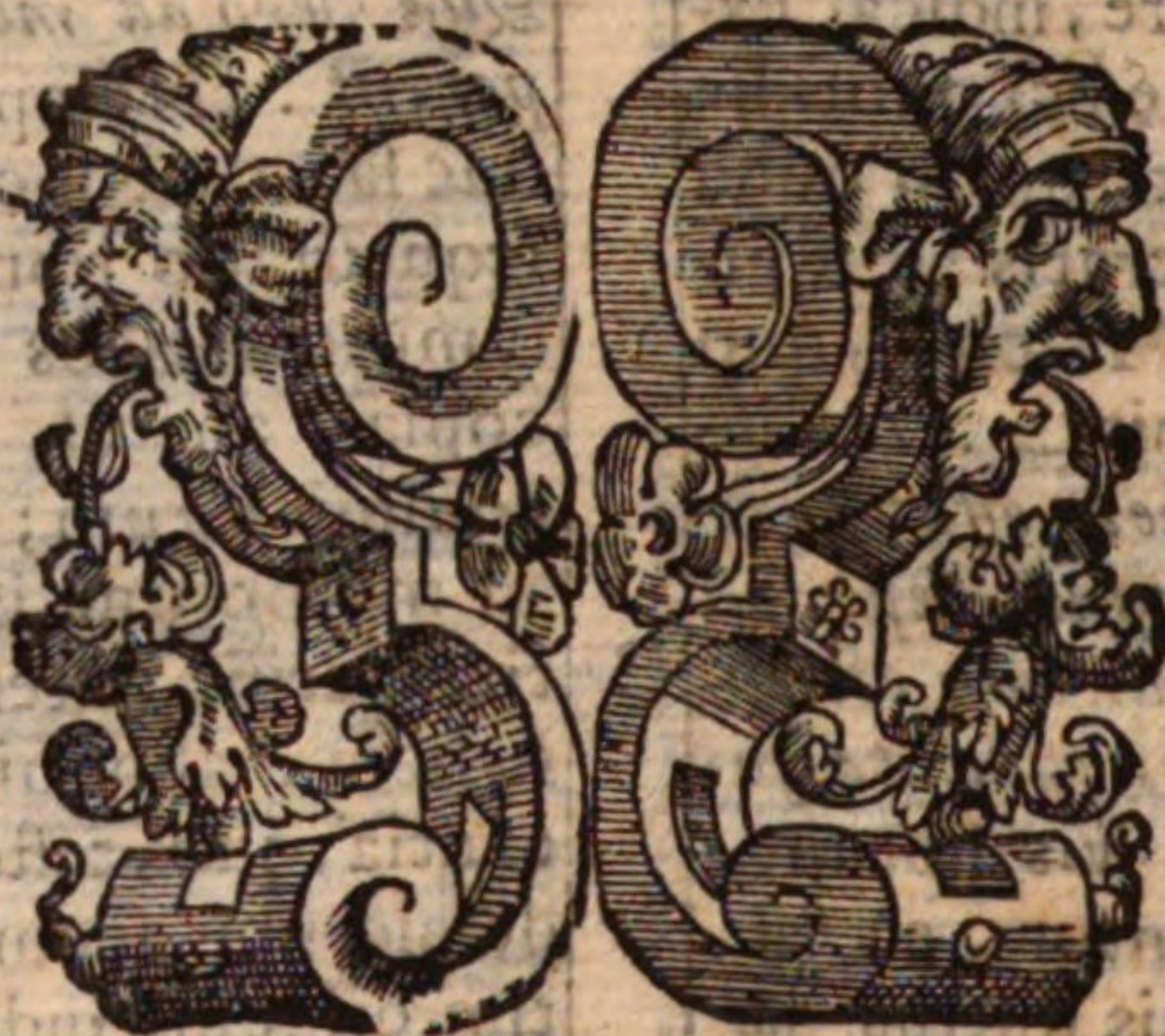
facile pateat, posse naturam noxios quamplures humores de feminali ductu deponere, per varias vias, vtpote per magnam arteriam, per spinalem medullam, per venam cauiam, & per eius ramos.

Ethac de femine satis: non vltra ingenioli vires progredi valuerunt. Obtuli pro virili non extrita, non passim obuia, sed noua multa, &

exotica, quæ tibi si arrideant, amice lector, gaudebo mihi, gratulabor tibi. Alioquin in re tam præclara, tamque in natura theatro admirabili humanum cœcutit ingenium, perspicacitatis cuiusque caligat oculus. Quod plus de femine, fateor, aut cogito, aut scribo, eo amplius offertur commentandi stadium.

FINIS QVINTI LIBRI CENEANTHROPEIÆ

Ioannis Benedicti Sinibaldi.

SYLLABVS

TRACTATVVM, ET CAPITVM
quæ in præcedente Quinto Libro Geneanthropeia
continentur.

Numeri columnas denotant; solùm in principijs Tractatum
paginam indigitant.

TRACTATVS PRIMVS.

*De seminis admirabili natura,
progressu, spiritu, scientia, atque
tincturis.*

- Cap. I. *Quid sit semen ex Principum
Philosophorum dictato, & an diffe-
rat à genitura.* 580.
- Cap. I I. *De substantia, & qualitate semi-
nis, ubi magni Hippocratis, & Ari-
stotelis obscura quadam reuelantur
oracula.* 584.
- Cap. III. *An calor seminis sit elementaris,
& igneus, an solaris, & athereus.*
589.
- Cap. IV. *Quale sit semen ad Generationem
aptum, quo spiritu locuples, quæ fœ-
cunditatis probatio; ubi Arist. con-
futatur opinio.* 595.
- Cap. V. *An semen sit animatum nec ne*
599.
- Cap. VI. *An, & quomodo verum sit, se-
men in Generatione animam, men-
struum verò corpus prestare.* 603.
- Cap. VII. *An muliebne semen actiue ad Ge-
nerationem concurrat.* 604.
- Cap. VIII. *Cur si fœmina fœcundo semine
diffluit, suo tamen cum sanguine,
suoque in utero citra maris genitu-
ram concipere nequeat.* 607.
- Cap. IX. *Quo pacto semen in Generatione
humana rationalis animæ productio-
nem attingat.* 611.
- Cap. X. *De vi magnetica semini virilis
ad muliebne semen.* 613.
- Cap. XI. *An in semine formatrix virtus
resideat, an verò extrinsecus in
Generationibus adueniat.* 616.
- Cap. XII. *An, & qua ratione seminis pote-
stas parentum affectiones in genitos,
mores, robur, formæ similitudinem,
staturam, & reliquos caracteres una*

*traducat, & quomodo Auorum simi-
litudines in nepotibus interdum re-
cudantur.* 621.

- Cap. XIII. *Vnde semen defluat, an à toto se-
cedat, an potissimum à cerebro, &
spinali medulla, ubi Hippocratis, &
Aristotelis examinantur opiniones.*
626.
- Cap. XIV. *An seminis materia sit cambium,
an verò sanguis ille secundarius, qui
dicitur anonymos.* 636.
- Cap. XV. *An, & qua ratione semen maris
fœminam virtualiter contineat, &
semen fœmina virtualiter marem.*
638.
- Cap. XVI. *De seminalis facultatis incorrup-
tibilitate.* 641.
- Cap. XVII. *Cur sanguis emissus congeletur,
semen verò eiectum fluidius redda-
tur.* 644.
- Cap. XVIII. *Quamobrem qui genituram humi-
diorem obtinent, insalubrius degant,
ut sentit Hippocrates.* 649.
- Cap. XIX. *De semine squallido, siue præ ni-
mia siccitate in grandinis formam den-
sato, ideoque ad exitum inepto.* 651.
- Cap. XX. *De polyspermia, aspermia, & ca-
cospermia, siue de vbertate, priua-
tione, ac vitio seminis.* 654.
- Cap. XXI. *De seminum ferijs, atque de eo-
rundem Orco Hippocratico.* 658.
- Cap. XXII. *De seminum utriusque sexus har-
monia, siue consona ad conceptionem
temperie.* 660.

TRACTATVS SECVNDVS.

*De morbofo, & inuito geniturae
effluvio, ac primùm de nocturnis pol-
lutionibus.*

- Cap. 1. *Quid sit, & quomodo fiat noctur-
na pollutio.* 664.

Cap.

Cap. II. Proponuntur, ac solvuntur insimul varia, scituque digna problema-
ta ad nocturnas seminis fusiones per-
tinentia. 668.

Cap. III. De remedijs nocturnarum pollu-
tionum, tam si à demonum illusione,
quàm si à causa naturali, & morbi-
fica ortum ducant. 672.

Cap. IV. De pollutione diurna involunta-
ria, 678.

Cap. V. De seminis inuito profluvio, quod

Gonorrhœa nuncupatur. 680.

Cap. VI. Quomodo in epilepsia, & convul-
sionis paroxismo semen interdum ef-
fundatur, uti etiam aliquando in-
metuentibus, & morientibus. 684.

Cap. VII. De Tabe dorsali. 685.

Cap. VIII. De morbo, qui apud Hippocratem
Typhos appellatur. 691.

Cap. IX. An, & quomodo nocturna pollu-
tio febres diuturnas interdum finiat
697.

7045
O. BENEDICTI
SINIBALDI
LEONISSANI

Archiatři, & Professoris Romani.

GENEANTHROPEIAE,

idest

E HOMINIS GENERATIONE.

LIBER SEXTVS.

De materia generationis humanæ, siue de
sanguine menstruo.

Ad Illustrissimum D.

HIERONYMVM MATHAEIVM
Marchionem Iouij, Arcis Sinibaldæ, &c.

VI debet (Marchio Illustrissime) & se debere ingenuè
profitetur, debitum maiori ex parte soluisse videtur.
Igitur ego, qui ab eo vsque tempore, quo tuæ valetu-
dini præsum, beneficiorum cumulo ab, incredibili tua
humanitate ornatus, immo oneratus concedo, æquum
censeo, illa eadem vniuerso Terrarum orbi sponte pro-
palare, vt si referre mihi non liceat, habere me ta-
men gratias, vnicuique liqueat; ita tamen vt tot, tan-

ne ben eficia gratè accipiens, primam eorum pensionem, auctore Sene-
soluisse videri debeam; Nam, vt ipse ait: *Vis reddere beneficium? benignè accipe.*
a iam p rodit in lucem Geneanthropeia, neque, vt reor, inauspicatò; in-
nimir um Illustrissimæ tuæ Prosapiæ faustum omen præludo, tibi que in-
mis noi æ prolis læta auspicia reddo. Id si Numinum benignitate contin-
ss, noi leuem ex meis laboribus fructum exantlassè existimarem. O vt i-
in com nuna exciperentur vota, ac tandem numerosa proles Te, tuam-
que

que præstantissimam vxorem DOROTHEAM, egregiam ac prudentissimam Heroinam, & Urbis totius nedum Mattheiæ Gentis splendorem lætos faceret: Sic enim assidue videret, nec sine plausu Roma Proceres, quos INNOCENTIVM illum Secundum P. M. tuæ nobilissimæ Stirpis columnen, vel D. Bernardi Abbatis commendatione optimum, & gloriosissimum nec non gentiles quamplures Purpuratos Principes probitate æmulerentur dignitate æquarent, virtute superarent. Profectò ubi cum auita generositate dotes genuinæ, opes amplissimæ, Aedes magnificentissimæ, signis & claris imaginibus passim conspicuæ, argentea atque aurea suppellectili ubique spectabiles: Vbi amœnissima illa viridaria polis vtrisque celeberrima, quæ iucundissima etiam Thessaliæ Tempe emulari queunt: Vbi Villæ re, & nomine Macares, quibus mehercle vel ipsius Luculli amœnitates inuidere possunt: Et ubi demum (quod erit instar omnium) tanta in Te, tuaque Ornatissima coniuge probitas, morum suauitas, prudentia, magnanimitas, & omnes quæ cunque in optimis Principibus optari solent virtutes (vt relinquam interim Excellentiss. Aloysij Fratris tui nunc Ferrariensis, ac Bononiensis militiæ Generalis Præfecti, & Pontificiarum copiarum nuper Magistri Campi Generalis Heroicam Virtutem, Martiale decus, egregiaque facinora vni Urbano VIII. recenter post Cæsarem rebus in arduis abundè probata) Vtique solùm desideratur ab omnibus longa filiorum series, quæ hilares tantos coniuges, & voti compotes plenius efficiat. At fortè in humanis aliquid desit, necessarium est; nihilque in terris omni ex parte beatum; vel negant mortalibus ut plurimum Superi hilaritatis culmen, vt cœlestis beatitatis nunquam obliuiscantur. Interim cum votis reliquis illibatam valetudinem per æuum Tibi, clarissimæque vxori cœlitus deprecor.

GENEANTHROPEIÆ.

I D E S T

DE HOMINIS GENERATIONE.

LIBER SEXTVS.

De materia Generationis Humanæ, siue de sanguine menstruo.

PROEMIVM.

DE semine vti Generationis Opifice disseruimus abundè; superest, vt agamus iam de materia, in qua seminis ipsius facultatis recipitur actio, quæ non in quolibet, sed in subiecto aptè disposito fieri assolet. Huiusmodi verò subiectum est sanguis menstrualis, non omnis, sed qui duntaxat *κατὰ φύσιν*, κατὰ νόμον effluit, ex quo fœtus maiori ex parte coalescere potest: maiorem ex parte inquam, siquidem e corporata etiam seminis portione (quicquid in contrarium fluctuant Peripatetici) quædam ipsius embryonis articule vti nervi, tendones, ossa, arteriæ, venæ, & similes coagulantur, quemadmodum in primo libro rationibus, & auctoritatibus prouauimus. Sed hem qui superbis homuncio, quique in Cœlum alter Enceladus fastum erigis

A animaduerte originis tuæ promptuarium, corporisque tui alterum principium expende; non enim aurum, argentumque, marmor, aut nobile lignum tuæ conceptionis est elementum, sed longè his deterius quicquam: Nempè infecti sanguinis pusillum, ac digestionis excrementum. Hinc ille Vates Palladus.

Si autem rationem quæris veram, ex immodesta

Libidine natus es, & fœda gutta.

B Secabitur autem liber in duos Tractatus, quorum primus enucleabit menstrui sanguinis naturam, generationem, fluxionem, fluxionisque tempus, modum, mensuram, atque eiusdem alias etiam præter naturam affectiones, quibus omnibus examussim describetur Humanæ Generationis proxima, opportunaque materia: Alter verò de sterilitate muliebri non pauca commentabitur. In vtroque breuem, sed solidam simulque iucundam degustabis philiatre doctrinam.

TRACTATVS PRIMVS.

De natura, & causa, tempore, mensura, & varijs menstrui sanguinis accidentibus.

PRÆLOQVIVM.

NON puto fore, vt lector aliquis delicatior inueniatur, qui Tractatum hunc nauseabundus auertatur ex eo, quod de re turpi, fœdaque qualis est sanguis mulieris mensurnus, agere videatur; quandoquidem hunc non quatenus est eius sexus excrementum impurum, ac turpe vteri stillicidium reuoluimus, verum prout humanæ Generationis est proxima, & necessaria materies, vtque fœtus constitutum, atque nutritium intra vterum principium; quomodo contemplatione, imo,

C & admiratione apprimè dignus existit; vt iccirco egregiè Philosophorum didascalos, i. de partibus animalium cap. 5. ediceret: *Non enim fieri potest; vt ea sine magna abominatione inspiciamus, ex quibus corpus constat humanum, vt sanguinem, carnem, ossa, venas, reliqua generis eiusdem.* Omnino ita censendum est, vt qui de quauis corporis parte, aut de vase aliquo disputat, non de materia, aut eius materia gratia doceat, sed formæ totius ratione. Sicut, & cum de ædibus agitur, non de lateribus, non de luto, non de lignis, sed forma ipsarum ædium docemus. Pari ratione, qui de natura agit, de compositione, totaque substantia tractet, non de ijs, quæ nunquam euenit, vt a sub-

stantia separentur . Est igitur sanguis ipse menstrualis præclarissimus, quoniam Generationis fit elementum, & præstantissimæ formæ substratum; quare cum Aristotele eodem loco illa perorabo . Aggredi enim quæque sine ullo pudore debemus, cum in omnibus naturæ numen & honestum, pulchrumque insit ingenium.

CAPVT I.

Quid sint menstrua, secunda, an tertia coctionis excrementum, & cur flores appellantur, itemque tempora, & Marchio .

A RISTOTELES, qui existimauerat, mulierem semen ad generationem haud quaquam conferre, verum sanguinem tantummodo, primo de generatione animal. cap. 20. scriptum reliquit, menstrua nihil esse aliud, quam ipsius mulieris impurum, & inconcoctum semen; verba sunt illa: *Sunt enim menstrua semen non purum, sed indigens confectionis, quomodo in fructuum generatione adhuc imperfecta inest quidem alimentum, sed confectionem, ac puritatem desiderat.* Verum ut falso statuit Philosophus, mulierem in Generatione nequaquam præstare semen; sic menstruorum definitio ista longè distat a rei veritate; præterquamquod eadem definitio cuicunque sanguini aptari posset; siquidem e sanguine ulterius elaborato fit semen, & omnis penè sanguis dici potest semen immaturnum, ac nondum adæquatum. Ex verbis adhuc ipsius Aristotelis colligitur, illum opinatum fuisse, menstrualem sanguinem esse tertiæ coctionis excrementum, id quod ex eo luculenter patet, quod illum semen appellat; Atqui hoc nimium a rei natura discrepat; quandoquidem is non tertiæ, sed secundæ coctionis verè est excrementum, nempe illius, quæ in iecinore celebratur. Patet id liquidò, quoniam secus huiusce natura sanguinis partibus solidis esset similior, foretque longè magis coctione perfecta; ita ut etiam futurum foret, ut oppidò maiorem imbecillitatem, atque languorem reciperent mulieres, dum eius effluuiò irrorantur; iam enim saperet naturam seminis, cuius vel minima portio apta est exeundo labefactare vires. Scio doctissimum Andream Laurentium lib. 8. quæst. 9. de formatione foetus censere sanguinem menstruum dici posse, sub diuersa tamen ratione secundæ, ac tertiæ coctionis excrementum: dicit enim: *Excrementum est secundæ coctionis, quia totus sanguis primam in hepate generationem habet, & ab hepate tamquam redundans quid, & superfluum pellitur*

A intruncum vena caua. Excrementum est tertia, quia a carnibus saturatis post tertiam coctionem excernitur. Verum agrè subscribam Laurentio, quoniam non a carnibus, ut ille ait, saturatis sanguis ad vterum excernitur, sed antequam partibus carnosus ullo modo appropinquet, ad vterum delegatur.

Melius ergo cum Galeno Medicorum Musægeta 14. de usu partium dicatur, menstrua profuuium esse naturale, & ordinatum vtilis, verum crudi sanguinis superflui. Expendantur singula definitionis verba. Naturale profuuium in primis dicimus, quoniam cum sanguinis quicunque fluxus Galeno arbitro 4. de symptom. causis toto genere sit præter naturam, solum menstrua eluies secundum naturam existit; quia nimirum ad mulierum repurgationem, valetudinemque, necnon ad foetus conceptionem, atque nutritionem dirigitur. Ordinatam præterea additur, ad aliorum effluuium differentiam, qui ab vtero nullo tamen ordine seruato excurrunt. Dicitur postremò vtilis verum crudi sanguinis ac superflui; quandoquidem licet sanguis iste eiusdem qualitatis, & naturæ sit cum eo, qui in venis reperitur; est nihilominus superfluum, ac tamquam excrementum secundæ coctionis: est vtilis, quoniam tam mulieris, quam foetus nutritioni confert. Imbuitur autem cruditate quadam non respectu ad semen, ut arbitrantur multi; omnis enim sanguis, ut aduersus Aristotelem impugnabam, si cum semine comparetur, crudus est. Sed quia præ copia, & muliebri imbecillo calore omnem adæquationem, ac perfectionem nondum actus est, id quod ex paucitate spirituum, qui sanguinem illum fouent, liquidò constat. Id nimirum significauit Archisophos 4. de Gener animal. cap. 1. vbi edisserit, non omnem humidum succum, & colore cruentum esse sanguinem: *Quasi, inquit, æquè quoduis sanguis esse possit, modò humidum sit, & colore cruentum.* Veli mauis appelles crudum, quod sordidis multis, noxiisque humoribus, quorum sentina est vterus, admiscetur; qua ratione dixerat Florus apud Plutarchum in Symposijs, menstruum sanguinem esse prauum, corruptum, perperum: quem tamen haud esse talem ex sui natura putandum est, sed ex prauæ admixtionis excrementi, quod in vteri cavitæ, veluti in lacuna viginosa stabulatur. Quocirca natura ut a polyæmia in primis, qua veluti sarcina premitur, necnon insuper ab aliorum excrementorum colluue sese eximat, exoneretq. statò quodā tempore, menstruo videlicet, καταμυσσιν ordinatur.

Verum enimverò quoniam sanguis hic apud mulieres, eiusque menstrui fluxus flores vulgato nomine appellantur, non immeritò ingeniosus quispiam de huiusmodi onomatopœia sciscitabitur. Cui tamen primò responsum velim, ideo

ideo flores nuncupari, quoniam in ipso primo iuuentæ flore apparent. Secundò quòd veluti arbor, e qua flores erumpunt, non sterilis, sed fecunda censetur: ita mulier illa fecunda audit ut plurimum, cui menstrualis catharsis debito modo, tempore, ac mensura accidit. Flores insuper vocari possunt, quòd floridus hic sanguis, non fœtidus, non tabo remixtus esse debeat, si Generationis officio deferuire debeat. Vel tandè, si mauis, appelles flores, quòd floridas puellas sanguineus ille reddat fluxus; quod adeò verum est, ut quæ illo defraudantur, compendiò labantur in clorosis, cachexiam, phthysim, hydropè, & similes, nō minus perniciosas quàm deformes agitudines, formam videlicet, speciem, atque omnem vitæ floridum decorem deturpan-
tes, ac destruentes.

Solent præterea menstruæ purgationes tempora passim vocitari, primò quidem quia statis temporibus recurrunt, ideoque non perpetuæ sed temporariæ fiunt; Secundò, quia definita, suicursus tam vniuersalis, quàm particularis tempora obtinent: Tertio quod temporarium commodum mulieribus afferant.

Cur verò apud Italas mulieres recepto Marchionis nomine vocitentur, mehercle ignoro, neque potui talem ingenio consequi æthimologiam. In mentem scilicet venit, honestatis gratia rem pudendam conspicuo, ac titulari quodam nomine circumscribilibuisse; aut etiam, licas, quòd sicuti Marchiones sua obtinent nobilitatis insignia, atque dignitatis coronam ita mulier per menstrua suæ fecunditatis edat monilia, quibus ille sexus coronatur. Lector si præstantius aliquod ethymon adeptus fueris, impertire ne dedigneris; non enim casu id nominis puto impositum: nec sua minimis mysteria desunt.

CAPVT. II.

Qua ratione, & quo consilio menstrua in mulieribus generentur.

PARMENIDES, itemque Democrytus arbitrati sunt, mulieres præ nimia, qua feruent caliditate, feruidiorem, acrioremque sanguinem cumulare, qui tamen vbi plus nimium excreuerit, naturam ad expulsionem vi, & mole irritet, & sic periodicam apud illas excitari fluxionem. At quantum veteres hi Philosophi longè iuerint a veritate, pluribus enunciauit Aristoteles 4. de Generatione animalium capite primo. Nimirum falsa in primis est hypothesis, mulieres, videlicet calidissimas esse, qua

A in re nihil est cur tempus inutiliter teram; quando id vel aphoristicè edisserit Hippocrates sub hoc lemmate. *Mulier ambidextra non fit.*

Atqui Polybus veterum illorum alumnus nouam circa menstrui sanguinis productionem commentus est opinionem primo de morbis mulierum (Polybinamque hi, non Hippocratis extant libri) vbi hæc habet.

B *Dico, mulierem rariore carne præditam, & teneriorem esse, quàm virum: & hæc res sic se habet. A ventre trahit humiditatem, & citius, & magis corpus mulieris, quàm viri; etenim, si quis super aquam, & per regionem aquosam, duobus diebus, ac duabus noctibus molles lanas ponat, & vestem puram, & contextam equali ad lanas pondere, sublatis utrisque, apponderatione facta; multo grauiores lanas comperiet quàm vestem. Fit autem hoc ex eo, quòd semper aqua sursum decedit in vasa ampliora oscula habentia. Et lanæ quidem, tanquam raræ, & molles ex decedente amplius suscipiunt: vestis autem, ut quæ plena est, & ex contextu obturata, explebitur, non multum ex decedente aqua suscipiens. Sic sanè etiam mulier, velut quæ rarior est, ampliorem à ventre humiditatem corpori attrahit, & citius, quàm vir: & tanquam teneriori carne præditæ mulieri, vbi corpus sanguine repletum fuerit, si non ab ipso secesserit, carnibus impletis, ac calefactis, dolor oboritur. Habet enim mulier sanguinem calidiorem; & propterea calidior est, quàm vir. Si verò amplior accedens sanguis secesserit; dolor non fit à sanguine, neque calor. Vir autem ut qui solidiore carne præditus est, quàm mulier, neque in superna ventris parte adeò sanguine superimpletur, ut nisi aliquid sanguinis singulis mensibus secedat; dolorem fieri: necesse sit; & sanguinis quantum satis est ad nutrimentum trahit: & quum corpus ipsi non sit tenerum non dolore affligitur, neque superincalescit plenitudine, velut mulieri.*

D Porro opinio hæc est ingenij potius, quàm veritatis; quis enim absque mendacij crimine asseuerare ausit, mulierem in vniuerso corporis ambitu sanguinem obtinere calidiorem, nec non corporis texturam rariorem, quàm virum possidere? Quæ commenta, aut potius figmenta sunt hæc, Asclepiadæis non minus, quàm Peripateticis contraria? Exurgat ergo veritatis lampas, & rationi consona elucescat opinio. Nam Polybus qui statuit, mulierem corporis habitu rariore præditam esse, quàm virum, aberrauit a signo; siquidem ex muliebri corpore, glabro, leni, pigro, imbecilli, ac timido, sat manifestè illius sexus arguitur frigiditas, nisi tamen auctorem hunc inter veteres celebrem placeat hic perfunctoriè à calumnijs vendicare, dicentes, illum de caliditate ascititia, non verò

de primigenia verba facere; quod quidem suaderi posset ex eo, quod auctor de illo calore ibi loqui debeat, qui muliebrium affectionum, de quibus agit, parens, & auctor esse soleat; at is non insitus, sed aduentitius est. Vel si maius cum Rondeletio senties, mulierem *κατω* in partibus nimirum infernis, atque vtero maxime calidiorem viro re ipsa existere, ex eo profecto, quod cum inibi Generatio ingiter celebrari deberet, operæpretium erat, ut eò calor, & spiritus generationis opifices opulenter conuenerent. Verum hæc plenius in mea Isagoge medica exarantur. Ad aram redeamus.

Aristoteles, & ante eum Hippocrates menstrui sanguinis generationem in mulierum reijciunt frigidiorem temperaturam, ob quam cum nequeant vniuersum conficere, & assimilare alimentum; quod superest, natura ad vteri venas ingiter mandat, quò postrema ipsarum venarum orificia eo consilio desinunt, ut Aphrodisæus 2. Problem. testatur; qui pariter problemate centesimo septimo quærens, cur mulieribus menstrua colligantur, sic respondet. *Quoniam per vitam, quam otiosiores degunt, amplius materia superuacua redundat.* Sed Philosophorum principem audiamus in 2. de Gener. animal. cap. 4. ubi sic: *Fœmina venis duabus maiori, atque aorta fixis superne, venarum multitudo tenuium in uterum desinit, quibus alimento expletis, naturaque præ sui frigiditate facultatis concoquendi indiga transfunditur in uterum propter venarum tenuitatem, cum præ sua angustia nequeant exuperantiam continere.* Dum ergo huius redundantie magna ad vterum facta est alluies, natura polyemia in primis irritata ad expulsionem insurgit. Sic Aristoteles 4. etiam de generatione animalium mulieris impotentie, ac frigiditati acceptum refert menstruum fluxum, dum inquit: *ob frigiditatem enim, & impotentiam fœmina sanguine abundat quibusdam sui corporis locis.* Id quod Galenus 14. de usu partium luculentiori sermone exponit, inquiens: *frigidiores eam eoque fieri satius fuit, quoad alimentum quod coxisset, ac confecisset, totum discutere non posset; quod enim est frigidius, nec concoquere quidem potest; quod verò plene est calidum, ut concoquere, ita discutere valide potest.*

Verum aduersus hanc Aristotelis, & Galeni, thesim fortè argues, mulieres nisi totum alimentum coquerent, conficerentque, necnon in particularum nutriendarum substantiam conuerterent, haud ita succulentæ forent, ac magis quam viri ipsi pingues, & obæsa, sed his graciliores apparerent: argumento quòd vniuersum alimentum bellè conficiunt, & ritè commutant, absque quo copiosum adeò superfluum coctionis excrementum. Obiectioni satisfiet, si dicatur, mulieres præ debili qua sunt natia ca-

lilitate prædita, vitæque sedentaria vltimicarnosarum partium alimenti tantum perficere, quanto opus habent, illudque in pinguedinem facile conuertere ob eam, qua circumfluit adiposa humiditate, cui fauet calor earundem segnis. Viri namque, ut plurimum audaci calore feruidi alimentum abundè dissipant, & corpore magis perspirabili fusiùs efflant. Hæc adde, quòd hi perpetuò agitantur motu, negocijs exercentur, perennique corporis, atque animi concitantur errore. Ignis quò maior, eò maiori indiget pabulo; non ergo in viris potest & carni, & pinguedini sufficere alimentum. Quod si aliquibus ob ingluuiem, atque crapulam diuturnam incocti sanguinis copia æquæ, ac mulieribus congeratur, natura prouida, si robore valeat, illorum incolumitati prospiciens, hæmorrhagiam aliquam periodicè promouet; quare vel per hæmorrhoidales venas, vel per ductus vterinos, vel per nasi meatus, aut etiam per os ipsius sanguinis vbertatem auferre, vel minuere conatur; ut ideo ætate hæc nostra, qua vbique gulæ indulgetur, non paucos sit inuenire, qui hæmorrhoidali, aut alio cruento fluxu scædantur.

Sed iam in quem finem natura in fœmine sexu mēstruum fluxum ordinarit, inuestigemus, cum, ut inquit primo de partibus animalium Aristoteles, *Natura iunctum illud præcipue est, ut nihil temerè, viceque fortuita committatur, sed alicuius gratia omnia agantur.* Profecto 2. de generatione animalium cap. 4. idem Philosophorū dynasta scripserat, menstrua generationis causa instituta fuisse. Sed, inquit ille, *melioris vitæ, finisque gratia natura eo abutitur in hunc locum, scilicet generationis causa, ut quale erat futurum, tale alterum oriatur.* Atqui verbum illud *abutitur* non æquè fero, nisi fortè Paraphrastis errore ita traducaturè Græco, siquidem dum illo in generatione vititur natura, meliorem, quam possit habere, usum obtinet, neque rei cuiuspiam abusus dici potest, dum in præstantiorem conuertitur usum; nihil verò in toto naturæ Theatro quicquam generatione præclarius inuenitur. Cæterum Galenus tum in libro de semine, cum 14. de usu partium discernit, menstruam purgationem fieri non propter necessitatem duntaxat, quòd videlicet mulier præ frigidiori temperie superfluum alimentum congerat, sed etiā propter duos præstantissimos fines, quorum alter est, ut fiat cōceptio, alter ut cōcepta proles & in vtero, & extra vterum alatur. Neque est, cur nonnulli hos fines improbet, ac detrectet, ex eo quod nequeat fœtus impuro, noxio, ac fontico ali, & constitui sanguine, qualis est menstrualis; siquidem nō multo infra euidentissimis rationibus ostendam, eiusmodi sanguinem nullum per se vitium redolere, sed eiusdem naturæ esse cum illo, quo muliebre corpus

pus alitur. Ambo autem hi fines vel ex eo percrebescunt, quod facta conceptione mulier non amplius menstruo rore madescit, vtero conni-
nente; quodque edita prole per longum tem-
poris spatium sanguis ad vterum nequaquam
refluit.

CAPVT III.

*Per diapedesim, an per anastomosin san-
guis menstruus effluat.*

PER *διαρροήν* siue resudatio-
nem menstruum florem erumpe-
re, asseuerat Philosophus libro 2.
de Generat. animal. cap. 4. Ve-
rū isthac opinio haud consiste-
re posse videtur; quandoquidem
anta sanguinis moles per resudationem nequic-
quam exilire tam breui spatio valeret, atque
ideo longius vtique spatium, quā trium aut
quinque dierum ad exeundum posceret; eō ma-
gis quod sanguis ille crassus, ac fœculentus exi-
it; nam fœminis, Philosopho dictante libro de
historia animal. sanguis nigrior, & crassior inest,
ua igitur ratione per *διαρροήν* emanabit,
per quam non nisi tenuior, serosior, & vndique
chorosus exudare consuevit? Quamobrem ra-
tioni magis consonum dixeris, si per *αναστομίν*,
hoc est venarum refectionem in vteri cavi-
tatem sanguinem menstruum effundi asseras, &
inde prolabi foras. Nempē id facile vnicuique
persuadet sanguinis ipsius alluies, & quasi inun-
datio, quæ in aliquibus mulieribus, ac præci-
pue polyemissatim contingit.

Verū instabit aliquis: si per anastomosin
excurreret sanguis, haudquaquam tandiu pro-
duceretur fluxus, sed breui horarum spatio absol-
ueretur; At per diaphoresin excurrere argumen-
tum est sanguinis eius substillum, quod ad qua-
tuor, aut quinque dies, atque etiam non raro
ad septem perseuerat. Repondeas tamen,
idcirco totum illic non explodi, etiam si ve-
narum aperta sint oscilla, quod non valde pa-
tula ex sui natura sint vterina vasa, ideoque
paulatim exinanitis paulatim etiam nouus de-
super affluat sanguis, donec eius congrua men-
sura fuerit reiecta. Neque rursus omnes infi-
mul venæ hiant, sed modò vna, modò altera suam
deponit onerosam sarcinam. His adde, quod
cum in vteri ipsius cavitatem prius eructari sa-
nies debeat, inibi paulò immoratur, atque mox
stillatim erumpit, ideoque non *αῖμα*, sed
subultim emicat. Id conspicuò in quibusdam
sanguifluis mulieribus innotescit, quæ sanguinis
thrombos emittunt, eo in vtero grumescente.

A ob aliquam moram; quod tantò facilius acci-
dere potest, quantò vteri substantia frigidiuscu-
la ex innata, vel ascititia temperie inueniatur.
Illud quidem nequicquam iturus ero inficias,
nimirum in virginibus, quæ per ceruicis vteri
venas repurgantur, id minus contingere; ideo-
que in his tenuior, fluidior, ac nihil concretus
destillat sanguis.

CAPVT IV.

*An cuiusque generis animalium fœmine men-
struum sanguinem obtineant, & quæ nam
largiùs inter mulieres.*

MNISCIVS ille Aristoteles,
qui nihil ad animalium naturam
spectans reliquit intactum (ha-
bebat enim bis mille indagato-
res ab Alexandro præstitos, qui
orbem vniuersum peragrantes
animalium proprietatibus adamussim obser-
uandis operam sedulò nauarent) menstruas pur-
gationes non in omnibus fœminini generis ani-
malibus fieri scribit, sed duntaxat in ijs, quæ
sunt sanguine prædita, quæque viuum pariunt a-
nimal. In hoc enim vno, inquit ille, primo de
Generatione Animalium cap. 19. *menstrua pro-
fluunt, & omnium apertissime in muliere, pluri-
mum namque menstrui excrementi mulier e-
mittit, ex quo fit, ut euidentissime palleat, & obscu-
riores habeat venas.* Inter viuipara verò pri-
mum locum obtinet mulier, quæ omnium ma-
ximè sanguine circumfluit menstruo; inde Phi-
losophus sexto de historia animalium capite de-
cimo octauo aiebat. *Purgatio menstruorum fit
quidem & cæteris, sed nulli æquè, ac mulieri.*
In secundo ordine est vacca, mox equa, & ca-
nis, tertio ovis, & capra. Si cui placeat Aristo-
telis frui contextu, hic est 6, de hist. animal. c. 6.
*Oui, & capræ tempore coeundi indicantur, quod
idem post coitum etiam fit ad tempus, mox desistit,
donec parturiant: tum denuo indicatur: quare
pastores proximum esse partum intelligunt. A
partu autem purgatio sequitur abundè, primum
leuiter cruenta, post modum valde. Vacca, asi-
na, æquæ modo quidem ampliore quàm supradic-
tis emittitur, &c.*

D Sed amabo cur mulieres omnium fœminarum
magis menstrua colluie diffunduntur? Potissi-
ma causa est, quod brutis id genus excrementi
degenerat, ab itque in pilos, cornua, crassiores
vrinas, & similia; sic 7. de historia animalium,
capite 2. habet idem Philosophus, atque etiam,
inquit, *alijs in corticem, alijs in squamam,
alijs in frequentiam pennarum absimitur.*
*Terrestribus quoque animal parientibus in pi-
los*

los, & corpulentiam transit, homo enim leuior ceteris est, atque etiam in urinam diuertitur, quod postremum in mulabus fit palam, quando præ crassissima, & fæculenta yrina ijs menstrua silent omnino. Huic rationi addas, mulierem vitam viuere sedentariam, multo, ac vario vti nutritu, ac delitiosè degere; Bruta econtra simplici victu, ac paucio sese inuitare, necnon humi iacere, cuique cœli exposita iniuria, ac nunquam quiescere; non ergo in eis congeri potest utilis excrementi copia: præterquamquod ex naturali tēperamento mulieres etiam polyemæ sunt longè omnium fœminarum maximè, sicuti & viri multi sunt seminis proportionem corporis, & polygoni habito respectu ad bruta. Adde adhuc, bruta esse hydropota toto genere, mulieres verò iugiter vino delectari; quod quantum huiusce purgationi faueat, nihil est quod probare contendam.

Ex his ergo colligas primò, neque pisces, neque ouipara, nec omnino volucrum genus menstruo fluore madescere, sed viui para tantummodo, & inter hæc mulierem vberius: secundò, hunc ipsum effluxum apud brutas plerasque fœminas in urinam crassam cornua, fetas, & consimilia diuertere, ideoque, non æquè, ac mulierem cruentari; cui tamen etiam si fortè ante naturæ tempus deficiat purgatio menstrua, abire etiam in pilos, & huiusmodi alia excrementa, vnde barbeschere visæ sunt mulieres restagnantibus mensibus, vt inter alias Phætusa apud Hippocratem celebris est.

Ceterum inter mulieres illas vberius purgari statuendum est, quæ graciliores, & magis sanguineas complexionem sunt adeptæ; Post has biliosæ huiusmodi fluxum largiorem patiuntur; siquidem præ sanguinis feruore, ac tenuitate & venæ referantur, & sanguis æstu concitatur, ac rurget, iuuante facultate: quæ à sanguine feruidiori facta erethismo stimulat ad expulsionem. Postremæ omnium phlegmaticæ, ac melancholicæ. Rursus quæ impensè laborant, parcius repurgantur, quàm quæ parum exercentur excrementi enim plurimum illæ dissipant exercitio: quæ victitant crassioribus cibis minus. Quæ sub Cœli regione frigidissima degunt, magis, quàm quæ sub clementiori; & ratio est, quod stipatis corporis vniuersi meatibus, præ frigore exalationes in primis, & fuligines non efflant; quare ex intercepta diapneustia, & facta metastasi, humores, & sanguis ad intima re funduntur: polyphagæ & Oenopotæ magis quàm hydropotæ, frugiq. Quæ Veneris palæstræ crebrius dant operam largius, quàm quæ rarius in illa exercentur, aut omnino cœlibem traducunt vitam. Sic nuptæ magis, quàm viduæ, hæ magis quàm virgines sanguineo irrorantur imbre.

CAPVT V.

Quonam tempore mulieribus menses apparere incipiant, quoque tandem desinant.

VO tempore masculis puberibus incipit emicare genitale semen, eodem apud adolescentulas menstrua apparere solent; idque tempus est, peracto anno bis septimo, si Aristoteli habenda fides est 7. de historia animalium capite vbi addit, puellabus menses tunc fieri, quando iam vbera ad duos digitos prominent, voxque ingrauiorem mutatur. Hic ipse admiror naturæ providentiam, seu diuinam sagacitatem; siquidem cum illa marem, fœminamque ad sobolem propagandam in lucem ediderit, eorumque vni opificium, altera materiam primariò præbet, nempe semen ille, sanguinem hæc; vno, eodemque tempore & opificem, & subiectum elaborat; alioquin si vnum altero prius prodiret, otiosum vndique foret, ac generationi parum proficuum. Verum non est in omnibus absolute id temporis determinatum, quando etiam in duodecimo anno repurgari interdum, licet rarò puellæ solent; aliæque vel ad octauum decimum, & sæpè vltius distrahunt menses; quod sanè in varium temperamentum reiiciendum est: quæ enim calidiores, alacrioresque, & vndique sunt circumfluxæ sanguine immaturiùs inficiuntur menstruis: quæ verò habitu frigidiori, melancholico, seu phlegmatico torpescunt, multò ferius naturalem promunt effluxum. Sic præcoçi serumpunt ijs, quæ calidas regiones incolunt, quæque calidiori vtuntur diætâ, magisque exercentur. Ante duodecimum annum vix induci possum, vt credam, posse naturam tantum alimentum superflui congerere, vt augmento sit factis, & menstruo profluuiò; ideoque loco prodigij recipio illud Sauonarolæ, affirmantis, extitisse puellam, quæ nono ætatis anno menstrua dederit, & vtero conceperit. Nec minus portentosa erunt existimanda aliæ de mensibus immaturè nimis profluentibus historiæ, quarum illa Alberti Magni in secundum Physicorum rarissima, & monstrosissima est; narrat enim puellam in lucem prodiiisse turgentibus mammis, vt in adultis assolet, cum pubè ad inguina, ac gynecomastige, necnon cum pilis sub axillis & quod magis est cum mensium periodico fluxu. Ioannes Skenchius ex Iacobi Suteri fide narrat, uxorem Vlrici cuiusdam Negelim Frisingensis in Brisgoia puellam edidisse, cui statim absoluto quinto anno menstrua purgationes

nes fluere cœperunt; quod idem de octeni puella narrat Fernelius lib. 6. Pathol. cap. 16. Quin Hercules quoque Saxonia Venetijs puellam, quinque annorum vidisse profitetur, quæ menstrua purgatione, modica tamen, singulis mensibus madefcebat. Illud verum est, iuenculas, quæ nimis immaturè hos flores recipiunt, præcocioris ætatis, ac brevioris vitæ existere, quasi natura ijs anteire tempore sit sollicita.

Cæterum menstruæ purgationes non ultra quam ad quinquagesimum annum proferuntur, in multis tamen non attingunt quadragesimum quintum. Hos terminos non transiliunt, quoniam ætate calor flaccidus residuum alimenti non in sanguinem, sed in pituitam conuertit; Adde quod expultrix facultas præ marcescente calore facta imbecillis nequit extrudere superfluas materias, sed potius intra corpus ad varias remandat particulas; vnde vetulæ valetudinarie semper degunt; nam vel capite dolent, vel iussu obstrepunt, vel ptyelo madent, vel tandem undique fœtent. Illud insuper verum est, obæsis mulieribus ocys deficere menses, quoniam copioso non scatent sanguine; gracilibus verò diutius protendi; hæ namque vel teste Aristotele sanguineo rore affluentius madent, viasque brinent patentiores, vnde facilis fluxui datur ditus.

Simili modo statuas, apud adolescentulas eodem ipso tempore, quo menstrua catharsis apparet, elaboratum quoque, & confectum recipi semen; Siquidem ubi natura sagax animadvertit, superesse in muliebri corpore alimenti tam portionem, quæ sit satis incremento, & insuper semini; quod est adhuc superuacaneum incipit ad venas vteri delegare a vena caua per amum iliacum in hypogastricas, quæ per colum, & vniuersum eius corpus disperse tandem apertis osculis eructât in sinum sanguinè; vt ideo mirandum hic quoque sit naturæ consilium, quæ in mulieribus prius elaborat semen vti opificem, mox materiæ satagit, nempe superfluitis sanguinis, quasi hoc apparente in adolescentulis, mutis verbis natura dicat: parata est iuencula ad conceptionem, turgent in uasis prolificum semen, materia præstò est; accedat vir, fiatque Generatio tantopere expetita, & vniuerso expediens orbi. Et hac eadem ratione, ubi menses desiere, paulò post & semen deficit, vel quia alimentum deest, vel quia præ debilitate calore fœtus coquere nequit humores, illosque in seminis conuètere substantiam; & sic rarò erit inuenire mulierem, sanguinem non vitiosum ad vterum habentem, quæ insuper suo semine non sit prolifica; & e contrario vix inuenias mulierem, quæ sit præ senio destituta mensibus, cui non sit insuper absumpta materia fœcundi seminis, cuius uice si quid in meatibus, ne detur vacuum, contineatur, est quid crudum,

impurum, & spiritibus depauperatum, & per consequens Generationi inutile.

CAPVT. VI.

Qualis sit sanguis menstruus, & an per se, an verò per accidens adeo noxius, ac deleterius existat.

VENEFICAM qualitatem, inesse menstruis indicant mille symptomata, eaque seuißima, quorum sunt ea prolifica. Canes ab eis rabie concitantur: ferrum rubiginem contrahit, specula contaminantur, terra vti ab aceto fortissimo abraditur, arbores exiccantur; flores, olera, frutices omnes radicitus arescunt; homines demum dementes fiunt, nec non in tabem deducuntur miserè; quincum menstruata simpliciter concumbentes, & seuißimos morbos, & lepram in primis ex Auerroe contrahunt, vt ideo & ab Hesiodo, & a legislatoribus talis concubitus fuerit omnino vetitus, vt nos alibi longiori sermone prosequimur. Adde, quòd eundem illum sanguinem pellaces mulierculæ philtrum existimarunt, ideoque vt Demonis vtuntur aucupio, quasi resideat in illo vis amoris; sed mortis atræ illicium existit. Ita Cari Lucretij vxor credula, dum coniugem poetico furore abstractum, ac pene ecstaticum extraneo detineri putat amore, illi suum sanguinem propinauit menstruum, quo ductus in feram rabiem sibi tandem crudelem consciuit mortem. Meritò ergo ambigunt alij, num eo componatur, nutriaturque sanguine fœtus, alijque, vt in primis magnus Auenzoar detrectant omnino, succum hunc vlatenus nutrìcium esse; verum aiunt veneni potius promereri nomen: quo si mulieres vt à veneno non læduntur, id esse, quia familiaris est illis, nec vllum a proprio veneno offenditur animal.

D Quamobrem vt rei veritas elucescat, & questionis præsentis, & antecedentis solutio habeatur, statuendum erit, sanguinem menstruum penes bonæ valetudinis mulieres esse benignum, ac suauem æquè ac illum, qui intra alias exundat venas, ideoque alimento & matris, & prolis aptissimum. Verum quia sæpè dum prodit, ex aliquo accidente haud excurrit illicò, sed paulò immoratur, fit ex eo, vt putrescat facilè, & a putredine æstum, auramque prauam concipiat; id quod tantò facilius accidere potest, quantò iugiter confluunt ad vterum, veluti ad sentinam vndique corporis muliebris sordes, & excrementa, quibus immixtus confluens sanguis corrumpitur perperam, intenditque ex alieno miasmate pro-

propriam putrilaginem.

Hic explosa recedat illorum opinio, qui ut sanguinis menstrui naturam explorarent, dixerunt, illum esse succum quendam eterogeneum, qui contineat partes alias puriores, ideoque naturae utiles, alias impuriores, omni ex parte inutiles, aut potius infestas, hasque illas esse, quae tot saeva apta sunt parere symptomata; recedat inquam, siquidem sanguis omnis eterogeneus est, continetque partes crassiores, tenuiores, mitiores, crudiores, nec tamen atrocia, tantum agunt detrimenta. Simili modo Flori apud Plutarchum opinio relinquatur, existimantis menstruum sanguinem ex sui natura primum fonticum, ac virulentum existere.

Ceterum ut in noua appendix, atque epiphora relatis addatur ex meo censu, menstruum cruorem a cruditate suum virus possidere, aut saltem intendere; quod ut facile intelligatur, supponendum erit, crudum sanguinem dici illum, qui a natura minus est adaequatus; ideoque sub crudi nomine complecti sanguinem saniosum, pituitosumque, & bileum aestuantem; vterque enim adaequatione coctionis alumna caret, quae coctio consistit in calore blando, miti, & ab omni excessu alieno. Modo sanguis menstruus apud mulieres coctionis expers crudus est, ob caloris non inopiam, sed excessum, cuius gratia libro illo de morbis Polybi mulier viro calidior dicebatur, quod quidem rationi non dissonat; siquidem quoad sanguinem verè mulier caliditate excedit, quoad verò solidas partes vir est longe calidior. At verò temperies non a sanguine, alijsque humoribus refertur; verum a solidarum partium qualitate; ideoque non licet inferre, mulieris temperamentum virili calidius esse eo quod calidiori sanguine diffuset. Id sanè haud praeterijt Aristoteles tertio de historia animalium capite decimonono, ubi feminis nigriorem & crassiorem sanguinem tribuit; nigredo verò, & crassities vnde profluit nisi ab aestu serum depascente, & sapiem adurentem? Quod autem ex coctione res multo minus calidae euadant, ne videatur paradoxon; siquidem in pluribus constat experientia, quae non fallit: nam lac in primis quid est aliud, quam sanguis vltiori coctione elaboratus? Et nihilominus nemo iturus erit inficias, illud sanguine minus calidum esse; quo circa inflammationibus refrigerandis appositè facit. Melli coquatur tepèratius, ac mitius, quam crudum euadit; patet id ex eo, quod non adeò est acre non adeò mordax, non sic stimulat intestina; quod tamen intelligendum est de melle quod nimia coctione non fuerit partibus tenuioribus enudatum, hac namque ratione per accidens amarescit. Vinum si coquatur apud quasdam Italiae regiones minus generosum euadit; quod vel ex eo percrebescit, quod non sic inebriat, ut crudum, teste Athenæo. Ceterum vuae, & poma vinosa qualibet

A antequam debitam nanciscantur maturitatem, utique calidiora sunt; continent enim igneam quandam qualitatem, & humorem aestuantem, quod colligitur ex effectu; quicumque enim hos estant fructus, os, & linguam aphthis iam tum excoriant, guttur inflammant, in disenteriam superincidunt, aliasque aluinas fluxiones patiuntur. Quod maximè contingit in vuis apianis, vulgo dictis muscatellis, de quibus Columella libro 3. capite secundo sic habet: *Ideoque frigidis locis aptissima, sed capiti, nervis, venisque non apta, nisi matura lecta*. Non ne videmus insuper, recentem vuarum, & pomorum succum ebullire, ac feruescere diu: ubi verò coquatur, statim aestum, atque ebullitionem exuere? Igitur & ante maturitatem, quae à naturali coctione habetur, & ante excoctionem, quae fit ab igne, vuarum, ac pomorum succus feruidior, omni-que ex parte mordax existit. Ita prorsus muliebris cruor, qui ad vteri regionem opipare confluit, cum nequeat praecopia ad symmetriam qualitatis reduci, ideoque praefervido aestuet calore, & velut mustum ebulliat, inde fit, ut tot saeva pariat symptomata, quae quidem omnia calidam ab excessu qualitatem, seu feruescentiam denotant; nam neque ab eo frigidus vllus manat effectus, quin potius impensè calidus, ut rabies, delirium, lepra, ariditas, extinctio, febris, & consimilia: atque de hoc verba faciebat Hippoc. 1. de morbis muliebr. quando dixit, saniosum sanguinem terram abrodere, & si forte frigidi aliquando exurgant morbi, ut hydropes & similes id per accidens contingit, strangulante videlicet extremo calore primigeniam caliditatem; eo prorsus modo, quo vinum meracum largè sumptum apoplexiam, paralyfin, & id genus frigidas parit aegritudines. Huic ergo naturali menstrui dispositioni si accedat insuper putredo, & aliorum prauorum succorum miasma, quale vitium, seu quale virus erit iniquius, vitæque humanæ magis infensum?

Sed statim Obijcies, si talis est ex sui natura sanguis menstruus, quo pacto foetus nutritioni non incommodat? Respondeo, id in primis naturae providentiae tribuendum esse, quae ut foetum ipsum aptè enutriet, studet pro viribus eundem sanguinem depurare, atque ad aequalitatem reducere, mox etiam à calore ipsius foetus idem temperatur, ac mitificatur, antequam nutriendis particulis apponatur; praeterquam quod Arabum fuit sententia, foetus ab hoc sanguine nutritos in vtero multiplicem concipere morborum diathesin, qualis est in primis variolarum, morbillorum, & similibus aegritudinibus, quas ab inquinamento menstrui sanguinis oriundas dicunt. En ergo qua ratione, & per se, & per accidens sanguis menstruus sit culpabilis, quoue modo nutritui inseruiat, & primae conceptioni; in qua illud prorsus accidit, quod in casei coagulatione.

tione euenire experientia est; nimirum coagulum non lactis totam substantiam cogit, densatque; verum duntaxat partes illas caseosas homogeneas, & præstantiores, ceteras vti excrementa relinquit, puta serum, & quæ recocta, vulgo nuncupatur; Ita prorsus virile semen, quod coaguli ad instar est, dum menstruum sanguinem init ad Generationem, partes benigniores, ac vndique præstantiores in vnum & cogit, & vnit; quæ verò fontica, ac penè vitiosa commiscetur sanguinis portio dimittitur, atque reijcitur. Didici hoc ab Aristotele, qui 2. de Generatione animalium capite 4. Satis congruè similitudinem hanc affert; ait enim: *Cum autem excrementum fœminæ in utero constituitur à maris genitura, quæ simile facit ut lactis coagulum. Coagulum enim lac est continens calorem vitalem, qui partes similes ducit eodem, & vnit, atque constituit; & genitura ita se habet à menstruorum naturam, eadem enim natura lactis, & menstruorum est, itaque coactis iam partibus &c.* A signo id confirmari posset, nam non aliunde putandum est, gravidarum mulierum symptomata illa statim prouenire malariæ, vomitus, inappetentiæ, & similia, nisi excrementis illis sanguinis deterioribus superfluis in utero, quæ vnâ cum fœtu retinentur, & vteri ipsius oris occlusionem. Et hæc demenstruorum qualitate satis.

CAPVT. VII.

Ar Luna decrescente potius menstrua purgationes recurrant, ubi de periodica earundem excretionis causa referuntur aliqua.

V N A decrescente prodire menstrua Gynæcium ostendit; & præter muliebre periculum edixere autores centum, atque in primis Aristoteles 7. de historia Animal. capite secundo vbi sic legitur. *Profluuium autem mentium decrescente Luna contingit; quamobrem nonnulli cauillatæ sexum fœmineum Luna tribuunt, quoniam simul ut illa decrescat, & mulier purgetur, moxque repleantur ambæ eueniat.* An ex hoc Cæni populi, ut est apud Spartianum, Lunum non Lunam dicebant, atque insuper dignum qui uxori subijceretur nimirum existimabant, quicunque Lunam fœmineo genere uocitabat? ideo ortæ Aristophanes Venerem non ἀποδίδωμι γυναικὶν genere, sed masculino ἀποδίδωμι appellauit, quasi numina efficere fœminas absurdum foret. Huius autem euentus reddit ipse Aristoteles rationem dicens, Luna decrescente animalium corpora frigidiora, atque humidiora esse, ideoque fieri huiusmodi fluxum. Atqui parum ualida uideri potest hæc ratio ut sonat;

A siquidem in primis in uiris quoque fluxum aliquem fieri necesse esset, quorum corpora identidem frigidiora, & humidiora existunt aspectu Lune, quæ non magis mulieres, quam uiros respicit; atqui hoc absurdum est.

B Quamobrem dicendum ex meo Marte censeo. Corpora animalium decrescente Luna esse frigidiora, & humidiora ad cutem, & partes extimas, intus verò, & ad viscera calidiora; nam plenilunium suo calore excitat ad superficiem humiditatem, ac caliditatem; dum verò Luna decrescit contrarium accidit, nimirum sanguinem, & calorem affinem penitiores repetere partes; Modò in mulieribus, in quibus naturaliter sanguinis copia reperitur, atque magis in profundo, quàm in superficie excurrit, retruso insuper a Luna, fit ut menstrua proficiscantur: nec dicat aliquis, ut supra ipse dicebam, cur similiter uiris idem non contingit? Quandoquidem uiri non superfluo scatent sanguine, belle enim coquunt, solidarumque partium calore dissipant; nec apud eosdem perreptat idem ad intima magis; Quòd in plenilunio calor, & humor ad superficiem prolegetur, patet in primis experientia, siquidem uiuentia quælibet, & maxime vegetabilia extuberant eo tempore, ideoque etiam Galenus corpora in plenilunio dicebat augeri, & pinguescere; quin in Problematis addebat Aristoteles, carnes plenilunio expositas ocys putrescere, superflua nimirum extuberante humiditate. Id etiam patet in ostreaceis, quæ Luna decrescente emaciantur, ad auxin verò tendente implentur. Roborat meam hanc opinionem Auerroes 2. de Generat. animal. capite quarto, vbi asserit, magna luminaria coniunctionis tempore, & oppositionis diuersa inter se esse, quia quo tempore coeunt, tempus frigidius redditur, ideoque hyemi assimilari; quo verò tempore opponuntur, calidum præstari tempus, æstati que proinde assimilari. Iam, quæso, hyeme non ne calor intus per antiparistasin magis viget, licet extrema frigeant, & rigeant sæpe? utique; inde noster Hippocrates in aphorismis, ventres, dicebat, hyeme calidissimos esse, ideoque plurimo cibo indigere. Sic ergo in coniunctione Lunæ frigidiora, & humidiora sunt animalium extrema, sed intima calore feruunt; & hæc est illius loci Aristotelis germana expositio.

C At quo modo inquit Aristoteles, corpora Luna decrescente humidiora esse, si in plenilunio manifestè deprehenditur humiditas vniuersum corpus diffundere? Porro duplex humiditas radicalis vna, & primigenia; excrementitia altera; hæc in plenilunio superest, illa in coniunctione, ac declinatione; & ideo humidiora corpora deficiente lumine dici possunt, quatenus deputata ab humiditatum colluie suo fruuntur humore insito. Quid si dicamus proprietate quædam

dam deficiente Luna sanguinem illum irritare, naturam ad expulsionem, eo prorsus modo, quobilis in febribus alternis diebus, pituita quotidie, melancholia quarto quoque die mouentur. Id videtur suboscure insinuassee Hippocrates libro de septimestri partu ijs verbis; *In mensibus eadem etiam, quæ in diebus stata rectaque ratione fiunt; singulis enim mensibus mulieribus sanis menstrua prodeunt, quasi peculiarem vim corporibus mensis habeat.* Verum quidem est, aliquas mulieres, vti iuuenes & feruidiores catharsim sustinere crescentis Lunæ quadra; unde versus.

Luna vetus veteres, iuuenes noua luna repurgat.

Cuius euentus ratio est, quod iuuenes quæ cumulatissimo, & feruidiore scatent sanguine, ad istum fluxum facile oriente, vel ad auxin tendente Luna concitari possunt. At vetulæ, quibus venæ densiores, & sanguinis frigidior, opus habent lunaribus radijs vsque ad plenum orbem effusis ad hoc, vt valeat is circa finem mensis ad vteri venas irrumperere.

Sed ex verbis Aristotelis non leuis exoritur difficultas, nam 7. de histor. Animalium capite 2. scribit, haud quaquam mulieribus singulo mense menstrua fieri, sed vt plurimum alternis mensibus, quod a quotidiana experientia remotissimum est: verba Aristotelis hæc sunt: *Paucis menstrua singulis mensibus mouentur: sed vltimo intermisso plurimis.* Porro textus hic tulit multis occasionem dicendi, illum deprauatum esse: alij vt aliquo modo explicarent, somnia sibi finxerunt. Quid ergo dicendum? Illud prorsus, quod Mercurialis longè latèque doctus de morbis mulierum libro 4. scribit; nimirum Gazæ negligentia deprauatum esse, ac mancum contextum illum; omisit enim bonus ille vir dictionem vnam, quæ est *συνηχῆς*, quæ vox sonat acruatim; vt ideo sensus Aristotelis fuerit, paucis mulieribus singulo mense affatim, & acruatim menstrua fieri, sed bene alternis mensibus, cuius spatio temporis maiorem sanguinis copiam congerere potest natura, quæ exuberantem singulo mense humorem nequit subministrare. Textus deprauationem eruditissimus ipse Mercurialis deprehendit fortasse ex verbis Plinij libro 4. capite 15. vbi in suum vsum Aristotelis verba transferens dicebat, cunctas mulieres tricenis diebus purgari, sed largius tertio quoque mense.

At cur insuper Philosophus citato 7. de historia Animal. scribit, menstrua nullo certo tempore currere? quoniam ut annotarunt Aetius, & Auicenna, licet Luna decrescente is fluxus efficiatur, nihilominus inter unam, & aliam purgationem alijs intercedunt dies viginti duo, alijs viginti, alijs viginti septē, alijsque viginti quatuor, vt statuta temporis periodo raris recurrat menstrualis repurgatio. Huius autem varietatis causa est aer,

temperamentum, motus, quies, cibus, aliaque vitæ accidentia, omnis namque inordinatio, teste Auerroe, causa reduci debet ad variam humorum aggregationem, quæ vario victu, & Cælo contingit. Quare calidiores mulieres vitantes cibis calidis, ac tenuibus, corpora mouentes quotidie, cælo fruenter puro, sapius coeunt, oppidò citius repurgantur; contrarium accidit ijs, quæ crasso vtuntur victu, ac cælo, vitamque sedentariam traducunt, ac potissimum à Veneris tripudio alienam; nam secius fluxionem repetunt. Cæterum Andreas Laurentius 8. de historia anatomica menstruorum periodicæ excretionis causam non ad Lunæ motum, sed ad certas naturæ leges, motionesque nobis incognitas referendam putauit. Quipariter rationem quærens, cur singulis diebus hoc sanguinis excrementum in mulieribus non secernatur, veluti cætera excrementa, quæ singulis diebus expurgantur, id naturæ providentiæ, de generatione admodum sollicitæ duntaxat ascribit; quandoquidem si quotidie mulier hoc diffunderet sanguine, minus a viro eius expectetur amplexus, & seminis vis à sanguine illo accideretur, unde pessum iret conceptio. Perlege virum elegantem.

C A P V T V I I I.

Quænam esse debeat menstruorum mensura.

EX temperamento, victu, aere, & motu vario, quibus mulieres detinentur, accidit, ut superiori capite dicebamus, menstrualis cursus varietas. Item ex istis rationibus contingit, vt alie uno tantum die, alie duobus ac tribus diebus, alie quinque, & septem etiam repurgentur; vt proinde illæ sanguinis plurimum effundere dicendæ sint, quæ pluribus diebus fluxionem sustinent; licet contingere possit, ut vix beneficio mulier aliqua uno, aut altero die *ἀργῶς* repurgetur, ut sanguinis maiorem euomat copiam, quam quæ subtilium septem diebus præ uenarum angustia demisit; ideoque Aristoteles citato 7. de histor. Animalium aiebat: *Alijs namque vniuersim hæc purgatio fit alijs paulatim.* Verum quidem illud est, sanam mulierem spatio trium dierum fluxum suum dissoluere; quod Hippocrates primo de morbis muliebribus, vel alius auctor significauit ijs verbis: *Moderati verò sunt menses prodeuntes in omni muliere, si sana sit, vt duarum Heminarum Atticarum mensuram secedant, aut paulo plures, aut pauciores; atque hoc ad duos, aut tres dies.* Id nec præterijt Aristoteles nuncupato

apto loco ubi ait: *Facilius agitur cum ijs, quibus breui tempore hoc est biduo, aut triduo profluunt, sed quibus longum protrahitur, difficilius.* Hemina vero continet mensuram, circiter nouem vnciarum, vt probat Andreas Alciatus libel. de Ponderibus, & mensuris ex Paulo Aegineta, Suida, & Nicandri interprete; Attica videlicet, siquidem Romana capit sex vncias tantum; ita vt sanguis libram vnam cum dimidio ad summum æquare debeat: & hoc forte consilio Paulus in suppressis mensibus præscribere mensuram duarum librarum cum dimidio; cum enim stagnantibus mensuris non statim sanguis educatur, sed secundi etiam mensis periodus expectari solet, iccirco quantitas illa emitti debet, quæ duorum mensium fluxioni æquiualeat. Poterit autem huiusmodi pondus vel surari, vel minui iuxta temperamenti, & vitæ diuersitatem, vt supra dicebamus.

Atqui morbosè apud ægram mulierem interum ad eam quantitatem menses erumpunt, vt quando viginti quinque librarum excedant pondus, quod omnem fidem superare videtur. Idem ex Aristotele, etiam in sana muliere bis, ac trius in mense fluxum hunc excitari posse ob coitis desiderium, cuius causa & vteri descendunt, & quæ intus turgent venæ, ore huius sanguinem sæpius euomant. Iuvat Philosophi restituta verba: *Multis etiam desiderio coitus, uel iuuenilis ætatis ratione, uel quia longo tempore abstinerint, tenentur, descendunt vteri menstrua sæpe ter in mense citantur, donec concipiant.* &c.

CAPVT IX.

Qualis esse debeat sanguis menstruus, & quomodo eiusdem vitia deprehendantur.

NON omnis ad conceptionem sanguis menstruus idoneus est, sed qui solum à naturæ benignitate non deficiuerit, quique extraneæ omnis expertus sit qualitatis. Ideo Polybus primo illo de morbis muliebribus aiebat. *Procedit autem sanguis velut à victima, & cito congelatur.* Iam sanguis victimæ rubens, & floridus est, confusus, & minus dilutus, ideoque statim, & ille congelascit, congelatio autem indicat, sanguinem fibris multis esse redimitum, atque adeo concoctum; saniosus enim humidior est, crassus, & nihil fibrosus, quod libro de semine plures disputatum est à nobis. Cæterum sanguis eiusdem vitia deprehenduntur ex coloribus, ubi sanguine ipso infecti panniculi, resiccati fuerint; nam biliosi flauum, pituitosi subalbium, melancholici subnigrum præferunt co-

lorem quod in arena etiam explorari solet. Insuper ex Hippocrate 2. Prorepticorum sanguis menstruus ille secundum naturam est, qui singulis fluit mensibus in modesta copia, quique colorem obtinet naturalem, sine dolore, sine symptomate, & tertia die resistit. Id autem non ita intelligas velim, vt fluxus ille citari debeat absque vlla omnino corporis molestia; id enim est ferè impossibile, sed quod fiat cum tolerantia, & sine magnis illis symptomatibus, quæ interdum adiungi assolent, vt strangulatio, dolores acerbissimi capitis, dorsi, ac ventris, febres, & similia, alioquin dicebat Aristoteles 7. de historia Animal. capite 2. *Attamen omnibus corpus grauatur, quandiu effluat humor.* Si quæras unde nam proueniant interdum dolores, & sæua symptomata, dicam euenire ab obstructis meatibus, qui sanguini denegantes liberum exitum, illum regurgitare aliò faciunt, vel dum is exilire conatur, impetum facit, vim infert, ac facultatem irritat: mala etiam eiusdem qualitas atrocitas solet inurere pathemata, & vel solo halitu caput, aliaque viscera impetere.

CAPVT X.

De Stagnantibus mensibus, siue alia menstrui sanguinis eclipsi, vti Generationi incommoda.

VM sit sanguis menstruus Generationis humanæ intrinsicum elementum, non mirum ideo si eo deficiente mulier statim sterilis euadat, atque spes Generationis frustretur. Proinde hic huiusmodi defectus venit obuiam, non vt mulieris passio solum valetudinem eius prosteruens; sed primariò vt conceptionis impedimentum; etenim frustra laborat opifex, si illi materia, ubi suam exerat actionem, deficiat; incassum iaculatur semen in vterum, si circumfluus sanguine undique is non madeat, sed excus rigeat, & squallidus areat. At unde sanguinei humoris eclipsi proueniat, inquiramus. Auenzoar huius defectus internas causas reicit in sanguinis ipsius uisciditatem, nec non in facultatis imbecillitatem. Crassities, & sanguinis uisciditas inepta est fluxioni, nam tenuis, & fusus humor esse debet, quò facile queat excurrere; Rursus dum facultas præ imbecillitate nequit extrudere humores, hi restibiles fiant in corpore, necesse est. Siquidem ad omnem spontaneam excrementi utilis uel inutilis emissionem destinauit natura facultatem expultricem, quæ si præ uitio aliquo segnis euadat, retineri in corpore uel in totum, uel in parte excremen-

ta necessarium est. Interdum exuperantia sanguinis sibi ipsi exitum præpedit, sed adhuc ille sanguis, qui non mouetur cathartopos, idest per venas vterinas à natura destinatas, defleat aliquando in supernam hæmorrhagiam, vomitum, ptyelum sanguinolentum; vel infernè derluat in mariscas, vesicam, & similes ductus.

Verum plures adhuc existunt causæ suppressi menstrui auctore Galeno præsertim 5. Aphorismorum 28. & 6. de locis affectis. Et in primis est instrumenti nempe vteri intemperies frigida, calida, sicca. Quomodo calida intemperies menses supprimat, superuacaneum foret multis prosequi; Docet doctè satis Auicennas, & hinc inde rationes examinat facundissimus Mercurialis 4. de morbis muliebribus. Dixisse sufficiat, vteri præcalidam intemperiem tenuiorem sanguinis portionem exugere, atque exiccare; remanere autem solummodo terrestriorem, quæ suo ichore, & acri humiditate spoliata nequit excurrere. Quare licet vterus qua pollet caliditate alliciat, trahatque sanguinem, hunc tamen absorbet, consumit, ac dissipat facile; frigida verò intemperies catharsin inhibet, quia frigiditatis est condensare, atque constringere, ideoque tali intemperie conuiuent venæ, nec statò tempore superfluum vomunt sanguinem. Tandem sicca discrasia ideo intercept fluxum, quia sanguinem exhaurit, & arefacit. Si addamus postremo vasorum stenosin, siue angustiam, nihil ad plenam causarum enumerationem deerit. Namque accidit interdum, ut sanguis nec viscidus, nec crassus existat, ut facultas vigeat, & ut nulla apud vterum intemperies polleat, & nihilominus sanguis menstruus retinetur ob venarum stenochoriam vel emphraxin, quæ non finit sanguinem decurrere eo modo, quo fontis infarcti meatus prohibent ascensum aquæ. Ad hanc insuper malam conformationem, & angustiam pertinent pinguedo vteri, & vasorum, quæ validè coarctat, & compingit: Tumor, & apostema, quæ vasa & comprimunt, & coangustant: clausura meatuum à membrana, vel carne facta: cicatrix aliqua post matricis vlcera: colli vteri inuersio: totius vteri substantiæ condensatio: abortus tandem post quem adeo venæ coalescunt interdum, ut nequeant referari postea.

Externæ causæ menstruum suppressionem efficere possunt, ut in primis casus, quo sæpe mulieris vterus vel distorquetur penes collum vel inuertitur, ut vix deinde remeet cursus. Aqua largius epota teste Auicenna menses continet; sic pariter eibi crassi, viscosi, atque exiccantes; Aer lacunosus alioque modo à benignitate excedens, vnde Hippoc. de Aere, aquis, & locis Scyticis mulieribus menstrua aut nihil aut malè profluere scribit; immodica exerci-

ratio, timor, mærores, & similia.

Age modo auxilia proponamus, quæ huiusce sanguinis auferunt stenosin. Vnum præcipue omnium magis præsentaneum credas esse sanguinis missionem, vel sæpius reperitam per saphenam; nam nisi malleoli incisione reuocetur, aut concitetur huiusmodi effluxio, difficile erit, ac fermè impossibile, ut alijs pharmacis promoueatur. Est apud auctores controuersia, an in menstruum silentio liceat hauriri sanguis e basilica; contendunt multi, ut sectatores Aetij, qui ex Rufo commendat phlebotomiam à cubito. Galenus e contrario detrectat, vultque in omni mensium suppressione de talo vel poplite mittendum esse sanguinem, quinlibro de curatione per sanguinis missionem apertis fidibus astruit, sectam venam in cubito habere mali, ut supprimat menses. Quid in hoc dissidio statuendum? utique Galeno assensu debemus, & in omni suppressione non aliunde, quam de venis inferioribus haurire sanguinem fas erit.

Ceterum deueniendū ad corporis catholicam purgationem, quæ in primis ex bolo cum hiera celebrari poterit, nam sicuti aloes proprietate sua venas aperit hæmorrhoidales, ita hiera, cuius aloes ipsa est basis, vterinas reserat. Apparandi postmodum humores iuxta peccatum illorum, ac tandem electiue purgans medicamentum vna cum hiera ipsa propinandum erit. Apozemata menses prolicientia penè sunt infinita, suntque iudiciosè petenda e sylua amplissima simplicium medicamentorum, de quibus Galenus, Dioscorides, & alij scripsere plenissimè, nec est ut laborem in registrando. Post sæpius repetitas purgationes chalybis vsus mirificus est; nec extimendum generosum pharmacum, siquidem apud delicatiores, & molliores uti poterimus eiusdem vel extinctione, vel extracto, quod sæpissimè cum felici progressu sum expertus. Semper tamen admiscenda quæ ex proprietate respiciunt vterum, ut trochischide mirra, castoreum, dictamum, cinnamomum: si cui magis placeat vinum chalybeatum ex descriptione Fallopij poterit ad votum adhibere. Neque interim chalybis vsus in suppressione qui etiam in immoderato menstruum effluui commendatur, ambiguus aut irrationabilis videri debet; quandoquidem contrarijs e diametro morbis idem specie pharmacum nequaquam opitulari valeat. Nam scire operæpretium erit ex Hermetica pragmatia, chalybem seu ferrum, cuius stoma pars purior existit duplici constare elemento, siue principio, parte videlicet sulphure, & matre Mercurio: ratione autem sulphuris exiccare, liquare, calcificare, absumere, deobstruere; Mercurij contra beneficio frigiditatis cuiusdam esse confortem, & hac vna cum terrestri substantia infrigi-

dare, densare, & quoslibet compescere fluxus. Dicunt præterea nonnulli hæc eadem duo principia sulphur, & Mercurium duplici modo inesse chalybi, vno quidem intimè, & adæquate mixta, qua ratione medullitus inhærent; alio verò interminatè, & erudè, & sic superficie tenuis misceri. Inde modo fieri ajunt, vt chalybis primæ extinctiones debeant vt inutiles relinqui, eo quia excrementitium sulphur, mercuriumque imprimant. Adduntque insuper stoma nimis tritum, eo quod vis eius intima sulphurea, & mercurialis excitetur, fluxionibus nihil esse presentaneum, crasso verò modo, & ruditer læuigatum apprimè conferre: Contra in suppressis mensibus subtilissimè limatum plurimum opitulari, crassiusculum non parum obesse. Sunt qui veluti pro arcano habent pillulas succo mercuriali, & melle despumato ad partes æquales cum triplo nigellæ romanæ puluerizata, & lento igne incrassatas. Huius compositionis drachmam vnā vel dimidiam assumendam præcipiunt vespere, hora somni per tres vices instante menstruorum periodo. Nec minoris energię sunt quæ describuntur a Montagnana hac formula. R. trochis. de mirrha drach. i. s. seminum petrosellini, castorei, & corticis cassiæ an. scrup. i. moschi gran. 10. cum succo apij formetur pillulæ duodecim, quarum cum aqua graminis singula vice duæ erunt vorandæ. Rursus fermentum vetus ad pondus æquallanæ cum saccharo in forma boli practici plerique commendant. Paracelsus, vt aliquid in Hermeticorum gratiam addatur, commendat in libro misteriorum extractum splenis bouis, quod ita paratur. R. splenem vaccæ castratæ, scindatur in tenues laminas, maceretur per aliquot dies in spiritu vini cum mirrha essentificata postea exiccetur in aere, & mox cum spiritu vini inde essentiam extrahat, de qua in conuenientiali aqua scriptulus vnus exhibetur dum tempus floris instat, & ad iucunditatem addantur olei Angelicæ aliquę guttulæ. Vi pollent eadem sal arthemisiæ, sal melissæ, sal chelidonij, quiquæ ratione parentur disce ab Euonymo.

Aquæ thermæles non parum proficue comprobantur purgato corpore, & iuxta mulieris temperamentum, aut morbi causam vel Tetuccianæ, vel S. Cassiani sunt eligendæ. Nec interim spernendi erunt suffitus aromatum, prothemata, seu pessorij varij, quorum descriptiones pluri mas petat, qui vult à Ludouico Mercato, Hieronymo Mercuriali, & Ioanne Vanderandeo, alijsque ex recentioribus. Omnium efficacissimi sunt, qui ex hierapicra, trochiscis de mirra, puluere colocinthidos, agarico, castoreo bombacæ excepto vsurpantur. Tandem Instrumenti vitia, si hæc sint præpeditæ catharseos causa, auferenda, & in proprium, & congenium statum, & situm vterus reducen-

A dus, quibus omnibus executioni mandatis facile sanguinis menstrui excursus reuocabitur, & per consequens filiorum conceptio.

CAP. V. T. XI.

An, & qua ratione mulier mensstruis carens vtero concipere aliquando valeat ex Aristotele, & propria opinione.

SI sanguis mensstruus Generationis est proximum elementum, fieri nulla ratione poterit (vnusquisque proferet) vt mulier, cuius non madescit mensstruali sanguine vterus, concipiat; quod experimento probari palam videmus, quandoquidem steriles existunt, quotquot mensstruis carent mulieres. Verum 7. de histor. animal. capite 2. contrarium sentit Aristoteles arbitratu conceptionem vel citra menses effici posse: hæc sunt auctoris verba: *Verum fieri potest, vt aliqua etiam sine eorum profluuiio concipiant, videlicet quibus tantum humoris colligitur, quantum ijs, quæ purgantur, restare solet: quamquam non tanta copia, vt & foras possint profluere.* Id nimirum luculenter in puerperis comprobamus, quæ sæpe antequam repurgentur iterum concipiunt; argumento, quod sanguinis tantum ad earum vteros delapsum fuerit, quantum post purgationem remanere cæteris consuevit. Et id suadere potest, quod de Amazonis, atque Americanis mulieribus scripto tradunt, illas nimirum ob negocia, equitationem, atque militares assiduos labores; has verò ob regionis caliditatem exurentem mensstruis purgamentis destitui, quippe in vtrisque tum à violento motu, tum à Cælo æstuante absumuntur, ita tamen vt æqua portio intus maneat, cuius gratia vt cæteræ mulieres vtero in dies concipiunt. Ita pari modo rusticanas nonnullas videre est mulieres, quæ campestris diuturnis laboribus adeo copiam accidunt sanguinis, vt valde modicis diffluant mensibus, ac nihilominus bellè concipiunt; sed illud quidem verum est, has potius apparentibus, quam desinentibus mensibus fœtas reddi, in fine enim purgationis vsque adeo sanguinis modicum superest, vt nutriendo semini satis non sit.

Iam ex his colligat quisque, haud ita admiratione dignas censendas esse historias Petri Toleti in libro de morbis puerorum capite primo Brasauolæ 5. Aphorism. comm. 36. Rhondoletij in methodo curandi morbos, ac Victorij Trincauellij in Praxi, qui omnes quarundam mulierum conceptionem referunt, quibus nullæ mēstruæ purgationes ibant: quo enim pacto id cō-

tingere potuerit, Aristoteles insinuauit, & ratio suadet, & pro Hippocrate confirmat Duretus ille, cui senis coi mysteria prae ceteris reuelantur, is enim in scholijs Hollerij 57. sic habet: *Constat autem, multas mulieres concepisse antequam menstrua passa essent.* Illud insuper ex ipso nostro Apolline Coo non praetereundum, mulierem, quae ob intercepti copiam sanguinis non concipit, cruento superueniente vomitu fecundari, quo casu duntaxat arbitrio Dureti veritatem habet illud Hippocratis dogma. *Sterilibus vomitio sanguinis ad concipiendum prodest;* Muliebres siquidem loci ex illa menstrui sanguinis anadrome exonerantur, & uterus exinanitur, ut non sit postmodum verendum, ut injectum semen a copia obruatur, & accidatur.

Sed alio etiam modo fit possibile, ut mulier absque menstrualis sanguine utero concipiat, etiam si nihil menstruum in eo prorsus reperiatur, si nimirum tanta sit seminum utriusque coniugis affluentia, ut sanguinem supplere valeat, ac totius materiae partes obire. Si enim admittimus, ex materiali seminis portione partes aliquas intra uterum coagulari (id quod alibi prolixius a nobis probatum fuit) cur non possumus etiam asserere, ex eadem, si vberissime affluat, omnes simul partes produci? Scio statim obiectum iri, quod partes carnosae siue sanguineae non a semine, sed a sanguine formari debent, atque adeo sanguinem necessario prerequisite. At respondeam, id verum esse ut plurimum, & ordinaria naturae industria, sed nos de eo quod posset fieri, non de eo quod fit quotidie, sermonem agimus. Nempe quemadmodum si materia seminalis ad omnium seminalium partium elaborationem non sat esset, natura easdem ex sanguine ulteriori coctione dealbato, atque perfecto efficeret, ut Galenus testatur libro de semine; ita si sanguis ad carnearum partium productionem deficiat, ex semine, si abundet, naturae ingenium deducet. Neque est cur dicas, posse quidem spermaticas partes deficiente semine e sanguine fieri, quoniam, e sanguine ulteriori coctione fieri potest, & solet semen; at non poterunt sanguinea membra e semine coagulari, quoniam nequit e semine fieri iterum sanguis, qui solius hepatis est soboles, ac dum seminis facultas circa ipsum semen occuparetur, illud magis, ac magis dealbaret, inque perfectiorem seminis naturam conuerteret. Nimirum huic difficultati ibo obuiam dicens, seminis facultatem vim etiam sanguinis productiuam obtinere; quemadmodum enim semen ex eo quod ab omni corporis parte defluat, Hippocrate magistro, omnem partem producendi virtutem possidet, ita etiam sanguinem, ceterosque humores gignendi facultatem idem habebit, eo quod a sanguine, & omni quoque humido se-

A cernatur; quod expressis verbis Hippocrates libro de Genitura ita annotauit. *Porro genituram dico a toto corpore secerni, & a solidis, & a mollibus partibus, & ab humido omni in toto corpore: sunt autem humidi species quatuor sanguis, bilis, aqua, & pituita.* Non me latet, censere posse quempiam, non ita legendum esse hunc Hippocratis textum, ut vulgata paraphrasis habet, nempe semen provenire ab omni humido; sed ut in vetustissimo Vaticanani codice habetur, in quo non ab omni humido exaratum est, sed ab omni sano; in hoc enim quod in alijs legitur *απὸ παντός τοῦ ὑγροῦ*, habetur *απὸ παντός ὑγιένος*; quod inter alios obseruat Marsilius Cagnatus primo Variarum obseruat. cap. 2. Verum enimvero quicquid legatur in Vaticano codice, illud certissimum est, Hippocratem re ipsa dixisse *ab omni humido*, id quod aperte colligitur ex eadem sententia in eodem libro de genitura, & alibi etiam saepius inculcata, & Cagnatus ipse libentissime suffragatur: praeterquam quod semen a sana non magis quam a morbosa parte secerni, affectiones hereditariae suadent, quae semine a similibus partibus exciso per traducem inferuntur: unde Hippocratis illud, omne animal secundum parentes nascitur a sanis sanum, a morbo morbosum. Ceterum Marsilius idem sententiam explicaturus arbitratur, humidi nomine intelligere Hippocratem mollem quamcumque partem, simulque solidam; ita ut humidum quid commune omnibus partibus contineat, eo quod tam in solida, quam in molli parte reperiatur humidum. Atqui (desinant succensere mihi eruditissimi viri manes) indigna est Hippoc. simul, & expositore isthoc hypomenema. Hippoc. quidem quoniam is a verborum superfluitate, ac battologia semper abstinuit; quomobrem cum dixisset ille, procedere semen ab omni parte solida simul, ac molli, superuacuum fuisse illud, *ab omni humido*; sciunt enim vel incute tantum Philosophiae initiati, viuentis quascunque partes perenni humore diffundi, & semen humorem quendam esse. Expositore quoque indigna est expositio, quoniam Hippocrates de quo humido loqueretur declaraturus, statim subiungit: *Sunt autem humidi species quatuor, sanguis, bilis, aqua, & pituita.* Quomobrem censuit ille non modo ab omnibus partibus decedere semen, verum a singulis quatuor humoribus, qui intra venas in toto ambitu corporis continentur. His itaque sic positis dubium non est, quin in semine reperiatur etiam sanguinis effectiua virtus, qua ad libitum poterit in utero sanguinem e semine, vel ex alio vitili succo elicere, atque adeo si desit maternus sanguis, & genitura utriusque abundet, poterit natura embryonem cum omnibus utriusque generis partibus delineare, quibus addam, quod

quod si semini vis inest producendi hepar sanguinis auctorem, inerit etiam producendi ipsummet sanguinem; ut hic aptari valeat axioma illud, *propter quod unumquodque tale, & illud magis*. Ceterum id rarissime contingere posse, palam profiteor, quoniam seminis ea virtus nequit affluere, & si forte inde foetus coalesceret, alimento, sanguine scilicet deficiente, ocyus pessum iret.

CAPVT XII.

De menstrua hypercatharsi, siue immoderato mensium fluxu.

NON minus defectus, quam excessus menstrui sanguinis conceptioni aduersatur; igitur Geneanthropologo is quoque considerandus erit affectus. Etenim sanguinis exuberantia ad vteri regionem prolapsa infusum suffocat semen, quod a mole oppressum vim suam amittit placenta, & una cum sanguine irrumpente paulo post extruditur. Quinimo ex diutina fluxione vterus debilitatus idem nequit retinere, sed solutus habentis illud dimittit. Adde, quod in huiusmodi hypercatharsi misera mulier proprio semine destituitur; vasa enim vndique nexina ita concidunt. Inquiramus ergo huius affectionis causas. Porro immodica menstruum effluxio triplici ductu contingere potest, nimirum vteri venis (*ἀνασπομα* Græci dixerent) iisdem ruptis, *διέρεσι* græco nomine, vel denique erosis, *διαβρωσι* græcè ex his omnibus capitibus vasa naturales suas amittunt dispositiones, quarum primaria est sanguinem continere. Qui ergo dolij aperta fistula vinum contineri valeat? vel quomodo idem non effluat cassis, ruptisque lignis? Aut quomodo his terebratis vinum haud profiliat, sed apertis spiraculis intus remaneat?

Sed varia hæc vasorum dispositio proprium sanguinem suinovit auctorem; siquidem seu quantitate, seu qualitate is peccet, aptus est vario nodo continentes venas efficere; nam si sola peccet copia, vasa ipsa vel disrumpit, vel refert; quod in Athleticis quotidie comprobatur periculo, & Hippocratis aphorismus primæ sectionis apertis edocet fidibus. Si peccatum sit in qualitate, ut puta in feruore, ichore, acridine, fædine, hinc venule eroduntur, vlcérantur, dissoluuntur. Quare sicuti e dolio vinum ne uti quam erumperet, nisi vel fistula infereretur, vel terebro vulneraretur, vel alio modo foramine ligna aperirentur; sic sanguis nulla ratione emanaret, si vasa, & horum facultates integræ ma-

A nerent.

Sed fortè externas causas quis oprabit histerice huius hemorrhagiæ intelligere. Ille sunt, ira, vociferatio, casus, ictus, onera imparia, & similia: rursus frigus, de quo Hippocrates 5. Aphor. 24. *Frigida cuiusmodi sunt nix, & glacies pectori sunt inimica, tussim mouent, sanguinis profluvia cient*; balneum calidius præsertim; quare Hippocrates enumerans conditiones balneo aduersantes, vnam esse ait hæmorrhagiam: sic libro de victus ratione in morbis acutis *Neque, inquit, eos, quibus sanguis ex naribus erupit, nisi minus quam pro occasione conuenit, fluat*, vide textum; nomine verò hemorrhagiæ intelligas fluxionem sanguinis vndecunque manantis: elus leguminum, & olerum, & omnino rerum, quæ serosum progignunt sanguinem; serositas enim est in causa, cur sanguis nullo retinaculo fluat. Frequens coitus, præsertim cum viro mutonato. Item rhede agitatio iugis, partus laboriosi, frequens abortus, & interdum remedia multa ad fluxum hunc irritandum adhibita; sit enim sepe, ut egra in contrarium, abeat vitium si, ut ille ait, corde medicus careat, hoc est prudentia non utatur. Sic ex forti pessario obstetricum audacia mulieribus indito videre non rarò est calamitosam hypercatharsin. Hæc omnia prudens medicus addiscere poterit ex mulieris malè affectæ, aut alterius contubernalis relatione.

C An verò sanguis transcolando, an apertis, erosive fluat vasis, simili modo erit Medico addiscendum, ut congrua præstare valeat auxilia. Ne verò longius chirographum protendam, ad remedia propero; Signa namque distinctiua poterit unusquisque à classicis illis auctoribus petere, qui Gynæcium fabricauerunt; non enim id mihi est consilij, ut morbosas diatheses ad amissum prosequar. In primis ergo causæ omnes illæ prochatarctice ablegentur, & omnino contraria instituantur victus ratio. Procul vinum, aromata, ichorosa, acida, salsa; Procul & motus, tam animi quam corporis. Veneri omnino uale nuncietur: Aer crassior eligatur, cibus uiscidus, panis azimus, chondrus, oriza, somnus esto brevis, eruribus tamen eleuatis. Potus ex aqua chalybeata, succo cydoniorum, granatorum, tamarindorum.

D Ceterum tribus intentionibus incumbendum, primæ ut auertatur sanguis ab infernis partibus; secundæ, ut sanguinis nimia licentia, & fluxibilitas compescatur. Tertiæ ut uasa uel aperta, uel erosa, uel rupta adstringantur, consolidentur. Primus scopus impletur ligaturis ad superna celebratis, frictionibus, sanguinis missione, modica quidem, sed sapius, & sapius repetita ex utroque brachio, ex utraque scapula de Arabum sententia, cucurbitulis ad mammas cum, & sine scarificatione. Secundo

scō.

scopo fit satis, sanguinem ipsum incrassando; qua in re erit oculatim animaduertendum, an sanguis fluat largius propter bilem, & acrimoniam, an verò propter sanie, & ichorem: si bileus ille sit, & impensè acrior temperandus, mundificandus, mitificandus, tum hepar refrigerando, cum alia, si quæ sint, & conspirent præferuida viscera. Atque insuper bilis ipsa præparanda, & expugnanda simul erit, vti eodem modo ichor, & salsa pituita. Perficitur tertius scopus auertendo sanguinem ipsum abrumpentem, erodentem, & aperientem venas, quæ glutinantibus, & adstringentibus erunt consolidandæ. Quæ sint frigida remedia sanguinem biliosum, ac mordacem benignum reddentia non est opus edisserere, siquidem his plena sunt volumina; nec nisi Tyrones illa ignorare possunt, vti sunt syrupi de violis, de rosis siccis, de cichorea, endiuiâ, portulacâ, lupulis, acedine cytri, & similibus; de cydonijs, de Granatis, de ribe, de myrthillis, qui præter feruorem quem possunt extinguere, vim etiam obtinent adstringendi, & roborandi. Decoctiones pari modo extant mille ad rem facientes, vti e symphito, plantagine, portulacâ, consolida bursa pastoris, centinodio, coronopo, lactuca, endiuiâ, boragine, & alijs. Nec minus nota sunt purgantia bilem ipsam, puta rhabarbarum in primis, scamonium, manna, cassia, tamarindi, myrobalani citrini, & alia ad vsum quotidie vsurpata. Et hinc non possum, non valde mirari Ludouicum Septalium 7. animaduersionum, & curationum Medicinalium, virum alioquin catum, & prudentissimum, qui rhabarbarum in menstruum immodico fluxu improbat; inquit enim, quod cum vis eius solvendi in igneis, ac tenuissimis partibus posita sit, quæ facillimè venas peruadunt, sanguinem colore tingit, & hac ratione acutiem illi addit & calorem; non possum inquam non mirari, quando id contra catholicam Medicorum opinionem asseritur, siquidem vix aliud vllum probabilius reperire erit medicamentum purgans quod bilioso sanguini competat; hoc ipso enim quod colore suo inficit sanguinem, & venas peruadit, bilem inde electivè ducit; sane opinio consona est illi alteri iam diu exauctoratæ, qua dicebatur, rhabarbarum febre tertianæ non convenire, quia calidius est. Etenim quotquot de muliebribus morbis scripsere, & melioris nominis in primis vt Mercatus, Capiuacceus, Hucherius, Rhodericus à Castro, Mercurialis, & alij omnes rhabarbarum & commendant, & vsurpant. Quod si sanie, & ichore peccet sanguis, vbi peccantes in eo succi fuerint primò educti Agarico, Turbith, electuario Indo, & consimili, prohibendum erit, ne in posterum generentur, idque assequi potest rebus conditiones adiuvantibus, & optimum san-

A sanguinem gignentibus. Cacochymia deturbata ad astringentes medelas iugiter descendendum: hæ quoque sunt innumera, nos pauca, sed magis electa in Philiatorum gratiam apponemus; secus enim remediorum describere formulas existimaui semper inutile, aut superuacaneum; siquidem vix poterit accidere, vt Aeger aliquis in ea reperiatur dispositione, vt præscriptum genericè remedium adhiberi valeat, aut enim virtus, aut ætas, aut regio, aut temperamentum, aut aliquod symptoma intinctum illud variare coget cordatum Medicum. Id libro de sterilibus aurea illa sententia inculcavit vnicus præceptor Hippocrates: *Ceterum conare, vt Physicus sis ad hominis habitum, ac robur respiciens; ex his enim nullus est, qui non omnia adamussim faciat.* Nimirum cum auctor eo loci multas medicinarum formulas præscripsisset, vt moneret, vix posse medicum aliquem illas vsurpare, nisi variarum temperaturarum virium, aliarumque conditionum habito respectu, iccirco statim hæc apposuerat: *Hæ autem elementa tibi sint, verum medela harum unicuique particularis est.* Præterquamquod effusam medicamentorum seriem licet unicuique exaratam intueri apud Albertinum Borronum, Mercatum, Rhodericum à Castro, Mercurialem, Varandeum, aliosque innumeros muliebrium affectionum scriptores, qui ad satietatem vsque remedia præscribunt; quæ quidem huc traducere esset furto horreum implere, vel in eisdem cantilenis recinendis atramentum perdere. Nos laconismo fruamur.

C Immediatè ante cibum, & vespere, & mane vti poterit huiusmodi electuario uidelicet capiantur saccari ros. antiqui vnc. i. f. coralliorum rubrorum præparatorum drach. i. pulueris vtriusque consolidæ, mastice ana drach. i. f. miuæ cythoniorum, syrup. myrthini ana vnc. i. m. cap. cochlearia duo pro vice. Si adhuc valentiori opus sit. R. Lapidis hæmatit. boli armenæ, trochis de charabe, coralliorum rubrorum drach. 5. Acaciæ, spodij ana scrup. i. Diacydonidos vnc. i. syrup. de ribe unc. i. f. misce vtatur eodem modo, vel per horam ante cibum. Extant adhuc pillulæ quædam summæ efficiæ, sed erunt solummodo vsurpandæ cum vires corruunt, & fluxus immoderatus ceteris non cedit auxilijs; illæ sunt. R. chalcanthi, thuris opij seminis hyosciami, mastice, coriandri costi ligni aloes ana gr. 2. terantur, & pulueres excipiantur syrupo granatorum, fiantque pillulæ duæ, vnaque pro vice voret mulier sex horis post cœnam.

D In ferculis conferunt mirabiliter huiusmodi tragemata. R. seminis hyosciami, seminis papaueris ana drach. i. hæmatidis, coralli rubri cuiusque semidrachmam, caphuræ scriptum.

lum semis, sacchari albissimi vnc. s. commen-
datur huiusmodi pulvis ab Heurnio 5. Apho-
rismorum 50. Hermetici suum laudibus ex-
tollunt crocum martis, medicamentum scili-
cet e scoria ferri, cuius efficaciorum descrip-
tionem habere poteris apud Paracelsum ipsum.
licet Vveccherus ex Andenarco suam proferat.
Nec interim prætermittendi erunt infusus in
decoctionibus corticum quercus, glandium,
foliorum mirthi, ruri, plantaginis, balauitij,
acaciæ, & consimilium. Item inunctiones ex
adstringentibus oleis vmbilico, & pectini ce-
lebrandæ. Quod si fluxus fiat per ipsius vteri
colli venulas, has diligens obstetrix tangat
colchothare, quod est fex illa, & crassamen-
tum, quod ab olei vitrioli destillatione superest,
& miraberis effectum. Hoc insuper loco non
reticeam, vsum lactis caprilli chalybeati mane
propinandi cum portione sacchari vel iulapij
ro facei miram virtutem retinere, nam tem-
perat acrimoniam sanguinis, nimiam fluxilita-
tem compescit, vasa restaurat, vires renutrit
& scopis omnibus præsto est. Verum in hoc
ani aduersione est opus, siquidem si capitis
intensius dolor, si febris putrida, & acuta, si
sitis valida comitentur, ex consilio Hippo-
cratis à lacte abstinendum. Verum posset quis
reclamare lacti, eo quod ipse Hippocrates 5.
aphorismorum 44. vbi ipsius lactis vsus præ-
cepta tradit, negat illud propinari his, qui san-
guinis copiam profuderunt; igitur cum in hy-
stericæ hypercatharsi & fluxerit, & fluat adhuc
affatus sanguis, illud non videtur vilo modo
conuenire. Extirpatur difficultas facile, si di-
camus, ideo ab Hippocrate in larga sanguinis
fluxione lac interdici, quod nec belle coqui, nec
vt par est distribui valeat. Non coquitur, quo-
niam calore, & spiritibus dissipatis ab emissio-
ne sanguine pepsis labefit, venterque refrigera-
tur; Non distribuitur autem ex venarum col-
lapso habitu. At non erit lac administrandum,
vbi iam vires penitus defecere, vbi calor fere
extinctus est, ipsarumque venarum collapsus
habitus; verum statim celebrata purgatione,
quo tempore tenor virium cõstet adhuc, neque
omnino exinanitæ sint venæ, aut in vitæ ato-
niam deuenierit ægra.

Tandem ex Rhase, & Aelio Promotho sul-
phur viuum ad drachmam vnā cum musto
cotto efficax est remedium; verum hoc, eò
quod valde exiccat, non adhibendum putarem
nisi in fluxione, quæ ab aquoso, pituitoso, &
fluxili nimis sanguine originem trahit. Suffi-
tus ex vngulis mulæ, si Villanouano creden-
dum est, quamuis mensium hypercatharsin re-
primit; aufert tamen totum mensem concipi-
endi spem. Sed quid de Iaspide, & Corneo-
la ex Plinio, & Alberto? sanè miros effectus
has gemmulas aliquando produxisse, restantur

A multi; verum sapius irritas extitisse, proprio
periculo ipse didici, sicuti etiam alia multa
arcana proprietate celebrata, velut puluerem
suberis ex Sereno, & capræ colostron ex Mo-
scho, & Cleopatra, nec non porcinum stercus
coxa alligatum. Vltimo loco arcanum mira-
bile si ita est, atque euporiston ex Ludouico
Septalio ascribam lubenter, quo ipse infini-
tas mulieres liberasse profitetur. R. Aquæ li-
bras septem, cortices trium aurantium,
acidorum adhuc subuiritidum numero tres, in-
cise excoquuntur ad duarum partium con-
sumptionem, & facta colatura singulo mane sep-
tem assumuntur vnciæ. In finem ebullitionis
ad maiorem efficaciam idem aliquando mani-
pulum pilosellæ addit. Simili ratione fere cu-
randus erit inordinatus eiusdem sanguinis flu-
xus; nam quod periodum non seruet, vel a
vitio sanguinis, vel ab ipsorum vasorum im-
becillitate, rara textura, aut frequenti resera-
tione continget: quare vbi diligenter causas
eris affecutus; congrua appones remedia, Hip-
pocratis nostri memor consilij primo de mor-
bis muliebribus, vbi de horum curationis dif-
ficultate verba faciens hæc addit: *Sed & me-
dici simul peccant non exacte causam morbi
percunctantes, sed velut viriles morbos sanan-
tes; & multas noui iam ab huiusmodi affectio-
nibus corruptas. Quare statim causam exacte
interrogare oportet.*

CAPVT XIII.

*An sanguis menstruus aliunde quàm à venis
vteri per pudendum destillare valeat.*

MENSTRA colluies natu-
raliter non nisi per vterum re-
purgari solet, ac debet, eò enim
sanguinis putamen, siue dicas
recrementum à natura delegari
solet, tum vt superna viscera
exonerentur à sarcina, à qua non sine magno
vitæ discrimine opprimerentur; tum etiam vt
congrua Generationi, quæ in vtero duntaxat ef-
ficatur, materia suppeditetur. Atqui non raro
contingit, vt præpeditis vijs, quæ ad matri-
cem deferuntur, sanguinis huiusmodi affluxus
intercipiatur, atque adeo vel restagnet, vel
aliò com meatum faciat. Si stagnat, sexcentum
eque calamitosa parere consuevit accidentia;
si verò aliò cõmigret, & sibi viam vnde vnde pa-
ret, nullam infert calamitatem, vitæque nul-
lum comminatur detrimentum, sed solum ste-
rilescit vterus, ac Generationis arefcit præ-
dium, quod rore sanguineo, ac nectare suauis
nihil madescit.

Ceterum sanguis iste, qui matricem non confluit, non vnam sibi vnde erumpat viam consuevit aperire; nam ex naribus, ex ore, ex labijs, ex oculis, ex papillis, ex digitis, ex intestinis, & vesica, ex umbilico, alijsque infuetis locis manare visus est aliquando. Quod ut lector aliquis parum in historia medica versatus non diffiteatur, ascribam compendio inter me rata fidei auctorum exempla aliquot. Nicolaus Florentinus sermone secundo capite octauo Tridentinam mulierem describit, cui per umbilicum singulis mensibus profluebat sanguis. Ex vesica cum vrina remixtum sanguinem menstruaalem effluxisse, testatur Brasauolas 7. aphorism. in commentarijs. Ex alio pariter reiectari, auctor est Hippocr. primo de morb. mulierum confirmante Galeno 5. Aphor. 33. quod non difficile contingere posse, ille sibi persuadebit, qui venarum anastomoses illas non ignorat, quas vteri venae cum meseraicis venis obtinent; per has enim facile sanguis ille in ventriculum, & hinc in intestina refundi potest. Insuper ex anulari digito, nec non minimo sinistrae manus effluentem singulis mensibus sanguinem ter obseruauit Ludouicus Mercatus, ut capite 7. primi libri de mulierum affectionibus exarauit. Ex mammarum vero papillis cum qui per vterum repurgari debebat sanguinem effluxisse, vidit Amatus Lusitanus in Italia, & Lusitana muliere, ut 2. Centur. 11. videre vnicuique datur; quod similiter à Paræo confirmatur libro 23. cap. 52. & à Cordæo comm. 6. in primo de morbis mulierum Hippocratis, cuius huc spectat aphorismus ille secundae sectionis: *Quibuscunque mulieribus sanguis ad mammas colligitur, furorem significat*. Rursus ex auribus, & oculis aliquando eundem destillasse in moniali quadam, narrat Brasauolas 4. Aphorism. ad 25. aphorism. Dodonæus etiam medicinal. obseruat. cap. 15. memorie mandauit, virginem quandam, cui cum flores maturæ iam viro apparere deberent, ex oculis sanguineas guttas lacrymarum instar frequenter emittere consueuisse. Præterea virginē ipse absentem curari Deo sacram, quæ cum menses per conuenientia loca non redderet, singulis mensibus aperta venula in inferiori labro sanguinem proportionem respondentem affatim emittebat. Enaribus verò, & ore tam frequens est sanguinis intercisis mensibus eruptio, ut non sit opus auctorum probare monumentis; quod & Hippocrates primo de morbis mulierum monumento tradidit; & 5. aphorismorum trigésimo secundo ijs verbis insinuauit: *Mulieris sanguinem euimenti mensuris erumpentibus solutio fit*; Nec modo per vomitum e naturalibus partibus; verum e spiritalibus quoque per excreatum solet menstrualis sanguis

A refluere; quod historia Amati Lusitani centuria ea confirmatur, vbi puellam recenset quindécim annos natam, quæ quotidie duodecies, qualibet scilicet hora semel, sanguinem excreabat, noctu verò nunquam. Nec prætereundum ex Zaguto recentissimo, & ingeniosissimo auctore, ex gingiuis etiam aliquando sanguinem illum periodicè eductum, qui ab vtero manare in mulieribus solet; audiamus illum 2. libro de Praxi medica admiranda obseruat. 91. ita scribentem: *Nam Iuencula ætate 18. annorum, tempore instantis menstrui lumborum dolore cum ventris torminibus corripiebatur. Huic apparebant in ore vlcuscula, caligabant oculi, & quatuor diebus in gingiuis intolerabilem pruritum sentiebat. Cessantibus his e gingiuis dentium inferiorum riuuli sanguinei sudoris instar biduo emanabant, & sic seruatō ordine per menstruos circuitus sanguis per hanc partem labiorum modo quantitate librarum duarum fundebat*. Hic idem auctor & per umbilicū profluentem singulis mensibus sanguinem vidisse, nec non per inguina paruis foraminibus peruia, eodem loco testatur; ipsum si libet adeunto. Tandem addatur illud, interceptam menstruaalem colluuiem per venas hæmorrhoidales frequentius excurrere in ijs præsertim mulieribus, quæ melancholico habitu sunt præditæ.

C Atqui si tantæ sanguinis menstrui deriuationis, & anadromes causas nouisse exoptas, id necessariò contingere tibi persuadeas, quod quiescunque uteri uasorum conformatio, aut insertio à principio generationis uitiosa extitit; ita ut ad uterum nequaquam dirigantur; eo prorsus modo, quo non rarò contingit, ut meatus ille cholidocus dictus, qui ieiuno intestino inferi debet, ac plurimum solet ad fecum expulsionem, sursum ad ventriculum perperat, hominesque picrocholos, semperque amarulentose efficit. Pari pacto venarum vterisumma angustia, & conuientia, vbi præsertim crassior est sanguis, has potest sanguinis anadromes efficere. Existimauit insuper doctissimus Sennertus, oriri posse huiusmodi sanguinis regurgitationes ab vteri robore, cuius causa sanguis ipse non recipiatur. At parcant eius manes, id nulla ratione sit probabile; quandoquidem sequeretur, quod in statu naturali, & in bene constitutis mulieribus vterus propter imbecillitatem sanguinem exciperet; quod est non minus absurdum, quàm ab omni veritate alienum; is enim ob proprium, atque infinitum naturæ officium sanguinem & proleat, & admittit, atque adeo quantò erit maiori præditus robore, tantò affluentius sanguineo madebit rore.

Ceterum sanguinis huiusce per indecentia loca

loca effluuium, dum opportunè, ac sufficien-
ter fit, nullum vitæ periculum portendit, so-
lum spem Generationis adimit, cuius gratia
pro virili niti Medicus debet, vt ad consueta
loca reuocetur. Id tamen an tentare liceat,
nonnulli cespitant, sæpe enim dum à parte in-
qua viam sibi aperuit, sanguinem repellere
studemus, aut votum non assequimur, aut aliò,
nempe in partem principem non sine magno
vitæ discrimine facta metastasi refundimus,
quod in historijs à Zaguto relatis palam fit;
nam in iuuenacula, cui per gingiuas menstrua-
lis cruor emanabat, nullis auxilijs ad vterum
purgatio reuocari potuit. In illa verò, cui per
inguina foraminata effluebat, cum frustra re-
liqua adhibita forent remedia, inguen ipsum
canterio actuali pertingi aliqui iusserunt, vnde
intercepta est quidem sanguini via illa, tamen
is ad supernas partes anadrome refluens, acu-
tam excitauit febrem, pro cuius curatione
saphena vtraque incisa fuit, iterumque natu-
ra sponte sua foramina illa ad inguina resera-
uit, indequè periodicè multorum annorum
spatio sanguis tutò excurrit.

Verumenimverò his non obstantibus fas
erit, si præsertim conceptionis satagant mulie-
res, equis velisque curare, vt ad conuenien-
tia, & à natura præscripta loca menstrua re-
uocetur; quod nimirum reuellentibus, non
autem repellentibus faciendum arbitror; ne
Fortè præpeditis vijs, è quibus natura sarcina
nam deponit, aliò colluies calamitosè conuer-
tatur. Quamobrem licebit venas in talo bis
terue incidere, quin etiam singulis mensibus
secare haud vereretur, vt iugi conamine ad pro-
priam regionem naturæ inclinatio prolektare-
tur, & sanguis qui est anarrhapos, reddere-
tur catarrhapos. In quem pariter finem cu-
rbitulæ quotidianæ ex vsu erunt cruribus,
ac suris, inguinibusque iniunctæ, itemque fri-
ctiones, ligaturæ, atque etiam ipsa vesicantia,
& canteria iisdem in partibus adhibenda quàm
sæpius erunt. Ad rem pariter facient &
balnea, & infusus, & pessaria, aliaque omnia
quæ menses ab vtero proritare solent. Quibus
vniuersis comes iniungi debet vitæ ratio op-
portuna, atque in primis corpus quotidie erit
exercendum; & si virgo fuerit, ocyus traden-
da viro; quandoquidem nihil efficacius ad vte-
rum cum sanguine spiritus, & cum spiritibus
naturam prolektat, & aduocat, quàm Vene-
ris palæstra, vt Hippocrates, & experimen-
tum suadent.

CAPVT XIV.

De fluore muliebri, siue mensibus albis.

NTER multos, quibus mise-
ra mulier defœdatur hystericis
effluxibus, vnus frequentior est
& omnium deterrimus, qui no-
mine fluoris à scriptoribus nun-
cupatur, estque ille prorsus, qui
mulierem tristem, onerosam, pusillanmem,
segnem, imbecillem, atque consumptam reddit,
nec non sæpe sterilem. Dico sæpe, quoniam
cum talis effluxio promoueri possit & per ve-
nas vteri internas, & per venas cervicis; si
materiæ deducantur per vteri capacitatem,
dubio procul sterilitatem inferunt, quoniam
vel vterum debilitant ita, vt semen continere
nequeat, vel semen ipsum corrumpunt, vel
alia quapiam ratione conceptui officiunt. Si
verò per colli tantum ductus iidem excurrant
humores, vterus ipse & retinere, & excipe-
re, & nutrire semen ritè poterit, ita vt con-
ceptio nequaquam impediatur.

Huius autem affectus hyparxis hæc est. Ni-
mirum natura sagax vterum non modo ad
conceptionem mulieribus indidit, vt sæpius
dictum, verum etiam ad earundem repurgatio-
nem, ita vt velut sentinā quandā eundē infra
collocarit, quò totius corporis impuritates fa-
cilis confluere valerent. Sic sæpe capitis ex-
crementa, ventriculi cruditates, iecoris, & lie-
nis infensi succi delabuntur ad vterum, & ex his
irritata natura in expulsionem insurgit; idque
eò contingit facilius, quo vterus est imbecillior,
nam semper humorū delegatio fit ad partes de-
biles. Quamobrem ex ipsius fluoris qualitate;
atque excrementorum inspectione diligens Me-
dicus dignoscere poterit, vnde nam sit oriundus
fluor; Nempe si humores albidiores, cruditate,
& lentore insigniti excurrant, argumentum erit
illos à ventriculo potius emanare; si magis aquo-
si, ac pituitosi ab iecinore, velut si nigriores à sple-
ne; quod Hippocrates obseruari præcipit infe-
ctis panniculis, vel inspersis arenis, ac deinde a-
refactis.

Non ibo tamen inficias, quin valeat interdum
affecto duntaxat vtero, reliquo corpore inculpa-
to huiusmodi fœdatio contingere; dum videlicet
vel debilitata facultate eiusdē coctrice, sanguis,
qui ad eius nutrimentum confluit, nō coquitur,
vel retentrice læsa quicquid eò confluit solutis
habenis extruditur. Quocirca id genus colluiei
sedula opera Medico Geneatropologo erit prohi-
bendum, adhibita prius oculata animaduersione

ne, decipiatur, num delabens humor sit seminalis, an verò alterius generis; cōfunduntur namque non rarò hi duo affectus, nempe fluor, & gonorrhœa, vt nisi mentem adhibeat Medicus, præ similitudinē facile in errorem abeat. Potest autem dignosci vel à qualitate, vel à quantitate, vel à motu ipsius humoris, quandoquidem in seminali effluxu, nec mordacitas tanta, nec tanta copia, nec tot symptomata conueniunt; mitior enim extat spermatica materia, & facius ægreque putrescit.

Vbi ergo plenè affectus eris affectionis ideā, causas, ac ductus, nil arduum erit scopos elicere curatiuos; Si enim totius corporis cacochimia fluorem excitabit, corpus vniuersum expurgandum venit iuxta peccantium succorum naturam; nam si bilis æstuabit, cholagoga in vsum veniunt auxilia; si pituita phlegmagoga; si melancholia melanogoga. Si partes principes in discrasiam abierint, obseruandum qualis naturæ sit recessus, & an caput, an iecur, an ventriculus à proprio tono descuerit. Rursus cōsiderandum per quos ductus materia defluat, vt congrua celebrari valeat deriuatio. Quòd si vterus ipse dūtaxat præ debilitate, ac vitio contracto floris origo extiterit, is roborandus, depurandus, atq. recreandus.

Queret hic aliquis, an sanguinis missio huic morbo competat, cui breuiter respondeo, si tantummodo cacochimia peccet, haudquaquā conuenire; sicuti etiam si albus omnino extet fluor, aut corpus manifestè refrigeratum, siue consumptum; at si plethoria insuper premat, & pallor, virorue succorum hepar impensè retorridum ostendant, phlebotomia tutò, ac fructuosè celebrabitur. Neque de loco ambigas, siquidam vena basilica vnius, vel alterius brachij incidenda erit, vt reuulsioni simul, & euacuationi consulatur.

Quo ad res non naturales, Aer siccus eligatur & crassiusculus, ne tam effreni delabantur humores. Cibi sint euchymi, & in modica quantitate, nam vix mulier aliqua in fluorem deueniet, quæ temperata victus ratione vtatur; Cum autem naturaliter mulier appetat, admittatq. prauitimenti edulia, tunc presertim cum vtero gerit, & dū etiam vbera prestat proli, absque ordine variā ingurgitet, inde est vt ampla cacochimie

A seges in corpore congeratur, ex qua postmodum vterine effusiones centum emergunt. Potus ex vino subrubro, vel oligophoro parari debet. Corpus exerceatur, nam si quid cumulare faciat excrementorum copiam, vtique est nimia quies, & vita sedentaria. Somnus ad eā temporis mensuram proleatetur, quo coctiones in ventriculo celebratas esse, comprehendatur. Venus vndique exulat, nam prolicet ad affectam partem humores. Demum cunctæ animi passionēs moleste arceantur protinus. Postremo, quoniam vlu veniunt adstringentia, esto cautio, nullatenus illa fore administranda, nisi corpore cacochimia optimè, & vndique exonerato; alioquin enim humorum stipata illuie in deteriora laberetur symptomata affecta mulier. Superfluum foret roborantium formulas apponere; expiscetur iuxta opportunitatem diligens medicus. Tantum ad calcem adscribam, vsum thermalium aquarum in hac sedatione vt plurimum efficacissimū esse; quare si fluxio alba magis fuerit, aquas adhibeto Tettuccianas, Porritanas, aut sulphureas apud S. Cassianum. Si fluor fuerit vel flauus, vel alia ex parte biliosus, Nuceras magis commendo, vt quæ vno eodemque tempore causam euincunt morbi, hepar attemperant, atque vterum ipsum roborant; adeo vt si vlla in alia afflictione illius fontis haustus sit perutilis, in hac mirificè prodesse sæpius experientia fuerit comprobatus. Nec reticendum videtur ex Hippocrate 2. de morbis muliebribus, serum lactis & ipsum in calido fluore summè esse efficaciz, dūmodo mulier non sit lienosa; Verum sententia Hippocratis non sic recipiatur, vt credatur seri vsus in lienosis nullatenus conuenire; quandoquidem seru fortiter chalybeatum tantū abest vt lieni officiat, vt potius maximopere faueat, deobstruit enim, & infarctus non multo post reterat, atque adustos nigrosque succos pellat. Et hæc sufficiat. Sunt quidem aliæ quædā fluxiones vterinæ, quæ etiam ipsæ conceptioni incommo-
D dant, vt hæmorrhoides vteri, & gonorrhœa; verū cum easdem fere causas hi affectus norint, quas descripta symptomata, atque etiam eadem plane via compescantur, inde est vt circa flores menstruos, eorumque accidentia plura non sint mihi exponenda. Gynecium adeunto. Rhedericum consulto.

TRACTATUS SECVNDVS

De Muliebri Sterilitate

P R A E L O Q V I V M,

Amet si de viri, mulierisque sterilitate, atque euphoria plura sparsim in 2. 3. 4. & 5. operis libro dictauerim, dum nimirum vtriusque sexus naturas prolificas, concinna generationis organa, atque optimi seminis natura

m referavi: hic tamen menstrui sanguinis occasione plura quædam apponere visum est. Porro ex parte mulieris longè plures sterilitatis accedunt occasiones; ideoque de his breuem, ac præcipuam tractationem inimus. Nec sanè sanctius vllum extat medicorum studium, vt prudenter aiebat Theodorus Priscianus, quàm quod circa prolem gignendam iugiter impenditur; quippe summæ iniuriæ, maximoque dispendio est fœminarum sterofis, a qua vniuersi bonû atque rerum perennitas euertitur, eliminatur. Quare apud Priscos in tanto erat horrore sterilitas, vt cœlitus in supplicium crederetur imitti; quod vel sacre Pentateuchi testantur pagina, in quibus steriles mulieres tamquã à Deo maledictæ describuntur, vtque turpi, & ignominiosa nota obsignantur. Quò sanè spectat illud in sacra Genesi cap. 30. vbi Rachel post longam sterilitatem filium enixa dixit. *Abstulit Deus opprobrium meum.* Ne ergo in cassum muliebri prædium seratur, vtque læta proles a Parentibus excipi queat, sterilitatis muliebris aliæ quædam erunt causæ retexendæ; vt enim basilice Boetius moetro 1. libri 3. canebat.

*Qui serere ingenuum volet agrum,
Liberat prius arua fruticibus
Falce rubos, filicemque resecat,
Vt noua fruge grauis Ceres eat.*

CAPVT I.

De plurimis detrimentis ab sterilitate oriundis

Vt pateat vnicuique, quales iniurias almæ naturæ, ac rerum omnium vniuersitati sterofis infligat, quæue afferat detrimenta, ne forte id genus affectionis, aut potius afflictionis contemnant coniuges, eas consultò hoc primo capite propalare

A

decreui. Et quidem inprimis sterilitatis vitio natura parens suo fine defraudatur. Quid enim ardentius illa desiderat, quàm generationem? quò feruentius, quàm in rerum productionem intendit? Quid magis perenni studio molitur, quàm semina sua vbique iacta proferre germina? Inde est quod stas quibusdam temporibus animalia cuncta ad libidinem excitat, & ad coniugium impingit; quinimo cuncta sua ministeria ad fœcunditatem, & prolem dirigit. Sic mehercle Cœli motus, Stellarum influxus, Temporū varietas, Aeris mutatio, Elementorum pugna, qualitatū temperies, lis, & amicitia ad rerum propagationem ordinata sunt; neque prouida natura vllò vnquam tempore, imo vel minimo momento vacat à conceptione. O si posset illa suis prospici in latibulis, suis occlusa secretis sinibus, dum iacit semina, dum alterat, dum informat, dum conformat, dum perficit tot rerum species; Absque dubio circa conceptus perpetuò occupata conspiceretur. Non enim imaginari possumus breuissimum instans, quo natura ab operibus otietur generationis. Semper, atque indeficienter grauida est, semper, & vbique puerpera: Dum parturit, noua concepit; dum concipit, parit alteram sobolem. Semper parat semina in terra, in mare, in aere; post alterat, aperit, erigit; Inde radices primò, mox fruticem, post florem, frondem, fructum exerit. Ad huc repositis terræ meatibus aurum, argentum, es, ferrum, stannum, metalla cuncta, & gemmas etiam profert, auget, expolit, perficit. Quis eandem vnquam vidit, dū profundis pelagi partibus tot pisces, tot monstra, tot conchas concipit? In terra, & aere tot aues, tot bruta? Verè natura nihil agit aliud, quàm generare. Igitur ob sterilitatem suo fine destituitur, meritoque ob eandem tristatur, condolet, conqueritur, quasi ad interitum inde deducatur.

B

C

D

Cæterum sterilitatis maleficio coniuges dulci priuantur amore filiorum, in quibus insuper sese perennant; vt propterea Trismegistus Hermes inter summas calamitates collocaret, è vita absque liberis excedere. Viuunt præterea valedudinariæ agonæ mulieres, ac semper morbis obnoxia ex Auicenna; quæ enim concipiunt, partus occasione multis ægritudinibus liberantur. Rursus non sic amore coniuges inter se vinciuntur, quandoquidem sunt filij veluti ligamina, quæ coniugum coarctant voluntates. Quid plura?

ra? Sterilitas imperfectionem arguit, igitur imperfectum, ac pene dimidiatum est animal, quod sterile est. Antecedens est Arnaldi de Villanova libro de sterilitate, ubi habet, quod etiam animalia licet sint perfecta in se, quando generationis actum exercere nequeunt, imperfecta esse dicuntur; nunquam enim, subiungit ille, perfectum animal dicitur esse, quando non potest suum simile generare in natura; & ideo est, quod animalia cuncta, quæ fiunt ex putri materia, imperfecta appellantur. Postremo steriles miseri sunt, impii sunt, quod Mercurius Trismegistus in Pimandro edisserit his verbis. *Libero- rum procreationem apud Sapientes præstans studium in vita esse, in extrema omnium calamitate, & impietate eos versari, qui absque liberis à vita decedunt*. Refert Plutarchus, & sit corollis, apud Corinthios innuptos, & qui filios non habebant caruisse sepulchro. Tanta est fecunditatis præmi- nentia, sterosisque infelicitas.

CAPUT II.

De Sterilitatis extrinsecis, seu procathar- ticis causis.

Articulus I. de Aere.

IN omnibus morbis res non naturales magnam, immo maximam partem habent, atque adeo omnium primæ considerandæ sunt, ac diligenter examinandæ. Et ut à communissimo principio exor- diar, quis dubitet, aerem in qualitatibus nimium excedentem uti alios morbos, ita quodque sterilitatem infligere? Hinc sanè meridionalis plagæ mulieres ut plurimum infœcundæ viuunt; extrema namque siccitas, caliditasque, & corporis totius, & vteri potissimum sterosin parit; absorbent enim, dissipantque seminalis materię humorem, ipsumque virile semen in vterum proiec- tum inde nutrimento destitutum in squalorem abit. Ex aduerso est Aegyptium Cælum, apprimè geniale, quod ex humidi, calidique la- tissima temperie sit præditum; ideoque eius cli- matis mulieres fecundissimæ extant, adeo ut & concipiant sæpissimè, & vno partu non binos, sed ternos, & quaternos etiam (teste Herodoto) ad lucē edant; quinimmo cum in alijs regioni- bus octimestres partus non sint vitales, inibi integrè viuunt, ut libris de historia anima- lium testis est Aristoteles, qui suam in hoc opinio- nem fortè mutuatus est à magno Hippocrate, qui libro de aere, aquis, & locis, ubi quantum differat ab Europa Asia demonstrat, huius Cœli

describit clementiam, cuius beneficio, & anima- lia, & vegetabilia fecundissima existere testa- tur, idque peculiari ratione in Aegypto, & Li- bia accidere subiungit; contrarium verò de Scy- this enunciat, quos omnes & mares, & femi- nas infœcundas, frigidasque degere ut pluri- mum ait.

ARTICULVS II.

De Cibo, & Potu.

NON defunt varij cum cibi, tum potiones, quæ vel arcana pro- prietate, vel qualitate manifesta apti sint sterilitatem insinuare. Ideo Cleopatra prohibebat in- primis falsa omnia, & acida; aci- da quidē, ut frigida, & vtero inimica; falsa verò ut rerum productioni infensa, iuxta illud Maro- nis in Georgicis.

*Salsa autem tellus, & quæ perhibetur amara
Frugibus infelix, ea nec mansuescit arado.*

Nec Baccho genus, aut pomis suanomina seruat.

Id quod ijs verbis confirmabat Plinius. *Omnis locus in quo sal reperitur, sterilis est, ipse in tota sponte nascens*. Sed hæc plenius libro 2. à nobis exarata videas. Métha vna est in primis, quæ Hip- pocrate, & Aristotele testibus, quod semen ex- tinguat, aut nimium exiccet, steriles præstat. Climenon herba, & peryclimenon ex Diosco- ride. De peryclimeno, quæ est caprifolium, siue matrisylua penes multos hæc habet ille: *Folia sunt eisdem viribus prædita, quæ tricenis septe- nis diebus epota sterilitatem facere produunt*. Idem de Aspleno sic loquitur. *Conceptum ad ime- re creditur per sese aut cum muli liene appensa. Tradunt nocte silente luna huius rei gratia effo- diendam*. Præterea Heliotropium maius, Dely- pteris, Xyphium, eodem auctore, eundem parit effectum. Verum hæc in primis superstitionem redolent, vanumque mendacium, neque ad co- mestibilia pertinere videntur. Potus & ipse no- minorem facultatem habet sterosin inducendi. Sic valde gelidæ aquæ auctore Aristotele 4. de ge- neratione animal. cap. 2. Steriles faciunt. Ac non est huius opinionis magister Aristoteles, ve- rum meus Hippocrates libro de aere, aquis, & locis, ubi asserit, septentrionales mulieres ob aquarum nimium frigus steriles esse. Plinius na- turalium historiarum 14. capite 18. meminit cuiusdam vini Trecentij dicti, quod sterilitatem inducit. Nec sane dubitandum est quin cibi, & potus in singulis qualitatibus excedentes faciāt ad sterilitatem inde Lucretius libro 4.

*Atque adeo refert, quo victu vita colatur
Namque alijs rebus concrevissent semina mēbris
Atque alijs extenuantur, tabentque viciissim.*

Quo

Quo sane consilio Pythagoras fabam vetitabat, si Clementi Alexandrino 3. Stromatum est fides habenda, quod scilicet sterilitatis produca sit. Quam insuper opinionem fulcire videtur Theophrastus libro de causis plantarum, ubi ait, si abarum putamina prope arborum radices serantur, has euadere steriles. Nec defunt fluminum quæ nonnullæ, quæ peculiari quadam virtute fecunditati aduersantur.

ARTICVLVS III.

De Motu, & Quiete.

Eorporis vel nulla, vel nimia agitatio simili modo sterofin infligere valet; absument enim sanguinè labor nimius, humoresque ad superficiem de centro educit; quare conceptionis materiam, vel exhaurit, vel seducit aliò. Ex opposito sedentaria, ac torpida nimis vita, ceu quæ teste Aristotele 1. de generatione animalium vterospituita, & mucro replet, & infarcit; vnde postmodum partis illius refrigeratio contingit, sterilitas inurit. Nimirum Hippocrates libro de aere, aquis, & locis de Scythicis mulieribus verba faciens, earum sterilitatis causam adducens, expressit luculenter his verbis: *Sunt enim otiosæ, pingues, ventresque earum frigidi & molles; unde necessario sequitur non multum fecundum pytharum genus esse.* Contra de famulis earum ibidem loquens, & cur fecundiores quàm illæ existant, rationem afferens subiungit: *Cuius famule earum iudicium exhibent; nam hæ vi misceri plurimum gaudent, in uteroque conceptum continent propter corporis exercitium, carnisque gracilitatem.*

ARTICVLVS IV.

De Somno, & Vigilia.

Exrema omnia morbosa extant, quare somnus etiam, & vigilia modum excedentes, ex iisdem rationibus, quas de motu, & quiete nimia supra diximus, mulieribus infecunditatis originem habere possunt.

ARTICVLVS V.

De Animi Perturbationibus.

Animipathemata, quæ vel turbant humores, vel sanguinem inficiunt, vel spiritus resoluunt, vt mille solent parere symptomata, sic non raro conceptum adimunt. Vnde est in primis, quod mulieres, quæ præter voluntatem iunguntur viro, vel penitus invitæ nubunt; concipiunt secius, & sæpe nunquam. Sic etiam mulier si ploret in Veneris actu, nequaquam concipit. Amat namque Venus læta, vult hilarem animum, iucundos poscit amplexus:

Nec solet in mæstos illa venire thoros.

Age, quo pacto genialis spiritus in voluptatis palestra, si tristis est animus, si cor mœret, si spiritus alget, valeant suavi pruritu perficere fecundam Venerem? At quoniam lachrimæ non minus à molesta, ac dolorifica, quàm à læta nimis exoriri valent causa; an si ploret mulier ex lætitia, profusaque iucunditate aliqua in cōplexu aphrodisæo, idētidē, irritus ac sterilis cōsequatur actus. Porro tam lacrymæ tristitiæ soboles, quàm quæ effectus lætitiæ sunt, spiritus auocāt, agitant, alterant; vt ideo ploratus in Venere quacumque ab origine fiat, conceptioni infensus extet. Pari fermè gradu timor, iracundia, Zelotypia, & similes passionēs sterilem præstant Venerem. Insuper ex inexpectato aliquo euentu perterritæ mulieres, & repentino casu percussæ, quasi congelato sanguine menses, & fecunditatem amiserunt; nec diu est, quod ex his vnā præ manibus curandam habui. Iure ergo Aetius iuuitos mulierum coitus steriles dicit. Adde ex Rhase nono cōtinentiæ, & est magis mirum, quod nèque concipit mulier, si nimio in Venere exardeat amor: cuius rei illa est ratio, quod semen apud illā intempestiuè nimis effunditur. Quò ni fallor illud Lucretij 4. de rerum natura alludit.

Nec mulier semper ficto suspirat amore

Quæ complexa viri corpus cum corpore iungit,

Et tenet ad suævis humectans oscula labris.

Nam facit ex animo sæpe, & communia querens

Gaudia, sollicitat spatium decurrere amoris.

An fortè etiam ob eundem ipsam amoris ardorē in ipso voluptatis complexu contingit, amasiam tamquam furore percitam nimium agitari, atque adeo semen à conceptaculo excuti? Id nec præterijt Lucretius ibidem, inquit enim.

Nec molles opus sunt motus vxoribus billi;

Nam mulier prohibet se concipere, atque repugnat,

*Clunibus ipsa viri Venerem si lata retrahet.
Eijcit enim sulci recta regione viaque
Vomerem, atque locis auertit seminis ictum.
Idque sua causa consuevit scorta moueri
Ne complerentur crebro, grauidaue iace-
rent.*

Nec prætereundum, quod in effusa lætitia, amorisque gaudio, inteso spiritus facile resoluuntur; relictis enim visceribus iucunditati fiunt obuiā, quò circa exhalant vndique, & euanescent, inde fit, ut semen etiam spiritali, & prolifica destitua-
tur virtute.

ARTICVLVS VI.

De retentis, & excretis.

Missis omnibus, quæ ad excre-
menta siue vtilia, siue inutilia
pertinent, agere hic solum con-
siliū est de Venere, ut quæ in-
sterilitate ferenda non leuem
vim obtinet; ex illa namque vel
immodica, vel inopportuna, vel inordinata, vel
alio quouis modo præter rationem, ac modum
celebrata, dubio procul sterosis causæ possunt
exoriri. Ita in primis frequentissimum aphro-
dision agoniam efficit, quod patet manifestè in
prostitutis mulieribus, quæ rarissimè concipiūt.
Cuius euentus illa censenda est ratio, quòd vide-
licet dum sepius illæ coeunt, aut non emittūt
aut seminis parum, illudque spiritibus enudatum,
atque adeo improle profundunt. Adde quòd fre-
quentata Venere vterus asperitates amittit,
fitque dilutus, quare semen bellè retinere nequit,
sed illico expuit, infirma retentrice, quæ actu
illo perenni quassatur. At si hæc vera sunt, qua-
ratione inquit Rhasis, quòd raritas coitus steri-
litate inducit? Dico primò, quòd est modus
in rebus, ac certi denique fines, & superfluum
in quolibet genere est naturæ inimicum, quæ in
cunctis operationibus exposcit mensuram, op-
portunitatem, ac rectitudinem; ideòque mirum
non esse, si à rariore concubitu attratrix vteri fa-
cultas quasi ipsum semen attrahere interdū exo-
lescat. Secundò dico, quòd Rhasis opinio verè
parum est valida; siquidem quòd rariore congres-
su os vteri strictū adeo euadat, ut admittere ne-
queat semen, id gratis dictum existimo; quando
sunt viragines, quæ primo cōcubitu concipiunt,
sunt viduæ mulieresq. præsalaces, quæ vbi absti-
nuerint diu, vñico tactu fiunt prægnantes. Et
in brutorum genere non ne videmus, primo vel
secundo initu fœminas conceptum referre: & ni-
hilominus Venerè non frequenter, sed statim qui-
busdam temporibus experiri, nempe semel in
anno? non ergo raritas Veneri contactus infœ-
cunditatem efficere potest. Præterea philoso-

phie modulator Lucretius lib. 4. Veneræ mix-
tionis formam ad fœcunditatem non parum
conferre edisserit.

*Et quibus ipsa modis tractetur blanda vo-
Id quoque permagni refert &c.*

Paulò infra coitum à tergo more ferarum fœcun-
diorem esse, decernit, quod nos alibi examinabi-
mus plenius. Sed ex Magno Alberto libro
10. de Animal. tract. 1. hæc referenda sunt
insuper. Sterilitatis cause ex errore situs
sunt, si mulier in litere disponitur, aut mulier
virum supergreditur. aut sistat, & si posterius
cognoscatur, quia natium spissitudo impedit, ne
ad matricis os accedat sperma. Verum hoc vlti-
mum repugnat è diametro Paulo Aeginetæ, qui
cum Lucretio nuncupato loco statuit, à tergo
belluarū ritu celebratā Venerè cōceptioni mūtè
conducere. Cui ergo subscribendū potius? aut
quid pro conciliatione magnorum virorum af-
ferendum? Profectò nihil discrepant hi auctores,
quandoquidem verum est, quod Lucretius, &
Paulus edixere: verum etiam quod Albertus ait,
sed hic animaduertens, quòd more ferarum à ter-
go celebratus actus fortè ad os matricis prædi-
stantiā deferret viri semē, sed facili negotio ex-
cideret, iccirco sterilitatis quandoque modum
illum originem esse promulgauit. Et hoc insuper
moti consilio Nomothetæ sanxere, illicitum fore
ob dispersionis periculum huiusmodi concubitū.
At si quis bene mentulatus foret, ut visque ad os
matricis intimum pertingeret mutone, reuera
ex rationibus Lucretij, & Pauli, quas recensu-
mus alibi, posset à tergo inire Venerem spe maio-
ri conceptionis.

CAPVT III.

*De sterilitate à menstrui sanguinis defectu,
exuberantia, vitio, atque arcana
dispathia oriunda.*

E muliebris genituræ sterilitate
nihil est opus, ut hic verba faci-
nam quæcunque superiori libro
de semine dictauimus, ea omnia
vtrique semini, maris videlicet,
ac mulieris equè conueniunt.
In medium potius afferantur, quæ sanguini mē-
struo multifariam accedere possunt sterilitatis
notæ. Nempe menstruæ purgationes in primis
atecniā efficient, si a congrua mensura plu-
rimum discedant; quod libro de sterilitate his
verbis edixerat Hippocrates: Si verò mulier
menses non prodeant omnino, aut ab omnibus re-
latis etiam sic non concipit; vena enim sanguine
plena genituram non suscipiunt, & in vteris
liquid inueterati inesse necesse est, quod genituræ
nutri-

nutriri prohibet. Confirmavit 7. de histor. animal. cap. 2. Arist. inquit: *Conceptus mulieribus a profluio menstruum sua natura contingit, & quæ his carent, steriles magna ex parte consistunt*, & hac ratione Scytharum mulieres infecundæ erant, ut lib. de aere, aquis, & locis testatur Hip. ad quæ redeamus. Si verò pauciores quàm debeant menses prodeant, neque sic prægna sit; mox subiungit: *Et si quidem à natura pauci menses prodeunt, incurabilis est: si verò ab affectione aliqua ex relatis breui curata, fecunda erit. Et si plures quàm debent menses mulieri prodeant, neque sic in ventre concipit: uteri enim sanguine euacuato, genituram non concipiunt præ debilitate.* Si verò etiam conceperint, sanguis multus deridente in uteros mulieris descendens, genituram suffocat. Manifestum autem & hoc est ex mensibus, qui multi prodibunt. Et si quidem natura mulier multos menses demittit, sterilis fit. Si verò non natura, sed ab aliqua ex relatis affectione, breui curata fecunda erit. Secundo si non debito tempore, atque ordine fluant, fecunditas non parum aduersantur; id enim vel sanguinis alienam qualitatem, vel uasorum angustiam, & infarctum, aut etiam uteri imbecillitatem præfagiunt, quæ omnia sterilitati apprimè fauent. Tertio ipsius menstrui sanguinis discrasia aliqua insignis aut malus character frequentius mulierem præputatam prole defraudat; nequit enim par esse semini, eique congruū, & amicum præbere pabulum potest. Huius census existimandus erit quicumque niger, foetidus, atque etiam aqueus appa-uerit. Item qui albus, croceus, viridis, ac cæuleus fuerit, & omnino à purpurea natura sanguinis recesserit; is enim omnis vim seminis adersa qualitate accidit, spiritus liturgos corrumpit, omnemque energiam eliminat. Nimirum tam delicata est seminis substantia, ut nisi prospice sanguinem intra uterum inueniat limpidum, cum puritate purpurascentem, cum suauitate feruescentem, & cum familiaritate incun-tem consentientem, statim degeneret, ac plastica constitutur virtute, cuius fuga inania parentum sunt vota. Id nimirum significare præceptor voluit libro de sterilibus, ubi hæc leguntur: *Si mulierem parere nequeunt, puerperam facere velis, mensibus considerare oportet, an biliosa sit, siue pituitosa. Cognosces autem utrum horum maior sit, si ubi menses prodierint, arenam tenuem siccam in sole substraxeris, & de sanguine inderis, & si quidem biliosa fuerit, sanguis in arena siccatus, luteus fit; si verò pituitosa velutucus. Verum igitur horum fuerit, ventrem purbis siue sursū, siue deorsum opus habere videtur; inde intermissis tribus diebus uteros purgato. Deniq. occulta etiā dyspathia citra qualitatem ex-elsū seminis cōceptionem interdum præpedit, cum non raro videmus, mulieres aliquas florido sanguine singulis mensibus madefcentes, nec ta-*

men intra uterū prolem suscitare. Hoc vitium si contingat, frustra curationem instituet Medicus: ad numina potius supplici voto confugiendum; quæ sola aphoriam istam abigere valebunt.

CAPUT IV

Qua ratione explorare valeamus, utri coniugum insit sterilitas.

VICENNAS fen 21. tract. 1. cap. 9. ex Rhasi, ut conijcere valeamus, cuinam ex coniugibus accepta referri debeat aphoriam, monet, ut in aquam utriusque semina proijciatur, & quod quod supernatauerit, infecundum censeatur. Verum sententiam hanc multò ante ab Aristotele promulgatam nos alibi negetis rationibus conuelli-mus. Illud hic addere lubet, quod nimirum nescirem, qua ratione muliebri semen excipi posset, ut aquæ affunderetur; siquidem mulier non extra sed intra proprium uterum, ac sinum genituram effundit; & licet in commixtione ipsum quoque madescat externum pudendum, humor tamen ille non verum est semen, sed salua-lis quedam, ut vocant, humiditas. Quin etiam posito, quod muliebri semen colligi posset, atque extra pudendum efflueret, irritum foret periculum ex aqua; nam si virile semen longè muliebri perfectius, atque spiritibus opulentius per longiorem penem deciduum infecundum redditur Philosophi arbitrio, qua ratione muliebri, quod sui natura humidius, atque calore magis depauperatum est, absque lésione ac citra spirituum dispendium ex vasis ad uteri cornua, & ex his ad ceruicem, & ex ceruice ad pudendum, exilire posset? Vana ergo ista censeatur exploratio, quam Ludouico Mercato 3. de mulierum affectionibus arrisisse, miror valde. Aliud signū ab eodem auctore proponitur ijs verbis: *Fundatur dua vrina super lactucam, & ex illo est defectus, cuius vrina siccauerit eam.* Quod experimētum in alijs quoque fruticibus fieri posse, tradunt, quæcunque enim utrius coniugis respersa lotio prius aruerint, illius insimulant sterofin. Aiunt alij apud Galenū: *Sumantur faba, & grana tritici, ac totidē bordei, & ponantur in vase, & totidē grana in altero, & super illa migat alter coniugū, & si post septē dies nascuntur, is cuius erat vrina, fecundus existimabitur.* Verum ut aliàs dicebam, inanes, ac ridiculas probationes hæc existimo; quippe vrina nihil indicare, ne dū cōtinere potest, quod ad fecunditatem attineat. Tradunt nonnulli, quod insperfo viuo sulphure in vrina, si ex hac deinde vermiculi enascantur, fecunditas; sin minus sterilitas indigitatur. Id ipsū de fuffuribus

in vrina vtriusque coniugis seiunctim madefactis ab aliquibus asseritur; quicunque enim prius vermes producunt, fecunditatem illius, in cuius lotio maduerint, indicabunt; in hoc autem diuersitatem in auctoribus inuenio; Mercatus enim libro 3. de mulierum affectionibus scriptum reliquit, furfures, qui lotio resperfi citius vermes proferunt, sterilitatem obsignare. Iouannes vero Hucherus 1. de sterilitate fecunditatem obtestari ait; & hanc, si verum est experimentum puto verisimiliorem sententiam; siquidem illud fecundius, quod aliquid quam quod nihil producit, censeri potius debet.

Ceterum fecunditas ex parte viri deprehenditur ex eius semine, quod album, splendidum, tenaxque sit, quod odoratum, palme, atque iasmini fragrantiam redolens, & quod auidè a mulieris delibetur. Ex parte mulieris euphoria indicetur ex Veneris appetentia, seminis vbertate voluptatis mulcedine summa, & integra vteri, atque genitalium incolumitate. Rursus viri omnes aphori audire possunt, qui femineam vocem edunt, qui natura timidi existunt, qui muliebres exercent operationes, qui pilis nudata pudenda obtinent, qui barba carent, aut illam paucipile referunt, quique in Venereo certamine nihil strenuè pugnant, ac tandem qui pluribus mulieribus admixti nullam impleuerint: mulieres insuper illae omnes infecunditatis argui poterunt, quibus mistaces, & barba in mento apparent; pubes duris, ac densis obsepitur pilis, vox inest crassa, & virilis, nec non pluribus foriatis viris nunquam conceperunt.

CAPUT V.

Quibus experimentis praecipue indagari valeat mulierum fecunditas.

Robro licet mulieri detur aphoria, seu sterilitas, haec tamè haud sepe per illi accepta referri debet, inter dum virum causatur. Vti ergo inter coniuges litigia, & controuersiae, quae non leues exoriri solent, dirimantur, non ab re erit aliqua ex Hippocrate in primis in medium afferre experimenta, quibus mulierum fecunditas exploretur. Erat priscis temporibus ars ista, Platone teste in Theaeteto, doctissimarum pronubarum, quae nimirum ubi sterilitatis mulier quæpiam infimulabatur, accersitæ vitium explorabant, & pluribus medicamentis adhibitis de illa iudicium ferebant. Vt autem ex aphorismis primo documenta feramus; ita libro 5. aphor. 19. Hippocrates habet ex Heurnij translatione. *Si mulier non concipit scire autem velis, nam conceptura sit, circumtecta vestibus*

inferne suffito: si odor per corpus ad nares, & os viam affectat, scias velim, & persuasum certè habeas, ipsam suo vitio infecundam non esse.

Sed ad specifica 1. de morbis muliebribus auctor descendens hæc monumentis tradidit. *Caput alij integrum de rasum appone, & vide an per os oleat aliud experimentum. Netopon modicum cum lana inuolutum apponito, ac videto an per os oleat.* Mox subdititia describens ait eodè profus loco *Scorpij marini fellana exceptum, & in umbra siccatum appone. Aut pulegiam siccaturam, & tritum, ac melle subactum in lana apponito. Aut florem aris cum melle linteolo illigatum subdito. Aut cucumeris syluestri semen, & testam combustam cum vino subigito, & leporinis pilis ac lana excepta subdito. Aliud subdititium. Alumen Aegyptium lana inuolutum apponito. Aut cantbaridas tritas vinoque subactas subdito. Aut artemisiam herbam vino subactam apponito. Aut melanthium cum vino tritum in lana subdito. Aut bulbion ex tritico tritum, & vino subactum apponito. Aut vini veteris albi facem comburito, & vino albo extinguito, teritoque ac in linteolo apponito. Aut galbanum, & netopon, & misy cum resinguento in linteolo subdito. Aliud. elaterij potiones duas, & fauum cum vino in linteolo apponito. Aut butyrum, & alumen melle subacta similiter. Aut scammonia succum, & adipem cum maza misceto, & vino imbuta in linteolo apponito.* Haec tenus Hippocrates. Sed inter has probationes primas obtinere creditur galbanum, quod igne emollitum, sericoque inclusum si per noctem muliebris vteri stomacho indatur, atque inde ipsius mulieris caput bene lotum in odorato linteolo obligetur; mane verò si eiusdem mulieris vertex galbani redoleat odorem, eam fecunditatis laurea haud esse defraudatam, certum erit argumentum. Pari pacto si ex aristolochia, & melle concinnatus pessus vteri ceruici indatur, & ex eo mulieris dulcescat salina, euphoria eiusdem deprehenditur. Addunt alij, quod si ballami aqua remixti modicum bombace excipiat, vteroque immittatur femori prius alligatum, si fecunda erit mulier, illud validè attrahet vterus. Siquis autem horum euentuum ratione poscat, hanc eam esse pro comperto habeat, quod ubi nimirum suffitus sursum per vterum ascendunt, euidentis est indicium, ipsum bene constitutum esse, atque nulla obstructione vexari, nulla figuræ peruersione detineri, nullaque insigni frigidityte, seu densitate constipari.

At non praterendum etiam, consueuisse olim mulieres propriæ fecunditatis experimetur facere inunctis linimento quodam, ac potissimum croco oculorum angulis. Id quod nec omisit Plinius, fecunditatis, inquit, in feminis praerogatiuam accepimus inunctis medicamine oculi saliu à infici. Hoc ipsum luculentius expresserat 2. de gener. animal. cap. 5. Aristoteles, apud quem

quem illa exarantur. *Mulierum probatio suffitu* ut odores subeuntes uterum efferrantur ad locum spirandi, & afficiant halitum; atque etiam illitus et colores oculis impositi saluam perficiant oris; nam nisi hæc ita fiant, meatus corporis, per quos excrementum decedit confusus, obsecos, & obocætos esse significatur: sedes enim oculorum maxime omnium locorum capitis seminalis est; quod patet cum sola ipsa per coitum Venereum manifestè immutetur, & usu immodico rei Venereæ oculi in partem langueant, & subsideant, causa est, quod natura geniturae similis cerebro est; aquosa enim materia eius est, calorque aduentitus; purgationes autem seminales à septo veniunt; principium enim naturæ hinc est. Itaque fit, ut motus à genitali ad pectus deueniant; hinc odores per spirationem sensum, &c. Confirmat idem Philosophus Oculorum collyria ad fecunditatem inuestigandam 4. sect. Problem. 2. ubi querens, curijs, qui rem Veneream immodicè agunt, oculi, & clunes manifestè subsident, hæc post multa habet: oculos verò, & loci his proximè vim ad procreationem maximè obtinere, docet illinimèta, quæ mulieres tam sanas quam fecundæ experiuntur, utpote cū vis ad semē trāsmitti hinc debeat. Illud quidē silentio prætereire nō licet, quod suffitus, & pessi illam duntaxat probare sterilitatem poterunt, quæ ab uteri obstructione, ac densitate originem ducat; alioquin si aliunde ortum habeat, irrita fient thymiamata.

CAPVT VI.

De communi sterilitatis curatione, ac primò de ijs auxilijs, quæ ab animalibus suppediuntur.

Variæ, ac multiplices causæ sterilitatis existunt, ita & multiformis est curatio. Reuoluantur ergo plurimæ, quæ sparsim in opere interseruntur vtriusque sexus affectiones, & inde remedia hauriantur singulis congrua. Hic vniuersalia quædam, & cuiusque aphoriæ suffragantia auxilia & quæ maxime arcana quadam proprietate cōducunt, exarare lubet: nec diffido ex his auido lectori, ac sterilitati propugnatori plurimum utilitatis, atque oblectamenti adauctum iri. Illud præmonere tamen par erit, ut semper ante quæ euphorica adhibeantur præsidia, totius corporis primò, mox uteri purgatio celebretur; quod libro de natura muliebri his verbis præceperat Hippocrates: Si velis mulierem pregnantē fieri, ipsam, & uteros purgato. Quam eandem sententiam ibi dem paulò infra repetit. Quod sanè tunc

A studiosius agendum erit, cum in mensibus impuritas apparebit; ideoque ex Hippocrate Duretus in Coacis præclaram illam transtulit sententiam: Si velis mulierem diu sterilem materno fructu beare, ac renouare orbos parentes prole gratissima; Primum attentio esse debet ad menstrua, num pituitosa sint, an verò biliosa; nam talis impuritas conceptionem impedit, donec purganda fuerit expurgata. Quò pariter collimare crediderim illud aphorismorum: *Mulieres menses decolores, nec eadem fluentes periodo purgatione opus esse indicant.* Erit itaque muliebri corpus, & uterus in primis repurgandus, atque fouendus, deinde verò, quæ ponè describuntur usurpanda sterosis propugnacula; dicente 2. epidem. Apolline Coo: *Steriles partim fouere, partim purgare oportet;* quippe curatio qualibet suscipitur, ac perficitur simul vacuatione, alieni humoris, & corporis à propria temperie egressi neoterismo.

Ut autem recensendis euphoricæ præsidijs aliquo ordine incedamus, exordiemur ab ijs, quæ ab animalibus desumuntur, deinde quæ a plantis subministrantur, prosequemur.

Cervi, gallorum, vulpis, apri, & fibri testes.

Si mulier gallorum testibus frequenter vescatur, optatam citò concipiet prolem, dummodò eiusdem prædium vomere opportunè reuoluantur. Cernorum quoque testes si in puluerē redacti aqua artemisiæ, vel decocto nepetæ assumantur, miram ad conceptionem præstabunt energiam. Idem de vulpis testibus affirmat Auicennas, si vuluæ supponantur, pessarijsque remisceantur: in quem usum etiam fimus ab aliquibus probatur. Apri quoque testiculos ad umbram exiccatos, atque in puluerē redactos si iure galli veteris mulier capiat, breui tempore, teste Democrito, optatam adipiscetur sobolem. De Castoreo nil plus dicam; eius enim suffitus efficaciam omnibus nota.

Tauri, & Arietis genitale.

Puribus contra sterilitatem probatur tauri, & arietis genitale torrefactum, & comestum. An quia salacissima hæc duo animalia audiunt:

Elephantis urina, ac dentes.

A Vicennialibro 3. fen 21 tract. 1. cap. 10. auctor est, elephantis urinam inter ea, quæ arcana proprietate sterilitatem destruunt, primas obtinere, hæc sunt verba: *Et de ijs, quæ bibuntur habentes proprietates est, ut in potu detur mulieri urina elephantis, est enim mirabilis in impregnatione; & fiat illud cum proximus est*

coitus, & cum coit. Eadem virtus ebori, quod eiusdem dens est, ab omnibus tribuitur; quare eius limatura tribus diebus in aqua malsa, vel vino, vel conserva aliqua remixta passim ad profligandam sterositatem exhibetur.

Leporis coagulum, uterus, sanguis, & finus.

Leporis coagulum si in pessarium confectum à menstruapurgatione supponatur, plurimum conceptioni opitulari tradunt; inde præcitato loco Auicenna: *& suppositio coagulorum, & propriè coagulum leporis cum oleo post mundificationem adiuuat ad impregnandum.* Sed hic mirari subit præstantissimum Mercatum, qui 3. de mulierum affectionibus, leporis coagulum non suppositum, sed comestum probat; quo modo non solum conceptioni nihil fauet, verum sterilitatem perpetuam inurit; quare Dioscorides libro 2. cap. 67. hæc scribebat de leporis coagulo verba faciens: *Post menstruas purgationes appositum vuluæ cum butyro, præstat mulieribus, ut concipiant: potum verò partus enecat, & à puerperio pariendi spem adimit.* Nec mirum, alicui videatur, quod idem coagulum ore sumptum aphoriam, vuluæ appositum fecunditatem pariat; si quidem ad hoc ut theorema illud, *idem ut idem semper facit idem*, veritatem habeat, necesse est, ut sit idem non modo ex parte sui, verum & ex parte recipientis; Atqui ore sumptum, & suppositum non est ex parte recipientis idem coagulum. Leporis quodque uterus assatus, & ore sumptus conceptioni auxiliatur; imò & eius sanguis in ferculis adhibitus plurimum expedire creditur; fortè quia inter quadrupedes omnes fecundissimum animal est lepus; nam frequentissime superfoetat: eiusdem etiam stercois pessis remixtum commendat Auicenna nuncupato loco.

Capra fel, eiusdemque, & Cerui cornua.

Suffumigium ex cornu Capræ limatura, & eiusdem fel suppositum sterilitatem abigere tradunt fecunditatis assertores. Cerui insuper cornu pulverizatum, & cum vaccino felle comixtum, si mulier, dum coit, super se teneat, procul dubio concipiet ex Alberti arbitrio.

Suis uterus. Perdiciis oua.

Ex utero Suis exiccato, inque pollinem reducto si suffitus efficiatur, ex multorum experimento facile mulier concipiet. Perdiciis quoque oua æsitata mulierum fecunditati astipulari, volunt. Nec mirum, quando tantæ fecunditatis existunt hæ volucres, ut sola audita maris voce, ut scribit Aristoteles, impleantur.

Iumenta, & Vacca lac.

E Quæ lac mulieri nescienti, si fides est Alberti, paulo ante clinopalin exhibitum conceptionem continuo promittit. Vim eandem vaccino lacti plerique tribuunt.

Hyæna oculus. Accipitris finus.

Plinius auctor est 28. suæ naturalis historię libro, hyænæ oculo mulieris curari aphoriam: audiatis illum: *Sterilitatē mulierum commendari oculo cum glycyrrhiza, & anetho sumpto in cibo, promisso intra triduum conceptu.* Accipitris verò finus prosthemate mixtus conceptioni fauet nonnullorum arbitrio.

Infantis umbilicus, & meconium.

Infantis umbilicus, qui primis diebus sponte excidit exiccatus, & in pulverē leuigatus iure, vel aqua artemisiæ exceptus, & aliquot diebus à muliere sumptus, eius conceptionem aliquorū opinione sumopere iuuat. Id præcipue tradit Alexander Benedictus 30. de curandis morbis; atqui umbilicum istum ignara muliere assumendum tradit; quod tamen superstitiosum censerem; quandoquidem hæc umbilici virtus aut est interna, & connaturalis, vel aliunde accedit; si de foris aduenire dicatur: querā unde, & quomodo superueniat. Si autem connaturalis erit, ac propriæ substantiæ confectanea, eadem semper umbilicus erit præditus, nec ea virtus præpedietur eo, quod à conscia muliere assumatur. Sileat ergo omnes, quot quot rerum proprietates hac ratione limitant, & coarctant; nam parum physicè loquuntur, nec naturæ vim norunt, quæ semper, & ubique suas expandit virtutes. De meconio verò Plinius libro 28. hæc monumento tradidit, ubi de varia sordium utilitate verba facit: *Rursus in foeminis, quas aluo reddunt infantes utero editi, contra sterilitatem subdi censent: meconium vocant.*

C A P V T VII.

Propugnacula quedam aduersus sterilitatem arcana præcipue qualitate iuuantia ex plantis deprompta.

Dioscorides, alijque Botanici multas ad fecunditatem facientes herbas recensent, quas omnes percurrere inutilis foret labor; colligimus propterea præcipuas quasdam, quæque celeberrime.

briores existimantur, atque ab olere familiarissimo exordium facimus.

De Salvia.

A Etius sermone primo capite de salvia hæc habet: Agrippa autem inquit, Salviam herbam sacram leana prægnantes vorant, nam vitalem conceptum continet. Quare si succi eius heminam unam cum modico sale mulier bibat quarta à puerperij purgamentis die, & viro condormiat, infallibiliter concipiet. Aiunt cum in Copto Aegipti pestis grassaretur, eos, qui superfuissent in ea regione coegisse mulieres, & uxores suas ad huius succi potentem adeo usum, & ad plurimam sobolem peruenisse. Ab ista tamen calidiores mulieres, & quæ feruido laborant vtero, abstineant, solisque permittatur humidis, algiosisque.

De Ammi.

M Atthiolus plurima describit auxilia, quorum præcipua sunt, quæ de semine pastinacæ, ammi, balsamina, & alchimilla exarant capitibus proprijs; quatuor tantum registrantur. Ammi, inquit ille, legitimi semen, quod ex Alexandria affertur, mirifice præstat ad mulierum sterilitatem; nam compertum est, huius tantum seminis auxilio plures prolificas effectas; siquidem si propinetur mane drachma pondere ex vino in tenuem pulverem contritum alternis diebus, tribus horis ante cibum futuram pollicetur prolem; sed oportet, maritum cum uxore rem habere ijs tantum diebus, in quibus illa semen non ebiberit, quod tamen diutius sumi non debet, quam quatuor, aut quinque diebus, est enim ad sterilitatem præstantissimum auxilium, & curies expertum. Vide librum tertium capite decimo sexto.

De Balsamina.

B Balsamina fructus, idem habet, exempto semine maceratur oleo amygdalino dulci, aut semine lini expresso addita ad unquamque olei dram liquidæ vernicis uncia in balneo calens aquæ, aut equino calente fimo, fitque inde omentum, quo steriles mulieres fecundas fieri, scribunt recentiorum quidam, si à balneo medicamentis vtero conferentibus parato eo vteri osculum sibi perunxerint, ac demum suis se iunxerint viris. Vide libr. 4 cap. 177.

De Alchimilla.

A lchimilla arida pulvis, eodem loquente, datur ex vino, aut iure cochlearis mensura quindecim, aut viginti diebus mulieribus, qui-

A bus adempta sit concipiendi facultas à nimia vteri humiditate, quæ injectum semen contineri prohibet

De Petrosellino, & Coriandro.

A Vtorem legi, qui contra sterilitatem extolit placentas compactas ex farina tritici, & aqua stillatitia petrosellini, & succo artemisiæ, & in oleo communi frixas, & à menstrua purgatione singulo mane unam per quindecim dies comedere. Simili modo celebratur sal Sacerdotale, quod paratur ex salis Amoniæ drach. 2. salviæ, & cumini drach. 1, exhibetur autem tribus vicibus à menstrua purgatione.

De Negundo.

A Pud Indos, Christophoro à Costa auctore, mulieres foliorum Negundæ decocto omni tempore corpus lauant, sibi que persuasum habent, huius stirpis flores, frondes, & fructus ad conceptionem mirificam vim continere. Ideo Castor Durantes.

Ex folijs succus trahitur, quo femina vires Conceptura capit, sterilis desistit & esse.

De Satyrione, Pastinaca sylvestri, Artemisia, & Calamintha.

C Pdendorum muliebrium ex succo Satyrionis inunctio, conceptionem accelerat. Pastinacæ verò sylvestris semen duorum mensium spatio quotidie in potu sumptum vota parentum explet, ventremque citò mulieris implet. Cæterum si ex artemisia pulvis cum saccharo summo mane sæpius assumatur, indeque sufficitur ex calamintha efficiatur, ocyus pullulabit in vtero foetus.

De Mandragora.

M Andragoræ pomum amoris blandimèrum appellatur, quod amatorio quodam fascino mentem in eroticum affectum trahat. Inde fecunditatis etiam creditur alexipharmacum, quod vel sacrae paginae testimonio probari posse videtur; nam cum Rachel sterilis audiret, ideoque mœstissima viueret, pomi huius ardentissimo tenebatur desiderio. Quare cum aliquando Ruben in rus digressus tempore messis, matri Liæ mandragoras retulisset, Rachel sororis fecunditatis emula, illas sibi concedi postulavit, quas tamen cedere fronte caperata detrectavit Liæ. Verum composita tandem lite, ea conditione poma Racheli permisit illa, ut ipsa nocte sequente mariti frueretur amplexu; nam duabus sororibus vni marito copulatis alternis vicibus exigebatur concubitus. Rachel verò eo consilio

sio Mandragoræ poma tā auidē concupisse existimatur, quia illorum esu fecunditatem diu exoptatam recipere confidebat, atque ita sterilitatis probro carere, quo sæpe percita cum coniuge Jacob expostulabat, & inuidia permota succensebat Lia. Egressus autem Ruben tempore messis triticeæ in agrum, Sacra Genesis cap. 30. reperit mandragoras, quas matri Lia detulit; dixitque Rachel: da mihi partem de mandragoris filij tui: illa respondit. Parum ne tibi videtur, quod præripueris maritum mihi, nisi etiam mandragoras filij mei tuleris? Ait Rachel: dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filij tui. Redeuntque ad vesperam Jacob de agro egressa est in occursum eius Lia, & ad me, inquit, intrabis, quia mercede conduxisti te pro mandragoris filij mei. Tandem paulo infra legitur. Recordatus quoque Dominus Rachelis exaudiuit eam, & aperuit vuluam eius, quæ concepit, & peperit filium, &c.

Sed valde mirum fieri potest, quomodo mandragoræ, quæ frigidissime sūt, viq. pollent stupefactiua, conceptioni, cui præcalida potius, atque excitantia auxilia ex usu sunt, arridere valeant. Atqui facile id sibi persuadebit, qui etiam a nimia vteri caliditate aphoriam exoriri posse, non ignorabit; quo casu frigida usurpare, opportunum consilium est. Quippe temperato ex his vteri fernore, nequaquam genitura dissipatur, inq. halitum euanesceat. Huius naturæ autem Rachel esse debebat; Iudææ namque, Mauritanæ, & Aegiptiæ plurimum his pollent ametrijs, ideoque salacissimæ etiam audiunt. Hæc scitè Levinus Lemnius exarant in parabolis, quæ ex herbis in Biblijs desumuntur, capite de mandragora, ubi inter alia appositè illa leguntur: Cæterum an mandragora foetificandi uim mulieribus conferat, atque utero retinendi seminis effi-

A *ciam conciliet, in dubium vocari posset. Quum enim soporifero effectu prædita sit, & impense frigida, hæc qualitas ad tale quiddam præstandum prorsus inefficax censeri solet, & inidonea. Quod tamen ita dilui posse video, ut in frigidis, humidisque regionibus, atque in utero humecto, & algido tale quiddam perficere nequeat, sed in torrido, æstuantique, & exusto. Sic in Africa Hispania, Iudæa, Mauritania, Numidia, Aegypto, in quibus fere regionibus mulieres adultas, vrentesque habent uteros, ac feruidos, tum squallidos, ac frigidos: non incommode hoc pomum adhiberi posse crediderim. Siquidem eius esu corpus ad temperiem reduci posse, existimo. Quum post amplexum, & congressum maritalem soluto in somnum corpore, uterus retinendivim seminis asciscat, nec id in fumos, ac fuliginem euanesceat, ut in calido, atque æstuantextero, asolet, in quo utriusque semina minus coalescunt, aut uniuntur sublata omni posteritatis spe. Hæc ille.*

De Mercuriali.

DE hac vel Q. Serenus Samonicus testimonium præbuit eo metro.

Mercurialis item capitur cōmuniter herba,

Si cubitum noctu coniux festinet uterque

Cæterum ex his, alijsque tum herbis, tum lacrymis, & aromatibus mille suffitus, atque prosthemata concinnantur, quæ videre vnusquisque poterit tum apud ipsum Hippocratem libro de sterilibus, de natura muliebri, ac de morbis mulierum, tum etiam apud Neotericos illos, qui Gynæciū edidere, inter quos opulentissimū penu struxit Ludouicus Mercatus in suo de mulierum affectionibus. Nos vulgaribus ommissis ad reliqua properamus,

FINIS SEXTI LIBRI GENEANTHROPEIÆ

Ioannis Benedicti Sinibaldi.

S Y L L A B V S

TRACTATVVM, ET CAPITVM

quæ in præcedente Sexto Libro Geneanthropeia
continentur.

Numeri columnas denotant; solùm in principijs Tractatum
paginam indigitant.

TRACTATVS PRIMVS.

De natura, & causa, tempore, mensura, & varijs menstrui sanguinis accidentibus.

Cap. I. Quid sint menstrua, secunde, an tertia coctionis excrementum, & cur flores appellentur, itemque tempora, & Marchio. 707.

Cap. II. Qua ratione, & quo consilio menstrua in mulieribus generentur. 709.

Cap. III. Per diapedesim, an per anastomosis sanguis menstruus effluat. 713.

Cap. IV. An cuiusque generis animalium femina menstruum sanguinem obtineant, & que nam largius inter mulieres. 714.

Cap. V. Quonam tempore mulieribus menses apparere incipiant, quoue tandem desinant. 716.

Cap. VI. Qualis sit sanguis menstruus, & an per se, an verò per accidens adeo noxius, ac deleterius existat. 718.

Cap. VII. Cur Luna decrecente potius menstrua purgationes recurrant; ubi de periodica earundem excretionis causa referuntur aliqua. 721.

Cap. VIII. Quæ nam esse debeat menstruorum mensura. 724.

Cap. IX. Qualis esse debeat sanguis menstruus, & quomodo eiusdem vitia deprehendantur. 725.

Cap. X. De stagnantibus mensibus, siue alia menstrui sanguinis eclipsi uti Generationi incommoda. 726.

Cap. XI. An, & qua ratione mulier menstruis carens utero concipere aliquando valeat ex Aristotele, & propria opinione. 730.

Cap. XII. De menstrua hypercatharsi, siue immoderato mensium fluxu. 733.

Cap.

Cap. XIII. *An sanguis menstruus aliunde,
quàm à venis uteri per pudendum,
destillare valeat.* 737.

Cap XIV. De fluore muliebri, siue mensibus
albis. 742.

TRACTATVS SECVNDVS.

De muliebri sterilitate.

Cap. I. De plurimis detrimentis ab sterilitate oriundis. 745.

Cap. I 1. *De sterilitatis extrinsecis, seu pro-*
catharticis causis.

Cap. III. De sterilitate & menstrui sanguine.

*nis defectu, exuberantia, vitio, at.
que ex arcana dispathia oriunda.* 732.

Cap. IV. Qua ratione explorare valeamus
utri coniugum insit sterilitas. 754

Cap. V. Quibus experimentis precipue indagari valeat mulierum fecunditas. 743.

Cap. V I. *De communi sterilitatis curatione,
ac primo de ijs auxilijs, quæ ab ani-
malibus suppeditantur.* 757.

Cap. VII. *Propugnacula quædam aduersus sterilitatem arcana præcipuè qualitate inuuantia ex plantis deprompta.* 760.

IO. BENEDICTI SINI BALDI LEONISSANI

Archiatri, & Professoris Romani.

GENEANTHROPEIAE,

idest

DE HOMINIS GENERATIONE.

LIBER SEPTIMVS.

de Venerē opportuna ad *ἐνταύθιαν*, siue ad bonam filiorum procreationem.

ad Ill.^{mos}, Reuer.^{mos}, & Excell.^{mos} DD. XII. Sacrae
Consistorialis Aulae Aduocatos, & Almae Urbis
Archigymnasij Moderatores Vigilantis.

D. Petrum Franciscum de Rubeis Decanum, Diomedem
Varesium, Io. Baptistam Spadam, Dominicum Cecchi-
num, Hieronymum Meltium, Iulium Cincium, Franci-
scum Cultellum, Antonium Cerrum, Iosephum Baylam,
Antonium Montecatinum, Franciscum Ferrettum, Iu-
lium Donatum. Patronos, ac Mœcenates.

ERERI, ac tutelaribus Dijs fructuum primitias de-
uouebat superstitiosa Gentilitas. At vobis Patres Op-
timi, Nomophylaces Maximi, laborum meorum pri-
mitiae non vano, sed legitimo iure offeruntur: In agro
enim scoto Romani huius Athenæi, cuius est vobis a
Summis Pontificibus iandiu regimen demandatum,
sacrae primum, inde cultæ, mox tandem vestris auspi-
cijs lectæ fuerunt. An verò palato vestro exquisito ni-
mis

763a
 mis futura sint iucunda, utique vereri possum. Atqui tamen confido; quan-
 doquidem acerba etiam suo non defraudantur usu, & saltem appetentiam
 sylvestria poma excitare, austeraque omnia gustum titillare consueverunt.
 Quales quales tamen, Sapientissimi Præsides, ut delibetis, precor; nam
 etiam Dijs qui Thura non habent, falsa mola litare solent, nec tamen illi
 humile dedignantur libamen. Quod si fata primum, & vestra patrocina-
 dabunt, opportunè fructus iucundiores, & segetes longè sapidiores feram.
 Polliceor. Deiero. Sic me mea vota sequantur. Sic votis arrideant Numi.
 na. Nimirum singulis annis, ut nostis, in Romanæ Sapientiæ prædio nouel-
 lo, & meliora infero: Præstolari tamen aliquandiu, necesse est. Optantur
 Solis benigniores influxus, & ab Ioue Terrarum aliquo fecundiores imbres.
 Næ si accedant, messis erit vberior, oporotheca opulentior, unde sapor uni-
 cuique gutturi, vestroque potissimum præstò erit iucundior. Valete inte-
 rim, & meis studijs patrocinari contedite; dum ego interim pro vestra in-
 columitate Cœlites ex animo deprecor, quatenus honorum vestrorum quo-
 tidie maiora coruscare lumina valeant; Senatus enim vester omnium Roma-
 næ Aulæ dignitatum Seminarium semper extitit.

GENEANTHROPEIÆ

IDEST

DE HOMINIS GENERATIONE. LIBER SEPTIMVS.

De Venere Opportuna ad *eiusmodi*, siue ad bonam
filiorum procreationem.

PROEMIUM

MNI A tempus ha-
bent; & Venus ipsa
suum. Haud semper
venatur Cinthia, nec
semper choreas du-
cit. Bacchus non se-
per exercet pocula,
nec semper orgia pe-
tit. Non semper Cœ-
lum nimboris caligat
imbribus; semper

A nec rident æthera. Non apis fert mella semper;
nec semper lilia florent. Omnia tempus habent.

Nunquam purpureum nemus

Lecturus violas petas,

Cum sæuis aquilonibus

Stridens campos inhorruit;

Nec quæres auida manu

Vernos stringere palmites;

Vuis si libeat frui:

Autumnus potius sua

Bacchus munera contulit.

Canebat Boetius metro sexto libri primi. Ergo
suas periodos doceat hic Cytherea coniuges.

TRACTATUS PRIMVS.

De Vniuersali, ac particulari tempore Generationi humanae congruo.

PRÆLOQVIVM.

HACTENVS, amice Lector,
quæ ad fecundam Venerem,
facere videbantur, abundè satis
exarauimus; Modò quoniam
rebus in omnibus eueria,
siue opportunitas apprimè est
necessaria, siue qua vel optima
quæque infructuosa, aut potius vitiosa reddun-
tur, vel Sulmonense auctore i. de remedijs.

*Temporibus medicina valet, data tempore
profunt,*

Et data non apto tempore Vina nocent.

Opera pretium iccirco est, septimo hoc libro
tempus humanæ procreationi congruum præ-
scribere, quatenus Generationis ipsius excellens
opus vndique perfectum habeatur. Sicut enim

Bin cerealibus non sat est agrum aptè dispositum
esse, & semina ritè parata; Verùm insuper ne-
cessarium est tempus, & astra respicere; quo-
circa in Georgicis Maro.

Vere nouo gelidus canis cùm montibus humor

Liquitur, & Zephiro putris se gleba resoluit

Depresso incipiat iam tum mihi taurus aratro

Ingemere, &c.

Ita etiam in humanæ generationis liturgia op-
portuna magis aliqua tempora esse, putandum
erit; licet ob generis præstantiam homines quo-
cunque tempore procreari, vniuersalissimus re-
rum ordo decreuerit. Ad corporis gignendi sal-
tem meliores dotes, maiorem venustatem, ro-
bur, ac valetudinem par est, vt astra, ac tempora
in Venere coniuges intueantur; nec non, vt mi-
nus referant in proprio corpore detrimentum.

CAPVT I.

*De temporis constitutione Padurgia commodo
ex Paulo Aegineta.*

ARRAT libro suo de Morbis Paulus Aeginas, Dioclen Philosophum, & medicum insignem Antigono Regi epistolam quandam prophylacticam conscripsisse, qua duce posset ille propriae valetudini, rebusque suis aptè prospicere. Inter alia verò eximia praecepta, quae à Philosopho traduntur, sunt illa praecipue, quibus admonet, quonam tempore Veneri, genioque sit indulgendum. Scribit ideo, brumali Solstitio exercendam Venerem esse. Solstitium autem brumale, quod hibernum etiam nuncupatur, erat Caesaris Augusti tempore octauo Calendas Ianuarij; nunc verò ad idus Decembris incipit, cum videlicet Sol transmittit octauam Capricorni partem, incipiens vltiores circulos petere. Quamobrem ex Dioclis consilio in Solstitio brumali, siue illud mense Decembris contingat, siue ad Ianuarium extendatur, libido est exercenda rutò; quo sanè tempore feles salacissimæ bestiolæ cupidinis æstro incenduntur, & furiant etiam, ni fusè libidini faueant.

Rursus eodem auctore in æquinoctio verno siue ad Virgiliarum exortus fit congruum celebrandæ Veneris tempus: & sanè hoc æquinoctium 4. idus Martij, vel circa octauocalendas Aprilis accedit; his ergo mensibus præstat Generationis opus moliri vsque ad Virgiliarum exortus, vt ille ait; Sunt autem Virgilæ septem illæ stellæ pleiades à Grecis dictæ, & manent in fine tauri, & cauda arietis, quod tempus est Maium. Quocirca mense Maio abstinendum erit. Præterea monet idem, vt in Solstitio æstiuo Venus vel omnino vitetur, vel simpliciter saltem, & candidè pertractetur, hoc est absque vlllo labore, conatu, & vi; & hoc tempus accidit octauocalendas Octobris ante Virgiliarum occasum. At verò in æquinoctio autumnali, Diocle auctore, sitque mense Octobris, concubitus pro virili fugitare debemus. Petat qui vult Paulum libro primo capite centesimo.

Verùmenimverò non leuis hic exurgit controversia, quoniam præfatus Diocles hibernum, tempus maximè probat; Aetius verò sic habet *Ex temporibus ver aptum est, ineptus autumnus æstas; sed neque hyems commoda est propter rigiditatem.* Conciliantur auctores meo iudicio, si dicamus, Dioclem ad corporis tantummodo valetudinem, siue ad minus detrimentum

A ipsius Regis respexisse; qua ratione hiberno tempore Venerem adhibere minus incommodat; cum enim ex Philosophi, ac Medicorum omnium sententia vnà cum semine multa pituitosi humoris copia excernatur; cumque hyeme pituita prædominetur; hinc fit, vt hyeme concubitus fiat opportunior: tantò magis, quòd ex Aristotele hoc potissimum tempore homines ad genium proritantur aucto ab hyeme calore. At verò Aetius non ad sanitatem duxat; verum etiam ad prolem latè excipiendam collimauit: quo sanè consilio vere nouo præstat Priapo dare operam; quandoquidem verno tempore ex Hippocrate sanguis abundat, ac praualet, & per consequens semen quoque vberius, magisque spiritibus ditatum elaboratur; quo fit vt, inde valetudo hoc tempore non lædatur; nam vt Galenus habet, sanguineis corporibus, & succulentis Venus apprimè competit, neque a coitu læduntur; & vt proles inde perfectior excipiat; ex vberiori namque, & calidiori semine perfectior, & robustior coalescit proles, vt nemo ibit inficias. Præterea dici posset, Dioclen pro tempore hyberno finem hyemis intellexisse, Aetium verò principium veris; finis autem hyemis, & principium veris conueniunt; nam, vt est in Physicis, terminus ille, qui est finis vnius spatij, vel horæ, est principium alterius horæ, & alterius quanti cathegorematici. Rursus vnum, & idem sub diuersa ratione consideratum diuersos etiam parere sensus potest; inde fieri potest, vt vel hyems, vel ver Veneri magis apta statuatur.

Ceterum vernum tempus omnibus censerem opportunius; vnde existimo, vates tali consilio ver Veneri dicasse: eo namque temporis potissimum animantia quæque Venereis & Genio sedulam nauant operam, vt clara patet experientia; aues namque modulamine dulci suauiter sese complectuntur, serpentes amplexantur inuicem, pisces per littora lasciuientes Venerem aduocant; Quare Poeta de vere.

Alma Venus colitur, Venerem genus omne volantum.

Sentit, amat blando tempore blandæ coli.

D Et Lucretius Physiouates.

It ver, & Venus, & Veneris prænunciat ante.

Pennatus graditur Zephyrus vestigia propter.

Plura huc spectantia in secundo operis huius libro exarauimus.

CAP. V. T. I. I.

*Quo tempore ex Hippocrate Veneri sit indul-
gendum, ubi Celsus examinatur.*

VM MV S Philosophia, ac me-
dicinae parens Hippocrates i. de
dieta prophylacticum Veneris
exaraturus consilium, his verbis
est usus: *Coitu utendum est aqua
accessibus contingentibus frequen-*

tiore, in ignis autem impressionibus pauciore.
Cuius oculi sensus multorum arbitrio non est
alius, quam quod tempus Veneri, Genioque
proportionatum est & hyems, & ver, in quibus
aqua um accidunt accessiones, id est imbres &
rores: aestas vero, & autumnus, quibus impres-
siones igneae, id est siccitates contingunt, tem-
pora prorsus inopportuna. Hinc Salernitana
schola.

*At aestiuo sub caumate Syrius ardet
Quum rapidus, squalletque solum seruore
caloris
Balnea pellantur, nullus sit Cypridos usus,
Munere sed proprio cessent genitalia fungi
Membra.*

E ratio nimirum est in promptu; quoniam cum
Venus, teste Philosopho, valde exiccet, tunc
temporis exercenda videtur, cum corpora cir-
cumflua turgent humiditate, uti hyemali, ver-
noque die aduenit; tunc ex aduerso vitanda,
quando praeter Coeli squallore eadem arescunt, ut
puta aestiuis, atque autumnalibus horis: qua-
quidem intentione ductus est Hippocrates in 6.
Epidemiorum, ut assereret, morbis e pituita,
id est humidis conferre Venerem.

Sed statim non leue exoritur dubium, cur
nimirum Cornelius ille Celsus in hoc desciscat
ab Hippocrate, in cuius verba toto sui operis
curriculo iurasse videtur; ait enim apertis fidi-
bus, autumno, & vere perniciosam esse Vene-
rem; hyeme, & aestate non ita insalubrem. Porro
haec Celsi sententia non modo alijs omnibus
tam Graecis, quam Latinis auctoribus reclamatur;
verum sensui ipsi repugnare palam videtur,
quando manifesta probatur experientia, aestiuum,
atque autumnale concubitum deteriore esse,
cum leui negotio dueat ad exolutionem, & in-
teritum; ob id videlicet, quod contrarij ciuntur
motus, ac propterea naturae corruptiui; nam
feruente Syrio, ac vniuersa etiam aestate ratione
calidissimi ambientis fit motus in viuientibus a
centro ad circumferentiam; quocirca viscera
cuncta languent, virtus fatiscit omnis. Contra in
Venere a peripheria ad centrum fit reductio;
non ergo mirum, si eo tempore natura ab usu

A Veneris perperam habeat. At vere blando
dum tepet aer, dum ridet coelum, dum prata
virent, dum florent arua, dum vites gemmant,
dum cuncta terra, marique geniali turgida suc-
co latentur, non est, cur dannetur Veneris bla-
dicium.

Etenim si Galeno credendum est libris de tue-
da sanitate dicenti, Venerem innoxiam his tan-
tum esse, qui calidi, humidique sunt, & vbere
scatent sanguine; vere cum primis fatendum
est, illam euechristiam ferre; quo sane tempore
calida, humidaque sunt corpora, atque adeo
polyema, & polysperma. Adde quod quum
vere morbi fiant melancholici, ut patet ex Hip-
pocrate 3. Aphorismorum 20. eo quia autum-
no genita melancholia, & hyeme congelata,
tunc temporis liquetur, & corporis humani
particulas irrepit, offendatque; cumque mor-
bis melancholicis ex Aristotele in Problemati-
bus Venus prodest, quocirca & Galenus 6. de
morbis popularibus aiebat, illis Venerem sa-
lubrem esse, quibus fuliginosi halitus, fumidi-
que redundant succi; non videtur vlla ratione
eo tempore abneganda, cum praesertim Celsus
mordicus nimis eam damnet, dicens esse per-
niciosam.

Quid ergo statuemus? Aut quomodo Celsum
tuebimur? Ferme virum tantum increpare de-
decet, ut ideo potius ceteris conciliari debeat
si aliqua ratione fieri possit, & eiusdem expis-
cari mentem; Alioquin celebres extant aduer-
sus illum Hippocratis, & Aristotelis auctori-
tes, quarum illae sunt praecipuae in libro de super-
fecundatione, ac de sterilitate Hippocrates sic
habet. *Tempus porro vernum ad concipiendum
aptissimum est.* Aristoteles 3. de historia anima-
lium cap. 8. ita reliquit. *Tempora autem coitus
praescripta, & aetates certas ad Venerem singulis
animalium natura finxit, & statuit; & subiun-
git: Ergo plurimorum animantium natura vult
quidem rem Venerem per id tempus, cum hye-
mis cessante sauitia aetatis clementia oritur, quod
sane tempus veris est, quo plurima, & volati-
lia, & pedestria, & natantia ad coitum excitantur.*
Quod si bruta, quae simplici naturae ducun-
tur instinctu, vere nouo sese Venere innitant,
& si natura non frustratur, & semper quod me-
lius est, eligit, utique dicendum, illud tempus
Cypridi maxime accomodatum esse. Rursus
idem Philosophus 6. de historia animalium cap.
19. scribit. *Sunt porro animalia propensiora ad
coitum prope dixerim omnia verno tempore.*
Atqui natura sagax ad id, quod melius est, incli-
nat. Ad huc secundo capite eiusdem libri: *Coe-
undi initium equis in vere est.* inquit. Quid
plura? Galenus, Auicenna, Aetius, Paulus, &
pene omnes constitutionem aphrodisio congruam
statuerunt vernum tempus. Quare etiam apud
Poetas mystice hoc significatur, dum Venerem

Aprilis mense natam ferunt; unde 4. carminum Horatius uti alibi etiam retulimus.

Vt tamen noris, quibus aduocaris

Gaudijs, idus tibi sunt agenda.

Quid dies mensem Veneris marina

findit Aprilem

Verum objectionibus Cornelium obuiam euntem video, suamque opinionem sic elucidantē. Spore, inquit ille fateor, nec sū iturus inficias, homines hyemali tempore ad Venerem stimulari magis, ac proinde coitu tunc temporis haud valde laedi posse: scio & Aristotelem 5. de historia animalium testari, quod praestantior est proles, quæ hyeme, quam quæ æstate gignitur, per quod verbum conceptionem non minus, quam ab utero progressum intelligit; ut ideo si res simpliciter consideretur, non sit negandum, quin salubrior sit hyeme, & vere, quam æstate, & autumno Veneris contactus, non modo respectu prolis, verum intuitu salutis ipsius concumbentis, apud quem ijs constitutionibus exuberat, ac turgent semē, spiritus pruriunt, internæque corporis partes calidissimæ vigent; verè namque, & hyeme ventres calidissimi sunt arbitrio Hippocratis in aphorismis; quo circa, cum perfectè coctiones celebrētur, plurimum utilis alimentis congeritur, quo referta vasa Venerem aduocant, nullumque virium sequitur dispendium, & facultatum lesio.

Atqui alia manet ratio exaduerso, quæ clamat, vere minus beneficam esse Venerem. Quænam est? Verno tempore fluxiones multæ, ac rheumatismi per humanū corpus concitantur, eo quod humores hyemali bruma congelati, tepido veris aere soluantur, & per varios labuntur corporis artus, non secus, ac de montibus altis liquatæ fluitant nives, inde Horatius.

Soluitur acris hyems

Grata vice veris, & fauoni;

Trahuntque siccas machina carinas.

Quo fit, ut eo temporis humanum corpus varijs reddatur obnoxium morboris destillationibus, & ijs præsertim, quæ ab Hippocrate 3. aphorismorum 20. describuntur, nimirum furori, melancholiæ, morbo comitiali, sanguinis fluxui, angina, grauedini, raucedini, tussi, lepre impetigini, alphis, pustulis, tuberculis, & articulorum doloribus. Tales itaque fluxiones potius compescere, quam irritare verno tempore conuenit. At fœda Venus, insitaque voluptas fluxiones vndique accersit, easque præcípites facit; igitur vere ex hoc capite Venus reiicienda erit. Id non præterijt sapientissimus Hippocrates 6. de morbis popularibus, ubi suboscure dixerat: *Increfcentes morbos coitus*; quo loco Galenus de mente illius à Venere exacerbari multas fluxiones, testatur, ut sunt podagræ, artuum dolores, renum vitia, comitiales morbi & illi omnes omnino, quos fieri in vere,

dicebat in Aphorismis loco supra citato.

Sed statim quis obijciat Celso, Timocharem illum apud Hippocratem in epidemicis à destillatione ad nares per coitum fuisse liberatum, atque adeo falsam esse hypothesim, Venerem videlicet rheumata proritare. Respondeatur pro Celso, Timocharem a leui fluxu corizæ fuisse per Venerem exemptum, ut proinde dici valeat, concubitum magnas destillationes non compescere, sed leues tantummodo, ac paruas, cuiusmodi sunt illæ, quæ ad nares fluentes corizam efficiunt. Verumtamen, quando in corpore copiosa humorum soboles, & excrementorum colluies reperitur, a coitu concitantur illi magis, & ad varias partes prolestantur. Patet hoc, ex Galeno, qui exponens Hippocratis illum textum in Epidemicis: *morbis epituia confert Venus*, ita scribit: *Veneris usus non cunctis à pituita laborantibus, sed quibus vires firma sunt, prodest.* At in magnis fluxionibus vires opprimuntur. Sic pari modo licet Aristoteles in problematibus dicat, morbis humidis Venerem prodesse, eo quod vnà cum semine magna excrementorum demittatur portio, credendum nihilominus est, vberes ac vndique fluctuantes humiditates haud sufficienter trudi semine mixtas. Præter quamquod apud Timocharem coitus usu haud quaquam ablata destillatio fuit, sed potius, facta metastasi, aliò deducta; quod satis indicauit sapientissimus idem Celsus eodem loco, quando statim subiunxit, eundem uirum post concubitum in totius corporis lassitudinem incidisse; ex eo uidelicet quod fluxus materie, quæ ad nares de cerebro precipitabat, agitatione Venerea ad nervos, & musculos irreptus ibi lassitudinem inuulerat. Verum de his multo plura libro 8. ubi expresse Hippocratis hanc sententiam examinamus. Patet ergo, ut verno die ob imminentes fluxiones suspectus esse possit concubitus ratione ipsius concumbentis, cum etiam ratione prolis, quæ a semine excrementis circumfluo perfecta, & valida exoriri nequit; & sic, me arbitro, ab erroris nota vindicari Cornelius poterit. Ceterum Hippocrati, aliisque Græcis auctoribus assentiri par est.

CAPVT III.

Cur homines coeundi stata, certaue tempora,
ut cetera animantia non habeant.

SINGVLIS animantibus ex Aristotele 5. de Animalium historia statuit natura stata, certaue tempora, quibus Genio indulgeant, opusque generationis ad specierum propagationem efficiant. Sic Ianuario feles, domestica, valdeque salacia animalcula Venerem arden- ter exercent; Iunio equæ: Alcyonæ circa bru- mam, & alia alijs temporibus vt ex nuncupa- to Philosophi loco quilibet addiscere poterit. Solus homo quasi deterioris conditionis pecu- liare tempus, quo Veneri faueat, non obti- nuit. Cetera cuncta bruta verno potissimum tempore Genitalibus operam sedulo nauant. Inde Aristoteles eodem 5. de historia anima- lium. *Plurima, inquit, pars piscium parit in vere.* Et sanè quis non videt vere nouo vo- lueres tepidum volitare per aera, & cantu leui, dulcique amoris gemitu sese ad Venerem prolicere? *Singulis namque animantibus, ut ait Aristoteles 4. de historia, Insunt voces propria ad binnitum, & coitum.* Quoniam autem hi- rundo, ut idem testatur Philosophus citato superius libro, tardò educit partum, omnium prima coit, & parit; quinimo ipsa uidetur esse prænuncia ueris. Pisces eadem ratione perlu- bricas maris, fluminumque campestrias lasci- uientes Venereis motibus indulgent. Bruta, reptilia cauernosis relictis antris ad Cælum, profiliunt, saltuque, & sibilo Genium aduo- cant; quinimo etiam uitales plantæ sensus ex- pertes luxuriari in vere dicuntur, eo quod flo- res, frondesque ab ijs prorumpant vndique. Qui igitur factum est, vt parua quædam ani- malia, & homo in primis præscriptum non ha- beant coeundi tempus? vt enim 5. de historia, capite 8. Aristoteles habet: *Homini maxime temporibus omnibus opportunus est coitus, at- que etiam plura alia pedestris generis, quæ cum homine viuunt, coitum nullo tempore asper- rantur.*

Huiusmodi euentum explicant ipsi quoque Hermetici, dum aiunt, quod Balsamum, eius- que spiritualis materia impregnata turgēt, & paroxysmum profert ante florum emissionem, idque in quibusdam animalibus statis tempo- ribus; sunt enim certa quædam tempora in om- nibus ferè animalibus, quibus grauida huius materia efflorescentia, & impetus præcedentes alienata quasi à sensu mente (tanta est florum

A potestas) ostendunt. Hominibus propter spe- cie nobilitatem, & indiuiduorum multitudi- nem in mundana reuolutione præfinitam tem- pora huiusmodi non sunt attributa, sed hyeme, æstate, vere, autumno æquè impregnatur, tur- get, floresque emittit seminalis illa materia, vide Seuerinum Danum.

B Porro pro solutione dicendum erit, homi- nem liberum fuisse productum, atque adeo sui arbitrij, vt non debuerit inde ullis vinculis obligari, & legibus coarctari; quocirca ad Ve- nerem haud quaquam ducitur, & impingitur naturæ duntaxat instinctu, sed voluntatis ar- bitrio etiam; vt valeat iccirco quodocunque Venereos exercere pruritus absque vlla iniun- cti temporis præscriptione. Atqui bruta, feræ- que cum naturali solum regantur impetu, ac stimulo impellantur, suadenti naturæ obediunt, & impellentem sequitur Genium, id promptius exequendo, quod instinctus indit, ac propria natura dicat.

C Verum enimuero ratio hæc, licet vera, le- nis, & parum plausibilis est; vt ideo aliæ ma- gis efficaces, magisque secundum naturam, sint explorandæ. Aristoteles loco toties citato huius euentus causam refert in teporem, & polyopsiam, idest pabuli vbertatem; quæ duo examinanda, atque enucleanda hic erunt. Pro tepore, vt arbitror, nihil aliud intelligit Phi- losophus, quàm calorem, & sanguinem calo- ris domicilium; vt velit, ideo homines, & pauca quædam animalia quouis tempore coi- re, quia apprimè calida existunt; quod verissi- mum sanè est; habemus enim e philosophorum scholis, hominem proportionem sui corporis ca- lidissimum, ac maximè sanguineum existere; à sanguine vero, & calore Venerea cupido pro- ritatur. Ex abundantia itaque sanguinis, & caloris exuberantia utilis excrementi copia congeritur, à quo aptus redditur homo ad con- cubendum quauis anni constitutione, quouis tempore, imo qualibet cum die, tum hora. Sicuti enim inter complexionem quæ calidissima est, ad Venerem manet procliuior; ita inter animantia, quod erit calidissimum, erit etiam salacius, & minus temperans.

D Secunda causa humanæ intemperantiæ ab Aristotele allata est pabuli vbertas, pro qua ciborum copiam, eduliorum euechimiam, & polyphagiam, seu ingluuiem insuper intelligit. Enimuero si homines vnico cibo contenti es- sent, simplici que vterentur victu, non tot scaterent vndique morbis, nec molestos libi- dinis igniculos adeo feruentes experirentur; impinguatus enim sensus recalcitrat, & nimio cibo calefactus Genius furit, & æstuat. Atqui bruta tenui, simpliciorique enutrita pastu, eo- que forsan neque ad saturitatem adhibito, in- calefcere nequeunt; siquidem, vel herbas ro- ridas

ridas, vel frondes insipidas, vel cerealia frigida uti reptilia, & volucres; vel terram, aquasque impuras ut quadrupedes, & pisces comedentes quam possunt in corpore libidinis excitare flammulam, eo magis quod ea ipsa pabula sibi habent labore multo, atque anhelatu sub dio gelido parare? Homo autem vitam degens sedentariam, lautasque suis in sellulis degustans dapes, præciosis vescitur exulentis, opiparis lætatur canis, condimenta adhibet, gulæ fingit irritamenta, frequentat aromata, varietate gaudet, & nihil prorsus omittit, quod famem proritare valeat; non ergo mirum si pruritus eundem agit, si fomes titillat, & Veneris grassatur amor. Quare sapienter Phocilides de Amoris.

Vtiliter nulli nimia data est copia victus;

Hoc stimulo in turpes homines pelluntur amores.

Præterea (& est illud maximum) homines vina potant, brutis denegata. Quantum verò ad Veneriam pruriginem ciendâ vinum faciat, nulla indiget probatione: quandoquidem plenæ sunt omnium voces, pleni contextus, quos mentiri non facit experientia iugis, illud esse luxuriæ ministrum, turpisque libidinis irritamen. Vnde, Diuus Paulus, *Nolite ebriari vino, in quo est luxuria.* Et Rhauisius Textor.

Dum molli Baccho interna caluere medulla

Viscera flammifero mox cremat igne Venus

Quod multo ante sapientissimus Rex edixerat Proverbiorum 20. *Luxuriosa res vinum, & tu multuosa ebrietas.* Verum namque est vulgatum dictum: *Sine Baccho friget Venus.* Nihil namque vino præstantius ad spiritus acuendos, ad calorem fouendum, ad sanguinem producendum. Contra infelix animantium Genus vix cœnosa, luridaque extinguit vnda sitim, vix liberè ad frigidum permeat fontem statuente natura, ut

Vina bibant homines, animalia cætera fontes.

Ecquid non ne quotidiano sensu probatur, eos omnes qui vino indulgent, dummodo copia haud sese opprimant, esse in Venerem putres, eosque omnes, qui libidini, & Genio operam sunt daturi, vino prius torpescere expergefacerem membra, & sopitos excitare igniculos? Sic Rhauisius idem.

Propterea potate patres, Genioque fauete;

Natura, & Genius vina falerna petunt.

Præclare itaque Aristoteles in pabuli vbertatem tamquam in potissimam causam reijcit hominû perpetuam libidinem, inque oligositiam brutorum temporariam Venerem.

Caterum si licet alias etiam commentari, & in medium afferre sententias, dicerem ego; quòd cum homo, ut vult Philosophus, proportionem sui corporis caput maximum, & cerebrum copiosum obtineat, nihil mirum, si vberissimo etiam ex proportionem scateat semine, si quidem ut magnus

A Hippocrates libro de genitura scriptum reliquit. *Plurima genitura pars à capite iuxta aures per spinalem medullam procedit;* quare quòd cerebrum ipsum opulentius erit, tantò semen abundantius inde excidet; quòd vero semen existit vberius, tantò libidinis ardentior excitatur sensus; hinc 7. de historia animalium cap. 2. dicebat Aristoteles: *Plurimum enim omnium animalium emittit homo, comparatione dico magnitudinis suæ.* Adde, quòd cum homo sit animal ciuile, ex societate quam fere perpetuam habet cum muliere, nihil mirum si frequentius nullo præscripto tempore aphrodisiasmon exerceat; nam nemo ignorat, ex aspectu mulieris, & consortio naturæ igniculos incendi, & libidinem proritari; vnde illud Ecclesiastici nono. *Auerte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam: Propter speciem mulieris multi perierunt: ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit, & infra. Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum, & non alterceris cum illa in vino, ne forte declinet cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris in perditionem.*

Postrema ratio nec, me arbitro, imbecillior est quòd homines magis demulcentur in vfu Veneris, quàm bruta, ut libro de Veneria voluptate infra probabitur, ac proinde voluptatis illecebris longè magis irretiti coguntur frequentius voluptuoso Genio parere. Quòd si dicas, has ultimas rationes non militare in brutis illis, quæ nullum etiam à natura certum lasciuendi tempus obtinere; responsum velim, valere saltem illam de pabuli vbertate ab Aristotele recensitam, quod clarè significatum est, cum dixit, ea animalia perpetuò ut homines coire, quæ cum homine viuunt, & sunt illa prorsus, quæ domestica nuncupantur; cum enim nullo penè labore ad saturitatem semper comedant, haud mirum si natura proleccetur ad luxum, & ad Veneris non necessarias illecebras titilletur.

D C A P V T IV.

Quare grauida animalia cuncta recusant coitum excepta muliere, & equa.

A I O R, & aequè nobilis erigit quæstio, cur scilicet, ut Philosophus 7. de historia testatur, omne animal foemininum prægnans recuset coitum excepta muliere, & equa: quinimo ut 6. eiusdem libri Aristoteles profiteatur, multa animalia, & canes in primis, non modo post conceptionem Venerem detrectant verum

verum etiam postquam pepererunt per sex menses a coitu abstinere. Quid igitur homo omni bruto intemperantior nullum concumbendi certum terminum habet, nullumque libidini facit interstitium? Et cur equa ceteris belluis dissimilis penem admittit grauida? Rationes aucupemur. Populia, seu Popeia Marci Agrippae filia mulier prostituta libidinis hoc facto interrogata, patulanter nimis responsum tulit; quod enim bestiae non coeant nisi quando volunt concipere, mulier verò licet conceperit, viro tamen vtatur, causam esse dicebat, quia illae bestiae sunt. At responsum est omnino lasciuia illa bestia dignum.

Lactantius Firmianus libro de vero cultu capite 23. binas huius euentus rationes adducit. Prima est, quod Deus immortalis iudex dedit, vt foeminae sine noxa grauidae suaderent virum, ne scilicet homines alienas mulieres cogerentur calcare. Secunda est, vt mulier grauida renuens virum pudicitiae non renacquirere valeret; nam bruta pudica dici non possunt, cum naturaliter tantum agant, & impulsu duntaxat naturae. Verum haec rationes morales potius, quam naturales existunt; nos autem physicam ratione exquirimus.

Doctissimus Mercurialis libro de morbis muliebribus capite 4. rationem & ipse adducit satis probabilem: dicit enim, quod matrix, & vulua in brutis, dum gerunt vterum, extubescunt valde, & maximè sunt propinqua foramini exteriori; quare bruta quae alioquin bene mutonata existunt; vterum iam plenum longis genitalibus impellunt, ac percutiunt; inde molestia, ac tædio affecta foeminae reuolunt initum; quapropter, subiungit ille, si quae sint inter bruta, quae habeant genitale breuius, laxius, & paruum, vt lepores, ac dasypodes, non refugiant; mulier autem, inquit, idem locos habet ante vterum valde crassos, quare virilibus acta nec tædio, nec dolore, officitur.

Porro ratio haec plures continet difficultates, & in primis, quia non potest adaptari equae pregnantis, quae vt dictum est, coitum admittit, quandoquidem & ipsa vterum gerit propinquum foramini, & nihilominus etiam grauida equi, aut asini ingentem admittit penem, qui & percutit, & impellit vterum. Secunda difficultas est, quoniam falsum est quod de leporibus, ac dasypodibus dicitur penem obtinentibus laxiorem, ac breuiorem; quidem genitalium proportio quae est inter maiora animalia, est etiam inter minora; vt deo pari modo affici debeant leporum foeminarum vteri a congruo eiusdem speciei genitali instrumento, quam equarum, & aliarum belluarum longè maiorum a mutonibus gran-

A ta locellos ante vterum fortè magis quam mulier habent. Probabiliores itaque rationes comminiscamur.

B Vnicus Philosophiae dictator Aristoteles 4. de generatione animalium capite 5. huius rei causam his verbis exarat. *Pari ratione sola animalium mulier, & equa grauida coitum patiuntur. Homo enim sua natura praefecundum animal est, aliquid etiam in vtero tum spatij, tum excrementi superest, quamquam non tantum ut vel alterum possit alere mulier; itaque ob eam causam coitum recipit; equa autem soliditate suae naturae, & quod aliquid spatij in vtero supersit, ut dictum est, amplius quidem quam, ut ab uno occupetur, sed arctius quam ut alterum perfectè possit superfetari. Libidinosi natura est equa ab eundem affectu, quo solida omnia Veneris sunt appetentiora, illa enim ita se habent, quia carent purgatione, quae perinde est foeminis, ut coitus maribus; equa enim menstrua minimè emittit; omnium autem viuiparorum foemina solidae sunt libidinosiores, quoniam simili modo se habent, atque mares qui semen genitale collectum non excernunt, foeminis enim purgatio menstruum seminis exitus est.* Haecenus Aristoteles, a quo vel inuitus cogor desciscere; nam & falsa supponit, & sibi non constat. Sibi non constat, quoniam asserit, equam purgationem menstruam non habere, & tamen primo de Generatione animalium capite 19. aperte significat, equam id excrementi emitte-
C re. Falsa supponit, quoniam vt à vera philosophia iandiu explosum est, & nos alibi probauimus, menstrua non sunt mulieri pro semine, sed illa propriam genituram obtinet, quam non nisi in Veneris effundit, vudique à menstruo cruore distinctam. Insuper nec rationi est consonum, quod ab initio Aristoteles aiebat, nimirum ideo mulierem post conceptum viro succumbere, quia aliquid excrementi, & capacitatis in vtero relinquitur. Etenim simili modo aliquid & capacitatis, & excrementi penes brutorum foeminas ad vteros relinquitur. Et gratia exempli sus, & canis, quae modò tres, modò quatuor, modò quinque, septem, & plures concipere possunt dum quatuor concepissent, deberent coitum sustinere, quoniam aliquid capacitatis, & excrementi in vteris relictum esset; Quare non bel-
D lè procedit, & gratis dicitur.

Probabilius itaque dicatur de muliere, quod cum haec sit brutorum omnium calidissima, ac maximè polygama; nihil mirum si neque post conceptionem à concubitu abstinet; teste enim Philosopho libro de historia animalium 1. inter foeminas omnes mulier maximè sanguine abundat; iam notum est sanguinis affluentiam Veneris excitare libidinem. Pretere-

rea ideo mulier, & equa à conceptu miscen-
tur, quoniam omnium magis Venerea volu-
ptate mulcentur. Id ex Aristotele haurio 7.
animalium historia, vbi apertis verbis edixe-
rit, mulierem, & equam super omnes fœmi-
nas maxime diligere coitum; quod fortasse
ab ingluvie, & obsonij vbertate procedere
potest; equa enim polyphaga est, & nunquam
à comestione plena secedit: mulier vero, &
ipsa desidiōse, ac fellulariē degens obsonijs
vritur, quæ, vt supra dicebamus, Genij tenti-
ginem proritant. Adde quod equa inprimis
insignis est fumositatis, vnde vt plurimum
naturæ pruritus excitatur; quo circa 6. de hi-
storia præclarè nimis aiebat Aristoteles. *Sal-
lacissimum omnium tum fœminarum, tum ma-
rium equus est homine excepto. & inferius:
Incendantur libidine ex fœminis equæ potis-
simum.*

Verumenimuerò omnium vna mihi magis
arridet ratio, & est me arbitro irrefragabilis
quod videlicet ideo brutorum fœminæ, vbi
facta est conceptio, detrectant initum, quo-
niam deest finis, propter quem vnumquod-
que agens operatur; quandoquidem, vt libro
primo edocuimus, instituta est Venus à natu-
ra generationis gratia; quando autem facta
est conceptio, tunc cessat intentionalis coeun-
di finis. Quapropter vel teste Hippocrate 5.
aphorismorum, vbi facta est conceptio, os v-
teri continet, nec semini patet ultra; quod
sanè prudenter à natura fit; nam Venereo
motu posset corrumpi, ledique fœtus iam
conceptus, nec non etiam a nouo infuso semi-
ne turbari ministerium naturæ, quæ circa
illum connutriendum, ac mangonizandum oc-
cupatur. Atqui mulier cum non ducatur ad
Venerem finali tantum naturæ instinctu, sed
ex arbitrij libertate, cum præsertim natura
sit libidinofissima, tali vinculo non obstrin-
gitur: præterquam quod vt multi volunt, mu-
lier superferare aliquando potest, vt ideo li-
cet conceperit, nouus coitus non sit peni-
tus frustratorius.

Sed o quàm fatius absolutè foret, mulieres
omnes non solum post conceptum, verum
etiam post partum à Venere abstinere, quam-
diu prolem lacte nutricant; lac enim mulie-
ris, quæ Veneri indulget, lactentem puerum
destruit, vt placet Aristoteli in problemati-
bus; cuius rei illa est ratio, quod nimirum
cum fœmina coit, subtilior, ac magis pura
& spiritualior lactis portio ad matricem per-
meat, & vasa petit spermatica, crassior, ac
terrestrior in mammis remanet. Quare pru-
denter à Lycurgo Spartanorum Duce inuiol-
labili lege sancitum fuerat, vt mulieres statim
a partu à virorum commercio segregarentur, &
peculiari quodam xenodochio puerperis de-

Astinato per biennium, & amplius degerent.
Quam eandem consuetudinem fuisse, & in
præsentiarum adhuc vigere apud Indos, memi-
ni me legisse apud scriptores illarum prouin-
ciarum; sed ad lactantes mulieres potissimū
regr. diar. Galenus. de sanitate tuenda sic
habet: *A Venere omnino abstinendam esse,
quæcumque lac præbebit, moneo, nam & men-
ses viri consuetudine prouocantur, & lac odi-
ris gratia in deterius mutat. Quin etiam ali-
qua in utero concipiunt, quo alienius à puella
adhuc lactante nihil est, ita enim quicquid
sanguinis est optimum, in fœtum absumitur.
Quippe is cum proprium in se vite prin-
cipium contineat, & huius moderamine agitur
& assidue concumbens sibi alimentum trahit
utero ipsi veluti radici adherens, nec unquam
ab eo nocte, dieque descendens. Interim vero
non minor modo, verum etiam deterior ratio-
nabiliter redditur ipsius grauidæ sanguis, quæ
fit, vt lac ipsius tum peius, tum verò exiguum
in mammillis colligatur.*

Rursus quod pertinet ad grauidas mulieres
Magnus Hippocrates 1. de morbis mulierum
vetat omnino, illas post conceptionem viro
subiacere; si cui placeat illum audire, hæc
sunt verba, *Quum autem relatis diebus con-
suetudinem habuerit cum viro, si probe para-
ti fuerint uteri, & si genituram ad decem,
aut quindecim dies detinuerit, ne adeat virum;*
C quam eandem sententiam repetit libro de
superfœtatione; & ratio quippè est, quoniam
Venereo motu effluere posset semen uteri os-
culo reſerato, atque agitato, & omnino a-
bortiri mulier valeret; & quod verissimum
sit hoc, patet ex Aristotele, & Auicenna,
qui ad partum facilitandum paulo ante partu-
riendi tempus, coitum commendant, licet
Hippocrates citato libro de superfœtatione
dicat: *Mulier pregnans si non coitu utatur
facilius à partu liberatur;* Verum hanc di-
ficultatem, & controuersiam enodabimus ali-
bi. Quod si Hippocrates eodem libro iubet
mulieres, quæ conceperunt, non moueri, non
deambulare in loco acclini, & declini, non
lauari, sedere super mollia, abstinere ab om-
nibus relaxantibus, & agitantibus; quantò
magis vitari debet *ἔρωτος ἡγχιότης*, id est a-
moris ludus, & Venereus motus, in quo pe-
culiari modo uterus, & seminis concepta-
cula commouentur, & hiant? Nec summus
legum dictator Plato 7. de legibus id præte-
riit; sic enim habet: *Ego verò nisi vererem,
ne fortè iocari vobis videar, dicerem utique,
gravidas etiam mulieres maxime omnium illo
anno ita regendas esse, vt nec ad voluptates
multas, furiosasque ferantur, neque doloribus
agitantur, sed tranquillam, pacatam, & mi-
tem vitam agant.* Sic Zenobia ab exemplo
Pal.

Palmerinorum prudentissima Regina, nunquam grauida coniugi succumbebat; talem cum pulchritudine pudicitiam obtinebat. Erubescat hic Romana illa libidinis infame monstrum, quæ nunquam libentiis, ut dicebat, nisi plena nauirectorem admittebat.

Tandem dicamus, iccirco homines intemperantius, & nulla præscripta lege Venerem accire, quoniam telo Cupidinis, huiusque illecebris sunt magis obnoxij; non enim bruta pulchritudinis splendore, & specie formæ ducuntur; nam in belluis non tanta est vultuum diuersitas, nec tantum formarum decus; At in humano genere maximus reperitur formæ nitor, & multiplex pulchritudinis specimen, ut non sit ideo mirum, si tam variè, & frequenter nunc vno, nunc altero gaudeant amore potiri; est nanque peculiare homini diligere pulchrum, & in pulchro gignere, magnaque naturæ sympathia inter virum, & mulierem intercedit; quare octauo æconomicorum Aristoteles testatur, societatem maximè secundum naturam inesse mari, & fœminæ. Quod licet bruta inuicem adamari dicantur, improprie dicitur; amor siquidem est passio concupiscibilis quidem potentia, sed in rationali creatura; quare supponit voluntatem; At nihil volitum nisi prius cognitum, ut vera est Philosophorum assertio; igitur bruta cum omni prorsus careant cognitione, nequaquam dici possunt amore ferri, sed potius imaginatione, & impellentis naturæ duci instinctu, & genio. Homines ergo dum civilem vitam viuunt, amorisque faucij cuspide pulchrum expectant, amoris munera frequentius obeunt, ludæoque perenni Veneri sacrificant.

CAPUT V.

Quo potissimum tempore mulier debeat viro misceri, ut lata proles inde excipiat.

QUONIAM amoris lucta, Venerisque certamen Generationis causa celebrari debent, iure hic inuestigandum proponitur, quonam peculiari, certoque tempore par sit mulierem viro succumbere, quatenus pædagonia præstantissimum opus habeatur. Et sanè intemperantiæ argui debent homines, quod nulla habita temporis ratione omni bruto dissimiles Geniali thoro fruuntur: quod non modo humana sorte indignum est, verum apprimè noxium vitæ, ut dedita opera dicetur alibi.

Prudentissimus ergo Hippocrates pluribus in locis opportunum congregiendi tempus

A mulieribus præscribit; hoc autem esse testatur libro de superfœtatione, de natura muliebri, & de morbis mulierum, quando vel menstrua incipiunt, vel iam recenter silent. Ceterum, inquit ille primo de morbis mulierum, *virum adire ipsam oportet desinentibus, aut inchoantibus mensibus; optimum est autem ubi quieuerint. Maxime verò in his diebus experiendum est, an pregnans fieri possit; hi enim sunt optimissimi.* At paulò inferius dum silent menses, opportuniorè absolute Venerem esse scribit, verba sunt: *Quum purgata fuerint mulieres, maxime in ventre concipiunt cum viro consuetudinem habentes, & genitura ipsis corroboratur, si quando oportet coeuerint.* Mox rationem rei huius statim aperiens ait. *Tunc enim maxime os uterorum hiat, & distensum est post purgationes, & vena genituram attrahunt. At in priore tempore, & os uteri conclusum est, & vena magis sanguine plena existentes non similiter genituram attrahunt. Si verò genitura iugi cursu defluat, mulier vero misceri non cupit, & si miscetur, non concipit, & lumbi, ac coxendices doloris vexantur.* Optimum est, ubi quieuerint, inquit Hippocrates, quoniam incipientibus mensibus, cum plenus impuro sanguine existat uterus, huius facultates à fœculenti sanguinis veluti sarcina oppressæ suis ægrè muneribus funguntur. At euanescentibus floribus, expurgato à fœcibus utero, virtutes omnes constant vegetæ, eo presertim, quod ab effluuiio sanguinis exiccata matrix, genituram & melius attrahit, & arctius complectitur. Si quæras, num hisce tantummodo temporibus concipiat mulier, emicantibus scilicet, ac deficientibus menstruis. Respondum velim, his præcipue temporibus rectè paratos ad concipiendum uteros esse; at non iccirco fieri conceptionem præter ea non posse; significauit id nobis Hippocrates idem citato libro de morbis mulierum, ubi postquam dixerat, apparentibus, aut cessantibus mensibus mulieri adeundum esse virum, subiungit: *Si verò non statim concipiat, & reliqua bene se habeant, nihil prohibet etiam alijs diebus cum viro coeere, nam hac exercitatio alacritatem ipsi inducit, & venulae hinc laxantur, & si ea quæ à viro prodeunt concurrerint secundum relictitudinem cum eo quod à muliere, citius concipiet.* Consonat Hippocraticæ doctrinæ Aristotelis sensus, qui primo de generatione animalium ita subscribit. *Quamobrem nec nullis omnino vicibus menstruorum fœmina generat, neque cum effluunt magna ex parte, sed a purgatione, vis enim quæ in maris genitura continetur, aut caret alimento, & materia, ex qua instituat animal, aut nimia copia semen cum humore eluitur, sed ubi effluxerint satis quod*

remanet, confisit. Quae autem nullis menstruum vicibus concipiunt, aut interea dum agitantur, & effluunt non post, earum alteris causa est, quod tantum humoris continent, quantum prolificis remanet à purgatione, quam quam non ita superat, ut effluere possit; alteris quod à purgatione os uteri comprimatur. Cum igitur multum quidem effluxit, sed adhuc effluit tamen non tantum ut semen allabatur, concipiunt. Profecto rem totam Philosophus basilicè, & exactè descripsit; explicat enim, quomodo conceptio fieri possit, incipientibus aut cessantibus mensibus, quomodo etiam dum largè fluunt, aut cum nihil omnino citantur; quod supra fuit à nobis insuper declaratum.

Illud interim prætereundum non erit silentio, quod licet apparentibus mensibus concipere mulier valeat, eo quod uterus ore patulo viri genituram aptè suscipere possit; nihilominus contingat, ut foetus inde exurgens semper inualidior, imperfectior, & impurior enascatur, & non raro etiam foeminini sexus; patet hoc, quandoquidem tunc temporis crassior, foeculentior, rudior, & frigidior excurrit sanguis, cuius soboles haud satis esse potest numeris omnibus perfecta. Sed ne quicquam dicamus, quod Hippocratis ratione non sit fultum, audiat illam libro de superfecundatione sic loquentem. *Et ubi marem generare voluerit, mensibus desinentibus, aut defeculis misceatur, & quam penitissimè intrudat, donec deficiat; ubi verò foemellam generare volet, quum plurimi menses prodierint, & dum adhuc eunt, coeat, &c.* Huiusce opinionis ratio est in promptu, siquidem cum viri temperies calidior, & purior sit muliebri complexione, illa a puriori, hæc a foeculento, & frigido magis sanguine coalescere debet: calidior, & sincerior post menses existit flos menstruus, impurior, & foedior est sanguis, ubi primum erumpere conatur. Extant & aliæ rationes, quæ probant, in fluxione abeunte mensium, opportunam esse Veneris luctam: & quidem cum eo tempore mulieres ad libidinem citentur ob sanguinem, & spiritus ad uterum, & genitalia vasa prolabentes, maiori quoque voluptate liniuntur; à voluptate maiori allicitur seminis maior copia, ab seminis vberiori copia perfectior emanat conceptus; igitur à primo ad ultimum dum procedunt menses mulieri, opportunus est viri contactus. Atque id omne intelligendum est in ordine ad generationem; alibi enim respectu sanitatis probatur, valde perniciosum esse cum menstrua coire.

CAPVT VI.

Sub optimo, & peculiari quopiam Caeli
Sydere plantandum esse hominem
ex Astrologis.

AD bonas, vberesque segetes colligendas, itemque optimos fructus necessarium esse sub aliquo peculiari aspectu syderum ferere, & implantare, apud omnes in confesso est, cum id certa experientia edoceat, & docti cultores agrum testentur palam. Petant eruditi Georgicorum libros, in quibus astra præcipua, & peculiare imagines expetendas esse, præcipitur; & in primis legantur ea, quæ à Virgilio sic primo libro concinuntur.

*Libra dies, somnique pares ubi fecerit
horas,*

Et medium luci, atque umbris iam diuidit orbem,

*Exercete viri tauros, serite bordea campis
Vsq; sub extremum bruma intracabilis imbrem,*

*Nec non & lini segetem, & cereale
papauer*

Tempus humo tegere, & iam dudum incumbere aratris

*Dum sicca tellure licet, dum nubila
pendent*

*Vere fabis satio, tunc te quoque medica
putres*

*Accipiunt sulci, & millio venit annua
cura,*

Candidus auratis aperit cum cornibus annum

*Taurus, & aduerso cedens canis occidit
astro.*

*At si triticeam in messem, robustaque
farra*

*Exercebis humum solisque instabis arillis
Ante tibi eoa Atlantides abscondantur.*

Clarum id utique est, nec probatione indiget. Iam questio insurgit, num sicuti in vegetantibus, ita etiam in animantibus, & potissimum in hominibus, dum feruntur, attendendum sit præcipuum aliquod Caeli astrum. Etenim animalia bruta, quæ solo naturæ ductu impelluntur, videntur peculiari quodam signo in actu Veneris regi; quandoquidem eorum quælibet species sub stato quopiam tempore Genio fauet, exercetque voluptatis amplexus, ut plena est Aristotelis historia de animalibus. Ast homo, qui non simplici naturæ instinctu, sed mentis quoque arbitrio exit

exit ad opus, An Pædurgiæ daturus operam imaginem aliquam Cœli vel expectare, vel detrectare habet? Porro non sum ipse Astrologiæ suffragator; quin huic facultati semper plus fidei derogavi, quoad ea præsertim, quæ Genethliaci fabulantur. At in re præsentī sic ratiocinari convenit. Non est quippe maior ratio, quod si in ijs, quæ deterioris extant conditionis, & obscurioris nature, videtur requiri necessariò certus quidam planetarum, astrorumque influxus, expeti similiter non debeat in hominibus; cum astra non minus dominium supra homines, saluo semper rationis arbitrio, quam supra cætera viuentia obtineant; cum præsertim penes Philosophum peculiari quodam intuitu dicatur: *Sol & homo generant hominem*, ut inde pateat, in confesso esse etiam apud naturales Philosophos, ad hominum generationem syderum, & solis imprimis convenire influxus. Iure quidem optimo libro de vita cœlitus comparanda capite 25. a Marsilio Ficino inter recentiores Platonicos eximio dicebatur. *Concessum quoque abste, & insuper approbatum, crescente luna, eademque aucta lumine, nec aliunde infortunata seminibus agros spargere vites, oleasque ferere. Cur non igitur ad plantandum ut Cynicè loquatur, hominem, utamur beneficio lune, Iouisque, & Phœbi; nam Veneris quidem adhuc officio semper utimur.* Hanc Ficini auctoritatem tanti facio, tamquam viri in Astronomicis peritissimi, ut nihil magis.

Quod si quotidiana comprobatur experientia, vegetabilium semina sub contrario astro subque luna impropitia maximè iacta aut non germinare, aut perperam inolescere, brevique corrumpi; quantò id magis contingere putandum est in actu seminis humani, ad cuius pullulationem plura procul dubio requiruntur; ut ideo quod alius enascatur validus, alius infirmus, alius pulcher, alius deformis, alius æqui, alius iniqui temperamenti non modò ad semen patris, & sanguinem matris referendum sit; verum etiam ad peculiare aliquod astrum, quod tunc temporis ab auge sublunarem mundum influeret; & hoc vel communi loquendi modo significatur; cum nim aliquem respicimus forma, valetudine, illique dotibus eximium, dicimus, illum sub optimo aliquo, felicique planeta conceptum esse.

Nec modò ad rectam valetudinem, decenemque corporis symmetriam, robur, & formam necessarium est, peculiarem imaginem, astrumque observari à Generante; verum etiam (quod pluri refert) ad optimos mores, qui cum corporis temperaturam, & complexionem sequantur, qualis hæc erit, talis etiam erit ad mores propensio. Quid au-

tem ex quolibet signo Zodiaci, ac Planeta vel boni, vel mali infœtu exprimat, non erit ab re hic breuiter enucleare, quatenus unusquisque Astronomiæ licet ignarus valeat in generatione ad hæc signa respicere. Illud veluti vniuersale principium statuentes, inferiorem hunc mundum regi à superiore, & ab eodem per influxus alterari iuxta illud Platonium à Ficino observatum, hanc videlicet mundi machinam, ita secum esse connexam, ut & in terris cœlestia sint conditiōe terrena, & in Cœlo vicissim terrestria dignitate cœlestia, & in occulta mundi vita, mentequæ regina mundi cœlestia insint vitali tamen, intellectualique proprietate siue excellentia. Ut fileam maiorum assertionem, qui astruunt, per inferiora superioribus consentanea posse ad homines temporibus opportunis cœlestia quodammodo trahi, atque etiam per cœlestia supercœlestia nobis conciliari, vel prorsus insinuari. Præterquamquod celebre est Aristotelis dictum i. meteororum, mundum hunc scilicet inferiorem superioribus lationibus contiguum esse, ut inde omnis eius virtus gubernetur; Et Coeliuagans ille Ptolomeus si quis alius Planetarum, cœlique scientiæ peritissimus libro Apotelesm. cap. de virtute astrorum confirmat quæ dicta sunt hac pulcherrima, aureaque sententia. *Quod itaque transfundatur, ac pertranseat vis quædam ab ætherea, sempiternaque natura in omnem circa terram mutationi obnoxiam regionem, primorum videlicet elementorum ignis, & aeris, quæ sub luna continentur, & cœlestibus motibus commutantur, quæque continent, & commutant reliqua omnia terram, & aquam, & in eis existentes plantas, & animalia, manifestum est.*

Id totum multò verius erit in animalium generatione, ad quam peculiaris Cœli aura, dubio procul conspirat, ut inde dixerit Plato, in ea quid diuinum necessariò inesse. Imò Aristoteles, qui functionum naturalium, & generationis in primis principale instrumentum statuit calorem, cumque huius caloris opus nimis excellens, ac penè mirabile intueretur, illum elementarem esse omnino detrectauit, sed omnino Cœlestem asseruit. Id primo de Generatione animalium capite 3. apertis exaravit verbis. *Quamobrem, inquit ille, ignis nullum animal generat, neque constitui quicquam densis vel humidis, vel siccis videtur. At verò solis calor, & animalium non modo quo semine continentur, verum etiam si quid excrementi sit quamquam diuersum à natura, tamen id quoque principium habet vitale; & vltimum ad maiorem vim repetit. Cæterum calorem in animalibus contentum neque ignem esse, neque ab igne originem ducere, apertum*

ex his est. At huius Aristotelicæ sententiæ germanam expositionem in tractatu de semine abundè satis explicauimus, dum calorem omnem eiusdem speciei esse asseruimus, harmonia tamen differre probauimus.

Ingeniosissimus Auerroes libro de substantia orbis dicebat, quod calor Cœli non est de accidentibus proprijs igni, sed de accidentibus communibus igni, & corpori Cœlesti; Et fortè, inquit ille, dicendum est ad hoc, quod non est remotum, ut calor dicatur in eis equiuocè per hoc signum scilicet, quod actio eorum diuersatur; calor enim ignis corrumpit, & destruit entia, & maxime ignis illuminantis; calor verò corporum cœlestium largitur vitam vegetabilem, sensibilem, & animalium, & secundum hoc calor erit duobus modis, calor qui est de qualitatibus passiuis, quæ transmutant substantiam in qua sunt, & calor qui non est de qualitatibus passiuis, sicuti est dispositio in diaphaneitate, & non diaphaneitate, scilicet quod quedam sequitur qualitatem passiuam, & quedam non. Hactenus ille, cui subscribit Fernelius libro 4. Physiologiæ, ubi nititur probare, diuersum specie esse calorem elementarem à solari, & æthereo; sed nos rei veritatem alibi indagauimus. Hinc horum Philosophorum sententias referre placuit, ut probarem, cœlitus ad animalium generationem confluere & calorem, & virtutes varias, quas in hominum productionem largiùs conspire, nemo sanæ mentis ibit inficias, cum verè his gratiarum suarum prodigi sint orbes, astra liberalissima.

Illud postremò obiter ex Genethliacis reticendum non erit, inter planetas duos tantum fortunas, siue beneficos esse, ut Iouem, & Venerem; duos tantum maleficos, & infortunas, Saturnum, & Martem; cæteros bonitatem, aut malitiam à planetis, quibus adhererent, recipere: Si enim à Marte, aut Saturno respiciantur, maleficos ipsos quoque euadere; si à Ioue, & Venere, beneficos. Quare in cæterorum planetarum obseruatione, cui nam adhereant, animaduertendum erit. Id autem, intelligas velim ex Astrologorum inepta opinione; alioquin enim Plato in Epinomide astrarum genus diuinum facit, & ab omni prorsus pernicie exemptum, & Trismegistus in Asclepio: Quicquid, ait, de alto ascendit generans est; igitur non reperitur maleficium in Cœlo. Quare 9. metaphys. Aristoteles. Non igitur, aiebat, quicquam in ijs, quæ à principio, & quæ propterea sunt, malum est, neque error, neque corruptum; etenim corruptio de malis est; Quo in loco magnus interpretes Auerroes hæc addit ad rem nostram. Manifestum est, quod in rebus, quæ non sunt post potentiam, & sunt illa, quæ sunt aterna,

sed eorum essentia est principium, in his, neque malum est omnino, neque error, neque corruptio; corruptio enim est rebus malis, & ex hoc cognoscitur, impossibile id esse sciri, quod Astronomi dicunt, stellas quasdam fortunatas esse, alias infortunatas. Quod idem maiori energia probat Chalcidius in Platonis Timeo, quem registrare non est opere pretium. Ceterum ne Astrologiæ vanæ additi esse videamur, virtutes omnium Planetarum, & syderum ad phycas causas reducemus.

CAPVT VII.

Quales, quibus moribus imbuti, in quos morbos procliuēs concipiantur homines, si sub dominio Saturni serantur.

Saturnus.

Temperamentum frigidum, & siccum.

QUOD? Nonne Planetarum in primis habenda ratio est in conceptione, quorum vis vel malefica, vel benefica ut aiunt, satis inferiori mundo explicatur? Porro licet astris non ea sit virtus, & energia tribuenda, quam illi dicant Magi, vel Alchimistæ; debita tamen, eaque non mediocri defraudanda non sunt. Quantum igitur ad rem nostram attinet; quicumque in actu conceptionis obtinent e Cœlo dominantem Saturnum, hanc reportabunt corporis constitutionem, ac dispositionem. Erunt in primis rectæ cervicis, & eleuati corporis, fusci, & plumbei coloris; Saturnus enim, ut placet Alchimistis, plumbei est auctor. Insuper supercilia iuncta referent, oculos inæquales, itaut vnus altero sit maior: nares densas, ac spissas; labia, atque dentes ordinatos, tenue pectus, graues pedes aspectum denique turpem; Ceterum pectus valde erit pilosum, capilli nigri quodam squalore conspersi, cum quadam crispitudine; maleolentes denique, ac foetidi. Et ratio naturalis est, quoniam cum talis planeta frigidus, ac terrestris existat, ac proinde frigidos vndique, siccus, ac terrestres producat effectus, quare communiter dicitur, melancholiz, & atræ bilis habere dominium, nihil mirum si hos characteres inurit; quin voluerunt Mythologi, Saturnum e terra natum; vnde Virgilius in Georgicis.

Frigida Saturni se se quo stella receptet. Verè namque omnes recensiti effectus frigiditatis, ac siccitatis existunt soboles, ut color fu-

fuscus, densæ nares, pigri pedes, squalidi crines; quæ omnes notæ à Galeno, & Philosophis tribuuntur complexioni melancholicæ; vide illum in libris de temperamentis, nec non Io. Baptistam à Porta in libris de cœlesti Physiognomonia.

At quales quoad mores exurgent? Communiter traditur à Genethliacis, Saturnum eoquod frigidum, siccumque extat sydus, atque bilis atræ ferax, præstare conceptus, quibus aduenerit, inuidos, malignos, superbos, philoplutos, avaros; atque ad iram tardos, sed in ea, ubi iam contraxerint, diutius insistere; rursus eosdem magni laboris compotes, ingentis malitiæ auctores esse, fœtida diligere vestimenta, sordida, & maleolentia non respuere: tristes terram inspicere, pigros esse, ponderosos, Veneris nihil amatores; sed si dilexerint, contra naturam potius adoptare. Quàm igitur necessarium est, sub imperio talis Astri in Veneris castris non militare? Quæ sanè cunctæ qualitates oppidò in maiori eueniunt gradu, si Saturnus, ut loquuntur Astro-nomi, sit orientalis, quàm occiduus; quod physicè est, si Saturnus à nullo contrario sit refractus, sed omni sua potestate conueniat, siue suas qualitates in summo impertiatur.

At inter tot notas non desunt aliquæ dotes eximie, quibus insigniuntur, qui Saturnum in horoscopo habuerunt; sunt enim in periculis audaces, consilio, & ingenio pollentes, senilique præditi sapientia; id quod Aristoteles iudicauit dicens, melancholicos ad cape-sendas disciplinas aptiores esse. Percurrit has dotes suauissimus Pontanus libro 4. Vranie ubi sic.

*Quin variant etiam mores, & pectora
sensus*

*Diuersos agitant studia, & montana se
quuntur;*

*Hinc animi secreta alto sub pectore con
dit*

*Consilio grauis, & casus timet usque
futuros,*

*Et parcit parto, & prouisa negotia de
fert.*

*Cunctorum quoniam Saturni hoc imperat
astrum.*

Quæ omnia edixere palam Princeps Tholo-mæus Astrologiæ, eiusque sectatores Hali, Iulius Firmicus, Maternus, Marsilius in Astro-nomicis, Leopoldus, & alij.

Ceterum planetæ huius malignitas placatur Iouis coniunctione, vel receptione, vel op-positione vel trino, vel sextili aspectu, quod a Poetis mysticè indicatum fuit, cum dicerent Saturnum e Cœlo ab Ioue deiectum, inde Virgilius.

Primus ab ætherio venit Saturnus olympo,

*Arma Iouis fugiens, & regnis exul ade-
ptis.*

Quid hoc physicè est? Iouis nomine sanguis intelligitur. Iam sanguis calidus est, & hu-midus; Saturnus hoc est melancholia, frigi-dus, & siccus. Si ergo verum est, ut ve-rissimum, contraria contrarijs euinci, vel saltem infringi, verum erit quoque, sangui-ne atram bilem superari, & sic Saturnum à Ioue extrudi Cœlo, idest ab humano corpo-re. Sed quomodo euinci potest à sanguine? Facili negotio, quandoquidem calor est ma-gis actiuus, quàm frigus; Ideo à Philosophis ignis, cuius est calor præcipuum instrumentum, dicitur elementorum æcerrimus, ac potentis-simus; quod autem de Saturno dicimus, in-telligas dictum de quolibet alio Planeta, ac signo, quorum temperies vel à miscela, vel à contrario aut refrangitur, aut euincitur; & hinc tandem quilibet poterit egritudines præ-sagire, puta quartanam, lepram, cancrum, scabies, lienem, hæmorrhoides, & similes affectiones, quæ à melancholia ortum ducunt, cuius est ferax Saturnus, hoc est tempera-mentum frigidum, & siccum.

C A P V T V I I I .

*Quales sub Iouis ditione concubiantur homines,
quos referant mores, quibus morbis
subijciantur.*

Iuppiter.

Temperamentum calidum, & humidum.

I VPPITER ergo Saturno aduersatur, ut diximus; igitur contrarias dotes inculcabit, si receptum apud Philosophos a-xioma veritatem habet: con-trariorum contrariæ sunt ratio-nes. Præsentaneum itaque erit, sub Ioue ho-minem plantare; nam his virtutibus insigni-ta proles enascetur. Et primò quoad cor-pus erit æqualis stature, formosæ membro-rum symmetriæ; magnos obtinebit oculos, maxillas paruas, aliquantulum turgidulas, ro-seoque colore diffusas; imò vniuersam carnem veluti purpuream. Dentium duo superiores prægrandes erunt, ac parumper diuisi, ut vult Petrus de Abano. Erit insuper *εὐραxος*, idest habitu medio inter pinguedinem, & macedinem, carne mollis, & suavis halitus; quo puto Magnus ille Macedo Alexander e-cute fragrantem vndique expirabat odorem. Rursus capilli prælongi, leues, & subcrispi de-

decorabunt, & barba mediocris cum qua-
dam bifurca pulchra, quæ omnia sunt calidi,
& humidi temperamenti characteres, ut ex
Physiologia didicimus. Quoad mores, Iouis
progenies benigna, placida, iusta, fidelis,
pacifica, victoriosa, diuitiarum cupida, hilá-
ris, alacris, fortunata, dignitatis particeps,
boni ingenij, prudens, ac sapiens erit: vir
gratus erit omnibus, & mulieribus inprimis
dilectus, iisque deditus, uti Apollonius Rho-
dius 4 Argonauticorum de Ioue concinit.

Semper enim cura est illi sibi iungere

Diuas,

Fæmineosue cupit complexus, munera
amoris.

Has Iouis virtutes registravit 4. Vrania sua-
uis olor Pontanus hoc metro.

Est illis mite ingenium, & sibi pectora
recti

Conscia sunt animi præclara ad munera
nati,

Iustitiamque colunt, & inest reuerentia
veri,

Et sincerus Amor, pensi quoque sedula
cura,

Nil præceps; etenim Iouis hos sic temperat
astrum.

Mores corporis temperaturam sequuntur,
vel Galeno teste, quare sanguinem tales con-
sequuntur virtutes, vide Physiognomon. Cœle-
stem Ioannis Baptistæ à Porta. Quàm foret
igitur utile in Veneris congressu huiusmodi
astrum præstolari, ut corpus, animumque in-
genium proles nancisceretur; calidum siqui-
dem, ut Astrologiam ad Physicam referamus,
atque humidum contraherent temperamen-
tum, quod sanè omnibus est præstantius,
multumque prudentiæ proficuum, ut cele-
bris extat Hippocratis auctoritas libro de
flatibus, ubi hæc verba leguntur. *Opinor au-*
tem inter omnia, quæ in corpore sunt, nihil
magis ad prudentiam conferre, quàm sangui-
nem; hinc ergo quum in constanti habitu persi-
stet, consistit & prudentia, sanguine verò
permutato concidit simul & prudentia. Quò
pertinet illud Astrologorum dicentium, Iouem
habere in spiritu animali potestatem, ac pro-
inde ad philosophiam, & veritatem inuenien-
dam conferre. His consentit Plato, qui dice-
bat, ab Ioue Philosophos proficisci; inde aie-
bat Homerus: *Talis est mens hominibus,*
qualem in dies adducit Pater hominum, atque
Deorum. Ceterum hinc emanantes affectus
morboſi erunt penitus sanguinei, ut hæmor-
rhagiæ, variolæ, pulmonum inflammatio, pleu-
ritis, sinochus, gonorrhœa, & similia.

CAPVT IX.

Sub imperio Martis qualis concipiatur proles,
quos ducat mores, quos patia-
tur affectus.

Mars.

Temperamentum calidum, & siccum.

ICET Mars sit Veneris a-
mator; Veneri tamen indulge-
re Martem, nefas est, imo ca-
uendum est vnicuique ab ille-
cebris Veneris, dum ille in cœ-
lo dominatur, & audacibus o-
culis mortales despicit, cunctaque sublunaria
ense ferit. Hoc est: filijs operam dare, Marte
ascendente, nihil opere prætium est, quoniam
sub tali fidere excepta proles multis erit labe-
factata notis. Primò enim quoad corporis for-
mam longa nimis, & improporcionata exur-
get, carne nudata, & valde gracilis; color mi-
cabit rufus, atque citrinus, & omnino tur-
pis aspectus; eo magis quod quædam inferitur
totius corporis, & oculorum obscuritas, nec
non quibusdam veluti paruis, rubeisque ven-
ticulis tessellatur facies. Ceterum oculi parui,
cauique erunt, ad rubedinem cum quadam
mobilitate tendentes. Nasus rigeat longus
& in extremo gracilis, lingua balbutie hesita-
bit: caput, & pectus prominebit acutum,
crines rufi, dentes longi, barba hircina, pau-
corumque pilorum; atque hæc omnia con-
tingent magis si Mars erit in oriente. Sed que-
nam in Marte ratio tot effectuum naturalis
reperiri valet? Profectò dominante Marte bi-
lis exurgit vberissima, feruetque magis; est enim
ille huius humoris auctor; modo bilis est hu-
mor ille pessimus, apprimè calidus, & siccus
a quo pessima quæque symptomata emanant,
tum Hippocrates libro de natura humana, tum
Anaxagoras profitentur. Legitur enim penes
Aristotelem 4. de partibus animalium. *Ana-*
xagoras errore opinari videtur, fel esse mor-
borum causam acutorum; cum enim abundat, as-
pergi in pulmonem, & venas, & costas, as-
seuerat. Quam sententiam licet Aristoteles
ipse haud multum commendat, probabilem
tamen esse non ignoro. Quantò igitur magis
inde accidentia illa prouenire poterunt, quæ
deformem, & inconcinnam proportionem præ-
ferunt? ut rufus color, balbuties, parui o-
culi, nasus acutus, & reliqua, de quibus me-
rito

Hippocrates 2. Epidemiorum sectione 5. A
cebat. Quicumque fului, naso acuto, oculis
aruis, mali. Malam igitur naturam, peruer-
mque genium obtinet, qui sub Martis ho-
scopo in lucem pro dit; quin idem Hippocra-
s 6. epidemiorum aliam adhuc in Martiales
ofert sententiam, cum ait: Caput magnum,
uli parui, balbi, iracundi sunt: etenim ira,
furoris Deus ab ethnicis credebatur Mars,
m quam nequam complexio iracunda? Ce-
rum quoad mores temperamenti sequaces,
enethliacis communiter placet, eum, qui in
nceptione Martem dominatorem habuerit,
turum fore impetuosum, fortem, audacem
ellicosum, victoriosum, sanguinis effusorem
igiosum, diffidiosum, vindicem, discordia-
m fatorem, stultum, obscenorum verborum
ofusorem, periurum, infidelem, & mala co-
tantem; Inde eodem 4. Vrania Pontanus
inebat.

Illi fidem, testesque Deos, conceptaque
verba
Posthabet, & rabidos irarum concitat astus:
Immitis, promptusque manu, violentus, &
exlex
Hos mores quoniam Martis ferus indidit
andor.

leu modò Mauortis malignum astrum fugite
niuges, ne postmodum iniquæ prolis tedeat
is esse parentes. Interim prætereundum non
hanc ipsam Planetæ nequitiam tot mala in
gulo Cæli portendentis mulceri oppositione,
A coniunctione Veneris, siue hæc distet per
xtam circuli partem, vel per tertiam, om-
em tamen eius rabiem, & ferocitatem infre-
at, mitificat, & compescit. Inde fabulantur
tes, Martem Veneris esse amasum, eo quod
eius amplexibus mansuescit, immo adeo eius-
m contortio mitescit, ut Mars ille bellorum
rens, roboris, ac potentiæ numen, qui ne-
at ab alijs Dijs euinci, & superari, in Vene-
s thoro leui reticula comprehendatur à Vul-
no. Quid aliud est hoc, quam quod Martis
ecitas extrema, hoc est complexio arida mi-
scit ab humiditate, ac rore sanguineo? ideo
te aiunt Arabes, bilis frenum esse sanguinem.
andem egritudines inde prouenientes erunt
rtianæ, causonesque febres, ictericiæ, crisype-
ta, lentigines, pruritus, phrenitis, & simi-
que à bile propagantur affectiones.

CAPVT X.

Qualis prodeat conceptus Apolline, seu Sole do-
minante satus, quosque ferat & mo-
res, & morbos.

Sol.

Temperamentum calidum, & siccum
temperatè.

VLLA vel minima res sublu-
naris existit, quæ Solis assiduo
iubare non illustretur, calore
perpetuo non foueatur, spiritu
iugi non moueatur, influxu pe-
renni non conseruetur; ut iure
ideo Plinius Polyhistor diceret; Sale, & Sole
nihil esse vtilius; ab hoc enim plurimum de vita
mundi vel auctore Ficino trahere possumus; nam
in Sole omnium cælestium contineri virtutes
non solum Iamblicus, sed omnes vñanimi ar-
bitrio affirmant; immo dicebat Proculus, ut re-
fert Ficinus idem de concordia mundi, ad Solis
aspectum omnes omnium cælestium virtutes
congregari in vnum, atque colligi. Aliorum
autem Planetarum naturæ magis clam adhæ-
remus, Solis lumine perspicuo magis, & palam
viuificamur, quod significauit Philosophus, cum
talem præcipuum Planetâ ad hominum genera-
tionem conspirare, dicebat. Quinimo in mul-
tis effectibus, quorum secreta, & admirabiles
relucet proprietates, vim tantummodo solarem
inesse, plerique autumant; & quod maius ad
huc est encomium, virtutes genitiuas eminen-
ter is continet; siquidem ignobiliora illa animan-
tia, quæ vniuocam causam non agnoscunt, So-
lem ipsum equiuocum parentem habere putan-
tur; quin etiam nulla prorsus est Venus absque
vi Solis: quod insinuarunt mysticè Poetæ, refe-
rente Natali Comite libro 4. qui iccirco Ve-
nerem, aiebant, amasse Adonidem, qui est Ap-
pollo, quoniam frustratoria illa esset absque So-
le. Hic non est sermo de vniuersali Solis influ-
xu, quo terrena cuncta quotidie accessu, & re-
cessu fouet, verum de peculiari illo, quo mun-
dum videlicet inferiorem respicit, dum supra
Cælestes orbes dominium seruat.

Quando itaque in hominis conceptione Sol
in auge imperabit, εὐκτατος, idest optimi tem-
peramenti idem consors erit, & æqualis com-
plexionis particeps; quandoquidem calor Solis
non est exuperans, non mordax, non æstuosus,
non corruptiuus, sed suavis, lenis, mitis, ac
totus vitalis. Insuper nec nimis humidus, nec
nimis

nimis erit siccus, quia solis calor eiusmodi est, ut per se neque exiccet valde, neque preter modum humectet; verum quæ siccitate squallent, rore quodam diffundit; quæ humiditate diffusa sunt, benigna temperet ariditate. Hinc autem primò continget, ut ingeniosissimus, ac simul sapientissimus euadat, qui sub propitio, & omnium lucidissimo astro vitam initiabitur, eo quod perfecta symmetria commisceatur ignis & aqua, hoc est calor, & humor primigenij. Id nos docuit medicinæ Princeps Hippocrates primo de dieta ubi hæc habet: *Quod humidissimum est in igne, & siccissimum in aqua si in corpore temperamentum acceperint, sapientissima sunt, quia ignis quidem habet humiditatem ab aqua, aqua autem siccitatem ab igne, uterque autem sic sufficientissimus est; & paulò inferius addit, Ex his autem anima temperata sapientissima est, & memoria valentissima prædita, si verò aliquo ascitamento utens alterutrum horum augeat, aut contabescat desipientissima redditur.* Vide lector, ac exactè perpende textum; profundam namque doctrinam continet ad primigeniam caliditatem, & innatam humiditatem, earumque rectam temperiem attinentem. Confirmat Hippocratis hanc sententiam polygnotos Plato in Theætheto, ubi prudenter satis edixerit. *Non rectè anima se habet in denso, aut lutulento, molli nimis, aut duro cerebro; molle celeres ad percipiendum efficit, sed eosdem obliuiosos: durum diu memores sed ineptos ad percipiendum, densum simulacra obscura continet.* Cum itaque à Sole hæc duo elementa aequaliter temperentur, quid mirum si crasis inde ad ingenium aptissima resultet? Meritò igitur a Marfilio de vita studiosorum inter nouem illos duces, qui per iter illud asperum, arduumque ad excelsum musarum templum perducunt, numeratur inter Cœlestes dux magnus Phoebus, qui quærentes animos, & res quæ sitas splendore vberissimo sic illustrat, ut perspicuè quod querebatur à nobis inueniatur.

Tandem quoad mores excepta sub hoc ardentissimo lampade proles iusta erit, hilaris, pia, facunda, philomusa, & vaticinio prædita; Apollo enim musarum pater est, ac futura præsentit; quare vaticinandi Deus ab ethnicis putabatur. Præuidebit autem vir solaris futura, non quod verè sit futurus *χρησμολόγος*, vates, aut Propheta, sed quoniam valde *φρόνιμος*, idest prudentissimus erit; est autem prudentiæ munus, eminens, quæ impendent, præfagire. Adhuc diuitiarum erit cupida; nam Sol auri est auctor; prompta, quoniam id astrum iubar suum undique fundit, faciemque purpuream semper vniuerso mundo explicat. Ex aliquorum sententia erit idolatra etiam, & hippocrita, ut potissimum Petro de Abano placere videtur;

ex his qualitates aliquas canebat Pontanus ille 4. Vrania.

Est alium insignemque animi, & præstantibus oris.

Nobilitat Sol, & generoso corde superbum Inuitat studio imperij, atque extollit in altum.

Placantemque aras Diuum, & pia vota ferentem.

Quoad corporis dotes illustres erit statuta mediocris, alba quadam adiuncta cytrinitate, & pulcherrimi aspectus; talis enim est Apollo ipse.

Sed nitidus, pulcherque veni.

Canebat 2. Elegiarum Tibullus; capillos gestabit flauos, subtiles, expansos; ac penitus aureos.

Cantamus Peana Deum, qui est magnus Apollo

Perpetuum, pulchrum, intonsum, semperque comantem.

Membra eiusdem diu vigorem seruabunt, ac ferò ad senectutem prolabantur; id quod vates iudicarunt, qui Apollinem semper iuuenem effingebant: quod sanè acceptum referri debet optimæ illi temperiei, quam ex igne, & aqua Sol miscet; id quod omniscius Hippocrates primo illo de dieta non præterijt; inquit enim: *Etenim quod tenuissimum est in aqua, & quod rarissimum in igne si in hominis corpore temperamentum acceperint, sanissimum habitum constituunt, & paulo infra: quacunque autem corpora ignis fortissimi, & aqua densissima temperamentum acceperint, fortia, & robusta fiunt.* Seruatur verò in huiusmodi crasi diu, quoniam difficilè radicalis humor dissoluitur, & rarò egrotat, & si egrotauerit, conualecet breui tempore: quo consilio existimarem, eundem medicinæ Deum creditum fuisse prisco æuo; vnde Callimachus in hymno.

Ex illo didicerunt funera primum

Differre, & gelida vitare pericula mortis.

Phoebus temperatur à Mercurio, eiusque indijs; quamobrem commenti sunt poëtae, Apollinem sæpe à Mercurio deceptum; & hunc illi surripuisse boues, ac deinde pharetram Horatius primo carminum.

Te boues olim nisi reddidisses

Per dolum amotas puerum minaci

Voce dum terret, viduus pharetra.

risit Appollo.

Tandem hinc calidæ, siccaque expectandæ sunt affectiones morborum, præsertim ad oculorum regionem.

C A P V T X I.

*Quales nascantur proles sub Veneris imperio
conceptae, quibus moribus insigniantur,
quibus morbis afficiantur.*

Venus.

Temperamentum frigidum, &
humidum.

A D Hominum, ceterorumque
animalium Generationem nul-
lum prorsus intimius conspirat
sydus, quam Venus, sine qua
nulla penitus ratione fieri po-
test conceptio, siquidem abs-
que Venere genialis coniunctio non habetur;
quare merito Orpheus.

*Omnia iunxisti, per te stant pondera
mundi,*

*Imperitasque tribus Parcis, atque omnia
gignis*

*Quae mare, quae Caelum late, terramque
pererrant.*

Iaud ergo absque Veneris nutu fieri conce-
ptio potest. At hic non loquimur de vniuer-
ali, ac necessario nutu; verum de precipuo
illo, quo de summis orbibus inspicit terrena
eo prorsus modo, quo superius de alijs Astris
enunciauimus. Quis ergo conceptus, dum
Veneris meretricium sydus imperitat? Profe-
cto Venus Ioui consimilis extat, ideoque eas-
dem ferè corporis dotes immittit; Quare sub
ea conceptus homo stature mediocris erit,
speciosus forma, visu blandior, albus roseo
quodam immixto rubore, eo maxime si Ve-
nus erit orientalis. Ceterum decoram faciem
atque rotundam referet, necnon pleno, pin-
guis totius corporis incedet habitu: caput
extollet magnum potius, quam paruum pul-
chra redimitum cesarie, crispis implicita crini-
bus: frontem & spatiosam, & serenam, can-
dore perspicuam. Insuper oculi petulanter
cum hilaritate micabunt, eruntque ceruleo po-
tius, ut Venus habebat ipsa, e cerulea Pon-
ti spuma conflatos, pulchris, tenuibusque su-
pereijs coronatos: collum crassum, niueum,
purpureumque. Physico sensu dicas, Vene-
rem sanguinem & ipsam abundè producere,
natiuumque calorem fouere, humidumque
radicale augere, vnde relata manant acciden-
tia corp oris. Quoad mores utique tales erunt
quales afferre solet sanguinis vbertas; quo

A circa hilaris, benignus, affabilis, misericors,
philocosmos, ac γυναικόφιλος, hoc est mulierosus
conceptus euadet: insuper Amoris vulnere fe-
rietur facile, pulchritudinis studiosus, mulierum
formosarum cupidus, ludorum amicus, conui-
uijs, odoribus, & musicis deditus armonijs, sua-
uiter loquens, dulcissime canens, cantibus, mu-
sique dilectus.

*Temperat aut aliud Veneris nitor, hinc
nitet illi*

*Cultus, & aurato fulgens noua purpura
textu:*

*Luxuriat domus, ac lucos flant tella Sabaos,
Et passim nitida Charites dominantur in
aula.*

Huius complexionis egritudines sunt fere ille
prorsus, quas Iouis esse diximus, hoc est san-
guinis; verum hic in gradu remisso; siquidem
in Ioue caliditas prepollet humiditati, in
Venere humiditas prestat calori.

C A P V T X I I.

*Qualis futura sit proles sub Mercurio sata: quos
latura mores, quos passura morbos.*

Mercurius.

A L L I D V S Deorum nun-
cius exeat iam, & suos ipse
mores, & humores propalet:
exeat insidians latro, & suas
edoceat imposturas, atque in-
fidias. Sed quid aio? Profiliat
potius eloquentie Deus, & nobis canora,
testudine facundiam insinuet, exurgat cadu-
ceator, & irrationalis anime motus rationis
caduceo compescat, & se et. Exurgat tan-
dem Planeta vagus, mobilisque: & varias
circuitiones, erroresque ostendat; siquidem
hic vnus inter sydera cuncta inconstans mo-
tuum habet varietates, ac tergiuersationes;
Nam modò procedit, modò retrocedit; mo-
dò sublimis est, modò depressus; modò celer,
modò stans videtur, ut proinde Astronomi ut
hunc motuum varietatem exprimere possent,
non circularem duntaxat tradiderunt, verum,
& alium ad oui formam dictum. Quid igitur
mirum, si sub Mercurij ditione incōstantissimi
producantur homines, imò potius ingenio
veloces? quod ut exprimerent Poetæ, illum
talaria, alasque gestare scripserunt; inde 4.
Aeneidos.

*Et primum pedibus talaria neclit,
Aurea, quae sublimem alis sue equora supra
seu terram, &c.*

Ecc

Quid

Quid ergo mirum, si tali syderi inausculta-
proles astu pollet, calliditate, ac fraude, imò
etiā in latrocinia proclivis est? quocirca Mer-
curius furandi artem edocuisse dicitur. Sic
Lucianus quoque in dialogo Apollinis, &
Vulcani insignem furem illum fuisse testatur;
nam cum paruulus adhuc infans esset, à Vul-
cano suis vlnis exceptus instrumenta fabrilia
ex officina illi subripuit: idem cum Cupidi-
nem eadem die natus palestra vicisset, Veneri,
quæ ipsum ob victoriam complexa fuerat, cin-
gulum furatus est: Ioui sceptrum sustulit;
inde merito tamquam Numen à latronibus
adorabatur; sic Homerus in hymnis.

*Hunc superos inter post hac retinebis bo-
norem.*

*Latronum princeps diceris tempus in-
omne.*

Enimvero cum calidus, & siccus hic Plane-
ta extet, versutos, panurgosque aptus est præ-
stare homines. Cæterum sub hoc astro fata
proles multi erit intellectus, Philosophiæ stu-
dijs opportuna, alios regendi prudens, & præ-
cæteris discreta; talis enim ipse Mercurius ce-
lebratur; vnde primo carminum Venusinus.

*Mercuri facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, & decore*

more palestra.

Quo consilio prisca ævi homines in sacrificijs
Mercurij linguas adhibebant. Erit insuper in
sermone celer, & in omnibus festinans,
stellarum scientiæ perita, sortilegij, & vatici-
nij studiosa, hymnorum modulatrix, somnio-
rum curiosa, in omnibus erudita. Ideo Pon-
tanus 4. Vrania.

*Scitatur rerum causas, & suscitatur artes
Ignotas solers, facundaque pectora versat
Mercurius, veterum repetens monumenta
virorum,*

*Dum linguæ pretium, dum famæ affectat
honorem,*

*Ignotum & patitur nihil, & contemnit
inertes.*

Præterea musicis delectabitur instrumentis;
Mercurio namque chelim cytaræque tractan-
di studium ascribitur; quod vel Nicander in
Alexipharmacis dixerat.

*Muta prius fuerat; vocalem reddidit illam
Mercurius dempta carne e testudine,
fundo*

*Bracchia bina locat, super his chordasque
retendit.*

Confirmat in hymnis Homerus:
*Mercurius prior ipse chelim facit arte cano-
ram.*

vnde primum.

*Fluxit & nervis honor, & decore
copia linguæ.*

Addit Marcellus, qui illud quod de somnijs, &
augurandi studio dicebamus, astruit his versi-
bus:

*Iam leues somnos dare, iam negare
Vestrum opus, vestram pater Argicida
Nocte sapit is aperire Diuum*

condita facta.

Encomia plura lege ex Hali, & Iulio Firmico
His ergo ornatus honoribus præceller
homo sub astro natus Mercurij. Sed quoad
corporis tandem dotes statura corporis me-
diocris erit ad parvitatem declinans potius,
excarnis, tenuis: caput paruum, frons an-
gusta, oculi pulchri, ac parvi, supercilia iun-
cta, aures tenes, nares tenues, labia medio-
cra, manuum digiti longi, membra cuncta
agilia, barba minima. Sub tali ergo sydere,
coniuges, Veneris obite munera; Mercurius
enim vos faciet ingeniosæ, disertæque prolis
parentes. Mercurij morbosæ affectiones eæ-
dem quæ Martis, sed in gradu remisso, in hoc
anim calor, & siccitas non adeo intensæ.

CAPUT XIII.

*Quales à dominio Lunæ concipiantur homines,
quibus præditi moribus, quibus
obnoxij morbis.*

Luna.

Temperamentum frigidum, & humidum.

NON est alius post Solem rebus
inferioribus adeò influens Pla-
neta, vti Luna, quæ occasu,
& interitu multarum in orbe
variationum causa est; & qui-
dem si alicuius in conceptione
habenda est ratio syderis Lunæ quam ma-
ximè est seruanda; siquidem hoc astrum præ
omnibus alijs maleficijs, ac beneficijs particeps
est. Sanè Lunæ dominium in herbis, arbori-
bus, piscibusque manifestissimè apparet. Cur
ergo in hominum conceptione oppidò magis
non observabitur imperium ipsius? Quid
enim? nonne in quadraturis illis perspicuè ma-
gna in elementis alteratio apparet? Siquidem
caligat aer, coecutit Cælum, & vt Boetius:

*Nubibus atris
Condita nullum
Fundere possunt
Sydera lumen.*

Tellus, ac Pontus in suis germinibus non le-
uem præferunt agitationem, & si quis est
homi-

hominum, qui aliquo detineatur morbo, ijs temporibus maximè exasperatur; quinimo potiones, ac pharmaca eodem tempore propinare, non modo infructuosum, verum etiam damnosum, ac penè deleterium. Quare ex Ptolemæo fertur, quòd cum Luna iungitur Ioui, medicamentum vix quicquam mouet; eo modo quo similiter obseruatur, eadem conluncta Veneri pharmacum nihil proficere. At nihil est, vt multum temporis impendam, vt probem Deæ triformis dynastiam, quæ cum elementorum continens, multa necessariò producere habet in elementis, ac mixtis omnibus; quandoquidem, vt est apud Aristotem 8. Physicorum, *Neceſſarium est, multos motus fieri in corpore à continenti*; imò ex opinione Diui Thomæ, ideo neceſſarium fuit Cœlestia corpora inferioribus esse contigua, vt scilicet superiorum vis inferioribus communicari posset; oportet enim ex Philosopho, vt agens corporale tangat passum. Huiusce autem peculiaris influxus à Luna procedentis, magis quàm ab alijs Planetis tres rationes fert summus ille Astronomorum Princeps Ptolemæus. Prima est vicinia huius orbis ad terram; Superius enim asseruimus, contineri terram, ac mundum inferiorem ab orbe Lunæ non autem ab alijs Planetis, atque adeo neceſſe est, multas varietates, ac motus gigni ab orbe Lunari magis quàm ab alijs. Secunda ratio est, quoniam vt ille ait, Luna omnium superiorum planetarum naturas, ac virtutes continet; Siquidem aliorum Planetarum influxus per orbem Lunæ permeare habent, siue sint illi lumen, & calor, siue potius proprietates arcanæ. Tertia demum ratio est, quoniam Luna operatur virtute sua, nec non etiam solari, quam ab ipso mutuatur Sole; tenim, vt coltat, iubar, lumenque Lunæ est solis ipsius per oppositionem contractum, ac reflexionem, ex quo meritò ab Aristotele minor Sol nuncupatur, & in somnio Scipionis Tullius luce aliena lucere eandem aiebat: *ex quibus, inquit, ea erat minima, quæ vltima cælo citima terris luce lucebat aliena*. Non est autem vis Lunæ æqualis virtuti solari, quia prudenter admodum Philosophus ipse scripsit 4. de generatione animalium capite vltimo. *Luna calefacit, & siccatur vt Sol ipse, sed minus, quòd repercussum lumen recto debilius se par est*.

Sed age iam ad propositum descendamus: quicumque sub huius Astri dominio ortum, fuerit, Luna manente in angulo orientali, his corporeis qualitatibus exurget insignitus. Vniuersum corpus in primis mediocris erit formæ, sed vndique humiditate circumfluum, humoris namque id sydus prolificum existit; quare Ptolemæus in Apotelesm. *Luna plus*

habet virtutis in humectando, quia videlicet Terra propinquissima ob humidorum exhalationem & dispositionem e vestigio corpora emollit & putrefacit: particeps quoque virtutis est parum calefaciendi propter Solis illuminationem. Hinc verò sequitur, vt color futurus sit semialbus quadam glaucescine conspersus, carnes molles, vt habent mulieres omnes ob copiam humidi. Caput erit magnum, ac multis obnoxium destillationibus; siquidem huic potissimum Luna dominatur inter omnia membra; quo circa Auicennas libro primo fen. 4. capite 21. scriptum reliquit: *Cerebrum auſcente Luna augetur, decreſcente decreſcit*. Perinde ac ob idem prædominium, teste Aristotele libris de animalibus, ac Plinio ostrearum, conchiliarum, cancrorum, & similibus augentur & implentur corpora, vnde Lucillus apud Aulum Gellium.

*Luna alit ostreas & implet echinos
Muribus fibras, & pecudi addit.*

Facies decora, mollis, rotunda: addunt multi, vnum oculum futurum semper altero maiorem, atque etiam semper inæqualem. Insuper erit putredini obnoxius, quia de Philosophi sententia humiditas est fons putredinis; putredo namque est corruptio natiui caloris in vnoquoque humido: quæ omnes proprietates à frigido, humidoque temperamento manant.

Cæterum quoad mores cogitationibus vagus erit; omnium enim syderum, vt dicebamus, errantissima est Luna; quo consilio finxerunt vates, eam curru vehi celere, & multicolorem induere vestem ob motum videlicet, quos inducit varietatem; ad sapientiæ studium haud valde procliuus erit; cerebrum namque impensè humidum fluidum est; atque adeo litterarum incapax, & obliuiosus erit; id quod studijs omnibus aduersatur: mater enim Musarum, si est vatibus habenda fides, memoria est; id quod acceptum referri debet capitis temperamento præhumido, in quo cum rerum fluctuant imagines, tenax memoria seruari nequit. Insuper pusillanimis euadet idem, formidolosus, secretorum diuulgator, voluptatum, & mollitiei amator, atque omnino muliebribus indutus moribus, ideoque veneficijs, ac sortilegijs deditus, qua intentione ni fallor, putarunt Ethnici, Lunam præesse veneficijs, vt annuit Aristophanes:

*Veneficam si fœminam ipse Theſſalam
Coemereo, captabo Lunam noctibus.*

Quid plura? Exoticis delectabitur cibus, incultu, & ornatu luxum præferet: addit Pontanus 4. Vranix:

*Sunt quos & splendor iuuet, atque exculta suppellex,
Ornatusque domi fulgens, laqueariaque aurea,*

Et Tyria vestes, villoso & purpura limbo,

*Hos populos longè acceptos Latonia Luna
Commendat, fauor hinc, & amica gratia
plebis,*

*Ingeniumque habile, & rebus vis apta
gerundis.*

Nosce igitur, vt sint in humana generatione
conspiciendi Planetæ, qui quidem iuxta domo-
rum diuersitatem diuersos etiam producant
effectus.

CAPVT XIV.

*Quales sub quolibet Zodiaci signo enascantur
homines, & primò sub Arietis dynastia
qui mores, qui morbi serantur.*

Aries.

Complexio calida, & sicca.

POST Planetarum consideratio-
nem statim sese offerunt duo-
decim illæ Zodiaci imagines,
quæ & ipsæ ditionem supra
res inferiores, atque subluna-
res exercent; studiosè igitur hic
de his characteribus agendum erit, quatenus
humanam temperiem apti sunt vario modo
elaborare, & afficere. Et primò quod perti-
net ad Arietem, quisquis eo dominante con-
ceptus erit, his dotibus insignitus exurget;
Corpus obtinebit ritè symmetriatum, ob lon-
gam faciem, lumina prægrandia, intuitum
humili demissum, paruas aures, collum præ-
longum, aliquatenus incuruatum, crura mol-
lia, tenuia, ac multipila, crispas crines, co-
lore subrufos. Quoad verò mores disertus
erit, siue potius philologos, mendax, iracun-
dus, ciborum auidus; à quibus vitiosis Genijs
reprimetur interdum stimulo laudis, atque
honoris, nam nihil minus φιλοδόξος erit. Sed
quoad fortunam, quid sit futurum, concinit
lepidissimè Pontanus 2. Vranix his metris.

*Hoc surgente aliquis veniens ad munera
vite*

*Ingentes nunc diuitias cumulabit, opum-
que*

*Affluet undanti riuo, nunc rursus in
arcam*

*Pauperi coniectus, inopsque arentibus
undis*

*Vix sedare sitim poterit, nam syderis huius
Est mutare vices, alternaque fata referre.*

Et inferius.

*Quod si fortè nouas veniens quis huius in
auras*

*Lanigerum medio fulgentem in culmine
Cæli*

*Aspiciat, non illi aditus, non limina re-
gum*

*Claudentur primosque inter, Procuresque
patresque*

*Diuersans, hinc diuitias, hinc commoda
vite,*

*Hinc fasces, noto atque affectetur honores.
Non illum tamen aut animi generosa*

*Cupido,
Aut recti mens certa sibi tutabitur, vt
non*

*Pauperiem, tenuisque lares suspirat, &
idem*

*Latetur dites mutata sorte Penates
Alternare vices rursus, ac referatur eo-
dem.*

*At si præcipitem occasu, atque Atlantis
in undis*

*Mergentem aspiciat iam tandem cana se-
nectus*

*Fælicem agnoscat, placidaque in sede
quietum,*

*De thalamo tamen, aut thalami consorte
querentem.*

*Interea magnis iactatum sepe periculis
Externas vrbes, peregrinaque tecta pe-
tentem*

*Desertis errare locis fata aspra iubeunt.
At ubi sese imo acclinans torquebit o-
lymbo,*

*Errores passim varios, ac tristia flenti
Fata feret, charaque obitum consortis, &
cerbumque*

*Aut nati funus, languenti aut corpore
morbo.*

*Quin in amicitias Magnorum, aulæque
virosum*

*Insinuans nunc tollit humo, statuitque
sedentem*

*In solio, nunc rursus humi prosternit &
inde*

*Euehit ad solitos sublato vertice honores
Letitiam & mæstis, requiemque labori-
bus affert;*

*Hæc Aries, hæc lanificum denuntiat a-
strum.*

Vide si placet Manilium in Astronomicis.
Profectò vt hæc temperies Marti consonant,
sic paribus inaudtoratur affectibus. Interim
scias, dentium dolorem, epilepsiam, faciei
maculas, & morpheam huic signo deberi, eo
quòd caput, facies, oculi, auresque peculia-
riter regantur ab illo.

CAPVT XV.

*De Tauri dotibus, moribus, ac fortu-
nis, morbisque ad novos foetus
translatis.*

Taurus.

*Complexio frigida, & sicca
moderatè.*

QVAE sub Tauro concipitur pro-
les, rectam refert corporis sta-
turam, formosum aspectum,
candidam, spatiosamque simul
frontem; longas nares, acutas
tamen cum foraminibus am-
plis; magnos oculos, nigris supercilijs coro-
natos: hispidos nigrosque crines, collum
crassum, & breue. Quoad animi pathema-
ta grauis erit, ac maiestosa, verecunda, ho-
nestè incedens, vana tamen, atque in Vene-
reis voluptatibus dissoluta; domus enim Ve-
neris propria Taurus est, vt alibi prolixius di-
ctanimus. Insuper tardè irascens; sed iram
diutius conseruans, vt ijs vniuersaliter acci-
dit, qui in iram haud ita facilè incedunt. Quid
plura?

*Hinc Amor, hinc studium formæ, cythara-
que sonantis,*

*Hinc choreæ, cantusque placent, pexusque
capillus,*

*Excultique sinus, & multum lauta sup-
pellex:*

*Aduetusque aliunde odor, Assyrijque
liquores,*

*Munditiæque, iocique, & quicquid blanda
voluptas*

*Suadet, & ornatis rorantia pocula men-
sis.*

*Hinc etiam hortorum cultus, & eura-
serenda*

*Arboris, hinc deflexa comis in mille figu-
ras*

*Mirtheta, inque nouam crescentia cytria
formam,*

*Cultaque per varios Genialis amaracus
artes.*

Sic Pontanus eodem 2. Vranix, qui de for-
tunis hæc addit.

*Nec verò exoriens Taurus non ipse la-
bores*

*Nascenti accumulatur, primoque in tempo-
re partas*

*Perdit opes; sed mox & mollia tempora,
& ipsos*

*Successus rerum amplificat, semperque
iacentem*

*Sternit humi, si quis contra insurrexerit,
hostem.*

Inde diuitias, atque ornamenta secunda

Fortuna dabit, è medio si culmine cæli

*Nascentem aspiciat. Non illi munera
Regum*

*Deficient, non è sacris compendia templis
Publicæ assueta commissa negotia curæ.*

*Non tamen intacti thalami, non florida
coniux*

*Continget, sed anus, sed cui seruilia vin-
cla,*

*Aut occultus amans, & non sine labe iu-
uenta.*

*Tristior vt fessas eat ipse Hymeneus ad
aras.*

*Taurus ab occasu, pronoque à cardine
mundi*

*Et partas labefaciat opes, & rursus eas-
dem*

*Instaurat, patrioque heredem stetit in-
ære,*

*Peruincitque inimicum odium, ac malè
conterit hostem;*

*Quin etiam rapidos flammæ exuscitat
æstus*

*Ex oculis, parat atque oculis immitte ve-
nenum.*

*At imo potius Cælo, atque in parte
profunda*

*Aetheris, vnde nouum sese conuertit ad
ortum*

Plurima fœlici promittit sydere nato.

*Ille inter procures, atque intra limina
Regum*

*Versatus, longaque fide spectatus in aula,
Magnarum curas rerum, ac molimina
magna.*

*Suscipiet credentur opes, credetur &
ample*

*Summa Domus, claris, & famam exten-
dit in actis;*

*Tantus est Tauro vigor, & vis corni-
bus aureis.*

Hoc signum, eo quia collum, gutturque sub
sua ditione tenet, scrofulas parit, bocium,
collique alias ægritudines, necnon subnigræ
cholera ferax est.

CAPVT XVI.

*Præfagium quoad corporis dotes, animi
mores, atque fortunas, morbosque
concepti fœtus sub dominio
Geminorum.*

Gemini.

*Complexio calida, & humida
temperatè.*

SEQVNTVR alterna vita
Tyndarides Gemini, sub quo-
rum imperio quisquis concipie-
tur, totius corporis staturam
obtinebit erectam, speciosum-
que aspectum, pulcros oculos,
crines cincinnatos, pectus latum, ac simili-
ter armos. Quoad animum fœlicis intelle-
ctus erit, ingeniosi scriptor operis, pulcra-
rum rerum inuentor, peritus astronomus, in
omnibus eruditus, veridicus, iustus, philo-
theos, mediocriter timens numen, presertim cū
eorundem fuerit Mercurius Dominus fortu-
natus. At quid de fortuna? Pontanus indi-
cat 2. illo Vranie.

*Vnde sub exortum, primaque in parte
locati*

*Nonnullos natis ineunte ætate labores
Protendunt, tamen haud illis pia cura Pa-
rentum*

*Defuerit, seu blandus Amor. Cœlestibus
inde*

*Artibus imbutos decorant, iunguntque
fidei*

*Principibus studio, & Dominis placuisse
laborant.*

*At media de parte poli, atque e culmine
summo*

*Promittunt faciles olim nascentibus annos.
Hos fandi decus insignes, hos delphica*

laurus

*Illustres reddit populis, his insula sacris
Aßurgit veneranda comis, capitique*

tiaras:

*Hinc sibi diuitias, hinc ornamenta beni-
gna*

*Fortuna accumulanti, auro hinc laquea-
ria fulgent,*

*Hos merces peregrina, aut testamenta
beatos*

*Præclaræ artes, aut virtus rara,
Deumue*

*Religio efficiunt, nam virginis astra per or-
tum*

*Sufficiunt Geminis vires, & robora præ-
stant.*

*At cū præcipitem occasum, cauaque an-
tra subibunt*

*Oceani, dias veniunt qui lucis in auras
Hi perferre malum, & duros toleran-
labores*

*Damnaque, & aduersos constanti pectus
re casus*

*Assuescent, celare odium, ac simulare
parati.*

*Non his aut studium recti, aut sapientia
deerit,*

*Ingenijue fauor, docti, seu pectoris artes.
Successus sed opum feri, primaque sen-
etia*

*Suscipient tandos cara cum prole nepotes.
Dant imo positi morbosque, agrumque*

laborem,

*Aut vitium occultum, aut secreta in par-
te dolores,*

*Eripiunt & opes paratas, censumque pater-
num.*

*Post tamen uberiore manu cum fauore
magno*

*Ingeminant & opes, & lucra ignota re-
ponunt,*

*Suppeditent unde, & multis alimenta mi-
nistris.*

*Hos fœlix, fatoque tamen cogente se-
nectus*

*Ah procul à patria externis tumultabit in
oris.*

Hoc idem Dioscurorum signum brachia, ma-
nus, & spatulas regit, nec non sanguifluas im-
primit affectiones.

CAPVT XVII.

*Quales dotes, mores, & fortuna, morbi-
que sint hominis concepti sub Cancro.*

Cancer.

*Complexio frigida, & humida
temperatè:*

SUB Cancro fata proles corpo-
ris breuem staturam refert,
crassa membra, pinguem faciem:
paruos, cæciosque oculos, ca-
pillos crispulos, breuem bar-
bam, elatos humeros. Cæte-
rum quoad mores semper mobilis, semper-
que sibi incostans existit, *μικροφρόνιος*, idest
parui iudicii, atque minoris sapientiæ; ad iram
cun-

cundiam, & libidinem facile procliuis, parum tamen in vtraque constans. Mores, & fortunam plenè edocet Pontanus eodem loco his carminibus.

Hac etiam de parte, imoque e cardine surgens
Si testudineus moueat sua braccia Cancer
Humidaque impressis figat vestigia plantis
Plurima diuino promittit munere natis.
Illis diuitia ingentes, & copia rerum
Vndabit variarum, & latis pradia campis
Sufficient latam Cererem, Bacchumque
fluentem.

Illis nobilitas, & claris insula vittis
Conferet insignes titulos, magnoque fauore
Decernit statuas, fastisque insignibus ornat,
Annuerit placido facilis si Iuppiter ore,
Sed iuuat intonsus crinis, promissaq; barba
Atque inter titulos sordenti flamine vestis
Quin etiam insidias cognati, & sanguinis
iram.

Nuntiat, aduersosque inimica mente pro-
pinquos,

Quos & ab occasu grauiori concitat ira.
Tum verò felix multa cum laude senectus
Continget, tunc clarus honor præstantibus
actis.

Cum medio posuit Cælo vestigia, & æquor
Despiciens bibulis tantundem distat arenis
In mare qua Ganges, & qua Tagus aureus
intrat,

Ac veluti lento sensim per litora passu
It Cancer, tardusque graui sub mole laborat
Paulatim sic diuitias, sic lentus honores
Accumulat, donec grauidos cõplerit aceruos
Vix tamen ut gemino sæculet viscerum partu.

Exoriens placidos mores, animique quietum
Ingenium, & solers mētis promittit acumen
Nascenti, tamen ut facile indignatio, & ira
Exagitent, facile iratos componat ut æstus
Mollibus officijs, ac miti pectore natus.

Ipse acer vitiorum ultor cum fronte seuera
Iurgator scelerum, atque ad publica mu-
nera versus,

Præsidia inde domus, & victus quæret ho-
nestos,

Et tamen indigna decubet morte peremptus
Aut grauibas capitur morbis, aut lumine
moesto

Speclabit raptos non uno fanere fratres
Pectus, mammillas, ventrem superiorem, pul-
monem, splenemque sibi vendicat Cancer,
inuritque scabiem, impetiginem, lepram, ser-
piginem, & congenera.

CAPVT XVIII.

Quales dotes, mores, & fortunas, morbosque
influat conceptæ proli, e Cælo domi-
nans Leo.

Leo.

Complexio calida, & sicca in-
temperatè.

L EONIS rugientis dominium
præstat homines pulchri penitus
corporis, coloris rosei, viuidi-
que, cuius corporis membra
superiora erunt inferioribus
longè maiora. Alacres oculi,
petulantesque micant, flauī, aut cæsij potius:
capilli pendent aurei, & calamistrati; pectus
amplum, crura gracilia. Quo ad animum, Leo-
nina proles fortis est, ac generosa, magnanima,
tentans ardua, solers in periculis, vehemens in
motu, iracunda, disciplinabilis, ingeniosa, ac
præterea philotisijs, & gastrimargiæ, hoc est Ve-
nericis, & gulæ addicta, necnon φιλόποτης, for-
tunam addiscere licet ex Pontano ipso præcita-
to Vrania libro.

Ergo cui prima radiabit lucis in ortu
Notus erit, feret hic celebris præconia fama,
Fascibus, atque operam dabit, atque in-
biabit honori:

Quæret opes proprio semper tamen ipse
labore

Spelunca fremit in magna, dominator in altis
Montibus, Aethiopumque fremunt deserta
Leonem

Quærendo tamen insudat per deuia passu.
At cui de summo nascenti fulget olympo
Perferet ille graues forti cum corde dolores,
Post tamen aut domini pergrata potentia
ditem.

Efficit, aut si qua est Domino cognata potestas
Vnde etiā charis alimenta ministret amicis.

Ducit ab occasu litem, iratosque, propin-
quos

Efficit, & multos aduersum concitat hostes
Iurgiaque indignum thorum, moresque
sinistros

Contugis, & nullo thalamos dignatur ho-
nore;

At ima de parte dabit censumque, bonas-
que

Diuitias, dabit & tabulas, scribetur &
hares;

Partaque sælici seruat patrimonium cura.
Cor.

Cordis, & prae cordiorum ægritudines infligit
Leo, spinæ dorsi: pectori, diaphragmati, &
stommacho peculiariter dominans.

CAPVT XIX.

Quibus dotibus, moribus, ac fortunis,
morbisue insignita exurgat proles
sub signo dominantis Virginis
concepta.

Virgo.

Complexio frigida, & sicca,
intemperatè.

A VIRGINE imperante pul-
crum emanat corpus, concin-
na symmetria, recta statura,
habitus eusarchos, neque pin-
guis, neque gracilis, capilli
subcrispi, vox acuta. Quoad
animum Virgineus fœtus macte virtutis, sa-
piens, veridicus, modestus, bonæque indolis
erit. Fortuna à Pontano sic describitur 2.
Vrania.

Hunc labor, hunc & cura premet iue-
nilibus annis

Huic & fœlicem præstabunt fata sene-
ctam,

Quem lata ex imo Virgo spectarit olympo,
Ornatumque animi donis, & mercibus
amplis.

Hæc Dea dat curas animis, dat & utile
pectus

Consilij, dat secretas exquirere causas,
Moliturque novas artes, mentemque Deo-
rum

Explorat dubijs quærens oracula rebus;
Nil intentatum ingenio, nil linquit inau-
sum,

Quod natura tegat, tegat & vis insita
fato.

Sic illam Pater instituit, &c.

Manilio stude. Regit idem ventrem, epiga-
strum, & intestina, paritque melancholiæ
terra symptomata.

CAPVT XX.

Quas dotes, mores, ac fortunas, mor-
bosue influat Libra suis
conceptibus.

Libra.

Complexio calida, & humida,
distemperatè.

IN domino Libræ concepta so-
boles decora simul, & formo-
sa erit; corporis habitum ob-
tinebit medium inter gracilita-
tem, & pinguedinem, albam
faciem cum reliquo corpore
subnigro. Cæterum quod attinet ad mores,
eadem erit in sermone suavis, atque animo
mitis, liberalis, disciplinabilis, boni iudicij,
musicæ, fidiumque studiosa, necnon mecha-
nicarum operationum solers; venationum in-
super, & Genialium voluptatum amatrix.
Fortunas discite à Pontano sic modulante 2.
Vrania.

Igitur Libra fulgente per ortum
In lucem quicumque venit, non ille Deo-
rum

Contemptor, non recta animi sententia
mentem

Deferet, aut raris exurgens gloria factis.
At vita tenor inconstans, morbusque, la-
bosque

Turbabunt, & multa nouis discrimina
rebus.

Hunc lites, atque immeritis certamina
causis.

Hunc aduersa fori vexabunt arma, sed
ipse

Inuictus feret, ac multo se robore firmat,
Quem tam en amissis prosternent funera
natis

At cum se summolibrarint æthere chela,
Fœlices dant euentus, dant prospera ve-
rum

Subsidia, & quoties aliquid fortuna mali-
gnum

Vexerit, instaurant alieno funere dam-
num,

Aut ex alterius iactura, aut forte latenti
Thesauro, sed nec pietas, cultusque Deo-
rum

Defuerit nato, quibus annua vota per aras
Perfoluat ritè incolumis, nec carmina
deerunt

Culta

*Culta, nec aurato resonans caua tibia
buxo.*

*Hunc dulcis lepor & grato facundia gestu
Adiuuat & blanda comitatur gratia lin-
gua,*

*Quod si nimboſo occaſu atque Atlantis
az hortis*

*In Mare præcipitent dant publica mune-
ra natis,*

*Et Regum inſinuant domibus. Mutabilis
aura*

*His manet, & nigris poſt albos urna
lapillis,*

*Vt neque conſtanti perſtet fortuna tenore -
Ex imo cenſum patrium, proauisque pa-*

*ratas
Perdunt diuitias, nulloque in munere
primos*

*Conſtituunt; verum poſt damna, graueſ-
que labores*

Lucra parant, &c.

*Quia renes, vertebraſ, lumbos, & fœmora
libra regit; inde variæ extimendæ afflictiones
t hæmorrhagiæ per inferiora, vrinæ & fœcum
tentio, & ſimiles.*

C A P V T XXI.

*Quas dotes, mores, ac fortunas, mor-
boſue inſinuet proli ſuæ Scorpio.*

Scorpio.

Complexio frigida, & humida
diſtemperata.

QUAE ſoboles ſub Scorpionis
dominio vitam ingreditur, co-
lorem corporis obtinebit ſub-
rubrum, paruam, & anguſtam
frontem, paruaque lumina,
ſuiſque latentia ſpheris: longa
rura, ſubtilia, pedes amplos, & capillos
plurimos. Cæterum quoad mores; erit fa-
unda, fœcundaque verbis, prodiga, nugax,
mendax, accuſatrix, diſcordiæ feminatrix,
alfa, dolofa, prudens, diſciplinabilis, ingenio
& ſagacitate plena. Hæc omnia, & inſimul
fortunas exarat Pontanus 2. Vrania.

*At quibus in primo naſcentibus affuit
ortu,*

*Non his dexteritas rerum, non mentis a-
cumen*

*Deſuerit, verum ira ingens, & pectoris
æſtus*

*Et varij exagitant motus, multumque
fatigant*

*Aduerſa, & tamen hæc fœlicia fata, po-
tenſque*

*Euentus manet, ac ſobolis iucunda pro-
pago;*

*Atque vtinam non & patria tellure re-
liſta*

*Externas quarant vrbes, non prima ſepul-
cro*

*Pignora dent, non ob veteres certamen
amicos,*

*Damnaque & immenſos ſubeant quando-
que labores,*

*Nam cum de ſummo naſcentibus afficit
orbe*

*Difficiles animi mores ſed fortia præſtat
Pectora; ſed magno claros extollit honore*

*Ex humili perſæpe loco, dominique potentis
Subleuat officio. Tamen & conſortis a-
cerbum*

*Funus, & indignos affert de prole dolores
Nec patitur certa errantes conſiſtere*

terra

*Efferet uxorem optatam, primosque by-
meneos*

*Lugebit cui maurysio de liſtore caudam
Vibrarit nepa fatificum iaculata venenum*

*Non tamen ingenio deſes, non pectore
ſegnis*

*Ipſe geret magna comiſſa negotia cura.
Decumbet terra ignota cœloque alieno,*

*Et cadet inſœlix violenta cede peremptus,
Siue repente ruens fato rupietur acerbo,*

*Quamquam prima gerens, & magna nego-
tia primus*

*Ex imo cui fortè loco ſe Scorpius offert
Armatum, ipſe ima minitans fera vulnera*

cauda

*Fraude potens nitensque, aſtu dominoque
ſuperbus*

*Quando etiam ſocios iunxit ſua tecta ſub
antro.*

DParentes hoc fugite ſignum, eſt enim
apprimè maleficum; inſerit illud fiſtulas, hæ-
morrhoidas, calculum, tenefmum, ſcabiem,
lepram, colicumque dolorem. Habet nam-
que ſubiectum anum, pudenda, veſicam, i-
leon.

CAPVT XXII.

Quales dotes, qui mores, quæ fortuna, mor-
bique inferantur conceptui à Sagittario
dominante.

Sagittarius.

Complexio calida, & sicca,
intemperatè.

SAGITTARIUS efformat
homines erectæ, sublimisque sta-
turæ, & flauī coloris, qui lon-
gam faciem, barbamque demis-
sam referant, mentum, ac fron-
tem acutam, amplum ventrem,
longas coxas, crassas tibias, testes, ac puden-
da protensa, crines tenues, rufosque. Quo-
ad mores homines producit alacres, liberales,
fortes, agiles, æquitatus studiosos, calidos, in-
stables, libidinosos, & fecundos. Addit for-
tunas Pontanus toties citato loco.

Iam primo quoties Cælo fulgentia chiron
Ora effert, quicunque nouas in luminis au-
ras

Prodierit, quantum ille maris? Quot flu-
mina obibit?

Quæ terræ errantem excipient? Quos vi-
derit hostes?

Et tamen insperata etiam patrimonia
adibit,

Publicaque inspecta geret ipse negotia-
cura

Ingenio bonas, atque artes instructus bo-
nestas.

Errores etiam varios, hostemque potentem
Indicat, insidiasque, & multa pericula,
Cælo

Si medio aspiciat, patrimonia perdit, &
idem.

Restituens aliena dabit, studioque fideli
Iurgit amicitias, conceptaque fœdera ser-
uat

Exercens habile ingenium, & mentem
aptat agendo.

Saua tamen pueri tela, immanemque pha-
retram.

Irati ciet, atque incensos ventilat ignes,
Perque oculos placidum demittit ad ossa
venenum.

Incolet externas vrbes, peregrinaque tecta
Iactatus fato tamen patriamque, suosque
Inuiset Diuum ipse memor. Sed pectora
cura

A Exagitant, & saepe dolor per corda recur-
sat,
Sentiet iratos hostes, cladisque suorum
Exitij, aut fratrum, magni seu causa pe-
ricli.

Ille quidem occiduo chiron cui mergitur
astro.

Hunc Cæli fauor arridens, hominumque
fauorem

Concilians statuit templis, & præficit aris,
Ingenijque bonis, atque artibus ornat bo-
nestis,

Cui fauet ex imo senior Centaurus olyn-
po.

B Quin dulcis natorum Amor, & incunda
propago

Fœlicem efficiunt. Nam quamuis pigna-
ra prima

Efferat, optata rursus noua gaudia prole
Suscipiet, cumulabit opes pietate suorum,
Debeat ut caris censum, & bona paria
propinquis.

Multa etiam in superos pietate vitetur,
& aris

Plurima pro meritis persoluet vota, be-
nignos

Thure Deos veneratus, & igne calenti-
bus extis.

C Hoc idem signum femoribus, coxis, & ve-
rendis imperat, ac temperiei consonas infli-
git ægritudines.

CAPVT XXIII.

Dotes, mores, fortuna, morbique
hominis concepti sub imperio
Capricorni.

Capricornus.

Complexio frigida, & sicca,
distemperatè.

PROLES Capricorni est cor-
poris habitu sicco, & gracili
prædita, statura sublonga, colo-
re subnigro, aut subflauo, capi-
te paruo, capillis multis, acu-
ta facie, & caprina, si Hali cre-
dimus, compressis oculis subtilibus cruribus
& ijs pœne omnibus qualitatibus, quæ Satur-
no debentur. Maternus addit, quod si Ca-
pricorni pars XV. erit in Horoscopo homi-
nes præstat gibos, nanos, ac totos deformes.
Quoad mores, libidinosus ob flatuum copiam
suspiciosus, tediosus, φιλόμισος, hoc est odio-
sus

sus, & φιλόδιμος, idest amator controuersie
& multis litigijs obnoxius. Insuper mores,
& fortunas Pontanus explicet. 3. Vranix his
carminibus.

Hoc igitur signo genitos, curaque, labo-
resque
Exercent, cultusque soli, terraque do-
manda.
Hos dulces verborum aura, tenerique
lepores
Delectant; sed multo tamen mendacia
vanos
Efficiunt, neque enim dictis constantia
perstat.
Quin etiam fœdi mores, vrensque li-
bido
Sullicitat cupidas mentes, studiumque
nocendi.
Nam quibus in primo surgens apparuit
ortu,
His superat res ampla domi, sed sponte
per orbem
Visendi studio allecli, peregreque vagan-
tur.
His amor in teneras succendens corda
puellas
Subijcit imperijs dominae. Verum arida
postquam
Desauit sitis, & longe exatiata libido est
Seclanturque odys, & iniqua voce laces-
sunt.
Degener his animus: sed mens famulata
Deorum.
Obsequijs, precibusque aras, ac templa fa-
tigat
Verum instructa dolis fraudemque in
corde voluntas
Ingratisque operas ipsi, & benefacta loca-
bunt.
At famæ prætium nobis, & gloria cre-
uit,
Quod medio fulsit radians Capricornus o-
lymbo.
Hinc etiam secreta poli, atque occulta Deo-
rum
Panduntur, varijsque manent accomoda-
rebus
Peciora, & ingenio quæsitum nomen ab ipso
est.
Hinc multis alimenta damus, nostroque
fouemus
Præsidio, & magnis primi quoque præsu-
mus ætis,
Et primi veterum colimus monimenta
virorum.
Pronus ab Oceano mentis portendit acu-
men,
Ingeniumque capax, & vestigantia lon-
ge

Corda: sed occultos languenti in parte do-
lores
Corporis, aut animi varios denuntiat æ-
stus,
Criminaque, insidiasque, grauique peri-
cula damno,
E quibus emergit tandem, placideque
quiescit.
Sed iacens ima patrimonia vertit, opesque
Alternat patrias, proprijs quas viribus
inde
Colligit, & diti peragit sua fata sene-
cta,
Ac sibi vel natos alienæ stirpis adoptat,
Aut prolem ignoto genitam de semine
tollit
Atque hæc hyberno præstat Capricornus
ab antro.

Lege insuper Manilij Astronomica. Genua,
eorumque subiectat sibi Capricornus affectus;
Febres insuper, scabies, lepram, mutitates,
surditatem, sanguinisque fluores infernos in-
ferit, atque oculorum caligines.

CAPVT XXIV.

De natura, virtutibus, influxu,
& maleficio dominantis
Aquarij.

Aquarius.

Complexio calida, & humida
distemperatè

X Aquario in Horoscopo sur-
gunt homines breuis, formosa-
que staturæ, boni habitus, ru-
bei coloris, venustæ faciei, ma-
gni capitis, crurum inæqua-
lium, vnum enim altero maius
erit, vt Hali, ac Bonatus tradunt. Cæte-
rùm studiosus, iactabundus, gloriosus, philo-
timus, & liberalium atrium peritus. Addit
hæc Pontanus præfato loco.

Quicumque oriens orientis Aquari
Fœlices radios, & amicos viderit ignes
Ille bonas artes solers tractabit, opesque
Inde parans dabit, & multis alimenta
ministris,
Et multos parto pascet, magnoque fauore
Iunget amicitias primorum ex urbe vi-
rorum.
Munera quin etiam scriptis commissa
tabellis

Siue Deum in templis, & sacra negotia curans

*Sentiet inuidia vulnus, liuentiaque arma:
Perdet opes, parta amittet, quæ viribus*

*Ingenijque bonis facili ratione repenset.
Qui si de medio nascentem aspexerit orbe,
Fuderit & liquidos amnes de culmine*

*summo,
Diuitia undant illi, rerumque paratus*

*Affluet, & multa quæsitæ pecunia cura,
Publica dum tractat, peragitque negotia*

*solers
Propter aquam, studet aut rebus non se-*

*gnis aquosis;
Regibus aut placet, aut dominantum limi-*

*na seruat;
Sed nea certa fides undis, & flumina*

*sæpe
Finitimos populantur agros, egressaque*

*ripis
Dant stragem, & miseri frustrantur vota*

*coloni.
Dum sata præcipitemque trahunt spem*

*gentis, & anni
Fert & opes, adimitque datas Atlantide ab*

*unda
Lucraque, damnaque mutato de sydere*

*prebet
Atque utinam quacunque illi sua conti-*

*git uxor
Seu vidua, & primi thalamos defuncta*

*mariti
Seu virgo furtim illecebras quæ ncuat, A-*

*mantum.
Siue anus, & penso quæ dudum assuevit*

*berili
Concordes agitet tædas, seruetque pудо-*

*rem.
Nil illi gratum à socijs, gratumue ab A-*

*micis
Speretur, sterilem ipse fidem, frustra que*

*dolebit
Si quem deuexo nascentem vidit ab or-*

*be
Habet hæc, aut similia Manilius libro Astro-*

nomicon. Quid plura? Tibias cum suis mor-

bis subiectas habet, nigramque inspergit icte-

ritiam.

CAPVT XXV.

*De qualitatibus, moribus, fortunis, ac
morbis Piscium e Cælo impe-*

rantium.

Pisces.

*Complexio frigida, & humida
distemperata.*

VISQVIS in Piscium Ho-
roscopto conceptus erit, si Hali,
Materno, & alijs habenda est
fides, erectam ac bene symme-
triata refert staturam, colorem
album, rotundos oculos, & sub-
nigros, caput paruum, magnamque faciem,
latas maxillas, venustam barbam, pectus la-
tum, & aliquando membro aliquo diminutus
extat. Circa mores: Gulæ deditus erit & vi-
no, & hinc somnolentus, ac veterinosus, iram-
que si concipiet, retinebit diu. Quid plura?
Ingeniosus, sapiens, fidelis; sed Poncanum
audiamus

Ille igitur, quem ceruleo de gurgite Pi-

*scæ
Nascentem aspiciunt, Cæloque tuentur*

*eoo
Multum Vrbes petet ignotas, longumque*

*vagatus
Notescet peregrè externis nouus advena*

*terris.
Quin etiam ingenioque valens, & pectore*

*plenus
Munera tractabit solers, quibus inde pe-*

*ra&ctis
Ad maiora gradu properabit munia in-*

*to.
Certus amicitijs, cognato & sanguine*

*certus,
Vlciscensque hostem facile, atque ex ordi-*

*ne felix.
At cui de medio squamosis culmine na-*

*tes
Alludent caudis, illum sua flumina no-*

*scent
Vicinaque vrbes pelago, censumque alie-*

*nis
Qui paret ex opibus, multa & patrimonii*

*gaza,
Diues agri, diues pecoris, neque fidei*

*unis
Qui seruat, ut duplici forsan dominetur in*

aula

*Imperitans, geminasque potens moderetur
& urbes.*

*At hunc pomice hæperides si gurgite
auito*

*Accipiant, vdoque lauent simul equore pi-
fces*

*Externæ noscent Urbes, peregrinaque
teſta*

*Præſtantem ingenio, & facilem bene rebus
agendis;*

*Quin etiam Veneres, & gratia magna ſe-
quetur*

*Obſequio, vt multi paſſim famulentur a-
mico.*

Nec verò non ille ſuis accomodus actis,

*Ciuius aut notus, aut fido pectore cla-
rus,*

Aut cuius certæ credantur munera curæ,

Quem celeres imo Piſces tueantur olympo;

*Nec non & thalamum auerſans, leſosque
bimeneos*

Accuſet, meritoque illi damnabitur vxor,

Ni ſcelix placido faueat ſaturnius aſtro,

*Spondeat & gratos blanda cum coniuge
mores.*

Pete Manilium in Aſtronomicis. Pedes regunt
Piſces, eorūque affectiones; inſuper lepram, pa-
ralyſim, podagram, & huius generis progignūt.

C A P V T X X V I.

*Qua ventorum conſtitutione prolem ſe-
rerere magis expediat.*

PER REGIMVS aſtra, ac Zo-
diaci vniuerſas imagines, ſuper-
ſunt meteora quædam non con-
temnenda; Proferantur ſi pla-
cet. Spirantibus Auſtris haud
quaquam Generationi operam
dare confert: tunc enim temporis fluida nimis
corpora, & ſemina ſunt; ſi verum eſt autem
quod magis concretum, & compactum,
ſemen calidius eſt, & conſequenter longè ma-
gis ſecundum, illud, quod ab Auſtro alteratur,
& funditur, ad bonam prolem minus efficax erit;
enſcetur enim intemperanter humida, ſegnīs,
& capitis obnoxia ſtillicidijs. Inſuper ſcæmina
potius, quàm mas gignetur; quod ſecundò ca-
pite libri 2. de generatione animalium legitur
his verbis, *Humidiora etiam, effeminatiora-
que corpora ſcæminam potius gignunt. & ſemi-
na humida magis, quàm ſpiſſa hoc idem faciunt.*
Cuius quidem euentus illa eſt ratio, quoniam
ad perfectam, validamque prolem, nec non
maſculinam in primis producendam expoſcitur
genitura valde calida, & vndique ſpirituosa.

Iam affluens humiditas calorem, & ſpiritus
hebetat, qui adhuc in fluida nimis ſubſtantia,
nequeunt ſeruari Merito igitur Philoſophus
loco paulo ſupra citato aiebat: *Flatibus item
Aquilonijs magis quàm Auſtrinis mares gignun-
tur:* cuius rei ſtatim rationem afferens ſubiun-
git, quod auſtrino tempore ſuperflua humidi-
tates multæ in corpore inſunt, & excrementa
à calore aliquo ſegni coqui nequeunt, & in bo-
nam formam coctionis, & perfectionis redigi;
nam vt ipſemet aiebat, hæc enim omnia eue-
niunt caloris inopia naturalis; quamobrem
neceſſe eſt, ſemen, & ſanguinem menſtrum hu-
midiores fluere, atque adeo imperfectiores.
Quinimo ſapientiſſimus idem Ariſtoteles ex
doctrina, & obſervatione Paſtorum refert, non
modo intereſſe ad maſculini, ac feminini peco-
ris ſcæturam, vt initus Aquilonijs, Auſtriniſue
flatibus fiat, ſed etiam ſi dum pecus coit, ſpe-
ctet ad Aquilonem, aut ad Auſtrum. Ita, inquit
Ariſtoteles, *minimo interdum momento cauſa
datur caliditatis, aut frigiditatis.*

Cur autem flante Borea opportunum ſit
magis pædurgie parare opus, patebit liquido
ſi contrario modo quàm de auſtro ratiocine-
mur; ideoque cum ſub tempore Aquilonari
membra cuncta robuſtiora ſint, corpusque v-
niuerſum humido non diſſuat, verum ab ex-
crementorum illuuiæ reſiccetur, ipſaque in-
primis genitura denſior, & magis cōcocta eu-
dat duplici de cauſa, prima quidem ob natu-
ram borealis flatus exiccantis; ſecunda quod
calor ſeminis augetur ob frigidi halitus ven-
tilationem, qua fit actio antipariſtica; Non
mirum ſi proles omnibus abſoluta numeris
euadat. Confirmat hoc Philoſophus 6. de hi-
ſtoria animalium capite 19. de ouibus, capriſ-
que loquens, vbi ait: *Mares autem, aut ſcæ-
mina generantur vt tum aquarum, tum admis-
ſariorum; nam & aquæ faciunt, vt ſcæmina
maresque concipiantur. Ad hæc Aquilonis fla-
tu mares potius concipiuntur, Auſtri ſcæmina.*
Et ſubiungit adhuc: *Vis tanta eſt Aquilonis,
vt vel ea, quæ non niſi ſcæminas pariant im-
mutet ad prolis maſculæ procreationem, ſpecta-
re Aquilonem.* Vt proinde hic ritè adaptari
poſſit Hippocratis Aphoriſ. lib. 3. *Quotidiana
verò conſtitutiones Boreales corpora conſirmant
valida, agilia, bene colorata, melius audien-
tia efficiunt, ventres exiccant.* Quod adeo ve-
rum eſt, vt negare penè temerarium ſit; immo
non eſt alia ratio, cur pueri aliquando adeo
morbidi enſcantur, niſi conceptio illorum
ſub huiusmodi auſtrina conſtitutione celebrata,
quibus niſi fonticulis in occipitio ſtatim oc-
curratur, vel non viuunt, vel ſontico mor-
bo ſeu epileptico corripiuntur; quod non
modò contingit, ſi proles tali tempore ſera-
tur, & concipiat; verum etiam ſi vtero
ge-

gestetur austris dominantibus; significauit hoc idem Hippocrates 3. Aphorismorum 12. ijs verbis; *Si tamen hyems fuerit austrina, pluuiosa, & clemens, ver autem siccum, & boreale mulieres quarum partus ad ver spectant, ob quamuis causam manifestam abortiunt; Si vero pepererint, languidos, ac morbosos infantes parient, ita ut statim moriantur, aut tenues & morbofi uiuant.* Id quod Albertus in meteoris confirmauit his verbis. *Aliud est quod habetur ex artificio Iacob, qui posuit virgas, quando prima admissura fuit, & hoc quando fiat Aquilo, eoquod ille continet poros in generantibus, & semine, ne euaporent spiritus, & debilitetur conceptus.*

CAPVT XXVII.

Qua hora precipua, ac determinata sit causa prolis celebranda Venus.

SOMNO Veneri indulgendum esse, Hippocratis consilium fuisse, censent plerique ex illa nobili paramia: *Labor, cibus, somnus, Venus omnia moderata.* Quarum dictionum, inquit Galenus in commentario, obseruandus est ordo; labor enim cibo præire debet, somno cibus, Veneri somnus. Verum huiusmodi sententia à posterioribus Medicis derelicta videtur; quandoquidem doctissimus Aetius in primis libro 1. sermone 3. capite 8. à prandio coeundum esse censet, quando scilicet cibus e stomacho descenderit; Eiusdem opinionis, arbitrator, inter Arabes extitisse Auicennam, qui tractatu illo 3. capite proprio de re Venerea monet, fugiendum esse coitum super repletionem, quoniam inducit ægrotudines, quas motus super repletionem factus gignit; cuius quidem rei illa rati est, quoniam si cibo assumpto, & ventriculo pleno Veneri detur opera, à coctionis munere distrahitur natura, eoquod spiritus omnes ad renes, & organa genitalia auocentur; quo fit insuper, ut crudus chilus ad ipsum hepar demandetur; hinc verò exortæ cruditates vniuersum corpus labefactare valent. At Paulus Aeginas libro primo capite 35. iubet concumbendum esse secundum cibum antequam somnus irrepat. Quid ergo in ancipiti auctorum sententia statuendum?

Profectò vbi summorum virorum sententiæ pugnantes inter se apparent, non statim vnus aut alter erroris insimulari debet, verum, diuersam vtriusque aucupari considerationem; Cum enim vna sit veritas, vnica etiam debet

A esse rei sententia; At modus illam diuersa ratione considerandi facit, ut in legendo distinctiones hauriantur. Quamobrem distinctionem adhibendo dicendum est, huiusmodi questionem agitari posse vel in ordine ad generationem, vel ad humani corporis sanitatem, & hac sola distinctione rei veritas elucescit, necnon grauissimorum auctorum conciliatio patrabitur. Quocirca respectu Generationis Hippocrates, Plato, & Aristoteles audiendi sunt. Hippocrates quidem libro de superfecundatione, vbi scribebat, mulierem concepturam coitu ieiunam, & virum sobrium modicè pastum uti debere; quam eandem sententiam pluribus in locis, & præsertim primo de morbis mulierum repetit. Plato etiam 6. de legibus aiebat: *Quare ut solidus, stabilis, ac quietus conceptus fiat, non oportet corporibus ebrietate diffusis dare operam liberis; & subiungit: Qui autem vino refertus est tam anima quam corporis rabie concitatus quouis & trahit, & trahitur, iccirco ebrius tamquam mente captus ad ferendum est inutilis.*

B Hippocrati, & Platoni subscribit Aristoteles in problematibus, vbi commonet, ut concubitori parcè cœnent, quod sic meatibus magis patentibus facilius, & longius semen propellant. Quò insimul pertinet illud eiusdem Philosophi 3. Problematum, vbi asserit, viros temulentos infœcundum reddere semen, & cœnopheras mulieres ut plurimum steriles euadere: Quæ omnia Franciscus Vallesius ingeniosè confirmat libro vndecimo de sacra Philosophia. Hinc verò pateat hodiernus abusus, quo concubitori consuevere lautè, & copiosè nimis cœnare, meraciusque bibere, ex quo longè impotentiores redduntur utique, ut patet ex eo, quod vbi ad potum aquæ frigide confugiunt, aptiores ad Veneream palæstram redduntur; aqua namque in huiusmodi casu patentiores reddit meatus, obstructaque vias aperit semini.

C Sed ex his primò quæres, cur ex Hippocrate ieiunia mulier in Generationis opera esse debeat, non autem vir? Inde est meo arbitrio, quod cum debeant vtriusque nempe viri & mulieris semina vno, eodemque tempore fundi, quatenus fiat conceptio, mulier, quæ natura sua in Veneris studio laborat magis, quam vir in genitura iaculatione, si comedat, ob spirituum auocationem à partibus Genitalibus ad ciborum assimilationem difficilius emittet, vnde frustrabitur conceptio: At vir occasione cibi mediocris robur acquirat; ipse enim minori virtute indiget, præstatque efficaciorē conatum. Secundò quæres, an ebriosorum semen sit ut plurimum infœcundum, verum cum ex professio questionem agita uerim in tractatu de semine, hic pluribus non erit opus.

opus. Eò lector confugas, ne decantata occi-
namus, & palilogiam faciamus.

Cæteràm si hanc ipsam quæstionem sanitatis
intuitu examinare velimus, amplectenda erit
Pauli, & Aetij sententia, atque etiam Auicen-
næ, qui astruunt, post cibum Clinopalin exer-
cendam esse, quo tempore renutriti spiritus,
& ad congressum alacriores redditi non adeo læ-
duntur, nec tantam corpori inferunt noxam;
& licet Auicennas ipse post cibum aphrodision-
improbet, intelligit de illo immediate post epu-
as, & repletionem exercito, quod & nos fa-
remur. Quod verò nostra hæc distinctio rite
procedat, perspicuum est; siquidem Aetius, Aui-
cennas, & Paulus locuti sunt uti medici; Hip-
pocrates, Aristoteles, & Plato, ut Philosophi
de Generatione solliciti. Quare si Plutarchus
hanc nostram diuisionem cepisset Symposio-
rum tertio, nequaquam adeò laborasset in qua-
tione hac pertractanda, licet concludat postre-
mò, concubendū esse post modicā cœnam, quod
& ad geuerationem, & ad sanitatem commo-
um sit. Instabis, quod sanitatis respectu futu-
um sit melius immediate ante cœnam, & pran-
ium lasciuire, quoniā succedente alimento re-
crearetur illico natura. Id sponte inficior,
quandoquidem Venereo motu spiritus, & na-
tura confestim ad Genitalia auertitur, ventricu-
interim facultate languida relicta, ac torpida;
uo circa si cibus assumeretur, antequam sin-
gulis membris redderetur debitus calor, dubio
ocul chilos frigescente ciborum neque appe-
tentia, neque pepsis congrua efficeretur; &

A hinc improba innotescat hominum consuetu-
do, quia Venere confestim ad mensam confu-
giunt, tamquam ab illa deperditam substantiam
ilicet recipere valerent. Quàm satius foret per
horam saltem quiescere, deinde temperatos
quidem, sed optimos cum cibos tum potus ad-
hibere? Sed quia præsens hic tractatus ad Ge-
nerationem dirigitur (inferius enim quoad sani-
tatem agitabitur) quæres meritò, quando ad
perfectam prolem excipiendam expediat magis
Genio indulgere mane, an vespere. Longè
melius proficere, aio, in matutino tempore, quo
mensa phantasmatis depurata, ac digestio-
ne absoluta non ita est obtenebrata, seu fuligi-
ne præstriata, ac distracta. Quantum autem re-
ferat prolis causa in actu Generationis men-
tem, animumque ipsum limpidum esse, dicitur
in inferiori libro. Tandem pro Corollario lu-
bet ascribere quæ Arnaldus de Villa noua capi-
te primo de Coitu habet. *Est autem hora coe-
undi congrua, quando corpus in temperamento
fuerit omnium exercitiorum, ut scilicet non
sit plenum, nec vacuum nutrimento, nec cali-
dum, nec frigidum, nec humidum, nec siccum,
sed temperatum. Si verò errauerit ab hac ratio-
ne, & coierit, melius erit calidum, quàm frigi-
dum, melius satur quàm famelicum, melius hu-
midum quàm siccum, melius ante somnum,
quàm post somnum, quia post quam coierit, à la-
bore quiescet, melius inde erit virtuti.* Plura
C qui vult legat apud ipsum Arnaldum, qui licet
hæc præcepta ad sanitatem direxerit, possunt
nihilominus eque Generationi competere.

FINIS SEPTIMI LIBRI GENEANTHROPEIÆ

Ioannis Benedicti Sinibaldi.

TRACTATVVM, ET CAPITVM

quæ in præcedente Septimo Libro Geneanthropeia continentur.

Numeri columnas denotant; solùm in principijs Tractatum paginam indigitant.

TRACTATVS PRIMVS.

- De Vniuersali, ac particulari tempore Generationi humana congruo.*
- Cap. I. *De temporis constitutione Padurgia commodo ex Paulo Aegineta.*
- Cap. II. *Quo tempore ex Hippocrate Veneri sit indulgendum, ubi Celsus examinatur.*
- Cap. III. *Cur homines coeundi stata, certaque tempora, ut cætera animantia non habeant.*
- Cap. IV. *Quare grauida animalia cuncta recusent coitum excepta muliere, & equa.*
- Cap. V. *Quo potissimum tempore mulier debeat viro misceri, ut leta proles inde excipiat.*
- Cap. VI. *Sub optimo, & peculiari quopiam Cæli Sydere plantandum esse hominem ex Astrologis.*
- Cap. VII. *Quales, quibus moribus imbuti, in quos morbos proclives concipiantur homines, si sub dominio Saturni serantur.*
- Cap. VIII. *Quales sub Iouis ditione concipiantur homines, quos referant mores, quibus morbis subijciantur.*
- Cap. IX. *Sub imperio Martis qualis concipiat proles, quos ducat mores, quos patiat affectus.*
- Cap. X. *Qualis prodeat conceptus Apolline, seu Sole dominante satus, quosque ferat & mores, & morbos.*
- Cap. XI. *Quales nascantur proles sub Veneris imperio conceptæ, quibus moribus insigniantur, quibus morbis afficiantur.*
- Cap. XII. *Qualis futura sit proles sub Mercurio sata: quos latura mores, quos passura morbos.*
- Cap. XIII. *Quales à dominio Lunæ concipiantur homines, quibus præditi moribus,*

A

quibus obnoxij morbis.

- Cap. XIV. *Quales sub quolibet Zodiaci signo enascantur homines, & primò sub Arietis dynastia qui mores, qui morbi ferantur.*
- Cap. XV. *De Tauri dotibus, moribus, ac fortunis, morbisque ad novos fœtus translati.*
- Cap. XVI. *Præfagium quoad corporis dotes, animi mores, atque fortunas, morbosque concepti fœtus sub dominio Geminarum.*
- Cap. XVII. *Quales dotes, mores, & fortunas, morbisque sint hominis concepti sub Cancro.*
- B Cap. XVIII. *Quales dotes, mores, & fortunas, morbosque influat concepta proli e Cælo dominans Leo.*
- Cap. XIX. *Quibus dotibus, moribus, ac fortunis, morbisue insignita exurgat proles sub signo dominantis Virginis concepta.*
- Cap. XX. *Quas dotes, mores, ac fortunas, morbosue influat Libra suis conceptibus.*
- Cap. XXI. *Quas dotes, mores, ac fortunas, morbosue iusinet proli sua Scorpio.*
- Cap. XXII. *Quales dotes, qui mores, que fortuna, morbisque inferantur conceptui à Sagittario dominante.*
- C Cap. XXIII. *Dotes, mores, fortuna, morbisque homini concepti sub imperio Capricorni.*
- Cap. XXIV. *De natura, virtutibus, influxu, & maleficio dominantis Aquarij.*
- Cap. XXV. *De qualitatibus, moribus, fortunis, ac morbis Piscium e Cælo imperantium.*
- Cap. XXVI. *Qua ventorum constitutione prolem ferere magis expediat.*
- Cap. XXVII. *Qua hora præcipua, ac determinata sit causa prolis celebranda Venus.*

IO. BENEDICTI
SINI BALDI
LEONISSANI

Archiatři, & Professoris Romani.

GENEANTHROPEIAE,

ideſt

DE HOMINIS GENERATIONE.

LIBER OCTAVVS.

De congrua pædagonia, Veneris aptiori figura, atque
prolis multiplici varietate.

Ad Illuſtriſs. & Reuerendiſs. D.

THADAEVM COLLICOLAM
Vrbani VIII. Pont. Max. Intimum Cubicularium, &
Medicum, atque Canonicum Vaticanum.

NVNQVAM ſuſtinuiſſem, ſapientiffime ſenex, lucu-
brationes hæſce meas, quæcunque ſint, in lucem prodi-
re, niſi tuum præ alijs rectiſſimum iudicium acceſſiſ-
ſet, quo non obſcuras fore, dudum auſpicatus, fortè
etiam vaticinatus es. Neque ſanè alteri cuiſpiam ma-
gis præſtare fidem, atque aſſentiri par erat, quàm ti-
bi Medicæ Reipublicæ coriphæo, ac Patrono; tibi in-
quam, qui Pontificis Maximi, & quod gloriarum eſt
ſum-

summa; vnus **VRBANI VIII.** æquè dignitate, ac sapientia præstan-
 tissimi, valetudini præes, quam toties à magnis, quæ aderant, periculis vin-
 dicasti, & ab imminentibus præseruasti; adeo vt si Roma olim Antonio
 Musæ ob Augusti reparatam salutem prope Æsculapij templum simulachrum
 decreuerat; tibi æquiùs ob Sanctissimi, & Urbanissimi Principis vitam sæ-
 pius sacratam, ac rectam vniuersa Christiana Respublica immortales hono-
 res decernere deberet. Sic ergo dum Geneanthropeia tanquam studiorum
 meorum Mimus orbis theatrum ingreditur, vt Scenam agat, Sciorum
 blasphemias, aut Catonum iurgia nihil vereor; quinimo tuo solo nutu ina-
 nes ituros confido omnium tumultus inuidos. Ecquis enim tuam non
 reuereatur probationem, Illustrissime Collicola, quando vniuersa Europæ
 apprimè cognitus refulges? Non enim Romæ, & Italiæ duntaxat Urbibus
 conspicuus es; verùm Galliæ, Iberiæque simul, quas regiones cum Emi-
 nentissimo Cardinale **FRANCISCO VRBANI** dignissimo Nepote
 peragrasti, & vbique tuæ virtutis specimen dedisti, ac passim tuæ Sapientiæ
 monumentum reliquisti. Vale interim **VRBANO**, ac tibi; & exile hoc
 non ingrati animi argumentum ne despicias; nam tibi accepta refero mea
 in Vrbe professionis primordia.

GENEANTHROPEIÆ.

S I V E

DE HOMINIS GENERATIONE.

L I B E R O C T A V V S.

De congrua pædagonia, Veneris aptiori figura, atque prolis
multiplici varietate.

VENERIS idoneam, ad Generationem figurā singulis animantibus natura præscripsit; siquidē nonnulla auersim, aduersim alia coeunt; sedendo quædam, stando alia; complexu illa, hæc verò simplici adhæsu, incubando pieraque, & alia alia forma aphrodisijs operam nauant; pro varia nimirum illorum aptitudine corporis mole, & genitalium situ. Solum homo, ut qui nec stata coeundi tempora obtinuit, ita neque vnam seruat Veneris rationem, ac modum iuxta illud Quid. i. Amor.

A *Venerem iungunt per mille figuras.*
At verò censere fas est, humano quoque Generi vnam formam genialis voluptatis, ceu præstantiorem definitam fuisse, quæ scilicet genito non minus, quàm generanti expediat magis. Ceterum ipsa hominum intemperantia per nequitie ruens illecebras, quasi consuetas nauseata figuras alias commenta est petulantia formulas: perinde ac enim Seneca dictante 22. epist. *Infelici luxuria ista tormenta sunt: querit quemadmodum post saturitatem quoque esuriat, quemadmodum sitim prima potione sedatam reuocet; ita eodem dictante 7. natural. quest. Inuenit luxuria aliquid noui, in quod insanit; inuenit impudicitia nouam contumeliam sibi.*

TRACTATVS PRIMVS.

De usu Veneris humane Generationis perfectioni commodo.

P R A E L O Q V I V M.

NON sat est in hominis Generatione temporis opportunitatem seruare, nisi etiam recta ratio, vsusque adhibeatur, si quidem *Omnia honesta, & utilia videntur utentibus, quomodo quis rectè illis utitur; turpia verò, & detrimentosa quando malos patronos & defensores sunt nata*, dicebat Diuus Dionysius. Sic instrumur, antiqua illa fabula de Ixio, & igne. Postquam enim Prometheus ethereo ab orbe Ioui sustulit ignem, huius mirante flamma, rutilante facie, & iubare pellectus quidam Satyrus ipsum amplecti, & exoculari optabat; at Prometheus, ne faceret, moluit, quia barba detrimentum, mento cruciatum attulisset: succensuit ægrè Satyrus, arguitq. Promethea, quod malum splendidum attulisset mortalibus. At ille malum non esse ignem, retulit, sed magnam viuientibus vtilitatem, iucunditatemque allatum fore, pronunciauit,

C dummodo illo quis rectè uti sciat; sic mone-mur, omnibus in rebus rectum vsum exquirendum esse, nam.

Est modus in rebus, sunt certi denique fines. Ut Venusinus, Quod multò luculentius in re Venerea probatur, cuius eximia est voluptas, cuius excellens est opus, puta hominis Generatio; At nisi congrua ratione exerceatur, & Generanti damnum, & Genito noxam infert.

C A P V T I

Generantem à cunctis animi passionibus in primis, mentisque phantasmatibus Exemptum esse debere.

QUO tempore lubet viris filiorum propagationi indulgere, par est, eos animi perturbationibus in primis vacare, ut nec timor, nec ira, dolorque, nec denique æstuans nimis præcupidine animus

Ggg

mus infestent, siquidem Venus vndique sedatos, compositosque exposcit animos, praesertim à tristibus curis alienos iuxta illud.

*Delitia risum, letitiamque petunt; &
Non solet in mæstos illa venire thoros.*

Id autem non modo maioris voluptatis gratia expedit; verum etiam ratione perfectioris prolis. Diximus alibi tristem, flebilemque mulierem in clinopali nequaquam concipere, & ex Actio inuitos mulierum coitus infœcundos esse; sicuti ex Rhase 9. contin. mulieres si nimium amore flagrent non concipere. Adeo animi perturbatio infesta est conceptui. Et vnde fieri putatis quod spurij prauis adeo moribus vt plurimum imbuti enascantur? Nisi quod concipiuntur à parentibus illicito concubitu, quem timor, culpa, ac propria conscientiae morsus, mentisque anxietas consequuntur. Vnde in semine, & sanguine excitatus tumultus tumultuosam quoque effingit progeniem.

Rursus cur existimatis vetus illud celebrari adagium; *Heroum filij noxae*. Non aliam ob causam nisi quia docti admodum viri, ac sapientes dum Geniali thoro indulgent, multa eaque grauissima mixtè perlustrant, perscrutantur, ac rimantur, vt nunquam pacato sint, otiosoque animo, sed operoso semper, atque abstracto: quò fit, vt saepe conceptus stolidos, rudemque prolem edant. Etenim quo tempore natura superiori facultati puta intelligentiae, & ratiocinatrici inseruit, inferiores potentias, nempe naturales & genitinas deserit quo fit vt auocatis ad mentem purioribus spiritibus frigescent naturalis, genitalisque potentia. E contrario videmus non raro rusticorum quorundam, & mechanicorum opificum fœtus vndequaue absolutos exire, validos, ingeniosos, & venustos; parentes namque eorum diu ruris negotijs adstricti cum fuerint, nocte sedata vndique mente, ac tranquilla pace potiuntur; vnde est vt natura ex preuio labore alacrior reddita naturalitantum modo famulata potentiae, & spiritus auctiores, fecundioresq. Genitura praestet, ex quo proles tandè emergit omnibus muneris absoluta.

Similimodo cunctis alijs phantasmatibus par est in Generatione mentem parentum denudatam esse; si quidem qualis est vt plurimum parentum imaginatio talis etiam soboles ab illis edita esse solet; vsque adeo vi imaginatricis potentiae & in corpus & extra corpus vim obtinet. Hinc venustum illud epigramma legere est apud Thomam Morum Martyrem.

*At qui graues tradunt sopsi,
Quomodocumque matres interim
Imaginantur fortiter,
Dum liberis dant operam,
Cuius latenter, & notas*

*Certas, & indelebiles
Modoque inexplicabiles
In semen ipsum congeri,
Quibus receptis intimè
Simulque concrepcentibus
A mente matris insitam
Natus refert imaginem.*

Quod idem Marsilius Ficinus libro 13. Platonicae theologiae confirmat ijs verbis; *Phantasia quatuor sequuntur affectus, Amor, Gaudium, Metus, Dolor, hi omnes si fuerint vehementissimi, subito corpus proprium omnino interdum vel etiam alienum afficiunt*. Adeo ut licet Hippocrates libro de Genitura scripserit, impossibile esse, quin proles in aliquo genitoribus assimiletur, ob vim tamen fortis imaginatricis fieri potest, vt nec patri, nec matri illa similis enascatur, alterato, immutato, vel deprauato semine ab imaginatione.

Omnibus manifestum est, quod Regina illa Alberto, & alijs relatæ contigit; cum enim in cubiculo Aethiopis haberet pictam imaginem, quæ saepe oculis, & imaginationi offerebatur, aethiopem genuit; siquidem semen quod a Generante procedit, facit vt quod in animo generantis erat spiritualiter, in corpore generati ab illa incipiat esse corporaliter, eo quia imaginatiua superior est formatiua, & hæc ab illa dirigitur. Quod qua ratione contingat hæc e nucleare operæpretium censeo ex sacra philosophia Francisci Vallesij, qui capite 11. hæc exarauit; *Imaginari non est anima; neque corporis sic coniuncti, sicut odisse, amare, remissisci, vt tradit Aristoteles in libro de anima*. Deinde animal sentiens vel imaginans quippiam fit eius simile, quod imaginatur, & cognoscit, immò fit quasi illud ipsum, quia cognoscens recipit in se speciem, & similitudinem rei cognite. Quamobrem dixit Aristoteles, *animum esse quodammodo omnia*; cognoscit ergo vehementer aliquid imaginans in concipiendo, & generando fit eius rei simile, & quodammodo illud ipsum ex quo intendimus; nam generans facit sibi simile, hoc enim est generale, & quod actu imaginatur aliquid est ei simile: ergo quod simul gignit, & vehementer aliquid imaginatur gignit simile sui non solum secundum naturam, sed etiam secundum id quod imaginatur actu: non enim animal generat sibi simile secundum id quod fuit, aut erit, sed secundum id quod actu est. Præclara sanè Vallesij verba omnium philosophorum auribus digna, sed quæ idem subiungit intelligamus adhuc, faciunt enim ad rem nostram quamplurimum, & praesertim ad relatam Reginae parientis aethiopem historiam; Semen habet à Generante diuinam quandam vim fingendi omnia membra, & faciendi tale quale est ipsum Generans non modo secundum pro-

secundum proprietates specificas; verum etiam nonnunquam secundum individuales; est enim potentia totum animal, & quia ex omnibus corporis partibus deciditur, omnes quoque partes corporis similiter ut ille erant efficiendi potestatem habet. Talis porro seminis potestas data est à Generante, non ratione corporis, sed ratione animæ; siquidem facere, ac mouere ad formam spectat, & moueri ad materiam, ut ait Aristoteles in libris de Generatione & corruptione. Consentaneum igitur est, ut ea potius ex Generante deferat semen, & conferat in foetum, quem format, quæ Generanti insunt secundum animam, quàm quæ illi insunt secundum corpus, eaque potius in corpus rei generanda transferat, quàm in animam; quocirca in corpore geniti fiet corporaliter, quod in generante quodammodo erat spiritualiter; Atque hinc fiet, ut animal album in ipso actu generandi vehementer imaginans nigrum quippiam generet nigrum potius, quàm album. Hoc autem tunc potissimum continget, cum tam mari, quàm femina in ipso actu generandi vehemens eiusdem rei imaginatio simul acciderit; quod non obscure indicauit scriptura Genesis 30. dicens, Iacob posuisse virgas ante oculos arietum, & ouium, ut in earum contemplatione conciperent, &c.

Porro hæc ipsa parentum fortis imaginatio non modò in ipso generationis actu vim habet extraneam aliquam in foetu qualitatem imprimere; verum etiam dum vtero gestatur matris; habemus exempla plurima à grauissimis relata viris, de quorum veritate dubitare nefas est. Martinus Delrio vir maximæ eruditionis refert, Vuitenbergæ ciuem cadauerosa facie natum, eo quod mater vterum ferens obuio cadauere subito fuerit pauefacta. Item Isenaci pudicam, & formosam matronam peperisse glirem, eo quod huic occurrens glis, rei ignaræ subito occursum, & aspectu ita est conterrita, ut foetus in vtero in formam bestiolæ degenerauerit. An non mirum simul, & pulcrum est, quod Fernelius inter medicos insignis libro de hominis procreatione scribit, Pauonem videlicet, si dū ouis incubat, albis linteis circumtegatur albos omnino pullos non variegatos edere? Narrant insuper historie, sedente Nicolao III. Pontifice Romæ quodam in palatio mulierem in partum vrsi similem peperisse, eo quod varijs in locis picti vrsi in palatio cernebantur. Antuerpiæ pariter mulierem vterum gestantem, quæ simiam in delitijs habebat, filiam vnicam excepit, quæ simiorum mores retinebat; nam puellula latitare, gesticulare, & similia multa facere appetebat. Plura qui vult, adeat Martini ipsum Delrium Disquisit. Magic. libro 1. capite 3. nec non Marcellum Donatum 2.

A Idè historia medica mirabili, vbi plures cosimiles congeruntur euentus ex Iulio Scaligero, Cornelio Gemma, Læuino Lemnio, & alijs, ad quos lectores auidi demittuntur. Hinc ergo addiscant parentes, quàm sit necessarium, nedum præsentaneum in actu generationis prauis cogitationibus vacare, ac tumultuosis non distrahi phantasmatibus, ne labes proli inuratur.

B Sed hic *ἐν τῷ ἀρχαίῳ* non inuenustum problema proponendum exurgit, cur nempe mulier, quæ cum coniuge quatuor procrearat filios, omnes patri disimiles ediderit, vnum verò mœchæ cum curica conceptum coniugi simile pepererit? Profectò hæc mulier dum viro parum dilecto sumcumbebat, imaginatione ad amasium, cuius imaginem ferebat animo, distrahebatur; hinc ergo semen effigiem delineabat, quàm Genitrix phantasiæ gestabat impressam, eo modo quo supra ex Valerio dicebamus; quare extraneo viro similes enascebantur filij. At exaduerso, cum adultero adhærebat, ut solet omne nefas plenum esse suspitione, metuebat ne adueniret coniux, vel aliquo modo criminis euaderet conscius; qua ratione coniugis, præ oculis perpetuò in Venere, & lasciuia effigiem habens illi, & non mœcho prolem similem exarabat; hanc veritatem insinuauit nobis Plinius libro 7. capite 12. ijs verbis: *Similitudinum in mente reputatio est, & in qua creduntur multa fortuita pollere: visus, auditus, memoria, hausta que imagines sub ipso conceptu. Cogitatio etiam utriuslibet animum subito transuolans effingere similitudinem, aut miscere existimatur: Ideoque plures in homine, quàm in cæteris animantibus differentie contingunt, quoniam velocitas cogitationum, animique celeritas, & ingenij varietas multiformes notas imprimit; cum cæteris animantibus immobiles sint animi, & similes omnibus, singulisque in suo cuique genere.*

C Sæpius in mentem venit, sume lector iucundam appendicem, vnde Romæ contingat, ut viles, ac nil formosi viri, mulieresque e vili plebicula etiam turpiculæ filios, filiasque venustissimas producant; ex his namque vel formosissima scorta educuntur ut plurimum, adeo ut similem formam nequaquam in Heroum palatijs, & principum aulis conspiciamus. Scio aliquem mordicus responsurum, id accidere, quia hæc cum nobilibus, venustisque, si placeat, congregiatur iuuenibus; Absit iniuria: non enim tanta libidinis licentia est in Vrbe, ut vbique vulnerata inueniatur pudicitia, vbique thalamus, fidesque temerata. Hoc enim, quoniam in Vrbe frequentissimè festiuitates celebrantur, aut equitatus, aut publica spectacula fiunt, aut coelitus inuisuntur templa, aut auræ captandæ gratia per compita, plateasque deambulatur. His omnibus accurrunt mixtim

viri, mulieresque & venusti simul iuvenes vt formosarum cōspectibus fruantur; quare mulierculæ quæcūque etiam aspiciuntur, salibus, ac dieterijs aphrodisiasticis incessuntur, vnde & illæ animo, menteque idola illa pulcherrimæ iuventutis concipiunt, ad quorum deinde exemplum virtus formatrix, dum e suis viris concipiunt, decoras effingit facies, venustaque pingit membra.

CAPVT II

Aphrodisiasmon auersum belluarum more ex aliquorum opinione fecundiorē esse.

MULTIGENAE sunt sterilitatis causa, quæ quidem non ab vtero vteri, vel seminis vitio procedunt, verum ab incongruo, & abscono clinopalis vsu. Enimvero tametsi aduersum aphrodisiasmon, quod vulgo exercent homines & honestius, & ciuilius existat, minus tamen fecundum censendum est eo, quo natura in cæteris vtitur animantibus. Quod vt ratione, & auctoritate elucescat, supponendum inprimis erit, mulierem nunquam concipere posse, nisi apto modo, riteque viri semen retineat; atqui egrius retinere valet ea positione supina, qua subiacet viro; siquidem in huiusmodi situ vterus decliuus manet, ac proinde non secus ac reuoluta phiala humorem non retinet, ita muliebri conceptaculū semen haud continebit absque maiori retentricis vteri facultatis labore, & conatu. Quinimo nisi foret matrix ipsa adeo seminis auida, multisque referta cellulis, & obsita asperitatibus, nulla ratione eo modo concipere posset; quandoquidem vna e potissimis sterilitatis causis est vteri ipsius laxitas, vt ideo ille, quod conceptioni aptus enadat, e medicorum sententia instar cémentarij lapidis scaber esse debeat. At modo ferarum Veneris celebrata palæstra, quoniam ea figura vterus est inflexus, quid mirum si bellè, & perfectè contineat exceptum semen? Satis doctè, ac venustè id nobis physiouates Lucretius insinuauit 4. de natura his carminibus;

Et quibus ipsa modis tractetur blanda voluptas;

Id quoque permagni refert; nam more ferarum,

Quadrupedumque magis ritu plerumque putantur

Concipere Vxores, quoniam loca sumere possunt

Pectoribus positis, sublati semina lumbis.

Eiusdem opinionis inter Græcos fuit Paulus Aeginas, qui libro 3. capite 74. inquit. *Atergo coitus iuuare conceptum videtur.* Et hæc pauca ex aliorum arbitrio dicta sufficiant. Cæterum non omne quod iuuat, licet; ideoque parendum sacrorum canonum dogmatibus, quæ reuerenter amplector. Interim dixisse iuuat, hunc modum à tergo, vt belluis proprium, ita homini indecorum esse, solumque ijs relinquendum, qui turpissimas, ac maleolidas nati sunt vxores, quæ in coniunctione nil nisi libidinem agunt, Alioquin existimare debemus, naturam humanam complexum in generatione instituisse, vt pulcro faciei decore, oculorumque apto splendore frueremur, & oculis honestius, amabiliusque prosequeremur palæstram. Præterquam quod maior sic voluptas conquitur, & seminis melior complexus, ob rationes, quas Senerinus Pingus in suo opusculo aureo Physiologico, & Anatomico describit, quas proprijs verbis propterea registrare operæpretium duco, & sunt hæc. *Hic sinus (de muliebri loquitur) membranofus, nervosus, & ubique rugosus est, magis autem in ingressu, quàm in medio, aut fundo anticè vesicam versus, quàm posticè ad rectum intestinum: est enim inter utrumque situs. Quod natura effecit ad maiorem Amantium voluptatem, sed aduersim non auersim concumbentium: Nam in antica, & superna balani parte dorsum penis versus non modo asperitatem, sed fere circularem prominentiam, seu proiectionem ipsam posuit, qua blandus fit attritus, & inde titillatio maior, quàm si auersim pecudum more concumberent. Vnde colligere est, vnicum esse naturalem hominibus gratum, & prolificum coeundi modum, in quo viri, & femina mutus sit amplexus, & partium genitalium copula aptior, titillatio maior, seminis virilis iniectio directior in cervicem, & vteri cauum, eiusque attractio, retentio, atque conceptio tutior, propter mulieris situm, & vteri, ac eiusdem partium motum aptiores.*

Quid respondebunt ad hæc putres in Venerem homines, aut potius belluæ, quibus ferini mores applaudunt? Hos nimirum stomachari mulieres omnes deberent; siquidem actus huiusmodi a tergo magna iniuria cunctis est mulieribus, & vt indecens reputari perpetuò debet: quemadmodum iisdem iniuria fit, dum in aphrodisio certamine osculis non delibantur

CAPVT III.

*De Venere pendula, alijsque Veneris
inconcinis, infœcundisque
figuris.*

PENDVLAM Venerem vocat
Apuleius, in qua vir succumbit,
ascendit mulier; sic habet ille
libro 2. metam. *Hæc dicens in-
scenso grabatulo super me sensim,
ac crebra subsiliens, lubricisque
gestibus mobilem spinam quatiens pendula Ve-
neris fructu me satiauit, usque dum lassus a-
nimis, & marcidis artubus simul ambo cor-
ruimus.* De hac eadem loquebatur olor Ap-
pollineus Ouidius dum ea carmina occinebat.

*Parua vebatur equo, quod erat longissima,
nunquam*

Thebais Heëtoreo nupta resedit equo.

Verum hæc Veneris immutata figura, ut viri
sanitati maximè aduersatur, teste Auicenna,
20. 3. tract. 1. cap. 2. ita etiam conceptioni
apprimè incomodat; nam semina retineri pro-
hibet, ac dicto citius fœmineo conceptaculo
delabi facit; ideoque meritò à sacris nomophila-
cibus interdicatur.

Cæterum Veneris aliæ figuræ pœnè omnes
infœcunditatis insimulantur, quod ex meo di-
lectissimo Paulo Zacchia ita verbotenus ho-
nestissimè expromere lubet ex libro 7. quest.
medico-leg. titulo 3. quest. 1.

Naturali itaque modo iam demonstrato, di-
cendum est, ab eo omnium minime recedere,
nihilque sanitati obesse coitum, in quo mulier
instar quadrupedum initur prona iacens ele-
uatis cruribus; magis autem conceptioni obfi-
cit, & magis item sanitati mulieris obest, cum
illa in ventrem iacens demissis, extentisque
cruribus Venerem exercet, pectori enim, &
respirationi mulieris situs hic inimicus est,
et maximè in actu, in quo mulier multum se
exagitat, atque ut Lucretius lib. 4.

exossato ciet omni pectore fluctus.

Vir autem non potest ob natium mutuam com-
pressionem, & spissitudinem membro ad uteri
intima penetrare. Conceptionem insuper impe-
dit, & viri sanitati insidiatur, si modo quidem
consueto concumbat, sed vir aut alterutrum,
aut utrumque uxoris crus proprijs brachijs e-
leuet, atque sustentet, præterquamquod enim
laborem adauget, eius semen non rectè ad u-
teri internum osculum, sed ad superiores colli
ipsius uteri parietes eicitur. Hinc sequitur
concupitus in latus, qui etiam si nihil obesse

A alterutrius sanitati videatur, conceptionem
tamen omnino impedit, siue ille ab antica par-
te, siue à postica fiat; nullam enim in hoc di-
ferentiam agnosco, quantum pertinet ad faci-
liorem, vel difficiliorem conceptionem; ventris
enim exuberantia ab una parte, Natium ab
altera, & compressio subiacentis partis à supe-
riore prohibent necessariam vasorum appro-
ximationem; situs autem uterum in latus con-
cidere cogit, ac ipsius osculum constringi, itaut
minus promptè virile semen possit excipere.
Ex quo patet, magis recedere hunc modum à
naturalis, quàm Canonistæ putent, qui parum
recedere existimarunt. Summa Ang. parte 1.
verb. deb. coniug. n. 25. Summ. Siluestr. p. 1.

B verb. deb. coniug. n. 6.

Subsequitur concubitus factus utrisque stan-
tibus, in quo & conceptio impeditur, & sa-
nitas detrimenti plurimum elicit. Impeditur
conceptio, quia os uteri & costringitur, &
nimis extenditur, ut dicit Roderic. à Castr.
loco citato: sanitas labefactatur, quia cum coi-
tus per semetipsum hominem debilem faciat,
quandocunque erectis hominibus fit, maiorem
multò affert lassitudinem, Oribas. ex Rufo lib.
6. Collect. cap. 38. præterquamquod disponit
corpora ad articulares morbos, & ad plerosque
alios, unde crediderim, si ulla culpa interuenit
in mutatione modi, multò maiorem (licet con-
tra videri possit) ex hoc concubendi modo co-
niuges incurrere, quàm ex ullo eorum alio,
quos iam tradidimus. Sed & coitus, qui seden-
te alterutro ex coniugibus, vel utrisque fit,
laboriosus est, & conceptioni contrarius, nam
sedente muliere internum uteri osculum con-
stringitur, & vasa, seu instrumenta genera-
tionis debite coniungi non possunt; sedente autem
viro, eadem inconuenientia subsequitur, quæ
mox addemus numero proximo, sedentibus au-
tem utrisque eadem inconuenientia adaugen-
tatur. Omnium maximè & generationem impe-
dit, & noxius sanitati viri concubitus est, cum
mulier virum init, nempe cum vir succubus est,
mulier incuba. Auic. 20. 3. tract. 1. cap. 11. Ras.
24. Contin. cap. 1. præterquam multos enim

D morbos, qui inde sequi possunt, nullo modo con-
ceptio est possibilis. Neque ullam veritatem
habet, quod mulieres concipere possint, etiamsi
membrum virile non intret per ventris clau-
stra ob uteri facultatem attractricem, ut vo-
luerunt Canonistæ, decepti omnino ex eo, quod
sibi peruaferint, ex semine proiecto in balneo,
aut in lecto absque concubitu mulieres aliquan-
do concepisse, quod est ridiculum, & aliàs à
me confutatū; itaque hic modus uti à Medicis præ-
ceteris ad corporis salutem improbatur, ita
præ cæteris ob salutem Animæ à Canonistis vi-
detur damnandus, quia omnino impedit prolis
generationem. Vnde videndum, an bene deter-
mina-

minauerit Vugarell. in addit. ad summ. Ang. verba debitum coniugale nu. 25. litt. b. ex Asten. in hoc modo consuebendi ex eo, quod nec mulier est apta ad semen suscipiendum, nec vir ad infundendum, interuenire peccatum mortale.

CAPVT IV.

Vt citius fiat conceptio, vno, eodemque tempore fundi oportere viri, mulierisque genituras.

QVANDOQV IDEM eo cōfilio mas fœminæ iungi debet in geniali thoro, vt scilicet charam excipiant prolem; opportunum iccirco erit enarrare, quomodo Venus compleri debeat, ne frustratoria euadat. Pro qua re præfandum erit, id quod certissimum est, mulierem videlicet in seminis iaculatione viro tardiozem esse, quod palam profitetur Hippocrates libro de genitura, quo loco vbi legitur: *Multo magis delectatur vir, quàm fœmina, & vir etiam tempore longiori*; legendum est in non vulgato codice, sed in manuscripto antiquo, vt notat Mercurialis 4. variarum lectionum, nec non in Hippocratis paraphrasi: *Mulierem minus in coitu delectari, quàm virum, sed diutius ipso perdurare in voluptate*; Iam diuturnior, aut breuior voluptas non aliunde manat, quàm à cita, vel sera seminis effusione. Huiusce verò euentus causa est natia viri caliditas, & mulieris frigiditas; hæc namque remoratur, illa accelerat genituræ emissionem; quocirca diuturnior etiam sit mulieris iucunditas, & viri breuior; vnde addebat Hippocrates: *Propterea autem quod vir magis delectatur, secernitur ipsi derepente ab humido fortiori turbatione, ac agitatione, quàm muliere*. Registravit expressis verbis hanc eandem sententiam Auicennas libro 3. fen. 20. tractat. capite 44. dicens: *Mulieres enim secundum plurimum tardant in emittendo sperma, & remanent non complentes desiderium suum*. Iam vt mulier concipiat, necesse est, vt eodem momento, & nihilo fecius genituram effundat; quod vel apud Aristotelem legere est 10. de historia animalium capite 7. ijs verbis: *Si vir in causa infœcunditatis non fuerit, & utrique ad procreandum sobolem idonei sint, ijs fœtificatio deerit, si in mittendo simul non conueniant, sed longè inter se discreperint*. Et paulò inferius clariùs ad hæc subiungit: *Nam si mulier etiã ad semē, & generationē confert, equalem debere esse ab utrisque concursus, constat*.

A si igitur alter cito, altera vix effecerit, plerumque enim mulieres sunt tardiores, id impedimento est, vnde etiam non semper inter se coniuncti gignunt, sed tunc cum inciderit, vt pari missione in coitu vtantur. Hactenus Aristoteles, qui tamē sibi non constat, pace summi viri dicatur; manifestè enim hic fatetur, mulierē & ipsam actiue cum suo semine ad Generationem concurrere, id quod in libris de Generatione adeo mordicus detrectat. Sed ad rem propositam redeuntēs videantur quæ Auicenn. lib. 3. fen. 21. tract. 1. cap. 10. de cura sterilitatis exarauit; hic enim, vt castis auribus sit honos, registrare hand placuit.

B En ergo vt ad conceptionem compar viri, mulierisque requiritur concursus, quod & de animalibus idem Auicennas confirmauit vbi aiebat, mulieres, vt non concipiant studere debere, vt diuerso tempore, ante scilicet vel post viros copula resolutæ, sperma emittant, Quæ hoc studio delectantur, sunt scorta improba, quæ cum concipere abnuant, nituntur illecebris obscœnis, & crassatione proterua virorum accelerare semina, ipsaque interim nihil emittunt. At quæret aliquis de conceptione sollicitus, qua ratione fieri posset, vt vir mulieri in emittendo non præeat? Reperiuntur enim nonnulli adeo vel salaces, vel renibus prompti, vt primo ipso complexu, ac Veneris præludio ludum absoluant? Dicodebere in primis, dum Veneri dat operam, lasciuui actus imaginationem quoad potest compescere; siquidem phantasia, quæ in opere libidinoso præpollet, si sit apprimè intensa, proculdubio semen oculis aduocat, ac prolecat. Id si minus fieri possit, adhibeat in renum regione roborantia, atque modicè infrigidantia, vt myrthi folia, cotoneorum, agni casti, & similium. Insuper largè, vberiusque comedat, vt supra enim dicebamus, ciborum copia seminales meatus obstruit, quare semini intercipit viam, ne saltem de repente defluat. E contrario expedit, mulierem vti calefacientibus tam intrinsecus, quàm extrinsecus, nec non abstemiam, & ieiunam esse. Cætera committe naturæ.

D Sed hic memoria repetas, quæ de vi magnetica seminis virilis erga muliebre in quinto libro docuimus, vbi dicebamus, quod licet aliquando eodem temporis momento mulier cum viro in effusione non conueniat; attamen sequi possit conceptio, viri nimirum semine sua magnetica vi prolectante, & educte e proximis vasis mulieris semen illius, iam venereo ludo agitatam, libidinisque flamma spumans, calefactum, ac dispositum,

CAPVT V.

*Optimæ conceptioni minus expedire, iugi
consuetudine thori coniuges uti.*

PRV DENTISSIMVS ille
Dux Spartanorum Licurgus lege
sanxit, ne sponsus cum sponsa
dormiret, sed utrumque iube-
bat maximam diei partem
cum suis æqualibus, versari;
nam rem admiranti, & interroganti cuidam
responsum tulit; Primum scilicet, id se iube-
re, quod hi corporibus validioribus essent, si
non ad satietatem uterentur ingressu; deinde
ut sponsis amor mutuus permaneret semper
ecens, ac vicens; demum ut prolem ederent
robustiorē. Hinc ergo non possum nisi val-
de obstrepere quorundam, immò ferè omnium
hominum abusui, aut potius intemperantiæ,
qui vxorum thalamos qualibet nocte premunt,
non dies consortia petunt, & coniugij aphro-
ditæ actus intemperanter exercent; quod
nam noxium pedurgiæ existat, indicat in-
rimis proles, quæ inde excipitur imbecillis,
deformis, & valetudinaria. Nam cum huius-
modi parentum semen sit modicum, aquo-
rum, omnibusque defunctum spiritibus, qui ex
eo coagulatur conceptus non nisi imperfectus,
tunc rimosus exurgere potest; quandoquidem
uale semen, tale germen. Quamobrem vna
potissimis causis, cur vita hominis alioquin,
ex origine macrobij, brevis adeo reddita sit,
re merito illa censetur præcipua, quod pa-
rentes assiduam exercentes clinopalim, frigi-
diores, atque imbecilliores euadunt, à quibus
solet in deterius natura ruere, mox languis-
cor, & imperfectior proles enascitur.
Insuper quantum detrimenti parentibus ipsis
ferat quotidiana thori consuetudo, & nequi-
tudine studium, vel inde innotescere potest, quod
videlicet breui dierum spatio roscidum iuven-
tis robur amittunt, roseum carnis colo-
rem, & vigoris pulcritudinem deperdunt. In-
fantes enim videre est quamplurimos cum viros,
nam mulieres quæ ante coniugium pulchritu-
dinis decorem præferunt eximium cutisque
coloratum coccineumque eburneo mixtum colo-
rem, quos tamen iam tum penitus amittunt
quando simul iuncti rebus aphrodisijs im-
modicè abutuntur, nuptialique thalamo iugi cal-
idare indulgent, quare paulo post pallefcunt,
rigescunt, senescunt. Hi sane tam viri quam
mulieres vix primo iuventutis gradu transacto
senectutis ingrediuntur limen. Laudabilis uti-

A que mos extitit apud Indos, apud quos mu-
lieres ubi pepererant, confestim à maritis seiun-
gebantur, & in locis ad hoc extructis dege-
bant in cohorte per triennium, quousque fi-
lij ab lactarentur: utinam apud nos consuesce-
ret idem, siquidem humanum genus nec viri-
bus adeo, nec opibus deficeret. Apud aliquot
celsiores Principes duntaxat mox tulit, ut con-
iuges seiuncto quiescant thoro, quem tamen
usum fuisse antiquum, etiam penes minoris fa-
mæ viros, colligo ego ex muliere illa, quæ ab
Alexandro Magno voluptatis gratia accersita,
& interrogata, cur tamdiu percunctata esset,
respondit: *expectavi quousque cubile suum
coniux petierit.*

B Meminit & Xenophon consuetudinis huius
apud Spartanos scribit enim: *Iam ubi ad virum
accedit mulier, quod alios videret initio, præter
modum cum vxoribus consuescere, hac etiam in
parte quiddam diuersum statuit. Nam sanxit
pudore virum præpediri debere, quo minus ad
vxorem vel accedens ab alijs conspiciatur. Hoc
modo si consuescant maiori eos desiderio teneri
necesse est, & foetus, si quos procreent, fieri va-
lentiores, quàm si satietas inter eos irreperet.*
Hactenus ille de Republica Lacedæmonum.

Postremo addas ex diuturna familiaritate,
detrahi voluptati non parum; nam rara Venus
dat voluptati faces, & contracta consuetudo
contemptum parit, id quod vel ex eo depre-
hendere licet, quod huiusmodi viri spreta tan-
dem vxore pulcherrima licet, ruunt præcipi-
tes in scortilla fœda, ac pellaces, triobolares-
que mulierculas.

CAPVT VI.

*Qua ratione in humane Generationis litur-
gia mas potius, quàm fœmina ha-
beri possit.*

PUTINAM possem masculorum
edocere plantationem? Mun-
dus enim breui temporis cur-
riculo maribus plenus careret
fœminis, imo vacaret malis,
ut enim Seneca in Hippolyto.

Sed dux malorum fœmina.

Et scelerum artifex.

Namque dubio procul sibi quisque masculi-
nam prolem potius compararet; & fortassis
mulier vna dote, ac pretio non amplius du-
ceretur, sed auro empta copioso pro delitijs
haberetur, non absque naturæ iniuria, cuius
pedagoniam frustrari, consequens esset. Pro-
fecto arduum, & fere impossibile id est, modum
videlicet edocere ferendi mares ad libitum; at
ni-

nihilominus quæ probabilia sunt, quæque ab alijs monumentis tradita fuere, referre, & communicare haud erit ab re, imò curiosum potius, proficuum, ac delectabile. Summus Medicinæ dictator, ut ab hoc exordiar, libro de superfœtatione hæc litteris mandavit: *Et ubi marem generare voluerit mensibus desinentibus, aut defectis misceatur, & quàm penitissimè intrudat, donec desueat; ubi verò fœmellam generare volet, quum plurimi menses prodierint mulieri, & dum adhuc eunt, coeat, ac dextrum testem obliget, quantum id tollerare poterit; sed si marem generare expectat, sinister testis obligandus erit.* At non sat est hæc retulisse, nisi quoque rationes addamus. Idcirco dum menses fluunt, si Venus celebretur, fœmella gignitur, quoniam tunc temporis sanguis rudior, crassior, & frigidior est, cuiusmodi fere ad mulierum generationem exposci videtur. Adde, quod si verum est, ut verissimum, tunc produci fœminam, quando muliebri semen viri genituram superat, ac pene spiritus masculos suppressit; dum fluctuant menses, seminales quoque saluæ ad vterum confluunt, unde est, ut hoc potissimum tempore plerique Veneris æstro citentur; quo fit, ut muliebris genitura ex victoria, & humiditatum colluie mulierem producat. Ex opposito ubi cruentus restitit fluxus, menstrualesque silent humores, mulier imbecillior reddita est, necnon excrementorum sarcinam detruxit, unde fit, ut purior gignatur fœtus, cuiusmodi mas est, & virile semen habita victoria virum producat; decantata est enim apud Hippocratem sententia ex alterutro victoria seminis nunc marem, nunc fœminam efformari, quod plenè libro de Genitura exaratur illis potissimum verbis; *Quandoque quidem fortius est semen a muliere emissum, aliquando verò debilius: similiter etiam quod vir emisit &c.*

Auicennas, ad quem post Hippocratem non immeritò declino sen. 21. tract. 2. hæc scripta reliquit: *Oportet, ut calefiat mulier, & vir cum aromaticis, & suffumigatione, & potu, & cibis, & potu mitbridati, & cum suffumigationibus, & pessarijs prædictis, si eis indiget, cum clisteribus, & vñtionibus scilicet amobus.* Et non auscultetur ille, qui dicit, quod oportet, ut mulier sit debilis spermatis, ut generetur ex ea masculus; imò oportet ut sit spissi spermatis, & fortis, & puella: huiusmodi enim sperma dignius est, ut suscipiat masculinitatem. Verum tamen non oportet, ut deficiat a spermate eius sperma masculi; imò oportet, ut sit sperma masculi fortius, in hoc capitulo eo; & oportet, ut dimittat coitum ad tempus, & non recedat a coitu omnino, quare corrumpatur sperma secundum quod diximus;

A & ut non multum utantur potu aqua, imò bibant de ea paulatim, & cibentur cibis fortibus calefacientibus: deinde experiatur vir sperma suum, & dum permanet tenue, scias quod necessitas ad curationem remanens est: & cum ingrossatur sperma, expectet post illud diebus aliquot, & procedat secundum regimen suum, donec confortetur sperma, & aggregetur secundum modum, quem innuimus. Deinde conveniat cum ea conuentu, quem innuimus in loco aromatizato aromaticis calidis sicut ned primo ex muscho, & croco, & xilo aloe indo crudo, & deuitet camphoram, & sit in letiore dispositione, & meliore anima, & delectabili domo, & cogitet de masculis & appropriet meditationem suam in masculis fortibus habentibus audaciam, & opponant suos oculos formæ viri de illis, qui sunt rectoris creationis, & gloriose formæ, & coeat. Hæcenus Auicennas, cuius verba cum plenè sca-teant philosophica scientia operæpretium cen-seo, illa eadem perpendere, ac breuibus ditare commentariolis; Seriatim procedamus.

Oportet, ut calefiat mulier, & vir, &c.

Q Vatenus nimirum prolifici spiritus excitentur, semen pruriat, & ad Venerem gliscat, calor visceribus adaugeatur, necnon genitalia & vasa, & organa ritè præparentur.

C *Et non auscultetur ille, qui dicit, quod oportet, ut mulier sit debilis spermatis, &c.*

V Ir fœmina longè robustior est; quare tam maris, quàm fœminæ fortius postulat semen: non ergo ab humidiori, & segniori alterutro coalescere idem poterit: sic Hippocrates de Genitura edixerat: *Fortior autem masculus fœmina est, necesse igitur est, ipsum a fortiori semine generari; id quod luculentius adhuc primo de Diætâ expressit.*

Verum non oportet, ut deficiat a spermate eius sperma masculi &c.

D S Iquidem ne dum mulieris, ipsius quoque viri genituræ necesse est spiritibus affluentem esse; alioquin muliebri semen quantumlibet robustum, & forte, ad maris productionem non satis conferret; ideoque sapientissimus Præceptor eodem libro de Genitura: Si ab utrisque semen fortius prodierit, masculus erit: si verò debile, fœmina nascetur.

*Et oportet, ut dimittat coitum ad tempus,
& non recedat a coitu omnino.*

NE scilicet frequentiori Venere frigidior,
& humidior genitura reddatur. Nec ta-
men poenitus abstinere oportet; quandoqui-
dem ex dimisso clinopalis usu semen ipsum
corrumpitur, vel in squallorem abit, & con-
tinentia vasa arescunt, atque insuper organa
genitalia infirmantur; usus enim opportunus fir-
mat, & roborat. Ita insuper intempestivus
aquarum potus semen diluit, frigidiusque præ-
stat; Quare & vino moderato potius, & ca-
lidis esculentis ante certamen aphrodisium in-
dulgendum erit. Sic libro de sterilibus Hip-
ocrates: *At vir non sit ebrius, neque vinum
album bibat, sed fortius, ac meracius, & cibos
dat fortissimos, & calida ne laetetur, & ro-
bustus sit, ac sanus, & a cibis abstineat, qui ad
eam non conduunt.* Quam eandem senten-
tiam repetit clarissimus adhuc primo de Dieta
ubi sic legimus: *Ceterum femella ab aqua
magis, & a frigidis ac humidis, & mollibus
vigescent tum cibis, tum potibus, itemque
studijs, ac exercitijs. Masculi vero magis ab
igne, a siccis videlicet, & calidis cibis, & re-
liqua dieta. Si igitur femellam parere velit
liata ad aquam vergente utendum est. Si vero
nasculum, exercitijs, ac victu ad ignem tendente
utetur, & non solum virum hoc facere oportet,
sed etiam mulierem. Non enim solum
quod a viro secernitur, auctile est, sed etiam
quod a muliere ob hanc sanè causam.*

*Deinde conveniat cum ea conventu, quem
innuimus in loco aromatizato, &c.*

Non modò intima partes, & viscera ca-
lidis præfouenda sunt cibarijs, verum
externæ quoque in ipso congressu suffumigijs,
& thymiamate præparanda, eaque fugienda,
ut Venerem infrigunt, aut pruritum extin-
guunt, uti camphoram, & similia naturalia
relefica, de quibus loco suo dictauimus.

*Et sit in latiore dispositione, & melio-
re anima, &c.*

Oecunda Venus delicias amat, tristitiam
odit.

Non solet in mæstos illa venire thoros.

Deoque, ut alibi diximus, plorans in Venere
mulier non concipit; quod multo magis ad
naturam productionem conferet, eo quod læ-
tia, mentisque gaudio spiritus alacrius pro-
ficiuntur.

A *Et cogitet de masculis, & appropriet medica-
tionem suam in masculis fortibus, &c.*

Miram in rebus Veneris, & fetus pro-
ductione energiam obtinet imaginatio,
ut supra multis inculcauimus; vi namque sua
varios characteres in prole expromere potest;
Nam si Auicennæ, & Algazeli credendum est,
hominum anima præstantior, & a corporis pas-
sionibus seuncta, & cogitationibus maximo-
pere affixa, cum principiorum superiorum à
quibus ortum duxit, & quibus materiæ ob-
temperant, naturam redoleat, eò excellentiæ
processit, ut ad eius nutum, imperiumque ex-
terior quoque materia permutari valeat. An
non mirabilis extat Cornelij Gemmæ historia
illa primo de admirandis spectaculis capite 6.
registrata, & a Marcello Donato in historia
medica mirabili relata? Placet tamquam co-
rollarium famigeratum apponere: *Mulier per-
grandi utero tumens cum partus tempora non
procul ab Epiphania festo, seu trium Regum
vulgari calculo coniecisset alijs alludentibus,
ac si tres Reges utero ferret, quod felix fau-
stumque sit, illa respondit: Neque fefellit e-
uentus rei; nam Regum die profectò enixa est
proles masculas tres, quarum una colore bi-
tuminis Regem ethiopem præferebat, & si ea-
dem non superuixerit diu. Hæc quia conspe-
cta Louanij patris, aliorum plurium testimo-
nio confirmata protulimus. Ableganda igitur
cogitationes omnes impuræ, & alia phantaf-
mata; & si marem ferere placeat, eumque
venustum, & vegetem, imaginationi altius
vterque coniugum maris venustam speciem
offerre debet.*

D Astrologi & ipsi tunc masculos gigni aiunt,
cum in cælestibus masculinum imperat astrum,
& signum. Sunt autem masculina signa in-
primis sex ex illis duodecim Zodiaci caracte-
ribus, atque imaginibus, e quibus imparia
in numerando incipiendo ab Ariete masculina
sunt, feminina paria. Insuper e Planetis ma-
sculini sunt Saturnus, Iuppiter, Mars, Sol;
feminina Venus, Luna; Mercurius anceps,
sive Hermaphrodita. Quotiescunque ergo, di-
cunt illi, huiusmodi signa in conceptione, vel
natiuitate dominantur, & sunt in propria do-
mo, hoc est in suo robore, masculinam pro-
lem produci, necesse est. An non ergo marem
ferere poterit, qui Astrologiæ non est peritus?
Melius Aristoteles, qui libro 4. de Generatio-
ne Animal. cap. 2. asserit, flantibus Aquilo-
nijs magis, quam austrinis mares progigni; ete-
nim aeris, ac ventorū diuersæ qualitates, & alte-
rationes ipsius seminis tincturas, ut Hermetico
nomine vtar, immutare, & alterare sunt potes.

H h h At

At sciscitaberis, an, & qua ratione verum sit, A
sinistrum testem obligatum ad masculam pro-
lem conferre? Porro verum id esse potest, &
ratio est, quoniam partes dextræ sunt calidio-
res, & robustiores, & ideo semen, quod in
dextera parte elaboratur, perfectius, & calidius,
atque adeo aptius ad masculorum opificium,
ut 7. de historia animalium affirmat Aristote-
les. Verum hic haud levis ponderis difficul-
tas insurgit; quandoquidem ad sinistrum te-
stem non modo pertingunt vna vena, & vna
arteria sicuti ad dextrum; verum etiam non
raro ramulus a caua accedit, ut ex anatomi-
ca inspectione mihi sæpe constitit, & luculen-
ter etiam edocent Galenus, Vessalius, Vaf-
seus, Mundinus, & alij Neoterici. Quamob-
rem cum plura sint vasa deferentia & sangui-
nem, & spiritus ad sinistrum testem, conse-
quens est, ut inibi elaboratum semen yberius,
atque calidius existat; id quod maxime ad
maris liturgiam facit. Certè dubitatio est ma-
gni momenti, neque aliud in tutelam afferri
posse puto, præterquam non semper paruulam
illam venam a caua ad sinistrum testem pro-
tendi. Accedit, quod cum genericè sinistra par-
tes sint frigidiores, licet adesset perpetuo al-
tera illa venula, non ideo sinistri testiculi
semen calidius, & perfectius foret, eo magis
quo, ut alibi etiam diximus, sanguis, qui ad
sinistrum testem, atque leuam vteri regionem
confluit, impurius est, & humidior, ob ratio-
nes quas adduximus. Atque hæc in præsen-
tiarum sint satis.

Iam ad medica descendam auxilia, quibus
videlicet masculini conceptus haberi valeant.
Dioscorides libro 3. meminit cuiusdam herbæ,
quam vocat cratægonum, siue cratægonon,
& videtur esse de genere persicariæ; quæ si
ante Venereum congressum comedatur, ma-
sculina proli cooperatur; Illius hæc sunt ver-
ba: *Traditum est a quibusdam, hoc si bibat
ieiuno ore ter die, post menses purgatos tribus
obolis in ciathis aquæ duobus mulier ante con-
ceptum quadraginta diebus, & vir modo con-
simili totidem diebus ante coitum hauriat vi-
rilis sexus partum futurum.* Aliam eodem
loco Dioscorides herbam describit nomine
phillum, cui eandem tribuit energiam, & huius
duas numerat species, theligonum, & arrhe-
nogonum. *Arrhenogonon* (ait ille) potu ma-
sculi sexus facere partus, ut theligonon fæ-
minei proditur. Rursus ibidem testiculo vim
eandem ascribit; *Eduntur*, inquit, *radices
coctæ ut bulbi, ex quibus si maiorem edant
viri, mares generari dicuntur, si minorem
fæmina alterum sexum.* Idem prorsus de
mercuriali traditur herba; vnde versus.

*Maxima Mercurio laus est, fæmella
puellam.*

Mas puerum Venus est cum sociata dabit.
Sed horum, & similium esto apud scriptores
fides. Moderatorem naturæ Deum credide-
rim ad libitum & mares, & fæminas appa-
rare non sine tamen ipsius naturæ apta dispo-
sitione.

Quæres, an sint aliqua indicia, quibus di-
gnoscat, num vir, aut mulier maris, vel fæ-
minæ sit proleteria? Respondeo, Auicennam,
sen. 21. paulo supra nuncupata id luculenter
exarasse, de viro enim sic habet.

Albanim, idest faciens masculos, est vir for-
tis corporis, equalis carnis in duritie, & mol-
litie, multi spermatis, grossi, calidi, & est ma-
gnorum testiculorum; manifestarum venarum,
fortis desiderij, quem non debilitat coitus, ex
cuius dextro eijcitur sperma; nam rustici etiam
stringunt sinistrum testiculum tauri, ut ef-
fundatur ex dextro. Cumque adolescentis dex-
ter prius inflatur testiculus, tunc ipse est ma-
sculinans, aut sinister, tunc ipse est fæminans;
& similiter ille, ad quem festinat pollutio, non
a nocumento in spermate, est faciens masculos.

De fæmina verò hæc statim subiungit Mauri-
tanus idem. De mulieribus masculinans est mu-
lier equalis coloris, & formæ, qua non est gra-
uis corpore, neque mollis; & neque menstrua
eius sunt subtilia, cruda, neque pauca, aquo-
sa, adusta valde, & cuius os matricis est vul-
ue oppositum, & cuius digestio bona est, &
cuius venæ sunt apparentes procedentes ad ex-
teriora, & cuius sensus, & motus secundum
quod oportet, existunt, & non habet ventris
solutionem assiduam, neque ipsius constrictionem
assiduam. & oculi eius sunt decliues ad fusciti-
nem absque subalbedine, & est gaudens na-
tura, & læta anime. Et puellæ viripotentes
in primis cū coeunt sunt velocis imprægnationis
propter fortitudinem caliditatis earum, & par-
uitatem adipis matricis ipsarum, & humidi-
tatem earum; & illæ, quibus velociter veniunt
menstrua digniores sunt, ut masculos concipiant,
& spatium mundificationis illarum quarumvis
breue est usque ad vigintiduos dies, non usque
ad quadraginta.

Secundo quæres, quid nam circa maris, aut
fæminæ Generationem futurum fuisset, si per-
seuerasset homo in statu innocentie; tunc enim
temporis cum naturæ opus perfectissime pro-
cessurum fuisset, necessarium inde videtur, quod
semper masculus genitus fuisset. Respondeo
ex Pererio libro 4. de Generat. Hominis cap.
2. quæst. 3. qui citat D. Bonauenturam, quod
in statu innocentie facultas generatiua fuisset
in voluntate hominis, ita ut volens generare
marem maiori vi, conatu, & intentione se mu-
lieri applicuisset, e conuerso statuens fæminam
generare debiliore coiuisset remo; velisque mi-
nus tumidis Veneris traiecisset Oceanum, per in-
de

de ac artifex ingeniosus statuam pulcherrimam efformaturus maiori sese ad opificium intentione conuertit, studio, & nisu maiori se applicat. At mihi magis arridet opinio dicentium, vno, eodemque partu semper futurum fuisse, vt mas, & foemina insimul ederentur; Quod alibi retulimus.

Aliquid in corollarium poscis, tamquam bellaria post opiparam mensam, vel ad palati uicunditatem, vel ad digestionem? Arrideo, sit promus Hesiodus in libro, quem inscribit opera, & dies tamquam in aureo cratere.

Sextus dies post decimum valde inutilis est plantis;

Ad gignendos autem viros peridoneus, sed puella nunquam commodus est.

Neque ad gignendum primum, neque sanè ad nuptias ineundas.

Ne quidem primo dies sexta mensis puella ad gignendum.

Apta est, sed ad bedos castrandos, & greges ouium.

Et infra, *Vigesimo quidem in summo, pleno die prudentem virum.*

Procrea; valde enim bona indole, ac mente praeditus erit.

Aptaque viris creandis est decima, puella-

qua quarta decima.

Vnde hoc? dices; Tute speculari, nisi in Lunae uariam temperiem referre placeat.

Contraria mari explicauimus in secundo huius operis libro; quod autem semen vel formae similitudinem referat, aliasque extrinsecas similitudines, id nostram sententiam magis confirmat; siquidem accidit non raro, vt foemella sit magis patri similis, puellus vero magis matri; vt autem libro ipso de Genitura scribebat Hippocrates: *Et ex quacunque corporis viri parte plus prodierit in genituram, quam mulieris, parvus ille magis similis erit patri; undecunque verò à corpore mulieris plus venerit, magis assimilabitur matri;* & paulo infra subiungit: *Contingitque aliquando, vt filia nata maiori ex parte magis similis sit patri, quam matri, & filius natus aliquando magis similis est matri, quam patri. Atque hac tam multa à me relata declarant superiorem sermonem, quod & in muliere, & in viro tum mascula, tum foeminea genitura existat.* Sic Hippocrates, cui Ludouicus Duretus vnica illius anima, & intellectus subscribit in Coacis praenotionibus, vbi legimus: *Certissima enim securitas est, quod vt in viro, sic in muliere semen virile, muliebreque inest.*

TRACTATUS SECVNDVS.

De prolis humanae numerosa, ac multiformi Generatione.

PRAELOQVIVM.

ROLIS varietas tum in numero, tum in forma in humano genere magis, quam in bruto contingit, ab animi rationalis non minus, vt arbitrarectasi, ac multi iuga volubilitate, quam à Veneris intemperantia, eiusque minus decentibus modis. Has varietates breuibus percurramus. Specificas videlicet non individuales; quis enim has mente comprehendere, nedum scribere valeat? opulentissimum enim, ac pene infinitum est naturae penu ex quo humanae Generationis figurae, & characteres exantlantur.

CAPVT I.

Qua ratione producantur Gemelli.

GEMINATVR interdum partus, immo frequenter producantur Gemelli: sic vates dixerunt, Castorem, & Pollucem à Lada vnico partu editos mortis ac vitae mutare vices; vnde, verò hoc accidat rationibus expiscabor. Profectò quotiescunque viri semen dapile, & exuberans in vterum non vniformiter insinuat, ita vt seminis portio in vnum sinum secundum medietatem decidat, altera verò in aliam, tunc si muliebris sanguis & ipse exuberet, commodumque praestet alimentum, gemina fit conceptio; sic Auicennas fen. 21. capite 17. geminati partus rationem reddens

aiebat. *Causa earum multitudo spermatis, & diuisio ipsius in duo, & quod est supra, & casus eius in duos ventres.* Sic etiam & Aristoteles geminatum partum seminis vbertati acceptum refert. Verum sapientissimi nostri Hippocratis ex primo de Dieta afferenda doctrina est, ut omnium firmissima, & celeberrima; sic ergo habet. *At vero quomodo Gemini nascantur, hoc sermone declarabo.* Equidem natura uterorum in foeminis ut plurimum in causa est. Si enim similiter in utramque partem iuxta osculum dispositi a natura fuerint, & similiter biauierint, & a purgatione siccantur, alere possunt si semen viri conceperint, ita ut statim discindatur: sic enim necesse est dispergi in utrumque uterum similiter. Siquidem igitur multum semen ab utrisque, & forte secretum fuerit, in utrisque locis augeri potest; dominium enim habet in alimentum, quod accedit; si vero aliter contingat gemini non fiunt. Quum itaque masculum ab utrisque secretum fuerit, necessarium est in utrisque masculos gigni: quum vero foemineum ab utrisque, foemella fiunt; quum autem alterum foemineum, alterum masculum fuerit, utrum alteri praeualeat, id ipsum augeat pro ea ratione. Porro sicut Aristotelis, & Aui-cennae nimium diminuta fuit allata geminorum causa, ita Hippocratis omni ex parte absoluta, & omni calculo perfecta. Siquidem ex huius arbitrio non modo seminis requiritur affluens vbertas; verum insimul, ut uteri bene dispositi sint in utraque regione, rite hauerint, & aequè a purgatione fuerint resiccati. Rursus, ut tam viri, quam mulieris dapile, & forte sit semen, ut statim discindatur, necnon in utrumque uteri sinum aequaliter dispergatur. His adde, requiri insuper muliebrem sanguinem copiosum, qui loco materiae in conceptione se habet, alioquin semen, multum licet, geminato foetui non sat esset; deficeret namque geminatae actionis subiectum, quod efficienti causae proportionatum esse debet; sed interim.

Quæres primò, cur Gemelli similes oriantur? Respondet Hippocrates nuncupato loco his verbis. *Similes porro inter se fiunt gemelli ob hanc causam; primum quidem quod aequales sunt loci, in quibus augeantur; deinde quod simul secreti sunt: postea quod iisdem alimentis augeantur, vitalesque in lucem prodeunt.* Verum id perpetuò non contingit, nam vel teste Aristotele 7. de historia animalium capite 6. Gemini vel dissimiles inter se nati iam sunt, sed plurimi magna ex parte similes prodeunt. Visi profectò sunt aliquando gemelli adeo lineaturis, forma, & statura simillimi, ut uix a parentibus nisi uestium diuersitate distingui potuerint. Peperit tam simi-

les mihi aliquando uxor mea suauissima Adriana de Mongallis, ut non nisi nutricum relatione vnum ab altero distinguere valerem: utinam hi ambo paedotripharum incuria non obijissent.

Secundò quæres, cur Gemelli sint raro vitale? Quælibet humani corporis virtus suis definitur limitibus; quamobrem non sat esse potest natura duplici proli, eique numeris omnibus absoluta, nec matris alimentum, ad robur utriusque foetus æque sufficere potest; inde est, quod ut plurimum Gemellorum alter prodit vitalis, alter caducus, & breui tempore interiturus. Addo insuper, tunc esse ut vnus altero imbecillior euadat, quoniam vna seminis portio, & est prima, efficacior est, & spiritibus longè magis turgida, ex quo vegetior proles; altera vero, & est secunda portio, frigidior, & humidior, unde debiliior conceptus prodit; & hinc insuper accidit, ut e gemellis alter mas, altera foemina producantur. Quod ab Hippocrate intelligas uelim libro de natura pueri in fine, ubi hæc leguntur: *Quod autem Gemelli foemella, & masculus generantur, hoc causa esse sentio.* In muliere, & in viro, & in omni animali in singulis & debiliior, & fortior genitura inest, & non semel, ac simul genitura procedit, sed & bis, & ter ebullit, ac eiacularur: & non est possibile, omnem esse fortem, tum quæ prius exiuit, tum quæ posterius. In utrum autem sinum crassiores, ac fortiores genituras ingredi contigerit illic masculus gignitur. In utrum vero rursus humidiores, ac debiliiores illic foemella generatur. Si vero in utrumque fortis ingredietur, ambo masculi fient: si debilis ambo foemella.

Rursus hæc eadem seminis diuersa ratio morum insuper diuersitatem in Gemellis parit; etenim ut plurimum morum temperamentum dispar est, dissona animorum harmonia, unde diuersus oritur Genius. Esau, & Iacob Gemelli erant, attamen morum disparitas inter eos insignis erat, nam præterquamquod se hostili prosequabantur odio, in omnibus insuper actionibus contrariè præferebant genium. Neque hic sanè fuitiles Astrologorum opiniones, qui morum diuersitatem in alia reiciunt, locum ullo modo habere possunt; quandoquidem Gemellorum conceptio eodem fere instanti contingit, eodem ab æthere dominante planeta, iisdem prorsus aspectibus Cæli; quare si ab iisdem syderibus consimiles immittuntur instinctus, & consequenter eadem debuissent præferre naturas. Dicit fortè Astrologus, morum diuersitatem in Gemellis e diuerso natiuitatis tempore haberi posse, quando prius vnus, quam alter ab utero prodit, ita ut longum interdum inter unius, & alterius;

rius exitum intercedat temporis spatium, atque adeo syderum interferantur varij influxus. Et hoc sanè difficultatem habet, siquidem maior vis est in conceptione, quam in natiuitate; & insuper asserunt multi, quod idem astrum ortum respicit, quod conceptionem; At missa hæc faciamus.

Porro ambigendum non erit, qua ratione in feminis eadem iaculatione qualitatum disparitas reperiri valeat, cuius gratia dissimilitudo in gemino fiat conceptu; quandoquidem verissimum est, seminis haud quaquam substantiam penitus esse homogeneam; insunt enim ex Philosophorum, & Medicorum arbitrio humores & pituitosi, & melancholici. Adhuc cum sit semen aliud in grandinem compactum, aliud fluidius; illud aptius, hoc inutilius ad conceptionem existit; igitur & hoc, & illud licet eodem puncto in partes vteri decidat, dissimiles produceret effectus & quo ad sexum, & quoad mores, & quoad ingenia. Non ideo tamen inficias, quin possit aliquando semen æquè forte, calidum, & eisdem tincturis imbutum in vtrumque vteri sinum delabi, atque adeo Gemellos vniformes, vnanimes, & penè vnus vitæ effingat. Diuus Augustinus in libris de ciuitate Dei de quibusdam Gemellis narrat, quod eodem semper tempore ægrotabant, isdem vexabantur accidentibus, eademq. ratione conualescebant. Noui & ipse Gemellus e Monte Falco in Vmbria ex familia Agathoniorum, medicine vnum, iuris peritum, alterum, qui eadem die obierunt, loci intervallo plus quadraginta miliaribus distantes, & retulerunt etiam, eodem prorsus tempore contidisse in eundem morbum, qui isdem symptomatibus vexauit ambos. Vnde hoc? existimarem, hos intrinsecam aliquam labem per trahentem e semine patris contraxisse, quæ sic in vno, vti in altero statim quodam tempore reuiuisceret, & sic ambos vniuniformiter afficeret. Plura eiusdem census breuitatis causa relinquo, at si quis auariditatem explere cupiat D. Augustinum adeat libro 5. de Ciuitate Dei capite 2.

Atque hæc de Gemellis, quorum generationem inculcat iterum Hippocrates libro de natura pueri, ideoque simul hic registratam tantam æquiperor boni consulat lector, eo præsertim nomine, quod vberiori verba doctrina occupata sunt; sic igitur habet: *Gemelli utem fiunt ab vno coitu hoc modo. Vteri sinus frequentes, & curuos habent, alios remotiores, alios propinquiores pudendo. Et animalia quæ multa gignunt, plures sinus habent & pecora, & fera, & volucres. Vbi itaque contigerit, genituram findi, & in duos sinus peruenire, & vteri genituram susceperint, & sinus alter ad alterum non biauerit, nec dimi-*

serit, segregata genitura in vtroque sinu pelliculas induit, & viuificatur eodem modo quo vnus foetus; quapropter verò id fiat diximus. Quod verò ab vno coitu Gemelli gignantur, hoc testimonio constat. Est canis, & sus, & alia animalia, quæ ab vno coitu pariunt & duo, & plura, & vnumquodque animal in vtero in sinu, ac pellicula existit: atque hæc ipsi fieri videmus, & hæc omnia eadem die vt plurimum pariunt. Sic autem, & mulieri ab vno coitu gemelli facti vterque in sinu, & pellicula est, & eadem die vtrumque parit, & alter prius foras procedit, & pellicula ipsius, siue secunda. Hactenus Hippocrates, qui ne forte putaret aliquis, à geminato coitu Gemellos effici, prælata exarauit uerba.

CAPVT II.

An plures quàm Geminos in hominum Generatione edere vnicò partu natura possit.

DE Brutorum multiplici festu quotidiana docet experientia; siquidem maior eorum pars numerosam unico partu emittit sobolem; sed præcipuè omnium fecundissimi sunt pisces, vt ex

C innumerabilibus ouis, quæ in eorum inueniuntur visceribus facile deprehenditur. Quin generatio murium quoque, teste Aristotele 6. de historia animalium capite 37. præter cetera animalia mirabilis maiorem in modum est tum numero, tum celeritate. *Iam enim, inquit ille, femina prægnante in vase milliario aliquando occupata, paulo post reßerato vase musculi numero viginti, & centum reperti sunt.* Chamelus est, qui vnum tantum modo vno partu edit foetum ex Aristotele 6. de historia animalium capite 26, quod idem de elephantis traditur. Ea verò huius euentus excogitatur a Philosophis ratio, quod perfecta quæque animalia unipara sunt vt plurimum, multiplicatio namque, vt alibi diximus, naturæ imbecillitatē, & imperfectionem præsignat, inde est, quod uilia, & minoris notæ animalcula usque ad admirationem ingeminantur interdum, vt uidere est in formicarum, muscarum, ranarum, murium, lumbricorum, & similium genere.

Dubium nunc est de humana prole, num videlicet plures, quàm gemini à muliere concipi queant. Et sanè Aristoteles, cui maior fides habenda, vt ab hoc initium faciam, libro 7. de historia animalium capite 4. non videtur ire inficias, mulierem vnicò partu tres, quatuor, & quinque etiam foetus edere posse; lubet

lubet affigere textum; Et cum alia singulos pariant, alia plures, Genus humanum in ancipiti est. Nam quod plurimum, & locis plurimis agitur, mulieres singulos singule pariunt, sed sæpe, & locis plerisque Geminos etiam, ut in terra quoque Aegypto fieri, certum est; pariunt etiam tres, & quatuor; Et quidem locis nonnullis valde ita fit, quod dictum iam est, sed quinque cum plurimum nascuntur; iam enim hoc pluribus euenisse, conspectum est; & quedam viginti partibus quatuor edidit: quinos enim singulis partibus enixa est, maiorque eorum pars enutriri, & adulescere potuit. Hactenus Philosophus.

Verumenimvero, si fas est alijs quoque fide conspectis auctoribus fidem ipsam non denegare, non semel euenit, ut mulier quatuor, quinque, duodecim, centum, tercentum, mille, vel plures vnico exitu siue embryones, siue fœtus dederit, quod ex historijs, quas statim resumpturus sum, patebit vnicuique.

Aristoteles, ut a diagnose exordiamur, citato loco paulo supra aiebat: Iam incidit, ut facta corruptione duodecim superfœtata puerperia egererentur.

Horatios, & Curatios tergeminos fuisse Romanorum testantur monumenta.

Aulus Gellius Noct. Attic. lib. 10. narrat, quandam ancillam Augusti Imperatoris in agro Laurente vno partu quinque enixam filios, eamque in ipsomet agro honorificè vna cum ipsis pueris sepeliri mandasse Augustum, facta, insuper sepulchri inscriptione.

Auicennas de animalibus libro 9. tradit, mulierem quandam triginta tres fœtus unico abortu dedisse; quin Petrus Aponensis legit septuaginta octo.

Albucasis Chirurgiæ libro 2. capite 76. hæc monumentis reliquit: Quandoque formantur in matrice multi fœtus etiam quatuor, & quinque, & sex, & septem, & plures decem. Compertum habeo, quandam mulierem abortiendo emisisse septem, & aliam quindecim omnes formatos. Adeo mirabilia sunt opificis rerum opera, cuius sapientia, & potentia non est finis.

Quid illud? non ne mirandum quod Sigebertus in Chronica, & Lycosthenes referunt de Lemisio Longobardorum Rege. Narrant enim anno 396. tempore Algemundi primi Longobardorum Regis, meretricem quandam unico partu septem puerulos enixam esse, omnesque in proximam abijecisse piscinam; quos tamen forte fortuna, uel sic numine, permittente, cum Algemundus deprehendisset vnum ex infantulis illis, puta Lamisium hasta, cui firmiter adhaererat extractum nutrici omni studio, & vigilantia alendum tradidit, qui cum adoleuisset, ob ingenij perspicaciam,

& morum rectitudinem mortuo Algemundo regno successit.

Quæ narrat Albertus Magnus de abortu viginti duorum corpusculorum, nec non de abortu septuaginta in Germania; atque in super mulierem quandam centum quinquaginta minimos embryones enixam esse, multi referunt, credunt pauci; at non est uerè temere detrectandum; quin his maiora iam iam recensēbimus. Age ergo prodigiosa magis referantur, quæ preterquamquod humanam fidem superant, terrorem insuper faciunt. Schenchiuse Bruschiō hæc scribit. Isembertus Comes de Altors uxorem habuit Irmentrudim. Hæc cum pauperculam fœminam eodem partu tres liberos mares enixam vidisset, & tamquam impudicam reprehendisset, quod ex eodem viro tres simul filios suscipere impossibile videretur: ipsa post annum, Deo sic eius superbum iudicium confutante, absente viro duodecim mares enixa est. Perterrita eo casu, quod iam de sua quoque pudicitia dubitari posse arbitraretur, obstetrici undecim in proximo torrente Schercio mergendos comittit, vnicum illa seruat. Obuius fit illi Comes, & quid velatum gesserat, interrogat. Illa vultus, sic enim lingua suacatulos vocabant, deformes submersuram sese afferit. mox ille: at permitte, inquit, ut videam, sint ne aliqui, qui venationi nobis inservire possint. Repugnat illa. Tandem coacta infantes undecim ostendit, & negotium Comiti ita gestum erat, narrat. Imperat ergo Comes, ut factum apud uxorem suam dissimulet, filios educari præcepit. Exacto iam sexennio cum omnes viuerent, in arcem adduci iubet, atque illic coram omnibus amicis imprudentia uxoris detecta, veniam illi dedit, & filios porro duodecim equali iure suos esse voluit, statuitque, ut non comites de Altors, sed ex vetula obstetricis ominosa voce, quæ vitæ illis undecim dederat, vultus vocarentur. & gratitudinis ergo pro diuinitus seruata tam numerosa prole in ipso Altorsensi oppidulo coenobium monialium construxit.

Sed adhuc parua sunt, quæ retulimus: quæ iam relaturi sumus, fabulas redolent, & nihilominus vera esse, graues tradunt auctores. Erasmus Roterodamus, Ludouicus Viues, & Ludouicus Guicciardinus, alique narrant, quod cum Margarita Florentij Comitissæ Hollandiæ filia mulierculam stipem petentem, gemellos in vlnis gestantem acrius increpasset dicens, non potuisse illam duos concipere, nisi duobus succubisset viris. Mendica præcibus a Deo contendit, uti in signum suæ pudicitie Comitissæ grauida tot pareret infantes, quot sunt anni dies. Peracto gestationis curriculo exauditis mulierculæ precibus, anno Domini 1278. ætatis suæ 42. in ipso die Parasceues peperit Margarita 364. partim mares, partim foemellas, maribus

ibus, Ioannis, Foemellis Elizabethæ nomine imposito, & cum matre paulo post depositi epytaphio historico celebrati sunt huiusmodi marmore exculto in Holandia in quodam Monasterio Cœnobio.

Illustr. D. Florentij Comites Holandia filia, cuius mater fuit Mathildes, filia Henrici Ducis Brabantie; fratrem quoque habuit Guilielmum Alamanie Regem. Hæc præfata D. Margarita, Anno salutis millesimo ducentesimo septuagesimo sexto, ætatis suæ anno 42. ipso die Parasceves hora nona ante meridiem peperit infantes viuos promiscui sexus numero trecentos sexaginta quatuor, qui postquam per venerabilem episcopum D. Guidonem Suffraganeum presentibus nonnullis Proceribus, & magnatibus in pelui quatuor Baptismi Sacramentum percepissent, & Matulis Ioannis, foemellis verò nomen Elisabeth impositum fuisset, ipsorum omnium simul cum matris animæ ad Deum æternaliter victuræ reuerunt; corpora autem sub hoc saxo requiescunt.

Auentinus libro septimo Annalium Skenchio elatore narrat Machtildim Comitissam Henenberg sub Friderico II. Imperatore mille quingentos quatuordecim pueros simul genuisse, qui in malluio ab Othone Traiectensi Episcopo auunculo eius sacra aqua lustrati sunt, & post mortui. Heu prodigia! Abstineamus amaro; nam portenta huiusmodi vix fidem inueniunt.

At illud statuendum est, diuinæ scilicet potentie arbitrio posse, & potuisse his longè maiora accidere miracula; nihil quippe tam magnum excogitari potest, quod Omnipotentis nutu, ne dum brachio non sit infirmus: *Venite, & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram; ut Psalmographus, qui & libi. Dextera Domini fecit potentiam: Dextera Domini fecit virtutem; Hinc vel Pythagoras in Symbolis, quamvis veræ fidei orbatus lumine sapienter admodum: De Dijs, rebusque diuinis nihil tam mirabile dicitur, quod non debeas credere; Verum de his multa in commentarijs nostris in symbola. Cæterum id natura viribus contingere nullo modo posse, tamquam axiomam recipiendum est. Nempe vi naturæ vegetis, ex seminis vbertate diuisim labentis, spirituum vbere affluentia, e sanguine mulieris copioso ad quatuor, & quinque ad summum conceptæ prolis numerum ascendere posse, non eo inficias; hos terminos, limitesque superare posse, omnino, & palam detecto.*

Nec sanè huic theoremati Aristoteles dissentit, qui 10. problem. 30. quaerens, cur in animalium cæterorum genere seruari æquè gemini possunt, quamquam sexus sunt vtriusque; in hominum autem non possunt, sic respondet: *An quod homini maxime partus geminatio con-*

*tra sua natura legem accidit? Singulos enim parere sancitum est, tum in geminis ipsis matrem, ac foeminam creari natura omnino reusulat. Ergo quod maxime contra naturam est, id & imbecillum esse ratio postulat. Si igitur ex Philosophi sententia geminatus partus humanæ speciei contra naturam est, quanto magis multigeminus, & centigeminus? Porro adeo veritatis candori proxima est propositio, ut multis minus egeat rationibus, quatenus suaderi valeat. Sat sit in præsentiarum ad vnicam probationem dixisse, Agentis naturalis virtutem haud seruari in minimo quanto, ideoque in tam numerosa prole cum suppetere nequeat vnicæ, licet amplissima iaculatio seminis, quod in tot segregatim portiunculas diuidi debet, sequitur, non posse id naturaliter euenire. Exempli gratia in minima seminis guttula diuinum illud prolificum balsamum, architectonicos spiritus, & mechanicam scientiam (Hermeticè loquor) hoc est formatricem fœtus facultatem seruari, impossibile est; vnde sit, ut si ad multiplicem prolem requiritur, ut in plures diuisim guttulas disgregetur semen, huius virtus in nulla prorsus portiuncula seruetur. Quod non seruetur in minima seminis stilla illius facultas, certum est, & prudenter docet Auerroes commento decimoquinto octauo physicorum, ubi probat, quod ad Agentis actionem, necessariū est certa quantitas, qua deficiente actio non sequetur; poterit nimirum securis esse tam parua, ut non scindat. Quinimo sum huius quoque opinionis, quicquid in contrarium sentiat Scotus, quod vel in homogeneis datur minimum, ita ut ultra illud nequeat dari minus, in quo species non conseruetur. Sit in exemplum caro, quæ si ad certam quandam mensuram diuidatur, formam & speciem carnis retinebit quidem, at si vltèrius diuidatur, non erit amplius caro. Significauit hoc luculenter, ni fallor Aristoteles primo Physicorum textu trigesimo octauo, ubi dicit, quod si à minima carne aliquid esset separabile, daretur minus minimo, quod repugnat. Probatur insuper ratione perspicua, quoniam res non potest esse in illa quantitate, in qua non potest operari; non enim dare est esse absque operatione, iuxta perpetuæ veritatis paramiam: *Sicut res se habet ad esse, ita quoque ad operari; Sed ad operationem quoad paruitatem certa quantitas est necessaria; igitur ad ipsum quoque esse. Vti ergo prodigia recensiti casus habeantur, in quibus licet aliquid naturæ resplendeat, eo quod in eius gremio, & ab eius ministerio fuerint exantlati; fortuiti nihilominus dici debent; siquidem teste Peripatetico Fortuna, & casus sunt eorum, quæ nec semper, nec frequenter eueniunt.**

CAPUT III.

An, & qua ratione fiat superfœtatio.

QUANTER nature spectabilissima opera non infimum porro est illud superfœtationis, quæ uti raro accidit, ita maiorem sui contemplationem exposcit; neque illam aliquando accidere ambigendum est; siquidem præter Hippocratem ipse quoque Aristoteles palam & sentit, & affirmat. Hippocrates quidem cum primo de diætâ, tum libello, qui de superfœtatione inscribitur, quibus sanè subscribunt Arabes. Galenus Paulus, & Aetius an cognouerint superfœtationem ambiguum, nullibi enim expressè illius meminerunt. Aristoteles autem & 4. de Generatione animalium 5. & 7. de historia capite 4. ubi hæc verbatim leguntur. *Mulier, & equa omnium maxime animalium grauida coitum patiuntur, cætera ubi grauida fuerint, fugiunt mares, ea scilicet quorum natura superfœtare more leporis recusant. Verum equa nunquam superfœtat, sed magna ex parte unum tantummodo generat. At verò in muliere raro quidem euenit, ut superfœtet, sed factum tamen aliquando est.* Confirmant magnorum auctorum sententias perspicua exempla, quæ peculiariter habentur primo apud Dodonæum (ut relinquam Gordonium) in scholio capitis nonagesimi primi Beniuenij, ubi habetur celeberrimus superfœtationis euentus his verbis exaratus: *Superfœtatio adeo quidem raro est, ut nonnullis impossibilis habeatur, cuius tamen manifestum in honesti ciuis uxore exemplum apparuit. Peperit hæc filium plenè gestatum anno 1570 Decembris die 7. hora decima vespertina succedentibus omnibus, quæ ad fœlicem partum requiri solent: postridie verò, qui erat octauus eadem hora præter expectationem obstetricis, ac sui ipsius peperit eadem fœtum alterum, sed non dum quadrimestrem, utpote cui neque oculi, neque nares, neque os paterent, quem idcirco post conceptum fuisse satis manifestum.*

Sed Nicolus adhuc magis admirandam historiam describit sermone 60. tract. 1. cap. 22. ita prorsus: *Ego noui uxorem Zacharia de Scarparia, quæ peperit masculum, & hinc ad tres menses peperit alium masculum, & bene vixerunt ambo, & unus fuit speciarius Florentie in burgo Sancti Laurentij. Magis inquam admiranda est hæc historia, quoniam de Aristotelis sententia, si superfœtatio contingat priori*

A fœtu adaucto impossibile est, ut in lucem vitales prodeant conceptus; quare 7 illo de historia citato cap. sic habet: *Qui itaque longo post tempore sint concepti, nihilo perfici possunt; sed præmaturius dolorem quo ipsi, & primus fœtus intreat, mouent.* Enimverò ut superfœtatio sit vitalis, necesse est, ut non multum vnus ab alio distet congressus Veneris; id quod Philosophus statim subiunxit: *At verò si proxime à primo conceptu secundus sit factus, absque edique potest, quod superfœtaret, ut quasi gemini nasci videantur, quomodo Herculem, & Iphiclem procreatos esse, fabulantur.* Idem quippe ratio ipsa dictat, si quidem si mulier leui negotio abortit, aut concitatori motu, aut grauiori sublato, pondere, aut longiori tripudio, vel simili alia occasione; qui fiat, ut cum prius conceptum fœtum in lucem mittit nisu maximo, dolore intensissimo, sanguineque copioso, superfœtatam prolem retinere valeat adhuc languidam, adhuc male hærentem?

B Sed ad causam ipsius superfœtationis progrediamur. Verum quidem est, & magnus declarauit Hippocrates 5. Aphorismorum, post conceptionem os vteri adeo conuiuere, ut vix acus specillum intromitti valeat. At non est hoc perpetuæ veritatis axioma, quandoquidem ob seminis auiditatem interdum penitus illud non occluditur, quare alterum semen uti famelicum excipere potest; quod si in vtero congruam sanguinis reperiat copiam, statim sequitur coagulatio, & fermentatio præuia ad nouam prolem; vnde colligimus, superfœtationem ut plurimum, imò semper contingere apud mulieres sanguifluas; quod significarunt & Rasis 22. Cont. & Alfaharaius lib. præd. Tract. 25. cap. 23. & Auicennas lib. 3. fen. 21. Tract. 2. cap. 17. docentes, mulieres eas superfœtare, quæ prægnationis tempore menstruantur, quæque, ut loquitur Auicennas ipse, sunt multorum pilorum, & multi sanguinis propter multitudinem caliditatis earum. Huiusmodi namque mulieres cum in super ratione feruida temperiei plurimum in Venere delectentur, ideo est, ut præ voluptate os vteri dehiscat, sememque auidius ebeat.

C Præterea dicunt alij, nec omnino irrationabiliter, vterum post conceptionem statim quodam tempore, ac certis interuallis aperiri quatenus excrementitij sanguinis, aliorumque humorum detrudat collunem, Porro hoc verisimilius est, quàm quod afferunt alij nonnulli, os videlicet vteri perpetuò etiam apud prægnantes in Veneris agone aperiri, atque hiare. Quod primum si accadat, mirum non erit, mulierem, quæ in viri amplexum denuo veniat eo instanti, nouam excipere prolem, ideoque Hippocrates de superfœtatione: *superfœtant autem mulieres, quarum stomachus idest vteri post primum conceptum non clauditur.*

alde. At non levis difficultas est, qua ratione, superfœtatio celebrari valeat, si vasa in primis, uibus nouum coagmentetur chorium, seu secundina, deficiunt; nec non insuper venæ, qui- us ad nouum fœtum alimetum deducatur. Ac- uiesces nihilominus, si naturæ prouidentiam nimaduertes, quæ prudenti consilio, nec vasa mnia propriæ nutritioni dicata, vnico implan- at fœtui, sed seruat aliqua vel ad aliam fœtu- am, vel ad sanguinis exonerandam sarcinam, fortè superueniat, qua, nisi periodicè trude- tur, tenella proles strangularetur. Quares, um plures fieri possint superfœtationes? Annuerē videtur Aristoteles, qui lib. illo 7. de historia dicebat: *Iam incidit, ut facta corruptio- e duodecim superfœtata puerperia egererentur.* Ito demum colophon ex Hipp. superfœtationē eri nullatenus posse, si in media vteri regione rius concepta proles detineatur: & si in altero ornu fiat, vitalem non euadere; immò ex reten- one dolores, & febrem, & fœtidum fluxum, liaq. plura inferre symptomata. Hippocratis erba in principio libelli de superfœtatione re- istrata lubet apponere: *Quum superfœtarit mulier, si primum puerum in medio vteri ha- uerit, superfœtatio elabitur, à primo, ac ve- teri expulsa. Si verò in altero cornu superfœ- ationem habuerit; posterius ipsam insuper pa- it non vitalem, nimirum vitalitate, ubi uteras exatus, & humectus fuerit, exoluta. Si verò on statim secedat superfœtatio, dolores exhi- et, & fluxum fœtidum, ac febrem, & facies tumescit, tibiaque, ac pedes; & si pereat, ci- um auersatur, donec exciderit.*

CAPVT IV.

An sint Pygmæi, & qua ratione eorum contingat Generatio.

PYGMÆOS repertos esse, & reperiri adhuc, nec fabulosum, nec commentitium est; ho- rum autem nomine cubitales homunciones intelliguntur; vn- de D. Augustinus 16. de Ciuita- dei cap. 8. Nanos, inquit, Pygmæos appella- os à πυγών, vel πυγός, quod cubitum signifi- at, vel πυγός breuis: & si magni in primis au- toris, Aristotelis nempe auctoritatem audi- placeat, sic ille 8. de historia Animal. cap. 12. riptis exarauit. *Et alia de locis vicinis disce- unt, alia de ultimis prope dixerim, ut Grues ciunt, quæ ex Scythicis campis ad paludes, legypto superiores, unde Nilus profluit, ve-*

A niunt, quo in loco pugnare cum Pygmæis dicun- tur; Non enim id fabula est, sed certè genus tum hominum, tum etiam equorum pusillum, ut dicitur, est, deguntque in cauernis, unde no- men Trogloditæ à subeundis cauernis acceperere. Haftenus Philosophus, cuius verbis magna emphasi prolatis non est cur fides derogetur. Plinius quoque multarum rerum inuentor, & scriptor simul libro 7. capite 2. Pygmæorum meminit, & sunt, ut ait populi in extrema par- te montium Indiæ habitantes salubri cœlo, semperque vernante. Idem libro 4. capite 11. in Thracia Pygmæos fuisse tradit, urbemque Geraneam tenuisse, donec à Gruibus fugati no- uas sibi sedes quærere coacti fuerunt; quò sanè illud Iuuenalis in Satyra 13. spectare credi- derim.

Ad subditas Thracum volucres, urbem- que sonoram.

Pygmæus paucis currit bellator in armis.

Atque hæc opinio tantò magis est plausibilis, quantò Aristotelicæ historiæ supra relatæ nihil dissonat. Homerus quoque Pygmæorum me- minit, quos pariter cum Gruibus bellum inire scribit. Plinius adhuc eodem libro 7. subdit, Pygmæos hosce conscendere pro equis hircos, & capras, & sic adoriri grues, illarum oua, & nidos vastantes, & spatio trium mensium hu- iusmodi prælium durare; Insuper sibi domos, e luto fingere, plumis, & ouorum testis; qua- in re Plinius, alijque auctores discrepant ab A- ristotele, qui cauernas illas habitare asseuerat. Rem nec præterijt 6. Metamorphos. Ouid. ubi sic:

*Altera Pygmææ fatum miserabile matris
Pars habet; hanc Iuno iustis certamine
victam.*

Esse Gruem, populisque suis indicere bel- lum.

Vide etiam Aelianum lib. 15. cap. 29. & si pla- cet Cardanum etiam 8. de Varietate cap. 4. ubi contra quorundam opinatum scribit, Pyg- mæos reuera inueniri, nec eorum naturas fa- bulosas esse. Doctissimus Alciatus in suis em- blematibus Pygmæos effingit infestantes Her- culem sub arbore pinu iacentem, qui statim deinde eos inter vngues veluti pulices occi- dat.

*Dum dormit, dulci recreat dum corpora
somno*

*Sub picea, & clauam, cæteraque arma
tenet,*

*Alciden Pygmæa manus prosternere le-
tho*

*Posse putat, vires non bene docta
suas.*

*Excitus ipse velut pulices sic proterit ho-
stem,*

Et sæui implicitum pelle leonis agit.

Quomodo autem pusillæ adeo naturæ generentur, haud valde laboriosum est edocere, siquidem seminis paucitas causa est, cur diminuto corpore fœtus oriantur; Sicuti enim eiusdem vbertas ad corporum facit magnitudinem, ut infra dicetur, ita paucitas ad paruitatem. Sunt qui velint, id ipsum ex angustia vteri provenire, quod non est à ratione alienum; dum enim sinus adeo est angustus, proles inibi contenta magnum nequit assumere incrementum. Sic vulgari periculo didicimus, catellos, quos minimæ molis efficere deliciosæ student mulieres, angustis occludi vasibus, in quibus nullius dimensionis incrementum recipere valent. Sed quid in hoc laboro? Redit in auctores Genus. Ipsa origo pusilla est. Ex parvis non nisi parvi produci possunt. Omne animal secundum parentes nascitur, Hippocrate auctore, & experientia magistra, Ex pusillis pusilla oriuntur; Ideoque apud exteros consuetudo tulerat, ut coniugio non nisi magni viri, longæque mulieres copularentur, ut celsa, generosa, atque adeo bello aptior proles inde suscitaretur. Quamobrem cum eo in regno vel ob cœli rigorem, vel aliam ob terræ infelicitatem homines pusillæ adeo staturæ nasci inceperint, ut solet in deterius natura semper abscedere, progressu temporis in minimam abiire figuram; adeo ut etiam cum perdicibus pugnam inire dicantur. Neque propterea existimandum erit, (ut perperam sentisse videntur aliqui) hos homunculos diuersos ab alijs vel specie ipsa existere, & tamquam frutices humi ab origine sponte surrexisse; ideoque terræ filios nuncupari; ut inter alios Philostratus de imaginibus, ubi de Hercule verba facit, annuere videtur: ab illo enim perempto Antæo, qui terræ filius putabatur à vetustate, aduersus Herculem, iniro foedere Pygmæi insurrexerant, mortem ulturi fratris; quod illud Iuuenalis collimare videtur.

Vnde fit, ut malim fraterculus esse gygantis.

Non inquam id existimandum; alibi enim, ut indignam explodimus sententiam, potuisse mirum homines absque vitali semine terris adnasci; verum terræ filios dictitari Florens Septimius putat, quorum sit incertum genus. Vide Rhodiginum libro lectionum antiquarum, vigesimo capite 28. Esto appendix. Pigmeos haud maiores palma manus se vidisse testatur Bernard. Gordon. Medicus quo suo famigeratus, ut ideo quod a Iuuenale addebatur, non fabulosum existimem.

Mox impar hosti, raptusque per aera curvis

Vnguibus à fera fertur grue, &c.

CAPUT V.

An Gigantes aliquando fuerint: Num auctore nostro reperiantur alicubi: & quomodo eorum generatio fiat.

PRISCIS temporibus Gigantes extitisse, sacra non minus, quam profana monumenta suadent; vtriusque generis nonnulla in lectoris iucunditatem non ægrè retexam. In Numeris cap. 13. exploratores illi, in Terram Chanana à Mose missi ita loquuntur: *Terra, quam lustrauimus deuorat habitatores suos. Populus quem aspeximus procera statura est: ibi vidimus monstra quedam filiorum Enach de genere Nephilim (idest giganteo) quibus comparati quasi locustæ videbamur.* Rursus Deuteronomij cap. 2. hæc registrantur: *Dixitque Dominus ad me, non pugnes contra Moabit, nec ineas aduersus eos prælium; non enim dabo tibi quicquam de terra eorum, quia filijs Loth tradidi eam in possessionem. Emin primi fuerunt habitatores eius, populus magnus, & validus, & tam excelsus, ut de Enachim stirpe, quasi Gigantes crederentur, & essent similes filiorum Enachim.* Et infra. *Terra Gigantum reputata est, & in ipsa olim habitauerunt Gigantes, quos Ammonitæ vocant Zommim, populus magnus, & multus, & procera longitudinis, &c.* Adhuc Deuteronomij c. 3. *Solus quippe Og Rex Basan restiterat de stirpe Gigantum, ut reliquam, quæ de Gigante Goliath 1. Regum cap. 17. leguntur; nec non etiam in libro Iudith, quæ omnia & recenset, & illustrat eruditissimus Hieronymus Magius 1. Miscellaneorum cap. 4. ad quem auidiorem lectorem remitto, nec non ad Diuum Augustinum 15. de Ciuitate Dei; ubi & Gigantum meminit, & illorum historias nonnullas recudit.*

PSed ad profanos aliquot auctores descendamus, quorum proculdubio multò plura monumenta extant. Philostratus libro 5. ita Apollonium Thianæum de Gigantibus loquentem describit. *Ego Gigantes fuisse, dico, multisque locis, diruptis tumulis eiusmodi corpora ostendi, non tamen, ut fertur, cum Dijs pugnas, credo, sed forsan Deorum ades, ac templa violasse.* Solinus cap. 14. de Phlegra verba faciens hæc habet. *Illic si quando, ut accidit, nimbis torrentes excitantur, & aucta aquarum pondera ruptis obicibus, valentius se in campos ruunt, diuisione ossa etiam num feruntur detegi, quæ ad instar sunt corporis humani, sed modo grandis*

ri, quæ ob enormem magnitudinem monstruosi exercitus iactant extitisse. Plinius lib. 7. cap. 16. scriptum reliquit, in Creta monte a terre motu fatisciente, atque abrupto corpus hominis stantis 46. cubitorum inuentum fuisse, idque Orionis alij, alij verò Etionis fuisse, existimant. Polyhistor idem testatur sub Claudio Imperatore hominem ex Arabia nouem pedum longitudinis aduectum fuisse, nouemque insuper uncularum, & amplius. Ita etiam Herodotus libro primo Orestis cadauer septem cubitorum effossum aliquando fuisse, posteritati mandauit. At frustra essem, si omnes ex omnibus auctoribus historias retexere conarer; perlegant alibi qui cupiunt sponte sua apud ipsosmet scriptores. Vnum illud ex nostro sæculo tamquam superpondium ascribam ex Galeoto Martio de doctrina promiscua 36. ubi sic. *Nam Gigantes fuisse, sacra narrat historia, & Romæ tempore Henrici III. inuentum est cadauer Pallantis, quem Turnus occidit, tanta magnitudinis, ut longitudine sui Romanos muros æquaret.* Relinquo Gigantis historiam à Ioanne Boccacio 4. Genial. relatum tamquam fortassis fabulosam. Non ergo temere negandum, fuisse olim Gigantes, atque etiam nunc aliquibus in locis reperiri, ac potissimum eo loci, quem Gigantum Insulam nuncupant ab Americo Vespucio inuentum, ubi quinque brachiorum mensuræ homines visuntur.

Maior difficultas est perscrutari, quomodo, Gigantes generentur, & cur nostra ætate non producantur. Hippocrates, ut à summo Dictatore exordiar libro de aere, aquis, & locis corporum magnitudinem optimæ aeris temperiei, cælique clementiæ in auctoratur; ipsa auctoris recudamus verba: *Longè enim pulchriora, & maiora omnia nascuntur in Asia, estque regio ipsa hac nostra multò mansuetior: sunt mores hominum benigniores, & cultiores. Causa verò horum est temporum anni temperata mixtura; siquidem in medio solis ex ortu sita est ad auro-ram, a frigiditate, ac caliditate omni remotior. Incrementum autem, ac benignitatem inde proficisci, omnibus in confesso est, cum nihil sit præcellens, & cogens violenter, sed per omnia æqualitas vigeat, &c.* Verum enim verò sibi non constare Cons. noster uidetur; quandoquidem etiam illos, qui aeris, ac temporum non fruuntur clementia, sed rigidas potius, ac montanas incolunt regiones, proceros fieri in eodem libro paulò infra his uerbis testatur: *Quicumque regionem montanam, asperam, nudam, & non aquosam incolunt his mutationes temporum contingunt magnæ, & diuersæ, unde & hominum formas magnas progigni conuenit, qui & ad laborem, & ad viriliter agendum à natura præstent, quibusque feritas, & immanitas non mediocriter à natura sunt congenitæ, &c.*

A Dixerim tamen, haudquaquam sibi contradicere Hippocratem; quandoquidem ijs in locis non vnam corporum proceritatis causam afferre contendit, sed plures; plures enim etiam contrariæ possunt esse vnius effectus causæ, sub diuersa tamen ratione; ita & à frigore per antiperistasis, & à calore corpora calefieri, sentimus; quare basilicè Philosophus 3. Problem. sect. problem. 24. aiebat: *Nil prohibet, rem eandem à contrarijs effici, dummodo non agant, modo eodem, sed diuerso: exempli gratia vratur & à gelu, & à calore, ubi gelu calorem coegit vniuersum. Itaque modo quodam à contrarijs effectus proficiscitur idem, &c.* Iam in regione mansueta, atque aere benigniori cum radicale humidum neque à frigoris excessu cogatur, neque ab immodestia, & exurente caliditate dissipetur, fit inde, ut partium incremento dapnabile deseruire valeat, necnon opiparæ suppleat nutritioni. Rursus in montanis, asperisque locis cum calor insitus à contra obistente frigore vegetus, atque robustus euadat, cumque efficiens auctoris causa immediata sit caliditas ipsa primigenia, nihil mirum, si in frigidis etiam regionibus, & sub inclemente cælo homines enascantur magni, & proceres. Quare in aeris temperie ideo plurimum augentur corpora, quoniam augmenti materia, quæ est humidum radicale, longè, latèque abundat; ideo in rigido cælo pariter in summam proceritatem eadem ascendunt, quoniam proceritatis instrumentalis causa, quæ est calor, valde in principibus membris prædominatur; quapropter dixerat Vitruuius lib. 6. capite 1. poliamos esse omnes, quotquot Septentrionali plagæ subiiciuntur; & Alexander Aphrodisiensis 2. Problem. probl. 2. Scythas plurimo detineri calore circa internas partes, ac viscera, testatur.

C Quod autem humor, & calor sint corporum magnitudinis potissime causæ, nemo absque crimine ituruserit inficias; cum passim id classici auctores profiteantur; nam Aristoteles, ut ab Archisopho initium ducam, non vno in loco id apertis fidibus asseruit; ita 3. de partibus animal. calorem esse affirmat, qui augendi vim obtineat; quod Problem. sect. 10. quæst. 10. luculentius exarauit, ubi quærens, cur mares corpore maiori ex toto penè sint, quam fœminæ, ita respondit. *Vtrum quod mares calidiores fœminis sunt, quæ res vim obtinet augendi.* Sed clariùs adhuc decimaquarta Sect. Problem. problem. 8. rem ita explanat: *fit igitur, ut qui loca inhabitant calida, refrigerentur, qui frigida concalescant. Vtrobique tamen corpora magna adolescunt, eo quod qui frigida colunt, insito calore abundant; qui calida, calore loci refouentur; quippe cum in calidis, & a calore incrementum sequatur, frigus autem vim adstringendi, constipandique habeat. Cum igitur al-*

teri principium intra se vebemens augendi ob-
tineant, alteri nullo extremo frigore impedian-
tur, merito utrique augeri possunt plenius.

Aristoteli Plinius subscripsit 2. naturalis histor.
cap. 78. ubi monumentis tradidit in Æthiopia
propter ignium nisum; in aduersa verò glaciali
mundi plaga propter humoris alimentum, cor-
pora procera euadere.

Ceterum quod humoris vbertas potens causa
magnitudinis corporum existat, indicant altissi-
morum montium arbores, ubi in miram proce-
ritatem iccirco assurgunt, quoniam radicalis hu-
mor à Sole nequaquam exhauritur, id quod præ-
ter Vitruvium in 2. libro cap. 10. & lib. 6. cap. 1.
Plinius libro 7. cap. 2. his verbis inculcat. *Ma-
xima in India gignuntur animalia. Indicio
sunt canes grandiores. Arbores quidem tanta
proceritatis traduntur, ut sagittis superari ne-
queant; mox illa subiungit: Hæc facit vber-
tas soli, temperies Cæli, aquarum abundantia.*
At ubi reliquimus nostrum Hippocratem? ip-
sum præ cæteris audiamus nuncupato libro de
aere, aquis, & locis ita loquentem: *Atqui cum
multus aer ab aquis regionem occupet, ob hanc
ipsam causam, quod ad formam, ac corporum
speciem attinet, Phasiani sunt à reliquis homi-
nibus longè diuersi; sunt enim magnitudine in-
genti, & hoc quia utuntur aere maxime hume-
dato &c.* Idem profectò Auicennas intellige-
bat tractatu 2. prioris partis Canticorum cum
aiebat, *cause magnitudinis membrorum sunt
fortitudo, & potentia formatiue, & etiam nu-
trients.* Quippe formatricis fortitudo non nisi
à calore vegeto, quo tamquam vnico vititur in-
strumento; nutriens non nisi ab humoris vber-
tate manare solent.

His omnibus si addatur locus valde capax,
in quo animal concipiatur, nihil ad corporum
proceritatem deerit: in parua enim, & angu-
sta matrice magnum corpus sobolescere ne-
quit; id quod silentio haud præterijt Philoso-
phus decimo illo Problematis. problem. deci-
mo quarto, ubi quærens, cur in animantium
genere alia paruo, alia magno consistent cor-
pore, hæc habet: *Causa duplex sanè reddi po-
test, aut enim locus, aut alimentum id facit:
locus si angustus est, alimentum si exiguum:
quod etiam partu iam edito nonnulli efficere*

Geneanthropeia Ioannis Benedicti Sinibaldi.

conantur, ut qui catellos in caucolis oclusos
educant, &c. Vide plura apud ipsum.

Non ergo mirum si nostra ætate, & vbique
Gentium non facilis Gigantum sit generatio;
siquidem plurima simul requiruntur, utpote
formatiue virtutis robur, siue dicas calor se-
minis amplissimus: alimentum dapfile: Cæli
clementia: temporum æqualitas: humoris non
solum in aere, sed in alimentis quoque vber-
tas: aut etiam fortes aeris mutationes, ignium
nisus, calor & frigus excellens; quæ omnia
cum non facile, imò ferè nunquam simul v-
niantur, difficile, & fere nusquam Gigantes pro-
ducuntur. Addamus insuper, omnia hæc tem-
porum iniuria iam firmari, atque etiam depra-
uari; ideoque iure plerique huiusce prauationis
causam in mundi senectam reijciunt; quod ni-
mirum Lucretij collimant carmina:

*Iamque adeo effæta est ætas, effætaque
tellus*

*Vix animalia parua creat, quæ cuncta
creauit*

*Secula, deditque ferarum ingentia corpora
partu.*

Assipulatur Plinius citato libro 7. cap. 15.
ubi hæc leguntur: *In plenum autem cuncto mor-
taliū generi minorem in dies fieri, propemo-
dum obseruatur, rarosque patribus proceriores,
consumente vbertatem seminum exustione,
in cuius vices nunc vergat æuum.* Pro exustione
arescentiam, atque naturalem quandam tabem
Plinium intelligere, arbitror; quibus adhuc al-
ludunt, quæ 1. Georgicorum Virgilius conci-
nebat de cerealibus seminibus loquens.

*Vidi lecta diu, & multo spectata labore
Degenerare tamen, ni vis humana quo-
tannis*

*Maxima quæque manu legeret. Sis omnia
fatis*

*In peius ruere, ac retro sublapsa re-
ferri.*

Gigantes auo nostro viderunt Amatus Lufita-
nus, ut centur. 5. curat. 95. videre est: Marti-
nus Delrio, ut in Troade Senecæ; Bahuius
lib. de Hermaphrod. & Platerus. Ceterum de
Gigantibus, ut audio opusculum in præsentia-
rum concinnat eruditissimus Gabriel Naudeus,
cuius calamus immortalitatem pollicetur.

TRACTATUS STERTIVS.

De sobole vitiosa.

PRAELOQVIUM.

ATVRA, quæ perpetuæ Generationi studet, & inhiat, præ varia causarum dispositione varios edit conceptus. Nam si minutè agat, pusilla producit corpora, pomiliones, nanos, pygmeos. Si luxuriat, procera staturæ homines, valide virtutis artus efformat: Gigantes, Heroes gignit. At si perperam agat, informes fœtus, & monstra exantlat. De informi, & monstuoso conceptu hic agendum superest.

CAPVT I.

De mola; quomodo generetur, à quam causa efficiente, ubi noua proponitur opinio; ac tandem de signis, & curatione.

MOLAS, idest carnes illas informes, duras, atque ociosas in vtero muliebri aliquando concipi, ephemerina docet experientia, qua videre est, mulieres etiam prolificas non rarò fallos hosce gestare conceptus. In harum generationis causa auctores e diametro pugnant: Arabes enim nonnulli, quorum Principem agit Anicennas 10. de Animal. & ante eum Plutarchus absque vilo virilis seminis concursu proluce existimarunt, solo videlicet muliebri sanguine, & genitura concurrentibus. Cuius quoque sententiæ fuisse videtur Plinius, qui natural. histor. lib. 10. cap. 6. illa tradit: *Molas gigni putant, ubi mulier non ex mare, verum ex semetipsa tantum conceperit, ideo nec animari quia non sit ex duobus, altricemque habere per se vitam illam, quæ satis, arboribusque contingat.* Astipulatur Gordonius 7. suæ Praxis, Sauonarola cap. de mola, & etiam Bernel. primo de procreat. hominis. Græci verò, Hippocrate Magistro, arbitrati sunt nulla ratione posse, molas in vtero concipi, nisi virili genitura tamquam vnica efficiente causa præcedente: quare libro de sterilibus

A apud Coum Senem ita registratum habemus:

De mola conceptu hæc est vera ratio; cum sanguis copiosissimus semen paucum, & morbosum acceperit, legitimus conceptus non fit, & venter intumescit, quasi vtero generet; eandemque sententiam ferè iisdem verbis repetit primo de morbis mulierum: quod confirmat Actuarius ijs penè verbis: Mola est tumor carneus; qui principium, & quod habet compactum sumit a semine prolifico. Nempè Hippocratis, aliorumque Græcorum opinio veritati magis finitima est, saltem apud nuptas mulieres, quæ frequenti virorum fruuntur diaismo, atque eorundem genitura diluuntur. Atqui tamen vtramque sententiam vulgariter acceptam a scopo declinare, asseuero. Quippe errant Arabes, si nullo modo ad mola conceptionem viri seminis virtutem prærequiri, contendant. Decipiuntur & Græci, si proximum, ac præsentem eiusdem seminis affusionem necessariò exigere, arbitrentur.

Verum antequam assertionem meam in medium afferam, illud tamquam verum supponendum primò erit, quod & nos supra libro 4. Tractatu 1. capite 4. edocuimus, vterum vim quandam obtinere suscitandi semina, eorumque dynamin ad actum reducendi. Secundò nosse par est, eundem vterum a seminis virilis irroratione fecundari, hoc est spiritalem quandam energiam, virtutemque plasticam nancisci licet incompleram, & hanc diu seruare, etiam si multo tempore a viri consortio abstineat; eo modo quo alibi ex Hieronymo ab Aquapendente astruximus, gallinarum scilicet vteros ab vno galli coitu per annum oua edere fecunda, etiam si toto hoc spatio gallo non subiaceant, ob vim nimirum fœtificam, seu spiritus plasticos, qui in vtero recepti tamquam in sede analogâ diu asseruantur; Neque id absurdum, aut impossibile alicui uideri debet; quandoquidem spiritus iisdem vel nouem mensium spatio, quandiu membrorum absolutur formatio, perdurant in pluribus corporis partibus; immo etiam ex multorum probabilissima sententia perpetuò usque ad senium, & interitum persistunt; quando formato editoq; fœtu nequaquam corrumpitur, sed uti aliæ uirtutes assistit, ut si sit opus, aliquid in corpore regeneret; quemadmodum regenerari dentes: nec rarò reproduci uenas, & arterias Galenus, & experimentum suadent.

Hisce

Hiscæ ita constitutis, censeo, non posse ulla ratione molam in utero uirginis concipi, quandoquidem deest efficiens causa, quæ est uirilis seminis, cuius adhuc illa uiuit expers, entelechia; neque est cur dicat aliquis, rudem illam, & informem carnem posse a proprio mulieris coagulari semine; quoniam, ut alibi probauimus 5. scilicet operis huius libro Tract. 1. cap. 8. muliebri semen nihil per se architectare potest, nisi adueniat uirile, ad quod spectat motionis principium; alioquin quotidie uidere esset in viraginibus polyemis præsertim, & cataphoris, alijsque anaphroditis mulieribus, rudes aliquos, & infirmos conceptus; quos tamen haudquaquam cernimus. Quod si aliquando ab honestis virginibus quid molæ simile emissum fuisse, constet; id nihilominus ad lumbricos potius, quàm ad veram molam referendum putat doctissimus Mercatus 3. de sterilitate, & prægnantium affectu.

Posse tamen in viduis, alijsque mulieribus, quæ olim viro sint usæ, absque recente contactu, & maris illecebris eadem conceptionis rudimenta congenerari, utique pro comperso habeo; adhuc enim in illarum uteris uirilis genituræ asseruantur spiritus, & facultas quædam plastica, imbecillis tamen; quoniam in suo vigore extra propriam sedem permanere non potest; semper enim irradiatio irradiante debiliore existit; quamobrem sanguine deinceps ad uterum dapilè affluente spiritus illi aliquid moliantur, & coagulationem quampiam compingunt leui motione excitata; nequeunt tamen membrorum stamina producere, quoniam adhuc seminis ipsa materia existit; & si quid membranaceum, atque pellicum interdum in huiusmodi molis conspiceretur, id e semine muliebri coaluisse, putandum esset. In ijs vero quæ Venerem exercent etiam ab ipsius uirilis seminis corpulentia exoriri posset.

Cæterum in prægnantibus, in quibus aliquando mola concipitur, non dum absoluto, & emissio naturali fœtu, a qua vi dicendum erit illam produci? Profecto non a uirili genitura, quæ iterum fuerit nouo coitu affusa, quoniam facta conceptione os uteri conuiet; nec in aphrodisijs genituræ aditum vllatenus concedit; neque a vi, & facultate seminis illius, quod conceptum primò fuit; siquidem hoc in proprio subiecto sistens circa sui fœtus delineationem, & efformationem occupatur; neque distrahi potest, ut binis operationibus simul deferuire valeat; ergo existimandum coalescere a spiritali illa energia, qua imbuitur a commixtione mulierum uteris, qui illam & retinet, & custodit diu.

In coniugatis præterea mulieribus, quarum uteri iugi uirilis seminis irrorantur affluio, a

languida eiusdem entelechia progigni, ut Hippocrates tradit, rationi consonum est, accedente sanguinis ubertate, quæ coqui, regi, & formari non possit; quod etiam testatur 4. de Generat. animal. Arist. cap. 7. ubi habet hæc: *Cum igitur ex humore concoctu difficili conceptus consistit, tunc gignitur, quod mola vocatur.* Cum itaque tanta sanguinis accurrit plenitudo, vis seminis obruitur; quare nullam efficere valet partium discriminationem, multoque minus illas animare. Vt ideo mirari subeat eruditissimum Donatum Marcellum, qui duplicem facit molæ differentiam, vnam scilicet quæ sensu, & motu non caret, & hanc absque viri semine produci nequaquam posse, affirmat; aliam verò citra sensum, ac motum, & hanc absque viri consortio solo mulieris semine coagulari, quod cuiusdam honestissime matronæ exemplo probare contendit libro 4. de medica historia mirabili cap. 25. Profecto informes has carnes vegetatiua anima informari cum Plinio loco supracitato, haud omnino diffitear; Sensitiuæ verò consortes fieri, palam detrecto; Cum enim huiusmodi anima præcipue organa requirat, & partium distinctionem, molam quæ rudis est, & indistincta informare minime valebit.

Iam ad signa diagnostica non minus, quàm prognostica molæ perfunctorie descendamus; necnon etiam ad curationem: qua in re Hippocratem vobis loquentem reddam, ne tempus inutiliter teram, sic ergo primo de morbis mulierum legere est; *Neque conceptus rectus fit, & venter plenus est velut prægnantis. Nihil autem in ventre mouetur, neque lac in mammis generatur. Mammae autem turgide fiunt. Hac igitur ad duos annos, sæpe etiam tres sic habet; & siquidem una caro fiat, mulier perit; neque enim fieri potest, ut superstes maneat; Si verò plures, erumpit ipsi per pudendum sanguis carnosus plurimus: & si hoc moderate fiat; seruetur; Sin minus, a fluxu correpta perit, & morbus quidem talis est, &c.* Quoad curationem hæc subiungit: *Et primum quidem totum corpus foueto: deinde per sedem clysterem adhibeto, quo sanguis multus erumpat; & rursus: sed, & uteros colluito, quod sanguinem educas: sin minus subdititijs utatur fortissimis e bupresti. Et dietamnum Creticum in vino bibat; sin minus castoris testem; & retro cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinem affigito, & plurimum sanguinem detrahito.* Pete lector Ginécia, si plura de mola cupis. Hæc non vulgaris Geneanthropologo satis.

De monstrorum generatione, eorumque causis, ac differentijs.

NON id mihi consilij est, vt ex professo hic, & pleno calamo de monstris referam, eorumque singulas expendam differentias, ac varios errores, quibus interdum suis in partibus natura ludens *perdoxa* facit. Labori iamdiu detraxit ornatissimus Licetus, qui dedita opera de Monstris opus, vt solet omnia dapilè, compilauit, ad quem auidum lectorem delegatum velim, aut etiam ad Martin. Vuirinch. in suo de ortu monstrorum, nec non ad Ludouicum Mercatum 3. de steril. & pręgnant. affect. ca. 6. Sat nobis erit, quantum ad Geneanthropeiam attinet, monstrorum generationem ex Aristotele breuibus edocere; is ergo 4. de Generat. animal. cap. 5. hæc habet: *Cum ita seminis genitilis, & natura in efformando fœtu motus soluantur, & inordinantur, & eousque procedendo a semetipso degenerant, vt demum ne homo quidem, sed animal tantum aliquod existat, huiusmodi quę gignantur, monstra appellari merito solent; neque enim quod genitum est generati vspiam simile euadit, sed extraneum maxime, & alienum, & quę superest materia a semine, & vi formatiua non superatur, homo quidem ex homine eo non nascetur, sed tantum animal, quod vniuersale seruetur in Generatione, pereat autem quod singulare, & indiuiduum est.*

Profectò Philosophus ita licet paucis complexus est examissim monstrorum causas, vt si quis ea exacto ingenij lance expenderit, nil amplius desiderari inueniat. Pro maiori tamen elucidatione nonnulla enucleabo laconice. Et quidem egregiè Aristoteles in id monstrorum generationem reiecit, quod scilicet seminis genitilis, & naturę soluatur motus, ex quorum sanè solutione contingit, vt generantis pereat similitudo, qua recedente monstrum dicitur; adeo vt, quem admodum alibi obiter annuebam, monstrum etiam quoquomodo dici valeat, quicumque suis parentibus in omnibus etiam lineis non assimilatur; quippe cum nequit natura, quod intendit perficere, quod potest efficit; ideoque 2. physic. definiebatur monstrum: peccatum naturę propter finem aliquem agentis, quo frustratur aliquo principio corrupto.

Cæterum cum duplex natura sit ex receptissimo theoremate, forma videlicet, & materia, & vtraque motus principium obtineat, eo tamen discrimine, quod forma est magis natura; fit inde, quod si formę ipsius inordinantur, aut soluantur motus, monstrum exoritur, in quo licet seruetur materia, non seruiabitur generantis species; vt si ex hominis semine mola exempli gratia, aut simile quid rude, & informe producat. Si autem

A materia motus non maneat incolumis, sospite omnino motu formę; tunc gignetur quidem secundum speciem proles, sed membra aut erunt imminuta, aut adaucta, aut in distincta, aut prauo colore imbuta, siue alio quoquo modo offensa, & a parentum materia aliena. At vnde motus huiusmodi materię soluat, disce à Mercato paulo supra nuncupato loco. Verum enimuero si soluantur, atque inordinentur formę simul, & materię motus, Genitorum neque formę, neque materię similitudo seruantur, atqui toto genere, præter naturam educetur monstrum; cuius modi fuerit, qui in Thessalia Claudio Cæsare auctore a muliere editus fuit Hippocentaurus; aut qualis serpens, quem in Italia ancillam quandam peperisse liquet: vnde illud Lucani.

Matremque suos conterruit infans.

Et quales omnino tot fuere belluino aspectu fœtus, de quibus Iacobus Rueff. historias plurimas cum suis iconibus dedit, quas Marte suo apud ipsum videre vnusquisque poterit. Vnde autem feminis, hoc est formatricis genuinus motus dissoluatur, non planè apud auctores constat: referunt plerique ad astra; ad imaginationem non pauci; ad diuinam vltionem Theologi.

C Monstrorum quinque differentias constituit Mercatus, cui astipulari lubet, atque adeo ipsius recudere auctoris verba; Sic ergo ibidem. *Ex ijs, quę diximus constat, quinque reperiri monstrorū genera: primum, quod videtur quodammodo secundum naturam existere, comprehendens omnes nationes, quę defectu aliquo insigniuntur. Ferunt etenim, quosdam vnico in media fronte oculo insignes esse: alios in humeris oculos habere, quippe quibus ceruix minimè sit: item alios in montis Amia conualle siluestres pone crura plantis auersis; alios quoque sine ore, corpore vniuerso hirsutos, balitu & spiramentis naso tractis viuētes. Sic Scia podes reperiuntur, hoc est, qui se vmbra pedibus facta tegunt. Alios geminas in singulis oculis pupillas habentes, visu, quos irati intuentur, interimētes: aliosque eiusdem naturę complures, quos mōstrofa à communi hominum generis figura esse formatos, dubitauit nullus. Secundum genus monstrorum ex his est, quorum corpora magnitudine, aut paruitate à natia hominum commodatione deficiunt, vt pumiliones, vel gigantes. Tertiū verò ea continet corpora, quibus aliquod membrum deest, vel superabundat, quod sanè completitur hermaproditos, vel ea corpora, quę plures digitos manuum, vel pedum, aut plura brachia, vel crura, aut capita habent, vel ex necessarijs defecta existunt. Quartum quidem ea monstra completitur, quę partim humano corpore fruuntur, aliqua tamen particula, aut pluribus bruti alicuius speciem refert. Quintum autem, & vltimum eorum est corporum, quę bruti alicuius animalis ex toto, vel plurium mixtim speciem, ac figuram representant, quorum omnium causas iam audies. Et hæc de monstris pro instituto satis.*

SYLLABVS

TRACTATVVM, ET CAPITVM

quæ in præcedente Octauo Libro Geneanthropeiæ continentur.

Numeri columnas denotant; solùm in principijs Tractatum paginam indigitant.

TRACTATVS PRIMVS.

- De usu Veneris humana Generationis perfectioni commodo.*
- Cap. I. Generantein à cunctis animi passionibus in primis, mentisque phantasmatibus exemptum esse debere.
- Cap. II. Aphrodisiasmon auersum belluarum more ex aliquorum opinione fecundiores esse.
- Cap. III. De Venere pendula, alijsque Veneris inconcinnis, infæcundisque figuris.
- Cap. IV. Vt citius fiat conceptio, vno, eodemque tempore fundi oportere viri, mulierisque genituras.
- Cap. V. Optime conceptioni minus expedire, iugi consuetudine thori coniuges uti.
- Cap. VI. Quaratione in humana Generationis liturgia mas potius, quàm femina haberi possit.

TRACTATVS SECVNDVS.

De prolis humana numerosa, ac

A

- multiformi Generatione.*
- Cap. I. Quaratione producantur Gemelli.
- Cap. II. An plures, quàm Geminos in hominum Generatione edere unico partu natura possit.
- Cap. III. An, & qua ratione fiat superfecundatio.
- Cap. IV. An sint Pygmai, & qua ratione eorum contingat Generatio.
- Cap. V. An Gigantes aliquando fuerint: num æuo nostro reperiantur alicubi: & quomodo eorum generatio fiat.

B

TRACTATVS TERTIVS.

- De sobole vitiosa.*
- Cap. I. De mola; quomodo generetur, a quam causa efficiente, ubi noua proponitur opinio; ac tandem de signis, & curatione.
- Cap. II. De monstris, eorumque causis.

IO. BENEDICTI
SINIBALDI
LEONISSANI

Archiatři, & Professoris Romani.

GENEANTHROPEIAE,

idest

DE HOMINIS GENERATIONE.

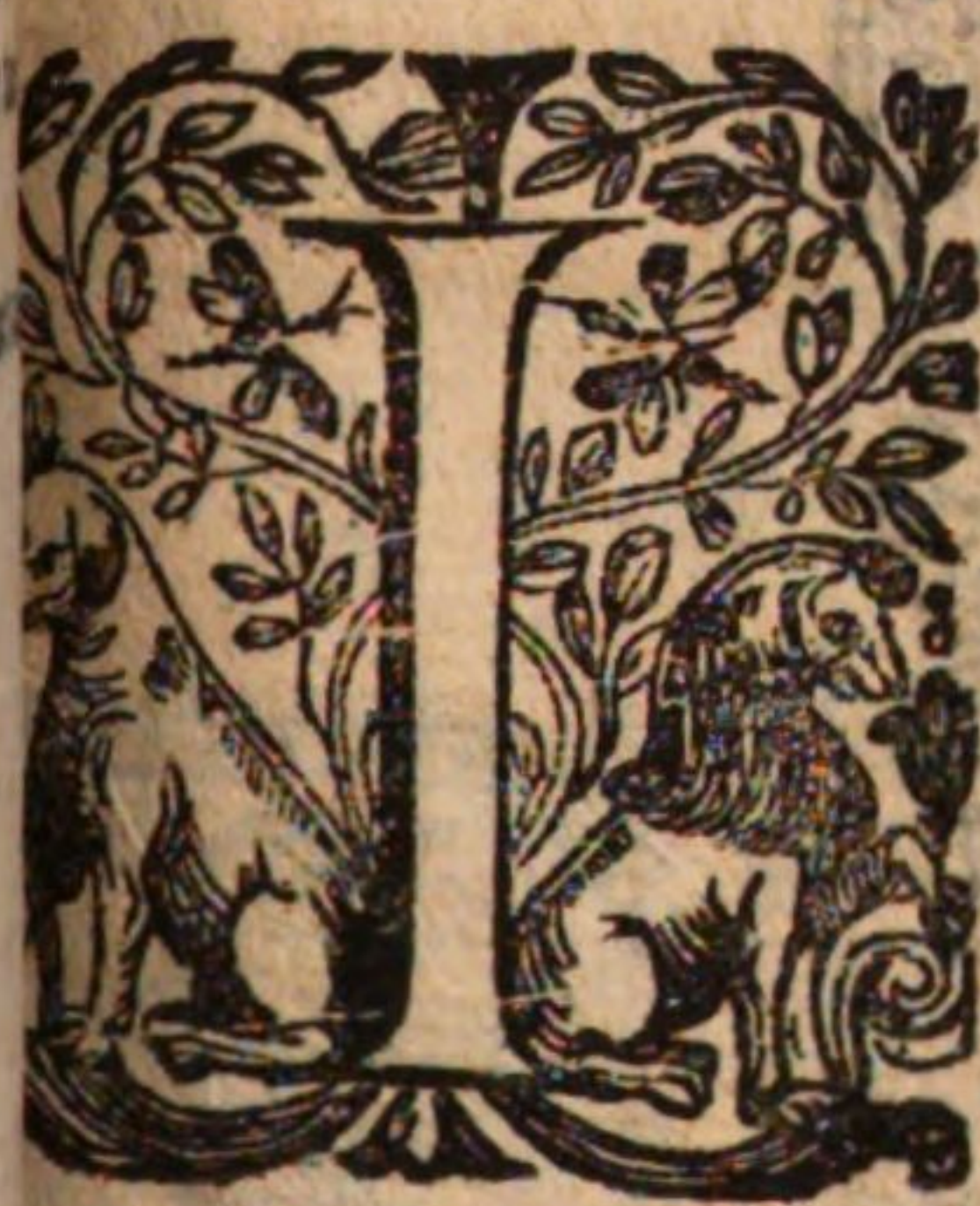
LIBER NONVS.

De Salubri, & insalubri Venere.

Ad Perillustres, & Excellentissimos DD.

AD ROMANI COLLEGI

Archiatros, & Collegas Ornatissimos.

 NIQVE agerem, Archiatři pręstantissimi, si meas hæc studiorum primitias absque vestro nomine, aut potius omine in lucis theatrum prodire paterer. Nam præterquamquod benignitati vestrę plurimum debeo, quod in Senatum istum præ alijs me cooptare voluistis; illud nimirum est vestrę dignitatis, ac præminentię decus, vt plurimum inde splendoris, auctoritatisque meo huic operi auctum iri confidem. Nempe si vos estis, Collegę Optimi, Urbis, immo etiam totius Romani Orbis Iatrophysicorum principes, & Moderatores; quicquid insanę blaterent infimę classis logiatři idam, vilisque plebiculę cerdones; quicquid rudiant Bęotici quidam Asię, atque etiam ineptę præsumpserint prisco sæculo nonnulli fortuna potius, quam doctrina in Vrbe conspicui: Si vos insuper estis, qui Æsculapillum Porchiam Summorum Pontificum nutu, amplissimo iure nuper confirman-
VRBANO VIII. Pontificum Maximo, & Sapientissimo, multis ab hinc

sæ-

saeculis moderamini; qui poteram absque crimine honorificentiae vestrae non meminisse, mihiq; simul non gaudere, quod eadem sorte fruar, vestraeque gloriae consors hoc solo nomine caeteris praecellam, & famam vel apud exteros demerear? Profecto vestrorum honorum iubar tam late coruscat, ut omni tempore viri celeberrimi ambitiose subsellia vestra postularint; & si brevis epistolae ratio pateretur, recenserem libenter, quotquot Archiatri per totum Orbem multiplici titulo insignes nostro Ordini ascribi enixe studuerunt. Utinam e viuis tam immature non cessisset doctissimus, atque eruditissimus D. Balthassar Bonannus, nostri Collegij semper foelicis memoriae alumnus; is enim classicorum omnium Medicorum usque ad praesens saeculum re- texebat historiam, atque adeo in eius opulentissima Chronologia viri quam plurimi recudebantur, qui Romano Collegio ascripti Medicorum Rempubli- cam & rebus optime gestis, & librorum docta suppellectili locupletarunt; sed, ut spero, opus id laboriosum absoluet D. Franciscus Santuccius nepos, & bonarum eiusdem qualitarum ex asse haeres, meusque olim ingeniosus Au- ditor. Interim ad calcem huius epistolae alto silentio praeterire non possum, quod e gremio vestro fluxerunt semper Medici Principum, & Summorum etiam Pontificum Archiatri: celebriores huius almi Gymnasij Professores; nec non scriptores omni tempore in omni scientia eximij. Meum hoc exile de- uotionis argumentum, & beneuoli animi pignus aequi bonique facite. **Valete.**

GENEANTHROPEIÆ.

I D E S T

DE HOMINIS GENERATIONE.

LIBER NONVS.

De salubri, & insalubri Venere.

PROEMIVM.

N VLLVM ē natura-
libus operibus naci-
uum est, aiebat A-
uerroes, igitur & Ve-
nus, naturalissima o-
peratio, si modum
non excedat, multa-
rum vtilitatum con-
fors erit; sicuti per
accidens eiusdem v-
sus lege non seruata

A omnium malorum fiet origo, vt iccirco iure ma-
ximo in Delphico Templo legeretur *νὸς ἐν ἄγῃ*,
hoc est *nequid nimis*; quod præceptum si in om-
nibus actionibus seruari par est, in aphrodisiis
inviolabiliter seruandum putarim; siquidem
teste Tullio de Oratore. *Suus cuique modus*
est, tamen magis offendit nimium, quam pa-
rum. Et quoniam bonum prius est malo, si-
cuti habitus prior priuatione, ideò, seruato
naturæ ordine, agemus prius de vtilitatibus, &
commodis, quæ Veneris ab vfu moderato
proveniunt, mox de plurimis detrimentis, quæ
B ab eodem intemperato manant.

TRACTATVS PRIMVS.

De multigenis vtilitatibus, quæ Venus adiunctas habet.

PRAELOQVIVM.

C AVE putes, lector, non posse
generationis obiri munus abs-
que generantis offensa; nam in-
simulari meritò natura posset,
si filiorum procreationem ea
lege statuisset, vt necessariò Pa-
rentes in ea laderentur; etenim
icut huic nobili, ac penè diuino operi volup-
tem iniunxit, ita & vtilitatem, eamque non
mediocrem annexisse existimandum est; eò ma-
gis quòd sagax natura corruptionem detrectat,
omniaque in salutem, & vitam dirigit; immò
arum corruptione, & interitu maximè tri-
tatur, ac dolet. Quamobrem religiosè Philo-
sophi illius erit excipienda sententia, qui tum
Venerem censuit exercendam, cum quis se
ipso deterior fieri optabat; nam de intempe-
ratissimo, atque immoderato aphrodisio tantum

C id fas est intelligere. Inuestigemus ergò salubri-
tates, quas ab ipso generationis ministerio
quisque reportare valeat; dummodo tamen,
per sanctum coniugium liceat, & absque pec-
cati crimine operam huic studio vacare sit fas.
Alioquin hisce vtilitatibus renunciatur; vita,
ne dum valetudo ruat, pereatque; quam sanè
peccati precio redimere, insanum consilium est.
Breuissimo corporee vitæ momento perpetuam
animæ venundare lætitiā, parricidium est.
Indignæ merces, quæ citra culpam non com-
parantur. Verinus ille exemplo fiat cunctis,
D de quo sic Iacobus Bidermanus, e Societate
Iesu modulatur egregiè 2. Epigram.

*Verinus, puer innocens, Iberæ
Nuper gloria nobilis iuuenta,
Cum letho proprior videret omnes
Desperare Machaonum cateruas;
Et spe Peony labante succi,
Ad metam nihil vltimam relinqui;*

K k k

Aut

*Aut certe superesse tam malignis
Vnam à Cypride febribus medelam;
Vnam se Podalirij pudica
Victuram negat indoles per horam.
Abscedant Veneres, cupidinumque
Infames, ait, exulent cohortes:
Non est viuere, nec valere, tales
Mortem euadere posse per medelas
Viri, ne qua moriar, Venus, mederi?
Malo, ne medearis, emoriri.*

CAPVT I.

*An, & qua ratione morbis e pituita oriun-
dis profit Venus.*

EX T A T celebre Hippocratis di-
ctatum 6. Epidemiorum. *Mor-
bis e pituita confert Venus;* quod
licet veritatem habeat aliquam-
piam, sana tamen mente intel-
ligendum est; siquidem non om-
nibus absolute pituitosis affectionibus proficit
clinopalis, quin plurimis est vndique infensa, vti
apoplexia, paralyti, stupori, veterno, ar-
thritidi, & similibus; quamobrem Hippocra-
tes ipse libro de internis affectionibus in quar-
to illo renum morbo, a pituita oriundo mo-
net ne æger vilo modo Veneri indulgeat; quod
etiam in quarto lienis morbo, qui ex pituita
pariter originatur, præcipit, vt eadem adhibea-
tur curatio, quæ in alijs prioribus morbis;
At in i's ludo Venereo ægros interdixerat.
Hinc quoque Marsilius Cagnatus 1. variarum
observationum existimauit, Hippocratem, pro
morbis e pituita pueriles morbos intelligere,
qui cum sint humidiores, pubertatis tempo-
re Veneris vsura exolui solent; alioquin Hip-
pocratis sententiam non valde rationi conso-
nam arbitratur. At quibusdam tantummodo,
ijsque lenioribus opitulari poterit, vt corizæ,
tussiculæ, & paruo rheumati, necnon capitis
leniori cuidam dolori, dummodo is à siccitate
non oriatur. Idque duplici ratione continget,
euacuando scilicet, ac deriuando fluentē suc-
cum; euacuando quidem, quoniam vel testi-
monio Aristotelis sect. 4. Problem. vnā cum
semine multa frigida excrementa, ac magna pi-
tuitæ portio excernuntur. Verba Philosophi
sunt: *Cur Venus immodica morbis pituita non-
nullis commoda est? An quoniam excrementi
quidam exitus est, ita vt multum vacantis
materiæ cum semine detrabi possit? pituitam
autem excrementum esse nihil dubium est.* Sic
ergo Veneris beneficio phlegmaticus ille hu-
mor, qui in capite stabulatur, ibique doloris
quempiam afferebat sensum, euacuari facili

A negotio potest. Quod sane euentus compro-
bat, quo sæpè videre est, & viros, & mulieres,
qui diu clinopali abstinerunt, capitisque aliquo
dolore infestantur, habito congressu liberari.
Atqui hic animaduertat lector, Hippocratem
non asserere, naturis pituitosis Aphroditim auxi-
liari; verum morbis e pituita, qui in calidiori-
bus etiam naturis excitari solent; vt enim Ga-
lenus non vno in loco profitetur, corpora ca-
lida, & humida in primis destillationibus à ca-
pite obnoxia sunt: quare, vt naturis pituitosis
infensa est Venus; ita morbis e pituita in cali-
dis complexionibus aptè propitiatur. Hæc
si intellexisset philautos quidam, amicustamen,
haud quaquam in huius textus intelligentia,
B tantopere anhelasset.

Deriuando etiam fluxionem prodest Venus;
quandoquidem ex Hippocrate libro de Geni-
tura, cum plurima genitura pars à capite iuxta
aures in spinalem medullam procedat, fit, vt
ea pituita, quæ labens in partes anticas rheu-
mata, corizæ, tussiculas, aliasq. id genus de-
stillationes producebat, per spinalem medul-
lam vnā cum semine refundatur: sic apud Hip-
pocratem, quinto Epidemiorum legimus.
*Timochari hyeme destillatio maxima in nares;
cum Venere vsus esset, resiccata sunt omnia.*
Quæ sententia, licet à Marsilio Cagnato pri-
mo libro Variarum observationum capite pri-
mo ita legatur: vt secundum orationis mem-
brum coniungatur cum primo, posito deinde
interpuncto: ita vt sensus sit: Timochari hyeme
factam esse destillationem, quia Venere vsus es-
set: nihilominus alio modo communiori pro-
babilior est; ita vt cum Vallesio talis tradu-
ctio probetur: *Timochari hyeme catarrhus ma-
xime in nares. Vtenti Venere siccata sunt om-
nia.* Adde insuper, quod materia ipsa pituitosa
Venereo motu excalescit, atque adeo attenuatur,
necnon dissipatur; ideo iurè Auicennas in can-
ticis aiebat: *Coitus duplici de causa calefacit
propter motum, & frigidi excretionem.* Quod
sanè de moderato vsu intellectum velim, alio-
quin enim fieret in capite pituitosi humoris ma-
ior liquatio, qui deinde præceps in subiectis
corporis partes deterioris affectus fieret origo;
certum est enim caput à nimio coitu imbecil-
lius reddi; debilitatum autem succi pituitosi de-
fluxum nequit compescere. Quare miror in
verbis Aristotelis, qui ait citato loco Problema-
tum. *Venus immodica morbis e pituita non-
nullis commoda est:* Siquidem illa particula,
immodica, difficultatem, eamque maximam
continet; quandoquidem omne immodicum
naturæ inimicum; & Hippocrates, cunctique
Medici frugalem Venerem duntaxat commen-
dant, cuius excessus præ cunctis alijs ioui-
lis, & maleficus extat. Sed putant errorem
fuisse Theodori Gaza, qui verbum *Λαγρεια* in-
ter-

terpretatus est Veneris immoderatum usu n., cum tamen vox illa luxuriam simpliciter, & scortationem significet, possitque tam pro moderata, quam pro immoderata Venere usurpari.

Porro si in Veneris usu non nisi frigida, humidaque excrementa deturbarentur, ex immodico usu illius magis profecto imminuerentur pituitosa ægitudines; siquidem causæ morbi, sic semper magis detraheretur; verum, cum & spiritus, & melioris partes substantiæ insimul deperdantur, immodica Venus nequaquam inuare potest. Idcirco Galenus Epidemiorum 6. super huiusmodi textum. Non omnibus inquit ex pituita laborantibus auxilio Venerem esse, sed ijs tantummodo, qui robusta sunt viritate: quocirca vel Aristoteles aberrauit, quod non ausim asserere, vel paraphrasis fuit error in translatione, vel particula illa fuit addita, quod mihi libentius persuadeo, cum deberet dicere modicam ablata syllaba, in, transulerunt immodicam. Caterum Vallesius in Timocharis historia hæc habet, dignissima ut registrentur. *Atqui profecto ipsa, per se curatio pituitosarum passionum per Venerem haud est iuta, ut proprio loco indicabimus; Nam debilitat facultatem, & exhaurit spiritus, unde ex accidenti crudis succis neplere, & deliquia animi accersere magis solet. Laborat etiam per Venerem & cerebrum, & totum neruorum genus, unde enervationes, & paralyses, & vertigines, & cephalæ, & capitis grauitates fieri solent. Commouentur, exagitanturque succi in toto corpore, unde lassitudines, & varia multas in partes fluxiones, & obstructions. Calefcunt labore omnia, unde putrescentia, & febres fiunt, Hæc plus, aut minus, ut cuique est apparatus, & quæ sequuntur.*

CAPVT II.

An Venus Epilepticis faueat.

ARETHÆVS vir doctrina præclarus manifestis verbis edisserit, Venerem Epilepsiam prouocare; at verò Scribonius Largus, & cum eo Medicorum plurimi, statuit ab Epileptico morbo curari mulieres, quo tempore hymenæum abrumpunt, ac virginitatis flore exuuntur; viros etiam quo tempore Venerem exercere incipiunt; quinimò ipsemet Arethæus refert, clinicos quosdam, inter quos vnus fuit magnus Asclepiades, videntes curari hunc morbum, quo tempore homines Aphrodision.

A celebrare incipiunt, commendasse hunc usum, in Epilepticis. Quid ergo statuendum erit? Profecto quæstioni haud simpliciter, & absque diuisionibus respondendum; nam ex vna parte Arethæi sententia veritatis limina tangit, quandoquidem coitus Epileptico morbo compar est, ut ideo à Democrito Venus parua diceretur epilepsia, quod multa epilepticorum symptomata in concubentibus reluceant, Hinc Faustus de coitu

Turpis, & est morbi species horrenda caduci.

Quo pacto igitur illud, quod est alteri finitimum, poterit illud expugnare, quando actio quælibet, & passio fit à contrario? Adde, quod cum sit Epilepsia morbus frigidus, ut plurimum Galenus 4. de tuenda sanitate cap. 4. ait Venerem aduersari ijs, qui supra siccitatem frigidi quoque sunt. Rursus cum Venus caput, & cerebrum imbecillum apprimè præstet, admodumque refrigeret ob spirituum deperditionem, viam potius epilepsiæ parabit, quam præpediat. Præterea Aetius inter Græcos eximius Auctor, qui vna cum verborum breuitate, mirabiliter doctrinæ facilitatem, ac perspicacitatem possidet, sermone 9. cap. 18. sic habet. *Vidi autem & alios in ore Ventris comitialis morbi modo conuulsos, quum vehementi cruditate laborassent, aut vino multo meraciori se ingurgitassent, aut intempestiuus re Venerea fuissent usi.* Ipse quoque nuper accersitus adiui puellam recenter desponsatam, & coniugi ab vno mense cohabitantem, quæ huiusmodi in ore ventris conuulsione, & quidem grauissima laborabat ex concubitu intempestiuo, ac frequentiori, eò magis quod vir eius robore, & salacitate præpollebat; inde memor verborum Aetij symptomatum percepi causam. Quare hinc luce clarius patere videtur, morbum comitalem vel per se, vel per accidens à Venere inferri potius.

D Ex altera verò parte cum quàmplures curati sint ab Herculeo morbo, cum primum geniales actus exircere cœperunt, nequaquam absolute detrectari posse videtur, quin conferat aliquatenus. Itaque pro solutione adhibenda est diuisio desumpta a tempore, & ætate. Nam Venus nequaquam eos liberat ab incurso sacri, & Herculei morbi, qui post decimum quintum annum tali morbo tacti fuerint, multoque minus adultos iuuenes, virosque, & minimè omnium ætate declinantes, aut senium attingentes; quin potius hi omnes a cœlibe vita vtilitatem quammaximam reportabunt: legimus enim apud Heurnium, multos epilepticos curari solere, & salutem recipere. Posse tamen pueros validos, qui decimum quartum annum iam excesserint, quique sanguineo temperamento maxi-

mè imbuti fuerint, Veneris beneficio a comitiali morbo sin minus liberari, saltem diutius feriari; ac mitius torqueri, nemo ibit inficias. Siquidem cum Pueri semen effundere incipiunt, maximas in vniuerso corpore mutationes experiuntur, pubescunt, hirciunt, barbescent, rusticitatem spoliant, & alios omnino mores induere videntur; qui cum corporis temperaturam vt plurimum sequatur, cumque tunc tēporis ipsa temperies immutetur, consequenter & omnia, quæ temperamento conueniunt, immutari necesse est, vt passim ex Aristotele libris de historia, & generatione Animalium perspicuum sit. Cur igitur non valeant a morbo etiam fontico quoquo modo reuocari, quandoquidem vna cum semine maximam excernunt humidorum excrementorum colluuiem? quin etiam ausim affirmare, eo temporis, & ætatis superuacuas duntaxat, aut saltem in maiori copia humiditates emittere, quod patet luculenter ex eo, quia nihil constans est, & grandinosum, quod iaciunt semen, sed aquosum valde & colore, & substantia; cum autem potissimum a capite secernantur huiusmodi excrementa, vt ex Hippocrate citato toties libro de Genitura retulimus, mirum ideo non erit, si quo tempore id genus humidi excrementitij per Veneris illecebras excernere incipiunt, ab epilepsia curentur, quæ illorum excrementorum soboles est.

Neque putandum est debilitari, aut refrigerari hinc cerebrum, quoniam paucissimi spiritus in puberibus disperduntur; quod ex ipso Aristotele certum est, qui libris de historia, & generatione Animalium illud semen caloricum, & spirituosum esse contendit, quod crassum, albumque penitus est. At in Pueris, ephebisque, vt dicebamus, nec densum, nec album semen est, verum aquosum vndique, & circumfluum. Præterquamquod nec in adolescentulis ipsis commendatur clinopalis, quæ excessum habeat, itaut illam iugiter debeant, intempestiuè, & absque moderamine exercere, sed opportunè, ac mediocriter iuxta præceptum Galeni 4. de sanitate tuenda: *Tunc Venereorum usus confert, quando tantum intervalli adhibetur, ut resolutio sentiatur aliqua.* Adde ad hæc, quod multò magis locum habet in Pueris, qui calido, & humido temperamento præditi sunt. Quocirca nec possum acquiescere sententiæ celeberrimi Heurnij 2. Aphorismo 45. qui finem epilepsiæ in puberibus in exhaustam solummodo pituitam, confirmatosque nervos rejicit, non autem in Veneris usum; nec doctissimi Alfarij à Cruce præceptoris mei, pace dicam tantorum Virorum, qui libro de Epilepsia lectione 42. in fine scribit, quod si qui Pueri liberantur, non tam ob Venerem, quàm ob ætatis mutationem liberantur. Si-

A quidem diuinus Hippocrates Aphorismo 45. secundi libri præter ætatem complectitur etiam alia multa, ait enim ex Heurniana paraphrasi: *Finem epilepsiæ iuuenibus afferunt ætatis, loci, & victus mutatio.* Sub illa namque, voce, *victus*, multa comprehenduntur; græcus enim textus habet τὸν βίον, quæ vox latine sonat vitam, sub qua complectuntur & motus, & quies, & exercitatio, & alimentum, & potus, & Venus etiam; nam vita in hoc sensu est viuendi norma, quæ respicit res omnes non naturales à medicis dictas, adeo vt mutatio vitæ à calibatu ad Venerem, potest epilepticis non parum prodesse; quò pertinere etiam illud eiusdem Hippocratis 3. Aphorismorum 28. certum est: *At verò purilium affectionum finiuntur, aliæ quidem quadraginta diebus, aliæ septem mensibus, aliæ septem annis, nonnullæ cum ad pubertatem ventum est.*

Ceterum a quacunque causa oriatur epilepsia in præfata ætate soluitur beneficio Veneris vt plurimum; si enim a pituita ortum ducat, vtique superatur, quia morbose pituita confert Venus; quod facilius contingit in pubertate, in qua ob nativi caloris eclampsim, temperamentum, quod iam tum nimia humiditate erat circumfluum, ad siccitatis crasim, redigitur, iuxta celebre illud Hippocratis 6. epidemiorum dictatū: *Infantium ἐπιλαμψῆς, id est effulgescentiæ simul cum pubertate quibusdam mutationes habent.* Si verò sit morbus originarius ab humore melancholico, identidem expugnabitur a mixtione Venerea; quod patet vel ex Philosophorum Principe in problematibus, vbi quarit, *Cur melancholicis prodest Venus.* Præterea nonne genus epilepsiæ est, quæ omnino in mulieribus ab utero, & corrupto semine oritur, tantò sæuius, quanto feminalis humor putrefactus omnem excedit corruptionem? vtique isthæc epilepsia non nisi per seminis effluxum curari contigerit. De illa, si placet, vide Ludouicum Mercatum libro 2. de morbis mulierum.

D Atqui argues, cur ex eadem ratione senes epileptico morbo non liberentur; siquidem si pituitosis morbis Venus confert, illis etiam pituita redundantibus prodesse deberet. Respondeo, quod licet senes & ipsi pituitosis succis, viribus tamen vti Adolescentes non constant, ideoque læduntur inde potius, quàm iuuentur: significauit id Galenus expressis verbis commento quinto sexti epidemiorum, textu vigesimo tertio, cuius præclara verba registrare minus grauabor, inquit enim: *Non omnibus ex pituita male affectis, sed in quibus vires valide sunt, Venereorum usus conducit, quia si illæ sint languidæ, ad extremam imbecillitatem inde redacti maximopere læ-*

leduntur. Porro qui vires robustas habent, bi-
haud dissoluntur, sed potius illis Venus prode-
rit, quippe quæ pituita copiam exiccet; nam
didicistis, Venerem perinde ut vigiliam propterea
quod humores plus digerit, corpus exiccare.
Præterea verò & corpus eorum calefacit, quo-
rum vires sunt firmæ, infirmos autem statim qui-
dæ calefacit, postremò verò plurimum refrigerat.

Dices, Hippocrates epidemiorum 6. se-
ctione quinta docuit, quod morbi connutriti in
senectâ & per coctionem, & per solutionem, &
per rarefactionem desinunt, cur igitur facer quo-
que morbus solui non potest in eadem ætate, e-
tiam si fuerit syntrophus, & à principio vitæ mo-
lestarit? Respondeo, Hippocratem in eo con-
textu haud quaquam de omnibus morbis in-
telligere; verum de calidis tantummodo, qui
facile in ætate senili desinere possunt, quoniã
tunc temporis languescente calore, corpus
refrigeratur, vnde morbi calidi recedere pos-
sunt; etenim particula illa, coctio, non signi-
ficat eo loci caliditatis effectum, sed reductio-
nem ad moderationem temperiei. Vide Ga-
lenum 6. epidemiorum comm. 5. supra hunc
ipsum textum; quomodo frigidi morbi nequa-
quam coqui dici valent, quod satis edixerat
in Aphorismis magnus Hippocrates ijs verbis.
*Raucedines, & grauedines in valde senibus
non concoquuntur.* Quam minus ergo epile-
psia, quæ morbus est Herculeus, coquetur?
& hinc patet responsio allatarum supra obie-
ctionum.

Ad id autem, quod ex Aetio afferebatur, re-
spondendum, illum, ut verbis proprijs aperte
colligitur de Venere intempestiua, atque ef-
frænata sermonem habere, quæ ratione verif-
sima est sententia Auicennæ, aliorumque vna-
nimi firmata consensu. Nos autem loquimur
de vsu Veneris tempestiuo, frugali, ac ma-
turo, pro medicina, non pro voluptate ad-
hibito, recta ratione, non effero sensu directo,
inuitò potius, quàm spontè celebrato, eo
prorsus modo, quo cuncta medicinæ auxilia
iniucundè recipiuntur. Vide Vallesium 6. epi-
dem. in expositione illius particulæ; *Incre-
scentes morbos Venus*, vbi post alia multa
hec addit in calce. *Iis verò, qui debilitatis a-
lias notas non habeant, sed redundantie hu-
morum, sintque salaces, & redundantes semine
etsi epilepsia laborent, permittendum in ado-
lescentia uti Venere moderata; debilibus verò
& biliosis, neque valde redundantibus succis iu-
bendum, ut omnino abstineant, &c.*

Denique in ea epilepsia, quæ a retento,
corruptoque semine ortum ducit, tanti mo-
menti Venus est, ut hac tantum modo cu-
rari valeat, sitque præter aphrodision quodcun-
que aliud inane auxilium. Insultus huiusmodi
epileptici haud rarò obseruantur apud cæli-

A bes præsertim viros, mulieresque castas. Me-
minit Ianuensis cuiusdam iuuenis, qui a praua
retenti seminis qualitate concidebat epilepti-
cus Leonardus Iachinus in 9. Rhasis. Quin-
etiam Alfaharaius in sua praxi capite de epile-
psia se virum nouisse, testatur, cui in epilepsie
insultu, ac paroxismo muliebri occurrebat
phantasma, à quo ad Venerem complecti arctè
videbatur; adeo ut post varia libidinis impudi-
ca ludibria non prius ab ipso paroxismo absol-
ueretur, quàm semen larga copia profudisset,
vnde postmodum ille sus exurgebat. Quod igitur
epilepsia à putrescente saltem oriunda semi-
ne solo curetur aphrodisiasmo, inficiabitur
nemo.

CAP. V. T. III.

*An vsus Veneris melancholicis, furiosisque
animi passionibus medeatur.*

RÆ omnibus, quæ humanum
corpus male afficiunt animi pas-
siones, illa, me arbitro, vna est,
ac vehementissima, quæ melan-
cholia, mœror, ac tristitia nun-
cupatur; ut enim omnium sa-
pientissimus in prouerbijs cap. 14. *Vita car-
nium sanitas cordis.* Modo vix vllum reperire
est magis præsentaneum auxilium, quod animi
defectionem subleuet, tristitiamque coerceat,
quàm Veneris temperatus vsus, cuius illece-
bris affatim animus dispoliat infensas tenebras,
fugatque obscuras nubes; significauit hanc rei
veritatem in primis magnus Hippocrates 1. de
morbis mulierum, vbi testatur clinopalin
hilaritatem ipsi mulieri afferre, & hæc exercita-
tio, inquit, *alacritatem ipsi reducit.* Præterea
summus Philosophus in problematibus ex pro-
fesso querit, cur melancholicis propitiatrix sit
Venus; præterquam quod vsus rerum magister
edocet, omnes, qui graui deprimuntur mœro-
re, si lyceum Veneris petant, continuò ani-
mum serenare. Hinc Aetius sermone 3. cap.
8. ex Rufo aiebat. *Quapropter & atra bile
percitis, subtristibusque, & hominum confor-
tia fugientibus, velut magna quedam medela
accomodatissima existit, & Paulus Aeginas de
arte medendi libro 1. cap. 35. inquit: Quapro-
pter atrabilario appositissimum, si quicquam
aliud est subsidium.* Venus nempe, de qua lo-
quitur.

Cur vero hoc fiat, affert Aristoteles causam
in Problematibus, vbi testatur eos, qui melan-
cholia detinentur, scatere humidis excremen-
tis, quod sanè veritati consonum est, quo con-
si-

silio, vel etiam ab Hippocrate libro de morbis, & alibi non raro melancholia *ιδίω*, idest aqua nuncupatur, & ipsemet Philosophus 4. Problematum scripsit, sanguinem lienosorum, esse sanguinem dilutum, & aquosum. Iam, ut nostis ex 6. de Popularibus morbis, humidis confert Venus. Insuper addendum, quod ex conflictu aphrodisiis deriuantur à capite fuliginosi plures spiritus, diuertuntur à corde curæ mille tetricæ, deturbantur a sanguine ichores nigri, delinitur in hepate exurens bilis, & apertis meatibus, vndique in melancholicis oculis, datur exitus, & licentia exhalationibus tetricis, & obscuris. Quid plura? non modo conducit mœrentibus Venus ob id, quod excrementitij, ac fœci humoris colluies demittitur, & caliginosi spiritus dissipantur; verum, etiam ex eo, quod suavi mulierum consortio homines hi pauciloqui, solitarij, ac mysanthropi excitantur, verba plurima reddunt, audiunt scommata, ac ridicula dictoria, iocos efficiunt, cœnislætantur, ac maximè euadunt Philanthropi. Adhuc cum iidem frigidi natura sint, amplexibus fouentur, spiritibus oris, dum oscula libant, reuiuiscunt, pugna (rara tamen) & amoris lucta incalescunt, quæ omnia aduersa sunt mœstitiæ nubibus. Hinc prudentes medici iuuenibus tristiæ obnoxij vxorem iungi consulunt.

Verum soluenda est quædam contrarietas in dictis Auicennæ, nam libro 3. fen. 20. de iuuentis coitus præpositam nostram sententiam confirmat, dum ait; *& ipse quidem confert melancholia, & pluribus agitudinibus cholera nigra, propterea quod dilatat, & propterea quod expellit fumum spermatis.* At prima 3. tractatu quarto capite de Melancholia damnat usum Veneris in melancholicis; quam igitur ratione pugnantem textus conciliandi erunt? Profectò dici posset, quod ultimo loco Auicennas de Venere immoderata, atque intempestiua loquatur; in primo verò de opportuna, ac temperata; sed hæc satis vulgaris conciliatio censeferi posset. Dicamus itaque, quod cum duplex sit melancholia, altera naturalis, ab exustione altera, quæ dicitur atrabilaris; huic prodest, illi obest: de naturali loquitur Auicennas capite de melancholia; de atrabilari verò capite de coitus iuuentis, & hanc solutionem haurio in primis à verbis ipsius Auicennæ, qui primo textu scribit, quod confert agitudinibus cholera nigra, propterea quod expellit fumum spermatis, quæ verba caloris excessum, & sanguinis indicant exustionem. Secundò colligo ex Galeno 6. Epidemiorum comm. 5. textu 25. quo in loco cum diceret Hippocrates, mixtionem coercere morbos incrementales, Galenus explicat, Hippocratem nomine mixtionis coitum intelligere; inter morbos autem incrementales

A tes ipse Galenus melancholiam recenset, & addit moderatum coitum melancholicos iuuare, qui fiunt propter vapores ex atris, & combustis humoribus. Naturales verò melancholicos, cum sint valde frigidi, ac torpidi, nequaquam iuuari arbitror, licet multum in libidinem excitentur ob flatuum copiam, quæ à debili calore in ijs progignitur; quæ postmodum virilia, nervosque distendit; quin si coeant, accidet ijs quod Damagore apud Hippocratem 6. Epidem. sectione 3. contigit; ait enim ibi: *Quibusdam ubi Venere utuntur, venter inflatur velut Damagora;* & ratio illa est, quoniam cum huiusmodi homines flatulenti sint, ut dicebamus, a motu Venereo flatus agitantur, vnde venter inflatur, & intumescit uti Arcesilao. Sic ergo intelligendus erit Auicennas.

Ceterum quid melancholia vterina deterius, ac tetricius? quæ tamen nullo potest efficacius alio subleuari auxilio, quam seminis missione. Profectò ex retento semine in Virginibus, ac viduis, eoque putrefacto in eam animi depressionem incidunt, in idque furoris, ut mulieres sibi ipsis manum inferant, ac sæpe se se ex alto præcipitent. Plutarchus in libris, quos inscripsit *αἰσχρογυναικῶν* narrat Virgines Milesias omnes fere sine vlla euidenti causa repente corripuisse obeundæ mortis cupidinem, ac deinde plurimas vitam suspendio amisisse; & cum id accideret quotidie crebrius, neque possent earum excecationi à mortis deliberatione reuocari, viros Milesios decreuisse, ut quotquot se suspenderent, nudæ in propatulo effererentur eodem laqueo, quo se necarant; quod factum fuisse, ut Virgines deterrita mortis inhonestæ pudore, voluntariam mortem non amplius oppetierint. At vnde censebitis ferum, immanemque hunc morbum emanasse, nisi ex corrupto semine, à quo tanquam à minera fuligines tetræ, obscuræ, quæ exalationes eleuata cor in anxietatem, angustiam, ac pressuram deducebant, mentemque, rationisque usum mala opinione præstrangebant? Audiatur Hippocrates rem hanc adumissim delineans libello de Virginum morbis, ubi hæc exarauit: *Quum enim hæ partes repleta fuerint, & horror cum febre ingruit, erroneæ febres appellant; His autem sic habentibus præ acuta quidem inflammatione insanit: præ putredine verò clamat: præ caliginositate autem timet, ac formidat; præ compressione verò circa cor strangulationes parat; præ sanguinis autem malitia animus mœrens, & anxius malum attrahit: sed & alium horribiliter compellat, & in puteos prosilire, ac incidere iubet, & strangulari, tamquam meliora sint hæc, & omnem vitæ utilitatem excedentia. Aliquando verò sine spectris, ac phantasmatis voluptas quædam adest, ex qua mortem velut bonum aliquod amat, &c.* Quid hoc funestum magis, ac calamitosum?

Sed huiusce miserandae aegritudinis curationem discite ab eodem Hippocrate, qui statim subiungit: *Cæterum curatio, ut hinc liberentur est sanguinis detractio, si nihil fuerit quod impediatur: Ego verò iubeo virgines, cum huiusmodi patiantur, quamcitissime viris cohabitare: si enim conceperint, sanæ fient.* En igitur quomodo animi pressuris cordique mœrenti pluribus e causis Venus præsto esse solet. Quod postremo confirmatum volo historia celebri, ab ipso Galeno 6. de locis affectis recensita, ubi sic: *Quidam uxoris mortem lugens, & à concubitu, quo antea creberrimè fuerat usus, abstinens, cibi cupiditatem amisit: ubi verò se ipsum cogendo plus sibi ingerebat, protinus ad vomitum excitabatur, mœstus etiam apparebat; verum hic ad pristinam consuetudinem rediens, quamcelerrimè liberatus fuit.* Atqui non modo animus graui mœrore obductis medetur Venus; verum etiam cholericis, iracundis, effæris, & fumosis mentibus. Sic Aetius sermone, & capite paulò ante pyncupatis aiebat: *Furentem indignationem mitigat.* Sic Paulus Aeginas idem citato loco: *Restituit Homines modestie, ac dementes.* Sic Auicennas præfato capite. *Et quandoque sequitur eum edomatio ira superflua.* Quid plura? Huc spectare arbitror, quod sub fabularum cortice Vates olim edixerunt, Venerem scilicet nupisse Marti, furoris, & iracundiæ Deo, quod illa sit videlicet, quæ Martem, idest furorem compescit, ac delinit, iramque demulcet. Hinc Leonidas Poeta Venerem alloquens Martis onustam armis.

Hæc Martis sunt arma, Venus, cur cingeris istis,

Cur, Cytherea, geris tam graue pondus iners?

Mars est à nuda victus, cum cesserit ipse

Vel Deus, hæc frustra nunc geris arma Viris.

Vtinam id verum non esset; Veneris namque lecebris fortissimi quique animi irretiuntur. Quot fortitudine præclari ab hostibus alioquin expugnabiles continuo, Veneris delicio, oculorum ictu debellati, tributarij facti sunt illi, ignitatis, & propriæ salutis prorsus obliti. Romanorū vnus hostis acerrimus Carthaginienſiū lux Annibal, & Marcus Antonius ille iam iam Romani moderator imperij, rerumque potitūſ omnium, in voluptatis hoc theatro sunt oestes; vnus Alexander infrinxit Veneris tela, cum oblata pulcherrimas debellati Regis fias respiciens, dixit: *Nefas est, eum, qui multos vicit, à mulieribus vinci.* Secundo de natura Deorum eximius Orator Tullius Venerem ex eo nuncupari testatur, quod ad omnia veniat. Quis enim vel Deorum Veneris imperio non cessit, quæ Cælo, Terris, omnibus-

que elementis dominari credita est? Inde Euripides in Coroniphero.

Percurrit Aethera, illa rursus in maris Vndis pererrat, &c.

Intrepidi quoque animi nequeunt huius Numinis resistere blandicijs: quot Iudices æquanimitate alioquin celebres corripuntur, & corrumpuntur; licet, cum formosum aspectum obuiam factum intuentur? Aspectu, & lachrimis decoræ Adolescentulæ quis adeo ferus, & immitis animus, benignus, mitisque statim non est redditus? ut prudenter ideo dictum sit à Sophocle,

Magnum quoddam robur

Venus refert victorias semper.

Relinquo ea, quæ apud sacras paginas legere est de Salomone, Sampſone, ac Dauide; quid igitur mirum si furentibus animis, & igne iracundiæ citatis propitietur Venus? quo factum est, ut Venus gratiarum, deliciarum, benignitatis, ac lætitiæ Dea crederetur; quoniam eius aduentu benignè omnia læta, & iucunda redduntur. Inde Lucretius Physiocrates,

Aeneadum genitrix, hominum, Diuumque voluptas

Alma Venus, Cœli subter labentia signa Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferentes

Concelebras, per te quoniam genus omne animantum, &c.

Verum dices; inferius, ubi de Venere insalubri agitur, decernitur, Veneream cupiditatem furorem, & insaniam inurere; quo pacto igitur eadem, ut modò asseritur, furiosos animi motus infrenat? scito, Venerem dupliciter considerari posse, vel nimirum in actu primo, vel in actu secundo. In actu primo considerata Venus nihil est aliud, quam desiderium, & ardor rei concupitæ; in actu verò secundo est actus ipse, quo cupiditas expletur, ac veluti forma, qua priuatio recedit. Primo modo considerata, apta est proculdubio furorem immittere, quinimo est ipsemet furor, hinc 4. Aeneados Dido

Heu furij incensa feror.

Secundo verò modo accepta non modò furorem non concitat; verum compescit, infrenatque potius; frigescit namque cupidinis ardor, dum re concupita frui sumus. Iam infra de cupiditate in actu primo sermo est; hic autem de ipsomet Veneris delicio, quo mitescit furor omnis; quo consilio 2. de remedijs Ouidius monebat,

Explenda est sitis ista tibi, qua perditus ardes.

Quin etiam Lucretius 4. de rerum natura affectum, seu furorem eroticum Venere vagæ superari canebat; sic ille.

Sed fugitare debet simulacra, & pabula amoris

Absterrere sibi, atque aliò conuertere mentem,

Et iacere humorem collectum in corpora queque,

Nec retinere semen conceptum unius amore.

CAPUT IV.

Temperamento calidis, & humidis mixtionem Veneream apprimè conducere.

A T quid aiendum de calidis, humidisque temperaturis? an non maximè utilis, ac ferè necessaria Venus est? Nemini certè dubium; ideo 6. de sanitate tuenda Galenus: *Venus, inquit, confert humidis, & calidis naturis, quæ copioso abundant sanguine.* Patet quia cum huiusmodi corpora veluti quadam sarcina obplethoram premantur, à Venere exonerantur quodammodo; quin si fortè à clinopali diu superfedeant, facili negotio incidunt in plethoram, in capitis dolorem, in gonorrhœas, in renum dolores, torpores, atque alia id genus sæua symptomata; namque retentum semen, ut 6. de locis affectis Galenus edisserit. *Putret, ac vim veneni acquirit:* cuius deinde fuligines, si caput inuadant, ibi dolorem conciliant; si pectus, respirandi difficultatem inducunt; si renes, dolorem, æstumque inibi producant; & omnino iuxta partem, quam occupant, diuersa pariunt accidentia: &, meherclè, non est vlla deterior qualitas, & peior fuligo, quàm quæ à corrupto semine euaporat; ut enim 6. illo de locis affectis Galenus idem affirmabat: *Quò quid perfectius est, cum integram naturam seruat, eò deterius fit, cum ab eo degenerat:* lam non est quid semine perfectius ex omnibus humoribus, dum seruat naturam suam, igitur nec infensius quicquam cum descriperit ab illa. Quicunque igitur circumfluunt sanguine, seminis consequenter abundant copia, quo spermatica vasa oppleta, si aliquando non exonerentur, distenduntur, & hiant, vnde fit spontanea seminis effluxio; vel si diutius detinetur obstructis meatibus, nacta putredine corrumpitur, febresque seminales accendit, de quibus paulò infra, & in prauam degenerat materiam, quæ obseruatum interdum est, produci etià vermes. Narrat Mercurialis doctissimus lib. 1. suæ Gymnasticæ quod Ephebus Athenis serpentem pusillum, pilosum, & pluribus pedibus statim ambulantem multo cum semine eiecit; qui sanè ver-

mis non aliundè ortum suum duxerat, quàm è cagastro seminis, ut loquitur Paracelsus, siue dicas ex putredine, cuius causa licet seminis genitui facultas iuxta speciem corrumpatur, eiusdem tamen iliastrum penitus non dissoluitur, sed ex eo si non fœtus ad speciem similis emanet, aliquod tamen viuens noxiū licet, & imperfectum educitur. Simili ratione existimo ego, genitos fuisse vermes illos per vrinarium meatum demissos, de quibus Rondeletius capite 17. de dignoscendis morbis, Aloysius Mundella dialogo 4. Rembertus Dodoneus in scholijs Beniuonij, Fernelius, & Hollerius testantur, potius namque e feminali materia, quàm e piraita, vel ichore vrinario productos fuisse, verisimile est.

B Sed ad institutum remeans, assero, valde calidis, humidisque temperaturis non solum Veneris vsum nihil obesse; verum proficere plurimum, quod quidem suadent experimenta diurna. Vir nobilis officio, & prudentia conspicuus, mihi familiaritate apprimè coniunctus, cum calido, humidoque temperamento sit praeditus, plurimoque circumfluat sanguine, si fortè assiduam Venerem negotio districtus intermittat, illico afficitur capite, conficitur vigilijs, offunditur caligine quadam, tamquam sarcina premitur, distentionibus lancinatur, stomacho leditur, quæ omnia symptomata congressu habito euanescent. Sed nemo audeat, si pius est, Veneri, si ex coniugio non liceat, indulgere, quantumuis opprimatur sarcina, aut vitiosi prauitate seminis.

CAPUT V.

Aphrodisiasmo carnes asperas leuigari, ac duros habitus emolliri.

D **V** N T non pauci, qui vel natuo temperamento, vel morbofa aliqua contracta labe, aded cute rigent, ut habitum penè ligneum, vel marmoreum natura obtinuisse videantur. Quibus profectò nihil ita magis conducit ad carneum tactum reducendum, quàm Veneris temperatus vsum; quod probatum velim cum rationibus, tum etiam auctoritate. Pro auctoritate sit vnus eximius Philosophus Iosephus Phaerinus sectione tertia exercitationum Philosophicarum capite 10. vbi astruit, hirci corium ad vtrè faciendum ob laxitatem, & mollieteminus aptum esse, quàm sit capri, & capræ; hoc accidere ob maiorem operam, quam Veneri tradit hircus; is enim iugiter, ac intempe-

finiè, vt liquet, geniali voluptati indulget; hinc alutas omnium animalium depiles fieri, atque carie tabescere noui, quotquot exempta libidine eorundem tempore fuere; quin etiam didici, à coitu serpentes exuere spoliū, & aues hispidas deponere plumas.

Ratio nobis confirmare identidem potest; quandoquidem cutis durities prouenit ex densitate, densitas à constipatione, constipatio vel à crassis humoribus infarcentibus, vel à spissa textura; quomodolibet autem accidat, Venus illi derogare potest; cū enim in ludo Venereo trudatur ob agitationem calor ab internis partibus ad extimas; huiusmodi calor dissoluere, ac discutere valet crassos illos humores, emphraxim facientes: & si fortè humores absint, valebit altem spissam, ac densam cutis texturam aperire, & rarefacere, ac proinde mollire superficiem: Quod texturam attenuet, meatusque dilatat Venus, manifestum fit vel ex eo, quod ubi primum adolescentes genio indulgere incipiunt, pili vndique prorumpunt, citiusque barrescunt. Si dicas: Venus exiccat, ergo durum non potest mollire habitum, quoniam mollior ab humido manat, vt videre est in mulieribus, quæ præ humidiori temperamento molliores carnes, quam viri obtinent. Respondeam primò, Venerem immoderatam solum exicare; atqui nobis sermo est de tempesta, ac moderata. Secundò aio, non ab humiditate tantum molles fieri cutes; verum etiam à tenui, ac rara textura, quam calore molitur Gymnastica Veneris. Demum addo, labore, & polemo Venereo calorem ad superficiei partem deduci, & vnà cum calore portionem oridi humoris deferri, quo videmus congregantes irrorari; vnde leniri, leuigari, & humescere potest exterior corporis habitus, Non inuenem, qui erat habitu durissimo, denso, hirsuto, hispido adeò vt coxæ, & brachia querquera viderentur; duxit uxorem, & paucis interiectis mensibus habitum carum reportauit; cuius rei rationem in uxorem semet reijciebat, cū palam profiteretur, se ex coniugali thoro lignum in carnem commutasse. Quid plura? Accidit quotidie, vt adolescentuli, qui in ephebia rigidi, aridique sunt, cū primum incipiunt arua mulieris aspergere, mollescunt ad cutem, ac pinguescunt interdum; quod in puellabus longè magis perspicuum fit, quæ ubi primum flores edunt, faciei nitorem, totiusque corporis venustatem nanciscuntur. Addam postremò, quòd cū cutis asperitas forti textura, & robore procedat, cumque Venus ipsa debilitet, ac robur auferat, non mirum si mollescere inde habitus valeat. Atque hæc satis.

CAPVT VI.

An, & qua ratione Venus dysenteria medeatur, vbi duæ Hippocratis in Epidemijs sententiæ insignes elucidantur.

L T I M O Epidemiorum legitur apud Hippocratem: *Turpis scortatio dysenteria medela.* Qui quidem contextus torsit multorum ingenia, cū intimum eiusdem sensum assequi non potuerint. Non ignoro aliquos extitisse, qui turpi notha haud sunt veriti ex hac sententia Hippocratem insimulare, asserentes hunc de præpostera Venere loquutum esse. Cuius quippè rei mendacium nihil est vt a me palam fiat, quando Hippocratis pietas, moresque integerrimi sunt vnicuique perspicui. At si quis fortè eos non norit, legat saltem iusiurandum ante omnia eiusdem opera exaratum, quod & ipse iurat, & cunctos medicos iurare iubet, in quo quidem velut in limpidissimo speculo videre, & contemplari facile est viri æquanimitatem, temperantiam, atque honestatem. *In quascunque autem domos, iurabat, ingrediar, ob utilitatem agrotantium intrabo, ab omni in iuria voluntaria inferenda, & corruptione, tum alia, tum præsertim opererum Venereorum abstinebo, siue muliebria, siue virilia liberorumue hominum, aut seruorum corpora mihi contigerit curanda.* Et paulò supra dixerat: *Porro præterea & sanctè vitam, & artem meam conseruabo.* Nec profectò valet fundamentum illorum, qui asserunt particulam illam, *turpis*, satis apertè nefariam Venerem denotare, quoniam præterquamquod est illa alia particula, *scortatio*, quæ propria ethimologia naturalem, & muliebrem significat congressum; omnis coitus, omnisque genialis actus quandam præfert turpitudinem; & hinc est, vt postremo operis libro dicetur, quod homines post coitum tristantur, & quòd rem agere Veneream cupientes, vt loquitur Aristoteles 4. sectione Problem. confiteri se cupere maximè pudet; vt ideo meritò ab Aristotele ipso proprietas porcorum Venus dicatur; quo nimirum intuitu apud præcos Romanos mos fuit, Berecinthiæ matri Deorum spadones, & impotentes duntaxat ministrare. Quinimò ex ipsa eadem particula, *turpis*, deprehendi verè potest Hippocratis mens ab hisce actibus aliena penitus. Sed hæc missa faciamus.

Quo autem pacto intelligi debeat hic locus,

quique sit eius germanus sensus, ex ipsomet Hippocrate expiscabor. Hic itaque 6. epidemiorum sectione quinta manifeste referat nobis præfatæ sententiæ mysterium, ait enim: *Coitus ea, quæ in ventre sunt, indurat*, Iam cum in dysenteria omnia, quæ in ventre sunt, liquata, ac fluida sint, hinc est, quod mixtio dysentericis medetur. Quod si alicui id probare ex ipsomet Hippocrate sat non sit, auscultetur Aristoteles, qui libello de longitudine, & breuitate vitæ, id perspicue confirmat ijs verbis: *Semen excrementum, & amplius exiccat emissum*, & 4. sectione Problematum 18. idem ex professo quaerit: *Cur res Venerea ventrem refrigerat, & siccatur*. Simili modo Aetius sermone 3. ex Rufo ait, inueterata alui profluvia per Venerem resiccari.

At afferantur modo rationes, ob quas Venus aluo fluidæ, ac dysentericæ opituletur. Sanè, ut in confesso est apud omnes, aphrodision exiccat; igitur in dysenteria, cuius indicatio est exiccare, conducit eius usus. Verum supponendum hic primò erit, antequam ulterius progrediamur, Hippocratem dysentericæ nomine, nequaquam intelligere fluxum illum sanguineum cum exulceratione, & febre; sed simplicem quempiam alui fluxum, vel à forti expultrice, vel à bilis copia impellente, atque irritante, vel à nimia humiditate intestinorum, ac stercoreum oriundum, quibus affectionibus e diametro Venus arridet. Rursus cum simplex fluxus aliquando procedat ob seminis retentionem, aut vitium, hinc est quod clinopalis, in qua semen dimittitur, ob ipsius peccantis humoris diuersionem, deriuationem, & euacuationem propitiatur interdum. Quod autem fluat aliquando venter causa retenti seminis, vel Aristoteles insinuauit 1. de Generatione Animalium capite 20. ijs verbis: *Voluptas enim ijs omnibus scalpando excitatur, & quorum deprauata est generatio; mox subiungit: alius interdum soluitur, propterea quod excrementum eò secedit, quod concoqui, atque effici semen non possit*. Vide supra, vbi quaerimus, in quas corporis partes abscedat in Eunuchis excrementum seminale.

Insuper in dysentericis (si de ijs aliquo modo loquatur Hippocrates) cum calor, & sanguis prædominetur, cumque humidis tantum, calidisque naturis, quæ vbere circumsuunt sanguine, sit Venus proficua ex Galeno 6. de sanitate tuenda, non mirum, si huiusmodi affecti symptomate aliquatenus mulceantur. Adde, quod cum Venus refrigeret, potest ex hoc etiam capite, fluenti nimis aluo præsto esse; quare sexto eodem epidemiorum Hippocrates scripserat: *frigidity ea, quæ in ventre sunt, indurat*: & hæc fortasse potissima ratio est, cur Venus exiccet, quia statim post præfatam sententiam subiungit:

A *Coitus ea, quæ in ventre sunt, indurat*. Ab Hippocrate suam sententiam, ut sæpe solet mutatus Aristoteles 4. illa sectione problematum citata, hæc dixerat: *An refrigerat, quoniam calor in concumbendo excernitur. & siccare quidem coitus Venereus potest, quippe cum euaporari, dum calor exit, necesse sit: exit autem cum refrigeratur: Adde etiam, quod feruor coniundi siccare nimirum potest*. Nec dissentit Galenus eodem 6. de Popularibus morbis supra iam relato textu, vbi habet: *Volunt etiam ex concubitu, quæ in ventre sunt, frigescere, præ frigore autem siccare*. Si lubet, vide locum. Dicas tandem ex Dureto, quod rerum Venerearum usu muscoli transuersi abdominis imbecilles, atque effecti redduntur, ideoque excrementorum expulsionem, cui deferuiunt, infirmam, & languidam fieri.

Verum statim argues, qui fieri possit, ut anaphlasmos fluxioni aluinæ conducere valeat, eo quia binæ euacuationes ob virium dispendium periculo non vacent? Vtique robur virtutis dysenterica passione infirmatur; usu autem Veneris prosternitur. Respondeo primò, ex hoc ipso, quod robur infirmatur, accidere ut valida intestinorum facultatis expultricis virtus hebetetur, ideoque ad excretionem minus promptè insurgere, ut ex Galeno eodem loco colligitur. Secundo aio, Hippocratem, ut supra annui, non intelligere de vera, ac legitima dysenteria, verum de simplici alui fluxu, seu diarrhæa, quæ multoties à semine retento, atque excreto procedit ad aluinam regionem secedente; Vel dicas, quod licet adaptari sententia possit legitima dysenteria, illi tamen non consummata, sed inchoanti conuenire, quæ aliquando ex se ipsa finitur. Venus itaque vel in dysenteria incipiente exerceri posset, dummodo febris absit, & vires nihil corruerint, quomodo etiam in principio huius symptomatis sanguinem mittimus, quamuis dicat Galenus ad Glauconem de febre fluxui copulata loquens, hanc neque sanguinis missione, neque alia purgatione esse curandam.

D Cæterum res Veneris ex alio etiam capite, currenti auxiliari potest aluo, nimirum ob metastasin, cum natura ab intestinis ad seminis meatum auocatur, eo modo quo sumpto pharmaco Venus prohibetur, ne facultas, quæ circa illud occupatur, geniali pruritu ad semen conuertatur. At cum in re medica præualeat experientia, cuius euidentia rationes debent fìlere, ut aiebat Celsus, operæ præstium facturum me arbitror, si dicta huc usque celebri Amati Lusitani confirmem historia. Is ergo secundæ centuriæ hæc narrat: *Plures epydemica dysenteria affectos curamus, inter quos mulomedici quidam veterinarius dictus erat, qui cum dysenteria grauiter opprimeretur, in nocte erecta virga ad feminam sibi proximam se direxit, &*

ea leniter Hymenaeum exercuit, & illico deiectiones cesserunt. Atque hæc satis dicta, non ut quis ad huiusmodi remedij genus temere confugere debeat, sed ut Hippocratem explicaremus, & a turpi crimine vendicarem in super.

Verum enimvero relatæ Hippocratis sententiæ, nostræque elucidationi aduersari videtur alter nihil minus famosus contextus: epidemiorum in fine, ubi talis exaratur historia. In Malibæa adolescens ex potibus, & Venereis multis multo tempore calefactus decubuit: horridus autem, & anxiosus erat, vigil, & absque siti, ab alio autem primo multa stercora prolierunt cum circumfluo humore multo, & sequentibus multa aquosa cum virore pallida rodibant, &c. Igitur adolescens hic præ Vere immoderata incidit in alui fluxum; saltem ergo quod dicebatur, Veneris nempe stium dysenteriae mederi. Præclara obiectio, id clarior solutio. Adolescens non quidem a Venere multa, quam exercuit, sed ex potibus alui laxitatem incidit, accumulatis prius victus prauam rationem, ut Mercurialis stat in commento, plurimis fœcibus; siquidem ex doctrina Auicennæ, & quotidiana experientia, fœces multiplicantur, dum super eum humidum nimium potatur. Adde ex doctrina etiam Aristotelis 4. de Generatione Animalium capite primo, quod corporis caliditas incrementorum copiam parit. At Adolescens, le multo tempore calefactus decubuit; igitur potuit a calore, & non a Venere alui fluxum subire, non magis quod ὕδατος χλῆου, id est aquosa cum virore pallida deiecit; excandescit enim, & magis irritatur bilis Venereo motu. Rursus cum vbertas ex Galeni sententia 3. de symptomatum causis capite 2. provenit ex eo quod bilis per corpus non perfecte distribuitur; non distribuitur autem, quoniam vel a mesentericis, ut par est, idem non attrahitur, vel nullè in ventriculo non perficitur. Vtrumque malo Adolescenti contigerat; nam ex nimio cibum ritè parare nequiebat, & præ mesenterij obstructione minus distribuere; aduulsi vero partium illarum emphraxin patet ex verbis paulò infra adiunctis: *hypochondriorum sententio submollis*.

At ne quis in hoc dysenteriae nomine hallucinetur, lubet ad calcem iterum inculcare, Hippocratem dysenteriae voce nequaquam in minorum duntaxat vlcus delineare; verum cretionem quamlibet cruentam, ut cumulatissimus Hippocratica scientia perbellè explicat in Coacis Duretus, e recentioribus a medicorum norma; cum autem cruenta deiectionis interdum causa sit hepatis εὐτομία, prius virtute liberaliter sanguis ad intestina mittitur, ut ephebis interdum verno tempore accipitur; si fortè hamorrhagia careant illa, de qua

A dixerat Hippocrates: cum cœperint agnoscere Venerem, vel asperam vocem edere, sanguinem illi profundunt e naribus, hinc est, ut huiusmodi dysenteriae in primis propitiari valeat Venus sanguinem minuens, hepatisque compescens feracitatem.

CAPVT VII.

De febre spermatica ephemera, putrida, & hectica à corrupto semine, eiusque astuantibus spiritibus, & vasis excalefactis oriunda, quæ ἀναπλασμός, siue seminis emissionem duntaxat, ut proportionato auxilio remoueri potest.

ST & aliud febris genus ultra id, quod communiter hætenus Aesclepiadeis innotuit, quodque ab iisdem plurimis questionibus, & auxilijs peragitur, nemini adhuc fortè cognitum, quod non aliunde, quam à putrefacto semine, eiusque spiritibus, & continentibus inflammatis, & excalefactis accenditur; at ne cuidam paradoxon id prima facie videatur, addam statim rationes, easque validas: adducam experientias, afferam instantias; nec pro viribus quicquam omittam (breuitatis tamen seruata lege) quod huiusmodi febres explicare, enucleare, ac persuadere valeat. Apagè bono omine auspicemur. Profectò non est maior ratio, cur possint, soleant, ac debeant omnes nostri corporis humores in putredinem delapsi multiplicem febrem excitare, semen autem corruptum, ac putrefactum suam & ipsum febrem, æstumque non agnoscere. Siquidem simili, atque etiam deteriori modo, ac cœteri humores ipsummet semen putrefieri potest, seque febrilis incendij præstare subiectum. Patet hoc; nam equè penè humidum, & calidum, ac sanguis illud existit, immò spiritu magis; Quare pari ratione ab obstructione, & prohibita transpiratione, alijsque causis immutatum putredinem, quæ in calido, humidoque corpore excitatur, contrahere valet, à qua continuò febrilis ignis explendescit. Quòd autem seminis corruptio prauior sit, ex communi illo axioma perspicuum fit, videlicet, quod res tantò deterior euadit, cum à propria natura recedit, quanto in suo statu perfectior erat. Iam nullus est in viuentem corpore vtilior, ac purior succus, quam semen, quod ideò à natura renutriendis particu-

is, & insuper Generationis eximio, ac prope-
modum diuino operi deligitur, ac destinatur;
igitur nec alius, ubi à seipso degenerauit, sauior,
ac lethaliior, ut in progressu constabit: ideo Ga-
lenus 6. de locis affectis capite ultimo, quærens,
quænam deterior noxa, an quæ à semine reten-
to, & vitiato, an quæ à menstruo prouenit;
decreuit meritò, eam, quæ à semine oppidò
prauiores existere.

Neque dicat quis, vasa seminalia vim se-
minis conseruatiuam obtinere, ideoque ini-
bi seminalem succum nullatenus corrumpi pos-
se; nam id gratis dicitur, eò quia & venæ ip-
sæ, ut loca humorum propria, seruant san-
guinem, admixtosque humores, nec tamen
semper à putredine vendicare eosdem que-
unt; licet enim veritati consonum sit axioma:
Quod nihil in propria sphaera corrumpitur,
id nihilominus secundum totum intelligi de-
bet; non enim exempli gratia in regione æ-
ris totus insimul aer corrumpitur; sed potest
verè secundum sui aliquas partes labefactari, &
immutari, ut liquet ex ingielementorum trans-
mutatione; nec non etiam ex pestilente labe,
quæ modò hoc, modò illud grassatur cælum.
Rursus quid magis locatum suum seruare de-
beret, quam arteriæ ipsæ, quæ spiritus vitæ au-
ctores, calorisque ministros continent? & nihi-
lominus accidit interdum, ut spiritale illud
nectar, purpureusque ros corrumpatur, ut in
diariis pestilentibus, quales extiterunt Hungarica,
& Anglica febris, à qua breui horarum spatio
miserrimi ægrotantes vitalia lumina claud-
ebant. Nullus igitur extat in corpore succus,
qui putredinem subire nequeat.

Dices fortè, neminem hactenus censuisse, se-
men intra vasa putrescere; non debent ergo
nouæ opinionis semina iacti, nè videamur falsa-
rum opinionum nouatores? eo magis quod pa-
lam à Rondelatio id detrectatur. Obiectioni
satisfiet, si dixerim, humanum ingenium diuini-
tatis particeps, rationis lumine præfulgidum,
& nescio quo numine afflatum, haud esse li-
mitibus intelligentiæ obstrictum; sed quotidie
inuentis addere, noua inuenire: quare non
erit vanæ opinionis auctor, qui eam rationi-
bus apertissimis fulcit; præterquamquod post-
quam diu velis, remisque nisus sum, ut cuius-
dam classici auctoris auctoritatem aucuparer,
tandem in Ludouicum Mercatum incidi, vi-
rum, si quis alius de Philosophia, ac medici-
na optimè meritum, qui hanc seminis putre-
factionem obiter delineauit; capite enim de
uteri strangulatione, libro de morbis mulie-
ribus, quærens, an corruptio seminis, & san-
guinis menstrui, qui tantorum accidentium
sunt causæ, contingat in cavitatē uteri, an in-
tra vasa, statuit, utrobique corruptionem con-
tingere posse; eam autem, quæ fit intra va-

A sa, alia symptomata, & febres, quæ diutius du-
rant, progignere; quæ extra vasa in cavitatē uteri
alia accidentia, ut strangulatum, furorem,
aliaque id genus parere. Iuuat registrare ver-
ba. Sed consideratione hac in parte dignum
iudico expendisse, an seminis, & sanguinis
menstrui corruptio, quam tantorum malorum
causam esse diximus, intra uteri cavitatem fi-
ri teneatur, ut hæc mala moliri possit; an po-
tius intra eiusdem uteri vasa. Cui dubio di-
cimus, certum esse in utraque parte has sub-
stantias posse corrumpi, & ea mala efficere.
Censeo quidem in hac re uteri motus, & per-
uersiones ex vasorum plenitudine à sanguine
menstruo, & semine facta contingere, & ex
B hac etiam causa uteri strangulationes profici-
sci, licet ex flatu corpus uteri distendente non
raro succrescant. Verum ea mala, quæ ex cor-
ruptione harum substantiarum prodire conspici-
mus, frequentius extra vasa, corruptis semine, &
sanguine menstruo delapsis propè testes, & in
uteri cavitatem, ac non purgatis; etiam si, ut
mea fert sententia, non raro intra vasa ipsa
putrescere contingat, efficereque febres, & alia
accidentia, quæ diutius durant, quam uteri
strangulatio, & pleræque ex ijs accidentibus,
quæ subito cessant. Quippe coniectabile est,
mala, quæ diu durant, & diuturnas Virgi-
num febres potius ex causa conclusa, & intra
vasa latitante fieri, quam ex ea, quæ in ute-
rum prolapsa haud difficulter purgari possunt.
C Mox subiungit. Ex quo quidem arbitror by-
stericas Virginum affectiones maiori ex parte,
ex semine, & sanguine menstruo intra vasa
vitiatis fieri, &c. Opinionem hanc præterea
roboraturus doctissimus Mercatus hæc addit,
quæ ijs, quæ supra decreuimus adamussim con-
sonant. Sed dicet fortasse quispiam, qui fieri
possit, hanc substantiam corrumpi intra pro-
pria, & naturalia loca, cum id accidat fre-
quentius his substantijs dilabentibus in loca
non naturalia; præterquamquod si intra vasa
putrescere aliquo modo possunt, multò rectius
fieret in omnibus feminis parum ante men-
struationem, concluso ibidem sanguine futuro
D menstruo. Cui dicimus, non minus id fieri pos-
se, quam dum sanguis in ferrium generatione
intra vasa putrescit prohibet, a naturali calo-
ris ventilatione: sic Virgines, & solidioris
contextura viduæ, præsertim iuuenula, cum
ob naturalem meatuum constrictionem improbe
purgentur, plerumque ea mala perpetuantur
semine, & sanguine menstruo intra vasa pu-
trescentibus; quò fieri arbitror, ut Virgines
frequenter frebicitent, & febris non sit admo-
dum intensa. Hactenus ille, qui mecum est in
opinionem, intra vasa putrescere posse semen,
nec non febres accendere; quam sententiam
insuper aliquo modo insinauit Galenus 6. de
lo.

locis affectis capite ultimo, ubi habet: *Sunt enim nonnulli, quos protinus à iuuentute concubitus imbecilliores efficit: alij nisi assidue coeant, capitis grauitate molestantur, cibos fastidiunt, ac febribus obnoxij fiunt.*

His ita positis ad rem meam venio. Si potest semen putrilaginem concipere, sique ex eo putrefacto febres accendi possunt, cuius generis illae erunt? Profectò non tertianae, quia hae à bile excitantur; non quotidianae, quoniam hae à pituita; non quartanae, quoniam ab humore exusto, aut melancholico; non erraticae, quia à succis etherogeneis ortum ducunt: igitur proprio nomine spermaticae, quia semen corruptum, ut adaequatam causam agnoscunt. Huius census in primis est febris illa, alba dicta à Neotericis, quae rationabilius hoc nomine nuncupari potest, eò quod semen, in quo exardescit, album est; unde labia, genas, vultum, vniuersum dealbare ualeat, eo prorsus modo, quo febris à bile flauo inficit colore, febris à melancholia nigro, à pituita aqueo. Nec meo iudicio Mercatus, & alij huius febris causam, de qua statuerunt obstructionem, siquidem obstructio aliarum quoque febrium est origo, sed semen intra uasa corruptum pro coniuncta, & continente causa statuere debebant, quod illam, aliasque consimiles excitat febres.

Sed an dignosci possint febres istae, quibusue signis distingui, uidendum est. Cum fortè accesseris ad monachum aliquem, & undique impollutum virum; ad virginem puram, integramque; ad uiduam pudicam, & anaphroditum, hasque febricitare deprehenderis, nullumque interim in urinis apparere uideris uel bilis, uel melancholice, uel alterius humoris domicinium, quin inculpatum sedimentum inesse; iterum statim quibusdam temporibus non exacerbari, ut solent ceterae febres humorales: colere dorsum, ac lumbos, tristari nimium, cibum non bene agrum distinguere, uiribus praeter modum deijci, flecti non posse, renes uati, & internam praesentire phlogosin, nec non pulsus exiles, ac lentos tetigeris, dicas, huiusmodi febrem à putrido semine originari, ac ali putredini iniunge auxilia. Nempe febris haec quoniam subiectatur in humore coacto, randinoso, partim frigido, partim spiritali, est lenta, parui motus, leuis incendij, nec per se proprium ullum obtinet typum, sed per accensum eius humoris ordinem seruat, cui admiscetur; ut si semen, gratia exempli, biliosum sit, exacerbabitur quodammodo febris de tertio in tertium; si pituitosum quotidie; si melancholicum quarto quoque die; quod si semen sit sincerum; alijsque succis impermixtum, febris inle exorta erit ueluti sanguinea, synochus dicta, ideoque absque ullo manifesto paroxismo res differentias inire poterit; aut enim à prin-

A cipio usque in finem minuetur semper, & erit uelut paracmastica, uel semper augebitur, & erit epacmastica, uel eundem semper seruabit tenorem, & erit homotona; idque ex eo continget, quod semen naturam sanguinis sapit, solumque differre uidetur in gradu perfectionis; siquidem ulteriori, & exacta coctione elaboratus sanguis fit semen, quod uerè appellari potest flos, eminentia, aut quinta essentia sanguinis, ideoque consimiles etiam passionibus, ac sanguis ipse subibit.

B Verum statim insurges obijciens, si hoc ita est, febres à semine, nequaquam constituent quintum genus febris, sed ad naturam synochi referri debebunt. Atqui reclamo, siquidem multae intercedunt differentiae inter hanc, & illam febrem, potissima uero hae sunt: In febre sanguinea adest somnolentia, ac stupor quidam, qui à febre seminali absunt; in febre à sanguine fiunt rerum sanguinearum insomnia, ut illi Pakestritae apud Galenum accidebat, qui in sanguinis piscina sese natare somniabat: In spermatica uero rerum Venerearum per somnum imagines; in sanguinea thorax nimio grauatus, & oppressus sanguine aegrè mouetur, unde anhelitus oritur difficultas; id uero minime apparet in spermatica. Pulsus synochos affecti magnus est, vehemens, velox, plenus: spermatica febre detenti paruus, sepultus, tenuis, tardus: vultus febricitantis à sanguine rubeus, floridus, plenusque existit; febricitantis uero à semine albidus, languidus, & gracilis. Denique in nulla re conueniunt, praeter in typo; calores enim distant etiam toto caelo; huius enim sepultus est; illius micans; huius lenis, illius fortis, & omnino in cunctis discrepant symptomatibus; quare spermatica febris suum proprium constituit genus, suasque circumscribit differentias.

D Quares, an semen intra uasa positum, aut in utero allapsum possit identidem, ubi putruerit, febrem intermittentem parere. Censeo, quod sicut sanguis extraneus inflammacionem, & febrem per accidens tanquam symptoma producit; ita semen in utero cauitatem, aut alio delapsum, & corruptum ferè plurima symptomata prauo halitu gignit, ut strangulatum, furores, & alia, quorum similiter consecutariae sunt febres aliquae symptomatice. Arguet quis fortè ex Galeno: febris ex sanguine non datur; quoniam sanguis putrefieri non potest; ergo multò minus dabitur febris à semine, quod est flos, & sincerior pars ipsius sanguinis, magisque concocta. Arguenti respondeo primò, iamdiu è medicorum schola explosam esse Galeni sententiam, in qua ipsemet sibi ipsi constare non uidetur, quam fortissimis rationibus impugnavit Auicennas, estque ediametro contraria vel menti Platonis in Ri-

Timæo, & Aristoteles 3. de historia animalium, & 2. de Partibus eorumdem statuentium, in omnibus animantibus sanguinem putrescere posse: verum est enim, quod sanguis pro ea, quam obtinet æqualitatem temperiei difficilius, quam ceteri humores intra venas putrescit, eo quod natura de conseruatione vitæ sollicita pro viribus illum à corruptione vindicare studet. At non ex eo fit, quin aliquando putredinem contrahat. Quorumlibet enim humidorum, calidorumque corporum finitima est putredo, vt Philosophi docent; & licet, vt Galenus ait, sanguis putrefactus in alienam degeneret naturam, puta in bilem, ideoque biliosam non sanguineam produci febrem debere; attamen quando est in via ad putredinem, nondum abiit in alienam naturam, vt enim Meteororum 4. cap. 6. ex Arist. habetur, putredo non est reitutatio, sed via ad mutationem.

Quoad illud secundum, videlicet multò minus debere semen putrefieri, eo quod purioris est substantiæ, magisque concoctum, dicam; hoc ipso quod perfectioris est substantiæ, magisque coctione adæquatum, putredini esse magis obnoxium; nequit enim adæquata humorum coctio illos à putredine vindicare: quinimò coctio ipsa ab aliquibus putrefactio dicitur: sic apud Hippocratem venter, vbi fit pepsis, appellatur putrefactorius; vnde fortassis datus est locus Plistonico Praxagoræ discipulo, Laurentio Iouberio referente, vt putaret de sententia Asclepiadis, alimenta in ventriculo putrescere. Simili modo apud eundem Hippocratem libro de alimento, quæ sunt moderatè concocta, dicuntur in superficie putrefacta: sic, vt refert Aristoteles 4. Topicorum, Empedocles vocabat vinum, aquam ligno putrefactam. Præterea nonne videmus acerba poma, quæ nondum perfectam coctionem nacta sunt, diutius illæsa seruari à putredine? quin fructus omnes, qui pro hyemali tempore seruandi sunt, immaturiores colliguntur, alioquin ocys corrumpuntur. Rursus lac ipsum citius, quam sanguis putrescit, & nihilominus lac factum est à sanguine per vltiorem coctionem; quò forsân respexit etiam Empedocles, dum dixit, lac nihil aliud esse, quam pus; falsum igitur est semen, eo quod sit sanguis optimè coctus, putrefieri non posse.

Quæres, cur febris alba, omnisque spermatica sit leuis incendiij, cum semen ipsum sit pluribus spiritibus locupletatum, & calefactum? Respondeam, succum seminalem ex se lentum potius, ac frigidum esse, & consequenter magnam flammam concipere non posse; vt enim Auerroes aiebat, tanta est febrilis caloris mensura, quanta ipsius, vbi excitatur, subiecti nativæ caliditas. Iam licet semen spiritibus vndique circumfluat, hi tamen putredinis ipsius æstu sta-

tim euanescent, ac dissipantur; Adhuc, ex loci distantia, succique paucitate potest cordi non tam magnus æstus communicari. Adde postremò, seminalem humorem esse paucum, paucisque detineri vasis; cæteros verò humores, ac maximè sanguinem per vniuersum corpus affluere, plurimisque in toto habitu contineri meatibus.

CAPVT VIII.

De differentijs febrium spermaticarum, earumque sede.

GENDVM est modò de harum febrium differentijs, quæ triplici ordine constituuntur; aut enim febris in spiritibus ipsius seminis accenditur, & fit ephemera spermatica; aut in ipsa substantia humida, & fit putrida spermatica; aut in ipsis continentibus, nempe vasis spermaticis, & fit hætica spermatica: ephemera seminalis, aut spermatica contingit, cum ex aliqua occasione ipsius seminis incallescunt, imò inflammantur spiritus, qui potissimum agitatione Venerea solent excandescere; tunc præsertim quando laboratur in emissionem, aut post longum certamen nihil effunditur; præterea ex plenitudine seminis furere identidem iidem possunt; nam dum pruriunt, ad exitum micant; quod si non fiat illis aditus, concitato calore magis, ac magis æstuant, vnde postmodum febris aliqua.

Sed quæres, quibus notis distinguatur hæc febris ab ephemera sanguinis; pluribus certè, & in primis ephemerinos a spermate mitior est, atque etiam minus perdurat; idque ex minori seminis, quam sanguinis copia procedit, & à maiori à corde distantia. Rursus ephemera spermatica semper est cum pruritu quodam, ac Veneris titillo, ideoque cum genitalium tensione quadam; Adhuc renes calore magis æstuant, & circa illam regionem maior, intensiorque phlogosis per sentitur, quam circa superna. Adde postremò, quod in vrina apparet interdum seminalis materiæ vestigium. Huic feбри inactiorantur, quotquot in Veneris certamine laboriosius dimicant. Ephemeræ succedit ex ordine putrida, quæ à corruptione ipsius spermaticæ substantiæ fit; cum enim ex obstructione, ac ventilationis defectu, ex retentione diutina, aliisque causis lentus ille succus accenditur, ac putret, continuo putredinalis febris exoritur, quæ à cæteris putridis distinguitur, vt supra dicebamus, magnitudine, typo, subiecto, sede, & symptom-

promatibus; neque vrinarum inspectio febris huic quicquam confert; illae enim eorum, quae duntaxat intra venas existunt, sunt indices. Febris hac facile corripientur polyemi, & polygoni omnes, quotquot puram, & ab omni forditie libidinis alienam traducunt vitam; eoque facilius si cachochimia diffuant; nam aliorum humorum impuritas commixta semini illud miasmate inquinat, atque ad putredinem parat. Quod si adhuc maius contrahat vitium, ut nimirum non putredine solum, verum etiam corruptione labefactetur, febris perniciosior exoritur, atque male morata, ita ut spermatica maligna valeat appellari.

Si tandem calor febrilis vasis ipsis, & continentibus communicetur eo modo, quo in ceteris solidis partibus accidit, haecica seminalis efficitur, quae tamen haud facile contingere potest, eo quod aegre a spermaticis vasis, quae pauca sunt, si haecicam contraxerint intemperiem, communicari cordi, ac ceteris continentibus labes ipsa valebit. Huc pertinet illud Schenchij 3. observationum tract. de partibus genitalibus, quod quibusdam diu a Venere abstinentibus testes, & vasa spermatica contabescunt. An verò huiusmodi haecica ab altera distingui possit, est sanè valde dubium, solimque ex alio adiecto accidente unam ab altera disgregari posse, existimarim, veluti forte ex illa tabe dorsali, de qua in libro de semine egimus, quae haecica spermatica, ut si nunc tecmerium posset iniungi.

Quoad sedes, & loca spermaticae putredinis, non dubio tot illa sunt, quot meatus, & vasa continentia semen; quorum cum exactam rationem dederimus libro de instrumentis generationi humanae opportunis, sat erit hic dixisse, semen putrefieri posse in testibus ipsis, prostaticis glandulosis, in vasis deferentibus, in epididymite, & in preparantibus. In testibus est maior putredo intensius, & extensius, ut in ijs semen in maiori copia, & perfectione residet: in glandulis erit modica, & ex febre excitabit, eo magis quod natura immorem illum noxium potest per urinam pellere: in deferentibus fiet putredo alicuius, & per consensum afficietur vesicae colli, ad quod deferentur: in parastate modica fiet putredo: in preparantibus maior; hac men differentia, ut in his afficiatur dorsum, spinalis medulla, à quibus deducuntur. Si putredo fiat in testibus, ac deferentibus vasis, partes circa vesicam, peritoneum, & perium dolore, ac tensione quadam pruriginosae afficientur, & quod insuper addo, fiet affectio satyriasi, & priapismo consimilis, qui imper, cum fuerint rebelles, contingunt ex mine acrius calefacto, & corrupto, cuiusmodi fuit illa satyriasis apud Schenchium, in

A qua virga biduo post mortem tensa perduravit; cuiusmodi insuper erat Priapismus Heracliti Imperatoris, qui referente Pomponio Laeto in compendio historiae Romanae, *perijt nouo cladis genere, testium nempe folliculo sursum verso simul cum virili membro, & semper tenso, adeo ut quoties meieret, nisi tabula umbilico admota prohibente, vultum lotio sparsisset.* Tandem seminalis materia putrescere potest in vniuersis partibus spermaticis dictis, uti in venis, arterijs, nervis, ossibus, & alijs; quandoquidem haec omnes partes ex Galeno libro primo de semine, nutriuntur semine; quod semen licet nondum perfectum immiscetur alijs humoribus intra venas, adeo ut si putrescat, ut putrescere potest, nutrimentum hoc, accendatur febris proprio nomine spermatica, vel seminalis; vocant Auctores humorem hunc succum alimentalem; verum id nunquam, aut rarissime contingere potest, & si contingat facile erit, ut in haecicam abeat: partes namque solidae, quae substantiae similitudine humore hoc nutriuntur, si is putruerit, vel nullo modo alentur, & sic in siccitatem delabentur: vel perperam nutriuntur, atque adeo malum habitum contrahunt. Quid si dicamus, febrem haecicam communiter appellatam, febrem esse spermaticam, & hoc nomine aptius nuncupari? Nempe si solidae omnes partes semine & coalescunt, & nutriuntur, earum destructio non nisi seminis labefactio est, atque arefcentia, atque adeo seminalis morbus. Huic meae sententiae plaussit olim vir studiosissimus, omnique eruditione medica cumulatissimus Paulus Mancinus Acumulus in quadam sua epistola, quam hic appingere, ut corollarium non grauabor.

Domino Io. Benedicto Sinibaldo
Leonissano Archiatro Romano,
& in Romana Schola Professori eximio, Amico singulari.

N E forte, quod te inueniente, me annuente, de spermatica febre assertum extat, Doctis paradoxon unde quaque appareat, latius spantiantem sententiam addo, quam & tu passim consimilibus ferè tota Geneanthropeia indigitaſti; quod in mentem olim subiit, raptim paucis suffultum exaro: pluribus (si expetas) fundamentis circumuallaturus.

Ad meam adstruendam sententiam praeiudicanda nonnulla, ac ut vera supponenda.

Primo. Nos, praecipuasque corporis nostri partes, etiam carnosas semine constare, absurdum

dum videri non debere. Haec vel semine, vel sanguine menstruo fiunt; hic ad seminis alimoniam cum accurrat, illius induit naturam, cum nutriendus nutribili debeat assimilari, nec quaeunt carnosae additamenta adiungi, nisi semine enutrito turgido. Lignum, cortex, frondes, vegetantibus stirpibus medulla conformes. Prima corporis elementa spermatica augmentum consimile dabunt: in macrocosmo a semine matricali terra obruto, nutrimentum sibi datur consimile: solo siue nigro, siue rubro, albore, viridis succrescit herba seminis entelechia, menstrui vice terrestri succo non praepediente formam, coloris, pinguedinis, alteriusue differentiae causa.

Secundo. Nos seminali duntaxat materia nutrir. Accipimus à Gal. lib. 1. de semine circa finem, asserente solidas partes semine constare, eoque nutrir ad vitam. Dicit ratio, ex quibus constamus, iisdem nutrimur, axioma vulgato. Hinc perspicere est id quod semine destituitur, probe nos nutrire haud posse. Ex segetum familia frugifera comedimus semina; herbas adhuc seminali ambrosia respersas in victum accipimus, utiles & suaves: confecto autem semine minime. Senio tabidas carnes, quibus semen ereptum extat, malas agnoscimus: iuvenes, quibus vlla fit dum seminis deperditio, & castrata eadem ratione meliores, & suauiores existunt. Cum vero coitum exercere incipiunt, cum potior vis deperdatur, vituperantur. Inde conspiciamus tabem à Venereis, sublato viuifico nece: insinuauit Hippoc. cum a venis, & à nervis toti corpori disseminatis spumescens semen in partes genitales deferri, scripsit libro de genit. eodem sensu de morbo sac. & 4. de morb. ab omnibus corporis partibus decidere, scripsit, insit cum ad partium enutritionem, at valida aetatis parte superexcedens quantitas cum gignitur, turget ad exitum.

Tertio. Spiritus omnes à seminali minera prodeunt, uti facultatum instrumenta. Certum est, unumquodque conseruari similibus, destrui contrariis. Spiritus adstant corpori tum ad facultates perficiendas, tum ad subiecta conseruanda principalia, ea membra sunt, & primo ortu constituta, & ex semine; à seminalibus igitur circumfluis spiritibus foueri, par est. His sic constitutis. Afferro.

Nec prauam qualitatem innasci, nec in di corpori, nisi seminalis materia coinquinetur. Proinde omnem febrem malignam, pestilentem, venenam, quaque, contagiosos morbos, luem veneream, & huiusmodi cunctas agnoscunt, tunc nos abripere posse, cum seminale subiectum prehenderint, secus, vel non esse praua mala, vel in tantum abesse, quatenus seminale succum impurum reddant. Noua haec assertio nec

A ratione, nec auctoritate destituetur. Agnouit Galenus a semine corrupto noxam, & affectus quasi admirabundus immanes enarrauit lib. 3. de loc. aff. Ast si in proprijs sedibus tanta progignit symptomata, cur alibi, & principalioribus membris sede propinquiori noxam non leuem non inferre valebit? Vtilis spiritus in quiescente semine minor; maior in circumfuso per totum: vnitur autem satellite imaginatrice, comportaturque in coitu ad genitales; quo censu Auicennas quadragesies magis seminis, quam sanguinis emissio pendere, affirmavit. Haec erit causa, cur multi facile, alij difficulter inficiantur, vel peste, vel lue venerea à magis, vel minus spiritali semine; quinimo hac vltima labe vix alio tactu, & diutino coinquinantur, quam Venereo, quo seminalis materia exaguitur. Pleno folio vela contraho. Arrideant ne, an non, scribe. Interdum vale, & me ama. Datum Narnia 16. Septembris 1635.

Additis. & ex animo totus semper
Paulus Mancinus.

CAPVT IX.

De cura febrium spermaticarum in genere, & specie; ubi etiam habetur consilium prophylacticum pro viro caelibe, & Virgine claustrali.

PRAESCRIPTA spermaticae febris idea, differentia, ac sede; reliquum est, ut curationem adeamus, quae non nisi elictis scopis haberi poterit. Quare intentio erit in ephemera spiritus seminales aestuantes refrigerandi, ac mitigandi; quod balneo dulcis aquae facillime consequeris, & infrigidantibus ad renum regionem adhibitis, necnon lactucae frequentiori vsu, cuius mira est potentia seminis acutiores spiritus hebetandi, atque infringendi. Si putrida sit febris, hoc opus, hic labor; nam pugnantibus medicamentis in primis euinci nequit; siquidem non datur, aut saltem ignoratur medicamentum gonagogum, quod vel similitudine substantiae, vel alio modo semen ducat: quin purgantia medicamenta ex Arnaldi arbitrio, ex eo quod agitant, superfluitates ducunt largius ad vasa spermatica; quare augebunt fomitem potius, febrilem adiungent. Sanguis si eliciatur, ex eo tantum aliquatenus prodesse poterit, quatenus eo detracto seminis pabulum subrogatur: è copioso namque sanguine, copiose sperma excrescit; at ratione ipsius corrupti seminis, nihil est amocernna proficua; oporteret namque non

venas incidere, sed ipsamet spermatica vasa, quod est vndeque impossibile. Illud re vera non omittendum, sanguinem è venis sub scroto detractum his febribus mirificè prodesse posse; detrahet namque seminali materiæ, ac testes genituræ promos, & condos refrigerabit. Alterantia agrè ad remotâ seminaliū regionem pertingent; præterquamquod cuiusnam census illa erunt? In cæteris namque febribus vel respiciunt bilem, vel pituitam, vel melancholiam, quibus contrarijs qualitatibus aduersantur; at semini quisnam syrupus proportionatus erit; aut quod apozema congruum, præterquam illud, quod obstructa vasa aperire, ac destruere potest? id à posteriori manifestum, etiam sit, siquidem viri cœlibes, ac mulieres virginitati sacra, dum hanc febrem incurrunt, non modò his medicamentis non leuantur, verum exasperantur potius, diūque in illa detinentur nulla remissione, nulla crisi manifesta, nulla apirexia, & omninò nulla mutatione. Nullum ergo huius morbi præsidium, nullaque antidotus? Itane auara, aut impotens natura, vt, vbi tot medica dedit auxilia omnibus morbis profligandis, huic soli febre nihil præstò fuerit? nihil ferè aliud prodest, quàm seminis ipsius emissio; At hoc non licet, inquit; Venerea imaginatione, nedum opere prohibente. Ita prorsus est; quocirca ne soli prognostico relinquatur æger hac ipsa febre detentus, regimen saltem aliquod vitæ ex Arnaldo præscribemus, quod erit veluti prophylacticum consilium, quo potius præseruetur antequam corripiatur, licet postquam etiam fuerit quis affectus, longo vsu proderit, siquidem quæ præcauent, curant etiam.

Arnaldus igitur de sanitatis regimine capite 28. scribit, eos, qui re Venerea vtī consueverunt, non debere statim, ac prorsus abstinere, sed sensim à consuetudine recedere; additque cum turpibus, ac vetulis rem fore habendam, dum Veneris vsum paulatim demittunt. Hoc tamen ijs competit, qui impunè, ac nullo peccati crimine, vt coniugati sunt, possunt aphrodision tractare. Alia ergo inuenienda via erit pro ijs, quibus is vsus omnimodè interdicitur. Sed sciscitaberis interim, cur velit Arnaldus cum turpibus, ac vetulis concumbendum? ex eo dixerim, quod cum omnis Venerus actus lœdus, ac re vera putidus existat, ille multò magis huiusmodi est, qui cum turpibus, vetulisque habetur; quò itaque hos viros magis pœniteat rei peractæ, monet Auctor, vt vetulis, deformibusque remisceantur; non enim verendum erit; vt illarum memores de nò libidine concitentur, & speciei illicio ad voluptatem reuocentur; quin potius ex reminiscencia turpissimi contactus extinguetur feruor lasciuientis Genij. Age namque, quem a-

A deò furentem æstro libidinis post Venerem non pigeat illicò mulierculæ gibbosæ, edentulæ, victæ, excarnis, exuecæ, putibundæ, ac toto corpore rimosæ? vt hic maximè locum habeat Senecæ dictum: *Malitia maximam partem sui Veneni bibit*: post namque momentaneam voluptatem, continuò præstò est pœnitentiæ venenum; At id non ita facillè contingit, si mulier sit formosa, florida, rosea, candida, cuius memoria excitatur insimul amor, & cupidò noua fruendi. Id ferè nobis Horatius primò carminum insinuarat Ode vigesima quinta in Lydiam vetulam.

B *Parcius iunctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris Iuuenes proterui,
Nec tibi somnos adimunt, amatque
Ianua limen.
Quæ prius multum faciles mouebat
Cardines, audis minus, & minus iam
Me tua longas pereunte noctes
Lydia dormis, &c.*

C Subdit Villanouanus, in frequentiori vsu esse debere res semen minuentes, vt phlebotomiam, & vomitum, non autem pharmaciam, ne fiat descensus superfluitatum ad membra coitus; Adhuc adhibenda portulacæ semina, agni casti, & similia, de quibus abundè egimus, vbi de maleficis naturalibus sermonem iniunimus. Quòd si ex Veneris intermisso vsu stomachus infirmetur, & cor debilitetur, monet confugiendum ad ea, quæ ventriculum roborant, & ad cordiales medicinas; rursus vt gestetur smaragdus, & saphirus, adhibeanturque frigida vnguenta circa renes, necnò plumbeæ lamine. Illud ego ex sacris Theologis non præteribo, licere absque culpa nocturnas pollutiones optare, ijsque etiam cibis, alioque modo occasionem præbere, ea videlicet intentione, vt copia seminis minuat, vnde & salubrius agat, & libidinis flagrans estus restinguatur.

D Sed redeamus ad Arnaldum, qui libro 2. Breuiarij capite 40. hæc habet: *Multi in diuersis Monasterijs, & religiosis locis reperiuntur, qui vouerunt castitatem Deo, qui pluribus vicibus, Diabolo instigante, & etiam quia cibaria ventositatem generantia comedunt quotidie, quæ augent libidinem, miro modo coire appetunt, & virgam tendunt; & quia, subdit, istum librum in Monasterio Case nouæ Ordinis Cisterciensis compilauit permanens cum Monachis amore Abbatis, & Prioris, & Monachorum illius loci quadam, quæ faciunt ad remouendum coitum in hoc loco dicam, cum intersit religiosis castitatem præ cunctis alijs Hominibus continere*. Post hæc multa recenset medicamenta, quæ in epitomen redacta hæc sunt. Infusio testiculorum in aceto: odor camphoræ: flatus resoluentia, vt sceni-

culum, cuminum, canci, Agnus castus; summi Creatoris Dei omnipotentis, & Paradisi fortis imaginatio: leiunia, labores, victus perperus, lectus durus: Abscissio testiculorum. *Sed hoc*, inquit Arnaldus, *nemini consulo facere*. Item huiusmodi syrupus R. lenticulae aquarum, feminum lactuca, & portulacae, papaneris an. drach. i. coquantur in aqua, & addito saccharo, fiat syrupus: & haec potiuncula vel in ipsa febre spermatica, iam accensa propinari potest; & si addatur portiuncula camphorae, & succus limonis, nil ulterius efficacius, desiderari poterit; camphora siquidem & semen exiccat, & putredinem arceat, & febrilem aestum dissipat, & omnino ipsius spermatis vim, ac spiritus hebetat, & extinguit, cui intentioni etiam limonum aciditas praesto est; Item syrupus rosaceus, ac de nenuphare, oximel factum ex infusione seminum asparagi, brusci, agni casti, coriandri, granorum Solis, rutae, & cumini: syrupus rutae agrestis, vel etiam aquae coctae cum cumino, & aniso; sedere super lapidem marmoreum, & super lapidem multum frigidum, vel supra terram humidam: Infusio peritonaei, & virgae in succo cymbalariae, vel vermicularis; cultellum gestare, cuius manubrium ex ligno agni casti factum sit: cocturam factam in tibijs, & gestare apertas, ut semper humores emittant, faciunt, hominem coitum non appetere; Phlebotomia de vena saphene, sed a scroto, & ab inguine melius me arbitro ut supra; appositio ventosarum supra pulpas tibiaram cum scarificatione: castoreum sumptum cum aliquo syrupo: pedibus nudis incessus, & alia plura, de quibus ex professo nos egimus libro tertio, ubi de rebus Venerem coercentibus, & maleficis naturalibus sermo fuit;

Tandem, ne pia remedia praetermittantur, illud carmen ex hymno Virginum deuote prolatum efficax est

*Te deprecamur largitus
Nostris adauge sensibus
Nescire prorsus omnia
Corruptionis vulnera.*

In carnis namque pruritu nullum Religiosis viris efficacius auxilium, quam ad Deum confugere, qui solus fomitis petulantis illecebras infringere, ac restringere potest. Vnde sapientiae 8. legimus: *Et ut sciui, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, adi Domini, & deprecatus sum illum*: Haec itaque erit spermaticarum febrium cura, seu potius praeservatio, si forte quis inconiugatus viuat, ita ut aphrodisijs vel solo animo vacare sit nefas; alioquin enim aegre huiusmodi febres remouentur. Quoad postremo hecticam seminalem crediderim, dulcis aqua balneo, lacte, & similibus, quae alteri hecticae sunt proportionata, curari

A posse. Caterum tute lector perspicaciori ingenio alia adipiscere medicamina, mihi sat fuit annuisse; inuentis additur facile.

CAPVT X.

Ischuria, alijsque vrinae laboribus proficuum esse Venerem.

VANDOQV IDEM in vrinae difficultate, ut plurimum vesicae facultas expultrix conuoluta est, ut nequeat ideo humores viscidos, aliasque praeter naturam materias expellere, sit inde, ut iugiter excitatore aliquo, ac vellicante auxilio vesicae, eique famulantia membra indigeant; quo consilio prudentes medici quaedam ad praeputium adhibent medicamina vellicantia, quatenus communicata penis titillatione vesicae, ac finitimis partibus & ipsa excitetur, necnon audacter contra morbificam causam insurgat. Vnde Marcellus Empyricus commendat in hunc usum formicas peni impositas, nitrum, cimices, finum columbinum, & alia multa; quamobrem si lenis titillatio, simplexque exterior pruritus, quo facultates parum excitantur, potest ad expulsionem irritare vesicam, quanto id efficacius efficere credendum erit a Venero illo pruriente sensu, quo seminalia vasa vrteribus proxima ad fortem seminis iaculationem coguntur; etenim usu formicarum, nitri, & aliarum rerum appositione, facultates vix expergefiunt, ut patet; nam ijs rebus prurientibus semen nequaquam emittitur; at Venera voluptate furiunt, quin penè percelluntur, ut non difficile inde expulsio fieri valeat rerum praeter naturam, vrinaria vasa obstruentium, accedente praesertim attritione, qua calor excitatur, cuius ministerium est aperire, & oclusos meatus patefacere; ob viciniam namque meatuum seminalium, & vrterum fiet, ut si illi atteruntur, & incalescunt, hi quoque vellicentur, & excitentur. Potest id non obscure experientia comprobari, qua videre est, pueros ante pubertatis annos penis meatus, & vesicae angustos obtinere, ideoque saepe lapide renari; siquidem crassa excrementa, quorum exintempestiua uictus ratione, & ingluuie magnam cumulant copiam, non detrudunt, prohibente foraminum angustia. Verum non ita cito incipiunt rem Veneris degustare, quod meatus dilatantur, indeque crassis, viscidisque excrementis datur exitus. Porro non secus ac, teste Hippocrate, coitus adaperit mulieribus uasa uteri, unde accelerat, facilemque reddit menstruum

fluxum, ita similiter eundem existimandum est simile quid operari in viris, & mulieribus circa vasa ureteres. Non eam tamen inficias, quin per accidens possit interdum præpediri magis urinæ effluxus à re aphrodisia, quando videlicet parui in uessica existentes lapilli, seu arenulæ grandiores Venereo motu commouentur, & in collum delabentes meatum longè magis obstruunt.

Sed ulterius probemus nostrum hoc theorema ratione ex anatome desumpta. Duo glandulosa corpora, quæ prostata nuncupantur, utraque parte colli uessicæ sunt locata, in quibus humor quidam spermatis consimilis, tenuior tamen continetur, qui etiam in Venerea nixtione unâ cum semine ipso demittitur; hu-

iusmodi uerò humor in eum usum à natura positus est ex Galeno libro de semine, ac de usu partium, ut scilicet primùm in Venerem excitet: Secundò, ut uoluptatem pruriendo pariat. Tertiò demum, ut suo lentore, ac uisciditate, instar olei urinarium meatum deliniat, ne ab urinae acrimonia lædatur, & exorietur, neue exiccatus prohibeat, quòminùs & semen, & lotium facillè deferatur. Modò si quis ab usu Veneris abstineat, humoris, qui prostatis glandulis continetur, crassior penitus euadit, ac prorsus difficilis motus, atque adeò meatuum humectationi ineptior; quapropter & urina egrè defluet, & acrimonia sua dolorem inferet, ut in ischuria contingit.

TRACTATUS SECVNDVS.

De Veneris multiplici detrimento, ac summa pernicio.

P R A E L O Q V I V M.

GE? quis mihi det æneum pectus, aut quis igneam vocem, ut Veneris deformem rictum, atque iniunctum lethale detrimentum describere valeam?

Quis impuræ huius lamiae turpissimum aspectum, licet pi-

or facundissimus delineare satis queat? quis adeo prudens poterit immanis huius hiene venenosos mille morsus aperire? O si mihi fas esset, hunc recentem Pythonem, hominum, castatorem interficere, utique dulciora pœna er compita vna omnium voce audire mere-er, quàm olim sentijt victor Apollo? Nempe deuenit naturæ corruptæ, seu deprauatæ conditio, ut humanum genus non amplius generationis gratia, & charæ prolis excipiendæ enerem exerceat; verum tantummodo voluptatis fœdæ, quam habet finitimam, illicio; cuius si fortè fortuna expers extitisset, immortalitatem, quam in prole consequuntur, nihil urarent homines: sola voluptas pellicit, irri-at: sola delectatio, ac pruritus facit, ut nul-lum detrectent laborem, nullum declinent onus, nullo laboriosa quæque conentur. Inde 3. E-nicorum Auerroes assererat, Amatores concu-scentiæ causa audacter aggredi terribilia quæ-ue: sola denique mulcedinis titillatio facit, ut moderato usu non expleantur, & inde in quam-lurimos incidant cum animi, tum corporis af-fectus. O quàm bene dicebat ideo Cato Maior

B apud Tullium: *Nulla capitalior pestis, quàm corporis voluptas hominibus à natura data est.* Et sanè Venus Aphrodisia nomine pestis æquè & appositè compellari meretur; quo titulo nuncupauit etiam Seneca Tragicus:

Totum per orbem maximum est exortum malum,

Luxuria pestis blanda.

Simili modo Princeps Latinorum Poetarum 4. Eneados Didonis lasciuum ardorem pestem appellauit;

Quam simul ac tali præsensit peste teneri Clara Iouis coniux &c.

Sed ad rem redeuntes; Tullius primo de finibus rei non ignarus aiebat: *Plerique propter voluptatem, & paruum, & non necessariam tum in morbos graues, tum in damna, tum in dædora incurrunt.* quod nobis præ omnibus vnus psalmando indixit regius Vates: *Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus, & non est sanitas in carne mea.* Ergo

I nunc, & animam Veneri committe dolosa.

Suis namque illecebris blanditur primò, mordet proximè: primùm insidioso cantu soporat, dehinc atro necat morsu; ut meritò primo Amorum Ouidius

Impia sub dulci melle venena latent.

Quod primo Epistolarum confirmat Horatius:

Sperne voluptatem, nocet emptæ dolore voluptas.

In quod carmen lepidum illud apud Bocchium symbolum legitur libro 4.

*Nuper Poggius hospitalitatis
Fons, item & pater elegantiarum,
Hamatum cochlear dedit secundis
Mensis, quo sibi quisque posset apte
In os inferere, ut minutiora esset
Mos bellaria prandio peracto.
Tunc res ridicula accidit, grauisque,
Namque hamum sibi quemque deuorasse
Sentit Bocchius, atque ita est locutus:
Ne factum temere putes, sed alta
Mente, & consilio optimo. Quid ergo?
Nempe id significauit, ut voluptas
Tristi hamata dolore non amanda.*

Verum omnium præclarissime simul, ac pijissi-
mè Gregorius Nazianzenus in Odis rem hanc
adamussim enucleat ijs carminibus;

*Tu, cedo, dic mihi teterrima,
O male olens caruncula,
Quandoquidem iuncta sum tibi;
Domina coquo, quid tibi vis fieri?
Voluptatem inexplebilem in modum?
Alium quare largitorem;
Mibi enim non est otium, te
Fouere, domesticum hostem,
Quò ut serpens gelu passus
Aestu deinde concalescitur
In sinu me ferias.*

Iure igitur ad huius fagam Didascalos Aristote-
les Alexandrum discipulum hortabatur, in-
quiens: *O clemens Imperator nolite multum
inclinare ad coitum, quoniam coitus est quadam
proprietas porcorum, quæ igitur tibi gloria, si
exerceas vitium bestiarum, & actus brutorum?*
Crede mihi indubitanter, quod coitus est destru-
ctio corporis, abbreviatio vitæ, corruptio Virtu-
tum, legis transgressio, & generat fæmineos
mores; Nec profectò ab re coitus ab Aristote-
le Porcorum dicitur proprietas; siquidem vel
apud Ægyptios Horappoline, ac Pierio testibus,
dum perditos molles, ac turpè lasciuiantes ho-
mines describi consilium erat, porcus expri-
mebatur pro hieroglyphico: & hinc, ni fallor,
datus est apud Homerum locus fabulæ, dum
fingit, socios Vlyssis in porcos à Circe commu-
tatos fuisse. Circes enim fera voluptas est. At
nimis ad rem nostram D. Bernardus de fallacijs
præsentis vitæ: *Nec quicquam habent terrena
voluptates, quo famem desiderij nostri expleant,
cum sint vanissima, sed potius velut Circeum
quoddam poculum, aut porcorum siliquæ animos
nostros obrutescere faciunt.* Quò sanè collima-
uit & illud Senecæ: *voluptas bonum pecoris
est.* Magnus insuper Alexander iure optimo
duabus potissimum rebus se mortalem esse pro-
fitebatur; dum illum turba adulatrix Deum
acclamabat, somno videlicet, & coitu, quo
palam est corpus ad interitum properare.

Etenim non ibo inficias, nobis à primis Pa-
rentibus relictum fuisse inobedientem fomitem,

A animumque ad nequitiam procliuem; unde præ-
clare Plato in Timeo: *Pudendorum natura in
Viris insita vis inobediens, atque imperiosa, &
quasi animal non exaudiens rationem furiosa-
rum libidinum violentia subicere sibi cuncta
conatur.* At nihilominus possumus rationali,
ac superiori portione animæ reclamantes sen-
suum impetus coercere, quoniam sensus à ra-
tione corrigi nati sunt, iuxta illud 4. Geneleos:
*Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis il-
lius:* quod pariter maximus idem Plato edixerat
ijs verbis: *est autem caput, in quo ratio residet,
membrum corporis diuinissimum, reliquorum-
que membrorum princeps, cui totum corpus
connexum Dî subesse, ac parere iusserunt:* &
B hoc ipsum hieroglyphicè describere antiqui A-
cademici volentes, animal effingebant, cuius
dimidia superna pars hominis referebat faciem,
flagellum præ manibus habentem, quò inferio-
rem medietatem similem belluæ percutiebat;
ut videlicet monerent, debere homines ratio-
nis vi brutales, ac rebelles sensuum furores,
atque ferinos impetus castigare, vulnerare, &
infringere; quocirca æquanimis idem Plato ali-
bi dixerat: *Iecur à conditore esse factum sedem,
in qua habitaret anima irrationalis, ut scilicet
hec bellua, tamquam ad præsepe aliquod alliga-
ta nullo modo perturbare posset mentem, neque
à suis operationibus auocare.*

Sanè ex omnibus, quæ insitæ sunt homini af-
fectiones, nulla fortior est voluptate, qua, ut Ca-
to maior dicebat, homines ut hamo pisces ca-
piuntur, eò quod fraude, & astu insidiatur: in-
de 7. ethicorum præclare admodum Aristoteles
aiebat: *Venus est dolosa, & eius corrigia est
varia, & quod ex insidijs agit, incontinens est
concupiscentia;* supra quæ verba Angelicus
Doctor hæc addit: *Philosophus Venerem dolo-
sam appellat secundum quamdam similitudinem,
in quantum scilicet hominem subito surripit,
sicut & in dolis agitur, non tam per astutias,
sed magis ob violentiam concupiscentia, & de-
lectationis;* Marsilius quoque Ficinus libro 2.
capite 15. de triplici vita, & ipse sub dolo Vene-
ris naturam delineat præclare, ut semper so-
let, ijs verbis: *Illecebras verò saporum miras,
quibus quotidie, velut hamo capti, clam nesci
vitam perditis, Venus insidiosa fabricat; Quid
igitur Martem incusatis? Quid Saturnum?*
Mars quidem raro admodum vobis, palamque
nocet. Saturnus quoque sæpius vultu se profi-
tetur hostem, nocet tardius, tempusque reme-
dijs nulli negat. Sola Venus palam, et amica
venit: hanc igitur incusate potius, si quem
inter superos incusare licet: ad multiplices bu-
ius insidias tum oculos argiuos ipsos instruite,
tum Palladis clypeo vos munite. Aures autem
ad blandas pollicitationes eius, tanquam alle-
thales syrenum cantus obstruite. Hunc denique
pro-

*providentia florem à me accipite, quo Circes
huius veneficia deuitetis. Hæc igitur, vt fa-
miliaris inimica recedat à corde, si sapias; nam
que vt Boetius libro 3. aiebat: Nulla pestis ef-
ficacior est ad nocendum familiari inimico. Igi-
tur Textori potius præbeantur aures dicenti.*

*Ite, sed à stimulo carnis, Venerisque ca-
uete;*

*Cauta est, atque dolis undique plena
Venus.*

Et hoc arbitror consilio Plato primo de legi-
bus dicebat, deteriorem esse, qui voluptate
quàm qui dolore superatur; siquidem vt est
apud Aristotelem 2. Ethicorum, propter volu-
ptatem mala operamur, & propter tristitiam
à bonis recedimus. Iam, vt pater, deterior
est, qui mala operatur, quàm qui à bonis de-
clinat: bene itaque Clotho apud illum Poetam:

*Si mundus saperet, Veneris fomenta ma-
ligna*

Sperneret, & vanas corporis illecebras.

Melius Lachesis apud eundem

*Si mundus saperet; numquam virtute re-
lieta,*

Pollueret spurcis corpora flagitijs.

ture denique ab alijs voluptas dicitur adulteri-
a; ab Vgone à Sancto Victore fœtens sulphur;
Diuo Gregorio corporis venenum, à Platone
mortalis syrena, ab Antisthene, extremum ma-
lum; ideoque cum Epicuro, qui vnicum, &
vnum bonum in voluptate collocabat, con-
cludamus.

*O multum damnosa Viris, damnosa vo-
luptas*

*O nimis damnosa Viris Venus, damnosa
libido;*

*Damnosi risus, damnosaque basia, tor-
por*

*Damnosa, damnosa amor, damnosaque
scorta:*

*O multum damnosa Viris damnosa vo-
luptas.*

Verum damna, ac detrimenta Venereæ volup-
tatis singillatim inferius describentur.

C A P V T I.

*Apbrodisiam voluptatem animum inprimis
deprauare.*

NON immeritò in statuis Ana-
charsidis inscriptum erat: lin-
guam, ventrem, mentulam com-
pesce: quo fortè intuitu in con-
uiuio apud Solonem idem con-
sopitus ita decumbebat, vt fini-

Astra pudenda, os dextra comprimere. videre-
tur; quandoquidem fœda Veneris voluptas
non modo corporis destruit facultates, eius-
demque vires funditus elidit; verùm etiam di-
uinæ mentis aciem hebetat, animique bona
cuncta labefactat; quod si quæras, quonam-
modo immortalis, ac purus animus à corporis
affectionibus immutari, seu corrumpi valeat;
Responderim, spiritum quandiu corporeis inha-
bitat membris horum coaffici pathematibus, iux-
ta illud Poetæ celebre carmen 6. Aeneidos ali-
bi sæpe relatum.

Ignæus est ollis vigor, & cœlestis origo

*Seminibus, quantum non noxia corpo-
ra tardant,*

B *Terrenique hebetant artus, moribunda-
que membra*

*Hinc metuunt, cupiuntque, dolent, gau-
dentque, nec auras*

*Respiciunt clausæ tenebris, & carcere
cæco;*

Verum igitur est, Venerem præ cunctis alijs
passionibus animum, mentemque infringere;
& minus mali profectò foret, si ab Aphrodi-
sia voluptate corporeæ tantum emanarent æ-
gritudines, nisi etiam purissimæ quoque ani-
mæ accederent affectiones, quæ proculdubio
longè sunt quibusuis corporis infirmitatibus
deteriores; quantum enim corpori præstat ani-
mus, tantò faciendi sunt magis huius, quàm
illius languiores. Valerius ille cognomine Ma-
ximus libro suæ Historiæ nono hanc fœdissi-
mam improbens, & undique exitialem volu-
ptatem, aiebat: *Quid luxuria fœdius? quidue
damnosius? à qua virtus atteritur, ratio lan-
guescit, sopita gloria in infamiam commutatur,
& animi vires, & corporis expugnantur? le-
gat amabò quisque Catonem Maiorem apud
Romanæ eloquentiæ Principem dicentem: Im-
pedit consilium voluptas, rationi inimica, ac
mentis, vt ita dicam præstringit oculos, nec
habet vllum cum virtute commercium; Ideo-
que mysticè apud Anacreontem habemus, Co-
ribantum illum, qui ante fores Iouis ad fon-
tem Venereæ voluptatis ebibebat, nunquam
potuisse Mercurij eius præceptoris (cuius no-
mine intellige sapientiam) edes reperire; qua-
propter Philo Hebræus non immeritò enun-
ciauit: *Duo alia non sunt in rebus ita oppo-
sita, quàm sunt voluptas, & scientia. Nec Phi-
losophus in Ethicis id præterijt, quando palàm
profitetur, Venereas cupiditates, & illecebras,
vel admodum Sapientis auferre intellectum;*
Inde D. Thomas secunda secundæ quæst. 55.
artic. 8. prudenter habet: *Luxuria propter ve-
hementiam delectationis, & concupiscentiæ to-
taliter opprimit rationem, ne prodeat in actum.**

Aristophanes Poeta non vulgaris dum Troiæ
miserabile narrat excidium, fingit, in sua illa,
&

& horribili nocte, qua Civitas ruebat flammis, Aneam tot circumseptum ærumnis, tantis periculis obnoxium, quandiu Mater Venus illi propè, & à latere astitit, velut excæcatum nihil vidisse; vt significaret, hominem quandiu voluptati adhæret, mentis oculos habere omni luce orbatos. Nihil nempè altum, nihil generosum, ac diuinum suscipere possunt, qui suam omnem cogitationem in voluptatem abiecerunt, quoniam ei, qui voluptati deditus est, vt secundo de finibus testatur Cicero, *omnia sensu, non ratione sunt iudicanda, eaque dicenda optima, quæ sunt suauissima*. Fit ergo sensibus mancipatus animus, animus diuina e mente exceptus, quo nihil diuinius, nihil præstantius Deus ipse homini dedit; quocirca in opusculis exclamabat meritò Aristoteles, oportere perfectum Philosophum huius sæculi desideria mortificare, quæ adducunt ad mortificationem corporis, & animæ. Proh deploranda calamitas! Vis animi, quæ diuina semper perscrutari, sublimè semper tendere deberet, infami, & obscæna voluptate humiflectitur, obscuratur, extinguatur, inde citato nuper loco Philosophus miserandum hoc ægrè dolens infortunium exclamabat: *Væ animæ peccatrici, ac deuæ, quæ non habet potestatem redeundi ad locum suum, quia turpes delectationes corporis impediunt eius ascensum sursum*.

Nimirum cum tres extent animæ potentie nobiles, intellectus, memoria, ac voluntas, hæc omnes à Venere dolosa læduntur, & eliduntur. Inde 7 ethicorum profitetur Aristoteles, Venereas concupiscentias quibusdam insaniam immittere; igitur ingenij hebetat aciem, lumenque intellectus obscurat. Nihil enim, vt Seneca in præfatione libri septimi declamationum habet: est tam mortiferum ingenijs, quàm luxuria; qua re motus Theocritus protulit auream illam sententiam:

Amare, & sapere nec Dijs conceditur.

D. Thomas in secunda secundæ, quæstione 15. articulo 3. rationem reddens, cur obscenæ voluptates tantum obsint, mentisque deprauent actiones, ait: *Quia ijs videlicet maxime homo impenditur, & applicatur ad materialia, proinde debilitatur eius opera circa intelligibilia*. Memoriam & ipsam vsu Veneris eneruari, quando ex eo caloris, ac spirituum summa fit iactura, sine quibus reminiscencia nequit vllò modo vigere, luce clariùs est. Voluntas demum adeo ad illecebras insidiantis huius hyenæ redditur procliuus, vt nihil vltèrius expetere ferè possit, quàm turpes has, ferinasque voluptates. Patet hoc, nam cum voluntas sequatur intellectum, cumque hic, vt dicebamus, oppressus caligine, Veneris nequitiam non aspiciat, & non cognoscat, sed illam tam-

A. quam bonum apprehendat; non mirum si voluntas idem sub specie boni concupiscat. At quid inde sequitur? Certè omnium vitiorum executio, omnium virtutum deiectio; nam vt Ouidius in Epistolis.

Quid deceat, non videt vllus amans.

Audiat is amabò D. Thomam apud Boetium libro 3. Prosa 7 vbi hæc exarauit: *Conatus voluptatum generat carnalem humorem, hic generat auaritiam, hæc generat desiderium diuitiarum, quæ generant inuerecundiam, inuerecundia præsumptionem, præsumptio infidelitatem, infidelitas latrocinium, propter quæ mala vitanda est voluptas*. En ergo vt corrumpit omnia Venus, & in exilium virtutum omnium coercet actus, deletque bene operandi habitum; vt cum Homero exclamare libeat. *Ab miseri quorum caput ignorantia texit.* & cum Claudiano.

Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper

Corporis arbitrijs, hebetat caligine sensus.

CAPVT II.

Vinum, & Venerem eadem asserre detrimenta.

INA, & Venus pari passu incedunt, ideo communi quadam nota insimulantur, hinc Poeta. *Compeditibus Venerem, vinculis constringe Lieum.* & alibi decantatum fuit.

Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore,

Vno namque modo vina, Venusque nocent.

Quod verissimum esse demonstrabitur, si quæ damna vinum infert, cum Veneris detrimentis eadem comparentur. Si vinum in primis ledere nervos, in confesso est apud omnes rei medicæ professores, Venerem similiter nervos offendere ex Galeno alibi ostenditur: si vinum caput, & cerebrum debilitare, manifestum est; debilitat itidem Venus caput, & cerebrum, vt patet experientia: si vina mentis aciem tenebris offundunt; eiusdem Venus opprimit acumen: vina offuscant oculos; Venus pariter lucem hebetat: Vinum inebriat; Venus dementat; Vinum calorem naturalem extinguit; Venus nativam caliditatem refrigerat; vinum in furorem compellit; in insaniam Venus: vinum podagram peculiariter infligit; Venus eiusdem fecundissima parens est. Quo circa venustissime a Poetis qui vera sub tegmine falsi adumbrant, scriptum fuit, Venerem in matrimonio iunctam Baccho

liam podagram genuisse; & huius euentus effectio est, quod vno eodemque modo Venus, & vinum debilitant artus, laxant vasa, per quæ humores à capite, medulla spinali, atque vniuerso corpore præcipitantes, nec non tendones, ac nervos lædentes huiusmodi affectionem producant. Adhuc Venus, & vina eodem modo imbecillum præstant ventriculum, vnde cruditates, & ab ijs mala cuncta effluunt, ac potissimum articularis morbus. Cuius rei duo habentur apud Hippocratem clarissima testimonia in aphorismis; vnum est, quod Eunuchi podagra non laborant, eo quia Veneris non percipiunt operam: alterum quod pueri ante Veneris usum podagra non afficiuntur: quam eandem sententiam adhuc luculentius repetit Pro Prognost. In summa vina, & Venus eodem prorsus modo conspirant, hominumque destruunt vitam, corrumpunt corpora, vnde videntur.

Balnea, vina, Venus corrumpunt corpora nostra. Illi enim eodem modo deprauant, vnde apud ecclesiasticum. *Vina, & Venus apostatam faciunt sapientes, & arguunt prudentes:* Cor eodem modo surripiunt: inde capite 4. Osea. *Fornicatio, vinum, & ebrietas auferunt cor.* Vitalem auram simili modo abripiunt, ideo videntur.

Importuna tradunt in tristia tartara Ditis

Reclā mortales, ira, merumque, Venus. Denique adeo coniugali nexu iunguntur Venus, & Bacchus, vt hic Venerem, Venus Bacchum desideret: Quandoquidem qui vino indigent, iidem & luxuriosi sunt; & qui Veneris operam nauant, iidem vini studio delectantur, vt possint illam exercere diutius, & languentes vires aliquatenus reparare, spiritusque spiritus renutrire. Merito ergo in epigram. Maro.

Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore, Vno namque modo vina, Venusque nocent.

Vt Venus eneruat vires, sic copia Bacchi,

Et tentat gressus, debilitatque pedes.

Multos cæcus amor cogit secreta fateri, Arcanum demens detegit ebrietas.

Bellum sæpe parit ferus exitiale cupido;

Sæpe manus itidem Bacchus ad arma vocat.

Perdidit horrendo Troiam Venus improba bello,

At Lapythas bello perdis Iacche graui.

Denique cum mentes hominum furiarit vterque,

Et pudor, & probitas, & metus omnis abest.

A Sit igitur modus vtrique iuxta normam a Poeta traditam

Vina sitim sedent, natis Venus alma creandis

Seruiat; hos fines transiluisse nocet.

Claudat Epitæus huius capitis orationem, præclaris illis uerbis capitis sexagesimi tertij Enchiridion. *Hebetis ingenij signum est in rebus corporis immorari: velut exerceri diu, edere diu, potare diu, cacare diu, coire diu; nam hæc quidem facienda sunt obiter: cura autem omnis ad animum est transferenda.*

B C A P V T III.

Naturalem potentiam à Venere labefactari.

R E S esse corporis uiuentis facultates, quibus illud regitur, ac seruiatur, apud omnes tum Philosophos, tum Medicos receptum est; naturalem uidelicet, uitalem, & animale, quas omnes ab intempestiua, & immoderata Venere lædi, infringi, ac deuastari, uiuis cum rationibus, tum auctoritatibus palam fiet; At quoniam, teste Philosopho, quæ ordine traduntur, facilius intelliguntur, seriatim de singulis agemus, noxas, & cuncta propalantes detrimenta, quæ circa illarum unamquamque ab Aphrodisio ludo contingere poterunt. Incipiemus autem à naturali, cui quæ omnibus ministrat, magisque uniuersalis existit, & qua offensa, difficile est cæteras seruari illæsas; id quod significauit 6. Epidemiorum Hippocrates, cum dixit: *Ventris segnities, vasorum impuritas, cerebri consumptio, omnium confusio.* Hanc uerò à Venere labefactari, constat unicuique experientia; quando iugiter est uidere, eos omnes, qui frequentiori studio clinopali indulgent, uentriculi imbecillitatem, & pepsis incurrere uitium, atque penitus caco stomachos euadere. Quarè Sapienter Auicennas libro 3. fen. 2. dicebat: *Dimissio coitus est res conuenientior ei, qui habet stomachum debilem:* & ratio est in promptu, quoniam in Veneris palestra naturales spiritus coctioni inservientes, dissipantur, unde uentriculum frigescere, necesse est; refrigeratum plures cruditates progignere, quæ mox de sententia Auicennæ morbos omnes parere aptæ sunt. Quocirca Marsilius Ficinus libro de uita producenda cap. 4. dicebat: *Cruditatem tamquam grauem resolutionis simul, & suffocationis causam diligentissime deuitemus.* Hinc Auicennas

nas idem corrumpi sanguinem aiebat, ubi ipsa digestio corrumpitur, & una cum Galeno coctionem radicem uitae appellabat; ut proinde merito Diogenes adolescentulo luxuriae dedito dixerit ex Homero.

Nate mihi fueris brevis vita. Quod cum luce clarius sit ex Hippocratis, & Aristotelis Gymnasio, ad caetera pergamus.

Non modò infrigidat Venus ventriculum, sed putridis insuper humoribus illum infarcit, adeò ut cum inibi magna excitata est corruptio stabulantis humoris, ventriculi, & oris saena exoriantur symptomata, ac potissimum foetens halitus, quo nescio an turpior vlla contingere valeat affectio, qua solum contractum dirimi matrimonium, fert Ecclesia sacrosancta. Rursus cum ex Venere immoderata refrigeat iecur, eiusque fatiscat eutonia, nequit recta aematosis celebrari; verum loco sanguinis crudi ichores, & impuri producuntur humores, quibus partium oeconomia haud quaquam renutriripotest: eò magis quòd membra ipsa infirmata nutrimentum congruè assimilare nequeunt; unde postmodum cachexia, atrophia, hydrops, deformitas, & reliqua id genus mille pessima exoriuntur symptomata, & imprimis debilitas, de qua statim agendum.

CAPUT IV.

Veneris palastram ingentem corpori debilitatem inferre.

S VMMVS Philosophiæ indagator Pythagoras interrogatus, quando cum muliere congreduendum foret, responsum tulit: *Cum te ipso debilior fieri voles*; ratus hic Philosophus, non posse quempiam ex Venere nisi languorem, & olygopeliam reportare: quod rei veritati quàm maximè consonat; ut ideo summo iure bonus ille Vir apud Textorem in Venerem occineret.

Sed potius minuit vires, effeminat artus.

Membra facit musca debiliora breui

Hinc summa cum ratione censuit Auicennas, plus obesse feminis emissi drachmam unam, quàm sanguinis quadraginta, cuius rei luculentissimam rationem afferens lib. 3. fen. 20. cap. undecimo, sic ait; *Coitus euacuat de substantia cibi postremi, quare debilitatem affert, cuius similem alia non afferunt euacuationes.* Etenim de eiusdem Arabis arbitrio eodem loco capite 3. *Sperma est quartæ digestionis superfluitas, &*

nutrimentum proximum solidarum partium, & de summa humiditatis proxima coagulatione, ex qua nutriuntur membra. Quare membra ipsa cum proprio destituantur alimento, necesse est robur amittere, & languorem contrahere. Significauit multò ante rationem eandem sapientipotens Hippocrates libro de Genitura. ubi scripserat: *Genitura Viri prouenit ab omni humido, quod in corpore existit, ita ut id quod robustissimum est, secernatur.* Quod idem inferiùs repetens addit: *Porro genituram dico, à toto corpore secerni, & à solidis, & à mollibus partibus, & ab humido omni in toto corpore.* Idem prorsus 4. Carminum Lucretius complexus est tali pacto:

Ex homine humanum semen ciet una hominum vis,

Quod simul atque suis eiectum sedibus exit,

Per membra, atque artus decedit corpore toto.

Nec me præterit, in textu illo Hippocratis variam fieri lectionem, & Mercurialem imprimis legere, non ab omni humido, sed ab omni parte sana; sed hoc parum ad rem nostram facit, & supra ex Cagnato genuinam textus illius paraphrasim attulimus: sat est dixisse, ab uniuerso corpore procedere alimentum membrorum, quando res agitur Venerea, seu, ut melius dicamus, uniuerso corpori subrogari alimentum. Quod probatum etiam volo Aristotelis auctoritate, ne quid ad elucidationem desit. Is igitur sectione 14. Problematum quarens, cur Venere vtentes resoluantur, ac debiliores euadant, respondit: *Quoniam ex uniuerso corpore semen profluit, & paucum ex multo nutrimento.* Cognouit hanc veritatem Alexander ille Magnus, qui, ut paulò ante retulimus, duabus causis, cum a cunctis Deus prædicaretur, dignosci aiebat, se mortalem esse, coitu videlicet, & somno; quòd scilicet ille debilitatem induceret, hic vero esset mortis imago.

Lex extitit olim Hebreorum, ne quis tempore belli mulieri iungeretur, eò quod mulierum consortium robur, ac ferocitatem adimeret. In cuius rei confirmationem adduci potest rebus Athletarum consuetudo, qui à philoditijs prorsus abstinebant, ne eorum corpora, quibus vegetis viribus opus erat, vllò pacto languescerent, ut Plato 8. de legibus, & Galenus 6. de locis affectis fidem faciunt. Magnus quoque Basilius, ut refert Mercurialis primo artis gymnasticæ, Homilia 52. scribit, Prædottibus considerantes ex Venereis voluptatibus corpus imbecillius, & ad necessariorum operationes pigrum, ac debile reddi, temperantia legem promulgasse, quæ adolescentium corpora à voluptatibus tuta conseruaret: & ipsi decertantibus, ne aspicere quidem venulas formas

mas permitteret. Quod idem significauit lepidissimus Martialis, dum cecinit:

*Cur Lacedaemonio luteum ceromate corpus
Perfundit gelidum Virgine? ne futuat.*

Quin etiam, ut referunt & Plinius libro 34. capite 38. & Galenus 5. de tuenda valetudine capite ultimo non modo athletæ ad Venerem, & erotolipsiam extinguendam frigida se lauant; verum etiam plumbea lamina ad infringendum fomitis estum in renum regionibus obtrangebantur.

Profecto athletæ ob sanguinis copiam, poposiam, vinique ingluuiem, qua utebantur, ortasse non erant Veneripenitus interdicens; verumtamen quantumcumque corpus sanguinum sit, & succiplenum, Venus reddit & languidum, & imbecille, licet alioquin subliqua ratione eiusdem usus conferat sanitati. Apertissimis verbis id nos docuit Aristoteles libro de Historia Animalium 10. cap. 7. quem locum nescio, an aliquis intumescere, rectèq. perpendit, quo sic ait: *Iam verò interdum fit, ut mulieres cum in somnis emiserint, & viri cum si Venere fuerint, robustiores non viribus, sed sanitate euadant.* Post verò subiungit: *Id autem evenit, quando semen multum eo in loco uerit collectum, unde emittunt.* etenim, ut ipsemet subiungit, cum satis multum sit, quod superest, itcirco non viribus, sed valetudine robustiores efficiuntur. Idem legitur apud eundem Philosophum primo de Generatione Animalium capite 18. his verbis: *Disolutio enim, & imbecillitas manifesta consequitur, ubi vel minimum id secesserit, ut quasi corpus eo fine uiuetur, qui demum ab alimento afferatur.* Pauca verò quidam, & breui tempore per etatem uiuantur, cum id secedit videlicet, ubi copia superarit: quomodo alimentum primum, si ubi modum exceßerit, emittitur, melius corpori cedit. Sed obseruanda sunt verba illa Aristotelis: *robustiores non viribus, sed sanitate euadunt;* significaret videlicet, rem Veneris omnimodè imbecillitatem inurere.

Non absque ratione igitur lex Hebræorum statuēbat, ut miles, qui vel in somno pollutionem passus esset, extra castra per totum sequentem diem abscederet; fortè quia languidum, & imbecillum, ac proinde pugnae, & armis impotentem indefectum, existimabant: placet verò ipsa Deuteronomij cap. 23. registrare: *Quando ingressus fueris aduersus hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re mala. Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio; egredietur extra castra, & non reuertetur usque ad castrum: lauetur aqua, & post solis occasum reuertetur in castra, &c.* Sic magnus ille polemarchos, ac strenuitate celeberrimus Romanorum capio, teste Valerio Maximo, cum Generalis Dux, & militiæ coriphæus, quæ ad Hispanias di-

A uersabatur, electus fuisset, castra ingressus, statim iussit, ea omnia ablegari, quæ corporis voluptati inservirent; atque illico bis mille meretrices demissæ fuerunt; ratus ille summus vir, non posse arma intrepidè sustinere, qui aphrodisiæ mulcedini dedisset operam; nec sufficere posse Marti, qui indulgeret Veneri. Quis ergo valeat ad ora tantæ Circis appellere, absque roboris, vitæque dispendio?

Heu fuge crudeles terras, fuge littus avarum.

B Verum dices, num sit verum, quod ab Auicenna sancitur; unam uidelicet seminis drachmam sanguinis quadraginta æquiuale? Id si verum esset, deberet homo eandem imbecillitatem, lucrarî ab uno coitu, quàm referret, si eidem, quinque sanguinis uncia detraherentur: At uidemus plerosque iuuenes ter, aut quater aphrodision reiterare, parua resultante debilitate, aut saltem non illa, quæ ex uiginti sanguinis uncis proueniret; dato quod homo in uno congressu non nisi unam seminis drachmam effunderet; cum alioquin duas, ac tres, pluresque effundant corpora calida, & humida: qua proportionem idem foret semel coire, quàm unius libræ sanguinis phlebotomiam sustinere. Respondeo tamen, Auicennæ sententiam uerissimam esse, uerèque inter sperma, & sanguinem intercedere proportionem quadrantuplam; quandoquidem in officina caloris natiui ex quadraginta sanguinis drachmis, non nisi una seminis conficietur; & ratio est, quoniam in sanguine sunt multæ superfluitates, bilis, phlegma, ichor, & melancholia, quibus cum renutriti nequeant corporis particulae; necesse est eas expumari prius debere; despumatis ijs excrementis, superest ad summum quarta pars, videlicet decem ex quadraginta drachmis. Iam cum hæc decem drachmæ debeant sapius, ac sapius coqui, ac digeri; quandoquidem sperma est ultimæ coctionis excrementum, plurimum, imminui debent; nam adhuc ut res humide valde concrecant, & coagulentur, opus habent multa coctione; dum autem res humide ad consistentiam coquuntur, valde euaporant, multumque minuantur. Ita multum gratia, exempli adhuc, ut ad consistentiam defruti, seu perfectissime sæpe coquatur, necesse est, tam diu ebullire, ut non ad tertias, aut quartas diminuat, sed ad plures; quare videre est multum decem urnarum, vix sufficere ad unius urnæ defrutum conficiendum. Sic par ratione, & erit fortè magis congruum exemplum, ad eliciendam drachmam unam aquæ ardentis summæ perfectionis requiruntur plures, quàm vini quadraginta drachmæ, ut spagiricis notum est. Iam semen est sanguinis ipsius spiritus, seu vitalis humor, & veluti quinta essentia, quo consilio ab Hermeticis uitale balsamum, & perla-

ta nuncupatur materia. Vel dicas, si hæc non arrideant, Auicennam comparare drachmam, seminis in viro ultra vires in aphrodisiasmo emissi, cum sanguinis quadraginta, ubi eo corpus largè, & undique diffuit, summoque robore uiget. Ceterum Auicennæ pronunciatum, ueritatem non habet in mulieribus, in quibus semen crudius, ac spiritibus depauperatum inuenitur.

CAPUT V.

Aphroditum vitale balsamum, ac Naturalem humiditatem arefacere, ideoque interitum accelerare.

CLYN IAS Pythagoricus interrogatus & ipse, quando Veneris illecebris utendum foret. Tum, ait, quando aliquid mali quis pati velit: cum uere nemo à Veneris palestra resurgat illæsus; quam læsionem enim de suo instinctu natura cognoscat, statim post aphrodision tristatur, quasi dolens infortunium, & factam iacturam. Atqui illud est detrimentorum omnium longè grauissimum, quod lethum accelerat, auramque vitalem, qua nihil dulcius, extinguit; nam cum uniuscuiusque vita in calido illo primigenio, insitoque humido consistat, ipsdemque commensuretur; cumque Venus id genus caloris, & humoris & refrigeret, & arefaciat; nihil mirum, si necem inferat unicuique quamocumque. Nec sanè humanæ vitæ breuis periodus nostra hac tempestate in aliud referri potest, quam in immoderatam carnis concupiscentiam, atque catopheriam. Proh hominum cæcitatem! ut breui, ac momentanea fruantur voluptate, vitale bonum, quo non est sub Cælo optabilius quicquam, contendunt, pessundant. Significauit id nobis pluribus in locis Aristoteles, quos hic recensere, operæ pretium arbitror, quatenus nostra conclusio tanti Philosophi, & aliorum etiam suffulta auctoritatibus, penes omnes certam fidem adipiscatur. Stagiritæ igitur libro de longitudine, ac breuitate uitæ, manifestis uerbis enunciat, salacia quæque animalia parum uiuere: ut enim ipse idem alibi scribit, qui multum uoluptate utitur Venerea, inueterat corpus suum; siquidem cum inueteratio contingat humiditatis insitæ arefcentia, cumque illa à Venere auide depascatur, ut passim Philosophi, ac Medici testantur; inde est, quod frequentius lasciuientes immaturam senectutem incurrunt, atque microbij fiunt. Quare Auicennas libro 3. fen. 2. tractatu primo capi-

te secundo prudenter admodum scribebat. *Et coitus quidem facit velociter peruenire eum, qui plurimum eo utitur, ad infrigidationem sui corporis, & resolutionem caliditatis insitæ, & mortificationem virtutis.*

Insuper nonne habemus in Aristotele, passerem ad tertium annum præ libidinis copia vix peruenire? Quinimo nono de Historia Animalium capite 7. idem refert ex multorum sententia, passerum mares diutius vno anno durare non posse. Auerroes quoque in commento libri de longitudine, ac breuitate vitæ narrat, mulum plus viuere, quam equum ob coitus paucitatem. Ideo Marsilius Ficinus aiebat; *Naturalem humorem velociter hac exsiccat, sanguinis fluxus uberior, profusus sudor, coitus ad debilitatem factus.* Cuius euentus illa est æqua ratio, quoniam, ut paulò ante asseruimus, semen est de substantia ultimæ digestionis, illius videlicet, quæ membris alendis præsto est, ideoque id, quod humidum natium restaurare potest. Præterea cum vita tamquam lumen in naturali calore consistat, ut Ficinus ait; calor autem naturalis in spiritibus resideat, ac seruetur; quid mirum, si ex iugi Veneris palestra uita extinguatur, quando in ea spiritus ingens copia disperditur? Siquidem apprimè spirituosum est semen ipsum; unde libro illo de Genitura dicebat Hippocrates, id quod robustissimum est in Venere secerni: ideoque Auicennas Canticorum tractatu primo non abre- edixerat: *Multum coitus debilitat corpus, facitque ipsos hereditare varios morbos, ac dolorum species.* Merito ergo decantatum olim fuit.

Crebra Venus nervos, animum, vim, lumina, corpus

Debilitat, mollit, surripit, orbat, edit.

Tradunt naturales Philosophi de folpo pisce, quod licet eius roboris, & audaciæ esse videatur, ut ausit piratam à navi abducere, ut mergat, & voret; cum tamen statò tempore Veneri indulget, adeo viribus prosternitur, ac nequitie narcossi offunditur, ut vilibus etiam piscibus enadatesca: Sic ergo aphrodisias usus oculi mollit animum, vires debellat, audaciam frangit, corpusque effectum robore tundit in senium. Hinc non iniuria de Senectute Cicero scriptum reliquit: *Libidinosa, intemperansque adolescentia effectum corpus tradit senectuti.* Fabulati sunt Poetæ, qui sub inuolucris alta texerunt mysteria, quod comprehensus à Vulcano Mars cum Venere in chnopalî, complicatus ab eodem, ac retentus laqueis fuit, quousque Deorum concilium in adulterij testimonium accersiret: quid hoc est, nisi documentum, quæ significarent, Venerem vires, roborem, spiritus, ac vitam adimere? Agam Marsille armorum Deus, ac bellorum Dux in-

nictus, molli rete, ac fragili compede vincitur? ille furoris auctor, ille valoris arbiter, qui nec ferro, nec igne superari poterat, tenni flamine comprehenditur? Ille demum Deorum terror, hominumque pauciora turpi homunculo, claudio, squallido, & impotente fabro vna cum Venere illaqueatur? Ita est, omnis virtus languescit, omne robur corrumpitur, ubi suas Venus effundit illecebras.

Sed adhuc nobile mysterium hic refferatur, solo, quo veluti episodio proposita thesis roretur, & claudatur: & est, quod cum rerum omnium nudine apud Romanos prorsus in varijs locis haberentur, sola inuolucra illa uicia, funebresque lacernae, quibus cadauera efodebantur, vendi solebant, ut refert Plutarchus, apud Veneris templum. Nimirum, ut significarent, Venerem ipsam mortis esse summam causam, ideoque ibi necessaria ad mortuos vendi, par erat, ubi mortis astat origo, niterique deperierant. Pulchrum profecto mysterium, quo mihi exclamandi datur occasio cum Trismegisto in Pimandro. *Quod ruitis mortales ebrj, qui merum ignorantia combibitis? cum id ferre nequeatis, euomite, uiuite ebrj, oculis mentis inspicite. In primis autem portet vestem, quam circumfers, exuere, inumentum inscitiae, prauitatis fundamentum, corruptionis vinculum, velamen opacum, vitam mortem, sensitiuum cadauer, sepulcrum circumuertile, domesticum denique furem, qui cum blanditur, odit, dum odit, inuidet: huiusmodi est, quo circumtegeris, umbraculum inimicum.*

CAPUT VI.

In, & quomodo Venus immoderata canitiem acceleret, ubi de ipsa polioti nonnulla cum Hippocrate, & Aristotele expenduntur.

INTER alia propemodum infinita symptomatum genera, quae ab lurida Venere humano corpori immittuntur, sunt non leuia illa, quae accidentia turpitudinis nuncupantur, ut in primis canities, & caluitium, de quibus in praentiarum seriatim agendum: & sane canitiem ab usu aphrodisio praecociter aduocari, docet in primis communis experientia, qua videre est, omnes quot quot largius Veneri dant operam, immaturius, immo etiam primo virilitatis limine canescere. Noui Iuuenem mihi familiaritate iunctum, qui vix vigesimo quinto anno

A peracto ob libidinis excessum vniuerso penitus capite canuerat; docet hoc insuper Textoris in primis auctoritas, qui Venerem obiurgans aiebat.

Hac pariter canos accelerare facit.

B Probat ultimo ratio, quae ut solida appareat, paulo altius repetenda sunt, canitiei causa. Hippocrates, ut ab hoc exordiar, canitiei causam his verbis libro de natura Pueri describit: *Ceterum cani ob id fiunt, quod longo tempore pertransiente in homine humiditate albissimum eius secernitur, & ad cuticulam allabatur, & pilus albidior humiditatem trahens, albidior fit.* Quamobrem cum Veneris usus, eo quod refrigeret, & coarctet facultates reddat imbecilles, ac torpidas (vnde pituita, & cruditates) pituitosi excrementi copiam congerat, nihil mirum, si huiusmodi affectus a Venere ortum ducat. Vnde Aristoteles primo capite quinti libri de Generatione Animalium aiebat: *Canities, debilitas quadam humoris fiti in cerebro, & cruditas est.*

C Quam eandem sententiam repetit capite 4. eiusdem libri, ubi canitiem in caloris inopiam, & alimentum incoctum reijcit; etenim non sum ego huius sententiae, ut rear, canitiem a siccitate produci, ut multi perperam censuerunt, eo quod Venus exiccet; contra hoc enim est Aristoteles 3. de historia Animalium ubi legimus: *Plurimos tamen canorum numerus candidans illico existit; qua ex re patet canitiem non ex ariditate committi, ut quidam volunt; nihil enim illico aridum gigni solet.* Quam eandem sententiam adhuc luculentius repetit 5. de Generatione Animalium capite 5. ijs verbis: *Canitiem autem non esse ariditatem, nec pilum, ut herbam exiccatum albescere, indicium est, quod pili nonnulli cani illico oriuntur, at nullum oritur aridum, multi etiam suo extremo albescunt, &c.* Verum suscitaberis, qua ratione haec pituita canos reddat pilos: respondeo, fieri omnino, ut vitium illud cutis, uiriligo appellatum; in hoc enim pituitae pars candida ad cutem allapsa inficit suo colore, & qualitate; & quoniam pili diuersificantur iuxta cutis ipsius diuersam dispositionem, atque colorem, sequitur, ut etiam ipsi albidii fiant: Hanc opinionem haurio ex Hippocrate citato libro de natura Pueri, ubi legitur. *Qualemcumque humiditatem caro attraxerit, siue albam, siue rufam, seu nigram, tali colore etiam pilus inficitur.* Quod idem confirmat Philosophus 3. de Historia Animalium capite undecimo his uerbis: *Quibus vero Animalibus versicolores sunt pili, eosdem etiam in cute varius ille color habetur, atque etiam in lingua.* Perspicuum igitur hoc.

D Ceterum si quis addiscere cupiat, quare per Venerem ad cutem pituita profundatur, id ex

eo accidere sentiat, quod in clinopali cutis, ac superficies incalēscit, ex quo consequens est, ut eadem attrahat vnde quaque pituitosas humiditates, quarum pleni sunt ventres eorum, qui rebus aphrodisiis iugi studio nauant operam; huiusmodi autem album excrementum, ad superficiem ductum, plerumque adhārescens radicibus, paulò post putrescit, vnde ipsorum pilorum exurgit canities, ut in Problematibus edocet Aristoteles.

Verum enimverò occasione, qua agimus de canitie, non erit ab re, veluti pro coronide, duo non ignobilia problemata, ab ipsomet Aristotele indicata examinare, quorum primum est. Quare pilio cū canescant operti, quā detecti? Secundum est, cur tempora, ac partes primores celerius, quā posteriores canitiem sentiant. Prioris problematis causam insinuat Aristoteles, qui difflatos, ait, tardius senescere pilos; cum enim obtecti pili, expirare, seu ventilari nequeant, sequitur, ut capitis exhalationes in ipsammet cutem refundantur, quæ huiusmodi mox putredine imbibita, simili colore crines commaculat; & ex hac ratione citius caput, quā mentum canescere, observamus; eò quia caput, ut plurimum tectum gestetur; mentum verò ingiter detectum, ac palam expositum. Sic quinto de Gener. Animalium Aristoteles capite 5. asserbat ijs verbis: *Canitiem autem effici putredine quadam, nec esse, ut quidam putant, ariditatem, indicium est, quod pili, qui vel pileo, vel alio tegmine operiuntur, celerius canescunt, flatus enim putredinem prohibent, operimentum autem flatum arcet*: & hac ratione Aegyptiorum capita tardissimè poliotim sentiebant; è contra Persarum capita celerius, & immaturius illam experiebantur, non ob aliam causam, nisi quia hi a primis annis incipiunt caput impensius fouere, pileos, thiarasque gestantes; illi verò vel à primis annis abradebant capita, quæ ad solem maximè reddebantur compacta, & contra externas iniurias consequenter melius suffulta. Quare, ut etiam Herodotus libro 3. testatur, Persarum capita vsque adeò fragilia, ac mollia erant, ut solo calculo frangi, ac perforari poterant. Aegyptiorum autem ita robusta, & firma, ut vix ictu lapidis colliderentur. Quapropter commendanda est illorum consuetudo, qui nudato capite adolescentes incedere iubent; nam tegmen, & pileus ipsum caput infirmant, ut Auiennas 3. Canonis testatur; quam sententiam mutuatus est forte à Platone 12. de legibus, ubi astruit, tegmenta pedum, & capitis caputque, & pedes corrumpere.

Quod verò ad secundum spectat problema, dixerim ex eò tempora, ac partes anticas ocyus canescere, quoniam temperamentum natiæ sunt humidius; tempora enim musculum obtri-

ment, cuius gratia humidiora, quā capitis posteriora existunt: sinciput insuper & ipsum humiditate præpollet, quandoquidem in huiusmodi organo imaginatio residet, quæ humidam, ac mollem temperiem expetit. At ne quid abtque auctoritate loquamur, Peripateticorū Gynasiarcha Aristoteles 5. de Generatione Animalium capite 4. hæc enunciat ijs verbis: *Tempora autem primò canescunt, quòd occiput vacat humore, cum non contineat cerebrum, sinciput verò habet multum humoris; quòd autem multum est, difficile id putrescit. At in temporum pilis nec tam parum humoris est, ut concoqui possit, nec tam multum, ut putrescere nequeat; cum enim is locus medius inter utrosque sit, extra utrumque affectum esse potest.*

Sed quoniam superius ex Aristotele diximus, canitiem fieri statim, quæres, an id verum sit; Porro fuisse aliquos, qui vnius noctis, immò brevis horæ spatio canuerint, memini me legisse sapientius. Suetonius Tranquillus in Sergio Galba narrat, sacrificante Imperatore puero ministranti acerram totius capitis capillitium repente canuisse. Nicolaus Florentinus simili modo tradit, Puerum se vidisse Matthei Lippi de Scarparia, & Chechium Sutorem quemdam repente canos effectos: nec minus celebris est historia à Scaligero relata exercit. 313. aduersus Cardanum de subtilitate; scribit enim, Franciscum Gonzagam Mantuæ Principem affinem suum ob coniurationis crimen ad supplicium in Turriseruari iussisse, cūque huic supplicii legeretur sententia, confestim canum euasisse. Vide si placet historiam, quam etiam Martinus Delrio libro Disquisitionum Magicarum refert. Dicendum igitur est, quòd intima quædam, ac profunda mentis cogitatio, cura, & metus de repente canitiem parere possunt: huic facit versus

Cura facit canos, &c.

Inde 1. de Ponto Ovidius elegia quinta scribens uxori, se factum iam esse canum, postquam dixerat;

*Iam mihi deterior canis aspergitur ætas,
Iamque meos vultus cura senilis arat.*

Subiungit statim

*Confiteor facere hoc annos; sed & altera
causa est,*

Anxietas animi, continuusque labor.

Sicuti enim præ corporis egritudine accidit interdum, ut iuuenes vnde quaque canescant; vnde Aristoteles quinto de Generatione Animalium citato capite 4. dicebat, morbum esse aduentitiam senectutem; senectutem autem morbum naturalem: Sic præ animi morbo, qui est immoderatus quilibet affectus, immatura canities exoriri potest, ut recensita exempla nos mentiri non faciunt.

C A P V T VII.

An, & qua ratione aphrodisiafmos caluitium, & salitium faciat.

NON minus canitiem, quam caluitium, salitiumque à Venere originem ducere, auctoritate prius plurimorum, eorumque grauissimorum scriptorum, atque etiam mox rationibus comperum fieri, velim. Verum vt ea, quæ dicturi sumus, melius intelligantur, prænotandum est prius, animalium pilos in duplici differentia reperiri, idè que alios appellari congenitos, alios verò postgenitos. Congeniti ex Aristotele dicuntur libro de Historia Animalium illi, qui nà cum corpore generantur, simulque in lumen edantur; vt sunt capitis capilli, superciliorum, ac palpebrarum pili; Post geniti verò, qui post generantur, vt sunt primò pili pubis, mox scularum, postremò menti. Iam magnus Philosophorum Dux Aristoteles libro 3. de Historia animalium capite vndecimo sic habet: *libidinis pili congeniti maturius defluunt, post geniti celerius se se promunt*: adeo vt ex libidine quis facile in caluitium, & salitium incidere possit. Verum clariùs adhuc, & apertius eodem Philosopho præfatam sententiam expendamus. Is enim eodem in loco testatur, neque caluitium, neque salitium ante Veneris sum cuidam contingere posse. Iuuat ex more ipsius verba registrare: *Ergo capitis leuitatem caluitium nuncupamus, quam rem in supercilijs salitium appellamus, quoad melius vocabulum inuenerimus, neutrum eorum prius quam coeptus coitus Venereus sit, accidere nominamus*, & hoc idem libro quinto de Generatione Animalium capite 3. repetit. Rursus in eiusdem opinionis confirmationem subiungit Philosophus, caluitij immunes esse mulieres, pueros, ac spadones: adhuc eodemmet capite scribit, palpebrarum pilos defluere rebus inceptis Venereis, eoque magis, quò libidinis vsus fuerit frequentior; vt hinc facillimè quisque certior fieri debeat, dubium non esse, ex Venere & caluitium, & salitium principium ducere, eodem omninò asserentibus ex Arabis Auicenna, ex Græcis Aetio, & alijs communiter.

Quibus ita positis sequitur, vt inuestigemus, quomodo caluitium à Venereis inferatur; id nimirum duplici ratione contingere, statuo; vel scilicet ariditatis causa, vel prauorum succorum putredine. Ratione quidem ariditatis contingit caluitium, ac salitium; quandoquidem

A Aristoteles in Problematibus rationem adducens; cur homines caluescant, ait, ex eadem causa illos caluescere, qua arbores defoliantur; sed arbores naturæ humiditatis defectu folijs nudantur, igitur & homines ob arefcentiã, quæ est humoris carentia, calui fiunt. Qua etiam ratione inductus Alexander 1. Problematum putauit, eos, qui crispas obtinere capillos, oculis caluescere, quoniam sicciori præditi sunt cerebro. Modò Venus cum sit insitæ caliditatis, atque humiditatis dissipatrix, exiccat admodum; igitur necessariò congenitorum pilorum glabritiem inferre debet, caput in primis debilitando, ac refrigerando. Ita summus Philosophus 5. de Generatione Animalium capite 3. sentire videtur his propemodum verbis.

B *Quamobrem nemo, antequam coire incipiat, caluescit, sed à Venereo coitu potius id euenit, scilicet ijs, qui sua natura sunt eo propensiores; cum enim cerebrum frigidissimum omnium corporis partium sit, tum rei Venereæ vsus refrigerat, caloris namque sinceri, naturalisque secretio est: itaque cerebrum sentit meritò prius, quæ enim imbecilla, vitiosaque sunt, causa parua, exiguoque momento immutantur*. Hactenus Aristoteles, cuius sententiæ è diametro aduersari videtur Hippocrates libro de Structura Hominis, vbi caluitij causam caliditatem, non frigiditatem statuere uidetur, & communi opinione à calido capite caluitium provenire, creditur. Porro conciliantur summi auctores, si dicatur, æquè ab excedente calore pilorum radices exurente caluitium fieri posse, quàm à frigiditate exuberantè, ob id scilicet, quod ad pilorum conseruationem exposcitur humidum calidum pingue de sententia eiusdem Aristotelis: igitur cerebro refrigerato huiusmodi pinguis humor defectu caloris excoqui nequit. Quocirca 4. Problematum addebat Philosophus: *Reliqua autem utraque genera eadem illa de causa deficiunt, quòd partes superiores sanguinis parum obtinentes, libido refrigerat, ita enim efficitur, vt locus hic alimentum concoquere non possit, cum autem pili alimento caruerint, defluant necesse est*.

D Sed fortiore adhuc rationem expiscari placeat ex Galeno, ut probem, ab usu Veneris manare caluitium. Profectò nihil magis cerebrum consumit, quàm nequitia frequens; maior siquidem seminalis materiæ portio à cerebro defluit, auctore Hippocrate. Iam 6. Epidemiorum Sectione 3. idem auctor existimauit, caluitium ab ipsius cerebri consumptione effici, vbi enim dixerat: *Ventris torpor, vniuersorum confusio, vasorum immunditia, cerebri consumptio*. Statim subiungit. *Qua propter, & caluities*; quam sententiam exponens ingeniosè, vt solet, Galenus, ait, quod progressu temporis in homine cerebrum ab osse cranij abscedit,

vnde debita humiditate os illud defraudatum, nequit pilos, vt decet alere; hi ergo congruo alimento destituti paulò post arescunt, ac decidunt. Hinc ego colligo, ex eo caluitium in anteriori magis parte contingere, quidquid placeat Auerroï, & Alexandro, quoniam vbi primum incipit cerebrum consumi, cuius in parte anteriori magna est copia, pars hæc prior cerebro destituitur, eo modo quo incipiente, è dolio exire vino, pars dolij superior prior vacua remanet. Vel si magis placet, dicamus, Aphrodisium vsu, eò quod calidum illud pingue absumat, ac dissipet, auferre pilorum nutrimentum, eo prorsus modo, quo tempore, autumnali arescente stirpium humore congenito, folia contabescunt, ac decidunt.

Cæterum libidinis actus immoderatos gignere in corpore prauorum succorum colluuiem, præter quam quod superiori capite diximus, inde etiam palam innotescit, quod corporis vniuersam oeconomiam labefactat, ac facultates omnes destruit, succosque in confusionem trahit; hinc videre est Veneris omnes palæstriæ vultu fædos, aspectu turpes, colore prauos, atque halitu fætidus, vt non sit ideò mirum, si putridis cumulatis excrementis, caput insuper glabrum, ac debile supercilium reddere valeat eromenia. Et hinc est, quod Aristoteles mulieres caluitio non laborare edisserit, licet Albertus libro 19. de Animalibus, duas Mulieres caluas se vidisse, testetur, cum enim per menstruum illum fluxum noxijs quibuscunque succis depurentur, & sanguine acriori, ac deteriori prorsus expurgentur, huic turpitudinis symptomati, vt cæteris multis non sunt obnoxia. Quæ sanè sententia coincidit cum illa, Hippocratis Aphorismorum, vbi habet: *Qui calui sunt, his varices magni non eueniunt: Quibus verò caluis varices superueniunt, ij rursus comantur*, & enim cum per varices ex diadosi prauorum succorum fiat auersio à capite ad crura, non mirum si ijs accedentibus, futura prohibeatur caluities, & præsens amoveatur, & hanc ipsam sententiam ex Hippocrate hausit verbatim iniquus Præceptoribus suis Aristoteles; tertio enim de Historia Animalium capite 3. illam registravit ijs verbis: *Minus qui varices habent, caluescunt, & si calui habere inciperint, pilos nonnulli producant*. Id tamen & apud Hippocratem, & apud Aristotelem intelligas de caluitio à prauis excrementis oriundo, quod enim ex siccitate contingit, nullam curationem recipit; & ratio euentus ex Aristotele ipso est, quoniam homo, eiusque partes mutantur secundum ætates tantum, quæ nunquam redeunt; quare non mirum, si eiusdem mutationes non renouentur, perinde ac in plantis accidit, quæ secundum anni tantummodo partes immutantur; quo circa, cum semper redeat

A ver, & autumnus, semper iisdem folia renouantur, defluuntque. Atqui humano generi unum est ver, nempe iuuentus, vnus autumnus nempe senectus. Adde quod dissolutum humidum pingue nequit restaurari.

B Verum enimvero cum de caluitio etiam promoueri possint ingeniosa, & perpulcra quedam problemata, illa non erunt reticenda: Illudque in primis ex verbis Aristotelis obuiam venit, quid sit videlicet, quod, vt ille ait, minus caluescere solent, qui mento sunt bipartito? Porro causam huius euentus haud mihi facile est assequi, nisi ex quadam coniectura, quam de fonte Physiognomonico exantlavi, & est, quod cum mentum bipartitum significet ingenij crassitiam, atque adeò pinguem cerebri humiditatem, ex qua radices capillorum fortè hærent magis, ac diutius; inde est, quod qui huiusmodi bipartitum obtinent mentum, minus caluescere solent, eo præsertim caluitio, quod à siccitate profluit. Dixi pinguem cerebri humiditatem; quoniam humiditas ichorosa, ac putrefacta, necnon per Venerem agitata caluitium efficere potius solet, si magno Hippocrati est fides habenda, qui libro de natura Pueri sic habet: *Quicumque autem calui sunt, hi sanè pituitosi sunt, & pituita in capite ipsorum simul agitata cum coitu, & calfacta, ad cuticulam allabens pilorum radices exurit, & defluunt pili*. Rursus Hippocrates idem rationem reddens, cur eunuchi calui non fiant, addit hæc: *Verum eunuchi propterea calui non fiunt, quod vehementem motum non faciunt, neque pituita in coitu calfacta pilorum radices exurit*. Quod adeò verum est, vt etiam à posteriori communiter deducatur, caluum esse petulantem, ac gyrocophilon. An non latè patet Romanorum scomma in Cæsarem Dictatorem, qui caluitio tenebatur? *Romani seruate vixores; mæchum caluum adducimus*.

C Sed quare cæci naturaliter non caluescunt? & est secundum Problema. Respondet Aristoteles, quod cum oculi sint valde humidi, & in cæcis humiditas, quæ per oculos transire deberet, in sufficiens pilorum nutrimentum abeat; hinc est, quod fortius hærent, nec faciliè defluunt. Hæc ratio quamuis probabilis, satis existat, mihi tamen ad rem nostram probabilius dici posse videtur, quod ex eo cæci caluescunt minus, quoniam Veneri handquam dediti sunt, cum enim concupiscentia ab oculis excitetur. Vnde Musæus

D *Si Mulier fuerit pulcherrima forma, sagittis*

Gorda virum figit velocius, est via ocellus

Ex oculi iactu paulatim labitur vlcus

In mentes, illasque domat, sequitur primit altè.

Quid mirum si oculis orbatī Venerea cupidi-
tate minus angantur? quod noscens Heraclitus
ille celeberrimus Philosophus, ut alibi etiā dixi-
mus, sibi ipsi oculos extulit, non ut multi censue-
re, quò aptius mente speculari valeret; verum
ut concupiscentiam refrœnaret, quæ per oculos
sibi aperit aditum, ut alibi docuimus. Ita
sanè est.

Qui videt, is peccat.

Cæterum cum superius ex Aristotele dixe-
rimus postgenitos pilos à Venere tantundem
ingescere, quantum inde congeniti minuun-
tur, huius rei quoque rationem asserere, par erit.
Nimirum ideò pueris, ac virginibus pili postge-
niti non procedunt, quoniam cutis eorum densa,
& constipata exitum non concedit. Verum æta-
tis progressu, calore inualecente, ac Venerea a-
tatione dilatante meatus, pilis datur facilis a-
itus. Sed quoniam Philosophus loqui non de-
bet vel sine ratione, vel sine ingenua auctorita-
te, hanc ex ipso Hippocrate decerptam libro de
atura Pueri registrabo ijs verbis: Cæterum
eorum natura hoc modo se habet, oriuntur e-
iisdem maximis, ac plurimis, quæ corporis par-
ticula rarissima est; & ubi pilus modera-
tum humorem in alimentum habet, & ubi cuticu-
la posteriora rara fit, ibi etiam pili posteriora
ascuntur, velut in mento, & pube, & sicubi
pili nascuntur; simul enim ut genitura
prodit, etiam caro rarefcit, & cuticula, & vena
periuntur magis, quàm priori tempore: nam
cum adhuc puer est, & vene tenues existunt, non
procedit per ipsas genitura (eadem ratio de men-
stris virginum est) simul autem ut via fit, &
nitura, & menstruis virginibus etiam pilos
mittit pubes, tum pueri, tum virginis, rara
nimirum cuticula reddita, simulque pilus mode-
ratam humiditatem in alimentum habet, & non
uciorem. Sic verò & in mento viri contin-
et, rara enim fit cuticula, procedente in ipsam
capite humiditate: simul enim & in coitu,
nihilque interiecto tempore pilus moderatam
humiditatem in alimentum habet, & tunc ma-
xième, quum tempus contingit humiditati de ca-
pite descendenti in coitu, ad mentum à pectore di-
stans. Hactenus ille. Quod si dicas, ex eadem
ratione debere etiam mulieribus tempore Ve-
ris in mento, & alibi pilos apparere, respon-
dit paulò post Hippocrates, atque: At verò
mulieres leues sunt & mento, & corpore,
quoniam in coitu ipsarum humiditas non simili-
ter agitata veluti viri cuticulam raram non
prodit. Sed dices, cur non similiter agitatur? quo-
iam eo, quo sunt frigido temperamento adeò
non incalescunt, nec adeò in clinopali laborant
viri, in quibus calor impetum facit, subsi-
stuntque spiritus; Quod si aliquæ reperiantur
iragines, his non raro ad mentum oriuntur
pili, & sunt barbati; quod caliditatis, ac sala-

A citatis in simul erit magnum argumentum. Ser-
monem huiusque habitum confirmat Auicen-
nas libro 3. sen. tract. 1. ubi docet, Venere
preparare corpus ad caliditatem fumosam,
adeò donec multiplicantur super ipsum pili;
quocirca dixerat paulò supra citato loco Aristo-
teles, quòd pili postgeniti ijs, qui ante puberta-
tem castrati sunt, non exeunt; & quòd pili in-
mento mulieris non prodeunt ex garentia cali-
ditatis fumosæ, ad quam Venus preparat; licet
enim mulier huiusmodi exhalationes, fuliginis-
que congerere possit; per periodicos menses
nihilominus extrudere, & auertere satis valet;
inde idem Aristoteles addebat, non prodire in-
mento mulierum pilos, nisi paucos interdum
cum menstrui cursus substituerint, Sed prolixius
fortè disfluxit calamus.

C A P V T V I I I.

*Cur adeo perniciosum sit cum Vetula,
rem habere.*

A M I V S ille nature con-
templator Pythagoras interro-
gatus, quonam modo vitam
tandiu produxisset, responsum
dedit: Nunquam satur è mensa
discessi: luna me nunquam vi-
dit: cum vetula non coivi. Quod postremum
cur adeo sit noxium, atque exitiale, non vide-
tur ratione alienum, hic inuestigare, cum à Ve-
nere oriunda detrimenta quæque consilium sit
edocere. Primum itaque supponendum est id,
quod apud omnes cum medicos, tum Philoso-
phos vnanimi sensu receptum est, mulieribus
videlicet, ubi senectutis limen attigerint, men-
ses deficere; quod non ita intelligendum est,
ut putemus, ancillas tunc temporis excremen-
titio sanguine penitus destitui; nam liquidò con-
stat, ea potissimum ætate pravis succis, crudis-
que excrementis undique illas circumfluere,
ob caloris nimirum defectum, virtutum imbe-
cillitatem, atque etiam facultatum omnium
torporem, ac segnitiam: quare mensum, &
excrementorum reliquiæ, quæ præ virtutis
expultricis languore foras haud erumpunt, ob
diuturnam in utero contractam moram neces-
sariò putredinem contrahunt, prauosque vni-
uerso corpori communicant halitus; inde au-
tem putida, ac morbosa adeò redduntur, ut
omni morbo morbosiores, omni ferè peste
pestilentiores euadant, sedentaria præsertim,
accedente vita, qua nihil est ad putrilaginem
conciliandam efficacius. Quid igitur mirum,
si quæ vetulæ a Viris comprimantur, hos pra-
uè

ne inficiant? Porro turpis anicula, ubi Venero incalescit ludo, eiusdemque cutis meatus referantur, ac dilatantur, vapores perperi, ac penè stygiæ fuligines calore agitatæ, & ad cutis superficiem conuocatæ, ubi virum attigerint, eius corpus afficiunt, inficiunt, coficiunt; ut meritò hinc Philosophus ille exclamaret proximus morti: *Vetulam non cognoui, cur debeo mori?* quasi mortis vnica causa foret vetulæ consortium. Rursus ex ore vetulæ putidus, ac putridus halitus: impuri corporis nequam spiritus: exuccæ, squallidæque carnis execranda mephitis, nonne cor in primis, mox cerebrum, inde viscera cuncta perturbare apprimè potest? quin etiam genituram ipsam extinguere, & Veneris robur eneruare? Huc mercede facit appositè illud Venusini vatis in vetulam.

*Rogare longo putidante sæculo,
Vires quid eneruet meas,
Cum sit tibi dens ater, & rugis vetus
Frontem senectus exaret,
Hietque turpis inter aridas nates
Podex velut crudæ bouis, &c.*

Ut non immeritò insuper Menander, referente Gellio libro 2. capite 24. diceret in uetulam suam.

Dum eius mortem inbio,

Egom et viuo mortuus inter viuos.

Accidit interdum, ut puelli, qui vetularum excipiuntur brachijs, eorumque fœtido exosculantur ore, inficiantur, & emacerentur ad eò, ut à parentibus veneficio, & fascino oppressi credantur; nec tamen veneficium vllum, vllaque intercessit fascinatiō; solus vetularum ille, contactus fuit, sola halitus communicatio, quæ tenelli corporis ruinam perpetrare valuit. Cum enim adhuc infantes sint admodum tenelli, facile inde extrinsecas impressiones imbiberent valent, immò ad morbos quoslibet capessendos procliuēs quam maximè existunt. Quòd si verum hoc est, quid ijs continget viris, qui in Venerea lucta non halitum modo participant, verum amplexantur, pertractant, incalescunt, sudant, & intimè his vetulis communicantur? Vtique Pythagoras nihil deceptus est, & rem ipsam optimè epunciauit.

Atque hinc modus eliciatur, quo senex frigidus foueri, feruidus iuuenis in senium concitari queat: nam senex si floridam puellam in lecto, absque tamen Veneris lenocinio adhibeat, hæc suo vinaci calore extinctum penè, sepultumque igniculum vitæ excitabit, nutriet, ac fouebit; immo roridum quemdam iuuentutis spiritum impertietur. Id quod non pauci animaduertentes, cum nequeant adolescentulam, catulum admittunt, eoque se ipsos, ac sopita membra refouent; quo iure Aristoteles in epistola de conseruatione sanitatis inter præcepta,

A qua inibi recenser, optimum esse, scribit, amplecti speciosam puellam: cur autem velit Philosophus, ut sit formosa puella, ea ratio est, quòd nimirum forma, & species concinna, præterquamquod perfectius temperamentum præfagit; addit etiam iucunditatem, ac voluptatem, quæ cor dilatant; ex dilatatione autem spirituum vberior copia per vniversa membra distribuitur. An non satis constat, Psalmographum Regem Dauidem consueuisse etate inclinante suo in thalamo adolescentulas complecti eo consilio, ut vndique fultus calor diu in vigore seruaretur? Ex aduerso qui cupit vegetem iuuentutem in senium propè gradu præcipitare, aniculam ducat coniugem, hæc namque marcescente caliditate, prauo contactu, fædoque commercio viridem adolescentis calorem, atque viuaces spiritus emarcere breui tempore faciet. Cuius quippè rei satis experientia ipsa testis est; videmus enim adolescentulas senibus iunctas continuò deturpari, ac deflorescere; Iuuenes vetulis obstrictos idem oculi defædari, & indecoros reddi præ contractu maligno; ut ideo in Problematibus etiam moneret Philosophus, ab huiusmodi vetulis abstinentum; vnde fortassis datus est adagio locus: *Corium vetus indiget maiori adipe.*

C Memini me legisse in sylua nuptiali Ioannis Neuizani, quòd coitus cum vetula spermatis vberiore copiam attrahit, sortè ex illius salaciori tripudio; ideoque in ardore vitæ, huiusque difficultate non parum iuuet. Id si veritatem habet, ex hoc etiam capite maiorem noxam inferet congregienti viro; quantò enim genitura maior effusio, tanto optime substantiæ, ac spirituum maius dispendium: quò propterea pertinere arbitror pulchrum illud dictum: *Capra iuuenis comedit sal, sed antiqua deuorat sal, & sacculum.*

D Verum argues, senes in thalamo complecti adolescentulas, videtur potius infensum; inde enim libidinis igniculi quodammodo suscitari possunt; senibus autem nihil magis, quam Veneris cogitatio, ne dum actus, inimicum est. Dicas, non debere puellas eius ætatis esse, ut genium titillare valeant, sed minoris stature; quomodo pruritus nequaquam excitabitur; non secus ac si puellus, vel catellus amplecteretur. Quæres, an qui catellum in lecto adhibent, vllam inde hauriant vtilitatem? Respondeo, non esse prorsus inutile, quia viuido huiusce animalis calore membra refoueri aliquatenus possunt. Absit, ut feles lecto, & cubiculo recipiantur, venenoso namque halitu necare facile possunt. Nunquid insignis non est Matthioli historia lib. 6 in Dioscoridem cap. 25. ubi integrum Monachorum cœnobium, narrat, fuisse funditis extinctum, eò quod fratres in delicijs diu nocturne in mensa, ac thoro caros haberent, quorum

ipso clauſtro magna erat copia? teſtatur idem
urimos ex horum familiaritate in heſticam,
tabem deueniſſe, multaque alia ſcitu digna
cenſet: tanta eſt domeſtici huius cati mali-
ritas, tale venenum, quod ex oculis, ex ore
irrat, vt ideo non ſit mirum, ſi eiufdem cere-
um adeo venenofum, ſi comedatur, exiſtat.

CAPVT IX.

*quare exitiale admodum ſit cum menſtruata
muliere genialiter congregari.*

AVD minorem vim ſeruat ad
homines labefactandos mulier,
H quamtumuis formoſa, & uege-
ta, ſi quo tempore in clinopali
viro ſuccumbit, menſtruo ſan-
guine circumfluat: quod per-
dere nihil quippe arduum erit ijs, quibus il-
lucruoris cognita, ac perſpecta natura eſt.
Id enim? nonne de multorum ſententia ſan-
s menſtruus veneni naturam ſapit, ideoque
r venena merito ab auctoribus recenſetur?
niſta ſunt, quæ a Columella, Plinio, atque
am Ariſtotele de huiusmodi ſucco ſcribun-
t; aiunt enim, & nos alibi retulimus, illum
pores, quos contingat, vel exiccare, vel ſte-
s reddere: flores, herbaſque continuo de-
ere: ferrum tetra rubigine circumducere,
es in rabiem agere: homines dementare,
veluti præſtigiatos, lunaticosque efficere;
culum indelebili macula obducere, & labe-
are non ſolum tactu, ſed etiam ſi in illo ſe ſe
nſtruata mulier reſpiciat. Non ergo mirum,
omines vita præditi ex contactu ſucci perpe-
ernicioſas referant qualitates. Profecto men-
atæ mulieris corpus adeo coinquinatum eſt,
itus adeo conſpurcati, vt viri coniunctum
pus, alioquin permeabile, facile inficere,
labefactare valeant. Etenim ex impuro illo
remento halitus quidam, ac vapores multi-
tiales eleuantur, affectæque mulieris corpus
ie afficiunt; quare capiti grauitatem, dolo-
que inferunt, necnon tenebricoſam vertigi-
m: oculis hebetationem, & caliginem; cor-
anxietatem, & moleſtiam; ventriculo nau-
um, & ſæpè vomitum; & omnino corpori
iuſo offenſam pariunt. Sic igitur affectæ
alieri ſiquis adhæreat, ſeſeque Veneris liga-
me conſtringat, impuros protinus ab oculis
anantes ſpiritus; ab ore graueolentem hali-
m; prauaque à cutis foraminibus anaphyſi-
ata exuget, & imbibet; vnde non niſi detri-
entum, idque non leue importabit. Quid
dicamus, ſpiritus vndique ad virilia descenden-

Ates in Venerea palæſtra, voluptatis illicio ad-
uocatos, impuroque illo ſanguine, alijsque
excrementis commaculatos, & ludo peracto,
ad ſua viſcera redeunt, illa inficere, & con-
ſpurcare, vnde mox fluant mille detrimenta?

Quod ſi quærat aliquis, cur ſi venenatus
adeo iſte vapor, & ſanguis menſtrualis exi-
ſtit, grauius tamen, ac deterius mulieres ipſas,
à quibus effluit, non afficiat? Dixerim primò,
nihil in ſeipſum agere, vel potius id accidere,
quoniam cum conſuetus ille ſit mulieribus, ab
eodem nec affici, nec ſaltem inſigniter lædi poſ-
ſunt; conſuetudo enim paſſionem hebetat: qui-
nimò teſte Ariſtotele primo Rhetoricorum,
conſuetum ſit delectabile; & ratio eſt, quoniam
B conſuetum ſit veluti innatum; quod autem in-
natum eſt, nuſquam offendit. Quod non præ-
terijt 2. Aphoriſmorum Hippocrates ijs ver-
bis. *Quin etiam quarum rerum inueterauit
conſuetudo, quamuis deteriores ſint illæ, minus
tamen inſuetis male afficiunt.* Sic nonnullos vel
veneno fuiſſe enutritos, habetur ex Ariſtotele,
& Alberto; Cum itaque mulieres innatum pe-
nè habeant huiusmodi venenum, ac multo tem-
pore conſuetum, ideo eſt, vt ab eo magnopere
non offendantur. Secundò dixerim, mulieres
dum ſtato tempore prauum illum emittunt ſan-
guinem, nullam in corpore noxam recipere;
at perſentire maximam, cum ille, vt par eſt non
emittitur; quod liquidò conſtat in ijs muliercu-
Clis, quibus menſtrua purgatio periodicè, ac ſe-
cundum naturæ leges non contingit; nam do-
lent capite calamitoſè, ſtrangulantur, conci-
dunt epileptice, furore aguntur, ad imonia, & me-
lancholia deprimuntur, ſterileſcunt, ſpaſman-
tur, liueſcunt, contabescunt, multisque id ge-
nus obnoxia ſiunt ſymptomatibus, quæ vene-
no congenæ exiſtunt. Merito ergo 3. collecta-
neorum Auerroes opinatus eſt, congreſſum
cum menſtruata lepram inferre: quo conſilio
vetus Hebræorum lex, vt arbitror, in Leuitico
capite 15. prohibebat, nequis cum illa commer-
cium haberet, verba ſunt: *Mulier, quæ rede-
unte menſe, patitur fluxum ſanguinis, ſeptem
diebus ſeparabitur: Omnis qui tetigerit eam,
D immundus erit uſque ad vesperam, & locus, in
quo dormierit, vel ſederit diebus ſeparationis
ſue polluetur.* Lex enim illa, vbi decimo quarto
capite expurgationes à lepra edocuerat, alias ex-
purgationes immediate à ſemine, & menſtruo
ſubdit; quaſi inſinuare voluerit, eodem modo
expiandos, qui leproſi exiſtunt, ac qui cum
menſtruata concumbunt; fortè quia huiusmodi
contactus ad lepram corpus coeuntis, aut ſal-
tem ipſius fœtus præparet. Id omne confirmat
Ariſtoteles in libris de Animalibus, vbi mulie-
res, quæ menſtruo tempore concipiunt, lepro-
ſos gignere teſtatur ob illum nimirum conſpur-
catum ſanguinem, quo fœtus coaleſcit, &
O o o quem

quem expellere natura intendebat. Verum argues, statutum superius fuit, opportunum tempus ex Hippocrate ad conceptionem esse, cum incipiunt, vel desinunt menses; quo ergo pacto commixtio in principio convenire poterit, si lepram & genitori, & conceptui insinuet. Respondendum, apud Hippocratem frequentius legi coeundum esse generationis gratia desinentibus, quam incipientibus mensibus, & ratio etiam persuadet superius allata. In ijs autem, in quibus apprimè vitiosus reperitur sanguis, nulla prorsus ratione congruit in principio fluxus conceptum fieri; & quia reperiuntur quædam adeò oligemæ, idest sanguine destitutæ, vt post menstrualem cursum, nihil sanguinis ad vteri regionem relinquatur; ideò est, quod apud has generationis actum expedit magis statim apparentibus mensibus celebrari; quod siquid inde detrimenti poterit accidere, fœtui, spes erit, fore, vt natura provida expurgationi det locum, vt in multis videre est puellis, qui per morbillos, scabiem, crustulas, aliasque affectiones a corrupto sanguine utero imbibito depurantur. Concludatur igitur, Venerem menstrualem, vnde quaque infensam esse; nam si vetitum ab Hesiodo fuerat, ne quis balneum ingrederetur, in quo abluta foret menstruata mulier; Sine fas erat in Lenitico vel vestem, vel lectum, vel aliud quicquam menstruata mulieris tangere, quam deterius erit vas ipsum defædaturum attrectare libidine? Porro (& sit corollidis loco) altera in Deuteronomij capite 20. lex habetur omnium asperri-
ma, quæ est illa: *Qui coierit cum Muliere in fluxu menstruo, & reuelauerit turpitudinem eius, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui; interficientur ambo de medio Populi sui.*

CAPVT X.

Cur Venus post balneum adeo perniciofa existat.

VENVS amica Bacchi, Neptunum odit; sic illa vino petulans, torpescit aqua; vt ideo summo iure Philosophus in problematibus edixerit, nunquam a balneo fore congregiendum. Sed Hippocrates, qui medicam facultatem ex professo callebat magis, è diametro contrariam sententiam proferre videtur libro de superfectione, vbi hæc leguntur: *Vbi autem probe omnia videbuntur, & ad virum accedere oportuerit, mulier ipsa ieiuna sit, vir autem non ebrius, frigida lotus, & commodo ali-*

Amento nutritus. Quam eandem sententiam ferè ad verbum libro de sterilibus repetit. Quid igitur statuamus? Aut quis horum auctorum fallax. Profectò neque Hippocrates, neque Aristoteles damnandus est; viri namque sapientes, quamuis inter se discordes videantur, discrepant tamen solummodo ex varia intelligentia. Afferendum itaque, Aristotelem de thermalusia, hoc est de balneo dulcis aquæ, aut potius calidæ locutum fuisse: Hippocratem vero de balneo frigidæ, vt ex eius verbis manifeste colligitur. Vnde autem fiat, vt calidum balneum obsit, frigidum profit, ita explico. Profectò dulcis aquæ calidum balneum poros, & meatus reseat cutis, dilatatque, atque adeo cum calidis vaporibus paret exitum, amplissimamque faciat diapneustiam, per accidens refrigerat; eò magis quod idem humor penitiores omnes partes, corporisque viscera penetrans, irrigat, diluitque. Cum autem naturali sua temperie frigida sit aqua, consequens est vt diluendo refrigeret etiam.

B Atqui ex aduerso balneum aquæ actualiter frigidæ, quoniam frigoris est constipare, dum poros, ac meatus occludit, calorem introcludit; siquidem calidæ exhalationes, quæ per extrinsecos secedentes meatus, corpus ac viscera euentilant, intro refusa ex adiapneustia, accenduntur magis, magisque membra excelsaciunt; fit igitur, vt qui post lautulas Venerem tractat, validè refrigeretur, eo quod binæ accidunt calidi euacuationes, vna ex balneo, ex Venere altera: duæ verò eadem die euacuationes, vt sentit Philosophus, malæ sunt, quoniam exiccant nimium, viresque apprimè exhauriunt; qua pariter intentione dixerat etiam Aristoteles in Problematibus, nò esse post vomitum vsurpandum balneum. Rursus aquæ calidæ balneum vi caloris trahit a centro ad circumferentiam: Venus autem vt seminis adiuuet expulsionem a peripheria ad centrum; at bini motus contrarij ex Aesculapudum pragmatia corrupti sunt. Atqui frigidus latex calorem ad intima propellens eò mouet, quò tendit motus Veneris, fitque actio illa antiparistia, per quam contrariæ qualitates intenduntur magis. Quapropter Aphroditis multò tutius celebrari poterit ob calorem adauctum, atque adeò actionem adiuuantem.

D Et hæc eadem ratio est, cur illi, qui pinguescere cupit, perscribi debeat balneum frigidum, namque constipati cutanei pori, exitum haudquaquam concedunt vaporibus illis, qui iugi efflant effluuio, quique etiam vbi nimium exhalant, detrahunt alimento illi, quod in carnem, & pinguedinem abire debet. Huiusmodi autem anaphysmata non dissipata membris adherent, & in eorum nutrimentum transeunt. Quod & de Popularibus sectione 3. ma-
gnus

gnus Hippocrates insinuavit praclaro illo dogmate: *Cutis raritas, ventris densitas: cutis constrictio, carni incrementum.* Hanc itidem lotionem praescribere debemus, quotiescunque viscera calefacere opus erit ob eandem nimirum rationem, qua diximus, constipata cute, partes internas plurimum incallescere. Dixit hoc idem Hippocrates 6. eodem illo epidemiorum, sectione secunda ijs verbis: *Quod solidum factum est, & biliosius, & sanguinolentius est, hic calidior est locus Animalis.* Quod ideo verum est, ut semper ab huiusmodi porum stegnosi homines in febrem incidant, quae ut plurimum ab obstructionibus ortum ducit. Sed haec opulenter in meis commentarijs ad textum epidemion Hippocr. explicata inuenies. Sic ex aduerso cum feruidam alicuius membri intemperiem commodari expedit, aut ephemerinam extinguere phlogosin, ad dulcem, ac modicè calidam lotionem devenitur, quo resatis meatibus calide fuligines exhalare libere aleant, & calor in visceribus inde adauctus ompesci, ac leniri. Vult itaque Hippocrates, ut colophonem apponamus tandem, cum qui congressurus est causa prolis, frigida lauari debere, quatenus vberius exiliat semen, facilius moveatur, maiorem voluptate recipiat, & omnino spiritibus magis exuberet, quae omnia a frigore calorem augente facillimè contingunt. Aristoteles autem thermarum diuer-
C
im effectum intelligens, earundem prohibuit balneum, & sic soluta omnis diaphora inter principes auctores erit.
Sed fortè argues, intempestiuam futuram re post etiam frigidum balneum Venerem, eo nia ex Philosopho 4. Probl. 15. sicuti nequeunt aqua homines concumbere, eo quod in ea semen liquefcere nequit, ita post balneationem non valde prosporos erit concubitus & torporem ipsi genitura inflicum. At respondeam, aliud esse intra aquam concumbere, qua non potest genitura fundi, aliud verò post us balneum, ex quo adauctus calor seminis quationem effaciis efficiet. Sume epiphom.
D
m. Venus a frigido balneo viribus minus indiabatur; quoniam vagantes, ac fluxiles n-
is spiritus frigida coercentur, vniuntur, ac
is in sedibus continentur; quare minor eo-
am in clinopali iactura fiet: quin etiam si &
ost Venerem frigida quis abluatur, eadem ra-
one diffitos congregabit spiritus, rarificatum
alorem compinget, minoremque lassitudinem
feret. An fortè in hunc finem lex vetus in Bi-
lijs iubebat, tam viros, quam mulieres post
phrodisia lauari?

O A P V T X I.
*Frequentatam nequitiam scabiem ulcerosam
inurere, ac saepe elephantiasim.*

S C A B I E M, & saepe vlcera (de Gallicis modo non loquor) ex immoderato, & intempestiuo Veneris usu provenire, versus docet apud Textorem
Hac scabiem nutrit,
B
Saniosis vlcera membrs.

Testatur insuper medicorum plena auctoritas; comprobatur tandem experientia: siquidem perspectum est, eos, qui nimium geniali voluptati indulgent, in cutis scabritiem, pruritum, & saniosam incidere scabiem; Id quod neogami, & neonimphae, idest recenter desponsati viri, nuptaeque viragines quotidie experiuntur, dum primis erotici congressus temporibus scabioso afficiuntur pruritu, quem nuptialem scabiem vulgus exirrisione appellat. Huius quippe euentus ratio est, quoniam intemperanter huic rei operam dantes, cum naturalem facultatem, ut supra diximus, & eam maximè, quae circa hepar, & sanguinem est, labefactent, ac destruant; impuros, ichorosos, atque corruptos humores gignunt, qui mox pra Venereo motu allapsi ad cutem, scabiem, elephantiasim, & pustulas infligunt. Porro ex motu illo, & agitatione, quae in exercenda libidine contingit, tenuiores quaedam, teste Hippocrate, de capite liquantur humiditates, quae mox calefacte turgent, & ad varia membra prorumpunt, & ad cutem non raro, ubi post modum pruriginem, & psoram imprimunt. Id a posteriori comprobatur Iatrophysicorum communis opinio; omnes enim eò conspirant, ut qui curari à scabie optant, Venereis illecebris prorsus abstineant.

Ceterum cum dicat 6. de popularibus Hippocrates, quod si quis impuris scatens humoribus laborauerit, in vlcera incidet, utique omnes quotquot sunt adicti Veneri, conspurcatorum obtinent snecos pra naturali facultate labefactata, a qua cruditates, & ichores producuntur; dum ergo nimium in Venerea palestra agitantur, & incallescunt, facile in turpitudinis hoc symptoma incidere poterunt, additis praesertim erratis in victus ratione multis, & in vino, & aromatibus praesertim; quae consue-
tum
ta apprimè sunt apud patulantes, & salaces homines, qui dum libidinem explere anxie optant, nihil quod genium fouere valeat, non adhibent. Hinc verò sequitur, ut extorrefa-

Etum hepar humores adurat magis, atramque producat bilem, cuius est scabies, & lepra præclara soboles; ut ideo non absque ratione asseruerit Aetius libro 13. exectos, seu castratos elephantiasi haudquaquam corripere; verba illius sunt: *Etenim non reperias ullum aliquem temere, qui exectus ab elephantiasi apprehendatur, neque etiam facile mulierem; forte ob id, quod ab utili, ac bono humore seminis emissio prodgat, aut quod largior generatio ipsius in seminarijs locis ob materia spissitudinem contingat, multo itaque semine elephantiasi correpti abundant;* En igitur quantis malis breuem, ac transeuntem voluptatem rependit improba Venus. Et hæc de Venerea scabie satis.

Sed parua sunt hæc, & omnino leuia respectu illorum symptomatum, quæ Gallica nuncupantur; & nostris hisce temporibus est penè impossibile, ut aliunde, quam a Venereo contactu, comparentur, quamvis à principio, quo in Italiam ab Indijs Occidentalibus deuectus fuit hic morbus, solo vestium contactu, solo usu eiusdem cyathi, ac mantilis, ne dicam solo osculo, lues contrahebatur. An non igitur plena sunt urbium Xenodochia, & nosochomia sancti Iacobi, vel Lazari nuncupata, in quibus tot gallici morbi deformes rictus, & infandas species videre est? Ille atrocissimis totius corporis, & capitis præcipue vexatur doloribus: hic profundis undique scatet ulceribus: ille nudato capite, ac depili mento mæret; hic duris extuberat gummatibus: ille fæda per corporis ambitum veluti lepra inficitur; putridis hic bubonibus, magadibus, carieque depascitur: Ille nervorum torquetur cruciatibus, hic præ anxietate nunquam in somno lumina claudit. Quid plura? Hic pudendo, aut balano caret; ille naso, & labijs deficit; hic accensis comburitur facibus; ille ignitis mutilatur ferris; hic sudoribus exoluitur; ille sanie, & vligine squallet: brachijs hic; pedibus ille vacat: hic luminibus exemptus vitam ducit tenebricosam; inuersis ille intuens palpebris terret aspicientes.

Verum dies me deficeret, si cuncta symptomata gallicæ luis, quæ Veneris est soboles, recensere velim. Antonius Musa de re medica optimè meritis ducentum triginta quatuor gallici morbi enumerat species, ideoque iure aliqui Prometheus illum dixere; sicuti enim centum ille immutabat facies, nouas in dies induebat formas, ita & hic nouos quotidie promit aspectus. Proh Deum? Proh hominum dementiam! & sunt homines adeo molles, & lasciui, ut tot cruciatibus premi non curent, tot sæuis affectibus lacerari contemnant, dummodo libidinofam expleant cupiditatem; ut breui, ac momentanea fruantur voluptate, perpetuis non curant angere tormentis? ut ferino

genio indulgeant, coinquinari, deturpari, ac tabo exædi nihili faciunt? ut petulantia pareant, vita deseruiunt? Non est mehercle res vlla sanitate potior, quam ideo Clytosophos Plato inter potissima recensuit bona; sine qua nihil potest esse suauis, & iucundum. Hinc Pyrrhus ille Epirotarum Rex præstantissimus iuges effundebat preces, templa erigebat, hostias immolabat, non quidem ut victorijs potiretur, non ut profligaret hostem, & regnum amplificaret, thesaurosque cumularet suos; sed ut sanitate duntaxat frueretur integra, sine qua non diuitia, non delicia, non regna, non aurum, beare quempiam possunt; & periti homines adeo illam vilipendunt, adeo contemnunt ob fædæ Veneris fallacem voluptatem?

Heu fuge blanditias molles, quas subdola syren.

Dulcibus illecebris in tua damna mouet.

Heu fuge Dulichio vinculus tua corpora malo,

Obruta ne vasto gurgite prada nates.

C A P V T XII.

De Gonorrhœa intemperantis Veneris alimna, & sobole.

NON raro accidit, ut qui clinopalin longius exercent, seminis inuitam incurrant effusionem. Noui ego, & curavi quamplurimos; in hanc tamen illos potissimum incidere, arbitrandum, qui plurimum in Venereo polemo elaborant, eundemque pluribus vicibus resumere gaudent. Est autem ratio, quoniam hi dum multum laboris in palastra sustinent, plurimum incalescunt, æstuantque circa renes, ac finitimas partes. Accensi verò renes affectionem spermaticis vasis communicant, quæ mox ab ipso dilatata, ac reserata calore, semen retinere nequeunt; cum præsertim præ caliditate, acclatatione maiorem spermatis copiam congerant; quod etiam ab Hippocrate traditum fuit; Quinimò hæc eadem de causa ichorosi infimul, & acres alliguntur humores, qui vasorum irritantes expultricem facultatem, gonorrhœæ anam præbent. Accidit autem, ut si semen in principio non omnino præter naturam sit, & spiritibus omnino destitutum, aliquam inducat mulcedinem, & titillationis pruritum; si verò à propria crasi omnino descuerit, & spiritali potestate denudata fuerit, nec non putredinem nata voluptatis loco dolorem infert, ardore, & exco-riatione aliqua inflctis.

Sed quoniam in duplici differentia reperitur gonorrhœa, una scilicet vadique exitialis, & est gallica; altera simplex, ac tutior; merito hic inquirendum, num utraque eodem modo à Venere ortum ducere valeat, & ut quæstionis sensus comprehendatur, hic non ambigitur, an huiusmodi fluxus à commixtionè viri, aut muliere, quæ Gallica lue teneatur, contrahi soleat; id enim cum liquidò constet, inquisitione non eget, sed controuertimur, num ex iugi, & intemperata Venere alicuius, qui gallicæ affectionis vel ipsa suspicione careat, quique alteri identidem tali morbo immuni iungatur in Venere, possit gonorrhœa gallica inuadere. Porro sui ego semper huius opinionis, ut crediderim, leophaon, seu seortum, quod diu, noctuque viris prætio succumbit, gallicam luen contrahere, absque eò quod viro cuiuspiam adhæreat, qui tali morbo laboret; solum ex miscela, ac diuersorum corruptione seminum, quæ in uterum effusa, tandem vniuersum corpus coinquinant; dum enim huiusmodi putrescunt semina, tabum adeo seuum nanciscuntur, ut apta sint luen æquiualentem gallicæ inferre, nec non contagium infligere, quod semper ab insigni corruptione, & exacta putredine exurgit. Quod si de sui natura semen corruptum, vel in venenum abire valet, quàm deterius putrescet, si diuerso modo alijs remisceatur? semper namque commixtio ad corruptionem, eamque faciliorem præparat. Ita prorsus existimo, tam virum, quàm mulierem ex Veneris immodesto seu gonorrhœam contrahere posse gallicam, vel i maius appellare rebellem, & contumacem, eiusdem tamen caracterismi cum gallica ob semina corrupta, quæ proinde tamquam naturæ insensa ab huius facultatibus perenni studio propellantur, tamquam succum omnino infectum, nihilque utilem nec proli progignendæ, nec ipsi corpori gignenti.

Sed fortè queres, quibus caracteribus distinguatur gonorrhœa gallica ab ea, quæ simplex existat, de qua supra libro de semine exprofesso egimus? Pluribus distingui, utique perspicuum est. Prima namque differentia depromitur ab accidentibus; nam in gonorrhœa simplici semper adest pruritus, & ingens phlogosis, sæpe videratur vrethra; non raro etiam stranguria subsequitur: e contrario gallica videtur ab initio mitior, quando relatis caret accidentibus, aut si non omnino caret, longè tamen obtinet mitiora. Secunda differentia depromitur à tempore; nam gallica diuturnior, & contumax est; non gallica breuior, & facilior. Tertia est, quod in gallico seminis effluxu præcedit semper, vel subsequitur pudendi caries, & hoc, ni fallor, est infallibile indicium, & signum pathognomonicum. Quarta est, quod non gallica corpus magis absumit, & extenuat, quàm fa-

ciat gallica, licet hæc diuturnissima, illa breuior existat. Quinta differentia est, quoniam gallica statim, & nullo ferè labore præuio contrahitur, atqui simplex non nisi ex magna agitatione, celeri motu, ac renum accensione acquiri potest; & ratio est, quoniam contagium, seu miasma illud auras venenatas latenter immittit; renes autem, & vasa finitima nequeunt absque cooperatione ut plurimum alterari, & calefieri. Ultima tandem differentia ab ipsa curatione depromitur; nam simplex gonorrhœa, paucis adhibitis auxilijs curatur, & sæpe sponte sua finitur, id quod nequaquam accidit in gallica, quæ aliquando perpetua est, & incurabilis, tabo, ac tabe continentibus ipsis vasis communicata, quæ ideo nec semen ritè parare, nec vilo modo retinere valent, sed potius deprauare, ac iugi propellere cursu. Sic ergo Venus utramque gonorrhœam efficit, & succum illum, atque excellentem humorem, qui voluptati, & generationi dicatus à natura fuit, in dolorem, & interitum reiecit. Quàm igitur dolosa Venus? Quibus opprimit angustijs affectus suas? Hinc ego cum Pythagora exclamare cogor: *O Iuppiter Pater vel à malis homines libera, vel ostende illis, quo demone utantur.*

Caterum si medicus quispiam practicus effrenè huius fluxionis gallicæ quærat remedium efficax, nequid operis perfectioni desideretur. Illud ex Iacobo Douyneto Apol. libro 1. capite 7. petere valet, ubi habetur, quod fabarum caules deurantur, cinis per horas viginti quatuor in aqua fluiali maceratur, mox per inclinationem colatur, cuius lixiuij singulis diebus quatuor assumuntur vnciæ mirabili cum euentu; quod etiam vbi de gonorrhœa exprofesso egimus, relatum fuit. Sed sciscitabitur Theoricus, num hic euentus ex astringendi facultate, quam huiusmodi obtinet lixiuium, an potius ex occulta surgat qualitate? Crediderim ex arcana proprietate magis; alioquin talis portio non magis gallicæ gonorrhœæ, quàm simplici prodesset, nec efficacior esset cæteris multis astringentibus medicaminibus. An fortè quia, sicuti faba lac exstinguit ex Dioscoride, & Galeno, ita etiam infringere possit seminis acrimoniam, gonorrhœam excitantem; An quia faba ex Plinio sensus hebetat? probabiles omnes rationes, at non adequatæ. Certius præsidium autumo, empiricis omissis, ad Guaiaci decoctum tamquam ad sacram anchoram confugere, aliaque id genus alexipharmaca; de quibus syphilidis expugnatores abundè.

CAPUT XIII.

Venerem arthritidem, & præcipue podagram, & ischiada progignere, Hippocratis eximio textu expenso.

QUID magis artubus infensum, aut quid nervis inimicum magis, quam Venus, eiusque voluptas aphrodisia? Hinc crediderim mysticè fictum, quod Venus coniugem habet Vulcanum pedibus offensum, & claudum. Dum enim articulos debilitat, dum cruditates congerit, dum trahit vndique pituitam, facillimè podagram, ischiada, arthritidemque producit, ut egregiè explicat in sua Podagra Politica multæ eruditionis vir Liberatus de Liberatis Sereniss. Ducis Parmæ Archiater, & in Parmæ Gymnasio Theoriæ Professor eximius. An non id indixerat Hippocrates in Aphorismis, cum eunuchos, & pueros ante Veneris usum podagra non laborare asseruit? Bene quoque mythologi, qui ex Venere Baccho iuncta podagram ortam fuisse, tradiderunt. Enimverò ob clunium agitationem os sacrum incalescit, & ubi incaluit, à spinali medulla efficaciter trahit: medulla & ipsa exinanita a capite, quod frigidi est metropolis, attrahit; vnde humorum pituitosorum illuvies ad coxam, & eius periorationem, nec non ad alias partes præcipitat; quare continuò oritur intemperies, unitatisque solutio, ex qua dolor, & angor in ijs partibus. Præterea cum Venus aluum exiccet ex Aristotele, & Hippocrate alibi relatis, nihil mirum, si inde articulorum morbus exoriat. Sic videmus omnes arthriticos stipricam aluum obtinere: quin etiam ipse Hippocrates ultimo prorrheticorum aiebat, gravius affici ischiade, quibus alvus non egerit, & alibi; bonum esse ischiadicos dysenteria capi. Potest itaque ex hoc etiam capite morbus coxendicus intendi. Porro aluo manente lubrica, facillè impuri succi ex diadosi demittuntur, quamobrem nec sanguinem cõspurbunt, nec membra labefactabunt; plures insuper afferri possent causæ, quibus anaphlasmos vel per se, vel per accidens arthriticum parere potest, ac solet affectum, sed brevitati consulentes his duntaxat, quas hactenus retulimus, contenti erimus.

Pergo tamen ad insignem ipsius Hippocratis textum ultimo Prorrheticorum in fine, ubi docet, eos gravius coxendico dolore torqueri, qui pudenda non possunt arrigere. Quare mens

A illius quodammodo esse videtur, eos lenius affici à coxendice, qui melius erigunt, & Venerantur; id quod è diametro positæ conclusioni aduersaretur. Profectò licet aliqua ratione affirmari valeat, aphroditim, eò quod pituitosa materia fluxum deriuat ab osse sacro, in quod per spinalem medullam allabens ad genitalia vergit, posse aliquatenus iuuare coxendicos a pituita laborantes; scitum est enim, crudorum humorum copiam assatim vna cum semine excerni: hæc tamen in præsentiarum non est germana Hippocratis intelligentia, neque mense eidem acquiescit: repugnat namque in primis Actij auctoritati, qui sermone 3. capite 8. de re venerea ex Rufo, Venerem infestam esse coxendicis affirmat; reclamationem etiam rationi, quoniam quæ materia artubus imbibita est, ægre, immo etiam nullo modo deriuari aliò potest; præterquam quod imbecillitas Veneri succedanea maiori esse potest detrimento. Igitur pro veritate iaciendum uti fundamentum est, pudenda, ac genitalem in primis nervum (quod alibi declarauimus) magnam habere cum cruribus, & cum nervosis partibus sympathiam (est enim eiusdem generis) ac valde simul coaffici. Quamobrem si dolor, dolorisque coxendici causa tanta sit, ut inde genitalis facultas, ac robur quoquo pacto afficiatur, proculdubio maior censenda est affectio; indicium namque erit in primis, spiritus ipsos, qui præ dolore corruunt (in mærore deiecitur spiritus, aiebat Salomon) magis, magisque deiectos, ac dissipatos esse. Secundò flatus, sine quibus erectio nequit fieri, ad coxam diuertisse, ibique maiorem excitare dolorem; habent enim semper in nervosis doloribus flatus vim suam: Tertiò erit evidens argumentum, materiam facientem ischiada, adeo præter naturam esse, adeoque frigidam, ut nequeat à calore coqui, aut corrigi; immò potius calorem ipsum semen elaborantem, fomitem fouentem, & genitalia vellicantem euincere, ac prorsus extinguere; vnde subrogato spiritibus genitalibus proportionato alimento, flaccida, & imbecillis virga, partesque pudendæ euadant. **D** Quod sanè ex textu ipso Hippocratis non obscure haurio; Nam is maius omne detrimentum, magisque diuturnum videtur in maiori refrigeratione collocare; verba illius sunt: Porro de coxendicum morbo sic considerationem facere oportet: quibusunque senioribus & torpores vementissimi sunt, & perfrigerationes tum lumborum, tum crurum, & qui pudendum arrigere non possunt, & quibus alvus non egerit, nisi ad necessitatem coacta, & prodit ipsius multus stercoraceus mucus, his maxime diuturnus morbus erit, prædicendumque est, animum, ut minimum, duraturum esse morbum, &c. Videatis amabo, ut cuncta accidentia rela-

ta ab Hippocrate sunt frigidi soboles, ut non sit proinde mirum, si morbus diu perduret, & grauior censeretur debeat. Rursus paulo infra idem aiebat, eos in ischiade grauius habere, quibus dolor pertinet ad inguen; iam dum dolor inguina vexat, proculdubio genitalia factum deprimunt; siquidem hæc dulci, & suauis, non autem dolorifica sensatione excitantur, & attolluntur, ac sermo tali pacto cum præcedenti coincidit.

Dicas insuper, ne quid intactum relinquatur, ex affluxu pituitosæ, atque etherogeneæ materie per os sacrum ad coxam, musculum ibi propinquum, communemque etiam peni comprimere, & hebetari, ideoque meteorismon eiusdem prohibere, atque erectionem, quod facile contingere potest; quandoquidem in hoc eodem morbo ob humoris illuuiem non raro vrina intercipitur, fitque ischuria; quod sanè partium communionis est amplum indicium. Adhuc coxa cum renibus communicat, quod vel ex eo patet, quoniam dum quis renum calculo laborat, grauius etiam afficitur, ac torpescit circa coxam, & crus; igitur è contrario dum quis ischiade, & crure laborabit, affectione impertita renibus, genitalia, quæ inde fouentur, deprimi poterunt, atque rugari; quod confirmat Aristoteles sectione 4. Problematum, ubi asserit, varicosa crura homines ad Venerem impotentes reddere, quod cum ex alijs causis, tum maxime ex horum partium consensu accidit: cum itaque in vera, & graui coxendice crura insimul compatiuntur; fit inde, ut communicata genitalibus instrumentis labe, ad Venerem ineptæ reddantur. Hic igitur est Hippocratis germanus sensus; verumque ideo est, quod à principio capitis astruebam, Veneris improbum usum articulare morbum, & præcipue coxendicum infligere.

CAPVT XIV.

Animalem quoque virtutem à Venereis lædi, ac maxime disperdi.

VSVS Venerei ametriam animali etiam virtuti haud leuem inurere noxam; significauit imprimis gelasimos Democritus, qui, vel referente Galeno 3. Epidemiorum, concubitum paruum epilepsiam nuncupauit; quam etiam sententiam amplexatus est Auicennas libro 3. fen. 20. quo loco edixerit, Venerem epilepsiae occultæ similari. Idem doctissimus Galenus

indicauit 3. Epidemiorum comm. 3. ubi habet: *Venus nervos, & eorum principium cerebri satis lædit, viresque omnes elidit.* sic videre est, rem agentes aphrodisiam circa sensus, ac motus magna perpeti symptomata. Hinc doctè simul, ac lepidè Vates ille,

Est Veneris fugienda tibi immoderata voluptas,

Nam capiti, mentique nocet, sensusque retundit,

Virtutemque hebetat animalem, & corporis omnes

Debilitat nervos, infirmaque pectora reddit.

B Quid enim illud in complemento Venerei certaminis oculis nictare, voce vel clamare, vel eadem priuari, illud stertere, sensibusque rigere, ac veluti in rabiem, furoremque agi, nonne magnæ animalis potentiae passionis argumentum est? Nemo ibit inficias. Intellectus aciem hebetari, lumenque rationis opprimi, necnon memoriâ deperdi rebus aphrodisijs, supra abundè diximus. Atqui huiusmodi facultates nunquam læderentur, nisi organum illorum, quod est cerebrum animalis virtutis thronus afficeretur. Refert Arnaldus in speculo introductorio Medicinæ, & libro de Regimine sanitatis, facta aliquando corporis cuiusdam anatome, inuentum fuisse caput exhaustum cerebro; cuius rei euentum prudentes Medici in frequentissimum Veneris usum, cui ille apprimè deditus erat, vnanimi voto reiecerunt; & hinc roboratur opinio Hippocratis alibi decantata, qui maiorem seminis portionem à cerebro delabi, existimauit. Discat iam vnusquisque modum in rebus Venereis seruare, ne animalis quoque virtutis iacturam faciat. Nos ad alia progrediamur.

CAPVT XV.

Veneream cupiditatem insaniam, furoremque immittere.

PLATO in conuiuio, loquente Diotima fatidica, dicebat: *An non vides, quàm grauius afficiuntur animantes omnes, & quæ gradiuntur, & quæ volant, cum ad generationem toto impetu proferuntur, & amoris ardore insaniunt?* Platoni subscribens Aristoteles & ipse libro de Animal. edixerit, rerum Venerearum concupiscentias quibusdam insaniam facere: præcipue verò 6. de Historia Animalium genericè loquens; *Commune, inquit, omnium Animalium est, ut*

cu pidine, voluptateque rei Venereæ maximè ge-
stiant, atque incitentur, ferociunt mares tem-
pore coitus. Quod si velimus ad peculiaria
quæpiam exempla descendere, constabit li-
quidò, cuncta prorsus animalia oestro libidinis
incensa dementari, atque in furorem agi. Su-
stine lector amice equo animo, vt hic aliqua ex
ijs, quæ in secundo libro opulento calamo nar-
rauimus, perfunctoriè recudantur. Sic geniali
ipso tempore equi equos mordent, sternunt equi
tem, atque insequuntur. Sues accerrimè sæ-
uiunt, dimicant inter se mirum in modum sese
armantes, ac fulciantes, cutem suam quàm
crassissimam præparantes, indurantque attri-
tu arborum; pugnat, vt ait Aristoteles, adeò
acri certamine græge relicto, vt sepe numero
mortem vterque aduersarius obeat. Tauri, a-
rietes, cerui, & hirci simili modo efferantur,
qui enim superiori tempore socij iugi concor-
dia pascebantur, coitus tempore diffident, &
alter alterum rabie libidinis inuadit. Cameli,
vrsi, lupi, atque leones acius per id tempus in
eos, qui accesserint, sæuiunt. Elephanti adeò
efferantur, vt apud Indos, referente Aristote-
le, hand quaquam initus permittatur; libidi-
nis enim incitati rabie casas prosternunt male
conditas, pluresque alias ruinas moliuntur. Vt
hinc 3. Georgicorum doctè admodum Virgilius
Aristotelem prosecutus.

*Omne adeò genus in terris hominumque, fe-
rarumque,*

*Et genus aquoreum pecudes, pictæque vo-
lucres*

*In furias ignemque ruunt: Amor omni-
bus idem,*

*Tempore non alio catulorum oblita leana
Sæuior errauit campis: nec funera
vulgo*

*Tam multa informes vrsi, stragemque
dedere.*

*Per sylvas tum sæuus aper, tum pessima
tygris.*

*Heu male tum Lybiæ solis erratur in-
agris:*

*Nonne vides, vt tota tremor pertentet e-
quorum.*

*Corpora, si tantum notas odor attulit
auras?*

*Ac neque eos iam fræna virum, nec verbe-
ra seua*

*Non scopuli, rupeque caua, atque obiecta
retardant*

*Flumina correptos, vnda torquentia mon-
tes*

*Ipse ruit, dentesque sabellicus exacuit
sus.*

*Et pede profubigit terram, fricat arbore
constas,*

Atque hinc, atque illinc humeros ad vulne-

ra durat

Sed maximè omnium incenduntur, furiunt, &
libidine insaniunt equæ, & eo tempore equire-
dicuntur; quod etiam dieterium ab hoc anima-
li maledicto trahitur ad mulieres libidinosas: in-
de citato loco Virgilius:

*Scilicet ante omnes furor est insignis e-
quarum,*

Et mentem Venus ipsa dedit, &c.

Quin lyricus ipse Vates Lydiæ libidinem expro-
brans, illam equæ furoriam similat, quemadmo-
dum 2. libro dedita opera registrauimus;

Cum tibi flagrans amor, & libido

Quæ solet matres furire equorum

Sæuiet circa iecur vlcerosum

non sine questu.

Simili modo sues Veneris æstuantem igniculo
subare dicuntur, parique pacto hoc verbum
ad homines impuros, lasciuiaque nimium dedi-
tos transfertur. Hinc Satyricus idem Vates
primo Epistolarum ad Tibullum:

*Cum ridere voles Epicuri de grege por-
cum.*

& in Epodo:

*Iamque subando tenta cubilia, testaque
rumpit.*

Vnde factus est etiam prouerbio locus: Hic E-
picurus subans est; quoties lasciuum, mol-
lem, ac perditum luxuria hominem indicare
volumus. Sic Diuus Hieronymus libro 2. ad
Iouinianum, vt refert Polydorus Virgilius in
libello Prouerbiorum dicebat: Præstat, vt Epi-
curum nostrum subantem in hortulis suis in-
ter adolescentulas, & mulierculas alloquamur.
Quò etiam pertinet illud Ægyptiorum hierogly-
phicum, quo suem depingentes, acolastrum
& lasciuum hominem exprimebant. Insuper
Vacca hoc eodem tempore taurire dicuntur,
ideoque geniali citantur æstu, vt eas bubulci te-
nere, aut capere nequeant. At quid de Tauris
ipsis dicemus? Maro ipse rem decernit his
metris,

*Pascitur in magna sylua formosa lu-
uena,*

*Illi alternantes multa vi prelia miscet
Vulneribus crebris: lauit ater corpora
sanguis*

*Versaque in obnixos vrgentur cornua
vasto*

*Cum gemitu, reboantque sylua, & ma-
gnus Olympus.*

*Nec mos bellantes vna stabulare, sed
alter*

*Victus abit, longèque ignotis exulat
oris*

*Multa gemens ignominiam, plagasque
superbi*

*Victoris, tum quos amisit inultus a-
mores*

Canes rursus canire dicuntur, & his mos est in propatulo canire, a quibus denominata est infanda illa, non dicam Philosophorum, sed porcorum secta, cynica nuncupata, qui in propatulo, & coram luce coibant; cum cæteris alijs animantibus, quasi cuiusdam honestatis confortibus mos sit secretò rem peragere. Quapropter cerui, si Aristoteli habeatur fides, recessum petunt, elephantes solitudines quærunt, dum lasciuire intendunt: denique vel ipsæ feles libidinis tempore maximè efferantur, de quibus 5. de Historia magnus Peripateticus capite 2. hæc habet: *Sunt porro in eo genere fœminæ ipsa natura libidinose, & salaces*. Itaque mares ad coitum ipsum frequentes alliciunt, inuitant, cogunt, puniunt etiam, nisi pareant, ut proinde non immeritò Aegyptij, ut est apud Pierium libro 13. mulierum salacitatem denotare volentes æluri fœminæ, quæ est felis species, simulachrum pingebant. Sic igitur passim Brutorum omne genus insanit, cum Veneri indulget. Quod confirmatum postremò velim eleganti carmine Senecæ in Hippolyto.

Veneris instinctu quàm magna gerunt

Grege pro toto bella Iuenci,

Si coniugio timere suo?

Poscunt timidi prælia cerui,

Et mugitus dant, concepti

Signa furoris. Tunc virgatas

India tygres decolor horret:

Tunc vulnificos acuit dentes

Aper, & toto est spumeus ore.

Pæni quatiunt colla leones

Cum nouit amor, tum sylua gemit

Murmure seuo.

Verum enimverò non bruta tantum voluptatis cupidine insaniunt, sed & viri, & mulieres, & fortè deterius. Id Plato 9. de Iusto deplorabat, ubi sermonem habens de hominibus, qui pascendo, & coeundo vitam transigunt, ait: *Proque his rebus uberius potiundis calcibus inter se, & cornibus ferreis, unguibusque decertant, sese inuicem ob inexplebilem libidinem trucidantes, utpote qui neque veram, & firmam sui partem, neque veris pabulis implent*. Ideo apud eundem Platonem Sophocles in Dialogis reipublicæ interrogatus à quodam, quonam pacto in venereis se haberet, & an posset mulieribus admisceri, respondit. *Bona verba, quæso ò Amice, libentissimè hæc tamquam furiosum, agrestemque Dominum aufugi*. Sic videre est, viros plurimos amore, vel zelotypia correptos eò furoris, & insanæ deuenire, ut quasi Scythæ impij nil nisi sanguinem riuales fiant. Mulieres verò, ut quæ longè magis libidinose grauiora incidunt pathematha, præcipueque Veneris ardore in furorem illum vterinum dictum incidunt, quo non est crudelior vilis: in eo siquidem agitantur, anhelant, oblo-

quantur, garrulae fiunt, & instar furiarum aguntur. Celebres sunt Historiæ Milesiarum virginem, & Lugdunensium mulierum: illæ enim teste Plutarcho de Virtutibus Mulierum, sese cateruatim suspendebant; hæ verò turmatim in flumina sese præcipitabant, putantes fortè genialem ardorem aquæ restinguere aspergine, seu illuuiò: usque adeo feruor inuadebat Veneris, ac fomitis furor; & in hanc sententiam trahor facilius, eo quod Hippocrates peculiarem hunc morbum esse virginibus, & castis asseuerat. Nec desunt Maronis testimonia, quibus insinuat, mulierum veneream cupidinem nil nisi furorem existere: Sic 4. Aeneidos de Didone.

Vritur infelix Dido, totaque vagatur

Urbe furens.

Item

Ardet amans Dido, traxitque per ossa furorem.

Rursus

Totamque incensa per urbem.

Bacchatur

Adbuc

Hec furiis incensa feror.

Vbique demum Didonem uti furentem, & insanam describit.

Quod si quæras, quid sit, quod mulieres nuptui traditæ, & quædam domestica animalia de raro ob libidinem seuiant, responsum dabit Aristoteles 6. de Historia Animalium capite 18. ijs verbis: *Quædam autem animalia non uno tempore, sed sæpius anno coeunt, ut ea, quæ cum homine degunt, verbi gratia, canes, sues, ut minus efferantur, facit coitus copia*. Militat sane eadem ratio in mulieribus, quæ cum non stato quodam tempore à natura præscripto, ut pleraque bruta Veneri indulgeant, non mirum si raro huiusmodi ferino ardore concitentur; quomodo verò contingat in brutis ferina libido, & in mulieribus uterinus ille furor, non est ita facile declarare: existimarim ego inde procedere, quoniam pruriente fomite, natura tota sese ad vterum, seminalesque meatus conuertit; quò pariter sanguinis ingens copia confluit, qui pruriens, ac suo feruore titillans immodicam Veneris concupiscentiam inducit. Hinc libro illo de Historia Animalium Aristoteles de virginibus, quibus menses fluere incipiunt sermonem habens: *fit etiam, inquit, ut per id tempus custodiri præcipue debeant, maximè enim ad usum rei venereæ incitantur, cum hæc incipiunt*. Potest aliunde alia ratio decerpi, si dicamus videlicet, retentum semen copiosius excretricem irritare potentiam. Si enim diù retineatur, quis dubitet innumeras gignere posse molestias? Galenus enim 6. de locis affectis bruta, inquit appetere coitum non ob voluptatem tantum, sed præcipue, ut fugiant noxas a retento semine oriundas; ut enim ibidè idem testatur, retentum semen non modò corrumpitur, verum etiam inimicam, & venenatam qualitatem contrahit.

CAPUT XVI.

*Cupidineam voluptatem praesertim immoderata-
tam oculorum aciem hebetare, & saepe
visum auferre.*

VICENNAS fen 20. tertij
libri tractatu primo apertis ver-
bis edisserit, Veneris nimium
usum vim luminum auferre; &
succedit, ait ille, debilitas vi-
sus, & auditus. Quam verita-
tem antiqui Philosophi sub fabularum inuo-
lucro declarantes, Cupidinis simulachrum cœ-
cum effinxerunt, vt significarent nimirum, Cu-
pidinis iocos oculorum virtutem adimere; quod
mysterium lepidus ille Marullus in epigram-
mate Cupidinis expressit eo carmine.

*Quæ fors eripuit lucem? immoderata li-
bido.*

Cuius euentus ratio est, quoniam vt alibi sepe
decantatum fuit, ex re Venerea spirituum fit
diaphoresis, & instrumentorum infrigidatio; vt
autem censuit Auerroes, nullus sensus potest
suam operationem efficere, cum fuerit frige-
factus; cunctæ enim virtutis actiones medio calo-
re patrantur, quo natura tanquam proprio vti-
tur instrumento; quod si aliquando frigus adhi-
bere videatur, hoc potius tanquam caloris mo-
deratore vtitur, quam per se. Id autem in ocu-
lorum organo eò contingit magis, quod seminis
maior portio in capite iuxta residet oculos; vt
ideo maior circa oculos, quam circa alias par-
tes alteratio in seminis ipsius effusione perci-
piatur, & maior in illis contingat imbecillitas.
Quod satis eruditè 2. de Generatione anima-
lium capite 5. insinuauit Aristoteles ijs verbis:
*Sedes enim oculorum maximè omnium locorum
capitis seminalis est, quod patet, cum sola ipsa
per coitum venereum manifestè immutentur, &
usu immodico rei venereæ oculi aperte langueant,
& subsideant. Causa est, quod natura genitu-
ra similis cerebro est.* Hanc ipsam sententiam
confirmat 4. Problematum sectione, proble-
mate 20. vbi habet: *Oculos verò, & locum ijs
proximum vim ad procreationem maximam ob-
tinere, docent illinimenta, quæ mulieres tam-
steriles, quam fecundæ experiuntur, vt potè
cum vis ad semen transmitti hinc debeat: Sed
adhuc luculentius ad hanc veritatem elucidan-
dam quærit Aristot. 4. sectione Problematum,
problemate 3. Quamobrem & qui concum-
bunt, & spadones, qui re minimè vtuntur vene-
rea, in acumine oculorum offenduntur? Respon-
dit. An quod alteris ob libidinem, alteris ob*

A excisionem partes superiores plus iusto excoran-
tur, quod perspicuum in ijs est, quorum opus
exquisitius administratur, aspectus autem tale
est; humoribus verò deorsum ductis, superiora
siccari necesse est; id igitur nimirum fieri con-
cubitu patet, Spadonum autem crura intume-
scunt, & alui faciles sunt, vtpote cum deorsum
se humoris copia seuocat. Quid plura? non ne
ipsamet experientia id omne luculenter com-
probat, quando iuvenes Veneri nimium addi-
ctos statim videre est oculis hebetari, atque ob-
scurari? Et hinc etiam fit, vt inter alias causas,
quæ afferuntur, cur in Flandria, Bohemia, & Ger-
mania paucireperiantur, qui ob oculorum of-
fensionem cogantur ocularia gerere, in Italia
verò quàmplurimi, illa potissimum referatur,
quod Itale gentes in usu Aphrodisio intempera-
tiores existant.

B Verum enimverò ne quid relinquatur, quod
ad rem nostram faciat, registrabimus vltimo
loco secundum quartæ sectionis problema, quo
tamquam addito lumine præsentis theorema-
tis innotescat ratio, & confirmetur etiam,
eo igitur loco quærit Philosophus, cur ijs, qui
rem Veneream immodicè agunt oculi, & clu-
nes manifestè subsideant; partes, quarum alte-
ra prope, altera procul à genitalibus abest.
*Vtrum, ait, quod in ipso etiam coitu partes hæ
perspicuè collaborant, cum rem studiosius ipsa
persequantur, & se cogant, nitanturque in
semine emittendo.* Itaque quantum alimentum
facile liquefcere potest, id pressum extruditur?
*An quod obcalescæ præcipuè contabescunt,
concubitus autem caloris agitur facultate, eo-
que maximè sentiunt calorem, quæ in agendo
commouentur? Oculi autem, partesque sibi
proximæ perspicuè collaborant; haud enim fieri
potest, vt semen profluat, nisi partes cogantur
illa, nisi que oculi demittantur: Quippe cum
partibus his coeuntibus humor quasi manu ex
vesica prematur, oculisque coactis cerebrum
sua demittat. Sunt autem, subiungit, oculi
omnium pingues, atque obesi; ergo quod partes
hæ rem veneream efficacius adiuuant, caloris
participes sunt, cuius tabifica vi extenuantur,
multumque sui succi ad semen excerni patiun-
tur. Pateat ergo, vt Venus oculis inimica, eo-
rum adimat aciem, & virtutem; quod excon-
cauitate etiam illa, quam semper oculi solent
ab obscenitate præferre, maximè innotescit;
vnde Rhasis 4. Almanforis cap. 17. Qui coitu
sæpè vtitur, oculorum habet concauitatem. Pa-
rergon. Cæci, & lusciosi omnes libidine maxi-
mè feruent, quod oculorum dapsile alimentum
ad spermaticos poros vniuersum abscedit. Ita
Venus cæcitatem, cæcitas Venerem accersit.*

CAPVT XVII.

*Tenebrosam vertiginem, ac tremorem
de Veneris fonte scaturire.*

EC raro à Venere tenebricosa, exurgit vertigo, tum præ debilitate, quam capiti iniungit, tum etiam quia spiritus animales turbat, agitat, ac tenebris offundit. Quod vel ipsa experientia perspicuum fit, quando in Veneris ipsius complemento, seminisque eiaculatione, non secus ac in vertigine luminum caligatio, tenebrosaque accidunt symptomata. Præterea si vertigo, & scotomia parua est epilepsia, & coitus identidem parua epilepsia est; vertigo, & coitus penè congenæ erunt, iuxta illud Philosophi. *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.* Non igitur mirum, si voluptas aphrodisia vertiginem inferat; caput enim valde imbecille reddit; Simili modo ab immoderata libidine tremor frequenter ortum ducit; ut enim 3. Epidemiorum comm. 3. Galenus aiebat: *Venus nervos, & eorum principium cerebri satis lædit, viresque omnes elidit*: quoties autem nervi afficiuntur, & cerebrum, toties tremulus membrorum motus accidere potest: quò fortassis Hippocratis illa spectat sententia 6. Epidemiorum sectione 3. *In accessibus alij quidem strepitum edunt, veluti Arcefilaus, alij verò accessuri horridi fiunt, & rugosi, hoc est tremuli.* Noui Romæ Iuuenem conciuem, qui a re Venerea per breue temporis spatium in magnum totius ferè corporis incidebat tremorem, tum præsertim, cum non recubans rem agebat; ut verum dixerit Auicennas, qui concubitum stantibus pedibus celebratum, tremorem, & mille noxas inferre asserbat; etenim dum Aphroditis exercetur, pituita in capite liquatur, teste Hippocrate, qua nervis, eorumque circumfusa principio, tremorem apta est parere. Alter quoque Adolescens cum uxorem duxisset, & prima nocte clinopalin auidè exercuisset, sequenti die magnas passus est vertigines perinde ac ebrius extitisset. Quare parentes neonimphi diuortium ad aliquod tempus efficere coacti fuere. Vsq̃ adeo inimica capiti, nervisque Venus est, ut ne dum symptomata relata, aliaque quoque deteriora pariat, veluti paralyfin, apoplexiam, & id genus mille ad facultatem animalem pertinentia accidentia. Nam sensus omnes hebetat, oligopelia conficit, corrumpitque, motum retardat, vel deprauat, cepheam infert, nervos, musculosque infir-

A mat, ut meritò de nocumento coitus dixerit insuper Auicennas: *Et accidunt cruribus eius torpor, ac dolor, quare vix forsitan sustinent onus sui corporis.*

CAPVT XVIII.

Vitalem facultatem & ipsam ab Aphrodisia voluptate infirmari, & febres acutas, ac malemoratas concitari.

OR ipsum officina spirituum, fons caloris, vitæ principium re Venerea infirmatur, refrigeratur, extinguitur: ut non mirum si hunc vsum immodice retractantes in syncopen, lypothimiam, languorem, ac sæpe repentinum interitum incidant, ut infra dicetur. Etenim dissipatis spiritibus, qui affatim in concubitu secedunt, necesse est robur, vitamque confestim auolare: quod licet cor ipsorum sit faber spirituum, nequit nihilominus illos elaborare, si sanguis tamquam subiecta materia deficiat; sanguis autem minuitur vndique, dum geniali voluptati fusiùs datur opera: ut mirum ideo non sit, si scortum illud apud Marcellum Donatum libro 4. de Historia medica Mirabili in re venerea non raro animo linqueretur. Hinc Athletæ Veneri prorsus renunciabant, ne virium robur minueretur, nam ut in Georgicis.

*Sed non vlla magis vires industria firmat,
Quàm Venerem, & cæci stimulos auertere amoris.*

Inde Aristoteles ad Alexandrum scribebat, omnium virtutum corruptricem Venerem esse, & in problematibus addebat non vno in loco, seminis immoderatam demissionem corporis totius dissolutionis, ac debilitatis causam existere.

D Quod verò etiam febres, easque acutas, ac malo caractere imbutas intempestius, immoderatusque sinusiasmus efficiat, & quotidiana probant experimenta, quibus videmus Amassios, ac recentes sponso febribus sæpe corripì, dum voluptati auidius indulgendo vacant; (inde enim succos, semenque exagitari, excalescere, necnon sordidè putrescere contingit) & Hippocrates tertio Epidemiorum sectione 3. duabus eximijs historijs Nicodemi scilicet qui euasit; & adolescentis in Mælibea, qui periit, quorum historias cum symptomatum syndrome hic recensere non inutile reor.

Aegrotus Decimus.

A Bderes Nicodemum ex Venere, & potu febris corripuit, initio fastidiosus erit, & cardialgicus, & siticulosus. Lingua usta. Urinae tenues nigrae. Secundo febris exacerbata, horrida. Fastidiosus nihil dormiuit. Vomuit biliosa, flaua, urinae similes. Noctem quiete dormiuit. Tertiò remiserunt omnia, & quies erat. Circa solis occasum rursus subdifficilem habebat tolerantiam. Noctem laboriose. Quarto rigor, febris multa. Doloris omnium. Urinae tenues appendiculum. Delirauit multa. Septimus leuis. Octauo alia omnia remiserunt. Decimo & sequentibus inerant quidem dolores, minus autem omnes. Paroxysmi autem, & dolores huic usque ad finem in diebus paribus erant maxime. Vigesimo minxit album, crassitiem habebat repositum non subsidebat. Sudauit multum, visus est sine febre fieri. Vespere rursus calefactus est, & iidem dolores, horror, sitis parum delirauit. Vigesimo quarto minxit multum, candidum, multam subsidentiam habens, sudauit multum calidum per totum sine febre iudicatus est. Acuta nimirum fuit hæc febris, multisque implicita accidentibus; attamen absque caractere prauitatis.

Decimus sextus Aegrotus.

IN Melibea adolescens ex potu & multa Venere, multo tempore calefactus decubuit. Horridus, & fastidiosus, & sine somno, & sine siti. Ab aluo autem prima multa stercora prodierunt cum multa defluxione, & sequentibus aquosa, biliosa multa prodierunt. Urinae tenues paucae, decolores, Spiritus rarus magnus per tempus. Hypochondriorum distentio submollis producta utrinque, cordis palpitatio perpetua usque ad finem. Minxit oleosum, delirauit modice, modestusque, & mansuetus, cutis arida, & distenta, deiectiones multa tenues aut biliosae pingues. Quatuordecima omnia exacerbata sunt. Mente est motus multa delirauit. Vigesimo insanit, iactatio. Nihil migebat. Exiguum potum continebat. Vigesimo quarto mortuus est. Phrenitis. Hæc fuit malignæ, & sordidae putredinis febris, id quod manifestè arguunt agrypnia, sitis carentia, cordis palpitatio, iactatio, insania, pinguis, & oleosa excretio, modestia, & mansuetudo, & reliqua huius census. Non ergo mirum, si de adolescente triumphans occidit. Hem tanti fugax emitur voluptas? Tam parui penditur vita? Discant ephebi ab hac historia philidiam despicere.

CAPVT XIX.

Quid sibi velit Hippocrates sexto Epidemiorum ea particula: Increscentes morbos Mixtio.

V I D pro mixtione apud Hippocratem intelligatur, nemo ambigit, cunctis enim persuasum est, eo nomine Veneream consuetudinem præsignari. Ceterum ut ancipitis huius sententiae genuinam intelligentiam expiscari valeamus, operæ pretium ante omnia erit exponere, qui sint Hippocratis mente morbi increscentes. Existimarunt aliqui, increscentes morbos illos arbitrio Hippocratis vocari, qui infantes inuadere, eosque ad ephebiam usque concomitari solent. Censuere alij increscentes nuncupari eos omnes, qui temporis tractu grauiiores euadunt, ac saepe si opportunè ijs non medeamur, incurabiles fieri. Huius ordinis erunt comitialis morbus, podagra, nephritis, arthritidis, & id genus alij. Nonnulli tandem arbitrati sunt, morbos dici increscentes, qui in suo reperiuntur augmento; habent enim sua tempora morbi omnes principium, auxesin, statum, & catabasin, siue declinatorium.

Primæ opinionis assertores, quorum principem agit Sabinus Medicus vetustus, cui Vallesius sexto Epidem. in comment. huius sententiae assentatur, dicunt, Veneream puberes ab illis morbis eximere, qui pueritiam vexabant; quod in puellabus mensuris apparentibus, & in puberibus iacto semine probari aiunt; quemadmodum palam fit in epilepsia, de qua paulo supra questionem agitaui.

Secundæ paraphrasis auctores tradunt, quod licet aliquibus morbis propitiatur Venus, quemadmodum morbis imprimis e pituita conferre, significauit Hippocrates; nunquam tamen remedium hoc aphrodision usurpare debeat in ipsa morborum auxesi; verum in principio, vel declinatione; iuxta præceptum illud Hippocraticum. *In principio si quid tibi mouendum videtur moue, in statu verò quiescere melius est.* Etenim ipsa quoque Venus est quædam euacuationis species.

Tertiæ verò sententiæ auctores, quorum Galenus coriphæus erit, autumant synthropos quosdam, siue adnatos morbos plurimum à Venere lædi, utpote arthritidem, podagram nephritidem, epilepsiam, atrambilem, & similes; ita ut sententiæ dubiæ addi debeat ver-

verbum lædit, non autem iuuat. Nempe hæc mihi plausibilior sententia accedit, cui amplissimam fidem reddit experimentum, quo videmus hos omnes morbos ab Aphrodisijs plurimum exasperari, quemadmodum multis hucusque dictauimus, & pluribus adhuc insequentibus enunciabimus.

CAPVT XX.

Vocis Organa mirum in modum lædi à Venere.

INTER alios vsque nunc recensitos humani corporis affectus, quos putibunda Venus immitit, est ille non leuis, qui circa pectus, & huius organa fit. Nam vocem peculiariter ab re venerea offendi probat vsus, & hodierna consuetudo pueros castrandi, quibus vocis lenitatem, acumen, & suauitatem perdurare cupimus; necnon antiqua insuper histrionum consuetudo infibulandi. Antiquitus enim cum comicæ, tragicæque fabulæ cantu non simplici sermone haberentur; comædi, ac tragædi ad vocem ipsam acutam, & claram conseruandam non modo balneis, & laxantibus utebantur edulij, vt Galenus refert, verum etiam infibulatione, cui similis est hodie apud veterinarios equarum, vt vocant, inanellatio. Infibulatio autem erat fibulam supra penem inuolueret; fibula verò erat circulus æneus, quo adolescentulorum, aliorumque hominum virilia coerceri solebant, vocis conseruandi gratia, quæ obsceno amplexu reditur imbecillior, & asperior: illa identidem comædis, ac tragædis iuxta implicabatur pudenda, quando huic etiam hominum generi, vt dicebamus euphonia erat necessaria. Hinc lepidissimus Martialis

Menophili penem tam grandis fibula vestit,

Vt sit comædis omnibus vna satis

Annon satis liquet, adolescentulos, vbi primum incipiunt effundere semen, vocem immutare? Hi namque iam pubescentes, quandoquidem asperiores, & subraucam vocem emittere incipiunt, hircuitallire dicuntur, & hircuitalli tunc temporis ideo nuncupantur, quod vocem grauiorem, hircinæque non dissimilem edant. Cuius quippe euentus rationem prosecutus Aristoteles in Problematibus aiebat, quod coitu vniuersum corpus dilatatur ob calorem, & consequenter aspera quoque arteria; sed non æqualiter, verum qua magis, qua minus, adeo vt gutturis superficies inæqualis reddita, neuti-

A quam liberum exitum spiritui concedat, sed præpeditum, & inæqualem; non secus ac dum rheuma guttur afficit, & branchos efficitur, ex quo arteria limpidum sonum reddere nequit. Huc pertinet, quod Alexander in Problematibus scripserat. Quærens enim, quare pueri, spadones, ac mulieres acuta sint voce? Respondit, quod his non protenditur aspera arteria in amplum ob humiditatis abundantiam; caliditatis enim munus est meatus in amplum relaxare, vt ergo angusta tibia angustum reddit sonum, sic arteria non dilatata. Nimirum, Aristoteles de Historia Animalium septimo id clavis fidibus significasse videtur ijs verbis: *Vox item per idtempus, idest decimo quarto anno, mutari in sonum asperiores, inaquabilioresque incipit, quamquam nondum grauem, neque enim acuta præterea est, neque tota æqualis, sed similis fidibus incontextis, & asperis, quod caprire denominatur, idque potissimum, qui rem veneream incipiunt agere, ijs enim Vox transit virilem. Abstinensibus verò è contrario fit, & si curam adhibeant, quod aliqui faciunt ex ijs, qui choreis indulgent, vel longo seruari tempore sine magna mutatione potest.* Ita prorsus eodem 5. de Historia capite 30. de Cicadis sermonem habens Philosophus eiebat, eas ante maris coitum cantu longe suauiores esse. Rursus eodem libro capite 14. de Equo: *Bimus, inquit, cum est, atque hinnire incipit, vocem magnam, grauemque mas mittit, fœmina maiorem, &c.* Plura citato loco videat, qui vult.

C Porro tã vox quã vniuersũ corpus primò aphrodisiasmi tempore maximã experitur in mutationem, eò namque temporis natura cuncta perlustrat membra. Sic videre est, mulieribus augeri mammas; ac protuberare vti etiam pubem, & genitalia loca. Viris quoque pectus, & virilia explicari: Iuenculis menstrua fluere, pilosque ad pudenda exoriri, puberibus pruritum seminalem fieri, & loca eadem pilis circumtegi; sed in primis pectus manifestè afficitur ob magnam cum genitalibus communionem, vt ex anatomicis administrationibus liquidò consequi licet, & nos alibi pluribus prosequuti sumus. Nam ab arteria magna ramulus quidam demittitur ad os pubis in viris, & alter ramus in mulieribus ad fundum, collumque matricis, adeo vt ex hac omologia facile sibi inuicem affectiones communicare valeant. Id vel ex eo patet, quoad Venereis lenocinia, quoniam si mulieribus mammae pertractentur, continuo genitalem pruritum, ac tentiginem experiuntur; non secus ac fues fœminæ, si circa vbera leniter confricentur, voluptate delinitæ statim humi prosternuntur; idque ex harum partium consensu, atque conspiratione contingere, putandum est; ambarum enim

enim vasa, communia sunt, ut ideo nihil mirum si ex mammarum varia dispositione, varia vteri affectio comprehendi valeat; nec non, foetus inibi contenti status, atque alteratio, ut ex Hippocratis, & Aristotelis doctrina plenè colligere fas est; nam quarens in Problematibus Philosophus, quare lac in mulieribus coeuntibus, lactentem puerum prauè afficiat; respondet, quoniam dum res agitur venerea purior, ac perfectior lactis portio ad seminales meatus, atque vterum defluit, parte impuriori in mammillis superstita. Insinuauit eandem communionem Hippocrates secundo Epidemiorum, ea sententia: *Tusses diuturnae, si testis intumuerit, cessant, & quibus testis intumuit, si tusses fiant, cessat*; quam veritatem saepius comprobata vidi Romae in summo Principe, & Cardinali Bonifacio Caietano, dum primoribus annis doctissimum Vincentium Alfarium medicinam practicam habentem prosequerbar, ille namque cum rebus aethmate laboraret, non prius a fero paroxismo alleviabatur, quam scro- rum, testesque intumesceret. Rursus earundem partium familiaritatem delineauit Hippocrates 5. Aphorismorum aphorismo 37. 38. 39. nam, trigesimo septimo inquit: *Mulier ingrauidata si mammae repente extenuentur abortit*; trigesimo octauo habet: *Quin & mulieri grauida si altera mamma extenuetur, ac gemellos gerit, alterum abortit, &c.* demum trigesimo nono. *Si mulier neque praegnans, neque puerpera lac habeat, huic suppressa sunt menstrua*. Praeterea 6. epidemiorum sectione 5. legitur. *Si mammarum papilla, & rubor pallidus fuerit, morbosum vteri vas est*. Item 2. epidemiorum sectione 5. *Vocis gracilitatem soluit varix ad sinistrum & dextrum testem, absque horum altero fieri non potest, ut solvatur, & paulò infra. Solutio coxarum doloris, oculorum distortionem, caecitas, testium tumores, mammarum eleuatio*. Has celeberrimas auctoritates congerere libuit; licet alibi earum plerasque in alium re- texerim sensum, ut constet plenius, quanta in- reredat affinitas inter spirituales, ac genitales particulas, inter pectus, ac pudenda; ideoque innotesceret, ex philidonia vocis organa valde immutari posse. Auctarium deest. Dabo. Aui- cen. 8. de Animal. cap. 7. passeris cuiusdam meminit, qui remeante vere quindecim conti- nuis diebus suauissimè cantillet, postmodum verò colorem immutet, & obmutescat. An- plumas non minus, quàm vocis armoniam, fusae libidinis in praemium amittat?

CAPUT XXI.

Quibus nam morbis genericè sit magis infen- sus Veneris usus; ubi morborum ilias inde quoque originarium re- censetur.

VISQVIS morbosas affectio- nes, quae à studio manant Aphrodisio plenius, & exactius habere cupit petere debet Aui- cennam libro 3. fen. 20. Aetium sermone 3. capite 8. & alios. Nos enim hactenus praecipuas quasdam, ac fre- quentiores recensuimus. Iuuat nihilominus alias aliquot aegritudines inde oriundas promi- scue prosequi. Nempe omnibus, qui vel pe- ctore, vel neruis, vel renibus malè habent, quique lumbis, coxendice, pedibusque imbe- cilles sunt Venus prorsus aduersatur. Depra- uata coctioni, crudis ventriculis, obliuiosis, tremulis inimica prorsus. Sed audiamus Aui- cennam, cuius verba praecitato loco haec sunt: *Coitus euacuat de substantia cibi postremi, qua- re debilitatem affert, cuius similem alia non af- ferunt euacuationes, & euacuat de substantia spiritus rem plurimam propter delectationem, & propter illud, qui plus delectantur, plus sunt cadentes in debilitatem: & coitus quidem veloci- ter facit peruenire illum, qui plurimum co- utitur ad infrigidationem sui corporis causa sui, & resolutionem caliditatis innatae, & mortifica- tionem virtutis: & preparat ipsum in primis ad caliditatem fumosam adeò donec multiplicen- tur super ipsum pili, deinde succedant ei infri- gidatio completa, & debilitas sensuum, visus, & auditus, & accidunt cruribus eius torpor, ac dolor quare non forsitan sustinet onus sui cor- poris, & quandoque simulatur dispositio eius epilepsiae occulta propter illud, & quandoque superat in ipso nigredo, deinde citrinitas, & ac- cidunt ei periodi à debilitate; & videtur ei, quod sit incessus formicarum in membris suis inci- piens à capite suo usque ad finem dorsi, & ac- cidit ei tinnitus, & multoties accidunt ei febres acutae, adurentes, & quandoque adueniunt ei tremor, ac debilitas neruorum, & vigilie, & prominentia oculorum ad exteriora etiam sicut accidit in separatione animae à corpore, & acci- dit ei caluitium, epilepsia, & dolor dorsi, & re- num, & vesicae. Dorsum verò ignescit prius, quare attrahit materiam dolor ad ipsum, & re- stringitur eorum natura, & quandoque facit in- currere colicam: & facit accidere eis faetorem, & fetet eorum os, & carnes gingiuarum, & in il-*

illis, in quorum corpore sunt humores melancholici, mouetur post coitum horripilatio; & in cuius corpore sunt humores putridi, procedit post coitum ex eo odor foetidus; & ei, qui est debilis digestionis, accidit post coitum rugitus; & de hominibus est, qui est passus complexione malam, dimissio coitus contristatur plurimum, & grauat corpus eius, & caput ipsius, & rixatur, & multiplicatur pollutio ipsius, & si est ei obediens, debilitatur stomachus eius, & deficcatur; & de hominibus dignior alienatione coitus est ille, cui aduenit post ipsum tremor, aut frigus, aut constrictio anhelitus occulta, & pulsus cordis, & profunditas oculorum, & destructio appetitus cibi, cuius pectus est infirmum, aut debile, aut est debilis stomachi. Dimissio enim coitus est res conuenientior ei, qui habet stomachum debilem; & deuitent ipsum de mulieribus illis, quæ abortum patiuntur: & in coitu quidem sunt figurae male, sicut si ascendat mulier supra virum; figura enim in coitu illo est mala, ex qua timetur ramex, & inflatio, & ulcera virgæ, & vesicæ propter laborem eiectionis spermatis, & dubitatur, si currat aliquid in virga ex parte mulieris. Et scias, quod retentio spermatis in coitu est mala valde, & quandoque perducit ad contritionem vnius duorum ouorum; & oportet, ne coitus fiat necessitate facis, & mingendi motu, nec cum exercitio, & motu, aut post passionem animalem fortem. Hactenus Auicenna, qui quidem fusè, & eruditè simul omnia percurrit, quæ de re præsentis dici poterant, insuperque optima, & scitu digna consilia sup-
peditat.

Iam Rufum apud Aetium auscultemus, qui nihil minus doctè rem aperuit his verbis: Naturale opus coitus est: nullum autem ex naturalibus operibus nociuum est; verum iuxta modicum, & assiduum usum, itemque iuxta tempus non conueniens assumptus noxius euadit. Multò autem magis nociuus fit assiduus usus his, qui nervos, aut pectus, aut renes, aut lumbos, coxendicesque, ac pedes imbecilles habent. Cuius rei coniecturam hinc facere licet, quòd omne hominis robur in coitus usu debilius redditur. Robur autem est insitus in nobis calor. Vnde sanè concoctiones coeuntibus non integrè contingunt, & pallidi fiunt, & neque exactè vident, neque ut oportet, audiunt, neque alios sensus integros possident. Quin & obliuiosi tales, & tremuli existunt, & articulis maxime coxendicum dolent, & alij ex ipsis renum, alij vesicæ morbos incurrunt. Quibusdam etiam oris graueolentia, & dentium dolores, & gurgulionum inflammationes oboriuntur: & visi sunt iam viri multi, qui ex multa Venere sanguinem expuerunt, partim ob violentam spiritus compressionem, ac intensionem, partim

A ob venarum, ac arteriarum, quæ ex pulmone ad testiculos deferuntur, communionem. Itaque, subiungit, propter iam relatas causas medici boni iubeant Venere abstinere, siue adsit quis ex prædictis morbis, siue timeatur ob naturalis corporis debilitatem. Huc vsque Rufus, cui subscribit Paulus, & alij, & ab hoc, & ab Auicenna Michael Scotus, qui tempore Federici Imperatoris gloriosè vixit, eique à studio Philosophiæ seruiebat, coitus nocumenta, ac dispositiones haufit, quas in eius Physiognomonia quisque videre potest.

B Viden' ergo iuuentus petulans, quantis obnoxiam morbis tua te lascinia reddat. Hem! ita ne homines audent impetu effræno Genij in Venerem irruere nullo habito sanitatis studio? Ergo nec a tanta morborum colluie terreberis miser anthropos? ut breui, eaque dolosa voluptate fruaris, valetudinem pessum dabis, qua sine nullum bonum iucundum esse potest? ut proinde Plato in Gorgia ex ore Socratis primum locum inter naturalia bona sanitati tribuat; & Orpheus alta voce cecinerit, sine salute cuncta esse hominibus inutilia. Inde in foribus Delij carmen inscriptum erat.

Perpulchrum iustum est: verum optimum habere salutem.

Meritoque iccirco adhuc Aripbron Sicyonius hymnum illum egregium sanitati est modulatus, quem sic imitatus est Calcagninus.

C *O qua nec altera vetustior est Cœlitum,
O una cunctis expetita sanitas!
Quodcunque reliquum est vitæ tecum
utinam*

*Agam, & una omnium contubernalis sis
mibi.*

*Quicunque enim fortunis fruitur, aut li-
beris,*

*Aut est alteri obnoxius voluptæ,
Te una fauente, cuncta habet propitia,
Afflant & illum charites, & si media
hyems*

Rigeat, tamen ver illi flosculos parit.

*Absente te sunt cuncta dura, & as-
pera,*

D *Nec grata prorsus cætera est felicitas,
Quum esse planè desinit felicitas.*

Et Venerem sectamur Hygeæ, ac Panacæ hostem infensam? Siccine insaniunt homines? At non reticenda insuper Veneris alia quædam detrimenta ad medicinam staticam attinentia, ab ingeniosissimo Sanctorio eiusdem Medicinæ auctore aphoristicè promulgata.

Sanctorij Sanctorij ex sexto libro Medicinae staticae duodecim selectiores aphorismi ad Veneris noxas pertinentes.

I.

Post coitum immoderatum quarta pars solita perspirationis in pluribus pr obiberi solet.

I I.

A coitu immoderato diminuitur calor naturalis: a diminuto calore diminuta perspiratio; a diminuta perspiratione flatus, & palpitatio.

I I I.

Immoderatus coitus facit perspirare cruda, quae deinde carnes frigidas efficiunt.

I V.

In actu Venereo multum crudi perspiratur, & si diu duret cruda transferuntur a centro ad corporis ambitum, fiunt obstructions: & inde alius supprimitur.

V.

Præsens vulnus immoderati coitus est stomachi refrigeratio: futurum, prohibita transpiratio; unde facile fiunt palpitationes in supercilijs, & artubus, & deinde in membris obtinentibus principatum.

V I.

Coitus in æstate magis nocet, non quia corpus magis perspirat, sed quia coëtio cum sit minor, deperditum difficilius resarcitur.

V I I.

Coitus immoderatus ledit visionem, quia ab oculis subducit maximam spirituum copiam; inde tunica oculorum prædura, & rugosa, nec non meatus minus peruij redduntur.

V I I I.

Coitus calefacit iecur, & renes, quia excitatus calor minus exhalat: refrigerat verò stomachum, cerebrum, & cor, quia per meatus patentiores excitatus omnino, & proprius aliqua ex parte propterea resoluitur.

I X.

Hinc coitus immoderatus in hepate bilem; in renibus nephriticum affectum, in stomacho crudum succum; in cerebro catharrum, & in corde palpitacionem, & syncopem.

X.

Post nimium coitum cum muliere quam maxime concupita, non sentitur illico lassitudo; animi enim consolatio iuuat tunc perspirationem cordis, & augeat eius robur; unde in ipso quod amittitur promptius remittitur.

X I.

Illi qui coeundo sperma ex studio non emittunt, in tumorem testiculorum facile incidunt; sperma enim est imperspirabile.

XII.

Coitum non nocuisse hæc indicant, urina æque coëta, ut ante; corporis agilitas: respiratio faciliior, & idem fere corporis pondus perseverans.

CAPVT XXII.

De ijs, qui in re Veneris vitali dissoluta virtute obiere, aut casu, fatoue fuerunt extincti.

IS malis onusta Venus humanum grassatur Genus; nec solum grassatur, sed populatur, ac tandem in feram detrudit necem. Sic primo de femine Galenus testatur his verbis: *Accedente insuper voluptate, quæ ipsa per se satis est, ut vitalem dissoluat firmitatem, adeo ut iam quosdam ex nimia voluptate, & iucunditate mortuos esse constet.* Euentus rem aperit: historiae centum id satis comprobant, quarum illæ sunt celebres. Cornelius Gallus, ac Titus Etherius, Plinio teste, in re Veneris obierunt. Itane Veneris asotæ improbum studium ad interitum tandem ducit? Siccine mortis pretio brevis, & fœda coemitur voluptas? Tanti emitur dulcedo vana? Siccine inter gaudia obrepit vltimus dolor? Sic diem exotus acolaustus homo vitam sibi capularem facit! Proh vanitatis, & amentiae columen! liceat historias aliquot prosequi eorum, qui inter Veneris illecebras animam exhalauerunt, ut grex petulca arceatur à mollitie, & reuocetur ab orco.

Pontano Auctore libro de obedientia capite 10. Beltrandus Ferrerius in Hispania Barcellona in Venere dedit animam. Alcibiades quoque, ut Plutarchus refert cum Tymandra meretrice à Lyandro interfectus est in ipsa libidinis obscenitate. Sic Tigillinus, Cornelio teste, vigilum, & prætorij præfectus inter stupra concubinarum, & oscula sectis nouacula faucibus inhonestè vitam clausit. Rhodaldus Longobardorum Rex, teste Paulo Diacono: Spenfippus Platonius, auctore Tertuliano in impuritate, & adulterijs è vita cessere. Iouannes Skenkius aliorum meminit, quos apud ipsum videre est. Hos habuit vetusta ætas: nostris quoque temporibus non pauci fuere, quos tamen referendi aufertur facultas. Exclamare interim cogor cum Valerio Maximo: *Quorsum autem attinet eorum cauillari fata, quos non libido sua, sed fragilitatis humana ratio abstulit?* Quis rescire valeat, quot fuerint illi, qui coitu intemperato in lethales in-

cidere morbos? Apage à quibusnam causis frequentius agrotant iuvenes, quam ab Aphroditis exuberante voluptate? Hæc mihi scribenti fit obuiam aduena, qui fratris nudius tertius reuocati ab orco calamitatem deplorat; nam curatus ope medica quasi insperato à febre mali moris, statim, nondum resumptis viribus, uxori adhæsit, & in præsentiarum animam agit; ut summo iure pestis blanda luxuria nuncupetur; quem enim pestis fera, utpote pestilentialis febris nequit interimere, interficiet mitis hæc, & voluptuosa pestis.

Sed in auidi lectoris lautiorum apparatus, ponantur in medio aliquorum exempla, qui vel fortuito, vel fataliter in actu Aphroditæ voluptatis obiere. In templo D. Mariæ Rauennæ, ut Petrus Apianus Mathematicus Ingolstadiensis, & Bartholomæus Amantius memoriæ tradunt in libro cuius est apographon: *Inscriptiones Sacrosanctæ Vetusstatæ*, hoc legitur epitaphium,

F. I. DICAT
CINERES, ET OSSA LAODICEÆ PHILOCAPTÆ HIC SITAS VNT PERPETVÆ MEMORIÆ FACTI, ET INFAMIÆ CAUSA, QUÆ INSACIABILI VENERE EXHAUSTA SVBTER. VIVO VIRO MORTVA EST. VIX. ANN. XXIII. MEN. VIII. D. IV. INFOELICISSIMI PARENTES TACITO NOMINE EXTRASORTEM AD RVDERA POSVERE, O VORAGINEM EXVRIENTEM?

Eupolis quidam Nicia Atheniensis filius prima nuptiarum nocte thalami ruina una cum uxore oppressus, paulo post periit, quod spectat illud Ouidij in Diris contra Ibin.

Sit tibi coniugij nox prima nouissima vita,

Eupolis ut periit, & noua nupta modo,

Hieronymo Magio referente, Mulio quidam illi notus Cornix appellatus, cum in agrum oppidi Diui Ioannis Vallis aduenisset, tempestatem nimborum fugiens illico exortam, dixerit ad mulierculam quamdam, quam cum noctu cognosceret, domus ipsius lapsu cum pellice exanimatus est, Eodem Magio auctore tertio miscellaneorum Neapoli Sponsus quidam cum Virginem sponsam deflorare conaretur, ligneo orbe, à quo conopeum pendebat, in caput eius delapso, occubuit. Legimus in sacra Tobia historia, Dæmonem nomine Asmodeum septem viros Sarre Raguelis filie sponso, simul atque voluissent desponsatæ Virgini adherere, enecasse. Id quod non tam casu accidisse, quam ex Demonum Zelotyporum ira, contendunt. Amant namque Dæmones, ut alibi fusiùs diximus, ac zelant non tam supra mulieres, sed etiam supra viros; refert enim Philostr. tertio de vita Apollonij Thianci, Dæ-

monem cuiusdam Pueri captum amore fuisse; & si Magio relato habenda fides, quidam ex Diui Augustini Eremitarum familia tempestate sua antequam sacris insigneretur ordinibus, à Dæmone adamatus sæpè osculis petebatur, & ab eodem Zelotypo aliquando malè etiam diuexabatur; sed hæc per Apostraphen dicta sufficiant. Præsentem claudamus sermonem, exemplo omnium pulcherrimo, & complorando, quod ex subscripto disces epitaphio, Romæ olim exculpto

ASPICE VIATOR Q. SERTVLL. ET DVL-
CICVLÆ SPON. ME. RANCILIÆ VIRG.
AC. POST. INDE QVID FACIAT LICENT-
TIOSA SORS LEGITO. IN IPSA FLORIDA
ÆTATE CVM ACRIOR VIS AMORIS IN-
GRVER. MVTVOCAPT. TAND. SOCERO
ET M. SOCR. ANNVENTIB. SOLENN.
HYMEN. NVPT. COPVLAMVR. SED O
FATVM INFELIX NOCTE PRIMA CVM
IMPORT. VOLVPTATIS EX LI. FAC EX-
TINGVERE ET D. M. V. VOTA COGE-
REMVR REDDITIS HEV IPSO IN ACTV
DOM. MARITALIS CORRVENIS AMBOS
IAM EXTRE. CVM DVL CITVDINE LÆ-
TIS. COMPLICATOS OPPRESSIT FVNE-
STAS. SOROR NEC NOVI QVID FECISS.
PVTA NON ERAT IN FATIS TVM NO-
STRALONGIOR HORA. CARI PARFEN-
TES LVCTV NEC LACRIMIS MISERA
AC LARVATA NOSTRA DEFLEATIS FV-
NERA NE REDDATIS INFELICIORA.
AT VOS NOSTROS DIVTVRNIORES VI-
VITE ANNOS. OPTIME LECTOR AC
VIVE TVOS.

D. M.

Ergo procul esto Venus impia, procul sunt tua funera, pestis blanda procul euola. Iam mihi cum Cirenæo liceat intonare.

Abite in malam rem pestes

Impiorum mortalium,

Vrbiumque opes,

Abite in malam rem omnes

Noxæ blande,

Ingratæ Gratia,

Quibus animam alleclam.

Terram seruam retinet,

Quæ valde misera,

Suorumque bonorum.

Ebibit obliuionem.

Defluunt exiguo spatio, atque breuissimo, & singulis momentis quasi fluentia decurrunt hæc corporis fœda, damnosæque libidines, neque finem alium habent, quam dolorem, ignominiam, luctum, interitum. Bossius apud Aloygium Nouarinum in Risu Sardónico.

CAPVT XXIII.

*Veneris petulantiam vniuersum
corpus profanare.*

PRAE omnibus iam dictis affectibus, quos tamquam à Veneris oblectamentis emanantes recensuimus, est alius quispiam arcana quadam proprietate, ac labe vniuersum corpus profanans, quod cum videatur inenarrabile, signis duntaxat a posteriori eo modo quo potero, propalare conabor. Quippe an non satis liquet, vtriusque sexus Iuuenes, cum primum virginem pudorem amittunt, diuino quodam veluti lumine denudari, ita vt corpus puritatis decore, & castitatis fulgore spoliatum quibusdam veluti obductum tenebris conspiciatur? Quò factum prudenter est, vt qui virginitatis amittunt florem, meritò corrumpi dicantur; siquidem iam tum & animus corrumpitur, & corpus labefactatur, putensque euadit; cuius rei manifestum est argumentum; quod vbi primum puberes semen effundere cœperunt, hircum redolent, indeque Tragomasculi sen Tragizontes nuncupantur, hinc Martialis

Pastillos Ruffinus olet, Gorgonius hircum.

Quæ sanè graueolentia in alis primitus innotescit, eo quia cutis inibi rarior, & tenuior existit. Hinc Horatius 2. Epodos

Grauis hirsutis cubat hircus in alis.
& Catullus

Valle sub alarum trux habitare caper.

In quibusdam locis mos obtinet, vt nuptæ mulieres dum suo succubere viro, per octo, decemque dies non egrediantur foras, multoque minus delubra ingrediantur; & quoniam cærimonix haud casu fiunt, soloque hominum opinatu, existimarim ideo id factum fuisse, quoniam nefas censetur, profanatas Deorum adire templa; Hinc Deiphobes apud Virgilium 6. Apollinis antrum subiens clamat.

Procul ite profani.

Et quia mulieres, vt quæ nullum aliud, quàm virginitatis decus à natura tulerunt, illud in Veneris primo congressu amittunt; hinc est, vt ceu labe contaminatæ a sacris adibus per dies aliquot arceantur. Id non temere affirmo: colligo ex varijs scriptoribus, & Plutarcho in primis 3. symposiorum 6. vbi narrat, veterem, consuetudinem tulisse, vt qui nocte Veneris voluptatibus indulgissent, procul a Deorum abessent facellis: quò spectat illud Tibulli 2. Car-

A *minum,*

*Vos quoque abesse procul iubeo, discedat
ab aris,*

Cui tulit externa gaudia nocte Venus,

Nec modò voluntaria seminis effusio corpora polluit, verum inuita quoque pollutio, & spontanea gonorrhæa quodammodo consecratur. Quare legimus in Leuitico capite 15. *Vir, qui patitur fluxum seminis, immundus erit, & tunc iudicabitur huic vitio subiacere, cum per singula momenta adhaerit carni eius, atque concreuerit fœdus humor: omne stratum, in quo dormierit, immundum erit, & vbiunque sederit; Si quis hominum tetigerit lectum eius, lauabit vestimenta sua, & ipse lotus aqua immundus erit vsque ad Vesperam, &c.* Quod idem habetur in Deuteronomio capite 23.

Magnus ille Cœlestium arcanorum reuelator Ioannes Euangelista in ecstasi videns candidorum innumerabilem cohortem, & quinam essent sciscitatus, responsum tulit. *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati; & hi cœlibes iure dicuntur, eò quod, vt Diuus Hieronymus ait, Cœlo dignam ducant vitam, qui Veneris abstinent voluptatibus; etenim ætherei spiritus, ipsaque numina oderunt carnis oblectamenta, ac fomitis pruritus, quicquid amantes Gentiles de suis Dijs effutirent.*

Appellatur Virgo sydus quoddam Zodiaci, quod Astrea creditur esse, Dea nempe æquitatis, & auri sæculi numen, à quo fortè astro in terris virgines incorrupti homines nuncupantur, eò quòd sicut illa in æthere rutilat fulgore, sic etiam qui Venereis non sunt commaculati in terris tamquam sydera cornescant. Apud nos Italos mos tulit, vt quando adolescentula quæpiam nondum passa hymenæum e vita cedit, candidis deferatur vestibus,sertaque lilijs, floribusque contexta coronetur; lilia namque puritatis sunt hieroglyphica; vt ostendatur, illam, quòd non sit passa Venerem, vitæ candorem nequaquam amisisse. Apud Romanos in Vestalis ignis custodiam ex Numæ Pompilij dictato, non nisi virgines admittebantur, quo mox loco sub capitis pœnam illæsa seruabatur pudicitia; fortè quia non nisi à virginum puritate tanti Numinis ara custodiri posse putabatur.

Elephantes adumbrata rationis animalia ex Aristotele de Historia Animalium in desertis coeunt locis, mox vero abluuntur, quasi ratam inde sordem, fœdamque labem deponere studeant. An non insuper mirum est, quòd de Vnicornio animali purissimo scribunt naturæ Polyhistores, innata scilicet proprietate, atque instinctu virginitatem illum dignoscere, diligereque adeo, vt capi nequeat nisi à virgine, quam vbi primum odoratus est, sponte sequitur, eiusque libenter adhæret sinui. Proh virginitatis decus? Contra autem apes, vt supra dixi, &c.

ebamus, naturali instinctu recentes à Venere, odorantes aculeo morfu, insequuntur, ac feriunt.

Olim in ipsa Gentilitatis densissima nocte Sacerdotes, ac mulieres editæ, aut initiaturæ per nouem noctes à Venere arcebantur, vt patet ex ijs versibus.

Perque nouem noctes Venerem, tactusque virorum.

In vetitis memorant.

Haud enim grata esse arbitrabantur holocausta, quæ ab impuris offerebantur manibus, dictante Platone 4. de legibus: *Ab impuro capere munera, neque bonum virum, neque Deum decet.* Hinc etiam Pythagoras in symbolis addebat: *Nudis pedibus sacrifica, & adora.* Hoc est animi puritate, cordisque sinceritate; vt in nostris commentarijs in symbola plenè exarauimus. Vel apud Turcas extat hodie consuetudo, vt sese nimirum lauent, antequam templum adeant; putant enim à Deo non exaudiri preces, quæ ab impuris offeruntur; purificari autem stultè existimant simplici aquæ ablutione. Inde Hesiodus.

Nunquam vina Ioui, superisque rubentia libes

Ante manus fluuij, quàm pura laueris vnda.

Homerus in Iliade.

Non decet illotos manibus libare superno Vina Ioui, &c.

En ergo vt Veneris ab illecebris miserè sceleratur corpora. Quamobrem cum Trismegisto in Pimandro perorare fas erit. *Cur, o viri terribena, precipites in mortem ruitis, cum vobis haudquaquam desit immortalitatis consequenda facultas? reuocate iam vosmet, qui laboratis inopia, ignorantia tenebris inuoluti: discedite ab obscuro lumine, asciscite immortalitatem, corruptionem fugite.*

CAPVT XXIV.

Omniū malorum, cladumque originem fuisse Venerem.

QUORUM effræna Iuuentus? cuius nam Domina tyrannico te committis imperio? Nunquid Venerem non aspicias totum orbem deuastantem, atque vniuersæ cladis originem? non famas, non bellum, non pestis mundum adeo depopulatur, vt familiaris hæc inimica. Hinc Silius Italicus libro 15.

Inde aspice late

Florentes quondam luxus quas verterit vrbes,

Quippè nec ira Deum, nec tela, nec hostes

Quantum sola neces animis illapsa voluptas

Satis cuique manifesta sunt sæuissima bella, quæ ferus naturæ, & Genij produxit impetus. Amabò vnde cades? vnde proditioes, ac fraudes? vnde flagitia mille? vnde ebrietas? vnde egestas? vnde infamia? quàm bene Plautus in Truculento.

Meretrix meum Herum

Miserum sua blanditia intulit in

Pauperiem, priuauit bonis, luce, honore, atque amicis.

Idem 3. elegiarum 12. Propertius habet: Quod autem de ebrietate, & infamia peculiariter dicebamus, confirmat Silius Italicus 15. Belli Punici.

Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus, & atris

Circate semper volitans infamia pennis.

Quàm præclare Apuleius libro de disciplina scholastica cap. 2. *Meretrix est nonaria inferni ianua, via iniquitatis, scorpionis percussio, viscarium sceleris, puteus interitus; & est prorsus illud Salomonis parabolarum 13. fouea enim profunda est meretrix, & puteus angustus aliena; insidiatur in via quasi latro, & quos incautos viderit, interficiet.* Pleni sunt omnes libri, plena volumina, & monumenta, quæ testantur, ob mulieres infinita penè mala, excidia, atque exitia promanasse. Ideo Seneca in Hippolyto.

Sed Dux malorum scæmina, & scelerum Artifex

Obsedit animos: cuius incesta stupris, Fumant tot vrbes, bella tot Gentes gerunt

Et versa ab imo regna tot populos premunt.

Vide Athenum 13. cap. 4. vbi ob mulieres exorta bella recenset mille. Ne sit igitur qui voluptatis illecebris irretiatur, nemo specie, & delectatione delinitus sæuæ libidinis tyrannidi se committat; quandoquidem terminus momentaneæ voluptatis est acerbissimus dolor, & delectationis fallaci gaudio amaror finitimus est; sardonici risus mors est comes; hinc Prouerborum capite 5. *fauus distillans labia meretricis, & oleo nitidius guttur eius; nouissimæ autem illius amara sicut absinthium, & acuta sicut gladius biceps.* Huc facit ludicrū illud: *mulierem melle esse molliorem, sed quod nitentior eò nocentior; dum te fouet, sibi fauet; dum tangit, tingit; dum ridet, rodit, seu radit: non est virgo, nec virago, sed vorago, quæ vires vorat, corpus carpit, aurum haurit, & amando*

mandit. Dilectus Apostolus cui diuina arcana reuelata fuere in quadam exstasi, vt legitur Apocalipsis 17. Meretricis vidit dolosas imposturas, ductus namque in desertum quoddam mulierem conspexit purpura, & margaritis exornatam habentem poculum aureum, plenum abominatione, & immunditia fornicationis eius.

Vegetius in 2. de re militari causam reddens, quare tot praelara gesta Romani suis temporibus patrarent, ait, quoniam nullis voluptatibus, nullis delicijs frangebantur; siquidem vt habet Tullius, *In voluptatis regno non potest virtus consistere*; Enimvero nefanda libidine homines ducti belluis deteriores euadunt, cum nunquam sese ad altiora erigantur; merito ideo plato 9. de Iusto dicebat: *Homines igitur prudentia, virtutisque expertes, & epulis rebusque similibus mancipati, deorsum feruntur, rursusque ad medium usque perueniunt, & circa hac per omnem vitam oberrant; super hac vero emergunt nunquam; & quod vere summum est, nequaquam suspiciunt, neque ad supera euebuntur, neque vera vlla re quandoque fruentur, neque stabilem puramque gustant voluptatem, sed veluti pecora humi prona spectant, ventrique obediendo pascendo, & coeundo atatem conterunt.* & hoc est illud ipsum, quod mystice nobis idem Plato inculcauit, dum dixit, animis nostris semper duos adesse daemones, vnum qui ad superna erigat, alterum, qui ad inferna deprimat; qui sane daemones, testante Ficino, sunt duo amores, quorum vnus celestis est ad contemplandam diuinam pulchritudinem nos eleuans; alter vulgaris ad sobolem procreandam nos stimulans; & primus ideo iure dicitur calodemon, idest bonus demon; alter cacodemon, idest malus demon, eo quod vilia suadeat semper, & ad vulgaria concitet. Apagè quid magnorum Heroum animos inflexit magis, quam Veneris delictum? Adeo animum, & mentis aetheream lucem obumbrat aphrodisia voluptas, vt vel Ethnicis fatentibus, qui illius illecebris indulserunt, aethera conscendere nequeant; quod in somnio Scipionis ijs verbis lectitur: *Eorum animi, qui se corporis voluptatibus dedidere, earumque se quasi ministros praeuere, impulsuque libidinum voluptatibus obediunt Deorum, & hominum iura violauere, corporibus elapsi circum terram ipsam volutantur, nec hunc in locum, nisi multis exagitati saeculis reuertuntur; & est illud prorsus Aristotelis ad Alexandrum: Va anima peccatrici, quae non habet potestatem redeundi ad locum suum; quia turpia opera delectationis corporis impediunt eius ascensum sursum.* Et huc pertinet illud Maronis 6. Aeneidos, vbi Anchisem in Elysijs Campis ab Aenea repertum, ita alloquentem facit.

Quin & supremo cum lumine vita reliquit,

Non tamen omne malum miseris, ac sumditus omnes

Corporea excedunt pestes, penitusque necesse est

Multa diu concreta modis inolescere miris,

Ergo exercentur panis, veterumque morum

Supplicia expendunt; alia panduntur inanes

Suspensa ad ventos, alijs sub gurgite vasto

Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni;

Quisque suos patimur manes; exinde per amplum

Mittimur elysium; & pauci lata aruata nemus;

Donec longa dies perfectio temporis orbe Concretam exemit labem, purumque reliquit

Aethereum sensum, atque aurai simplici ignem.

Omne itaque exitium, omne facinus improbum à Venerea cupiditate fuit; omnis cœdis origo Venus extitit: omnis lex violata propter voluptatem improbam, omnis æquitas corrupta fuit. Sic Andrellinus basilicè satis concinit ijs carminibus, quæ tamquam capitis huius auctarium apponenda censui.

Te duce non vlli quamuis obnoxia culpa

Iam rea, mentito teste, Susanna fuit

Caditur Vrias veri sub imagine belli,

Vt David optata posset amante frui.

Sanctus monstrifera dum iura libidine

foedat

Corruit in rapidas Gomora versa facies,

Te duce fraternis fossus cadit ictibus

Hamon,

Cumque suo Sichenpatre necatus abit.

Perdidit inuictus per te sua robora

Sampson,

Obruit euulsa seque, suosque domo.

Carpit Olophernes altum dum nocte

soporem,

Heu malo fœmineo casus ab ense iacet;

Adde quod Herodes furijs agitatus iniquis,

Non leue suspecti crimen amoris habet.

Ipse etiam Salomon populo sapientior omni

Obtulit externis sacra nefanda Dijs.

Multos enim vulneratos deiecit, & fortissimique interfecti sunt. Proverbiorum 7.

CAPVT XXV.

Viro, an mulieri sit magis pernicioſa Veneris conſuetudo.

L VCTANTVR inuicem inclinopali vir, & mulier, parique conditione dimicant, ita vt moueatur, agiteturque vir, agitetur, criſſetque mulier: incaleſcat vir, incaleſcat & mulier; delectentur ambo, amboque in fine ſemen iaciant. Non ab re igitur ſciſcitabitur quiſpiam, qui nam ex duobus victoriam referat, hoc eſt viribus minus concidat, minusque robore proſternatur. Michael Scotus ſuæ Phyſiognomoniae libello ſententiam tulit, ſepties magis concubitarum inſenſum, ac dannosum exiſtere mulieri, quam viro. Iudicis rationes eſſe poſſunt, quia cum ſit mulier omni viro frigidior, ac debilior, multo magis deprimi, afficique debet ab uſu Veneris vires infringentis, ac refrigerantis; quod in viris temperamento calidioribus, ac lacto vegetioribus nequaquam ſic facile continget. Adhuc mulier magis quam vir voluptate Venerea mulcetur, At quanto maior voluptas extat, tanto ſpirituum ſit maior iactura; igitur maiorem ex congressu mulier, quam vir noxam referet, tanto magis quod menſtruo illo ſanguine, quo periodicè circumfluit, materia ſeminali, atque etiam totius corporis alimento ſubrahitur; vt ideo dixerint Philoſophi, mulieres, quibus abundè, & aſſatim menſtrui prompunt flores, libidinis pruritu minus tentati, eo quod ſit humoris deriuatio; cum itaque in viris cruentus huiusmodi effluxus non accedat, ſanguinis copia decedit ad vaſa ſpermatica, ibique in copioſum ſemen tranſit; vbi autem copioſè fluctuat ſemen, tantum abeſt, vt Venus obſit, vt ſubleuet potius, ac maximo-
re conducatur.

At his non obſtantibus aſſeuerandum eſt, viros oppidò magis, quam mulieres ab aphrodiſio peſſundari, id quod huiusmodi rationibus perſuaſum velim. Primò quidem, quoniam ſpirituolum magis eſt, & vberius, quod a viro emittitur ſemen, quam quod a muliere; ſed à maiori, calidiorique ſeminis copia, maior inuadit læſio, viriumque diſpendium; igitur vir muliere offendetur magis. Rurſus hæc non extra proprium corpus effundit, quare calor, & ſpiritus etiam in corpore remanent, qui & fouere, & viuificare poterunt, regionem repetere ſuam, cordique robur communicare; quin a ſeminis ipſius viri ſpiritibus ali-

A quam inſuper caliditatem, ſotumque & vterus, & aliæ ſœminæ partes haurire poſſunt. Quod ſignificauit Hippocrates libro de Genitura, ubi mulieris vteros in coitu incaleſcere, totumque corpus melius habere aſſeuerat. Sed quid? nonne manifeſto periculo comprobatur, vnicam mulierem quatuor, & quinque viris abſque vlla ſuccumbere læſione, vt de muliere illa ſcribitur, quæ tot militibus vnica nocte ſubſtitit? namque refert Mizaldus Germanicam Virginem vna nocte triginta quinque ſeriatim, proſtitiffe militibus. Atqui vir vbiter, & quater aphrodiſium patrauit, toto ſit corpore impotens, nec poteſt rem abſque crimine ulterius peragere.

B Secunda ratio eſſe poteſt, quod is magis ab opere fatigari, lædique putandus eſt, qui pluribus ad agendum indiget; ſed vir multò pluribus opus habet, quam mulier; igitur ille magis offendetur. Patet hoc, ſiquidem mulier vas tantummodo præſtat; vir autem plura adhibet instrumenta, quæ ſatis idoneæ eſſe debent, ſummoque lacerto imbuta; Et ex his patet reſponſio ad ea, quæ in contrarium afferbantur; nam ex eo quod mulier frigidior eſt, minorem etiam ſeminis emittit copiam, & paucioribus delatam ſpiritibus; quoad ſecundum licet mulier extenſuè magis delectetur, vt alibi dicetur; intenſuè tamen magis vir demulcetur, & ſi quid plus mulier promulſidis obtineret, id ſeminis virilis perſuſioni, qua valde delinitur, acceptum referri deberet. Inſuper quoad ſanguinem menſtruum dicas, hunc, ſi indebita meſſura fluat, tantum abeſſe, vt imbecilles mulieres reddat, vt ſubleuet potius tamquam depoſita ſarcina; Neque ſanguis ille aptus eſt ad ſeminis generationem, ſiquidem ad illud exquiritur purior, ac ſpiritualior ſanguis; & hæc tibi plauſibilia ſunto.

CAPVT XXVI.

Hominibus, an Brutis magis officiat Venus.

QUESTIONE M hanc excitat conſultò Ariſtoteles 4. ſeſione Problematum, vbi quærit; Cur homo omnium maxime animantium, poſtquam concubuit, diſſoluitur, & languet, ac ſtatim rationem ſubnectens, ita ſubiungit: *An quòd ſemen proportionem ſui corporis plurimum emittit: ſed cur plurimum homo emittit? an quòd minus cibum iſ conſicit, & omnium maxime animantium humidus natura, & calidus eſt, quare*

rum rerum altera seminis copiam reddit, altera natura vim efficit ad semen creandum, semen etenim tale est quandiu seruatur. Haecenus ille, cuius nimirum rationem haud efficacem, ac probantem existimo; siquidem sicuti se habet calor bruti ad brutum, ita & copia seminis hominis ad hominem; igitur ex eo quod homo maiorem fundat seminis vbertatem, haudquaquam statui inde potest magis debilitari; quandoquidem ex propria natura humoris prolifici ampliorem continet portionem. Sanè argumentum probaret in paritate gradus, quando scilicet homo haud calidior esset bruto, minusque seminis vberiore conficeret portionem; Igitur eo modo infirmabitur homo ex vberissimi seminis fusione, quo brutum ex sui paucioris seminis missione. Perinde ac exempli gratia posito quod quis vires obtineat onus ferendi centum librarum pondo, & alter octoginta, tantummodo fatigabitur qui pondus gestat centum librarum; quantum qui octoginta, ceteris paribus; & ratio est, quoniam sicut se habent vires vnius ad centum, ita & alterius ad octoginta, ipsumque onus viribus vtriusque equiualeat.

Rursus nec probat id, quod additur, debilitari videlicet magis hominem, quia semen obtinet calidius, & spiritibus magis circumfluū, quā brutum. Siquidem cum sit ex sui natura homo calidior, calidius quoque semen eum elaborare, par est. Probaret vis argumenti si ille frigidioris, aut æqualis temperaturæ foret, & nihilominus in actu aphrodisio spiritus, & calor linquentes partes superiores ad semen, genitalesque partes confluerent largius. Enimvero si dentur duo viri, quorum vnus caliditatem a natura obtinuerit ut duo, alter ut tres, proportionaliter æquè refrigerabitur, & infirmabitur qui habet ut tres ex deperditione vnius gradus, quā alter, qui habet ut duo ex deperditione similiter gradus vnius; siquidem ut se habet vnus gradus ad duos, ita & vnus ad tres in temperaturis. Dicamus itaque, iccirco homines a coitu languescere magis quā bruta, quia infirmiori sunt habitu, & corpore delicatiori; quare facilius quascunque præsentunt noxas; quod vel in eo satis patet, quoniam bruta sub dio gelido humi strata in noctibus iacent, cæli quibuslibet iniurijs exposita; scopulos; & antra incolunt nullo tecta velamine, duris, & insipidis vescentia alimentis, ac frigida vtentia, quæ omnia nullo pacto sustinere homines possent. Præterea non irrationabiliter dici posset, ea de causa homines pessundari magis ab usu Veneris, quoniam nequaquam statim tempore, & a natura indito rem peragunt, sed omnibus tempestatibus, & quacunque anni constitutione. Quo enim tempore natura sagax stimulos immittit libidinis, tantum abest, ut possint animalia ex aphrodisijs læsionem recipere, ut potius hilaritatem, ac valetudinem nanciscan-

tur, siquidem natura, quæ ad operationem dirigit, insimul instrumenta commoda, & vtilia quæque ad illam. Quare tunc temporis de individuū incolumitate sollicita, in seminis, ac spirituum elaborationem enixè intendit, in vires reparandas incumbit, & in calorem seruandum summa prouidentia inuigilat; non secus ac dux militiæ prudens cum vehementius milites obcertamina elaborant, tunc magis de annona, de manipulis adiungendis, deque alijs auxilijs cogitat; vnde tandem victor euadat: at in alijs temporibus, quoniam natura non eò vergit, neque ex instinctu actionem illam exposcit, ideo nec suo conatu, nec tanta vtitur industria, quod fit, ut corpus vniuersum deterius haberi contingat, magisque circa robur offendi; id quod hominibus accidit; & hæc mihi plausibilis videtur ratio.

CAPVT XXVII.

De Regimine eorum, qui Venere exoluntur ex Aetio, & Auicenna.

QUIDAM sunt, qui eum corporis habitum a natura obtinuerunt pessimum, ut inquit Aetius, ut semen multum, & calidum generent, quod eos ad excretionem urget, atque postquam per coitum eiecerint, exolutionem oris ventris patiuntur, & toto corpore exoluntur, debilesque fiunt, & sicci, & tenues, & pallidi; oculos etiam cauos habent hoc modo affecti: Contra verò si coitu abstineant, eo quod multo semine referti sunt, quod retentum omnino prauum est, fit ut capite discrucientur, itemque stomacho, & actu fastidioque anguntur, nihilque magnopere continentia iuuantur; quod super somnum emittunt, eodem modo offenduntur. Quid ergo in tali casu faciendum erit? In primis Galeno auctore abstinendum est ab ijs auxilijs, quæ sunt seminalis humoris prolifica, de quibus in 3. libro abundè egimus, suntque eadhibenda, quæ semen ipsam diminuunt, exiccantque potius, uti lentium decoctum, portulacæ, lactucæ, & similia; de quibus citato loco plura; Item rutam adhibere, & calamentum; illa enim esitata calore suo semen coagulat; atque corrumpit; hoc autem assidue edentes generadi potentia priuari dicuntur. Præterea adhibenda sunt inunctiones refrigerantes alibi quoque præscriptæ. Tandem capeendum est ipsius Aetij consilium serm. 3. cap. 34 vbi ait, quod obseruare oportet eos, qui tali vitioso habitu præditi sunt, quando maxima seminis multitudo,

lo, quæ excretionem expetat, congregata appareat, & tunc sanè in die quadam moderatè, ac rationi succi cibo usi a cana, quum ad somnum pertuntur, coitu utantur; sequenti verò die, um sufficienter dormierint, & à somno surrexerint, linteola corpus perfricent, donec cutis quandam attrahat ruborem; deindeque olei confectione, & intritu moderatè utantur, & aliquantulo temporis interiecto spatia panem bene fermentatum clybanitem ex vino dilutum accipiant; atque hoc modo ad consueta munia obeun-
aperueniant, eo verò tempore, quod inter olei intritum, & panis exhibitionem intercedit, si locus adsit in vicinia aptus, in eo paulisper demulent; si verò hyemis tempus instet, melius fuerit tandiu intus deambulare. Atque hæc verbum ex ipso Aetio decerpta sunt, si placeat, plura apud illum per lege.

Sequuntur Auicennæ catholica præcepta, quæ lib. 3. fen. 20. Tract. 1. his verbis exarantur; Oportet, ut administretur calefactio, & hu-
æctatio cum cibis bonis, quorum paucum nu-
rit plurimum, & cum balneationibus, & aro-
maticis, & regimine, & facere ut ipsi dormiant,
& quiescant, & letari in ludis, qui lætificant,
& lac quidem quinum, & vaccinum est vehe-
mentis iuvamenti ad confortandum, & viuifi-
candum, cum sumitur de eo in ieiunio cum
quantitate qua digeratur, & dormiat super ip-
sum; & oportet ut administretur exercitium
reparationis, & quando administratur mithri-
atum, & Diamuscum cum superfluitate in hu-
æctatione viuificat. Quod si appareat debili-
us visus, tunc causa eius est cerebrum, quare
oportet ut assidue inunctionem capitis sui cum
is, quæ sunt sicut oleum violarum, & fiat ca-
terpurgium cum eo; aut distilletur in aurem,
& utatur introitu aquæ dulcis, & aperiat vi-
um suum in ea; Si autem accidat tremor ex-
us, tunc si materia fuerit plurima humida sal-
atur cum eis, quæ sunt sicut pulpa coloquin-
ida, aut cucumere asinino, & centaurea, &
ist illud curentur nerui cum unguentis forti-
us, in quibus sint muscum, & ambra, & ben-
um oleo de costo, & nardino, & de lilio, &
leo de cyperis, &c. Vide plura tum in præsen-
capite, tum in superiori apud ipsum Auicen-
am. Illud hic obiter non præteream, non
atim a Venere geminata cibum offerendum
be, verum aliquo interiecto tempore; si qui-
em hinc dispersus calor magis obruetur, vir-
usque fatiscet oculis, unde cruditates, & ma-
or virium languor; quò spectat illud Celsi:
nterdiu peiores, noctu tutior, ita tamen si ne-
ue illum cibis, neque hunc cum vigilia labor-
latim sequitur.

Sed salubrius consilium erit, parcere rei Vene-
æ indulgere, quàm inde contractam exola-
tionem corrigere; melius cuitare periculum.

A quàm, ubi præsens est, morbum expugnare.
Rara Venus omnis calamitatis redditur exors
iuxta illud Hippocratis 2. Prædict. Si uxore se-
mel usus fuerit, vegetior utique erit, & magis
solutus; si verò sæpius rem peregerit, durior
evadet, & squallorem quandam habebit, & de-
coloratior, ac magis lassatus erit. Cui Latinus
astipulatur Hippocrates, Celsus videlicet in-
quiens; concubitus rarus corpus excitat, fre-
quens exoluit, &c.

CAP V T XXVIII.

B Epidemia tempore, nec non micante in-
signi Cometa in orbe Venerem
exitialem esse.

I vlllo vnquam tempore Vene-
ris oblectamentis vale dicen-
S dum est, pestis præsentia, vel
suspicionem omnino vel ipsa vo-
luptatis cogitatio ableganda
erit, & hoc pluribus iisque ve-
ris rationibus. In primis quia philotisia cor-
pus debilitant; in peste autem nil magis aduer-
sum quàm virium imbecillitas. Secundò quia
coitus respirationis augeat usum; tempore ve-
ro contagii parum respirandum est, ut aeris in-
quinati parum inspiretur. Tertiò quia augeat
penes viscera calorem, qui potest de facili hu-
mores internos, ad putredines alioquin para-
tos inflammare. Quartò, quia poros aperit;
atque pestilentia tempore habere meatus cor-
poris densos, salubrius est. Quæ omnes ratio-
nes firmissimæ sunt. Cæterum non sum iturus in-
ficias, quin pluribus hominibus optimi roboris,
quadrate complexionis, & assueti tunc etiam
temporis frugalis Venus aliquatenus propicie-
tur; quandoquidem & feminis quoque pleni-
tudo potest corpus ad morbos parare, quin si
fortè semen corrumpatur, luis deterius genus
parit, quàm cuiusvis humoris corruptela, &
putrilago. Quare concludendum est, epidemia-
li quoque tempore rari coitum ab assuetis
demitti non debere, in quo tamen nihil elabo-
rent, non insudent, non excalescant, sed suo
nature impetu sinant lasciuire naturam, quo
modo auxiliaris potius Venus erit quàm
secus.

Neque temporum constitutiones duntaxat,
cælique influxus infestos obseruare in Veneris
gymnasio expedit, verum aeris quoque impres-
siones, ac meteora. Itaque magni refert in pri-
mis altioris regionis aeris inspicere, & obseruari
mutationes; qui vniuersaliter dum scatet ignitis
impressionibus, & illis potissimum, quæ Come-
ta

ta appellantur, Veneris vsus demittendus erit vel saltem ingenti mediocritate adhibendus. Hoc autem non erit probatu difficile; si quidem si cometes siccitatis indicia sunt, & etiam concausa: siccitatis autem tempore Venus incommoda est, nedum inutilis; quis neget penes cometas fugiendam libidinem esse? Nam Venus ipsa per se valde exiccat, vt patet vnanimi Philosophorum, atque etiam medicorum consensu, cometes insuper siccitatem praefert, sequetur, vt a duabus causis vnitis maximus effectus siccitatis oriatur; hinc autem humani saluti corporis non leue detrimentum accedet; Senectus enim, & interitus humiditatis defectu contingit. Insuper cum cometa semper, vel vt plurimum morbosam quandam vim portendat, insalubritatemque minetur, vnde videre est illa exardescere pestes, & epidemias per orbem vagari, potius natura corroborari debet, & praeservari, ne morbo corripitur, quam debilitari, vt facilius afficiatur; debiles enim quacunque vel minima occasione afficiuntur; Modò Venus valde debilitat, vt nemo inficiatur, naturam; igitur eo potissimum tempore ableganda protinus est; eoque magis quod Venus ad putredinem disponit, quæ est apta materia ad recipiendum quemuis ægritudinis characterem, & astrorum maleficum influxum. Hanc meam sententiam videtur indicasse ad verbum Hippocrates, dum libro de diæta scripsit, *pluri coitu vtendum esse in aqua, quàm in ignis impressionibus*; quod licet intelligatur vniuersaliter de temporibus calidis, si tamen exactè consideretur particula illa, *in ignis impressionibus*, proculdubio de cometis, & sublimis aeris affectibus ignitis pronunciata sententia iudicabitur. Præterea cometes latente quadam vi Viuentium exhaurit spiritus insensibiliter; igitur eo vigente fugienda est Venus, quæ spiritus validè & floccificat, & interimit, ne duabus causis concurrentibus ad spiritus eripiendos, in quibus vita consistit, hæc propere tabescat. Id facilius persuadetur, si consideremus, cometam efficere commotionem in viuentibus trahendo a centro ad circumsferentiam, Venerem a circumsferentia ad centrum, quæ duæ mutationes contrariæ quàm noxiæ, & deleteriæ sint, Philosopho non est obscurum. Infaustum ergo erit pluribus e causis, at maximè ob corporum ariditatem, Veneri blandiri comete sublimè flammante; tunc enim, vt Pontanus in Meteoris; *Languentes impune cadunt cum matribus hædi,*
Exanimæq; iacēt passim cum matribus agni.
Vsq; adeo infandam in rabiem fera seuit Erinny,
Et dirus quatit in terras iacula aspra cometes.

CAPVT XXIX.

Luna pubescente, vel adulta Venerem magis inimicam esse; eidemque micante Sirio, necnon scilicet, seu climatico anno infaustè litari.

VNA pro ætatis varietate varios primarum qualitatum gradus influit, neque eiusdem naturæ semper est consors, quemadmodum Alexand. Aphrodis. 1. problem. 66. expressè declarat his verbis. *Luna verò cum quadrisformi notetur habitu: primo cum æqua portione diuisa est, humida, & aliquantulum calida regit: Secundo pleniter orbe calida, & quodammodo siccior est: Tertio cum senescit, sicca, & frigida redditur: Quarto cum luce omni exhausta silet, frigida humidaque euadit, tumentia exera est radiorum solis, quos calidos esse, nemini ambiguum est: hæcenus ille.* Vniuersa autem hæc distinctio qualitatum maiori, vel minori Solis virtuti tribui potest, a quo Luna suam omnem assumit energiam; vt merito proinde dicitur ab Arist. minor Sol, eò minor, vt eidem Arist. placet 4. de Gener. animalium, quò repersum lumen recto debilius esse par est; nemo enim potest tribuere qualitatem, & virtutem in ea penitus intentione, quam ipse obtinet, sed paulo debiliorem. Quare sequitur, vt quantò est magis Luna splendoris diues, tanto calidior dici debeat; quantò minus, tanto frigidiore, vt proinde etiam in plenilunio dignoscatur aliquis maior temporis tepor; vnde ab Aristot. 4. de part. Animal. capite 5. dicitur: *plenilunij noctes tepidiores esse.* Præterea in prima Lunæ adolescentia, & ipsomet plenilunio maior humoris copia viget, cuius rei ratio est, quod caliditas illa Lunæ cum sit imbecilla, potest quidem humiditates excitare, non autem discutere, & resolvere, perinde ac verno tempore accidit Soli. Hæc ipsa humoris copia manifestè apparet in conchilijs, & ostreaceis, quæ tunc temporis implentur; quò pertinet illud Lucillij apud Gell.

Luna alit ostrea, & implet Echinos, Muribus fibras, & pecudi addit.

Hoc idem præter Arist. de Gener. Animal. lib. 2. descripsit cap. 41. vbi sic ait: *Iam quidem lunari potestate ostrearum, conchiliarumque, & concharum omnium corpora augeri, ac rursus minui, constat.* Quia etiam augeri tunc temporis cerebrum omnium, testatur est

est Auic. lib. 1. fen. 4. cap. 21. vbi ait, *Augetur cerebrum augeſcente luna, deſinit decreſcente*. Insuper aliorum oculos augeſcente luna au-
geri, multi dixerunt; quod idem incrementum,
longè manifestius apparet in multis cum flu-
uijs, tum maribus, quæ fluxu ac refluxu afficiun-
tur. Sed quid? an non etiam hoc ipsum humo-
ris incrementum latè patet in arboribus, vt
Agricolas non præterit, à quibus arbores decre-
ſcente luna putantur, quo temporis momento
minori ſcatent humoris copia?

His poſitis aio primo, in ipſa Lunæ infantia mi-
nus diſpendioſum, quàm in eiſdè vigore vti Ve-
nere: ratio eſt, quia licet in plenilunio ſit maior
caliditas, ratione cuius videatur magis cõpete-
re Venus; in cornuta tamen luna plus humo-
ris ineſt, ratione cuius tutius admitti poteſt li-
bidinis actus, a quo, vt alibi ſuperius diximus,
uperfluæ humiditates euacuantur. Si verò hanc
Veneris minorem noxam a maiori copia ſemi-
nis metiri velimus, cenſendum eſt, iam tum cum
ſuum perficit orbem, ſatius eſſe Genio fauere;
tum temporis enim renes, & ſpermatica vaſa
implentur perinde ac oſtea, & conchæ; quod
i verum eſt etiam ex Auicenna, augeſcente Luna
augeri cerebrum; cum ſemen ſit ſubſtantia cere-
bralis, quis neget, in plenilunio ad eſſe polyſper-
miam, ratione cuius minus inſenſa erit libido?
Si verò e contrario aliquatenus eſt admittenda
humorum generatio apud varias Lunæ ætates,
ut proinde in prima ſanguis augeatur, in ſecun-
da bilis, nemi in dubium Venus ſalubrior erit,
& aptior dominante ſanguine, in ſuo vide licet
primo ortu, vt patet, quàm dominante bile,
deſt in plenilunio.

Secundò aſſero, dum Luna ſeneſcit, dumque
ſenitus ſilet, minus quàm in prima quadratura
plenilunio aphrodiſton inſidiari, non quidem
maioris caloris beneficio, ſed ob alias rationes.
Nam primò ſi dum friget, commodius Venus
exerceatur, vt alibi plenè probauimus, vtique
ſeneſcente, & intermenſtrua Luna, quibus tem-
poribus defectu ſolarium radium magis frigefcit,
commodius vtetur ipſa Venere. Adhuc res
olupix nemini dubium vtilius exercentur,
um ſiunt ſecundum propenſionem, quàm
la reclamante; Sed in Lunæ vel defectu, vel ſi-
entio contingit huiusmodi aptitudo; igitur his
temporibus magis expedit. Maiorem vt cer-
tam relinquimus, aſſumptum ſic probamus. In
prima Lunæ figura ſit motus in corpore a cen-
tro ad circumferentiam, & ſic magis in plenilu-
nio ipſo, & hoc beneficio caloris: quod patet
primo in fluxu maris, & aliquorum fluuiorum;
Secundo in ipſis conchilijs, in quibus ita explen-
tur extrinſeca, vt intima pene vacua rema-
neant: Luna verò deſiciente, atque ipſo interlu-
nio ſit contrarius motus, putà à peripheria ad
centrum, & hoc frigoris beneficio; ſicuti enim

A calor à centro ad circumferentiam trahit, ita
e contrario frigus à circumferentia ad centrum
ducit, quod in ipſo refluxu maris, & iſdem
oſtreis licet intueri, in quibus interiora tunc
temporis pleniora, & vberiora ſunt, exteriora
verò magis vacua. Iam Venus trahit à circum-
ferentia ad centrum, quò conuocat ſpiritus, vt
voluptatem, & cum voluptate ſeminis effuſio-
nem efficere valeat liberam, & facilem. Igitur
ſi Venus exerceatur ſeneſcente & ſilente Luna
quò tempore natura à circumferentia ad cen-
trum trahit, commodior actus erit, & facilior,
quia eſt ſecundum propenſionem ipſius naturæ;
ſi verò in prima adoleſcentia, & plenilunio
exerceatur, quādo à centro ad circumferentiam
natura tendit, præterquā quod non ita facilis, &
commoda erit ſeminis effuſio, quia natura ad
duos motus diuerſos diſtracta eſt, erit etiam no-
xia, quia motus contrarij, vt Philoſophus ait,
corruptiui ſunt. Adde etiam, quod emolamen-
ta illa Veneris certaminis, quæ iunguntur pu-
beſcenti, & adultæ Lunæ adnexa, etiam ſunt ei-
dem ſeneſcenti & ſilenti, vt videlicet ſuperflua-
rum humiditatum excretio, & copix ſeminis
diminutio; quod ita, ni fallor, clarum eſt, &
perſpicuum, vt nulla vltiori probatione in-
digere videatur. Eadem naturæ propenſio ad
centrum in interlunio perſpicuè dignoſcitur in
mulieribus, quæ menſtruo ſanguine tunc tem-
poris repurgantur, quod eſt meo iudicio effi-
caciffimum argumentum.

C Illud quidem non inſiciabor, ex parte coeun-
tis tempore dicto minus damnosam Aphrodi-
tim eſſe; at ex parte proliſ excipiendæ incom-
dior & penitus deterior eſt; ſiquidem in inter-
lunio concepti, editiue inter alia ſera ſympto-
mata epilepſia corripuntur, quod crudis &
inutilibus ſuccis, quibus humana corpora eo-
dem tempore ob lucis priuationem ſcatent, ac-
ceptum referri debet; luci epim per analogiam, vt
habet Philoſophus, eſt coniunctus ignis; unde
ſit, vt ſemen mixtum frigidis hiſce excrementis
frigidas labeſ ac partium corporis, & præſer-
tim capitis debilitatem transferat. Videant
itaque laiciui, & molles viri quantum interſit
in actibus Veneris reſpicere Solem, Lunā, aſtra,
ac tempora.

D Quod autem ardente Sirio libidini indulgere,
ſit apprimè infauſtum, non eſt, cur multis per-
ſuadere ſtudeam, quando eſt in omnium ho-
minum opinione ita conſtans, vt detrectare
audeat nemo; dum enim æſtuat aer, feruet
cælum, bullit mare, ac terra præ ſiccitate tota
rimoſa ſquallet: dum areſcunt fontes, tabe-
ſcunt flores, rabiunt canes, & animalia quæ-
que ſiti, æſtuque furiant, Veneris inſuper leno-
cinijs qui dant operam, ſquallidum, & exuccum
prorſus proprium corpus reddunt; eo magis
quod cum eo tempore propter ambientis ca-

lilitatem eximiam leui negotio humores putredinem asciscant, si insuper obsceno Veneris tripudio incallescant, ac turbentur, febres, morbosque fonticos concipiunt; in Sirio namque ægritudinibus obnoxia corpora magis reduntur: Vnde 10. Aeneidos.

Ille sitim, morbosque ferens mortalibus agris

Nascitur, & laeo contristat lumine cælum

Et Pontanus tertio de stellis ita pluribus accinit
Si cælum nate aspiciens memor ipse leonem

Agnoscis, quæ stella nouis micat ignea flammis,

Ille quidem canis est, quæ corniger vritur Ammon,

Assyriumque latus, cuius de sydere feruet

Aegiptus, totoque calent incendia Mundo, Cuius & afflatu tellus grauis, & grauis aer

Corripiunt morbos, passimque cadentibus agris

Strata iacent armenta: furit vis efferat in omnem

Continuò gentem, viduat quoque ciuibus urbes.

Non potest ergo nisi infautè litari Veneri in hoc sydere; vnde recepta, & laudabilis consuetudo tulit, vt eo tempore coniuges diuortium faciant, illecebrisque thori omnibus renuncient.

Caterùm in annis climactericis quàm criminofum sit Venereæ uoluptati operam dare, ambiget nemo, qui hebdomatici, siue enneatici anni uim admittit; si enim hic magnum hominibus indicit periculum, fieri non poterit, vt maius non comminetur ijs omnibus, qui obscenæ libidini indulgentes vegetum corporis exhauriunt robur, naturamque infirmant, itaut nequeat occultis horum annorum machinamentis, ac tacitis insidijs obsistere: etenim vero verius est, validam, robustamque virtutem,

extrinsecis quibusuis reclamare, & oppugnare noxijs aduersitatibus, & iniurijs; quemadmodum effecta viribus cedit facultas unaqueque, immo proprio Marte morbum accersit. Vt mirum iccirco non sit, si olim, auctore Rhodigi no lect. antiquarum lib. 22. cap. 12. annus climactericus presertim sexagesimus tertius Andracles nuncuparetur, quod humane scilicet uitæ substantiam frangat, comminuatque. Nimirum uis hebdomatici anni siue humores alteret, corrumpatque; siue spiritus latenter exhauiat; siue continentibus insidietur, utique a geniali uoluptate augebitur, quæ & humores ad putredinem parat, & spiritus dissipat, & solidas partes infirmat, atque enervat. Quare si in scalaribus hisce annis par est in omnibus seruare homines modum, ac mensuram, & exatè uiuere; longè obseruantiores in usu aphrodisio esse debebunt, ne fatisciente robore ualidius inimica afficiat qualitas. Caueant ergo uir in ipsis annis enneaticis vxores ducere: qui duxerunt, lenocinijs in iisdem thoro seiungantur: quique inconiugati sunt, Veneris renuncient protinus. Verùm dices, qui fieri poterit ut dum quis Veneris incitamentis irritatur, totusque libidine spumat, possit has omnes condiciones obseruare? exlex, & alogos libido est, quæ statim expleri cupit, nec patitur moras. Respondeam cum Ouidio 1. de remed. Amor.

Dura aliquis præcepta vocet mea; dura fatemur

Esse, sed ut valeas multa dolenda feres.

Plana est ad interitum via, ad salutem ardua: Medicinæ dogmata apud voluptuosos, & intemperantes uana censentur, frugalibus verò & Zoophilis iucundissima accedunt. Non Tirrenis, aut Lesbij hæc scribuntur. Procul hinc Heliogabali. Illud ego Venusini transferam.

Qui cupit optatam vitæ contingere metam

Multa tulit, fecitque puer, sudauit & alsit

Et illud.

Vt corpus redimas ferrum patieris & ignem.

SYLLABVS TRACTATVVM, ET CAPITVM

quæ in præcedente Nono Libro Geneanthropeia
continentur.

Numeri columnas denotant; solùm in principijs Tractatum
paginam indigitant.

TRACTATVS PRIMVS.

*De multigenis utilitatibus, quas
Venus adiunctas habet.*

Cap. I. *An, & quâ ratione morbis è pituita
oriundis proffit Venus.*

Cap. II. *An Venus Epilepticis faueat.*

Cap. III. *An usus Veneris melancholicis,
furiosisque animi passionibus medea-
tur.*

Cap. IV. *Temperamento calidis, & humidis
mixtionem Veneream apprimè condu-
cere.*

Cap. V. *Aphrodisiasmo carnes asperas laui-
gari, ac duros habitus emolliri.*

Cap. VI. *An, & quâ ratione Venus dysente-
ria medeatur; ubi due Hippocratis in
Epidemijs sententia insignes eluci-
dantur.*

Cap. VII. *De febre spermatica ephemera,
putrida, & hectica à corrupto semi-
ne, eiusque æstuantibus spiritibus,
& vasis excalescentis oriunda, quæ
ἀναπλάσμος, siue seminis emissionem
duntaxat, ut proportionato auxilio
remoueri potest.*

Cap. VIII. *De differentijs febrium spermatica-
rum, earumque sede.*

Cap. IX. *De cura febrium spermaticarum
in genere, & specie; ubi etiam habe-
tur consilium prophylacticum pro vi-
ro cœlibe, & Virgine claustrali.*

Cap. X. *Ischuria, alijsque vrina laboribus
proficuum esse Venerem.*

TRACTATVS SECVNDVS.

*De Veneris multiplici detrimento,
ac summa perniciæ.*

Cap. I. *Aphrodisiam voluptatem animum
inprimis deprauare.*

Cap. II. *Vinum, & Venerem eadem afferre
detrimenta.*

A Cap. III. *Naturalem potentiam à Venere
labefactari.*

Cap. IV. *Veneris palestram ingentem cor-
pori debilitatem inferre.*

Cap. V. *Aphroditim vitale balsamum, ac
Naturalem humiditatem arefacere
ideoque interitum accelerare.*

Cap. VI. *An, & quomodo Venus immodera-
ta canitiem acceleret; ubi de ipsa po-
lioti nonnulla cum Hippocrate, & A-
ristotele expenduntur.*

Cap. VII. *An, & quâ ratione aphrodisiasmos
caluitium, & salitium faciat.*

Cap. VIII. *Cur adeo perniciosum sit cum Ve-
tula rem habere.*

B Cap. IX. *Quare exitiale admodum sit cum
menstruata muliere genialiter con-
gredi.*

Cap. X. *Cur Venus post balneum adeo per-
niciosa existat.*

Cap. XI. *Frequentatam nequitiam scabiem
ulcerosam inurere, ac sæpe elephan-
tiasm.*

Cap. XII. *De Gonorrhœa intemperantis Ve-
neris alumna, & sobole.*

Cap. XIII. *Venerem arthritidem, & præcipue
podagram, & ischiada progignere,
Hippocratis eximio textu expenso.*

Cap. XIV. *Animalium quoque virtutem a Ve-
nereis lædi, ac maximè disperdi.*

C Cap. XV. *Veneream cupiditatem insaniam,
furoremque immittere.*

Cap. XVI. *Cupidineam voluptatem præsertim
immoderatam oculorum aciem hebeta-
re, & sæpè visum auferre.*

Cap. XVII. *Tenebrosam vertiginem, ac tre-
morem de Veneris fonte scaturire.*

Cap. XVIII. *Vitalem facultatem, & ipsam ab
Aphrodisia voluptate infirmari, & fe-
bres acutas, ac malemoratas concitari.*

Cap. XIX. *Quid sibi velit Hippocrates sexto
Epidemiorum ea particula: Increscen-
tes morbos mixtio.*

Cap. XX. *Vocis organa mirum in modum ledi à Venere.*

Cap. XXI. *Quibusnam morbis genericè sit magis infensus Veneris usus; ubi morborum ilias inde quoque originarium recensetur.*

Cap. XXII. *De ijs, qui in re Veneris vitali dissoluta virtute obiere, aut casu, fatue fuerunt extincti.*

Cap. XXIII. *Veneris petulantiam uniuersum corpus profanare.*

Cap. XXIV. *Omnium malorum, cladumque originem esse Venerem.*

Cap. XXV. *Viro, an mulieri sit magis perniciofa Veneris consuetudo.*

Cap. XXVI. *Hominibus, an Brutis magis officiat Venus.*

Cap. XXVII. *De Regimine eorum, qui Venere exoluuntur ex Aetio, & Auicenna.*

Cap. XXVIII. *Epidemia tempore, nec non micante insigni Cometa in orbe Veneris exitialem esse.*

Cap. XXIX. *Luna pubescente, vel adulta Venerem magis inimicam esse; eidemque micante Sirio, necnon scalaris, seu climacterico anno infausse litari.*

O. BENEDICTI SINIBALDI LEONISSANI

Archiatři, & Professoris Romani.

GENEANTHROPEIAE,

idest

DE HOMINIS GENERATIONE.

LIBER DECIMVS.

De Veneris voluptate, tristitia, multisque alijs confecta-
rijs affectionibus, vnà cum regimine mulieris ab
excepto in Vtero semine.

Ad Perillustrem, & Reuerendissimum D.

D. IOSEPHVM FRENFANELLV
Prothonotarium Apostolicum, & Sacri Collegij
S. R. E. Cardinalium a Secretis.

A, qua me semper beneuolentia profecutus es, Hu-
manissime Ioseph, vsque adeo necessitudinis arctis
vinculis me tibi deuinxit, vt nihil magis dudum reuo-
luerit animus, quàm deuoti erga te studij monumen-
tum aliquod palam exarare. Neque id hætenus li-
cuit præ mea, vt arbitror, aut virium imbecillitate, aut
fortunæ in Romano hoc Cælo non multum arriden-
te fauore. Verum quidem est, quòd sicuti beneficium,
arbitro Seneca, non in re quæ tribuitur, consistit; sed in ipso tribuentis ac
benefacientis animo; ita beneficij relatio non ex ipsa retributione, sed ex
animo tantum censerj debet; qua ratione beneficentiæ tuæ abundè satisfe-
cisse existimo. Interim cum lucubrationes illæ meæ, quæ, vt nosti, nescio quo
in-

infortunio diu in tenebris contraxere situm, prælo tandem, ab Estensibus Aquilis auspicijs ductis, committantur; visum est grati animi, quamquam tenue præstare documentum, quo simul ipse sponte profiterer, aliosque monitos facerem, nusquam, & nunquam beneficiorum obliuisci debere ingenuum animum. Nec sanè beneficia rependere arbitror, tuarum duntaxat virtutum edito testimonio; Siquidem nimis auara merces est, quæ verborum tantum soluitur, & epinicijs non indiget, qui omnium ore laudibus celebratur. Quem enim in Romana hac Aula præterit tuæ integritas vitæ, prudentia, dexteritas, inque Principum negotijs pertractandis illibata fides? Abundè hæc omnia probant & quam olim Internuncij apud Regem Poloniae subiisti prouincia, & Bononiensis administratio, & postremo Eminentiſſimorum omnium Cardinalium vnanime votum, cùm te Sacri sui Collegij a secretis decreuerunt. Vnde factum insuper est, vt virtutibus tuis vndique illucescentibus, Illustrissimus D. Paulus Germanus tuus miles emeritus e Belgis, vbi militaris disciplinæ per sexdecim totos annos amplissimum specimen dederat, reuocatus fuerit, quatenus Ferrariensis Arcis Præfecturæ primùm obiret munus, nunc verò Magistri Campi prouinciam tanta laude, tantaque Summi Principis V R B A N I commendatione Romæ exerceret. Ita tandem, Reuerendissime Præsul, adultis virtutibus, ne dicam senectutibus incipit fortuna blandiri, & aliquam condignam referre mercedem. Rerum, & vitæ auctori placeat, te diu incolumen feruare, vt maioribus dignitatum luminibus illustratam Domum tuam indies conspiciere valeam.

GENEANTHROPEIÆ.

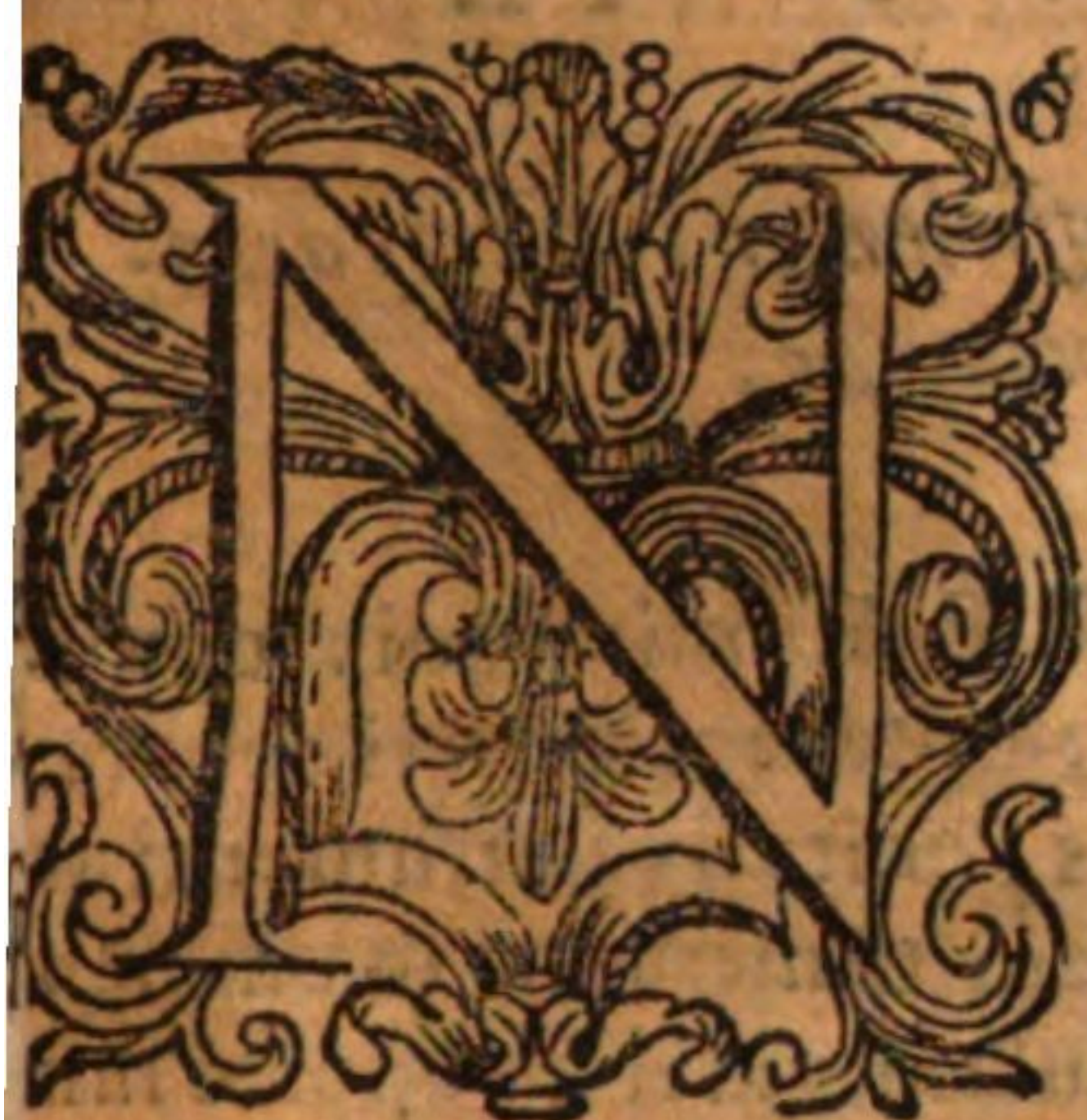
I D E S T

DE HOMINIS GENERATIONE.

LIBER DECIMVS.

De Veneris voluptate, tristitia, multisque alijs consecrarijs affectionibus,
vnà cum regimine mulieris ab excepto in vtero semine.

PROEMIUM.

ATVRÆ cuncta
ministeria vel volup-
tate, vel *ἀδυσία*,
seu tædio celebran-
tur; voluptate si fru-
galiter, tædio si in-
temperanter vsur-
pentur. Sic Venus
in primis vtrique pas-
sioni inauktorata est;

A ac proinde de his ad calcem operis agendum.
Rursus aphrodisijs lusibus quoniam alia sunt
quæpiam iniuncta accidentia, percurrentus &
ipsa consueta breuitate. Tandem quo vitæ regi-
mine vti debeat in primis mulier a clinopali,
quatenus receptum semen haud effluat, sed Ge-
nerationis opificio statim deseruiat, in medio
ponam signis conceptionis adiunctis; inde cum
salito Martiali lætus concinam.

*Obe iam satis est, obe libelle,
Iam peruenimus vsque ad umbilicos.*

TRACTATVS PRIMVS.

De Venerea voluptate, ac succedanea tristitia.

PRÆLOQVIUM.

DVO sunt hostes humano gene-
ri valde infensi auct. Platone i.
de legibus, vnus a dextris, & est
voluptas; a sinistris alter, &
est dolor; quibus obsessus im-
mortalis animus in seruitutem
asperam redigitur, nec non præ-
cellenti diuinitatis lumine præstringitur. Inde
Porphyrius i. de abstinentia dicebat: *Duo fon-
tes hic ad vinculum animæ fluunt, ex quibus
vna quasi lethali potione repleta in propriarum
contemplationum obliuionem inducitur, voluptas
videlicet, & dolor.* Sanè ad hos latices intem-
peranter si bibat anima, in ebrietatem trahi-
tur, & inde in furorem, atque amentiam; ideo-
que Plato idem præfato loco parcè ex his degu-
tandum, & hauriendum fore præcipiebat ijs
verbis. *Duo namque hi fontes natura scatu-
iunt, a quibus qui baurit vnde, quando, quan-*

Btumque oportet, *felix est, priuatus scilicet, &
ciuitas, omneque animal. Qui autem insipien-
ter, & præter opportunitatem contra viuunt in-
felix.* Age ergo de Veneris illecebrosa volup-
tate in postremo libro dicamus aliqua; eò ma-
gis, quod corruptis hisce nostris vitæ sæculis,
delectationis potius, quàm Generationis gratia
Venus exerceri videtur, ex quo accidit, vt ma-
ior consequatur post illam pœnitentia, atque
tristitia. Huc itaque huc tenella pubes: huc
mollis exoletorum turba: huc senium salax: huc
Gynæcium petulans. Hi deliciarum flores:
hæc prata Genij; hic hortus volupæ: hic cingu-
lus Veneris; legito, discurreto, odorare, induito.
At syrenum cantus despice fallaces; doloris
comitem voluptatem abiicito; procul esto a
contactu; vrit namque, ferit, at tandem dolore
necat; Aut saltem in fumum ac puluerem mo-
mento resoluta sequaces frustratur suos, vt
proinde sodomiticis illis iure assimiletur pomis,
de quibus sic Ioannes Tollenarius cap. 2. Eccles.

Alium

Alium cibum mensae voluptatis magis accommodatum nullum inuenio, nisi forte Poma sodomitica, de quibus sic habet Solinus, praesferre quidem illa speciem maturitatis; ceterum speciosa cutis ambitione fauillaceam intrinsecus fuliginem abscondi, quae vel leui pressu tacta fumum exhalet, & fatiscat in vanum puluerem: nihil certe a voluptate sperandum est maius.

CAPVT I.

Quid sit voluptas Veneris.

NON satis, & aperte constat apud magnos Philosophos, quid sit voluptas, vel delectatio in genere; siquidem alij alio modo definierunt. Plato in Philebo, siue de summo bono illorum opinionem expungit, qui voluptatem nihil aliud esse existimabant, quam doloris carentiam, idque multis, & luculentis pariter probat rationibus. Ex ipsius verò arbitrio nihil aliud voluptas est, quam titillans, praeuauis, ac proritans in sensibus motio, quam inde consurgere statuit, ubi indigentiae paria facias. Namque necessitas cupiditatem conciliat, & ex absentia dolorem, satisfactio iucunditatem sensibus inducit; hinc ille subiungit: *Dicimus sitire aliquem, hoc autem est vacuum esse, & sitis concupiscentia est. Vacuus igitur, & exhaustus contraria eorum, quae patitur appetit; nam cum vacuus sit impleri cupit, ex hoc verò voluptatem exoriri.* Aristoteles & ipse cum alibi, tum praecipue ethicorum 7. definit eandem sic: *Sed definienda fuit potius actio esse habitus naturae congruentis, & pro illo ad sensus illabens non impedita.* In Platonem insuper multis insurgit Aristoteles, nititurque potissimum probare, voluptatem non esse generationem, sed potius terminum. In hoc tamen ab illo non inuitus descisco; siquidem percurramus voluptates quascunque, omnes in via, siue in fieri, nusquam in termino inueniemus: qui escis vescuntur suauissimis, atque vina cum ambrosia conferenda hauriunt, tandiu gustus percipiunt iucunditatem, quandiu per palatum fluunt. Qui formas venustissimas aspiciunt, quique melos in auribus dulcissimum excipiunt per modum transeuntis oblectantur; ita ut nihil in organis illis tamquam in termino sistat. Quae verò ad tactum pertinet voluptas, qualis in primis aphrodisia est, utique longe magis quam aliae velut fulgur dum splendet euanescit, immo cum primum oritur interit; ut ideo Sardonici risus auctor diceret: *Voluptatem esse, & extinguere, idem fere est.* Quod a

A sancto Isidoro Pelusiota didicit primo libro epistol. ubi habet: *Cogitare vobiscum ipsis debetis, voluptatem propemodum prius quam appareat extinguere.* Sed quid immoror? voluptatis in primis Venerea terminus est moeror, ac tristitia, ut infra suaderetur; igitur voluptas haec non in termino, sed in via suum esse agnoscit. Verum haec parum ad rem faciunt, suntque ingenij potius acumina. Dicas ergo breuiter, quoad praesens nostrum institutum, Veneream voluptatem seu delectationem nihil aliud esse, quam tactus expletionem, dum eius concupiscentia, ordinata ad Venerea proprio fruatur obiecto. Crediderim huiusmodi descriptionem satis opportunam esse.

CAPVT II.

A qua nam causa efficienter Veneris oriatur voluptas.

VENEREA mixtionis comitem voluptatem referri debere in ipsius genitalis instrumenti attritionem tamquam inefficentem causam, videtur aperte innuasse magnus Hippocrates in libro de Genitura ubi haec habentur: *Vena, & nervi ab omni corpore in pudendum vergunt, quibus dum aliquantulum teruntur, & calefcunt, ac implentur, velut pruritus incidit, & ex hoc toto corpori voluptas, & caliditas accedit.* Sicuri enim dum quis cutem affectam scabie, vel pruritu scalpit, suauem experitur delectationem; ita etiam ex agitatione genitalis illius membri sensu exquisito praediti oppidò maiorem voluptatem persentire debemus. At nihilominus existimandum est, voluptuosam illam Veneris sensationem non aliunde, quam a seminis emanare spiritibus, qui dum feruent pruriunt, dum pruriunt titillant, dum titillant demulcent. Etenim non a semine praecise, ut plerique existimarunt, ortum ducit huiusmodi promulsis; siquidem illud ex sui natura frigidum potius est, lentum, viscidum, atque adeo sensum tantum abest ut vellicet, ut obtundat, hebetetque potius. Idque manifesta comprobatur experientia, quandoquidem si a semine, ut tale est, voluptas emicaret, semper quotiescunque illud effunditur, iucunditas sentiri deberet; sed accidit interdum, ut semen vel etiam in maxima copia iaciatur, ut contingit in gonorrhoea, nec non seminalium meatum, renumque imbecillitate, ac tamen nulla dulcis exiliatio: igitur non a semine per se, verum quatenus ignitis circumfluit spiritibus oritur iucunditas.

tas. Adde quod reperit, qui congregien-
s emiserunt quidem seminalem humorem, at
non magis oblectati sunt, quam si urinam,
indue misissent excrementum; idque inde con-
gisse putandum, quod spiritus ad renes, ac
ermaticos poros non confluxere, aut quia
opediti, aut quia minus geniti fuere.

Alfarius a Cruce vir nulla exceptione doctus
suis Centurijs inuenem quendam recenset a-
curatum, qui quoties cum vxore rem habe-
at, iaculabatur quidem genituram, at non
maiores percipiebat voluptatem, quam hau-
ant qui cerealia semina in agros fundunt, &
uentus causa erat, quod illius testes, ac scro-
um, penes quæ membra elaboratur, ac perfici-
ur ultimò semen, actu frigidissimi erant; quare
minis voluptiferos spiritus extinguebant,
ut saltem adeo infringebant, ut pruriginosa a-
tioni, atque tentigini inutiles prorsus euade-
ent. In huiusce sententiæ confirmationem lu-
et proponere Aristotelicum illud problema,
ur scilicet coeuntibus pueris cum genituram
on effundant, accidat delectatio. Enimvero
cet pueri seminalis humoris expertes sint, spi-
ritibus tamen vberimè scatent, qui soli ad vo-
ptatem requiruntur. Pari modo non ob aliam
tione vfu venit, ut qui frequentius coeunt,
inus delectentur, nisi quia spirituum fit iactu-
t, quorum deinceps dispendium voluptuoso
rogat sensui. Profectò accidere potest, ut
oluptas persentiat, absque vlla seminis effu-
one spiritibus duntaxat blandientibus, ut in
eris aduenit, & in viro illo, de quo in primo
ro egimus, qui præ nimia voluptate in vfu
eneris quasi epilepticus decidebat, nec tamen
minis minimum dabat stillicidium.

Sed obtrudes, si spiritus sunt, qui mulcedinem
ficiunt, deberent hi etiam citra Veneris a-
um demulcere, siquidem licet quis Venere
on vtatur, habet nihilominus plenum spiriti-
is semen. Citra coitum (& nodus dissoluitur)
iescunt, ac veluti sopiti manent spiritus,
eoque nullum inducunt pruritum, nihilo vel-
ant; motu vero Venereo excitantur, incale-
unt, turgent, estuant, vnde mox prurigo, &
auis sensatio; eo prorsus modo, quo cinere
pultus ignis neque calefacit, neque splende-
it, verum detectus ac ventilatus ardorem, &
umam expandit. Instabis, in nocturnis pol-
tionibus maior degustatur voluptas quam in
ontaneo coitu, ac tamen in his nullus præce-
t libidinarius motus, igitur non a motu quie-
entes excitantur spiritus. Respondeas, quod
cet in somnijs Venereis haudquaquam teran-
ar, & agitentur externæ particulæ contactu
lo, ab imaginatione tamen, quæ supra cunctas
orporis partes, & facultates imperium obti-
net, ac potissimum supra motrices, spermati-
a vasa, & inibi detenti spiritus, commotantur

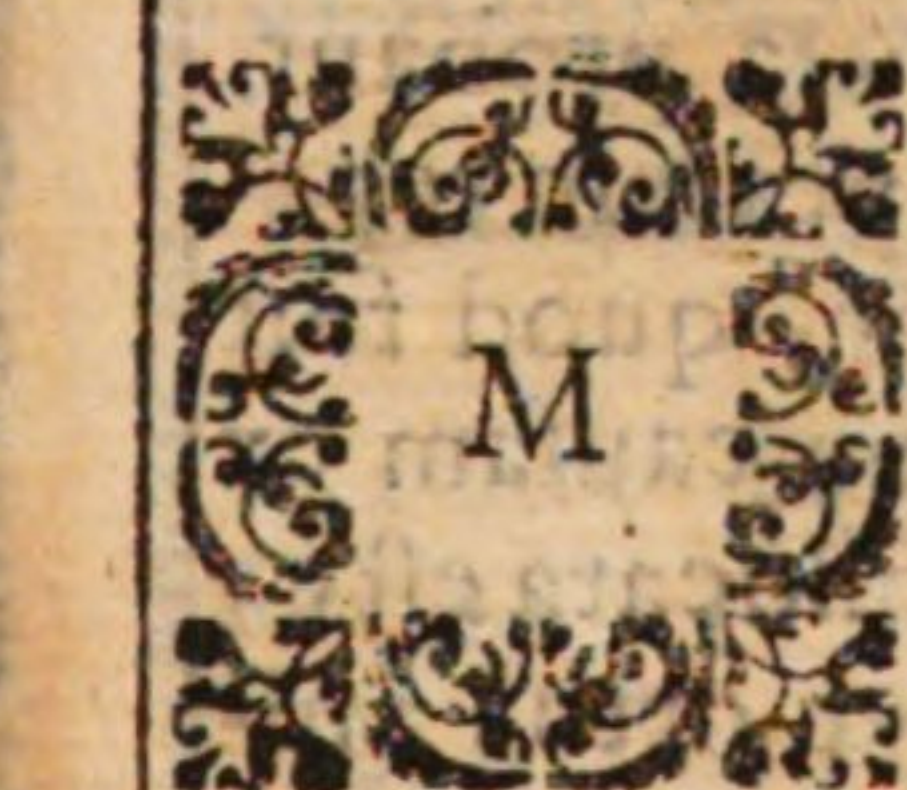
A atque excitantur.

Sed quo pacto satisfiet Hippocratis auctori-
tati in principio allatæ, qui sentire videtur, vo-
luptatem ex illa penis tritione, ac fricatione
provenire? Profectò si Hippocratis verba intimè
perpendantur, inueniemus, non a simplici attri-
tione voluptatem ex eius mente provenire, sed
a nervis, & venis ad pudendum pertinentibus
cum implentur semine, & spiritibus; Quare
non solum ille ait (*dum aliquantulum teruntur,
& calescunt*) sed addit insuper (*& implentur*)
Quoniam autem attritio illa est in causa cur-
nenæ, & nervi spiritibus impleantur, hinc est,
ut attritio remotè dici valeat delectationis cau-
sa, quamvis proximè, & immediatè a semine
præuijs spiritibus eadem oriatur, quod ipsemet
sapiens Hippocrates perspicuè insinua-
uit, cum immediatè post relata verba subdit:
*Quum verò pudendum teritur, & homo moue-
tur, humidum in corpore calefit, ac diffundi-
tur, & a motu conquassatur, ac spumescit.*
Caterum illud est inuincibile argumentum, non
simpliciter ab attritione suauitatis illam sensa-
tionem emanare, quia si ab illa efficienter exori-
retur, semper, quandiu duraret attritio, voluptas
perciperetur; at animaduertimus, quod statim
emisso semine iucunditas abit; igitur a semi-
ne non ab attritione dependet immediatè.

C

C A P V T I I I.

*Cur natura voluptatem in re Veneris
collocauerit.*

D

AGNVS ille Philosophiæ Di-
ctator Aristoteles, qui nihil pro-
pmodum intactum reliquit, de
quo ingenium dubitare valeret
4. sectione Problematum 15.
quærens, qua de causa res om-
nium suauissima concubitus sit, dubitationem
ita circa finem exoluit: *Suauius autem tum ex
necessitate, tum rei cuiuspiam gratia concubitus
est. Ex necessitate inquam, quod via omnis per-
tinens ad rem naturalem suauius est, si modo a
sensu percipi queat. Rei verò cuiuspiam gratia
est, ut ortus sit animantium perpetuus, facit
enim voluptas, ut animantes ad coitum arden-
tius excitentur.* Percurramus huius Aristoteli-
cæ positionis vtrumque membrum. Ex neces-
sitate, inquit ille, primo suauius est Venus, eo
quod via omnis pertinens ad rem naturalem vo-
luptuosa est; quod consonat cum eo, quod Pla-
to, & medici omnes asserunt, dolorem vide-
licet esse recessum a naturali statu; quamo-
bre si contrariorum eadem sunt rationes,

voluptas erit accessus ad naturalem statum, A
Et quamuis doctissimus Aetius libro 5. cap. 100.
etiam regressum ad naturalem habitum dolore
aliquando afficere dicat, vt apparet in iis, qui
in vehementissimo frigore iter fecerunt, mox
violenter calefacti dolent; id tamen, vt sapien-
ter ait ipsemet Aetius, nequaquam ipsi naturali
qualitati, sed violentiae tribuendum est; ita vt
nequeat illa dici reductio ad naturalem statum,
verum potius ad alium præter naturalem statum
accessio. Significauit hoc Alexander ille primo
problematum 44. vbi quærens, quamobrem qui
extremis perfrixere, si membra igni admoveant,
doleant vehementer, basilicè respondit sic:
*Hoc vniuersim, & ad subitam qualitatis mu-
tationem accidere arbitrandum est; fit enim vt
ex multo frigoris repente transeant ad multum
caloris; omne autem quod immodicè, vniuersim-
que malo agitur habitu, dolorem naturæ infligere
potest: sicut quod per habitum bonum modicè,
atque ad naturalem conditionem vniuersim mu-
tatur, naturam verò vehementer permulcet
atque oblectat; corpus enim humanum habitu
temperatiori, quàm cætera animalia constat.* Sic
ergo cum res maximè secundum naturam cui-
bet viuenti sit generatio; non erit mirum, si in
actu aphrodisio, quo itur ad illam, suauem expe-
riamur oblectationem. Adde quod cum omnis
potentia in sui obiecti fruitione admodum dele-
ctetur, nihil mirum si tactus quoque proprio
iunctus obiecto omnium magis demulceatur; C
dixi omnium magis, quandoquidem ex Philoso-
phi arbitrio tertio Ethicorum maximæ dele-
ctationes sunt secundum tactum; id quod ex
professo agitat Angelicus doctor in prima quæst.
31. articulo 6. quem adeunto.

Verum enimuerò cuncta hæc ex primo Peri-
pateticæ assertionis membro deducta probant,
potius in Venereis necessariò voluptatem repe-
riri, quàm propter quid reperjatur, quod fuit
nostrum institutum. Finale igitur causam ex
secundo membro hauriamus. Collocata est ex
mente Philosophi voluptas illa, vt ortus ani-
mantium foret perpetuus; addo ego, vt esset
perfectior, quilibet enim incunditate oblini-
tus quodlibet opus libentiùs patrat; perficit
namque teste Peripatetico operationem dele-
ctatio. Profectò (& erit altera fortissima ra-
tio) nisi esset delectatio, eaque maxima in vsu
Veneris, iandiu animalium Genus perijsset; Si-
quidem vsque adeo immundus est, ac putidus
aphrodisius actus, vt nisi immundities, ac tur-
pitude voluptate obtegeretur, homines pror-
sus declinarent à pædurgia. De hac fœditate in-
ferius multa dicemus, interim illud Horatii pri-
mo epistolarum ad Lollium placeat audire.

*Syrenum voces, & Circes pocula nosti,
Quæ si cum socijs stultus, cupidusque
bibisset*

*Sub domina meretrice fuisset turpis, &
excorps,
Vixisset cœnis immandus, vel amica lu-
to sus.*

Vt ideo non mirum, si multi immunditiem hanc,
fœditatemq; perosi, mulieres omnes immortali
prosecuti sunt odio, qualis extitit inter alios
Hippolytus Phædræ priuignus, quem Seneca
his verbis proloquentem inducit

*Detestor omnes, horreo, fugio, execror,
Sitratio, sit natura, sit dirus furor.*

Nisi ergo natura huiusmodi blandimento, ac
dulcoris irritamine homines pelliceret, vtique
sorditiem stomachati viri coniunctionem pro-
tinus detrectarent; mulieres autem nonimestris
gestationis depressæ labore, partusque funestos
expertæ dolores à Venereo coniugio tamquam
a funere abhorrerent, vt hinc iure cum Quinctio
accinere valeamus

*Quid creat omne genus volucrum nisi blan-
da voluptas?*

Nec coeunt pecudes, ni leuis adsit amor.

CAPVT IV.

*Num in statu innocentie futura fuisset volup-
tas vt modo est in Generatione
hominum.*

HUMANAM propagationem,
nisi Adam peccasset, futuram
fuisse, vt est in presentiarum,
per maris, & fœminæ commix-
tionem, superius in primo libro
asseuerauimus & rationibus, &
auctoritatibus. Modo hic vbi de geniali volup-
te Tractatus instituitur, non ab re curiosus quis-
piam sciscitabitur, an in statu illo perfecto si-
mul, ac fœlici, nulli in auctorato rebellis homini
futurum fuisset, vt homines in Venereo con-
iugio delectationem haurirent. Magister sen-
tentiarum, & cum eo D. Bonauentura futurum
fuisse voluptatis pruritum, non obscure detrecta-
re videntur; ille enim in 2. Distinct. 20. ad lit-
teram A sic habet: *Et esset ibi thorax immacu-
latus, & commixtio sine concupiscentia, atque
genitalibus membris sicut cæteris imperarent,
vt ibi nullum motum illicitum sentirent; &
sicut alia membra corporis alijs admoemus, vt
manum ori sine ardore libidinis: ita geniali-
bus vterentur membris sine aliquo pruritu car-
nis.* Posset præterea huiusmodi assertio ratio-
nibus suaderi; quandoquidem in carnali con-
iunctione maximè efficitur homo bestijs assimi-
lis, propter delectationis vehementiam; quo
circa in beatitudine illa cum veluti Angeli exti-
tis.

sent homines, opere primum non erat ut
lam bestiarum obtinerent proprietatem.

Verum his non obstantibus contraria senten-
a, ut verior amplexanda est. Pro qua habe-
r Angelicus ille Doctor ecclesiae in prima
est. 98. Artic. 2. cuius verba ipsa registrare
acet, *Sed in statu, inquit, innocentiae nihil
huiusmodi fuisset. quod ratione non moderare-
tur, non quia esset minor delectatio secundum
sensum, ut quidam dicunt; fuisset enim tantò
maior delectatio sensibilis, quanto esset purior
natura, & corpus magis sensibile.* Hactenus
Thomas, praterquam sunt etiam fortissimae
rationes; prima quidem quoniam delectatio, &
iucunditas, quas natura sagax in operatio-
ibus collocavit, quatenus facilius, ac prom-
tius fieret, non est ratio cur ab illo amoenissi-
mo, ac suavissimo statu removeantur; quini-
to in maiori oppidò gradu reponenda sunt; si-
quidem tunc temporis naturae cuncta bona, &
tributa longè magis exquisita, ac perfecta,
fuissent; neque id illius innocentis, ac limpi-
ssimae sedis conditioni repugnasset; siquidem
ratio tamquam imperatrix nullo negotio con-
cupiscentiam, & voluptatem esset moderata;
quare, ut inquit loco citato D. Thomas. *Vir-
tus concupiscibilis non ita inordinate se exten-
dit, & non immoderate delectationi inhaeret;*
neque, addo ego, caro aduersus spiritum concu-
piscit; quamobrem futurum fuisset, ut ex Du-
ando refert Molina libro de opere sex dierum,
t actus coniugalis non sicuti nostris hisce de-
raupatis temporibus delectationis gratia exer-
ceretur quotidie, verum tunc solum, cum
proles gignenda foret, nullusque, ut addit, fuisset
coniugalis actus, ex quo proles non susci-
eretur.

Secunda ratio est, quoniam voluptas est Ve-
ri naturale adiunctum, ideoque superiori ca-
te ex Philosopho dicebamus, concubitus ex
necessitate suauem esse; patet, quia fit a semi-
e, eiusque spiritalibus partibus titillantibus,
e prurientibus. Iam naturalia, ut certum est,
neque tribuuntur, neque subrogantur per pec-
atum, & consequenter ante primi hominis
alpam tactus Venerei dulcor non defuisset;
nimo, ut ait D. Thomas, maiorem experti essemus
delectationem, quia corpus fuisset magis sensibi-
le, & sensus tactus magis depuratus, & auctior,
quare esquisitius iucunditatis sensum delibasset
am ut D. Augustinus 18. Genesis habet: *Do-
lor est testimonium bonae naturae.* At natura
bona quo sensu percipit dolorem, eodem &
voluptatem. Addo ego, non modo ex parte
potentiae, nimirum concupiscibilis, & tactus
ore, ut maior degustata esset voluptas, sed
etiam ex parte efficientis causae, ipsius nempe
seminis; cum etenim rarò concubitori essent
homines, vberius in primis extitisset semen,

A insuper calidius, & purius, necnon alacriori-
bus oblectum spiritibus, eo quod a fructu illo
vitae dulcissimo, perennem impertiente vitam
restaurati, & ab omni labe contraria hi depu-
rati fuissent, quare intensior inde iucunditas
emicasset; tanto magis quod coniuges eo felici-
tatis emporio maiori permixti essent amore,
ac purè dilectionis ligamine.

B Ex quibus pateat responsio adducta in con-
trarium rationi; nam non ex voluptate simpli-
citer homines brutales efficiuntur, verum ab
immoderata concupiscentia, quae a ratione non
infrenetur, ac moderetur; cum enim rationis
vfu ferinum genus careat, quò voluptas trahit,
eò princeps ruit; quod cum longe a patria illa
electissima abfuisset, meritò Angelis assimiles ex-
titissent, nulla prorsus temerati labe. Hinc
D. August. 14. de Civitate Dei aiebat: *Ab sit, ut
suspiciamus, non potuisse prolem fieri sine libi-
dinis morbo, sed eo voluntatis nutu mouerentur
illa membra, quo cetera, & sine ardore, & ille-
cebroso stimulo, cum tranquillitate animi, &
corporis.* Porro duo in concubitu ex eodem,
D. Thoma considerari possunt; vnum quod na-
tura est, coniunctio scilicet maris, & feminae
ad generandum; aliud quaedam deformitas im-
moderatae concupiscentiae, quae est illa quae bru-
tis homines praestat compares, & post pecca-
tum accessit, quae neutiquam in statu innocen-
tiae adfuisset, quando inferiores vires rationi
subdebantur, eiusque sponte subiacebant im-
perio; & hinc elicitur, quid respondendum sit
ad Magistri auctoritatem; Namque si eius ver-
ba intimè perpendantur, nihil prorsus aliud con-
tinent, quam quae ex D. Augustino, ac D. Tho-
ma in medio posuimus, nempe genitalia mem-
bra, non secus ac alia voluntatis arbitrio pa-
ruissent, nullo percita irregularo fomite.

CAPUT V.

Vir, an mulier maiorem in rebus Veneris
voluptatem experiatur.

D **S** E N E X noster libro de Genitu-
ra a patris fidibus quaestionem
exoluit, cum ait: *Multo minus
delectatur femina, quam vir in
coitu, & vir etiam tempore lon-
giori.* Verum, ut notat claris-
simus Mercurialis 4. variarum lectionum cor-
ruptus est vtitus textus, quando in manu-
scripto antiquo legitur: *Multo minus delecta-
tur femina, quam vir, sed diutius ipso perdurat
in voluptate;* quo sanè modo probabilior senten-
tia est. At quoniam omnia, quae dicuntur ra-
tio-

tionibus suffulta esse debent, quatenus veritatem continere appareat; operæ pretium iccirco erit, Hippocraticæ huius thesæos in medium rationes exculpere iuxta id, quod in Metaphysicis habetur: *Hi soli docent, qui causas de singulis docent.* Dicamus igitur primò, quod cum homo omnicolidissima fœmina sit calidior, ut Peripatericis, & Aesculapicis placet, quid mirum si magis voluptatis blandimento ille afficiatur? Etenim, ut supra declarauimus, a spirituum vbertate, & calore exoritur titillatio ac delectabilis pruritus; atqui spiritibus huiusmodi calorificis oppidò magis vir, quam mulier æstuat; quod etiam vel inde suaderi potest, quia feminis multò maiorem copiam vir, quam mulier effundit; ex illius verò vberiori fusione, vberior explendescit suauitas. Præterea cum sensus viri sit magis exquisitus, & acutus quam mulieris, eo quod perfectiorem temperiem a natura est indeptus, fit ex eo, ut genitales partes longè magis exquisito sensu præditæ ab iucundi, ac delectabilis obiecti præsentia vehementius afficiantur, & oblectentur. Rursus cum semen in viro per longiorem meatum excurrat, ampliorem voluptatem deferre par est; siquidem tanta est voluptas, quam longus ductus, per quem voluptifera transit materia; contingit enim, ut semen ipsum spumescat magis, & longo tractu intensius ignescant spiritus. Adde tandem, quod cum sit perfectius agens, quam patiens, perfectiorem conditionem illud quam hoc obtinere debet; vna autem conditionibus erit voluptas in operando. Quod si aliquando apud Arabes legatur, mulierem virò magis in clinopali demulceri, id erit intelligendum de voluptate diuturniori, non autem intensiori, ut sentit Hippocrates quoque in textu a Mercuriali emendato.

Enimverò virum aut mulierem delectari magis, dupliciter intelligi potest; intensiue, aut extensiue: sed quid est intensiue magis delectari? Nihil nempe aliud, quam voluptatis dulcorem in intensiori gradu haurire, quod virò accidit ob rationes aductas. Extensiue autem delectari magis, est vel diutius in voluptate persistere, vel secius complere; id quod mulieri contingit, quæ cum frigida sit, in principio torpet, parumque pruritu excitatur, donec sanguis, & spiritus motu feruescant, ita ut cum non ita cito actum complere valeat, diutius in præuia voluptate perseueret. Secundo loco dicendum arbitror, Veneris delectationem nos posse metiri ex præuia alteratione, & ex termino, putà ipsius aphrodisij complemento. Si ad præuiam alterationem seu motionem respiciamus, in hac vir magis, quam mulier oblinitur, quoniam feruidiores spiritus toto mixtionis curriculo magis, ac magis pruriunt, cum facili negotio ille exardescat. Ceterum si terminum,

& complementum eiusdem voluptatis animaduertamus, dubio procul multò intentius penes illud delinitur mulier, quæ ubi longa agitatione incanduit, sese totam voluptatis imperio tradit; Quare ex illis videre est, quæ in feminis effusione furit, aut venereo lethargo soporata obdormiscit, aut prorsus virtute languescit sensuum expers, aut alio modo victa a voluptate naturæ exantlat argumenta. Porro qualibet res si ad contrarias qualitates declinet, illas intensissimè concipit: ita ferrum natura frigidum si fortè incandescat, intensum caliditatis gradum nanciscitur, Quare mulier natura frigida laborat quidem, ut exardescat, sed ardore concepto flammam latius expandit.

Insuper delinitur mulier in Veneris complemento non modo ex proprii seminis fusione, sed quia etiam dum viri semine irroratur uterius, ingentem exhaurit voluptatem. Opinio est Hippocratis eodem libello de Genitura his verbis exarata. *Et delectatur mulier, ubi coire inceperit per omne tempus, donec vir semen emiserit, & siquidem appetit viro commisceri, priusquam vir emittit, & de cætero non similiter delectatur; si verò non appetit, simul cum viro delectari desinit, & habet res hoc modo; quemadmodum si quis in feruentem aquam alteram frigidam infundat, illa feruere cessat, sic genitura viri in uterum illapsa caliditatem, & voluptatem mulieris extinguit; exilit autem voluptas, & caliditas simul cum genitura in uteros illabente, deinde desinit: quemadmodum si quis in flammam vinum infundat, primum quidem contingit flammam exilire, & per modicum tempus augeri ad vini infusionem, deinde desinere; ita etiam mulieri caliditas exilit ad genituram viri, deinde desinit.* Hactenus Hippocrates, cuius sensus est, mulierem delectari etiam valde, dum eius in uterum semen vir iaculatur; quod quidem tunc melius contingere putandum est, quando in seminis emissionem conueniunt pariter vir & mulier, quo sanè tempore viri etiam amplius delectantur, id quod de Arte lasciuia doctor Quidius testatus est ijs carminibus:

*Illis sentitur non irritata voluptas,
Quod inuat ex aquo fœmina, virque
ferunt.*

Odi concubitus, qui non utrinque resoluunt,

*Hoc est cur pueri tangar amore minus.
Et inferius:*

*Sed neque tu Dominam velis maioribus
usus*

*Desine, nec cursus ante eat illatuos.
Ad metam properate simul, tunc plena
voluptas,*

*Cum pariter victi fœmina, virque
iacent*

Neque hoc præterijt Aristoteles 2. de Generatione animalium, ubi de feminis profusione loquens a mare facta hæc habet: *In qua quidem profusione voluptas & mari, & femina contingere solet.* Quapropter cum mulier in postremo Veneræ comœdia exodio a duabus causis delectetur, maiorem eiusdem esse tunc temporis voluptatem, nemo ibit inficias.

CAPUT VI.

De sede oblectationis muliebris, & cur viri præputium adaugeat mulieri voluptatem.

CELEBERRIMVS in Anatomicis ætate nostra Columbus libro 2. capite 15. insinuat quæ præcipue pudendi muliebris parte (honus auribus esto) resideat voluptatis tentigo, hæc prorsus habet: *A matricis lateribus bini processus constituuntur, qui duo oblonga ligamenta videntur esse neruea, cauæque, ligamenti etiam munere fungi creduntur: at ad summum os pubis minimè perueniunt ut, Vessalius existimauit, sed per ea foramina transeunt, quæ in nervosis tenuitatibus musculorum obliquo- rum descendunt, ascendunt, & transversorum sita sunt, quemadmodum in viris, per quæ vasis seminarij aditus patet. Etenim feminis hi tendines perforati cernuntur, quamvis Vessalius id inficietur. Processus igitur hi ab utero exorti prope id foramen, quod os matricis vocatur extra abdomen exeunt, supra pubem ascendunt, desinunt autem in particulam quandam excelsam in vuluæ apice circumuolutam, supra id foramen, unde lotium exit: Et hæc, lector candidissime, illa præcipue sedes est delectationis mulierum, dum Venerem exercent, quam non modo si mentula confricabis, sed vel minimo digito attrectabis ocyus aura semen hac, atque illac præ voluptate vel illis inuitis profluet. Hanc eandem uteri partem dum Venerem appetunt mulieres, & tanquam æstro percitæ virum appetunt ad libidinem concitata, si attinges, duriusculam, & oblongam redditam esse comperies; adeo ut nescio quam viris mentule speciem præferat. Hos igitur processus, atque eorundem usus, cum nemo hactenus animaduertit, si nomina rebus a me inuentis imponere licet, Amor Veneris, vel dulcedo appelletur. Non dici posset quantopere admirer, tot præclaros Anatomicos tam pulchram rem tanta arte effectam, tantæ utilitatis gratia ne olfecerint quidem. Vos autem qui in*

bas meas lucubrations anatomicas legendas incideritis, scitote absque processibus, quos ego vobis paulo antea fideliter descripsi, neque mulierem aliquam in Veneris amplexibus delectationem percepturam fuisse, nullos fetus concepturam; non enim absque mutua maris, & femine voluptate concipi posse, crediderim. Hactenus ille. Verum Columbus nimis gloriase hoc inuentum sibi adscribit, quando ante ipsum Auicennas libro 3. Tom. 1. capite 10. luculenter indicauit ijs prorsus verbis: *Cumque desiderat, & affectat coitum, permisceatur ei fricando de ea quod est inter labia desuper, ille enim locus est locus delectationis eius.*

B Querens, quæ nam præcipue partè sedes voluptatis virilis reperiatur? Residere in præputio probabilis opinio est, & ab ipsa experientia nihil dissona. At modo videndum, cur hoc præputium adaugeat mulieri voluptatem; nec obsecro, tibi, lector, huiusmodi problema lene, aut ridiculum videatur, quando illud promouendi magnam præbent occasionem Indæ, Turcæ, ac Mauritanæ mulieres, quæ quoniam earum domini præputio resecti sunt, christianis mancipijs auidius, atque incundijs sese subiiciunt, ut fertur; quænam igitur probabilis huius euentus afferetur ratio? Illa quidem, in primis, quæ ab erudito Fallopio libro de Decoratione capite 18. satis congruè adducitur, quæ est quod cum pars illa denudata præputio adeo mollis, & lubrica non sit, tantam voluptatem asferre nequit; si quidem in penequod maior est lubricitas, tantò mulieri in Veneris palæstra maior inseritur delectatio, seu pruritus; maior pruritus vberiore prolicit feminis copiam, a feminis ampliori vbertate intentior emicat voluptas; igitur a primo ad postremum ex non resecto præputio continget mulieri voluptatis excessus; adde, quod quum particula eadem tecta præputio sit mollior & rubicundior, ac proinde viuacior ab uteri facultate libanti excipitur, arctius completitur, atque auidius exugitur. Et hæc ipsa, fortè ratio extitit, cur imperscrutabilis Deus electo populo præciperet, ut infantulis abscinderetur præputium, ne videlicet nimia voluptate deliniti homines a patria ad Veneris illecebras auocarent sese: decebat enim illos ab omni libidinis excessu, & voluptatis immunditie alienos esse, quia ut regius David: *Domum tuam domine decet Sanctitudo.* Non solum autem ipsis mulieribus voluptatem præputium addit, verum & viris, quando quidem tecta glandis longe magis exquisito pollet sensu, atque adhuc mollior est, ut proinde matricis amplexum, & suctionem melius persentiat; qui enim detecta sunt glande in illa veluti callum obducunt, quod ex eiusdem partis albedine, ac veluti mortificatione satis apparet; nam

alia quadam super obducta cute videtur, cuius gratia non ita vigili, & audaci sensu insignita euadit; Quocirca idem Fallopius de morbo gallico capite 22. scribebat, hos quoque difficilius venerea lue fœdari, quoniam glandis non adeo rara est, non adeo mollis, & iccirco non ita facilis labem illam assumit: Fallopij verba sunt hæc: *Præterea oportet, ut pudenda sint admodum mollia, nam dura, & callosa non ita facile admittunt vaporem caliginosum.* Hinc ego inter mille homines non credo, quod viderim duos, qui habeant detectam glandem, & præputium decurtatum, infectos gallico; ratio est, quoniam detectæ glandis durius corium redditur, atque callosius. At illos, qui oblongum habent præputium, glandemque obductam facilius infectos vidi, quia glans, & interna pars præputij mollior est; hætenus ille, cuius utique verba sententiæ meæ non parum fauent. Proinde meritò tum Galenus, cum Fallopius & alij de præputij restitutione agunt, cum fuerit nimis decurtatum; nam inde vir, mulierq; magis deliniti cōmodiorem præstant proformando fœtu genituram: præterquam quod membrum venustius redditur, cuius decorationi antiqui sedulò operam dabant, quia nudi in palæstris publico spectaculo incedebant, ac dimicabant: turpe autem habebatur, partem ullam vel minimam habere, vel mutilatam propalare.

CAP V T VII.

Cur puberes quò plus coeunt, eò plus delectentur; & cur in Veneris complemento maior contingat voluptatis excessus.

FREQVENTIVS coeuntes minus delectari, eo quod contingat in ijs semen, spiritusque refrigescere, atque imminui, ratio persuadet, auctoritas ratum facit; Iam continuata quæstionum serie indagandum videtur, quo pacto dicat Aristoteles de animalium historia 18. puberes in rebus aphrodisijs plus delectari, quam alias ætates, & quantò assuescunt magis, tanto plus demulceri; siquidem e diametro alteri positioni reclamant. Atqui nihil à dæmonio Aristotele contra rationem positum esse, putandum est. Huius ergo euentus causa affertur ab Hippocrate libello de natura pueri, ubi sic legimus: *Nam & vir si multum coeat, venæ ampliores redditæ Venerem magis inducunt;* Puberes itaque cum venas angustas habeant, aut non valde patentes, ob quarum stegno-

A sin pueri, vt multi volunt, semen non emittunt, id quod ab Hippocrate libro de Genitura apertis fidibus insinuatam fuit his verbis: *At verò pueris venula tenuis, & repleta existens genitura transitum impediunt, & pruritus ipsis non similiter accedit, & propterea neque conquassatur in corpore humidum ad genituræ secretionem, parum ab initio stimulantur;* postmodum verò Venereo illo motu, quo uti incipiunt, vasa dilatantur, & reserantur; caloris namque est aperire, ac dilatare, seu rarefacere: vasa, ac venæ dilatata sanguinem ad se dapilè prolestant ab vniuerso corpore, vñ cum sanguine confluunt spiritus; quò tendunt spiritus, eò tota natura vergit: sanguis est multus, spiritus vberes, natura tota veges, & calida; hinc fit vt pruritus magnus, titillatio maior, delectatio maxima in Venere ab iisdem sentiatur.

B Enimverò hæc est naturæ proprietas, vt nimirum quò accersitur, eò festinet; ubi dolore, aut voluptas, eò aduolet; hinc magnus idem Hippocrates libro illo de natura pueri: *Dum mamma lactant, ac exuguntur, venula in mammis ampliores fiunt, ampliores autem factæ à ventre pinguedines trahentes in mammas distribuunt.* Sic prorsus in adolescentulis cum primum renes, & vasa spermatica dilatare incipiunt, maior sanguinis copia, quæ nutritioni plenius deserviebat ad partes illas derivatur; quocirca videre est eos omnes, qui plurimum in adolescentia Venereis indulgent, pingui, & pleno corporis habitu non coalescere; fit autem, vt sanguis nutriticus ad seminales meatus affatim irruens rentiginem, ingentemque libidinis ardorem, & consequenter in coitu voluptatem eximiam producat, vt ideo non immeritò 2. de legibus Plato edixit, ætatem puerilem à dolore, & voluptate, quasi à quibusdam tyrannis magnopere affici: Sane cadit in puberes illud Ouidij 1. de Ponto:

Nec vires adimit Veneris damnoſa voluptas.

C Sed cur hoc idem in viris consistentis ætatis non accidit? quoniam in his non est tanta seminis, & humoris alimentitij exuberantia; & cum sint multo ante genitalia vasa dilatata, tot spiritus haudquaquam recipiunt; quo fit, vt si hi frequentius coire velint, deficiant appetitu, & voluptate, eo quod sanguis, spiritus, & semen imminuantur; id quod in puberibus vndeque calidissimis, ac sanguifluis haudquaquam contingere potest. Adde, & nihil ultra deerit, in adolescentibus dum spiritus vasorum angustos inveniunt cuniculo, & consequenter non liberum aditum, furere magis, & magis ab obstite incallescere, vnde postmodum voluptatis sensus acerrimus, ac dolor intensissimus. Atque ex hoc Plato de legi-

gibus vetabat, adolescentes potare vinum, quoniam cum praefervida naturae sint, si vinum his propinetur, ignis adijcitur igni, & libidinis fomes incorrigibilis redditur; quod etiam praeter Galeni auctoritatem alibi relatum de virginibus, & omnis etiam aetatis mulieribus obtestatur 3. de Arte Quidius inquit

*Turpe iacens mulier multo madefacta
lyeo*

Digna est concubitus quoslibet illa pati.

Verum ad secundum capitis problema properans, cur videlicet in Veneris exodio tantus exiliat voluptatis excessus, dicendum, quod in praevia mixtionis agitatione quando semen paulatim spumescit, & spiritus non valde aestuant, levis excitatur pruritus; At longa agitatione, ac tripudio ignei redditus, atque liquidum, fustumque semen dum veluti facto impetu, adiuvante irritata facultate, confestim ad exitum properant, intensum delectationis pariunt gradum, totamque simul imprimunt suavitatem; confestim dixi, quoniam nisi semen, *ἀργόως*, sed veluti collachrimantibus pudendis fluere, haudquaquam excellens voluptatis culmen hauriretur; ut non sit ideo mirum, si tunc temporis illi praesertim, qui plena scatent seminis ubertate, adeo aphrodisiae promulsidis, voluptatisque vi afficiantur, & euincantur, ut aliquando circa partes illas convulsionem sustineant, atque adeo stercus, vel urinam in concubitu demittant; qua de re alibi dedita opera.

CAPVT VIII.

Cur Venus rarior sit magis voluptuosa.

QUESTIONEM hanc promouet Aristoteles in Problematibus, & euentus tres adducit rationes, quarum prima est, quod rarius coeuntes plus seminis, ac spirituum obtinent, & consequenter maiorem experiuntur tentiginem, ac titillationem, a quibus voluptuosa fit sensatio; quod sane luce clarius patet; non enim contingit aut semen imminui, aut spiritus dissipari; siquidem natura spatium habet reficiendi seminis, nec non reparandi spiritus. Secunda ratio est quoniam in raro coeuntibus meatus, & viae seminis haud admodum referantur, ut proinde semen in fluendo nullam, aut breuem efficiat moram; namque semen tanto diutius delectare existimandum est, quanto in distillatione diuturniorem contrahit moram; Cum autem in frequentius congregientibus contingat, vias adeo patulas, & peruias

Areddi, ut semen praecipue nulla facta mora dilabatur, hinc est, quod momentanea magis exoritur voluptas, atque adeo rarior Venus voluptatis maiorem tum intensiue, cum extensiue dulcorem recipiat. Sit modo tertia ratio, quod aphrodisiam palestram frequentius exercentes loco perfecti seminis emittunt ut plurimum humorem crudum, atque in concoctum, ideoque calore, ac spiritibus denudatum; quare non nisi obtusus inde manare pruritus poterit. His adde, quod unaquaque res tanto gratior, & incundior aduenit, quanto in minori consuetudine habetur, siquidem nimius usus satietatem parit, satietas contemptum; & raritate magis, quam familiaritate res quaelibet commendatur. Enimvero priuatio parit appetitum, & cupiditatem; cupiditas rei vel de Aristotelis arbitrio est ualde suavis; igitur quod maior fuerit priuatio, eo ardentior erit cupiditas: quanto haec vehementior, tanto annexa suauitas, & voluptas, quae consequitur, dum expletur, potentior erit. Quid multa? ab assuetis ut non sit passio, ita neque voluptatis perceptio, quae passio quaedam est. Probant id impurissima scorta, quae tamquam obducto callo nullum amplius ab aphrodisiis libamentum degustant.

CAPVT IX.

*An, & quomodo verum sit, mulieres amplius
delectari cum adolescentibus impollutis,
nec dum Venerem expertis.*

MAIOREM percipi voluptatem a viris penes mulierem adhuc non defloratam, cunctis in confesso est; ex vasis enim angustia, ut dicebat Anicennas, eos magis delectari contingit. Verum ex aduerso an mulieres cum viris adhuc virginitatis florem serpantibus contingat magis delectari, hic venit inquirendum. Porro indoctum vulgus existimat forte, mulieres etiam ex viri integritate maiorem haurire voluptatem; cuius tamen rei nullum potest esse fundamentum, praeter quandam observationem, qua animaduertimus, petulcas mulieres adolescentum aucupari virginitatem, eamque sic affectare illicitis, ut pro casae munera offerant; Sic palam est, procaces nimis, ac lasciuas meretriculas peculiari quodam blandimento iuuenibus tendere laqueos, ut eorum virginitatis potiantur lilio; quo sane illud Salomonis 13. Parabolarum spectare crediderim: *Insidiatur in via quasi latro, & quos incautos viderit, interficiet.*

Verum enimvero nulla prorsus est ratio, qua quis probare valeat maiorem hunc voluptatis excessum apud mulieres ex virorum virginitate; siquidem percurras causas omnes, quæ muliebri naturæ, atque auiditati voluptatem augere possunt, non inuenietur vlla potior ex illis in viris incorruptis, quam in defloratis. Sed si hoc est argues, cur mulieres vanæ, ac Veneris impuro dicatæ seruitio affectant adeo iuuenum florem? Profecto mortalis huius vitæ bona in imaginatione cuncta consistunt, omniaque opinione magis, quam ratione censentur; inde prudentissimus Boetius in suo de consolatione philosophorum aiebat: *Est enim mentibus hominum veri boni naturaliter inserta cupiditas, sed ad falsa deuius error obducit*; Quare in mœtris primi libri occinebat idem.

Heu quàm precipiti mersa profundo

Mens hebet, & propria luce relicta

Tendit in externas ire tenebras!

Hinc autem euenit, vt imaginariò alij diuitias, dignitates alij, & gloriam, alij voluptuosas delicias veram existiment fœlicitatem; sed vere hos omnes tramite deuiò abducit ignorantia; quod cum ita sit nihil mirum, si in ipso fine decepti homines, in medijs quoque decipiantur. Quamobrem quicumque molles nimis, & abiecti in rebus Venereis fœlicitatem collocarunt, in iisdem apprimè delirant, & easdem imaginario quodam iure tantummodo diriguntur; Ita videre est interdum ex horum grege aliquos exuccam, ac squallidam deperire vetulam, plerosque deformem ardere mulierculam, non paucos turpi, ac nefario oblectari amplexu. Id Martialis vt solet lepidè de se ipso primo carminum testatur dicens.

Quadam me cupit, inuide Procille,

Toto candidior puella cygno

Argento, niuie, lilio, ligustro.

Sed quandam volo nocte nigriorem

Formica, pice, graculo, cicada.

Vsq̃ue adeo mentis limen præstringit Venus, eo vsque imaginationem deprauat! Hac itaque ratione contingit, vt mulier ex futili quadam opinione delectetur magis cum viro impolluto, quam cum temerato: illum enim tamquam puriorem excipiens amplexatur libentius.

Caterum quod ratio hæc ex opinione decerpta verissima sit, ex casu, qui tali pacto fingi potest, patebit. Proponamus mulierem aliquam illecebrofam, quæ nocturno tempore clam domi excipiat iuuenem quempiam, quem floridum existimet illibatumque, cuius amore præ virginitatis aureola incensa suspiret, langueat, & hunc in abdito ad Venerem completatur; certè voluptatis tantum degustabit, quantum hauriret si cum amasio uirginitate redimito realiter congregaretur. Rursus adeat adolescens prostitutam mulierem, & sic idem

impollutus, omnisque rei aphrodisiæ ignarus, sed talem se esse non profiteatur, proculdubio mulier delectationis tantundem delibabit, quantundem cum alio quo uis deflorato ceteris paribus persentiret. Enimvero in tali casu illud contingit prorsus, quod multis euenit, qui nobilem ac gentilitiam mulierem, licet minus formosam quibus quibus pulcherrimis anteponunt, qua cum insuper voluptuose magis agunt. Quid est hoc mehercle quam opinio vana? ex eo namque, quod mulier patritijs est orta parentibus voluptificis causis nihil reapse addere potest; verum phantasia quæ supra bestialem concupiscentiam imperium dispoſitum cum habet, obiectum representat ex domo gentilitio expetibile magis, magisque delectabile. Pari modo fit in his, quod hominum plerisque accidit, qui non ita libenter, & voluptuose cum muliere conueniunt, quam sciant aliorum habere familiaritatem; vnde querebatur Horatius:

Me libertina nec vno

Contenta, Phrine macerat.

Quid cedo voluptati detrahere potest, illam succumbere alijs? prudenter ideo lenem hanc opinionem redarguit Aristippus duobus illis pulcherrimis apophtegmatibus; primo quidem dum illi obijceretur a quodam, quod cum Phrine rem haberet, ac tantum illius gratia pecuniæ impenderet, quæ tamen Diogenem Cynicum gratis admitteret: *Ego*, respondit, *illi multa suppedito, vt ipsa ea fruatur, non me quis alius*. Secundo dum cum Phrine eadem consuetudinem habentem Diogenes obiurgauit dicens: *Cum publica muliere tibi res est, Aristippe? Aut igitur canem agas quemadmodum ego, aut desinas*, ille verò Diogenem rali repulit inductione. *Num absurdum tibi videtur, Diogenes, inhabitare domum, in qua prius habitauit alij? Quum negasset ille: Quid inquit, Num vehi nauis, quæ multos antea vexerit? Quum hoc quoque negasset Diogenes absurdum esse; Cur igitur, ait, absurdum esse veris, congregi cum muliere, quæ plures vsi sunt? Hem quàm lepidè Aristippus vanam illam confutauit opinionem, cui tamen plerique addicti sunt: & verè periculo ipso comprobatur, haud ita iucundè cum multiuola congregi muliere. Quid si dicamus ad calcem, ideo posse mulierem demulceri magis cum virgine adolescente, quoniam in qualibet re primum locum, primasque partes obtinere, iucundum magis censetur. Quippe mollicula mulier mente concipiens adolescentem cœlibè ad se primo inclinasse, sibi iuuentem florem exhibere, seque præ alijs vnâ dilexisse, ea quæ est petulanti natura incenditur amore magis, atque dum eo fruitur, impensius delectatur.*

O curas hominum! o quantum est in rebus inane.

Iuuenal. prima satyra.

CA.

CAPUT X.

Quo tempore vir, & mulier magis inclinopali delectentur.

TAMETSI rebus in aphrodisiis dulcorem, & voluptatem, semper degustent homines; maiorem tamen, aut minorem ex diuersis conditionibus atque temporibus haurire solent; & quod attinet ad tempora in primis vniuersalia, compertum est plus delectari viros in hyeme, in aestate magis mulieres, ut alibi satis declarauimus; & omnino tunc temporis Venerea voluptate animalia quæque affici ac demulceri, quo ab ipsa natura fomitis calcaria recipiunt, cum videlicet statis quibusdam temporibus geniale suadet coniugium; quod verno tempore contingit ut plurimum. Verum ad particularia tempora descendens, existimarunt aliqui nocturno tempore maiorem exauriri voluptatem, quod illud Nasonis 3. de Arte spectare creditur:

*Nec lucem in thalamos totis admitte fenestris,
Aptius in vestro corpore multa latent.
Iz philidia magister Theocritus.
Venus enim amica est tenebris,
Lux autem temperantia necessitatem affert.*

Id quod Plutarchus in libro contra voluptatem ita est prosecutus: Cur non omnibus videnti-
us luxuriaris, quando & te adeo ipsum reue-
itus fugis, nocti solum et tenebris sine testi-
us contumeliam, & libidinem committens?
Quod idem lepidissime Iouianus Pontanus pri-
mo Amorum eo expressit hymno.

*Nox Amoris conscia, quæ furenti
Ducis optatam iuueni puellam
Grata Dijs magnis, & amica blanda
Nox bona luna.*

*Quam colunt una Geniisque, Hymenque
Et suo gaudens Erycina nato,
Cum ferus diras acuit sagittas
Tendit, & arcum.*

*O voluptatis comes, & ministra
Quæ bona ex te fert thalamus, thorisque
Quas sopor fert illecebras, iocosque
Deliciasque?*

*Quas simul iuncti faciunt amantes
Inter amplexum, trepidumque murmur
Inter & ludos, tenerasque rixas
Dum furit ardor.*

Dum micant linguis, animæque florem

A Ore deducunt querulo, parique
Concidunt motu resoluta postquam
Grata libido est.

Huc facit appositè ludricum illud epigramma ex Cruceio apud Sepralium in Problematibus Aristotelis

Quarenti Ersilia, quæ nam hora salubrior esset

*Ad Venerem, Medicus sic ait Hermo-
genes,*

*Mane salubre magis Veneris decerpere
fructus,*

Iudice me fuerit; vespere dulce magis.

*Hic illa arridens formoso, ait ore, vo-
luptas*

Mi cura fuerit vespere, mane salus.

B Quamuis autem nox Veneri sit amica magis, amantium tamen voluptatem augere lucerna creditur; quamobrem meretrices olim in lupanari ad lucernas prostabant; quod alludit 6. Satyra Iuuenalis de Messalina intelligens:

*Obscurisque genis turpis, sumoque lu-
cerna.*

Et illud quoque Horatii lib. 2. Sat. 7.

*acris ubi me
Natura incendit, sub clara nuda lucerna*

*Quæcumque exceperit turgentis verbera
cauda,*

*Clunibus aut agitauit equum lasciuia si-
pinum.*

C Arridet Martialis 11. Epigr. in vxorem.

*Tu tenebris gaudes: me ludere teste
lucerna,*

Et iuuat admissa numpere luce latus.

Ex Astronomis autem arbitrandum, eo diei spa-
tio fore, ut maior degustetur voluptas, quo
Venus in Astris dominatur; volunt namque
septem illos Planetas habere inter se diei diuisas
horas, sub quarum spatio quilibet suas præfert
energias, ut exempli gratia primam horam
naturalis diei cum aliquibus minutis regit sa-
turnus: secundam cum suis minutis Iuppiter:
tertiā cum minutis Mars: quintam cum mi-
nutis Venus: sextam cum minutis Mercurius:
septimam cum minutis Luna: octauam iterum
Saturnus, & sic successiue, quousque viginti-
quatuor horarum terminus impleatur, inde
carmina

*Cynthia, Mercurius, Venus, & Sol, Mars,
Ioue, Satur,*

*Ordine retrogrado sibi quiuis vendicat
horas.*

Quarum numerus cum excedat Planetarum
triplicatam seriem, hinc est ut quilibet ex illis
dominium habeat vnius horæ intervallo, &
rursus aliquorum minorum spatio: vide Chri-
stopharum Bambergensem in primum Sphæræ
Ioannis de Sacrobosco; fit itaque, ut dum Ve-
neris præpollet sydus, magis voluptuosum
Aphro-

aphrodision percipiatur. Inter alios verò Planetas illos plus voluptatis influere statuendum, qui propius Veneri familiaritate accedunt; atque hæc in gratiam Astronomorum, quæ profectò cum ea coincidunt diuisione, quæ in humoribus fieri assolet; fertur enim, quemlibet nostri corporis humorem suas obtinere diei horas, quibus in humano præcellat corpore; & sic in prima, secunda, & tertia sanguinem imperare; quarta, quinta, & sexta bilem: septima, octaua, nona melancholiam: decima, vndecima, ac duodecima phlegma. Iterum prima, secunda, ac tertia noctis hora sanguinem: quarta, quinta, & sexta bilem: septima, octaua, & nona melancholiam: decima, vndecima, & duodecima præpollere phlegma. Quod sanè si ita est, decernendum erit, tunc temporis futurum fore, vt homines in geniali congressu maiorem delectationem delibent, cum sanguis propriam percurrit spheram, adeo vt mane, summo antelucanis horis, & vespere vsque ad noctis tertiam incundior accedat Venus. De alijs verò temporibus dicendum, illa intensius, aut minus delectare, quæ propius, aut remotius accedunt horis, in quibus sanguis præualet, adeo vt post sanguinem succedant secundo gradu horæ ipsius bilis: tertio gradu melancholiæ: quarto pituitæ horæ, eò modo quò de planetis dicebamus; nam & quatuor humores quaternario Planetarum numero consonant; siquidem Saturno melancholia, Mauorti bilis, Lunæ pituita, Soli, Veneri, & Mercurio sanguis respondet; hi tres namque postremi tres planetæ eodem fere temporis spatio suum circulum complent. Sed cur relinquitur Iuppiter? Porro non relinquitur, is enim nequaquam, præst alicui determinato humori, verum toti, & vniuersæ temperaturæ, quæ ex quatuor illorum humorum mixtione exilit, & emicat. Hactenus de his.

Præterea magis in secunda quàm prima Veneris vice oblectari homines, asserendum; quod licet prima facie falsum existimari possit, eo quod in primo accessu plus seminis ac spirituum illi obtineant, a quibus affluentius exoriri voluptas potest; est nihilominus Aristotelis de Generatione animalium 2. capite 4. vbi hæc legimus: *Plurimum enim in menstruis quoque humoris inutilis continetur, vt in maris genitura quod humidissimum est, tum eadem emissione, tum in diuersis: prior enim emissio minus fecunda, quàm posterior, minus enim caloris animalis continet propter cruditatem; at verò quod concoctum est crassius, & corpulentius est.* Iam dixerim ego, si ex Philosopho, atque etiam perspicua experientia in prima seminis effusione plus cruditatis reperitur, & minus caloris, sequitur necessariò, vt voluptas, quæ à seminis calorifica, & spirituali virtute manat, minor

A sit, & a maiori excrementitiæ humiditatis copia obtusa magis, & hebes; quod cum in secunda Venere non contingat, voluptatis sensus alacrior, & exquisitior habetur. Accedit insuper, quòd in primo congressu semen vel ex copia, vel ex ferofiori natura illico defluit, vt verò supra probauimus diuturnior, & intensior eò est voluptas, quò diutius moratur tripudium, a quo spiritus ipsi feruidiores euadunt, & consequenter pruritum, voluptatemque maiorem inferunt. Cæterum ieiuno corpore magis, quàm repleto iucunda est Venus ex eo, quod post digestionem corpus cibo non est infarctum; quin spiritus liberiotem habent adiutum ad genitalia, & ipsi restaurati magis vegetes existunt. Demum tunc magis futurum est, vt suauitas rei aphrodisiæ delibetur, cum antequam clinopalin vir & mulier aliquatenus membra corporis exercuerint, vel incessu per amorem, vel chorea, vel alia quapiam gymnastica agitatione, quibus excitati spiritus promptius prurire, & efficacius titillare valebunt; quo etiam modo semen ipsum fecundius præstabitur.

CAPVT XI.

Quibus auxilijs Veneris voluptas intendi valeat.

Q VAM sit in congressu Generationis gratia expediens, immo necessaria voluptas, ex ijs quæ supra exarauimus, deprehendi potest. Etenim tamen absque delectationis excessu generatio, & conceptio fieri valeat, proles nihilominus quæ minus voluptuosam Venerem consequitur, longè est imperfectior; quandoquidem acrior voluptas vberiotem seminis proleat fluxum, pluresque accersit spiritus; e semine verò magis dapili, magisque spiritibus locuplete maior, perfectior, & omnibus numeris absolutus emicat fœtus. Coniugum ergo pro viribus in clinopali est procuranda voluptas. Breuibz itaque apponenda hic erunt, quæ intensiorem delectationis sensum inferre possunt; illud genericè præfatus, calida quæque & humida esculenta, nec non generosa & suauia vina, modicè tamen sumpta voluptati aphrodisiæ nimum adijcere posse: insuper ea omnia quæ seminis prolifica sunt, de quibus loco suo abundè egimus. Inter extranea verò medicamenta Aui-cennas libro 3. fen 20. Tract. 1. capite 45. hæc potissimum recenset: *De illis, quæ delectant in utroque simul, est salina eius, qui sumit in ore suo altit (quod est assa dulcis) & salina cube-*

*mel emblicorum, & mel cum quo conficitur scammonia, & Zinziber, & piper cum felle; & si utatur linimento propriè super metatatem postremam virga, non est magnum iumentum in usu illius, facit enim delectationem in capite virga solum. Radix lauri Alexandrinæ cum vino epota actum Venereum, um voluptate expedit: ex eadem confectum nimentum si pudendo, & perinæo adhibeatur, pprimè confert cum ad libidinem proritantiam, tum etiam voluptuosè & expeditè perficiendam. Eadem & fortè maiori energia præritum est zibettum, si eo caput perungatur virgæ (amabò sit vestris auribus honos) euentus cuius rationem illam crediderim, quòd scilicet terus odoribus maximè oblectatur, & afficitur, quare halitus ob fragrantiam præcepit, auiusque incensa Venerem affectat; quo circa ardentiore micat undique conatus, maior libidinis explendescit flamma, longe vberior seminis, & caloris confluit illuies. Vir quidam voluptuosus utebatur paulo ante congressum balsamo, quo leuiter balanum, ac perineum nungebat, indeque sibi, & mulieri mulcedinem intendi profitebatur; erat autem illud balsamum Peruvianum. Cæterum cubebe, ac pyrethrum apud lasciuiores in frequenti usu esse intelligo, nec uerè defunt alia mille, quæ pruritus acuire possunt. Matthiolus testis est, quòd si penis ante mixtionem inungatur felle, orate, lucij, perdicis, & gallinæ, mulieres maximopere delectantur. Ita quoque si mandragora ante ludum esitetur, creditur a multis aphrodisiam augere promulsidem; ut enim aliàs ediximus, mandragoræ poma conciliandis amoribus non magis, quàm fecunditati auxiliantur; unde Magi ea Hemonias, seu Gonogeonas uocitarunt; & Hesychius Venerem appellauit *μαρτυροῦν*, non quod sensus soporet, ut quidam putant, sed quia mandragoris amplius delectetur.*

Atqui sola illa, & uera uoluptas, quæ sponte mulcet, oriturque naturaliter a mutuo coniugum amore, uicissimque a feruente utriusque libidine, atque amœbæo cupidine; ideoque infauti atque insuauis censendi erunt complexus, qui ut Ouidius aiebat, non utrinque resolunt, & qui frigide a torpida muliere peraguntur; quo consilio Martialis noster obscænæ uoluptatis affectator eximius uxorem suam querulus ita obiurgabat?

Vxor vade foras, aut moribus utere nostris:

Non sum ego nec Curius, nec Numa, nec Tadius:

Me iucunda iuuant tractæ per pocula noctes,

Tu properas pota surgere tristis aqua.

Tu tenebris gaudes; me ludere teste lu-

cerna,

Et iuuat admissa rumpere luce latus.

Fasciate, tunicaque tegunt, obscuraque palla:

At mihi nuda satis nulla puella patet.

Basia me capiunt blandas imitata columbas;

Tu mihi das, auia qualia mane soles.

Nec motu dignaris opus, nec voce iuare,

Nec digitis: tamquam thura, merumque pares.

Tandem concludit.

Site delectat grauitas, Lucretia toto

Sis licet usque die: Thaida nocte volo.

At parcite molles amasij philidiam artificioso conamine exaugere; quò maior uestra uoluptas, tantò uite uestre derogatur magis; quò plus scintillat ignis, eò citius marcescit. Naturæ minus dolor, quàm Volupia insidiatur. Parergon. Vocabat Aristippus uoluptatem monochronon, idest unius temporis; siquidem futura non dum nos tangit, præterita non amplius afficit; ob momentaneam igitur uoluptatem insanimus? vitæque insidiamur?

CAPUT XII.

An, & cur homines post Veneream uoluptatem tristentur.

A est humanarum rerum conditio, ea mortalium bonorum ratio, ut nulla prorsus sit corporis voluptas absque dolore, nulla breuis iucunditas, quæ nimium permanentem tristitiam annexam non habeat; Hanc omnibus humanis gaudijs, dicebat Symmachus, legem naturæ dixit, ut curæ uoluptatem sequantur. Quare Plautus in Amphytrione prudenter satis aiebat. Ita Dijs placitum est, ab eodem culmine uoluptas, & ei mœror communis sequitur; quod idem in Phædone Plato, atque in Philebo sentiebat, ubi palam profitebatur. In totius vitæ quadam ueluti tragœdia, atque comœdia dolores uoluptatibus immisceri; quin etiam subscribens Pindarus occinebat: Bona separare non licet a malis, sed est mixtura quadam. Ut ideo præclare satis, & graphicè ante omnes Homerus ultimo Iliados, ni fallor, effinxerit, in postliminio Iouis duo aperiri amplissima dolia, vnum uoluptate plenum, amaritudine alterum; lætis unum, tristibus alterum repletum, quæ tamen ille malignè nimis temperet, siquidem nimium semper malorum plus, quàm

bonorum admiscet, plusque amaritudinis quam voluptatis ministrat. Id quod in Pythijs hymnis confirmat Pindarus idem ijs carminibus, quæ sonant: *Ad unum enim bonum duo pariter incommoda distribuunt mortalibus immortales*; Hinc Seneca in Thieste:

*Nulla fors longa est; dolor, ac voluptas
Inuicem cedunt, breuior voluptas,
Ima permutat brevis hora summis.*

Hæc Seuerinus Boethius humanam calamitatem deplorans 3. de consolatione Philolophorum bellè satisintonat

*Habet hoc voluptas omnis
Stimulis agit furentem,
Apiumque par volantum,
Vbi grata mella fudit
Fugit, & nimis cruento
Ferit iela corda morfu.*

Quid igitur mirum, si voluptas in primis Venerea, ut pote omnium fragilissima, & minus legitima tristitiam post se relinquat inconsolabilem? Adeo ut exardeant quantumvis iuvenes desiderio potiundi vel formosissima adolescentula, haud quaquam tamen possint effugere post concubitum consequentem illum animi dolorem, ac pœnitentiam: quod sapientissimus ille Plato his verbis in Phædro testatus est: *Num amatores cum primum libidinem expleuerint, collati beneficij pœnitent?* estque prorsus idem, quod ingeniosissimus Aristoteles quarta sectione Problematum inquit: cur videlicet adolescentuli cum primò concumbere incipiunt, quibus cum fuerint congressi, eas re pe-racta odio habeant? Sit huius euentus vnicum ac memorabile exemplum Thamara Davidis pulcherrima filia, quæ, ut secundo de Regibus registratur, & 7. Antiquitat. Iudaic. apud Iosephum non ita primum ab Amnone fratre, qui eius amore tabuerat, vim passa est, quod misère odio habita domo expulsa est, neque ad noctem commorari ei permissum fuit; hæc sunt Iosephi verba: *Atque post oblatum vitium in contrarium mox affectum vertitur, & exosam ac fastiditam conuitijs aggressus iubet, et euestigio se inde facebat; quæ cum hanc iniuriam priore grauiorem diceret, quod constupratam vel usque noctem illic manere non patiatur, sed confestim extrudat clara adhuc luce, ut turpitudinis sua testibus occurrat, mandauit famulo, ut eam eijceret?* en quàm cito Veneris impurus amor in odium commutatur, & cupidinis fœda voluptas in contemptum desinit? Enimuerò ut Ouidius 1. Amorum,

Impia sub dulci melle venena latent.
Namque suis illecebris blanditur primò, postea mordet: insidioso primùm soporat cantu, dehinc atro necat morfu; ideoque non iniuria Diogenes palam proferre consueuerat, formosa scorta simillima esse mulso, lethalibus vene-

nis tempero, quòd afferrent quidem initio voluptatem, sed quam perpetuus dolor consequeretur; Quòd pertinet illud Venusini:

*Sperne voluptatem, nocet empty dolor
voluptas.*

Ut iccirco mirum non sit, si spreuerint multi aphrodisiam hanc voluptatem, cuius pretium dolor est. Memini me legisse, Philosophum quendam (Aristotelem fuisse censent aliqui) interrogatum, quare puella, quam præ manibus formosissimam habebat, non vteretur, responsum dedisse: *Nolo pœnitere*. An non satis vulgatum est illud Demosthenis, qui ut Phocion præcipuè refert in libro, quem inscripsit *κερας ἀμαλβις*, idest Cornu copia, cum Corinthum petiisset clanculum, ut Laidemillam pulcherrimam meretricem nosceret; cumque illa pretium requirens decem mille drachmas exposceret, quanti & pluris noctes suas locare consueuerat, Demosthenes mulieris petulantia, & pecuniæ multitudine deterritus discedens inquit: *Non tanti emo vnum pœnitere*. Sed quid profana monumenta quæro? Sapientissimus ille, qui mentiri non potest. Proverbiorum id totum nos commonuit ijs verbis: *Fauus distillans labia meretricis, & oleo nitidius guttur eius, nouissima autem illius amara sicut absinthium, & acuta sicut gladius biceps*.

Fortè quia voluptas omnis fastidij limite coarctatur, vnde Ioannes secundus in Basijs:

*Mensura rebus est sua dulcibus,
Ut quodque mentem suauius afficit,
Fastidium sic triste secum,
Limite proximior ducit.*

Porro Veneris voluptatis natura non incongruè pantheræ assimilari potest; hoc namque animal, ut referunt naturales Historici, & Plinius in primis 8. libro capite 17. suauis, atque odorifero halitu allicit, ac ducit eminus animalia cætera; effero autem, ac truciore eadem terret, ac fugat. Iam ut illa prædari valeat, atque astu vorare, inter nemorum latebras caput faciemque occultit, auras verò bene fragrantès indidem clam expirat; ubi tandem suauis, gratoque pellecta odore incauta appropinquat animantia, inuadit, lacerat, atque vorat. Ita prorsus amens ac bestialis Venus petulantium iuuenum imprudentum grægem voluptatis odore fallaci, ac dulcedinis fucatis illecebris pellicit & corripit quidem, sed fœdo, ac corpori rectu eandem deterret: ut igitur insidiatrix deprederetur, aspectus deformitatem obtrahit, quando libidinis exercetur actus; verum non ita citò completus ille est, quod nausæabundam propalat turpitudinem; inde dolore, pœnitentia, ac tristitia coeuntem afficit, premit, lacerat. Enimuerò appositè a docto quodam viro prout go concupiscentiæ Emblema reputata est; Genitienim qui cutem scabiosam scalpit, magnam

nitio voluptatem percipit, verum paulo post
penas dolore luit, ita & qui concupiscentijs
indulget, extincto fomite poenitentia agit.
Emblema est hoc :

Agrum caueto carneum, ne vomere

Arare pergis corneo: pro mellea

Semente mox reponet vrens tibi piper.

Cupido eandem dulcamarus, α λυκοπίνος
vim tenet

Pro melle felleum propinans poculum.

Fœdare tristis unguibus cutem caue;

Affiduus est pruriginis comes dolor.

Ideoque merito Aristoteles dicere sueuerat:
Voluptates abeuntes non venientes consideran-
das esse: Siquidem venientes iucunditatem
pollicentur, abeuntes dolorem, ac verecun-
diam in ferunt. Quod Natal. Comes lepidè ijs
versibus exprompsit

Nil amor est aliud Veneris, quam parua
voluptas,

Quæ simul expleta est, inficit ora rubor

Idque vsque adeo verum est, vt neque con-
iugalibus complexus sacramentali nexu cohonestat-
us verecundia, & resultante careat tristitia.
Testatur hoc D. Thomas Secunda Secunda
Quæst. 151. Art. 4. vbi ait, maximè verecun-
dari homines de actibus Venereis intantum,
quod etiam concubitus coniugalibus, qui honesta-
te nuptiarum decoratur, verecundia non careat;
quin etiam, addit, non modo verecundari homi-
nes de commixtione Venerea, sed etiam de quo-
cunque illius signo, vt osculo, & amplexu.
Hauit hæc doctrinam Angelicus doctor a D. Au-
gustino libro 14. de Ciuitate Dei capite 17. vbi
ceditatem Venereis actibus iniunctam pluribus
prosequitur; audi si placet. *Opus vero ipsum,*
quod libidine tali peragitur, non solum in qui-
busque stupris, vbi latebra ad subterfugienda m-
lana iudicia requiruntur: verum etiam in usu
scortorum, quam terrena ciuitas licitam turpitu-
linem fecit: quamuis id agatur, quod eius Ci-
uitatis nulla lex vindicat; deuitat tamen publi-
cum, etiam permissa, atque impunita libido con-
spicuum, & verecundia naturali habent proui-
sum lupanaria ipsa secretum, faciliusque potuit
impudicitia non habere vincula prohibitiois
quam impudentia remouere latibula illius fœdi-
tatis. Sed hanc etiam ipsi turpes turpitudinem
vocant, cuius licet sint amatores, ostentatores
esse non audent. Quid concubitus coniugalibus qui
secundum matrimonialium præscripta tabula-
rum procreandorum fit causa liberorum, nonne
& ipse tamquam sit licitus, & honestus remo-
tum ab arbitris cubile conquirat? Nonne om-
nes famulos, atque ipsos etiam paranympbos, &
quosunque ingredi qualibet necessitudo permi-
serat ante mittit foras, quam vel blandiri con-
iux coniugi incipiat? & quoniam sicut ait qui-
dam Romani maximus auctor eloquij: Omnia

rectè facta in luce se collocari volunt, idest
appetunt sciri, hoc rectè factum sic appetit sci-
ri, vt tamen erubescat videri. En igitur, le-
ctor, vt voluptatis comes, & soror tristitia est,
vtque adagium illum apud Polydorum Virgi-
lium consonat: Vbi vber, ibi tuber; vbi mel
ibi fel.

Ita est; laruata est carnis pruginosa volup-
tas, risum ostentat, mulcedinem promittit, fle-
tum tamen solum, ac poenitudinem offert. Au-
diamus pium vatem, cuius modulamen appo-
nam, vt iucundissimum corollarium.

Fuge, fuge pestem, sperne mendaces iocos

Vanisque tandem detrahe illecebris fidem;

Risum propinat? perpetes fletus time;

Præfert rosarum purpuram? spinas caue;

Sed age iam inquiramus, quæ sit huius tristi-
tiæ voluptatis affinis ratio. D. Thomas citato
loco ideo vult homines, post aphrodision trista-
ri, quoniam motus genitalium membrorum,
non subiicitur imperio rationis, ad cuius manci-
pationem necessario tristitia sequitur. Num-
quid enim natura tristari non debet, dum lex
eius corrumpitur, & ordo? Verè nemo ibit in-
ficias. Quamobrem cum statutum sit a natura
eiusque summo auctore Deo, vt inferiores po-
tentia superioribus famulentur; hæ imperent,
& illæ obediant, cumque in libidinis actu, ac
ferina voluptate portio superior puta voluntas
reddatur sensibus tributaria, ægrè fert natura,
maximèque dolet hanc præstantissimæ illius
facultatis mancipationem. Præclara sanè ratio
verum theologia potius, ac metaphysica; Phy-
sicam si fieri potest aucupemur.

Magnus Peripateticorum Princeps in pro-
blematibus huiusce tristitiæ causam reijcit in-
fœditatem, & immunditiem, quæ peracta vo-
luptate, & extincta libidinis efferuescentia in-
notescit, cum antea latitaret; virtus namque
concupiscibilis, vt aiebat Auerroes, non inipi-
cit contristationem contingentem in futuro.
Verum sciscitaberis, ynde sit, quod hæc ipia im-
mundities, turpitude, ac fœditas ante con-
gressum non appareat? Ex eo dixerim euenire
quoniam passionibus obruunt rationis lumen, &
voluptas in primis frangit rectum consilium,
nam difficile est nobis illud iniquum existimare,
in quo naturaliter delectamur; affectibus enim
imperantibus tamquam compedibus ratio vin-
citur. Hinc Diuinus Plato in Phædro: Scire,
inquit, oportet duas in vno quoque nostrum
ideas esse dominantes, atque ducentes, quas se-
quimur quocunque ducunt; altera quidem est
innata nobis voluptatum cupiditas, altera verò
acquisita opinio optimi affectatrix. Hæ autem
in nobis quandoque consentiunt, quandoque in-
federatione, & discordia sunt, & modo hæc, mo-
do altera peruincit. Qua in re audiendus est
Boetius ille de consolatione metro 7.

*Tu quoque si vis**Lumine claro**Cernere verum**Tramite recto**Carpere callem**Gaudia pelle**Pelle Timorem**Spemque fugato**Nec dolor adsit**Nubila mens est**Vinctaque frœnis**Hæc ubi regnant*

Non ergo mirum, si post Venerem restincto libidinis ardore, fomitis retuso pruritu, & ratione reuiuifcente, illius appareat naturalis facies, deformis scilicet, & contemnenda. Huc facit illud Nasonis secundo de remedijs, ubi admonet, quod mulierum, quarum vincula soluere consilium est, defectus ac turpitudines signari nequeunt nisi peracto coitu, quo tempore refrixit libido, & coiuisse piget; hæc sunt illius carmina.

*At simul ad metas venit finita voluptas,**Lassaque cum tota corpora mente iacent.**Dum piget, & nullam malle tetigisse puellam,**Fædurusque tibi non videre diu.**Tunc animo signa quæcunque in corpore menda est,**Luminaque in vitijs illius usque tene.*

Profectò si ante congressum respicere possent homines hanc Veneris immunditiem, nunquam inducere possent animum ad libidinem exercendam, perinde ac reperti sunt multi, qui res Venereas tam oderunt, vt nihil magis; inter quos recensetur in primis doctissimus Origenes, qui vt referunt idòlis potius offerre thura, quam Venere inquinari voluit, id efficere coactus à sceleratissimis Heresiarchis. In mentem venit alterius viri nomine Melamonis, qui mulierum conspectum ne dum consortium exosus in solitudinem demigrauit, perque auia montium solo cane conuictore feras insectabatur, nec vnquam domum renocari potuit, indeque datus est prouerbio locus: *Melamone castior*. Plato etiam 34. de legibus aliquorundam meminit, qui Veneris studijs penitus abstinebant; habet enim: *Num igitur de Tarentino Icco non audiuius, qui propter olympica, aliaque certamina artificioso circa hæc studio temperantiam simul, & fortitudinem animi consecutus, nullam vnquam in toto exercitationis suæ tempore Venerem cognouit*; idem quoque de Chrystone, Astylo, & Diopompo, alijsque plurimis fertur; verum de his loco suo plura duximus testimonia. Sed me arbitre dicendum præterea est, homines iccirco post Venerea tristari, quoniam sponte sua natura ægrefert iacturam vtilissimi excrementi, ac spirituum in primis dispendium,

quibus fruebatur & exilarabatur, perinde ac seminali materia, tamquam vitali balsamore nutritur, & sustinetur, quare cum corpus veluti frigescat amisso calore, & vitæ fulcimine, necessario demittitur melancholia gravante, & imbecillitate inducta languescit, vnde se ad interitum properare sentiens dolet, mœret, ac tristatur.

Quod sanè multo adhuc grauius accidit ijs, quibus etiam post voluptatem argentum quoque est impendendum; quò circa Salax ille Ouidius 1. elegiarum belle satis quandam puellam interpellat, ne pro amore premia poscat, eo quod algescit amor, ubi munera sunt præbenda; sic ille ait:

*Nunc timor omnis abest, animique euaniit ardor,**Nec facies oculos iam capit ista meos.**Cur sim mutatus quæris? Quia munera poscis:**Hæc te non patitur causa placere mihi.*

Si igitur ante concubitum quando libido feruet, pruritque Genius cogitatio sola de munere potest infringere cupiditatem, quanto magis tristari debet, qui transacta voluptate duplicis sanguinis iacturam fecit? Dixi duplicis sanguinis, quoniam vt Timocles aiebat:

*Est sanguis atque spiritus pecunia**Mortalibus, quæ nulla cui sit copia,**Viuos pererrat inter umbra mortui.*

Ideo querulus subiungit Ouidius;

*Sumite in exemplum pecudes ratione carentes;**Turpe erit ingenium mitius effeferis.**Non equa munus equo, non tauro vana poposcit**Non aries placidam munere capta ouem;**Sola viro mulier spolijs exultat ademptis,**Sola locat noctes, sola locanda venit.**Et vendit quod vtrumque iuuat, quod vtrumque petebat,**Et pretium quanti gaudeat ipsa facit. &c.*

Plures itaque extant causæ, quæ homines post aphroditiam voluptatem affligere possunt. Fruigienda ergo voluptas, quæ sodalem habet iacturam parabilem ipsam tristitiam.

CAPVT XIII.

*Vir an mulier magis à Venere
contristetur.*

MULIERE nihil prorsus post Venerem tritari, non ausim libere proferre; Verum parum ac minimum poenitere, libere aio. Quod nisi vereretur, eam ferino genere deteriore efficeret, quod ut inferius dicetur & ipsum post furores geniales aliquam experitur naturae deiectionem, scriberem, eandem nulla poenitus post Veneris immundos actus perturbatione torqueri. Nempe effrenis sexus illius libido, infinita mollicies, perpetuus fomes, insatiabilis concupiscentia neutiquam finit a concubitu magnam referri tristitiam; quin potius hilaritatem quandam, ut proinde videre sit, plerasque mulieres post virorum consortium aphrodisium nescio quam alacritatem auctiorem in frontis emporio exarare; nec ita facile animaduertere est, mulierum quampiam post mollitiem, & voluptatem animo deijci, perinde ac perpetuo vis contingit. Enimvero si nullo unquam tempore mulier a viri complexu fastiditur, nunquam etiam post eundem morebit; eò magis quia cum illa imperfecta nimis ex sui natura, ac mollis existat, turpitudinis actus, ac libidinis foeditatem, a quibus causis tristitia manat, haudquaquam dignoscit, & per consequens nequit ludos eosdem nauseabunda voluntate abhorre; Eatenus enim res qualibet vel appetitur, vel detrectatur, ut est apud Philosophum, quatenus sub specie pulchri, vel horrendi apprehenditur. Præterea cum sit mulier ex Aristotele sicut materia, vir autem tamquam forma, poterit quidem hæc aliqua ratione materie deformitatem odio habere, materia namque passim ab Aristotele turpe, & hile; forma vero divinum, & pulcrum nuncupatur; at nunquam a mixtione formæ contristabitur materia; siquidem quantumvis imperfectissima entelechia, erit quavis materia nobilior, ac magis perfectionis.

Cum interrogaretur aliquando mulier quædam, num post Venerem poeniteret, ac tristaretur; continuo respondit poenitet, & contristor ignavia viri; quod centies nequeat agere, & libidini plenius satisfacere. Dignum profecto impurissimo Scorto responsum, a quo nil discrepat Messalinæ dictorium. Quamobrem, ratiocinari licet hac ratione; tristitia vel fastidium satietatis est comes, at mulier vix exple-

A tur a Venere, igitur & ab eadem vix remedio afficitur. Quod mulier aphrodisia voluptate nunquam expleatur Salomon Proverbiorum 30. insinuavit ijs verbis: *Tria sunt insaturabilia, Infernus, & os vulvæ, & terra, &c.*

B His tamen non probantibus asserendum est; mulieres & ipsas aliquatenus post Venerem, contristari; Verum longè minus quam viros; nihil prorsus enim tritari, nimium a veritate dissonat; siquidem a spirituum deperditione, & vitalis balsami priuatione; natura quoque illarum morere debet. Porro cum Veneris actus bestiarum apprimè sit proprius, opus est & mulieres, quæ humana ratione sunt præditæ, ab eius exercitatione verecundari simul & contristari. Quod i. Officiorum Tullius his verbis exaravit. *Quin etiam si quis est paulo ad voluptates propensior, modo ne sit ex pecudum genere (sunt enim quidam homines non re, sed nomine) sed si quis est paulo erectior, quamvis voluptate capiatur, occultat, & dissimulat appetitum voluptatis propter verecundiam, &c.* Et est illud idem Aristotelis quarta sectione problem. 28. ubi quærit, cur homines rem agere Venerem cupientes confiteri se cupere maxime pudet. Erit igitur perpetuæ veritatis carmen illud in Catalectis Veterum Poetarum apud Petronium Arbitrum.

*Pœda est in coitu, & brevis voluptas,
Et tædet Veneris statim peractæ;
Non ergo ut pecudes libidinosæ
Cæci protinus irruamus illuc;
Nam languescit Amor, peritque flamma.*

CAPVT XIV.

*An bruta etiam post Venerem
tristentur.*

FERINVM genus nihil tritari post aphrodisiam voluptatem, fortè aliqui ibunt inficias, tum quia huiusmodi est belluarum propria delectatio, cum etiam quia tristitia iisdem minus competere videtur, quando hæc rationalis animæ censetur passio. Atqui non est id temere detrectandum; siquidem tristitia est passio facultatis animalis pertinet ad concupiscibilem, cuius motus vel est ad bonum, in cuius fruitione est delectatio, vel ad evitacionem mali, à cuius præsentia tristamur, ut vult Egidius de Regimine Principum tertia parte de duodecim passionibus animæ; quamobrem cum & hæc concupiscibilis facultas haudquaquam in brutis desit, quin maximè vigeat, consequens est, ut æquè

æquæ delectationis, ac tristitiæ sint illa confor-
tia; dixi delectationis, quia, ut sentit D. Tho-
mas, uti gaudium est hominis proprium, ita
delectatio belluarum propriissima.

Arbitror itaque, belluas quoque post genia-
les indultus aliquatenus contristari; quare vi-
dere est equos, tauros, asinos, & similes pera-
cto coitu ferociam spoliare, & veluti ambulare
deiectos; nam ipsorum quoque natura utilis
excrementi iacturam, calorisque viuifici deper-
ditionem ægrè ferre aliquatenus debet. Dixi
aliquatenus, quoniam cum statò duntaxat tem-
pore in Venerem belluæ ruant, a cuius opera-
tione apprimè iuuentur, inde est, quod valde
moerere nequeunt, sicuti valde ab usu geniali
non infirmantur, eò quod ex plenitudine agant,
& prolifici humoris vbertate ducta, & impuls-
a libidine satisfaciant. Præterea cum tristitia, ut
supradicebamus, ex Veneris fœditate proman-
et, quæ re peracta elucescit, ex hac insuper
causa bruta etiam ægrè affici possunt; his quo-
que enim libidinis mephitis, ac turpitudine post
initum apparere debet; nec absque Aristotelis
auctoritate id astruo; is enim 6. de histor. animal.
capite 29. de Ceruis ita scriptum reliquit: *Cum
mares impleuerint fœminas, separantur per se ipsi,
& propter libidinis graueolentiam quisque so-
litaris scrobes fodit: fœtent, ut hirci, facies
quoque eorum nigrescit aspergine ut hircorum,
degunt ita quousque imber accedat, tumpascula
repetunt.* Ferunt simili modo, elephantes post
Veneris usum aquas adire, ibique vniuersum
abluere corpus, quasi libidinis tetrum spolia-
turos fœtorem.

Verum statim in hanc meam positionem in-
surget gallus, qui sæpius ubi coiuit dat alta voce
cantum, lætitiæ non tristitiæ argumentum, ea-
dem prorsus ratione, qua post victoriam idem
triumphans occinit, triumphatus autem file-
t. Igitur is post Venereum congressum nihil trista-
tur, lætatur potius. Sanè gallus salacissimus est
ales, semperque paratam secum gestat Vene-
rem: singulis enim diebus vxores suas, quas

plurimas habet, quinquagesies init. Huiusque
nocturnam cantilenam, & ante lucanam vocem
ad Veneris in primis cupiditatem exprimen-
dam fieri, putandum est: idque vel ex eo pro-
bari posset, quod huius auitij pulli non canunt,
nisi ubi ad eam ætatem, & incrementum deue-
nerint, quo Veneri operam dare valeant; &
castrati similiter cantu abstinent; & huc perti-
net illud Plinij dicentis, contingere gallinæ,
quod fere cæteris usu venire comperit, ut
peracto cibo, refecto per quietem corpore, ac
inde maxime vegeto libidinis titillentur pruri-
tu, ideoque hunc explicare antelucano can-
tu. In signum ergo peractæ libidinis gallus post
Venerem occinit; neque ex hoc tamen illu-
lædari, deduci debet; Siquidem cantus ille qui
pro locutione volucris inest, non magis vo-
luptatis quàm doloris, lætitiæ quàm tristitiæ
aliarumque passionum promus est, & index.
Etiam gallinæ paritura occinunt, nec tamen
ille cantus, sed singultus est; vnde Columella:
*parituras se gallinæ testantur crebris singulti-
bus: & si etiam post partum canit, id fit ob do-
lorem quod venter parto ovo vacuus vanissi-
mum aerem susceperit;* ut sardonici risus au-
ctor ingeniosissimus habet. Quid immoror? cy-
gnus etiam morti proximus suauissimum edit
cantum, qui tamen ploratus est potius. Illud
igitur receptum esse debet, gallum, qui præ li-
bidine perlentit, suum vitale balsamum, sine di-
cas perlatam substantiam disperdi, ac dissipari,
vnde raptim in senium, atque interitum dedu-
citur, & ipsum debere detrimenti experiri no-
xam, atque adeo tristitiam. Ita ergo Veneris
dolosa voluptas omnibus insidiatur, imponit
omnibus, & ementito gaudio homines, & fe-
ras decipit; Hinc appositè libro contra volup-
tatem Plutarchus: *Fera est mancipans sibi ho-
mines voluptas, sed non fera: nam si aperit pu-
gnaret, citò caperetur; nunc adeo etiam ideo in-
uisa magis, quod celat inimicitiam induta babi-
tum beneuolentiæ. Itaque dupliciter auersan-
da, & quod nocet, & quod fallit.*

Geneanthropeia Ioannis Benedicti Sinibaldi.

TRACTATUS SECVNDVS.

*De quibusdam symptomatibus Venereum ludum interdum
concomitantibus.*

P R O E M I V M.

VENERIS voluptas comes; voluptatis praesertim effusa apud multos sodales sunt turpes nonnullae ac molestae affectiones, propter quas eisdem amplius tritari contingit, atque verecundari intentius. Harum nonnullas recenseri, operis integritas persuadet, & lectorum cupiditas expectat. Ius reddetur utrique. Ex ijs tamen, quae dictu sumus, discant petulantes, quam foedum, & calamitosum sit, totius voluptatis habenas solvere, a qua victa natura suis omnibus de-
raudatur honestatis legibus.

CAPVT I.

*An, & qua ratione in re Venerea
crepitum vel stercus aliqui
emittant.*

HIPPOCRATES, ut a summo coriphæo exordiar 6. illo oraculorum potius quam epidemiorum sic habet: *Sunt qui in coitu ventris crepitum emittant, ut Arcesillaus; quibusdam verò sicut Damagoras, ubi cum mulieribus congressi fuerint, enter inflatur.* Cuncta hæc prius ab Hippocrate exarata confirmavit experientia. Nam quod ad ventris pertinet crepitum Aetius sermone 3. cap. 35. refert, adolescentem quem iam præ manibus habuisse, qui ubi commisceretur, non quidem semen, sed flatus plurimos per sedem emittebat. Amatus quoque Lusitanus Centur. 6. iuuenem adolescentem formosum describit, qui ad eum tristis ac moestus accesserat, se dicens malle mori, quam simile vitium perpeti, quod erat illud; dum cum muliere coibat, nullum effundebat semen, verum potius pedebat, ventris abundè mittens flatus. Neque solum hoc viris, sed mulieribus etiam interdum accidit, ut nimirum in Venere per

A vuluam crepitus emittant, id quod venustissimus Martialis epigramm. 6. Gallæ his carminibus exprobrat.

*Cum tibi sit facies, de qua nec femina
possit*

*Dicere, cum corpus nulla litura
notet:*

*Cum te tam rarus cupiat, repetatque
fututor,*

*Miraris? vitium est non leue, Galla,
tibi.*

*Accessi quoties ad opus, missisque mo-
uemur*

*Inguinibus, cunnus non tacet, ipsa
taces.*

B *Dij facerent, ut tu loquereris, & ille ta-
ceret,*

Offendor cunni garrullitate tui.

*Pedere te mallet, namque hoc nec inati-
le dicit*

*Symmacus, & risum res mouet ista
simul.*

*Quis ridere potest fatui poppysmata
cunni?*

*Cum sonat hic, cui non mentula, mens-
que cadit?*

*Dic aliquid saltem, clamosoque obstrepe
cunno;*

*Et si adeo muta es, disce vel inde
loqui.*

C Lector sit auribus honos, minusque prætexta ne stomachare verba; ludit namque de more vates; at referre occasio tulit. Refertur præterea a fide dignis extitisse viros, qui etiam per penem crepitum emitterent.

Quoad horrorem, noui gentilitiam mulierem, quæ peracta Veneris voluptate in horrorem eo maiorem incidebat, quo lancinari consuevit æger in quartanæ accessione. Cæterum reperti sunt, qui vel stercus in seminis fusione emisere; id quod inter alios testatur Auicennas libro 3. fen 20. Tract. 1. cap. 40. ubi affectum hunc his verbis describit: *Alacuatb est ille, qui cum coit, eiicit stercus suum, cum spermatis sit descensio, & non regit anum suum: & super plures eorum dominatur desiderium valde, & multiplicatur in eis delectatio: & mollescunt valde propter resolutionem spirituum eorum, & plurimi ipsorum sunt mollium cor-*

porum. Passio huiusmodi senibus vt plurimum est familiaris, vti inter ceteros Alexander Benedictus libro 24. de curandis morbis narrat de quodam Andrea Tragurionensi; ex eo autem symptoma accidit, quoniam ani musculi iuuant parastatas in seminis iaculatione, vnde est, vt ex talium musculorum imbecillitate faeces in illo actu retineri non valeant.

Quid verò sit in causa, vt crepitus inter illecebras aphrodisias emittantur, subscribo, & suffragium fero Lusitano loco nuper citato; is enim ex pituita crassa inferius intestinum occupante, cuius praesentia seminaria vasa, & frigida, & coarctata reddebantur; id euenire scribit; ex motu verò, ac Venerei tripudij agitatione, ab illa pituita tamquam a minera exhalationes excitantur, quæ orificium permeantes crepitum efficiunt. Huius affectionis curatio habetur apud eundem Amatium Lusitanum; ego tamen absque eo quod multis rem peragerem, enematibus carminatiuis affectionem euincere, ac debellare sperarem. Simili modo remedia Alacuoth, siue illius, qui faeces cum semine trudit, ab Auicenna relato loco petenda erunt; genericè enim roborantia quæque, stiptica, & astringentia conferunt.

Sed vnde horror? In mulieribus, quibus frequentius ille aduenit, ex fumosis vteri, acrioribusque exhalationibus, vniuersum corpus in æqualiter concutientibus, ac nervosas particulas quatulentibus illum exoriri, existimarim; In viris autem ex hepatis retorrida caliditate, adustisque vaporibus a Venereo motu concitatis, nec non per vniuersum corpus discurrentibus, illudque conquassantibus.

CAPVT II.

An, & cur post Venerem aliquibus succedat carniū

faetor.

OST Veneris blandimenta quibusdam cutis graueolentem succedere mephitim, apertis fidibus exarauit Auicennas 3. illo libro sen 20. tract. 1. cap. de coitus nocumentis: ait enim; Et in cuius corpore sunt humores putridi, procedit post coitum ex eo odor faetidus. Quod in ceruis potissimum teste Aristotele 6. de Animalium historia comprobatur, siquidem eorum caro libidinis tempore vitiatur, ac faetet perinde quasi hircorum; redditque huius rei Philosophus rationem dicens: Hac ideo ceruo accidunt, quia salax animal suapte natura est,

atque etiam quia pingui abundat. Id quoque sentit Arnaldus Villanouanus; & Martialis. Epigramm. Bassæ cuidam id genus faetoris inurit. Sunt lepida Carmina.

Quod sicca redolet palus lacura,
Crudarum nebula quod Albularum,
Piscine vetus aura quod Marina,
Quod pressa piger hircus in capella,
Lassi bardiacus quod euocati,
Quod bis murice vellus inquinatum,
Quod ieiunia sabathariorum,
Mæstorum quod anhelitus reorum,
Quod spurca moriens lucerna Lade,
Quod ceromata fece de sabina,
Quod vulpis fuga, vipera cubile,
Malles quamquod oles, olere Bassæ.

Huius effectus rationem in prauos humores rejicit Auicennas in coeuntis corpore stabulantes; quod veritati non dissonat: quandoquidem agitatione Venerea incalescunt, ebulliuntque humores, ex his verò graueolentes, ac tetrici exhalant halitus, qui per corporis canitates excurrentes faetorem, ac pædorem inferunt. Profecto tamen si impuri, perperique succi non eatenus in putrilaginem abirent, vt graueolentiam indepti essent; agitatione tamen aphrodisia, indeque contracto calore, continuo faetorem nancisci valerent; putredo enim ab extranea exilit caliditate. Præterea sicut multa licet, vbi fuerint putrefacta, non maleolent, eo quod externa superficies est quasi cortex obstitans, quo minus vliginosi halitus forinsecus euaporent; si tamen vel modicè tractentur, & agitentur, confestim exhalant, ac tetricum odorem exprimunt; ita prorsus dum putrilagines in humano corpore manent, quandiu quiescunt, nihil maleolidi spirant; at non ita citò aphrodisia motu quatantur, quod vndeque graueolentiam expandunt. Id perspicua illucescit experientia; manifestum siquidem est, eos omnes, qui largius Veneri indulgent, oris in primis graueolentia affici, vt vix vnum reperis libidini in auctoratum, qui oris præferat suauitatem; quod nimirum ex eo fit, quia Venus immodica, & intempestiua coctricem destruit vt alibi dictum est, quare ventriculum labat, & cruditatum colluie infarcit, nec non quia putrilaginosos humores, qui penes ipsam ventriculum stabulantur, commouet, vnde confectaria fit graueolentia.

Quod si Aristoteles prauis halitus causam in hircis, & ceruis pinguedini acceptam referre videatur, id ex eo cōtingere posse dicas, quod ab exaucto calore Venereo liquefit pinguedo, ac veluti colliquatur; hinc verò nidorosus exhalat faetor; sic videre est, quod admodum pingues in estate maleolent, ex eo videlicet, quod funditur, ac destillat adeps, qui vel sudore mitius, vel calore in vaporem attenuatus, alijsque

lignibus immixtus pessimè fœtet; etenim constat palam, qualem expirent pœdorem vinctu-
 a quelibet, & adiposa, dum extraneam nanci-
 scuntur caliditatem, docetque vsus, diutius
 conferuari carnes non pingues à fœtore, quàm
 nimium pinguedine saginatas; & diutius etiam
 hyemali frigore, quàm æstiuo calore. Quod si
 cui placeat huius ipsius rei rationem ab ipso
 Aristotele audire, petat illum quarta Problema-
 tum sectione 13. vbi hæc leguntur: *Quare
 concumbendi facultatem dari per ætatem dum
 cœptum est, corpora male olent; prius autem
 ante pubem non ita olent nec viri, nec mulie-
 res? An quoniam quæ incocta sunt tum sapo-
 res habent deteriores? aut enim acidiores, aut
 saliores, aut amariores; tum odores reddunt
 fœtidiores. Contra quæ concocta, maturaque
 sunt, saporibus aut dulces, aut minus amarus, &
 odores suauiores præstant, aut certe minus in-
 suaues. Patet hoc in omnibus tam terræ stirpi-
 bus, quàm animantibus ipsis. Detractis autem
 quæ matura, concocta que sunt, cætera cruda
 relinquuntur, ut & in cinere portione dulci
 consumpta pulvis amarus relinquitur, & su-
 dor quoque salsus eadem de causa est. Calor
 autem naturalis semen genitale concoquit: quod
 quamquam exiguum est, vim tamen obtinet
 maximam, quippe quod ex multo admodum,
 tam exiguum constitutum sit. Quamobrem ubi
 id secessit, resolvimur magna ex parte vehe-
 mentius, atque refrigeramur: itaque humores
 incoctiores redduntur, patefactis meatibus pro-
 pter seminis excursus; quò fit, ut sudor ob-
 ruditate & salsio, & fœtidior tunc sit,
 quàm in puerili ætate. Quod si cui fortè talis
 natura sit, ut partem subsidentem sudoris fœ-
 tidam habeat, huic magis, magisque res inno-
 scet, ac præsertim eisdem in locis, quibus &
 præteris maximè consistit, velut in alis. Namque
 in his partibus ratione magna caliditatis ac ra-
 ritatis insimul humores congeruntur, ac dete-
 rius spirant.*

CAPVT III.

*De ijs qui sanguinem loco seminis in con-
 cubitu emittunt.*

EX frequentata & intempestiua
 Venere adeo interdum apud sa-
 laciores viros vasa spermatica
 referantur, ac dilatantur, ut non
 modo genituram ipsam retine-
 re amplius nequeant, ita ut pe-
 renni eiusdem fluxu polluantur, verum etiam si
 Venerem exerceant, immo & citra Venerem,
 vel purum sanguinem emittant, sæpius quidem

A absque vlla voluptate, interdum tamen non
 sine mulcedine. Ita Fernel. 6. de part. morbis
 & sympt. Virum recenset, qui ex diuturna
 gonorrhæa purum sanguinem per insomnia, im-
 mo etiam sola libidinis cogitatione non minori
 voluptate effundebat, quàm in amoris palæstra
 consueverint alij ex iacto semine voluptatem
 haurire. Id ipsum nec præterijt Aristoteles pri-
 mo de generat. animal. cap. 19. vbi de semine
 verba faciens in principio hæc addit: *nam in-
 coctum, aut per vim emissum, videlicet cum
 ultra modum quis re Venerea utitur, cruentum
 iam aliquibus prodijt.* Quibus sanè verbis do-
 cere videtur Philosophus, eatenus cruentam
 & sanguineam reddi genituram, quatenus in
 suis conceptaculis opportuno tempore non
 immoratur, sed vel ex coitus intemperantia
 intempestivè effunditur, aut ex dilatatis vasis
 sponte effluit, prius quam exactam coctionem,
 cuius est albedo indicium, nacta fuerit. Illud
 quidem verissimum est, quòd rarò ex cruento
 semine voluptas oritur, eo quod genitales spi-
 ritus, qui prurire, ac titillare solent, cum perfecto
 semine generantur; & licet sanguini etiam sui
 non deficient spiritus, illi tamen a natura haud-
 quaquam ad Veneris voluptatem diriguntur,
 sed alium finem obtinent, ijque duntaxat qui
 semini hærent, promulsidem excitant; & quam-
 vis vir ille apud Fernelium ex emissionem cruen-
 tæ genituræ deliniretur; attamen poterat vo-
 luptatis aliquid experiri, quoniam non purus
 sanguis, licet huiusmodi appareret, erat qui e-
 mittebatur, verum spermatis portioni com-
 mixtus: aut etiam dicas, virum illum calidissi-
 mæ temperaturæ, & fecundissimi sanguinis
 extitisse, cuius causa voluptatis in partibus ge-
 nitalibus oriebatur sensus, & vellicatio quæ-
 dam dum effluebat.

D Nec nouum alicui videatur, posse vasa sper-
 matica adeo ab immodesta Venere dilatari, &
 varicosa fieri, ut affluentem nequeant, donec
 in semen immutetur, retinere sanguinem; quan-
 doquidem in alijs quoque partibus huiusmodi
 dilataciones non rarò contingunt; nam Ferne-
 lius citato libro cap. 12. narrat, nonnullis qui
 nephriticis doloribus vexari consueverant, vs-
 que adeo dilatatum inuenisse vreterem, alio-
 quin ex sui natura angustissimum, ut maior im-
 mitteretur digitus. Idem cap. decimo refert,
 alios ex cohibendi flatus consuetudine in eam
 coli intestini dilatationem incidisse, ut brachii
 amplitudinem adequaret.

Cæterum si præsidia poscas ad eos, qui sangui-
 nem in concubitu emittunt, inde petenda erunt,
 vnde ad gonorrhœam curandam desumi solent:
 astringentia enim, & roborantia specifica vsur-
 pantur: cibi incrassantes adhibentur, vina ru-
 bra & austera hauriuntur: violentæ exercita-
 tiones ablegantur, & Veneri in primis longum
 dicitur vale.

TRACTATUS TERTIVS.

*De signis factæ conceptionis, necnon varijs accidentibus, quæ mulierem à Veneræ
fecundatam comitari solent, atque de eiusdem regimine.*

P R O E M I V M.

IN hoc postremo tractatu factæ conceptionis epiphænomena percurram, ut possint mulieres, præsertim quæ alijs non concepere, a signis coniectare fecunditatem, unde & sibi, & fœtui consulere valeant: ideoque ascribimus etiam, quo vitæ regimine, ut præcaueatur abortus, ut debeant.

C A P V T I.

De varijs, ac multigenis factæ conceptionis argumentis.

EXORDIAR a summo dictatore Hippocrate: is namque libello de superfætatione sic habet: Prægnantem mulierem si aliter non cognoscas, oculi tracti, & caniores fiunt, & candidum oculorum albedinis naturam non habet, sed lividius existit. Rursus de Natura muliebri scribit hæc: Si periculum facere velis in muliere, an prægnans sit, aut non, rubro lapide siue terra erithrea oculos sublinito, & siquidem ingrediatur pharmacum, prægnans est, sin minus, non. Aristoteles autem 7. de Animalium historia capite 3. sic: Indicium mulierem iam concepisse, cum statim a coitu locus siccescit. Anicennas deum paulo fusior libro 3. fen 21. tract. 1. capite 2. hæc tradit: Significant ipsam illud quod antecessit de convenientia duarum emissionum spermatis: & dispositio quasi tepor succedens coitui, & est caput virgæ quasi suctum cum emittit sperma, & est cum egreditur ad siccitatem aliquantulum declinæ, & succedit ei vehemens adunatio oris matricis, ita ut non ingrediatur ipsum stylus. Et similiter eius elevatio ad superiora, & anteriora: & colligitur absque duritie ex vehementia siccitatis illius partis, & retinentur menstrua. Hæc omnia indicant infusum a viro semen à matricis facultate fuisse arreptum; reliqua accidentia, quæ conceptionis toto curriculo mulieribus accidunt, cum plura admodum sint, opportunius fauente numi-

A ne ex Hipp. afferentur in secundo volumine.

Sed interim lectori aviditati plenius satisfaciens, conceptionis alia multa percurram argumenta, illudque primò in medium afferam, quod 2. Epidem. sect. 3. tex. 32. apud nostrum Dictatorem legitur, nempe: Cibis, & potibus humeri, ac mammae inflantur, & eorum, quæ sunt in capite infirmitates, & inflationes incrementa recipiunt. Vallesium adeunto, qui textus elucidationem desiderant. Ego ad reliqua pergo conceptionis epiphænomena his verbis apud Mercatū compilata libro 3. de steril. & prægnant. affect. Item si sub lingua vena virescat, si cervix calidior, tergus algidius, si colli vena, arteriaque extendantur, pectoris venæ liveant, nigrescantque, aut alio colore fœdentur: si mammae obdurescant, extuberent, prædolescant, & caput doleat, aut antiquæ capitis affectiones exacerbentur iuxta Hippocr. decretum lib. 2. popul. par. 3. tex. 32. dicentis. Cibis & potionibus humeri, ac mammae inflantur, & eorum, quæ sunt in capite infirmitates, & inflationes incrementa recipiunt: si papillarum color in rubeum demutetur; si potus quiuis in mammæ recto tramite, frigiditasque, vel calor sentiatur. Insuper si in cibis fastidium, si malacia apprehendat: quæ sit, ubi quicquam gustare improbè appetat, aut enormium appetitus varij assurgant, citoque commutentur: si cibi appetitus auferatur, si ventriculi redundantiam succorum pariter, atque cibariarum vomitiones acciderint, si acidi ruent, si dum biberit, languida fiat mulier, flaccescatque; si cordis pulsus perturbetur, si latetur, tristeturque ocysime, si tormina aliumque umbilicumque præcipue fatigent, si renum, & conxendicium gravitas vexet, si venter, & ilia potissimum intumuerint, si inguina perstent, contorqueanturque ea parte; si initum renuerit, vel si solito ardentius concupiscit, si uteri os arctissime conuenerit, molleque, & naturale cum hoc extiterit, si mensibus perstatas periodos priuatur, si etiam nunc dolores, tumores, extaberationesque carnis in tribus succrescant, si corpus uniuersum grauatur: atque præter hæc omnia si pulsus præternaturalis a principio vehemens, & magnus, procedente verò tempore parvus, & velox perisset. Ex urina verò, licet incertum in hac re præstet iudicium, aliquando tamen certi aliquid elicere possumus, ut si subalbida sit, clara.

nubilofo rore supernatante, ac stellati lapidis colorem praeferente, maxime atomis ipsam variegantibus. Item si a conceptu primo mensima sui parte candicantia corpuscula, ad farina crassioris specimen subsideant, quae commota carminati fili effigiem representat. Praeterea si accedente adhuc tempore flava, deinde rubra, puniceae, postremo atra nubecula parte superna rubore suffusa euadat: si quocunque tempore subsidencia tenuis, dissecta carminato gossypio perquam similis in ea ipsa congeratur. Idem quoque iudicium elicies Hippocratis, & aliorum virorum qui docti sint, experientis factis, nimirum si venter torqueatur ex mulso epoto, &c.

Sed, mi lector, infida ex his pleraque existunt, ut quae ex alijs causis, quam a grauidatione provenire possunt. Omnium tamen fallacissima existimato, quae ab urinis desumi posse, nonnulli tradunt, ac praecipue Auicen. qui grana quaedam in lotio foetæ mulieris innatare scribit. Quotiescunque mihi à mulierculis oblata urina est, ut iudicium foeturae facerem, semper ingenuè sum professus, me nondum ad artis tantam peritiam, seu excellentiam deuenisse. Vnum illud tutius conceptionis indicium censeo, quod 5. Aphorism. 61. ab Hippocrate exatur ijs verbis: *Si mulier non sit menstrualis, nec rigor ullus, nec febris illi superveniat, ipsa verò in cibi fastidium veniat, certo scito hanc uterum ferre, & grauidam esse.* Verum enimvero ut aphorismi huius veritas comprobetur, plura in illo expédenda erunt, quae a doctissimo Heurnio ita in eius expositione insinuantur: *ut tamen illi ante responderent menstrua; & iam nulla repentina suppressionis causa afferri valeat vel a vitio uteri, vel sanguinis aopia accisa, vel imbecillitatis facultatis expulricis, vel obstructorum vasorum, aut mororis quod Phœtusa euenit.* Plura ad hæc addimus in nostra isagoge Medica.

CAPUT II.

Post exceptionem, & conceptionem seminis mulieri per multos dies a Venere, sternutamento, saltatione, ira, & alijs multis abstinendum.

EXCEPTO femine mulier confestim in latere dextro quiescere debet, quatenus illud non excidat. Quare non solum immediate post à viri nouo congressu prorsus vacare debet, ve-

Arum etiam per dies multos ab aphrodisia cogitatione, ne dum opera supersedere. Enimvero cum rei Venereæ agitatione calefiant, ac dilatentur muliebria vasa, contingere facile posset, ut exceptum semen, quod non dum rite concreuit, efflueret, atque adeo disperderetur conceptio. Insuper ex Dictatoris nostri libro de Genitura doctrina, Venus humidiores reddit uteros, viamque parat mensibus; cum autem conceptioni etiam facta nihil sit magis infestum, quam sanguinis illius excursus, consequens est, ut mulier per dies multos Veneri sit interdicienda, quò usque scilicet Viri sperma sanguini immixtum in foetum formatum abierit. Id nos naturalis in brutis foeminis admonet instinctus, quæ ubi iam concepere, per totum gestationis curriculum, ne dum per dies maris commixtionem renuunt. Neque dicendum est, os uteri post conceptionem naturæ providentia occludi, atque adeo misceatur quantumlibet mulier, abortus periculum nullum imminere; siquidem usque adeo seminis avida matrix est, ut licet semen exceperit unica Venere, aliud nihilominus appetat; perinde ac materia, quæ cum ad omnes formas appetitum seruet, quamvis una ex ijs informetur, nequaquam tamen expletur, sed semper novas appetit. Quamobrem seminis hac aviditate prolecta, si quidem coeat, uteri os ipsum hiare continget, indeque foetum disperdi; non secus ac accidit interdum, ut licet conceperit nouo tamen inhiat usu, & fit superfœtatio.

B Praeterea ableganda sunt exercitia cuncta violenta, & inopportuna, gestationes in quadrigis, spiritus detentiones, & coxendicum ictus; neque permittendum est, ut graue onus eleuent, vel duris insideant sellis. Detrectanda acriora adulia, flatuosa, & menses promouentia, nec villo modo fortiora recipiant enemata. Adhuc sternutamento praecipue, ac saltatione abstineant, tamquam ijs, quæ mirificè uterum concussant. At cur sternutatio conceptionem praepediat, duplex est ratio; prima, quidem, quoniam forti spirituum exitu, impulsuque è cerebro facto uterus, eiusque vniuersa regio admodum quassatur; Quare Aetius sermone quarto, capite 16. dum docet qua ratione mulieres, quæ non tuto concipiunt, asseruandæ sint à conceptione; sic ait: *Ac genibus innixa sternutamenta cieat.* Secunda ratio est, quoniam sternutamentum menses excitat, qui & conceptioni, & conceptui aduersissimi sunt; ideo 5. Aphorismorum Hippocrates 49. dictabat: *Ut excludantur secundina, adhibito sternutatorio comprimere oportet nares, & os:* eo videlicet consilio, ut denegato spiritui exitu, qui à cerebro excludi deberet, coactus deorsum pellatur, & facto impetu secundæ quoque propellantur. Item libro eodem Aphorismo 35. dixerat: *Vterina*

mulieri, aut agrè parienti, oborta sternutatio bona est; ex eo videlicet, quod facto impetu, ut dicebamus, succus putridus, & fonticus ille sanguis detruditur; nam ut Galenus secundo de causis symptomatum de sternutamento loquens, habet: Porro omnibus, quæ dicta sunt, unum commune habetur, nempe expultricem facultatem ipsam ad vehementissimos motus concitare, quò excutiat ea, quæ infestant: patet itaque, quæ ratione vitanda sint sternutamenta mulieri, quæ iam concepit; id quod vel Iulius Solinus Polihistor sui libri capite 3. ultra crepidam definiuit, inquiens: Ante omnia sobolem cogitantibus, sternutatio post coitum cauenda, ne prius semen excutiat impulsus repentinus, quàm penetralibus se maternis insinuet paternus humor. Hoc ipsum de magna ira sentias.

Pari pacto arcendus est saltationis, ac tripudij motus, eò quòd in illo concitetur, & calefiat uterus; monuit hoc Aetius textu paulò supra nuncupato. Quæ in re habemus insuper Hippocratis nostri oculatum experimentum, quo scimus mulierem, quæ iam conceperat, saltatione a fœtura exemptam fuisse. Placet eius verba apponere, quæ libro de natura Pueri legenda sunt: *Mulieris nobis familiaris famula cantrix magnæ existimationis ex Virorum consuetudine erat, quam in ventre concipere non conueniebat, ut minoris existimationis redderetur: audierat autem cantrix ipsa, qualia mulieres inter se dicunt, quòd quando mulier conceptura est in ventre, genitura non egreditur, sed intus manet. Auditis autem ijs, atque intellectis hoc semper obseruauit, & cum quandoque sentiret genituram non exeuntem, Domina exposuit, & sermo statim ad me peruenit: Ego verò quum audissem, iussi ipsam ad terram saltare, & postquam septiès exilisset, genitura in terram profluxit, & strepitus factus est, atque illa conspecta, ipsa admirata est, &c. Pateat igitur saltationem mulieri, quæ recenter conceperit, prohibendam esse. Non est autem hic mirandum, Hippocratem tantæ pietatis Virum, tantæ integritatis senem, quique in suo iure iurando expressè vetat, ne quis ad fœtum disperdendum, aut pharmacum præbeat, aut venam tali secet; nihilominus loco nuperrime citato conceptum ipsum disperdere, dum iussit psaltricem illam septiès saltare, quatenus exceptum semen efflueret, ut confestim effluxit; mirandum inquam non est, quandoquidem ethnicus erat ille in primis, ut proinde sicut facinus existimabat, fœtum iam vitalem infusa videlicet anima disperdere, ita non absurdum, aut impium ratus est conceptum sex dierum impedire, quo tempore nihil de vita communicatum erat, sed partium duntaxat præparabatur efformatio. Quo modo pariter Aetius, & alij modum conceptionis impediendæ in ijs, in quibus conceptus pericu-*

alum ferret, ne ob vasi angustiam interimeret, palam describunt. Non est itaque mirum, Hippocratem adulandi studio, in quod solim in aula intenditur animus, ut mulieri præsertim grataretur, cuius gratia nihil facinorosum omittunt homines, inanimatum disperdille conceptum; quando Eudemus ille Tiberij scelerosus medicus, ne dicam carnifex, Linia specie artis frequens secretis, ut Tacitus habet eadem suadente, pròh nequitium? Druso coniugi venenum propinauit; sed ad præconceptum sermonem redeamus iam: non modò mulieris agitatio, ac petulans tripudium post mixtionem semen excidere faciunt, verum etiam nimia in voluptate ipsa crissatio: & hinc est quòd callidæ meretriculæ, dum subiacent viris, petulantius agunt; abhorrent enim illæ à conceptione, quo astu etiam amafios decipiunt, quibus præ delectatione id efficere suadent, quòd Physionates Lucretius 4. de natura significauit, & nos alibi exposuimus.

His omnibus postremò addendum Hippocratis prophylacticum consilium quoad mulieris, quæ conceperit, cum dietam tum reliqua quòd primo de morbis muliebribus his verbis habetur: *Si verò, ubi cum viro coiuit, postmodò detineat genituram, & neque altera die exeat, a cibis quidem, & balneis prohibeatur. Bibat autem polentam in aqua non salisam his, ac ter in die, atque hæc dieta sit per sex diu, aut quòd melius est septem, si non exierint ea, quæ a viro suscepit, dum cum ipso coiuit. Illota verò maneat per omne tempus, & det operam, ut motus vitet: Si verò deambulare velit, deambulet in loco plano & leui, nequaquam accliu, neque decliu: desideat etiam super mollia si conceperit: reliquam verò dietam eandem faciat usque ad dies triginta: illota autem sit, aut si leui opus habeat, pauca & non valde calida lauitur: caput verò ne mædefaciat: cibis autem utatur, & panibus, & maza si velit. Ex carnibus autem palumbæ & similibus, ex marinis his quæ aluum sistunt: prohibeatur ab oleribus acerbis: vino verò nigro utatur, carnibus autem affatis potius, quàm coctis tum mansuetis, tum ferinis. Et hæc quidem, si conceperit, hoc modo facere oportet: &c.*

Cæterum quoad pharmaciam; post conceptionem ea erunt administranda, quæ ventriculi, cordis, & vteri roborandi facultatem habent; confluente enim & sanguine & spiritu ad vterum, superna viscera caloris orbantur præfudio; quare pro ventriculo probatur Diacydonites, tabellæ Diarhodon Abb. macis, coriandrum, & similia. Pro corde Diamargariton, cortices cytri conditi, electuarium laticans, Alchermes, confectio hiacynthina, & his congenea; simili modo proportionatis oleis, & vnguentis inungi poterunt regio cordis, renum

& ventriculi.

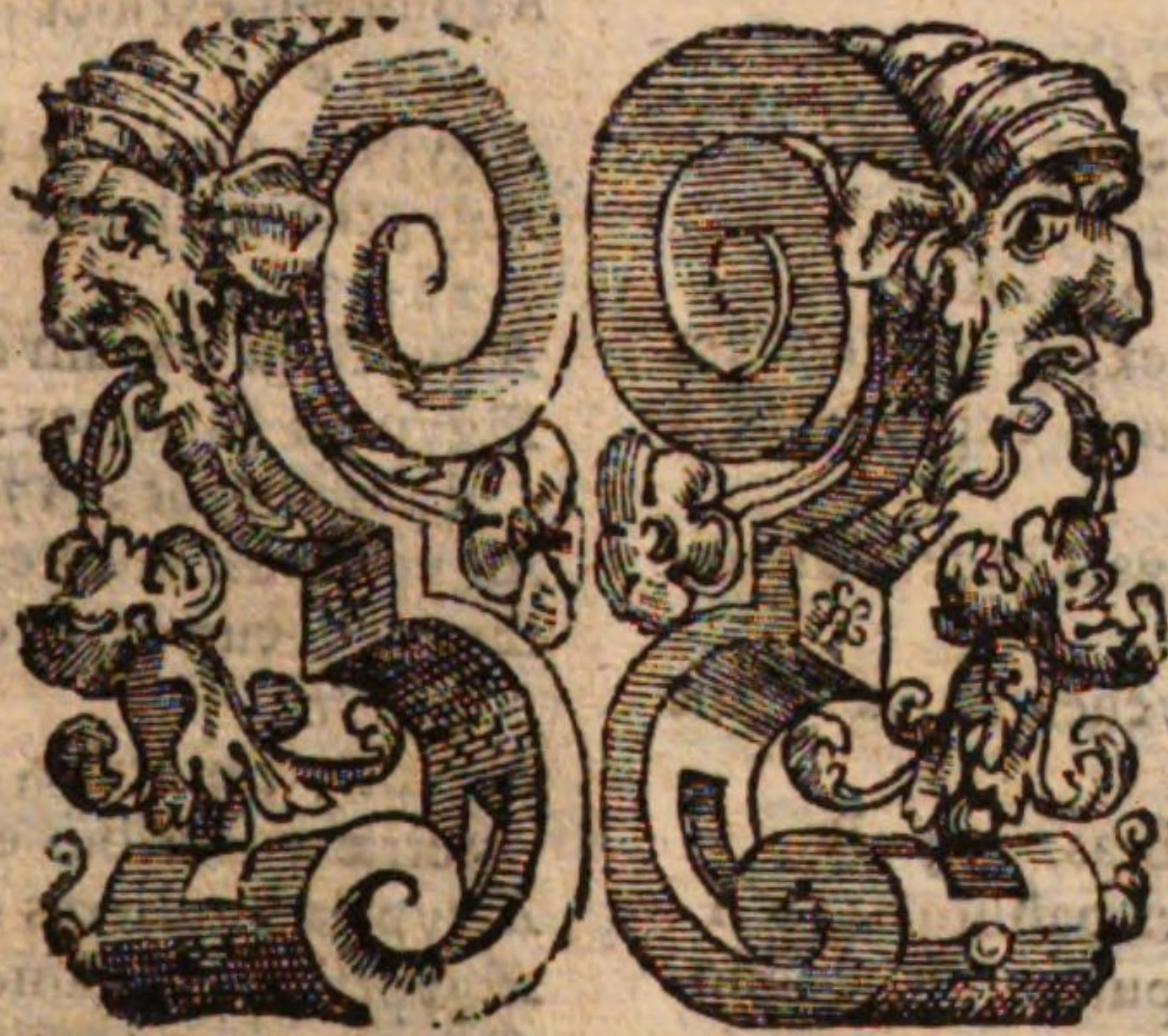
Sed

Sed extinctæ lucernæ cum primis caueant mulieres iam fœtū odorem, quoniam ex hoc abortum vel etiam equæ efficiunt; quod 8. de historia animalium Aristoteles capite 24. ij. verbis testatur. *Abortum etiam facit equa odorem sentiens fungi fumigantis lucernæ extinctæ, quod mulierum nonnullis accidit.* Hinc enim iniuncti ac turbati valde materni spiritus, quos er umbilicales arterias fœtus trahit, ipsum obunt, atque disperdunt. Nempe ex tetra illa ingi lucernæ extinctæ fumigatione, siue nidorosa exhalatione animalem facultatem percelli admodum videmus; quare non mirum si inde statim in synthimoriam euocatus vterus, qui cum tneruaceus, cerebro facillè compatitur, vitam silius fœtus interturbet, atque suffocet. Non debemus enim cum vulgari schola censere, utrum odores percipere; hi namque sunt olfactivæ potentia duntaxat obiectum, perinde ac oculorum colores, & aurium sonitus; sed ut sunt odores vapores quidam aerei, qui spiritibus sunt analogi, Vt erum bene, vel malè afficiunt, & vel creant, vel perturbant. Franciscus Perla vir doctissimus, & meus dilectissimus olim Collega in suo eximio libro de locis in homine aliam comminiscitur rationem, propter quam vterus a iucundis odoribus capiatur, a graueolentibus percellatur; & est, quod cum vterus natu-

rali instinctu semen auidè appetat, ipsumque semen belle coctum sit bene odoratum (refert enim palmæ odorem, ut ait Aristoteles; hinc fit, quod odorata quælibet analogia quadam sub seminis specie desiderat, ipsque bene fruitur. Verum ex ingeniosa hac opinione non video cur non nullæ mulieres ex moscho, & alijs odoratis rebus adeo interdum grauiter afficiantur, ut seminiuæ concidant. Ira tandem a muliere quæ concepit, procul abeat, ceteræque animi intensæ passionēs, etiam nimium gaudium, quarum, ui frequenter abortum fieri, quotidie uidere est.

Ethic est, lector beneuole, Geneanthropeia finis, in quo Deo trino, & uni, qui uel in ipso mundi primordio crescere homines, & multiplicari præcepit; Deiparæ semper Virgini, ac D. Antonio de Padua Patrono, alijsque Cœlitibus omnibus gratias immortales ago: ipsamque Triadem Sacrosanctam humiliter deprecor, ut si quid in opere peccaui, humanæ fragilitatis, & insipientiæ miserta benignè parcat; Ceteroquin ego Orthodoxiam nunc, & semper Deo adiuvante profiteor, & Sacros Ecclesiæ Romanæ Censores interpello, quatenus si quid in præsentī opere contra Sanctissima eius dogmata, aut contra morum honestatem legatur, corrigi, obliterari, ac pœnitus, si sit opus, deleri curent.

F I N I S.

I N D E X

L O C V P L E T I S S I M V S

R E R V M , E T S E N T E N T I A R V M

O M N I V M ,

quæ in Geneanthropeiæ Decateucho sparsim continentur.

Numeri columnam denotant; litteræ verò Alphabeticæ
columnæ præcisum locum.

A

BIMELECH Rex Sychimorū
Vrbem sale conspersit. col.
475. B

Abortus septuaginta Embryo-
num in Germania 860. A

Abortum vel foemellam faciet
mulier, si ab ebrio viro conce-
perit. 407

Abrahamum octogenarium Is-
maelem genuisse. 292. D

Absynthium Veneri inimicum.

451. A

Academici sentiunt, Dæmones mulieribus misceri. 47. D

Accipiter summæ libidinis avis. 226. A

Accidens nequit attingere productionem substantiæ per
se, sed vt instrumentum potest. 431. C

Accidentia nequeunt producere substantiam, nisi vt instru-
menta. 45. B

Accipiter foemina si trigies in die requiratur ad initum,
semper obsequitur. 226. a

Accipitris fimus sterilitatem oppugnat. 760. A

Acetosa semen seminis effluuium compescit. 677. C

Acetum, & sal extenuant, 520. C

Achaz decemnis Ezechiam procreauit. 291. A

Achatem habuit Pirrhus Epyrotarum Rex, in qua nouem
musæ vna cum Apolline pulsante lyram expromptæ a
natura erant. 437. C

Aconitum si foemineum genitale contingat, eadem die in-
terimit mulierem. 442. d

Aconitum vino assumptum Scorpionis venenum extinguit
442. D

Acorus Venereas excitat, augetq. illecebras. 473. B

Actio quæque fit ab excessu agentis supra passum. 430. A

Adam non in Paradiso, sed postquam expulsus fuit, cogno-
uit uxorem suam Euan. 121. D

Adam an fuerit in principio iux creationis Androgynus,
128. B

Adam, & Eva quandiu in Paradiso commorati sint.
102. A

Adam soporato ex eius costa Deus mulierem produxit,
106. C

Adamas noctis lemures pellit. 438. C

Adolescentes immaturæ coeuntes corporis incremento de-
fraudentur. 398. D

Adolescentibus dum pugnabant, cur neque aspicere venu-
stas mulieres liceret. 928. d

Adolescens, qui in coitu nihil seminis, sed multos crepi-

tus emittebat, 1037. c

Adolescens Patavij duos meatus in pene habebat, per quo-
rum vnum semen, vrinam per alterum reddebat. 328. d

Adolescentulas senibus iunctas cito deflorescere. 944. B

Adolescens in Moelibea ex multa Venere in febrem mali-
guam, funesta symptomata, ac tandem in morem inci-
dit 967. c

Adolescens, qui in coitu semen emittere non poterat, sed
flatus plurimi per sedem erumpebant. 402. a

Adolescens Atheniensis Fortunæ simulachrum speculum
deperiit, quod amplexabatur, & osculabatur. 344. a

idem a Senatu petijt sibi fieri eius statua potestatem,
quod cum nō obtinuisset, iuui corpus ad ipsam statuam
vulneribus confodit. 244. b

Adolescentula, quæ integro hymene concepit. 550. a

Adolescentulæ quomodo amoris illecebras effugere vo-
leant. 459. c

Adolescens in Mœlibea ex Venere in varios incidit mor-
bos. 901. a

Adolescentibus cur vinum interdicit Plato. 1917. a

Adonidem extinctum Venus inter lactucas sepelivit, & cu-
450. c

Ægyptiæ mulieres salacissimæ. 177. c

Ægyptiæ mulieres cur non vterentur calceamentis.
285. a

Ægyptium coelum cur foecundum. 747. d

Ægyptiæ mulieres adeo libidinosæ, vt cum hircis inter-
dum coeant. 177. c

Ægyptij Sacerdotes cur vino abstinerent. 465. a

Ægyptij cur sero canescerent, Arabes vero citius.
935. c

Ægyptij putarunt, Solis vi ab initio cuncta animalia et
terræ visceribus emeruisse, 58. a

Ægyptiæ mulieres cur foecundissimæ. 474. d

Ægyptij selem tamquam Deum colebant. 73. b

Ægyptiorum capita cur robusta, Persarum verò debilia.
935. d

Ægyptij suo Regi certam vini mensuram quotidie præ-
scribebant, ne in libidines furerent. 465. a

Ægyptus adulter, quia desidiosus. 198. b

Ægritudo libidinis pruritum maximè extinguit. 467. b

Ælianus, qui generationis equorum absque semine aucto-
rem Aristotelem facit, toto errat coelo. 72. b

Ælianus Scriptor non admodum verax. 73. a

Æluri foeminæ simulachro muliebris libido pingebatur ab
Ægyptijs. 166. a

Ælurus adeo ignitum semen emittit, vt foeminæ vterum
exurat. 594. b

Æli-

I N D E X.

Æluri foemina simulachrum hieroglyphicum salacissimæ mulieris. 220. b
Æneas quandiu Venerem prope habuit, Troiæ excidium cur non videret. 923. a
Æqualis æqualem delectat. 267. a
Æruca semen auget, & libidinem acuit. 472. c
Æsopus Neætenabonem Aegypti regem delusit miro com- mento. 73. a
Ætas parilis amorem conciliat. 264. b
Ætatum quæ salaciores. 174. a
Æthiopem genuit Regina, quæ Aethiopis imaginem in cubiculo habebat. 836. b
Ætas hominum brevis reddita ob immaturum coitum. 260. c
Ætas in puero periculum affert, vt sexus in muliere. 470. d
Ætatis priscæ homines, cur non adeo libidinosi. 462. a
Ætatem aptam ad nuptias Iudex nudato virginum cor- pore iudicare debet ex Platonis lege. 259. C
Ætas viginti quinque annorum ad nuptias in viris, decem circiter octo in mulieribus apta iudicatur. 265. a
Ætatis cuius eligi debeat vir ad coniugium. 261. c
Eternitatis appetitus maior in hominibus. 13. d
Afri, & **Asiani** valde petulantes. 177. b
Africa quid noui affert, cur dicatur. 112. d
Agathocles Siciliæ Tyrannus triorchis dictus ob tertium testiculum. 369. b
Agens cuiusq; virtus determinatur ad vnum præcipuum effectum. 44. b
Agens sat est, vt sit singulare in suo instrumento ad hoc, vt agat. 46. a
Agens vt agat non est necessarium, vt sit in indiuiduo con- stitutum. 46. a
Agens in omnibus suis qualitatibus nititur assimilare pas- sum. 360. b
Agens naturalis virtus non seruatur in minimo quanto. 862. a
Agna cat fructus in India Veneris fomitem validissimè irri- rat. 477. b
Agrippina virilibus curis foeminarum vitia exuera. 459. d
Alacuoth, quæ passio sit apud Auic. 1038. d
Albulas rigentes Venerem cohibere. 456. c
Albicantes mulieres in Venerem procliuēs. 179. b
Alceus, & **Philiscus** Epicurei ob libidines Roma pulsi. 235. c
Alcibiadis libido nec matri, nec filiæ, nec sorori pepercit. 240. b
Alcibiades cum Timandra meretrice in ipsa Veneris vo- luptate interfectus. 976. c
Alexander Magnus somno, & coitu se mortalem agnosce- bat. 919. d
Alexandro Mediceo ex manus inspectione Græcus qui- dam fatalem interitum prædixit, & vel ipsius percus- soris signa dedit; 208. a
Alexandri Magni nuptiæ quàm sumptuoso fastu celebratæ fuerint. 280. d
Aluus astricta libidinem auget. 189. b
Alexander Magnus pulcherrimas Darij filias videre noluit. 248. a
Alexander Magnus balsami anhelitum expirabat. 591. c
Alimentum in claudis in seminale excrementum transfer- tur. 188. b
Alium contra Striges remedium. 436. d
Alphista pisces perpetuam exercent libidinem. 224. b
Alphistarum nomine libidinosi notantur. 224. b
Althæa, & **Abrotanum** diu constantem clinopalim faciunt. 477. c
Aluta animalium cur depiles interdum euadant. 897. a
Aluminari quæ passio sit apud Auic. 395. c
Aluminari remedia sunt fames, vigilia, carcer, & percussio.

396. b
Alyssus fascini est amuletum. 434. d
Amabæus cytharedus vxorem formosissimam nunquam attigit. 247. b
Amanti quæ pulchra non sunt, pulchra videntur. 410. a
Amantis anima re amata præsentē tota ad imaginationem refugit. 409. d
Amantes mortem non timent. 408. b
Amantes vt conualescant, procul ire debent. 25. a
Amasiæ deformitas, atque defectus alij nequeant amoris extinguere flammam. 30. b
Amatus Lusitanus mulierem in balneo concepisse inepte scribit. 84r b
Amasij cur frigeant aliquando, vbi fruendi licentia datur. 407. c
Amantium infortunium quod maximum. 408. c
Amasis Aegypti Rex ligaminis maleficio multatus fuit. 425. a
Amata stercus in amantis calceo reponere ad amorem in- fringendum, vanum est opus. 31. b
Amasiæ simulachra, & imagines amorem refricant. 25. a
Amasius quidam quomodo scorti amorem deposuerit. 308. a
Amantes mulierum crimina, ac defectus in gratias, & le- pores vertunt. 39. c
Amazones, & **Amoericanæ** mulieres menstruis carent, ac tamen concipiunt. 730. c
Amasios aliquos ob repulsam, vel amicæ discessum repente exanimatos, 23. c
Amantes rei amata aspectum reuerentur. 411. b
Amanti quæ non sunt pulchra, pulchra videntur. 30. b
Amantis anima præsentē obiecto obliuiscitur peccatori, alijs. que partibus facultatem impertiri. 409. d
Amantium voluptatem lucerna auget. 1022. b
Amasiæ stercus anoris remedium ex Cardano. 308. a
Amantes cur semper ea verba proferant, cor meum: spiri- tus meus. 19. a
Amantes semper infelices. 407. d
Amantes, qui verè amant, totum prorsus amant, ideoque totum commendant in re amata. 39. c
Amare, & sapere nec dijs conceditur. 923. c
Amatus Lusitanus putauit, ex humano semine extra mulie- brem vterum hominem oriri posse. 56. d
Amestris vxor Xerxis Masistis vxorem excarnificat, mani- millas præcidit, easque canibus abiicit, præcidit etiam nares, aures, labra, & linguam, & sic donum remittit, & cur. 234. d
Amnon sororem constuprauit. 238. c
Amnonis historia ex Iosepho Hebreo. 238. c
Amor, & odium recta iudicia prohibent. 410. a
Amor an pharmacis, & amuletis curabilis. 28. a
Amor non gaudet veteri sanguine. 174. a
Amor duplici telo vtitur aureo, & plumbeo, hoc odio, illo amorem excitat. 33. b
Amor Seleuci erga Stratonicam ex pulsu ab Erasistrato de- prehensus. 22. d
Amoris Aphrodisæi artes, ac fraudes ex Plauto. 10. A
Amor cur cæcus, alatus, & nudus effingatur. 17. c
Amoris imposturæ, ac doli ex Luciano. 20. b
Amoris præsentis, quæ sint indicia. 21. d
Amor quos magis adoriatur, 24. a
Amor fortis, immoderatus. Militia. Vaser. Audax. Exlex. 18. a
Amorem contemplandæ pulchritudinis nullis pharmacis, viribusque euinci posse. 29. d
Amoris vim neque artibus magicis, & incantamentis euin- ci posse. 30. d
Amoris remedia ab Ouidio decantata vana esse. 29. d
Amoris technas auctoris ode plenè refert. 20. c
Amoris, qui est filius Veneris, finalis causa est libido.

I N D E X,

29. b
 Amor est circulus à pulchro per pulchrum ad pulchrum.
 16. c
 Amor tandiu pacificus,quandiu exunguis,& edentulus.
 35. d.
 Amor quid sit. 16. c
 Amori illicito semper iuncta Zelotypia est. 419. c
 Amoris causa similitudo est. 34. b
 Amoris elogia ex Platonis conuiuio. 26. c
 Amoris indicia ex Ficino. 22. b
 Amor contemplandæ,& gignendæ pulchritudinis aliquan-
 do adlociantur. 29. c
 Amor desiderium pulchritudinis. 16. c
 Amor Platonicus, seu Socraticus quis. 16. d
 Amor est Dæmon potentissimus. 31. a
 Amor concupiscentiæ sanguinis est perturbatio. 16. d
 Amoris qui sint pulsus. 22. d
 Amoris solutio sola mors. 32. b
 Amor in deformes ad peculiarem horoscopum Astrologi
 referunt. 40. d
 Amoris descriptio ex Petrarcha. 18. a
 Amor interdum Veneris pater, non filius. 28. d
 Amor amore viget. 25. c
 Amoris vnicum remedium amata re frui. 33. a
 Amoris telum aureum est numisma diues,& pretiosa mu-
 nera. 33. c
 Amorem exuere, si quis in puluere sese volutet, in quo
 mula sese volutarit, ridiculum est. 31. b
 Amorem quæ mala, ac vitia comitentur. 21. b
 Amoris vngues, ac dentes suspicio, ac zelotypia sunt.
 35. d
 Amorem conciliari rebus quibusdam naturalibus, amuletis,
 ac periaptis. 36. a
 Amor in oculis faces accendit. 18. b
 Amore nimium exardens mulier in Venere non concipit,
 & cur. 750. c
 Amoris argumenta ex Plauto. 22. c
 Amor veluti materia prima, nec quid, nec quale, nec quan-
 tum. 17. b
 Amoris flammis minus corripit, qui oculorum acumine pol-
 lent. 19. d
 Amor visione, & memoria augefcit. 24. d
 Amoris, qui est pater Veneris, finalis causa est ipsa pulchri-
 tudinis contemplatio. 29. b
 Amor militiæ species est. 191. d
 Amoris lepida descriptio ex Epitecto. 17. a
 Amor fortissimus, temperans, & Poeta. 26. d
 Amor rationis obliuio, & insaniæ proximus. 17. a
 Amor rationalis creaturæ proprius. 785. b
 Amor quando filius Veneris, & quando pater. 28. d
 Amor præceptor optimus. 26. d
 Amor qualis, si sanguineus sanguineum, aut cholicum, me-
 lancholicum, aut pituitosum deuinciat. 135. a
 Amor successore nouo vincitur. 32. c
 Amor ex oculis alitur. 25. a
 Amore facilius capiuntur molles, & cupediarij. 24. b
 Amor coniugum cito euanescit, nisi in sanctis moribus sit
 collocatus. 282. d
 Amor gignendæ pulchritudinis corporis etiam coniun-
 ctionem appetit. 29. c
 Amoris laus ex Luciano. 27. c
 Amor augefcit ludis, choreis, fidibus, tripudijs, fescenninis
 carminibus, & epistolis. 25. b
 Amor ab oculis mutuatur alas. 19. b
 Amoris Honestij encomia ex Plauto. 26. c
 Amoris maleficiũ solui, si per capitium indusij Amasia
 mingatur, ridiculum. 447. c
 Amore irretiuntur ocyus, quibus nascentibus in Leone
 fuerit Venus, vel Luna Venerem vehementer aspexerit.
 24. c
 Amor Olophernis ab oculis Iudith. 18. c
- Amor a luxu diuitijs, & fortunæ bonis augetur. 25. b
 Amoris immoderati erga Vxorem historia ex Seneca.
 272. d
 Amor desiderium pulchritudinis vel gignendæ, vel con-
 templandæ. 16. d
 Amor duplex Turpius vnus, Honestius alter. 26. A
 Amor passio vacantis animæ, & otiosorum studium.
 24. a
 Amorem cuiusdam puellæ ex pulsu cognouit Galenus.
 22. c
 Amor cuiusdam adulteræ à Iosepho Strutho per pulum
 deprehensus. 23. a
 Amore puellæ, cui prope affidebat in mensa iuuenis qui-
 dam e vena temporum copiosissimum sanguinem effu-
 dit. 23. c
 Amor nec mas, nec foemina, nec Deus, nec homo ex
 Alexi. 17. b
 Amoris naturalis remedia nulla sunt. 28. a
 Amorum colloquia, libri erotici, ac pathici, necnon mo-
 liculæ cantilenæ amorem excitant. 24. c
 Amoris remedia ex Crate Thebanotria, fames, tempus, la-
 queus. 32. b
 Amor nec vi superum in Ethnicorum sententia superari
 potest. 31. c
 Amoris delineatio ex Luciano. 17. d
 Amor amore, vt clauus clauo pellitur. 31. c
 Amoris per dubia, & negationes exaratio. 17. a
 Amoris nullus proprius pulsus ex Galeno. 22. d
 Amorem reciprocum facit similitudo syderis, Coeli, Genij,
 morum, aspectus, ac temperamenti. 34. c
 Amor contemplandæ pulchritudinis solum aspectum de-
 siderat. 29. b
 Amoris index totius corporis, exceptis oculis, emaciatio.
 23. d
 Amor nimius etiam erga propriam vxorem turpis. 272. d
 Amor quod est fel, facit mel. 408. b
 Amor omnes artes docuit. 27. a
 Amoris domicilium oculi. 18. b
 Amphion Turcarum quid sit. 479. a
 Ancilla quædam serpentem peperit. 878. b
 Andreas Laurentius male redarguit Hippocratis senten-
 tiam de sterilitate ob venas post aures seque. 390. a
 Androgyni iussu Aruspicum, vel mergebantur, vel necaban-
 tur. 133. d
 Androgyni cur sapius vtroque sexu inepti. 121. b
 Androgyni an in media vteri cellula producantur. 121. c
 Andreas Cesalpinus putauit, cuncta an mala, quæ e se-
 mine oriuntur, eadem, etiam hominem, sponte ori-
 posse. 58. b
 Androgyni generatio rara, quia raro maris, & foeminae ge-
 nituræ in eadem prorsus virtute conuenire possunt.
 125. c
 Androgyni varij diuersis in locis orti. 119. c
 Androgyni generatio ex æquali vtriusque ieminis virtute
 habetur. 125. c
 Androgynos olim prodigiosos fuisse. 133. d
 Androgyni non intenduntur a natura. 122. c
 Andranytim Regem Lidorum primum castrauisse femi-
 nas, scribunt graues Auctores. 416. d
 Angeli ac dæmones non multiplicant speciem. 41. a
 Angeli naturæ bona per peccatum non amiserunt.
 95. c
 Angelorum non est propagatio. 94. a
 Angelos adamasse mulieres, & illis incubuisse ex verbis
 Genesis nonnulli putarunt. 49. c
 Angeli non generant sibi simile, quia in meliori opere oc-
 cupantur. 15. b
 Angelorum vnusquisque suam speciem constituit.
 48. a
 Angelos in custodiam hominum post casum de celo mis-
 sos

I N D E X,

- fos mulierum pulchritudine fuisse captos, atque cum
 ijs inquinatos, Firmianus male putauit. 53. d
 Angelos in custodiam hominum missos mulieres adamaf-
 se, & cum ijs non homines, neque Angelos genuisse,
 sed qui mediæ naturæ sunt dæmones, hominum dece-
 ptiores. 53. d
 Anguem ex hominum medulla putrefacta oriri. 633. c
 Anguilla neque mas, neque foemina est. 144. a
 Ani, & genitales partes compatiuntur. 186. a
 Animalia à Deo producta vndequeque perfecta erant.
 99. c
 Animal nullum excepto homine resupinum cobare con-
 suevit, 670. a
 Animalia quæ multum seminis, & quæ parum edant.
 174. d
 Animorum motum oculi significant. 200. c
 Animalia imperfecta nequeunt producere sibi simile.
 15. a
 Animalia etiam ex putri Venere exercere. 41. c
 Animalia quæque ex putri deducta post cataclysmum
 interiere, nullumque ex ijs in arca seruatum. 43. c
 Animalia ex putri non generant sibi simile. 41. c
 Animalem virtutem à Venere disperdi. 957. d
 Animalia parua cur plura generent, & magna non nisi
 vnum. 178. c
 Animalia quæque ab origine mundi absque generatione
 sponte orta fuisse, Anaxagoras, & Archelaus censuere.
 58. a
 Animi excellentia in stuporem Philosophos deduxit.
 108. b
 Animalia omnia Veneris usum habent. 41. c
 Animal è nostro semine procreatum nostrum esse dicimus,
 ex eodem vero putrefacto, aut alio nostro excremento
 ortum animal nostrum esse, nequaquam dicimus.
 47. b
 Animalibus omnibus dedit natura concipiendi instru-
 menta, quibus eximiam indidit voluptatem, vt hac
 stimulata in generationem ruerent, & sic genus super-
 stes fieret. 13. a
 Animalia magna cur in India generentur. 871. b
 Anima dum corpus quiescit, maxime est in motu. 666. b
 Animum ignem esse, numerum, substantiam intellectuam
 intentionem armonicam, Deum, numerum seipsum cien-
 tem, naturam inquietam, entelechiam varij Philoso-
 phi dixerunt. 108. b
 Animus oculis inhabitat. 200. c
 Animi omnis motus suum habet vultum. 199. a
 Animalium naturalissimum opus est facere aliud quale
 ipsum. 107. a
 Animalia quæpiam ex putri deducta verisimile est diluuij
 tempore in cauernis latitasse, eoque transacto profiluif-
 se ad lucem. 43. d
 Animi passiones sterilitatem inducunt. 750. a
 Animalium quorundam partes, quæ libidinem apprime
 stimulant ex Plinio. 479. d
 Animalium domesticorum species si periret, seruaretur in
 syluestribus. 59. c
 Animalia cur non semper in libidinem agantur, sed statis
 temporibus. 658. b
 Animam hominis alatum esse, & alis fractis in terram præ-
 cipitare. 110. d
 Animas altrices aliquandiu ferri posse. 602. a
 Animalia quædam imperfecta simile non generant, neque
 secundum speciem, neque secundum indiuidualem
 formam. 632. a
 Animalia commodè viuunt in elemento qualitibus ana-
 logo. 221. d
 Animalia quæ in coitu efferantur, recensentur. 959. a
 Animas eodem instanti à Deo productas, & in corpora
 infusas ob quandam relationem sese inuicem diligere.
 34. a
 Animalia que non generant sibi simile, sunt tantummodo
 instrumenta non causæ primariæ illius generationis.
 47. a
 Animalia quæ diluuiio perierunt, quomodo in insulis à con-
 tinenti disiunctis reproduci potuerint ex D. August.
 61. a
 Animalibus post cataclysmum ex putri deductis Deus vini
 peculiarem ad sobolem propagandam indidit. 43. c
 Animalium studium in procreando, & alendo versatur.
 13. d
 Aniculæ indomitæ libidinis. 217. b
 Annibal, & Marcus Antonius Veneris mancipia fuerunt.
 893. d
 Anseris lingua foeminarum libidinem auget. 478. d
 Anseris testes ad mulierum libidinem, & foecunditatem.
 faciunt. 380. b
 Antergoras ex araneorum, & Scorpionum morsu non læ-
 debatur. 591. b
 Antianita Amazonum Regina cur claudonupserit. 187. d
 Antonius Caracalla Iuliam nouercam in vxorem duxit.
 236. d
 Antiperistasis vt sequatur, quid requiratur. 167. c
 Anularis digitus coniugij hieroglyphicum est. 289. c
 Ancilla in agro Laurente quinque enixa est filios. 859. c
 Apes cur Cereri sacras dixerit Pindarus. 559. c
 Apes castimonix hieroglyphicum. 558. d
 Apes naturali instinctu odorantur, qui recentes à coitu
 sunt. 87. b
 Apes regenerantur integris bouum intestinis vnà cum ster-
 core sepultis. 88. a
 Apes coelibatus adeo esse amicas, vt odio libidinosos pro-
 sequantur. 87. b
 Apes aliunde foeturam asportant. 87. c
 Apes foeturam asportant ex flore cerinchi, vel flore arun-
 dinis, vel flore oleæ. 87. c
 Apes mordent recentes à coitu. 558. d
 Apes Venere non vtuntur. 559. b
 Apes ex putri non generantur. 87. b
 Apes hyeme extinctæ si vere nouo Solis radijs exponan-
 tur, & ficus cinere foueantur, reuiuiscunt. 87. d
 Apes cur vocet Virgilius genus immortale. 87. d
 Apes regenerari ex iuuenco naribus, & oris obturatis, icti-
 busq. cæso, & mox suspenso. 88. a
 Apes Venere non propagari. 87. a
 Aphrodisiastica prodigiosa à pluribus descripta. 476. c
 Aphrodision, & aphrodisiasmos quid significant. 3. a
 Aphrorum consuetudo in primo sponforum congressu.
 550. c
 Aphrodisia voluptas animum in primis deprauat. 921. d
 Aphrodision quid sit, & quomodo defini possit. 10. a
 Apibus pudicitix magnus amor. 558. d
 Apollo à Mercurio deceptus quid significet. 800. c
 Apollonius Tiansus sæpe Iamias deprehendit, atque suc-
 cubos dæmones. 49. d
 Appetitus ardentius quæ nouimus, quàm quæ ignoramus.
 170. a
 Approximatio vt conditio sine qua non requiritur in
 omni actione. 67. a
 A priuatione ad habitum non est regressus. 93. a
 Aprilis idus Veneri Sacræ. 268. b
 Apri testes epilepticis prodesse, & foecunditatem efficere.
 379. b
 Apulensis tarantulæ morsus sono tantum lænitur. 592. d
 Apum generatio humanæ generationi non præstat. 88. d
 Aqua castitatis dicta quomodo componatur. 456. d
 Aqua largius epota menses intercipit. 727. d
 Aquarius in generatione hominis quas corporis dotes, quos
 mores, fortunas, ac morbos inserat. 822. c
 Aquila foemina cum accipitre coit, mas cum Lupa.
 227. c
 Aquila cur Soli dicata. 227. b

Aquila

I N D E X.

Aquila tam mas, quam foemina adultera. 227. c
Aquila foemina terdecies compressa, si mas iterum reuo-
 cet, promptius accurrit. 227. b
Aquila ex aduerso sedentes Veneris cum Marte adulterium
 apud Memphyticos referebant. 227. c
Aquila summa nequitia. 227. b
Aquilone spirante generationi dare operam magis expe-
 dit. 826. b
Aquileia mulier vt vim Barbari declinaret, se in flumen
 praecipitauit. 251. b
Aragonia Regina capitali supplicio terminum, & mensu-
 ram coitus cum vxore cuidam Tarragonensi portentosa
 libidinis viro praescripsit. 172. d
Arbores, quae immaturae proliferant, cito exsiccantur.
 290. d
Arbores multa fructificatione arescunt. 656. a
Arbutae frondes contra striges valent. 435. c
Arcana proprietates naturae statim extincto animali non
 pereunt. 326. b
Argentum viuum vxor quaedam miscuit alteri veneno, vt
 virum suum necaret, & ab omni noxa liberum reddidit.
 443. d
Argentum viuum inunctum libidinem extinguit. 455. b
Argentum viuum quomodo venenum edomet cum ipsum
 sit venenum. 443. a
Argentum medium quid est inter aurum, & stannum.
 125. d
Argenti intima semina aurum, extima stannum. 126. a
Argentum viuum daemonibus, & maleficijs aduersatur.
 442. b
Argentum viuum venenatam qualitatem obtinere. 442. b
Arietis, & Vrsi testes, quibus morbis auxiliatur. 380. a
Aries Venereae cupiditatis hieroglyphicum. 217. a
Aries in generatione hominis quos mores, quos caracteres,
 fortunas, aut etiam morbos inferat. 807. b
Aries vetularum concubitus affectat magis, & quare.
 217. b
Arietes, & hircos Veneris tempore efferari. 217. c
Aristoteles bis mille indagatores ab Alexandro Magno praes-
 titos habebat, qui per orbem animalium proprietates
 dimissi obseruarent. 714. b
Aristotelis fundamenta, quod semen non a toto secedat,
 infirmantur. 630. b
Aristoteles erga Hippocratem ingratus. 372. c
Aristoteles in problematibus falsus, est semen a toto secede-
 re. 631. a
Aristoteles inuito fatetur, mulierem ad generationem acti-
 ue concurrere. 844. a
Aristippi duo apophthegmata vanam hominum opinionem
 redarguentia. 1020. b
Arnaldi prophylacticum consilium, quo Monachi se a Ve-
 neris illecebris, ac noxis vindicare valeant. 914. d
Arnaldi eleuarium ad Venerem. 487. a
Arsenius Abbas mulierem, quae accesserat, cum acriter in-
 crepasset, Deum, inquit, precabor, ne vnquam memine-
 rim tui. 464. a
Artemisia lemures abigit. 434. d
Artemisia Regina Mausolivi sui cineres ebibit. 571. b
Artes, quibus incalescunt renes, Venerem excitant. 192. b
Arteriotomia antiquis frequentior, quam nostris tempori-
 bus. 390. d
Asbilus Crotoniata perpetuam seruauit virginitatem ob
 gymnasticae studium. 246. d
Asini Indici ungula Reges Indiarum pro crateribus uteban-
 tur. 440. b
Asinus impudentiae, & procacitatis hieroglyphicum.
 215. c
Asinum frigoris impatientem esse. 439. d
Asini syluestris ungula maleficio ligaminis prodest, & cur.
 439. b
Asinus duos mutones habens ab auctore visus. 127. b

Asinus praelibidine insanit. 215. c
Asini praelibidine insaniunt. 259. d
Asinus syluester valde libidinosus. 439. c
Alinae cranium, & expulio contra fascinum remedia.
 307. d
Aspermia a quibus causis oriatur. 655. b
Aspera arteria dilatatur, cum Venus exerceri incipit.
 969. d
Asthma intumescendo scroto cessat. 971. b
Astra inique criminantur aliqui, vt sua vitia aliena fa-
 ciant. 209. b
Astra vniuersaliter agunt. 209. a
Astrorum influxus in inferiora negari non potest. 208. d
Astyanassa, & Phylenis concubitus magistra. 245. a
Astrologi superstitiosae vanitatis plastes. 209. a
Astrologorum ineptiae multae recensentur. 209. c
Astrologi a multis prophetis damnantur. 210. b. c
Ascensionis vteri caulae. 527. a
Athenis erat magistratus, qui de repudijs ius dicebat.
 271. a
Atretae quae concipere possint ex Auicenna. 78. c
Atretas concipere a solis genitalibus spiritibus abique
 quo seminis humorem excipiant. 79. a
Atretae mulieres, quae dicantur. 533. c
Atretarum curatio tota chirurgica. 534. b
Atretas ad marium naturam propius accedere. 535. a
Atretarum membrana pudendum occludens non impedit
 seminalium spirituum ad vterum transitum. 79. b
Atretae, seu imperforatae concipere possunt, & quomodo. 78. c
Atretas aliquas concepisse, Riolanus filius monumento tra-
 dit. 78. c
Atretae quomodo aliquando concipere possint. 552. c
Atretarum sectio diligenter facienda. 534. a
Atretae meretricis historia iucunda. 533. c
Atretas mulieres salacissimas esse, & cur. 631. c
Auarus prodigo deterior. 319. c
Auctor ad Messanae sublimiorem Cathedram, cuius per-
 quisitione fuerit aduocatus. 296. d
Auctor quomodo ab incipiente amore euaserit. 308. b
Audaces, & alacres in Venerem promptiores. 191. d
Auditio pro sapientibus quae sit ex Pindaro. 2. a
Auerroes destruit Auicennae opinionem de spontaneo ho-
 minis ortu. 58. b
Auerroes credidit, mulierem in balneo concepisse, in quo
 viri semen fuerat effusum. 83. b
Auerroes testium dissectione visa ab Aristotelis opinione
 de testibus recessit. 366. b
Auenzoar a febre ardente se secundum redditum tellatur.
 514. a
Aues, & quae pedibus carent cur penem non habeant.
 347. a
Aues, quibus ungues adunci, parcius generant. 226. b
Aues multum humoris concoquant ob caloris vberitatem.
 224. d
Aues, & claudi homines propter vitium cruris salaces ex-
 stant. 225. a
Aues cur omnes libidinosae. 224. c
Auis in Brasilia regione rostro ex arbore suspensa abique
 pabulo veluti mortua per sex menses viuit. 584. d
Aurea Cesaries libidinem praenunciat. 198. b
Aurea Homeri catena nexum inferioris mundi cuius collecti
 significat. 59. b
Aures nec habeo, nec tango, prouerbum, quid significet.
 278. c
Auriculae paruae libidinosos figillant. 201. b
Auicennas putauit homines generari, ac regenerari potuisse
 se absque semine. 48. b
Auriculam mordicus abscindere prouerbum, quid signifi-
 cet. 278. c
Aurum a Sole producit, stannum vero a Luna. 125. d
Austris flantibus foeminae gignuntur, Aquilonibus vero
 ma-

I N D E X.

mares. 826 a

Austro spirante generationi operam dare non expedit, & cur 825. c

Austro dominante foeminas, flante Borea masculos concipi, 273. b

B

Babylonice mulieres ad Veneris templum sedebant nudis, corollisque reuinctae, neque domum reuerti poterant, nisi prius cum externo aliquo consuetudinem habuissent Venerem. 1. d

Babylonicis mulieribus semel in vita ad Veneris templum prostituere necesse erat, neque adulterium eius, qui pecuniam offerebat, rejicere fas erat 5. c

Bacchus apud Graecos cur cicerus, idest testicularis diceretur. 473. b

Balbi salaces viuunt, & cur. 194. b

Balbi melancholici sunt. 194. b

Baldus Baldius, Romanus Medicus eximius, & Professor celeberrimus. 349 d

Balneum ingredi, in quo menstruata abluta esset, nefas erat. 947 b

Balneum calidum non frigidum Veneri est inimicum, 948 a b

Balneum frigidum pinguedinem auget. 948. d

Balnenm vitare debet mulier quae concepit. 1048. c

Balneum non conuenit, quibus sanguis ex naribus erumpit. 734. a

Balsamum Veneris voluptatem auget. 1025 b

Bangue, & betel plantae apud Indos Veneris pruritum augent. 471. d

Barbari non modo testes, sed etiam veretrum praecidunt ijs, qui vxoribus famulari debent. 415. d

Barbatum mentum in mulieribus extremam libidinem sigillat. 201. a

Barba immatura libidinem praenunciat. 202. a

Basilici aqua virgam amplificat. 325. d

Bassae cuiusdam factor intolerabilis apud Marrialem. 1040. a

Batarum & fursus quid apud Auicennam. 535. d

Belluas etiam fieri interdum a natura Hermaphroditas. 119. d

Beltrandus Ferrerius in Veneris actu exhalauit animam. 976. c

Benevolentiae vilissimum signum donatio. 274. b

Benevolentia inter coniuges quomodo seruari diu possit. 269. a

Benzyram ea filia Hieremiae prophetae natum, conceptum ab ea fuisse in balneo, in quo viri nequam semen profuderant, Talmutista inepte afferunt. 86. d

Biblis fratrem impudice exarsit. 243 a.

Biliofissimum etiam excrementum ad lapidem vesicae coagulandum concurrit. 349. d

Binos phallos cur natura non effinxerit in animalibus. 313. c

Bombyces in papiliones conuertuntur. 141. c

Bombycis fragilis conditio, ignobilis generatio. 93. b

Bombycis encomium a Vida decantatum. 92. b

Bombycis generatio mira, & in aliam speciem cum moritur degeneratio. 92. b

Bonadea quae fuerit apud Romanos. 154. b

Bonedae sacrificia mense Maio quibus caeremonijs fierent. 154. b

Bonorum cumulus non tam iucundus est, quam decessio molesta. 170. d

Boreas dimidia drachma in ouo forbili priapismum inducit. 478. d

Boreales constitutiones corpora confirmant, & masculos producant. 826 d

Brioniae radicem gestatam contra omnia maleficia valere.

436. d

Brixiae monumentum extat impudicae mulieris quae philtris viros pelliciebat. 36. b

Brucus in farfallam degenerat. 141. c

Bruta statim producta a Deo generationis munus obijisse. 99. a

Bruta non solum sexum, sed etiam speciem commutare possunt. 141. b

Bruta in re Venerea furiosa euadunt. 159. d

Bruta perfectiores sensus obtinent. 160. d

Bruta futuras tempestates praesentiunt. 160. d

Bruta statim quibusdam temporibus geajo fauent. 160. b

Bruta qua ratione futuras tempestates praesagiant 161. a

Bruta non habent aliquid supra phantasiam, ideoque ex motibus ipsorum quaedam futura cognosci possunt. 160. d

Bruta coitum appetere non ob voluptatem tantum, sed vt noxas a retento semine euitent 962. d

Bruta preposteram libidinem haud exercent. 162. c

Bruta cum ijs, quae suis generis sunt coire appetunt, & non cum alijs. 162. d

Bruta an post coitum tristantur. 1034. c

Bruta etiam post Venerem aliquatenus tristari. 1035. a

Bruta cur non coeant nisi cum concipere volunt. 781. a

Bruta etiam in somnis pollutionem pati. 669. a

Bruta etiam libidinis recordatione excitantur. 172. a

Bruta Veneris actus imaginatione fortius apprehendunt. 160. b

Bruta etiam somnare, equos, canes, boues, & alia. 669. b

Brutales homines non fiunt ex voluptate, sed ex immoderata concupiscentia. 1010. a

Brutorum proles cur parentibus magis similis. 626. d

Brutorum, quae maiori libidine turgeant. 114. d

Brutorum foeminae cur nunquam ante conceptionem lac in mammis producant. 565. c

Brutorum foeminae nec se fucant, nec vtuntur incantamentis, vt mares pelliciant. 163. a

Brutorum foemina post conceptionem non sequitur marem, neque mas foeminam. 163. b

Brutorum mares mercede, labore, & seruitute generationis opus non mercantur vt homines. 163. a

Bulbi Venerem excitant, & cur. 471. b

Bullis vita nostra similis. 12. b

Buteo auis triorchis dictus a tribus testibus. 369. c

Butirum, & oleum succulentum habitum reddunt. 518. a

C

Cacospermia a quibus causis fiat. 656. d

Cadis, & iniquitatis cuiusque voluptas origo est. 984. b

Caius Gracchus suam pudicitiam testatur. 249. c

Calamistrati iuuenes petulantes. 198. d

Calamentum Venerem inrigidat. 451. c

Calceos mutare, status conditionem mutare significat. 279. c

Calendas Martias a matronis celebrari consueuisse. 268. d

Caligula Drusilla extincta, quam deperibat doloris impatiens Syraculas petijt, vnde capillo, & barba promissa redijt. 230. c

Caligula incestuosae libidinis monstrum cum omnibus sororibus consuetudinem habuit. 230. b

Caligula per nomen Drusillae peierare etiam in concione solebat. 230. c

Caligula Caesoniam nudam amicis interdum ostentabat. 230. c

Calphurnius vxores dormientes negauit appposito aconito genitalibus earum. 442. d

Calor elementaris a caelesti, an differat. 589. d

Calor humidum ascendere facit. 597. c

I N D E X.

- Calidum immortale esse, & cuncta intelligere, & scire
omnia ex Hippocrate. 619. d
- Calor immoderatus in semine unde ortum ducat. 652. b
- Calor diuersimode in humidum agens diuersos parit colo-
res. 179. d
- Caloris ætherei triplex gradus ex Hippocrate. 594. c
- Calor æthereus generationis opifex in fundo maris seruat
643. a
- Calorem feminis quibus dotibus extollat Hippocrates.
590. c
- Calorem triplici modo corrumpi extinctione, marcere, &
suffocatione. 405. b
- Calidis, & humidis temperaturis Venerem auxiliari.
895. a
- Caluescere minus, qui mento sunt bipartito, & cur.
940. a
- Calui caluos gignunt, & cæsi cæsius, & cur. 621. c
- Calui salacissimi sunt. 198. c
- Calui & hirtuti atrabilarij sunt. 194. b
- Caluitium, & salitium salacitatem sigillant. 191. b
- Caluitium à quibus causis fiat. 938. a
- Caluis cur magni varices non fiant. 939. c
- Cameli coitum toto die exerceant. 187. a
- Camelus camelarium interemit, quod matri opertæ admi-
sarium fecisset. 162. a
- Camilli, & Posthumij censorum lex in senes, qui non du-
xissent uxorem, 256. d
- Cameli neruo genitali tam solido constant, vt ex eo chor-
da conficiatur, qua arcus fidissime intendatur. 187. a
- Camelorum genitalia adeo neruosa, vt veluti arcus tendi
valeant. 309. d
- Camæ Galatiæ heroicum facinus, & eximium amoris mo-
numentum in coniugem. 572. b
- Camphoram cæstrum libidinis non extinguere, tradit Sca-
liger. 455. a
- Camphoram non frigidam, sed apprimè calidam esse.
454. c
- Camphora cæstrum libidinis edomat. 454. c
- Canace Machareum fratrem obscene adamauit. 243. a
- Cancer in generatione homini quas corporis dotes, quos
mores, fortunas, & morbos afferat. 812. d
- Cancer limo obiectus in scorpionem euadit. 141. c
- Candaules Regis Lydorum historia celeberrima, & iucun-
dissima. 287. a
- Candaules Rex Lydorum uxorem suam clam ostentat nu-
dam Gygi satelliti, quo facto indignata Regina Gygem
data regni & matrimonij fide ad Regis necemhorta-
tur. 287. b
- Candirubræ mulieres ad Venerem aptiores esse. 178. d
- Canis fluitans, ac terre stris testium quæ sint vires. 379. d
- Canis & equi hermaphroditi historia. 119. d
- Canities causæ quæ. 934. b
- Canities unde fiat, & quomodo. 934. a
- Cantharidis minima copia sumptis veretrum tenditur, &
libido inflammatur. 477. c
- Cantharides urinam ciere. 327. c
- Cantharides cur priapum augeant. 327. b
- Cantharidas priapismum efficere. 324. b
- Capilli crispi libidinem denotant. 198. c
- Capilli densi circa tempora libidinofum significant.
198. d
- Cappares Veneris blanditijs fauent. 473. a
- Capra saluginosas quærit herbas. 216. b
- Capræ & Cerui cornua, necnon fel sterilitatem sanant.
759. d
- Capra salacitatis symbolum. 216. a
- Capræ libido vrens a summa eius caliditate, & siccitate
oritur. 216. a
- Capra menstruo diffuit. 216. b
- Capræ ore quæcunque tanguntur herbar, arescunt. 216. b
- Caper, ex quo magna lactis copia quotidie mulcebatur.
566. a
- Capræ salaces, quia sale & nitro vescuntur. 216. b
- Capras semper febricitare. 180. a
- Capra iuuenis comedit sal, antiqua sal & sacculum, prae-
bium quid significet. 944. c
- Capram semper febricitare. 216. a
- Capræ nigriores magis probantur. 179. b
- Caprarum, quæ non coeunt vbera Pastores vrica fricant,
vt lac proleant. 562. a
- Caprarius in æstu, maledictum in obscænos, & impudicos
homines. 236. c
- Capricornus in generatione hominis quales corporis do-
tes, quos mores, fortunas, ac morbos adducat. 820. d
- Caprificus in ficum abit, & e conuerso. 143. c
- Capura genitalium pruritum facit. 478. d
- Caput tectum Venerem & eius ludum adiuvat. 412. c
- Caput cuiusdam sine cerebro inuentum ob immunditiam
Veneris vsum. 958. b
- Caput cerebri succo refertum libidinem facit. 198. d
- Cardanus male sentit, hominem absque generationis opifi-
cio sponte oriri posse. 58. a
- Cardani pater triginta & plures annos cum dæmonibus
familiaritatem habuit. 48. d
- Careacus sculptor Venerem ex auro & ebore confect, ca-
pite polum, vna manu papauer, altera malum punicum
gestantem. 14. b
- Caren Populi cur Lunam Lunum dicerent. 721. d
- Carnem in statu innocentiae homines non comedissent.
462. c
- Carnes plenilunio expositæ cur ocyus putrescant. 721. c
- Carnes humidæ habentibus fames conuenit. 328. c
- Carnium esus, & vini potus seminarium sunt libidinis.
461. b
- Carnis esus a pluribus damnatus, & maxime a Pythagora.
462. d
- Caro nigre ouis facilius putrescit, quàm albæ. 180. b
- Carolus Magnus philtro plectus mulierem etiam post
mortem exarsit. 36. c
- Caroli Magni historia, qui philtro a muliercula seductus
fuit in eius amorem accensus. 36. d
- Caroli Magni philtum in gemmula reperiebatur, quæ in
ore Amasæ reperta fuit. 37. d
- Cani euaserunt aliqui vnius noctis spatio. 916. b
- Castitas in delicijs periclitatur. 466. c
- Castoris testiculorum virtutes. 378. a
- Castrandi modus ex Paulo Aeginetâ, Aristotele, & re-
centiori quodam. 386. b. c
- Castratio mulierum fit excisis testibus vt in viris. 418. b
- Castrati cur elephantiasin non corripiantur. 951. a
- Castrati cur sint vt plurimum blæsi. 494. c
- Castrati cur corpore proceres fiant. 394. c
- Castrati cur vocem acutiorem habeant. 393. d
- Castrati cur ocyus canescant, & sepius caluescant. 393. c
- Castrati testibus non bene attritis concumbere possunt.
392. b
- Castratum virum nullum fuisse optimi intellectus, & boni
rum morum. 358. b
- Catenæ maritalis Vitæ indicia. 289. c
- Catonem Censorium in ætate octuaginta annorum ge-
nuisse. 292. c
- Catum calaminthæ herbæ vfu concipere absque semine
fictitium esse. 69. a
- Catuli nigri cruor ad maleficia facit. 441. c
- Causæ putrefactionis non sunt causæ primariæ, sed instru-
mentales. 47. a
- Cayri viros mammæ ferre muliebribus maiores. 161. b
- Cento nuptialis Aufonij. 297. a
- Cerebrum augefcente Luna augetur, decrefcente decre-
fcit. 806. a
- Cerebro exiccato materia seminalis non supplet. 169. b

I N D E X.

- Cereris Sacerdotes** agno casto utebantur ad castitatem seruandam . 449. c
- Ceruus** e profundis cauernis narium inspiratu serpentes allicit . 85. a
- Ceruus** cum pluribus foeminis eodem tempore congregitur . 219. a
- Ceruus** cur post coitum male oleat . 1039. d
- Cerui** cur autumnio potius, quam vere generationi indulgeant . 219. b
- Cerui** hermaphroditi apud Langium . 120. a
- Cerui** propter libidinis factorem separantur, & scrobes fodiunt . 1035. b
- Cerui** tempore coitus grauissime foetent, eorumque facies nigrescit . 219. b
- Cerui** quo tempore coeant . 219. a
- Ceruorum** impetuosa libido . 219. d
- Ceruorum** melancholica natura . 219. b
- Cerua** licet libidinis aestro percita maris impetum sustinere non potest . 219. a
- Ceruorum** cotnu beneuolentiam inter coniuges gestatum conseruare . 270. c
- Chalybis** vltus quomodo locum habere possit tam in suppressione mensium, quam in immoderato effluuio . 728. d
- Chalybem** ex sulfure, & mercurio constare, & quomodo hæc in eo reperiantur . 729. a
- Chamaeleontis** hepar ad maleficia valere . 439. b
- Chamelus**, & elephantus vnum tantum in vno partu foetum edunt . 858. c
- Chamelorum**, & suum foeminas castrari, & quomodo . 416. d
- Channas**, & rubelliones pisces ex se ipsis multiplicari absque coitu . 65. c
- Chisæ** mulieres pudicissimæ . 248. c
- Chiromantiæ** videntur sacræ paginæ meminisse, sed explicantur . 207. c
- Chiromantia Astrologica** vt falsa a multis damnatur . 207. a
- Chiromantici** characteres a Cardano descripti vani, & fallaces . 208. b. c
- Chiromantia naturalis** Physiognomoniz pars est . 206. d
- Chiromantia duplex** Astrologica, & Physica . 206. d
- Cholcodes Auicennæ** quid sit . 617. a
- Chocolatæ**, quæ est sorbitio apud Indos, steriles facit . 656. b
- Cholis** nimis breuis quomodo elongari possit ex Fallopio . 321. b
- Cholem** quæ impedimenta breuem faciant . 322. b
- Chordis** ouillis in cheli si vna e lupi intestino confecta associetur, omnes franguntur . 326. d
- Chrystallus** optime præparata impuri seminis fluxus remedium optimum . 677. a
- Chrysolitus** maleficijs aduersatur . 438. b
- Chymici** quæ noctu somniant verè accidere posse credunt . 57. c
- Cicadas** ante coitum cautus edere suauiores . 970. b
- Cicer** libidinis incitamenta mouet . 473. b
- Cicuta** libidinis flammam compescit . 454. a
- Cilices** scortationis plus æquo dediti . 177. b.
- Cingaræ** chiromantiam vanam exercent . 207. b
- Circe** apud Ouidium magiæ magistra suas artes ad amorem extinguendum vanas fuisse tradit . 31. a
- Claudus** optime virum agit . 187. d
- Claudæ** mulieres libidinosissimæ . 187. c
- Claudia Quinta** vestalis ob nimium ornatum violatæ virginitatis suspensionem dederat . 195. c
- Claudiæ Vestalis** oratio ad Deam Berecynthiam vt a corruptæ virginitatis opinione eam liberet . 195. d
- Claudia Vestalis** læsæ pudicitiz suspensionem simulachrum Berecynthiæ eius manu deductum remouet . 195. c
- Claudi** ideo impudici, quia semper desides & ociosi . 188. d
- Clausura muliebris** quid sit . 532. a
- Clausula** mulier quomodo fieri possit prægnans . 552. c
- Cleopatra** fratris conortio polluta: eius conuiuia & Amores . 242. b
- Climactericus** annus præsertim sexagesimus tertius andræcles cur diceretur . 996. a
- Climactericis** annis venerem exercere criminofum, & cur . 995. c
- Clinopalis** audipedalis quid sit . 411. d
- Clithenes** intemperatissimus vir extitit . 238. a
- Clithenem** video, maledictum in libidinosos . 238. b
- Clitimaichi**, & Architzæ mira continentia . 247. b
- Clitoris** quid sit, & quæ eius differentiz . 535. c
- Clitorium** quid sit . 352. a
- Clitoridis** curatio diuersa pro varietate illius . 537. c
- Clitoridis** muliebris varia nomina . 535. b
- Clitoridis** anatomica examinatio . 536. c
- Clitoridis** productio vnde accidat . 536. d
- Clodius** Bonedæ sacra polluit . 238. a
- Clodius** cum tribus sororibus rem obscenam habuit, Pompeij Cæsaris domum veste psaltriæ indutus ingressus est . 238. a
- Cochlearum** emplastrum Priapum minuit . 330. b
- Cocici** fons in Boetia ardorem Veneris reprimat . 456. c
- Cochleæ** ad Venerem faciunt . 476. b
- Cœneus** in foeminam conuersus . 119. a
- Coctioni** duplex excrementum semper inesse vtile, & inutile . 584. c
- Coctione** res minus calidæ euadunt . 719. c
- Coctionem** triplicem esse . 584. b
- Cœcus** amans prodigij loco est . 19. b
- Cœcos** auditu pollere, & surdos visione excellere . 122. a
- Cœci** naturaliter cur non caluescant . 940. c
- Cœlia** inexhaustæ libidinis foemina . 242. a
- Cœlibes** rigida hyeme vestibus denudati per forum circumducebantur . 257. a
- Cœlibes** Lacedæmoniorum sancito quadruplici poenâ multabantur . 257. a
- Cœlibes** esse homines, in lege duodecim tabularum prohibuit Numa Pompilius . 256. d
- Cœlibem** vitam in statu innocentiz nemo traduxisset . 96. a
- Cœlibatus** in statu innocentiz fuisset inutilis . 95. b
- Cœlum** & solem haud esse causâ efficientem sponte nascentium . 44. c
- Cœlum** est causâ dispositiua tantum sponte nascentium . 44. d
- Cœli** & situs conditio causâ est, cur viuientia multa in aliquibus locis non possint produci . 373. a
- Cœlestis**, & elementaris calor quæ in re differant . 590. b
- Cognitio** alia realis obiectiua, alia obiectiua imaginaria . 170. a
- Cognoscimus** cum causas primas & principia nouerimus . 106. a
- Coitus** est suauis ex necessitate, & rei cuiuspiam gratia . 1006. d
- Coitus** turpitudine voluptate rependitur . 1007. d
- Coitus** figura singulis animalibus propria, excepto homine . 833. a
- Coitus** desiderium deiicit incessus nudis pedibus factus . 411. d
- Coitus** immundities cur non appareat nisi peracta voluptate . 1030. c
- Coitus** calefacit duplici de causâ . 884. c
- Coitus** quæ in ventre sunt indurat . 899. a
- Coitus** cum menstruata lepram inducere . 946. c

I X N D E X.

- Coitus stantibus pedibus factus tremorem inducit. 965. c
 Coitus detrimenta ex medicina statica Sanctiorij excerpta. 975. a
 Coitus dum fit, pituita in capite liquatur. 965. c
 Coire cur nequeant, qui mingendi desiderio tenentur. 348. b
 Coitum cur recusent grauidæ animalium foeminae excepta muliere & equa. 780. d
 Coitus porcorum proprietas. 919. c
 Coitum cum muliere maximè concupita non statim lassitudinem affert. 975. d
 Coitus cum muliere duntaxat est naturalis. 10. d
 Coiturus cur frigida lauari debeat ex Hippocrate. 949. b
 Coitus cum vetula spermatis maiorem copiam trahere, & cur. 944. c
 Coire cum menstruata muliere quare perniciosum. 945. b
 Coitu quando vtendum ex Hippocrate. 773. a
 Coitu pluri vtendum in aqua, quam in ignis impressio- nibus. 991. c
 Coitus figura quæ sterilitatem producat. 752. a
 Coiuisse quis cum aliqua dici propriè non potest, nisi se- men effuderit. 10. d
 Coitus omnis turpis. 898. c
 Coire cum vetula cur adeo perniciosum. 942. c
 Coitus beneficio animalia, quæ non generant, melius ha- bent secundum valetudinem. 43. a
 Coitum per se præsciendū a generatione esse bonum aliquod de genere iucundi, & vtilis. 42. c
 Coeundi facultas ad bonum vniuersi data est singulis ani- mantibus. 42. b
 Coitus est commixtio maris, & foeminae. 11. b
 Coeundi hora opportuna ex Arnaldo. 830. b
 Coeuntes aliqui humidi fiunt & cur. 965. c
 Coeuntes nonnulli cur absque voluptate semen iaculen- tur. 1005. a
 Coeundi statuta tempora cur homines non habeant. 777. a
 Coleonum familia Bergami a tribus coleonis siue testibus dicta. 204. d
 Colem breuem quæ remedia producant. 322. c
 Colis inflatio naturalis an animalis actio. 350. a
 Colis palpitatio, quæ sit affectio. 336. c
 Colis proteruia quatuorplex. 335. c
 Colocasia radix Veneris ardorem fouet. 477. b
 Color liuidus flauus ad luxuriam pronus. 178. d
 Colores qui maiorem libidinem ostendant. 179. c
 Color albus in vellere & pilis quomodo fiat. 179. d
 Colores faciei, & cutis boni vel mali a corde constringen- te vel laxante venas fiunt. 359. b
 Columbarum foeminae maris officio fungantur si mas desit. 226. d
 Columbi dicti ex eo quod colant lumbos. 456. b
 Columbus iunior quoties libet coire, toties osculatur. 62. a
 Columbae Veneri sacrae. 226. c
 Columbarum murmur est conceptæ libidinis procla- matio. 226. c
 Columbae libidine vruntur. 226. c
 Columbas osculo coitum initiari. 62. a
 Columbas & coturnices licet se rostris contrectent, non- tamen per os concipere. 62. a
 Columbus senior primum coitum osculo exorditur, se- quentem sine osculo peragit. 62. a
 Combalus virilia sibi refecat, & in vasculo obsignat, mox Regi Seleuco commendat, vt integrum vsque ad suum redditum seruet. 414. c
 Combali historia mira, qui Reginae Stratonices comes factus in Syriam, testes sibi excidit, vt omnem calumi- niam euitaret. 414. c
 Combalus damnatus ob amorem Stratonices se Enni- chum propalauit. 415. a
 Cometa in Orbe micante a Venere abstinendum, & cur. 990. d
 Cometa corporibus quæ inferat detrimenta. 991. d
 Commertium non esse habendum cum eo, qui nullus fi- lios genuerit ex Trismegisto. 256. b
 Commodus Imperator ob vnguenta in quadam pestilentia adhibita libidinis flammis exarsit. 197. b
 Commodi Imperatoris execrandæ libidines. 236. c
 Conceptionis quæ sint argumenta. 1043. b
 Conceptionem in quibusdam animantibus fieri a vapore genitali ac spiritu, qui a foemina quoddam immitte- re instrumentum recipitur. 77. b
 Conceptionem fieri posse etiam si sanguis menstruus non reperiatur in vtero, si tamen semini adfuerit assuetudo, quæ sanguinem supplere valeat. 731. b
 Conceptionem futuram fuisse in Paradiso Terrestri integra virginitate & quomodo. 567. b
 Conceptione fomitis igniculus temperatur. 184. d
 Conceptum fieri posse absque seminis iaculatione. 74. c
 Conceptione facta mulier a sternutamentis abstinere debet. 1046. c
 Conceptionis signa quæ fida, & quæ infida. 1045. b
 Concipiendi opportunum tempus est vel quando incipi- unt, vel quando desinunt menstrua, & cur. 786. a
 Concha Venerem vehi, cur mythographi tradant. 475. d
 Conchule in concha genita antequam excludantur coeunt. 224. b
 Concharum atque omnium resta intestorum spontaneam esse generationem. 93. b
 Conchæ Venerem adaugent. 224. b
 Concharum præclara generatio absque coitu, & absque partu. 92. c
 Concoctionem non omnis calor efficit. 399. b
 Concubitus rarus corpus excitat, frequens exsoluit. 990. a
 Concumbere in aqua cur nequeant homines. 221. c
 Concubitus septies magis infensum esse mulieri existima- uit Michael Scotus. 985. b
 Concubitus decuplum amplius affectari a foemina, quam a mare. 164. c
 Concumbere in aqua cur homines non possint. 653. a
 Concupiscentia sæpe dum feruet in animo, friget in cor- pore. 409. a
 Concupiscibile excellens euincit concupiscentiam. 410. a
 Concupiscentia ab oculis excitatur. 940. d
 Concupiscentia in inferiori hominis medietate residet. 151. b
 Concupiscendi & irascendi vires germanas esse. 173. a
 Coniugij molestia, ac detrimenta quæ. 254. b
 Coniugalis lectus semper habet iurgia. 270. d
 Coniugalis thalamus modestiæ non intemperantiæ offi- cina esse debet. 286. d
 Coniugalis amoris exempla rara. 271. b
 Coniugium in maturum liberorum propagatimi inco- modum. 269. d
 Coniuges Zelotypiæ suspicionem auferre debent. 269. c
 Coniuges ad inuicem sibi morem gerere debent. 269. c
 Coniuges dum dissidio vexantur, tunc simul dormire debent. 286. b
 Coniugium voluptatis vel opulentiæ tantum causa cele- bratum, infaustum est. 283. c
 Coniugati multis honoribus insigniebantur. 256. c
 Coniuges apud Numidas in solemne nuptiarum sacro luto ex spuitis suas frontes inuicem inungebant & cur. 279. c
 Consensus, ac sympathia pectoris, ac testium. 193. d

I N D E X.

Consolidat maioris decoctum pudendi rimam angustam,
ac virginalem reddit. 540. d
Consortium illorum fugiendum, qui filiorum generationi
non incumbunt. 294. b
Consuetudo non lædunt, & cur. 946. b
Continentia est donum Dei. 915. d
Contrarietas quæ inter marem & foemina est. 111. d
Contrariorum eadem disciplina. 246. a
Cor & genitale esse veluti quoddam animal separatum.
365. a
Cor coturnicis gestatum lites, & iurgia a coniugibus
arceat. 270. c
Corde carent animalia quædam. 362. c
Cordis morbus in febribus malus. 428. a
Cor magnum timiditatis, paruum caliditatis argumentum.
317. b
Coriandrum quomodo Venerem augeat, & extinguat.
453. d
Coriandrum virilia amplificare. 327. b
Coribantus Veneris ob voluptatem Aedes Mercurij reperire
non potuit. 922. c
Corinthius Venerem exercebat strenuè, sed nihil seminis
emittere poterat. 400. b
Corium vetus indiget maiori adipe, prouerbum quid si-
gnificet. 944. b
Corizas effuso semine sæpe sanatas esse. 698. a
Cornelius Gallus Amasiæ data copia libidinem restinxit.
410. c
Cornelius Gallus in Venere obiit. 976. b
Cornices duæ maritalis copulæ symbolum. 289. b
Cornices mortuo marito multos annos viduæ perseue-
rant. 163. a
Cornices in nuptijs foelix omen. 289. a
Cornicum si vna intreat, altera nunquam copulatur.
289. b
Cornicum foetus si ambo mares, aut foemine coelibem vi-
tam agere. 289. b
Cornicum garrulitas infaustum omen præfagit. 289. b
Corpus nullum perire, & nullum fieri, quomodo ex Hip-
pocrate intelligendum. 642. c
Corporis partes in proprio loco non ponderant, vt ele-
menta in propria sphaera non grauitant. 365. a
Corruptioni & morti dolor, & angor iunguntur. 91. a
Corrumpitur quicquid nutritur & vegetatur. 48. d
Coruus ore non coit, vt Anaxagoras credit. 62. b
Corui cur saturam auem appellet L. Florus. 62. b
Corui cur non sint libidinosi. 178. c
Corynthi Veneri turpiter litabatur. 4. c
Corynthum adire non omnibus datum esse, cur dicatur.
4. c
Concha cur Veneri dicata. 224. b
Coturnices libidine æstuant. 225. c
Coxæ, & genua crassiora intus inflexa salacitatem obli-
gant. 205. a
Coxendicum dolore grauius torqueri, qui pudenda non
possunt arrigere, & cur. 955. d
Cucumer libidinem hebetat, & infringit. 450. b
Calices & vermiculi neque ex alijs animalibus nascuntur,
neque coeunt. 42. a
Cunila libidinem mortificat. 453. b
Cunila quæ sit proprie. 453. c
Cunila cur in Thesmophoris sterneretur. 453. b
Cupido inter locupletes agit. 198. a
Cupido cur dulcamarus dicatur. 1029. a
Cupido cum vino bibitur. 466. b
Cupido non nisi supplicium, ac poena. 408. a
Cupido cur Palladem pellicere nunquam potuerit.
459. c
Cupidinis simulachrum cur cœcum antiqui effinxerint.
963. b

Cupressum ex foemina interdum marem fieri. 143. c
Curæ & labores canitiem accelerant. 936. c
Cutis raritas est ventris densitas, & e contra. 949. a
Cyanos lapis nitorem amittit, dum qui illum gestat Vene-
re vititur. 437. d
Cybele primitias sibi reseruari volebat. 570. c
Cygnus morti proximus suauissimam emittit vocem do-
loris indicem. 1036. b
Cynaræ, apium, ac tubera libidinem augent. 473. c
Cynica secta Veneri addicta. 4. b
Cynica secta more canum in propatulo coibat. 4. b
Cynosorchidum radix maior Venerem stimulat, minor
hebetat. 472. b
Cyprus ob molliciem Veneri sacra. 177. d
Cyprus ab deliciis Veneris Macaria dicebatur. 6. b
Cypris amat crapulam, & est esurientibus amara. 461. d
Cypselos, & hirundines pedibus conglobatas in aquis
per totam hyemem immergi. 584. d
Cyrene scortum duodecim machinamentorum cur dice-
retur. 241. a
Cytharæ, & cantus animos eneruant. 193. a

D

Darij hippocomi mira industria, vt equus, quem ille
conscenderet, primus nitirer. 172. b
Darius eadem die duas vxores duxit. 233. a
Darius nefariè matrem adamauit. 232. d
Darius trecentas ac quinquaginta pellices in omnia bella
circumducebat. 233. a
D. Augustinus cur cum sorore habitare noluerit. 463. d
D. Augustinus Astrologos reijcit. 210. b
Dauid in thalamo adolescentulas adhibebat. 944. a
Deos viros adamasse, & ab ijs concepisse, Græci fabulati
sunt. 55. d
Decius Mundus quo dolo paulinam Romanam pudicissi-
mam mulierem corruerit. 250. b
Decius Mundus Paulinæ ducenta drachmarum millia pro
vnicâ nocte offerebat. 250. a
Definitio dari debet per notiora. 11. b
Definiens clarissima interpretatione vti debet. 11. b
Definitione non egent, quæ nomine ipso sunt cognita.
9. d
Deflorationis argumentum a collo an probabile esse
possit. 557. d
Defloratio absque sanguine frequens est. 551. a
Deflorata mulier liliorum odorem non sustinet. 558. d
Deformes cur interdum amentur. 39. b
Dei anulus homo. 57. d
Delphinus celeriter coit, animal, non ouum gignit, amo-
re puerorum ardet. 222. c
Delphinus libidinosus quia gibberosus. 222. c
Delphinus ad libidinem maximè promptus. 222. b
Delphinus petulantia hieroglyphicum. 222. c
Delphini historia adamantis puerum. 222. c
Delectationes maiores sunt secundum tactum. 1007. c
Delectatio prudentiam corrumpit. 160. c
Delectatio belluarum propria, gaudium hominis. 1035. a
Delectatio perficit opus. 145. b
Delectatio bestiarum propria. 160. c
Delia apud Ausonium licet procaciter ornata, pudica
tamen. 194. d
Demetrii vxor Laniam coniugis pellicem cum vidit, ia-
decoro vultu amatorium beneficium gestare dixit.
38. d
Demetrius Poliorcetes pauimentum vnguentis, & recenti-
bus floribus toto anno diffundebat. 239. c
Demetrius Phalereus tam egregiæ formæ fuit, vt pictorum
aut sculptorum nemo similem vnquam potuerit effin-
gere. 39. b

I N D E X.

Demetrius Phalereus a meretrice quadam dictus fuit
 Caritoblepharos a frutice huius nominis, qui in philtris
 est efficax . 39. a
 Demetrii Poliorcetes luxuria , mollicies, & prodigalitas ex
 Aliano . 239. c
 Democritus sibi oculos eruit, & cur . 463. a
 Dæmon cuiusdam pueri amore captus . 978. a
 Dæmones duos hominibus adesse, dicebat Plato , alterum
 qui ad superna , alterum qui ad inferna deprimat .
 983. b
 Dæmon in Paradiso Terrestri, vt Euam irretiret carminibus
 est eam allocutus . 468. b
 Demetrius Phalereus vt forma pulcherrimus, ita omnium
 incontinentissimus . 182. b
 Dæmones cum Liuonia deuaftarentur agros nimbis, &
 procellis, lacum intactum reliquere, in quo recens in-
 fantulorum cruor ablucebatur . 440. c
 Dæmonis potestate nulla maior in terra . 430. c
 Dæmon maleficarum intuitu quinquaginta & plures
 formas adhibet in ligaminis maleficio concinnando .
 423. b
 Dæmonis a maleficijs cur pauci liberentur . 433. c
 Dæmon nō potest efficere, vt vir transmutetur in mulierem.
 140. a
 Dæmon nullius voluptatis est capax . 55. b
 Dæmon in iaculatione seminis non sui tantum delecta-
 tur, quantum agricola in cerealium seminum iactatio-
 ne . 55. b
 Dæmonem sub specie viri mulieribus dormientibus sepe
 vim intulisse . 53. a
 Dæmon in Veneris actu aliquid loco seminis effundit
 quod tirillare, ac mulcere potest mulierem . 50. b
 Dæmones ex intrinseca virtute non generare . 54. b
 Dæmones incorporeos omnino existere . 54. a
 Dæmonis filios non esse, qui in congressu mulierum ab
 illo gignuntur, sed illius viri, cuius semine vsus fuit .
 54. c
 Dæmones rem Veneream acturi aereum corpus cum
 aptis instrumentis effingunt . 54. b
 Dæmones Veneris opera obituri cadauerum corpora assu-
 munt . 54. a
 Dæmon vires totius naturæ vndeque nouit . 51. b
 Dæmon in Veneris ludo semen adhibere poterit, quod in
 nocturnis pollutionibus viri aliquando effundunt .
 50. c
 Dæmones sub vtroque sexu hominibus misceri . 49. c
 Dæmones spiritus esse aereo quodam corpore præditos,
 sentijt Caietanus . 49. a
 Dæmones fugari alexipharmacis, & suffamigijs, experi-
 mentum suadet . 431. b
 Democritus cur sibi oculos eripuerit . 19. c
 Dæmones non habent potentiam naturalem, & instrumen-
 ta ad concumbendum . 48. a
 Dæmones cum mulieribus coeuntes nullam percipere
 Voluptatem . 55. a
 Dæmones an indulgeant Veneri . 47. d
 Dæmones virtute propria generare nequeunt . 48. c
 Deo ab antiquis nullum animal foeminini generis offere-
 batur . 113. d
 Desidia Venerem aduocat . 460. b
 Deterior est qui voluptate, quam qui dolore superatur .
 921. a
 Deus non facit monstrum . 113. d
 Deus via, veritas, & vita . 110. c
 Deus in quinta die vim prolificam piscibus, alijsque anima-
 libus iniunxit . 100. d
 Deus produxit herbas, & plantas cum seminibus suis .
 99. c
 Deus languores sanat . 448. a
 Deus introduxit hominem in hunc mundum, vt sui, suo.

rumque operum esset contemplator . 98. d
 Deus, & natura nihil frustra faciunt . 48. c
 Deus post mundi cataclysmum multa miraculose pæ-
 uit . 43. c
 Deum esse Amorem finxit libido . 3. c
 Deus mortis damna noua sobole rependit . 12. c
 Deuteronomij lex de seruando apud parentes virginitatis
 cruore, an sit metaphorica, seu mystica . 550. b
 Dextræ partes omnes fortiores . 374. a
 Diapraputiatum electarium ad libidinem augendam .
 486. d
 Diasatyron ad libidinem vsualis confectio . 486. d
 Didonis amorem neque vota, neque delubra, ac preces ad
 numina soluere potuisse . 31. d
 Dies duo tantum cum vxore iucundissimi . 255. c
 Dij neque humilibus locis desunt . 437. b
 Diogenes aspectu cognouit, quod virgo deflorata esset,
 557. c
 Diogenis scomma in iuuenem odoribus diffusum . 197. a
 Diogenis lepidum scomma . 255. d
 Diogenes Tragædiarum actor ab vxore perpetuo absti-
 nuit . 247. b
 Diogenis responsum interroganti, quando ducenda esset
 vxor . 255. d
 Dionysius in Deorum concilio a Momo accusatur, &
 cur . 151. c
 Dionysio tyranno singulis noctibus ad pinguedinem mi-
 nuendam hyrudines nullo sensu applicabantur,
 490. a
 Dionysia puella octo annorum libidinis facta est magi-
 stra . 245. a
 Diuortij leges apud Platonem . 270. d
 Diuinitatis radium in animalium generatione emicare,
 439. b
 Diuitijs cur amor alatur . 197. b
 Docent qui causas de singulis docent . 1011. a
 Doctissimi etiam viri aliquando decipiuntur . 83. a
 Dolor non percipitur vbi mens ægrotat . 427. d
 Dolor nullus fuisset, nisi Adam peccasset . 568. b
 Dolor est recessus a naturali statu, voluptas accessus ad na-
 turalem statum . 1006. d
 Dolor est testimonium bonæ naturæ . 1009. d
 Dolor & voluptas duo hostes humani generis . 1001. b
 Dolore cur aliquando afficiat regressus ad naturalem habi-
 tum . 1007. a
 Dolor minus quam voluptas infidiatur vitæ . 1026. b
 Domitianus fratris filiam adhuc virginem alteri nuptam
 corripit . 232. c
 Dona magnifica sponsæ quibus ceremonijs gestarentur .
 280. c
 Dona perfecta omnia in statu innocentia fuissent . 168. c
 Dona naturæ per peccatum non auferuntur . 1009. c
 Dorsalis tabes corripit recentes sponfos & cur . 687. a
 Dydimos adolescens sibi eruit, vt Regis iram declinaret,
 & quomodo . 414. b
 Dydimi in tabem deducti ob seruatam integrè castitatem .
 383. b
 Dydimorum ingens moles quibus remedijs auferatur .
 381. d
 Dysenteria qua ratione Venus opitulari valeat . 899. b

E

E Brietate cur non sic facile tentent mulier, vt vir .
 405. a
 Ebrij cur sint ad Venerem impotentes, & cur semen eorum
 infecundum . 403. a
 Ebrij, & amentes si generent, mentis impotem haud pro-
 ducent . 407. b

Ebri

I N D E X.

- Ebriosi** cur sint tremuli . 405. c
Ebrosæ mulieres vt plurimum steriles . 828. c
Ebriosi cur Solis calore gaudeant . 406 b
Ecclesiæ ritus in matrimonij fide iungenda omnium optimus, & honestissimus . 281. a
Effectus omnes in illorum virtutē efficienter producantur, quibus vniuocē assimilantur . 47. c
Effectus idem a contrarijs proficisci potest . 870. a
Efficiens causa primaria animalium sponte nascentium, quæ sit . 44 a
Effeminati mores delizioso vestimentorum cultu designantur . 194. d
Elephanti libidinis rabie casus prosterunt . 215. a
Elephanti semen indurari vt electrum, falsum esse . 649. a
Elephanti vbi coeunt, abluuntur . 980. d
Elephantis vrina, ac dentes sterilitatem remouent . 758. d
Embryon intra vterum generationis munus nullatenus exercere potest . 68. d
Emerica potius quam deiectionis medicamenta in vteri prolapsu conuenire . 530. d
Emisarij Heliogabali mentulatos per balnea perquirebant . 345. c
Empedoclis, & **Parmenidis** de similitudine prolis ad parentes opinio . 624. d
Empedocles Agrigentinus e puero in puellam conuersus . 119. a
Empona quo medicamento ventrem celauerit . 272. b
Emponæ historia, quæ cum marito credito extincto diu vixit & ventrem celauit, peperitque nemine sciente . 272. b
Ennius Astrologorum vanitates multis damnauit . 209. d
Ens & bonum conuertuntur . 15. a
Epipicurus, & **Alclepiades** omnia casu fieri putabant . 617. a
Epididymidos punctio absque testium excisione Veneris impotentiam, vt in castratis efficere potest . 387. c
Epilepsia corripuntur, qui in interlunio sunt concepti . 994. c
Epilepsia multos correptos ex intempestiua Venere . 886. b
Epilepticis an Venus faueat . 885. d
Epilepsia a seminis corruptione non nisi per Venerem curari potest . 888. c
Epilepsia paroxismo vir quidam dum corripiebatur, a muliebri phantasmate ad Venerem complecti videbatur, nec prius resurgebat quam seminis larga copia profusa . 890. a
Epimenides Philosophus nunquam edere visus est, sed septem, & quinquaginta annos obdormiuit . 585. a
Equa in insula relictæ, quæ in medio Tago est, absque admisso grauida factæ . 670. b
Equarum vento concipientium meminit Homerus . 71. a
Equarum absque masculo concipientium meminit etiam Virgilius . 70. d
Equarum vento concipientium pulli sunt velocissimi cursus . 71. b
Equas vento solo concipere fabulosum est . 71. c
Equarum conceptus ex ventis vltra triennium non ducunt vitam . 70. c
Equas Vliessiponenses grauidas fieri absque semine maris Zephiri afflatu . 69. d
Equas libidine turgentibus euentari non autem grauidas fieri Aristoteles dixit . 72. d
Equæ Iunio mense libidine furiunt . 777. b
Equæ tempore coitus plurimum coniungunt, ac frequentius, & quare . 215. b
Equæ libidine incensæ aduersus Boream aperto ore cursitant, vt ardorem temperent . 72. d
Equæ si poterant vento solo concipere, frustra mares ea in specie natura produxisset . 71. d
Equi coitus tempore efferantur, equos mordent, & sterunt equitem . 215. b
Equi hermaphroditi Neronis cursum trahebant . 119. d
Equini pulli de fronte euulsa pellicula vtuntur sagæ dum philtro fabricant . 38. d
Equinum genus salacissimum . 783. d
Equire dicuntur maledicto mulieres libidinosæ . 215. b
Equiuoci effectus non potest esse vniuoca causa . 610. a
Equorum testes secundas pellunt . 379. c
Equus curatoris frangæ cum matrem conscendisset, ipsa cognitale ipsum præcipitem fecit . 162. b
Errant qui facile enunciant . 551. c
Errare humanæ conditionis est . 83. a
Error primæ coctioni, non corrigitur in secunda . 650. b
Error omnis in defectu deterior quam in excessu . 319. b
Eruca quæ in ficibus nascitur, in cantharidem transmutatur . 141. c
Erucarum generatio quomodo fiat . 143. b
Eruca cum in papiliones sunt degeneraturæ, putamine includuntur . 143. a
Erycinæ Veneris templum non procul ab Vrbe erat, cui Augusto mense virilis membri imago a matrona castissima offerebatur . 7. a
Eryngij radicem contra Dæmonis insidias præpollere . 436. d
Esseni populi olim castissimi . 249. b
Essentiæ sunt sicut numeri . 118. a
Eua in sociam Adam tradita . 100. d
Eubata Cyrenensis quo astu Laidem deluserit . 252. a
Euchetæ, & **Gnosci** infantes ex obscæno coitu natos vndique circumcidunt, eorū sanguine phialas implent, indeque corpora cremant . 5. b
Euchetæ, & **Gnosci** Veneri nefanda sacrificia etiam cum sororibus, & filiabus perpetrant . 5. a
Eudemus Medicus scelerosus Druso venenum propinauit . 1048. a
Eugium virginitatis est panniculus . 544. a
Eunuchi cur calui non fiant . 393. b
Eunuchi cur magis pinguescant, & mammas instar mulierum expleant . 394. b
Eunuchi quibus nominibus appellentur . 385. b
Eunuchi non solum semine, sed spiritibus etiam destituuntur . 82. c
Eunuchi calui non fiunt . 198. d
Eunuchos quasi bonæ mensis dicit Alciatus . 416. b
Eunuchi facinorosi, malemorati, immites, atque scelerati . 416. b
Eunuchi cur subagi desiderant . 395. a
Eunuchi cur ad generationem sint inepti . 391. c
Eunuchi cur putrida, & vulcerosa crura interdum habeant . 394. d
Eunuchi cur non caluescant . 940. c
Eunuchis cur pili postgeniti non nascantur . 393. c
Eunuchismus temporarius quid . 413. a
Eunuchus impietatis in simulatur . 358. b
Eupolis prima nuptiarum nocte thalami ruina cum vxore oppressus . 977. c
Euripides perputuō odio conflagrauit in mulieres . 248. b
Europæi cur magis quam Asiani secundum corporum formas inter se discrepent . 626. b
Excrementorum alia vrilia, inutilia alia . 99. c
Excrementa post cibum assumptum postridie per aluum secedunt . 445. c
Exemplum vnum ad probandum non sufficere . 363. a
Experientia non finit mentes aberrare . 604. a
Experimentum mortalium omnium Iudex . 604. d
Ex quolibet non fit quodlibet, sed ex determinato . 44. b
Extinctæ Lucernæ odor abortire facit equas, & mulieres . 1049. c

I N D E X.

F

- F**aba a Pythagora vetabatur, quod sterilitatem faciat. 749. a
- Faces cur quinque tantum in nuptijs accenderentur. 273. d
- Facies hominis platea dicitur. 199. a
- Facultas, quæ in semine est, motionis est principium. 76. a
- Facultatis formatricis vis ubi resideat, & quomodo susciatur ex Petro Dano. 620. c
- Fallopianus magnificandæ virgæ rationem docet. 322. a
- Fallopij electuarium ad genitalium robur, ac tentiginem. 486. b
- Fames, tempus, laqueus tria amoris remedia. 461. b
- Familiaris inimicus ad nocendum efficacior. 921. a
- Fascinum vt arceatur, quæ figura inhoneste fingatur a vulgo. 307. c
- Fatigati cur genituram per somnum effundant. 403. d
- Fatui magis futura præcognoscunt. 161. a
- Fauni vxor illibatæ castitatis fuit. 154. a
- Faunum a Diuo Antonio in eremo visum fuisse. 150. d
- Fauni, Syluani, Satyri. & Panes dæmones erant impuræ libidini addicti. 53. b
- Faustinae deferuit amor, non quia gladiatoris bibit sanguinem, sed quia ille perierat. 33. a
- Faustina Antonini Imperatoris filia sanguinem interfecti gladiatoris, quem amabat, bibit, & amorem restinxit. 32. d
- Febres acutas, ac male moratas Venus immodica, & intempestiua producit. 966. d
- Febrem hæcticam communiter appellatam melius dici spermaticam. 910. b
- Febris spermatica ephemera, putrida, & hæctica datur, ultra alia tria genera. 902. c
- Febrium spermaticarum sedes, ac differentia, 908. b
- Febrium est aliud genus præter communiter acceptum. 902. b
- Febris spermaticæ argumenta, & indicia varia, 905. c
- Februario mense feles in libidinem ruunt. 777. a
- Feles mares mordentur a foeminis, ni ad libidinem prompti accedant. 220. a
- Fel esse morborum causam. 796. d
- Fel caprinum dæmones fugat. 442. a
- Fel, & coagulum leporis penem intendit. 334. a
- Fel taurini penem roborat. 334. a
- Fel Oratæ, Lucij, Perdicis, & gallinæ Veneris voluptatem augeat. 1025. c
- Felem ad affricationem nepetæ herbæ concipere Agrippa scripsit. 69. a
- Feles Ianuario mense libidine furiunt. 220. a
- Feles in coitu cur diro clangore obstrepant. 220. b
- Felis masculi genitura adeo ignita, vt a foeminæ vtero tolerari nequeat. 220. b
- Felis cerebro vtuntur mulieres pellices in suis philtris. 38. c
- Felis cæstro libidinis percita vnguentum camphoratum cum vorasset, Venerem exiit. 454. c
- Felium oculos augescere luna augeri. 993. a
- Fernelij sententia de facultate seminis. 76. a
- Fescennina carmina libidinem excitant. 193. a
- Festina lente, quo sensu intelligatur a viro quodam Politico. 192. d
- Fibræ e sanguine si detrahuntur, ille amplius non concret. 646. b
- Ficedulæ, & atricapillæ inuicem commutantur. 142. c
- Ficus e candida fit nigra, & e contra. 143. c
- Fides an seruetur ab vxore quomodo deprehendi valeat. 560. b
- Figmentum ridiculum Masulmannorum ex Alcorano. 52. b
- Filij qui ex parentibus morbofis orti erant, olim traduntur medicis curandi, ne hæreditaria illa labe premerentur. 621. d
- Filij parentibus ætate non multo posteriores esse debent. 263. b
- Filiorum Dei nomine in sacra Genesi intelligendos esse filios Iudicum, multi patres orthodoxi asseuerant. 52. b
- Filiorum Dei nomine in loco Genesi intelligi debere, qui sancta stirpe Seth, nomine filiarum hominum, quæ e semine Cæini oriiebantur, putat Diuus Augustinus. 52. b
- Filius qui nesciebatur ex viro, qui vxorem defuncti fratris acceperat, non viuentis, sed defuncti proles dicebatur. 282. a
- Finalis causa Veneris non est voluptas, sed generatio. 111. c
- Finiti ad infinitum, naturæ ad Deum nulla est proportio. 100. a
- Flammam ex vtero cuiusdam mulieris cum fragore exiisse. 552. b
- Flatus halius Veneris tentiginem pariunt. 184. c
- Florem iuuentutis cur mulieres petulcæ carpere desiderant. 1019. a
- Flos virgineus in quo consistat. 546. a
- Fluor muliebris a gonorrhoea quomodo distinguitur. 743. a
- Fluor muliebris vnde producat. 742. c
- Fluor muliebris qui sit, & an sterilem semper faciat. 742. b
- Fluoris muliebris curatio per omnia medicinz instrumenta. 743. a
- Fluuij in Antandria quorum vnus candorem, alter nigritiem pecoribus facit. 180. c
- Fœcunditas muliebris quomodo exploranda. 755. c
- Fœcunditas exploratur inunctis croco oculorum angulis. 756. d
- Fœcunditas magna in piscibus naturæ imbecillitatem arguit. 222. d
- Fœcundum esse, & libidinosum idem sunt. 178. c
- Fœcunditatem in testibus semen recipit ab influentibus spiritibus corde præsertim, iecinore, & cerebro. 76. d
- Fœminæ viripotentes censentur a Iustiniano post duodecimum annum completum. 259. d
- Fœminæ ex naturæ necessitate frigidiores constitui debent. 117. d
- Fœminæ pars propria vterus. 505. c
- Fœmina vires carpit, & videndo vrit. 463. a
- Fœminæ Calingarum apud Indos septimo anno concipiunt. 291. b
- Fœminæ inesse semen productiuum maris, & fœminæ. 607. c
- Fœmina nihil pestilentius, prouerbum. 294. d
- Fœminæ apud Garamanthas nocte, qua nubunt omnino stupro patent. 4. d
- Fœminæ nigriorem, & crassiorem sanguinem possident. 719. c
- Fœmina cur in se ipsa concipere nequeat, si semine pollicato, & sanguine est prædita. 607. a
- Fœminæ quæ masculam præferunt indolem, facilius viros illaqueant. 35. c
- Fœminam passiuè tantum ad generationem concurrere, erroneum est. 10. b
- Fœmina per se non generat, quia indiget principio motus. 64. b
- Fœminam non esse aliud genus hominum ac diffrens, vt putauit Plato. 111. b
- Fœmina est contraria mari. 111. c
- Fœmina varium, & mutabile animal. 112. a

IX N D E X

oemina generari est necessaria degeneratio . 114. a
 oemina monstrum nullatenus appellari debet . 114. a
 oemina si cum mare compareretur, est imperfecta . 114. c
 oemina calamitatum origo, & orbis exitium . 112. b
 oemina esse mare laetum, & occasionatum, Peripatetici tradunt . 113. b
 oemina an monstrum, & naturæ crimen . 113. c
 oemina dux malorum . 846. d
 oemina est vt materia . 164. c
 oemina solo suo semine neque minimum conceptionis rudimentum efficere potest . 609. a
 oeminarum scientiam in Veneficijs præualere . 419. a
 oemum a sanguine menstruo, quo nutritur, multas referre affectiones . 720. d
 oetor carniū cur post Venerem aliquibus succedat . 1039. d
 oetor tempore coitus vnde accidat ex Arist. 1041. a
 oeturæ quando mulieri sit opportuna . 290. d
 olle, & pila qui semel ludunt, cur corpore graues, ac dolentes fiant . 404. b
 olpus piscis alioquin audax, & vorax Veneris tempore adeo viribus concidit, vt piscibus etiam vilibus esca euadat . 932. c
 ontium Scaturigines a solis magnetica virtute exoriri . 614. a
 ormas substantiales, & animas quasdam in extraneo subiecto tanquam in vase contineri . 660. a
 orma substantialis est principium omnium virtutum, & actionum . 619. a
 ormatrix virtus vt in subiecto est in spiritibus ipsius seminis . 619. b
 ormatrix virtus quando in semine recipiatur . 620. a
 ormatrix virtus quid sit ex veterum Philosophorum opinione . 616. d
 orma anceps bonum, & exigui temporis breue donum . 148. c
 ormatrix virtus an in semine resideat . 616. b
 orma speciosa mulierum ansam cupiditatibus præbet . 182. c
 ormatricem virtutem quando Deus animalibus dedit . 618. b
 ormatricem virtutem primario in generante, secundario in semine reperiri . 618. b
 ormatricem virtutem in semine residere, quibus rationibus probetur . 618. c
 orma lis est cum pudicitia . 469. a
 orma parentum similitudo quomodo recudatur in prole . 624. b
 orma ac pudicitia rara concordia . 182. b
 ormitæ cum vespertione magna antipathia . 326. c
 ormicarum oleum quomodo paretur . 484. b
 ormicarum oleum libidinem acuit . 484. a
 ormosarum mulierum venena sunt forma, & iuuentus . 39. a
 ortes creantur fortibus . 260. d
 ortes quàm debiles libidini magis deditos esse . 182. c
 ortis vt mors dilectio . 32. a
 ortuna, & casus sunt eorum, quæ nec semper, nec frequenter eueniunt . 862. d
 Fortunati aut infortunati non omnes in nuptijs . 258. b
 Franciscus Georgius putauit, dæmones semen emittere, & vim generandi habere . 48. a
 Franciscus Philadelphus triorchis fuit . 369. b
 Francisca, & Carola Neapoli in viros commutantur . 136. b
 Francisca Gonzagæ affinis capite damnatus repente canus euasit . 936. c
 Francisca Roussetti pessaria ex auro vel argento ad vtendum pro cidentiam desperatam, quibus affectionem celare, & coire mulieres possunt . 531. a

Fraus mulieris propria . 112. a
 Frigemelicæ electuarium ad Venerem roborandam . 486. c
 Frigiditatis in Venere curatio . 398. a
 Frigidi, & maleficiati qui sint . 385. c
 Frigiditas an caliditas caluitij causa . 938. b
 Frigiditas in Venere a quibus partibus oriatur, vt distinguendum . 397. b
 Frigiditas in foeminis non arguit imperfectionem . 117. c
 Frigidi qui dicantur . 396. c
 Frigidi abstinere debent a balneis, sudoribus, sanguinis missione, & pharmacia . 397. d
 Frigida sanguinis profluvia ciunt . 734. a
 Frigoris natura est congregare homogenea simul, & ethereogenea . 644. d
 Frigus quomodo vratur . 176. a
 Frontis quæ linea salacitatem, ac turpem libidinem denotet . 206. a
 Frons hilaritatis, ac tristitiæ index . 205. d
 Frons parua, & angusta salacem arguit . 200. a
 205. d
 Frontis lineamenta naturæ propensiones indicere . 205. d
 Frustra est actus, qui opus non relinquit . 42. c
 Frustra est calceamentum, cuius non est calceatio . 48. c
 Furialis lacus in Bœotia libidinis œstrum inflamat . 474. b
 Furor Veneris vnde fiat in animalibus . 962. c
 Fusca mulieres calidiores albis . 179. b
 Futurorum excœcata sunt cognitiones . 211. a

G

G Agas lapis demonibus aduersatur . 438. c
 Gagatis lapidis pulvis virginitatem deprehendit . 559. c
 Galba licet senex in Venerem putris . 123. c
 Galbanum maximè foecunditatem probat . 756. c
 Galenus virginis cuiusdam amorem expulsu deprehendit . 72. c
 Galli semen a chalaza distans sua facultate irradiante vterum, & ouum foecundat . 78. b
 Gallinæ vulgares magis libidinosæ, quia crurum imbecillitate laborant . 188. b
 Galla Simachi filia potius morbo tabescere voluit, quàm coniugium repetere . 251. d
 Galliarum Reges salua strumas sanant . 591. d
 Galli semen prope gallinæ podicem asseruatum per annum integrum oua foecundat . 78. b
 Gallorum testes quàm efficaciter libidinem augeant . 478. a
 Gallicam luem contrahi posse ab immoderata, & vaga Venere, etiam si coeuntes hoc morbo non detineantur . 953. a
 Gallus vxores suas singulis diebus quinquagesies init . 1035. c
 Gallinarum vteros ab vno galli coitu per annum oua foecunda edere . 874. c
 Gallinæ se parituras testantur crebris singultibus . 1036. b
 Galli semen oua per irradiationem foecundat . 77. d
 Gallinæ aliquando maris officio, & galli gallinarum munere funguntur . 142. a
 Galli castrantur sola pedum vstione . 188. d
 Gallus non canit quousque veneri operam dare valeat . 1036. a
 Gallici morbi ducentum triginta quatuor numerantur species . 951. d
 Galli cantus antelucanus veneris cupiditatem expromit . 1036. b
 Gallus cur cantet vbi coiuit . 1035. c

I N D E X.

Gallina quæ bis in die pariunt hiperinæ dicuntur, quod steriles citò reddantur. 656. a
 Gallorum testes quibus malis opitulentur. 379. a
 Gallus totus ad aphrodisia optimus, & eius in hunc usum præparatio. 478. c
 Galli semen neque est, neque esse potest in ouo. 78. a
 Gammata, quibus communes erant vxores, suos filios ad similitudinem agnoscebant. 625. c
 Gemelli qui semper eodem tempore ægrotabant. 857. c
 Gemelli qui eadem die in diuersis locis interiere. 856. c
 Gemmarum, & lapidum variae virtutes. 437. d
 Gemellorum diuersi mores vnde oriantur. 856. c
 Gemelli cur interdum foemella, & masculus enascantur. 856. b
 Gemelli quomodo producantur. 854. c
 Gemelli cur similes oriantur. 855. d
 Gemmas aliquas gestantis animi pathemata referre. 437. d
 Gemelli dorso coherentes hermaphroditi. 119. c
 Geminatio partus in homine est contra suæ naturæ legem. 862. a
 Genarum purpureus in mulieribus color lasciuia ostendit. 202. b
 Generationis instrumentum in viris vmbilici proportionem referre solet. 204. a
 Generationis opifex calor si non potest simile generare, quod potest producit. 633. d
 Genitalia non poterant in meliori vilo loco a natura reponi. 312. d
 Genitalia ampla, venosa, & neruosa libidinem arguunt. 181. b
 Genitalis differentia in homine pro ætatis varietate. 309. d
 Generationi quo tempore indulgendum. 771. a
 Genius bonus, & genius malus vnicuique infusus. 156. d
 Genitura plurima pars a capite iuxta aures in spinalem medullam procedit. 388. a
 Generatio hominis, ac perfecti cuiusque animalis non nisi per seminum mixtionem fieri potest. 69. b
 Gonorrhœa genituram, & vniuersum corpus refrigerat. 682. c
 Generationis humana vilissima conditio vnde appareat. 705. b
 Genitura prima obtinet principium generationis. 619. a
 Genitalis intentio etiam ab imaginatione fieri solet. 317. c
 Genius bonus a bono temperamento oritur. 158. b
 Gonorrhœa a quibus causis oriatur. 681. b
 Generans generat simile secundum genus, speciem, & partium delineamentum. 625. a
 Genitalia non omnibus animalibus eiusdem naturæ, & eodem loco sita. 309. d
 Genij inter se amici vel inimici esse possunt. 34. c
 Generatio est actus potentiae naturalis non animalis. 138. a
 Generatio spirituum affluentiam, & robur facultatis desiderat. 82. d
 Generationis actus quando à Deo institutus fuerit. 100. d
 Generantis si soluitur motus, foetus ei non assimilatur. 627. a
 Generationi in ipso mundi principio ad bonum vniuersi debuerunt statim animalia indulgere. 99. b
 Generatio humana commodius ac decentius fieri non poterat, quam per genialem viri, mulierisque commixtionem. 64. d
 Generationis actus in Paradiso Terrestri libidinis ardore, & concupiscentiae fomite caruisset. 94. d
 Generationi minus expedit, coniuges vti iugi consuetudine thori. 845. b
 Generatio absque mare, & foemina fieri non potest. 64. b

Generationis tempore brutis natura omnia subministrat, quæ ad illam requiruntur. 988. a
 Generatio simpliciter etiam apud primos parentes iustissimum bonum. 15. a
 Gineratio similis est virtus perfectis tantum animalibus indita. 634. c
 Genarum contractio Veneris appetitum demonstrat. 202. b
 Generantes ab animi perturbationibus vacare debent. 834. d
 Genitale membrum a passeris salacitate strutheum dici. 349. a
 Genitalem humorem in castratis ad sedem diuertere. 395. a
 Genitalis membri fabricam meliorem constructionem habere non potuisse. 312. b
 Genitalis virga cur pluribus neruis componatur. 347. b
 Geniorum alij boni, alij mali. 156. d
 Genius bonus calodæmon, genius malus cacodæmon dicitur. 156. d
 Genius ad extremum vsque diem comitatur. 159. b
 Genitura quæ a sinistro testiculo prodit serosior, ac longior. 373. c
 Genitura viri masculum, foemine verò foemellam efformare conatur. 115. b
 Genitalis humor in castratis, in quas corporis partes abscidat. 392. d
 Genitura nequit effundi cum spiritus ob corporis raritatem foras fertur. 409. b
 Gemini in generatione hominis quas corporis dotes, mores, morbos, & fortunas adducant. 811. b
 Genitale gibbosum infœcundum, & cur. 319. d
 Genitalis particula artificiosa, & admirabilis fabrica. 311. d
 Genituram qui humidiores habent, insalubrius degunt, & cur. 649. b
 Genitalibus partibus mulier est viro imperfectior. 139. a
 Genitorum vitia in prole natura sua industria refecit. 407. b
 Genituram aliquorum piscium redolere lauamentum. 687. c
 Genitalium, cordis, cerebri, & hepatis frigiditas, quomodo ad Venerem ineptos reddat. 396. d
 Genitales spiritus leui occasione disperduntur. 75. a
 Genitalia manibus refouent, qui magno frigore laeduntur, & cur. 349. c
 Genitale tauri, & arietis sterilitati medetur. 758. d
 Genij ministrant, & mandata diuina exequuntur. 157. a
 Genios Deorum esse architectos. 157. a
 Generatio non potest fieri absque semine. 99. b
 Geniorum vires genitales esse. 157. b
 Genitales partes ab Antitheo non fuisse productas vti Paternus Hæresiarcha censet. 312. a
 Genitalis facultas in gallinis foecundans oua neque est intra ipsa oua, neque in chalaza residet, sed in semine galli, quod prope gallinæ podicem asseruatur. 11. d
 Genio merum non victima olim in holocaustum obtribatur. 159. c
 Genius vnde dicatur ex Censorino. 159. b
 Genitura falsuginosa diuturnæ libidinis causa est. 187. c
 Genitalia membra in statu Innocentiæ nutu voluptatis absque vlla libidine mota fuissent. 1010. b
 Genituram emittebat rusticus quidam solo mulieris obiectu. 679. a
 Genitale membrum cur strutheum, & fascinum veteres appellarint. 349. a
 Genitalis muliebris amplitudo conceptionem impedire potest, & cur. 538. d

I N D E X.

- G**entilium ritus varij in nuptijs celebrandis . 373. b
Genitale paruum fortius intendi . 319. c
Genitales partes nullis legibus coerceri . 312. a
Genitalia quibus planetis in quibus signis subiiciantur . 346. c
Genitalis membri magnitudinis leges municipales terminum præfigere . 324. c
Geniorum est perficere naturæ opificium . 157. b
Genitalem vim quo tempore semen recipiat . 262. b
Genitalia luporum, Vulpium, ac mustelarum ossa sunt . 309. d
Genitale membrum cur fascinum appellaretur . 307. c
Genij unicuique bini in eminentiore parte insunt . 34. c
Genius Veneris est naturæ proclivitas ad aphrodisia . 159. b
Genium esse individualis naturæ instinctum, & proclivitatem ad bonum vel ad malum . 157. c
Genius nec dæmon, nec numen, nec aliud quidpiam ante animam . 157. c
Genium vnum solum in quolibet esse . 158. b
Genium temperamenti esse sobolem . 158. a
Genius mero excitatur . 159. c
Genius immutatur mutato temperamento . 159. b
Germanus quidam nonagenarius prolem suscepit . 292. c
Gibberosus homo hieroglyphicum flagitiosus est . 187. b
Gibbi raro pinguescunt, & cur . 187. a
Gibbi petulantes, ac libidinosi, & cur . 186. d
Glis totam dormit hyemem, ac tum pinguescit maximè . 584. d
Glirem peperit mulier, eo quod vtero gerens eius occursu perterrita est . 837. c
Glandis imperforatæ curatio quomodo fiat . 340. c
Glandis imperforatio generationem impedit . 339. d
Glandium imperforatarum nonnullæ historiæ . 340. b
Glandis geminatum foramen aliquando visum . 340. d
Gordianus Iunior viginti duas concubinas habuit, & ex singulis ternos, quaternosque suscepit liberos . 237. a
Gonorrhœæ curatio pro causarum varietate . 682. c
Gonorrhœam a Venere foedissime produci . 952. c
Gonorrhœa gallica quomodo ab alijs distinguatur . 681. c
Gonorrhœæ gallicæ a simplici distinctio . 953. d
Grauidæ mulieres a viro abstinere debent . 784. b
Grauidæ mulieres in Venere non in vteri fundum semen faciunt, sed in cervicem . 500. b
Graciles magis quam pingues libidini obnoxij . 174. d
Gutta rosea salacitatis est argumentum . 184. a
Gygis anulum invisibilem reddidisse gestantem lapilli inclusi virtute . 437. c
Gygantes ex Angelo, ac muliere genitos fuisse, opinantur aliqui . 52. a
Gygantes qui viderint ævo nostro . 872. c
Gygantes fuisse, sacra, & profana multa monumenta doceant . 868. b
Gygantes quomodo generentur . 869. c
Gygantes an olim fuerint, num adhuc reperiantur . 868. a
Gygantes cur vt olim nostra ætate non producantur . 872. a
Gynæcophili ob amorem deprauatum in Acharites, inuenustasque feruntur . 40. d
Gynæcomixta mulierum caliditatem, & summam salacitatem arguit . 203. a
Gyrinorum historia ex Suida . 91. c
Gyrinos minores, & informes ranas esse . 91. c
- H**
- H**armonia in feminibus quid sit apud Hippocratem . 662. a
Harmonia in feminibus ad conceptionem non debet esse
- vnisona . 664. a
Hebrei qui se Deo deuouerant, a vino, & vinaceis omnibus abstinebant . 456. b
Hedera dicta, quod in Venerem trahat . 473. d
Hedere spiritus mentem in furorem concitat . 473. d
Hedera cur lasciuia dicatur . 451. c
Hedera nigra cacumina libidinis œstro medentur . 451. c
Hederam tangere, & nominare cur flumini Diali nefas erat . 451. d
Helena Græca neuo inter cilia obsignata fuit, ideoque impudica . 206. c
Heliogabalus in domestico balneo onobelos probabat . 345. c
Heliogabalus, & Senatus melior pars cum vxoribus, matronis, ac virginibus nudis lauari cœperunt . 236. b
Heliogabalus Romani per triennium prostibulum fecit . 236. b
Heliogabali duo conuiuia sumptuosissima simul & execranda ex Lampridio . 236. a
Heliogabali execranda libidines . Per cuncta caua corporis is libidinem recipiebat . 235. d
Heliogabalus ijs tantum dignitates conferebat, qui filias renudatas ad ipsum remitterent . 236. c
Hæmorrhoidali fluxu quidam obnoxius triduo ante hæmorrhagiam libidine vexabatur . 186. c
Hæmorrhoides turgentes salacitatis causæ, & signa . 186. a
Heraclitus Imperator priapismo confectus . 336. a
Herba quædam ab Indo delata libidinem adeo incendebat, vt vetentes quoties vellent, toties coirent . 476. c
Herbæ variæ contra maleficia efficaces . 435. c
Herbæ quæ sterilitatem faciant . 748. c
Herba sacra ad amuleta commendatur . 435. b
Herbæ, quæ ex proprietate sterilitatem adimunt . 761. a
Hercules vna nocte quinquaginta virgines mulieres reddidit . 237. a
Hermaphroditi generatio ex noua opinione auctoris . 126. b
Hermaphroditi an habeant quatuor testes, duos scilicet viriles, & duos muliebres . 120. d
Hermaphroditi an vtroque sexu generauerint aliquando . 121. b
Hermaphroditi generatio ex Auicenna . 123. b
Hermaphroditi an habeant vasa spermatica duplicata . 121. a
Hermaphroditi dicuntur etiam ab Auicenna, qui vtroque sexu carent . 120. c
Hermaphroditum quatuor extant differentiæ . 120. b
Hermaphroditi quo sexu præualeant, quomodo dignoscendum . 120. a
Hermaphroditos qui patres, ac matres fuerint, repertos esse, absurdum . 121. c
Hermaphroditum curatio . 121. d
Hermaphroditi viles debent sexum eligere, in quo velint viuere . 122. a
Hermaphroditi an habeant vterum . 121. a
Hermaphroditus Mercurij, & Veneris filium significat . 118. c
Hermaphroditum Salmaces adamauit . 118. d
Hermaphroditos vno præpollere pudendo, & sæpe vtroque impotentes esse . 120. a
Hermeticorum transplantationes quæ sint . 374. c
Herniosus vsque ad gulam, maledictum in libidinosos viros . 237. d
Heroes qui mediam naturam inter angelum, & hominem obtinent, ex demonis concubitu gignuntur . 54. c
Herodotus seminis deuoratu pisces impleri, credidit . 62. c

I N D E X.

- Heroum filij noxæ, cur dicatur. 835. b
 Heroibus perfectissimum temperamentum demones tribuerunt. 51. d
 Herpes, & semidei a demone geniti. 51. a
 Herfilius Romanus Marullam in vxorem duxit, quæ soror, & genetrix illius erat. 237. c
 Heruei sententia de sanguinis circulatione. 637. c
 Hiænam se ipsam inire, stultè asserunt aliqui. 64. c
 Hiæna cur credatur vtriusque sexus particeps ex Aristotele. 133. b
 Hiænam non concipere ex se, & in ea specie esse marem, & foeminam. 133. a
 Hieremias Astrologorum vanitates damnat. 210. b
 Hiericantis aquas iteriles Eliseus immisso sale fecundas reddidit. 475. c
 Hieronymus ab Aquapendente galli seminis irradiationem explicat. 78. a
 Hilarion quomodo carnis petulantiam represserit. 461. d
 Hipatia Alexandrina quomodo importunum amatorem reiecerit. 308. a
 Hippocrates a Philemone ex facie libidinosus iudicatus fuit. 205. b
 Hippocratis iusiurandum eius integritatis testimonium. 898. c
 Hippocrates cur abortum patrauerit in Psaltrice muliere, cum tantopere abortum in iureiurando prohibeat. 1047. c
 Hippocrates nec falli, nec fallere didicit. 390. c
 Hippolyti continentia, & in omnes mulieres odium. 252. c
 Hippomane ad philtrum vtuntur pellices. 38. d
 Hippopotami pellicula e sinistra parte frontis excisa Venærem inhibet. 456. a
 Hirci qui incipiunt, vocem in asperiores immutant. 193. d
 Hirci pinguescentes semine non abundant. 175. a
 Hirci corium ad vtres faciendos cur ineptius, quàm capræ, & capri. 896. d
 Hirci testiculi ijs, qui noctu in lecto mingunt, vtilissimi sunt. 380. b
 Hirci summa libido. 216. c
 Hircum redolere dicuntur adolescentes, dum coire incipiunt. 216. d
 Hircum gestans mulier in Zodiaco a mathematicis fingitur facinorosa libidinis ministra. 217. a
 Hircus taurum libidine superat. 216. d
 Hircus libidinis nequam hieroglyphicum. 216. d
 Hircus cur sub alis mulierum latere dicatur. 217. a
 Hircus septima die ab ortu coire incipit. 216. c
 Hircuitalli cur dicantur puer, cum semen emittere incipiunt. 969. d
 Historia Bononiensis viri, cui inter digitos dextri pedis paruus penis exortus est. 188. c
 Historiæ viri, qui duo in pene foramina habebat, vnum in glande, alterum ad preputij radicem. 341. a
 Historia Platonis lepida de discissione hominum, qui erant vtroque sexu complicati. 179. b
 Histrionica, Pirrhicaria, & scenica mulieres ad libidinem promptæ. 193. a
 Holophernes vinum bibens plurimum, Iudith complexu frui non potuit. 406. d
 Hominibus, an brutis Venus officiat magis. 986. d
 Homines in statu innocentia marem vel foeminam ad arbitrium genuissent. 852. d
 Hominem sub optimo cœli fidere plantandum esse. 789. a
 Homines quia summè calidi, quouis tempore coeunt. 778. c
 Hominis anima semper producitur vsque ad mortem. 588. a
 Homines an bruta salacioris sint naturæ. 159. d
 Homines omni luxuriæ genere inquinantur. 162. a
 Homines extensiuè, bruta intensiuè salaciora esse. 163. d
 Hominis encomium ex Cicerone. 110. a
 Homini omnia insunt, quæ in magno mundo. 108. c
 Homines ex aqua, & igne constitui, quomodo intelligendum ex Hippocrate. 588. c
 Homines qui maximæ, & obscenæ fuerint libidinis. 227. d
 Hominum quatuor genera præter Adami posteros repetitis imprudenter affirmavit Paracelsus. 153. a
 Homines in Paradiso voluptatis generationi daturos fuisse operam. 93. c
 Homines in terra non vt incolæ, sed quasi spectatores superiorum rerum. 98. d
 Homines cum belluis miscentur, at non e contra. 163. c
 Homini naturam non fuisse nouercam. 110. a
 Homines terræ statua. 108. a
 Homines non potuisse aptiori ratione produci, quàm viri mulierisque coniunctione. 61. b
 Homines in statu innocentia vno, eodemque coire marem, & foeminam produxissent. 117. b
 Hominis excellentia vndeque mirabilis. 107. a
 Homines in statu innocentia tametsi immortales Generationi etiam, vt bono cuidam indulissent. 14. d
 Homines, & perfecta animalia si sponte e terra post diluuium reproduci potuissent, frustra Deus arcam institueret. 60. a
 Hominem post diluuium a Sole absque humano semine reparatum fuisse, ineptè sentit Auicenna. 58. a
 Homines in statu innocentia etiam propter immortalitatem Generationem dedissent opera. 16. a
 Homines in vita non habere excellentiorem operationem quàm generationem. 16. a
 Homines in statu innocentia ex intrinsecis principijs fuissent caduci, ex gratia immortales. 14. c
 Homines quondam vtroque sexu complicatos fuisse, Plato tradit. 129. b
 Hominis discissio apud Platonem mysterium continet. 133. b
 Homo quia maximum caput habet, semine abundat. 779. d
 Homo proportionem sui corporis plurimum seminis emit, ideoque plus languescit a coitu. 986. d
 Homo abundat semine, quoniam excrementum, vt in brutis non transit in cornua, & fetas. 161. c
 Homo proportionem corporis plurimum seminis obtinet ab humidi, & calidi dominium. 161. c
 Homo omnium animalium morbosissimus. 565. d
 Homo erectus est, quia eius natura diuina. 108. d
 Homo vegetat cum plantis, sentit cupi brutis, intelligit cum angelis. 108. d
 Homo cur solus ad Dei similitudinem factus dicatur. 110. c
 Homo quoddam est vniuersum, magnum mundi micrum, microcosmos. 108. c
 Homo statim creatus nequaquam generationi operam nauauit. 98. b
 Homo cur ad imaginem Dei productus dicatur. 109. d
 Homo totius mundi compendium. 109. d
 Homo Dei anulus, & numisma. 110. d
 Homo eadem die, non numero, sed feria, qua creatus fuit, eiectus e Paradiso fuit. 102. a
 Homo est animal sociabile, & hac virtute belluis excellit. 106. c
 Homo omnium animalium proportionem corporis calidissimus. 77. b

IX N D E X I

Horatij, & Curiatij tergemini fuerunt. 859. b
 Horatius poeta speculato cubiculo utebatur ut se cosumtem
 videret. 238. b
 Hordeum ac triticum ad inuicem degenerant. 143. c
 Horror post Venerem succedit aliquando, & cur.
 1038. c
 Hostes humani generis duo dolor, & voluptas. 1001. b
 Hostij obscena specula, & portentosa libido. 238. b
 Humanæ proles dotes multæ ab astro manant. 789. c
 Humani coniugij duplex finis. 263. c
 Humani corporis confluxus vnus, conspiratio vna, consen-
 timentia omnia. 107. b
 Humanum genus falso quæritur de natura sua. 110. b
 Humidum excrementitium tantum excrefcere, quantum
 primigenio detrahitur. 177. a
 Humoris, qui in præstatis continetur vsus, & utilitas.
 917. a
 Humor, & calor corporum magnitudinis causæ. 870. c
 Hydaspis fluij accola, scorpions, & serpentes citra pericu-
 lum vorant. 591. a
 Ydra arefciente palude fit serpens. 141. c
 Ydropis vteri curatio. 524. a
 Ydrops vteri conceptionem præpedit, & cur. 521. d
 Ymene commodius viri generationi indulgent, quia ne-
 gotijs vacant. 268. d
 Ymens austrina, & ver boreale abortus faciunt. 827. a
 Ymene copia feminis turget. 268. c
 Ymene, & vere ventres calidissimi. 268. d
 Ymenæ neruos cum vino epotos Veneris impotentiam,
 soluere. 440. c
 Ymenæ oculus sterilitatem sanat. 760. a
 Ymenæ sexum immutat. 140. d
 Ymenæ frons veneficia pellit. 441. b
 Yheronimi sententia de secundis nuptijs. 296. c
 Ymene non fracto adolefcuntula aliquando concepit.
 550. a
 Ymenis absentia deflorationem necessario non arguit, nec
 præsentia virginitatem testatur. 549. d
 Ymen abruptus amplius non coalescit. 548. c
 Ymen quomodo virginitatis possit esse index. 549. a
 Ymen in pudendo muliebri an reperiatur. 543. b
 Ymen nuptiarum Deus cur diceretur. 543. c
 Ymen cuius texturæ sit. 544. a
 Ymen est coniugis maxima dos. 545. a
 Ymen primo Veneris congressu frangitur. 545. b
 Ymenæ opus qui melius tractent. 149. c
 Ymnus ante somnum ad arcendas dæmonum illusio-
 nes ac phantasmata. 672. d
 Ypenemia oua a solo gallinæ semine producantur.
 67. c
 Ypericon herba dæmonibus inimica. 435. a
 Ypochondriaca passio non raro Veneris immoderata est
 soboles. 184. b
 Ypoderis in mulieris pudendo quid sit. 535. b
 Ypospadiæ cur generare non valeant. 311. a
 Ypospadiæ dici, qui penem distortum habent.
 332. a
 Yppo ut pudicitiam seruaret in mare se præcipitem de-
 dit. 249. b
 Ysmael sophus pulcherrimus simul & salacissimus. 182. b
 Ysmenias cythara, & voce ischiadicos persanabat.
 92. c
 Amblichus dæmonibus etiam Veneris incendia tribuit.
 48. a
 Ypis, & Corneola ad sanguinem sistendum quid valeant.
 737. d
 Ypis ad Amuleta valet. 438. d

Ibin auem ore coire, falsa est assertio. 62. b
 Ichneumonem ex se ipso concipere, falsum esse. 133. a
 Ictiphallus in sacris Dionysij erigebant Græci. 307. b
 Ideas rerum ex nominibus non germinare. 1. c
 Iecur amare cogit. 173. b
 Ignem esse animam putauit Zeno. 108. b
 Ignis amoris Hieroglyphicum. 278. a
 Ijbon apud Hebreos erat filius natus ex viro, qui uxorem
 fratris defuncti duxerat. 282. a
 Imaginatio parctum, in generatione quantum possit. 835.
 Imaginatio non habet vim producendi aliquid. 138. a
 Imaginatio quomodo formatiuam virtutem in generatio-
 ne dirigat, atque alteret. 836. c
 Imaginatio in Veneris agone præpollet. 624. a
 Immaturæ qui Venerem delibant, intemperantes eua-
 dent. 189. a
 Immortalitate se priuat, qui filios, & uxorem negligit ex
 Platone. 14. a
 Immundus olim censebatur, qui seminis fluxum pateretur.
 980. a
 Impios ac miseros esse, qui e vita absque liberis dece-
 dunt. 747. a
 Increfcientes morbos mixtio, quid significet apud Hippo-
 cratem. 968. a
 Increfcientes morbos augeri, non iuuari a coitu. 968. d
 Incubus potest uti alieno semine, dum sagis incubat.
 50. c
 Incubi in mixtione Venerea viri partes, succubi verò mu-
 lieris officia subeunt. 49. d
 Incubus fictitio semine vitur, si mulier grauida fieri re-
 cuset. 50. d
 Incubos ex semine Adam productos fuisse centum illis ac
 triginta annis, quibus ab uxore abstinuit, Rabini stonde
 aiunt. 56. a
 Incubos, & succubos negare, pertinacia est. 50. a
 Incubi interrogant mulieres, num velint grauidæ fieri.
 50. d
 Indæ quædam mulieres in viros præ libidine debacchan-
 tur, & herbarum quodam succo virilia ijs magnificant.
 177. d
 Indus vsu cuiusdam herbæ septuagesies aliquando comit.
 476. d
 Infantis vmbilicus sterilitatis remedium. 760. b
 Infibulatio apud antiquos quomodo fieret. 413. b
 Infibulatio antiquorum quid. 413. b
 Infibulati nequitiam in animo castrauerunt. 416. a
 Infibulandi vsus apud Veterinarios equibus est relictus.
 413. d
 Infibulatione ad vocis conseruationem hystriones olim
 utebantur. 969. b
 Infibulatione ad vocis harmoniam utebantur olim canto-
 res, comædi, & hystiones. 413. c
 Infœcunda animalia magis esse libidinosa. 184. d
 Infœcundos reddi, quibus iuxta aures venæ secantur, &
 cur. 387. d
 Infœcunda sunt animalia, quæ longum nimis obtinent pe-
 nem. 83. c
 Infortunij infœlicissimum genus est fuisse fœlicem.
 170. d
 Infra lunam nihil est non mortale præter animas homi-
 num. 12. a
 In perpetuis non est multiplicatio numeralis. 48. b
 In plantis non reperi opus vitale aliquod ipsa generatio-
 ne præstantius. 132. a
 Infatiabilia sunt infernus, terra, & os vuluæ. 165. a
 Infecta multa, & ex putri animalcula in caraclysmo
 extincta vi Solis, Deique peculiari nutu reuixisse al-
 tera anima de potentia illius organica materia edu-
 ctæ. 43. d

I N D E X.

Insecta quomodo non sint eadem numero in ortu, ac multo tempore post ortum. 634. d
 Insecta, & ex putri oriunda animalia ideo non fuerunt in arca seruata, quia sponte reproduci poterant vi Solis. 60. a
 In statu innocentie nulla futura fuisset inordinatio in coniugali actu. 97. b
 In statu innocentie futurus fuisset amplexus, & initus genitalis. 95. d
 In statu innocentie nemo vitam coelibem egisset. 96. a
 Instrumētis inesse debet aptitudo, cuius gratia dirigatur ab agente principali. 432. d
 Intelligentiam cum coelo sponte nascentium non esse causam effectricem. 45. a
 Intellectus humanus ad vniuersalissima in natura se habet, vt oculus Nicticoracis. 58. d
 Intelligentie nequeunt formam imprimere, sed monere localiter tantum, atque applicare actiua passiuus. 45. a
 Intemperans homo glabris oculis delineatur. 200. a
 Intemperies inaequalis cur dolorem non faciat. 427. d
 Intemperantes vnguentis, & odoribus trahi. 470. c
 Interstitium inter anum, & vuluam exterius expositum insanas in coeundo ostendit. 204. d
 Intestino recto inflammato vrinae stillicidium oritur, & cur. 186. b
 Iouis in postliminio duo aperiri amplissima dolia, vnum voluptate, & alterum amaritudine plerum. 1026. d
 Iopius non intemeratae fidei auctor. 208. a
 Iracundi sunt qui amant. 173. b
 Iram euitare debet mulier, quae concepit. 1049. c
 Irmetrudis duodecim masculos vno partu edidit. 866. b
 Isaias Astrologus deridet. 210. c
 Ischiadicos dysenteria capi bonum est. 955. c
 Ischuria aliisque vrinae laboribus Venus auxiliatur. 916. b
 Ius Olyridis mariti pudenda in mare proiecta diligentissime exquisiuit. 156. a
 Itali magis quam aliae nationes Venereis indulgent, ideoque frequentius ocularia gestare coguntur. 964. a
 Iudicatoria non iudicantia difficilis iudicij. 698. c
 Iulius Caesar adamauit reginas Eunoen, & Cleopatram, 229. a
 Iulius Caesar moechus, & caluus. 229. d
 Iulius Caesar omnium mulierum vir, & omnium virorum mulier appellatus. 229. b
 Iuliae omni libidinum spurcitia diffamata. 241. d
 Iulius Caesar libidinibus fuit addictus. 228. d
 Iuppiter in hominis generatione quale temperamentum, quam formam, quos mores, & quos morbos adducat. 794. c
 Iumentis, & vaccae lac sterilitatis remedia. 765. a
 Iuppiter in aureum imbre conuersus Danaïs amore potitus est facile. 33. c
 Iunoni nuptiali victima cum felle non offerebatur. 284. d
 Iuniorum partus in omnibus animalibus imperfecti. 261. a
 Iusti vxoris pulsus immutatur audito Pyladis nomine, quem amabat. 23. c
 Iuuenes vt facile cupidine incenduntur, ita facile eundem restinguunt. 174. c
 Iuuenes ad Venerem prompti. 173. d
 Iuuenis maleficio ligaminis a muliere praestriatus. Amasae amplius adherere non potuit. 420. c
 Iuuenis, qui cum muliere concubens semen emittere non poterat, in somno vero, vel alio modo emittebat, & cur. 400. c
 Iuuenis qui a retento semine epilepticus concidebat. 890. a

Inuenes amissa Virginitate decoris quodam lumine priuantur. 979. b

L Abor, & fatigatio multa exiccat, & emaciat, breuis & modica humectat. 403. d
 Labor ac tomnis disciplinis aduerli. 460. d
 Labra pilosa, & inferius prominentia luxuriam obfigunt. 202. a
 Lactantius Firmianus censuit, malos demones corporeos esse, & mulieribus misceri. 53. d
 Lac, & semen cur alba sint. 360. b
 Lac mulieris coeuntis puerum destruit, & cur. 783. d
 Lactantes mulieres a Venere omnino abstinere debere. 784. a
 Lac virorum an ante Veneris vsum gigni valeat. 562. b
 Lac virginitate integra in mammis mulierum produci. 561. a
 Lacte proprio vir quidam puerum suum mortua vxore educavit. 561. c
 Lac in mammis viri quidam noui orbis omnes habere. 561. b
 Lac mulieris coeuntis cur lactentem praue afficiat. 971. a
 Lac in mammis solum contineri. 566. c
 Lac nihil aliud esse quam pus, cur dixerit Empedocles. 566. b
 Lac in mammis virorum cur producat. 564. c
 Lac in mammis virginum cur raro contingat. 563. c
 Lac in mammis produci vt plurimum non solet ante conceptionem. 561. a
 Lac, & mammas luxuriantes deflorationem nequaquam probare. 561. a
 Lac e sanguine purissimo confici. 562. c
 Lac in mammis cuiusdam viri nutriendo puero sufficiens. 561. b
 Lac in mammis etiam virorum fieri potest. 561. b
 Lactis tantum a viro mulctum, vt caseus sit, confectum. 561. b
 Lac virgam virilem magnificat, & cur. 325. b
 Lactuca Veneris ardorem infringit. 450. c
 Lac melius quod liuiorem trahit, quam quod candidum. 181. a
 Lac ferocius pueris magis salubre. 183. d
 Lactis vsus an conueniat in immoderato mensum fluxu. 737. b
 Lac fuscae caprae cur melius. 180. d
 Lac proprie quid sit. 562. c
 Lacrymae in Venere conceptionem impediunt. 750. b
 Lacrimae in amore profunt. 23. d
 Lacernae, quibus cadauera desolabantur, cur ad Veneris templum venderentur. 933. a
 Lacerti praeparatio ad Venerem exercendam. 484. b
 Lacerta viridis pinguedo mirifice impinguat. 518. a
 Lais, & Faustina vt pulcherrime, ita impudicissime. 182. b
 Languorem ac debilitatem summam a Venere exoriri. 929. b
 Laodiceae epitaphium Rauennae, quae insatiabili Venere exhausta in Venere subter viro mortua est. 13. c
 Lapidem esse, qui ore gestatus, sine cibo viuere facit. 438. a
 Lapis Bezaar vbi nascatur. 442. c
 Lasciuos, & libidinosos post obitum in asinos deijci ait Plato. 215. d
 Lasciua contrectatio mulieribus mammas auget. 565. b
 Lasciuus qui loquitur, lasciuus agit. 194. b
 Latrocinium in viris, veneficium in foeminis praeuale. 419. b

I X N D I E X

Leana sex catulos edit in primo partu sequentibus vero vnum tantum. 656. b
Leges duæ veteris testamenti de ducenda fratris vxore, quæ videntur contrariæ, conciliantur. 282. c
Leus libidinis æstum reprimat. 675. b
Leo in generatione hominis quas corporis dotes, quos mores, fortunas, & morbos inserat. 814. b
Leo odore pardi coitum sentit in adultera, quæ propterea flumine abluitur. 217. d
Leonis adeps penem roborat. 334. b
Leones exiguum in ossibus medullam obtinent. 181. d
Leones cur minus quam cætera animalia libidine furiant. 181. d
Leonis nomine cur appelletur muliebri pudendam. 503. a
Leonum magna libido, & eorum fœminæ pardis miscentur. 217. c
Leonis cauda veneficia curat. 441. d
Leporem non participare vtrumque sexum. 133. a
Leporum fœminæ niæres superueniunt. 220. b
Leporis testes ad masculam prolem, & ad inuoluntariam vrinam facere. 380. b
Leporis libidinis indicia. 220. c
Lepores petulantes quia timidi. 220. c
Leporis fœcunditas, & salacitas magna. 220. b
Leporis coagulum, & aliæ eiusdem partes quomodo sterilitatem curent. 759. a
Leprosi salugine, & flatibus abundant. 184. a
Leprosorum sanguis cur concretus valde, & glutinosus. 647. a
Leprosi libidinis ardore cruciantur, & cur. 183. d
Lepus pilos sub pedibus habet, & intra genus in magna libidinis argumentum. 220. c
Lepus libidinis hieroglyphicum. 220. c
Lepus Veneri sacer. 220. c
Lex Deuteronomij iubebat, occidi coniuges qui menstruum tempore coissent. 947. c
Liberatus de Liberatis Serenissimi Ducis Parmæ Archiatr, ac Professor eximius. 955. b
Liberorum procreatio præstans studium ex Trismegisto. 256. h
Libido exlex est, nec patitur moras. 996. b
Libidinosiores esse, qui alio sunt ficiore, & quare ex Rondelerio. 189. b
Libidinosiores esse solidas fœminas. 782. b
Libido magna Taurorum describitur. 960. d
Libidinis tempore in furorem animalia omnia aguntur. 959. a
Libidinosi oris graueolentiam cur habere soleant. 1040. c
Libidinis fomes calorem vt genitorem agnoscit. 167. b
Libidinem quæ coerceant composita medicamenta. 458. a
Libidine cur magis hyeme viri, mulieres magis æstate incenduntur. 167. a
Libidinosos apud Inferos porcorum visceribus recondi, iubet Rhadamantus. 219. d
Libido in vetulis semper acutior. 117. b
Libido mulieris plus furoris habet. 166. b
Libido hominum in res etiam inanimatas fertur. 243. d
Libido equorum extinguatur tunsa iuba. 469. d
Libido mulieribus magis imperat. 166. c
Libido ferreas mentes domat. 171. c
Libidinosi omnes quicunque in parte aliqua ceruis, hircis, suibus, gallis, & simijs sunt similes. 199. b
Libidinosos esse quicunque ossa medulla plena obtinent, & cur. 181. c
Libido nimis ardens spiritus ad imaginationem contrahit, vnde Venus friget. 411. c
Libidinis a nimia voluntate extinctio quomodo curetur.

411. c
Libidine vir quidam irritabatur dum ictibus, & flagris percutiebatur. 488. a
Libido omni verecundia caret. 1029. b
Libidinosi adolescentia effœtum corpus senectuti tradit. 414. a
Libidinosi pili congeniti maturius defluunt. 937. b
Libra in generatione hominis quas corporis dotes, quos mores, quas fortunas, & morbos offerat. 816. b
Ligaminis maleficium dæmonis ope nectitur a sagis. 422. c
Ligaminis maleficii coniecturæ probabiliore afferuntur. 429. a
Ligaminis maleficium a naturali impotentia quomodo distinguendum. 425. c
Ligaminis maleficii si sit cum præsentia dæmonis, quomodo dignoscendum. 430. a
Ligaminis maleficii exemplum rarum ex D. Antonino. 420. d
Ligaminis maleficia alia ad omnes mulieres, alia ad signatas fieri. 425. a
Ligaminis maleficia alia temporanea, alia perpetua. 425. a
Ligaminis maleficio exolvitur iuuenis terro modo a Palumbo Presbitero necromante. 421. c
Ligaminis maleficium pluribus modis dæmon construit. 423. d
Ligaminis ad maleficium nullam vim habere res quasdam naturales, & extrinsecas cæremonias. 424. c
Ligaminis maleficium, quæ credantur vulgo efficere. 424. b. c
Ligaminis maleficijs rationes aliæ portentosa, aliæ naturales. 423. c
Ligna cur in mare supernarent. 597. a
Ligula quomodo necti possit a maga ad vnam tantum, & non ad omnes mulieres. 429. d
Ligulæ argumentum certissimum est, cū vna muliere posse congrēdi, cum alia nequaquam. 429. b
Lituaniz fœminis absente coniuge licet iuuenem admittere, qui in matrimonij dicitur coadiutor. 5. a
Loca conseruandi vim possident. 647. b
Locus, & alimentum sunt in causa, cur animalia alia parua sint alia magna. 871. d
Lothi ebrij in filiabus generatio non sine Dei nutu contingit. 406. d
Loth filiæ patrem inebriauerunt, inde dormierunt cum illo, & ex eo concepere. 406. c
Loth filiæ cum patre ebrio dormierunt, & cum illo conceperunt. 242. d
Lotharingæ aquæ Venerem extinguentes. 456. c
Loth quomodo ebrius compresserit filias, & generauit in ijs. 406. c
Lucernæ extinctæ odore delectatur, qui morbo typhode laborat. 695. b
Lugdunenses, & Milesiæ mulieres furore vterino actæ mortem sibi consciscabant. 962. a
Lucumoriæ populi quotannis mense Nouembris moriuntur, Aprilis mense reuiuiscunt. 92. d
Lucretia Romana vim passa gladio sibi mortem consciiuit. 149. d
Lucretij vxor sanguinem menstruum coniugi propinauit, vnde in rabiem, necemque deductus fuit. 718. c
Lumbi carnosi, & acuti lasciuia obsignant. 203. c
Luna cur præ cæteris planetis in mundum inferiorem influat. 805. b
Luna in generatione hominis quale temperamentum, quam formam, quos mores, & quos morbos inserat. 804. c
Luna cum Ioui iungitur medicamentum nihil mouet. 805. a
Luna augefcente cur Iuuenulæ magis repurgentur, vetu-

I N D E X

vetula vero decrecente . 723. a
 Luna proprietate quadam sanguinem menstruum ad expul-
 sionem irritat . 723. a
 Lunari potestate Concha, & Ostrea augentur, & minuun-
 tur . 992. d
 Luna veneficijs preest . 806. d
 Luna crescente Ostreacea cur impleantur . 722. c
 Luna decrecente corpora intus calidiora, & foris frigi-
 diora esse . 722. a
 Luna decrecente cur menstrua purgationes fieri soleant .
 721. c
 Luna vires diuersae per diuersos eius gradus . 992. b
 Lupa ex aquila concipiens draconem parit . 227. c
 Lupa cum Aquila mixta vsque adeo vtero intumescit, vt
 dirumpatur . 227. c
 Lupae simulachrum meretriciae procacitatis hieroglyphi-
 cum . 220. d
 Lupae olim prostitutae mulieres dictae . 220. d
 Lupi rostrum maleficiorum amuletum . 440. c
 Lupi rostro Aegyptij hominem a maleficijs tutum descri-
 bebant . 440. d
 Lupi virgam in philtris faciendis adhibent magi . 38. c
 Luscioli, & caeci cur maxime salaces . 964. d
 Lusitanas equas Zephiri solo afflatu absque maris congres-
 su impleri, falsum est . 69. d
 Lutum, in quod rana resoluta est, dispositionem ad aliam
 ranae formam seruire . 93. a
 Lux orco, & tenebrae Ioui quid significet apud Hippocra-
 tem . 671. c
 Lux generationis symbolum . 274. a
 Luxuria senectuti foedissima . 263. a
 Luxuria pestis blanda . 918. b
 Luxuria est in vino . 779. b
 Lycurgus lege sanxit, ne puella ante decimum octauum
 annum nuberet . 259. b
 Lydus in meridie, maledictum in impuros homines . 231. a
 Lyncis vngues libidinem infrenant . 456. a
 Lyncis pelle cur Veneris sorores indutas dicat Virgilius .
 217. d
 Lyncis indomita petulantia . 217. d
 Lyram per somnium videre, felices nuptias presagit . 289. c
 Lyfander mundum muliebrem a Tyranno siculo missam fi-
 liabus reiecit . 284. c

M

M Achareus nisi vinum bibisset, nunquam commisisset in-
 cestum . 465. c
 Machtildis Comitissa mille quingentos quatuordecim pue-
 ros simul peperit . 861. b
 Magnatum vitia magis esse conspicua . 228. a
 Magneticam virtutem in cunctis rebus naturalibus dari .
 613. d
 Maestas, & Amor non bene conueniunt . 192. a
 Maio mense nuptias non celebrare superstitiosum apud
 Romanos . 268. b
 Mala tria, ignis, frigus, mulier . 255. b
 Maleficium maleficio soluere an liceat . 444. c
 Maleficium non esse in Coelo, neque errorem, neque cor-
 ruptionem . 791. d
 Maleficia an etiam a bonis Angelis efficiantur aliquando .
 445. c
 Maleficiorum curatio spiritualis . 448. a b
 Malefici morbi indicia non omnino certa . 426. b
 Malefici an vt Veneris impotentiam, ita eiusdem indefef-
 sam aptitudinem immittere valeant . 444. d
 Maleficos morbos a daemone immittere adhibitis rerum na-
 turalium viribus . 431. d

Maleficus morbus quibus indicijs deprehendatur . 425. d
 Malida morbus est asinorum, & qualis . 439. d
 Malitia maximam partem sui veneni bibit . 914. a
 Malthaciam a seminis regurgitatione ad sedem fieri, po-
 tat Aristoteles . 214. c
 Malthaciam describit, explicatque egregie Caelius Aureli-
 nus . 212. d
 Malthaciam maligna, ac foedissima mentis passio . 212. a
 Malthacia quid sit . 212. b
 Malthacos, siue subactos molles esse viros, & vt Dracon-
 Pathicosque prostituui . 212. c
 Mamma dextra in mulieribus quomodo marem, sinistra foe-
 minam praenunciet . 370. c
 Mammæ exuberantes testiculi percini sanguis extenuat .
 329. c
 Mammæ vteri statum, & foetus conditionem denotant .
 971. b
 Mammæ in viris instar mulierum molliciem extremam
 arguunt . 202. c
 Mammillæ paruae in mulieribus libidinis sunt indices .
 202. c
 Mandragora cur amoris blandimentum dicatur . 761. d
 Mandragora quomodo foecunditatem parere valeat .
 662. d
 Mandragora in vtero tantum feruido sterilitatem curare
 potest . 763. b. c.
 Mandragora Veneris promulsidem auget . 1025. c
 Mane an vespere generationis gratia coire expediat . 830. a
 Manilius Morgallus Leonissanus eques Hierosolymitanus
 Bononiae equitum cohortis praefectus auctori mi-
 rum euentum narravit . 188. b
 Manus lineaturæ corporis temperiem indicant . 206. d
 Manus ampla amplum Priapum designat . 541. c
 Marcia Varronis pictrix pudicitiae ergo nunquam virilia
 pudenda effingere voluit . 249. a
 Marcus Aurelius moriens doluit, quod Imperij Haeredem
 monstrum relinqueret . 236. d
 Mares vel foeminae quibus diebus gignantur . 853. a
 Mares in dextris, foeminas in sinistris produci . 370. c
 Mares corporis partes superiores, foeminae inferiores fortio-
 res obtinent . 165. b
 Maritus tria vxori denegare non debet ex Exodo . 275. a
 Maritus cur in tenebris, & non in luce sponsa iungeretur .
 275. c
 Mariti apud Lacedaemones clam, sobrie, & modestè ad vi-
 res accedebant . 288. d
 Mas contrarium foeminae est . 115. d
 Mars in hominis generatione quale temperamentum,
 quam formam, quos mores, & quos morbos adducat .
 796. a
 Martem leui reticula a Vulcano comprehendi, quid signifi-
 cet . 797. c
 Martem coniunctione, vel oppositione Veneris mulceni
 797. c
 Martem, & Venerem per duas cornices significabant Ae-
 gyptij . 289. b
 Marti cur Venus coniungatur . 173. a
 Mas vt forma, mulier vt materia se habet . 64. b
 Mas potius, quam foemella quo modo generari valeat .
 846. d
 Masculini seminis praeminentia in generatione in quo
 consistat . 610. c
 Masculorum generationi quae conferant . 851. c
 Mas, & foemina simul in omni partu in statu innocentie
 futuri fuissent . 853. a
 Masculina signa in Coelo quae sint . 850. d
 Materia, ex qua corporatur pullus gallinaceus, est chylata .
 78. a

I N D E X.

- Mariti pro vxorum salute quo tempore olim sacrificia, & preces offerrent.** 268. d
- Maffiniffam Regem post octuagesimum annum filium genuisse.** 292. c
- Margarita Comitis Hollandiæ filia tercentum, & sexaginta quatuor partim mares, partim fœmellas simul peperit.** 860. d
- Materia cum suo contrario facit ad corruptionem.** 12. b
- Materiæ appetitus vt non expletur vna forma, ita mulier non satiatur vno viro.** 164. d
- Mathematici, genus hominum infidum petentibus, sperantibus fallax.** 209. c
- Matricis pruritus Veneris cupiditatem inflamat.** 190. a
- Matrimonium dirimebatur apud Chaldeos, si ignis in primo nuptiarum die accensus extinctus inuentus fuisset.** 278. a
- Matrimonij solemnia ob maleficiij timorem clam noctis tempore celebrantur.** 410. a
- Matrimonij dissolutio post triennium permittitur ob ligaminis maleficium.** 420. b
- Matrimonio qui iunguntur, quinque Dijs opus habent.** 274. a
- Matricis aruina conceptionem impedit, & cur.** 518. c
- Matrona castissima genitale membrum in Liberi festiuitatibus fertis redimebat.** 349. b
- Meconium sterilitatem aufert.** 760. c
- Medicinæ dogmata apud voluptuosos vana censentur.** 996. c
- Medicamenta varia arte parata quæ libidinem infrenant, ex Auicenna.** 457. b
- Medioximi cur dicantur demones.** 156. d
- Medulla oblongum cerebrum appellatur.** 686. d
- Medullina Romana a patre in tenebris vim passa illum primo, mox se ipsam interfecit.** 247. d
- Medulla spinalis pudendorum hieroglyphicum apud Aegyptios.** 204. a
- Medulla spinalis generationis fomes.** 203. c
- Medullæ vbertas generandi auiditatem, ac summam facit libidinem.** 203. d
- Melancholici amore difficile capiuntur, sed capti ægrè sanantur.** 24. c
- Melancholici cur omnes Priapi.** 348. b
- Melancholicis, & furiosis passionibus Venus auxiliatur, & cur.** 890. c
- Melancholia cur aqua ab Hippocrate nuncupetur.** 891. a
- Melancholia hypochondriaca libidinosos reddit homines.** 184. b
- Mel, & oleum cur agitata fastosa, & albissima euadant.** 587. c
- Melchior Inchofer è societate Iesu theologus, & mathematicus eximius.** 296. d
- Mellinæ nomen cur muliebri pudendo aptetur.** 502. d
- Mellis nimia copia amaritudo est.** 240. c
- Membrorum proportio ad pulchritudinem qualis esse debeat.** 148. a. b
- Mendicans victum nullus amauit.** 198. a
- Menelaus occisurus Helenam, cum mammas eius pulcherrimas vidisset, gladium abiecit, & illam osculatus est.** 469. c
- Menephron cum matre coiuit.** 162. b
- Menippus a demone succubo amatus.** 49. d
- Menses defecerunt mulieri, quæ absque conceptione lac habet in mammis.** 563. a
- Menses retenti libidinem augent.** 185. b 171. a
- Menses qui citissime fluunt, veneream cupiditatem prænuntiant.** 185. c
- Menses cum incipiunt, custodiendas esse puellas ob libidinis ardorem.** 171. a
- Menses albi an fieri possint solo vtero, non reliquo corpore affecto.** 742. d
- Mensium stagnantium curatio.** 728. a
- Mensium deficientium causæ quæ.** 726. c
- Mensium fluxus immoderati internæ, & externæ causæ quæ sint.** 733. d
- Mensibus stagnantibus barbeschere interdum mulieres.** 715. c
- Mensibus desinentibus si coeat mulier, masculus generatur.** 787. c
- Mensibus deficientibus ex quibus venis sanguis deduci debeat.** 728. b
- Mensium immoderati fluxus curatio per omnia medicinæ instrumenta.** 734. c
- Menstruis carens mulier qua ratione concipere valeat.** 730. b
- Menstrua quid sint.** 707. b
- Menstruum fluxum in sana muliere tribus diebus absolui.** 724. d
- Menstruo sanguine quæ mulieres vberius defluant.** 715. c
- Menstruatæ mulieri cur adhærere sit nefas.** 718. b
- Menstrua cur tempora vocitentur.** 709. b
- Menstrua cum apparent, genitale etiam semen in mulieribus reperitur.** 717. c
- Menstruatæ mulieris corpus inquinatum.** 945. c
- Menstrua puella quædam nono ætatis anno emisit, & vtero concepit.** 716. d
- Menstrua nullo certo tempore currere.** 723. d
- Menstrua obæsas mulieres ocys relinquere.** 717. b
- Menstruorum retentio libidinem acuit.** 169. a
- Menstruus sanguis cur singulis diebus vt cætera excrementa non expurgetur.** 724. b
- Menstrua in brutis sæuæ libidinis indicia.** 216. b
- Menstruum sanguinem inunctum postibus domus maleficia arcere.** 440. b
- Menstrua sæpè ter in mense ob coitus desiderium citantur.** 625. c
- Menstruo sanguine abutuntur mulierculæ in phyltrum.** 38. c
- Menstrui excrementi plurimum emittit mulier inter omnes fœminas, & cur.** 714. c
- Menstrua cur flores appellantur.** 708. d
- Menstruus sanguis secundæ, an tertiæ coctionis sit excrementum.** 707. d
- Menstruum sanguinem ex sui natura prauum, ac virulentum non esse.** 719. a
- Menstrui sanguinis mensura est duarum heminarum Atticarum.** 724. d
- Menstruæ purgationes non vltra quinquagesimum annum producuntur.** 717. a
- Menstruis carent pisces, ouipara, & volucrum genus.** 715. b
- Menstrua quonam tempore puellabus apparere incipiant.** 716. a
- Menstruum excrementum in brutis fœminis transit in pilos cornua, & crassiores vrinas.** 714. d
- Mentha Venerem excitat, vbi contrarietas conciliatur.** 452. d
- Mentham tempore belli ferere, cur prohibitum ab antiquis.** 452. b
- Mentha stomacho utilis.** 453. a
- Mentha cur steriles efficiat.** 748. b
- Mentha quomodo Venereis aduersetur.** 452. a
- Mente nihil dedit Deus homini diuinius.** 108. b
- Mentula magna cum in balneis olim videbatur, magnus fiebat plausus.** 345. b
- Mentum ad nares concauum Libidinis est argumentum.** 202. a
- Mentum bipartitum pinguem ingenij humiditatem denotat.** 940. b
- Mercurius in generatione quale temperamentum, quam formam, quos mores, & quos morbos inferat.** 802. c
- Meretrix nonaria Inferni Ianua, & fouea profunda, infidia.**

I N D E X.

- diatur quasi latro . 982. b
 Meretricem capram fuisse dictam, & cur. 216. b
 Meretrices in lupanari ad lucernas prostabant . 1022. b
 Meretrices, concubinæ, & vxores quantum differant . 286. c
 Mero æstuans venter in libidinem spumat . 464. d
 Meretrices non vt foris, sed vt sunt domi considerandæ . 470. a
 Meretricis labia fauus distillans, nouissima verò amara sicut absynthium . 982. d
 Meretrix quæ vnico partu septem pueros dedit, quorum vnus regnum adeptus est . 859. d
 Merlinus Anglicus a Dæmone satus . 51. a
 Meracum vinum mulieri exhibendum, quam pregnantem fieri c. pimus . 404. d
 Messalina aiebat lassari se posse, non autem satiari a viris . 165. a
 Messalina in Veneris certamine ancillam die ac nocte superauit quinto ac vigesimo concubitu . 241. b
 Messalina cur lycisca a Iuuenale dicta . 220. d
 Messalinæ portentosæ libidinis, lupanaria mutata veste frequentauit . 241. c
 Messenij Epicureos omnes expulerunt . 235. c
 Michael Verinus potius mori, quam libidine foedari voluit . 251. b
 Milesiæ virgines quomodo a voluntario suspendio liberatæ fuerint . 892. b
 Milesiarum, & Lugdunensium Virginum furores . 190. c
 Milites amantes apud Thebanos sacri dicebantur . 192. a
 Mingere ad solem quid significet . 282. b
 Minerva patrem interemit, quod eius virginitati insidiaretur . 541. b
 Miraculum mundi cur appelletur homo . 554. d
 Mola quomodo generetur, & an solo muliebri semine . 873. c
 Molam ex solo muliebri semine produci, putat Aristoteles . 68. a
 Molas nutritiua non sensitiua anima informari . 876. b
 Molam a sola mulieris genitura effici, scribit Auicennas . 68. a
 Molæ signa diagnostica, prognostica, & curatio . 876. c
 Molles vestimentorum cultus petulantiam prænunciat . 194. c
 Mollis virorum cultus reprehenditur acriter a Seneca . 195. b
 Molliciem virorum, seu malthaciam curari inedia, fustibus, & carcere . 212. c
 Molliciei argumentum apud viros est corporis nimius ornatus . 195. a
 Moly herba Vlyssii in amuletum contra Circen fuit . 446. c
 Moly fascinorum, & veneficiorum amuletum . 446. d
 Monachus libidine vexatus qua arte liberatus . 466. d
 Monstra quomodo generentur . 877. b
 Monstrum aliud ex parte materiæ, aliud ex parte formæ . 877. d
 Monstra cur ita frequenter non appareant in brutorum genere . 626. c
 Monstrorum quinque differentias esse . 878. b
 Monstrum quid sit . 877. d
 Monstruosi conceptus fiunt sæpe ex eo, quod incubi dæmones belluarum vtuntur semine, dum mulieribus incubant . 55. a
 Monstrum quod dici debeat . 115. a
 Morbi constantes fiunt, & boni iudicij in temporibus constantibus . 426. c
 Morbi qui per semen a parentibus deriuantur . 621. c
 Morbum morbo pelleri infaustum . 32. c
 Morbi melancholici pharmacis magis irritantur . 427. b
 Morbi innumeri qui a Venere originantur ex Auicenna . 972. c 973. a
 Morbi antiqui difficilior curantur . 436. d
 Morbi incrementales qui dicantur . 968. b
 Morbi paulatim collecti acruatim apparent . 427. c
 Morbis inesse quid diuinum, quid significet ex Hippocrate . 428. b
 Morbi connutriti quomodo soluantur . 427. a
 Morbosi sanguines cur non concrecant . 645. d
 Morbosæ affectiones quomodo a parentibus in filios traduntur . 624. d
 Morborum cognitionem ad curandum summè necessariam esse . 425. d
 Mores temperiem sequuntur . 624. a 34. d
 Mors nec prece, nec muneribus placabilis . 32. a
 Mors hominum quænam scilicet . 92. a
 Moyse centum viginti quinque ætatis annorum dolebat quod iuuenis interiret . 293. a
 Mugilis libido immensa . 212. d
 Mulier præcipuo amore virum prosequitur, qui eam desolauerit, & cur . 569. a
 Mulier an potuisset absque viri mixtione in se ipsa concipere . 64. a
 Muller quæ tanta Veneris cupidine incendebatur, vt si vir præsto non erat in insaniam traheretur . 190. c
 Mulier, & equa cur maximè coitum diligant . 783. a
 Mulier semper opus habet moderatore ob immensam lasciuiam . 164. d
 Mulier omnis subblata lucerna eadem est, Philippo dixit casta mulier . 286. c
 Mulier a proprio, & a virili semine in Venere demulcetur . 1012. b
 Mulier facta conceptione à saltatione, ac tripudio prohiberi debet . 1047. b
 Mulier quæ vtero gerere putabat, sexaginta, & plures membranosas vesiculas aqua plenas excreuit . 534. a
 Mulier an actiue ad generationem concurrat . 604. b
 Mulier cur quatuor filios ex coniuge conceptos nihil simili- les illi produxerit, vnum verò ex adultero simillimum edidit . 838. a
 Mulier virtute genitali multò ante quàm vir destituitur . 291. a
 Mulier in Venere tametsi genituram non effundat, emit- tit nihilominus spiritus, qui generationi sunt satis . 80. c
 Mulier in Normandia per decem, & nouem annos nihil cib- bi degustauit . 585. a
 Mulier extensiuè, vir intensiuè magis delectatur in Venere . 1011. c
 Mulier quomodo absque voluptate possit concipere con- currente suo semine . 614. c
 Mulier quædam triginta tres foetus vnico abortu disperdi- dit . 859. c
 Mulier Lusitana perpetuo claustro damnata ob commer- cium cum simio, ex quo duos liberos suscepit . 118. b
 Mulier, quæ concepit, qua viuendi norma vti debeat . 1048. b
 Mulier quæ in die Epiphaniæ tres masculos peperit, quo- rum vnus colore æthiopem præferbat . 850. b
 Mulier vt marem generet, quid agendum ex Auicenna . 847. d
 Mulier vt pulchra integrè dici valeat, triginta dotes habere debet . 147. a
 Mulier qua ratione calidior ex Polybi sententia dici- leat . 711. a
 Mulier ex quatuor animalibus composita cane, apicula sua & equo . 257. d
 Mulier vbi semel libidinè degustauit, vix deinde abstinere . 166. c
 Mulier in virum conuertitur ob adauctum calorem ad partes obscenas . 137. b
 Mulier vnico partu tres, quatuor, & quinque foetus edere potest . 858. d
 Mulier si cum viro coeat magis sana viuunt . 558. b
 Mulier qua ratione alium virum, quàm suum cognoscere nequeat . 560. b

I N D E X.

- Mulier habens menstrua segregabatur in veteri testamen-
to per septem dies a coniuge. 946. c
- Mulier, quæ concepit a nouo congressu abstinere debet.
1045. d
- Mulier cur pulchriori facie a natura decoretur. 145. c
- Mulier non plures quam quinque foetus vno partu potest
edere. 274. a
- Mulier, quæ per cummum ereptus emittibat. 1038. a
- Mulier ieiuna, & vir sobrius in generatione esse debent, &
cur. 828. a
- Mulier inter omnes foeminas calidissima. 782. d
- Mulier quomodo calidior sit viro. 165. d
- Mulier quæ duodecim foetus abortita est. 859. b
- Mulier a molliendo dicitur. 462. d
- Mulier si careat ornamentis, domi manet. 285. b
- Mulier quousque ad generationem sit apta. 292. a
- Mulier sicut materia, vir sicut forma. 112. d
- Mulier quædam geminatam habens vuluam. 127. c
- Mulier prægnans absque semine facta. 74. b
- Mulieris castæ, & bene moratæ felix coniugium. 294. c
- Mulieris aspectus libidinis igniculos incendit. 780. b
- Mulieris petulantissimæ responsum inhonestum. 1033. d
- Mulieris eiusdem primogenitus filius vltimum fratrem,
quadraginta annis superabat. 292. d
- Mulieris castratio a Gal. descripta valde periculosa. 418. a
- Mulieris in semine iaculatione tardior esse. 843. b
- Mulierem maiorem pietatis esse quam virum, sed maioris
inuidiæ. 112. a
- Mulieres etiâ tristiari a coitu, sed minus quam viros. 1034. a
- Mulieris malitia omnem malitiam superat. 112. a
- Mulieris corpus ex Hippocrate ampliorem e ventre humi-
ditatem attrahit. 168. d
- Mulieres ventrem inferiorem præcalidum habent. 520. b
- Mulieres cur aliquando in iuuentute non concipiant, in
ætate vero maturiori prolificent. 663. b
- Mulieres Tirrenæ in publicis Gymnasijs nudæ cum viris
luctabantur. 245. c
- Mulieres quæ immaturè nubunt, & intempestiuus coeunt
salacissimæ euadunt. 185. c
- Mulieres, quæ naturaliter conceperunt integra virginita-
te, recensentur. 553. a
- Mulieres, & adolescentes apud Romanos cur vino inter-
diceretur. 464. d
- Mulieres tertio quoque mense largius purgari. 723. d
- Mulieres venustate faciei viris præstant. 145. c
- Mulieres an polluantur in somno. 668. c
- Mulieris magnum ornamentum est silentium. 285. c
- Mulieres an castrari possint. 416. a
- Mulieres nihil aliud habere muneris ex Epitheto, nisi vt
cum viris concumbant. 146. c
- Mulieres omnes, quæ in virum commutantur esse ab vtero
androgynos. 137. a
- Mulieres in Ægypto edunt vnico partu tres, & quatuor
foetus. 859. a
- Mulieres vtero gerentes concubitum auidè affectare.
164. c
- Mulieres ad generationem esse aptas anno duodeuigesimo
arbitrio Aristotelis, & cur. 260. a
- Mulieres quæ in virum degenerant, non desinunt omnino
esse mulieres. 139. c
- Mulieres quomodo castrari possint, variæ sunt sententiæ.
417. c
- Mulieres quæ mortuo coniuge sibi vitam abstulerunt.
571. b
- Mulieres aliquas ab incubo concepisse, grauissimi aucto-
res referunt. 51. a
- Mulieres duas caluas Albertus vidit. 939. b
- Mulieres vsque ad annum sexagesimum interdum conci-
piunt. 292. b
- Mulieres in libidine nimphas arrigere. 318. b
- Mulieres libidine viris antecellere. 164. b
- Mulierum quæ ad Venerem aptiores ex Cornelio Gallo.
175. a
- Mulierum vitia per Alphabetum à D. Antonino registra-
ta. 295. a
- Mulierum septem sunt proprietates, & quæ. 294. d
- Mullus in vino infusus steriles foeminas, impotentes viros
reddit. 456. b
- Mulus diuturnioris vitæ, quam equus ob coitus paucita-
tem. 932. a
- Mumia balsamum, & vitale sulphur quid apud Hermeti-
cos. 360. a
- Mundus inferior supernis lationibus necessario conti-
nuus. 208. d
- Mundus inferior vt a superiori regatur. 790. a
- Munera à scelestis oblata Dijs non accepta. 981. a
- Mure rescissa aliquando intra vterum foetus foemini præ-
gnantes inuenti sunt. 68. b
- Muræna admiscetur viperis, & serpentibus quos ad littora
sibilo aduocat. 223. c
- Muræna omnibus anni temporibus parit. 224. a
- Muræna enormis est petulantia. 223. c
- Muræna apud Ægyptios vt alienigenarum procus exprime-
batur. 223. c
- Muris salacitas ingens. 220. d
- Mures absque coitu solo sale prægnantes fieri. 68. b
- Muræna mas, & foemina est ex Aristot. 223. d
- Murem foeminam ad Venereâ prærabidam esse. 199. d
- Muræna an sint foemini tantum sexus. 223. c
- Murina facies inexhauste libidinis insignia promit. 199. c
- Murinus cauus, maledictum in salacissimas mulieres.
199. d
- Murium foeminas solo sale absque maribus impleri.
220. d
- Murium libido vna foemina non expletur. 221. a
- Mus albus, scomma in salacissimam mulierem. 199. d
- Muscæ emortuæ ad cinerem recalescunt, reuiuiscunt.
43. d
- Muse Veneris illecebris nunquam captæ. 468. c
- Muscam ad luctus potius, quam ad conuiuia adhiben-
dam esse, dicebat Euripides. 286. b
- Muscæ admirabiles virtutes. 592. c
- Musculos foemininos intra matris vterum prægnantes re-
pertos fuisse. 221. a
- Mustela quia catulos suos ore saepe transfert, ideo credi-
tur ore parere. 62. d
- Mustelæ dexter oculus anulo gestatus a veneficijs inta-
ctum seruat. 441. d
- Mustelam ore parere falsum est. 62. d
- Mutilari parentes quomodo integros generent filios.
635. c
- Mutonem enormem qui obtinuerint. 344. d
- Mutoniatorum delectus cur in balneis fieri soleret. 345. b
- Mutoniati parum strenue in Veneris palestra dimicant.
345. c
- Mutua beneuolentiæ causam putat Plato cognitionem,
quàm in Coelo habuerint animæ. 33. c
- Mylirtæ idest Veneri Assyrij genitalibus sacra facie-
bant. 5. b
- Myrrha cum patre habuit. 242. d
- Myonam flagitiosæ libidinis mulierem dictam fuisse, &
cur. 221. b

N

- N**ares instar porcorum depressæ Veneris incontinen-
tiam denotant. 201. d
- Narniensis aqua recens reperta multis sterilitatem ademit,
quia nitrosa. 474. d
- Nasi ad pinnam dignosci posse virgines. 557. c

I N D E X.

Nasi, & genitalium communio est, & sympathia. 206. b
 Nasi magnitudo pudendo responder. 206. b
 Naso magno mulieres præditæ ad libidinem promptæ.
 201. c
 Nasturtium, & porrum Venerem stimulant. 473. c
 Nasutorum cohortes ad libidinem exercendam adopta-
 uit Heliogabalus. 201. c
 Nasus prægrandis ad Venerem procliuatatem demonstrat.
 201. c
 Nasus incauus, & ante frontem rotundus Venereus est.
 201. b
 Nasus ingens in viris ingentem mutonem significat.
 552. c
 Nasus resimus salacitatem arguit. 222. b
 Nasus simus salacitatis est nota. 201. c
 Natura tristatur, cum eius ordo corrumpitur. 1030. b
 Naturalis potentia a Venere labefactatur. 1926. b
 Naturalia auxilia non per se, sed virtute Dei in Dæmones
 agunt. 432. b
 Naturalibus rebus à primordio creationis indidit Deus
 vim quandam contra Dæmonum insultus. 433. a
 Naturalia remedia contra dæmones, & maleficia non va-
 lere, quibus argumentis aliqui probent. 430. c
 Naturæ numen etiam rebus vilibus inest. 707. a
 Natura semper granida, semper puerpera. 746. a
 Natura calidior nisi concubat, quæ mala patitur.
 396. b
 Natura nihil temere, sed in aliquem finem agit omnia.
 712. c
 Naturalem humiditatem quæ velocius exiccent. 932. b
 Natura humana impotens magni gaudij. 409. a
 Natura vbi dolor est aut voluptas, eo accurrit. 1016. b
 Natura ex possibilibus semper facit, quod melius est.
 113. c
 Natura in suis operibus procedit a potentia ad actum.
 100. b
 Natura duplex vniuersalis, & particularis. 114. a
 Naturæ opus est intelligentiæ 90. a
 Natura semper quod melius est, facit. 79. b
 Naturam nihil aliud esse, quàm Deum, aiebat Seneca.
 90. a
 Naturæ vniuersa opera calore administrantur. 74. d
 Natura sempiterna numero esse non potest, specie tamen
 potest. 13. c
 Natura non multiplicat etiam sine necessitate. 71. c
 Natura dat simul operationem, & instrumenta ad illam
 necessaria. 13. c
 Natura ex multis quod melius est, eligit. 43. b
 Naturæ nec quicquam frustra facit, nec deficit in necessa-
 rijs. 56. b
 Natura vt fatum repararet, generationem adinuenit. 12. c
 Natura non intendit Hermaphroditum. 122. c
 Nectenabo Ægyptiorum Rex apud Æsopum equas sibi esse
 dicebat, quæ audito equorum, qui Babylone erant, hin-
 nitu statim concipiebant. 73. a
 Negocium qui vult sibi parare, nauem, & mulierem com-
 parat. 279. c
 Nepeta seu pota, seu admota conceptum interimit. 69. b
 Nereides in Gallico littore exanimis apparuisse Augusto
 significatum. 152. a
 Nereides, ac Tritones marina esse monstra, humana facie
 consignata. 152. a
 Nereides puberulus super vndas lasciuientes vidit Geor-
 gius Trapezuntius. 152. b
 Nereidem humana, & satis decora facie vidit in Pelopo-
 nesso Theodorus Gaza. 152. a
 Nero destanda libidinis monstrum etiam cum matre con-
 cubuit. 230. d
 Nero Sporum puerum desponsauit. 230. d
 Nero matrem incestuose cognouit. 162. b

Nero neminem pudicum esse posse dicebat, sed vitium
 dissimulare posse. 231. b
 Nero inueniendis thesauris occupatus ab impunitatis
 vacauit. 460. a
 Neronis libidinandi consuetudo execranda. 231. b
 Neronis currus ab equis Hermaphroditis trahebatur.
 119. d
 Nero magicis viribus sexum immutare frustra conatus
 est. 140. a
 Nerui arteriæ, venæ non a sanguine, sed a semine coale-
 scunt. 79. d
 Nervosa caruncula ad cholis formam viro Bononiensi
 inter digitos exorta, ad penis erectionem intendebatur,
 ad declinationem demittebatur. 188. c
 Neuos esse caracteres a planetis exaratos, aiunt Astrolo-
 gi. 206. b
 Neuus in naso vel oculo salacem instinctum arguit. 206. b
 Neuus oblique signatus in naso mulieris effrenem peru-
 lantiam arguit. 206. b
 Neuus qui in naso expromitur, recuditur etiam in puden-
 do. 206. c
 Neuus in pudendo libidinis culmen significat. 206. c
 Nicippus in febre per somnum semen effudit, & ad penis
 non processit. 697. b
 Nicodemus apud Hippocratem ex Venere in febre, &
 alia symptomata incidit. 967. a
 Nicolaus de Pallauicinis centesimo ætatis anno filium
 habuit. 292. c
 Nicolaus Larghes Urbis chirurgus peritissimus. 417. a
 Niger color cur præstet in capris, non autem in genere
 ouino. 179. c
 Nigri Populi pudenda suis puellabus consuunt, nec nisi
 marito quando nubunt, aperire ferro licet. 533. d
 Nihil genitum immortale. 11. d
 Nilifluminis lapillus energumeni naribus oppositus dæ-
 monem abigit. 438. d
 Nimpheæ folia ad nocturnas pollutiones subtrata vfur-
 pari. 677. b
 Nitrosæ aquæ fecunditati profunt. 474. d
 Noctiluca libidinem excitant. 486. b
 Nocturna pollutio cur magis debilitet, quàm voluntarius
 coitus. 668. a
 Noua quæque delectationem afferunt. 570. b
 Noxæ a Veneris vsu oriundæ ex Rufo. 973. c
 Nubentium hastæ cuspidem cur discriminarentur comæ.
 275. d
 Nubentes immaturè proprio corpori detrimentum as-
 runt. 260. b
 Nabere cur non liceret propinquis, & cognatis. 276. c
 Nucerinæ aquæ nocturnis pollutionibus mirifice profunt.
 678. a
 Nudis pedibus sacrificare quid significet. 981. b
 Numerus xvi. apud Ægyptios voluptatis hieroglyphi-
 cum, numerus vero xxxi. nuptiarum symbolum.
 289. c
 Numerum esse animam putabat Xenocrates. 198. b
 Nupta recens cur ignem, & aquam iuberetur attingere.
 273. b
 Nuptiarum apud Hebræos primus concubitus pannu
 teo albo substrato fiebat, vt per sanguinem virginitatis
 testimonium haberetur. 544. b
 Nuptæ apud Romanos cur coronarentur amaracho.
 279. b
 Nupte cur non liceret ipsum limen viri transcendere.
 274. c
 Nuptiales thalami odoribus diffundi consuevere. 197. b
 Nuptiæ extremum infortunium ex Antiphane. 255. a
 Nuptiarum felicitas quæ. 255. c
 Nuptijs congrua ætas nudatis corporibus iudicanda.
 259. f

I N D E X.

359. c

Nuptijs decimum quartum annum dedicant Xenophon, & Hesiodus. 259. b
Nuptias annum agens trigessimus quintus vir celebrare debet ex Arist. & Theocrito. 262. a
Nuptiæ apud Romanos cur Martio, & Aprili mense celebrarentur, Maio autem nequaquam. 267. d
Nuptiæ quo anni tempore celebrandæ. 267. c
Nuptiarum quanta reuerentia ex lege Platonis. 256. d
Nutrix quæ ex puero decem annorum concepit. 291. c
Nympha apud mulieres si incrementum recipiat, virilis genitalis officium exercere potest. 138. b
Nympha apud Ægyptias mulieres statim refecabatur. 538. a
Nimpha quæ detinentur mulieres, libidine vruntur. 538. a
Nympha quid sit, & quomodo Venerem impediatur. 537. d
Nymphomania quid sit, & quomodo ad Aphrodision mulieres sollicitet. 190. b
Nympha apud mulieres differt a nimphis. 138. c
Nymphiasis, & nymphotomia quid sit, 537. a

O

Oblestationis muliebri sedes in Venere quæ. 1013. b
Obstetrices cur infantibus æqua mensura umbilicum præcidere debeant. 204. a
Ocia si tollantur, cupido perit. 459. c
Ociosorum studium est amor. 460. a
Ocium libidinis causa. 198. a
Ocium cur alios impleat, alios extenuet. 520. a
Ocrisia Tanaquillis Reginæ ancilla genitale e cinere masculini sexus in foro apparente concepisse dicitur. 86. c
Octavius Augustus omni libidinum vitio conspurcatus. 229. b
Octavius Augustus coenam celebrauit in qua Deorum, Dearumque habitu conuiuæ discumbebant. 229. c
Oculi glauci, ac pæti in foeminis petulantiam denotant. 200. d
Oculi magni, ac tremuli in viris intemperantiam indicant. 201. a
Oculi ut validi fuerint, ita & totum corpus. 200. c
Oculi, & clunes cur subsideant, & gracilescant ijs, qui rem Veneream immodicè agunt. 964. b 631. b 395. b
Oculi stantes, ac subrubentes libidinis flammam præmonstrant. 201. a
Oculi parui, ac ridentes lasciuia testantur. 201. a
Oculi non contabescunt in amore ab iuges lacrymas, quibus diffunduntur. 23. d
Oculi splendidi cum quibusdam circulis salacitatis indices. 201. a
Oculi tota nostra luxuria. 19. c
Oculis magis quam opinionibus credendum. 366. a
Oculos concauos habent, qui coitu sæpe vtuntur. 964. d
Oculus deprauatus inconcinna multa videt. 40. c
Oculus tantum corporis pulchritudine fruitur. 29. a
Oculus rubeus salacitatis index. 200. d
Odores nescio quid energiae Veneri adiungere. 470. c
Odores quomodo vterum afficiant. 1049. c
Oebares equorum Darij curator mira industria Persarum regnum Dario comparauit. 172. b
Ogyges, & Inachus e terra absque parentibus erupere, ut mythologi tradunt. 60. b
Oliuarum prouentus copiosa apum examina producit. 87. c
Onirogmos seminis vel copiam vel vitium indicat. 189. a

Onobeli dicuntur, qui immanem priapum referunt.

344. c

Onoscelides, & Ægypanes demones quidam crediti sunt. 153. d

Opinio magis quam ars ipsa de occultis iudicat. 426. d

Opium non esse frigidum, sed apprimè calidum. 479. b

Opium apud Turcas in frequenti esse vñu & ad salacitatem, & ad quietem. 479. a

Opium in supposito adhibuit mortem aliquando intulisse. 382. b

Opus naturæ naturalissimum est generare sibi simile. 97. a

Orestis cadauer septem cubitorum erat. 869. a

Ore an concipere possint animalia nonnulla. 61. c

Orgia celebrabantur cum virilium genitalium insignibus. 349. a

Os matricis in hydrope vteri conuiuere, & menstruas purgationes non reddi. 522. b

Os magnum libidinosum redarguit. 201. d

Os faciei amplum in mulieribus amplum pudendum designare. 542. b

Os vteri post conceptionem semper non conuiuere. 864. b

Osiris Ægyptiorum Rex in partes discriptus fuit pudendis in Nilum abiectis. 155. d

Otho Syluius ut Neronis socius, ita libidinibus inquinatus. 231. c

Otho Syluius etiam inter ardua negocia speculum præmanibus habebat. 232. a

Otho Syluius amoris Poppeæ Sabinæ particeps. 231. d

Oua subuentanea quomodo a Græcis vocentur. 72. a

Oua hypenemia ex maris coitu redduntur foecunda si non dum candida membrana inuoluantur. 67. d

Oua hypenemia gallinæ sola fauonij ventilatione concipiunt. 67. c

Oua hypenemia sunt sterilia, minus iucundi saporis, & magis humida. 67. d

Oua anemidia apud Platonem quæ. 67. c

Oua Zephiria quæ dicantur. 67. c

Oua gallinarum absque incubatu in fimo calefacta pullos emittunt. 72. b

Oua hypenemia transeunt in genus diuersum, si antequam candida inuoluantur membrana semine maris diuersi irrorentur. 67. d

Oua hypenemia nisi masculino semine resperfa ad pullo- rum generationem inepta sunt. 71. d

Oui albumen, & cerebella auium quomodo Venerem au- geant. 485. c

Ouis sub stria in terra positus potator Syracusis tandiu potabat donec oua ederent foetum. 72. b

Ouina pellis tabescit si lupi corio propinqua fiat. 326. d

Ouorum testæ præparatæ ad gonorrhoeam commendantur. 682. d

Oxirinchus, Phager, & lepidaurus pisces Ægyptijs interdicti, eo quod Osiridis pudenda in mare proiecta voras- sent. 156. a

P

Pallantis cadauer Romæ inuentum longitudine Roma- nos muros æquabat. 869. b

Palmarum altera quæ Brundisij, altera quæ Hydrunti diu steriles permanserant, foecundæ euaserunt, vbi in altum eleuata suis frontibus sese inspicere cœperunt. 81. d

Palma foeminæ ad mare non longè confutum omnes na- turali propensione inclinatur. 81. c

Palma foeminæ steriles euadunt, nisi prope mares conse- rantur. 81. b

Palma manus quæ linea vitæ longitudinem promittat ex Aristotele. 207. a

Palma foeminæ foecundæ ut reddantur, agricolæ attri- unt

I N D E X.

- estant manibus, quibus mares palmas prius tetigerint . 81. d
 Palmæ foeminae foecundantur, si marem etiam longissime distantem suo culmine respiciant . 81. d
 Palmæ foeminae non solum lanugine maris foecundantur, verum etiam inperfo eiusdem pulvere . 81. c
 Pamulia dicebantur Osridis sacra . 7. b
 Papillarum color immutatus an deflorationem testetur . 566. c
 Paralyfin & apoplexiam Venus producit . 965. d
 Paracelsus existimavit, ex humano semine in ampulla vitrea sub equino fimo detento homunculum produci . 56. d
 Pardus cum aliena specie libidinem exercet, ideoque libidinosus valde . 217. d
 Parmenides censuit, malthacos in ipsa conceptione produci . 213. c
 Parentes generosi ac prudentes cur stolidos filios saepe producant . 623. b
 Parentum robur, ac generositas in filios semine traduce deriuat . 622. a
 Paris cur pardi pelle ab Homero indutus describatur . 217. d
 Pares cum paribus facillime congregantur . 267. b
 Partes secundum rectitudinem plus inter se communicant . 373. d
 Partes omnes quæ in viris reperiuntur, insunt etiam mulieribus . 138. d
 Parthi ex lege matres, filias, & sorores in coniugium ducebant . 237. b
 Paruæ mulieres cur ad conceptionem aptiores . 519. b
 Passerem præ libidinis copia ad tertium annum vix peruenire . 932. a
 Passeres brevis sunt vitæ ob libidinis copiam . 226. a
 Passer horæ vnius spatio septies coit . 225. d
 Passer illecebroso hominis hieroglyphicum apud Ægyptios . 225. d
 Passerum oua libidinem stimulant . 225. d
 Passer pro virili membro accipitur . 471. d
 Passeres cur dicantur Veneris currum trahere . 225. d
 Passiones rationis lumen obruunt . 1030. c
 Pasiphaæ Taurum adamavit . 243. c
 Patavinæ mulieres olim castissimæ . 248. d
 Paulina vxor Senecæ eius mortem obire voluit . 571. c
 Paulinæ historia iucunda, & non vulgaris ex Iosepho Hebreo recensetur . 249. d
 Paulina Romana dolo polluta moriundum sibi non putavit . 249. d
 Pauli Mancini epistola ad auctorem de febre spermatica . 910. d
 Pauperes Veneris stimulis minus aguntur . 197. d
 Pecten pilis densum foecunditatem indicat . 204. c
 Pecunia est alter sanguis . 1032. b
 Pedere per ipsum genitale, cur aliquando contingat . 402. a
 Pedes calidi Venerem adiuuant . 412. b
 Pedibus quæ carent animalia, testes non habent . 187. d
 Pedibus læsi cur salacissimi . 187. c
 Penis erectio a quibus causis fiat . 314. d
 Penis vasta moles vt minuat . 328. c
 Penis nodus quæ affectio, & quomodo curetur . 331. a
 Penis flaccitiei curatio . 333. d
 Penis erectionem esse veluti motum quendam conuulsium . 318. a
 Penis vehementius intenditur, cum desiderium mingendi adest . 348. d
 Penis paralyfis quomodo curetur . 335. a
 Penis geminatus portentose libidinis est præsagium . 314. a
 Penis cornu instar cuidam durissimus factus . 336. b
 Penis inunctie ad Venerem roborandam ex Io. Baptista Porta . 487. b
 Penis cur ex venis non fuerit conflatus . 347. c
 Penis flaccidi quæ sint signa . 333. a
 Penis paralyfis vnde oriatur . 334. d
 Penis natura a pedibus plurimum pendet . 187. d
 Penem cur frequentius erigant, qui vesicæ calculo laborant . 349. c
 Penem magnificat medicamentum quoddam e sanguine paratum, & cur . 325. d
 Penem exiguum pipinam vocat Martialis . 345. d
 Peni flaccido Veneris consuetudo, an abstinencia conferat . 348. a
 Penis erectionem mixtam quandam esse actionem ex animali, & naturali . 350. d
 Penis virilis pluribus nominibus nuncupatur . 310. a
 Penis virilis anatomica examinatio . 310. a
 Penis virilis cur neruosa, & ex ossibus pubis exoritur . 310. c
 Peonia contra malos spiritus valet, quoniam semen eius est in modum crucis . 439. c
 Peonia ad arcendam demonum ludibria efficax . 434. c
 Perdices, & coturnices copia libidinis adeo gaudent, vt in aucupantes corruant . 66. b
 Perdices voce marium impleri, quomodo sit intelligendum . 67. b
 Perdices æstiuo tempore libidinis humoreurgent . 66. b
 Perdices auium calidissimæ sunt . 66. b
 Perdicæ Macedonum Principis amorem ex pulsu cognouit Hippocrates . 22. c
 Perdices foeminae solo vento absque mare concipiunt . 65. a
 Perdices mares pugnant, tumultuantque propter foeminae congressum . 66. b
 Perdices maribus in Venere abutuntur . 66. b
 Perdices marito orbatæ sese inuicem abutuntur . 225. b
 Perdices portentosa, ac simul nefaria libidinis hieroglyphicam . 225. b
 Perdices si e regione speculam apponatur, ob simulachris capiuntur, semenque emittunt . 66. c
 Perdicis ouum testes, ac mammas imminuit . 381. d
 Perdicum qui victus fuerit, victoris Venerem patitur . 66. b
 Perdicum generatio præclara, quod solis spiritibus absque impuro contactu fiat . 69. c
 Perdicum pulli subiugantur à mare statim, quam excluduntur ab ouis . 225. b
 Perdicum tam mares, quam foeminae ouis incubant . 225. c
 Perdis foemina incubans exurgit, & se ipsam præbet maris libidini . 66. b
 Perfectius quo quid est, cum integram naturam seruat, eo fit deterius, cum ab ea degenerat . 795. c
 Periandri historia ex Herodoto, qui etiam refert, cum cum Melissa vxorem iam defuncta rem habuisse . 240. b
 Perpetuum ac diuinum etiam naturalia quoad possunt concupiscunt . 43. b
 Persarum de eligendo Principi historia iucunda . 173. a
 Persarum satrapæ ex infando matris, filijque concubitu nascebantur . 240. d
 Pes longus in mulieribus genitalem rimam prælongam denotat . 142. c
 Pessarium validissimum ad restringendum pudendum muliebri . 541. c
 Pestilentia tempore Veneri renunciandum, & cur . 990. b
 Pestis horrenda recensentur accidentia . 428. c
 Petrus Apostolus cur Perionillam filiam nunquam ab ægritudine liberam voluerit . 467. c
 Petrus de Abano, & Cornelius Agrippa magicis verbis utitur .

I N D E X.

nimium tribuere. 38.e
Petulantes mulierculæ cur ventricosos coniuges deterreant. 655.d
Petulanter incedentes mulieres, & quasi ventrem propellentes lasciuæ, & salaces sunt. 191.c
Phalli ingenuam quæ efficiant. 332.d
Phauorinus Philosophus viri consularis vxorem, cum foret eunuchus, adulterauit. 194.b
Pharmaca omnia vim quandam obtinere veneficam. 442.c
Phares nouum agens annum genuit Ezron. 291.a
Philænis, & Sappho tribades fuere. 138.d
Philippides mille ducenta quadraginta stadia spatio duorum dierum decurrit. 591.c
Philippus Macedo cur Alexandrum cantu exerceri, & musica noluerit. 468.b
Philosophos ab Ioue proficisci. 795.d
Philosophus non baculo ac tunica, sed moribus, & animo definitur. 196.b
Philosophum in rebus naturalibus dedecet ad primam causam recurrere. 45.b
Philtrum dæmonis arte componitur. 36.b
Philtrum meminit Virgilius in Pharmaceutria, Ouidius lib. Heroid. Tibullus, Propertius, & Nemesianus. 38.c
Philtrum naturale est pulchritudo. 38.d
Phlegmatici difficile amant. 24.c
Phœdræ Hyppolitum priuignum ardentis indicia ex Seneca. 22.a
Phœnicis propagatio humanæ propagationi nequaquam præstat. 90.d
Phœnicis ortum, & interitum fabulosum esse. 90.a
Phœnicis generatio encomijs celebrata a Lactantio Firmiano. 89.b
Phœnicis odoratum incendium decantat Ouidius. 91.b
Phœnicem describit Iulius Solinus. 90.b
Phœnicem aliquando vitam esse, Cornelius Tacitus testatur. 90.d
Picardus quidam ex Gallia licentiosæ libidinis auctor nudos viros, mulieresque incedere iubebat, quos Adamitas vocabat, iisque Veneris omnis nequitia permittebatur. 6.c
Picus auis comesta Veneris impotentiam soluit. 441.d
Pili congeniti libidinis vsu immoderato decidunt. 200.a
Pili cur citius operti, quam detecti canescant. 935.b
Pilorum in vniuerso corpore affluentia libidinem prænunciat. 202.d
Pilosi homines libidinosiores, & semine copiosiores. 202.d
Pillulæ Arnaldi ad augendam Venerem. 485.d
Pinguedo curribus, & luctis minuitur, & cur. 519.c
Pindari contra Astrologos assertio. 211.a
Pio Abbas ne c sororem videre voluit, ne suæ castitati insidiaretur dæmon. 463.b
Pirra ac Deucalion homines post diluuium reparaturi lapides a tergo iecere. 57.a
Pirrus Epirotarum Rex pollice dextri pedis lienosos curabat. 591.b
Piscis cuiusdam interiora contra demones valere, Angelus Tobia reuelauit. 433.a
Pisces ore nequaquam concipere. 61.d
Pisces an natura calidi sint. 221.d
Pisces sine attritu coeunt. 221.c
Pisces in generatione hominis quales corporis dotes, quos mores, fortunas, ac morbos afferant. 824.b
Pisces cur citissime coeant. 309.a
Pisces testibus carere, & simplices rectosque meatus habere. 309.b
Pisces, & maxime parui in salo cur vberimam edant prolem. 475.a 178.b
Piscium in coitu celeritas facit, vt piscatores ore illos coi-

re putarint. 62.c
Pittaci historia admonens connubia æqualia esse debere. 265.d
Plantæ vim actiuam, & passiuam coniunctam habent. 128.d
Planetas, & astra in hominum etiam generatione obseruanda. 789.d
Planetas habere inter se dici horas diuisas. 1022.c
Planetarum duos beneficos, & duos maleficos. 791.c
Plantarum foeminæ vt foecundentur, maris præsentiam requirunt. 81.b
Plantarum quælibet de terra humorem sibi familiarem trahit. 371.d
Plantas falso humore non nutrir. 521.a
Plantis cur Deus præceptum illud non dedisset: crescite, & multiplicamini. 101.a
Platticam vim seminis in spiritibus consistere, humorem vero veluti esse spoliū. 66.c
Plato sentijt, hominis animam a Deo, corpus verò a demone per generationem haberi. 47.d
Plautianus centum Romanos ciues demi eunuchari iussit. 416.c
Pleiadum in exortu totius mundi semina suscitantur. 211.c
Pleiadum in exortu qui oriuntur, foecundi, & salaces erunt. 211.c
Pleiadibus orientibus omnes qui nascuntur, cincinnatulos fieri. 212.a
Plenilunij noctes tepidiores esse. 992.c
Plumbi lamina renibus applicata nocturnis pellutionibus medetur. 677.c
Podagra cur Venerem excitet ex Hollerio. 191.a
Podagra libidinis est soboles, & simul causa. 191.a
Pœna illorum qui non nubarent ex Platonis lege. 256.b
Pœna vetus in bigamos, ac trigamos. 296.d
Pœtarum mollicie e propria est. 238.c
Poliphæmus hirsutus ideoque libidinosus. 202.d
Pollutio nocturna cur maioris digiti dolorosa ligatura impediatur. 674.d
Pollutio nocturna potest accidere naturaliter, morbosè, & Dæmonis ludibrio. 665.b
Pollutio abominabilis, & humanæ vitæ insensissima. 667.d
Pollutio nocturna a morbo aliquo quomodo producat. 667.c
Pollutio naturalis a quibus causis fiat. 665.c
Pollutio diurna quæ dicatur. 678.c
Pollutio nocturna religiosi hominibus cur frequentissima. 665.d
Pollutio nocturna in principio morbi longitudinem arguit, & cur. 698.b
Pollutio nocturna quid sit, & quomodo fiat. 664.c
Pollutio cur transacta potius media nocte, quam ante contingat. 671.a
Pollutio nocturna frequens absque morbo libidinem præsignat. 189.a
Pollutio qua ratione ex imaginatione contingat. 666.a
Pollutio a sagis mulieribus verbis, vel etiam intuitu in viris promouetur. 665.c
Pollutio stagnantibus hæmorroidibus frequentior accidit. 666.a
Pollutio nocturna febres diuturnas interdum abigit. 697.b
Pollutiones diurnæ curatio. 679.b
Pollutiones diurnas, ac nocturnas viros edaces, & intemperatos arguere. 679.d
Pollutionis nocturnæ, quæ a vitio seminis oritur, remedia afferuntur varia. 675.c
Pollutionem qui in nocte passi sunt, mane cur valde paleiscant. 671.b
Pollutionem patiebatur vir quidam quotiescunque ieiunabat

I X N D E X

- abbat. & cur. 671. a
 Pollutionem non solo resupino corpore, sed in latera etiam
 iacenti aut prono accidere potest. 670. b
 Pollutionem an patiantur etiam bruta. 669. a
 Pollutionem nocturnam quomodo urinae detensio retar-
 dare valeat. 674. d
 Pollutionem an patiantur eunuchi. 672. b
 Pollutionem qui passus esset in militia Hebræorum per to-
 rum sequentem diem extra castra mittebatur, & cur.
 929. d
 Pollutionem cur facilius incurrant, qui ieiuno, quam qui
 pleno ventre obdormierint. 670. d
 Pollutionem difficilius patiantur, qui proni recumbunt.
 670. c
 Pollutiones cur frequentius tententur, qui hectica febre
 laborant. 672. a
 Pollutione cur graciles magis, quam obæsi laborent.
 672. a
 Pollutionum nocturnarum remedia, si a dæmonum ope-
 ra moueantur. 672. d
 Pollutionum nocturnarum, quæ a naturali causa emanant,
 curatio. 673. d
 Pollutionibus cur ebrii non tententur. 670. b
 Pollutionibus nocturnis laborant, qui nimium exerceen-
 tur. 192. b
 Polybi opinio de sanguine menstruo expenditur, & refici-
 tur. 710. d
 Polygonia a quibus causis oriatur. 654. c
 Polyspermia qui detinetur, si non coeat, quot morbis corri-
 piatur. 654. b
 Polypodes ad Veneris certamina commendantur. 476. a
 Polyspermia quibus signis cognoscantur. 654. d
 Polyspermia a Veneris abstinentia infirmantur, & mor-
 bum incidunt. 654. b
 Porus consilii Deus ebrius redditus Peniam in Iouis hor-
 to compressit. 464. c
 Pontia Romana potius mori, quam Octauij tribunum libidine
 fœdari voluit. 247. d
 Populi qui Veneris voluptatibus sint mancipati. 240. d
 Populis quibusdam vtriusque sexus insitam esse naturam.
 119. b
 Populos quosdam in Lucomoria regione Russiæ quotan-
 nis mense Nouembris interire, Aprilis verò mense reui-
 niscere. 92. d
 Porci testiculos sterilitatem curare. 379. a
 Porci nomine cur Epicurus male audiat. 219. b
 Porcus muliebre pudendum cur appelletur. 220. a
 503. c
 Portia Bruti extincto marito sibi necem intulit voratis
 carbonibus accensis. 571. b
 Portulaca Veneris impetus exoluit. 450. a
 Posthuma Virago Spoletina in virum conuersa auctoris
 ædes inhabitat, homicidium patrat. 135. a
 Posthumus incontinentiæ insimulatur a Martiali ob cor-
 poris fragrantiam. 196. d
 Potator Syracusis positus ouis sub floribus tandiu potabat,
 donec oua ederent foetum. 72. c
 Potentia passiva defectum arguit, actiua diuinitatem quan-
 dam prælagit. 131. c
 Præputij breuitas quomodo corrigenda ex Fallopio. 341. b
 Præputij phimosis sterilitatem parit, & cur. 343. c
 Præputium cur Deus in veteri lege resecari iuberet. 341. d
 Præputium vastum, & resim generationem impedit.
 344. a
 Præputium detectum qui obtinent, cur ægrè Gallicum
 morbum contrahant. 1015. a
 Præputium cur viris, & mulieribus voluptatem augeat.
 1014. c
 Priamus quinquaginta filiorum fuit pater. 237. a
 Priapismus a satyriasi quomodo distinguatur. 336. b
 Priapismus a spiritu, an a flatu oriatur, quomodo distin-
 guendum. 337. d
 Priapismi causæ quæ sint. 336. d
 Priapismum pedibus nudis deambulatio sedat. 412. a
 Priapismi curatio quomodo agatur. 338. b
 Priapi nomine rerum omnium semen designatur. 155. a
 Priapi historia seria a Iacobo Boifardo descripta. 155. d
 Priapi simulachrum in sacris Osiridis adhibebatur. 7. b
 Priapi fabula recensetur. 154. c
 Priaporum dedicatio Iunoni facta a Dionysio in Syria.
 155. c
 Priapus Veneris, & Bacchi filius. 154. c
 Priapus cur hortorum numen creditus. 155. b
 Priapus ab Hebræis dicitur Phægor, vel Beelphægor.
 156. b
 Priapum eo graciliorem reddi, quò magis corpora pingue-
 scunt. 348. b
 Primæ nuptiæ felices, secundæ infastæ. 276. b
 Primi nostri parentes an in Paradiso Terrestri Venerunt
 congressum exercuerint. 101. b
 Principia generationis esse marem, & foeminam. 105. a
 Principibus viris per malos propheta interdum Deus futura
 aperit. 208. b
 Priuatio cupiditatem parit, cupiditas suauitatem.
 1018. b
 Proculus Cæsar centum Germanicas virgines quindecim
 dierum spatio prægnantes fecit. 237. b
 Proles eorum qui immaturè nubunt pusilla, & imperfe-
 cta. 260. b
 Proles illius naturæ est effectus, cui assimilatur. 54. d
 Proles cur interdum aui, & atavi similitudinem referat,
 non verò parentum. 626. c
 Proles genitorum affectiones, ac mores refert, & alias
 quascunque dotes. 621. b
 Proles apparentibus mensibus concepta morbosior.
 787. b
 Prometheus ad saxum torqueri, quòd foeminam inueni-
 rit. 112. b
 Pronubarum munus erat sterilitatis vitium explorare.
 755. d
 Propensiones hominum a proprio cuiusquam tempera-
 mento manare. 210. c
 Prostatas glandulosas, & Parastatas comprimi a retentis
 facibus, & hinc semen ad libidinem turgere. 189. d
 Prothoparentes nostros in Paradiso Terrestri virgines
 extitisse. 102. a
 Pruritu vteri affecta mulier quædam virum quemcumque
 obuium admittere cogebatur. 190. b
 Psaltrices mulieres luxuriosæ audiunt. 192. d
 Psaltrix mulier apud Hypp. saltu facto saturam excoluit.
 1047. c
 Psellus existimauit, dæmones semen iacere, & pusilla quæ-
 dam animalia gignere. 48. c
 Pseudogonorrhoea quæ sit. 681. c
 Psilli. & Marfi a serpentibus cur non læderentur. 491. a
 Ptolomæus Rex Aegypti sororem fratri nuptam sibi nube-
 re coegit. 239. d
 Puberes quò plus coeunt, eò plus delectantur, & m.
 1015. c
 Pubertas ex Iustiniano in masculis post decimum quartum
 annum incipit. 259. d
 Pubes præmatura libidinem prælagit. 202. d
 Pubescentes coniugio non iungantur. 262. d
 Pudenda cur contra fascinum pingantur. 307. d
 Pudenda virilia cur in hortis pingerentur. 307. c
 Pudenda Osiridis ex auro confecta Isis tholo templi so-
 lemni ritu appendit. 156. a
 Pudendi muliebris varia nomina. 502. d
 Pudendi muliebris descriptio, atque per partes dissectio
 anatomica. 502. b

I N D E X.

Pudendi muliebris dilatati interpolandi, seu constringendi ratio. 540. c
Pudendi muliebris dilatationis causæ quæ sint. 540. a
Pudendis inest vis inobediens, atque imperiosa. 920. a
Pudicitia amissa scemina nulla flagitia respuit. 557. a
Pudicitia in tripudijs vulneratur. 192. d
Pudicitia, & formæ magnæ lis. 182. b
Pudicitia an sint externi characteres aliqui. 252. c
Puella quæ in lucem prodijt turgentibus mammis cum pube ad inguina, & mensium periodico fluxu. 716. d
Puella quedam nouem annorum concepit. 291. c
Puellæ cum flores edunt faciei nitorem, ac venustatem nanciscuntur. 897. d
Puellæ quæ ornantur fugiendæ ex D. Hieronymo. 195. a
Puellæ iuniores plus doloris in partu percipiunt, & plus periclitantur. 260. b
Puellam a semine patris in pollutione nocturna effuso concipere potuisse, inanis est opinio. 85. d
Puellas non ratò se ipsas deflorare. 556. a
Puer monstruosus Romæ nuper visus, qui vtrunque ad latera penem habere videbatur. 314. a
Puer quidam septem annorum fuit simul adulescens, vir, & senex, & genita prole mortuus. 291. b
Puer præcoci ingenij non est vitalis. 290. c
Pueri, mulieres, & spadones cur non caluescant. 937. c
Pueri cum semen emittere incipiunt, magnas in corpore mutationes recipiunt. 887. a
Pueri in dextris, scemellæ in sinistris ex Parmenide producuntur. 116. d
Pueri cur semen non emittant. 1015. d
Pueri, & Eunuchi Hippocratis duo podagra non laborant. 190. d
Puero Sergio Galba sacrificante capillitium repente cecidit. 936. b
Pueros absque seminis effusione genialiter delectari. 1005. b 74. c
Puerperæ mulieres apud Indos per triennium a maritis se iungebantur. 846. a
Pulchra visa muliere pulchrum in illa gignendi cupiditas oritur ex Platone. 11. c
Pulcher animus in pulchro corpore. 348. c 182. a
Pulchritudo viri in quo consistat. 147. d
Pulchritudo modici temporis tyrannus. 146. c
Pulchritudo viri membrorum ordinem, modum, ac speciem exigit. 148. a
Pulchritudinem muliebrem a Luna, & Venere exoriri, Genethliaci tradunt. 346. d
Pulchritudinis, & libidinis idem idolum. 182. c
Pulchritudinis numen cur mulieris idolo pingatur. 145. a
Pulchritudinis inuisibilem energiam vocant alij salem, alij Veneres, sed melius dicetur pellex gratia. 40. c
Pulchritudinis perfectæ triginta sunt conditiones ex Neuizano. 147. a
Pulchrorum etiam Autumnus pulcher; prouerbum. 148. d
Pulmonis vlcus cur ægrè consolidetur. 542. a
Purgantia medicamenta cur Venerem aliquando stimulent. 339. a
Purgantia deorsum medicamenta præcipitmo cur non conueniant. 338. d
Punica in Aegypto ex acida fit dulcis. 143. c
Pueredo hominum ad eum gradum accedere potest, ut vim veneni acquirat. 428. a
Pygmalion statuam dilexit, quam etiam lecto dignatus est. 343. d
Pygmæi an reperiantur, unde dicantur, & quomodo generentur. 865. d
Pygmæi cur dicantur terræ filij. 867. c
Pygmæi cum Gruius bellum gerunt, & hircos conscen-

dunt. 866. b
Pygmæi cur dicantur Trogloditæ. 866. a
Pygmæos non differre ab alijs hominibus, nec sponte e terra germinare. 867. c
Pygmæos non maiores planta manus vidit Gordonius. 867. d
Pythagoras quibus modis vitam prorogauerit. 942. c

Q

Quartilla quædam puella nunquam meminerat se fuisse virginem. 245. b
Quantum matrimonium omnino reiiciendum, tertium verò permitti, sed ceu inquinamentum, ac sordes in angulo. 296. d
Quibus hominibus Veneris vsus sit magis insensus. 972. a
Quies quomodo pinguedini detrahat ex Hippocrate. 519. d
Quintus Sertullius, & Rancilia vxor prima voluptatis nocte domus ruina in ipsa voluptate interfecti. 978. a
Quorum est subordinata causalitas, non potest vnum absque altero effectum producere. 58. d

R

Rachel adhibita mandragora concepit. 763. a
Radix in Atlantis iugis est, super quam si quis vrinam reddat, statim feruida libidine turget. 477. a
Rana gyrina alternatim oritur, & interit. 91. b
Rana petulantia, & impudentia signum. 200. d
Ranam eandem numero in cænosam materiam semel resolutam ad nouam vitam expergesieri, falsum est. 93. a
Ranam si quis amat, illam dicit esse Dianam. 39. c
Ranæ gyrinæ adagium apud Platonem. 91. b
Ratio nulla fuisset in Paradiso terrestri, ob quam homines a coniugio abstinuissent. 97. c
Rationalis naturæ triplex gradus ex Platone, Deorum, Demouum, & hominum. 156. c
Rationalis anima non ex traduce est. 611. d
Recordatio iuuat ad excitandam libidinem. 171. d
Recti erines, nigri, & crassi petulantiam arguunt. 198. c
Reges nonnulli qui continentia claruerunt. 247. c
Regimen eorum, qui a Venere læduntur, & exsoluuntur. 988. b
Regiones frigidas qui incolunt proni sunt ad libidinem. 175. c
Rei Veneræ assueti non debent statim a consuetudine recedere. 913. c
Religiosus quidam a Dæmone amatus, & ob zelotipiam sæpe verberibus diuexatus. 978. a
Religionis disparitas perfectæ benevolentia vinculum inter coniuges necti non sinit. 283. d
Remedia varia contra maleficia, ac dæmones. 444. c
Renes calidi Venerem exacuunt. 173. c
Res eadem a contrario effici potest, sed non modo eodem. 405. d
Res quælibet eò iucundior, quò minus consueta. 1018. a
Res ut se habet ad esse, ita etiam ad operari. 862. d
Rhabarbarum an conueniat in menstruum immodico fluxu. 735. c
Rhodij ligni decoctum ad vteri procidentiam ab auctore probatum experimento. 530. d
Rhodoaldus Rex Longobardorum in Veneris obscenitate e vita cessit. 976. d
Rhamnus veneficia expellit. 434. b
Ritus antiquorum in nuptijs celebrandis penè ridiculi. 277. a
Robur viri in lumbis, mulieris in vmbilico residere. 165. c
Romani in conuiujs cur supra viticem desiderant. 449. c
Roma-

I N D E X.

Romani Preclara gesserunt, quandiu nullis delicijs fracti sunt. 983. a
 Rubeculae, & rutiliae inuicem transformantur. 142. c
 Ruben cum Bala Iacob patris sui concubina consuetudinem habuit, ideoque maledictus. 239. c
 Rubetae ossibus vtuntur mulieres in fabricandis phyltris. 38. c
 Rubetae officulum Veneris impotentiam curare. 440. c
 Rusticae populorum historia mira. 92. d
 Rusticus filiam suam quae Amasio indulgebat, vinculis obligatam castrauit. 605. d
 Ruta genituram extinguit, & libidinem infringit. 451. b
 Ruta agrestis daemonibus est infensa. 434. c
 Ruta cur fascinationis remedium sit. 434. d

S

Sabini, & Empone coniugum amoris incredibile exemplum ex Plutarcho. 271. c
 Saccharum Saturni libidinem, & virilitatem adimit. 455. d
 Sacerdotes Athenienses cicuta ad libidinis irritamenta extinguenta vtebantur. 454. d
 Sacerdotes olim per nouem noctes a Venere arcebantur. 981. a
 Sagittarius in generatione hominis quas corporis dotes, quos mores, fortunas. ac morbos afferat. 819. b
 Sagas quae demoni succubunt, nihil delectari ex eius commixtione. 55. b
 Sagae mulieres referunt, semen quod incubi emittunt, frigidum esse. 55. b
 Sagina foecunditatem adimit. 655. d
 Salacia animalia parum viuunt. 931. d
 Sale si mures vescantur, foecundissima prole domos replent. 474. d
 Sale, & salitis cur sacerdotes abstinerent. 474. c
 Salicis folia libidinem extinguunt. 452. a
 Salictum, & glabritium petulantiae signa. 200. a
 Salis immodicus vsus sterilitatem facit. 475. b
 Salitorum vsu oues foecundantur, & ad Venerem propensiores redduntur. 68. c
 Salmacis, & Hermaphroditi fabula. 118. d
 Salomon vndecim annorum genuit Roboam. 291. a
 Salomon quot Reginis, & quot concubinis frueretur. 240. c
 Sal Veneri amicum. 474. b
 Sal quomodo pecudes pinguescere faciat. 521. a
 Salamandra si in igne viueret, non quia frigidissima, sed quia siccissima, & calidissima esset id contingeret. 221. d
 Salsus sapor cur in plantis non reperiatur. 520. d
 Salsa, & acida cur vtero inimica. 748. b
 Sal sacerdotale quod sit, quod foecunditatem adimit. 762. a
 Saltatrices, & cantatrices mensibus non repurgantur ex Rufo. 192. d
 Saltatrices mulieres petulantiae addictae. 192. c
 Sanguis menstruus puellae cuidam quinto anno apparere coepit. 716. d
 Sanguis menstruus cur Marchio vulgo dicatur. 709. c
 Sanguis quomodo ad prudentiam faciat. 795. c
 Sanguinem cur aliqui loco seminis in Venere emittant. 1041. d
 Sanguis ex otio concretionem contrahit. 647. a
 Sanguis menstruus ex ore, oculis, papillis, digitis, vmbilico, & alijs vijs visus est manare. 739. a
 Sanguinem emittunt loco seminis, qui effrenes in Venerem sunt. 638. a
 Sanguis an necessario in defloratione apparere debeat. 547. a

Sanguis in adiposis in semen non conuertitur, sed in pinguedinem. 519. a
 Sanguis ceruorum, ac damarum cur non concresecat. 645. d
 Sanguine menstroo quae mulieres citius, vel tardius defluant. 516. c
 Sanguinis fluore mulieribus libidinis ardor infringitur. 165. d
 Sanguis mensstruus, an per diapedesin, an per anastomosis effluat. 713. b
 Sanguinei sunt, qui septentrionales plagas inhabitant. 870. c
 Sanguinis missio vteri obassitatem minuit. 520. c
 Sanguis mensstruus sit ne sua natura noxius, ac deleterius. 718. b
 Sanguis emissus cur congeletur, semen vero proiectum fluidius reddatur. 644. b
 Sanguinis fibrae quae, cur dampnis ijs ille non congeletur. 645. c
 Sanguineum temperamentum ad Venerem proclinet. 171. c
 Sanguinem menstroum luxuriantes mammas compescere. 329. d
 Sanguis mensstruus qualis esse debeat, & quomodo vitia deprehendantur. 725. d
 Sanguine menstroo an foetus intra vterum nutritur. 718. d
 Sanguis si immodice humescat, morbosus erit. 646. d
 Sanitas omnium bonorum optima, & sine illa nihil delectabile. 974. b
 Sapientiae cardo dissimilium similitudines, & similitum dissimilitudines nosse. 425. c
 Sapientissimus homo vnde producat. 799. a
 Sardanapalus ab Arbace debellatus cum vxore, scortis, auri, & argenti myriadibus plurimis, omniisque supellectili pyram conscendit, quae totis quindecim diebus exarsit. 235. c
 Sardanapali monumentum quibus verbis inscriptum fuerit. 235. b
 Sardanapalus, Nero, & Heliogabalus molles, & effeminati. 146. d
 Sardanapalus perditissimae nequitiae Princeps omnes Veneris voluptates experiri voluit. 235. a
 Sarcocolla cum lacte vaccino pinguedinem facit. 518. b
 Sardius Lapis contra maleficia est amuletum. 438. b
 Sarae septem viros prima nocte Daemon occidit. 448. d
 Sargi piscis fel suffumigatus veneficia arceat. 441. d
 Saturnus in generatione hominis quale temperamentum, quam formam, & quos mores producat. 792. b
 Saturnus cur Iouis coniunctione vel oppositione placeatur. 792. d
 Saturnus quos morbos suae proli inferat. 794. d
 Saturnus, Venus, & Mercurius si simul existant, salacitatem inurunt. 211. b
 Satyrus a salacitate nomen est inditum. 149. d
 Satyri, & Pana cur capripedes. 216. a
 Satyri cur naso, & genis rubeis depingantur. 184. b
 Satyros repertos fuisse in Insula Oceani, quae satyrida dicitur ex Pausania. 150. a
 Satyrum somno pressum captum fuisse, scribit Plutarchus in Sylla. 151. d
 Satyrus in Thaso tabidus euasit ob nocturnam, ac diuturnam pollutionem. 679. c
 Satyriasis quomodo inexhaustam libidinem inducat. 185. d
 Satyrorum choreas etiam num videri in monte Aetna. 153. d
 Satyri si inueniantur, bruta sunt nullo modo homines. 151. c
 Satyri, Fauni, Syluani, ac Panes daemones erant incubi. 53. b

I N D E X.

- Satyri** in oblatam mulierem petulanter debacchati. 130. b
- Satyros, Silenos, & Faunos** poetarum esse figmenta. 151. a
- Satyros** mysticè nuncupasse antiquos, quotquot in libidinem putres erant. 151. b
- Satyrium Venerem** cur excitet. 471. d
- Scarabæus** apud Ægyptios patris, & soligenitoris hieroglyphicum. 144. c
- Scarabæi** omnes sunt mares. 144. b
- Scarabæus** quomodo producat. 144. c
- Scientiæ** eiusdem est contraria nosse. 457. d
- Scilla æstuantem libidinem** facit. 473. c
- Scylla** cur in limine ianuæ suspendatur. 434. d
- Scincus Veneris votis** propitiatur. 223. b
- Scincorum partes** circa renes mirificè ad Venerem faciunt. 477. c
- Scipio** expugnata Cartagine virginem peruenistam vidit, & patri iniunctam reddidit. 248. b
- Scommata, ac dictata** in mulieres ludicra. 982. d
- Scommata** in Cæsarem Dictatorem caluum. 198. d
- Scorpio** in generatione hominis quas corporis dotes, quos morbos, mores, & fortunas afferat. 817. c
- Scorta** cur in aphrodisijs voluptatem nullam, aut modicam percipiant. 1018. b
- Scortum capræ simile**. 216. a
- Scortum**, quoddam in re Venerea sapissime animo linquebatur. 966. c
- Scythæ** cur omnes ferè ad Venerem impotentes fierent ex Hippoc. 388. b
- Scythas** ob ventris molliem frigidos in Venerem esse. 189. d
- Scytharum** ad Venerem impotentia unde manaret ex Herodoto. 389. b
- Scythæ mulieres steriles** sunt propter nimium otium. 749. c
- Scythæ mulieres** præ nimia pinguedine infœcundæ sunt. 518. c
- Sæculum præsens eruditum**, sed caco stomachon. 2. a
- Secundas nuptias** ob incontinentiam hominum permissas, verè autem esse fornicationem, sed permittente Deo licitam. 296. b
- Secundæ nuptiæ** summa calamitas. 294. c
- Seleni fluminis aquam** amorem soluere, commentitium est. 31. b
- Selenite lapide arbores frugifere redduntur**. 438. d
- Selenites lapis** contra dæmones valet. 438. c
- Semenda** avis fato imminente struunt e sarmentis construunt, alisque accendit, mox ardet suauiter canens, & ad nouam vitam regeneratur. 89. d
- Semen in aqua probari, & si fœcundum fuerit fundum petere, falsum esse**. 596. d
- Semen optimum, quod speciem grandinis refert**. 598. a
- Semen quod per se masculinum aptum est gignere, aliunde alteratum fœminam producit**. 116. c
- Semen in metuentibus, & morientibus non a frigore, sed a calore effundit**. 685. c
- Semen viri in uterum infusum electrica vi muliebri prolestat**. 614. c
- Semen a frigore liquatur, a calore crassescit**. 401. a
- Semen specierum promptuarium**. 583. a
- Semen crassum est, & album spiritus mixtione**. 648. d
- Semen quod dæmones incubi infundunt, actu frigidum est**. 55. b
- Semen sterile** ex eius frequentatis effluuijs. 663. c
- Semen galli in loco prope gallinæ podicem seruatum, irradiatiue oua fœcundat**. 77. d
- Semen est veluti lactis coagulum**. 721. a
- Semen vtrumque maris videlicet, ac fœminæ ad perfectam generationem requiritur**. 67. c
- Semen non esse animatum, pluribus rationibus, & instantijs conuincitur**. 600. c
- Semen copiosissimum, crassissimum, & vberimis spiritibus refertum prolem eximiam, ac giganteam producit**. 52. a
- Semen galli semel a gallina exceptum per integrum annum oua fœcundat**. 78. b
- Semen optimum quod crassum, ac densum**. 75. b
- Semen potentia tantum non actu viuere, etiam ex Aristotelis dictato**. 600. a
- Semen prouenire ab omni humido, quomodo intelligi debeat**. 732. b
- Semen in epilepticis, metuentibus, & morientibus cur effundatur**. 684. b
- Semen, quod ab Incubis effunditur in congressu cum mulieribus dolorem, ac percussione inurere**. 55. c
- Semen cur aliqui in Veneris palestra emittere nequeant**. 400. c
- Semen ob nimiam siccitatem interdum in Veneris ludo effundi non potest**. 401. a
- Semen in somno facilius effluit, & cur**. 668. c
- Semen calidum, an frigidum sit**. 588. a
- Semen putrescere posse intra vasa, & febrem seminalem excitare**. 903. c
- Semen si ab aere tangatur, statim corrumpitur**. 83. b
- Semen esse butyrum quoddam multis spiritibus plenum**. 648. c
- Semen fœcundum quomodo probetur**. 596. d
- Semen quibus nominibus ab Hermeticis appellatur**. 583. b
- Semen viri, & mulieris specificè differre, falsum est contra recentiorum auctorem**. 609. d
- Semen cunctis animantibus a principio inditum fuisse a Deo**. 99. c
- Semen ante os vteri profunditur, indeque a valida, eiusdem attractricè introducit**. 84. b
- Semen a toto, & maxime a cerebro deriuare**. 629. a b
- Semen ab vteri valida facultate, & calore attrahi**. 511. d
- Semen virile magneticam vim obtinet erga muliebrem semen**. 613. b
- Semen concretius cur sit infœcundum**. 651. d
- Semen est substantia viuientis corporis, & excrementum vltimæ concoctionis**. 48. d
- Semen non in testibus tantum, sed etiam in solidis partibus, radicali humido, & sanguine residere**. 360. a
- Semen in viris per longiorem meatum excurrit**. 1011. b
- Semen attrahi posse intra uterum virginitate illaesa**. 552. c
- Seminum admirabilis progressio ex Hippocrate**. 581. b
- Semen habere etiam facultatem sanguinis productionem**. 731. d
- Semen est instrumentum separatum a suo agente**. 580. c
- Semen copiosius, & spiritus viuaciores homo obtinet**. 77. d
- Semen valde fluidum spiritibus non abundat, ideoque sterile**. 75. a
- Semen qui in Venere effundere nequeunt, qua ratione curandi**. 402. d
- Semen squallidum ad Venerem ineptum, & generationi inutile**. 651. a
- Semen a toto secedere, quomodo sit intelligendum**. 635. b
- Semen in generatione animam, & sanguinem corpus præstare, quomodo verum sit**. 603. b
- Semen si esset animatum, animarum daretur penetratio, & confusio, & quomodo**. 602. c
- Semen viri fœminam per se producere posse, & semen fœminæ per se continere virum**. 639. b
- Semen cur balsamum ab Hermeticis nuncupetur**. 643. b
- Semen præmaturè fluens libidinem testatur**. 189. a

I N D E X.

Semen, & genitura in quo differant. 583. c
 Semen copia fluctuans, & calore spumans Venerem in somnis representat. 665. a
 Semen per quas vias a toto corpore in pudendum destillet. 629. b
 Semen in iolis testibus virtutem plasticam acquirere. 367. b
 Semen in triplici officina coquitur. 367. a
 Semen refrigeratum aqueum fit. 648. a
 Seminis materia an sit cambium. 636. b
 Seminis materia non ab omnibus corporis partibus seceratur. 76. b
 Seminis facultas e toto corpore decedit. 75. d
 Seminis effluuium detenti olim immunditiei crimine damabantur. 680. b
 Seminis cur maior copia in somno, quam in vigilia effundatur. 668. b
 Semina maris, & foeminae, ut fiat conceptio, misceri debent. 508. c
 Semina viri, & mulieris ubi commiscantur, in vnum motum conspirant. 116. a
 Seminis prima emissio aut sterilis, aut imperfecta. 262. c
 Seminis duplex portio balsamum, & scientia mechanica, hoc est materia, & facultas. 367. a
 Seminis variae definitiones ex antiquis Philosophis. 580. b
 Seminis foecundi probationes ex demersis in eo cerealibus omnino falsae. 598. d
 Seminis materia in conceptione tanquam radis materia una cum sanguine muliebri patitur. 75. b
 Seminis effusionem, & Veneris ludum adiuuat caput bene rectum. 412. c
 Seminis inopia vnde oriatur. 655. d
 Seminis generatio lactis generationi similis. 359. d
 Seminis virtus plastica in spiritibus residet. 74. d
 Seminis acrimonia multarum affectionum causa. 657. a
 Seminis emissio prior cur minus foecunda, quam posterior. 1023. d
 Seminis facultas non mole, sed viribus spectanda. 76. b
 Semine excepto in latere dextro quiescere mulier debet. 1045. d
 Seminis qualitates cuiusmodi esse debeant. 595. c
 Semini foeminino inest virtus producendi inarem secundario. 127. a
 Seminis maior portio iuxta oculos residet. 963. c
 Semini masculino inesse principium motus, ideoque non posse absque illo foemininum semen quicquam moliri. 610. b
 Seminis definitio apud Galenum quae. 581. d
 Seminis effluuium qui laborabant, cur a templo in veteri testamento arcerentur. 663. d
 Semini masculino inest vir producendi foeminam secundario. 127. a
 Seminis humore utitur natura tamquam spolio, & spirituum vehiculo. 75. a
 Seminis energiam Hermetici scientiam mechanicam vocant. 595. d
 Seminis duplex portio materia, & facultas. 74. d
 Semina cerealium ut bene sobolescant, nitro praeparari solent. 148. d
 Seminis emissi drachmam plus obesse, quam sanguinis quadraginta, & cur. 930. a 927. c
 Seminis definitio ex Hermeticorum doctrina. 582. b
 Semina aliquando feriantur. 658. a
 Seminum fluxus, & refluxus quid sit. 659. c
 Seminalis materiae origo intra venas est. 360. a
 Semina maris, ac foeminae vnde determinentur ad productionem maris potius, quam foeminae. 640. c

Seminalia vasa si flatum concipiant, semen effluere non potest. 401. d
 Seminum harmonica temperies requiritur ad conceptionem. 660. c
 Seminis calorem ethereum esse, & facultatem diuinam. 579. d
 Semina, & fructus non differunt nisi ut quo, & ut quomodo. 602. b
 Semina ex orco in lucem, & ex luce in orcum prodire Hippocrate quid sit. 659. c
 Semina rerum incorruptibilia esse. 641. d
 Seminalia vasa parum flexuosa Veneris auiditatem efficiunt. 181. e
 Seminalem virtutem in orcum refundi, quid significet. 643. b
 Semiramis equum adamavit, & Ninum filium. a quo propterea interempta. 243. b
 Semiramis scortum pastorale dicta, nullum diem in castris absque adulterio transegit. 243. c
 Senecae reprehensio aduersus viros, qui muliebri ornatu utuntur. 195. b
 Senectus, & mulier similes sunt. 255. c
 Senectus per se ipsam morbus est. 263. 2
 Senes morbosos filios gignunt. 263. d
 Senes, pueri, & aegrotantes cur ad Venerem impotentes. 398. c
 Senes vxorem ducere absurdum. 262. d
 Senex moritur, qui ad finem suae aetatis venit. 291. b
 Senex vir vxoribus ingratus. 263. d
 Senilis aetas amoris non habet illicia. 39. a
 Senilis amor turpis. 262. d
 Seni marito licebat ex Licurgi lege, vxorem suam adolescenti commodare prolis causa. 264. c
 Sennerti opinio de vteri ascensione reijcitur. 536. b
 Senum libido damnosa sibi, filijs, & vxoribus. 263. a
 Senum sanguis facillime concreuit. 645. b
 Sensibile excellens corrumpit sensum. 409. d
 Sensu vno cessante alter magis intenditur. 122. a
 Sensum propter rationem relinquere debilis est ingenij. 431. b
 Sepulchro carebant apud Corinthios, qui filios non haberent. 294. a
 Seueri homines minus lasciuui. 191. a
 Sermo est imago animi. 194. c
 Serpentes testibus, & pene carere, & cur. 309. b
 Serum in calido fluore muliebri an conueniat. 744. c
 Seruile membrum dicitur muliebri pudendum. 501. d
 Sextus Claudius libidinosus, & prodigus senex quantalascinia in conuiuijs vteretur. 229. c
 Sexus haud futuros fuisse destinatos, nisi Adam peccasset est heresis damnata sub Innocentio III. 133. c
 Sexus an possit immutari. 134. a
 Sexus immutati historiae variae. 134. c
 Sexus discrimen partim a spermate, partim a matrice esse. 371. a
 Sexus etiam Zodiaci signis tribuitur. 105. b
 Sexus variae mutationes in belluis ex Aulonio. 141. a
 Sexum in cunctis perfectis animalibus necessario operiri. 105. c
 Sexus metamorphosis a vi tantum imaginationis fieri non potest. 137. d
 Sexus in Zoophitis, atque testaceijs non reperitur. 106. b
 Sexus in omnibus rebus reperitur. 105. b
 Sexus ut immutetur, quae nam requirantur. 138. a
 Sexu differre quid sit. 112. c
 Siculi cuiusdam responsum iocosum. 255. d
 Sigillum Arnaldi contra Daemones, & maleficia. 447. b
 Signorum syndrome ex Mercato, quae factam conceptionem

I N D E X.

- nem indicant . 1044. b
 Silenus qui fuerit . 153. b
 Sileni forma describitur . 153. c
 Silenus libidinosissimus . 153. c
 Silemnus fluuius amoris obliuionem inducit . 456. c
 Silphium in Ionia, & Peloponeso cur non nascatur . 372. b
 Simiarum genus libidinosum . 218. a
 Simij cum pueris, puellabusque lasciuire visi sunt . 218. a
 Simij historia, qui mulierem adamauit, & ex ea prolem suscepit . 218. b
 Simio similis vultus libidinosum arguit . 199. b
 Simile a simili produci tanquam causa principali, 47. a
 Similitudo vt post plura genera reddatur . 628. c
 Similitudines vel bonis medicis errores pariunt . 425. c
 Similitudo beneuolentiae mater . 269. b
 Simonis amita more virfarum in spelunca duobus mensibus latebat absque cibo . 585. b
 Sini strum testem non semper frigidiorum, & impuriorem sanguinem excipere . 851. a
 Simbrium in mentham degenerat . 143. c
 Sitis cur fiat ab esu piscium . 222. a
 Sirio ardente libidinem exercere, infustum . 994. d
 Smaragdus, & Aetites lapides contra demones amuleta . 438. d
 Smaragdus, & amuleta aduersus amorem gestare inutile est . 31. a
 Socrates cur moneret adolescentes, vt se in speculo frequenter intuerentur . 184. a
 Socrates duabus iunctis vxoribus irrequietam transiegit vitam . 295. d
 Socratis vxorum altera canos, altera nigros pilos euellabat . 295. d
 Socrates ex facie a Zopiro libidinosus iudicatus fuit . 205. b
 Socrates, & Hippocrates palam professi sunt, habere se ad Venerea propensionem sed Philosophiae studio lasciuiam infrenasse . 205. c
 Sodomitica poma quae, & qualia sint . 1003. a
 Solis influxu cessante naturales inferiorum operationes omnes cessarent . 59. a
 Solem, & Coelum omni paruo animante imperfectiora esse . 44. d
 Sol absque homine, & homo absque Sole nequeunt producere hominem, 59. a
 Sol in hominis generatione quale temperamentum, quam formam, quos mores, & quos morbos adducat . 798. a
 Sol, & homo generant hominem, disiunctiue non esse intelligendum contra Andream Celsinum . 58. d
 Solis ad generationem mirus influxus . 790. d
 Somniamus quae maxime agimus, aut acturi sumus, aut volumus . 666. c
 Somnium est diurnarum cognitionum reuolutio . 666. a
 Somnus libidini fauet . 460. c
 Somnus calorem visceribus auget . 460. c
 Sophocles poeta ante Epicurum uoluptatis introductor . 238. c
 Soricem album libidinis fuisse apud Horum hieroglyphicum . 221. a
 Sortes hominum in manibus Dei . 208. c
 Spadones ab eunuchis, & castratis quomodo differant . 391. c
 Spadonibus adoptionem permisit Iustinianus, negauit autem Eunuchis . 392. a
 Spadones cur oculorum acumine offendantur . 963. d
 Spadones rem Veneream aliquo modo agunt, & humore dicto saliali mulcentur . 415. c
 Spartanae mulieres cur statim a partu a virorum commercio disiungeretur . 783. d
 Species domesticorum animalium si periret in syluestribus seruaretur . 59. c
 Species rerum aeternas esse, falsum est . 59. b
 Speciem aliquam perire posse certum est . 59. c
 Speciei vnus deperditio mundi perfectioni nequaquam derogaret . 59. c
 Spermatice vasa ab immoderata venere varicosa interdum euadere . 1042. c
 Spermatice vasa virorum quantum a muliebribus differant . 356. c
 Spermatice febrium curatio per omnia medicinae instrumenta . 912. c
 Spermatice vitium quibus notis dignosci valeat . 656. d
 Speusippus Platonius in Venere mortuus est . 976. d
 Spina alba demonis maleficiis aduersatur . 434. c
 Spinæ dorsi pictura concitatae Veneris hieroglyphicum, apud Aegyptios fuit . 204. a
 Spiritus genitales voluptatis Venereae esse causam . 74. c
 Spiritus genitales copiose ad vterum confluentes absque semine conceptionem efficere possunt . 80. d
 Spiritus quales in femine reperiri debeant . 596. a
 Spiritus genitales in mulieribus non ita facile dissipantur ob viarum breuitatem . 80. c
 Spiritus genitales cur in adolescentibus magis furiant . 1016. d
 Spirituales remedia contra nocturnas pollutiones ad amorem excitatas . 672. d
 Spoletina mulier in virum conuersa ex relatione, & visu D. Io. Francisci Sinibaldi auctoris patris . 134. d
 Spoletici cur mulierum degeneratio in viros contingat . 135. c
 Sponsa per puellam depingebatur verbenam sub auriculam occultantem, & cur . 289. d
 Sponsa malum cotoneum delibare debebat antequam viri lectum ingrederetur, & cur . 280. b
 Sponsa apud Thraces candente ferro signum in fronte coniugis inurebat, & sic e conuerso, & cur . 279. a
 Sponsa domum viri ingrediens cur diceret, vbi tu Caius ego Caia . 274. d
 Sponsa apud romanos flammeo velabantur, & cur . 278. d
 Sponsi apud Tarentinos alter alterius manibus cibum assuuebant . 280. a
 Sponsi apud Cimbro vngues sibi ad inuicem refecatos mittebant, & cur . 277. d
 Sponsi in Sicymia vnum calceamentum sibi ad inuicem mittebant, & cur . 279. c
 Sponsi inter Dacas alter alteri nouum nomen imponebat, & cur . 179. d
 Sponsi qui prima nuptiarum nocte fato extincti fuerunt . 977. c
 Sponsus, & sponsa apud Theutonicos sibi caput inuicem abradebant, & cur . 278. b
 Sponsus olim nudes e domo spargebat, & cur . 277. b
 Sponsus apud Armenos sponsae auriculam dextram placidebat, & sponsa sinistram sponso, & cur . 278. c
 Sponsus si per nuptialem anulum mingat, soluitur ab impotentia Veneris ex Arnaldo . 447. b
 Sponte nascentium immediatam causam non esse Deum . 45. b
 Spuri, cur prauis moribus imbuti enascantur . 835. b
 Staturae paruae homines magis esse salaces, & cur . 178. b
 Staphisagria strangulatoria vi praedita est . 521. c
 Stellionem dextero pede gestatum penis ignauiae medetur . 477. d
 Stellionis cinis in sinistra manu gestatus Venerem excitat, dextra vero reprimat . 477. d

I N D E X.

Steriles cur sint meridionalis plagæ mulieres . 747. c
 Steriles reddunt mulieres aquæ valde frigida . 748. d
 Steriles mulieres cur valetudinariæ . 746. d
 Steriles mulieres ob prolis desiderium libidini deditiores
 sunt . 185. a
 Steriles esse, qui penem longum nimis obtinent . 61. d
 Steriles mulieres a diuturna febre fecundæ interdum eua-
 dunt . 514. a
 Sterilibus sanguinis vomitio ad concipiendum cur profit .
 731. a
 Steriles sunt inuiti mulierum coitus . 750. c
 Sterilis vulua infatiabilis . 185. a
 Sterilitatis plurima detrimenta . 745. d
 Sterilitatis potissima causa in viris est virgæ breuitas .
 321. a
 Sterilitas vtri coniugum insit, quomodo explorandum .
 754. b
 Sterilitatem adimunt testes gallorum, vulpis, apri, & fi-
 bri . 758. c
 Sterilitatem inducit frequentissima Venus . 751. b
 Sterilitatem quæ partes animalium ex arcana proprietate
 curent . 758. c
 Sterilitatis muliebris causæ quæ . 747. c
 Sterilitatis curatio quæ . 757. c
 Sterilitatis virilis certissima indicia . 755. b
 Sternutamentum ægrè parientes iuuat . 1047. a
 Sternutamentum abortum facit . 1046. c
 Sternutamenta secundinas pellunt . 1046. d
 Stratonices amor in Combalum, qui tamen eius gratia te-
 stes sibi exciderat . 414. d
 Struthium Venerem stimulat . 471. c
 Substantia incorporea nequit formam aliquam inducere
 in materiam . 48. b
 Substantiæ nihil esse contrarium . 431. a
 Succubos dæmones concipere, & vtero gerere non pos-
 sunt . 55. c
 Sues, & canes quot mammillas habent, tot sinus vteri in-
 quibus concipere possunt, habere solent . 122. d
 Sues fœminas castrari aperto abdomine, & integro vtero
 abstracto . 417. a
 Suibus viuientibus carnes absque doloris sensu a muribus
 arrodi . 489. b
 Suis vterus in pollinem reductus sterilitatem adimit .
 759. d
 Summi Sacerdotis amictus cur duodecim lapillis præciosis
 insigniretur . 438. a
 Supercilia longa in viris, & longa facies in mulieribus, eo-
 rum demonstrant genitalium longitudinem . 542. c
 Superfoetatio an detur, & quomodo fiat . 863. a
 Superfoetationes an plures fieri possint . 865. a
 Superfoetatio quibus mulieribus contingat . 864. c
 Superfoetationis historiæ variæ . 863. c
 Sus intemperantiæ hieroglyphicum . 219. b
 Suspiria luctuosa in febribus continuis mala sunt . 427. d
 Syderum efficacia ad mores inserendos cautè, & religio-
 se admittenda . 209. a
 Syllam, & Cottam vno tantum testiculo fuisse a natura
 insignitos . 368. d
 Sympathia magna est inter genua, crura, & genitales par-
 tes . 169. b
 Symposius, & Aurelius Clemens viperæ coitum per os
 admittunt . 63. b
 Syrenes a medietate sursum passerem referebant, & cur .
 225. d
 Syrio ardente mulieres ad libidinem inflammari . 182. d
 Syrio ardente cur viri libidine minus æstuent . 183. a
 Syrius exiccat caput, & genua ex Hesiodo . 169. b

T

T Abes dorsalis a quibus causis fiat . 686. c
 Tabis dorsalis quatuor species . 686. b
 Tabis dorsalis præsentaneum remedium est lac . 690. a
 Tabes dorsalis quæ sit, & quibus accadat . 685. d
 Tabis dorsalis curatio ex Hippocrate . 689. a
 Tabis dorsalis ab Hippocrate descriptæ examinatio .
 686. a
 Tabis dorsalis signa . 687. b
 Tabi dorsali aduersantur vinum, Venus, & labor .
 691. b
 Tages Aruspex e gleba sponte ortus . 60. b
 Talpa oculos habet imperfectos . 139. a
 Talasij nomen cur in nuptijs iactaretur . 275. a
 Tarraconensis cuiusdam vxor apud Aragoniæ Reginam
 conqueritur, quod vir tecum decies in die congregare-
 tur . 172. d
 Taurus Veneris Regia, ideoque aphrodisijs dediti homines
 sub eo nascuntur . 212. a
 Taurum castratum generasse, Aristotele probante, multa
 rationibus refellitur . 363. a
 Taurus Syracusis Ænea Vacca visa ad concubitum irrita-
 tus . 244. c
 Tauri genitale coitus fastidium muliebri affert . 455. d
 Tauri in generatione hominis quos inferat mores, doctri-
 nas, ac morbos . 809. a
 Tauri, & Vacca libidine efferantur . 214. d
 Taurorum sanguis cur fortissime coeat, ac durecat .
 646. a
 Temperiei symmetricæ admirabiles proprietates .
 591. b
 Temperamento quomodo Astra cooperari possint ab ipsa
 vitæ primordiis . 210. c
 Tempus ad generationem opportunum quod . 711. a
 Temperies corporis bene dimensa, & ad iustitiam efficta
 venustatem, robur, ingenium, & alias dotes producit .
 51. b
 Temperamento ad pondus vis magna inest . 51. c
 Temporum pili cur citius canescant . 935. b
 Tempus ad nuptias aptum cur sit hyems ex Aristotele .
 268. c
 Terpander Lacedæmonios a seditione musicæ beneficio
 liberauit . 592. d
 Terram dixerunt aliqui folliculos quosdam veluti vteros
 concepisse, quibus disruptis homines, & alia animalia
 fuisse educta . 56. c
 Tertia Æmilij coniux viri pellicem summa prudētia re-
 lerauit . 270. a
 Terræ non omnes omnia ferunt . 371. b
 Testes, & cornua vtero in mulieribus albo semine turgent .
 604. d
 Testes in æstate dimittuntur, ac flaccunt . 183. a
 Testes ampliores magnam libidinem denunciant . 201. a
 181. b
 Testiculum viri precisum, & humi plantatum hominem
 arboreum producere, Lucianus ait . 57. c
 Testes ab Arabibus oua nuncupari . 352. b
 Testes retrahat necesse est, qui concubitus est .
 183. a
 Testes nutriuntur semine . 366. a
 Testes humanos ad omnes penè morbos Pharmacotheon
 esse . 380. d
 Testes canis fluuiatilis easdem vires, quàm Castoris obti-
 nent . 379. d
 Testium exuberantia quæ generationem impedit, quomo-
 do minuenda . 38. c
 Testes vulpis quos morbos curent . 379. b
 Testes canis terrestris plurimum ad aphrodisia pollere .
 379. d

I N D E X.

379. d
Testium castoris admirabiles dotes . 378. a
Testes Vrsini comitialibus conferunt . 380. a
Testium dextrum producere masculum, sinistrum foemina, an sit verum . 370. a
Testes Arierinos contra Epilepsiam valere . 380. a
Testium cur in metuentibus contrahantur . 384. b
Testes trinos in tota familia interdum obseruatos fuisse . 369. c
Testem sinistrum, si in coitu ligetur, marem producere . 370. b
Testium occultatio opio curatur ab Auicenna . 384. a
Testes binos necessario productos fuisse, vnum scilicet ad maris, alterum ad foeminae productionem . 369. b
Testium Taqri, Asini, & Cerui virtutes . 380. a
Testes in pueris suo munere perfecte funguntur . 399. a
Testes quomodo feminalem materiam a toto corpore trahant . 367. c
Testium siccae temperiei quae sint signa . 375. b
Testes trinos interdum produci . 369. b
Testem sinistrum sanguinem impuriorem, ac serosiores recipere . 373. c
Testiculorum calida temperies pilis, libidine, & foecunditate dignoscitur . 375. a
Testium frigida temperies glabritie, frigiditate, ac sterilitate deprehenditur . 375. a
Testes trinos immoderate salacitatis indicium fieri . 369. c 204. d
Testium situs immutatio, & eorum occultatio intra abdomen quomodo curetur . 383. c
Testes valde exiles sunt inepti ad generationem . 382. d
Testibus priuantur, qui Turcarum Reginis a cubiculis inseruiunt . 385. d
Testiculi porcini sanguis partes tumefactas compescit . 329. c
Testium elongatio vnde oriatur, & quomodo curetur . 384. c
Testium paruitati quae profint . 383. a
Testes exquisito sensu praeditos esse . 377. b
Testium multiplicis temperamenti diagraphia ex Galeno, & Auicenna . 375. d
Testium humida temperies quomodo deprehendatur . 275. b
Testium, & spermaticorum vasorum temperaturae quomodo dignoscantur . 375. a
Testes gallorum Venerem augent, & comitialibus profunt . 378. d
Testes si foeminis euellantur, libidinis fomitem amplius non sentiunt . 366. c
Testes pendulos minorem aptitudinem ad Venerem faciunt . 355. c
Testes quomodo a Grecis vocentur . 352. b
Testes cur lanuini, & claternini vocentur . 351. d
Testibus ablatis etiam animos, idest mores immutari . 358. a
Testes cur apud Diaphragma in aubus locentur . 355. b
Testes dicuntur, quod virilitatis testimonium prebeant . 351. d
Testibus omnino carens a natura vir quidam virginem stuprauit . 362. b
Testes non insunt piscibus, serpentibus ex Aristotele, & alijs quae carent pedibus . 354. a
Testes habent animalia quaeque perfecta ouipara, & viuipara . 354. c
Testes corde, cerebro, & hepate praestantiores esse, & cur . 358. d
Testibus resectis cur calor, lumenque naturae heberetur . 358. c
Testis dexter a sinistro quomodo differat . 352. c
Testium officium est semen apparare . 359. d
Testiculum sinistrum in maribus, & matricem sinistram in feminis sanguinem adhuc impurum recipere . 353. b
Testes natura cur in viris intra aluum non locauerit . 354. d
Testis dexter cur ad masculorum generationem aptior sit . 352. d
Testes aubus intus lumbis adhaerent . 354. d
Testibus excisis robur, & virilitatem amitti, aliasque naturae perfectiones multas . 357. c
Testem vnicum qui habent, minus strenue in Veneris castris militare . 368. d
Testes vniuerso corpori influere, & ad eiusdem perfectionem facere . 351. b 357. d
Testes ad generationem necessarios esse contra Aristotelem . 351. b
Testium situs, & anatomica dissectio . 352. b
Testes caliditatem toto corpori influere . 359. c
Testes partes esse Principes & ipsos, semenque elaborare contra Peripateticos . 357. a
Testium vice meatus quosdam in imperfectis animalibus natura dedit . 362. c
Testes suibus retro annexi haerent, & cur . 354. d
Testes contractiores robur, & sanitatem significant . 355. d
Testes lumbis adhaerentes habent lacertus, testudo, Crocodillus, & Herinaceus . 354. d
Testes intus locati, & foris penduli quantum differant . 355. d
Testiculis gallorum abunde comestis quidam in eum priapismum incidit, vt fatigata a longo concubitu vxore ad ancillas tres diuerterit, & bene compresserit . 478. b
Testes cur binos natura dederit, cum potuisset vnus ad generationem esse satis . 368. c
Testes equi quomodo ad medicinas praeparantur . 379. d
Testes mulierum minus rari, & laxi sunt, quam viriles . 356. b
Testes equorum aduersus colicos dolores plurimum pollere . 379. c
Testium multiplex Onomatopoeia cum significatione . 351. c
Testibus mirificas inesse virtutes, ac medicinas . 377. d
Testes muliebres aliquando adeo intumescere, vt recens nati infantis caput magnitudine aequent . 501. a
Testium situs, & natura in mulieribus . 500. d
Textrices mulieres libidinosas esse . 192. b
Textrix mulier cucumere cur vesci debeat . 192. c
Tiberius Paniscos, & Nimphas lasciuientes in nemoribus turpissime representabat . 230. a
Tiberij infames libidines in Capreeni secessu . 230. a
Tiberius omni libidinum genere conspurcatus Roma discessit, vt liberius ijs indulgeret . 229. d
Tibiae exiles, & crura neruosa, & hirsuta libidinis sunt argumenta . 205. a
Tiberius cur statuam Isidis mergi iusserit in Tyberim . 251. a
Tiburones pisces in Oceano geminata veretra referunt . 127. b
Tigillinus inter stupra concubinarum vitam clausit . 976. d
Timochares a destillatione ad nares per coitum euasit . 776. a 884. b
Timor libidinem frangit . 411. a
Tinnunculus magnae libidinis auis . 226. a
Tinnunculus quam magno capiatur in suam foeminam amore . 226. b
Tirrenorum enormis lasciuia describitur . 245. c
Tithus Etherius in re Veneris obijt . 976. b

I N D E X.

Tham ar ab Amnone fratre quo dolo conſtrupta .
 238 . d
 Thamara Davidis filia ab Amnone fratre violata, ſtatim odio
 habita . 1027 . d
 Thebis tria Veneris fuerunt ſimulachra, eranque ſua no-
 mina Vrania, Pandemo, Apoſtrophia . 8 . a
 Theodoricus Burgundiæ Rex pellicum arte vxoris florem
 delibare non potuit . 422 . d
 Theriacam etiam contra maleficia valere . 446 . a
 Thermaleſ quædam aquæ nocturnis pollutionibus auxi-
 liari poſſunt . 678 . b
 Therſites dorſo recurruſ ab Homero deſcribitur . 187 . a
 Theutonicorum coniuges pudicitia ſtudio laqueis ſibi
 ſpiritum eripere . 249 . a
 Thomas ſecundus Eboracenſis epiſcopuſ vt corporis ſalu-
 tem repararet, pudicitia decuſ noluit amittere .
 251 . c
 Thori diurna conſuetudine malè vtuntur coniuges .
 845 . a
 Thraceſ valde ſalaceſ eſſe . 177 . b
 Thuſci olim Venereis obſcœnè addiſti . 14 . d
 Tiberiuſ media nocte abſque lumine litteraſ legit .
 591 . c
 Tobias accepturuſ in vxorem Saram ne a Dæmone occi-
 deretur, quæ conſilia ab Angelo receperit . 448 . d
 Topatius lapid Veneri aduerſatur . 455 . d
 Tragomaſculi qui dicantur . 979 . b
 Tranſplantationeſ in generatione quid ſint ex Hermeti-
 ciſ . 628 . a
 Trezenia muliereſ plurimæ obibant, eo quod ante tempuſ
 nuberent . 260 . c
 Tribadeſ dictæ, quod vtramque Venerem exceant .
 213 . b
 Tribadeſ in agendo ac patiendò obſcœnè delectantur .
 536 . d
 Tribadeſ per ſuam clitoridem nihil humoris emittunt,
 ſed ſteriliter calcant . 537 . a
 Tribadeſ muliereſ quæ dicantur . 536 . a 138 . c
 Tribadeſ muliereſ valde ſalaceſ . 536 . d
 Trigami, & bigami qua pœna olim efficerentur . 296 . d
 Trinoſ teſteſ in muliere inexhauſtam indicare libidinem .
 369 . d
 Triorchii, & monorchii qui dicantur . 369 . c
 Triſtantur vehementiùſ poſt Venerem, quibuſ eſt opuſ
 argentuſ impendere . 1032 . a
 Triſtitia poſt Venerem quæ ſit cauſa . 1030 . b
 Triſtitia poſt Venerem virum magiſ, an mulierem affi-
 ciat . 1033 . a
 Triſtitia pinguedinem minuit . 520 . b
 Triſteſ animi paſſioneſ cur meledonaſ Græci appellant .
 517 . d
 Tritola, & Iuncaria Aquæ apud Puteoloſ ſegneſ ad Vene-
 rem excitant . 474 . a
 Tritoniſ hiſtoria miram reſert Alexander ab Alexandro .
 152 . c
 Tritonem in quodam ſpecu viſum, & concha canentem
 Tiberio relatuſ fuit . 152 . a
 Trochum ſe ipſum inire, falſum eſt . 64 . c
 Tuba Fallopiana quæ ſit in muliebri vtero . 526 . a
 Turca cum marito recenter congreſſa ad amatam mulie-
 rem digreſſa, illamque more viri comprimendæ granidam
 reddidiſſe dicitur ab Amato Luſitano . 86 . b
 Turcæ antequam templum adeant, lauantur . 981 . b
 Turcæ, & Mauritanæ muliereſ cur cum Italiſ mancipiſ
 coeant libentiùſ . 1014 . b
 Turdi torquati Veneriſ deſideria coercent . 456 . b
 Turtur ſeruata viduitatiſ eſt hieroglyphicum . 571 . a
 Tuſſiſ ceſſat teſtibuſ tumefcentibuſ, & cur . 971 . a
 193 . c
 Typhode qui detinetur, ſeminis profluuiò polluitur .

695 . d
 Typhodiſ morbi curatio ex Hippocrate . 696 . a
 Typhonis ſimulacrum abſque teſtibuſ Ægyptij pinge-
 bat pro Rege hebetè, & impotentè . 357 . d
 Typhoſ morbuſ apud Hippocratem qui ſit . 691 . c Eul-
 dem elucidatio . 693 . b
 Tyreſiaſ Thebanuſ a Iunone excæcatus, quòd iudiciuſ
 talieſſet, mulieri maiorem ineſſe libidinem, quàm viro .
 164 . a b

V

Vaccæ præ libidine tauriſ ſuperueniunt . 214 . d
 Vaccæ nomine cur inſimuletur mulier impudica .
 215 . a
 Vale charuſ lumen, maledictuſ in nefarioſ, & ince-
 ſtuoſoſ . 232 . d
 Valeriana maleficiſ prodeſt 434 . c
 Varicoſa crura Venerem inefficacem efficiunt . 347 . d
 957 . b
 Varicoſi ad ſcrotuſ apprimè ſalaceſ . 104 . d
 Vbera ſi tractentur mulieribuſ, & ſuiſ ſcœminiſ, volupta-
 te Venerea afficiuntur, & cur . 970 . d
 Vbi vber, ibi tuber; vbi mel, ibi fel . adagiũ . 1030 . a
 Venarum nomine Hippocrates etiam neruoſ aliquando de-
 ſignat . 390 . d
 Venena duo in eodem corpore dum ſimul pugnant, illuſam
 id præſtant . 443 . a
 Venaſ ampliſſimæ in pene libidinem ſigillant, 104 . d
 Venæ mammiſ, & vtero communeſ . 563 . b
 Venæ poſt aureſ ab Antiquiſ cur in multis inferiſ affe-
 ctionibuſ ſecarentur . 389 . d
 Venereum furorem ipſa Venus expleta curat . 894 . d
 Venerea voluptaſ multoſ in ipſo actu interemit . 976 . b
 Venerea cupiditaſ inſaniam, ac furorem iuſmit . 978 . d
 Venerea cupido nil niſi furor . 962 . b
 Venerea voluptate expleta bruta miſceſcunt, & ferocitateſ
 exuunt . 43 . b
 Venerea voluptate qui minus capiuntur, ij & minus ira
 concitantur . 173 . a
 Venerea medicamenta varia ex Auicenna . 484 . c
 Venereum luduſ quæ turpia ſymptomata interdum co-
 mitentur . 1037 . a
 Venere peracta non ſtatim comedendũ . 989 . d
 Venere raro uti debet, qui vim genitalem diu ſeruare
 ſtudet . 293 . c
 Venere carneſ aſperas, ac duroſ habitus emolli . 896 . d
 Venerem cupedia, & embammata excitant . 462 . c
 Venerem arthritidem, & maxime podagram gignere .
 955 . a
 Venerem omnium virtutum corruptricem eſſe . 966 . c
 Venerem à tergo homini indecoruſ eſſe . 840 . a
 Venerem producere ſcabiẽ, & elephantiaſim, et cur . 950 . b
 Venerem immoderatam oculorum aciem hebetare, & ſe-
 pe viſum auferre . 963 . a
 Venerem qui non abſoluunt, quòſ morboſ incurant .
 400 . b
 Venerem omnium malorum, & cladum fuiſſe originẽ
 981 . d
 Venerem vniuerſuſ corporeſ profanare . 979 . a
 Venerem extrinſecus quæ augeant . 459 . a
 Venerem innoxiam eiſi iſ tantuſ, qui calidi, & humiduſ
 ſunt . 774 . a
 Venerem naturaliter quæ inſrigident . 449 . c
 Venerem fugant tribulationeſ, & erumnaſ . 466 . d
 Venerem humiduſ radicale ocuſ exiccare, & interitum
 accelerare . 931 . b
 Venerem cur appellet Heſychiuſ Mandragonitum .
 1025 . c

I. N. D. E. X.

- Venerem** testudinem calcantem cur effixerit Phidias . 285. c
- Venerem** absque amore non incedere . 152. c
- Venerorum** vsus quando conferat . 887. d
- Veneris** voluptas quod sit . 1004. a
- Veneris** incommoda quomodo precauenda ex Auic . 989. b
- Veneris** tempore magnas in corpore mutationes fiunt . 970. c
- Veneris** palastra ingentem debilitatem affert . 917. c
- Veneris** qui abstinent voluptatibus, coelo dignam ducunt vitam . 980. b
- Veneris** multiplex detrimentum, ac summa perniciēs . 918. b
- Veneris** pruritu cur stimulentur, qui a morbo conualescunt . 399. d
- Veneris** voluptas quam insidiosa . 918. c 1027. d
- Veneris** impotentia a quibus causis fiat . 332. b
- Veneri** cur saligenae nomen, & sanum ad maris portum, constructum fuerit . 474. c
- Veneris** aedes cur apud Gentiles essent post Bacchi templum . 464. c
- Veneris** poppymata sunt laeui cantus, & erotica carmina . 467. d
- Veneri** cur pedum nuditas aduersetur . 412. a
- Veneris** languidus vsus cur clinopalis nudipedalis nomine vocetur . 412. b
- Veneris** primi congressus dulcissimi, sed mox assuetudine vilescunt . 370. a
- Veneris** lac est vinum . 464. b
- Veneris** statuae digito iuuenis anulum immittens ligaminis maleficio vexatus fuit . 421. a
- Veneris** incendium quae herbae extinguant ex Marcello . 453. c
- Veneris** ligaminis suffumigium superstitiosum . 447. d
- Veneris** impotentiae fabulosa curatio . 447. d
- Veneris** origo e Saturni testibus . 3. d
- Veneri** coelesti suillum genus inuisum . 8. d
- Veneris** domicilium Taurus . 211. c
- Veneri** aduersa, non auersa maiorem inesse voluptatem, atque fecunditatem . 840. b
- Veneris** quae figurae steriles, aut fecundae censeantur . 841. c
- Veneris** nomen a vinculo ex Pierio . 3. d
- Veneris**, Iouis, & aliorum non sunt vera signa in Coelis . 209. b
- Vener** angustus, pilosus, & crassus libidinem demonstrat . 203. c
- Veneris** crepitum multi in Venere emittunt, & cur . 1037. c
- Veneris** segnities cur cerebri consumptio . 686. d
- Veneris** septentrionalis ad masculorum generationem facit, australis ad foeminarum productionem confert . 114. d
- Veneris** canitiem accelerat . 933. d
- Veneris** qua Lunae quadratura magis aut minus conueniat . 992. b
- Veneris** trahit a circumferentia ad centrum . 994. a
- Veneris** omnia accersit vitia . 924. a
- Veneris** tres animae potentias infringit, atque elidit . 923. c
- Veneris** cerebrum exhaurit . 938. d
- Veneris** caluitium, & salitium facit . 937. a
- Veneris** post balneum cur adeo perniciofa . 947. d
- Veneris** qua ratione vrinę difficultatibus conducere valeat . 916. b
- Veneris** oris foetorem parit . 927. a
- Veneris** cur parua epilepsia dicta . 886. a
- Veneris** quibus epilepticis conducere valeat . 886. d
- Veneris** retro aures cur in affectionibus coxendicum secentur . 389. c
- Veneris** iucundior ieiunio, quam pleno corpore est . 1024. a
- Veneris** quibus morbis proffit . 882. c
- Veneris** cur Marti succubuisse fingatur . 893. b
- Veneris** caput maxime imbecillum reddit . 886. b
- Veneris** cur schoenida appellata . 473. c
- Veneris** apud quendam verum verberibus, plagis, & ictibus accendebatur . 488. a
- Veneris** cur Baccho nupta dicatur . 464. b
- Veneris** qua ratione morbis e pituita proffit . 883. b
- Veneris** amat iocos, risus, & cantilenas . 467. c
- Veneris** an, et quomodo dysenterię sit medela . 898. a
- Veneris** cur mense Aprilis nata dicatur . 775. a
- Veneris** verno tempore viger . 183. b
- Veneris** Planeta in generatione hominis quale temperamentum, quam formam, quos mores, & quos morbos inferat . 801. b
- Veneris** rara voluptatem auget . 846. b
- Veneris** alacritatem mulieribus facit . 786. d
- Veneris** pulcherrimam prolem cur saepe Romae mulieres, nihil formosae pariant . 838. d
- Veneris** qua hora praecipue causa prolis exercenda . 827. b
- Veneris** glaucis erat oculis . 200. d
- Veneris** corpora Venus deligit . 182. a
- Veneris** inuenta senibus, & tenectus inimica Veneri . 174. a
- Veneris** pendula conceptionem impedit . 841. a
- Veneris** auersa belluarum more an conceptionem adiunget, & cur . 839. b 752. a
- Veneris** in exaltatione Martis libidinem prouocat . 211. b
- Veneris** sine Cerere, & Baccho friget . 192. d 464. b
- Veneris** Philomidea dicta, quod ex Coeli pudendi apparuerit . 9. a
- Veneris** incrementos morbos auget . 889. d 775. d
- Veneris** absque amore frigida, infauis, & infecunda est . 15. c
- Veneris** coelestis purissimi est mater amoris . 8. c
- Veneris** quae otio nutritur, negotio tabescit . 169. a
- Veneris** cum Saturno etiam ad pederastiam proclives homines reddit . 211. b
- Veneris** ex Astrologis in Themate non bono ad nimiam petulantiam inclinat . 211. b
- Veneris** graueolentiam sub alis parit . 979. c
- Veneris** nervos, & eorum principium laedit . 958. a
- Veneris** Vulcano iuncta dicitur, eo quod inimica est pedibus, & podagram parit . 955. b
- Veneris** apud Astronomos phosphoros, & Hesperus dicitur . 7. d
- Veneris** dicitur ex Varro a verbo viere, quod est ligare . 3. d
- Veneris** libidinis Dea apud Gentiles . 3. b
- Veneris** ab aphrosyni, id est dementia dicitur . 4. a
- Veneris** triplex Coelestis, Terrestris, Apostrophia . 8. a
- Veneris** multis, & quibus cognominibus nuncupetur . 7. a
- Veneris** cur dicta Murcia . 263. b
- Veneris** in canicie ridiculosa . 263. a
- Veneris** aphroditis a spuma dicitur . 3. d
- Veneris** verbasum veneficijs auxiliatur . 434. c
- Veneris** verbera recta genitale intendit . 290. a
- Veneris** cur sacra, & columbina dicatur . 289. d
- Veneris** maleficijs aduersa . 435. b
- Veneris** cur morbi melancholici fiant . 774. b
- Veneris** verecundia Veneri contraria . 409. c
- Veneris** mortem potius obire, quam Venere vitam redimere voluit . 882. d
- Veneris** in niue geniti frigidissimi sunt . 222. a
- Veneris** verno tempus purgationibus aptum . 689. d
- Veneris** verno tempore fluxiones multae fiunt . 775. c

Vernum tempus ad concipiendum aptissimum. 774. c
 771. d
 Verticordia Venus dicta, quod fœminarum corda verte-
 ret, & ab effrenata libidine reuocaret. 7. b
 Verticordia Veneris templum quod, & cur ita dicere-
 tur. 7. b
 Vertiginem, ac tremorem, a Venere produci, & cur.
 965. a
 Vertigo est parua epilepsia quemadmodum Venus.
 965. b
 Ver Veneri amicum, & libidini commodum. 183. b
 268. b
 Vesicæ meatus angustos pueri obtinent ante pubertatis
 annos, ideoque lapidosi. 916. d
 Verpa monstrosa valde recensetur. 346. a
 Verpa cur careat adipe. 348. a
 Vespasianus iuuenem, cui Prefecturam decreuerat, ob
 corporis odorem reiecit. 196. d
 Vespasianus non fuit propositus libidinis. 232. b
 Vespasianus tactu, & salua pluribus morbis medebatur.
 591. b
 Vespasianus in balneum, vel triclinium cum puellis de-
 scendebat. 232. b
 Vestalis ignis custodia cur solis virginibus tradita.
 980. c
 Vetularum osculis puelli inficiuntur. 943. c
 Victus copia libido feruet. 779. b
 Vidua quædam se concepisse in latrina, quam iuuenis affi-
 nis hymenæum celebrando polluerat, auctori persua-
 dere ridiculè contendit. 86. c
 Viduas posse molas concipere viri nullo adhibito nouo
 commercio, & quomodo. 875. b
 Viduæ infœlicius viuunt quàm virginēs. 170. c
 Viduæ præteritæ delectationis delibata memoria futuram
 expetunt auidius. 170. c
 Vidulum muliebris pudendi nomen. 502. d
 Vina, & Venus apostatare faciunt. 925. b
 Vini feruore spiritus natuaturalis obruuntur. 405. a
 Vinum cur alibi suaue, alibi insuaue producat.
 372. c
 Vinum Plato coniugibus interdicebat cum generationi
 daturi erant operam. 670. c
 Vinum supplicij gratia mortalibus datum esse. 406. b
 Vinum libidini apprimè fauet. 779. c
 Vinum meracum cum pane quàm calidissimo capitis do-
 lorem a crapula oriundum sanare. 404. d
 Vinum, & Venus eadem detrimenta ferunt. 924. c
 Vinum recens, & non vetus libidinem auget. 486. a
 Vinum vsque ad ebrietatem Veneris cupiditatem extin-
 guere. 465. d
 Violentum nullum durabile. 290. c
 Vipera libidine exarsuans murænam in littore sibilo
 aduocat. 223. c
 Vipera, mustela, & cornix ore nequaquam concipiunt.
 61. d
 Viperas per os coire rationi, auctoritati, & experimento
 repugnat. 64. a
 Vipera cum muræna coitura venenum euomit, quod post
 coitum resumit. 223. d
 Viperas circumplexu coire, fœminas vuluam habere, pa-
 rere, & catulos lambere, compertum est. 64. a
 Viperæ proles patris mortem vindicatura matris ilia-
 rumpere, fabulosè dicitur. 63. a
 Viperæ in voluptate venerea an coniuges interimant, ut
 vulgo creditur. 160. a
 Viperarum congressum per os admisit Herodotus, & Pli-
 nius, Symposius, & alij. 64. a 63. d
 Viperæ caput infractum eius veneno medelam affert.
 442. d
 Viperæ morsui viperam exustam opitulari. 442. d

Viperis, & rectilibus multis testes inesse contra Aristo-
 telis assertionem. 356. d
 Vir quidam centum annorum sponsam triginta annorum
 duxit. 293. d
 Vir calore primigenio, mulier ascitio præpoller.
 165. b
 Vir cui tantus erat Priapus, ut reliquum corpus appen-
 dix videretur ex Petronio. 345. a
 Vir, & mulier genitalibus instrumentis distinguuntur.
 110. a
 Vir, & mulier duo in carne vna. 96. d
 Virga virilis sola crescit ac decrescit sine latione. 318. b
 Virga genitalis exilis cur infœcunda. 320. d
 Virgam qui magnam habent, difficilius erigunt. 318. d
 Virga muliebris columella ab Hippocrate dicitur.
 535. b
 Virgines quinquaginta spartanæ, ut virginatatem serua-
 rent, mortem contempserunt. 248. c
 Viros magis, quàm mulieres a rebus venereis infirmari,
 & cur. 985. d
 Virgines cur non possint molas concipere. 875. b
 Virgines si supra quandam radicem sedeant, florem virgi-
 nitatis amittunt. 477. a
 Virgines cur diebus festiuis non nubent, viduis vero li-
 ceret. 276. b
 Virgines apud Lydos dotem scortando sibi compara-
 bant. 278. b
 Virgineo flore incorrupto mulier concipere potest, &
 quomodo. 551. c
 Virgines zona a maritis soluebantur prima nocte, &
 cur. 557. b
 Virgines intensius magis Venereis oblectamenta concu-
 piscere. 171. c
 Virgines nuptijs opportunas Virilis Fortunæ sacerdos an-
 datas penitus inspiciebat. 259. c
 Virgines an viduæ magis libidine inflammantur. 169. c
 Virginitate excepta omnia vxori retribui possunt. 542. a
 Virginitas nulla ope restitui potest. 541. a
 Virginitas in statu innocentie an seruata fuisset in mu-
 liere, quæ concepisset. 567. a 568. a
 Virginitas absque viri consortio potest frangi, & quo-
 modo. 555. b
 Virginitas a morboſis causis potest perire absque villo vi-
 ri commercio. 555. b
 Virginitatis an sint aliqui characteres extrinseci, & præ-
 monstrantia signa. 556. d
 Virginitatis argumentum a sanguine menstruo. 558. a
 Virginitatis signum ab vrina fallacissimum. 558. c
 Virginitas quo suffitu explorari possit. 559. d
 Virginitatis corruptio an per lac mammillarum designe-
 tur. 560. c
 Virginitas in mente magis reponitur. 547. c
 Virginitas a lapide gagate deprehenditur. 559. c
 Virginitas non vestitu, sed corpore, & anima definitur.
 196. b
 Virginitas amissa neque per diuinam potentiam repa-
 rari potest. 541. a
 Virginitas in eo facilius, quod carnis incentiua non no-
 uit. 170. b
 Virginitatem facilius seruari, quàm castimoniam ex Dio
 Hieronymo. 169. d
 Virginitatem seruare in Paradiso terrestri, opus inuolu-
 tum fuisse. 96. c
 Virginitatem qui seruasset in Paradiso Terrestri, inobe-
 diens fuisset verbo Domini dicentis; crescite, &
 multiplicamini. 96. c
 Virginum sanctarum encomium. 246. b
 Virgo dum mortua effertur, cur fertis, & corollis candi-
 dis effertur. 980. c
 Virgo Germanica vna nocte triginta quinque milibus
 feru-

I N D E X.

- feriatim prostitit. 986. a
 Virgo in generatione hominis quas corporis dotes, quos mores, fortunas, & morbos adducat. 815. b
 Virgo quæ prima nuptiarum nocte virilia emisit in ipso Veneris ludo. 137. c
 Virgo detenta in iudicio, quod nullo pudore læso lac haberet in mammis. 563. b
 Virgo sub Alexandro vi. in ipso nuptiarum die Romæ penem emisit. 137. d
 Virgo in puerum conuersa in Insulam desertam deportatur iussu Aruspicum. 136. c
 Viri historia, qui ab assumptis pilulis nihil secedens ingenti libidine vexatus fuit. 339. a
 Virilis membri imaguncula ad arcendum fascinum, suspendebatur olim pueris. 307. c
 Vir in Venerea conjunctione ob quas rationes intensius delectetur. 1011. d
 Virilia cum detumescunt, cur in ventrem resiliant. 349. b
 Viriplacæ Deæ sacellum Romæ dicatum, quo coniuges dissidentes conueniebant. 270. b
 Viri quidam in Germania, & Lotharingia & menses patiuntur, & lac habent. 564. c
 Viri, & mulieres, quæ mares potius quam foeminas gignant, quomodo cognoscendi. 852. a
 Viri cur menstruo sanguine non diffuunt. 169. a
 Viri, & mulieres obææ minus foecundæ. 175. a
 Viri cur in frigidis regionibus, mulieres in calidis libidine turgant. 177. c
 Viri fortes, ac splendidi quomodo gignantur ex Hippocrate. 124. b
 Virili semine abutuntur sagæ, dum philtum componunt. 38. c
 Viri, & mulieres æquales numero in statu Innocentiæ existissent. 117. b
 Viro an mulieri maior insit salacitas. 164. a
 Viro an mulieri sit magis perniciosa Venus. 985. a
 Viro cum muliere magna inest familiaritas secundum naturam. 111. c
 Viros, & mulieres pingues minus esse foecundos, & cur. 519. a
 Vir qui duplicem haberet penem Bononiæ ab Vnechero viuis. 127. b
 Vir qui ytroque genitali carebat apud Hali Rhodoam. 127. d
 Vir quo tempore sit aptus ad generationem. 290. b
 Vir senescens perfectior euadit, at contra mulier. 145. c
 Vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. 97. a
 Virum quærit, cur a Cinna in Pompeium magnum prolatum. 195. c
 Vir vsque ad septuagesimum annum generare potest. 292. a
 Virtuosi meliora somnia vident, vitiosi semper deteriora, & cur. 666. c
 Virtus formatrix absoluto foetu non corrumpitur, sed in membris eiusdem residet. 874. d
 Virtus vnita fortior. 178. d
 Vis Planetarum maior est in conceptione, quam in natiuitate. 857. a
 Vitalis facultas ab immoderata Venere corrumpitur. 966. b
 Vita nostra vapor est, vt flos egreditur, & vt umbra fugit. 12. b
 Vita carnis sanitas cordis. 890. c
 Vita breuitas æuo nostro summæ libidini accepta referri debet. 931. c
 Vita mortalis bona omnia in imaginatione consistunt. 1019. a
 Vitellus spiritus cognomine vocatur. Inter Tiberiana scorta adolescentiam traduxit. 232. b
 Vitex libidinem frangit tam æstivatus, quam substratus. 449. c
 Vitulum aliquando cum imbris decidisse in nubibus genitum, Auicennas tradit. 60. c
 Viuentium generatio non potest ab inaninato attingi. 44. c
 Viuentium specifica transmutatio vnde accidat. 143. c
 Vlyssis socij, cur in porcos transmutati dicantur. 919. c
 Umbilicus in sacris litteris pro libidine, & genitalibus sumitur. 204. b
 Umbilicus prominentior longiorem colem designat. 204. b
 Vncungues aues minus libidinosæ existunt, quia firmiori sunt pede. 188. b
 Vnguenta, & odores molliciem arguunt. 196. c
 Vnguenta, & odores Veneris irritamenta sunt. 197. a
 Vngues rotundi libidinis indices. 205. a
 Unicornu virginitatem diligit, & ex instinctu cognoscit. 980. d
 Vnxia Iuno quæ, & vnde dicta. 441. a
 Voce acuta cur sint spadones, ac mulieres. 970. a
 Voce magna præditi voraces sunt. 194. a
 Voces propriæ insunt animalibus ad coitum. 777. c
 Vocis organa cur adeo a Venere lædantur. 969. b
 Vocis gracilitas soluitur a varice testium, & cur. 193. b
 971. c
 Vocis organorum, & genitalium sympathia. 193. b
 Volscinenses mulieres impudicæ omnes. 242. c
 Volucrum cantus non magis voluptatis, quam doloris est promus. 1036. b
 Voluminum ex matre sexagesimum secundum annum excedente natum. 292. b
 Voluntas obiectiue tantum pendet ab intellectu in operando, formaliter verò libere actum elicit. 28. c
 Voluntas naturalibus auxilijs neque cogitur, neque deterretur. 28. b
 Voluntas fertur in obiectum vt cognitum. 170. a
 Voluptas Veneris Pantheræ similis, & cur. 1028. c
 Voluptas corporis nulla absque dolore. 1026. c
 Voluptas maior in secunda, quam in prima Venere, & cur. 1023. c
 Voluptas Veneris risum ostentat, fletum offert. 1030. a
 Voluptatis Venereæ improprium. 978. c
 Voluptas Venerea maior post corporis aliquam exercitationem hilarem. 1024. b
 Voluptas bonum pecoris est. 919. d
 Voluptas vitalem dissoluit facultatem. 976. b
 Voluptas Veneris a spiritibus, qui in semine resident, ortum ducit. 1004. d
 74. c
 Voluptas Venerea tristitiam relinquit. 1027. b
 Voluptas cur maior contingat ijs, qui rarius coeunt. 1017. c
 Voluptas nocturno tempore in Venere cur maior. 1021. b
 Voluptas cur intensa in Veneris complemento. 1017. a
 Voluptas in Venere quæ maior, eò proles perfectior, quæ inde oritur. 1024. c
 Voluptas maior, dum in seminis effusione conueniunt Vir, & mulier. 1012. d
 Voluptas in Venere quibus maximè temporibus viro, & mulieri insit. 1021. b
 Voluptas Veneris quid sit. 1003. b
 Voluptas cur maior in somno Venereo, quam in vigili concubitu. 668. b
 Voluptas Venerea cuiusdam viri maxima absque seminis tamen effusione. 74. a
 C c c c Volup.

I N D E X.

- Voluptas Venerea cum recordatione exultat.* 170. b
Voluptas Venerea est ab omni coelesti spiritu aliena. 49. b
Voluptas Venerea in Paradiso Terrestri longè maior futura fuisset. 1009. a 101. c
Voluptatem esse in via, non in termino. 1003. d
Voluptatem Aristippus cur vocaret monochronon. 1026. b
Voluptatem Veneris multi spreuerunt, ne postmodum poeniteret. 1028. a
Voluptatem esse, & extinguere idem fere est. 1003. d
Voluptate homines reddi bestiales. 160. c
Voluptatem cur magnam ex pene oriri natura voluerit. 377. b 1007. c
Voluptatem cur in Venere natura collocauerit. 1006. c
Voluptates abeuntes, non venientes consideranda. 1029. a
Voluptati qui indulissent in nocte procul a templis Deorum arcebantur. 979. d
Voluptatem Veneream quæ augeant. 1024. d
Voluptati qui indulgent, Æthera conscendere non posse ex gentilibus. 983. c
Voluptatem in coitu maiorem haurit vir, quàm mulier. 1010. d
Voluptatibus, & libidinibus deditos in porcos reuerti, scripsit Plotinus. 219. d
Voluptatis sedes in viris cœuntibus in qua parte genitalis collocetur. 1014. b
Voluptatis ac doloris perpetua vicissitudo. 1027. a
Voluptatis sedes in mulieribus qua præcipua earum parte pudendi resideat. 1013. b
Voluptatis Venereæ olores qui fuerint. 1031. c
Vomeris nomen virili membro aptatur. 502. d
Vox magna magnum calorem testatur. 194. a
Vox acuta, & tenuis effœminatum obsignat. 194. b
Vox magna, & sonora libidinem arguit. 194. a
Vpupa cur valde libidinosa. 227. a
Vpupa colore, & specie immutatur. 142. b
Vpupa libidinis tropus. 227. a
Vpupa ebria ab viuis reddita capillum Veneris adhibet. 227. b
Vpupæ nomine meretrix vocatur. 227. a
Vrina conceptum nullo modo indicare potest. 1045. b
Vreteres in nephriticis interdum plurimum dilatari. 1042. d
Vrinam quæ reddere faciunt mulieribus inuitò. 559. d
Vrfa quadraginta dierum spatio later. 584. c
Vrsum similem infantem mulier peperit, quod in eius Palatio vrſi depicti essent. 837. d
Vrtica, & secacul maximè libidinem irritant. 473. a
Vstio quid sit. 176. d
Vstio fit a gelu, & a calore, & quomodo. 403. d
Vteri ascititiæ gracilitatis curatio. 517. c
Vteri humida ac sicca discrasia cur conceptioni repugnet. 509. d
Vteri extenuationis naturalis curatio. 517. b
Vteri frigida discrasia seminis facultatem spiritalem extinguit. 509. c
Vteri quatuor operationes in conceptione. 507. d
Vteri nimia extenuatio conceptionem impedit, & cur. 516. c
Vteri qualis temperies ad conceptionem requiratur. 509. a
Vteri valde gracilis os semper hiat. 516. d
Vteri humida intemperies quomodo curanda. 515. b
Vteri feruidæ intemperiei curatio. 515. c
Vteri pingues foetus non sunt capaces. 519. b
Vteri pinguedo quomodo curanda. 519. c
Vteri feruidæ, atque aridæ intemperiei indicia. 513. b
Vteri discrasia frigida signa. 512. c
Vteri cum semine maxima sympathia. 507. d
Vteri procidentia signa. 529. b
Vteri frigida intemperies quomodo curanda. 513. c
Vteri humida intemperiei signa. 512. d
Vteri hydrops si sit intra tunicas, vel intra hydatides conceptio fieri potest. 522. d
Vteri procidentia causæ extrinsecæ. 528. d
Vteri procidentia curatio. 529. d
Vteri procidentia tres differentia. 529. a
Vteri hydropis causæ quæ. 523. b
Vteri distortionis causæ, & signa. 531. c
Vteri distortio conceptioni aduersatur. 531. c
Vteri procidentia curatio. 529. d
Vteri prolapsus duplex causa repletio, & inanitio. 528. c
Vteri hydrope mulier quædam laborans vtero etiam gestabat. 522. d
Vteri obturatio quæ affectio sit, & quomodo curetur. 534. d
Vteri ascensus quomodo reuocandus. 527. d
Vteri distortionis curatio. 531. d
Vteri clausura Veneream, & conceptionem impedit. 532. b
Vteri deciditiæ ex Hippocrate descriptio, & curatio. 530. c
Vterus quas condiciones habere debeat, vt ad conceptionem sit idoneus. 528. b
Vteri ascensio cur conceptionem impedit. 527. d
Vteri hydrops quomodo ab hydrope vniuersali distinguatur. 523. b
Vteri clausuræ tres differentie. 532. d
Vtero male affecto color papillarum immutatur. 566. d
Vteri duo orificia internum, & externum. 85. a
Vteri feruore affecta mulier Veneream mixtionem affectat. 190. d
Vteri muliebri descriptio anatomica, atque situs. 501. b
Vteri tot sunt sinus, quot sunt mamillæ. 122. d
Vteri magnitudo varia, figura, & substantia quæ. 501. c
Vteri in coitu incalescunt. 986. a 171. a
Vtero sicco humidius semen conuenit, & contra. 510. b
Vtero præter primas qualitates inest virtus innominata, & præcipua ad conceptionem. 510. c
Vtero emaciato Venus confert. 517. b
Vtero præcilo mulieres valetudinarie viuunt. 504. d
Vterorum in diuersis animalibus varius locus, & situs. 505. c
Vterum sursum moueri, fatetur Fernelius, qui alias negauerat. 525. c
Vterum non percipere odores sub odorum specie, sed vt vapores aereos. 1049. d
Vterum geminatum obtinet animal quoddam apud Indos. 507. a
Vterum bipartitum more canum in quadam puella aliquando visum. 507. b
Vterum ad supernas partes eleuari catachresticos interlegendum. 527. c
Vterum sepe fuisse excisum citra mulieris periculum. 530. a 503. d
Vterum prolabi ob mulieris coeundi desiderium. 528. a
Vterus in mulieribus an ad vitam necessarius. 503. d
Vterus facta conceptione coarctatur, & omnino clauditur. 508. b
Vterus an ascendat sursum ad septum. 525. a
Vterus acum capitaram traxit dum illa perulca puella pudent.

I N D E X.

puendum titiliabat. 556. b
Vterus calidus, & siccus Veneris igniculos excitat. 173. c
Vterus declinat, cum voluptate Venerea demulcetur. 85. b
Vterus suo calore semen trahit. 84. c
Vterum a virili semine vim prolificam recipere, & absque nouo coitu diu seruire. 874. b
Vulpis testiculi libidinem augent. 379. b
Vux apianæ capiti, neruis, & venis contrariæ. 720. a
Vultures austro, vel euro concipere absque mare, falso affert Ælianus. 73. a
Vultures omnes esse foeminas, & ex se ipsis concipere multi tradunt. 66. a
Vulturis, & cornicis cor dæmones fugat, & maleficia soluit. 442. a
Vulvæ textura cur nervosa. 503. a
Vultus est imago animi. 200. c
Vultus plenus, & crassus voluptatibus mancipatum hominem significat. 199. b
Vulua animal generandi avidum, si procul a foetura detineatur, plurimum indignatur. 171. b
Vulua intus laxa insatiabilem in coitu demonstrat. 204. c
Vxor quomodo in coniugis illecebris gerere se debeat. 283. c
Vxores cur nec molere, nec coquere fas esset. 275. d
Vxores cur plures concederentur antiquis. 296. a
Vxores dos magna virtus parentum. 266. d
Vxorem genere, & fortuna parem ducendam. 265. b
Vxoris, & viri cœmunia omnia. 274. b
Vxor a viro, & vir ab vxore cur non posset donum aliquid accipere. 274. b
Vxoris bonæ dotes, forma, probitas, nobilitas, dos. 258. c
Vxorem fratris sui ducere ex Leuitico nefas erat. 282. b
Vxorem defuncti fratris olim debebat alter accipere, & in ea fratris semen suscitare, ex Deuteronomio. 281. b
Vxorem, & filios negligere nefas esse, dicebat Plato. 253. c
Vxor absente coniuge latere debet. 283. a
Vxorem puellam ducendam esse, cur dixerit Aristoteles. 261. a
Vxori debitum reddere quomodo quisque debeat ex ridicula Talmudistarum præscriptione. 273. a
Vxor prudens, dum iratus maritus clamat filere debet. 286. a
Vxores quanta honestate se gerere debeant in maritali

coniunctione. 286. c
Vxor amicos proprios habere non debet, sed cum marito communes. 283. d
Vxore viginti annos maiorem debere esse virum, non probatur. 261. c
Vxor cuius ætatis eligi debeat. 259. a
Vxor diues intolerabilis. 266. b
Vxor qualis ex Platone ducenda. 266. d
Vxor prudens a Domino propriè datur. 258. d
Vxor laborum leuamentum ex Tacito. 258. c
Vxoris maior gloria, si propter mores magis, quàm propter formam diligatur. 284. b
Vxor plus aloes, quàm mellis habet. 254. c
Vxor, genetrix, & soror quomodo potuerit esse vnus viri. 237. c
Vxor recens a coniugis concubitu alteram mulierem, libidinose amplectens grauidam reddidisse, ridiculè fertur. 86. a
Vxor neque mala, neque bona. 257. c
Vxor si cœca, & maritus si surdus tranquillè matrimonium transigent. 271. a
Vxorem ducere nefas erat apud Lacedæmones ijs, qui morbis quibuscumque laborabant. 621. d

X

X Enocrates cum Phrine dormiens nihil eam tetigit. 248. a
Xerxis historia ex Herodoto, vbi infames eius amores, ac truces inde euentus recensentur. 233. b
Xerxes fratris vxorem, & eius filiam proprio filio nuptam adamauit. 233. b
Xerxes premia constituit nouarum libidinum repertoribus. 233. b

Z

Z Elotypia amoris interitus. 269. c
Zelotypiæ mulieris quanta feritas. 269. d
Zelotypa mulier similis apro, leane, & viperæ. 270. a
Zenobia Palmeritarum Regina prolis causa tantum cum coniuge congressa. 247. d
Zibettum Veneris voluptatem auget. 1025. a
Zibettum est recrementum, quod in testibus cuiusdam animalis concreuit. 380. c
Zibettum vulvæ strangulationi mirificè prodest, & in Venere mulieribus voluptatem adauget. 380. d
Zonam soluere, quid significet. 557. b

ERRATA SIC EMENDES.

Pag. 308. B. Iam eam. lege iam iam. 293. B. sapore. lege sopore. 261. A. propagationis. lege propagatio- ni. 279. D. suos frontes. lege suas frontes. 252. B. Thaidis. lege Laidis. 240. A. nuptij. lege nuptijs. 359. B. calores. lege colores. 383. demittatur nec; lege immutatis punctis demittatur; nec. 417. C. arbitrum. lege arbitrium. 454. D. inter quos, adde. Scalliger. 532. D. actum. lege ac tum. 570. D. diuinum; rutam. expunge irutam. 525. C. is viuente. lege

in viuente. 592. A. larit. lege parit. 615. B. probet- tare. lege prolectare. 622. C. Therficores. lege Therstes. 714. C. oui. lege oues. 837. C. facie. lege facie. 856. A. vitale. lege vitales. 346. b. distinctus, delineatus. lege distincta delineata. 874. D. Edi- toque foetu. adde. formatrix.

In epistola ad Momum, Zoilum, &c.

υγιεινι lege υγιεινῇ.

SYLLABVS

TRACTATVVM, ET CAPITVM,
qui ad finem Decimi Libri, vt in alijs, apponi de-
bebat ante Indicem, huc errore omiffus
translatus registratur.

Numeri columnas denotant; solùm in principijs Tractatum
paginam indigitant.

TRACTATVS PRIMVS.

*De Venerea voluptate, ac succe-
danea triftitia.*

- Cap. I. *Quid fit voluptas Veneris.*
Cap. II. *Aqua nam causa effcienter Vene-
ris oriatur voluptas.*
Cap. III. *Cur natura voluptatem in re Vene-
ris collocauerit.*
Cap. IV. *Num in ftatu innocentia futura
fuiffet voluptas, vt modo est, in
generatione hominum.*
Cap. V. *Vir, an mulier maiorem in rebus
Veneris voluptatem experiatur.*
Cap. VI. *De fede oblectationis muliebris,
& cur viri praputium adaugeat
mulieri voluptatem.*
Cap. VII. *Cur puberes quò plus coeunt, eò
plus delectentur; & cur in Vene-
ris complemento maior contingat
voluptatis excessus.*
Cap. VIII. *Cur Venus rarior fit magis volup-
tuosa.*
Cap. IX. *An, & quomodo verum fit, mulieres
amplius delectari cum adolofcen-
tibus impollutis, nec dum Vene-
rem expertis.*
Cap. X. *Quo tempore vir, & mulier magis
in clinopali delectentur.*
Cap. XI. *Quibus auxilijs Veneris voluptas in-
tendi valeat.*
Cap. XII. *An, & cur homines post Veneream
voluptatem triftentur.*

Cap. XIII. *Vir an mulier magis a Venere con-
triftetur.*

Cap. XIV. *An bruta etiam post Venerem tri-
ftentur.*

TRACTATVS SECVNDVS.

*De quibusdam symptomatibus Ve-
nereum ludum interdum conco-
mitantibus.*

- Cap. I. *An, & qua ratione in re Venerea
crepitum, vel stercus aliquie-
mittant.*
Cap. II. *An & Cur post Venerem aliquibus
succedat carniū fætor.*
Cap. III. *De ijs, qui sanguinem loco feminis
in concubitu emittunt.*

TRACTATVS TERTIVS

*De signis facta conceptionis,
nec non varijs accidentibus, qua
mulierem a Venere fœcundatam,
comitari solent, atq; de eiusdem
regimine.*

- Cap. I. *De varijs, ac multigenis facta con-
ceptionis argumentis.*
Cap. II. *Post exceptionem, & conceptionem
feminis mulieri per multos dies
a Venere, sternutamento salta-
tione, ira, & alijs multis abfti-
nendum.*

255.
p. 292.

623.

280.

840 d. *Pinus Pinaster*.

280.

840 d. *Pinus Pinaster*.

